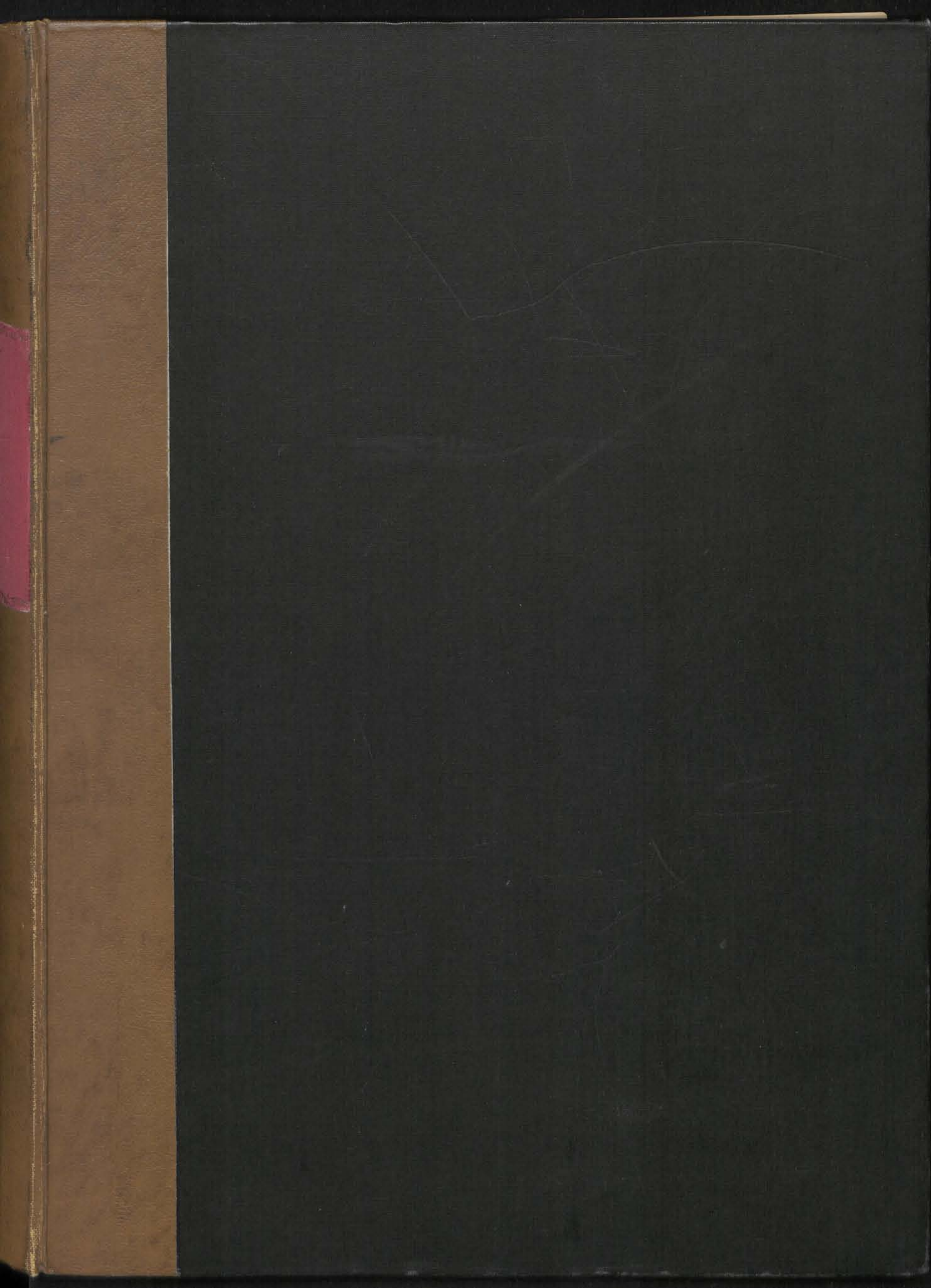

BIJLAGEN

VAN HET

VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

1911-1912.

Bijlage C. Koloniaal Verslag 1911.

KOLONIAAL VERSLAG

VAN

1911.

ZITTING 1911—1912 — **5.**

GEDRUKT TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

KOLONIAAL VERSLAG VAN 1911.

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.

INHOUD

VAN HET

verslag betreffende Nederlandsch (Oost-) Indië van 1911.

BERICHT.

Nopens die takken van dienst, waaromtrent afzonderlijke jaarverslagen het licht zien, bepaalt het Koloniaal Verslag zich tot mededeelingen van algemeenen aard. Zoowel van die jaarverslagen als van de overige van regeeringswege of door gouvernementsinstellingen uitgegeven verslagen en statistieken volgt eene lijst hieronder.

JAARVERSLAGEN.

1. Verslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië (1909) [1].
2. Verslag van het marine-etablissement te Soerabaja (1909).
3. Verslag van de wees- en boedelkamers (1909).
4. Verslag der opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen te Batavia (1909/1910).
5. Algemeen verslag van den staat van het middelbaar en lager onderwijs voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (1909).
6. Algemeen verslag van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië (1909).
7. Beknopte verslagen omtrent de landskoepokinrichting (1910), het instituut-Pasteur (1910) en het geneeskundig laboratorium te Weltevreden (1909) (worden gepubliceerd in het Geneeskundig Tijdschrift van Nederlandsch-Indië).
8. Jaarlijksch verslag der school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden (1909/1910).
9. Verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië (1908).
10. Verkort verslag der staatsspoor- en tramwegen op Java (1910).
11. Verslag over de staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië (1909).
12. Verslag der exploitatie van den staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust en van de Ombilin-kolenvelden (1909).
13. Verslag omtrent den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië (1909).
14. Verslag van de opiumfabriek in Nederlandsch-Indië (1910).
15. Verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Nederlandsch-Indië (1910).
16. Verslag van den gouvernements-pandhuisdienst (1909).
17. Verslag van het bestuur van het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië (1909).
18. Verslag van de directie van het weduwen- en weezenfonds van officieren der landmacht in Nederlandsch-Indië (1909).
19. Jaarboek van het departement van landbouw (1909).
20. Verslag omtrent den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië (1909).
21. Verslag van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië (wordt gepubliceerd in het Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Oost-Indië) (1908/1909).
22. Verslag van het Koninklijk magnetisch en meteorologisch observatorium te Batavia (1910).

[1] Tusschen () is het tijdvak aangegeven, waarover de laatst verschenen verslagen of statistieken loopen.

OVERIGE VERSLAGEN EN STATISTIEKEN.

23. Statistisch overzicht der behandelde zieken van het Nederlandsch-Indische leger (1909).
24. Supplément à la statistique médicale de l'armée indo-néerlandaise, comme contribution à la statistique médicale militaire internationale (1909).
25. Statistisch overzicht der behandelde zieken bij de marine in Nederlandsch-Indië (1909).
26. Supplément à la statistique médicale de la flotte néerlandaise stationnée aux Indes orientales, comme contribution à la statistique médicale internationale (1909).
27. Statistiek der rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië (1900/1904).
28. Statistiek der gevangenen in Nederlandsch-Indië (1907).
29. Algemeen verslag der Protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië (1905).
30. Verslag omtrent het gouvernements krankzinnigengesticht te Lawang (1902/1905).
31. Statistiek van het vervoer op de spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië (1909).
32. Verslag van het inlandsch kredietwezen (1910).
33. Kwartaalverslagen der gouvernements-kina-onderneming (1ste kwartaal 1911).
34. Kwartaalverslagen van het mijnwezen (2de kwartaal 1910).
35. Statistiek van den handel, de scheepvaart en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië (1909).

Van de meeste der genoemde verslagen en statistieken zijn gewoonlijk exemplaren verkrijgbaar bij de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage.

VERKLARING DER VERKORTINGEN.

Bijbl. Ind. St.	beteekent	Bijblad op het Indisch Staatsblad.
Gouv. Bt.	„	Gouvernementsbesluit.
Ind. St.	„	Indisch Staatsblad.
Jav. Ct.	„	Javasche Courant.
K. B.	„	Koninklijk besluit.
K. V.	„	Koloniaal Verslag.
Ned. St.	„	Nederlandsch Staatsblad.
Ord.	„	Ordonnantie.
St. Ct.	„	Nederlandsche Staatscourant.
afd.	„	afdeeling.
distr.	„	district.
reg.	„	regentschap.
res.	„	residentie.
al.	„	alinea.
art.	„	artikel.
blz.	„	bladzijde.
kol.	„	kolom.
ult.	„	ultimo.
vgl.	„	vergelijk.

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.
II. SURINAME.
III. CURAÇAO.

(5. 1.)

GELEIDENDE BRIEF.

Aan
den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

'S GRAVENHAGE, *den* 19 *September* 1911.

Ik heb de eer dezen ten geleide te doen strekken van het Koloniaal Verslag van 1911, tot welks aanbieding, overeenkomstig artikel 62, 1ste lid, der Grondwet, door de Koningin machtiging is verleend. Afgedrukt of ter perse zijn de hoofdstukken **A** tot en met **M**, afdeeling I, § 3, van het Oost-Indisch Verslag, met de daartoe behoorende bijlagen, zoomede het Surinaamsche en het Curaçaosche Verslag, met de bijlagen.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

A.

GRONDGEBIED EN BEVOLKING.

De jongste opgaven omtrent den omvang van het grondgebied van Nederlandsch-Indië en het zielental aldaar komen voor in bijlage A, respectievelijk van het Verslag van 1894 en van dat van 1907 (zie ook kol. 301/303 van K. V. 1908).

B.

OPPERBEHEER.

Omtrent dit onderwerp valt ditmaal niets te vermelden.

C.

MEDEDEELINGEN VAN STAATKUNDIGEN EN ALGEMEENEN AARD.

§ 1. BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND.

De terreinwerkzaamheden ten behoeve van de uitvoering van het tractaat met Portugal betreffende de grensregeling op Timor (zie K. V. 1910, kol. 3) konden nog niet worden beëindigd. Omtrent onze aanrakingen met Portugeesch-Timor zie men voorts § 21 en omtrent die met Serawak § 14 van dit hoofdstuk.

De werkzaamheden tot exploratie van het Nederlandsch-Duitsch grensgebied op Nieuw-Guinea (zie t. a. p.), waarbij voortdurend de beste verstandhouding tusschen de beide exploratie-commissies heerschte, werden, na een gezamenlijken tocht op de Kaiserin Augusta-rivier, in November 1910 beëindigd.

Het Koninklijk besluit van 22 Februari 1910 (Ned. St. n°. 73), tot bekendmaking van een twaalftal verdragen en van eene verklaring, onder dagteekening van 18 October 1907 ter tweede vredesconferentie gesloten, is in Nederlandsch-Indië afgekondigd bij Ind. St. 1910 n°. 397. Hetzelfde geschiedde bij Ind. St. 1910 n°. 328 met de op 15 December 1908 te Stockholm tusschen Nederland en Zweden geteekende overeenkomst van handel en het daarbij behoorend additioneel protocol, geteekend te 's-Gravenhage den 20sten Augustus 1909; bij Ind. St. 1910 n°. 357 met het verdrag van handel en scheepvaart op 8 December 1908 te Cettinje tusschen Nederland en Montenegro gesloten, en bij Ind. St. 1910 n°. 676 met het op 6 Juli 1906 te Genève gesloten verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken bij de legers te velde, terwijl bij Ind. St. 1911 n°. 86 is afgekondigd de op 3 November 1906 te Berlijn gesloten internationale radiotelegraaf-overeenkomst, waartoe, met ingang van 1 Februari 1911, ook Nederlandsch-Indië is toegetreden. Van de opzegging door Japan van het op 8 September 1896 te 's-Gravenhage tusschen Nederland en Japan gesloten verdrag van handel en scheepvaart (zie Ind. St. 1898 n°. 49) is aanteekening gehouden bij Gouv. Bt. 27 Oct. 1910 n°. 3 (Ind. St. n°. 561).

In April 1910 bezocht de heer Choo Ts'ung Fan, adviseur aan het departement van landbouw, nijverheid en handel te Peking, in opdracht van de Chineesche Regeering, verschillende plaatsen in Nederlandsch-Indië, ter bestudeering van handelsaangelegenheden.

In de maanden September—November maakte een eskader, bestaande uit de pantserschepen *De Ruyter*, *Hertog Hendrik* en *Koningin-Regentes*, eene reis tot het houden van vlagvertoon naar verschillende havens van Australië. Het flottieljevaartuig *Koetei* vertoonde in December onze vlag in Siam en bracht bij die gelegenheid de gelukwenschen over van de Nederlandsch-Indische Regeering aan den Koning van dat Rijk bij gelegenheid van zijne troonsbestijging.

Ook in 1910 werd de Indische Archipel door een aantal oorlogsschepen van vreemde Mogendheden bezocht.

§ 2. JAVA EN MADOERA.

Belangrijke gebeurtenissen op politiek of godsdienstig gebied vallen over 1910 niet te vermelden.

Het aantal Mekkagangers (8690, tegen 7281 in 1909) was, behalve in Banjoemas, Kedoe en Soerakarta, allerwegen grooter dan in het voorafgegane jaar [1]), vooral in de Preanger-Regentschappen waar, tengevolge van de groote welvaart onder de bevolking en de steeds toenemende tusschenkomst van pelgrimwervers, het aantal van jaar op jaar eene aanmerkelijke stijging vertoont.

De verhouding tot de Javaansche hoven bleef gunstig. Omtrent aanhangige plannen tot hervorming van den in de Vorstenlanden op agrarisch en op maatschappelijk gebied bestaanden toestand werd met de zelfbesturen, voor zoover daarbij betrokken, overeenstemming verkregen.

Het streven onder den hoogeren adel in den kraton te Djokjakarta om aan de jeugd eene meer moderne Europeesche opvoeding te geven wint meer en meer veld. Ten behoeve van de uitbreiding van de Srimenganti-school (vgl. K. V. 1910, kol. 5) met een tweejarigen cursus voor meer uitgebreid lager onderwijs, werden de eerste stappen gedaan door de oprichting van een nieuw schoolgebouw.

De op kosten van den soesoehoenan van Soerakarta opgerichte 1ste klasse inlandsche school, waar ook Hollandsch onderwezen wordt (zie t. a. p.), „Kasatrian-school" genaamd, is in 1910 geopend en wordt door vele familieleden van den soesoehoenan bezocht.

Op 1 Januari 1911 werd in Soerakarta eene rijkskas opgericht, waaraan een Europeesch boekhouder is verbonden, en traden verschillende verordeningen betreffende het toezicht op de financiën van het zelfbestuur in werking. Voorts werd nog een rijksraad ingesteld.

Bij Gouv. Bt. 9 Nov. 1910 n°. 5 werden aan een Chinees en — op verzoek van den soesoehoenan en van het hoofd van het Mangkoe Negarasche Huis — aan zeven Javanen (onder wie een vijftal van hooge afkomst), welke lieden deels als hoofden en leiders deels als leden van geregelde ketjoebenden optraden, in het belang van de openbare rust en orde in de residentie Soerakarta, verblijfplaatsen in de buitenbezittingen aangewezen. Door dezen maatregel zal, naar verwacht wordt, het aantal ketjoepartijen zeer verminderen.

In December 1910 is de regent van Pandeglang (Bantam) eervol uit 's lands dienst ontslagen; in afwachting van eene definitieve voorziening in de vacature is de patih van de districten Menes, Tjaringin en Tjibalioeng met het regentschap belast. De regent van Sidajoe (Soerabaja), wiens regentschap werd opgeheven, is in November 1910 benoemd tot regent van het nieuw gevormde regentschap Djombang (zie Ind. St. 1910 n°. 553). In Juni 1910 overleed de regent van Bondowoso (Besoeki); in de vacature is nog niet voorzien. In de plaats van den regent van Toeban (Rembang), die in November 1910 kwam te overlijden, is benoemd de oudere broeder van den overledene, tot dusver patih van het regentschap Rembang.

[1]) Residentiesgewijs waren de cijfers

	in 1910:	in 1909:
Bantam	906	799
Batavia	605	573
Preanger-Regentschappen	2544	2104
Cheribon	734	509
Pekalongan	549	469
Semarang	455	395
Rembang	262	52
Soerabaja	792	610
Madoera	361	350
Pasoeroean	366	338
Besoeki	332	260
Banjoemas	26	59
Kedoe	278	336
Djokjakarta	41	35
Soerakarta	48	71
Madioen	181	148
Kediri	210	173
	8690	7281

Ook in 1911 werden, meerendeels ter gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin, aan een aantal inlandsche ambtenaren onderscheidingen toegekend.

De veiligheid van personen en goederen kon, hoewel hier en daar verbetering viel te constateeren, nog geenszins bevredigend genoemd worden. In de residentiën Madoera, Besoeki, Pasoeroean, Soerabaja, Semarang en Batavia kwamen respectievelijk 225, 104, 103, 65, 58 en 57 gevallen van moord en doodslag voor (tegen 186, 92, 79, 54, 51 en 47 in 1909), terwijl het aantal in Rembang, met inbegrip van dat der zware verwondingen, 147 bedroeg, tegen 161 in 1909. Het aantal ketjoe- (rampok-, kampak-) partijen bedroeg 154 (in 10 gewesten), tegen 199 (in 11 gewesten) in 1909; in Batavia hadden er 27 plaats en in Soerakarta 72, tegen respectievelijk 43 (verbeterde opgaaf) en 115 in het voorafgegane jaar. Het aantal groote misdrijven in de residentie Batavia verminderde, behalve in de afdeeling Krawang, weder belangrijk; verbetering van den toestand in de genoemde afdeeling wordt verwacht van de in Januari 1911 tot stand gekomen reorganisatie van het inlandsch bestuur binnen het gebied der particuliere landerijen (zie Ind. St. 1911 n°. 23). De vermindering van het aantal ketjoepartijen in de residentie Soerakarta wordt voor een groot deel toegeschreven aan de hiervóór vermelde verbanning van een 8-tal hoofden en leden van geregelde ketjoebenden.

Roof op den publieken weg werd op Java en Madoera 75 maal gepleegd (waarvan 31 gevallen in Soerakarta, 11 in Rembang en 14 in Djokjakarta), tegen 61 maal in 1909. Veediefstallen kwamen weder veel voor, vooral in Pasoeroean, op Madoera, in Soerakarta en in Batavia (respectievelijk 1378, 888, 703 en 566, waarvan 456 in Krawang, tegen 1382, 618, 562 en 427 in 1909). Rietbranden bleven zich in de meeste suikerproduceerende gewesten voordoen: in Soerabaja, Besoeki, Pekalongan, Cheribon, Madioen, Kedoe en Djokjakarta hadden er respectievelijk 423, 171, 143, 72, 65, 15 en 7 plaats, tegen 391, 144, 186, 49, 61, 11 en 4 in 1909. Bovendien werden uit Semarang 203 (158 in 1909) riet-, schuur- en andere branden, uit Banjoemas 1691 (1246 in 1909) huis-, schuur- en rietbranden, uit Pasoeroean 795 (886 in 1909) riet- en schuurbranden en uit Besoeki 56 (41 in 1909) schuurbranden gerapporteerd.

De gezondheidstoestand was in 1910 over het algemeen ongunstig, vooral in de noordelijke residentiën, waar de cholera in vele streken epidemisch optrad en vele slachtoffers maakte. In de gewesten Banjoemas, Kedoe, Djokjakarta, Madioen en Kediri kwam de cholera slechts sporadisch voor. Bijna allerwegen bereikte de ziekte in het midden van het jaar haar hoogtepunt om langzamerhand in hevigheid te verminderen en eindelijk tegen het einde van 1910 in een aantal gewesten geheel op te houden. Te Batavia, waar de ziekte gedurende het geheele jaar slepende bleef, nam het aantal gevallen in Maart en April 1911 in die mate toe, dat besmetverklaring noodzakelijk was. Dezelfde maatregel moest meermalen worden toegepast ten aanzien van de hoofdplaats Semarang; herhaaldelijk stak de ziekte aldaar het hoofd weder op. De havenplaats Soerabaja bleef na opheffing van de besmetverklaring in April 1910 (zie K. V. 1910, kol. 6) voor cholera gespaard.

Koortsen kwamen als gewoonlijk veel voor in de afdeeling Stad en Voorsteden der residentie Batavia, op de hoofdplaats en in de afdeeling Sidoardja van de residentie Soerabaja en in Pasoeroean. In de stranddesa's van de afdeelingen Pasoeroean en Bangil van laatstgenoemd gewest nam de malaria een epidemisch karakter aan; door de aanstelling van personen, speciaal belast met de dagelijksche verstrekking van kinine, niet alleen aan lijders doch ook prophylactisch aan alle andere personen in de geteisterde streken, nam de epidemie spoedig in hevigheid af. Ter hoofdplaats Semarang werden, evenals in 1909, vele typhusgevallen geconstateerd.

In de eerste dagen van April 1911 werden in de afdeeling

Malang der residentie Pasoeroean eenige gevallen van pest geconstateerd, waarop onmiddellijk de sous-chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst naar Malang vertrok. Nadat de diagnose bacteriologisch was bevestigd, werd de genoemde afdeeling door een militair cordon afgesloten en werden alle noodzakelijke afzonderings- en ontsmettingsmaatregelen genomen. Ook de hoofdplaats Kediri werd, wegens het voorkomen van eenige gevallen der gevreesde ziekte, op die wijze afgesloten, terwijl de havenplaats Soerabaja in Mei 1911 wegens pest besmet moest worden verklaard, welke besmetverklaring na drie weken weder kon worden opgeheven. In andere plaatsen, waar zich eenige sporadische gevallen voordeden, kon door strenge isoleering verdere besmetting worden voorkomen. Medio 1911 scheen de ziekte tot staan te zijn gekomen en koesterde men geen vrees meer voor verdere uitbreiding.

De voornaamste in 1910 onder den veestapel voorgekomen ziekten waren kwade droes, surrah, mond- en klauwzeer, septichaemia haemorrhagica en septichaemia epizoötica. De laatstgemelde ziekte heerschte vrij hevig onder de buffels in het district Tjibaroesa der residentie Batavia; van wege het veeartsenijkundig laboratorium te Buitenzorg werden proeven genomen tot immunisatie door middel van inspuiting met serum. Surrah kwam, evenals in 1909, weder veel voor in de residentiën Semarang en Madioen, vooral in eerstgemeld gewest; herhaaldelijk moesten groote complexen, dikwijls een of meer districten omvattende, voor allen in-, uit- en doorvoer worden gesloten. In de afdeeling Bangil (Pasoeroean) openbaarde zich onder het Australisch vee tuberculose, welke ziekte den dood van nagenoeg alle aangetaste dieren veroorzaakte; door strenge isoleering en het verbod van in-, uit- en doorvoer werd verbreiding van de ziekte voorkomen.

De rijstoogst was over het algemeen bevredigend; in de residentiën Banjoemas en Kedoe was hij zelfs gunstiger dan in het voorafgegane jaar. Daarentegen vielen de uitkomsten, tengevolge van abnormale weersgesteldheid, overstroomingen en ziekten, in sommige streken van Rembang, Soerabaja, Madioen en Kediri zeer tegen. Op het eiland Kangean (Madoera) mislukte de oogst geheel; ten einde de bevolking in staat te stellen om hare velden opnieuw te beplanten werd van regeeringswege een bedrag van f 6000 voor den aankoop van zaadpadi beschikbaar gesteld. Andere voedingsgewassen dan rijst leverden over het algemeen een goed beschot op.

De uitkomsten van de koffiecultuur waren, evenals in 1909, niet gunstig, terwijl ook de tabakscultuur, behalve in de afdeeling Loemadjang (Pasoeroean), als gevolg van de slechte weersgesteldheid quantitatief minder goede resultaten opleverde. De mindere opbrengst werd evenwel, vooral in Kedoe, vergoed door de hooge prijzen, welke voor het product konden worden bedongen.

Behalve de emigratie uit verschillende gewesten naar de buitenbezittingen (zie hoofdstuk **J**, afd. I, § 5) en het vertrek van eenige transporten inlanders naar streken buiten Nederlandsch-Indië (zie hoofdstuk **F**, § 10), hadden ook in 1910 geen buitengewone verhuizingen onder de bevolking plaats. Het zielental in de Javaansche nederzettingen in Zuid-Soekapoera (Preanger-Regentschappen) steeg van 1225 op ult. 1909 tot 1339 op het einde van 1910. De emigratie uit Midden-Java naar Kediri van lieden, die aldaar werk komen zoeken op de vele cultuurondernemingen, bleef voortduren. Het aantal der voornamelijk uit Bagelen afkomstige immigranten in de nog onontgonnen streken langs den spoorweg tusschen Maos en Banjoemas en in de lagere streken van de controle-afdeeling Madjenang (Banjoemas) neemt steeds toe.

Na de zware overstroomingen, aardschuivingen, enz., welke in de eerste maanden van 1910 plaats grepen (zie K. V. 1910, kol. 7 en 8), hadden in den verderen loop van het jaar in de afdeelingen Berbek en Kediri nog een aantal bandjirs plaats, die den padi-aanplant over eene uitgestrektheid van vele honderden bouws vernielden. In de residentie Pasoeroean kwam nog een besoek- (zandrivier-) bandjir voor, tengevolge waarvan een aquaduct van de Gesang-irrigatie verwoest werd en 38 bouws grond van de bevolking onder zand en steenen bedolven geraakten, terwijl in de afdeeling Loemadjang van het genoemde gewest door een tweetal windhoozen 39 inlandsche woningen met den grond gelijk gemaakt werden.

Tengevolge van hevige regens traden op 1 en 2 Februari 1911 de kali's Bengawan en Pepe en verschillende andere rivieren in de afdeeling Klaten der residentie Soerakarta buiten hare oevers; op verschillende plaatsen werd aan den padi-aanplant schade toegebracht.

§ 3. ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.

In de bij wijze van tijdelijken maatregel vastgestelde administratieve indeeling van het gewest is, met ingang van 1 Januari 1911 (zie Ind. St. 1910 n°. 508, juncto n°. 678), opnieuw wijziging gebracht, en wel in dier voege, dat de afdeeling Bambel is opgeheven en dat van de tot dusver daartoe behoord hebbende drie onderafdeelingen Singkel, Gajo Loeos en Alaslanden de laatstgenoemde twee tot zelfstandige afdeelingen zijn verheven, staande respectievelijk onder een officier-civiel gezaghebber en een civiel gezaghebber of een officier-civiel gezaghebber, terwijl Singkel, onder een controleur of een officier-civiel gezaghebber, gevoegd is bij de afdeeling Westkust van Atjeh, met verlegging van den bestuurszetel van Rondeng naar Nieuw-Singkel.

De aanstelling van een niet-militair bestuurder over de VII Moekims Pidië (zie K. V. 1910, kol. 9) heeft plaats gehad, zoodat thans in geheel Groot-Atjeh civiel bestuur is ingevoerd.

In de richting van scheiding van civiel en militair gezag werd, waar zulks zonder bezwaar mogelijk bleek, voortgegaan, terwijl bij voorkomende vacatures van officier-civiel gezaghebber steeds werd overwogen of al dan niet tot vervanging door een civiel bestuurder kon worden overgegaan.

De aanslag en de inning van de belasting op de bedrijfsen andere inkomsten van de inheemsche bevolking gaven, evenals in 1909, ook in het verslagjaar tot geenerlei moeielijkheden aanleiding. Bij den aanslag werd wederom zeer gematigd te werk gegaan, zoodat het gemiddeld belastingcijfer per persoon nog steeds beneden de f 2 bleef. De totale aanslag beliep f 230 740, of f 4606 meer dan in 1909.

In sommige onderafdeelingen werd met goed gevolg het belastingbiljet tevens bestemd tot „pas badan" (registratiebiljet); daarmede zal, waar het zonder bezwaar mogelijk blijkt, worden voortgegaan. Met de invoering van de belasting in de Gajo- en Alaslanden zal nog verwijld worden totdat de politieke en de oeconomische toestanden in dat geheele gebied zich er niet meer tegen verzetten.

Bij het vorderen van heerendiensten werden nergens moeielijkheden ondervonden. Hoewel geen klachten vernomen werden omtrent een te zwaren druk werd voortdurend van bestuurswege alles aangewend om den heerendienstarbeid nog zooveel mogelijk te verlichten.

Eene op initiatief van den civielen en militairen gouverneur van het gewest in Keureutoë en enkele landschappen in Pidië genomen proef om de politiefunctiën, welke in de Onderhoorigheden meest door de militaire macht werden uitgeoefend, op de inlandsche hoofden over te dragen, werd ook over andere streken uitgestrekt.

In verband met de verbeterde toestanden in de Onderhoorigheden werd, met wijziging in dien zin van de instructie van den civielen en militairen gouverneur, een einde gemaakt aan het aanhouden, voor welk doel ook, van vrouwen en (of) kinderen zonder het hoofd des gezins. Ook werd het opleggen

van boeten of het storten van eene waarborgsom (ha gantjeng) aan staatkundige eenheden verboden, behalve voorshands in de Gajo- en Alaslanden, waar het bewustzijn van de solidaire verantwoordelijkheid van den stam of het geslacht nog levendig is. Voorts is overwogen of uit de bedoelde instructie de bepaling dat aanbieding van onderwerping door vijandige hoofden geen staking van de vervolging ten gevolge mag hebben, niet zou kunnen vervallen. Deze vraag moest evenwel ontkennend beantwoord worden met het oog op de practijk van vroegere jaren, welke de uitvaardiging van dit voorschrift noodzakelijk heeft gemaakt ter voorkoming van het misbruik, dat kwaadwilligen trachten door het aanbieden van niet-gemeende onderwerping aan eene hardnekkige vervolging te ontkomen. Voor hen, die werkelijk het hoofd in den schoot willen leggen, bestaat ook bij het behoud van het bedoelde voorschrift voldoende gelegenheid om zonder lijfsgevaar in onderwerping te komen.

Aangezien bij den landraad te Koeta Radja, waarvan het ressort zich uitstrekt over het geheele gewest, als gevolg van de voortschrijdende pacificatie steeds meer zaken worden voorgebracht, is, mede ter verlichting van de taak van den assistent-resident van Groot-Atjeh, tevens voorzitter van dien landraad, tijdelijk een rechtsgeleerd buitengewoon voorzitter bij die rechtbank in dienst gesteld.

Aangezien voor terugkeer naar Atjeh van de elders geïnterneerde leden van het voormalig sultansgeslacht de tijd nog niet gekomen moet worden geacht, is op daartoe strekkende verzoeken steeds afwijzend beschikt. Naar aanleiding van verzoeken van Toeankoe Solejman en Toeankoe Zain oel Abidin (zoons van Toeankoe Oesen, zie K. V. 1908, kol. 10) werd hun meer vrijheid van beweging gegeven in dien zin, dat hun alleen het verblijf op Sumatra en de daaromheen liggende kleinere eilanden en eilandengroepen werd ontzegd.

Bij Gouv. Bt. 6 Jan. 1911 n°. 11 is de civiele en militaire gouverneur gemachtigd om te beschikken over eene som van f 15 240 's jaars, ten einde daaruit aan de daarvoor in aanmerking komende inlandsche hoofden in de onderafdeelingen Meergebied en Dorot-streek der afdeeling Noordkust van Atjeh en Serbodjadi der afdeeling Oostkust van Atjeh, zoomede aan die in de Gajo Loeos en de Alas-landen, wegens het gemis van hunne vroegere inkomsten, maandelijksche schadeloosstellingen toe te kennen, en zulks met buitenwerkingstelling van de in Augustus 1908 (zie K. V. 1909, kol. 13) en Juni 1910 genomen tijdelijke maatregelen, waarbij voor hetzelfde doel bedragen van respectievelijk f 10 000 en f 11 040 waren toegestaan.

In den politieken toestand van de **afdeeling Groot-Atjeh** kwam opnieuw verbetering. Rustverstoringen kwamen niet voor en de gezindheid van de bevolking bleef allerwegen gunstig. In de *onderafdeeling Koeta Radja en Voorwerken* namen handel en nijverheid ter gewestelijke hoofdplaats in bloei toe, zoodat maatregelen moesten worden genomen tot uitbreiding van de zoogenaamde „pasar Atjeh", door bijbouwing van eenige loodsen. Ook de Europeesche handelaren — vooral de Atjehsche Handelmaatschappij — waren tevreden.

Evenals in het voorafgegane jaar had ook in 1910 (op 21 April) een hevige brand plaats in de Chineesche wijk te Peunajong, waardoor eene schade werd geleden van ongeveer f 80 000, waarvan f 50 000 door verzekering werd gedekt. De afgebrande gebouwen zijn door een nieuw perceel vervangen, dat, geheel van steen opgetrokken, thans een sieraad van de Chineesche wijk is.

In den loop van 1910 werd te Koeta Radja de Atjehsche Landbouwvereeniging opgericht, aan welke bij Gouv. Bt. 6 Sept. 1910 n°. 30 rechtspersoonlijkheid werd verleend. De vereeniging, ten doel hebbende bevordering van landbouw en veeteelt in het algemeen, alsook van den handel in landbouwproducten, telt thans 81 leden, waaronder verscheidene Atjehsche hoofden. Ter verstrekking van goede bibit en ook ter demonstreering van verschillende planten en gewassen, werd door de vereeniging een begin gemaakt met den aanleg van een proeftuin in de III Moekims Oelee Kareng.

Onderafdeeling Oelee Lheue en de XXVI Moekims. Te Oelee Lheue werd eene school voor Atjehsche meisjes geopend, waar, onder meer, ook onderwijs wordt gegeven in nuttige handwerken en het batikken. De school kreeg bereids subsidie en is de eerste inrichting van dien aard in 't gewest.

Te Geutjieue (gebied buiten de Sagi's, nabij Koeta Radja) werd door een Chinees eene leerlooierij opgericht, die met succes werkt.

Door eenige hoofden in de XXVI Moekims werd eene coöperatieve vereeniging in 't leven geroepen, voornamelijk ten doel hebbend het planten van peper en ficus elastica.

Te Lam Njong werd op de plaats, waar vroeger de benteng stond, een pasar, tevens veemarkt, opgericht, die al vrij druk bezocht wordt.

Onderafdeeling XXV Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen. De laatste uitgewekenen vroeger behoord hebbende tot de bende van wijlen Teungkoe Dawot (vgl. K. V. 1910, kol. 18) meldden zich bij het bestuur, inleverende 1 repeteergeweer met patronen en blanke wapens.

Met eene bevolkingspatrouille werden den 18den Juni door den controleur te Mata Ajer Kroeëng Daroj (III Moekims Daroj) een teungkoe met 3 volgelingen gearresteerd, die zich aldaar in de voormalige vervallen sultansbenteng hadden verschanst zonder nog iets te hebben ondernomen, maar, zooals later bleek, met minder goede bedoelingen. Eenige blanke wapens en godsdienstige geschriften werden in beslag genomen en de versterking werd zooveel mogelijk opgeruimd, terwijl de teungkoe en zijne kawans door de moesapat werden gestraft.

Bij Gouv. Bt. 7 Mei 1910 n°. 35 is, met den ambtstitel Sri Seutia Oelama, tot panglima sagi der XXV Moekims benoemd T. Hasjim, terwijl aan T. Tjoet Machmoed, oeleebalang der IV Moekims, als blijk van waardeering voor de loffelijke wijze, waarop hij zich gekweten heeft van de waarneming van het ambt van panglima sagi (vgl. t. a. p.), eene belooning van f 600 is toegekend.

Onderafdeeling XXII Moekims. In den nacht van 9 op 10 Januari 1910 werden door eene patrouille uit Indrapoeri twee volgelingen van Pang Bintang (vgl. K. V. 1910, kol. 10) onschadelijk gemaakt, bij welke gelegenheid 1 achterlaadgeweer en 1 model revolver met 50 patronen werden buitgemaakt. Later meldde zich nog een volgeling van genoemd bendehoofd, met inlevering van 2 Beaumont-geweren en eenige munitie, doch Pang Bintang zelf wist tot dusver steeds aan onze patrouilles te ontsnappen.

Het aantal volksscholen vermeerderde met 3 en bedraagt thans 19.

Met afschaffing van de zoogenaamde wase oeleebalang, is, met ingang van 1 Juli 1910, de in Januari 1910 aan T. Panglima Polem toegekende personeele toelage van f 100 's maands (vgl. t. a. p.) met f 300 's maands verhoogd.

In de *onderafdeeling VII Moekims Pidië* bedraagt het aantal uitgewekenen nog slechts 3.

Onderafdeeling We. De haven van Sabang werd gedurende het verslagjaar bezocht door 992 schepen (930 in 1909), waaronder 310 vreemde handelsstoomers (233 Engelsche, 53 Duitsche, 7 Deensche, 1 Japansche, 8 Zweedsche, 1 Noorsche, 6 Russische en 1 Italiaansche) en 6 vreemde oorlogsschepen (3 Duitsche, 1 Fransch en 2 Russische).

In 1910 werd aan Sabang een bezoek gebracht door een adjunct-inspecteur van den arbeid, door wien in het belang van de koelies verschillende wenken werden gegeven, die zooveel mogelijk zullen worden opgevolgd.

Te Poelo Klah werd een cholera-barak en aan het strand tusschen Koeala Pantjoe en Aër Masin een waarnemingsbarak opgericht.

Te Ie Meule werden voorbereidende maatregelen genomen voor de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie, dat in 1911 voor het verkeer zal kunnen worden geopend.

De uitkomsten van het kolenbedrijf waren beter dan in 1909. Verkocht werd 174 000 ton, tegen 143 040 in 1909 en 161 114 ton in 1908.

De importhandel bleef stationnair.

In Mei werd T. Mohamad Asih (vgl. K. V. 1910, kol. 19) wegens wangedrag van zijne functiën als waarnemend oeleebalang van Balohan ontheven en werd de imeum van Lam Nga (XXVI Moekims), T. Abaih, daarmede belast, terwijl een neef van T. Abaih zoolang in Lam Nga de zaken waarneemt.

In den politieken toestand van de **afdeeling Noordkust**

van Atjeh kwam weder veel verbetering. Behalve in het Meergebied en de Dorot-streek, heeft de partij van het verzet zich van lieverlede opgelost in kleine benden zonder leiding en verband, die zich in onbewoonde woud- en bergstreken en in moerassen verborgen houden en vooral in den laatsten tijd stelselmatig alle ontmoetingen met onze patrouilles vermijden. Bij de bestrijding van de kwaadwilligen werd in de vier noordelijke onderafdeelingen van de hoofden en bevolking veel steun ondervonden. De handhaving van rust en orde kon in het overgroote deel van de bewoonde streken aan de hoofden worden toevertrouwd. Het verkeer tusschen de kampongs was levendig; de handelswijken (keude's) werden, in tegenstelling met vroeger, des nachts niet meer verlaten; uitgestrekte, sedert lang braakliggende gronden kwamen weder in bebouwing en afgelegen en verlaten nederzettingen en tuinen werden weder geoccupeerd; de Atjeh-tram reed steeds zonder dekking en de baanwerkers behoefden niet meer te worden beveiligd, terwijl voor hunne verblijven, overal langs de baan opgericht, geen extra bescherming noodig bleek; vernieling van telefoonlijnen had in de laatste maanden niet meer plaats. De Europeesche bestuurders kunnen thans een groot deel hunner ressorten — in Lho Seumawe de geheele onderafdeeling — zonder militaire dekking bezoeken.

In de *onderafdeeling Pidië* werden door onze patrouilles en voor een deel ook door daadwerkelijke medewerking van hoofden en bevolking aan de partij van het verzet gevoelige slagen toegebracht. Van de beruchte bende der Tiro-teungkoe's sneuvelden Teungkoe Tjhi' Ma'et en Teungkoe di Boeket, die algemeen als de geestelijke leiders en hoofden van het verzet werden erkend. Bovendien vielen twee zoontjes en eene stiefdochter van T. Tjhi' Ma'et in onze handen; zij worden thans te Koeta Radja opgevoed. Van het geslacht der Tiro-teungkoe's blijft thans alleen nog over een jongetje, Teungkoe Ma'at, dat door eene kleine schare onverzoenlijken wordt verborgen gehouden met de bedoeling om van hem profijt te trekken door den reuk van heiligheid, waarin zijn geslacht staat. Voorts werden neergelegd de geestelijke onruststokers Teungkoe Ali uit Titeue, de oelama's Teungkoe Ismael uit Gloempang Pajong en Teungkoe Pie uit Iboih, Teungkoe Jit uit Lho Kadjoe, Teungkoe Deah uit Geumpang, Teungkoe Saleh uit Tangse en Teungkoe Rahman uit Tiro. Minder fanatieken als Teungkoe Oesoeih Trieng Phet en de oelama Teungkoe Lehman meldden zich bij het bestuur, welke onderwerping van des te meer waarde is, omdat beiden verwanten zijn van en nauw verbonden waren aan de Tiro-teungkoe's. De oelama Teungkoe di Beureueh maakte zich uit de voeten door heimelijk in een klein vaartuig naar Pinang over te steken. Het laatste vijandelijke adathoofd, Keudjroeën Leupoeë van Geumpang, sneuvelde met zijn jongsten zoon, waarop zijn oudste zoon, T. Ade, zich onderwierp.

Niet slechts vele geestelijke leiders, maar ook vele bendehoofden verloren het leven. Beruchte figuren als Pang Sen, Pang Tjoet Amat Rambong, Pang Meureudoe, T. Oesoeih, T. Sabi, Pang Akob en vele minder bekenden, sneuvelden. De kleine benden van Pang Gade, Pang Oesen, Pang Poelo, Nja Boegeh, T. Radja Keutjhi, T. Hitam en T. Keudjroeën Moesah hielden op te bestaan, hetzij door het sneuvelen van de hoofden en bendegenooten, hetzij door onderwerping. In het geheel sneuvelden 186 kwaadwilligen, werden er 28 gevangen genomen en kwamen 174 uitgewekenen in onderwerping.

De activiteit van de kwaadwilligen openbaarde zich in heimelijke fourageeringen in de kampongs, in enkele gevallen, waar niet goedschiks werd gegeven, met toepassing van geweld. Vermoord werden 8 kampongbewoners, onder wie 2 vrouwen, en gewond 5, terwijl in Tangse de woning van het hoofd, uit wraak voor de ons verleende medewerking, in de asch werd gelegd. Tot wering van de kwaadgezinden uit de kampongs hebben de door vele hoofden in hunne landschappen georganiseerde rondediensten — ten behoeve waarvan hun vuurwapenen in bruikleen waren verstrekt — veel bijgedragen.

De ondernemingen tegen het bestuur bestonden in het tweemaal doorsnijden van de telefoongeleiding in Keumangan (April); het beschieten (zesmaal) van de vivrestransporten naar Tangse en Geumpang in het bergterrein van Beunga en in het lossen van schoten bij nacht op het bivak in Tangse.

In de plaats van den in 1909 vermoorden waarnemenden oeleebalang van Me Tareuëm, T. Peutoeha Amat, is tijdelijk met het bestuur over dat landschap belast T. Meuntroe.

De waarnemende keudjroeën van Geumpang, T. Peureudan, werd, op zijn verzoek, van zijne waardigheid ontheven en tijdelijk vervangen door zijne echtgenoote Po Tjoet Barien, dochter van den rechtmatigen, doch ons vijandigen oeleebalang, bovengenoemden Keudjroeën Leupoe. In hare plaats werd, na het sneuvelen van dit hoofd en de daarop gevolgde onderwerping van zijn oudsten zoon, T. Ade (zie hiervóór), deze voorloopig met de waarneming van het bestuur over het landschap belast.

De door T. Moetdin, als waarnemend bestuurder van Meureudoe tijdens de minderjarigheid van den toekomstigen bestuurder T. Radja Oesman, en T. Amat, als waarnemend bestuurder van het landschap II Moekims Aree, afgelegde korte verklaringen zijn respectievelijk goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Btn. 29 Juni en 3 Mei 1910 nos. 20 en 21.

In de *onderafdeeling Bireuen* maakte de pacificatie goeden voortgang. Achtereenvolgens sneuvelden in Februari Teungkoe Imeum Tji, die den Gajo-weg onveilig maakte, in Mei Habib Achmad (zie K. V. 1910, kol. 10), in October Pang Ben Blang Goeroen, de energieke leider van het verzet in het landschap Gloempang II, en in December het onverzoenlijke bendehoofd Si Ben Oeleebalang, terwijl — mede op aansporing van de hoofden — in onderwerping kwamen in September het lang gezochte bendehoofd T. Nja Hitam van Peudada en in November Teungkoe di Bola (vgl. t. a. p.) en Imeum Rajat Goerah met vele volgelingen. Bovendien werden bij verschillende ontmoetingen met onze patrouilles nog eenige aanvoerders onschadelijk gemaakt, die voor de partij van het verzet van beteekenis waren, terwijl het hoofd van de II Moekims Toenong den voornaamsten pang van Habib Moesa, Panglima Prang Abaih, wist gevangen te nemen. In het geheel bedroegen de verliezen van de verzetspartij aan gesneuvelden 62 en aan gevangenen 31, terwijl zich 161 personen kwamen melden.

De kracht van de partij van het verzet is thans gebroken. In het landschap Samalanga zwerft nog alleen de bende van Habib Moesa rond, het landschap Peusangan is nagenoeg van vijanden gezuiverd en in Gloempang II bevindt zich nog het overgebleven deel der bende van Blang Me en Paja Nie, wier leider, zooals hiervóór reeds is vermeld, gesneuveld is.

Van de zijde der vijandiggezinden viel in 1910 menige gewelddaad tegen de bevolking te boeken; er werden 5 kampongbewoners vermoord en 7 gewond, terwijl op den Gajoweg een paar malen molest werd gepleegd.

Het civiel en militair gezag bleef nog in één hand vereenigd, daar voor invoering van civiel bestuur de tijd nog niet gekomen geacht kon worden.

Het in Februari 1910 overleden hoofd van Peudada, T. Moeda Peudada, is vervangen door zijn oudsten zoon T. Bentara.

Bij Gouv. Bt. 28 April 1910 n°. 4 is de civiele en militaire gouverneur gemachtigd om te beschikken over eene som van f 10 000 tot uitbetaling van eene schadeloosstelling aan T. Maharadja Djeumpa, waarnemend oeleebalang van het landschap Peusangan, wegens het hem door kwaadwilligen berokkend verlies van zijne bezittingen.

In de *onderafdeeling Lho Seumawe* was de politieke toestand het gunstigst. Door de medewerking van de hoofden en bevolking vielen nagenoeg al de overgebleven kwaadgezinden in onze handen en werden al hunne ladangs en schuilplaatsen door de patrouilles van Boeloh Blang Ara opgeruimd. In het geheel sneuvelden 21 personen, werden 8 mannen en eenige vrouwen gevangen genomen en kwamen 34 kwaadwilligen in onderwerping.

In de wildernissen van Blang Mangat en Boeloh Raja zwerven nog rond Pang Akoeb met twee volgelingen en in de boschstreken van Sawang en Peusangan, Pang Moeda Gantoe met enkele getrouwen.

Den 24sten November 1910 beëedigde en teekende T. Radja Ma Ali de korte verklaring als waarnemend bestuurder van het landschap Blang Mangat gedurende de minderjarigheid van den toekomstigen oeleebalang T. Radja Keutjhi (goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 12 April 1911 n°. 9).

Overeenkomstig het ook bij de nieuwere bestuursorganisaties in practijk gebrachte beginsel, is deze onderafdeeling

— waarin de standplaats van den afdeelingschef is gelegen — met voordacht onder dien afdeelingschef gesteld, in zijn bestuur bijgestaan door een controleur op wien de afdeelingschef zoo noodig het geheele onderafdeelingsbestuur kan overdragen, terwijl toch de afdeelingschef en niet de controleur hoofd van plaatselijk bestuur blijft, hetgeen niet het geval zou zijn, wanneer organiek de onderafdeeling onder den controleur werd gesteld.

In den reeds gunstigen politieken toestand van de *onderafdeeling Lho Soekon* kwam gestadig verbetering. Van de adathoofden, die zich bij den aanvang van het verslagjaar nog bij de partij van het verzet bevonden, sneuvelde Peutoeha Kedjroeen uit Boeah, volgeling van T. Radja Sabi, zoodat deze knaap thans de eenig overgeblevene is (vgl. K. V. 1910, kol. 22) van de bende van zijn stiefvader Pang Nanggroe. Sedert diens sneuvelen (zie lager) moet hij zich bij een der bendehoofden Teungkoe Sjeh of Moeda Gantoe bevinden.

Werd reeds in het vorig verslag gemeld, dat de macht van de onverzoenlijke Teungkoe's di Paja Bakong (di Mata Ie) en di Barat gebroken was (vgl. K. V. 1910, kol. 10 en 23), in 1910 werden hun wederom gevoelige verliezen toegebracht door het sneuvelen van Teungkoe di Angkob Andah en Teungkoe Seupot Mata, respectievelijk halfbroeder en broeder van Teungkoe di Paja Bakong, zoomede door de onderwerping van Teungkoe di Barat's actiefsten onderaanvoerder Pang Aron met 8 volgelingen en van Imeum Beuna met 2 volgelingen en de gevangenneming van Pawang Lamboeet, gehuwd met eene jongere zuster van Teungkoe di Barat. Bij verschillende ontmoetingen met onze en de bevolkingspatrouilles sneuvelden voorts T. Tjoet Asjim, T. Banta, Teungkoe Lhon Keubeue, Panglima Prang Nanggroe (vgl. K. V. 1910, kol. 22), Teungkoe di Atjeh Soembo, Imeum Teungkoe Abaih, Teungkoe Mat Saleh, zoon van Teungkoe Seupot Mata, Pang Dadoh, onderbevelhebber van Panglima Prang Nanggroe, Tjoet Meutiah, moeder van T. Radja Sabi, T. Makam en Si Djoeba, broeders van T. Moeda Gantoe en Panglima Moeda Lho Boeloh. De genoemde teungkoe's waren zelfstandige bendehoofden, dan wel onderaanvoerders van de Teungkoe's di Paja Bakong en di Barat. De benden zijn thans teruggebracht tot een negental, die òf afzonderlijk òf gezamenlijk optreden. Terwijl die van Teungkoe di Paja Bakong, Teungkoe di Barat, Teungkoe Mohamad Diah en Teungkoe di Angkoeb zich meer in het gebergte ophouden en gedeeltelijk aangesloten zijn bij de Gajo-benden, bewegen de benden van T. Moeda Gantoe, Teungkoe Sjeh Boeah, Teungkoe di Koeta, T. Leubo en Pang Ali met Pang Akob zich meer in de vlakte. Overal opgejaagd en vervolgd door onze en de bevolkingspatrouilles en geen steun meer vindende bij de bevolking, die haar tijdelijk verblijf aan de troepen kwam aankondigen, zijn zij uit de bewoonde oorden verdreven en houden zich schuil in de bosschen en moerassen, van waaruit zij zich nog alleen in de randkampongs wagen om te trachten bij bloedverwanten te fourageeren. Hare diep in de bosschen aangelegde ladangs worden steeds zeldzamer.

In 1910 sloten zich slechts 2 personen bij de kwaadwilligen aan. Tegenover deze geringe aanwinst stond een verlies van 71 gesneuvelden, 51 gevangenen en 80 personen, die zich bij het bestuur meldden.

De medewerking van hoofden en bevolking tot vestiging van orde en rust was van dien aard, dat thans een gebied bewoond door drie vierden van de geheele bevolking zonder militaire dekking kan worden bezocht. Tal van huisgezinnen die, wegens den vroegeren onveiligen toestand in deze onderafdeeling, de wijk hadden genomen, keerden naar hunne vroegere woonplaatsen terug. Over de geheele zuidgrens, van de Djambo Aje tot de Pase, vallen ontginning en herbevolking van de lang verlaten en verwilderde kampongs en nederzettingen te constateeren.

Bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1910 n°. 69 werd T. Ali Basja, oudste broeder van Tjoet Po An (vgl. K. V. 1910, kol. 23), die in Mei te voren uit hare waardigheid van waarnemend hoofd van het landschap Peutoe was ontzet, tijdelijk belast met het bestuur over genoemd landschap.

In de *onderafdeeling Meergebied en Dorotstreek* kon de partij van het verzet eenige aanwinst aan nieuwe volgelingen boeken, doch zij was belangrijk kleiner dan het geleden verlies (85 gesneuvelden, 10 gevangenen en 17 man, die zich onderwierpen). De vrees, dat na afloop van de sawahwerkzaamheden, als gevolg van den overval bij Tjampoeran in December 1909 (zie K. V. 1910, kol. 23), verscheidene lieden hare zijde zouden kiezen, is ongegrond gebleken. In den politieken toestand, die na den bedoelden overval ongunstig was geworden, kwam geen noemenswaardige verbetering. De benden, inzonderheid de zoogenaamde Telong-bende, traden vrij driest op en openbaarden hare activiteit niet alleen in het plegen van gewelddaden tegenover de goedgezinde bevolking, doch ook door het een enkele maal beschieten van onze transporten en patrouilles. Wel werden eenige voorname bendeleden, zooals Aman Berani, Rodjo Poeteh, neef van Rodjo Boeket Eweh, Pang Djangok e. a. onschadelijk gemaakt, doch het gelukte ons niet daarbij veel vuurwapenen buit te maken, terwijl juist het bezit daarvan — en bepaaldelijk van de elf karabijnen der Telong-bende — aan de vijandig gezinden macht en ontzag bij de bevolking geeft.

In het gebied van Kedjoeron Boeket, waarin de politieke toestand verreweg het ongunstigst is, tellen de kampongs Kebajakan, Tretet en Bintang de meeste uitgewekenen. De Telong-bende, aangevoerd door Lahidin, Madjid en Pang Rambong, bestaat hoofdzakelijk uit lieden van eerstgenoemde twee kampongs.

In het gebied van Rodjo Tjeq, dat bijna evenveel uitgewekenen telt als Boeket, wordt het verzet door Habib Reubi en Rodjo Akoeb gaande gehouden.

Het aantal uitgewekenen van het gebied van Kedjoeron Linggo is niet met zekerheid bekend. Van den ons nog vijandigen kedjoeron werd weinig vernomen. In het gebied van Rodjo Linggo vertoonden zich dikwijls de benden van Teungkoe di Barat. De pogingen van dezen teungkoe om de partij van het verzet tot grootere activiteit te bewegen hebben in de Meerstreek weinig uitgewerkt, doch in de Dorotstreek is hem dat beter gelukt, zooals de aanval op het bivak van eene in Repet ageerende colonne, waarbij 2 karabijnen verloren gingen, bewezen heeft. Omtrent de verblijfplaats van Teungkoe di Barat loopen de berichten uiteen.

Te Lampehan, tot waar de aanleg van den Gajo-weg gevorderd is (76 kilometer), werd een bivak opgericht ter bescherming van de aan dien weg werkende koelies. Het tijdelijk bivak Tanoh Ilang (vgl. K. V. 1910, kol. 24) zal daarentegen spoedig worden opgeheven.

Bij Gouv. Bt. 18 Mei 1910 n°. 45 is, op zijn verzoek, Aman Sri Koeala eervol ontheven van de waarneming der waardigheid van hoofd van het landschap Boeket, en is de civiele en militaire gouverneur gemachtigd om Rodjo Ma'on tijdelijk met het bestuur over dit landschap te belasten, met bevoegdheid hem, bij gebleken geschiktheid, toe te laten tot het afleggen en beëedigen van de korte verklaring. Rodjo Ma'on is de eigenlijke rechthebbende op het kedjoeronschap van Boeket; hij is thans meerderjarig geworden en heeft, in het belang van zijne opvoeding, geruimen tijd te Koeta Radja vertoefd.

De politieke toestand in de **afdeeling Oostkust van Atjeh** liet, voor zooveel de onderafdeelingen Idi, Langsar en Tamiang betreft, zeer weinig te wenschen over. De landschaps- en mindere hoofden beginnen hunne bestuurstaak hoe langer hoe meer te begrijpen, waarvan zij blijken geven o. a. door het doen van voorstellen, welke bevordering van welvaart en het consolideeren van geregelde toestanden beoogen. Wel werden orde en rust eenige malen verstoord, doch die rustverstoringen waren van geen politieke beteekenis.

In de *onderafdeeling Langsar* werd in Februari 1910 een inval gedaan in de landstreek Tampa (Peureula) door eene bende onder Mohamad Oebit, welk bendehoofd sedert door eene patrouille in het Meergebied is neergelegd. In het landschap Langsar werden twee malen kwaadwilligen gemeld. In Juli drong eene bende, onder aanvoering van twee in Februari 1909 ontvluchte preventieve gevangenen, een huis in kampong Kroeëng Sikadjang binnen en molesteerde den eigenaar, omdat hij geen f 100 kon afstaan, en in Augustus eene andere bende Birim Rajeu, welker aanvoerder zijn aldaar wonenden broeder wist over te halen om de zijde van het verzet te kiezen. Laatstgenoemde sneuvelde eenige dagen later bij een nachtelijken aanval op het bivak Rantau Panjang (Serbodjadi).

De *onderafdeeling Idi* herbergt, voor zoover bekend, geen

aanhangers van de partij van het verzet meer. Een uit kampong Seuneubo in de XXII Moekims (Groot-Atjeh) afkomstige schriftgeleerde, Teungkoe Tjeh Beunoe, later na een verblijf te Roeseb in het Gajoland Teungkoe di Angkob geheeten, was bij herhaling door militaire patrouilles opgejaagd, waarbij verscheidene zijner lieden sneuvelden, en zijne vrouw met kind gevangen genomen werden. Sedert kwam zijn zoon in onderwerping, die na eene reis naar Groot-Atjeh terugkwam met aan zijn vader gerichte brieven, o. a. van het sagihoofd der XXII Moekims, waarop de teungkoe in November 1910 te Idi verscheen, weldra gevolgd door zijn geheelen aanhang. Al deze lieden hebben zich thans als rustige burgers in de XXII Moekims (Groot-Atjeh) gevestigd.

In de *onderafdeeling Tamiang* werd nu en dan de terugslag van de verscherpte actie tegen de nog in de naburige Gajo-landen rondzwervende benden gevoeld. Deze benden vertoonden zich enkele malen in de bovenstreken der onderafdeeling, doch de aldaar gevestigde landbouwondernemingen hadden in geen enkel opzicht last van hare aanwezigheid.

Bij Gouv. Bt. 3 Oct. 1910 n°. 16 zijn de door alle landschapshoofden van Tamiang opnieuw afgelegde korte verklaringen bekrachtigd.

In tegenstelling met den toestand in de drie bovengenoemde onderafdeelingen was die in de *onderafdeeling Serbodjadi* niet onverdeeld gunstig. Van de partij van het verzet trad Pang Arip het meest op den voorgrond. De belangrijkste ondernemingen tegen het Europeesch bestuur werden òf door hem geleid òf op zijne instigatie op touw gezet. De inlandsche hoofden werkten niet mede, zooals verlangd mocht worden, zelfs week in Februari het hoofd van Leles uit, om echter spoedig weder terug te keeren. In Juni begon evenwel in de houding van de hoofden verandering te komen en reeds in Juli bleken hiervan de resultaten; verschillende uitgewekenen kwamen onder den invloed der aanzienlijken van het land zich melden, zoodat bij het einde van het verslagjaar de toestand bevredigend was.

In den nacht van 11 op 12 Januari 1910 overviel eene bende het marschbivak bij Kermel (Tampor-streek), waarbij 1 officier, 3 fuseliers en 4 dwangarbeiders zwaar gewond werden, terwijl aan 's vijands zijde 2 gewonden vielen. In dezelfde maand werd het prauwentransport van Koeala Simpang naar Rantau Panjang bij Djerneh beschoten. Voorts vermoordde Pang Arip in Augustus het ons steeds goedgezinde hoofd van Oedjong Karang, Rodjo Banta, doch die moord had ten gevolge, dat zijn aanhang kleiner werd en verscheidene zijner volgelingen in onderwerping kwamen. Verschillende malen werden betreffende het verblijf van Pang Arip juiste berichten gegeven, doch steeds wist hij zich tijdig te verwijderen, totdat hij den 7den Januari 1911 sneuvelde.

Ter **Westkust van Atjeh** was de toestand in de *onderafdeeling Poelo Raja* gunstig te noemen. Rustverstoringen hadden slechts plaats door twee benden uit de naburige onderafdeelingen. De eerste was afkomstig uit Meulaboh en maakte in het begin van het verslagjaar eenige dagen Boven-Panga en Teunom onveilig. Sedert heeft zij zich onderworpen en is de politieke toestand in het aangrenzend gebied van Meulaboh zóó ten gunste veranderd, dat invallen van die zijde wel niet meer te vreezen zullen zijn. De andere bende, die in Augustus uit Pidië kwam, verbrandde en plunderde eenige huizen van de keude Lambeusoe, doch zij vertrok spoedig daarop weder naar Tangse en Keumala.

De laatste uitgewekenen uit het landschap Teunom keerden in hunne kampongs terug of vestigden zich in de onderafdeeling Meulaboh.

Het aantal kwaadwilligen uit deze onderafdeeling is thans zeer gering; zij hebben zich bij de benden in Tangse en Pidië aangesloten.

T. Gampong Pisang, onderhoofd van Panga, overleed, terwijl T. Hasjim het verzoek deed om ontslagen te worden als zelfbestuurder van het landschap Kloeang. In het laatstgenoemde landschap openbaarde zich bij eenige lieden ontevredenheid over het flinke optreden van den wakil oeleebalang, T. Mohamad Adzib, doch de gemoederen kwamen spoedig weder tot rust.

Over het algemeen weten de hoofden hun gezag goed te handhaven en verleenen zij en de bevolking veel medewerking tot het bewaren van rust en orde.

T. Aboe Bakar (vgl. K. V. 1910, kol. 24) teekende de korte verklaring en werd bij Gouv. Bt. 3 Mei 1910 n°. 22 erkend en bevestigd als bestuurder van het landschap Koeala Lambeusoe.

In den politieken toestand van de *onderafdeeling Meulaboh* kwam zeer veel verbetering. Moest men in het begin van het verslagjaar nog spreken van onveiligheid door de aanwezigheid van vele benden in Boven-Wojla, de Boebon-streek en Seunagan, thans is, door de onderwerping van de aanvoerders met zeer veel volgelingen, het verzet in die streken geheel gebroken en zwerven daar nog slechts eenige onbeduidende benden rond.

De geestelijke leider van het verzet in Boven-Wojla, Teungkoe Imeum Si Andeue (vgl. K. V. 1910, kol. 25) werd in September door eene patrouille aan de Boven-Kroeëng Si Ranta met zijne voornaamste panglima's gedood.

Ten einde aan het verzet in Beneden-Wojla en de Boebonstreek een einde te maken, werd de in Beneden-Wojla gelegerde mobiele colonne naar Beneden-Boebon verplaatst en aan de Beneden-Wojla een tijdelijk bivak te Arongan bezet. De benden, die dientengevolge niet meer door de bevolking konden worden gesteund, kwamen daarop al spoedig in onderwerping. Zoo meldden zich bij het bestuur, met inlevering van hunne vuurwapenen, de geestelijke leiders van het verzet in de Boebon-streek, Teungkoe Pidië en Teungkoe Kadli Meulaboh alias Teungkoe Kadli Boebon met hunne panglima's en talrijke volgelingen, welk voorbeeld gevolgd werd door de partij van het verzet in Seunagan en de oostelijk daarvan gelegen landschappen Trang, Tadoe, Tripa en Seuneuam, onder aanvoering van Teungkoe Poeteh, Teungkoe Ngoh, Teungkoe Chatib, T. Moeda Mat Said, T. Rajeu, T. Keudjroeen Malim van Boengong Taloe (zie K. V. 1910, kol. 11) en Teungkoe di Balej. In het geheel onderwierpen zich ongeveer 630 personen.

Vóór deze onderwerping had zich 's vijands activiteit geopenbaard door kleine krijgsbedrijven, zooals het herhaaldelijk verbreken van de telefoonlijn tusschen Panton Mahmoet en Beneden-Boebon, het beschieten van het bivak Koeala Bee en het vermoorden van een telefoonmandoer, eenige Atjehsche handelaren en eenige Atjehers die ons spionnendiensten hadden bewezen, het berooven van opvarende djaloers in de Meureubo-streek en van eenige grobaks van Atjehsche handelaren op den transportweg naar Koeala Bee.

In het begin van 1910 viel eene patrouille, die in prauwtjes de Kroeëng Boebon afzakte, in eene hinderlaag, waarbij een Europeesch sergeant en 8 minderen het leven lieten en 11 karabijnen verloren gingen, waarvan er sedert 9 opgevischt, buitgemaakt of ingeleverd werden.

Behalve de hierboven genoemde geestelijke leider van het verzet in Boven-Wojla, Teungkoe Imeum Si Andeue, met zijne voornaamste panglima's, werden o. m. onschadelijk gemaakt de onverzoenlijke geestdrijvers Teungkoe di Aloeë Lho, Teungkoe Moesa en Teungkoe In met 3 volgelingen, T. Adan en Kapala Mansoer, de aanvoerder van den zooeven vermelden overval.

In 1910 overleden T. Tjhi Radja Nago, hoofd van het landschap Kawaj XVI [1]) en T. Rajeu, wakil bale van Peureumeue. Met het bestuur over de Kawaj XVI is gedurende de minderjarigheid van den zoon van T. Rajeu, T. Radja Ne, belast T. Mohamad Ali Akbar alias T. Rajeu, halfbroeder van den overledene, terwijl als peutimbang van Peureumeue optrad T. Poeteh, oom van T. Rajeu, tot tijd en wijle T. Tjoet Amat, halfbroeder van T. Rajeu, met het bestuur zal worden belast.

De door T. Tjoet Amat van Beutong afgelegde korte verklaring (vgl. K. V. 1910, kol. 25) is bij Gouv. Bt. 29 Juni 1910 n°. 21 goedgekeurd en bekrachtigd, waarbij hij tevens is erkend en bevestigd als bestuurder van het landschap Beutong met de onderhoorigheden Keutimbang, Sangkadeuen, Boeloh Raga en Boengon Taloee.

In het begin van 1910 hield zich eene bende van 40 Gajo's, onder aanvoering van Radja Pasir, in de *onderafdeeling Tapa Toean* schuil. Zij werd in Aloeë Pisang door eene patrouille overvallen, waarbij zij 3 dooden en 3 gewonden liet liggen, terwijl 1 geweer, model '95, 1 karabijn, model '95,

[1]) Nieuwe naam voor het landschap Meulaboh.

en tal van blanke wapens werden buitgemaakt. De bende keerde daarop naar de Gajo Loeos terug.

Bij het bestuur onderwierp zich, door tusschenkomst van T. Ben Blang Pidië, het laatste bendehoofd der onderafdeeling T. Men met 9 volgelingen, inleverende 1 geweer, model '95, afkomstig van het in de Gajo Loeos gesneuvelde bendehoofd Panglima Nja Noer.

Dato Radja Tjoet en Dato Mohamad Sawal teekenden de korte verklaring, respectievelijk als hoofd van de landschappen Lakon en Salang (eiland Simeuloe).

Wat de (met ingang van 1 Januari 1911 opgeheven — zie hiervoor —) **afdeeling Bambel** betreft, was de politieke toestand in de *onderafdeeling Gajo Loeos* in het eerste semester van 1910 zoodanig verbeterd, dat de aldaar ageerende colonne tijdelijk naar Groot-Atjeh kon terugkeeren, ten einde de noodige rust te genieten. Wel volgde daarop weder eene periode van eenig verzet, zooals tot dusver telken jare plaats had na afloop van den oogst, doch bij het einde des jaars was van dien tijdelijken achteruitgang niets meer te bespeuren.

Meer en meer is gebleken, dat in de Gajo Loeos zoowel de oorzaak als de organisatie van het verzet van anderen aard is dan in de Atjehsche landschappen. Speelt in de laatstbedoelde het godsdienstig fanatisme eene rol, in de Gajo Loeos wordt het verzet hoofdzakelijk gevoed door den der Gajo-bevolking aangeboren onafhankelijkheidszin. De grondslag van de Gajo-maatschappij is het stamverband; het onderling overleg binnen de blah (stam) is de eenige bron voor gezag. De uitgewekenen verbreken den band met de blah niet; zij nemen deel aan het gemeen overleggen zijn aan den uitslag daarvan min of meer gebonden. Daar de uitgewekenen van elke blah bij elkander behooren, zouden er dus zooveel benden moeten zijn, als er blahs uitgewekenen tellen, hetgeen in den aanvang van het jaar vrijwel het geval was. Toen de benden te zwak werden om een zelfstandig bestaan te leiden, sloten die van verschillende stammen, behoorende tot hetzelfde tjeqschap zich aaneen. Daar het stamverband overheerschend is, is elke stam, die uitgewekenen telt, ons in hare meerderheid vijandig gezind. Van het aantal en den aard der uitgeweken stamleden hangt het af of het zwaartepunt van den stam in de kampong dan wel in het gebergte ligt, waaruit volgt, dat in de Gajo Loeos de eerste schrede op den weg tot pacificatie moet zijn het zwaartepunt van alle stammen binnen het bereik van het bestuur, dus binnen de kampongs, te brengen. Is dit geschied, dan kunnen de uitgewekenen tot onderwerping gebracht worden door pressie op de geregistreerden uit te oefenen, welke pressie eerst van moreelen aard moet zijn. Helpt zoodanige pressie niet, dan zijn dwangmaatregelen, als het doen storten van eene waarborgsom, noodzakelijk.

Uit het vorenstaande volgt, dat het verzet in de Gajo Loeos niet uitgaat van enkele bepaalde leiders, maar in de verschillende stammen gezocht moet worden. Hier moet dus geheel anders tegen het verzet worden opgetreden dan in het overige deel van Atjeh.

In het verslagjaar werden in de geheele onderafdeeling 141 uitgewekenen gedood en 8 gevangen genomen, terwijl er zich 302 meldden. Hiertegenover staat, dat een 25-tal geregistreerden zich in den loop van het jaar bij de partij van het verzet voegden. Onder de genoemde getallen zijn enkele lieden van andere onderafdeelingen begrepen, terwijl nog talrijke uitgewekenen van de Gajo Loeos in naburige onderafdeelingen sneuvelden dan wel in onderwerping kwamen. Het aantal uitgewekenen bedroeg bij den aanvang van 1910 ongeveer 700, welk aantal op het einde van dat jaar tot 216 was gedaald, onder wie evenwel nog begrepen waren diegenen, wier onderwerping reeds aangeboden, doch nog niet aangenomen was.

Eene aardschuiving, waardoor de schuilplaats van Teungkoe Moeda Pendeng en zijn gezin (vgl. K. V. 1910, kol. 26) werd bedolven, maakte een einde aan het leven van dien leider van het verzet. Vermoedelijk is bij die gelegenheid ook de oude Rodjo Paser omgekomen.

De kwaadwilligen toonden voornamelijk hunne kracht in het vermoorden van ons goedgezinden, zoowel onder de kamponglieden als onder de hoofden. Zoo werden o. a. Kedjoeron Beden (kedjoeron van Petiambang), de rodjo tjeqs van Boeket en die van Padang vermoord. De andere hoofden achtten hun leven toen niet meer veilig en zochten steun bij het Gouvernement, door zich zoo dicht mogelijk bij de bivaks neder te zetten. Als gevolg hiervan gaat van die hoofden weinig gezag uit.

Als opvolger van den vermoorden kedjoeron van Petiambang is voorloopig aangewezen Sapi'i Ama-n Rampa.

In de **Alas-landen** was de toestand niet bepaald gunstig te noemen. Nog steeds zwerven in kleine benden vereenigde kwaadwilligen rond. Twee malen waagden zij, doch met weinig succes, in het noorden der vallei, met behulp en onder den invloed van Gajo's, een klewangaanval op marschbivaks. Overigens bepaalden zich hunne vijandelijkheden tot het vermoorden van kampongbewoners die verdacht werden het bestuur in eenig opzicht behulpzaam te zijn geweest.

Twee voorname bendehoofden, Pihim (zie K. V. 1910, kol. 11) en Batjar, werden onschadelijk gemaakt. In het geheel werden 14 kwaadwilligen gedood en 2 gevangen genomen, terwijl door inlevering en buitmaking eenige voorlaadgeweren en een model karabijn in ons bezit geraakten, waar echter tegenover staat, dat de partij van het verzet in het bezit is van 3 model karabijnen welke, na het verdrinken van vier fuseliers in de Alas-rivier, door kamponghoofden opgevischt en aan de kwaadwilligen verkocht waren.

Bij Gouv. Bt. 29 Juni 1910 n°. 32 is Hadji Mohamad Baser, op zijn verzoek, eervol ontheven van zijne waardigheid van waarnemend hoofd van het landschap Bambel; zijn opvolger, Si Sahidoen, beëedigde en teekende op 8 October de korte verklaring (goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 12 April 1911 n°. 8).

De toestand in de *onderafdeeling Singkel* was zeer gunstig. Het bestuur over het landschap Troemon ging, op verzoek van T. Nasjroedin, over in handen van zijn broeder T. Le, die op het einde van 1910 de korte verklaring aflegde.

De proef met de opleiding van Atjehsche hoofdenzonen (vgl. K. V. 1910, kol. 11) werd ook in 1910 voortgezet. Vóór den aanvang van het cursusjaar 1910—1911 werden 11 jongelieden naar Fort de Kock gezonden, waarvan 10 bestemd voor de externen- en 1 voor de kweekschool. Van de oprichting van eene school te Koeta Radja voor die opleiding werd om redenen van practischen en financieelen aard voorloopig afgezien, zoodat bedoelde proef nog eenige jaren zal worden voortgezet.

Het volksonderwijs maakte ook in 1910 een voornaam punt van bestuurszorg uit. Het aantal volksscholen bleef in Groot-Atjeh stationnair (53), doch in de Onderhoorigheden werden verschillende nieuwe scholen van dien aard opgericht; zoo vermeerderde het aantal (7) in de afdeeling Noordkust met 4, terwijl in Januari 1911 de opening plaats had van nog een 8-tal, zoodat in die afdeeling weldra het in kol. 12 van K. V. 1910 genoemde getal van 22 zal zijn bereikt. In de afdeeling Westkust zijn thans 8, in de afdeeling Oostkust 9 en in de voormalige afdeeling Bambel 5 volksscholen. Over het schoolbezoek kon in algemeenen zin niet worden geklaagd; waar de absentiecijfers te groot waren, werden de betrokken hoofden op hunne verplichtingen tot aanmoediging van het schoolbezoek gewezen, gewoonlijk met gunstig gevolg. Na afloop van de poeasa werden 24 jongelieden, na een examen te hebben afgelegd, tot den normaalcursus te Koeta Radja (zie t. a. p.) toegelaten. Zoodra die normaalcursus zijne leerlingen zal beginnen af te leveren, zal in het nog te wenschen overlatend gehalte van de volksonderwijzers ongetwijfeld verbetering komen. Intusschen zijn ook verschillende jongelieden, die met vrucht de lagere inlandsche school hebben doorloopen, in opleiding gegeven bij hoofdonderwijzers der gouvernementsscholen, zoodat ook zij over eenigen tijd beter berekend zullen zijn voor de taak van volksschoolonderwijzer.

Ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin werden verschillende onderscheidingen uitgereikt: de groote gouden ster van trouw en verdiensten aan T. Panglima Polem Sri Moeda Perkasa Mohamad Dawot, sagihoofd der XXII Moekims, de kleine gouden ster o. a. aan T. Panglima Nja Radja van Meuseugit Raja, en een groot aantal zilveren en bronzen sterren aan andere verdienstelijke hoofden en beambten.

Met het verbeteren en aanleggen van wegen werd geregeld voortgegaan. De aanleg van den Gajo-weg naar Takengon

was op ult. December 1910 gevorderd tot K.M. 76 (bivak Lampehan), terwijl gedurende dat jaar gereed kwamen 31 duikers, 15 bruggen, 3 tijdelijke groote bruggen en 19 tijdelijke overgangen over waterloopen. Hierdoor is het goederentransport per draagpaard tot Lampehan mogelijk gemaakt. Eene inspectie van dezen weg en die van de Toba-hoogvlakte naar de Alas-landen door den technischen inspecteur voor de verkeerswegen in de buitenbezittingen heeft de vraag in overweging doen nemen of wellicht de aan den aanleg en het onderhoud van die beide wegen verbonden kosten tot geringere sommen zouden zijn terug te brengen door bij de verdere uitvoering de verharding na te laten of (en) door de wegbreedte geringer te nemen.

Ook in de afdeeling Oostkust van Atjeh werd veel tot verbetering van het wegennet verricht; zoo naderde de transportweg van Birim Rajeu naar Lokop (Serbodjadi) zijne voltooiing, terwijl nog andere wegen van minder groote lengte tot stand kwamen.

Op 10 Augustus 1910 werd een aanvang gemaakt met den aanleg van het baanvak Langsar—Koeala Simpang van den Atjeh-tramweg.

De uitkomsten van de petroleumnijverheid ter Oostkust waren minder gunstig dan in 1909.

In 1910 werden 50 aanvragen om vergunning tot mijnbouwkundige opsporingen ontvangen. Verleend werden 18 vergunningen; ingetrokken werden 4 en afgewezen 31 aanvragen, terwijl er 32 in behandeling bleven.

In 1910 werden verschillende landschappen ter Noordkust van Atjeh voor de particuliere mijnbouwindustrie opengesteld.

Gedurende 1910 werden ontvangen 67 aanvragen om landbouwconcessies. Uitgegeven werden 13 landbouw- en 18 houtaankapconcessies, terwijl bij het einde van het jaar nog 31 aanvragen voor landbouwconcessies in behandeling waren.

De veiligheid van personen en goederen liet in Groot-Atjeh en in de van kwaadwilligen gezuiverde gedeelten der Onderhoorigheden weinig te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het algemeen vrij gunstig. In Groot-Atjeh kwamen geen epidemieën voor; de beri-beri te Sabang (vgl. K. V. 1910, kol. 12) eischte slechts 6 slachtoffers onder de contractkoelies, tegen 66 in 1909, welke vermindering te danken is aan de betere verzorging van de koelies tengevolge van bestuursbemoeienis. De buikziekte in de onderafdeelingen Lho Soekon en Bireuen (zie t. a. p.) breidde zich in 1910 ook over de onderafdeeling Lho Seumawe uit en bleef in meerdere of mindere mate tot September heerschen. Ook in de afdeeling Oostkust brak in Juli 1910 eene kwaadaardige buikziekte uit, die vrij veel slachtoffers maakte en eerst eindigde met het doorkomen van de regens. Op het laatst van 1910 brak in de onderafdeelingen Alas-landen en Singkel cholera uit. In Singkel stierven 166 personen; betrouwbare cijfers omtrent het aantal gevallen met doodelijken afloop in de Alas-landen ontbreken. Op het einde van het verslagjaar was de epidemie vrijwel geweken. Op verschillende plaatsen vertoonden zich koortsen, o. a., evenals in 1909, te Meulaboh, te Tjalang en op het eiland Simeuloe. Verstrekking van kininetabletten had geregeld plaats, terwijl ook met vaccinatie en revaccinatie werd doorgegaan. Ook in Pidië wordt thans gevaccineerd (vgl. t. a. p.).

Wat den veestapel betreft brak onder de karbouwen in de kustkampongs van de XII Moekims Pidië eene onbekende ziekte uit, waardoor 60 karbouwen werden aangetast, waarvan er 8 bezweken. Overigens kwamen geen besmettelijke ziekten onder het vee voor.

In de afdeelingen Noord- en Oostkust nam de runderstapel belangrijk toe.

Met de castratie en keuring van slachtvee kon, onder toezicht van den gouvernements-veearts, geregelder worden voortgegaan dan in 1909. Veel droeg hiertoe bij de plaatsing in Groot-Atjeh van 3 inlandsche veemantri's, respectievelijk te Koeta Radja, Indrapoeri en Lho Nga.

Aan de bevolking van Poelo Raja en Meulaboh werden, ter tegemoetkoming in het gebrek aan ploegvee, door het bestuur nog respectievelijk 25 en 44 karbouwen verstrekt (vgl. K. V. 1910, kol. 13). Voorts werd door de Regeering een renteloos voorschot verleend van f 30 000 om, ten behoeve van de onderafdeelingen van de afdeeling Noordkust waar gebrek bestaat aan ploegvee, karbouwen ter Westkust aan te schaffen.

Hoewel in 1910 minder eetwaren (met uitzondering van rijst, waarvan de invoer toenam), tabak en gedroogde en gezouten visch werd ingevoerd dan in 1909, ging, zooals door alle handelaren wordt toegegeven, de algemeene toestand van den handel in Groot-Atjeh vooruit.

De volgende cijfers geven een overzicht van den invoer te Oelee Lheue in de laatste 3 jaren.

	1908.	1909.	1910.
Eetwaren (waarde)	f 108 683	f 105 142	f 78 286
Kramerijen (waarde) ..	f 34 871	f 40 623	f 50 012
Lucifers (gros doosjes)	13 958	13 950	16 960
Manufacturen (waarde)	f 282 972	f 591 602	f 637 518
Meel (K.G.)	265 060	248 883	253 944
Petroleum (L.)	93	—	—
Rijst (K.G.)	2 170 656	1 896 950	2 038 171
Tabak (K.G.)	3 390	41 485	23 622
Gedroogde en gezouten visch (K.G.)	137 697	181 521	155 647

De uitvoerhandel wees voor zwarte peper en copra achteruitgang (zie daaromtrent lager), doch voor pinang vooruitgang aan. Een en ander blijkt uit de volgende cijfers, betreffende den uitvoer dier producten uit de afdeeling Groot-Atjeh in de laatste 3 jaren.

	1908.	1909.	1910.
Witte peper (pikols)	2.75	6.8	3.5
Zwarte peper (id.)	5 709.43	5 039.68	2 388.16
Pinang (id.)	1 769.54	1 624.49	2 805.24
Copra (id.)	4 941.77	7 036.80	5 169.98

Ter Noordkust van Atjeh nam zoowel de import- als de exporthandel belangrijk in omvang toe, vooral de uitvoerhandel in peper, pinang en copra.

In de onderafdeeling Pidië bedroeg de waarde van den invoer in 1910 f 700 763, tegen f 655 378 in 1909 en f 674 482 in 1908, en die van den uitvoer over die jaren f 694 754, f 564 494 en f 398 090, al welke bedragen betrekking hebben op den in- en uitvoer van en naar *buiten* het tolgebied. Van *binnen* het tolgebied werd in de jaren 1910, 1909 en 1908 ingevoerd voor eene waarde van respectievelijk f 186 066, f 158 105 en f 210 348, terwijl de uitvoer naar *binnen* het tolgebied in diezelfde jaren respectievelijk f 33 857, f 30 250 en f 40 363 bedroeg. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1908.	1909.	1910.
Eetwaren (waarde)	f 31 923	f 27 165	f 26 686
Klapperolie (L.)	15 422	22 064	21 589
Kramerijen (waarde)	f 7 421	f 8 558	f 11 219
Manufacturen (id.)	f 149 985	f 167 019	f 183 650
Rijst, gepelde (K.G.)	592 950	468 500	507 593
Suiker (K.G.)	365 243	229 224	249 199
Tabak (K.G.)	26 582	32 320	33 704
Visch, gedroogde of gezouten (K.G.)	344 240	437 107	362 992

en de voornaamste uitvoerartikelen:

	1908.	1909.	1910.
Zwarte peper (K.G.)	987 418	413 606	666 889
Pinang boelat (K.G.)	2 177 040	3 049 647	4 915 341
Pinang tjang (K.G.)	428 367	—	250 928
Copra (K.G.)	69 030	457 905	754 216
Tabak (K.G.)	—	—	33 018

Te Lho Seumawe bedroeg de totale waarde van den invoer van *buiten* het tolgebied in 1910 f 1 107 930, tegen f 924 914 in 1909 en f 912 507 in 1908, en van den uitvoer naar *buiten* het tolgebied in die jaren respectievelijk f 742 089, f 708 740 en f 682 415. Van *binnen* het tolgebied werd in de jaren 1910,

1909 en 1908 te Lho Seumawe nog ingevoerd voor eene waarde van respectievelijk f 15 415, f 142 191 en f 203 482, terwijl de waarde van de naar *binnen* het tolgebied uitgevoerde goederen over gemelde jaren respectievelijk f 16 740, f 545 en f 5145 bedroeg. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1908.	1909.	1910.
Manufacturen (waarde) ...	f 347 927	f 286 771	f 316 776
Visch, gedroogde of gezouten (id.)	f 79 331	f 135 342	f 226 468
Rijst, gepelde (K.G.)	817 400	806 120	853 000
Kramerijen (waarde)	f 10 117	f 12 618	f 19 414

en de voornaamste uitvoerartikelen:

	1908.	1909.	1910.
Zwarte peper (K.G.)	770 351	445 335	371 806
Pinang (K.G.)	5 731 862	5 071 027	5 125 467
Copra (K.G.)	704 520	1 138 200	1 507 575

Dank zij de opening in de afdeeling Oostkust van Atjeh van verschillende landbouwondernemingen, ging de handel in die afdeeling over het algemeen vooruit. In de onderafdeeling Langsar bedroeg de totale waarde van den invoer over 1910 f 1 459 608, tegen f 1 285 448 over 1909. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1909.	1910.
Manufacturen (waarde)	f 135 115	f 128 723
Rijst, gepelde (K.G.)	2 236 840	2 047 860
Visch, gedroogde of gezouten (K.G.)	84 684	45 103
Eetwaren (waarde)	—	f 109 749

en de voornaamste artikelen van uitvoer:

	1909.	1910.
Peper (pikols)	23 793.98	22 003.33
Pinang (id.)	21 418.56	3 198.09
Getah (id.)	101.61	108.63
Koelit tengor en koelit bako (waarde)	f 89 218,—	f 31 710,—
Notemuskaat (pikols)	136.14	27.65
Foelie (id.)	25.51	6.39
Rotan (id.)	815.73	1 876.62
Copra (K.G.)	38 300.—	131 299.—
Damar (pikols)	4 363.49	7 539.96

De cijfers van 1910 zijn, in vergelijking met die van 1909, over het algemeen schijnbaar ongunstig, doch er moet in het oog worden gehouden, dat de uitvoer van Idi, welke plaats in 1909 nog voor den handel gesloten was (vgl. K. V. 1910, kol. 15), in dat jaar via Langsar geschiedde. Voorts deed de sterke daling van de koelit bako- en koelit tengor-prijzen haar invloed gelden, terwijl bovendien in 1910 hoofdzakelijk bako-bast, die eene mindere waarde heeft dan tengor-bast, werd uitgevoerd.

De waarde van de van 1 Mei tot ult. December 1910 te Idi ingevoerde artikelen bedroeg f 236 082. De voornaamste artikelen van invoer waren:

Rijst, gepelde	202 300 K.G.
Visch, gedroogde en gezouten	26 817 K.G.
Eetwaren	f 8 372,—
Manufacturen	f 99 756,—

De totale waarde der uitgevoerde artikelen beliep f 270 356. De voornaamste dier artikelen waren:

Peper	11 778 pikols.
Pinang	23 804 ,,
Getah	25 ,,
Notemuskaat	270 ,,
Foelie	50 ,,
Rotan	17 850 ,,
Copra	141 370 K.G.

De totale waarde van den invoer te Seroewai (Tamiang) bedroeg f 195 159, tegen f 322 637 in 1909. De voornaamste artikelen van invoer waren:

	1909.	1910.
Rijst	779 000 K.G.	f 121 910
Manufacturen	f 13 648	f 19 349
Kramerijen	f 1 458	—

De totale waarde van den uitvoer bedroeg f 111 992, tegen f 174 532 over 1909. De voornaamste artikelen van uitvoer waren:

	1909.	1910.
Peper (K.G.)	191 772	278 687
Pinang (K.G.)	359 182	315 160
Getah (K.G.)	3 724	2 280
Koelit bako en koelit tengor (K.G.)	1 107 651	373 326
Notemuskaat (K.G.)	26 728	12 610
Foelie (K.G.)	3 080	3 557

In de onderafdeeling Poelo Raja bedroeg de totale invoer over de jaren 1908, 1909 en 1910 respectievelijk f 148 290, f 115 205 en f 108 931 en de totale uitvoer f 48 950, f 51 612 en f 91 732. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1908.	1909.	1910.
Eetwaren (waarde)	f 8 272	f 14 879	f 26 031
Manufacturen (id.)	f 18 755	f 28 719	f 32 511
Rijst (K.G.)	77 220	79 400	80 600
Suiker (K.G.)	16 402	22 677	21 170
Visch, gezouten (K.G.) ...	6 013	13 724	10 141
Kramerijen (waarde)	f 3 176	f 5 320	f 23 033

Uitgevoerd werd onder meer:

	1908.	1909.	1910.
Zwarte peper (K.G.)	100 903	110 972	105 863
Witte peper (K.G.)	60	216	120
Rotan (K.G.)	131 176	109 190	75 913
Copra (K.G.)	18 904	10 867	53 739
Pinang (K.G.)	5 248	970	58
Getah (K.G.)	3 168	5 865	12 619

In de onderafdeeling Meulaboh bedroeg de totale waarde van den invoer over 1908, 1909 en 1910 respectievelijk f 238 703, f 338 749 en f 386 383 en die van den uitvoer f 62 121, f 96 812 en f 106 515. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1908.	1909.	1910.
Manufacturen (waarde) ...	f 33 298	f 36 621	f 24 032
Eetwaren (id.)	f 17 305	f 19 802	f 6 243
Rijst (K.G.)	625 000	113 850	105 300

en de voornaamste uitvoerartikelen:

	1908.	1909.	1910.
Peper (K.G.)	155 470	144 140	58 060
Rotan (K.G.)	152 686	287 800	33 674
Getah (K.G.)	5 996	24 987	31 572

In de onderafdeeling Tapa Toean bedroeg de totale waarde der in- en uitgevoerde artikelen over de jaren 1908, 1909 en 1910 respectievelijk f 290 206, f 480 691 en f 368 423 en f 187 452, f 362 908 en f 386 786. De voornaamste invoerartikelen waren:

	1908.	1909.	1910.
Manufacturen (waarde) ...	f 62 134	f 116 114	f 97 429
Kramerijen (id.)	f 2 830	f 11 689	f 14 295
Rijst (K.G.)	45 800	177 903	140 500

en de voornaamste uitvoerartikelen:

	1908.	1909.	1910.
Copra (K.G.)	616 900	729 406	645 356
Notemuskaat (K.G.)	36 627	46 612	60 051
Foelie (K.G.)	6 195	3 905	9 601
Getah (K.G.)	12 124	19 127	38 117
Huiden (K.G.)	10 230	22 888	22 644
Zwarte peper (K.G.)	47 771	67 115	37 294
Witte peper (K.G.)	155	93	—
Rotan (K.G.)	10 945	81 593	224 803
Damar (K.G.)	47 480	75 978	97 514

De handel in de voormalige afdeeling Bambel bleef van weinig beteekenis. Alleen in de onderafdeeling Singkel was

de handel in boschproducten vrij levendig, terwijl ook copra van de tot die onderafdeeling behoorende eilanden in belangrijke hoeveelheden werd verhandeld. Aan in- en uitvoerrechten werd gedurende 1908, 1909 en 1910 te Singkel ontvangen:

	1908.	1909.	1910.
Invoerrecht	f 12 363,19	f 13 621,31	f 11 026.05
Uitvoerrecht	f 1 121,39	f 1 723,38	f 2 737,87

Omtrent de scheepvaartregeling valt niets bijzonders te vermelden. Overtredingen van die regeling werden niet geconstateerd.

De uitkomsten van den rijstbouw waren in de afdeeling Groot-Atjeh over 't algemeen bevredigend, vooral — evenals in 1909 — in de XXV Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen. Uit de XXII Moekims had geregeld uitvoer van rijst plaats naar Sigli en Koeta Radja, terwijl de oogst in de VII Moekims Pidië veel grooter was dan in 1909, hoofdzakelijk tengevolge van het meer gelijktijdig bewerken van de velden en de verbetering der irrigatiemiddelen. De invoer van gepelde rijst te Oelee Lheue, welke haven als de plaats voor den hoofdinvoer voor Groot-Atjeh moet worden beschouwd, bedroeg 2 038 171 K. G., tegen 1 896 950 K.G. in 1909, welke vermeerdering verband houdt met de toeneming van de niet-inheemsche bevolking, die de ingevoerde rijst verkiest boven de inheemsche.

In 1910 werden, bij wijze van proef, twee desaloemboengs opgericht in de onderafdeeling XXV Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen, namelijk een te Lam Ise (VI Moekims) en een te Lam Kroeet (IV Moekims), welke proef voorloopig als geslaagd is te beschouwen. Van regeeringswege is een renteloos voorschot verleend van f 2500, ten einde deze proef ook elders te kunnen nemen.

Tweede gewassen werden geregeld en voldoende verbouwd, terwijl aanplant van suikerriet en tabak voor eigen gebruik toenam.

De pepercultuur bleef stationnair, hoewel hier en daar uitbreiding van bestaande aanplantingen plaats had en ook wel enkele nieuwe tuinen werden aangelegd. Daarentegen begonnen veel oude tuinen steeds minder te produceeren.

Met het aanleggen van klapperaanplantingen werd door de bevolking overal geregeld voortgegaan, terwijl wederom verscheidene erfpachtsaanvragen van Europeanen, ter verkrijging van gronden tot het drijven van de klappercultuur, inkwamen, waarvan er reeds een aantal werd toegestaan. De reden waarom in 1910 uit Oelee Lheue minder copra werd uitgevoerd dan in 1909 (zie de tabel in kol. 18) is gelegen in de omstandigheid, dat een groot deel van de noten voor uitbreiding van de cultuur benoodigd was. In verband met de groote vraag naar zaailingen, is de prijs van uitgeschoten klapperbibit reeds tot f 0,10 per stuk gestegen.

De resultaten van de pinangcultuur in de VII Moekims Pidië waren in 1910 beter dan in 1909.

De zeevischvangst leverde ook in 1910 aan de bevolking der strandkampongs een goed middel van bestaan op, daar de vraag naar versche visch het aanbod steeds blijft overtreffen. De uitkomsten van de vischteelt in vijvers (neuheuns) waren, evenals in 1909, minder gunstig.

In de afdeeling Noordkust waren de uitkomsten van den rijstoogst gunstig, behalve in de onderafdeeling Bireuen, waar het gewas van ziekten en muizen te lijden heeft gehad. Evenals in de landschappen Lho Seumawe, Tjoenda en Bajoe der onderafdeeling Lho Seumawe, waar de uitgestrektheid der rijstvelden niet groot is, was de opbrengst in de onderafdeeling Bireuen onvoldoende voor de eigen behoefte en moest door aanvoer uit de aangrenzende landschappen en onderafdeelingen in het ontbrekende worden voorzien. Uit de onderafdeeling Pidië werd in 1910 800 000 K.G. padi en rijst per Atjeh-tram naar Bireuen, Lho Seumawe, Idi en Langsar uitgevoerd. In het Meergebied en de Dorotstreek kon wegens den ruimen oogst maanden lang rijst van de bevolking worden opgekocht ten behoeve van de bezetting. De van buiten het gewest ingevoerde rijst diende hoofdzakelijk voor de consumptie van de vreemde oosterlingen en de garnizoenen.

In de afdeeling Oostkust liet door de te laat invallende regens en de muizen- en walangsangit-plaag, zoomede tengevolge van bandjirs de rijstoogst te wenschen over, behalve in de onderafdeeling Serbodjadi, waar de uitkomsten van den oogst gunstig waren.

In de afdeeling Westkust waren de uitkomsten van den rijstoogst goed te noemen voor de zuidelijke landschappen in de onderafdeeling Tapa Toean en voor de Daja-streek (onderafdeeling Poelo Raja). Overal elders waren zij middelmatig, meerendeels omdat de bevolking te weinig rijst verbouwt. In verschillende streken had het gewas bovendien van ongedierte te lijden. In Boven-Teunom en Oenga (onderafd. Poelo Raja) ontstond gebrek aan voedingsmiddelen, doordat een gedeelte van den oogst door olifanten totaal werd verwoest. Ook in de noordelijke landschappen van de onderafdeeling Tapa Toean werd rijstgebrek geconstateerd, hier wegens het te laat bewerken van de sawahs. Door het bestuur wordt de bevolking bij voortduring aangespoord om de sawahs geregeld te bewerken, voor welk doel haar, zooals hiervóór reeds is vermeld, het noodige ploegvee werd verstrekt.

Wat de afdeeling Bambel betreft, was in de onderafdeeling Alas-landen de rijstoogst zeer overvloedig, in Singkel minder gunstig tengevolge van eene insectenplaag, terwijl in de Gajo Loeos, hoewel de oogst beter was dan in 1909, de opbrengst niet voldoende was om ook de daar gelegerde troepen van rijst te voorzien. Zoolang daar het verzet nog niet geheel onderdrukt is en de politieke toestand nog te wenschen overlaat, zal deze toestand voorloopig nog wel zoo blijven.

De onderstaande cijfers geven een overzicht van den rijstinvoer in het gebied buiten Groot-Atjeh gedurende de laatste 3 jaren.

	1908.	1909.	1910.
Pidië	592 950 K.G.	468 500 K.G.	507 593 K.G.
Lho Seumawe	817 400 ,,	806 120 ,,	853 000 ,,
Langsar	f 180 122	2 236 840 ,,	2 047 680 ,,
Idi (over 8 maanden) ...	—	—	202 300 ,,
Tamiang	f 22 830	779 000 ,,	f 121 910
Poelo Raja (Tjalang) ...	77 220 K.G.	79 400 ,,	80 600 K.G.
Meulaboh	625 000 ,,	113 850 ,,	105 300 ,,
Tapa Toean ...	45 800 ,,	117 903 ,,	140 500 ,,

De peperproductie, althans wat den uitvoer betreft, ging achteruit, behalve voor Tamiang, Sigli en Langsar-Idi. De uitvoer bedroeg (in kojangs):

	1908.	1909.	1910.
Sigli	799.40	335.—	360.—
Lho Seumawe	621.24	360.—	200.—
Langsar	1 406.—	1 107.23	733.44
Idi	—	—	392.60
Tamiang	87.17	112.23	150.47
Poelo Raja	82.75	60.—	57.—
Meulaboh	134.—	77.79	31.35
Tapa Toean	40.—	36.—	20.13

De uitvoer van pinang bedroeg (in kojangs):

	1908.	1909.	1910.
Sigli	1 337.60	1 648.75	2 789.56
Lho Seumawe	3 081.64	2 565.84	2 767.53
Langsar	1 620.—	717.59	106.60
Tamiang	2 045.—	194.—	170.17
Idi	—	—	793.46

Op de Westkust is de uitvoer van pinang van weinig beteekenis. Slechts 58 K.G. werden van Poelo Raja (Tjalang) verscheept, tegen respectievelijk 5248 K.G. in 1908 en 970 K.G. in 1909.

De uitvoer van copra nam weer belangrijk toe. Hij bedroeg (in K.G.):

	1908.	1909.	1910.
Sigli	69 030	457 905	754 216
Lho Seumawe	704 520	1 138 200	1 507 575
Langsar	464	38 300	131 299
Idi	—	—	141 670
Poelo Raja	18 904	10 867	53 739
Meulaboh	4 213	—	—
Tapa Toean	617 210	729 406	645 356

Het grootste gedeelte van de van Tapa Toean uitgevoerde copra was afkomstig van het eiland Simeuloe.

Tengevolge van de grootere veiligheid in de bovenstreken ontwikkelde zich de handel in boschproducten eenigermate, vooral in de afdeeling Noordkust. Te Sigli en Lho Seumawe werd gedurende 1910 aan rotan uitgevoerd voor eene waarde van respectievelijk f 1901 en f 7509, tegen f 483 en f 5396 in 1909. Voor Langsar en Idi waren de uitvoercijfers in 1910 1876.62 en 178.50 pikol, terwijl uit Poelo Raja, Meulaboh en Tapa Toean (Westkust) respectievelijk werd uitgevoerd 75 913, 33 674 en 224 803 K.G., tegen 109 190, 287 800 en 81 593 K.G. in 1909.

De uitvoer van getah nam, zooals uit onderstaand staatje blijkt, belangrijk toe.

	1908.	1909.	1910.
Sigli (waarde)	—	f 407.—	f 815.—
Lho Seumawe (id.)	f 2 520.—	f 150.—	f 2 363.—
Langsar (pikols)	—	101.61	108.63
Idi (id.)	—	—	25.—

	1908.	1909.	1910.
Tamiang (K.G.)	—	3 724.—	2 280.—
Poelo Raja (K.G.)	3 168.—	5 865.—	12 619.—
Meulaboh (K.G.)	5 996.—	24 987.—	31 572.—
Tapa Toean (K.G.)	12 124.—	19 127.—	38 117.—

Met den aanplant van ficus elastica werd ter Westkust van Atjeh overal voortgegaan.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren, vooral op de Westkust, bevredigend; op de Noordkust waren de resultaten minder gunstig, althans voorzag de zeevisscherij niet in de behoefte en werden nog belangrijke hoeveelheden gezouten of gedroogde visch ingevoerd. De gevangen visch dient hoofdzakelijk voor eigen consumptie. In het landschap Langsar neemt de bereiding van gezouten visch en trasi meer en meer toe, zoodat de invoer daarvan verminderde. Voor het inzouten wordt Atjehsch zout gebezigd, afkomstig uit Pidië. In Singkel was de vischhandel levendig en had op vrij groote schaal uitvoer plaats.

§ 4. SUMATRA'S WESTKUST.

De politieke toestand van het op het eiland Sumatra gelegen deel van het gewest bleef in alle opzichten gunstig; de belastingen kwamen zonder moeielijkheden op tijd binnen.

Behalve de 15 reeds in het vorig verslag (kol. 27, noot) bedoelde personen, die, wegens deelneming aan de rustverstoring in 1908, buiten het gewest werden geïnterneerd, werd nog op 35 anderen die politieke maatregel toegepast (Gouv. Bt. 28 Mei 1910 n°. 7). De gunstige toestand maakte het echter mogelijk reeds aan een 13-tal hunner te vergunnen naar hun geboorteland terug te keeren.

Op de Mentawei-eilanden wordt de politieke toestand gaandeweg beter, al blijven plaatselijke uitingen van verzet nog niet geheel uit. In Mei 1910 werd, zonder dat eene aanleiding daarvoor kon worden vastgesteld, eene militaire patrouille nabij de kampong Si Oban (eiland Sipoera) beschoten, waarbij een dwangarbeider gewond en een Mentaweier neergelegd werd. De kampong werd verlaten bevonden, terwijl bij het doorzoeken daarvan tal van kokers met vergiftigde pijlen in beslag genomen werden. Een paar dagen later werd een inlandsch fuselier van de ageerende patrouille nabij de monding van de Serainan-rivier uit eene hinderlaag door een Mentaweier, die tot de verspreide bevolking van Si Oban behoorde, door een pijlschot gewond, terwijl uit eene prauw in zee op de patrouille met pijlen werd geschoten. Kort daarop kwam de bevolking van Si Oban zich melden en in Juni was zij weer in hare kampong teruggekeerd.

In Juli hadden op Sipoera andermaal ongeregeldheden, thans van ernstiger aard, plaats in de kampongs Silaoinan en Saoerainoe, waarbij zich aansloten de kampongs Si Baran en Si Kidji, die zich echter tot een lijdelijk verzet bepaalden. Nederzettingen van Maleiers op het eiland Si Doea Mata en te Si Berimanoea werden door lieden van de eerstgenoemde twee kampongs geplunderd en uitgemoord, terwijl eene Chineesche handelsprauw, die voor Telok Bibit lag, afgeloopen en verbrand werd en de opvarenden deels gedood, deels gewond werden. Het gelukte aan onze patrouilles al spoedig de hoofden van het verzet in handen te krijgen, terwijl in de volgende maanden ook de overige deelnemers gevat werden, hetzij door patrouilles, hetzij door de bevolking, die hen uitleverde. De gevangen genomen roovers werden door de rapat te Si Oban tot verschillende straffen veroordeeld, te ondergaan buiten het gebied der Mentawei-eilanden. Voor zoover de geroofde goederen achterhaald werden, werden ze aan de rechthebbenden teruggegeven.

In den nacht van 8 op 9 Februari 1911 werd bij het omsingelen van een huis, waarin zich een ontvluchte gevangene schuil hield, nabij de kampong Tai Leleuw, de 1ste-luitenant der infanterie L. J. JOCHEM door een pijlschot zwaar gewond, tengevolge waarvan hij eenige dagen later overleed; politieke beteekenis had dit feit echter niet.

De orde werd in de bij dit gewest behoorende zelfbesturende landschappen niet verstoord. De bestuurder van het landschap Poelau Poendjoeng werd op verzoek, die van het landschap Kota Besar wegens ongeschiktheid van zijne waardigheid ontheven.

De veiligheid van personen en goederen was bevredigend.

Uitbreiding van het Christendom had niet plaats.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. In verschillende afdeelingen werden gevallen van pokken geconstateerd; in de onderafdeeling Boven-Kampar maakte eene mazelen-epidemie vele slachtoffers onder de kinderen, terwijl in de afdeeling Tanahdatar vele personen aan buikziekte stierven.

Ziekten onder het vee kwamen, behoudens enkele op zich zelf staande gevallen van kwaden droes onder de paarden, niet voor.

De rijstoogst was niet onbevredigend; toch moesten vrij groote hoeveelheden rijst van elders worden ingevoerd.

De productie van tabak gaf redenen tot tevredenheid.

De uitkomsten van de gambir- en de klappercultuur waren mede niet ongunstig.

De zeevischvangst gaf goede resultaten.

De handel was lusteloos.

Door overstroomingen, waarbij eenige menschenlevens te betreuren vielen, werd in de afdeelingen XIII en IX Koto en Batipoeh en X Koto, zoomede in de onderafdeeling Danau-districten en Matoer der afdeeling Agam, materieele schade aangericht.

§ 5. TAPANOELI.

In de onderafdeeling Baroes werden bij de inning van de bedrijfsbelasting over 1909, door gebrek aan medewerking van de zijde der hoofden en het lijdelijk verzet van de bevolking, eenige moeielijkheden ondervonden. Het zenden van eene patrouille uit Taroetoeng had evenwel ten gevolge dat einde Januari 1910 de belastinggelden bijna geheel waren binnengekomen. Bij de inning van de belasting over 1910 hebben zich geen moeielijkheden meer voorgedaan.

Sedert in Februari 1910 het bendehoofd Si Leto (zie K. V. 1910, kol. 29) door den radja van Belagen werd gedood, bleef de toestand in de onderafdeeling Dairi-landen gunstig. Het in 1909 uitgeweken Dairisch districtshoofd (zie t. a. p.) bracht het gebied der Karo-kampongs wederom eenigen tijd in onrust, doch door aanhoudend patrouilleeren verloor hij zijn aanhang en moest hij naar elders — vermoedelijk de Alas-landen — de wijk nemen.

De overgang van de vooral in de Dairi-landen zoo invloedrijke familieleden van Singamangaradja (zie t. a. p.) tot het Christendom, welke in Januari 1911 plaats had, kan voor den politieken toestand en de uitbreiding van het Christendom in die streek van veel gewicht worden.

In het grensgebied tusschen Zuid- en Oost-Nias werden in Maart 1910 teekenen waargenomen dat de toestand er te wenschen overliet, al kwam het nog niet tot daden. Bij de bevolking bestond namelijk de neiging om zich aan de bevelen van ons bestuur te onttrekken, door bij de nadering van patrouilles tijdelijk hare kampongs te verlaten. In November kwam zij in openlijk verzet. De invloedrijke salawa (hoofd) van de kampong Hili Anaä, Gezoe of Getsjoe, die met eene patrouille vrijwillig zou meegaan naar Lahoesa, ontvluchtte, waarna eenige salvo's moesten worden afgegeven op honderden met lansen en schilden gewapende Niassers, die de patrouille kwamen uitjouwen en bedreigen. Op het bericht dat Getsjoe gesteund werd door het hoofd van de kampong Ewo aan de Idano Tai, rukte eene patrouille derwaarts op, die met vijandelijkheden werd ontvangen. In het daarop gevolgde gevecht bekwam de troep 2 gewonden, terwijl van de Niassers er 30 gedood werden, onder wie het kamponghoofd. Nadat den 25sten November nog de versterkte kampong Wazoe Wazoe genomen was, was het verzet gebroken; Getsjoe meldde zich in December bij het bestuur en bij het einde van die maand was de toestand belangrijk verbeterd.

In West-Nias, waar in 1909 de vijandige houding van een groot deel der bevolking reeds moeielijkheden gaf (zie t.a.p.), werd in het begin van 1910 in vele kampongs opnieuw lijdelijk verzet ondervonden, waarvan Toeha Lalai, een invloedrijk hoofd uit het Laheumi-gebied, die ook in 1909 daar de hoofdrol speelde, de aanstoker was. Na maanden lang te vergeefs gezocht te zijn, kwam Toeha Lalai einde Maart vrijwillig bij den assistent-resident te Goenoengsitoli in onderwerping. In dezelfde maand werd in het Beneden-Moroö-gebied, op eene heimelijk gehouden vergadering, door de hoofden en bevolking besloten om zich tegen de aldaar in te voeren registratie te verzetten. Toen nu verscheidene hoofden uit dat gebied weigerden aan eene oproeping van den civielen gezaghebber gehoor te geven, werd eene brigade marechaussee daarheen gedirigeerd om de onwilligen tot rede te brengen. Door de eene helft dezer brigade, bestaande uit 10 karabijnen, werd o. a. een der voornaamste raddraaiers, Atamboecha, hoofd der kampong Sisobahili, gearresteerd, waarop de bevolking in verzet kwam en bij een verraderlijken aanval, waarbij het ten verkoop aanbieden van een varken als voorwendsel gold om de brigade te naderen, den 10den Juli te Lalozasai de brigade, op één fuselier na, van het leven beroofde. Atamboecha en eenige zijner familieleden kwamen bij die gelegenheid om. De patrouilles, welke daarop geruimen tijd het Moroö-gebied doorkruisten, vonden de schuldige kampongs verlaten, maar stuitten, een enkele kleine beschieting uitgezonderd, nergens meer op ernstigen tegenstand. Allengs werden de bij den overval verloren karabijnen ingeleverd en de daders gevangen genomen, behalve enkelen, die bij verzet tegen hunne arrestatie of bij ontvluchting om het leven kwamen. De overige deelnemers aan het verzet stelden zich tegen het einde van het jaar vrijwillig in handen van ons bestuur.

Onder de heidenen in de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten nam het aantal belijders van den Islam een weinig toe, evenals in het aan Sipirok grenzende gedeelte van de onderafdeeling Silindoeng. In het zuidelijk deel der onderafdeeling Hoogvlakte van Toba verliep de Mohammedaansche propaganda echter geheel en verminderde het aantal Islamieten sterk.

In de tweede helft van 1910 werden in de onderafdeeling Toba en in de aangrenzende streken van de onderafdeeling Simeloengoen der residentie Oostkust van Sumatra door eenige lieden, doch voornamelijk door een zekeren Pandiori alias Radja Toeboe alias Siakbagi, afkomstig uit Nagaseriboe op de Hoogvlakte van Toba, aan de bevolking eene soort amuletten, zoogenaamde simbora's, verkocht. Zooals bij de arrestatie van Pandiori (November) bleek, was zijne bedoeling geweest eene nieuwe godsdienstige sekte in het leven te roepen. Islamietische invloeden schijnen aan deze propaganda niet vreemd te zijn geweest. De aanhangers der permalim-sekte (zie K. V. 1910, kol. 30) hielden zich rustig. De in 1909 ontstane sekte der parsitekka's (zie t. a. p.) veroorzaakte geen moeielijkheden en breidde zich niet uit. De sekte noemt zich eene christelijke, doch zij vertoont veel overeenkomst met die der permalims.

In de afdeelingen Sibolga en Batang Toroe-districten, Batak-landen en Nias breidde het Christendom zich geleidelijk uit. Ook in de streken in de Batak-landen, waar de zending eerst sedert kort werkzaam is, zooals in Boven-Baroes en vooral in de Dairi-landen, worden voor het Christendom goede verwachtingen gekoesterd.

De veiligheid van personen en goederen was goed te noemen; in enkele onderafdeelingen werden echter nog tamelijk veel veediefstallen gepleegd.

De hoofden en de inlandsche ambtenaren in Angkola, Mandailing, Natal, Sibolga en Batang Toroe-districten en in enkele gedeelten der afdeeling Batak-landen getroosten zich groote offers voor de opvoeding van hunne zonen. Op eene door de Rijnsche zending te Taroetoeng opgerichte school zal, ter tegemoetkoming aan den drang der hoofden, ook les gegeven worden in de Nederlandsche taal, terwijl voor de oprichting van eene dergelijke school te Padang Sidimpoean stappen werden gedaan.

Evenals in 1909, was de gezondheidstoestand ongunstig, behalve in de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten. De bevolking van Nias werd wederom zwaar geteisterd door dysenterie, pokken en malaria. In de afdeeling Padang Sidimpoean (vooral in Mandailing) kwamen vele sterfgevallen tengevolge van pokken voor, terwijl aldaar, evenals in de afdeeling Natal en Batang Natal, dysenterie en koortsen heerschten. Verschillende streken hadden ernstig door cholera te lijden.

Sporadische gevallen van veepest kwamen nog voor in Oeloean, Zuid-Samosir en Toba, waardoor de in 1909 getroffen krachtige maatregelen (zie K. V. 1910, kol. 31) gehandhaafd moesten blijven. Surrah vertoonde zich vooral in Angkola en Sibolga.

De toestand van den handel was alleszins bevredigend; wel was het bedrag der geheven in- en uitvoerrechten lager dan over 1909, doch de in dat jaar verkregen buitengewone inkomsten waren voor een groot deel toe te schrijven aan eene speculatie in zout (zie t. a. p.). De rijstuitvoer verminderde, doordat de landbouwondernemingen in het gewest veel rijst uit Padanglawas en Mandailing voor eigen gebruik opkochten. In Baroes nam de invoer van zout toe. Op Nias viel eene belangrijke opleving van den handel te constateeren. De invoerartikelen zijn daar voornamelijk rijst en

lijnwaden, de uitvoerartikelen copra, notemuskaat, foelie, bultzakken en varkens.

De uitkomsten van den rijstoogst waren over het geheel bevredigend; minder gunstig waren zij in de vallei van Silindoeng, in Padanglawas en in sommige districten der Hoogvlakte van Toba, voornamelijk tengevolge van groote droogte.

De koffie-oogst gaf bevredigende resultaten. In Sipirok was hij evenwel minder overvloedig dan in 1909.

Van de uitgebreide klapperaanplantingen op Nias werd eene ruime opbrengst verkregen.

De bevolking van Angkola en Mandailing verkreeg het eerste product van hare caoutchoucaanplantingen en maakte daarvoor goede prijzen.

De benzoë-aanplantingen in Boven-Baroes en een deel der Hoogvlakte van Toba leverden een ruim product.

In Sibolga, Natal, Boven-Baroes en een deel der Hoogvlakte van Toba, doch vooral in de Dairi-landen, werden met de inzameling van boschproducten bevredigende resultaten verkregen.

De vischteelt op sawahs is in de onderafdeelingen Silindoeng en Hoogvlakte van Toba, alsmede in enkele streken van Angkola en Sipirok, van beteekenis. In Angkola, doch vooral in Mandailing, wordt veel werk gemaakt van het teelen van goerami's in vischvijvers.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren veelal zeer gunstig, maar de omstandigheid dat de bevolking hier onbekend is met het inzouten van visch, die zij alleen weet te drogen, maakt dat de resultaten niet zijn wat zij zouden kunnen wezen. De bevolking van Nias legt zich nog steeds niet op de zeevischvangst toe.

§ 6. BENKOELEN.

Op politiek gebied vallen over 1910 geen bijzonderheden te vermelden.

De veiligheid van personen en goederen bleef bevredigend. De afdeelingen Kroë en Manna werden echter gedurende eenige maanden door eene rooverbende onveilig gemaakt, wier leden deels gevangen genomen, deels gesneuveld zijn.

De Islam bleef onder de nog vrij talrijke heidenen in de afdeelingen Seloema en Manna langzaam veld winnen. Op het eiland Enggano, zoomede in het ressort van de katholieke missie te Tandjoengsaketi, bleef het aantal Christenen nagenoeg stationnair.

Omtrent de proef met de immigratie van Soendaneezen in dit gewest zie men hoofdstuk J, afd. I, § 5.

Uitgenomen op het eiland Enggano, waar het zielental der bevolking van 366 tot 368 steeg, was de gezondheidstoestand minder gunstig dan in 1909. Koortsen en buikziekten met snel doodelijk verloop eischten vooral slachtoffers in de afdeelingen Kroë en Manna en de onderafdeelingen Redjang en Lebong, terwijl in de onderafdeeling Mokko-Mokko de pokken ernstig bleven heerschen. De gezondheidstoestand van de dwangarbeiders, werkzaam aan den weg Lais—Ketahoen, nam medio November, vermoedelijk als gevolg van het buitengewoon vochtige weer, eene ongunstige wending; vele zieken moesten naar Benkoelen worden geëvacueerd. In Februari 1911 kon weder eene verandering ten goede geconstateerd worden.

Besmettelijke ziekten onder het vee deden zich niet voor.

De rijstoogst was over het algemeen zeer bevredigend. Alleen in enkele marga's der afdeelingen Manna en Kroë, zoomede te Pasar Ipoe en Pasar Bantal viel de oogst minder goed uit, tengevolge waarvan in die streken gedurende de laatste maanden van het verslagjaar rijstgebrek heerschte.

Vooral in de Sindang-streken der onderafdeeling Redjang en in de bergdistricten der afdeeling Kroë worden de koffieaanplantingen steeds meer uitgebreid. De uitvoer uit de Sindang-streken bedroeg 3170 pikol en die uit de afdeeling Kroë 8228 pikol, tegen respectievelijk 2620 en 6073 in 1909. In het overige gedeelte van het gewest wordt aan het onderhoud der koffietuinen minder zorg besteed.

De door de beide tabak-maatschappijen in de onderafdeeling Redjang verkregen uitkomsten waren, wat de qualiteit van het product betreft, bevredigend. Hoewel de oogst aanzienlijk meer bedroeg dan in 1909 — de uitvoer steeg van 154 020 K.G. tot 225 000 K.G. —, waren de behaalde prijzen ook thans nog te laag om de exploitatiekosten te dekken.

De klapper- en peperaanplantingen leverden een veel grooter beschot op dan in 1909. De uitvoer van copra bedroeg 215 625 K.G., tegen 34 000 K.G. in 1909, terwijl 515 049 K.G. peper werd uitgevoerd, tegen 294 089 K.G. in 1909. Ook de uitvoer van kruidnagelen en van karet (ficus elastica) steeg belangrijk en bedroeg respectievelijk 61 464 K.G. en 83 900 K.G., tegen 5835 K.G. en 13 821 K.G. in 1909.

Van het inzamelen van boschproducten werd weder veel werk gemaakt. Het wordt echter steeds moeielijker goede rotan- en getahsoorten te vinden. De aanplant van rotan-sago werd van bestuurswege met goed gevolg aangemoedigd. De uitvoer van damar nam aanzienlijk toe (469 878 K.G., tegen 42 928 K.G. in 1909).

De teelt van goudvisschen op sawahs in de onderafdeelingen Redjang en Lebong (zie K. V. 1910, kol. 32) werd geleidelijk uitgebreid; de bevolking ziet de voordeelen daarvan meer en meer in. De zeevischvangst gaf over het algemeen bevredigende resultaten. Op Enggano worden de proeven tot conserveering van visch voortgezet.

De handel was een weinig levendiger dan in het voorafgegane jaar.

§ 7. LAMPONGSCHE DISTRICTEN.

In de afdeeling Ommelanden van Telokbetong liet de veiligheid van personen en goederen nog te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet gunstig. In het geheele gewest kwam cholera voor, waaraan 757 personen overleden. Op het einde van 1910 was de ziekte geweken, ook tengevolge van de ruime uitdeeling van genees- en desinfectie-middelen aan de bevolking. Buikziekten en dysenterie, gepaard met verschijnselen van cholera, werden eveneens in het geheele gewest geconstateerd; in de afdeelingen Ommelanden van Telokbetong en Katimbang maakten deze ziekten de meeste slachtoffers. In de onderafdeeling Sepoetih vertoonden zich in Augustus en November mazelen, waaraan 37 kinderen stierven.

Ziekten onder het vee kwamen zoo goed als niet voor.

De uitkomsten van den rijstoogst waren, voor zoover de sawahs betreft, gunstig; wat de ladangs aangaat, waren de resultaten onbevredigend, aangezien, wegens de aanhoudende regens tijdens het branden van de velden, eerst laat geplant kon worden. Waar het meerendeel der bevolking zich met ladangbouw bezig houdt, moest dan ook rijst in groote hoeveelheden worden ingevoerd. De sawah-bouw wordt van bestuurswege nog steeds zooveel mogelijk bevorderd.

De opbrengst van de pepercultuur was in ieder opzicht gunstiger dan in 1909. De aaltjesziekte (zie K. V. 1910, kol. 34) kwam nog voor in vele aanplantingen in de afdeelingen Ommelanden van Telokbetong en Katimbang en sporadisch in de onderafdeeling Sekampoeng.

Aan de klappercultuur werd weder eene belangrijke uitbreiding gegeven in de afdeeling Katimbang.

De teelt van tweede gewassen, hoofdzakelijk mais en cassave, leverde een goed beschot op.

In de onderafdeeling Toelangbawang worden uitgestrekte kapok-aanplantingen aangetroffen.

Met het planten van rubber werd in de Rebang-streek (onderafdeeling Toelangbawang) en in de afdeeling Semangka voortgegaan.

De inzameling van boschproducten bepaalde zich in hoofdzaak tot rotan, getah en damar.

De gunstige peperprijzen brachten ook in 1910 eene groote levendigheid in den handel en het algemeen verkeer teweeg.

§ 8. PALEMBANG.

De veiligheid van personen en goederen liet, behalve ter hoofdplaats Palembang en in de onderafdeeling Ogan Hilir en Blidah der afdeeling Palembangsche Benedenlanden, weinig te wenschen over. In het begin van Februari 1911 heerschte ter hoofdplaats eenige onrust onder de Chineesche bevolking, als een gevolg van de veroordeeling van 17 Chineezen tot tenarbeidstelling, doch spoedig was de toestand weder normaal.

De inlandsche hoofden en ambtenaren blijven veel zorg wijden aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke aanverwanten. Drie zonen van inlandsche hoofden hebben zich aangemeld om toegelaten te worden tot de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Serang, terwijl de pasirah van Moeara Koeang (onderafd. Ogan Hilir en Blidah) zijn zoon naar Batavia zond om opgeleid te worden voor het toelatingsexamen voor de dokter-djawa-school.

De Islam blijft zich onder de heidensche bevolking gestadig uitbreiden. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 784, tegen 501 in 1909.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet gunstig. De cholera, die in het begin van 1910 geweken was, vertoonde zich weder in de tweede helft van het jaar. Het aantal aangetaste personen bedroeg 7166, van wie er 4362 overleden. Overigens deden zich vele gevallen van koortsen, huidziekten en dysenterie voor en heerschten beri-beri en waterpokken heviger dan in andere jaren.

De toestand van het vee was eveneens minder gunstig. In de onderafdeeling Komering Hilir, waar de bevolking zich op het fokken van karbouwen toelegt, heerschte het miltvuur zóó sterk, dat ongeveer een vierde deel van den buffelstapel verloren ging; ook op andere plaatsen kwam deze ziekte voor, doch niet in zulk een hevigen graad. Hier en daar werd eene besmettelijke beenmergziekte geconstateerd.

Tengevolge van de enorme rijzing van den marktprijs, nam de uitvoer van getah melaboeai of djeloetoeng wederom belangrijk toe en bedroeg meer dan het dubbele van dien van 1909 (zie K. V. 1910, kol. 34). De handel in katoen en andere producten bleef vrijwel stationnair.

De uitkomsten van den rijstoogst waren zeer bevredigend. Alleen in de onderafdeeling Lematang Hilir ging een klein gedeelte van den aanplant door misoogst teloor.

De koffieoogst leverde nog gunstiger resultaten op dan in 1909.

De bevolking in de onderafdeelingen Ogan Hilir en Blidah en Komering Hilir vindt een middel van bestaan in den handel in arènsuiker.

De uitkomsten van de rivier- en zeevischvangst waren bevredigend.

§ 9. DJAMBI.

De politieke toestand bleef gunstig. Van den roover Bakir (zie K. V. 1910, kol. 33) werd niets meer vernomen.

In de doesoen Bangkiling van het district Batin VI der afdeeling Moearotembesi wist een zekere Hadji Abdul Salam, afkomstig uit de onderafdeeling Sarolangoen (afd. Djambische Bovenlanden), zich onder de jongeren een vrij grooten aanhang te verwerven als leeraar in de mystiek. Een 63-tal jongelieden, die daarvoor vooraf eene kleine som aan hem hadden voldaan, hadden zich als zijne leerlingen doen inschrijven. Daar Hadji Abdul Salam evenwel zijne bevoegdheid als leeraar in de mystiek naar Mohammedaansche begrippen niet afdoende wist aan te toonen, vond hij onder de ouderen weinig volgelingen. Door den hoofdpanghoeloe naar Djambi opgeroepen om betreffende zijne godsdienstige opleiding te worden ondervraagd, vertrok hij ijlings naar Singapore (Juli 1910), waarna niets meer van hem vernomen is. De zucht om zijne inkomsten te vermeerderen schijnt de eenige drijfveer van Hadji Abdul Salam geweest te zijn.

In Maart 1911 werd de rust in de Air Itam-streek gestoord door eenige godsdienstijveraars, die het districtshoofd met den dood bedreigden indien hij hunne zijde niet koos. Door eene militaire patrouille werd een tiental der onruststokers gearresteerd en werden een aantal opruiende geschriften in beslag genomen, waarbij van de hoofden en de bevolking alle medewerking werd ondervonden. De rust is sedert volkomen hersteld.

Het aantal bedevaartgangers nam belangrijk toe; er werden 357 Mekka-passen uitgereikt, tegen 138 in 1909 en 75 in 1908.

Met de verbetering van de verbindingswegen tusschen de afdeelings- en onderafdeelingshoofdplaatsen en met het verwijderen (gedurende den oostmoeson) van rivierhindernissen in de Batang Hari en de Tembesi-rivier (zie K. V. 1910, kol. 35) werd voortgegaan.

In de afdeeling Djambi en de onderafdeelingen Sarolangoen, Bangko en Koerintji leverde de rijstoogst goede resultaten op; in het overige deel van het gewest hadden de rijstvelden te lijden van overstroomingen, terwijl, als gevolg van het heerschen der cholera, een deel der velden onbewerkt bleef. De invoer van rijst nam dan ook belangrijk toe. Omtrent den aanstaanden rijstoogst worden goede verwachtingen gekoesterd. De cultuur van koffie en tabak breidde zich uit in de onderafdeeling Koerintji. De uitkomsten waren gunstig.

De toestand van handel en scheepvaart bleef stationnair. Djeloetoeng, karet, getahpertja en vooral rotan werden in aanzienlijke hoeveelheid uitgevoerd.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen weinig te wenschen over.

De gezondheidstoestand was niet zoo ongunstig als in 1909. In Juni brak echter de cholera wederom uit en eischte in de afdeeling Moearotebo en in de onderafdeeling Moearoboengo vele slachtoffers.

Onder het vee in de afdeeling Moearotebo kwam surrah voor, terwijl in de afdeelingen Djambi en Moearotembesi en in de onderafdeeling Bangko miltvuur heerschte.

§ 10. OOSTKUST VAN SUMATRA.

De verhouding tot de inlandsche zelfbesturen liet weinig te wenschen over.

Het meerendeel van de personen, die ten vorigen jare, naar aanleiding van de invoering van de heerendiensten, Asahan hadden verlaten (zie K. V. 1910, kol. 35), keerde geleidelijk uit de Straits-Settlements terug.

Over de verschillende landschappen afzonderlijk valt het volgende mede te deelen.

In het landschap Tandjoeng, waar in October 1909 de minderjarige bestuurder Mat Bidin overleden was, werd zijn eveneens nog minderjarige oom Djapar tot zijn opvolger aangewezen. Het regentschap werd opgedragen aan den djaksa van het zelfbestuur, Abdul Somad galar Tongkoe Boesoeh, die reeds onder genoemden Mat Bidin de functiën van waarnemend bestuurder had uitgeoefend. Na aflegging van eene nieuwe korte verklaring werd hij als waarnemend bestuurder van Tandjoeng (tot aan het tijdstip van Djapar's meerderjarigheid) erkend en bevestigd (Gouv. Bt. 8 Febr. 1911 n°. 12).

In het bestuur over het landschap Koento Dar es Salam, dat opengevallen was door het aan den bestuurder, op zijn verzoek, wegens ziekte en ouderdom verleend ontslag, werd voorzien door de erkenning en bevestiging van zijn neef Ali Tandoen galar Jang di Pertoean Besar als hoofd van gemeld landschap, nadat hij als zoodanig de korte verklaring had afgelegd (Gouv. Bt. 17 Nov. 1910 n°. 16).

De bestuurder van Koealoe werd benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

In den nacht van 15 op 16 Maart 1910 deed eene bende Alassers eene poging om de politiepost te Sapoe Padang (Boven-Langkat) te overrompelen. De aanvallers werden door geweervuur verjaagd. In September en October 1910 werden Atjehsche kwaadwilligen gesignaleerd in Boven-Besitang (afd. Langkat), doch de in die streek patrouilleerende militairen konden geen aanraking met hen verkrijgen. In het begin van 1911 vertoonde zich in dat gebied een zekere Pang Manap, met eene vermoedelijk uit Gajo's en Atjehers bestaande bende, die den aldaar werkzamen sergeant-opnemer der triangulatie-brigade beroofde, en op 25 Februari verscheen eene 20 man sterke bende, waarschijnlijk onder aanvoering van genoemd bendehoofd, in eene op 3 uur afstands van Pangkalanbrandan gelegen Chineesche panglong aan de Babalan-rivier en wist kleedingstukken, geld en levensmiddelen machtig te worden. Uitgezonden patrouilles mocht het niet gelukken de roovers te achterhalen.

In Augustus werd in de onderafdeeling Simeloengoen eene opleving van de permalim-beweging geconstateerd, welke zich uitte in het verkoopen van amuletten, die veel aftrek vonden, mede omdat zij gezegd werden als voorbehoedmiddel tegen de cholera gebruikt te kunnen worden. In October d. a. v. was de beweging weder verloopen.

De veiligheid van personen en goederen bleef bevredigend. Met de uitbreiding van het aantal in exploitatie gebrachte ondernemingen (voornamelijk in de afdeeling Asahan en de onderafdeeling Simeloengoen) en den daarmede gepaard gaanden toevloed van contractkoelies, nam het aantal groote misdrijven toe, daar zich onder die arbeiders vele slechte elementen bevinden.

Onder de heidensche bevolking in het gewest, met uitzondering van de Karo-landen, breidt zich de Islam langzaam uit; het sterkst heeft dit plaats in de onderafdeeling Simeloengoen, tengevolge van de aanrakingen van de bevolking met Javanen, Maleiers en andere Mohammedanen, die — met het oog op de opening van verschillende cultuurondernemingen — in grooten getale in Simeloengoen komen. In de Karo-landen nam de invloed van de zending wederom toe en gingen een 231-tal Karo-Bataks tot het Christendom over. In de Deli-doesoens hadden een 39-tal bekeeringen tot het Christendom plaats; in het landschap Poerba werden 27 inlanders voor het Christendom gewonnen en in het om het Toba-meer gelegen gebied (zie K. V. 1910, kol. 37) 25.

In Simeloengoen nam de immigratie van lieden uit Toba, Silindoeng en Samosir weder vrij sterk toe. Het aantal uit Tapanoeli afkomstige gezinnen, dat zich nabij Pematang Siantar heeft nedergezet, steeg tot 300. De Chineesche nederzetting Soengai Brombang (in Laboehanbatoe) nam in bevolkingssterkte af, omdat de vischrijkdom der zee aldaar langzamerhand vermindert; vele lieden verhuisden naar Ledoeng en Simendoelang (zie K.V. 1910, kol. 37 en 38).

De gezondheidstoestand was minder gunstig. De cholera eischte een aantal slachtoffers; pokken en typhus kwamen sporadisch voor. Beri-beri en dysenterie heerschten vrij sterk onder de dwangarbeiders in de Kampar Kiri-streek.

Onder het vee in de onderafdeeling Karo-landen traden mond- en klauwzeer en piroplasmose op, waaraan vele dieren bezweken. Ook kwam surrah voor, terwijl onder de varkens eene besmettelijke ziekte heerschte, welke eene groote verwoesting aanrichtte.

De algemeene toestand van den handel was — ondanks de lage tabaksprijzen, waardoor vele ondernemingen met verlies werkten — door de enorme uitbreiding van de rubbercultuur vrij gunstig.

De rijstoogst was bevredigend. De Bataks op de hoogvlakte breidden hunne sawahvelden op groote schaal uit. De sultan van Asahan doet pogingen om eene uitgestrekte alang-alangvlakte in zijn landschap voor den rijstbouw geschikt te maken, welk werk hij uit eigen fondsen bekostigt. Op de landschapsbegrooting van Langkat werd weder een bedrag van f 10 000 uitgetrokken voor bevloeiingswerken (zie K.V. 1910, kol. 38).

De financieele resultaten van den tabaksoogst waren ongunstig. Verscheidene tabaksondernemingen zijn in andere handen overgegaan en worden gereed gemaakt voor de rubbercultuur, hetwelk eveneens het geval was met een aantal koffieondernemingen.

De marktprijzen van de boschproducten bleven laag.

De uitvoer van gedroogde en gezouten visch verminderde, doch die van garnalen nam aanzienlijk toe, terwijl de uitvoer van trasie nagenoeg stationnair bleef. De te Bagan Si Api Api gevangen visch ging in qualiteit en quantiteit achteruit.

---

§ 11. RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.

Kon in de koloniale verslagen van de laatste vijf jaren vermeld worden dat de verhouding tot den sultan van Lingga-Riouw bevredigend was, in 1910 kwam daarin openlijk eene ongunstige wending, doordat het aan de reeds jaren in dat landschap intrigeerende oppositiepartij (zie o.a. K. V. 1903, kol. 77, 1904, kol. 83 en 1905, kol. 51) — krachtig gesteund door des sultans lievelingszoon Tengkoe Oemar, den in 1908 aangewezen opvolger, die zich nu met een eed aan die partij verbonden bleek te hebben, — gelukte den sultan geheel onder haren anti-gouvernementeelen invloed te krijgen en tot ernstige daden van ongehoorzaamheid en ontrouw te brengen, o. a. het bij verschillende gelegenheden niet voeren van de Nederlandsche vlag, zoo te land als te water, en zulks, niettegenstaande in 1903 (zie K. V. 1904, kol. 83) de sultan over een dergelijk feit door den toenmaligen Gouverneur-Generaal persoonlijk te Buitenzorg was onderhouden, met eene ernstige waarschuwing voor het vervolg.

Noch de toen door den sultan afgelegde belofte om voortaan

in alle opzichten zijne verplichtingen als leenman getrouw te zullen nakomen, noch ook de Koninklijke onderscheiding, hem in 1906 (K. V. 1907, kol. 49) verleend toen hij blijken gaf met het Gouvernement te willen samenwerken in het belang van land en volk, bleken echter op den duur bestand te zijn tegen den invloed van de oppositie-partij en de instemming, door sultan en tengkoe besar beiden reeds in 1908 betuigd met eene herziening van het in 1905 gesloten politiek contract overeenkomstig de eischen des tijds, bleek niet gemeend. Wel scheen ook bij de daarover in 1910 gehouden besprekingen de sultan aanvankelijk tot die contractsvernieuwing genegen, onderteekende hij, zooals in Riouw gebruikelijk is, als bewijs van instemming een concept voor het nieuwe contract en deed hij zelfs openlijk van die instemming blijken op eene in October door den resident belegde groote bestuursvergadering, doch kort daarop bleek ondubbelzinnig, dat hij voor den wassenden aandrang van de oppositiepartij was bezweken en zich geheel daaraan had overgegeven. Hij beleedigde wederom het Gouvernement door na te laten de Nederlandsche vlag te voeren (December), een feit van te grooter beteekenis na al hetgeen hem op dit punt, zelfs op de meest ernstige wijze, reeds onder het oog was gebracht: hij belette het bespreken van dienstzaken door den resident met ambtenaren van het zelfbestuur; hij maakte de uitvoering van reeds door het zelfbestuur goedgekeurde maatregelen onmogelijk; hij herriep al zijne beloften, enz., kortom het voeren van een rechtvaardig bestuur in het belang van land en volk was eene onmogelijkheid geworden. Aan dezen toestand kon slechts door krachtig ingrijpen een einde gemaakt worden; de aanwijzing van Tengkoe Oemar tot tengkoe besar werd daarom ingetrokken en de sultan van zijne waardigheid ontheven (Gouv. Bt. 3 Febr. 1911 n°. 1, opgenomen in de Jav. Ct. van den 10den dier maand n°. 12).

Ter uitvoering van dit besluit, waaraan door publicaties bekendheid werd gegeven, keerde de resident, die tevoren naar Buitenzorg was overgekomen ter bespreking van de Riouwsche aangelegenheden, naar zijn gewest terug, terwijl twee oorlogsschepen en eene compagnie militairen derwaarts werden gedirigeerd, eensdeels om door dit machtsvertoon reeds bij voorbaat de oppositiepartij, mocht zij kwaad in den zin hebben, het nutteloze van gewapend verzet te doen inzien, anderdeels om de verschillende bestuursposten tegen mogelijke uitingen van spontaan verzet te beveiligen.

De zaak had een vreedzaam verloop. De houding van de hoofden en bevolking bleef, op het vernemen van den getroffen maatregel, niets te wenschen overlaten en de sultan — die zich te Lingga bevond — verscheen, na eenige oproepingen, den 10den Februari te Penjingat, den sultanszetel, waar de resident zich inmiddels had gevestigd en, krachtens art. 6 van het contract van 1905, het zelfbestuur tijdelijk in handen had genomen. Van zijne afzetting werd den sultan daarop mondeling door den resident kennis gegeven, terwijl ook den tengkoe besar van den te zijnen aanzien genomen maatregel mededeeling werd gedaan. Nadat alle rijkssieraden aan den resident ter hand waren gesteld, vertrokken de sultan en de tengkoe besar den volgenden dag, met hunne familieleden, naar Singapore, hetgeen, in verband met hunne nauwe relatiën tot Trengganau en Djohore, te voorzien was. Hun is een onderstand toegekend van respectievelijk f 2000 en f 400 's maands, terwijl hunne verdere financieele aangelegenheden (schulden aan het Gouvernement en andere schuldeischers) op onbekrompen wijze zullen worden geregeld. De sultan bleek niet genegen om de opvoeding van zijn negenjarigen kleinzoon Tengkoe Machmoed, die bij voldoende geschiktheid wellicht eenmaal tot sultan verheven zou kunnen worden, in overleg met en ten genoegen van het Gouvernement te regelen, terwijl die verheffing uiteraard uitgesloten is wanneer die kleinzoon zijne opvoeding ontvangt in een het Gouvernement vijandig milieu.

Tengevolge van door de sultanspartij verspreide onware geruchten had volksverloop naar Singapore plaats; een deel der uitgewekenen keerde echter reeds spoedig daarop terug.

In Indragiri kwamen betere regelingen betreffende de rechtspraak, het vorderen van heerendiensten en het belastingstelsel tot stand.

In de Koeantan-districten bleef de politieke toestand gunstig en verleenden de hoofden wederom alle medewerking aan het bestuur.

De veiligheid van personen en goederen bleef bevredigend.

De bevolking is weinig godsdienstig, behalve op het eiland Penjingat (zie K. V. 1910, kol. 37 en 38). Uitbreiding van den Islam had niet plaats.

Het schoolbezoek te Penjingat en elders in het gewest (vgl. K. V. 1910, kol 38) nam, ook door de opening van een aantal nieuwe scholen, belangrijk toe.

De algemeene gezondheidstoestand was minder gunstig dan in 1909; er deden zich vele gevallen van malaria en beriberi, alsmede eenige gevallen van pokken voor. De cholera eischte 643 slachtoffers in de afdeeling Indragiri.

De veestapel bleef voor ziekten gespaard.

De handel in gambir bleef levendig in verband met de gunstige marktprijzen van dat product.

Op de eilanden van het gewest wordt geen rijstcultuur gedreven. De oogst in de Koeantan-districten viel tegen; aan het gewas was minder zorg besteed als gevolg van de geheerscht hebbende cholera. Ten behoeve van de binnenlanden van Indragiri moest wederom eene aanzienlijke hoeveelheid rijst ingevoerd worden.

De uitvoer van sago en cassave bleef van beteekenis, terwijl groote hoeveelheden copra en klappers uit den Poelau Toedjoeh-archipel naar Singapore werden geëxporteerd. In Indragiri werd veel rotan en getah djeloetoeng ingezameld voor den uitvoer naar de Straits-Settlements.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren bevredigend.

Evenals in de afdeeling Indragiri (zie K. V. 1910, kol. 40), levert ook in de afdeeling Lingga de vervaardiging van nipah- en roembiah-dakbedekking en van kadjangmatten een ruim middel van bestaan voor de bevolking op.

§ 12. BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het aantal uit China geïmporteerde mijnwerkers bedroeg in 1910 ruim 22 000. Slechts eenmaal werd van eene nachtelijke bijeenkomst der leden van het Chineesch geheim genootschap „Sam Tiam Foei" vernomen.

Behoudens enkele uitzonderingen, wordt door de inlandsche hoofden en ambtenaren aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke verwanten nog steeds weinig ten koste gelegd.

De gezondheidstoestand was vrij gunstig; 1260 Chineesche mijnwerkers werden door beri-beri aangetast, tegen 808 in 1909 en 2316 in 1908. Cholera kwam niet voor. Aan koortsen en buikziekten stierven respectievelijk 251 en 46 personen.

Onder van Singapore ingevoerd vee brak eerst mond- en klauwzeer en later ook miltvuur uit, welke ziekten evenwel spoedig geweken waren.

De handel nam in bloei toe.

De uitkomsten van den rijstoogst waren veel gunstiger dan in 1909. Toch was de opbrengst nog lang niet voldoende ter voorziening in de behoefte aan rijst. De Preanger-landbouwer (zie K. V. 1910, kol. 40) bleef met succes werkzaam in het belang van den sawah-aanleg in het district Pangkalpinang.

De van bestuurswege aangemoedigde gambircultuur wordt steeds meer beoefend; de productie was wederom aanzienlijk grooter dan in het voorafgegane jaar.

De peperaanplantingen ondergingen eenige uitbreiding tengevolge van de voor peper te behalen goede prijzen. Er is echter gebrek aan goede mest voor deze cultuur.

Klapperboomen werden op groote schaal bijgeplant. Wel

werd een belangrijk aantal jonge planten door wilde varkens vernield, doch daarentegen werd van insecten veel minder schade ondervonden dan in vorige jaren. De qualiteit der bereide copra bleef inferieur, omdat de klappers te jong geplukt werden.

De zeevischvangst bleef vrij belangrijk.

§ 13. BILLITON.

De veiligheid van personen en goederen was bevredigend. Van de werking van geheime Chineesche genootschappen werd ook in 1910 niets vernomen. In Februari 1911 hadden ongeregeldheden plaats tusschen Chineesche mijnwerkers in het district Manggar, welke zich ernstig lieten aanzien, zoodat de overkomst van eene militaire macht van Java noodzakelijk werd. Orde en rust keerden toen, onder krachtige medewerking van het personeel der Billiton-Maatschappij, dat onvermoeid pogingen aanwendde om de gemoederen tot bedaren te brengen en gewelddadigheden te voorkomen, binnenkort weder. De ongeregeldheden sproten alleen voort uit onderlinge veeten; nergens keerden zich de ontevredenen tegen de Europeanen.

Onder de Chineezen en de heidensche Sekahs had eenige uitbreiding van den Islam plaats. Het aantal Christen-Chineezen bedroeg 65, allen Roomsch-katholieken.

De algemeene gezondheidstoestand was een weinig minder gunstig dan in 1909. Onder de Sekahs te Manggar kwam cholera voor; door afzondering van de aangetasten op het onbewoonde eiland Soekoen werd eene epidemie voorkomen. Ook eenige gevallen van pokken werden geconstateerd.

De algemeene toestand van den handel was zeer gunstig.

De resultaten van den rijstoogst waren weinig bevredigend tengevolge van den veelvuldigen regenval, in verband met de omstandigheid, dat de rijst alleen op ladangs verbouwd wordt.

De klapperaanplantingen werden wederom uitgebreid. De opbrengst was overvloediger dan in 1909. Voor de copra werden goede prijzen behaald.

De uitvoer van pinangnoten, gom-copal, rotan en getah nam belangrijk toe.

De zeevischvangst bleef voor de bevolking der strandkampongs zeer loonend. Men is zich meer op de bereiding van gezouten visch gaan toeleggen, zoodat belangrijk minder van dat product behoefde te worden ingevoerd.

§ 14. WESTERAFDEELING VAN BORNEO.

Na de uitlevering in Mei 1910 van den toemenggoeng van Melawi (zie K. V. 1910, kol. 41) door het zelfbestuur van Sekadau keerden orde en rust geleidelijk in Meliau terug. Eenig patrouilleeren werd echter nog noodig geoordeeld, waarmede het geheele jaar werd doorgegaan.

De aanrakingen met Serawak bleven van vriendschappelijken aard. Radja BROOKE verleende alle medewerking bij de regeling van de nog onafgedane snelzaken, zoodat thans alle geschillen dienaangaande uit den weg geruimd zijn.

In Augustus werd eene militaire excursie gemaakt naar de Katjak Dajaks (ten noorden van Mendjalin in de afdeeling Mampawa), aangezien het hoofd (toemenggoeng) van dezen stam reeds sedert langen tijd geweigerd had gehoor te geven aan de bevelen zoowel van het zelfbestuur van Mampawa als van den bestuursambtenaar van genoemde afdeeling. Bij die excursie bleek dat onder de bevolking eenige onrust heerschte, welke echter spoedig week nadat de toemenggoeng afgezet en naar Mampawa opgezonden was. In December werd in dezelfde afdeeling een militaire patrouilletocht gemaakt, ten einde eene in de bovenstreken gevestigde Dajaksche vrouw op te vatten, die bovennatuurlijke macht heette te bezitten en door honderden naar haar toegestroomde Dajaks als heilig werd beschouwd. Eene te voren door het zelfbestuur gedane poging om haar naar Mampawa te doen opkomen had geen gevolg gehad. Zonder eenig geweld werd de vrouw door het bestuurshoofd der afdeeling, door de militaire macht ondersteund, gearresteerd en naar Mampawa overgebracht.

De Songkong-streek in de onderafdeeling Sambas werd twee malen door militaire patrouilles bezocht. De laatste tocht werd medegemaakt door het bestuurshoofd van Landak en had ten doel, behalve machtsvertoon, het opvatten en medebrengen van een zestiental Dajaksche getuigen in eenige misdrijfzaken, welke lieden geweigerd hadden te voldoen aan de oproepingen van het zelfbestuur en van den assistent-resident van Sambas. Het doel werd volkomen bereikt, zonder eenig verzet van de zijde der onwilligen. Voortdurend waren in de Boven-Kapoeas en aan de Serawaksche grens van de onderafdeeling Semitau patrouilles aanwezig (vgl. K. V. 1910, kol. 41), zoowel tot bescherming van de Dajaks op ons gebied tegen die van Serawak als tot tegengang van wederzijdsche sneltochten.

In December werd de bestuurder van Simpang, Goesti Pandji gelar Panembahan Soeria Ningrat, op zijn verzoek, ontheven van zijne waardigheid, waarna hij zich te Batavia vestigde. Het door hem gevoerde wanbestuur maakte zijn heengaan wenschelijk (zie K. V. 1910, kol. 42). In dezelfde maand werd Achmad Sri Negarà, bestuurder van Sekadau, als zoodanig ontslagen. Niettegenstaande ernstige waarschuwingen toch, was hij voortgegaan met schending van het met hem gesloten contract, het doen van onwettige heffingen, het vorderen van ongeoorloofde diensten en het niet tegengaan van het knevelen der bevolking door de anakradja's. Hij verliet het landschap om zich te Pontianak te vestigen. Om dergelijke redenen werd in April 1911 de bestuurder van Koeboe, Sjarif Abbas al-Aydroes, van zijne waardigheid ontheven. Ook van den bestuurder van Sintang is, ondanks de herhaalde aanmaningen en waarschuwingen van de bestuursambtenaren, geen medewerking te verkrijgen bij het nemen van maatregelen in het belang van land en volk, terwijl hij zich eveneens aan schending van het politiek contract schuldig maakte. Op het tijdstip van afsluiting in Indië van de mededeelingen voor dit hoofdstuk was ten aanzien van de tegen dezen bestuurder te nemen maatregelen nog geen beslissing genomen.

In Simpang is Goesti Roem, halfbroeder van Goesti Pandji, tot opvolger in het bestuur aangewezen in de plaats van Oeti Mansoer, zoon van den gewezen panembahan, — wiens aanwijzing tot opvolger was ingetrokken wegens ook door hem gepleegde contractschending —, als besturder opgetreden. Hij legde den gebruikelijken eed van trouw af en onderteekende vervolgens de korte verklaring. De verhouding van de overige zelfbesturen tot het Europeesch bestuur liet weinig te wenschen over. In April werd de korte verklaring geteekend door de zelfbesturen van Salimbau, Soehaid, Piasa en Djongkong en in Augustus volgde het zelfbestuur van Silat dit voorbeeld. De onderhandelingen met het zelfbestuur van Pontianak tot vernieuwing van het bestaande politiek contract zijn nog niet ten einde gebracht.

Het zelfbestuur van Matan, waarmede onderhandeld zal worden over de vernieuwing van het politiek contract, bleef (zie K. V. 1910, kol. 41) zijne medewerking verleenen tot het verbeteren van de toestanden in dat landschap, hetgeen

ook in Sambas het geval was, waar de sultan een open oog heeft voor de behoeften van land en volk en ten voorbeeld kan strekken aan andere zelfbestuurders. Ook het inlandsch bestuur van Sanggau verleende medewerking, o. m. tot opheffing van het kawang-(pandeling-)schap in dat landschap. De panembahan van Soekadana, Tongkoe Poetra, kwam den 6den Juli 1910 te overlijden. In zijne plaats is de, overeenkomstig het nog vigeerend contract van 1881, aangewezen opvolger van Tongkoe Andoet als panembahan opgetreden. Er zullen onderhandelingen met hem geopend worden tot herziening van de politieke verhouding van dit onbeduidende landschap op den voet van de korte verklaring.

De zelfbestuurders en andere inlandsche hoofden en ambtenaren bleven weinig genegen om aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke aanverwanten veel ten koste te leggen. Te Sambas werd, ook ter tegemoetkoming aan de wenschen van het zelfbestuur om meer onderwijs te verkrijgen, op den 1sten December 1910 eene school voor kinderen van aanzienlijke inlanders geopend met 68 leerlingen, welk aantal bij het einde dier maand tot 78 was gestegen.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen weinig te wenschen over.

De gezondheidstoestand was verre van gunstig. De pokziekte heerschte nagenoeg het geheele jaar door in verschillende streken van het gewest, voornamelijk in de afdeeling Sintang, en eischte verscheidene slachtoffers. Tot tegengang van de uitbreiding der ziekte werd allerwegen gevaccineerd en gerevaccineerd, doch bij de Dajaks en de mindere Chineezen werd in deze geen medewerking ondervonden. Voorts heerschten buikziekten, koortsen en beri-beri, deze laatste ziekte vooral onder de koelies van de cutch-(tannine-) fabriek te Telok Aer. In de afdeeling Sintang hadden eenige streken (Tempoenak en Boven-Melawi) te lijden van de ook in 1909 aldaar geheerscht hebbende ziekte, die veel overeenkomst vertoont met meningitis, en waaraan 193 personen stierven (zie K.V. 1910, kol. 42). In Juli moest de havenplaats Pamangkat besmet verklaard worden wegens cholera, doch einde Augustus kon die besmetverklaring weder worden opgeheven. In het district Pamangkat heerschte de cholera epidemisch tot in September; zij vertoonde zich voornamelijk onder de Maleische bevolking, terwijl er slechts enkele Chineezen door werden aangetast. Ook elders in de afdeeling Sambas maakte de cholera slachtoffers, terwijl ook de afdeeling Soengaikakap er door werd bezocht.

Ziekten onder het vee kwamen niet voor.

De handel was vrij levendig als een gevolg van den ruimen oogst van copra en getah-djeloetoeng, die hooge prijzen behaalden. Vooral was de grootere omzet merkbaar ter hoofdplaats Pontianak.

De uitkomsten van den rijstoogst waren tamelijk bevredigend; in de afdeeling Tajan mislukte de oogst gedeeltelijk, terwijl in de afdeeling Soekadana de opbrengst beneden het gemiddelde bleef. In de afdeeling Sintang was in de Batang Loepar-landen en in de Boven-Pinoeh de oogst overvloedig; in Mandai, Embaloeh en Boven-Boenoet (Boven-Kapoeas) en in Beneden-Melawi en Beneden-Pinoeh had het gewas veel van rupsen en wilde varkens te lijden. Ook in de afdeeling Sambas had de rijstaanplant veel last van schadelijk gedierte en van overstroomingen, maar toch gaf de oogst alle reden tot tevredenheid. In de afdeeling Landak toonde de bevolking veel ijver om op de daarvoor geschikte gronden sawahs aan te leggen.

Met de uitbreiding van de klappercultuur in het kustgebied, ook door omzetting van rijstvelden in klappertuinen, werd in 1910 voortgegaan. De klapperoogst was zeer overvloedig.

De uitkomsten van de gambircultuur, welke in de afdeeling Sambas hoofdzakelijk gedreven wordt in de onderafdeeling Singkawang, te Boedoek in de onderafdeeling Pamangkat en te Siminis in de onderafdeeling Sambas — uitsluitend door Chineezen — waren zeer gunstig. In de afdeeling Landak breidt deze cultuur zich langzaam uit.

De pepercultuur in de onderafdeelingen Singkawang en Lara en Loemar (afd. Sambas), welke zich eveneens bijna uitsluitend in handen van Chineezen bevindt, produceerde iets meer dan in 1909, terwijl de marktprijzen hooger waren.

In de afdeeling Pontianak en Ommelanden breidt de sagocultuur zich uit. Ook in Sambas is zij van beteekenis. De uitvoer van sago was echter geringer dan in 1909.

De cultuur van pinangnoten in de afdeelingen Sambas, Pontianak en Ommelanden en Soengaikakap bleef op dezelfde hoogte (zie t. a. p.).

Buiten den rijstbouw en de klappercultuur, behoort de inzameling van boschproducten tot de voornaamste bestaansmiddelen der bevolking. De tengkawangoogst was veel kleiner dan in 1909. De andere voornaamste boschproducten, die uitgevoerd werden, zijn getahpertja, djeloetoeng, gom-copal, gomelastiek, gom-damar, gahroe-hout, laka-hout en was. Rotan wordt voornamelijk in de afdeeling Sambas, doch ook elders in het gewest aangeplant, daar dit product in de bosschen zeer schaars begint te worden.

De Koeboe-Houtkapmaatschappij, die eene cutch-fabriek te Telok Aer (afd. Soengaikakap) heeft (zie K. V. 1909, kol. 58), voerde in 1910 12 600 pikol cutch uit. De cutch-fabriek te Poelau Datoek heropende in Februari hare werkzaamheden op bescheiden schaal en exporteerde 6128 pikol.

De uitkomsten van de zeevischvangst — die van weinig beteekenis is — waren bevredigend.

Uitbreiding van het Mohammedanisme onder de heidensche Dajaks had in niet noemenswaardige mate plaats. De groote vermeerdering van het aantal bedevaartgangers (656, tegen 269 in 1909) moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de grootere welvaart van de bevolking tengevolge van ruime klapperoogsten en den levendigen handel in djeloetoeng, in verband met de hooge voor dit artikel behaalde prijzen. De toeneming was het grootst in de afdeelingen Soengaikakap, Mampawa en Sambas, waar de klappercultuur voor de bevolking de voornaamste bron van inkomsten uitmaakt. Uit de genoemde afdeelingen deden 436 personen de bedevaart, tegen 161 in 1909.

De door de bij Gouv. Bt. 4 Febr. 1910 nº. 13 als rechtspersoon erkende, te Pontianak gevestigde „Vereeniging der Paters Capucijnen" bestuurde Roomsch-katholieke missie arbeidde te Pontianak met 3 Chineesche godsdienstonderwijzers, onder leiding van twee paters. Te Singkawang en te Pamangkat zijn staties van deze vereeniging gevestigd. Behalve godsdienstonderwijs wordt te Singkawang door de broeders en zusters lager onderwijs en onderwijs in de ziekenverpleging gegeven. De in 1909 gevestigde missie onder de Batang Loepar-Dajaks heeft geen resultaat gehad, doch in het naburige Embaloeh-gebied heeft zij het vertrouwen van de aldaar wonende Dajaks weten te verwerven, zoodat een twintigtal leerlingen het onderwijs volgen.

De Protestantsche missie, uitgaande van de „American Methodist Episcopal Church" heeft haar hoofdzetel te Singkawang met eene nevenvestiging te Pontianak.

De Roomsch-katholieke missie arbeidt onder Dajaks en Chineezen, de Protestantsche alleen onder Chineezen.

---

§ 15. ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.

De politieke toestand bleef in 1910 gunstig.

Met betrekking tot een aantal nog hangende snelzaken tusschen de op ons gebied en in Serawak wonende Dajaks (zie K.V. 1910, kol. 43) werd eene eindafrekening opgemaakt omtrent de uit te keeren schadevergoeding en den volgens de adat aan de nagelaten betrekkingen verschuldigden bloedprijs (patih njawa). Het volgens die eindafrekening van Serawaksche zijde verschuldigde bedrag werd door het bestuur van Serawak voldaan, waarna de uitkeering aan de rechthebbenden plaats had, zoodat het gevaar voor weerwraak is geweken. Van Serawaksche zijde is tevens het voorstel gedaan om, ter voorkoming in den vervolge van snelpartijen, door

een algemeen verzoeningsfeest een einde te maken aan alle bestaande veeten tusschen Serawaksche Dajaks en die in ons gebied, welk denkbeeld ook onder de Dajaks algemeene instemming vond; de datum van dat te Poetoessibau te houden feest is nog niet vastgesteld. Er kwamen belangrijk minder gevallen van koppensnellen ter kennis van het bestuur. Alleen werden in Boven-Boeloengan 6 personen gesneld, waarnaar een onderzoek wordt ingesteld, hetwelk echter vele moeielijkheden ondervindt door de groote afstanden en de gebrekkige verkeersmiddelen.

Hoewel niet van politieke beteekenis, verdient toch vermelding — als een bewijs van de lichtgeloovigheid van de bevolking — dat het op de grens van Midden-Doesoen en Koetei wonende Dajak-hoofd Manampoei zich door het houden van timboe-feesten (beredjo) een aanhang wist te verwerven, die hem eenige hulde bewees (Februari 1910). Na eenige mislukte pogingen om hem op te vatten, had het geregeld patrouilleeren in de genoemde streek tot gevolg, dat Manampoei in April door een familielid naar den controleur te Tenggarong werd gebracht. Hij is daar sedert aan cholera overleden. Het beredjo werd in de Montalat-streek voortgezet door eenige van zijne volgelingen, die er door de voorgeschreven offeranden voordeel van trokken. Zij maakten de bevolking wijs dat een ieder, die aan het beredjo deelnam en bepaalde offers bracht, gelukkig zou zijn, voor alle ziekten gevrijwaard zou blijven en zijne ouders en grootouders door toedoen van „radja" Manampoei, voor wien de offers heetten bestemd te zijn, weer levend zou terugzien. Ook noemden zij zich volgelingen van het vroeger beruchte bendehoofd Danom. In Mei werden de onruststokers door eene militaire patrouille overvallen en gearresteerd.

In Pasir bleef, hoewel dit landschap reeds geruimen tijd tot het rechtstreeks bestuurd gebied behoort, het aanzien van de vroegere grooten nog vrij belangrijk, waarvan zij misbruik trachten te maken om zich onrechtmatig te bevoordeelen. Het overlijden van Pangeran Nata, een der vroegere machthebbers, deed den toestand in Boven-Pasir veel verbeteren.

De excursie naar de Poedjoengan-streek (zie K. V. 1910, kol. 43) blijkt meer en meer op velerlei gebied gunstige gevolgen te hebben gehad. De daar gemaakte tochten hebben, evenals die naar de Apo Kajan (zie K. V. 1910, kol. 44), op de Dajak-stammen van de binnenlanden indruk gemaakt en aan de bevelen van de besturende ambtenaren kracht bijgezet. Tevens hebben de tochten onze kennis van land en volk belangrijk vermeerderd.

Nadat voorbereidende maatregelen voor de oprichting van het tijdelijk etablissement in de Apo Kajan (zie t. a.p.) genomen waren (de opheffing van de voorloopige vestiging te Long Basahan vond in het laatst van Mei plaats) en de met de leiding van de excursie naar dat gebied belaste 1ste-luitenant J. H. VAN TEMMEN, wien het civiel gezag in die streek opgedragen werd, als militair commandant te Long Iram was vervangen, kon ult. Juni door dien officier met één groep de tocht naar de Apo Kajan worden aangevangen. De bedoeling was de tweede groep te doen volgen wanneer een voldoend aantal prauwen aanwezig zou zijn. Op de waterscheiding te Tagaharoek Meseai zou men zich vereenigen om daarna te zamen het Apo Kajan-gebied binnen te rukken. Halfweg in de Boven-Mahakam ontmoette de genoemde officier evenwel den controleur van Beraoe W. M. PALM, die berichtte dat hoofden en bevolking geenszins op onze vestiging in de Apo Kajan gesteld waren. Genoemde controleur namelijk had zijn tocht van Tandjoengredeb langs de Boven-Kelei naar de Apo Kajan en Serawak (zie t. a. p.), waarbij hij veel hulp van Serawaksche zijde ondervond, voortgezet naar Claudetown om er eenige bestuurszaken te bespreken, en was op de terugreis langs de Baram-rivier en de Boven-Bahau den 8sten Mei te Long Basahan aangekomen, waar het militair detachement op het punt stond om die voorloopige vestiging te verlaten en waar de controleur kennis kreeg van de voornemens omtrent de vestiging in de Apo Kajan; ook ontmoette hij er den civielen gezaghebber van Boeloengan, die juist, onder dekking van eene groep militairen, naar de Poedjoengan en de Apo Kajan wilde vertrekken om de stemming van de bevolking op te nemen en haar op het oprichten van de bestuursvestiging voor te bereiden. De heer PALM sloot zich bij den civielen gezaghebber aan, waardoor voor de bereiking van het doel partij getrokken kon worden van de groote kennis van eerstgenoemde omtrent land en volk. Op de in de Apo Kajan door die ambtenaren met hoofden en bevolking gehouden vergaderingen bleek de stemming van de bevolking ten opzichte van eene vestiging bepaald ongunstig te zijn en zelfs de kans op daadwerkelijk verzet daartegen geenszins uitgesloten, zoodat men op alle eventualiteiten voorbereid diende te zijn. Na de vermelde besprekingen keerde de civiele gezaghebber van Boeloengan langs de Kajan naar Tandjoengselor terug, waar hij den 17 den Juli aankwam, terwijl de controleur PALM, de Boh-rivier afzakkende om naar Samarinda te gaan, luitenant VAN TEMMEN ontmoette en hem ter zake inlichtte. In die mededeelingen vond de genoemde officier aanleiding om naar Samarinda terug te keeren ter nadere bespreking van de te volgen gedragslijn, terwijl de onder zijne bevelen staande groep, onder bevel van den hem vergezellenden 2de-luitenant VAN DER GANT, gedirigeerd werd naar de waterscheiding aan de grens van het Apo Kajan-gebied. Na te Samarinda met den assistent-resident en den gewestelijken militairen commandant overleg gepleegd te hebben, kon luitenant VAN TEMMEN den 28sten Juli, tegelijk met het tweede deel van de voor de Apo Kajan bestemde troepenmacht, naar de waterscheiding oprukken. De tocht werd zeer belemmerd door hooge waterstanden, tengevolge waarvan eerst den 28sten Augustus Batan Kalau aan de monding van de Boh-rivier bereikt werd. Den 1sten September werd de Boh-rivier opgevaren en den 14den d. a. v. de eerste groep onder luitenant VAN DER GANT ontmoet, die op den terugweg was wegens het opraken van de vivres en ziekten en uitputting van de militairen. Na eenige rust en betere voeding genoten te hebben, werd thans gezamenlijk door de beide groepen weder naar de waterscheiding Tagaharoek Meseai opgerukt, doch de gezondheidstoestand van de manschappen, onder wie beri-beri uitbrak, werd van dien aard, dat wederom tot den terugkeer naar Long Iram moest worden besloten, waar de troep op 21 October aankwam.

Een nieuwe tocht naar het Apo Kajan-gebied werd onmiddellijk voorbereid en de leiding daarvan opgedragen aan den kapitein van den generalen staf P. VAN GENDEREN STORT. In Februari 1911 ging deze officier op weg en bereikte 31 Maart de Apo Kajan, waar vele hoofden hunne opwachting kwamen maken, terwijl de bevolking hulp verleende met prauwen en door het beschikbaar stellen van roeiers. Den 10den April werd Long Nawan bereikt, waar in eene groote vergadering het civiel bestuur werd ingesteld. Alle hoofden beloofden gehoorzaamheid; de ontvangst in eenige andere bezochte kampongs was overal goed. De gezondheidstoestand van den troep was uitstekend. Het corps genietroepen, dat eerst aan de Kikan-rivier en daarna aan de Mahakam- en Boh-rivieren werkzaam was tot verbetering van de vaarwaters door opruiming van de tallooze rivierhindernissen, werd inmiddels naar Longlat gedirigeerd om alle krachten aan de Boh-rivier en hare zijrivieren te wijden.

Door den civielen gezaghebber van Boeloengan werd eene reis naar een deel der Tidoengsche landen gemaakt, waarbij de stroomgebieden van de Sesajap-, Mentarang- en Kenja-rivieren opgenomen werden, terwijl vele gegevens betreffende land en volk van die zelden bezochte streken werden verzameld. In de Boven-Krajan werden uitgestrekte sawahvelden aangetroffen, welker wijze van aanleg blijken gaf, dat de bevolking op dit gebied voor de meest ontwikkelde in dit gewest niet behoeft onder te doen. Zij schijnt de voortdurende onderlinge veeten moede te zijn, zoodat verwacht mag worden dat bij pogingen onzerzijds tot het scheppen van geregelde toestanden wel medewerking ondervonden zal worden. Misbruik van alcoholische dranken oefent een noodlottigen invloed op de bevolking uit. Eene zeer mooie landstreek bleek vooral het Malinau-gebied te zijn, hetwelk uit vlak en vruchtbaar terrein bestaat. Den 7den December keerde de civiele gezaghebber op zijne standplaats Tandjoengselor terug. Zijn tocht zal ook van veel nut kunnen zijn voor kapitein VAN GENDEREN STORT, wien ook opgedragen werd de Tidoengsche landen op te nemen.

De verhouding tot de zelfbesturende landschappen liet weinig te wenschen over.

In Koetei werden, na het overlijden van den sultan (zie K. V. 1910, kol. 45), de landsgrooten, onder leiding van den controleur te Tenggarong, voorloopig met het bestuur over het landschap belast, daar de aangewezen opvolger nog

minderjarig is. Het nog tijdens het leven van den sultan gesloten suppletoir contract (zie t. a. p.) werd goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 4 Oct. 1910 n°. 9.

De bestuurder van Boeloengan maakte in den aanvang van 1911 eene reis naar Java; te Batavia werd hij door den Gouverneur-Generaal in gehoor ontvangen.

Aangezien scherper toezicht op de bovenstreken van Kota Waringin noodig bleek, waar de Dajaksche bevolking aan knevelarijen bloot stond, werd te Naga Boelik tijdelijk een inlandsche posthouder met 10 gewapende politiedienaren in dienst gesteld, ondergeschikt aan den tijdelijken civielen gezaghebber te Pangkalan Boen (zie t. a. p.).

De Islam bleef zich langzaam doch gestadig uitbreiden onder de Dajaks in de afdeelingen Martapoera, Marabahan, Kandangan en Amoentai, zoomede in Sampit en Kota Waringin, waar het Maleische element overheerschend is of veel invloed uitoefent. De resultaten van de Christelijke zending bleven op vooruitgang wijzen, voornamelijk in de afdeelingen Beneden- en Boven-Dajak en in de onderafdeeling Boentok der afdeeling Marabahan. Het Rijnsche zendinggenootschap opende eene kweekschool te Bandjermasin en breidde zijn onderwijs ook in andere streken uit.

De nog minderjarige toekomstige bestuurders van Koetei en Sambalioeng zetten, onder toezicht van den adviseur voor inlandsche zaken, hunne studiën te Batavia voort, terwijl een zoon van den radja van Goenoengtaboer tot September de Europeesche school te Bandjermasin bezocht. Ook enkele andere kinderen van de sultansfamilie van Koetei genieten eene opleiding te Batavia. Een zoon van een districtshoofd bezoekt de opleidingsschool te Bandoeng, terwijl enkele andere districtshoofden hunne kinderen de Europeesche school ter hoofdplaats laten doorloopen. De meesten bepalen zich echter tot de inlandsche scholen.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen niets te wenschen over.

De gezondheidstoestand was minder gunstig. In de onderafdeelingen Amoentai, Alabioe en Balangan en in de afdeeling Kandangan vertoonden zich in het begin van het verslagjaar nog pokken, doch door revaccinatie op groote schaal wist men de ziekte te beperken. Enkele gevallen van waterpokken werden voorts geconstateerd in de afdeelingen Marabahan, Boven-Doesoen en Sampit. Ter hoofdplaats Bandjermasin en in de afdeeling Bandjermasin en Ommelanden kwamen van Augustus tot October sporadische gevallen van cholera voor en in laatstgenoemde maand brak de ziekte uit in de afdeelingen Amoentai, Sampit, Tanahboemboe en Koetei en in de onderafdeeling Boentok (Marabahan). Tevens kwamen buikziekten, met verschijnselen die aan cholera deden denken, voor in de afdeelingen Kandangan, Boven-Doesoen, Beneden-Dajak en Martapoera. Ook beri-beri trad hier en daar op — het hevigst in Sampit en ter hoofdplaats Bandjermasin — terwijl in de afdeeling Boven-Dajak dysenterie onder de Dajaks slachtoffers maakte. Malaria heerschte bijna het geheele jaar in Koetei en in de afdeeling Amoentai.

De hooge rubberprijzen op de wereldmarkt gedurende de eerste helft van 1910 deden hun invloed op den handel, voornamelijk in djeloetoeng, gevoelen. Al was later eene minder opgewekte stemming tot inkoop te constateeren, toch zijn de uitkomsten in het algemeen gunstig te noemen.

De economische toestand van de bevolking is in 1910, als gevolg van den levendigen handel, niet onbelangrijk vooruitgegaan. In de afdeelingen Kandangan en Amoentai, waar de bevolking slechts in geringe mate afhankelijk is van de inzameling van boschproducten, bloeide ook de binnenlandsche handel, vooral die in copra. Zoowel ruwe Kaapsche diamant, als edelgesteenten van Ceylon werden tot eene niet onbelangrijke hoeveelheid ingevoerd om in de diamantslijperijen ter afdeelingshoofdplaats Martapoera te worden geslepen.

De uitkomsten van den rijstoogst waren niet bijzonder gunstig, doch misoogsten en bepaalde schaarschte aan voedingsmiddelen kwamen niet voor. De afdeelingen Kandangan en Amoentai blijven de rijstlanden bij uitnemendheid; de productie was groot genoeg om in de behoefte aan voedingsmiddelen voor het geheele gewest te voorzien.

In de afdeeling Tanahboemboe-landen werden met de pepercultuur, die meer en meer eene volkscultuur wordt, zeer goede resultaten verkregen; ook elders gaf het product reden tot tevredenheid. Het stijgen van de peperprijzen had uitbreiding van de aanplantingen ten gevolge.

De klapperaanplantingen werden ook in 1910 uitgebreid, vooral in de afdeelingen Amoentai, Kandangan en Sampit.

In de afdeeling Amoentai ging de bevolking er toe over om op vrij groote schaal hevea- en ficusaanplantingen op de erven aan te leggen.

Belangrijk als tak van huisvlijt was wederom het vervaardigen van tabaks-, kadjang- en andere matten, vooral in de afdeelingen Koealakapoeas, Amoentai, Margasari en Maloeka. Het product werd op iets grootere schaal dan in het vooraf-gegane jaar afgescheept naar Java en Deli.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren ongeveer gelijk aan die van 1909.

---

§ 16. CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN.

De politieke toestand was op het einde van het verslagjaar onverdeeld gunstig.

Bij gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin konden wederom een 26-tal aanzienlijke hoofden in aanmerking worden gebracht voor eene onderscheiding, welke met groote ingenomenheid werd ontvangen.

Het landschap Gowa is met ingang van 1 Januari 1911 ingelijfd bij het rechtstreeks bestuurd gebied (Ind. St. 1910 n°. 573).

Op grond van stellige berichten omtrent het verblijf van den lang gezochten zeeroover Hadji Hasan (zie K. V. 1910, kol. 47) in de tot het onderdistrict Gilirang der onderafdeeling Wadjo behoorende kampong Lowa E, werd door eene militaire patrouille in den nacht van den 4den op den 5den Juli 1910 eene poging gedaan om hem te arresteeren; hij werd evenwel niet aangetroffen. Na dien werden af en toe slechts vage berichten omtrent hem ontvangen; de bevolking ondervindt echter geen overlast van hem.

In September 1910 werd, op aanstoken van den madanrang van Patodjo (onderafd. Sopeng), door den matoa Baringang (landschap Lamoeroe, onderafd. Boni) niet voldaan aan den last van den besturenden ambtenaar om de rijkssieraden van den voormaligen datoe van Lamoeroe, welke ten onrechte door genoemden matoa, na het aftreden van den laatsten datoe, ten huize van een zoon van den madanrang van Patodjo waren opgeborgen, bij het bestuur in te leveren. Deze voorwerpen werden naar Enrekang (Lamoeroe) overgebracht, vanwaar ze echter door de Lamoeroesche hoofden werden teruggehaald en aan het bestuur overgegeven. Tengevolge hiervan verspreidde zich door Boni het gerucht, dat er vijandelijkheden door gewapende lieden tegen het bestuur in Lamoeroe zouden zijn gepleegd, waardoor korten tijd eenige onrust in Boni heeft geheerscht.

De laatstelijk te Batavia geïnterneerde gewezen bestuurder van het voormalige landschap Boni, Lapawawooi Kraëng Segeri, overleed op 17 Januari 1911.

Ook in 1910 is het niet gelukt den geestdrijver Daeng Pabarang (zie t. a. p.) in handen te krijgen.

Den 9den October 1910 overleed We Tanri Olle, leenvorstin van Tanete. In verband met de bepalingen van het vigeerend contract, wordt het bestuur over dit landschap thans gevoerd door de bij Gouv. Bt. 31 Maart 1899 n°. 16 als opvolgster erkende I Pantjaitana Aroe Pantjana, dochter der overledene.

In de onderafdeeling Mengkoka (afd. Loewoe), en voornamelijk in de van den bestuurszetel Kolaka verwijderde, aan de grens van Kendari en Boven-Roembia gelegen streken Mamboeloe, Singeri en Koenawi, trachtte de bevolking zich in het begin van 1910 nog aan de registratie te onttrekken. Daarom werd een detachement militairen van Palopo derwaarts gezonden, dat gedurende April in de genoemde onder-

afdeeling patrouilleerde. Verscheidene ongeregistreerde personen kwamen zich toen voor de registratie en den belastingaanslag bij den patrouillecommandant aanmelden. Voorts werd een groot gedeelte van het gebied dier onderafdeeling, gelegen op de zuidoostelijke landtong van Celebes, door den betrokken civielen gezaghebber, vergezeld van hetzelfde detachement, bezocht. In de diepe binnenlanden bleek de registratie ook nog hier en daar te wenschen over te laten, ook doordat het zeer onherbergzame, uiterst moeielijk te bereiken gebied zeer schaars bevolkt is. De bewoners lieten zich dadelijk registreeren en werden in de belasting aangeslagen.

Een uit de gevangenis te Makasser ontsnapte misdadiger, een Toradja, geboortig uit Boven-Boewa (onderafd. Palopo), Lasamaoe of Soemaoe geheeten, maakte met eene door hem gevormde bende sedert eenigen tijd de streek van Boven- en Beneden-Palopo onveilig. In November 1910 roofde de bende in de kampong Padjalesang, nabij de hoofdplaats Palopo, waarbij een der inwoners door een geweerschot werd gedood. Daar van de hoofden en bevolking, uit vrees voor Lasamaoe, geen hulp te verwachten was, werd met eene brigade marechaussee, versterkt door eene groep infanterie van Palopo, tegen de bende geageerd. Na verloop van anderhalve maand kwamen de marechaussee in Beneden-Boewa met haar in gevecht. Lasamaoe sneuvelde; de overige bendeleden vluchtten het gebergte in, doch meldden zich tengevolge van de rustelooze vervolging al spoedig bij het bestuur.

In de nabijheid van de groote wegen in de afdeeling Mandar, die voorheen door zoo goed als onbewoonde oorden liepen, verrezen tal van kampongs. Pasars nemen toe in aantal en in bloei en de uitvoerhandel vermeerdert gaandeweg.

De gunstige politieke toestand in de genoemde afdeeling — waar de troepenmacht door een korps gewapende politiedienaren kon worden vervangen — maakte het mogelijk, dat aan nagenoeg alle personen die, tengevolge van de in vorige jaren aldaar plaats gehad hebbende troebelen, uit hun land verbannen waren, kon worden vergund daarheen terug te keeren. Ook de naar Makasser verbannen gewezen maradia's van Madjene en Pembaoewang kregen dergelijke vergunning.

In de tot de onderafdeeling Madjene behoorende landschappen is eene rationeele indeeling in districten tot stand gebracht. Ten einde den controleur van Madjene in het bestuur over deze belangrijke onderafdeeling bij te staan, zijn twee civiele gezaghebbers in dienst gesteld, respectievelijk ten behoeve van het dagelijksch toezicht op de landschappen Benoewang en Balangnipa.

De op 19 Augustus door Djalaloe Amana Inda als zelfbestuurster van Mamoedjoe afgelegde korte verklaring is bij Gouv. Bt. 14 Juli 1910 n°. 17 goedgekeurd en bekrachtigd.

De indeeling in districten van Boeton, als begin van een geregeld bestuur (vgl. K.V. 1910, kol. 48), kwam tot stand. Tot dusver waren de radja's en mantri's (adellijke en nietadellijke hoofden van uit enkele kampongs bestaande kleine ressorten) gewoon op de standplaats van den bestuurder te wonen, zich met hun gebied niet te bemoeien en alleen te zorgen, dat de hasil geregeld werd opgebracht. Bevelen van sultan en sarat (rijksraad) om zich in hun gebied te vestigen, werden in den regel niet opgevolgd. Thans zorgen de districtshoofden dat deze lieden in hun gebied wonen; doen zij dat niet, dan worden zij door het zelfbestuur ontslagen en al dan niet vervangen. Vroeger oefende het volk somtijds pressie op sultan en sarat uit door de papara (het volksleger) [1]) te verzamelen en in groote massa's gewapend naar den kraton op te rukken, ten einde aan zijne eischen kracht bij te zetten. Het zelfbestuur heeft thans, nu de toestanden geregeld zijn en voor alles recht te verkrijgen is, in overleg met den civielen gezaghebber, doen bekend maken, dat dergelijke handelingen voortaan verboden zijn en zullen worden gestraft.

In October werd eene poging tot rustverstoring gedaan door Arona Badia, gewezen lid van den sarat van Boeton. Het dragen van kampongpassen en het werken aan de wegen werd namens hem verboden en de sarats der omliggende radja- en mantrischappen werden ter vergadering opgeroepen. In de eerste dagen van November zouden alle sarats zich met hun volk gewapend te Wakoemboe Koeboe moeten verzamelen, van daar naar Baoe Baoe, de hoofdplaats van Boeton, oprukken en de afzetting van sultan en sarat van Boeton eischen. Gelukte dit, dan zou geen belasting meer behoeven te worden betaald en niet meer aan de wegen gewerkt; werd aan den eisch niet voldaan, dan zou tegen den sultan, den sarat en het Europeesch bestuur geweld worden gebruikt. Een zekere La Si-ila, die aangewezen was om voor een en ander propaganda te maken, deed met eene rooverbende invallen in het radjaschap Woloba, ten einde de bevolking te dwingen om hare kampongpassen af te geven en zich bij hem aan te sluiten. Het gelukte echter La Si-ila onschadelijk te maken, zijne bende te verspreiden, den sarat van Lamboesangan en Kalende, te zamen 24 man, zonder verzet te arresteeren en Arona Badia gevangen te nemen. Hiermede kon deze beweging als geëindigd worden beschouwd. Verscheidene deelnemers zijn door de inheemsche rechtbank tot vrijheidstraffen veroordeeld, terwijl Arona Badia door die rechtbank is gestraft met wegzending naar een oord van ballingschap voor den tijd van 10 jaren.

[1]) De „papara" bestond alleen uit de inwoners van het eiland Boeton en Zuid-Moena. De bevolking van de radjaschappen Moena, Teworo, Kalingsoesoe en Kale Doepa vormde eene tweede afdeeling, „barata" geheeten.

Nadat, op last van de Regeering, een plaatselijk onderzoek naar de op het eiland Moena aanwezige djatibosschen was ingesteld, werden de noodige maatregelen genomen voor de verdere exploratie en de daarmede verband houdende proefexploitatie op kleine schaal van die bosschen. Het met het oog daarop met Boeton gesloten suppletoir contract, tot toepasselijkverklaring van gouvernementsverordeningen en bepalingen in het belang en tot bescherming van gouvernementsopsporingen, ontginningen en onderemingen, is goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 7 Jan. 1911 n°. 31.

De registratie en belastingheffing werden voortgezet in de op de zuidoostelijke landtong van Celebes gelegen en tot Boeton behoorende landstreken Poleang en Roembia, alsmede op het eiland Kabaena. Bij de militaire patrouilles, die eerstgenoemde streken doorkruisten, werden ingeleverd 18 en in Kabaena 98 voorlaadgeweren.

In Juni 1910 maakte de rooverbende, wier hoofdaanvoerder in het voorafgegane jaar was opgevat (zie K. V. 1910, kol. 49), zich in Lamala en Balantak (onderafd. Banggai) schuldig aan roof en plundering. Hoewel de bevolking bevreesd was om het bestuur ter zake in te lichten, uit angst voor weerwraak, kon een zestal der roovers door eene patrouille worden gearresteerd, terwijl het hoofd van de kampong Pangkang, die de daders van de gepleegde rooverijen verborgen had gehouden, bij eene poging tot zijne opvatting doodelijk gewond werd. In Augustus d. a. v. werden nog acht leden der bende gearresteerd en in het marschbivak Dondo aangehouden. Den 16den dier maand werd dit bivak aangevallen door eene bende van circa 20 man, klaarblijkelijk met de bedoeling om de gevangenen te bevrijden, doch die aanval werd zonder verliezen aan onze zijde afgeslagen. De bende vluchtte met achterlating van drie dooden, terwijl twee voorladers en vele blanke wapens werden buitgemaakt. Den volgenden morgen trachtten de gearresteerden te ontvluchten, hetgeen aan vier hunner het leven kostte, terwijl er één gewond werd. Eene week later moesten te Siloa (distr. Lamala) twee verdachten aan deelneming aan de beschieting van het bivak te Dondo, die zich niet goedschiks gevangen lieten nemen, worden neergelegd, waarbij drie voorlaadgeweren en eenige blanke wapens in onze handen vielen.

In de onderafdeeling Boengkoe en Mori (afd. Oostkust van Celebes) heerschte onder de To Pekambia in Augustus 1910 eenige gisting, naar aanleiding van een grensgeschil met een stam uit de onderafdeeling Poso (res. Menado). Hiervan trachtte een geestdrijver gebruik te maken om de bevolking tegen het Gouvernement op te zetten. Na het zenden van eene patrouille uit Kolonedale (de onderafdeelingshoofdplaats van Boengkoe en Mori) was de rust spoedig hersteld. De aanstoker, Talantoereme geheeten, werd in September gearresteerd.

Naar aanleiding van een bericht dat er onrust heerschte onder de To Wana in Noord-Boengkoe, begaf de civiele gezaghebber der onderafdeeling Boengkoe en Mori zich van Kolonedale met twee groepen infanterie derwaarts. Den 10den d. a. v. werd te Penibo E eene benting aangetroffen en genomen, waarbij wij 2 gewonden bekwamen en de kwaadwilligen 10 dooden en 2 gevangenen in onze handen lieten. De hoofdaanvoerder vluchtte en is nog niet opgevat. Buitgemaakt werden vier voorlaadgeweren, blanke wapens en levensmiddelen. Het verzet was geheel plaatselijk.

Ook gedurende 1910 liet de veiligheid van personen en goederen over het algemeen nog te wenschen over. Moord, doodslag en veediefstallen kwamen nog veelvuldig voor.

Hoewel langzaam, maakt de Islam ook onder de heidensche stammen in Midden- en Oost-Celebes en in het zuidoostelijk schiereiland geleidelijk vorderingen. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 348, tegen 238 in 1908 en 522 in 1909.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet ongunstig. Gevallen van koorts, buikziekte en pokken kwamen wel is waar in het geheele gewest voor, doch voor het meerendeel hadden zij een gunstig verloop. In het laatst van 1910 werden te Makasser gevallen van cholera geconstateerd, waardoor die havenplaats gedurende enkele dagen moest worden besmet verklaard.

De binnenlandsche handel was levendiger dan in 1909 tengevolge van den beteren rijst- en maisoogst.

De uitkomsten van de koffiecultuur bleven in de afdeeling Bonthain stationnair. De maatregelen om die cultuur in de Toradja-landen uit haar verval op te heffen werden voortgezet.

Tabak wordt in het klein verbouwd en dient uitsluitend ter voorziening in eigen behoefte. De opbrengst was bevredigend.

Van de voornaamste andere landbouwproducten (klappers, katjang-idjo, pinang, kemiri en tamarinde) werd over het algemeen een bevredigend product verkregen.

De inzameling van boschproducten (damar en rotan) nam door de hooge marktprijzen toe.

De zeevischvangst leverde weder bevredigende resultaten op.

Overstroomingen richtten te Pampanoea (afd. Boni) en Enrekang (Pare Pare) aanzienlijke schade aan wegen en bruggen aan.

§ 17. MENADO.

Met betrekking tot de verschillende zelfbesturende landschappen in dit gewest valt het volgende mede te deelen.

De aarden baan van den op kosten van het zelfbestuur van Bolaang Mongondou aan te leggen weg van de kust naar Kotabangoen (vgl. K. V. 1910, kol. 50) kwam nog niet gereed, ten deele door onvoldoend toezicht van de hoofden, voor wie geregelde arbeid iets geheel nieuws is. Ook de bouw van de bruggen in dezen weg vorderde slechts langzaam, o. a. wegens gebrek aan goede timmerlieden.

In Februari 1910 weigerden, op instignatie van een kamponghoofd, een aantal ingezetenen van enkele kampongs in het landschap Paloe te gehoorzamen aan den magaoe (landschapshoofd). Als gevolg daarvan werd als voorloopige maatregel de madika Kraeng Poetih (vgl. K. V. 1910, kol. 51), die in die kampongs van oudsher veel invloed had, met het bestuur in die streek belast. De daarvan verwachte verbetering in den toestand werd nochtans niet bereikt, aangezien de madika trachtte zijn gezag ten koste van dat van den magaoe uit te breiden, door ook andere kampongs over te halen om zich onder zijne bevelen te stellen, waartoe door hem allerlei beloften werden gedaan, als vermindering van heerendiensten, belastingen, enz. Het was zelfs noodig hem naar Menado op te zenden, alwaar hij voorloopig werd aangehouden. Aangezien meer en meer bleek, dat hij zich aan opruiing tegen het wettig gezag had schuldig gemaakt, zal hij daarvoor vervolgd worden. Daar de hoofden van de onwillige kampongs aan oproepingen van het bestuur, ook na de verwijdering van Kraeng Poetih, geen gevolg gaven, onder mededeeling dat men slechts bevelen afwachtte van den madika, en de bevolking weigerde uit te komen in heerendienst, moest met de militaire macht worden opgetreden. De rust werd spoedig hersteld, zonder dat dit menschenlevens kostte. In den nacht van 3 op 4 December werd door aanhangers van Kraeng Poetih het huis van den zelfbestuurder in brand gestoken, waarbij eenige personen werden vermoord en gewond. Men kwam hen spoedig op het spoor en het meerendeel hunner werd kort daarna gearresteerd.

Ook in het gebied der To Laranggonoe (landschap Lando, onderafd. Parigi) was de toestand niet onverdeeld gunstig. In Juli werd te Sedima eene militaire patrouille overvallen, waarbij een verlies van 3 dooden en eenige gewonden geleden werd. Uit het naar aanleiding daarvan ingesteld onderzoek is gebleken, dat de bergbevolking was opgestookt door lieden uit het landschap Beromaroe. De bevolking bleek hare woonplaatsen te hebben verlaten en in de bosschen te zijn gevlucht. Als een gevolg van geregeld patrouilleeren kwamen zich echter een 50-tal lieden van dezen bergstam bij het bestuur melden, aan wie Sidondo als plaats van vestiging werd aangewezen.

In September werd, door bemiddeling van het zelfbestuur van Dolo, aanraking verkregen met de bergbevolking boven Kaleke en Baloease. Te laatstgenoemder plaats werden bij het registreeren en andere noodige maatregelen geen moeielijkheden ondervonden. De bevolking van Kaleke echter bleek voornemens om zich daartegen te verzetten. Eene marechaussee-colonne, naar die streek gedirigeerd om de noodige bestuursmaatregelen zoo noodig met kracht door te zetten, vond alle kampongs in verzet en viel (October) in eene hinderlaag. Na een scherp gevecht werd de vijand verdreven en achtervolgd; hij liet 20 dooden achter, terwijl aan onze zijde 2 man zwaar en 4 licht gewond werden. De bevolking vluchtte, maar reeds enkele dagen daarna kwam zich een gedeelte bij het zelfbestuur melden en zette zich in de vlakte neer om daar nieuwe kampongs te vormen. Een ander gedeelte week uit naar de Palindo-streek in het gebergte ten westen van Paloe. Het verzet bleek aangestookt door zekeren I-Songgo en eenige ontvluchte misdadigers. Einde November kwam Tome Kapoepo, een hoofd uit het genoemde gebergte, met eenige volgelingen bij den waarnemenden controleur van Paloe en deelde dien ambtenaar mede, dat de bevolking zich gaarne zou komen melden, maar dat men zou verzoeken geen belasting te betalen en niet in de vlakte te moeten wonen. Tome Kapoepo, verdacht van tot het verzet medegewerkt te hebben, werd voorloopig te Paloe aangehouden, terwijl de overigen, aan wie de last tot vestiging in de vlakte en het verrichten van heerendiensten werd medegedeeld, naar de Palindo-streek werden teruggezonden. Tome Kapoepo werd medio December derwaarts gezonden met opdracht zorg te dragen, dat binnen een maand de bevolking naar de vlakte zou zijn verhuisd. In Januari 1911 werden eenige raddraaiers, onder wie I-Songgo, door de bevolking opgespoord en, bij verzet tegen hunne arrestatie, neergelegd. Sedert verbeterde de toestand in de onderafdeeling Paloe belangrijk.

Ook in het landschap Banawa, nabij de grens van Paloe, had eene kleine rustverstoring plaats. De bevolking van het in het gebergte gelegen gehucht Tanengga weigerde de bevelen van den radja van Banawa op te volgen, inzonderheid die betreffende het betalen van belasting en het verrichten van heerendiensten. Tot onderzoek begaf de waarnemende assistent-resident van Midden-Celebes, vergezeld van den radja en eene groep gewapende politiedienaren, zich in November naar de in de nabijheid van Tanengga gelegen strandkampong Dondo. Aan een inwoner van Dondo, die invloed had op de bewoners van Tanengga, werd opgedragen de weerspannige bevolking, die zich intusschen verschanst had, over te halen om zich niet te verzetten; hem werd ter bescherming de groep gewapende politiedienaren medegegeven. Op eene berghelling gekomen, werd de groep evenwel door eene bende van ongeveer 30 gewapenden aangevallen, van wie er in het daarop gevolgd gevecht 5 sneuvelden, onder wie het hoofd van het verzet, terwijl de overigen in het gebergte vluchtten. De daarna getroffen maatregelen hadden het gevolg, dat alle bewoners van Tanengga zich geleidelijk bij den radja van Banawa hebben gemeld en, evenals andere

bergbewoners in den omtrek, thans aan den grooten weg Donggala-Paloe nieuwe kampongs bouwen.

In de laatste helft van het verslagjaar werd een aanvang gemaakt met eene meer stelselmatige verkenning van de in dit gewest nog weinig of in 't geheel niet bekende streken, onder leiding van een stafofficier, om zoodoende onzen invloed ook aldaar voor goed te vestigen. In verband daarmede werd de militaire bezetting van Paloe tot 80 man versterkt. De verkenningscolonne bevindt zich thans in het Lariang-gebied, terwijl o. m. ook het landschap Pekawa (zie K. V. 1910, kol. 51) bezocht zal worden, tevens ter controleering of aan de bevelen van het bestuur behoorlijk uitvoering is gegeven.

In Maart 1910 teekenden de bestuurders van Kandhar-Taroena en Manganitoe de korte verklaring en in November ook die van Tagoelandang en Taboekan.

Goedgekeurd en bekrachtigd werden de korte verklaringen, afgelegd door de bestuurders van Tobakoe (Gouv. Bt. 15 Juli 1910 n°. 20), Oena Oena en Batoedaka (Gouv. Bt. 15 Juli 1910 n°. 18), Bada (Gouv. Bt. 26 Sept. 1910 n°. 7) en Lindoe (Gouv. Bt. 15 Juli 1910 n°. 19); bij laatstgemeld besluit is tevens goedgekeurd en bekrachtigd de door de bestuurster van Sigi afgelegde verklaring van afstand van al hare aanspraken op het landschap Lindoe.

Het landschapshoofd van Bantjea en Poeoemboto, Oemaing-Golo, overleed in 1910 en is tot dusver nog niet vervangen bij gebrek aan een geschikten opvolger. Ook de waarnemende zelfbestuurder van Tawaeli, Laboe Lemba Papa I-Ioto en de bestuurder van Napoe, Oemana Takoengki, overleden, respectievelijk in November 1910 en Februari 1911. De radja van Kaidipan werd in laatstgenoemde maand, op zijn verzoek, ontslagen.

Zonen en mannelijke aanverwanten van hoofden in de Minahasa, in de afdeeling Gorontalo en Bolaang Mongondou en op de Sangi- en Talaud-eilanden bezoeken de hoofdenschool te Tondano of de Menadosche school, dan wel ontvangen elders eene Europeesche opvoeding. Een viertal uit de Minahasa afkomstige gediplomeerden van genoemde hoofdenschool gingen naar de landbouwschool te Buitenzorg. Op het leeren van de Nederlandsche taal wordt algemeen zeer veel prijs gesteld.

De Islam bleef zich ook in 1910 gestadig uitbreiden onder de heidensche bevolking in de afdeeling Bolaang Mongondou en, hoewel in mindere mate, in de afdeeling Midden-Celebes en de onderafdeeling Sangi-eilanden. Het aantal bedevaartgangers steeg van 63 in 1909 tot 149 in 1910. De evangelisatie maakte wederom eenige vorderingen in de afdeelingen Bolaang Mongondou, Menado en Amoerang, zoomede op de Sangi- en Talaud-eilanden. In de onderafdeeling Poso (afd. Midden-Celebes) werden ongeveer 100 personen tot het Christendom bekeerd.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over; het aantal groote misdrijven was gering.

De gezondheidstoestand was in het algemeen vrij gunstig, in enkele afdeelingen zelfs zeer gunstig. In de afdeeling Amoerang en in de onderafdeeling Toli Toli (afd. Midden-Celebes) kwamen pokken sporadisch voor. Einde October brak te Donggala (afd. Midden-Celebes) cholera uit, tengevolge waarvan deze plaats moest worden besmet verklaard, doch reeds in December kon de besmetverklaring weder opgeheven worden.

In het Paloe-dal (afd. Midden-Celebes) leden de paarden aan eene vrij kwaadaardige ziekte, waaraan vele dieren bezweken, terwijl onder de karbouwen aan het Poso-meer en in Napoe en Lindoe (Midden-Celebes) eene ziekte — vermoedelijk miltvuur — tamelijk veel slachtoffers maakte.

De toestand van den handel was in de afdeeling Sangi- en Talaud-eilanden zeer gunstig, vooral door de goede copraprijzen, in de Minahasa en in de afdeeling Gorontalo gunstig, doch in Bolaang Mongondou minder bevredigend. De binnenlandsche handel was wederom levendig, behalve in Midden-Celebes; uitbreiding van het aantal verkoopplaatsen bleek soms noodzakelijk, terwijl eenige nieuwe pasars werden opgericht.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend, behalve in de afdeeling Bolaang Mongondou, waar de aanplant door overstroomingen had te lijden. In Paloe had men eenigen last van muizen.

In de afdeelingen Amoerang en Tondano waren de uitkomsten van de koffiecultuur nog matig; in de laatste afdeeling begint de cultuur echter op te leven.

De te Kawangkoan (afd. Amoerang) en te Tinombo (Parigi) en Bongka (Poso) verbouwde tabak leverde een bevredigend product op.

De oogst van mais gaf reden tot tevredenheid.

De productie van muskaatnoten en foelie ging achteruit; de aanplantingen worden, in verband met de hooge coprapijzen, meer en meer vervangen door die van klapperboomen.

In Amoerang werd door overstroomingen veel schade aan bruggen en wegen toegebracht.

Op de Sangi-eilanden werden op 30 Juni eenige zeer zware aardschokken gevoeld, die zeer veel materieele schade berokkenden, terwijl den 16den December wederom eenige schokken, gevolgd door eene zeebeving, veel angst onder de bevolking veroorzaakten (voornamelijk op de Kawio-eilanden), zonder evenwel belangrijke schade aan te richten.

§ 18. AMBOINA.

De politieke toestand in West-Ceram was over het algemeen gunstig (zie K.V. 1910, kol. 51). Voor het meerendeel gaf de bevolking blijk de bedoelingen van het bestuur beter te begrijpen. De houding van de drie negorijen Solebatai, Imahatai en Noei (Honitetoe) liet evenwel herhaaldelijk te wenschen over. Door de eenzame ligging van deze negorijen in het Tala-gebied, konden zij door onze ambtenaren niet zoo veelvuldig worden bezocht en werden zij schuilplaatsen voor allerlei slechte elementen. Er zullen de noodige maatregelen genomen worden om verbetering in dien toestand te brengen.

In de afdeeling Tanimbar-eilanden hadden nu en dan ongeregeldheden plaats, welke meestal voortsproten uit oude veeten tusschen de verschillende negorijen. Door eenig machtsvertoon onzerzijds, waarbij gebruik gemaakt werd van de aanwezigheid van het flottieljevaartuig *Serdang*, kwam eene verzoening tusschen de elkander vijandig gezinde negorijen tot stand.

Bij de exploratie van het eiland Wetar (zie K.V. 1910, kol. 54) werd aanvankelijk verzet ondervonden. Bij een gevecht op den 12den Juli 1910 in de kampong Hauwani sneuvelden aan 's vijands zijde een 4-tal personen, terwijl wij 4 gewonden bekwamen. De toestand verbeterde echter gaandeweg; de meeste hoofden, ook die uit het binnenland, kwamen zich bij het bestuur melden. De civiele gezaghebber, de detachementscommandant en de posthouder werden op eenige in Februari 1911 zonder dekking ondernomen tochten allerwegen vriendschappelijk en gastvrij ontvangen. In verband met den bijzonder gunstigen toestand op het eiland kon dan ook de exploratie reeds in Maart d.a.v. als afgeloopen worden beschouwd.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen weinig te wenschen over.

Behoudens de gewoonlijk voorkomende ziekten (zie K.V. 1910, kol. 54), was de gezondheidstoestand gunstig.

Ziekten onder het vee deden zich niet voor.

Door het laag blijven van de marktprijzen was de handel weinig levendig. Alleen op de Banda-eilanden nam de invoer toe, terwijl op de Aroe-eilanden eenige vermeerdering van den uitvoer viel waar te nemen.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren gunstig.

In de afdeeling Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden gaat

de heidensche bevolking langzamerhand deels tot het Christendom, deels tot den Islam over. De Christelijke zending maakte vooral veel werk van het eiland Groot-Kei; met vrucht was ze werkzaam op het eiland Loeang en in de onderafdeelingen Damar en Leti, zoomede op de Tanimbar- en Babar-eilanden en op Ceram.

§ 19. TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.

Door het zelfbestuur van Batjan werd op 8 Juni 1910 de korte verklaring geteekend, hetgeen door dat van Tidore reeds in April 1909 was gedaan (zie K. V. 1910, kol. 53/55). Daar het om verschillende redenen wenschelijk werd geoordeeld, dat de drie in het gewest aanwezige zelfbesturende landschappen, welke in vele opzichten gemeenschappelijke belangen hebben, in dezelfde politieke verhouding tot het Gouvernement zouden staan, werden ook bij het zelfbestuur van Ternate stappen gedaan om het te bewegen de korte verklaring af te leggen, met het resultaat dat dit nog in dezelfde maand (22 Juni) geschiedde. In verband hiermede werd de bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1910 n°. 4 tot stand gekomen voorwaardelijke goedkeuring en bekrachtiging van het in Juni 1909 met Ternate gesloten nieuw politiek contract (zie t. a. p.) bij Gouv. Bt. 6 Dec. 1910 n°. 14 ingetrokken. De verklaringen van Batjan en Ternate, die sedert door de Regeering zijn goedgekeurd en bekrachtigd (Gouv. Btn. 6 Dec. 1910 nos. 14 en 15), houden elk een vierde artikel in, gelijkluidend met dat hetwelk in de korte verklaring van Tidore is opgenomen (zie t. a. p.). In de plaats van de drie afzonderlijke landschapskassen is thans eene „vereenigde landschapskas van Ternate, Tidore en Batjan" getreden, voor zoover betreft het gebied dier landschappen met uitzondering van Tidoreesch Nieuw-Guinea en omliggende eilanden, aangezien de drie sultanaten aldaar geen gemeenschappelijke belangen hebben.

Aan den sultan van Batjan is, ter gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin, het officierskruis der orde van Oranje-Nassau geschonken.

Ter beëindiging van de sedert jaren hangende geschillen tusschen het zelfbestuur van Batjan en de Batjan-Exploitatiemaatschappij over het tusschen beiden bestaand exploitatie-contract (Bijbl. Ind. St. n°. 3726) kwam eene nieuwe overeenkomst tot stand (Bijbl. n°. 7338).

In het gedeelte van het gewest buiten de afdeelingen Noord- en West-Nieuw-Guinea werd voortgegaan met het aanbrengen van verbeteringen in het inlandsch bestuur. Van de zijde van het Europeesch bestuur was groote waakzaamheid noodig om vexatiën door de sultansbeambten te beletten. Zoo wilde het zelfbestuur van Ternate voor des sultans paarlvisscherij in de wateren van Tandjoeng Djoronga de bevolking van Gane (Zuid-Halmahera) in niet geoorloofden heerendienst laten uitkomen, en toen de Ganeërs daartoe niet bereid bleken, werden Tobeloreezen voor dien dienst aangewezen, die evenwel na korten tijd het werk lieten liggen en wegliepen. Daarop werd den Ganeërs en Tobeloreezen gelast, behalve de gewone conversie, nog f 4 schatting per man op te brengen, welke gelden door den oetoesan aan den sultan persoonlijk moesten worden afgedragen. Aan een en ander werd door het bestuur een einde gemaakt.

Van de Ternataansche sultansbeambten moesten er eenige wegens ongeschiktheid en onbetrouwbaarheid worden ontslagen; tegen enkelen hunner moest zelfs eene strafvervolging worden ingesteld. Om dezelfde reden werd aan een drietal leden van den raad van landsgrooten van Tidore, den djogoegoe, den kapitein laut en den hoekoem, hun ontslag gegeven. Tot vervangers van djogoegoe en kapitein laut werden aangesteld de zoons van de thans overleden broeders (Mohamad Alting en Majoor Anas) van den in 1905 overleden sultan van Tidore, Sahadjoean, de secretaris van den raad werd tot hoekoem aangesteld en een vroeger lid van de bestuurscommissie van Tidore tot secretaris.

Herhaalde malen maakten raddraaiers van de lichtgeloovigheid der bevolking gebruik om haar verkeerde voorstellingen van de bedoelingen van het bestuur bij te brengen en haar aan te zetten om tegen de verordeningen in verzet te komen. Steeds kon door bestraffing van de raddraaiers de orde volledig worden hersteld.

In November werd het posthuis te Oba (westkust van Halmahera) door gewapende lieden beschoten, waarin vermoedelijk eenige zich door het bestuur in hunne kwade praktijken belemmerd ziende damaropkoopers de hand hebben gehad. Eene derwaarts gezonden militaire patrouille bleef aldaar tot Januari 1911 vertoeven; de geweren in het district werden tijdelijk ingenomen.

In Nieuw-Guinea blijft de bestuursbemoeienis zich voorshands nog hoofdzakelijk richten op het handhaven van rust en orde onder de Papoesche stammen, die nog steeds spoedig tot onderlinge vijandelijkheden overgaan. Bijna altijd zijn geloof aan tooverij en ziekteverwekking, zoomede bloedwraak, de oorzaken dat hongi-tochten worden ondernomen, waarbij dooden vallen en gevangenen worden gemaakt, hetgeen alsdan weer aanleiding geeft tot weerwraak. In het oostelijk deel van de Geelvink-baai (Noord-Nieuw-Guinea) zijn het vooral de bewoners van de moeielijk te naderen Waropenkust die zich nog veel aan menschenroof schuldig maken. Bij een door den assistent-resident gebracht bezoek aan de negorij Kai aldaar werd een tiental Jauersche gevangenen aangetroffen. De bevolking weigerde hen aan het bestuur over te leveren en trad bij die gelegenheid zelfs vijandig op, waarbij de sloep van het politie- en communicatievaartuig *Pionier* met pijlen beschoten werd.

In de streken westelijk van Manokoeari (Roembiak, Amberbaken) en onder de stammen in het Arfak-gebergte kwamen verscheidene moord- en roofpartijen voor; door ontzag voor ons bestuur kwam het echter niet tot groote raaktochten. Ten einde verbetering in den toestand te brengen, werden door een detachement van het garnizoen van Ternate patrouilletochten in die streken gehouden. Een onder de Arfakkers zeer gezien persoon, Toeani genaamd, werd door dat detachement gevangen genomen, terwijl een ander hoofd, Bromneri, bij eene poging om hem door eene bevolkingspatrouille, gesteund door politiedienaren, te arresteeren, een verlies leed van zes man. Hierna trad eenige verbetering in.

Op de Schouten-eilanden is de toestand, na het vertrek van het aldaar gepatrouilleerd hebbend detachement (zie K. V. 1909, kol. 77), slechts weinig verbeterd. In Maart 1911 is opnieuw een detachement derwaarts gezonden.

In het oostelijk gedeelte der afdeeling Noord-Nieuw-Guinea [1]) breidde onze invloed zich uit door het optreden van het daarheen gezonden exploratie-detachement (zie K. V. 1910, kol. 56). Zooals t.a.p. is medegedeeld, hield dit detachement zich in de eerste plaats bezig met de voorbereiding van de door eene Nederlandsche en eene Duitsche commissie te verrichten exploratie van het grensgebied tusschen Nederlandsch- en Duitsch-Nieuw-Guinea. Van uit het bivak Hollandia (zie t.a.p.) werd geëxploreerd in het stroomgebied van de Tami, en wel hoofdzakelijk in dat van de rechterzijrivieren de Mosso, de Jasa en de Bewani, met den linker zijtak, de Begowri. Van uit den bovenloop van de Bewani werd een waterscheidingsgebergte overgetrokken, aan welks zuidelijke helling een naar het zuidwesten stroomende rivier gedurende eenige dagen werd gevolgd. Voorts werden verkenningen verricht in het Bougainville-gebergte en in de streken van de Tanahmerah-baai. De aanrakingen met de bevolking waren

[1]) Hiertoe behooren thans ook het gedeelte der Radja Ampat-groep, bestaande uit de eilanden Waigeoe, Salawati en Batanta en bijbehoorende eilanden, zoomede het gedeelte van den vasten wal van Nieuw-Guinea van Kaap Jamoer Saba (De Goede Hoop) tot Tandjoeng Selee (zie Ind. St. 1910 n°. 557), welke streken van Manokoeari uit gemakkelijker te bereiken zijn dan uit Fakfak.

op deze tochten steeds van vriendschappelijken aard. De lieden die zuidelijk van de waterscheiding met de Bewani werden aangetroffen behoorden tot eene nog geheel in den natuurstaat verkeerenden stam, nog onbekend met kleeding, ijzer en tabak. De bevolking van het gebied aan de Tanah-merah-baai behoort daarentegen tot de meer ontwikkelde stammen; zij houdt zich bezig met tuinbouw en kent ook een dorpsbestuur. Nadat de taak van de grenscommissies was afgeloopen (vgl. § 1 van dit hoofdstuk) ving het detachement den eigenlijken exploratie-arbeid in de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea aan met de verkenning van de ten westen van het Sentani-meer gelegen Nimboran-streek (October 1910).

In West-Nieuw-Guinea heeft de invoering van districts- en kampongbestuur in de landschappen aan de zuid- en oostkust van de Maccluer-golf zeer gunstige resultaten opgeleverd. In Bintoeni was de toestand minder bevredigend, hetgeen voor een deel toegeschreven moet worden aan de oneerlijke praktijken der handelaars. Evenwel toont de bevolking, door zich bij ontstane geschillen tot het bestuur te wenden, hoezeer zij onze bemoeiingen waardeert.

In September werd de rust in het landschap Bira verstoord; de bevolking, aangezet door eene lastgeving van den radja komissie (hoofd), sloeg over tot ongeregeldheden, verbrandde de kort tevoren op last van het bestuur opgerichte nieuwe strandkampong Segei, vermoordde daar een Chineeschen handelaar en zijn inlandschen helper en plunderde diens toko. Daarna werden hongi-tochten naar de Metamani-rivier ondernomen, waarbij een tiental personen werden gesneld. Ondersteund door de landingsdivisie van het flottieljevaartuig *Mataram* werd daarop tegen de Bira-bevolking opgetreden; eene uit 8 prauwen bestaande Bira'sche hongivloot werd verrast en met verlies van een doode aan den kant van Bira uit elkander gejaagd. De bevolking kwam zich na een tiental dagen onderwerpen en werd gestraft door oplegging van boete en vergoeding voor de gesnelde personen aan de betrokken families, terwijl zij verplicht werd tot wederopbouw van de verbrande kampong en den aanleg van eene nieuwe kampong te Inanwatan aan de Bira-rivier, tot teruggave van de geroofde goederen en den aanleg van een weg door de streek welke gewoonlijk door de hongiërs gevolgd wordt. Aan deze voorwaarden is door de bevolking voldaan. De radja komissie is in hechtenis genomen en zal voor den rapat terechtstaan.

De veelvuldige patrouilles in het gebied van de Kais- en Bira-rivieren, welke ook ten doel hadden een 16-tal hongiërs te arresteeren, hadden tot gevolg dat de bevolking in de oostelijker gelegen landschappen zich zeer rustig hield.

De Mimika- en Kapia-streken, oostelijk van de Etna-baai, werden eenige malen bezocht en met de bevolking werden vriendschappelijke aanrakingen verkregen.

Het exploratie-detachement in West-Nieuw-Guinea (zie K. V. 1910, kol. 56) kwam gereed met de verkenning van het zuidelijke der beide schiereilanden; de gegevens die daarbij verzameld werden nopens de geschiktheid van Kaimana als bestuurszetel (zie K. V. 1910, kol. 55) beantwoordden niet aan de verwachting.

De veiligheid van personen en goederen bleef op Nieuw-Guinea en op enkele ver van de bestuursvestigingen gelegen plaatsen te wenschen overlaten.

De gezondheidstoestand was in 1910 over het algemeen bevredigend, doch daarin kwam in 1911 eene ongunstige wending door het optreden van de cholera op Halmahera, Batjan en de Soela-eilanden. Op Halmahera, Batjan en Nieuw-Guinea kwamen in 1910 pokken nog sporadisch voor; ook werden gevallen van koorts en buikziekte gerapporteerd.

De toestand van den handel ging vooruit. De prijzen voor vogelhuiden bleven zeer hoog, doch die voor damar bleven gedrukt.

Rijst wordt, behalve hier en daar op Halmahera, slechts in Amberbaken (Noord-Nieuw-Guinea) en in de omgeving van de Doreh-baai op droge velden verbouwd. De opbrengst voorzag niet in de behoefte.

Aan de notenperken werd niet veel zorg meer besteed, ofschoon de prijzen neiging tot stijgen vertoonden. Meer en meer worden klapperboomen aangeplant.

De parelvisscherij in de wateren van Batjan, West-Nieuw-Guinea en de Radja Ampat-eilanden leverde gunstige resultaten op.

De Mohammedaansche kustbevolking aan de Maccluer-golf tracht gestadig den Islam bij de nog heidensche bevolking in het binnenland ingang te doen vinden. Op aansporing van Ceramsche, Goramsche en Arabische handelaren worden op kustplaatsen moskeeën gebouwd, die meestal komen te staan onder leiding van Ceramsche imans. Op Halmahera heeft overgang tot den Islam slechts in geringe mate plaats.

§ 20. ZUID-NIEUW-GUINEA.

De politieke toestand bleef reden geven tot tevredenheid. In de streken, waar reeds geregelde aanrakingen met de bevolking zijn verkregen, kwam verzet tegen onze gezagsuitoefening niet voor. Tengevolge van herhaalde bezoeken aan de zuidkust door de ambtenaren te Merauke en door den invloed van de tijdelijke politieposten te Oekaba en Koembe — welke laatste in Mei 1911 werd opgericht, tegen opheffing van de tijdelijke posten te Oeroemerike en Doemande (zie K. V. 1910, kol. 55) — was de veiligheid van de ter kuste vertoevende vreemdelingen in het algemeen voldoende verzekerd en kwam het bestuur tijdig op de hoogte van tusschen de verschillende stammen ontstane oneenigheden, zoodat door spoedig ingrijpen vijandelijkheden van belangrijken aard konden worden voorkomen.

Een voorgenomen groote sneltocht van lieden van Sanggase naar het landschap Polekon (Frederik Hendrik-eiland) werd door den Makleoe-stam verhinderd. Eenige maanden later (October) kwamen berichten dat deze stam, bevreesd voor een inval van lieden uit Sanggase, Doemande, Onggari en Kaiboese, naar elders was uitgeweken. Het bestuur slaagde er echter in om de beweging te onderdrukken vóórdat de vijandelijkheden waren uitgebroken. Ook de gewoonlijk door sneltochten gevolgde, zoogenaamde majoe-feesten verliepen ditmaal rustig.

De verstandhouding tusschen de vreemde handelaren (copra-ruilers) en de bevolking bleef bevredigend. Een tusschen de Wambi-lieden en eenige copra-ruilers, door wangedrag van laatstgenoemden, ontstaan geschil werd op bevredigende wijze opgelost; aan de bevolking, die verzuimd had tijdig de medewerking van het bestuur in te roepen, moest echter voor hare houding eene boete worden opgelegd, welke spoedig werd voldaan.

De stelselmatige exploratie van het gewest werd door het daartoe aangewezen militaire detachement voortgezet. Dit detachement werkte daarbij in twee gedeelten, waarvan het eerste, onder den detachements-commandant, het stroomgebied van de Eilanden-rivier verkende, en het tweede, na te voren het Frederik Hendrik-eiland bezocht te hebben, in het stroomgebied van de Oetakwa werkzaam is geweest (vgl. K. V. 1910, kol. 58).

De Eilanden-rivier is bij eenigszins gunstigen waterstand tot op grooten afstand landwaarts in voor de *Valk* bevaarbaar. Het bivakschip *Zwaluw* werd verankerd op 139° 22′ 3″ O.L. en 5° 20′ 40″ Z.B., derhalve iets noordelijker dan het in het vorig jaar op de Digoel per cano verst bereikte punt. Met het rivierstoomertje *Anna* werden de belangrijkste vertakkingen zoover mogelijk stroomopwaarts verkend, ten einde tevens te onderzoeken welke van die stroomen de beste ge-

legenheid aanbiedt om in het binnenland door te dringen. De als hoofdrivier beschouwde tak werd bovenstrooms de samenvloeiing met de zoogenaamde B-rivier over een afstand van ongeveer 60 K.M. per cano opgevaren; van het eindpunt werd een goed uitzicht op den Juliana-top en het westelijk daarvan gelegen gebergte verkregen; verder transport te water bleek echter te bezwaarlijk.

De van het noordoosten komende B-rivier bleek boven de samenvloeiing breeder en beter bevaarbaar dan de als hoofdrivier beschouwde tak, en kon door de *Anna* omstreeks 75 K.M. worden opgevaren. Van daaruit werd de verkenning nog ongeveer 45 K.M. met cano's voortgezet, tot van een op 139° 42′ 9″ O.L. en 4° 52′ 56″ Z.B. gelegen bivakplaats het verder doordringen te land moest geschieden.

Den 21sten Augustus 1910 werd de Goliath-berg op eene hoogte van 2500 M. bereikt. Het plan bestond om van daaruit een doorsteek naar het noorden (Humboldt-baai) te ondernemen. Daartoe werden in October een 60-tal Dajaksche roeiers, die ook als dragers goede diensten kunnen bewijzen, aan het detachement toegevoegd, en werden de beide gedeelten van het detachement in December weder vereenigd. Het plan tot den doorsteek naar het noorden werd echter voorloopig opgegeven, in verband met de te groote onzekerheid omtrent het terrein en de afvoerwegen tusschen de Mamberamo en de grens met Duitsch-Nieuw-Guinea, terwijl het onderzoek naar het beloop van de Kaiserin Augusta-rivier door de Nederlandsche en Duitsche grenscommissiën (zie § 1) had uitgewezen, dat die rivier voor bedoelden doorsteek ook niet gunstig gelegen was. Voorts verdiende het aanbeveling eerst de resultaten af te wachten van de door de marine in Mei 1911 aangevangen exploratie van de Idenburg-rivier (vroeger Oost-rivier geheeten), een zijtak van de Mamberamo, welke exploratie dient als vóórverkenning ten behoeve van de plannen van het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen om op de basis van de resultaten der tweede Lorentz-expeditie naar het noorden door te werken. Intusschen wordt het reeds bereikte gedeelte van het hooggebergte verder geëxploreerd om het onderling verband der brongebieden van de reeds in kaart gebrachte rivieren te leeren kennen en een zoo groot mogelijk aantal voor de cartografie belangrijke punten vast te leggen. Daarna zal de exploratie van de streken tusschen de Eilanden- en Mapi-rivieren en tusschen de Noord-rivier en de Etna-baai kunnen volgen.

De zoogenaamde L-rivier, welke in de nabijheid van de moerasmeren der Boven-Obaä ontspringt en waarschijnlijk eene verbinding met het Digoel-stroomgebied vormt, werd per rivierstoomer *Anna* bezocht.

De bevolking van het stroomgebied der genoemde rivieren betoonde zich bij de eerste aanrakingen verschrikt, doch daarna al spoedig vrij opdringerig. Door hare onbekendheid met vuurwapenen in de meening verkeerende, dat de opvarenden van de *Anna* ongewapend waren, trad zij enkele malen vijandig op door het schip met pijlen te beschieten, bij welke gelegenheid wij twee licht gewonden bekwamen. Nadat van onze weerbaarheid was blijk gegeven, hetgeen tot het hoogst noodzakelijke werd beperkt, verbeterde de verhouding.

In den midden- en den benedenloop van de rivieren is de bevolking het dichtst; in het gebergte werden slechts hier en daar sporen van het verblijf van inboorlingen aangetroffen. De meeste stammen zijn nog onbeschaafder en achterlijker in ontwikkeling dan aan de Digoel- en Mapi-rivieren. Het kustterrein is overal laag en moerassig, het bergterrein zwaar en woest.

Het Frederik Hendrik-eiland is gebleken bijna geheel uit onbegaanbaar laag en moerassig gebied te bestaan, waarin uitgestrekte rietmeren, gescheiden door met alang-alang en pandan begroeide zandruggen. De aanrakingen met de inboorlingen waren hier van vredelievenden aard.

Het gedeelte van het detachement, dat in het Oetakwa-stroomgebied heeft geëxploreerd, naderde het centrale gebergte tot op 30 K.M. afstand van den Carstensz-top; een gemakkelijken toegangsweg biedt deze rivier echter niet, voornamelijk wijl verder doordringen over land zeer bezwaarlijk is.

Aan het bekeeringswerk onder de heidensche inboorlingen werd uitbreiding gegeven door de vestiging van een missie-station nabij den politiepost te Oekaba (zie K. V. 1910, kol. 58), onder leiding van een pater en een geestelijken broeder van de congregatie van het Heilig Hart van Issoudun. Ook overigens bleven de missionarissen met groote toewijding werkzaam tot vervulling van de door hen aanvaarde taak. Het aantal van de ter hoofdplaats gevestigde inlandsche Christenen, afkomstig uit Ambon en Timor, steeg tot 159.

De gezondheidstoestand was minder gunstig; te Merauke en onder de bemanning van den gouvernementsstoomer *Valk* kwamen vele gevallen van malaria en beri-beri voor. De bevolking van de kustplaatsen en in de nabijheid van Merauke leed aan koortsen en venerische ziekten.

De uitvoer van copra bleef toenemen en bedroeg in 1910 bijna 16 600 pikol, tegen ruim 11 600 pikol in 1909. Toch bleef van de opbrengst van het groot aantal aan de zuidkust aanwezige klapperboomen een belangrijk gedeelte onververwerkt tengevolge van de geringe behoeften der bevolking. De Rotineesche landbouwers (zie K. V. 1910, kol. 58) bleven, onder toezicht van het bestuur, zich bezighouden met de beplanting van proefsawahs, welke in 1910 met 5 bouws werden uitgebreid, zoomede met de ontginning van de zandruggen en de beplanting daarvan met mais en groenten, waarmede goede resultaten werden verkregen. Door de groote voordeelen, welke de copra-ruilhandel aanbiedt, is het echter moeielijk de lieden hun landbouwbedrijf te doen voortzetten.

De zeevisscherij leverde voldoende uitkomsten ter voorziening in de plaatselijke behoefte; ook kon nog eenige gedroogde visch worden uitgevoerd. Eenige van de van Bagan Si Api Api overgekomen Chineesche visschers (zie t. a. p.) keerden naar de Oostkust van Sumatra terug, daar zij zich aan het gemis van opium niet gewennen konden; zij werden echter weder door andere vervangen.

§ 21. TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het op 1 October 1904 (Ind. St. 1906 n°. 194) tot stand gekomen en op 29 October 1908 geratificeerde (Ind. St. 1909 n°. 214) Nederlandsch-Portugeesche tractaat tot regeling van het wederzijdsche gebied op Timor (zie K. V. 1905, kol. 3 en 1909, kol. 3) stelt den afstand van grondgebied over en weer vast, zoomede twee grenzen tusschen het wederzijdsche gebied, nl. de zoogenaamde „groote grens" in het midden van het eiland Timor en de grens van het Portugeesche landschap O'Kussi. Een gedeelte van de oostgrens van dat landschap werd in de jaren 1898 en 1899 niet opgemeten, omdat de werkzaamheden van de toen met de metingen belaste gecombineerde Nederlandsch-Portugeesche grenscommissie gestaakt moesten worden wegens de dreigende houding van de grensstammen, die tegenstrijdige aanspraken maakten op het gebied, waardoor de grenslijn loopen moest. Het grenstractaat bepaalt dan ook (art. 4), dat dit bij de grensregeling slechts in groote trekken aangegeven gedeelte alsnog zou moeten worden opgemeten en op het terrein uitgezet, waarvan processen-verbaal met kaart opgemaakt en aan de goedkeuring van beide partijen onderworpen zullen worden. Eerst na de onderteekening van die stukken door beide Mogendheden zal de feitelijke overdracht van de souvereiniteit over de in het tractaat met name genoemde, wederzijds afgestane gebieden plaats hebben en zullen dus het Nederlandsch gedeelte van Maucatar aan Portugal, de Portugeesche landstreken Tahakay, Tamiru Ailala en Noimuti aan Nederland overgaan.

Tengevolge van eene onnauwkeurigheid in het tractaat werd door de gemengde Nederlandsch-Portugeesche commissie, die in 1909 belast was met de hoogerbedoelde opmeting en uitzetting van de O'Kussi-grens, eene moeielijkheid ondervonden. Wel stelde zij in onderlinge overeenstemming het grensgedeelte van den berg Kelali (Keli) noordwaarts tot de zee vast, en wel vond zij het punt (Koloniet) aan de Bilomi, waar de commissie van 1898—1899 hare metingen aan de O'Kussi-grens moest staken (dat is het punt, bedoeld in art. 3, 10°, van het grenstractaat), doch zij trof bij dat punt niet aan het in het tractaat genoemde zijriviertje van de Bilomi, de Oè Sunan, maar een bergland van dien naam, waarlangs een riviertje Kaboen (naam van de Toenbaba-bevolking) of Leos (naam van de Ambenoe-bevolking) stroomt. De Portugeesche leden van de grenscommissie vonden hierin aanleiding tot het verzoek om de metingen te staken en het bleek, dat men zich van Portugeesche zijde het beloop van de O'Kussi-grens verder oostwaarts voorstelde dan met de bepalingen van het tractaat is overeen te brengen. In afwachting van eene nadere regeling van deze aangelegenheid was het noodzakelijk geworden de bevolking van het gebied, waarover thans verschil van meening was ontstaan, en van Bikomi, dat door de totstandkoming van het grenstractaat definitief Nederlandsch gebied was geworden, te beschermen tegen de stammen van het Portugeesche O'Kussi en met name tegen den radja van dat landschap, die zich niet ontzag de bevolking van die streken, welke steeds ons gezag erkend had, onder zijn gezag te brengen, en er zijne macht aanmerkelijk uit te breiden. Sedert Juli 1909 liet de resident van Timor en onderhoorigheden in de grensstreken van O'Kussi dan ook patrouilleeren, na van het voornemen daartoe kennis te hebben gegeven aan den gouverneur van Portugeesch Timor.

Gaf dus de houding van de Portugeesche autoriteiten op Timor, met betrekking tot de grensstreken bij O'Kussi reden om aan te nemen, dat het grenstractaat door hen werd misverstaan — de Portugeesche commandant van O'Kussi liet op eene in Augustus 1910 naar de Portugeesche enclave Noimuti ondernomen reis, bij het doortrekken van ons gebied, heerendiensten van de bevolking vorderen — in niet mindere mate bleek zulks ten opzichte van de gebeurtenissen in het laatst van 1910 aan de zoogenaamde „groote grens" in Midden-Timor. In Lakmaras, een daar gelegen landschap, waarop Nederland, evenals op Maoebesi en Maoeboesa, zijne rechten steeds heeft gehandhaafd, en dat evenals die landstreken tengevolge van het grenstractaat van 1904 definitief Nederlandsch gebied was geworden, had op 3 October 1910 een inval van benden uit het Portugeesche gebied plaats. De dorpen Lakmaras, Henis en Habis werden verbrand, het vee gedood, de tuinen verwoest, de graven geschonden en geplunderd en verscheidene lieden van Lakmaras en uit het naburige Nederlandsche landschap Lamaknen kwamen om het leven. Ook daar werd daarom een patrouilledienst ingesteld van militairen en gewapende politiedienaren, teneinde de bevolking te beschermen tegen de verraderlijke aanvallen van de naburen van het Portugeesche gebied, en dat dit niet overbodig was bleek in November, toen wederom eene sterke, ten deele met achterladers bewapende bende in Lakmaras viel, die met behulp van onze militairen tot tweemaal toe over de grens werd teruggedreven, bij welke gelegenheid haar een verlies van verscheidene dooden en gewonden werd toegebracht. Dank zij het onvermoeid patrouilleeren van militairen en gewapende politie, trokken later zich bij de grens op Portugeesch gebied vertoonende groote troepen gewapenden Lakmaras niet binnen. In Februari 1911 echter vermoordden Portugeesche onderdanen in Kewar (Lamaknen) een man en twee vrouwen, het hoofd van een der vrouwen en een zuigeling medenemende. Ook werd toen het door de onzen ontruimd bivak (Mota Mossel) vernield, zoodat Kewar en genoemd bivak opnieuw door onze militaire patrouilles moesten worden bewaakt.

Had in Februari 1911 de Portugeesche Regeering, overeenkomstig den Haar door den Nederlandschen gezant kenbaar gemaakten wensch, aan het bestuur van Timor instructies gezonden om eene herhaling van gewelddadigheden in het zoogenaamde betwiste gebied te voorkomen, de houding van dat bestuur maakte het noodzakelijk, dat wij met beslistheid onze rechten deden gelden, en toen dan ook medio Mei 1911 de voorstellen van den Gouverneur-Generaal nopens onze gedragslijn op Timor hier te lande waren ontvangen, werd den Landvoogd, in afwachting van nadere instructies, instemming betuigd met den getroffen maatregel om krachtig en systematisch in de grensstreken te doen patrouilleeren. Intusschen werd nu ook van Portugeesche zijde verder gegaan en zoowel in Bikomi als in Lakmaras eene versterking opgericht, deze laatste met het uitgesproken doel om den doortocht van Nederlandsche gewapenden naar Maucatar te beletten. Zelfs werd in het grensgebied van O'Kussi de ons gezag erkennende hoofdtemoekoeng van Amollo (Toenbaba) gearresteerd en gevankelijk naar Dilly gebracht, terwijl het protest daartegen van den fungeerend resident van Timor en onderhoorigheden zonder gevolg bleef. Wat Maucatar betreft, waar inmiddels door benden uit Portugeesch gebied een inval was gedaan, waarvan de plundering in kampong Lela het gevolg was geweest, ook hier werd onze directe bemoeienis noodzakelijk, daar bij een bezoek aan dit landschap onzerzijds al spoedig bleek, dat de geruchten als zou van Portugeesche zijde op de inbezitneming van Maucatar door Portugal zijn vooruitgeloopen niet zonder grond waren. Het was dus noodig onze patrouilleering ook tot Maucatar uit te strekken, terwijl aan den anderen kant, aangezien door patrouilleeren alleen, getuige het gebeurde in Februari te Kewar, geen genoegzame bescherming aan de bevolking kon worden verleend, besloten werd aan de landstreken die na de ratificatie van het tractaat in 1908 als onbetwist Nederlandsch gebied konden worden beschouwd, ook daadwerkelijk onder ons gezag te brengen, zonder meer te wachten op het tijdstip waarop over de geheele grensregeling bij O'Kussi overeenstemming zou zijn verkregen.

Den 17den Juli werd door onzen gezant te Lissabon aan de Portugeesche Regeëring medegedeeld, dat onze Regeering, doordrongen van de noodzakelijkheid om het grenstractaat uit te voeren voorzoover de streken betreft, waarvan de begrenzing door het tractaat definitief is geregeld en waarvan onze souvereiniteit door de ratificatie van het verdrag bevestigd is, den Landvoogd telegraphisch had opgedragen Lakmaras, Maoeboesa, Maoebesi en het gebied, oostelijk van het vastgestelde deel der grens met O'Kussi tot het punt, waar de commissie van 1899 haar werk heeft gestaakt, blijvend te bezetten en dat deze streken daarna uitsluitend onderworpen zouden zijn aan de macht en het burgerlijk en militair bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement.

De Gouverneur-Generaal had inmiddels besloten om eene belangrijke versterking der troepenmacht (4 compagnieën infanterie met hulpwapens) naar Timor te zenden, terwijl bij zijn besluit van 24 Juli 1911 n°. 1 tijdelijk met de betrekking van resident van Timor en onderhoorigheden en met het militair gezag in dat gewest, onder den titel van civiel en militair resident van Timor en onderhoorigheden, werd belast de kolonel der infanterie C. H. van Rietschoten, die den 26sten Juli d. a. v. van Soerabaja naar Timor vertrok.

Inmiddels waren in Juli onze patrouilles in Lakmaras en Maucatar herhaaldelijk door Portugeesche patrouilles gehinderd en toen dit ook op 18 Juli in het Nederlandsch gedeelte van het laatstgenoemde landschap voorkwam, werd daar door de onzen een kleine Portugeesche post ontwapend, terwijl den Portugeeschen grenscommandant werd aangezegd zich met zijn troep uit dat gebied terug te trekken, waaraan werd voldaan. Op denzelfden dag had in Lakmaras eene botsing plaats met de bezetting van een Portugeeschen post. Hoewel de commandant, ofschoon weigerende hem te ontruimen geen tegenstand bood, begonnen onverwachts drie negersoldaten te schieten. Zij werden daarop nedergelegd, terwijl een luitenant, een sergeant, negen Afrikanen en zes Moradores werden gevangen genomen.

Naar aanleiding van deze gebeurtenis, die onafhankelijk van de aan de Portugeesche Regeering genotificeerde bezetting van Lakmaras heeft plaats gehad, seinde de Gouverneur-Generaal den 25sten Juli jl. aan den gouverneur van Portugeesch Timor, dat dit militaire optreden in Lakmaras niet in overeenstemming was met zijne instructies, tevens zijn leedwezen betuigende over het sneuvelen van Portugeesche onderdanen. Voorts werd gelast de gevangenen onmiddellijk ter beschikking van de Portugeesche autoriteiten te stellen, elke

verdere afwijking van des Landvoogds instructiën te voorkomen en het status quo te handhaven tot aan de komst van kolonel VAN RIETSCHOTEN.

Den 31sten Juli werd hier te lande van den Gouverneur-Generaal bericht ontvangen, dat de Portugeezen de vroegere betwiste gebieden hadden verlaten en de versterkingen hadden geslecht.

Den 2den Augustus had kolonel VAN RIETSCHOTEN eene ontmoeting met den gouverneur van Portugeesch Timor, die instemde met de sedert tot uitvoering gebrachte regeling, hierop neerkomende, dat in afwachting van de beslissing der wederzijdsche Regeeringen in de voorheen betwiste gebieden door ons het bestuur wordt uitgeoefend en voor de veiligheid wordt zorg gedragen, terwijl in het gebied ten oosten van O'Kussi, dat ten noorden van de Bilomi is gelegen het status quo wordt gehandhaafd. De hoofdtemoekoeng van Amollo werd spoedig na de hooger bedoelde ontmoeting in vrijheid gesteld.

Over de verdere uitvoering van het grenstractaat en een door Portugal gemaakt voorbehoud nopens het in art. 3, 9°. van dat tractaat bedoelde grensgedeelte, wordt langs diplomatieken weg nader overleg gepleegd.

In het complex Anas kwamen, nadat de rust aldaar in Februari 1910 was hersteld (zie K. V. 1910, kol. 59), geen moeielijkheden meer voor. Het is, na het sneuvelen van den radja van Amanoeban en zijn zoon (zie hieronder), met dit gebied tot één landschap vereenigd.

Op aanstoken van een zekeren To No Sai, verlieten in den nacht van 1 op 2 Mei 1910 de bewoners van de kampong Saoe (Mollo) hunne woonplaats met have en goed, om zich in het betwiste gebied nabij Noimuti te vestigen. Deze verhuizing gepaard met geruchten als zouden lieden uit Noimuti de Nederlandsche onderdanen willen berooven, bracht groote onrust onder de bevolking te weeg. Door spoedig de hand te leggen op To No Sai, in wiens woning 12 geweren en alle registratiepassen van de lieden van Saoe werden gevonden, werd de rust hersteld, terwijl de bewoners van Saoe naar hunne kampong terugkeerden.

In het begin van October werd door den radja van Amanoeban, Haoe Soefa Lego, eene poging gedaan om ons bivak te Niki Niki (Midden-Timor) te overrompelen, bij welke gelegenheid vier badende soldatenvrouwen en een Chineesche bediende werden gesneld. De aanval werd afgeslagen, ten koste van een lichtgewonde aan onze zijde, en eenige dagen daarna werd de versterkte kota van den radja door onze troepen bestormd en genomen, waarbij de radja, zijn zoon Kokko Nombe (radja moeda) en vele andere personen, onder wie twee voorvechters (meo's) van Noimuti, sneuvelden. De overigen, die aan het verzet deelgenomen hadden, werden gevangen genomen of meldden zich eenige dagen later. Zij werden, in afwachting van hun vonnis, in arrest gesteld. De oorzaak van het verzet is nog niet volkomen opgehelderd; waarschijnlijk is zij te zoeken in den tegenzin van den radja om zich op den duur in ordelijke maatschappelijke toestanden te schikken.

De in de onderafdeeling Beloe aanwezige militaire macht bleef nog gedurende een gedeelte van het jaar aldaar patrouilleeren, zoowel voor de verdere ontwapening (behalve aan de oostgrens, waar de geweren ter zelfverdediging in het bezit van de bevolking gelaten werden) als om de bevolking opnieuw te registreeren, aangezien gebleken was dat de oorspronkelijke registratie indertijd zeer onvolledig was gehouden. Na afloop van die werkzaamheden werd door de militaire macht aan de oostgrens gepatrouilleerd, om te waken tegen de vele veediefstallen, die bij voortduring in het grensgebied plaats hebben.

De inwendige politieke toestand op Timor was overigens gunstig; de belasting in geld werd, op een klein bedrag na, zonder moeite geïnd, terwijl de hoofden en bevolking gewillig de bevelen van het bestuur opvolgden. Ook van den „keizer" van Waihale (Beloe), die in 1909 reden tot ontevredenheid had gegeven, werd de meeste medewerking ondervonden.

Bij Gouv. Bt. 7 April 1911 n°. 67 is Bastiaan Nisnoni, „keizer" van Klein-Sonbait, op zijn verzoek, van zijne waardigheid ontheven.

Met het aanleggen van de wegen Koepang—Atapoepoe en Atapoepoe—Besikama (zie t. a. p.) werd voortgegaan.

De toestand op de Alor-eilanden bleef gedurende het eerste gedeelte van het verslagjaar onveranderd; de onderlinge veeten bleven aanhouden en nu en dan hadden sneltochten plaats, terwijl verscheidene personen in hunne kampongs gevangen genomen en ontvoerd werden. Eerst in Augustus kon uitvoering worden gegeven aan het plan om aldaar militaire patrouilletochten te doen plaats hebben (zie K. V. 1910, kol. 59). In het Lawoei-complex ten oosten van de Kabolabaai, werd de troep in het bivak al spoedig aangevallen. De aanval werd afgeslagen ten koste van 5 dooden aan de zijde der aanvallers. Door de actie onzer troepenmacht — die zeer belemmerd werd door het buitengewoon zware terrein en de moeielijkheid om aan drinkwater te komen — verbeterde de toestand zeer; de hoofden kwamen hunne opwachting maken en van veeten of koppensnellen werd niets meer vernomen. Vooral in de laatste maanden viel groote vooruitgang te bespeuren; zoodra mogelijk zal met de registratie van de bevolking een aanvang worden gemaakt.

Op Sawoe en Roti viel op politiek gebied niets bijzonders voor. De radja van Lole (Roti), Erasmoes Jakobus Zacharius, werd wegens ongeschiktheid en die van Renggo (Roti), Petrus Nahoem Leli, op zijn verzoek, wegens hoogen ouderdom, van zijne waardigheid ontheven (Gouv. Btn. 13 Juli 1910 n°. 21 en 7 Jan. 1911 n°. 35).

De bevolking van West-Soemba betoonde zich een enkele maal onwillig bij het wegwerken, terwijl eene bende deze onderafdeeling onveilig maakte door het plegen van diefstallen, gepaard met moord en doodslag. Door beleidvol optreden onzerzijds, wist men de onwillige heerendienstplichtigen weder aan den arbeid te krijgen. De rooverbende werd achtervolgd en, nadat haar bij verschillende ontmoetingen afbreuk was gedaan, meldde zich haar aanvoerder Damoe met het overschot zijner volgelingen in November bij het inlandsch bestuur. De complexen Tanah Riwoe en Wai Bangga (West-Soemba) zijn in 1910 met het landschap Memboro vereenigd.

Met de registratie en herregistratie van de bevolking werd doorgegaan, terwijl tal van vuurwapens, waaronder verscheidene achterladers, werden ingenomen.

Met ingang van 1 Januari 1911 zijn de tot dusver aan de zelfbesturen in West-Soemba en op Flores in natura opgebrachte heffingen omgezet in eene belasting in geld (vgl. K. V. 1910, kol. 60), welke zonder bezwaar wordt opgebracht.

De paardendief Poemboe (zie t.a.p.) verwekte in December weer eenige onrust in het landschap Kapoendoek (Midden-Soemba). Eene poging om hem op te lichten mislukte en sedert is niets meer van hem vernomen.

In Februari overleed de radja van Napoe (Midden-Soemba); daar zijn zoon nog te jong is om het bestuur te voeren, is voorloopig de broeder van den overledene daarmede belast.

Op Flores werden in de onderafdeeling Ende rust en orde in geen enkel opzicht verstoord. Alleen tegen de hoofden van Pei-Benga moest eene vervolging worden ingesteld wegens het vermoorden van een man en eene vrouw — die beschuldigd waren van swanggi (hekserij) — en het als slaaf verkoopen van hunne zeven kinderen. De controleur en de civiele gezaghebber konden zich vrijelijk in de onderafdeeling bewegen en vonden overal de meeste medewerking, behalve in de streken ten noorden van de waterscheiding om en nabij het Geli Seke-gebergte, die sedert 1909 niet meer door militaire patrouilles waren bezocht. Bij het opnieuw verschijnen van militairen toonde de bevolking aanvankelijk vrees, die echter spoedig weer verdween. Dat men over het algemeen vertrouwen in ons bestuur begint te stellen, blijkt uit het drukke bezoek van den pasar te Ende, tengevolge waarvan de handel goed vooruitgaat.

In de onderafdeeling Oost-Flores had in September in het complex Lewotala, en wel hoofdzakelijk in de kampong Riang Nara, eenig verzet plaats. Drie uit die kampong afkomstige, tot dwangarbeid veroordeelde personen waren uit de gevangenis te Larantoeka ontvlucht, en het complexhoofd Basa weigerde hen uit te leveren, ook nadat de civiele gezaghebber, tot viermaal toe, het verzoek daartoe had laten doen. Na eene vergeefsche poging om door middel van eene politie-patrouille de uitlevering gedaan te krijgen, werd bij de aankomst te Larantoeka van eene voor Lomblem bestemde marechaussee-patrouille, daarvan eene brigade naar Riang

Nara gezonden, welke kampong genomen werd, ten koste van 3 gewonden (onder wie de civiele gezaghebber) aan onze zijde, terwijl de vijand vluchtte met achterlating van 9 gesneuvelden. Den 19den September werd wederom een patrouilletocht naar de in verzet zijnde streek gemaakt en onderwierp zich Basa, nadat 3 met geweren gewapende lieden waren neergelegd. Basa, zoomede de andere hoofdleiders van het verzet, werden, evenals de drie ontvluchte gevangenen en eenige lieden uit Kewalioe, die een elftal bewoners van de Soloreesche nederzetting Pantei Hading hadden vermoord, in hechtenis gesteld, tengevolge waarvan het verzet geheel gebroken was en de rust is teruggekeerd.

Tengevolge van de in 1911 voortgezette actie van onze troepen op het eiland Adonare, maakten de hoofden hunne opwachting bij den colonnecommandant, en meldden zich eenige beruchte roovers in het bivak. Alleen in het landschap Horowoera, welks hoofd Beng Aina zijn volk aanvankelijk tot verzet had aangespoord, werden eenige moeielijkheden ondervonden.

Einde Februari vertrokken de troepen van Adonare naar het eiland Lomblem, waar kort te voren eenige veeten waren uitgevochten. In het eerst vluchtte de bevolking overal waar de troepen zich vertoonden, en werd het te Lewo Leba betrokken bivak aangevallen. Nadat echter de vijand met achterlating van eenige dooden was teruggedreven, verbeterde de toestand spoedig. Zonder verdere moeielijkheden kon een aanvang worden gemaakt met de ontwapening en in Juni was de excursie afgeloopen. Eenigen tijd later echter werd vernomen dat door nieuw ontstane twisten de toestand op Lomblem nog niet zoo was als verwacht kon worden. De gezindheid tegenover het bestuur liet weder te wenschen over, zoodat het noodig werd geoordeeld, tegelijk met het middelerwijl in dienst gestelde korps gewapende politiedienaren, twee groepen infanterie naar Lomblem te dirigeeren om gezamenlijk eene excursie over het eiland te maken. Tijdens deze excursie werd eenig verzet ondervonden te Lewo Tolo in het noordwesten van het eiland, doch spoedig was de rust opnieuw hersteld en werden uit de in verzet geweest zijnde kampongs en omstreken nog 200 geweren ingenomen. Eene vestiging voor het korps gewapende politiedienaren zal worden opgericht aan de Wae Komoe, op een half uur afstands van het strand te Lewo Leba.

De registratie en de ontwapening op het eiland Solor hadden zonder eenige stoornis plaats.

In de onderafdeeling Maoemere werden daar, waar ons bestuur voldoende gevestigd is, rust en orde niet verstoord en was de bevolking gewillig in het opvolgen van onze bevelen. In het grensgebied tusschen de onderafdeeling Ende en West-Nita moest nog gepatrouilleerd worden alvorens de bevolking zich liet registreeren en de geweren inleverde.

In de onderafdeeling Ngada bleef de toestand in 1910 vrij bevredigend. In enkele gedeelten kon gereisd worden zonder dekking en volgden de hoofden en bevolking de bevelen van het bestuur nauwgezet op. In andere gedeelten echter, zooals in enkele kampongs in de vallei ten oosten van den Ine Rie (zie K. V. 1910, kol. 61), werd bij het registreeren op gewapend verzet gestuit, en in de afgelegen bergkampong Baoe, nabij Bo Waroe, moest wapengeweld gebruikt worden om de lieden tot rede te brengen, bij welke gelegenheid 6 man werden neergelegd, onder wie een der 3 hoofden van het verzet. Na een patrouilletocht van 10 dagen kwam de bevolking weer in hare kampongs terug en liet zich gewillig registreeren. Voorts weigerde de bevolking van de kampongs Mana-Rongga en Dari heerendiensten te verrichten en week zij uit naar het gebergte. Zij keerde echter terug nadat de afgelegen schuilplaatsen opgeruimd en de hoofden gevangen genomen waren.

Den 27sten September werd een bivak in het landschap Redjo, waar zich de civiele gezaghebber bevond, tijdens een dichten mist door de bevolking overvallen. De aanval werd afgeslagen ten koste van 3 gewonden aan onze zijde, terwijl de vijand 4 dooden liggen liet. De oorzaak van dit verzet moet gezocht worden in ontevredenheid van de Redjoreezen met het Europeesch bestuur, dat hun de geweren ontnam, roof en plundering verbood en het dooden van swanggi's tegenging. In den aanvang van October werd het Redjo-gebied andermaal bezocht door 2 brigades marechaussee van Badjawa. De bevolking bleef vijandig gezind totdat de beide hoofden van het verzet, Gate Koene en Lewa Woela, zich hadden gemeld. In den nacht van 24 op 25 November wist Lewa Woela, die zich te Badjawa onder bewaking van de marechaussee in arrest bevond, te ontsnappen, tengevolge waarvan de partij van het verzet opnieuw het hoofd opstak, zoodat andermaal in het Redjo-gebied moest worden geageerd. In Januari 1911 werden eenige versterkte kampongs des nachts verrast en zonder noemenswaardigen tegenstand genomen, waarna die rooversnesten geslecht werden. Eene overvalling van de schuilplaats van Lewo Woela in dezelfde maand kostte hem 7 dooden en, na het sneuvelen van dien aanvoerder in Februari d. a. v., kwam aan het verzet een einde.

In het ressort Manggarai was de politieke toestand gunstig te noemen. Door den sultan van Bima, tot wiens gebied Manggarai behoort, werd een gevolmachtigde voor de Manggaraische zaken aangesteld, waardoor het overleg en de aanrakingen met het zelfbestuur belangrijk werden vergemakkelijkt. In Februari werd een begin van eene samenzwering tegen het Gouvernement ontdekt, hetgeen leidde tot de arrestatie van den hoofdaanlegger, den datoe van Lelok. De oorzaak moet gezocht worden in het feit, dat het rechtmatige inlandsche gezag weer door ons bestuur was hersteld, waardoor de datoes, die zich, tengevolge van het weinig krachtige bestuur van den sultan van Bima, tot kleine potentaatjes hadden opgeworpen, zich weer tot eenvoudige districtshoofden zagen teruggebracht.

De politieke toestand op het eiland Soembawa was in 1910 alleszins bevredigend. Van de zijde van den sultan van Bima werd de meest mogelijke medewerking ondervonden, zooals bij de registratie van de bevolking, den aanslag en de invordering van de belasting, het bouwen van desa-scholen, het aanleggen en verbeteren van bruggen en wegen als anderszins. Ter zake van zijne krachtige medewerking tijdens de militaire actie in 1908 in verschillende gedeelten van het landschap Bima, zoomede van zijn flink bestuur in het aan hem toevertrouwde district Donggo, is aan den radja moeda van Bima, Mohamad Salahoedin, de kleine gouden ster voor trouw en verdienste toegekend.

In de houding van het zelfbestuur van het landschap Soembawa viel eene belangrijke verbetering op te merken. Het betoonde meer activiteit en belangstelling in de zaken van het landschap, terwijl de slechte elementen onder de hoofden, met medewerking of op verzoek van den sultan, ontslagen en vervangen werden door andere, die meer waarborg voor eene goede plichtsvervulling gaven.

In April 1911 werd in de desa Batoerotok (onderdistr. Batoelanteh, onderafd. Soembawa) eene groep infanterie door een twintigtal met lansen gewapende inlanders verraderlijk overvallen, hetgeen ons op 4 gesneuvelden kwam te staan, terwijl de kwaadwilligen 7 dooden lieten liggen. De leiders van het verzet werden spoedig opgespoord en gearresteerd, waarna de rust terugkeerde.

De Christelijke zending was met succes werkzaam. De Protestantsche strekt zich voornamelijk uit over West-Timor, Roti, Sawoe en Soemba, en de Roomsch-katholieke over de bestuursressorten Beloe (Timor), Larantoeka en Maoemere (Flores). Van het eiland Sawoe trok het Nederlandsch Zendelinggenootschap zich in Juli 1910 terug; de Christengemeenten aldaar worden sedert bediend door inlandsche godsdienstleeraars, onder leiding en toezicht van den predikant te Koepang. Op Soemba vond de zending der Gereformeerde kerken in Nederland tot dusver haar voornaamste arbeidsveld onder de Sawoeneesche immigranten, doch in den laatsten tijd werkt zij ook in het binnenland onder de inheemsche bevolking. Het aantal Protestantsche Christenen bedroeg op West-Timor 6596, op Roti ruim 13 000 en op Sawoe 3532, op een bevolkingscijfer van respectievelijk 35 000, 75 000 en 24 700 zielen; gedoopt werden op Timor 632, op Roti 1330 en op Sawoe 292 zielen, onder wie 475, 664 en 108 heidenen. In het gebied der Roomsch-katholieke zending waren in Beloe 2390, in Larantoeka en Maoemere ruim 20 000 Christenen, uitmakende, voor zoover de beide laatstgenoemde ressorten betreft, ongeveer het een vijfde deel der bevolking. In Beloe werden 120 personen gedoopt en op Flores 572, onder wie 345 heidenen.

De veiligheid van personen en goederen nam, in verband met de uitbreiding van onzen invloed, weder toe. Alleen in de grensstreken met Portugeesch-Timor liet de veiligheid

veel te wenschen over; moord, doodslag, en vooral veediefstallen, kwamen daar nog veelvuldig voor.

Aan de opvoeding van hunne zonen en andere mannelijke verwanten werd door de hoofden meer aandacht geschonken. In Bima bezoeken de familieleden van de zelfbestuurders de openbare lagere inlandsche school en in Soembawa en Taliwang de desaschooltjes. De opleiding van den jongeren broeder van den radja van Nita (Maoemere) te Batavia (zie K. V. 1910, kol. 63) werd voortgezet en 2 hoofdenzonen uit het landschap Nela (Maoemere), de radja van Ende en de zoon van het hoofd van Ndona (Ende) bezoeken de inlandsche school te Koepang. In Oost-Flores worden de missiescholen door de kinderen der aanzienlijken trouw bezocht, evenals de door de inlandsche catechiseermeesters in de kampongs geopende schooltjes. Op 1 April 1911 werd te Roti, onder leiding van den hulpprediker aldaar, een cursus tot opleiding van zonen van aanzienlijken geopend, welke cursus ook gevolgd zal worden door zonen van zelfbestuurders uit Sawoe en West-Timor. In Beloe bezoeken drie familieleden van een hoofd uit Lamaknen de missieschool te Lahoeroes, terwijl de opvoeding van den aanstaanden radja van Djeniloe (Beloe) werd voltooid door hem te werk te stellen onder leiding van den controleur van Beloe.

De gezondheidstoestand was niet overal gunstig. In de onderafdeeling Bima eischten malaria en dysenterie vele offers, in Ngada (Flores) heerschten hevige koortsen, in Manggarai pokken en te Ende (Flores) gedurende eenige maanden eene dysenterie-epidemie, die ook onder de Europeanen enkele slachtoffers maakte. Op Roti maakte de in 1909 uitgebroken besmettelijke keelziekte (zie K. V. 1910, kol. 63) nog verscheidene slachtoffers en in Midden-Timor kwamen gevallen van koorts en buikziekte voor, terwijl in de eerste maanden van 1911 in de onderafdeelingen Soembawa en Taliwang cholera uitbrak. Door verstrekking van kinine en voortzetting van de vaccinatie werd getracht malaria en pokken zooveel mogelijk te bestrijden. Ook tegen verbreiding van de cholera werden krachtige maatregelen genomen.

In de onderafdeelingen Soembawa en Taliwang bleef onder de paarden kwade droes heerschen. Ook in Bima brak de ziekte uit, maar daar kon zij spoedig worden bedwongen. In Midden-Timor heerschte de jaarlijks tijdens de kentering terugkeerende ziekte onder de karbouwen, welke vermoedelijk veroorzaakt wordt door tusschen het gras groeiende zwammen.

De algemeene toestand van den groothandel was zeer gunstig en, tengevolge van de toenemende veiligheid en van de behoefte aan geld voor de betaling van de belasting, nam ook de binnenlandsche handel in bloei toe. De handel in paarden, die op Soemba, Roti en Sawoe zeer levendig was, leed op Soembawa zeer onder de kwade droes en tot bestrijding van die ziekte getroffen maatregelen. Het sterkst ging de handel — vooral die in uitvoerproducten (copra) — vooruit op Flores.

De uitkomsten van den rijstoogst waren niet zeer gunstig. In Bima ontstond in den aanvang van het jaar zelfs gebrek aan voedingsmiddelen, waarom uit de landschapskas voor een bedrag van f 7000 aan rijst werd aangeschaft, die tegen den kostenden prijs aan de bevolking werd verstrekt. De op Midden-Timor met sawahbouw genomen proeven moeten als mislukt beschouwd worden, hetgeen gedeeltelijk aan den grond — die te poreus schijnt te zijn — en deels aan het conservatisme van de bevolking geweten moet worden.

De cultuur van djagoeng — in vele streken het hoofdvoedsel van de bevolking — slaagde over het algemeen beter; op verbetering van deze cultuur wordt aangestuurd.

De koffiecultuur, hoewel nog van weinig belang, begint in Ngada en Oost-Flores de sympathie van de bevolking te verkrijgen. In Midden-Timor werden de proefaanplantingen uitgebreid.

Suikerriet wordt hoofdzakelijk geteeld om als versnapering te worden gebruikt. De lontar-suiker-industrie leverde in West-Timor, alsmede op Roti en Sawoe, zeer goede resultaten op.

De droge oostmoeson was voor de teelt van tabak zeer gunstig. Het product is echter van inferieure qualiteit en dient zoo goed als uitsluitend voor eigen gebruik.

De cultuur van andere voorname landbouwproducten als gierst, katjang oeki, uien, klappers en pinang gaf goede uitkomsten. Wegens de toenemende vraag naar copra, werd aan de klappercultuur — vooral op Flores — veel uitbreiding gegeven.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren over het algemeen gering, behalve op Soembawa (vgl. K. V. 1910, kol. 64) en in de wateren van Oost-Flores, terwijl op Roti de vangst voldoende was ter voorziening in eigen gebruik; overal elders moest gedroogde en gezouten visch worden ingevoerd. In Maoemere en Manggarai houdt de kustbevolking zich veel bezig met het visschen naar schildpadden en tripang en met het verzamelen van andere zeeproducten. In laatstgenoemde streek wordt ook gevischt naar paarlen en parelschelpen, terwijl er ook trasi gemaakt wordt.

De vulkanen Lobitoki (Oost-Flores) en Goenoeng Api op het eiland Sangeang (Bima) vertoonden in 1900 verhoogde werking, terwijl op een aantal plaatsen in het gewest lichte aardschokken, op 14 September te Bima gepaard met eene zeebeving, werden waargenomen. In November richtte eene wolkbreuk in Bima veel schade aan.

§ 22. BALI EN LOMBOK.

Het landschap Kloengkoeng (zie K. V. 1909, kol. 87/89) is met ingang van 1 Januari 1911 bij het rechtstreeks bestuurd gebied ingelijfd (Ind. St. 1910 n°. 638).

De politieke toestand bleef zeer gunstig. De moeielijkheden in het district Kapal van de onderafdeeling Badoeng (zie K. V. 1910, kol. 63) eindigden met de veroordeeling van den poenggawa van dat district — die de lieden uit het voormalige landschap Mengwi tot verstoring van rust en orde had aangezet — door den betrokken raad van kerta's. De in het landschap Karangasem door eenige lieden uit de tot de kaste der soedra's behoorende klasse der pasek's en bendesa's ingebrachte bezwaren tegen de regeling der heerendiensten (zie t. a. p.), werden besproken op eene door den resident voorgezeten hoofdenvergadering te Karangasem, waarop beslist werd dat de pasek's en bendesa's tot de soedra's en niet tot de wesia's geacht moeten worden te behooren, bij welke uitspraak de ontevredenen zich nederlegden.

Ter gelegenheid van de viering van den geboortedag van H. M. de Koningin werd in het landschap Bangli de slavernij geheel afgeschaft.

De veiligheid van personen was over het algemeen zeer bevredigend, doch die van goederen liet nog te wenschen over. Veediefstallen kwamen voor in de onderafdeeling Oost-Lombok, het landschap Karangasem en de afdeeling Djembrana; er viel evenwel eene belangrijke vermindering van het aantal dezer misdrijven te constateeren.

Behoudens enkele uitzonderingen (zie K. V. 1910, kol. 64), bepalen de inlandsche hoofden en ambtenaren er zich toe om hunne zonen de inlandsche school te doen bezoeken; de Javaansche ambtenaren zenden hunne zonen veelal met dat doel naar Java. Te Bangli werd eene inlandsche gouvernementsschool geopend, terwijl dergelijke onderwijsinrichtingen zullen worden gesticht te Bondalem (Boeleleng), Kloengkoeng en Karangasem. Ter gewestelijke hoofdplaats Singaradja

werd een normaalcursus geopend ter opleiding van kweekelingen voor het inlandsch onderwijs en van aanstaande inlandsche ambtenaren.

De gezondheidstoestand was over het algemeen minder gunstig dan in 1909. Behalve vele gevallen van koorts, kwam in de tweede helft van 1910 cholera voor in de afdeelingen Djembrana, Zuid-Bali (waar de ziekte vooral in de onderafdeeling Badoeng een ernstig karakter aannam) en Boeleleng (waar zij in de districten Koeboetambahan, Djinengdalem en Sawan epidemisch werd verklaard). Ook in Oost- en Midden-Lombok heerschte de cholera epidemisch.

Onder de paarden op Lombok bleef kwade droes heerschen (vgl. K. V. 1910, kol. 65), welke ziekte in Badoeng, Tabanan, Gianjar en Karangasem (Bali) sporadisch voorkwam.

De algemeene toestand van den handel was nog gunstiger dan in 1909.

Ondanks ziekten in het gewas, waren de uitkomsten van den rijstoogst in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana bevredigend.

In Zuid-Bali hadden de rijstaanplantingen veel te lijden van muizen, vooral in Tabanan en Karangasem. In het noorden van Bangli en in het district Sajan (Gianjar) ging de oogst voor een deel verloren tengevolge van de overvloedige regens. In Lombok leverde de rijstoogst over het algemeen zeer goede resultaten op, hoewel in enkele districten door ongedierte en ziekten in het gewas schade werd ondervonden.

De koffiecultuur bleef in een staat van verval verkeeren. De tabakscultuur onderging eene belangrijke uitbreiding; de met deze cultuur verkregen resultaten waren gunstiger dan in 1909. Ook de klapperaanplantingen werden allerwegen uitgebreid. De uitvoer van copra nam belangrijk toe. De katjang-oogst gaf wederom alle reden tot tevredenheid.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren bevredigend.

D.

LANDMACHT.

Den 13den Juni 1910 overleed te Weltevreden de luitenant-generaal, commandant van het leger en chef van het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië, P. C. VAN DER WILLIGEN. In de vacature werd tijdelijk voorzien door de benoeming, bij Gouv. Bt. 14 Juni 1910 n°. 18, van den luitenant-generaal, chef van den generalen staf, G. C. E. VAN DAALEN, aan wien bij K. B. 30 Juli d.a.v. n°. 53 het commando over het leger definitief is opgedragen. De tijdelijke uitbreiding van de formatie van het Indisch leger met een luitenant-generaal (vgl. K. V. 1909, kol. 95) is, in verband met het vorenstaande, bij K. B. 8 Aug. 1910 n°. 62 (Ind. St. n°. 529) ingetrokken.

§ 1. LEVENDE STRIJDKRACHTEN.

Samenstelling en sterkte van het leger. In bijlage A zijn statistische gegevens betreffende het leger over 1910 bijeengebracht. Uit tabel 1 dier bijlage blijkt dat, tengevolge van verschillende wijzigingen (vgl., wat de normale formatie betreft, Ind. St. 1910 n°. 305), de normale formatie met 1 officier en 5 militairen beneden dien rang verminderde, terwijl de „tegenwoordige" (tijdelijk geldende) formatie op ult. 1910 5 officieren minder en 1 militair beneden dien rang meer aanwees dan op ult. 1909. Op den eerstgenoemden datum overschreed de tegenwoordige formatie de normale met 76 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) en 2193 militairen beneden dien rang, in hoofdzaak bij de infanterie, de genie, de militaire administratie, den topographischen dienst en den trein, welk personeel eensdeels, evenals in 1909, noodig was voor de samenstelling van het nog niet in de normale formatie opgenomen korps marechaussee en de tijdelijke bezettingen in de Pakpaklanden (Tapanoeli) en Bangkinang (Padangsche Bovenlanden), anderdeels ten behoeve van het kader bij de infanterie van de op Nieuw-Guinea werkzaam zijnde exploratie-detachementen.

De sterkte van het leger steeg gedurende 1910 van 1333 tot 1339 officieren of als zoodanig dienstdoenden en nam af van 33 974 tot 33 151 militairen beneden dien rang (zie tabel 8 van bijlage A). [1])

Tegenover de cijfers der „tegenwoordige" formatie wezen de hiervóór opgegeven sterktecijfers, voor zooveel de officieren betreft (onderluitenants — met uitzondering van apothekersbedienden in dien rang — en adjudant-onderofficieren, dienstdoende officieren, medegeteld), eene daling van het incompleet van 33 tot 22 aan, en, wat de onderofficieren en minderen betreft, eene stijging van 105 tot 929. Bij het korps marechaussee, de cavalerie, de genie en het remonte-depot bestond eenig overcompleet. Aangezien echter bij de infanterie, de artillerie, de militaire administratie, het kader en de élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren, het personeel bij het korps pupillen, het kader bij de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie, den trein en den topographischen dienst een incompleet aanwezig was en bij het korps militaire schrijvers, zoomede bij den hospitaaldienst, het door de formatie gevorderde aantal plaatsen niet ten volle door militairen was bezet, toonen de cijfers in bijlage A, tabel 1, tegenover de eischen van de „tegenwoordige" formatie, een incompleet van 2164 Europeanen en een overcompleet van 992 Amboineezen en 243 inlanders aan, d.i. zooals hierboven is aangegeven, een incompleet van 929 man. Op ult. 1910 waren bij het leger 332 burgerpersonen en 219 Amboineesche militairen aanwezig, ter vervanging van Europeesche ziekenverplegers en schrijvers, welk personeel in mindering is te brengen van het zooeven vermelde tekort van 2164, dat daardoor ten slotte tot 1613 man wordt teruggebracht. Van de 992 overcompleet aanwezige Amboineezen waren er op ult. 1910 236 ter vervanging van Europeanen bij den hospitaaldienst en 66 bij het korps militaire schrijvers, zoodat het overcompleet in de gelederen slechts 690 man bedroeg.

Van 25 078 infanteristen, ongerekend het ruim 1200 man sterke en ruim voltallige korps marechaussee in Atjeh, waren er bij de veldinfanterie 13 728 (d.i. 1532 man minder dan de „tegenwoordige" formatie eischte). Van deze 13 728 man veldtroepen (993 minder dan op ult. 1909) waren er — na aftrek van zieken en geëvacueerden en van hen, die om andere redenen niet tot uitrukken konden worden aangewezen — beschikbaar om te velde te trekken 11 850, d.i. 86,3 % van de sterkte der veldtroepen, tegen 12 424, d.i. 84,4 % op ult. 1909. Naar den landaard waren de aldus beschikbaren verdeeld als volgt:

	ult. 1909.		ult. 1910.	
Europeanen en Afrikanen ...	4042	80.73%	3577	82.04%
Amboineezen	2747	84.90%	2763	89.68%
Andere inlanders	5635	86.99%	5510	87.64%
	12424	84.04%	11850	86.3%

De sterkte nam af van 26 005 tot 25 078 man, dus met 927 man, en het aantal dergenen, die onmiddellijk beschikbaar waren, van 20 967 tot 20 299, dat is met 668.

Eene Europeesche compagnie van het 20ste bataljon infanterie is begin 1911 getransformeerd in eene Amboineesche compagnie.

Plaatselijke indeeling. De militaire posten te Bangkinang (Padangsche Bovenlanden) en in de Pakpaklanden (Tapanoeli) bleven gehandhaafd en de bezettingen van die posten worden — voorloopig tot ult. 1911 — boven de formatie van het leger gevoerd, zoodat de „tegenwoordige" formatie daarmede blijft uitgebreid.

Het garnizoen te Oelee Lheue (Atjeh) is opgeheven en de militaire bezetting van Kloengkoeng (Bali) ingetrokken.

Het rechterhalf 15de bataljon infanterie is van Tjimahi (Preanger-Regentschappen) naar Bandoeng overgegaan en het linkerhalf 15de bataljon infanterie van Celebes tijdelijk naar Banjoebiroe, in afwachting van het gereedkomen van het bataljonkampement te Bandoeng; de 3de veldbatterij is van Willem I naar Tjimahi verplaatst, terwijl de 4de bergbatterij van Batoedjadjar (Preanger-Regentschappen) tijdelijk naar laatstgenoemd garnizoen is overgebracht.

Bij Gouv. Bt. 8 Juli 1910 n°. 26 is Meester-Cornelis

[1]) Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat in den sterktestaat de door de formatie aangegeven en op ult. 1910 ook aanwezige 6 onderluitenants-apothekersbedienden niet bij de militairen beneden den rang van officier gerekend zijn, daarentegen wel in tabel 1, omdat in deze tabel eene splitsing voorkomt in: „officieren en als zoodanig dienstdoenden" en „militairen beneden den rang van officier", en genoemde onderluitenants, daar zij slechts het diploma van apothekersbediende bezitten, den dienst van officier-apotheker niet mogen verrichten.

(Batavia) als standplaats van de 2de treincompagnie aangewezen (de 1ste treincompagnie is thans gelegerd in Atjeh).

De tijdelijke militaire bezetting op Bali is gesteld onder de bevelen van den commandant der 3de militaire afdeeling op Java.

Het magazijn van oorlog te Palembang en de geweermakersateliers te Benkoelen en Padangpandjang zijn opgeheven, terwijl respectievelijk op de eerstgenoemde plaats en te Timor-Koepang een garnizoens-wapenmagazijn en een geweermakersatelier gevestigd zijn.

Bij Gouv. Bt. 30 Aug. 1910 n°. 18 (gewijzigd bij Gouv. Btn. 21 Oct. en 1 Dec. 1910 nos. 19 en 25) zijn nieuwe indeelings- en emplacementstaten vastgesteld van de garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, de cavalerie, de genie, de militaire administratie, het korps officieren van gezondheid en den trein, zoomede van den staf van het wapen der artillerie, van de artillerie-troepen en den dienst der artillerie-magazijnen en werkplaatsen, terwijl bij hetzelfde besluit, zoomede bij Gouv. Bt. 2 Sept. 1910 n°. 9, de indeelings- en emplacementstaten van de veldinfanterie, de depotbataljons en de kaderscholen bij de infanterie en van de cavalerie wijziging ondergingen.

In 1910 zijn, evenals in voorgaande jaren, detachementen genietroepen uitgezonden naar Sumatra's Oost- en Westkust, Djambi en Borneo tot het opruimen van hindernissen (rotsbanken, boomstammen, enz.) in verschillende rivieren, ten einde ze beter bevaarbaar te maken. Met hetzelfde doel waren kleine detachementen genietroepen toegevoegd aan de troepen op Nieuw-Guinea, terwijl een detachement behulpzaam was bij het maken van een toegangsweg tot het gebied der Apo Kajan. De spoorwegafdeeling is in Januari 1911 naar Atjeh verplaatst om werkzaam te worden gesteld bij den aanleg van de tramlijn Langsar—Koeala Simpang.

Ook in 1910 werden, in het belang van orde en rust, zoomede tot machtsvertoon en steun van ageerende patrouilles, uit verschillende deelen van den Archipel naar in andere streken van Nederlandsch-Indië gelegen plaatsen gedurende korter of langer tijd troepen gedirigeerd. Zoo werden o. a. uitgezonden 2 groepen van Medan (Sumatra's Oostkust) naar de Boven-Besitang; 2 naar de onderafdeeling Baroes (Tapanoeli); 2 naar de Mentawei-eilanden, ter versterking van de troepenmacht aldaar; 1 brigade marechaussee van Sawang Toengkoe (Pagai-eilanden) naar Sipoera; 1 à 2 groepen van Pontianak naar Meliau, Koeboe, Soengailebang, Simpang, Landak, Sekadau, het Sangking-gebied en Mampawa, van Sintang naar Semitau, Boenoet, Poetoessibau, Silat en Katoengan en van Singkawang naar de Songkong-streek en Mampawa (Westerafdeeling van Borneo); 2 groepen van Long Iram naar Apo Kajan (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo); van Palopo 1 groep naar Kolaka en Dengkoka en 4 brigades naar het westergebergte der Paloe-vallei, 2 groepen van Kolonedale naar Wana (Noord-Boengkoe) (Celebes); 1 groep van Ternate naar Oba (West-Halmahera) (Ternate). Voorts werden nog detachementen gezonden naar Lomblem (Solor-eilanden), Alor, Ende en het landschap Tahakay in Lamaras (Timor), zoomede naar Wetar (Amboina).

Aanvulling van het korps officieren. In 1910 overtroffen de winsten in het officierskorps (230) de verliezen (215) met 15 officieren. Gespecificeerde gegevens daaromtrent bevat het vijfjarig overzicht in tabel 8 van bijlage A. Het aantal in de sterkte tellende officieren nam toe van 1233 tot 1248 [1]). Aangezien tegelijkertijd het aantal voor de 2de-luitenants in de plaats tredende onderluitenants met 4 (van 90 tot 86) en het aantal als 2de-luitenant dienstdoende adjudant-onderofficieren met 5 (van 10 tot 5) verminderde, wees de sterkte aan officieren en als zoodanig dienstdoenden op ult. 1910 6 meer aan dan op ult. 1909. Het op laatstgenoemden datum, in vergelijking met de destijds geldende „tegenwoordige" formatie, bestaande incompleet van 33 zou dus bij het einde van 1910 zijn afgenomen tot 27, indien niet de „tegenwoordige" formatie met 5 verminderd was, waardoor het incompleet op ult. 1910 tot 22 was afgenomen. In aanmerking genomen echter, dat van de 3 officieren in de formatie uitgetrokken als adjudanten van den Gouverneur-Generaal, er slechts 1 tot de landmacht behoort, moet het incompleet op het einde van 1910 feitelijk op 20 officieren en als zoodanig dienstdoenden worden gesteld. In verband met de omstandigheid, dat bij de infanterie een overcompleet bestond van 34 officieren (dit cijfer zou 36 bedragen hebben, wanneer niet 2 officieren onbezette luitenantsplaatsen bij het korps genietroepen hadden ingenomen), bij het wapen der cavalerie van 2 officieren en bij den trein van 1 officier, bleven ten slotte bij de overige wapens en diensten nog 57 plaatsen onbezet en wel: bij de marechaussee 1, bij de genie — in verband met het vorenstaande — 8, bij de militaire administratie 10, bij den geneeskundigen dienst 31 (30 officieren van gezondheid en 1 apotheker) en bij de overige onderdeelen van het leger 7.

1) Onder het aantal van 1233 waren er 31 en onder dat van 1248 28 begrepen, die van het Nederlandsche leger bij het Indische waren gedetacheerd, waarvan er 23 (1 ritmeester en 22 luitenants) als 2de-luitenant in de sterkte telden, als zijnde niet op den voet van K. B. 18 Aug. 1871 n°. 10 (Ind. St. n°. 176) gedetacheerd.

Omtrent de kansen van aanvulling van het officiers-korps in 1910 zij verwezen naar de tabellen 2 en 12 van bijlage A.

Bij Gouv. Bt. 16 Sept. 1910 n°. 30 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald dat, zoolang nog geen definitieve regeling betreffende den cursus tot opleiding van inlandsche officieren is tot stand gebracht, de leerlingen van het oudste studiejaar, die in aanmerking komen voor eene benoeming tot inlandsch 2de-luitenant bij het wapen der infanterie, vóór het tijdstip dier benoeming eene definitieve dienstverbintenis zullen sluiten op de bij dat besluit vastgestelde voorwaarden.

Voorziening in de behoefte aan militairen beneden den rang van officier. Tabel 8 van bijlage A bevat een uitgewerkt numeriek overzicht van de gedurende de laatst verloopen vijf jaren bij het leger in de sterkte gebrachte militairen beneden den rang van officier en van de daartegenoverstaande verliezen, tabel 10 eene vijfjarige statistiek betreffende de reëngagementen en tabel 11 een overzicht, alléén over 1910, nopens de winsten en verliezen aan kader.

Met betrekking tot het niet-Europeesch element valt op te merken, dat de werving, van 1 Januari 1910 af, onbeperkt bleef opengesteld voor zoons van actief dienende militairen en voor Timoreezen (Rotineezen) en beperkt voor Amboineezen, Soendaneezen en Javanen. Overigens bleef de werving gesloten.

Voor de legerreserve (vgl. K. V. 1910, kol. 70) hadden zich, op het tijdstip van afsluiting in Indië van de mededeelingen voor dit hoofdstuk (1 April 1911), 417 Europeanen en 18 inlanders (onder wie 4 Amboineezen) verbonden; in April 1910 bedroegen die cijfers 379 en 17 (onder wie 3 Amboineezen).

De in 1905, bij wijze van proef, genomen maatregel, ten doel hebbende de werving van Indo-Europeanen te bevorderen en het bij het leger bestaand tekort aan Europeanen door andere elementen aan te vullen — zie K. V. 1906, kol. 84 — is bestendigd. Eén Indo-Europeaan ging eene voorloopige verbintenis aan en werd in den loop van het jaar tot eene vrijwillige verbintenis toegelaten. Van de 4 in 1909 aangenomen, doch nog niet ingedeelde militairen (vgl. K. V. 1910, kol. 70) zijn er sedert 2 tot een definitief engagement toegelaten, terwijl de beide anderen wegens ongeschiktheid zijn ontslagen. De aan de van het eiland Kisar (Amboina) afkomstige mestiezen geboden gelegenheid om een voorloopig engagement aan te gaan (zie t. a. p.) bleef tot dusver zonder gevolg.

Omtrent de geschiktheid te velde van, bij wijze van proef, in West-Indië aangenomen Surinamers kan nog geen oordeel worden uitgesproken, aangezien eerst begin Februari 1911 een 16-tal hunner bij de troepen in Atjeh zijn ingedeeld.

Wat den gang van de werving in Nederland betreft, zij verwezen naar bijlage A, tabel 9.

Militair onderwijs. Van de ingevolge K. B. 21 Oct. 1910 n°. 54 op 1 Januari 1911 in werking getreden wet van 23 Mei 1910 (Ned. St. n°. 138) tot wijziging van de wet van 21 Juli 1890 (Ned. St. n°. 126; Ind. St. 1891 n°. 71), regelende het militair onderwijs bij de landmacht hier te lande, voor zoover daarbij de opleiding voor den officiersrang en de hoogere vorming van den officier zijn betrokken, werd onder dagteekening van 27 Juli 1910 (Ind. St. n°. 419, juncto n°. 677) in Indië afkondiging gedaan. Evenzoo had in Indië de afkondiging plaats — zie Ind. St. 1910 nos. 445 en

626 en 1911 n°. 133 — van de Koninklijke besluiten 7 Febr. 1910 n°. 45 (Ned. St. n°. 45), waarbij het reglement voor den hoofdcursus hier te lande opnieuw is vastgesteld, 2 Mei 1910 n°. 45 (Ned. St. n°. 130), tot nadere wijziging van het reglement voor de hoogere krijgsschool, voor zooveel betreft het programma van het toelatingsexamen voor de studiën voor den intendance-dienst aan die school, en 24 Oct. 1910 n°. 48, houdende nadere wijziging van de bepalingen nopens de tractementen, toelagen en verdere vergoedingen van het personeel van genoemde school.

Tabel 12 van bijlage A bevat eene numerieke opgaaf betreffende de bij de verschillende inrichtingen van militair onderwijs hier te lande voor Indisch officier in opleiding zijnde leerlingen, zoomede omtrent die bij de militaire school te Meester-Cornelis. In dat overzicht zijn mede gegevens opgenomen aangaande het aantal der tot het Indisch leger behoorende officieren, die de lessen aan de hoogere krijgsschool te 's-Gravenhage volgen.

De opgaven betreffende de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Indië zijn opgenomen in tabel 13 van bijlage A.

Evenals in vorige jaren, is ook in 1910 eene som van f 8000 beschikbaar gesteld voor het uitreiken van gratificatiën aan subalterne officieren van het Indisch leger, die bij afgelegd examen blijken hebben gegeven van in één of meer der in Nederlandsch-Indië inheemsche talen een zekeren graad van bedrevenheid te bezitten. Bij het in 1910 gehouden examen voldeden 4 officieren in de Maleische, 1 officier in de Javaansche en 2 officieren in de Atjehsche taal.

Bij Gouv. Bt. 16 Sept. 1910 n°. 30 is machtiging verleend om jaarlijks, zoolang dit zal blijken noodig te zijn, te beschikken over een bedrag van ten hoogste f 1800 voor het geven van voortgezet onderwijs aan nieuw benoemde inlandsche 2de-luitenants bij het wapen der infanterie.

Bij het korps pupillen zijn in 1910 aangenomen in de eerste categorie 28 jongelieden, gingen er 36 over naar de sedert Juni 1903 te Gombong gevestigde tweede categorie en zijn er 6 uit het korps afgevoerd, zoodat bij het einde van het jaar het aantal pupillen van 93 tot 79 (14 zonen van mindere militairen en 65 zonen van particulieren) was afgenomen. Bij de tweede categorie zijn 14 jongelieden rechtstreeks toegelaten, werden er 36 van de eerste categorie overgenomen, gingen 33 naar de derde categorie over, terwijl er 3 werden ontslagen en 1 overleed, zoodat op ult. 1910 het aantal pupillen van deze categorie 181 bedroeg (2 zonen van ambtenaren, 28 zonen van mindere militairen en 151 zonen van particulieren), tegen 168 op ult. 1909. Van de derde categorie gingen 31 jongelieden bij het leger over, werden er 33 van de tweede categorie overgenomen en 5 ontslagen, zoodat het aantal pupillen van deze categorie op ult. 1910 beliep 56 (7 zonen van mindere militairen en 49 zonen van particulieren).

De bepalingen omtrent de aanneming van Afrikaansche, Amboineesche en inlandsche pupillen bij de korpsen van het leger en hunne opleiding voor den militairen stand (Ind. St. 1872 n°. 45, zooals het sedert is gewijzigd) zijn op sommige punten nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 10 Jan. 1911 n°. 18 (Ind. St. n°. 75).

Van de sedert 1903, bij wijze van proef, aan jongelieden van Europeesche afkomst geboden gelegenheid om, onder genot van eene toelage, bij de korpsen en inrichtingen van het leger eenig ambacht of handwerk te leeren (zie K. V. 1910, kol. 71) is in 1910 een ruimer gebruik gemaakt dan in de voorafgegane jaren. Van de 21 jongelieden, die op ult. Maart 1910 in opleiding waren, werden er gedurende het verslagjaar 13 van hunne tewerkstelling ontheven, van wie 12 op verzoek (9 wegens het aangaan van een engagement bij het leger en 3 wegens het verkrijgen van eene betrekking bij de spoorwegen), terwijl er 1 wegens gebrek aan aanleg ontslagen werd. In het verslagjaar werden 17 jongelieden in opleiding genomen, van wie er 4 spoedig daarna, op verzoek, werden ontslagen (3 traden in militairen dienst en 1 was ongeschikt om een ambacht te leeren), zoodat op ult. Maart 1911 in het geheel 21 leerlingen aanwezig waren.

Bewapening. Het nieuwe snelvuurgeschut is op 2 Januari 1911 bij de 1ste en 2de veldbatterij te Batavia in dienst gesteld.

De aan het linker-half 15de en het 17de bataljon infanterie verstrekte marechaussee-bewapening is weder vervangen door de gewone bewapening. Eenige op Celebes ageerende infanterie-groepen zijn van marechaussee-bewapening voorzien.

Op het einde van 1910 was de geheele cavalerie — ook die van het legioen van Mangkoe Negara — met de nieuw-model sabel bewapend.

De Parabellum-pistolen zullen geleidelijk, ter vervanging van de revolvers, worden verstrekt.

Bij de vesting-artillerie zijn de hoornblazers, peilers, waarnemers en telefonisten met een revolver en kapmes, instede van met een karabijn (tijdelijk geweer), bewapend.

Als reinigingsmiddel voor de geweren en karabijnen, model '95, is een loopborstel ingevoerd.

Ten einde beschadiging van de vuurwapenen, model '95, bij het beoefenen van de lading te voorkomen, zijn op ruime schaal recruten-geweren en -karabijnen verstrekt.

Het model van de draagriemen voor de patroontasschen is zoodanig gewijzigd, dat ook de veldzak er aan bevestigd kan worden, waardoor de veldzakriemen komen te vervallen.

Een licht en handig graafwerktuig is gevonden in een patjol, tevens pikhouweel, dat in een foudraal aan den gordel kan worden gedragen (zie K. V. 1910, kol. 72).

Ten behoeve van de wachten, alsmede voor de met geweer of karabijn model '95 bewapende militaire transporten en voor detachementen wier hulp voor politie-doeleinden mocht worden ingeroepen, zijn zoogenaamde wachtpatronen ingevoerd.

Bij de pyrotechnische werkplaats te Soerabaja zijn in 1910 verschillende munitiën voor geweren, karabijnen en revolvers aangemaakt, echter tot geringer hoeveelheden dan in vorige jaren, in verband o. m. met de overbrenging van die inrichting naar Bandoeng.

Ook in 1910 is bij de voortgezette conservatieproeven met het rookzwak-buskruit voor de scherpe patronen voor geweer en karabijn, model '95, eenige achteruitgang in de chemische stabiliteit van enkele partijen waargenomen.

In verband met het bij verschillende aanvoeren van het macaronikruit voor de snelvuurkanonnen van 7.5 c.M. waargenomen begin van zelfontleding, is al dit kruit nauwkeurig onderzocht; de pijpen waarbij zich zoodanige verschijnselen vertoonden, worden afzonderlijk bewaard in speciaal daarvoor gebouwde magazijntjes. Het kruit blijft onder strenge, chemische controle. Voor zoover de gebruikelijke proeven kunnen uitwijzen, hebben zich in 1910 geen verschijnselen voorgedaan, welke op merkbaren verderen achteruitgang van chemische stabiliteit wijzen. De toestand der overige macaroni-kruitsoorten bleef in 1910 bevredigend.

De chemische achteruitgang van het in 1899 uitgezonden nitroglycerine-kruit van Duitschen oorsprong, dat uit een ballistisch oogpunt nog geheel voldoet, heeft zich ook in 1910 niet verder voortgezet.

Kleeding en uitrusting. De proeven met beenwindsels van wollen stof (puttee's), ter vervanging van de in gebruik zijnde slobkousen (vgl. K. V. 1910, kol. 72), worden bij de bereden troepen nog voortgezet; bij de onbereden troepen heeft deze nieuwe beenbekleeding zoo goed voldaan, dat tot de invoering er van besloten is.

De gunstige uitkomsten, verkregen bij de proefnemingen met aluminium eetketels (zie K. V. 1909, kol. 101), hebben geleid tot de invoering van dit uitrustingsstuk, ter vervanging van de thans in gebruik zijnde blikken ketels.

Het in Ind. St. 1909 n°. 302 opgenomen tarief nopens de kleeding en uitrusting van de mindere militairen, enz., onderging enkele wijzigingen (Ind. St. 1909 nos. 430, 449 en 450 en 1910 nos. 420, 433 en 524).

Met uitbreiding van het daaromtrent bepaalde (zie K. V. 1909, kol. 101/102), worden veldkijkers ook in bruikleen verstrekt aan onderluitenants, militaire opzichters, militaire architecten en adjudant-onderofficieren der genie, terwijl verder voor die verstrekking in aanmerking kunnen komen de onderluitenants en adjudant-onderofficieren, dienstdoende officieren, en de adjudant-onderofficieren bij de artillerie-troepen.

Huisvesting. Ter voorziening in het officierslogies zijn of worden nieuwe woningen bijgebouwd of bestaande ver-

beterd te Bandoeng (Preanger-Regentschappen), Djokjakarta, Soerakarta, Padangpandjang (Sumatra's Westkust), Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), Tjilatjap (Banjoemas), Weltevreden (Batavia) en Magelang (Kedoe), terwijl te Tandjoengpinang (Riouw) eene particuliere woning is aangekocht om tot luitenantswoning te worden bestemd en vier officierswoningen van het opgeheven garnizoen Oelee Lheue (Atjeh) zijn overgebracht naar Koeta Radja.

In het belang van de huisvesting van de gehuwde onderofficieren zijn opgericht of in aanbouw 4 woningen te Buitenzorg, 4 te Bandoeng, 2 te Sintang (Westerafdeeling van Borneo), 12 te Magelang, 4 te Koeta Radja en 12 te Weltevreden en Meester-Cornelis, terwijl het logies te Palembang eenige verbetering onderging. Het logies voor 8 ongehuwde onderofficieren te Soerakarta (zie K. V. 1910, kol. 73) werd voltooid. Voor adjudanten-onderofficier zijn te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) en te Weltevreden nieuwe woningen opgericht of bestaande verbeterd.

Ten behoeve van het in zijn geheel te Bandoeng te legeren 15de bataljon infanterie, is het aldaar gebouwde kampement (zie t. a. p.) uitgebreid. Voor de van Soerabaja naar Bandoeng overgebrachte pyrotechnische werkplaats zijn op laatstgenoemde plaats de noodige gebouwen opgericht.

Een gedeelte van het tijdelijk artillerie-kampement te Batoedjadjar (Preanger-Regentschappen) moest wegens bouwvalligheid worden ontruimd, in verband waarmede voor de aldaar gelegerde 4de bergbatterij tijdelijk logies en tijdelijke stallen te Tjimahi gebouwd zijn.

De bouw van het kampement voor het bataljon vestingartillerie te Weltevreden werd voortgezet, terwijl een aanvang gemaakt werd met de aansluiting van de officierswoningen aan het waterleidingnet der gemeente Batavia en met de inrichting van eene overdekte manege. De uitbreiding van het scheikundig laboratorium, zoomede van de gebouwen voor den topographischen dienst, kwam tot stand.

De troepenkampementen te Sintang (Westerafdeeling van Borneo), Djambi, Tandjoengpinang (Riouw) en Koeta Alam (Koeta Radja), en de tijdelijke bivaks op Nias, de Mentaweieilanden en te Long Iram (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) zijn verbeterd, evenals de door het departement van oorlog in beheer genomen kampementen van de lijfwachtcavalerie te Djokjakarta en Soerakarta.

Ten behoeve van de verbetering van de huisvesting binnen het voormalig fort te Soerakarta zijn 2 nieuwe semi-permanente pelotons-kazernes bijgebouwd.

Een nieuw bivak is opgericht te Kroeëng Raja (Atjeh), terwijl de bivaks te Kloengkoeng (Bali), Rante Pao, Makale, Kalosi, Pinrang, Singkang, Wattan en Sopeng (Celebes) zijn opgeheven.

In de watervoorzieningen te Tandjoengpinang (Riouw en onderhoorigheden), Magelang (Kedoe), Lho Soekon en Langsar (Atjeh) is verbetering gebracht.

Te Tjimahi is in het militair hospitaal een verplegingspaviljoen bijgebouwd.

De door opheffing of inkrimping van garnizoenen of door andere oorzaken vrijgekomen, niet meer door het departement van oorlog te bezigen terreinen en gebouwen, zijn aan andere departementen overgegeven.

Ten behoeve van de korpsen barisan van Madoera is te Pamekasan een schietterrein aangelegd.

In het belang van het zwemonderwijs (zie ook K. V. 1910, kol. 74) is te Tandjoengpinang de bouw van een zwembassin onderhanden genomen, terwijl te Buitenzorg eene particuliere zwembadinrichting is gehuurd.

Voeding en verpleging. Behoudens enkele kleine wijzigingen, zijn de bijzondere bepalingen betreffende de voeding van de militairen beneden den rang van adjudant-onderofficier en van de dwangarbeiders in Atjeh en onderhoorigheden en op Celebes, Bali en Flores, ook voor 1911 van kracht gebleven. Eveneens bleef in 1911 gehandhaafd de regeling voor de toekenning van eene toelage aan de in Atjeh en Djambi, zoomede op Bali, Celebes en Flores verblijfhoudende gehuwde [1]) officieren, onderluitenants en Europeesche onderofficieren, die worden ingedeeld op plaatsen, werwaarts zij zich niet door hun gezin kunnen doen vergezellen, zoomede de ten aanzien van de Westerafdeeling van Borneo, Medan (Oostkust van Sumatra), Amboina, Tandjoengpinang (Riouw en onderhoorigheden) en Ceram (Amboina) getroffen maatregel tot toekenning van eene geldelijke tegemoetkoming aan enkele categorieën van militairen, in verband met de buitengewone duurte van de levensmiddelen in die streken (vgl. K. V. 1910, kol. 74).

Proeven worden genomen met een nieuw noodration, in samenstelling overeenkomende met dat bij het Japansche leger in gebruik.

Algemeene gezondheidstoestand en ziekenverpleging. Ofschoon juiste en uitgebreide opgaven betreffende den gezondheidstoestand van het Nederlandsch-Indisch leger voorloopig nog ontbreken, kunnen toch met behulp van andere gegevens thans reeds enkele cijfers worden genoemd, die eenigszins een beeld daarvan geven. Voor juiste opgaven wordt verwezen naar het in Indië uit te geven „Statistisch overzicht der behandelde zieken van het Nederlandsch-Indische leger over 1910" en de hier te lande door het Centraal bureau voor de statistiek te publiceeren sanitaire statistieke gegevens, bewerkt naar de over 1910 ingeleverde telkaarten (zie K. V. 1910, kol. 74).

Het totaal aantal ziekte- en sterfgevallen bedroeg in 1910 respectievelijk 28 540 en 218, tegen 28 986 en 177 (verbeterde opgave) in 1909. Het aantal gevallen van malaria beliep 6021, met 28 sterfgevallen (in 1909 bedroegen deze cijfers 6082 en 23). De in de 2de helft van 1909 uitgebroken cholera-epidemie breidde zich in 1910 nog belangrijk uit. Aangetast werden 194 militairen, van wie er 33 bezweken. Het aantal lijders aan pokken bedroeg 3, die herstelden. Beri-beri werd geconstateerd bij 312 manschappen, van wie er 5 overleden. Wegens syphilis en gonorrhoea kwamen voor de eerste maal respectievelijk 388 en 1847 lijders onder behandeling, zoomede 1178 en 2314, die reeds vroeger waren verpleegd. Ulcus molle en buboadenites kwamen bij 1159 militairen voor.

Het in Ind. St. 1909 n°. 225 opgenomen reglement voor den militairen geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië is gewijzigd bij Gouv. Btn. 17 Sept. 1910 n°. 17 (Ind. St. n°. 492), 17 Oct. 1910 n°. 18 (Ind. St. n°. 544), 18 Jan. 1911 n°. 12 (Ind. St. n°. 94) en 27 Jan. 1911 n°. 12 (Ind. St. n°. 117), in hoofdzaak met betrekking tot de kostelooze verstrekking van genees-, heel- en verloskundige hulp en van geneesmiddelen.

De verstrekking van ijs door de gouvernements-ijsfabriek te Koeta Radja ten behoeve van het Gouvernement bedroeg 52 149 K.G., tegen 51 500 K.G. in 1909. Aan particulieren werd verkocht 162 170 K.G., tegen 178 742 K.G. in 1909, welke achteruitgang aan dezelfde omstandigheid moet worden toegeschreven als vermeld in K. V. 1909, kol. 104. De verkoop aan particulieren bracht f 12 974 op, tegen f 14 299 in 1909. De gewone bedrijfskosten beliepen f 12 066 (f 12 747 in 1909). Rekenende op een bedrag van f 5488 wegens rente en afschrijving van het aanlegkapitaal — te stellen op f 70 000 —, wordt over 1910 het totaal der uitgaven f 17 554, tegen f 18 347 in 1909.

Manoeuvres. De in 1910 door de verschillende wapens gehouden veldoefeningen op kleine schaal vonden, waar mogelijk, in vereeniging met de plaatselijk aanwezige andere wapens plaats. Daarbij verbleven soms afdeelingen van veldtroepen eenigen tijd buiten hun garnizoen. Veldoefeningen op eenigszins grootere schaal, waaraan troepen uit verschillende garnizoenen deelnamen, werden gehouden in de vier militaire afdeelingen op Java. Enkele dier oefeningen werden bijgewoond door stafofficieren van het hoofdbureau van den generalen staf. Voor het houden van die gecombineerde oefeningen verbleef een half eskadron cavalerie gedurende 4 maanden te Tjimahi, een eskadron gedurende zes weken te Magelang en een eskadron voor den tijd van 3 maanden te Malang.

Remonte. Het remonte-depot te Padalarang (Preanger-Regentschappen) leverde in 1910 aan het leger af 264 paarden (117 voor de cavalerie, 120 voor de artillerie en 27 voor de officiers-remonteering), tegen 205 in 1909. Voor de aanvul-

[1]) Waaronder ook zij, die als weduwnaar, gescheiden echtgenoot of als ongehuwde een of meer wettige of gewettigde kinderen (meerderjarige zoons en stiefzoons uitgezonderd) te hunnen laste hebben, doch met uitzondering van de onderluitenants en de Europeesche onderofficieren, die vóór hun in dienst treden in Nederland gehuwd zijn en wier gezinnen hen niet naar Nederlandsch-Indië hebben mogen vergezellen of volgen.

ling van het depot heeft eene in October 1910 naar Australië gezonden nieuwe (zesde) commissie (zie K. V. 1910, kol. 75) 294 vier- tot vijfjarige paarden aangekocht, waarvan 160 voor de cavalerie, 95 voor de artillerie (30 rij-, 44 trek- en 21 draag-paarden) en 39 voor de officiers-remonteering. Van de aangekochte paarden is er 1 bezweken [1]).

Wederom werd bij verschillende Australische troepenpaarden in meerdere of mindere mate beenderziekte (osteomalacie) waargenomen (zie K. V. 1910, kol. 75). Door de toepassing van eene, voorloopig voor den tijd van zes maanden ingevoerde, gewijzigde voeding, wordt getracht de ziekte te keeren.

Voor de aanvulling van den transporttrein zijn in 1910 52 paarden en 14 trekossen aangekocht, terwijl van de artillerie 10 paarden werden overgenomen.

Er deden zich in 1910 bij de cavalerie 2 gevallen van surrah (te Batavia) en 3 gevallen van kwaden droes (1 te Batavia en 2 te Soerakarta) voor.

Reglementen en dienstvoorschriften. Onder de in 1910 door den commandant van het leger vastgestelde reglementen en dienstvoorschriften behooren o. a.: ,,Leidraad etappendienst voor het leger te velde"; ,,Bepalingen uit het conventioneel oorlogsrecht"; ,,Leidraad bij het nemen van maatregelen tegen het optreden of de uitbreiding van cholera in de militaire kampementen"; ,,Leidraad voor den dienst, het beheer, enz. bij de veldbakkerijen"; ,,Reglementen voor de kaderscholen bij de infanterie en de korpsscholen bij dat wapen"; ,,Voorschriften voor het vivres-beheer"; ,,Instructie voor den inspecteur der draagbare wapenen"; ,,Reglement op de excercitiën der vesting-artillerie" en ,,Het kanon van 10,5 c.M. L/35". Van eenige reglementen verscheen een herdruk of zag eene maleische vertaling het licht.

Belooningen en straffen. Een overzicht van de aan militairen der landmacht in 1910 toegekende eerebelooningen wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Nederlandsch-Indië, is opgenomen in tabel 14 van bijlage A.

Het aantal militairen beneden den rang van officier, dat in 1910 aanspraak verkreeg op de gouden, zilveren en bronzen medaille voor langdurigen trouwen dienst, beliep 3100, tegen 3312 in 1909.

Bij K. B. 5 Febr. 1910 n°. 41 (Ind. St. n°. 240) is bepaald, dat het bij K. B. 19 Febr. 1869 (Ned. St. n°. 24) ingestelde eereteeken voor belangrijke krijgsbedrijven wordt toegekend aan allen, die hebben deelgenomen aan de krijgsverrichtingen op Celebes, gedurende het tijdvak van 28 Juli 1905 tot 19 Mei 1908 en op Flores, gedurende het tijdvak van 9 Augustus 1907 tot ult. Februari 1908.

Tot toekenning van kleine belooningen aan mindere militairen bij de in den loop van het jaar 1911 te houden scherm- en gymnastiekwedstrijden, is bij Gouv. Bt. 31 Maart 1911 n°. 26 een bedrag van f 3815 beschikbaar gesteld, terwijl voor het uitloven van prijzen voor de in dat jaar te houden competitiewedstrijden door de militaire voetbalvereenigingen op Java bij Gouv. Bt. 4 Febr. 1911 n°. 2 een bedrag van f 700 is toegestaan.

Tabel 15 van bijlage A bevat eene numerieke opgave betreffende eenige categorieën van gestraften of om niet eervolle redenen uit het leger of tijdelijk uit hun korps afgevoerden.

Maatregelen en instellingen in het belang van het zedelijk en stoffelijk welzijn van den soldaat. In den loop van het jaar 1910 is het aantal voor Europeanen ingerichte dagverblijven met vijf uitgebreid (ten behoeve van de garnizoenscompagnie van Soemedang, het 8ste bataljon infanterie te Malang, de subsistentencompagnie van het 9de bataljon infanterie te Tjimahi en het eskadron lijfwacht-cavalerie te Soerakarta en te Djokjakarta), zoodat op ult. 1910 het aantal dezer inrichtingen 74 bedroeg. Het dagverblijf bij het 14de bataljon infanterie (Atjeh) was gedurende 1910 niet in gebruik, terwijl dat van het 19de bataljon infanterie te Malang tijdelijk in gebruik bleef bij de aldaar gedetacheerde compagnie van het 13de bataljon infanterie.

Met de oprichting van ontspanningslokalen voor Europeesche onderofficieren in de daarvoor in aanmerking komende kampementen zal worden voortgegaan zoodra definitief zal zijn uitgemaakt, welk van de thans in gebruik zijnde drie typen het beste voldoet aan de aan eene dergelijke inrichting te stellen eischen.

Ook gedurende 1910 bleef de gelegenheid opengesteld om tot schoen- en kleermaker bij de korpsen te worden opgeleid. Met de voorgenomen opleiding voor hoefsmid bij de hoefsmidschool te Salatiga, welke inrichting slechts op een bepaald aantal leerlingen berekend is, zal eerst een aanvang gemaakt kunnen worden, zoodra de voor de wapens der cavalerie en artillerie benoodigde hoefsmeden hunne studie voltooid hebben.

Aan de kaderschool te Tjimahi bleef voor de militairen de gelegenheid bestaan om zich voor kok te bekwamen (vgl. K. V. 1910, kol. 77).

De verantwoording van de cantine-administratiën wees, verdeeld over 94 dergelijke inrichtingen, in totaal op een voordeelig saldo van f 139 817. De waarde van gebouwen, meubilair en de bibliotheken werd op ult. 1910 op f 616 740 geschat.

Tabel 16 van bijlage A geeft een overzicht van de in 1910 wegens dronkenschap aan Europeesche militairen opgelegde straffen, waaruit blijkt, dat van de 9365 Europeesche militairen er zich 2214 nu en dan aan misbruik van sterken drank schuldig maakten en daarvoor in 2925 gevallen werden gestraft. In 1909 bedroegen deze getallen 9086, 1963 en 2549.

Van het op de Indische begrooting voor 1911 uitgetrokken bedrag van f 9000 voor geldelijken steun aan vereenigingen, welke zich ten doel stellen het zedelijk welzijn der militairen te bevorderen, werden subsidiën toegekend aan het militair tehuis van de Vereeniging voor evangelisatie onder de militairen in Nederlandsch-Indië te Meester-Cornelis [2]), zoomede aan dergelijke inrichtingen te Batavia, Buitenzorg, Tjimahi, Magelang, Willem I, Soerakarta en Soerabaja.

Bij Gouv. Bt. 20 Jan. 1911 n°. 30 is bepaald, dat de op Java in garnizoen zijnde militairen, die aan de door den Nederlandsch-Indischen officiersschermbond in 1911 te Weltevreden te houden wedstrijden zullen deelnemen, voor landsrekening vervoerd zullen worden.

Staatsstoomtramweg in Atjeh en telefonen aldaar. De stoomtramweg in Atjeh bleef gedurende het geheele verslagjaar in volle exploitatie. Een aanvang werd gemaakt met het doortrekken van de lijn van Langsar naar Koeala Simpang.

Het telefoonnet is uitgebreid met de lijn Koeta Radja—Kroeëng Raja (vgl. K. V. 1910, kol. 78). De totale lengte van het net bedroeg op ult. 1910 3100 K.M., tegen 3002 K.M. op ult. 1909. In het net zijn opgenomen 271 toestellen voor landsdienaren en gouvernements-inrichtingen, benevens 83 toestellen voor particulieren, tegen respectievelijk 255 en 75 op ult. 1909. Voor de bediening van deze toestellen zijn 10 hoofd- en 4 hulp-centraalstations gevestigd.

Draadlooze telegraphie. Bij het korps genietroepen is, bij wijze van proef, eene afdeeling voor draadlooze telegraphie opgericht.

[1]) Het met een particulieren paardenhandelaar te Sydney gesloten contract voor de levering van paarden ten dienste van het leger is, na opnieuw te zijn herzien, voor vijf jaren van kracht verklaard.

[2]) Het aan genoemde vereeniging ten behoeve van haar militair tehuis te Meester-Cornelis voor het jaar 1910 verleende subsidie van f 840, is bij Gouv. Bt. 23 Aug. 1910 n°. 4 tot f 2400 verhoogd.

§ 2. FORTIFICATIEN.

Bij Ord. van 23 Maart 1910 (Ind. St. n°. 215) zijn enkele verboden kringen ingetrokken of gewijzigd.

§ 3. TOPOGRAPHISCHE DIENST.

De ingevolge Gouv. Bt. 17 Jan. 1909 n°. 1 tijdelijk aan den dienst toegevoegde landrente-opnemingsbrigade en 32 inlandsche teekenaars (vgl. K. V. 1910, kol. 77), zijn met de inlandsche verkenners in de formatie opgenomen.

In het belang van de nog onderhanden zijnde grensmetingen in de residentie Oostkust van Sumatra, blijft het daarvoor bestemde personeel ook gedurende het jaar 1911, of zooveel korter als mogelijk zal blijken, boven de formatie van het leger gevoerd.

Omtrent hetgeen in 1910 door den topographischen dienst is verricht met betrekking tot de triangulatie op Sumatra en Celebes en de topographische opneming van Midden-Java, van de afdeeling Krawang (Batavia) en van Sumatra, de herziening van de topographische kaart van de residentie Preanger-Regentschappen, de topographische opneming van Atjeh en onderhoorigheden, de grensmetingen ter Oostkust van Sumatra en de landrente-metingen in de residentiën Banjoemas, Kedoe, Semarang, Pasoeroean, Besoeki, Kediri, Preanger-Regentschappen en Bantam, zij verwezen naar het „Jaarverslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië" over dat jaar.

Op ult. December 1910 waren bij de opleidingsbrigade, ter beproeving en opleiding, ingedeeld 4 officieren, 9 Europeesche militairen beneden dien rang en 16 inlandsche jongelieden (van wie er 1 wordt opgeleid tot verkenner), terwijl in den loop van dat jaar 8 officieren, die toegelaten waren tot de Hoogere Krijgsschool, en 2 uit Nederland teruggekeerde officieren van die inrichting gedurende zes maanden in het terreinopnemen zijn geoefend. In den loop van 1910 steeg het aantal inlandsche verkenners van 7 tot 11, van wie er op het einde van dat jaar werkzaam waren 1 op het eiland Wetar (Amboina), 5 bij de verschillende militaire detachementen op Nieuw-Guinea, 1 te Makasser en 4 bij de opleidingsbrigade.

Op Flores bleef 1 opnemer ter beschikking van den colonne-commandant. Van de gedurende 1910 op Celebes werkzame 2 opnemers was er 1 toegevoegd aan den mijn-ingenieur E. C. ABENDANON (zie K. V. 1910, kol. 78).

Gedurende 1910 zijn bij de topographische inrichting te Batavia bewerkt en van gouvernementswege uitgegeven: schetskaarten van Halmahera (schaal 1 : 500 000), Soembawa (2 bladen, schaal 1 : 250 000), Boeroe (schaal 1 : 250 000), de Mentawei-eilanden (schaal 1 : 250 000), de Batanghari-districten (schaal 1 : 250 000), Enggano (schaal 1 : 100 000), Djambi (2 bladen, schaal 1 : 300 000), Nias (schaal 1 : 150 000), Indragiri (2 bladen, schaal 1 : 200 000), een verbeterblad Nieuw-Guinea (schaal 1 : 1000 000), een graadafdeelingsblad (schaal 1 : 100 000), 9 militaire bladen (schaal 1 : 50 000) en 19 detailbladen (schaal 1 : 25 000) van Midden-Java, een reiskaart van de residentie Banjoemas (schaal 1 : 250 000), 4 graadafdeelingsbladen (schaal 1 : 100 000), 3 militaire bladen (schaal 1 : 50 000) en 5 detailbladen (schaal 1 : 25 000) van de residentie Batavia, 3 militaire bladen (schaal 1 : 50 000) en 20 detailbladen (schaal 1 : 20 000) van de residentie Preanger-Regentschappen, een schetskaart Zuid-Sumatra (3 bladen, schaal 1 : 200 000), 2 graadafdeelingsbladen Zuid-Sumatra (schaal 1 : 100 000), 6 detailbladen (schaal 1 : 25 000) van de residentie Palembang, 1 voorloopige kaart Alaslanden (schaal 1 : 40 000 — Atjeh en onderhoorigheden), 1 voorloopige kaart Zuidoost-Wadjo en van het meer Tempé (schaal 1 : 100 000 —Celebes). Voorts zijn herdrukken van 16 verschillende bladen vervaardigd.

Ten behoeve van de departementen van algemeen bestuur zijn ruim 982 000 afdrukken vervaardigd van kaarten, teekeningen, graphieken, enz., terwijl het totaal der vervaardigde afdrukken ruim 1 400 000 bedraagt.

Voor verkochte kaarten is in 1910 ontvangen f 12 951, terwijl de kosteloos en tegen regularisatie verstrekte kaarten eene verkoopswaarde vertegenwoordigden van f 18 419. Aan retributie voor het nemen van copieën is in 1910 f 20 geïnd.

§ 4. KRIJGSVERRICHTINGEN.

Gedurende het tijdvak, waarover deze paragraaf loopt (medio Maart 1910 tot medio Maart 1911), hadden krijgsverrichtingen plaats of was gewapende tusschenkomst noodig in Atjeh en onderhoorigheden, op het eiland Nias (Tapanoeli), op de Mentawei-eilanden (Sumatra's Westkust), in de residentie Oostkust van Sumatra, in Riouw en onderhoorigheden, in de Westerafdeeling van Borneo, in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, op Billiton, in Midden- en Noord-Celebes, op Timor, Soembawa, Flores, de Solor- en Alor-eilanden (Timor en onderhoorigheden), op Ceram en Wetar (Amboina), op Halmahera en Nieuw-Guinea. Aangezien die gebeurtenissen reeds beschreven zijn in hoofdstuk C, kan hier met eenige algemeene opgaven worden volstaan.

Gedurende 1910 kwamen in Atjeh aan, ter aanvulling van de door evacuatie, pasporteering, gageering, pensionneering, overplaatsing, overlijden als anderszins ontstane vacatures: 1774 militairen (onder wie 56 officieren en onderluitenants), terwijl in de drie voorafgegane jaren 1907 tot en met 1909 de aanvulling achtereenvolgens had bedragen 1450, 1848 en 1293 militairen, onder wie 35 [1]), 42 [1]) en 47 officieren en onderluitenants. Onder de in 1910 naar Atjeh gezonden aanvulling bevonden zich 460 Europeanen, tegen in de jaren 1907 tot en met 1909 achtereenvolgens 326 [1]), 362 en 429 (met inbegrip van de officieren en onderluitenants).

De gedurende 1910 door de Atjehers aan onze troepen toegebrachte verliezen bedroegen 7 gesneuvelden (1 Europeaan en 6 inlanders) [2]), benevens 148 gewonden (25 Europeanen — onder wie 4 officieren — en 123 inlanders). Van de 148 gewonden stierven aan de bekomen kwetsuren 1 Europeaan en 2 inlanders (in 1909 overleden 9 van de 223 [1]) gewonden, terwijl in dat jaar het aantal gesneuvelden 24 [1]) bedroeg). De Atjehers lieten in genoemd tijdvak 678 dooden (onder wie 12 vrouwen en 1 kind) en 35 gewonden in onze handen (in 1909 1143 dooden en 41 gewonden); bovendien werden 329 personen gevangen genomen (in 1909 333), ongeacht degenen, die zich onderwierpen, na door onze patrouilles in

[1]) Verbeterde opgave.
[2]) Onder inlanders zijn hier tevens Amboineezen te verstaan.

het nauw te zijn gedreven. Aan handvuurwapenen zijn in Atjeh buitgemaakt of ingeleverd 206 stuks (in 1909 216), waaronder 95 van het achterlaadstelsel (o. a. 22 geweren en 8 karabijnen, model '95, 48 BEAUMONT-geweren en 29 revolvers).

In Celebes en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 318 militairen (onder wie 22 officieren en onderluitenants). Gewond werden 10 mindere militairen (3 Europeanen en 7 inlanders) (in 1909 1 gesneuvelde en 4 gewonden), van wie 2 inlanders aan de bekomen wonden overleden. De vijand liet in onze handen achter 60 dooden en 11 gewonden (in 1909 62 dooden en 6 gewonden); bovendien werden 74 personen gevangen genomen (in 1909 87), ongeacht degenen, die zich onvrijwilig aan onze patrouilles onderwierpen. Aan handvuurwapenen werden buitgemaakt 1 geweer, model '95, 8 revolvers en 267 voorladers en donderbussen (in 1909 26 BEAUMONT-geweren en 558 voorladers en donderbussen).

In Timor en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 383 militairen (onder wie 14 officieren en onderluitenants). De geleden verliezen aan onze zijde bedroegen 2 gesneuvelden (inlanders), terwijl 21 militairen (8 Europeanen — onder wie 3 officieren — en 13 inlanders) werden gewond. Aan bekomen kwetsuren overleden 1 Europeaan en 1 inlander. De vijand liet in onze handen achter 80 dooden en 15 gewonden; bovendien werden 49 personen gevangen genomen. Buitgemaakt werden 172 achterlaadgeweren en 35 karabijnen van verschillende stelsels, waaronder 59 BEAUMONT-geweren en 4 karabijnen, model '95, zoomede 21 revolvers en 5957 voorladers en donderbussen.

In de overige hiervóór genoemde gewesten bekwamen wij: op Nias 9 gesneuvelden (1 Europeaan en 8 inlanders) en 1 gewonde (inlander); op de Mentawei-eilanden 5 gewonden (inlanders); in de Westerafdeeling van Borneo 5 gewonden (inlanders); op Ceram 1 gewonde (inlander) en in Zuid-Nieuw-Guinea 1 gewonde (inlander).

§ 5. KORPSEN NIET RECHTSTREEKS TOT HET LEGER BEHOORENDE.

Voor numerieke opgaven, aangevende den toestand op ult. 1910 betreffende de schutterijen en de overige in deze paragraaf bedoelde, op militairen voet georganiseerde korpsen, zij verwezen naar tabel 17 van bijlage A.

Bij Ord. van 16 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 653) zijn de maandelijksche toelagen, bezoldigingen, enz. ten laste van de contributiekas der schutterij te Batavia herzien en opnieuw vastgesteld, terwijl bij Ord. van 17 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 495) is bepaald, dat de kwartiermeester, tevens officier van kleeding en wapening bij het korps schutterij te Padang, ook den rang van kapitein kan bekleeden.

Aan de lijst van vrijstellingen van den schutterlijken dienst is uitbreiding gegeven bij Ordn. van 9 April, 2 Juni, 18 Juni, 23 Aug. en 1 Sept. 1910 (Ind. St. nos. 242, 334, 360, 449 en 461) en 4 en 7 Jan. 1911 (Ind. St. nos. 31 en 69). Met betrekking tot de vrijstelling van de op Java gevestigde civiele en particuliere geneesheeren is eene bijzondere regeling getroffen bij Ord. van 11 Juni 1910 (Ind. St. n°. 348).

De herhaaldelijk gewijzigde reglementen van het legioen van Mangkoe Negara en van de barisan van Madoera ondergingen nadere wijziging bij Gouv. Btn. 24 Mei en 25 Juli 1910 nos. 26 en 23 (Bijbl. Ind. St. nos. 7212 en 7240). Bij eerstgemeld besluit is tevens eene instructie voor den commandant van het eskadron lijfwacht-cavalerie vastgesteld.

De voorschriften omtrent de verstrekking en verantwoording van en het te houden toezicht op de bewapening en de munitie der vrijwilligerskorpsen zijn op een paar punten herzien bij Gouv. Bt. 15 Juni 1910 n°. 26 (Bijbl. Ind. St. n°. 7217), bij welke gelegenheid tevens is bepaald, dat de leden van het vrijwilligerskorps ter Oostkust van Sumatra zullen worden bewapend met de marechaussee-karabijn, instede van met het geweer, zooals tot dusver plaats had. De uniform en onderscheidingsteekenen van dat korps zijn gewijzigd bij Gouv. Bt. 7 Juli 1910 n°. 45 (Bijbl. Ind. St. n°. 7220).

§ 6. KONINKLIJK KOLONIAAL MILITAIR INVALIDENHUIS (OP BRONBEEK BIJ ARNHEM).

In den loop van 1910 zijn in het invalidenhuis opgenomen 139 oud-militairen (130 uit Oost-Indië, 6 uit West-Indië en 3 van de Koninklijke marine) en zijn uit de sterkte afgevoerd 131 man (16 door overlijden, 106 die op verzoek en 9 die wegens wangedrag ontslagen zijn). Dientengevolge telde het gesticht op ult. 1910 204 verpleegden (48 gegradueerden en 156 minderen), tegen 196 (52 gegradueerden en 144 minderen) in 1909. Gerekend over het geheele jaar huisvestte het gesticht in 1910 gemiddeld 204 man per dag. In de infirmerie waren, bij het einde van elk kwartaal van 1910, in verpleging achtereenvolgens 16, 17, 15 en 20 man. Met de vervulling van verschillende functiën op Bronbeek waren op ult. 1910 belast 51 verpleegden, onder wie 12 gegradueerden.

De uitgaven voor het invalidenhuis, in 1909 bedragen hebbende f 78 502, of — na aftrek van de ten bate van het gesticht ingehouden gagementen en pensioenen (ad f 32 484) — f 46 018, bedroegen in 1910, volgens voorloopige opgaven, f 91 656, of — na aftrek als voren (in 1910 is aan gagementen en pensioenen ingehouden f 37 029) — f 54 627.

E.

ZEEMACHT.

§ 1. KONINKLIJKE MARINE.

Personeel. De gemiddelde sterkte over 1910 van het personeel der vloot bedroeg 216 officieren, 1883 Europeesche onderofficieren en minderen, benevens 1140 inlandsche schepelingen, in het geheel derhalve 3239 koppen, tegen 2887 in 1909. Hoeveel koppen bij het einde van de jaren 1909 en 1910 waren ingeschreven in de rol van de toen in dienst zijnde schepen en hoeveel hun aantal meer of minder bedroeg dan de ,,bepaalde sterkte'' blijkt, zoowel voor de Indische militaire marine als voor het Nederlandsch eskader, uit bijlage B (tabel 2). Tevens doet deze tabel in totaal kennen de ,,bepaalde'' en ,,aanwezige'' sterkte aan officieren en aan verdere bemanning, afzonderlijk ook wat het machinekamerpersoneel en het personeel van het korps mariniers betreft. Behalve de in 1910 te Soerabaja aangeworven inlandsche schepelingen werden door het voor de opleiding van inlandsche schepelingen aangewezen flottieljevaartuig *Serdang* (vgl. § 5 van dit hoofdstuk) op andere plaatsen in den Archipel nog een 25-tal inlanders voor den zeedienst aangenomen. Op 1 Januari 1911 waren, met inbegrip van de als bovenrol toegestane overschrijding der bepaalde sterkte met 10%, 154 koppen meer in dienst dan de benoodigde sterkte aangaf. In het geheel zijn 198 [1]) koppen aangeworven. Zooals blijkt uit bijlage B, tabel 3, is het aantal inlandsche schepelingen in 1910 met 99 koppen vermeerderd. Van de inlandsche schepelingen, wier dienstverbintenis kwam te eindigen, verbonden er zich opnieuw 322.

De gezondheidstoestand op de vloot was in 1910 over het algemeen vrij gunstig; wat de inlandsche bemanning aangaat zelfs gunstiger dan in 1909. Malaria kwam bij de Europeanen belangrijk minder voor dan in 1909, zoowel wat het aantal der primaire gevallen als dat der recidiven betreft. Het aantal voor de eerste maal geconstateerde gevallen van venerische aandoeningen was iets kleiner dan in 1909, daarentegen was het aantal recidiven grooter. Voor syphilis zijn de cijfers beslist slechter dan in 1909. Als bron van infectie moet hoofdzakelijk Soerabaja genoemd worden. Door cholera werden 16 Europeanen en 2 inlanders aangetast; van de eersten stierven er 9. Febris typhoidea kwam bij Europeanen meer voor dan in 1909; beri-beri in grootere mate bij inlanders. Het aantal der afgekeurde Europeanen beliep 20 minder, dat der inlanders 2 meer dan in 1909.

De in Ind. St. 1904 n°. 340 opgenomen en sedert gewijzigde regeling van het korps inlandsche schepelingen der zeemacht in Nederlandsch-Indië is nader gewijzigd bij Ord. van 13 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 540), ten einde de bepalingen betreffende het genot en den stilstand van soldij bij verwijzing naar den strafrechter in overeenstemming te brengen met die, welke voor de Europeesche schepelingen onder die omstandigheden van kracht zijn.

Materieel. Van de op 1 April 1910 uit 3 pantserschepen en 2 pantserdekschepen bestaande scheepsmacht van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië werden de *Koningin-Regentes* (pantserschip) en de *Noordbrabant* (pantserdekschip) vervangen door de, respectievelijk op 27 December 1910 en 25 Februari 1911, uit Nederland aangekomen pantserschepen *Tromp* en *De Zeven Provinciën*, zoodat op het einde van den verslagtijd die scheepsmacht bestond uit 4 pantserschepen en 1 pantserdekschip. Voorts waren bij den aanvang van den verslagtijd 18 bodems van de Indische militaire marine in dienst, namelijk 4 flottieljevaartuigen, 4 opnemingsvaartuigen, 9 torpedobooten en 1 wachtschip. Het uit de sterkte afgevoerde, aan de gouvernementsmarine toegevoegde stoomschip *Edi* werd op 1 November vervangen door het tot mijnenlegger ingerichte flottieljevaartuig *Siboga*. Het tot kolenhulk ingerichte voormalige wachtschip *Bromo* was gedurende den geheelen verslagtijd te Merauke gestationneerd. Als munitieschepen deden dienst het voormalige pantserschip *Prins Hendrik der Nederlanden*, het gewezen flottieljevaartuig *Makasser* en het vroegere stoomschip van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij *Nienhuys*.

Het aantal der kleine vaartuigen, die in de sterkte der zeemacht geen zelfstandige plaats innemen, bedroeg op 1 April 1911 30 stoomsloepen (waarvan 9 van het Nederlandsch eskader), 1 motorsloep van het Nederlandsch eskader en 3 stoombarkassen, terwijl op dien datum nog 1 stoomsloep in aanbouw was.

Opgaven betreffende de exploitatiekosten zoowel van de schepen der Indische militaire marine als van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië en van enkele maritieme inrichtingen aan den wal treft men aan in tabel 4 van bijlage B.

Steenkolen. Gedurende het tijdvak 1 April 1910—ult. Maart 1911 zijn de gouvernements-steenkolendepots aangevuld met 35 178 ton Ombilin-, 19 910 ton Cardiff-, 643 ton Tewe- en 9413 ton Poeloe Laoet-kolen. De aankoop van de Poeloe Laoet-kolen, uitsluitend ten behoeve van het steenkolendepot te Soerabaja, was noodig eensdeels omdat de Ombilin-mijnen niet in staat waren de door de marine aangevraagde hoeveelheid ten volle te leveren, anderdeels om in eene plotseling opkomende behoefte te kunnen voorzien. Ter aanvulling van den voorraad voor het tot kolenhulk ingerichte stoomschip *Bromo* werd eene hoeveelheid van 1007 Engelsche ton Australische kolen rechtstreeks uit Australië betrokken.

Het depot te Muntok is opgeheven. Met de vergrooting van de depots te Makasser en Amboina en de verbouwing van den kolensteiger [2]) op laatstgemelde plaats werd voortgegaan. Buiten de depots zijn aangekocht te Singapore door de pantserschepen *Koningin-Regentes* en *De Ruyter* en door het flottieljevaartuig *Koetei* respectievelijk 455, 310 en 2 ton Cardiff-kolen. Voorts werden door verschillende onder het departement der marine ressorteerende schepen op onderscheidene plaatsen 4340 ton Cardiff- en andere kolen ingenomen en werden uit den voorraad der naamlooze vennootschap ,,Zeehaven en kolenstation Sabang'' te Sabang 1647 ton Cardiff- en 1710 ton Ombilin-kolen aangeschaft, terwijl te Emmahaven bovendien nog 3113 ton Ombilin-kolen verstrekt werden. Door de oorlogsschepen *Hertog Hendrik*, *Koningin-Regentes* en *De Ruyter* werden, op hunne reis naar Australië, in 't geheel 5041 ton kolen aangekocht.

[1]) Onder dit aantal zijn begrepen 6 Indo-Europeesche jongelieden, bestemd om aan de kweekschool voor de zeevaart te Leiden in opleiding genomen te worden.

[2]) De werkzaamheden aan den kolensteiger te Makasser werden, in verband met de aanhangige havenvoorstellen van de heeren KRAUS en DE JONGH (vgl. K. V. 1910, kol. 170), voorloopig gestaakt.

§ 2. GOUVERNEMENTSMARINE.

Personeel. Ook gedurende 1910 werd de bij wijze van proef getroffen regeling om bij de aanwerving van inlandsche schepelingen voor een kort dienstverband geen handgeld, maar een voorschot op de gages te verleenen — vgl. K. V. 1910, kol. 85 — toegepast. In dat jaar zijn 173 schepelingen voor de eerste maal en 339 tot verlenging van hun dienstverband aangenomen, van wie respectievelijk 30 en 20 (bestemd voor het te Merauke gestationneerde stoomschip) op den ouden voet.

Op ult. 1910 bestond het Europeesch personeel uit 137 man (20 gezaghebbers, 52 stuurlieden, 55 machinisten en 10 leerlingen-machinist), ongerekend een gezaghebber en een 1ste-machinist, respectievelijk gedetacheerd bij het departement der marine en bij den aanbouw van gewestelijke vaartuigen, doch met inbegrip van 21 opvarenden, die, gevoerd à la suite van het korps, dienst deden aan boord van de stoomschepen der bebakening en kustverlichting, van die tot tegengang van den opiumsluikhandel op zee en van het voor het zeevisscherij-onderzoek aangewezen stoomschip *Gier*. De openvallende plaatsen van leerling-machinist konden ook nu weder in Indië worden aangevuld, terwijl van de 12 in 1910 aangenomen 3de-stuurlieden er 2 afkomstig waren van den aan de Koningin Wilhelmina-school verbonden zeevaartkundigen cursus.

De vloot was op ult. 1910 bemand met 640 schepelingen, eene overschrijding van het vastgestelde aantal (603) — voor 17 op het einde van 1910 in dienst zijnde schepen — met 37 man, welk overcompleet om verschillende redenen in dienst gehouden werd.

Nadere gegeven nopens de gevorderde en de aanwezige bemanning van de stoomschepen der gouvernementsmarine vindt men in bijlage C.

De gezondheidstoestand van de schepelingen was iets gunstiger dan in 1909. Het aantal in de hospitalen verpleegde inlanders was belangrijk kleiner dan in 1909; het aantal ziektegevallen onder de Europeanen bleef stationnair. Het aantal overleden inlanders bedroeg 9 (10 in 1909); 2 inlanders werden voor den dienst afgekeurd.

Het reglement voor het korps inlandsche schepelingen (Ind. St. 1910 n°. 68) is bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 14) in dien zin aangevuld, dat aan enkele categorieën van schepelingen eene verhooging van gage wordt toegekend, ingeval zij voldaan hebben aan de eischen ter verkrijging van het diploma van stuurman voor de locaalvaart of machinedrijver aan boord van koopvaardijschepen.

Bij Gouv. Bt. 11 Oct. 1910 n°. 26 (Ind. St. n°. 530) is een nieuw reglement op den victualiedienst aan boord van de stoomschepen der gouvernementsmarine vastgesteld.

Materieel. Op ult. Maart 1911 bestond de vloot der gouvernementsmarine uit 24 schepen (23 zeestoomers en 1 rivierstoomschip). Hiervan waren er 15 bestemd voor stationsdiensten, 1 voor algemeene diensten, 1 voor kabelwerk, 1 voor het zeevisscherij-onderzoek, 2 voor den slibarbeid en 1 voor den opiumdienst, terwijl 3 schepen in reserve waren, waarvan er 2 — *Havik* en *Flores* — weldra uit de sterkte zullen worden afgevoerd. Het uit de sterkte der Indische militaire marine afgevoerde flottieljevaartuig *Edi* wordt ingericht voor den dienst bij de gouvernementsmarine (vgl. § 1). Een tweetal schepen, die *Albatros* en *Zwaluw* zullen heeten, zijn hier te lande in aanbouw (zie K. V. 1910, kol. 86).

Gewestelijke vaartuigen. Bij Gouv. Bt. 1 Juli 1910 n°. 32 is machtiging verleend voor den bouw of aankoop van een politie- en communicatievaartuig voor den dienst in de residentie Cheribon.

Ter vervanging van de *Eric* wordt, ingevolge Gouv. Bt. 11 Oct. 1910 n°. 19, een loods- en communicatievaartuig aangebouwd, tevens ingericht voor gastransport.

In afwachting van de levering van een motorvaartuig voor Midden-Celebes, is voor den dienst in de Paloe-baai tijdelijk een stoomsloep verstrekt.

In verband met de invoering van de opiumregie in de residentie Riouw en onderhoorigheden, is bij Gouv. Bt. 15 Oct. 1910 n°. 26 machtiging verleend om bij het marine-etablissement een politie- en communicatievaartuig te doen aanbouwen.

Voor zouttransport en personenvervoer op de Kapoeas (Westerafdeeling van Borneo) zijn een sleepboot en een huisboot in dienst gesteld.

Ten behoeve van de stoombarkas voor den controleur van Soekadana (Westerafdeeling van Borneo) en van de in dat gewest gestationneerde motorvaartuigen *Clara* en *Elza*, zoomede voor de in het belang van de politie te water in de Bantam-baai aanwezige motorboot, is personeel in dienst gesteld respectievelijk bij Gouv. Btn. 1 Febr. 1911 n°. 25 (Ind. St. n°. 127), 1 Febr. 1911 n°. 26 (Ind. St. n°. 128) en 11 Maart 1911 n°. 32 (Ind. St. n°. 218).

De formatie van het personeel voor de motorboot ten behoeve van de politie in de haven van Tandjoengpriok [1]) is vastgesteld bij Gouv. Bt. 2 Febr. 1911 n°. 23 (Ind. St. n°. 131).

Op ult. Maart 1911 waren 38 stoom- en 10 motorvaartuigen, zoomede 1 huisboot, in dienst.

§ 3. MARINE-ETABLISSEMENT EN GOUVERNEMENTSDOKKEN.

In verband met de invoering van de commercieele boekhouding bij het marine-etablissement, heeft, van 1 Januari 1911 af, verrekening plaats van rechtstreeksche verstrekkingen uit de marinemagazijnen aan de vloot en aan de eigen diensten van het departement der marine.

De in Ind. St. 1908 n°. 295 opgenomen regeling betreffende de samenstelling en bezoldiging van het personeel bij het marine-etablissement onderging wijziging bij Gouv. Btn. 20 Febr. 1911 n°. 45 (Ind. St. n°. 163) en 22 Dec. 1910 n°. 24, o. a. met het oog op den aanmaak van geschutmunitiën in eigen beheer ten behoeve van het departement der marine.

Voor verdere bijzonderheden betreffende het bedrijf van het etablissement zij verwezen naar het jaarverslag van die inrichting.

De bij Gouv. Bt. 24 Jan. 1910 n°. 31 (Ind. St. n°. 63) vastgestelde voorwaarden en tarieven voor het gebruik van de beide bij het etablissement aanwezige gouvernementsdokken zijn aangevuld bij Gouv. Bt. 24 Sept. 1910 n°. 36 (Ind. St. n°. 505).

§ 4. SCHEEPVAART.

Voorschriften omtrent de opmaking en inrichting der statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 11 Maart 1910 n°. 16 (Bijbl. Ind. St. n°. 7190).

Bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 45 (Ind. St. n°. 17) is bepaald dat de formatie van de inspecteerende ambtenaren van scheepvaart, in verband met de behoefte, jaarlijks bij de begrooting wordt geregeld.

De bepalingen omtrent huishouding en tucht op de Nederlandsch-Indische koopvaardijschepen (Ind. St. 1873 n°. 119,

[1]) De regeling der formatie en der bezoldiging van het personeel der gewestelijke vaartuigen, wier aantal jaarlijks bij de begrooting geregeld wordt, is bij Gouv. Bt. 12 April 1911 n°. 57 (Ind. St. n°. 285) aan den commandant der zeemacht opgedragen. Bij dezelfde gelegenheid is bepaald dat de gewestelijke politie- en communicatievaartuigen voortaan den naam „gewestelijke vaartuigen" zullen dragen.

zooals het sedert is gewijzigd), zijn nader aangevuld bij Ord. van 15 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 437).

Het bij Gouv. Bt. 6 Nov. 1908 n°. 20 (Ind. St. n°. 633) vastgestelde reglement voor de examens ter verkrijging van diploma's van stuurman, machinist en machinedrijver aan boord van koopvaardijschepen, onderging eene nadere wijziging bij Gouv. Bt. 7 Jan. 1911 n°. 51 (Ind. St. n°. 70).

De scheepvaartbeweging in 1910, in vergelijking met die in 1909 en 1908, blijkt uit de hieronder volgende opgaaf van het aantal en den inhoud (in 1000 M³.) der in de voornaamste havens van Nederlandsch-Indië aangekomen stoomschepen en op Europeesche wijze getuigde zeilschepen.

HAVENS.	1908.		1909.		1910.	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Batavia (Tandjoengpriok)	1 269	5 832	1 424	6 010	1 547	6 855
Soerabaja	1 085	5 301	1 148	5 582	1 311	6 196
Semarang	911	5 105	1 004	5 461	1 032	5 925
Tjilatjap	136	1 002	144	1 004	152	1 037
Padang (Emmahaven)	390	1 852	423	2 100	439	2 402
Pangkalanbrandan	205	138	590	363	795	136
Poeloe Sembilang	202	839	206	645	338	1 140
Belawan Deli	1 227	740	1 194	850	1 394	868
Palembang	618	407	653	929	752	1 052
Bandjermasin	341	483	324	505	386	512
Balikpapan	1 352	1 649	1 094	1 744	1 144	2 237
Moearadjawa	1 376	873	1 051	973	—	—
Samarinda	—	—	—	—	1 079	1 305
Makasser	513	1 957	566	2 223	595	2 366
Menado	160	558	163	578	187	632
Ternate	103	335	150	400	160	408
Soemenep	403	308	485	344	457	333
Singaradja	643	1 013	473	722	461	1 043
Sabang	794	3 429	843	3 841	969	4 449
Sambo (van 1 April 1908 af)	841	868	1 509	1 136	2 106	1 452
Pontianak	—	—	—	—	345	256

De aard van de scheepvaartbeweging in 1910 wordt voor de voornaamste havens aangegeven in de onderstaande tabel.

HAVENS.	Aangekomen					
	stoomschepen.		zeilschepen op Europeesche wijze getuigd.		zeilschepen op inlandsche wijze getuigd.	
	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)
Batavia (Tandjoengpriok)	1 514	6 785 514	33	69 642	58	1 469
Soerabaja	1 279	6 142 608	32	53 912	23 639	376 712
Semarang	994	5 890 033	38	35 551	1 760	41 924
Tjilatjap	152	1 037 883	—	—	—	—
Padang (Emmahaven)	436	2 397 934	3	4 833	—	—
Pangkalanbrandan	795	136 643	—	—	603	6 014 990
Poeloe Sembilang	336	1 134 175	2	6 470	10	1 069
Belawan Deli	1 012	815 554	382	53 070	1 258	102 197
Palembang	612	920 543	140	132 063	371	13 887
Bandjermasin	332	502 191	54	10 172	495	11 478
Balikpapan	871	1 361 880	273	875 624	165	7 115
Samarinda	811	449 686	268	855 998	61	2 873
Makasser	590	2 353 181	5	13 162	2 995	55 017
Menado	185	62 627 812	2	6 406	256	3 233
Ternate	160	408 502	—	—	11	521
Soemenep	449	309 084	8	24 270	2 432	46 755
Singaradja	460	43 137	1	125	2 047	33 341
Sabang	969	4 449 147	—	—	—	—
Sambo	2 084	1 383 737	22	68 545	663	119 191
Pontianak	343	253 869	2	2 350	288	5 458

Kustverlichting, bebakening en loodswezen. Het inspectievaartuig *Lucifer* en de bebakeningstoomers *Sperwer*, *Pharus* en *Hoofdinspecteur Zeeman* deden onafgebroken dienst.

Op de eilanden Mangkai (Anambas-eilanden) en Talisei (Menado), zoomede op hoek Mangkalihat (Oostkust van Borneo) zijn respectievelijk acetyleen-bliksemlichten der 3de en 4de orde en een acetyleen-schitterlicht der 3de orde gebouwd en op 1 Augustus, 29 October en 10 December 1910 ontstoken. De witte vaste lichten der 6de orde op den rechteroever van de Langkat-rivier (Sumatra's Oostkust) en te Djoeana (Semarang) zijn op 23 April en 2 November 1910 gewijzigd respectievelijk in een wit vast licht der 4de orde met verduisteringen en een acetyleen-schitterlicht. Het witte vaste petroleum-gloeilicht van het loodslichtschip voor de Palembang-rivier is op 11 Mei 1910 vervangen door een wit acetyleen-schitterlicht. Te Kajeli (eiland Boeroe) is einde December 1910 een rood vast licht der 6de orde ontstoken, terwijl het licht op het eiland Sambit (Oostkust van Borneo) in Mei 1911 in gebruik is gesteld.

Acetyleenbakens zijn, deels ter vervanging van bestaande gasboeien, opgericht op het Pan-rif (Straat Riouw), op Batoe Berhanti (Straat Singapore), op Karang Liat [1]), op een rif ter reede Koba (oostkust van Banka), op het Bololio-rif, het Boeliogoet-rif (noordkust van Celebes) en het Melvill-rif (Straat Doerian), welke lichten onderscheidenlijk 5 en 26 Mei, 29 Juli, 7 Augustus, 20 October, 8 December 1910 en 8 Maart 1911 in gebruik gesteld werden. Onbewaakte acetyleenlichten zijn voorts geplaatst op de eilanden Hoelawa in de Kwandang-baai (noordkust van Celebes) en Noord-Broeder (Straat Doerian), die respectievelijk op 14 November en 26 Februari ontstoken werden.

De beide gasboeien der Banjoeasin-rivier zijn vervangen door tonnen, de uitertonnen der Djambi- en Padangtikai-rivieren door gasboeien en een der gasboeien van het Westervaarwater van Soerabaja door een acetyleenboei. Voor de verlichting van de Birim-geul zijn in de Langsar-baai drie gasboeien en een lantaarnboei gelegd; het daardoor overbodig geworden licht van Pasirpoetih is gebluscht.

In de Palembang-rivier zijn, met het oog op de wijziging van het vaarwater, twee van de gasbakens verplaatst en twee andere, welke geen nut meer opleverden, gebluscht. In de Djambi-rivier zijn de noodige — deels verlichte — oversteekmerken geplaatst.

Twee lantaarnboeien van de Koetei-rivier zijn vervangen door niet-verlichte tonnen.

Het gaslichtschip en de gasboeien der Deli-geul zijn voorzien van vetgas-gloeilicht.

Op 1 April 1911 lagen te water 1 acetyleenboei, 69 gasboeien en 21 lantaarnboeien en bedroeg het aantal acetyleen- en gasbakens respectievelijk 11 en 16 (0, 69, 22, 3 en 18 op 1 April 1910).

Het aantal der ijzeren schroefpaalbakens, houten en steenen bakens bedroeg op 1 April 1911 142, 55 en 26 (125, 55 en 23 op 1 April 1910), terwijl op dat tijdstip te water lagen 409 tonnen (403 op 1 April 1910).

Bij Gouv. Bt. 7 Dec. 1910 n°. 4 zijn gelden beschikbaar gesteld voor de uitbreiding van de werkplaats der kustverlichting te Weltevreden, in verband met den aanmaak in eigen beheer van automatische acetyleentoestellen voor kustlichten. Een chef van die werkplaats is bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 44 (Ind. St. n°. 16) in dienst gesteld.

Bij Gouv. Bt. 28 Oct. 1910 n°. 21 (Ind. St. n°. 564) is het aantal loodsen voor den loodsdienst van de Palembang-rivier met hare monding en van de Banjoeasin- en Lalang-rivieren nader vastgesteld.

Het reglement voor het loodswezen van de Emmahaven (Padang) is aangevuld bij Ord. van 27 Juli 1910 (Ind. St. n°. 418), voor zooveel betreft de aanstelling van tijdelijk personeel ingeval van ziekte.

De bepalingen nopens den gouvernements-loodsdienst voor de Babalan-rivier en de Aroe-baai (Oostkust van Sumatra) (Ind. St. 1899 n°. 31) zijn aangevuld bij Gouv. Bt. 17 Dec. 1910 n°. 16 (Ind. St. n°. 662).

Aan loodsgelden is in de laatste 3 jaren ontvangen:

Tandjoengpriok (Batavia)	f 64 335	f 66 155	f 74 771
Soerabaja (met Grisee)	336 294	362 843	401 803
Tjilatjap	35 084	33 873	39 653
Emmahaven (Padang)	37 217	42 115	46 155

[1]) Daar dit licht in December 1910 door de zee werd omvergeworpen, is, in afwachting van de plaatsing van een nieuw baken, bij het rif tijdelijk een gasboei gelegd.

Aroe-baai en Babalan-geul	f 60 288	f 64 756	f 95 144
Koetei-rivier	56 988	62 135	79 302
Balikpapan-baai	66 510	67 119	84 488
Palembang	59 246	64 176	72 481
Bajoeng Lentjir	5 144	2 914	4 952
Makasser	22 980	21 527	23 007
Sambo (van 1 April 1908 af) ..	9 156	12 387	15 277

Haveninrichtingen. Eene reorganisatie van het korps havenmeesters kwam tot stand bij Gouv. Bt. 18 Jan. 1911 n°. 59 (Ind. St. n°. 100).

De lijst der begrenzingen van reeden (Ind. St. 1898 n°. 240) is aangevuld en gewijzigd bij Ord. van 26 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 606).

Bij Ord. van 30 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 119) is een reglement vastgesteld tot regeling van het gebruik door particulieren van 's lands los- en laadhoofd ter hoofdplaats Amboina en te Banda Neira, terwijl het reglement nopens het gebruik van het los- en laadhoofd ter hoofdplaats Ternate nader is aangevuld bij Ord. van 3 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 423).

In verband met de opheffing van den gewestelijken dienst bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken op Java en Madoera, zijn de reglementen op het gebruik en beheer van de gouvernements-loskranen te Cheribon en Tegal, zoomede dat op het gebruik en beheer van de gouvernements-sleephelling aan de haven ter hoofdplaats Cheribon, gewijzigd bij Ord. van 8 Maart 1911 (Ind. St. n°. 207). Eerstgemeld reglement onderging, met betrekking tot het voor het gebruik van de kraan door particulieren verschuldigd tarief, nog eene wijziging bij Ord. van 16 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 489).

Ten aanzien van het beheer van de gouvernements-loskranen te Semarang en het toezicht op de landssluis, dienende tot verbinding van het havenkanaal met de rivier aldaar, is, met ingang van 1 November 1910, eene regeling getroffen (Ind. St. 1910 n°. 533, juncto n°. 555).

De regelen betreffende de betaling van steigergelden en van huur van loodsen en terreinen voor den opslag van steenkolen te Tandjoengpriok zijn herzien en opnieuw vastgesteld bij Ord. van 26 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 563).

Te Tandjoengpriok (haven van Batavia) werd in 1910 ontvangen aan kaaigelden f 115 560 en aan steigergelden f 89 075 (met inbegrip van huur voor het opslaan van steenkolen aan het oosterboord dier haven), tegen respectievelijk f 101 824 en f 62 959 in 1909. Te Makasser en Emmahaven werden aan steigergelden ontvangen respectievelijk f 52 906 en f 24 465, terwijl voor het gebruik van 's lands los- en laadkraan te Ternate f 3225 werd geïnd.

Aan haven- en ankeragegelden werden in 1910 ontvangen op Java en Madoera f 340 595 en in de buitenbezittingen f 244 507.

Hydrographische dienst. Het opnemingsvaartuig *Van Gogh* zette de opneming ter westkust van Sumatra voort. Belood werd het terrein van Baroes tot Singkel, bijna geheel Nias en het grootste deel van het terrein tusschen Nias en den vasten wal. Eind September en begin October werd gedokt te Sabang. Van eene poging om door een met een stoomsloep aan den wal gedebarkeerd detachement de Sinabang-baai op Simeuloe te doen opnemen moest, wegens den ongunstigen gezondheidstoestand der opnemers, worden afgezien. Het opnemingsvaartuig *Van Doorn* zette de opneming van de Kleine Soenda-eilanden voort. De opnemingen van Soemba en de Solor-eilanden tot halverwege Lomblem kwamen gereed: belood werden de Sawoe-eilanden, Roti en de zuidwestelijke punt van Timor tot ongeveer den meridiaan van 124° O.L. Half December vertrok het vaartuig naar Soerabaja tot het ondergaan van herstellingen, waarna het schip begin Februari naar de noordwestkust van Nieuw-Guinea koers zette. De gezondheidstoestand die in het eerst gunstig was, liet na het vertrek van Soerabaja te wenschen over. Het opnemingsvaartuig *Borneo* bleef tot begin Maart te Soerabaja voor herstellingen en vertrok daarop naar Banjoewangi tot het opnemen der reede. Vervolgens werd de opneming van de westkust van Nieuw-Guinea, van kaap van den Bosch tot even voorbij de Etna-baai, uitgevoerd. Op 2 Januari 1911 werd de opneming benoorden kaap van den Bosch voortgezet. De gezondheidstoestand was steeds gunstig. Het opnemingsvaartuig *Lombok* kwam gereed met de opneming van de noordoostkust van Banka. Verder werden in kaart gebracht een gedeelte der noordkust van Java bij Hoek Bendoh, de mond en benedenloop der Panai-rivier, de westpunt der Paternoster- en de oostpunt der Postillon-eilanden, waarna het schip op 2 Januari 1911 te Soerabaja buiten dienst gesteld werd en vervangen door de *Sumbawa*. De *Sumbawa* vertrok den 1sten Februari 1911 naar Cheribon, ten einde de reede aldaar op te nemen. De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. Door verschillende oorlogsbodems en schepen der gouvernements-marine werden bijdragen geleverd tot verbetering der bestaande kaarten en gidsen. Omtrent de werkzaamheden, hier te lande verricht in het belang van den hydrographischen dienst voor Nederlandsch-Indië, valt het volgende te vermelden. In het tijdvak 1 Mei 1910—1 Mei 1911 werden uitgegeven de volgende kaarten:

A. naar geheel nieuwe gegevens: n°. 21, Oostkust Sumatra, monden der Koealoe- en Panai-rivier; n°. 30, Westkust Sumatra, Temang tot Padang; n°. 48, Oostkust Sumatra, mond der Djambi-rivier (Koeala Nioer); n°. 72, Westkust Sumatra, Batoe-eilanden; n°. 73, Westkust Sumatra, vaarwaters en ankerplaatsen nabij en bezuiden de Batoe-eilanden; n°. 75, Westkust Sumatra, Ilir tot Temang; n°. 98, Noordkust Java, oostervaarwater van Soerabaja; n°. 299, Kleine Soenda-eilanden, Flores, middenblad; n°. 328, Oostkust n°. 329, Oostkust Sumatra, Djambi-rivier, van boven Djambi n°. 329, Oostkust Sumatra, Djambi-rivier, van Boven Djambi tot Koeboe Kandang; nos. 345 en 346, Vaarwaters en ankerplaatsen op de noordkust van Flores, blad I en II;

B. gedeeltelijk naar nieuwe gegevens: n°. 52, Straat Banka; n°. 114, Kleine Soenda-eilanden en aangrenzende vaarwaters, blad II; n°. 140, Oostkust Celebes, golf van Tomini en nabijliggende vaarwaters; n°. 165, Westkust Sumatra, vaarwaters naar Padang; n°. 235, Aroe-eilanden, noordblad en n°. 237 zuidblad; n°. 260, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de Kleine Soenda-eilanden, blad I; n°. 344, noord- en noordoostkust Celebes, Tandjoeng Mariri tot Tandjoeng Toloe;

C. met groote correcties: n°. 61, noord- en noordoostkust Banka; n°. 64, westkust Billiton, vaarwaters naar Tandjoengpandan;

D. naar bestaande gegevens: n°. 42, Riouw-archipel, Straat Riouw en nabijliggende vaarwaters; n°. 49, Westkust Billiton, Selioe tot Sebangkok; n°. 66, Java-zee en aangrenzende vaarwaters, blad II; n°. 80, Noordkust Java, blad III, Cheribon tot Semarang; n°. 81, Noordkust Java, blad IV, Semarang tot Soerabaja; n°. 83, Eilanden nabij de Noordkust van Java; n°. 261, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de Kleine Soenda-eilanden, blad II; n°. 342, Noordkust Celebes, Stroomenkaap tot Kwandang-baai; n°. 343, Noordkust Celebes, Kwandang-baai tot Tandjoeng Mariri.

Verbeterbladen werden uitgegeven op de kaarten: n°. 20, Oostkust Sumatra, mond der Asahan-rivier; n°. 23, Oostkust Sumatra, monden der Palembang- en Banjoeasin-rivier; n°. 154, Zuidwest- en Zuidkust Nieuw-Guinea; n°. 160, Oostkust Sumatra, Palembang-rivier, Poeloe Pajoeng tot Palembang; n°. 189, Vaarwaters en ankerplaatsen in den Molukschen archipel, blad I; n°. 272, Vaarwaters en ankerplaatsen op de zuidkust van Nieuw-Guinea, blad I.

De schetskaart n°. 66 zag het licht en eenige, niet in den handel verkrijgbare autographieën van minder belangrijke opnemingen werden naar het departement der marine te Batavia gezonden. Op de verstrekte kaarten werden, gedeeltelijk op de gravures, gedeeltelijk op de kaarten zelve, de noodige correcties aangebracht. Voor den „Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel" verschenen de verbeterbladen n°. 2 op deel I, n°. 1 op deel III, n°. 3 op deel IV en n°. 1 op deel V. Ten slotte werd nog eene afzonderlijke lichtenlijst van Nederlandsch Oost- en West-Indië uitgegeven. De verkoop van kaarten en gidsen bracht in Indië f 7059 op, tegen f 6501 in 1909 en in Nederland f 1399, tegen f 941 in 1909. Twee aanstaande commandanten van de opnemingsvaartuigen in Oost-Indië worden te Utrecht geoefend in de behandeling van het universaal instrument.

§ 5. VERRICHTINGEN DER ZEEMACHT.

Van de op 1 April 1910 uit 3 pantserschepen (*Koningin-Regentes*, *De Ruyter* en *Hertog Hendrik*) en 2 pantserdekschepen (*Noordbrabant* en *Holland*) bestaande scheepsmacht van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, werden de *Koningin-Regentes* en de *Noordbrabant* vervangen door de respectievelijk in December 1910 en Februari 1911 uit Nederland aangekomen pantserschepen *Tromp* en *De Zeven Provinciën*. In den loop van het verslagjaar werden door de schepen verschillende oefeningstochten ondernomen (vgl. bijlage B). Van 15 Augustus tot 18 November 1910 maakte eene divisie, bestaande uit de pantserschepen *De Ruyter*, *Hertog Hendrik* en *Koningin-Regentes*, eene reis naar Australië tot het houden van vlagvertoon. In het begin van Februari 1911 vertrok het pantserschip *Tromp* naar Riouw en onderhoorigheden tot het houden van machtsvertoon in dat gewest (zie hoofdst. C, § 11).

De *Edi* was tot 17 September 1910 gestationneerd ter noordkust van Nieuw-Guinea, in het belang van de met de exploratie van het binnenland dier kust belaste militaire detachementen en grensregelingscommissiën. Op 1 November 1910 werd het vaartuig buiten dienst gesteld.

De *Siboga* vertoefde op 1 April 1910 in de Java-zee met aangrenzende vaarwaters en werd 23 Mei d. a. v. buiten dienst gesteld, ten einde hersteld en tevens tot mijnenlegger ingericht te worden. Op 1 November zette het vaartuig, in vereeniging met het eveneens tot mijnenlegger ingerichte flottieljevaartuig *Assahan*, de oefeningen in het lanceeren van verspermijnen in de wateren nabij Soerabaja voort.

De *Koetei* bleef tot Juli 1910 gestationneerd ter westkust van Nieuw-Guinea in het belang van het daarheen gezonden exploratie-detachement. Na tot einde October ter oostkust van Borneo gekruist te hebben en vervolgens dienst te hebben gedaan bij de overbrenging van 2 rivierstoomers van Palembang naar Tandjoengpriok en van de *Havik* van Pontianak naar Soerabaja, vertrok het schip op 1 December voor het houden van vlagvertoon naar Bangkok. Na van daar te Tandjoengpriok te zijn teruggekeerd, vertoefde het vaartuig tot het einde van den verslagtijd ter noordkust van Java, behoudens een tocht (in Februari 1911) tot het houden van machtsvertoon in Riouw en onderhoorigheden, in vereeniging met de *Tromp* (zie hiervóór).

De *Serdang* was op 1 April 1910 aangewezen om een onderzoek in te stellen naar een op 25 Maart 1910 plaats gehad hebbenden inval van zeeroovers van de Soeloe-eilanden (Philippijnen) in Toli Toli (noordkust van Celebes); in vereeniging met Amerikaansche schepen werden 6 van de 7 roovers — alle Amerikaansche onderdanen — gevat en aan de Amerikaansche autoriteiten overgeleverd. Op 22 Mei d. a. v. zette het vaartuig de proefnemingen voort met de vorming van inlandsche schepelingen tot oorlogsmatroos, tot welk doel zoowel het westelijk als het oostelijk gedeelte van den Archipel bezocht werden. Begin Maart 1911 keerde de bodem te Tandjoengpriok terug.

De *Mataram* vertrok, na gedurende eenigen tijd de Javazee met aangrenzende vaarwaters bekruist te hebben, in Juli naar de westkust van Nieuw-Guinea — ter vervanging van de *Koetei* (zie hiervóór) —, waar het schip — met uitzondering van de maand December, toen het te Soerabaja in herstelling was — tot het einde van den verslagtijd bleef.

F.

AANGELEGENHEDEN BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

Bij K. B. 16 Jan. 1911 n°. 27 (Ind. St. n°. 234) is de identificatie door het stelsel van vingerafdrukken (daktyloscopie) gebracht tot den werkkring van het departement van justitie. [1])

§ 1. RECHTERLIJKE MACHT.

De in Ind. St. 1905 n°. 478 (zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) opgenomen algemeene aanwijzing van de inlandsche landsdienaren, die krachtens hun ambt zitting hebben in de landraden op Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden, onderging nadere aanvulling en wijziging (zie Ind. St. 1910 nos. 442, 472 en 577 en 1911 nos. 266, 308 en 309).

Bij Ordn. van 26 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 457) en 20 Maart 1911 (Ind. St. n°. 240) zijn voorzieningen getroffen nopens de uitoefening van de politierechtspraak in de controle-afdeelingen Tjilegon (Bantam) en Trenggalek (Kediri).

Voor gedeeltelijke voorzieningen met betrekking tot het personeel der Europeesche en inlandsche rechtbanken zij verwezen naar Ind. St. 1910 nos. 304, 403 en 620 en 1911 nos. 101, 143, 160, 186, 194, 200 en 250.

§ 2. RECHTSWEZEN IN HET ALGEMEEN.

Bij Gouv. Btn. 26 Aug. 1910 n°. 22 (Ind. St. n°. 456) en 20 Maart 1911 n°. 43 (Ind. St. n°. 238) zijn, in verband met de opheffing van de afdeelingen Anjer (Bantam) en Trenggalek (Kediri), o. a. voorzieningen getroffen tot handhaving van den landraad en het residentiegerecht te Tjilegon en te Trenggalek, terwijl bij Gouv. Bt. 21 Oct. 1910 n°. 25 (Ind. St. n°. 554) de omschrijving van het rechtsgebied van de landraden te Grisee, Lamongan en Sidajoe is gewijzigd, in verband met de opheffing van het regentschap Sidajoe (Ind. St. 1910 n°. 553).

Het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië is gewijzigd bij K. B. 13 Jan. 1911 n°. 14 (Ind. St. n°. 252), met betrekking tot de benoeming van vice-presidenten bij de raden van justitie en van leden bij die raden op Java, en aangevuld bij K. B. 15 Juni 1911 n°. 83 in dien zin, dat den niet-rechtskundigen voorzitters der inlandsche rechtbanken de bevoegdheid wordt toegekend om aan hunne griffiers ook andere werkzaamheden op te dragen dan overigens bij dat reglement zijn voorgeschreven. Eenige reeds vroeger in voormeld reglement, zoomede in het inlandsch reglement, aangebrachte wijzigingen (Ind. St. 1908 nos. 535 en 536 en 1910 nos. 36 en 583) — vgl. K. V. 1908, kol. 109, 1909, kol. 123 en 1910, kol. 93 — zijn op 1 Januari 1911 in werking getreden (Ind. St. 1910 n°. 499).

Inlandsch reglement. Dit reglement is aangevuld bij K. B. 12 Sept. 1910 n°. 48 (Ind. St. n°. 578), tot regeling van verstek en verzet in burgerlijke zaken en ter uitvoering van het revindicatoir beslag, en gewijzigd bij K. B. 22 Maart 1911 n°. 19 in dier voege, dat een landraadsvonnis in zaken van misdrijf ook binnen den revisietermijn van drie weken in kracht van gewijsde kan gaan, van het oogenblik af waarop beklaagde en het openbaar ministerie verklaard hebben in het vonnis te berusten.

Rechtswezen in de buitenbezittingen. De reglementen tot regeling van het rechtswezen in de gewesten buiten Java en Madoera, met uitzondering van Benkoelen, zijn bij Ord. van 14 Juni 1910 (Ind. St. n°. 352), juncto Ord. van 20 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 664), onder nadere nog niet verleende Koninklijke goedkeuring, gewijzigd, in hoofdzaak met betrekking tot de regeling der teruggave van stukken van overtuiging na de crimineele terechtzitting van inlandsche rechtbanken (vgl. K. V. 1909, kol. 124/125), en voorts (uitgezonderd tevens het reglement voor Celebes en onderhoorigheden; vgl. K. V. 1910, kol. 93) met de bedoeling om in sommige overtredingszaken met beëedigde getuigenissen gelijk te stellen de verklaringen door dienaren der openbare macht mondeling afgelegd op hun ambtseed [2]). Ten aanzien van enkele dier reglementen is bij dezelfde gelegenheid toepasselijk verklaard de in het reglement op de rechterlijke organisatie aan den Gouverneur-Generaal verleende bevoegdheid om c. q. tijdelijk een buitengewonen rechtskundigen voorzitter of ondervoorzitter aan te stellen, die bevoegd is om ook het residentiegerecht te houden. De reglementen tot regeling van het rechtswezen in de gewesten Menado, Sumatra's Westkust, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Celebes en onderhoorigheden, Timor, Ternate, Westerafdeeling van Borneo, Oostkust van Sumatra en Riouw zijn bij Ordn. van 9 Juni 1910 (Ind. St. nos. 342 en 344) o. m. gewijzigd met de bedoeling om in de regeling van de uitoefening der rechterlijke macht aldaar rekening te houden met de omstandigheid, dat zich in die gewesten zelfbesturende landschappen onder régime van de korte verklaring bevinden of eerlang zullen komen. Het reglement voor de Oostkust van

---

1) In verband met de voorgenomen invoering van de daktyloscopie (vgl. K. V. 1909, kol. 321/322) is de bij Gouv. Bt. 23 Juli 1898 n°. 27 bevolen proefneming met de anthropometrische identificatie volgens het stelsel BERTILLON gestaakt (Gouv. Bt. 10 Maart 1911 n°. 23).

2) Voor het eedsformulier zie men Ind. St. 1910 n°. 353.

Sumatra is bovendien gewijzigd in verband met de reorganisatie van het bestuur van het zoogenaamde cultuurgebied in dat gewest (zie Ind. St. 1910 n°. 90) en met betrekking tot de tegenwoordigheid bij de rechtspraak van den magistraat aldaar van het hoofd van den landaard waartoe de gedaagde of beklaagde behoort (Ind. St. 1910 nos. 374 en 579). Voorts onderging bij Ord. van 12 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 639) het reglement voor Bali en Lombok eene wijziging, o. m. in verband met de inlijving van het landschap Kloengkoeng bij het rechtstreeks bestuurd gouvernementsgebied (Ind. St. n°. 638), terwijl, met het oog hierop, bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 640) ook de voorschriften tot regeling van de rechtspleging onder de inheemsche bevolking in enkele gedeelten van genoemde residentie (Ind. St. 1882 n°. 143) zijn herzien. Ten slotte zijn de reglementen voor Sumatra's Westkust, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Celebes en onderhoorigheden, Menado, Atjeh en onderhoorigheden, Palembang, Riouw en onderhoorigheden en Amboina gewijzigd, ten einde de aldaar bescheiden commissarissen van politie en politieopzieners te belasten met de uitoefening der politie, ieder in zijn kring (Ind. St. 1911 n°. 314).

In verband met de inlijving van het landschap Gowa (Celebes en onderhoorigheden) bij het rechtstreeks bestuurd gouvernementsgebied (Ind. St. 1910 n°. 573) is eene voorziening getroffen ten einde de inheemsche bevolking van dat landschap, met uitzondering van die der districten Soediang en Aroengkeke, voorshands in het bezit van hare eigene rechtspleging te laten (Ind. St. 1910 n°. 574).

De in Ind. St. 1882 n°. 28 opgenomen bepalingen omtrent de rijksraden in de residentie Menado zijn bij Ord. van 9 Juni 1910 (Ind. St. n°. 343) gewijzigd in verband met de opheffing van den rijksraad te Poso.

Bij Gouv. Bt. 20 Aug. 1910 n°. 26 (Ind. St. n°. 446) is, met buitenwerkingstelling van de in dat opzicht bestaande bepalingen (zie K. V. 1910, kol. 95/96), eene nadere regeling getroffen nopens de bevoegdheid van de hoofden der departementen van algemeen bestuur om in alle burgerlijke zaken den betrokken officier van justitie op de buitenbezittingen telkens de vereischte machtiging te verleenen om voor het land in rechten op te treden.

Rechtspersoonlijkheid van vereenigingen. In 1910 zijn in Indië op den voet van K. B. 28 Maart 1870 n°. 2 (Ind. St. n°. 64), 96 vereenigingen als rechtspersoon erkend, op 7 na (zie Ind. St. 1910 nos. 96, 101, 315, 376, 377, 414 en 512) aangegaan voor minder dan 30 jaren; 39 er van, meest van godsdienstigen of liefdadigen aard, waren door Chineezen en respectievelijk 2, 6 en 1 (meest allen van liefdadigen aard) door inlandsche Christenen, inlanders en Arabieren opgericht. Rechtspersoonlijkheid is geweigerd aan 3 vereenigingen, op grond van de overweging, dat ze moesten worden aangemerkt als wederkeerige waarborgmaatschappijen, in den zin van art. 10 van het genoemde Koninklijk besluit.

Naamlooze vennootschappen. In 1910 is in Indië bewilliging verleend op de oprichting van 203 en hier te lande op die van 90 naamlooze vennootschappen, welke haar werkkring uitsluitend of ten deele in Nederlandsch-Indië vinden, alle nader vermeld in bijlage D, tabel I. Van 15 der eerste en 7 der tweede categorie had, op het tijdstip van afsluiting van het overzicht (ult. Mei 1911), de voorgeschreven openbaarmaking nog niet plaats gehad. Bewilliging op wijzigingen in de statuten van vennootschappen is gedurende 1910 in Nederlandsch-Indië in 105 gevallen verleend.

Rechtstoestand van personen. Van de in het laatste lid van art. 109 van het Regeeringsreglement aan de Indische Regeering voorbehouden bevoegdheid is gedurende 1910 gebruik gemaakt door met Europeanen gelijk te stellen 247 personen, onder wie 113 inlanders (81 mannen en 32 vrouwen) en 134 Chineezen (Ind. St. 1910 nos. 236, 405, 441 en 551). De meesten waren Christenen.

§ 3. BURGERLIJK RECHT, HANDELSRECHT EN BURGERLIJKE RECHTSVORDERING.

Huwelijken en verstootingen onder Mohammedanen. In overeenstemming met hetgeen te dien aanzien voor Java en Madoera bepaald is (Ind. St. 1895 n°. 198, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld), is voor de gewesten buiten Java en Madoera eene regeling uitgevaardigd omtrent de bevoegdheid tot het sluiten van huwelijken tusschen Mohammedanen volgens de leer van den Islam en het kennisnemen van verstootingen van aldus gehuwde vrouwen en van herroepingen van verstootingen (Ind. St. 1910 n°. 659). Voorschriften ter uitvoering van die regeling zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 16 Dec. 1910 n°. 59 (Bijbl. Ind. St. n°. 7375).

Burgerlijke stand. Ten aanzien van de afsluiting en bewaring van de registers van den burgerlijken stand in de voormalige afdeelingen Anjer (Bantam) en Trenggalek (Kediri) zijn maatregelen getroffen respectievelijk bij Ordn. van 26 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 458) en 20 Maart 1911 (Ind. St. n°. 239).

Overschrijving van eigendommen. De bij Ordn. van 6 Juni 1857 (Ind. St. n°. 49) en 5 Oct. 1909 (Ind. St. n°. 485) onderscheidenlijk aan den assistent-resident van Priaman en den resident der Padangsche Bovenlanden verleende bevoegdheid tot het verlijden van de akten, bedoeld in art. 1 der ordonnantie op de overschrijving van den eigendom van vaste goederen en het inschrijven van hypotheken op dezelve in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1834 n°. 27) [1]), is ingetrokken (Ind. St. 1911 n°. 184).

Andere onderwerpen. Ten aanzien van enkele andere tot deze paragraaf behoorende onderwerpen zijn enkel statistieke opgaven verstrekt. Die opgaven, welke zijn opgenomen in bijlage D, tabellen II, III, IV en X, betreffen de in 1910 verleden acten van oogstverband en behandelde faillissementen, zoomede de in dat jaar gesloten huwelijken tusschen personen, die aan een verschillend recht zijn onderworpen en de in 1909 gedane inschrijvingen in de registers van den burgerlijken stand.

§ 4. STRAFRECHT EN STRAFVORDERING.

Het wetboek van strafrecht voor inlanders is bij Ord. van 30 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 123) aangevuld met betrekking tot de bevoegdheid van den rechter om de straf van tenarbeidstelling aan de publieke werken voor bepaalde personen te vervangen door gevangenisstraf, terwijl o. m., in verband hiermede, bij het op denzelfden datum in werking getreden K. B. 3 Dec. 1910 n°. 52 (Ind. St. 1911 nos. 121 en 122) de in het inlandsch reglement voorkomende bepalingen omtrent de vervanging van tenarbeidstelling, waar deze als subsidiaire straf is bedreigd, door gevangenisstraf, zijn herzien. De Gouverneur-Generaal is tegelijkertijd gemachtigd om de reglementen op het rechtswezen in de buitenbezittingen in gelijken zin te wijzigen.

1) Deze ordonnantie onderging, in verband met de prijsgeving van opstalrechten en van voor den kleinen land- of tuinbouw verleende erfpachtsrechten, eene aanvulling bij Ord. van 18 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 547).

Het reglement op de strafvordering onderging wijziging bij K. B. 29 April 1911 n°. 63, strekkende tot uitbreiding van de bevoegdheid van den rechtercommissaris van strafzaken in dien zin, dat hij ook het verhoor van verdachten kan delegeeren.

Algemeene politie-strafreglementen voor Europeanen en inlanders in Nederlandsch-Indië. Deze reglementen zijn bij Ord. van 11 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 432) gewijzigd met betrekking tot het verbod van verkoop van sterken drank.

Heerendiensten. In verband met de bij K. B. 16 Juni 1908 n°. 41 (Ind. St. n°. 536) tot stand gekomen wijziging van het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië (zie § 2 en K. V. 1908, kol. 109), is bij Ord. van 19 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 498) eene bepaling in het leven geroepen tot strafbaarstelling van nalatigheid of onwil in het verrichten van heeren-, gemeente- of cultuurdiensten.

Visscherijen. Van den, in het belang van eene snellere berechting van overtredingen der parelvisscherij-ordonnantie (Ind. St. 1902 n°. 4, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) in 1910 getroffen maatregel, is reeds melding gemaakt in K. V. 1910, kol. 258.

Revisie van strafvonnissen van inlandsche rechtbanken door de raden van justitie. In 1910 zijn door de raden van justitie te Batavia, Semarang, Soerabaja, Padang, Makasser en Medan respectievelijk 512, 856, 1080, 325, 385 en 509 revisiezaken behandeld; daarbij werd door het college te Makasser in geen geval en door de andere raden onderscheidenlijk in 10, 27, 8, 2 en 5 gevallen gebruik gemaakt van de bevoegdheid om oraal debat toe te staan (zie art. 301*k* van het reglement op de strafvordering in Ind. St. 1901 n°. 124).

Uitlevering. Gedurende 1910 zijn aan het bestuur der Straits-Settlements uitgeleverd 1 Chinees en 1 Bengalees, beiden beschuldigd van diefstal.

Gratie en remissie van straffen. De tot deze rubriek behoorende mededeelingen van statistischen aard zijn opgenomen in bijlage D, tabel VII.

Veediefstallen (op Java en Madoera). Voor de gebruikelijke opgave zij verwezen naar bijlage D, tabel VI.

§ 5. GEVANGENISWEZEN.

De mededeelingen omtrent het gevangeniswezen waren bij het ter perse gaan van dit hoofdstuk nog niet uit Indië ontvangen. Men zie daaromtrent de „Aanvullingen" van dit verslag.

§ 6. MILITAIR RECHT EN MILITAIRE RECHTSPRAAK.

De bij K. B. 4 April 1910 n°. 47 herziene regeling ten aanzien van de zittingen van het Hoog Militair Gerechtshof (zie K. V. 1910, kol. 99) is afgekondigd bij Ord. van 1 Juni 1910 (Ind. St. n°. 331) en op dien datum in werking getreden.

§ 7. GEWESTELIJKE EN PLAATSELIJKE VERORDENINGEN.

Van de in 1910 door de hoofden van gewestelijk bestuur omtrent een aantal binnen den kring van hunne wetgevende bevoegdheid vallende onderwerpen vastgestelde nieuwe verordeningen verdienen afzonderlijke vermelding: de verordeningen op het kappen van boelian- (ijzerhout-) boomen, zoomede het verzamelen van dood boelian- (ijzer-) hout in Banka en onderhoorigheden en op Billiton (Jav. Ct. 1910 nos. 9, 10, 28 en 29); het door den gouverneur van Sumatra's Westkust vastgestelde reglement op het bezit van vuurwapenen en ammunitie door particulieren en landsdienaren in dat gewest, met uitzondering van het ressort der gemeente Padang (Jav. Ct. 1910 nos. 37 en 38); de door den resident der Oostkust van Sumatra uitgevaardigde keur op de verplichtingen van de houders van vergunningen tot het oprichten en exploiteeren van panglongs (Jav. Ct. 1910 n°. 46), en die regelende het toezicht op schepen door machines voortbewogen, uitsluitend gebezigd wordende voor de vaart op rivieren en binnenwateren, zoomede schepen door machines voortbewogen van minder dan 25 M³. inhoud in gemeld gewest (Jav. Ct. 1910 nos. 55 en 56); het reglement op het houden van toezicht op dergelijke schepen in de residentie Palembang (Jav. Ct. nos. 58 en 59); de verordeningen op het bezit en het vervoer van en den handel in vuurwapenen, buskruit en munitie in Benkoelen, Riouw en onderhoorigheden, Ternate en Amboina (Jav. Ct. nos. 54, 55, 67, 98 en 99); de verordening tot bescherming van kokosaanplantingen tegen rupsen of insectenplaag in Banka en onderhoorigheden (Jav. Ct. 1910 nos. 92 en 93); de door den assistent-resident van Zuid-Nieuw-Guinea vastgestelde verordening tot tegengang van het gebruik van alcoholische dranken door de inheemsche bevolking (Papoea's) in dat gewest (Jav. Ct. 1910 n°. 92); de door den resident van de Westerafdeeling van Borneo vastgestelde keur op het bevaren van de Kapoeas-rivier (Jav. Ct. 1910 n°. 99); de verordening op het slachten van runderen en geiten ter hoofdplaats Tandjoengpandan (Billiton), en die op het gebruik van rijwielen binnen het onder rechtstreeksch bestuur staand gebied van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Jav. Ct. 1910 n°. 102).

§ 8. BIJZONDERE RECHTEN.

Recht van verblijf. In verband met de wenschelijkheid om de bepalingen op het verkeer en het verblijf van vreemde oosterlingen op Java en Madoera in milderen geest te herzien, met het doel om aan deze bevolkingsgroep in dat opzicht eene zoo groot mogelijke vrijheid te verzekeren, kwamen bij Ordn. van 14 Oct. 1910 (Ind. St. nos. 536, 537 en 538), met ingang van 1 Januari 1911, nieuwe regelingen van het zoogenaamde passen- en wijkenstelsel tot stand, terwijl bij Gouv. Bt. 17 Nov. 1910 n°. 47 (Ind. St. n°. 590) voorschriften zijn verstrekt tot uitvoering van de in die ordonnantiën opgenomen bepalingen. Met het oog hierop en ten einde in het belang van de inlandsche bevolking een te grooten toevloed van vreemde elementen van oostersche herkomst te keeren, is voorts bij K. B. 20 Jan. 1911 n°. 22 (Ind. St. n°. 138), eveneens voor zooveel Java en Madoera aangaat, eene nieuwe regeling vastgesteld omtrent de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders en vreemdelingen.

De gebruikelijke statistische opgaven omtrent toelating en vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië zijn opgenomen in bijlage D, sub VIII en IX.

Aan een aantal Europeanen en met hen gelijkgestelden is door den directeur van justitie in 1910 vergunning tot reizen in Nederlandsch-Indië verleend. Waar noodig, werd steeds het voorbehoud gemaakt, dat reizen buiten het rechtstreeks bestuurde gouvernementsgebied alleen zouden mogen worden ondernomen in overleg met en na toestemming van de betrokken autoriteit. Voorts is door den Gouverneur-Generaal vergunning tot reizen over Java en Madoera, met uitzondering van de residentie Bantam, verleend aan 24 Bengaleezen.

Sedert de afsluiting van de gelijksoortige opgaven in K. V. 1910 (15 Maart 1910) tot 15 Maart 1911, is de in art. 47 [1]) van het Regeeringsreglement omschreven politieke maatregel van verwijdering toegepast op 59 inlanders (50 uit Sumatra's Westkust, 8 uit Soerakarta en 1 uit Batavia), die voor de openbare rust en orde in het gewest hunner inwoning gevaarlijk werden geacht. Daarentegen is gedurende dat tijdvak ten opzichte van 8 vroeger politiek verwijderden de maatregel opgeheven en aan een 9-tal eene andere plaats tot verblijf aangewezen.

Drukpers. In 1910 werden 29 vervolgingen wegens drukpersdelicten ingesteld, waarvan er 20 tot veroordeeling leidden, 2 werden ingetrokken en 1 niet ontvankelijk werd verklaard, terwijl de overige nog aanhangig zijn.

Slavernij en pandelingschap. In de afdeeling Asahan (Oostkust van Sumatra) wordt op een enkele plaats nog vermomd pandelingschap aangetroffen, dat echter, door de geringe medewerking van de pandelingen zelf, moeielijk te ontdekken is.

De in de onderafdeeling Samosir (Tapanoeli) nog aanwezige slaven worden thans alle als pandelingen beschouwd, die zich uiterlijk 1 Maart 1914 zullen hebben vrijgekocht.

De laatste in de zelfbesturende landschappen der afdeeling Midden-Celebes (res. Menado) nog aanwezige slaven en pandelingen zijn sedert ult. Februari 1911 in vrijheid gesteld.

Aan de slavernij en het pandelingschap in het landschap Bangli (res. Bali en Lombok) is op 31 Augustus 1910 een einde gekomen.

§ 9. PERSONEN EN INSTELLINGEN MET HET RECHTSWEZEN IN VERBAND.

Practizijns en notarissen. In 1910 zijn 8 rechtsgeleerde practizijns aangesteld, namelijk 1 bij het Hooggerechtshof, 4 bij den raad van justitie te Soerabaja en 1 bij elk der raden van justitie te Padang, Medan en Makasser.

In verband met wijzigingen in de bestuursorganisatie in die streken, zijn maatregelen getroffen nopens de uitoefening van het notariaat in de afdeelingen Serang (Bantam), Bondowoso (Besoeki), Kediri en Menado, zoomede wat aangaat de in de opgeheven afdeelingen Anjer (Bantam), Trenggalek (Kediri) en Sangi- en Talaud-eilanden (Menado) aangehouden notarieele protocollen en repertoires en registers (Ind. St. 1910 nos. 458, 459 en 517 en 1911 nos. 239 en 287).

Het afzonderlijk notariaat te Tandjoengpinang (Riouw en onderhoorigheden) is opgeheven en de functiën van notaris zijn aan den gewestelijken secretaris te dier plaatse opgedragen (Ind. St. 1911 n°. 245).

Gedurende 1910 zijn 2 candidaat-notarissen tot notaris benoemd en onderwierpen zich 10 adspiranten aan een of meer gedeelten van het notarieel examen, van wie er 4 slaagden (1 voor het tweede, 2 voor het tweede en derde en 1 voor het derde gedeelte). Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het verslag van de examen-commissie (Jav. Ct. 1910 n°. 92).

Wees- en boedelkamers. De in Ind. St. 1897 n°. 231 opgenomen voorschriften nopens de kassen der kamers en aangaande het beheer van die kassen ondergingen aanvulling of wijziging bij Ord. van 22 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 600), voor zooveel betreft de belegging van gelden door de kamers, en bij Ord. van 8 Mei 1911 (Ind. St. n°. 319), wat aangaat de opneming van bij de kamers beleende onroerende goederen.

De bij Ind. St. 1872 n°. 166 (zooals het sedert is gewijzigd) vastgestelde instructie voor de kamers is, met betrekking tot de tijdelijke waarneming van het secretariaat, nog gewijzigd bij Ord. van 25 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 114).

In April 1910 zijn in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden een drietal agentschappen ingesteld van de kamer te Makasser (Bijbl. Ind. St. n°. 7253).

§ 10. ARBEIDSINSPECTIE EN KOELIEWERVING.

Bij Gouv. Bt. 1 April 1911 n°. 24 (Jav. Ct. n°. 27) is het personeel bij de arbeidsinspectie tijdelijk uitgebreid met twee adjunct-inspecteurs.

Ter hoofdplaats Soerabaja is bij Gouv. Bt. 9 Nov. 1910 n°. 6 tijdelijk een wervingscommissaris in dienst gesteld.

De ondernemingen ter Oostkust van Sumatra werden in 1910 geregeld door de aldaar bescheiden ambtenaren der arbeidsinspectie bezocht, terwijl ook inspecties plaats hadden van de ondernemingen in Atjeh en onderhoorigheden, Palembang, Lampongsche districten, Benkoelen, Sumatra's Westkust, Tapanoeli, de afdeeling Indragiri (res. Riouw en onderhoorigheden), Billiton, Westerafdeeling van Borneo, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Banda.

In die gewesten der buitenbezittingen waar regelingen van de onderlinge rechten en verplichtingen van werkgevers en werklieden op ondernemingen van land- of mijnbouw van kracht zijn [2]), hadden de in 1910 geregistreerde werkovereenkomsten betrekking op 157 253 werklieden, welk totaal in de twee voorafgegane jaren achtereenvolgens bedragen had 99 095 en 104 941. Het aantal in 1910 overleden contractarbeiders bedroeg 3140. Eene specificatie van die getallen voor elk der betrokken gewesten afzonderlijk, waarin tevens is vermeld tot welken landaard de aangeworven contractkoelies behoorden, is opgenomen in bijlage D, sub XI. In

[1]) Nopens de juiste bedoeling van dit artikel, voor zooveel betreft de interneering van in het belang der openbare orde en rust verwijderde personen, zijn onder dagteekening van 4 Febr. 1910 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7159) aan de hoofden van gewestelijk bestuur inlichtingen verstrekt.

[2]) Ingevolge Ord. van 6 Juli 1910 (Ind. St. n°. 383) zijn die regelingen ook van toepassing op de vóór de inwerkingtreding van die ordonnantie geregistreerde werkcontracten, waarin slechts afwijkingen van formeelen aard voorkomen. De modellen der werkcontracten zijn gewijzigd bij Gouv. Bt. 20 Sept. 1910 n°. 5 (Ind. St. n°. 500).

verband met de bij gemelde regelingen aan de werkgevers opgelegde verplichting tot kostelooze verschaffing van geneeskundige verpleging aan hunne werklieden, zijn bij Ord. van 6 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 469) voorschriften gegeven ter bevordering en handhaving van orde en tucht in de ter voldoening aan die verplichting opgerichte ziekeninrichtingen, voor zoover deze onder het beheer staan van een geneesheer-directeur.

In het gouvernement Sumatra's Westkust werkten de in de afdeeling XIII en IX Koto der residentie Padangsche Bovenlanden gelegen ondernemingen met contractkoelies, meerendeels afkomstig van het eiland Nias.

Het aantal van de in Tapanoeli met contractkoelies werkende ondernemingen onderging geen verandering. Op alle ondernemingen werden echter ook vrije werklieden aangetroffen. Op de ondernemingen Malomboe en Hapesong overleden respectievelijk 19 en 14 contractanten. Op de op Nias gelegen onderneming was de sterfte onder de contractkoelies, tengevolge van dysenterie, malaria en beri-beri, nog vrij aanzienlijk (32), doch veel kleiner dan in 1909. In de gebrekkige geneeskundige behandeling van de zieken op deze onderneming is verbetering gebracht door de oprichting van eene nieuwe ziekenzaal, terwijl den ondernemer in overweging is gegeven een inlandschen arts in dienst te nemen. De toestand van de koelies was over het algemeen gunstig. Deserties kwamen echter nog veel voor.

In den gezondheidstoestand op de ondernemingen in Benkoelen kwam verbetering. Het sterftecijfer bedroeg 140, tegen 385 in 1909. De behandeling en de geneeskundige verpleging van de contractanten was over het algemeen goed. Waar noodig werd de bestaande huisvesting verbeterd. Het aantal veroordeelingen wegens desertie en andere overtredingen bedroeg 518.

Van de 19 in de Lampongsche districten gelegen ondernemingen werkten er 14 met contractkoelies. De algemeene toestand van de contractanten was bevredigend. Desertiën hadden voornamelijk plaats onder de werklieden van nieuwe ondernemingen. Slechts op enkele ondernemingen liet de huisvesting te wenschen over; maatregelen zijn genomen om daarin te voorzien. In de geneeskundige behandeling van de koelies kwam verbetering.

In de residentie Palembang werkten met contractkoelies de Bataafsche Petroleummaatschappij, de Dordtsche Petroleummaatschappij en de ondernemingen Pasemah Estate en Pager Alam. De Exploratie-maatschappij Rawas staakte hare werkzaamheden. De huisvesting van de arbeiders was voldoende. De gezondheidstoestand was gunstig. De geneeskundige verpleging van de zieken is te Pladjoe aan een Europeeschen en te Laman Loeloei aan een inlandschen geneesheer opgedragen. De olie-terreinen in de afdeeling Palembangsche Bovenlanden werden bezocht door een inlandschen arts. De zieke contractanten van de landbouwondernemingen Pasemah Estate en Pager Alam worden behandeld door den officier van gezondheid te Lahat.

In het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden was de behandeling, huisvesting en verpleging van de werklieden over het algemeen bevredigend. Toch was het aantal deserties buitengewoon groot, vooral onder de, trouwens als gebrekkige werkkrachten bekend staande, Padangsche koelies en de in Langsar en Langkat (Sumatra's Oostkust) aangeworven arbeiders, die blijkbaar slechts met het oog op het voorschot een werkcontract sloten. De gezondheidstoestand gaf geen reden tot klagen. Het aantal sterfgevallen bedroeg bij de Sabang-Maatschappij 12, tegen 70 in 1909.

In de residentie Riouw en onderhoorigheden werkten met contractkoelies de petroleum-tankinstallatie op het eiland Groot-Sambo, de Galang-, de Noembing- en de Poelau Boelan-Exploitatie-maatschappij (alle gelegen in de afdeeling Tandjoengpinang), de Singkep-Tinmaatschappij, zoomede de in de afdeeling Indragiri gelegen landbouwondernemingen Gading, Aer Moeloek en Soengai Lalah. De behandeling, huisvesting en geneeskundige verpleging van de koelies was over het algemeen bevredigend.

Op Billiton werkt slechts één onderneming — de Billiton-Maatschappij — met contractarbeiders, uitsluitend Chineezen. Het aantal werklieden beliep gemiddeld 14 127, tegen 14 878 in 1909. Wegens desertie, dienstweigering en andere overtredingen werden respectievelijk 106, 143 en 615 contractanten gestraft.

In de Westerafdeeling van Borneo staakten de ondernemingen Kapian (West-Borneo Tabakmaatschappij) en Raoeh (Mijnbouwmaatschappij Landak Tajan) de werkzaamheden, terwijl de mijnbouwmaatschappij Sepinjan en het Sambas-syndicaat van de Algemeene Exploratie-maatschappij, alsmede de in de afdeeling Soekadana gelegen landbouwonderneming Bawal alleen met vrije arbeiders werkten. Contractkoelies waren werkzaam op de in de afdeeling Pontianak en Ommelanden gelegen landbouwonderneming Soekaradjin en op Landak Rubber-Estate, bij de Koeboe-Houtkapmaatschappij (afd. Soengaikakap), bij de mijnbouwmaatschappij Madjau (vroeger Empalei geheeten) (afd. Landak), op de landbouwonderneming te Tandjoeng Dekan (afd. Tajan), op de onderneming tot boschexploitatie „Maja" (afd. Soekadana), op de landbouwonderneming Nanga Djetah (afd. Sintang), bij de in de afdeeling Sambas gelegen mijnbouwmaatschappij Sintoeroe, op de landbouwonderneming Orang Kebenaran, en — sedert kort — op de landbouwonderneming Semarangkay (afd. Sanggau). De huisvesting van de koelies was over het algemeen voldoende. De algemeene gezondheidstoestand was bevredigend, behalve bij de Koeboe-Houtkapmaatschappij en op de onderneming Semarangkay, waar vele gevallen van beri-beri geconstateerd werden, terwijl op laatstgenoemde onderneming ook buikziekten veelvuldig voorkwamen. Waar noodig is op verbetering van de geneeskundige verpleging der koelies aangedrongen.

In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo bleef het aantal ondernemingen, welke met contractkoelies werkten, ongewijzigd (zie K. V. 1910, kol. 104). De behandeling van de koelies was over het algemeen voldoende. In den gezondheidstoestand bij de Steenkolenmaatschappij Poeloe Laoet kwam verbetering. Bedroeg het aantal overledenen in 1909 370 (ongeveer 19 % van het aantal aanwezigen op ult. 1909), in 1910 was dit cijfer tot 227 (9.8% van het aantal aanwezigen op ult. 1910) gedaald. De voornaamste oorzaak van den minder gunstigen gezondheidstoestand op deze onderneming moet geweten worden aan de onder de arbeiders heerschende mijnwormziekte. Maatregelen tot verbetering zijn genomen.

In de residentie Menado werd met contractkoelies gewerkt door de Moluksche Handelsvennootschap (afd. Menado), de koffie-onderneming Ranowangko (afd. Tondano), de mijnbouwmaatschappijen Totok (afd. Tondano) en Paleleh (afd. Gorontalo), de klapperonderneming Poigar (afd. Bolaang Mongondou) en de landbouwonderneming Bojong (afd. Amoerang). De landbouwonderneming Bringsdorp (afd. Midden-Celebes) staakte hare werkzaamheden. De gezondheidstoestand bij de mijnbouwmaatschappij Paleleh was gunstiger dan in 1909; 32 koelies overleden, van wie 20 aan beri-beri. De behandeling van de koelies was over het algemeen bevredigend. Op de onderneming Paleleh werden 156 personen gestraft, van wie 54 wegens desertie en 51 wegens vergrijpen tegen de goede orde.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden werkte de klapperonderneming Tobelombang (afd. Oostkust van Celebes) met contractkoelies. De behandeling van de werklieden was bevredigend.

In Ternate en onderhoorigheden werkten alleen twee op het eiland Batjan gelegen ondernemingen met contractkoelies. De behandeling van de werklieden gaf geen reden tot klagen. Wegens verschillende overtredingen werden 20 personen gestraft.

In 1910 zijn per Nederlandsch stoomschip, via Nederland, 475 inlanders naar Suriname overgebracht. Voor uitvoerige mededeelingen omtrent die emigratie zie men hoofdstuk O van het Koloniaal Verslag van Suriname.

Omtrent de in het tijdvak 1 Juni—ult. Mei 1911 verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van arbeid in vreemde landen zij verwezen naar bijlage D, sub XII.

G.

ALGEMEENE REKENKAMER EN COMPTABILITEIT.

§ 1. ALGEMEENE REKENKAMER.

Ter vervanging van het in Mei 1910 met buitenlandsch verlof vertrokken lid der Kamer, den heer W. A. P. F. L. STORM VAN 's-GRAVESANDE, werd bij Gouv. Bt. 19 Juli 1910 n°. 6 tot tijdelijk lid benoemd de secretaris van het College, de heer B. Th. W. VAN HASSELT, welke benoeming bekrachtigd werd bij K. B. 25 Aug. 1910 n°. 51. De heer STORM VAN 's-GRAVESANDE verkreeg, op zijn verzoek, met ingang van 1 November 1910, eervol ontslag uit 's lands dienst (K.B. 22 Oct. 1910 n°. 58), waarop de heer VAN HASSELT definitief tot lid is benoemd (K. B. 3 Jan. 1911 n°. 27).

De begrootingsrekening over 1908 is door de Algemeene Rekenkamer den 29sten December 1910 aan de Indische Regeering ingediend en, onder dagteekening van 25 April 1911, heeft het College zijn jaarverslag over 1910 uitgebracht. De verslagen over 1908 en 1909 zijn, respectievelijk in September 1910 en Februari 1911, aan de Staten-Generaal medegedeeld, tegelijk met de door de Algemeene Rekenkamer hier te lande, met betrekking tot de in Nederland gevoerde geldelijke administratie van Nederlandsch-Indië over die jaren uitgebrachte verslagen (zie Gedrukte Stukken Tweede Kamer, Zitting 1910—1911 — **109** en **205**).

§ 2. COMPTABILITEIT.

De bij Ord. van 13 Mei 1910 (Ind. St. n°. 312) opnieuw vastgestelde regelen voor het administratief beheer, voortvloeiende uit de Indische comptabiliteitswet (zie K. V. 1910, kol. 105), ondergingen op een enkel punt wijziging (zie Ind. St. 1910 n°. 667).

Bij Gouv. Bt. 13 Mei 1910 n°. 42 (Bijbl. Ind. St. n°. 7284), juncto Gouv. Bt. 26 April 1911 n°. 40 (zie Jav. Ct. 1911 n°. 35) is, met intrekking van een aantal vroegere regelingen daaromtrent, bepaald welke declaratiën wegens reis-, verblijf- en transportkosten vóór de betaalbaarstelling aan het onderzoek door de Algemeene Rekenkamer zijn onderworpen.

De regelen omtrent den voet en de wijze, waarop het beheer over het materiëel in 's lands magazijnen en andere bewaarplaatsen voorhanden aan het toezicht der Algemeene Rekenkamer is onderworpen (Ind. St. 1866 n°. 151, juncto 1872 n°. 64), ondergingen eene aanvulling — voor zooveel de tot het departement van oorlog behoorende bewaarplaatsen betreft — bij Ord. van 16 Mei 1911 (Ind. St. n°. 331).

H.

ALGEMEEN BURGERLIJK BEHEER.

Bij Ord. van 25 Juli 1910 (Ind. St. n°. 415) is, in verband met de op 1 Januari 1910 in werking getreden overbrenging van de behandeling van eenige aangelegenheden van het departement van binnenlandsch bestuur naar een viertal andere departementen (zie K. V. 1910, kol. 107), in de op die aangelegenheden betrekking hebbende ordonnantiën en besluiten de noodige wijziging gebracht.

Ter tegemoetkoming van de algemeen gevoelde behoefte aan ruime bekendmaking van gegevens met betrekking tot de buitenbezittingen, is aan de afdeeling „Bestuurszaken der buitenbezittingen" bij het departement van binnenlandsch bestuur een „encyclopaedisch bureau" toegevoegd, welk bureau zich in hoofdzaak zal bezighouden met de samenstelling en publiceering van praktisch bruikbare monografieën aangaande de verschillende gewesten. Daarnevens zullen belangrijke bij het bureau inkomende gegevens in periodiek verschijnende „Mededeelingen" worden openbaar gemaakt, terwijl het bureau ook zijne medewerking verleent aan de door het departement van landbouw uitgegeven „Korte berichten voor landbouw, nijverheid en handel" (zie lager).

Bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1911 n°. 3 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, fondsen toegestaan ten einde aan de hiervóór genoemde afdeeling ook een bureau „Financiëele aangelegenheden" te verbinden, ten behoeve van de controle der landschapskassen.

Bij Gouv. Bt. 8 Oct. 1910 n°. 6 (Ind. St. n°. 527) is bij het departement van binnenlandsch bestuur een tweede adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen in dienst gesteld (vgl. t. a. p.), tot welke betrekking benoemd is de heer mr. J. C. Kielstra.

Ten einde den directeur van landbouw te kunnen ontlasten van de tijdroovende, dagelijksche bemoeienissen met de behandeling der natuurwetenschappelijke zaken bij zijn departement en hem op die wijze in staat te stellen om zijne volle aandacht te wijden aan andere belangrijke aangelegenheden, is de leiding van de gezamenlijke natuurwetenschappelijke zaken geconcentreerd in de hand van een afzonderlijk ambtenaar met den titel van „directeur van 's lands plantentuin" (Ind. St. 1910 n°. 684). Tot deze betrekking is benoemd dr. J. C. Koningsberger, tot dusver chef van de afdeeling „Zoölogisch museum en werkplaats" van het departement van landbouw.

Bij Gouv. Bt. 25 Oct. 1910 n°. 43 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, eenige voorzieningen getroffen in verband met de oprichting, bij wijze van proef, bij het departement van landbouw van een inlichtingsdienst, o. m. omvattende de uitgave van een periodiek, onder den titel „Korte berichten voor landbouw, nijverheid en handel".

In verband met de reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst (zie daaromtrent hoofdst. K, afd. V), is bij het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid een hoofdbureau van den burgerlijken geneeskundigen dienst opgericht en is de chef van dat departement ontheven van de rechtstreeksche bemoeienis met aangelegenheden dien dienst betreffende (zie Ind. St. 1910 nos. 648—650).

Van het brengen der identificatie door het stelsel van vingerafdrukken (daktyloscopie) tot den werkkring van het departement van justitie (Ind. St. 1911 n°. 234) is reeds melding gemaakt in hoofdst. F.

Aan den directeur van justitie, den heer mr. I. A. Nederburgh en den directeur der burgerlijke openbare werken, den heer W. B. van Goor, is, op hun verzoek, respectievelijk met ingang van 3 September 1910 en 3 Mei 1911, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend (Gouv. Btn. 31 Mei 1910 en 23 Jan. 1911 nos. 20 en 75). In de plaats van den heer Nederburgh is benoemd de heer mr. J. Reepmaker, tevoren vice-president van het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië (Gouv. Bt. 17 Aug. 1910 n°. 12), en in die van den heer van Goor de heer J. Homan van der Heide, tot dusver hoofdingenieur der 2de klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken (Gouv. Bt. 18 Febr. 1911 n°. 11.)

Bij Gouv. Bt. 25 Jan. 1911 n°. 33 (Ind. St. n°. 110) zijn, met intrekking van de tot dusver geldende bepalingen daaromtrent, de bevoegdheden geregeld van de hoofden der departementen van algemeen bestuur ten aanzien van 's lands onroerende goederen, gebouwen en inrichtingen, zoomede van militaire terreinen, gelegen binnen het ressort van locale raden.

Bij Gouv. Bt. 29 Sept. 1910 n°. 46 (Ind. St. n°. 523) is de bezoldiging van den secretaris van het departement der marine en bij Gouv. Bt. 28 Sept. 1910 n°. 27 (Ind. St. n°. 515) die van de secretarissen der overige departementen van algemeen bestuur nader geregeld.

Aan den gouvernements-accountant zijn twee ambtenaren toegevoegd, van wie een met den titel van adjunct-gouvernements-accountant (Gouv. Btn. 3 Jan. en 9 Maart 1911 nos. 21 en 4).

Het bij het landsarchief te Weltevreden samengestelde werk over de geschiedenis der Preanger-Regentschappen, van de hand van dr. F. de Haan, zag in twee deelen, onder den titel „Priangan", het licht.

J.

I. GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK BESTUUR; POLITIE.

§ 1. EUROPEESCH BESTUUR; POLITIE.

Een overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1910 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera — ook van de tijdelijk boven de formatie in dienst gestelde — is opgenomen sub I van bijlage E.

De bij Gouv. Btn. 16 Maart 1910 n°. 27 (Ind. St. n°. 208) en 25 April 1910 n°. 17 respectievelijk aan de residenten op Java en Madoera en aan den resident van Amboina toegekende bevoegdheid om, binnen de grenzen van de daarvoor in totaal beschikbaar gestelde fondsen, wijziging te brengen in de voor de gewestelijke en plaatselijke bureaux zoowel definitief als tijdelijk toegestane klerkengelden (zie K. V. 1910, kol. 109), is bij Gouv. Bt. 6 Sept. 1910 n°. 34 (Ind. St. n°. 470) aan de overige hoofden van gewestelijk bestuur op de buitenbezittingen verleend.

Bij Gouv. Bt. 6 Jan. 1911 n°. 21 (Ind. St. n°. 51) is bepaald, dat de bij Gouv. Bt. 24 Jan. 1910 n°. 19 (Ind. St. n°. 61) vastgestelde regeling betreffende de bezoldiging van de controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera mede geldt voor de controleurs bij het binnenlandsch bestuur, die de betrekking van gewestelijk secretaris bekleeden, zoomede voor de adspirant-controleurs, die eventueel tot gewestelijk secretaris mochten worden benoemd en geschikt worden geoordeeld voor de betrekking van controleur bij het binnenlandsch bestuur.

Bij Gouv. Bt. 17 Mei 1911 n°. 32 is bepaald dat, met het oog op het tekort aan ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera en in de buitenbezittingen, aan het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur, bij wijze van tijdelijken maatregel, de beschikking kan worden gegeven over één of meer klerken, ten einde te worden toegevoegd aan besturende ambtenaren, die zoodanigen bijstand blijken te behoeven.

De in K. V. 1910, kol. 110, bedoelde plannen tot reorganisatie van het politiewezen hebben, nadat de benoodigde fondsen bij de Indische begrooting voor 1911 waren toegestaan, met ingang van 1 April 1911, hun beslag gekregen (Gouv. Btn. 14 en 23 Maart 1911 nos. 34 en 45 — Ind. St. 1911 nos. 221 en 253). Die reorganisatie komt in hoofdzaak neer op het volgende.

Op de drie hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja is de leiding van het politiewezen van een assistent-resident voor de politie, bijgestaan door den controleur voor de politie, overgegaan in handen van een deskundig ambtenaar, die den titel van hoofdcommissaris van politie voert, en die zijne functie onder superintendentie van den assistent-resident uitoefent. Het overige Europeesche personeel bestaat uit commissarissen van politie der eerste klasse, politie-opzieners der eerste klasse en hoofdagenten. De controleurs voor de politie vervallen — in verband waarmede de formatie der controleurs bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera met 3 verminderd is — en van de tot dusver bestaan hebbende betrekkingen zijn die van waterschout, schout en onderschout verdwenen en is alleen die van politie-opziener overgebleven. Het nieuwe personeel verschilt voorts zoowel in aantal als in bezoldiging aanmerkelijk van het vroegere.

De hervorming die de politie buiten de drie hoofdplaatsen van Java, zoomede op een aantal plaatsen in de buitenbezittingen, waar tot dusver schouten of politie-opzieners in dienst waren, heeft ondergaan is minder ingrijpend [1]). Ze bestaat hoofdzakelijk in het brengen van meer orde en regelmaat en in eene aan de organisatie op de hoofdplaatsen aansluitende verandering van titulatuur en bezoldiging.

Wat de organisatie en samenstelling van het inlandsch politiepersoneel op de drie hoofdplaatsen van Java betreft, is de tot dusver geldende, op de reorganisatie van 1897 berustende onderscheiding van hoofd-, tevens bereden oppassers, hoofd-oppassers, bereden oppassers en politie-oppassers vervallen en het korps „stadssoldaten of piekeniers" te Batavia opgeheven, terwijl ook de categorie nachtwakers te Semarang en Soerabaja verdwenen is. Alle inlandsche politiebeambten worden voortaan „inlandsch politieagent" genoemd en zijn verdeeld in drie klassen. Politieagenten der derde klasse, die wat bekwaamheid en degelijkheid betreft, niet op één lijn behoeven te staan met die van de beide andere klassen, zullen voorloopig alleen te Batavia in dienst gesteld worden en uitsluitend voor bewakingsdiensten worden gebezigd en dus in zoover de zoogenaamde stadssoldaten vervangen.

De reorganisatie van het inlandsch politiepersoneel in de gouvernementslanden van Java en Madoera buiten de drie hoofdplaatsen heeft geen verdere strekking dan de vaste indienstneming van tijdelijk aangestelden (bezoldigde nachtwakers ter vervanging van afgeschafte heerendienstbewaking, oppassers tot bewaking van districtsgevangenissen en tot vervoer van districtsgevangenen, de opiumpolitie en de zoogenaamde technische politie, onder welke benaming de koffie-, zout- en boschpolitie worden samengevat) en hunne verdeeling in drie klassen, met vervanging van de verschillende benamingen die tot dusver in zwang waren door die van „agenten". Alleen de boschpolitie en de koffiepolitie zijn onder de herziening niet begrepen en ook de korpsen gewapende politiedienaren blijven afzonderlijk bestaan.

De formatie van het politiepersoneel zal voortaan, in verband met de behoefte, jaarlijks bij de begrooting worden geregeld.

Ten einde te voorkomen dat voortaan inlandsche politiebeambten aan hunne gewone werkzaamheden worden onttrokken door gedeeltelijk als bureau-oppasser bij de hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur, alsmede bij de regenten en patihs, te fungeeren, zijn een aantal tijdelijk ingetrokken betrekkingen van bureau-oppasser weder in het leven geroepen en is bij het hiervóór in de tweede plaats vermelde besluit eene nieuwe formatie van die oppassers vastgesteld. Met aanvulling van dat besluit is voorts (zie Ind. St. 1911 n°. 318) aan de betrokken residenten de bevoegdheid verleend om de verdeeling van deze bureau-oppassers over hunne residentie naar gelang van de behoefte te wijzigen, mits het gezamenlijk aantal dier oppassers voor hun gewest niet worde overschreden.

Bij Gouv. Bt. 29 Maart 1911 n°. 41 (Jav. Ct. n°. 27) is bepaald dat, bij wijze van tijdelijken maatregel, de op Java in dienst gestelde hoofdcommissarissen en commissarissen van politie in hun ressort tevens het ambt van opziener voor de politie bekleeden, ten einde het recht te bezitten om misdrijven en overtredingen op te sporen, terwijl bij Ord.

[1]) Behalve voor zooveel de hoofdplaats Meester-Cornelis betreft, waar de reorganisatie, in verband met den nauwen samenhang van die plaats met Batavia, op dergelijken leest is geschoeid als die voor de drie andere hoofdplaatsen.

van 29 April 1911 (Ind. St. n°. 315) aan de hoofdcommissarissen van politie de bevoegdheid is toegekend om huiszoeking te doen ter ontdekking van overtreding der wettelijke bepalingen op het stuk van 's lands middelen en pachten.

Bij Ord. van 6 April 1911 (Ind. St. n°. 281) is eene regeling vastgesteld van de bevoegdheid der hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera tot benoeming en ontslag van de politieagenten.

JAVA EN MADOERA.

Bij Gouv. Bt. 4 Nov. 1910 n°. 3 (Ind. St. n°. 572) is bepaald dat met ingang van 1 Januari 1911 op de bureaux, behoorende tot de verschillende diensttakken onder burgerlijk beheer op Java en Madoera, geen gebruik meer zal worden gemaakt van de diensten van onbezoldigd inlandsch personeel (zoogenaamde magangs), en dat op die bureaux worden in dienst gesteld bezoldigde hulpschrijvers, waarvan de formatie in verband met de behoefte jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

Bij Gouv. Bt. 26 Aug. 1910 n°. 22 (Ind. St. n°. 456) is in de residentie Bantam de afdeeling Anjer opgeheven en ingelijfd bij de afdeeling Serang, met bepaling o. a. dat het gebied van de eerstgenoemde afdeeling onder den naam van Tjilegon eene controle-afdeeling zal uitmaken van de afdeeling Serang, onder een controleur bij het binnenlandsch bestuur. Het korps gewapende politiedienaren te Tjilegon is bij Gouv. Bt. 7 Febr. 1911 n°. 19 — bij wijze van tijdelijken maatregel — uitgebreid, terwijl bij Gouv. Bt. 7 Maart 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 204) voorschriften zijn vastgesteld betreffende kleeding, enz. van dat korps.

Bij Gouv. Bt. 20 Mei 1911 n°. 55 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, boven de formatie in dienst gesteld een controleur bij het binnenlandsch bestuur, ten einde ter beschikking te worden gesteld van den resident der Preanger-Regentschappen, om onder den assistent-resident van Bandoeng te worden belast met werkzaamheden in het belang der politie.

Bij Gouv. Bt. 14 Juli 1910 n°. 1 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van de residentie Cheribon een controleur bij het binnenlandsch bestuur in dienst gesteld, ten einde te worden belast met werkzaamheden in verband met de terugbrenging van de particuliere landerijen in de afdeeling Indramajoe tot het staatsdomein, welke indienststelling bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 51 (Ind. St. n°. 22) in eene definitieve is veranderd, terwijl bij Gouv. Bt. 17 April 1911 n°. 14 aan bedoelden controleur, op tijdelijken voet, een adspirant-controleur of een controleur bij het binnenlandsch bestuur is toegevoegd. Bij het vermelde besluit van 3 Jan. 1911 is tevens bepaald, dat het gebied der districten Losarang, Kandanghaoer, Sindang en Bangadoewa eene controle-afdeeling zal uitmaken van de afdeeling Indramajoe, met den naam Kandanghaoer en Indramajoe-West, onder den hierboven bedoelden controleur.

Het aantal agenten der 2de klasse van de algemeene politie in de residentie Cheribon is bij Gouv. Bt. 8 Mei 1911 n°. 37 (Ind. St. n°. 320) verminderd, terwijl te Cheribon een korps gewapende politiedienaren in dienst is gesteld.

Bij Gouv. Bt. 4 Jan. 1911 n°. 59 (Ind. St. n°. 33) is ten behoeve van de afdeeling Bondowoso (Besoeki), die tot dusver rechtstreeks door den resident werd bestuurd, een assistent-resident in dienst gesteld.

De administratieve indeeling van de residentiën Soerabaja, Madioen en Besoeki is — wat de laatstgenoemde residentie betreft op tijdelijken voet — opnieuw vastgesteld (zie Ind. St. 1910 n°. 553 en 1911 n°. 87, zoomede Gouv. Bt. 31 Mei 1911 n°. 61, opgenomen in Jav. Ct. n°. 46).

Het politiepersoneel in de residentie Djokjakarta onderging eenige uitbreiding bij Gouv. Bt. 7 Jan. 1911 n°. 54 (Ind. St. n°. 73).

Bij Gouv. Bt. 20 Maart 1911 n°. 43 (Ind. St. n°. 238) is ten behoeve van de afdeeling Kediri (residentie van dien naam) een afzonderlijke assistent-resident in dienst gesteld, en in verband daarmede bepaald dat de betrekking van gewestelijk secretaris voortaan niet meer zal worden vervuld door een assistent-resident. Voorts is voor de controle-afdeeling Trenggalek, tot dusver bestuurd door den assistent-resident van de afdeeling van dien naam, een controleur in dienst gesteld, zijnde de afdeelingen Trenggalek en Toeloengagoeng vereenigd tot één afdeeling Toeloengagoeng. Het te Trenggalek gelegerd korps gewapende politiedienaren is bij Gouv. Bt. 8 Mei 1911 n°. 55 (Ind. St. n°. 321) opgeheven, tegen indienststelling aldaar van 24 politieagenten der 2de klasse.

BUITENBEZITTINGEN.

Met het oog op het tekort aan controleurs bij het binnenlandsch bestuur in de buitenbezittingen is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald dat een der plaatsen van controleur in de residentiën Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok door een civielen gezaghebber wordt vervuld (Gouv. Btn. 18 Oct. 1910 n°. 12; Jav. Ct. n°. 84 en 12 Dec. 1910 n°. 2; Ind. St. n°. 638), terwijl bij Gouv. Bt. 17 Mei 1911 n°. 47 is bepaald dat, met het oog op het tekort aan adspirant-controleurs, de vacatures in dien rang eveneens door civiele gezaghebbers kunnen worden vervuld.

Den hoofden van gewestelijk bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera is bij Gouv. Bt. 21 Febr. 1911 n°. 56 (Ind. St. n°. 167), ieder voor zooveer het gewest onder zijn beheer betreft, de bevoegdheid verleend om, met tijdelijke afwijking van de gewestelijke bestuursorganisatie, doch binnen de grenzen der gewestelijke formatiën van de controleurs (c.q. fungeerende controleurs) en van de civiele gezaghebbers, die ambtenaren aan te wijzen voor de ressorten, waarvoor zij door hen het meest geschikt worden geacht, onverschillig of deze organiek onder het bestuur van een ambtenaar van dezen of genen rang zijn gesteld.

Lampongsche districten. Het politiepersoneel te Telokbetong, zoomede in de onderafdeeling Sepoetih der afdeeling Sepoetih-Toelangbawang onderging eenige versterking (Ind. St. 1910 nos. 176 en 408).

Bij Gouv. Bt. 5 Oct. 1910 n°. 29 is de directeur van binnenlandsch bestuur gemachtigd om, met inachtneming van de totale formatie der adspirant-controleurs in de buitenbezittingen, in deze residentie een adspirant-controleur te plaatsen boven het toegestaan aantal.

Met opheffing van de twee in dit gewest bestaande korpsen gewapende politiedienaren is, bij wijze van tijdelijken maatregel, aldaar één dergelijk korps in dienst gesteld (Gouv. Bt. 22 Mei 1911 n°. 51).

Benkoelen. Bij Gouv. Bt. 19 Mei 1911 n°. 52 (Ind. St. n°. 341) is de tijdelijke administratieve indeeling van deze residentie (Ind. St. 1908 n°. 646) veranderd in eene definitieve, waarbij door splitsing van de afdeeling Manna eene nieuwe afdeeling Kauer gevormd is, terwijl tevens de bestuursmiddelen zijn gereorganiseerd.

Met het oog op de kolonisatieproef in de onderafdeeling Redjang der afdeeling Lebong (zie § 5) is tijdelijk boven de formatie een adspirant-controleur ten behoeve van die onderafdeeling in dienst gesteld (Gouv. Bt. 19 Sept. 1910 n°. 39).

Bij Gouv. Btn. 23 Sept. 1910 n°. 24 (Ind. St. n°. 503) en 23 Maart 1911 n°. 46 (Ind. St. n°. 254) zijn gedeelten van de grens tusschen dit gewest en de residentie Palembang vastgesteld.

Sumatra's Westkust. De administratieve indeeling van het gewest onderging eenige wijziging (zie Ind. St. 1910 n°. 668), waarbij o.m. de afdeeling Ajerbangis der residentie Padangsche Benedenlanden is opgeheven en haar gebied is toegevoegd aan de afdeeling Loeboeksikaping der residentie Padangsche Bovenlanden.

Met intrekking van de bij Gouv. Bt. 19 Jan. 1900 n°. 19 (Ind. St. n°. 39) ingestelde betrekkingen van schout te Sawahloento en onderschout te Doerian en van de bij dat besluit beschikbaar gestelde som ten behoeve van een korps gewapende politiedienaren te Sawahloento en omstreken, zijn bij Gouv. Bt. 1 Nov. 1910 n°. 51 (Ind. St. n°. 568), bij wijze van tijdelijken maatregel, in dienst gesteld twee korpsen gewapende politiedienaren, waarvan één te Sawahloento en één te Doerian.

Tapanoeli. Bij wijze van tijdelijken maatregel is bij Gouv. Bt. 2 Dec. 1910 n°. 24 (Jav. Ct. n°. 97) in de onderafdeeling Dairi-landen der afdeeling Batak-landen een korps gewapende politiedienaren in dienst gesteld, terwijl de in 1910

plaats gehad hebbende tijdelijke stationneering van een dergelijk korps in de onderafdeeling Angkola en Sipirok (zie K.V. 1910, kol. 110) bestendigd is (Ind. St. 1911 n°. 30).

Bij Gouv. Bt. 16 Febr. 1911 n°. 52 (Ind. St. n°. 161) is bepaald, dat in de afdeeling Batak-landen de landschappen, bekend onder den algemeenen naam van Nai Pospos, voor zoover gelegen ten zuiden van de Aek Hoeta Goergoer, worden afgescheiden van de onderafdeeling Silindoeng en gevoegd bij de onderafdeeling Baroes.

De directeur van binnenlandsch bestuur is bij Gouv. Bt. 24 Sept. 1910 n°. 2 gemachtigd om, met inachtneming van de formatie, een adspirant-controleur, dan wel een civielen gezaghebber voor de onderafdeeling Angkola en Sipirok in dienst te stellen.

Atjeh en onderhoorigheden. Omtrent eenige wijzigingen in de administratieve indeeling van dit gouvernement en daarmede verband houdende maatregelen, alle van tijdelijken aard, zie men hoofdstuk C, § 3.

Bij Gouv. Bt. 8 April 1911 n°. 28 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, de formatie van het korps politiedienaren in de onderafdeeling Tamiang (afd. Oostkust van Atjeh) opnieuw vastgesteld.

Oostkust van Sumatra. Bij Gouv. Bt. 21 Oct. 1910 n°. 13 (zie Ind. St. n°. 552) is bepaald dat de landstreek Laboehanbatoe deel uitmaakt van het landschap Panai en dat de onderafdeeling Laboehanbatoe (afd. Asahan) omvat de landschappen Kota Pinang, Panai, Bila en Koealoe met de onderhoorigheid Ledoeng.

Bij Gouv. Bt. 14 Febr. 1911 n°. 22 is bepaald, dat de standplaats van den tijdelijk aan den assistent-resident der afdeeling Simeloengoen en Karolanden toegevoegden bestuursambtenaar (zie K. V. 1909, kol. 141) zal zijn Kaban Djahé, in stede van Seriboe Dolok.

Bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1910 n°. 39 (Ind. St. n°. 429) is het bij Gouv. Bt. 12 Dec. 1906 n°. 19 (Ind. St. n°. 530) tijdelijk buiten dienst gesteld politiepersoneel definitief ingetrokken.

Riouw en onderhoorigheden. De voor deze residentie in dienst gestelde of nog in dienst te stellen posthouders zullen, ingevolge Gouv. Bt. 8 Febr. 1911 n°. 5 (Ind. St. n°. 142), voortaan voor het gewest worden benoemd, in stede van voor een bepaald bestuursressort, zullende de aanwijzing van de ressorten door het hoofd van gewestelijk bestuur geschieden.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is nog eenig politiepersoneel in dit gewest in dienst gesteld (Gouv. Bt. 18 Aug. 1910 n°. 23).

Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1911 n°. 2 is ter hoofdplaats Tandjoengpinang tijdelijk een controleur in dienst gesteld.

Banka en onderhoorigheden. In afwachting van de uitvoering van het aanhangige denkbeeld tot scheiding van de bedrijfs- en bestuursleiding op Banka is bij Gouv. Bt. 13 Aug. 1910 n°. 1 de hoofdingenieur, eerstaanwezend mijningenieur aldaar R. J. Boers tijdelijk belast met de functiën van resident van het gewest.

Billiton. De standplaats van den civielen gezaghebber ter beschikking van den assistent-resident in dit gewest (zie K. V. 1910, kol. 111) is bij Gouv. Bt. 21 Febr. 1911 n°. 54 (Ind. St. n°. 165) van Tandjoengpandan naar Manggar verlegd.

Bij Gouv. Bt. 22 Mei 1911 n°. 50 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, met opheffing van de in dit gewest bescheiden korpsen gewapende politiedienaren, één dergelijk korps in dienst gesteld.

Westerafdeeling van Borneo. Bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1910 n°. 27 is bepaald dat, bij wijze van tijdelijken maatregel, de afdeeling Sanggau en Sekadau rechtstreeks zal worden bestuurd door den controleur dier afdeeling, bijgestaan door een civielen gezaghebber ten behoeve van het dagelijksch toezicht op het landschap Sekadau.

Bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1911 n°. 48 (Ind. St. n°. 168) is in dit gewest definitief in dienst gesteld een korps gewapende politiedienaren, benevens een 12-tal inlandsche ambtenaren met den titel van mantri-politie.

Celebes en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 3 Nov. 1910 n°. 38 (Ind. St. n°. 573) is het landschap Gowa, met ingang van 1 Januari 1911, bij het gouvernementsgebied ingelijfd.

Bij Gouv. Btn. 17 Sept. 1910 n°. 25, 28 Nov. 1910 n°. 42 (Jav. Ct. n°. 96) en 17 Maart 1911 n°. 48 (Jav. Ct. n°. 23) is bepaald, dat het bestuur in elk der tijdelijke onderafdeelingen Pinrang en Enrekang (tijdelijke afdeeling Pare Pare), bij wijze van tijdelijken maatregel, door een controleur, en dat in de tijdelijke onderafdeeling Mamoedjoe (tijdelijke afdeeling Mandar) door een civielen gezaghebber zal worden gevoerd. Voor laatstgenoemde tijdelijke afdeeling is bij Gouv. Bt. 22 Juli 1910 n°. 8 een korps gewapende politiedienaren in dienst gesteld.

Ter hoofdplaats Makasser is, bij wijze van tijdelijken maatregel, een depot met daaraan verbonden kaderschool voor de in dit gouvernement gelegerde gewapende politiedienaren opgericht (Gouv. Bt. 22 Juli 1910 n°. 28).

Menado. Bij Gouv. Bt. 13 April 1911 n°. 11 (Ind. St. n°. 286) is eene op 1 Juli 1911 ingevoerde wijziging gebracht in de bestuursindeeling van dit gewest, waardoor dit thans, in stede van uit zeven, slechts uit vier afdeelingen bestaat, namelijk Menado, Gorontalo en Midden-Celebes elke onder een assistent-resident, en Bolaang Mongondou onder een controleur.

Ternate en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 25 Oct. 1910 n°. 34 (Ind. St. n°. 557) zijn de eilanden Waigeo, Salawati en Batanta der Radja Ampat-groep en bijbehoorende eilanden, zoomede het gedeelte van den vasten wal van Nieuw-Guinea van kaap Jamoer Seba tot Tandjoeng Selee, van de afdeeling West-Nieuw-Guinea afgescheiden en gevoegd bij de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea.

Bij wijze van tijdelijken maatregel, is voor dit gewest nog een civiel gezaghebber in dienst gesteld (Gouv. Bt. 11 Mei 1911 n°. 46).

Amboina. Het Oewing-gebied in de afdeeling Ceram is bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1910 n°. 47 (Ind. St. n°. 623) afgescheiden van de onderafdeeling West-Ceram en gevoegd bij de onderafdeeling Wahai, terwijl bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 50 (Ind. St. n°. 21) de politie in dit gewest eenigszins is versterkt.

Bij Gouv. Bt. 20 Mei 1911 n°. 32 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van de onderafdeeling Wetar, een korps gewapende politiedienaren in dienst gesteld.

Voor den civielen gezaghebber der tijdelijke afdeeling Tanimbar-eilanden is bij Gouv. Bt. 16 Febr. 1911 n°. 30 (Jav. Ct. n°. 17) Olilit (eiland Jamdena) als standplaats aangewezen.

Timor en onderhoorigheden. Bij wijze van tijdelijken maatregel is bij Gouv. Bt. 31 Maart 1910 n°. 18 (Jav. Ct. n°. 27) bepaald, dat de tijdelijke onderafdeeling Zuid-Flores der afdeeling Flores, in stede van door een posthouder, wordt bestuurd door een civielen gezaghebber, bijgestaan door een posthouder.

Bij Gouv. Bt. 29 Juni 1910 n°. 22 heeft de resident tijdelijk de beschikking gekregen over een controleur bij het binnenlandsch bestuur, ten einde te worden belast met een onderzoek naar de inlandsche bestuursorganisatie op het eiland Flores en naar de wijze, waarop eene samenvoeging van de talrijke kleine volksgemeenschappen op dat eiland tot grootere bestuurseenheden ware tot stand te brengen.

Het aantal tijdelijke korpsen gewapende politiedienaren is bij Gouv. Bt. 29 Juni 1910 n°. 23 (Jav. Ct. n°. 53) met twee vermeerderd, ten behoeve van de tijdelijke afdeelingen Timor en Flores.

Bij wijze van tijdelijken maatregel zijn bij Gouv. Bt. 31 Maart 1911 n°. 34, in afwachting van eene algeheele bestuursreorganisatie van het gewest, vijf civiele gezaghebbers in dienst gesteld.

Bali en Lombok. Met ingang van 1 Januari 1911 is het landschap Kloengkoeng ingelijfd bij het rechtstreeks bestuurd gouvernementsgebied en toegevoegd aan de reeds sedert 1907 op tijdelijken voet bestaande afdeeling Zuid-Bali

(zie K. V. 1908, kol. 130), welke afdeeling tevens definitief gevormd is (Ind. St. 1910 n°. 638). Het aantal van drie korpsen gewapende politiedienaren, die bij dezelfde gelegenheid vast zijn in dienst gesteld, is sedert nog met één vermeerderd (Ind. St. 1911 n°. 35).

De formatie en de bezoldiging van het inlandsch politiepersoneel voor dit gewest is bij Gouv. Bt. 4 Jan. 1911 n°. 22 (Ind. St. n°. 29) nader geregeld.

Ten behoeve van de landelijke inkomsten en de agrarische aangelegenheden is een controleur bij het binnenlandsch bestuur toegestaan, met dien verstande dat, wanneer een zoodanig controleur niet beschikbaar is, kan worden overgegaan tot de aanstelling van een ambtenaar met den titel van adjunct-controleur (Gouv. Bt. 12 Dec. 1910 n°. 3).

§ 2. GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK ZELFBESTUUR.

Decentralisatie-besluit. Bij K. B. 6 Jan. 1911 n°. 36 (Ind. St. 1911 n°. 236) is het decentralisatie-besluit (Ind. St. 1905 n°. 137) nader gewijzigd en aangevuld in dien zin dat de verplichting tot het hooren van den Raad van Nederlandsch-Indië voor verschillende gevallen beperkt of opgeheven is, terwijl, nevens eenige andere wijzigingen, de bepalingen van de locale raden-ordonnantie betreffende de goedkeuring van locale belasting-verordeningen en de beslissing van geschillen tusschen locale raden onderling naar het decentralisatie-besluit zijn overgebracht.

Locale raden-ordonnantie. De in verband met evenbedoelde overbrenging noodig geworden herziening van de locale raden-ordonnantie (Ind. St. 1905 n°. 181) kwam tot stand bij Ord. van 18 Maart 1911 (Ind. St. n°. 237), die mede strekt tot opheffing van de verplichte bemoeienis van den Raad van Nederlandsch-Indië met verschillende aangelegenheden. De locale raden-ordonnantie onderging voorts nog verschillende andere wijzigingen, waarvan de belangrijkste is de intrekking van art. 50 (Ind. St. 1910 n°. 309), waardoor een einde kwam aan het preventief toezicht der Regeering in zake locale retributie-verordeningen, welke maatregel bij gouvernementscirculaire van 12 Mei 1910 (Bijbl. Ind. St. n°. 7221) nader is toegelicht. De overige wijzigingen hielden verband met de definitieve verhooging van de voor de gewesten op Java en Madoera afgezonderde geldmiddelen wegens reis- en verblijfkosten van raadsleden voor het bijwonen van raadsvergaderingen (Ind. St. 1910 n°. 549), de invoering van eene nieuwe regeling in zake de verstrekking van sommen ter goede rekening (Ind. St. 1910 n°. 586) en de heffing van opcenten door gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen op de hoofdsom der verponding (Ind. St. 1910 n°. 655).

Samenstelling van de locale raden. Wijziging werd gebracht in de samenstelling der gewestelijke raden van Batavia, Madioen en Soerabaja (Ind. St. 1910 nos. 380 en 545 en 1911 n°. 57).

Beperkende bepalingen voor vreemde oosterlingen. Bij Ord. van 14 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 538) zijn de voor vreemde oosterlingen geldende beperkende bepalingen met betrekking tot het verkeer en tot het wonen (Ind. St. 1910 nos. 536 en 537) niet van toepassing verklaard o. a. op de vreemde oosterlingen, leden of gewezen leden zijnde van een localen raad, met uitzondering van hen, die van hun lidmaatschap werden ontheven ingevolge het bepaalde bij al. 4, sub *d*, *e* en *f* van art. 7 van het decentralisatie-besluit. Wat het wonen betreft, geldt de ontheffing, waarin uiteraard de gezinnen der betrokken personen deelen, alleen de gouvernementslanden op Java en Madoera.

Periodieke aftreding van raadsleden. Op den eersten Dinsdag van November 1910 had, overeenkomstig de voorschriften, de eerste periodieke aftreding plaats van de benoemde leden der in 1907 ingestelde gewestelijke raden van Bantam, Rembang, Madoera, Besoeki, Banjoemas en Madioen. De opengevallen plaatsen werden opnieuw door benoeming aangevuld.

Afgezonderde geldmiddelen. De verhooging van de voor de gewesten op Java en Madoera uit de koloniale geldmiddelen afgezonderde bedragen wegens reis- en verblijfkosten van raadsleden, waarvan hiervóór sprake was, kwam tot stand bij Ord. van 7 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 66).

Uit anderen hoofde werden verhoogd de vaste uitkeeringen aan de gemeente Bandoeng, het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra, de gemeente Medan, het gewest Banjoemas en de gemeente Makasser (Ind. St. 1911 nos. 59, 60, 61, 62 en 64), ten einde die gebiedsdeelen in staat te stellen om de locale werken te doen uitvoeren door eigen personeel, en die aan de gemeenten Bandoeng en Pekalongan en het gewest Batavia (Ind. St. 1911 nos. 59, 63 en 65), als tegemoetkoming in het wegenonderhoud, waarvoor geen heerendienstplichtigen beschikbaar zijn of gebruikt mogen worden.

Het totaal bedrag van de op den voet van art. 68*a*, al. 1, van het Regeeringsreglement voor gewesten of gedeelten van gewesten afgezonderde geldmiddelen steeg dientengevolge voor 1911 tot f 4 455 657, ongerekend eene uitkeering aan de gemeente Makasser van 20% der bruto-opbrengst van de belasting op het slachten van buffels, runderen en paarden ter hoofdplaats Makasser, waarvan het bedrag voor 1911 op f 2400 is geraamd.

Locale belastingen. De verpondingsordonnantie (Ind. St. 1886 n°. 78) onderging nadere wijziging en aanvulling in verband met de heffing van opcenten op de hoofdsom der verponding door ressorten van locale raden (Ind. St. 1910 n°. 656).

Door eene nadere wijziging (Ind. St. 1911 n°. 36) van K. B. 3 Juli 1879 n°. 27 (Ind. St. n°. 267) is bepaald, dat de opcenten, die door locale raden geheven worden op de hoofdsom van landsbelastingen, begrepen in kohieren, registers, leggers of staten, vastgesteld door het administratief gezag, en de boeten wegens niet tijdige betaling van die opcenten worden ingevorderd door middel van dwangschriften.

De reeds in een negental gewesten van Java, onder den naam van „wegenbelasting" ingevoerde bijzondere belasting, strekkende tot goedmaking van de kosten van herstel der aan groote post- en binnenwegen door het karrentransport ten behoeve van ondernemingen van landbouw of nijverheid toegebrachte schade, voor zoover te boven gaande die, welke in verband met de plaatselijke omstandigheden door het algemeen verkeer zou worden veroorzaakt (zie K. V. 1910, kol. 113/114) is sedert ook ingevoerd in het gewest Pekalongan (zie Jav. Ct. 1910 n°. 99). Het formulier van het dwangschrift tot invordering van deze belasting werd, overeenkomstig art. 2 van de ordonnantie in Ind. St. 1906 n°. 455 (zie K. V. 1907, kol. 141) door de betrokken raden bij verordening vastgesteld.

Goedgekeurd werden eene verordening tot heffing en invordering van eene belasting op het houden van openbare vermakelijkheden in de gemeente Bandoeng (Jav. Ct. 1911 n°. 40), benevens verschillende locale verordeningen tot heffing van opcenten op de hoofdsom van de personeele belasting en van de verponding. Op de personeele belasting alleen worden dientengevolge, gerekend van 1 Januari 1911, opcenten geheven door het gewest Bantam (Jav. Ct. 1910 n°. 86) en op personeel en verponding beide door het gewest Madioen (Jav. Ct. 1911 n°. 5) en de gemeenten Batavia (Jav. Ct. 1911 n°. 8) en Semarang (Jav. Ct. 1911 nos. 5 en 24). Het aantal opcenten bedraagt in Bantam 30, in Madioen 25 en 25, in de gemeente Batavia 10 en 10 en in de gemeente Semarang 15 en 25. In de laatstgenoemde twee gebiedsdeelen

strekt de heffing in hoofdzaak tot waarborg voor de richtige uitvoering van den dienst der aangegane leeningen (zie hieronder).

Locale geldleeningen. Het beleggingsveld van de gouvernements-postspaarbank, van het militair weduwen- en weezenfonds, van de wees- en boedelkamers en van het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren werd uitgebreid tot schuldbrieven van gewesten en gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen (Ind. St. 1910 nos. 598, 599, 600 en 601).

Bij de ordonnantiën in Ind. St. 1910 nos. 596, 597 en 666 en 1911 n°. 340 werden bekrachtigd de besluiten van de gemeenteraden van Magelang, Bandoeng, Batavia en Semarang tot het aangaan van eene geldleening, respectievelijk groot f 9600, f 85 000, f 700 000 (nominaal, waarvan voorloopig uitgegeven f 500 000 nominaal) en f 2 000 000 (nominaal). De opbrengst van die leeningen is respectievelijk bestemd: voor den bouw van een abattoir te Magelang, zijnde het bedrag van de vroeger met dat doel aangegane leening (Ind. St. 1909 n°. 490; zie K. V. 1910, kol. 113) ontoereikend gebleken; voor den aanleg van eene waterleiding in het oostelijk deel der gemeente Bandoeng; voor restitutie aan de gewone middelen der gemeente Batavia van voor productieve uitgaven aan die middelen onttrokken gelden, aanleg van werken op het aan die gemeente in eigendom toebehoorende land Menteng, aflossing van eene op dat land rustende hypotheek en uitbreiding en verbetering van pasars en slachtplaatsen te Batavia, zoomede voor den aanleg en de exploitatie van eene hoogdrukwaterleiding te Semarang uit het bronnencomplex Moedal te Oengaran en den aanleg van rioleeringswerken aldaar en het maken van een verbindingsweg van Semarang naar Tjandi met bijbehoorende werken.

Locale administratie. Bij Gouv. Bt. 16 Nov. 1910 n°. 64 (Ind. St. n°. 587) werd wijziging gebracht in de zoogenaamde beheersvoorschriften (Ind. St. 1905 n°. 220, juncto 1906 n°. 158), terwijl eenige van de bij die voorschriften en de voorschriften in Ind. St. 1910 n°. 260 (zie K. V. 1910, kol. 112) behoorende modellen door nieuwe werden vervangen. Een en ander hield verband met de invoering van eene nieuwe regeling in zake de verstrekking van sommen ter goede rekening (Ind. St. 1910 n°. 586, zie boven).

Verleening van tramweg-concessiën. Ingevolge de bij K. B. 27 Sept. 1910 n°. 61 (Ind. St. n°. 645) tot stand gekomen aanvulling en wijziging van de regelen voor het verleenen van concessie tot den aanleg en de exploitatie van spoorwegen en van tramwegen met machinale beweegkracht, bestemd voor algemeen verkeer (Ind. St. 1900 n°. 259), zullen voortaan concessiën voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen, bestemd voor algemeen verkeer, welke geheel binnen één gemeente of binnen twee of meer aan elkander grenzende gemeenten zijn gelegen, worden verleend door den gemeenteraad, binnen wiens ressort, of gemeenschappelijk door de gemeenteraden binnen wier ressorten de tramweg gelegen is. De datum van inwerkingtreding van dezen maatregel zal nader worden vastgesteld.

Aanwijzing van wijken voor vreemde oosterlingen. Krachtens de nieuwe regeling van het wijkenstelsel voor vreemde oosterlingen op Java en Madoera (Ind. St. 1910 n°. 537) geschieden de instelling en aanwijzing van wijken bij verordening van den gemeenteraad of, waar deze niet is ingesteld, van den gewestelijken raad. In de gewesten Besoeki en Madoera heeft dit voorschrift bereids toepassing gevonden (Jav. Ct. 1910 n°. 104 en 1911 n°. 48).

Wijziging van grenzen van militaire terreinen gelegen binnen het ressort van locale raden. Van de regeling ten aanzien van dit onderwerp (Ind. St. 1911 n°. 110) is reeds melding gemaakt in hoofdstuk **H.**

Toezicht op logementen, enz.; drankverkoop. Verschillende locale raden maakten gebruik van de hun toegekende bevoegdheid (Ind. St. 1909 n°. 241; zie K. V. 1909, kol. 144) om reglementen vast te stellen op de logementen, koffiehuizen, tapperijen en dergelijke openbare inrichtingen, namelijk de gewestelijke raden van Pasoeroean (Jav. Ct. 1910 n°. 83), Cheribon (id. n°. 101), Madioen (id. n°. 104), Soerabaja (id. n°. 104), Bantam (Jav. Ct. 1911 n°. 8), de Preanger-Regentschappen (id. n°. 20), Kediri (id. n°. 20) en Kedoe (id. n°. 28) en de gemeenteraden van Cheribon (Jav. Ct. 1910 n°. 95), Soerabaja (Jav. Ct. 1911 n°. 16), Bandoeng (id. n°. 28), Pekalongan (id. n°. 28), Kediri (id. n°. 40) en Padang (id. n°. 44).

Keuring van slachtvee en vleesch. Ingevolge Ind. St. 1909 n°. 175, juncto 1909 n°. 513 (zie K. V. 1910, kol. 113) heeft voor alle plaatsen, behoorende tot het ressort van een localen raad, de ambtshalve bemoeienis van de gouvernements-veeartsen met de keuring van slachtvee en vleesch uiterlijk op 1 Januari 1911 een einde genomen. De meeste locale raden bleken intusschen op behoud van de diensten dier ambtenaren voor het aangegeven doel prijs te stellen. Met gebruikmaking van het bepaalde bij art. 113, al. 1, sub *a*, der locale raden-ordonnantie, zijn daarop voor de ressorten dezer raden regelingen getroffen van uiteenloopenden aard. Alleen ter hoofdplaats Serang van het gewest Bantam en in de gemeenten Cheribon, Semarang en Kediri wordt thans de keuring nog door den veearts zelf verricht; in de gewesten Bantam (buiten de hoofdplaats), Cheribon, Pekalongan, Semarang, Madoera, Pasoeroean, Besoeki, Banjoemas, Kedoe en Kediri, ter hoofdplaats Madioen en in de gemeenten Bandoeng, Pekalongan, Tegal, Blitar en Padang wordt op de keuring door hem toezicht uitgeoefend; in de gemeente Buitenzorg is hij behulpzaam bij de uitoefening van dat toezicht; in de gemeente Makasser berust het oppertoezicht bij hem en het toezicht bij den inlandschen veearts. In al deze gevallen is als eisch gesteld dat den veearts de eventueel voor hem uit de opdracht voortvloeiende uitgaven van wege 's raads ressort zullen worden vergoed, terwijl van de eerstgenoemde vier gebiedsdeelen alsmede van het gewest Madoera (waar de op de gewestelijke en afdeelingshoofdplaatsen bescheiden tijdelijke mantri's bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst, ieder op zijn eigen standplaats, met de keuring belast zijn) bovendien eene vergoeding aan den lande is bedongen, welke naar gelang van plaatselijke omstandigheden varieert.

In de gemeenten Batavia en Soerabaja wordt de keuring van vee en vleesch sedert kort verricht door eigen gemeenteveeartsen; te Batavia is met die betrekking belast een gouvernements-veearts, die daartoe ter beschikking van den gemeenteraad is gesteld. Ook voor de gemeenten Semarang en Medan bestaan plannen tot aanstelling van een eigen veearts.

Met het oog op de overdracht van de zorg voor de keuring van vee en vleesch op de locale raden kwam het in de meeste locale ressorten tot eene herziening van de betrekkelijke door de residenten uitgevaardigde keuren.

Locale verordeningen. Meer dan in eenig voorafgaand jaar maakten de locale raden van hunne wetgevende bevoegdheid gebruik. Door de locale verordeningen op te nemen in een afzonderlijk extra-bijvoegsel van de Javasche Courant, dat sedert 1 Januari 1911 geregeld om de veertien dagen verschijnt, is de raadpleging vergemakkelijkt.

Aan de elders in deze paragraaf voorkomende aanteekeningen nopens de werkzaamheid der raden op wetgevend gebied, zij de mededeeling toegevoegd dat voornamelijk de regeling van het vervoerwezen en het beheer van begraafplaatsen en pasars, benevens het rooiwezen, de aandacht trok. Verder zijn door het meerendeel van de gewestelijke raden, in verband met de bij Ord. van 19 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 549) tot stand gekomen wijziging van de locale raden-ordonnantie in zake de toekening van reis- en verblijfkosten aan raadsleden voor het bijwonen der vergaderingen (zie hiervóór), nieuwe regelingen omtrent dat onderwerp uitgevaardigd, terwijl de groote meerderheid van de in 1906 ingestelde gemeenteraden bereids heeft voldaan aan den eisch van art. 58 der locale raden-ordonnantie, dat elke locale raad minstens eenmaal in de vijf jaren, tengevolge van eene herziening, zal verklaren welke der door hem vastgestelde verordeningen en der binnen zijn ressort van kracht zijnde, door het hoofd van gewestelijk bestuur vastgestelde reglementen en keuren van politie, tegen wier overtreding straf is bedreigd, nog zullen gelden.

Locale werken. Van de verhooging der voor een vijftal gebiedsdeelen uit de koloniale geldmiddelen afgezonderde bedragen ter tegemoetkoming in de kosten van de indienststelling van eigen personeel voor de uitvoering hunner locale werken is hiervóór reeds melding gemaakt. Verder is voor de gemeente Palembang bij Ord. van 28 Dec. 1910 (Ind. St. 1910 n°. 673) en voor de gemeenten Meester-Cornelis en Cheribon bij wijze van voorloopigen maatregel bepaald, dat de uitvoering van de locale werken niet meer door den dienst van den waterstaat en 'slands burgerlijke openbare werken geschiedt.

Het aantal raden, dat zich niet blijft bepalen tot de zorg voor de instandhouding van het bestaande, maar streeft naar verbetering en uitbreiding van locale werken, neemt geleidelijk toe. Vooral de drinkwatervoorziening mag zich meer en meer in de belangstelling van die colleges verheugen. Verder werd in verscheidene locale gebiedsdeelen veel aandacht gewijd aan de verbetering van het marktwezen, aan aanleg en verbetering van wegen, aan bouw van abattoirs en aan verbetering van de afwatering. Enkele raden trokken ook de straatverlichting binnen den kring hunner bemoeienis.

Grondbedrijf. In de gemeente Batavia werden voorbereidende maatregelen genomen tot het in exploitatie brengen van het aan die gemeente toebehoorende land Menteng (zie boven). De gemeenteraad van Semarang aanvaardde voor de tot zijn ressort behoorende gronden, bestaande uit het voormalige residentie-erf te dier plaatse en eene uitgestrektheid grond in het nabijgelegen heuvelterrein (zie K. V. 1910, kol. 116), het stelsel van uitgifte in erfpacht. [1]) Met de exploitatie van het aan de gemeente Soerabaja toebehoorende land Goebeng-Djepit werd geregeld voortgegaan.

§ 3. INLANDSCH BESTUUR.

Java en Madoera.

Bij Ord. van 19 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 591) is de inlandsche gemeente-ordonnantie (Ind. St. 1906 n°. 83) o. a. aangevuld in dien zin, dat aan de hoofden van gewestelijk bestuur het recht is toegekend om de besluiten van desahoofden omtrent aangelegenheden van gewichtigen aard, waarvan sprake is in art. 6, 2de lid, der ordonnantie, te vernietigen voor zoover zij met de wet of met het algemeen belang strijden, en dat voor wijziging in de uitgestrektheid van de gebruiksaandeelen in den gemeentelijk bezeten grond of van den duur van het genot dier aandeelen de instemming van minstens drie vierden van de gezamenlijke deelgerechtigden wordt vereischt.

Het in 1900 aangenomen beginsel om, naarmate de omstandigheden zulks toelaten, in de gouvernementslanden op Java en Madoera de functiën van districtshoofd in de districten, waarin eene regentschapshoofdplaats gelegen is, ambtshalve op te dragen aan den aldaar gevestigden patih, vond in 1910 toepassing in het regentschap Djombang der residentie Soerabaja.

Nopens de in 1910 plaats gehad hebbende samenvoegingen en splitsingen van desa's komen opgaven voor in tabel II van bijlage E.

In de verdeeling in districten en onderdistricten van de residentiën Batavia, Cheribon en Semarang (zie Ind. St. 1910 nos. 367 en 407 en 1911 n°. 206) en in de formatie van het inlandsch bestuurspersoneel in de residentiën Batavia, Semarang, Pekalongan en Banjoemas (zie Ind. St. 1911 nos. 1, 2, 5 en 23) werden eenige wijzigingen gebracht van ondergeschikt belang. Voorts werd in de residentie Soerabaja het regentschap Sidajoe opgeheven en zijn gebied verdeeld tusschen de regentschappen Lamongan en Grisee, terwijl het regentschap Modjokerto gesplitst is in de regentschappen Modjokerto en Djombang (Ind. St. 1910 n°. 553).

Buitenbezittingen.

Lampongsche districten. De bij Gouv. Bt. 17 Juni 1909 n°. 24 genomen tijdelijke maatregel betreffende het bestuur over de onderafdeeling Sepoetih der afdeeling Sepoetih-Toelangbawang (zie K. V. 1910, kol. 117) is bij Gouv. Bt. 18 Juli 1910 n°. 33 definitief ingevoerd.

Billiton. Bij Gouv. Bt. 15 Nov. 1910 n°. 16 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, de assistent-resident van Billiton gemachtigd om belooningen toe te kennen aan de kampoeng-, ądjoeroe- en sekahhoofden, die zich door ijver en plichtsbetrachting hebben onderscheiden.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. Bij Gouv. Bt. 11 Aug. 1910 n°. 29 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, te Nanga Boelik in het landschap Kota Waringin een inlandsch posthouder in dienst gesteld.

Westerafdeeling van Borneo. Bij wijze van tijdelijken maatregel, zijn ten behoeve van de Pinoehlanden (onderafd. Melawi, afd. Sintang) een districtshoofd en twee politieoppassers in dienst gesteld. (Gouv. Bt. 8 Mei 1911 n°. 3).

Celebes en onderhoorigheden. Het regentschap Mandalé (onderafd. Pangkadjene, afd. Noorderdistricten) is opgeheven en ingedeeld bij het tot dezelfde onderafdeeling behoorend regentschap Segeri (Ind. St. 1910 n°. 370).

Bij Gouv. Bt. 3 Nov. 1910 n°. 38 (Ind. St. n°. 573) zijn de onderdistricten Samata en Tombolo (district en onderafdeeling West-Gowa, tijdelijke afdeeling Makasser) vereenigd tot één onderdistrict, genaamd Tombolo.

Bali en Lombok. Ten behoeve van de onderafdeeling West-Lombok (afd. Lombok) zijn bij Gouv. Bt. 6 Jan. 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 49) vier Sasaksche districtshoofden in dienst gesteld.

§ 4. BESTUUR OVER VREEMDE OOSTERLINGEN.

Van de totstandkoming van nieuwe regelingen van het passen- en wijkenstelsel voor vreemde oosterlingen op Java en Madoera is reeds melding gemaakt in hoofdst. F (kol. 95).

Omtrent regelingen met betrekking tot het bestuur over de Chineezen ter hoofdplaats Semarang, te Lambaroe (Atjeh en onderhoorigheden), te Fort de Kock (Sumatra's Westkust), in de onderafdeeling Lebong (Benkoelen), in de afdeeling Koetei en de Noordoostkust van Borneo (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) en in de afdeeling Zuid-Bali (Bali en Lombok) en over vreemde oosterlingen, geen Chineezen zijnde, te Medan (Oostkust van Sumatra) zie men Ind. St. 1910 nos. 363 en 421 en 1911 nos. 108, 189, 216, 231 en 312, en omtrent de aanwijzing van plaatsen waar wijken voor Chineezen of voor Chineezen en alle andere vreemde oosterlingen zullen zijn in de residentie Besoeki, het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden en de residentiën Palembang en Oostkust van Sumatra Jav. Ct. 1910 nos. 362 en 665 en 1911 n°. 307.

Vaststelling of wijziging der grenzen van wijken voor Chineezen of andere vreemde oosterlingen had plaats door de residenten van Batavia, Besoeki, Soerabaja en Menado (zie Jav. Ct. 1910 nos. 53, 66, 72 en 73).

[1]) Verordeningen regelende de exploitatie van het grondbedrijf voor de gemeente Semarang en de uitgifte in erfpacht van gronden door die gemeente zijn opgenomen in jaargang 1911 n°. 8 van het hiervóór bedoelde extra-bijvoegsel van de Javasche Courant.

§ 5. BIJZONDERE ONDERWERPEN.

Emigratie van Javanen en Soendaneezen naar de buitenbezittingen. Omtrent de proefnemingen tot koloniseering van landstreken in de Lampongsche districten met van Java afkomstige gezinnen en met overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang der afdeeling Lebong van de residentie Benkoelen, zie men de daaromtrent over 1910 door de leiders uitgebrachte rapporten, die als bijlage F bij dit verslag zijn gevoegd.

Bij Gouv. Bt. 20 Dec. 1910 n°. 23 is de resident van Benkoelen gemachtigd om te beschikken over ten hoogste f 5000 voor de overbrenging in 1911 van emigrantengezinnen van Java naar een terrein, gelegen in de nabijheid van Moearo Aman, de hoofdplaats der afdeeling Lebong, benevens over ten hoogste f 3000 voor het verbeteren en verlengen van de door dat terrein loopende waterleiding. De ten behoeve van die gezinnen te verrichten uitgaven zullen door de hoofden dier gezinnen worden gerestitueerd bij payementen van ten minste f 15 in 1912, f 20 in 1913 en f 25 in 1914 en, zoo noodig, ook in volgende jaren.

Bij Gouv. Bt. 23 Maart 1911 n°. 21 is, onder dezelfde voorwaarden als tevoren werden gesteld (zie K. V. 1910, kol. 118), voor het jaar 1911, ter voortzetting van de door den heer A. Th. J. van Emmerik, directeur der Witte Kruis-kolonie bij Salatiga, aangevangen proef met eene vrijwillige emigratie van Javanen naar Midden-Celebes, eene som van f 150 's maands toegestaan. Tevens is bij dat besluit vergunning verleend tot het doen overbrengen van nog 15 ongehuwde vrouwen naar de kolonie, die in het begin van October 1910 uit 128 personen bestond.

Grenzen van gewestelijke en afdeelingshoofdplaatsen. Bij Gouv. Bt. 24 Maart 1911 n°. 12 (Ind. St. n°. 257) zijn de grenzen van de hoofdplaats Soerabaja opnieuw vastgesteld, terwijl door den directeur van binnenlandsch bestuur de grenzen werden bepaald van de volgende plaatsen: Tjepoe in Rembang (zie Jav. Ct. 1910 n°. 85), Babat en Modjokerto in Soerabaja (zie Jav. Ct. 1910 n°. 66 en Bijbl. Ind. St. n°. 7300), Idi, Takengon, Koeala Simpang, Tjalang en Blang Kedjeren in Atjeh en onderhoorigheden (zie Bijbl. Ind. St. nos. 7301 en 7330), Belawan ter Oostkust van Sumatra (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7304), Djeboes, Belinjoe en Pangkalpinang in Banka en onderhoorigheden (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7258), Waingapoe en Atapoepoe in Timor en onderhoorigheden (zie Jav. Ct. 1910 n°. 98 en Bijbl. Ind. St. n°. 7257) en Kajeli en Djikoemerasa in Amboina (zie Jav. Ct. 1910 n°. 98).

Saluutschoten. Bij Gouv. Bt. 16 Dec. 1910 n°. 60 (Ind. St. n°. 661) is, met intrekking van het bestaande reglement (Ind. St. 1904 n°. 454), een nieuw reglement op de saluutschoten vastgesteld.

Vuurwapens en ammunitie. Het bij Gouv. Bt. 29 April 1905 n°. 14 (Ind. St. n°. 276) bepaalde omtrent de verstrekking van wapens en ammunitie uit den voorraad van het departement van oorlog aan andere departementen onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 24 Aug. 1910 n°. 15 (Ind. St. n°. 452).

Rijwielen. Bij Ord. van 5 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 465) is een „Algemeen reglement op het gebruik van rijwielen op de openbare wegen in Nederlandsch-Indië" vastgesteld.

II. PERSOONLIJKE DIENSTEN.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Volgens de gehouden aanteekeningen omtrent de in de gouvernementsresidentiën door de inlandsche bevolking (buiten die op de particuliere landerijen) in heerendienst gepresteerde dagdiensten, zouden in 1910 voor gewone heerendiensten 12 550 670 dagdiensten zijn verricht, tegen 14 064 275, uitsluitend voor gewone werken, in 1909. In zes gewesten zijn 209 272 dagdiensten meer en in de negen andere 1 722 877 dagdiensten minder gepresteerd dan in 1909, welke verschillen zijn toegelicht in noot *a* van bijlage G, sub I, waarin het gebruikelijk overzicht is opgenomen der vorderbare en der gepresteerde dagdiensten van heerendienstplichtigen.

De gehouden aanteekeningen (die, evenals de heerendienstordonnantiën, geen betrekking hebben op de gemeentelijke diensten) doen zien, dat gemiddeld over alle dasa's van het gebied, waarvoor verordeningen als evengemeld zijn uitgevaardigd, per heerendienstplichtige gedurende 1910 gevorderd zijn: ruim 0,1 (Madoera), ruim 0,08 (Semarang), ruim 0,3 (Bantam), ruim 1,2 (Rembang), ruim 2,7 (Cheribon), ruim 3,5 (Banjoemas), ruim 4,1 (Batavia), ruim 1,1 (Pekalongan), ruim 4,5 (Kediri), ruim 4,7 (Pasoeroean), ruim 4,6 (Madioen), ruim 5 (Besoeki), ruim 5,2 (Preanger-Regentschappen), ruim 7,5 (Kedoe) en ruim 6 (Soerabaja) dagdiensten.

Van bestuurswege is ook in 1910 weder alles aangewend om den heerendienstarbeid der bevolking zooveel doenlijk te verlichten.

Overeenkomsten met de heerendienstplichtigen omtrent den afkoop voor zekeren termijn van een of meer diensten of onderdeelen van diensten, waartoe zij verplicht zijn, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905 (Ind. St. n°. 520), kwamen in 1910 behalve in Batavia, Besoeki, Madioen, Kediri en Madoera, in alle gewesten tot stand (zie het overzicht in bijlage G, sub II).

Plaatsvervanging en individueele afkoop kwamen weer veelvuldig en onder allerlei vormen voor, voornamelijk bij de diensten ten behoeve van de wegen. Onwettige vordering van heerendiensten werd niet en onwettige vrijstelling van dienstplichtigen een enkele maal geconstateerd.

Nopens de opbrengst in 1910 van het door de heerendienstplichtige bevolking verschuldigd hoofdgeld, als aequivalent voor afgeschafte heerendiensten, zijn opgaven verstrekt in bijlage H. Daaruit blijkt, dat de aanslag in het hoofdgeld bedroeg f 3 795 235, van welk bedrag bij het einde van het jaar f 3 795 064 was aangezuiverd, zoodat, na aftrek van de aan de desahoofden toekomende 8% collecteloon, zuiver overbleef f 3 491 459.

Bij Ord. van 19 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 498) is, in verband met de op 1 Januari 1911 in werking getreden wijziging van art. 83 van het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië (vgl. Ind. St. 1908 n°. 536, juncto 1910 n°. 499), nalatigheid of onwil in het verrichten van wettiglijk gevorderde heeren-, gemeente- en cultuurdiensten uitdrukkelijk strafbaar gesteld.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

In verband met de opheffing van de tijdelijke afdeeling Bambel (Atjeh en onderhoorigheden) en de toevoeging van het rechtstreeks bestuurd gebied van die afdeeling, met het landschap Troemon, als onderafdeeling Singkel aan de afdeeling Westkust van Atjeh (zie hoofdst. C, § 3), is de voor het genoemde rechtstreeks bestuurd gebied uitgevaardigde heerendienstregeling (Ind. St. 1909 n°. 525, juncto 1910 n°. 471) bij Ord. van 9 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 637) gewijzigd in dien zin, dat die regeling, met ingang van 1 Januari 1911, van toepassing zal zijn voor het onder rechtstreeksch bestuur staand gebied in de onderafdeeling Singkel. Ook de voorschriften ter uitvoering van de bewuste regeling ondergingen eene dergelijke wijziging (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7337).

Bij Ord. van 5 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 624) is voor de afdeelingen Makasser — uitgezonderd de hoofdplaats van dien naam met buitenwijken — en Bonthain van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden eene, op 1 Januari 1911 in werking getreden nieuwe heerendienstregeling uitgevaardigd, ter vervanging van die in Ind. St. 1900 n°. 55. Zij komt in hoofdzaak met de oude regeling overeen, behoudens dat het in gewone omstandigheden te vorderen maximum aantal dagdiensten per hoofd en per jaar is teruggebracht van 38 tot 30 en dat zij enkele categorieën van heerendiensten vermeldt die, hoewel tot dusver niet uitdrukkelijk met name genoemd, van oudsher, in overeenstemming met de bestaande gebruiken, instellingen en behoeften, werden gevorderd, dan wel ten onrechte als gemeentediensten werden beschouwd. Voorschriften ter uitvoering van de nieuwe regeling werden vastgesteld bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1910 n°. 48 (Bijbl. Ind. St. n°. 7335).

De opgaven over 1910 van het aantal heerendienstplichtigen in de gewesten der buitenbezittingen, waar heerendienstregelingen werken, en omtrent den aard en den omvang van den door hen gepresteerden arbeid (buiten de gemeentelijke diensten) zijn opgenomen in bijlage J. Voor zooveel uit die opgaven blijkt, zijn in Sumatra's Westkust, Palembang, Billiton, de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Atjeh en onderhoorigheden, Celebes en onderhoorigheden en Amboina minder dagdiensten gepresteerd dan in 1909. Wat de gewesten betreft, waar de dienstprestatie grooter was dan in 1909, wordt zulks voornamelijk toegeschreven aan meer arbeid voor aanleg, onderhoud of herstelling van wegen, bruggen en duikers.

Tewerkstelling van heerendienstplichtigen op verderen afstand van hunne woningen dan het daarvoor aangenomen maximum vond, na bekomen machtiging van de gewestelijke bestuurders, plaats in Benkoelen, Banka en onderhoorigheden, Lampongsche districten, de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, de afdeeling Bonthain van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden en de afdeelingen Menado en Gorontalo der residentie Menado.

Plaatsvervanging en afkoop van heerendiensten kwamen ook in 1910 veelvuldig voor.

De aanslag van de ter hoofdplaats Benkoelen geheven wordende belasting als aequivalent voor vrijstelling van het werk aan wegen en bruggen aldaar (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58) bedroeg in 1910 voor inlanders f 3338 en voor vreemde oosterlingen f 456, van welke bedragen in dat jaar respectievelijk f 2372 en f 332 geïnd werd. Van den achterstand over vorige jaren, ad f 4 903,16, is in 1910 f 1871,70 afbetaald.

Van den aanslag over 1910 der door de bevolking ter hoofdplaats Makasser verschuldigde belasting van f 5 's jaars per hoofd, als aequivalent voor vrijstelling van heerendiensten (Ind. St. 1891 nos. 111 en 112 en 1903 n°. 126), ad f 13 590, bedroeg de achterstand bij het einde des jaars f 2 138,71, terwijl de achterstallige gelden van het voorafgegane jaar geheel waren aangezuiverd.

III. LANDELIJKE INKOMSTEN.

Landrente (in de gouvernementslanden op Java en Madoera). Behalve in de residentie Preanger-Regentschappen, waar de in Ind. St. 1896 n°. 126, juncto 1906 n°. 188 en 1909 n°. 591, opgenomen afzonderlijke landrente-regeling werkt, alsmede in een aantal districten van de residentiën Batavia, Cheribon, Banjoemas en Kedoe, voor welke de bij Ord. van 25 Juni 1907 (Ind. St. n°. 277), juncto die van 20 Maart 1909 (Ind. St. n°. 208) en 22 Dec. 1909 (Ind. St. n°. 591), vastgestelde nieuwe regeling geldt, is voor het jaar 1910, in afwachting van de verdere invoering dier nieuwe regeling, de aanslag weder geregeld volgens de in October 1905 verstrekte voorschriften (zie K. V. 1907, kol. 151).

De landrente-aanslag in de Preanger-Regentschappen is in 1910, in verband met het verstrijken van den eersten tienjaarlijkschen termijn, in een zestal districten herzien, terwijl buiten dat gewest in dat jaar de nieuwe regeling in werking trad in 2 districten der residentie Batavia, 4 districten der residentie Cheribon, 4 districten der residentie Banjoemas en 6 districten der residentie Kedoe. In bijlage K, sub *B* en *C*, zijn, met betrekking tot die districten, overzichten opgenomen van de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en van het bedrag van den aanslag in de landrente vóór en nà de invoering van de nieuwe regeling of van de herziening van den eersten tienjaarlijkschen aanslag.

Uit de gewestelijke opgaven nopens den aanslag en de inning van de landrente over 1910 (zie bijlage K, sub *A*) blijkt, dat de totale aanslag in 1910 bedroeg f 19 197 568, tegen f 19 068 067 (verbeterde opgaaf) in 1909, zijnde dus eene vermeerdering met f 129 501. Misgewas en buitengewone en gewichtige redenen leidden tot het verleenen van vrijstelling tot een bedrag van f 909 914, terwijl f 192 067 moest worden afgeschreven wegens het onbeplant blijven van gronden.

Door een en ander moest dus de aanslag verminderd worden met f 1 101 981 (in 1909 met f 526 243), zoodat werkelijk viel te heffen f 18 095 587, tegen f 18 541 825 in 1909. De mindere opbrengst was hoofdzakelijk een gevolg van de aanzienlijke bedragen, die in 1910 moesten worden afgeschreven wegens deugdelijk geconstateerd misgewas en het onbeplant blijven van voor vast aangeslagen gronden. Op ult. December 1910 was van den aanslag nog niet aangezuiverd f 22 389.

Door de met de inning belaste personen werd geïnd maar niet verantwoord f 6039.

Bij de inspectie voor de landelijke inkomsten en verplichte diensten zijn een tweede adjunct-inspecteur en elf adjunct-controleurs ten behoeve van het landrente-onderzoek in dienst gesteld (Ind. St. 1910 n°. 506).

Andere landelijke inkomsten. Hiermede worden bedoeld de vertieningsbelasting en de tesangheffing in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden [1]), de belasting op de sawahs en die op de tegalvelden en tuinen in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana en Lombok (Bali en Lombok), de belasting op de vischvijvers van Java en Madoera en de verhuur van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz. in sommige gewesten op en buiten Java.

De omtrent deze heffingen ontvangen cijferopgaven zijn opgenomen in bijlage K, sub II.

[1]) Bij Ord. van 3 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 575) is bepaald dat in het met 1 Januari 1911 bij het rechtstreeks bestuurd gebied ingelijfde landschap Gowa de heffing van de vertieningsbelasting achterwege wordt gelaten.

IV. AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN; UITGIFTE VAN GROND.

In aansluiting bij de voorziening getroffen bij de Ord. van 20 Maart 1909 (Ind. St. n°. 211) met betrekking tot de prijsgeving van erfpachtsrechten op Java en Madoera — zie K. V. 1909, kol. 158 — is bij Ord. van 18 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 546) eene regeling vastgesteld van de prijsgeving van rechten van opstal op domeingrond, rechten van erfpacht ten behoeve van de uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw en rechten van erfpacht op domeingrond in de buitenbezittingen. Men zie omtrent dit onderwerp ook Bijbl. Ind. St. n°. 7319.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Het ontwerp van een herzien reglement omtrent de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoek bleef nog in behandeling.

De commissie tot herziening en codificatie van de voor de gouvernementslanden op Java en Madoera geldende bepalingen van agrarischen aard (vgl. K. V. 1907, kol. 152/3) kwam met hare taak gereed en is in verband daarmede ontbonden. Hare voorstellen worden in gezette overweging genomen.

Bij de wet van 7 Nov. 1910 (Ned. St. n°. 317, Ind. St. 1911 n°. 38) is, ter bevordering van de terugbrenging van de particuliere landerijen op Java of van gedeelten daarvan tot het staatsdomein, vastgesteld langs welken weg dat doel kan worden bereikt, buiten het geval van overdracht tengevolge van vrijwilligen verkoop.

Conversie van communaal in erfelijk individueel grondbezit had in 1910 plaats in één desa van de afdeeling Soerabaja.

Vervanging van de periodieke verdeeling der communale bouwgronden door het stelsel van vaste aandeelen kwam niet voor.

Vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom. Tot het verkrijgen van agrarischen eigendom op den voet van K. B. 16 April 1872 n°. 29 (Ind. St. n°. 117) zijn gedurende 1910 164 aanvragen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke uitgestrektheid van ruim 993 bouws, aanhangig gemaakt, zoodat, met de op ult. 1909 aanhangig gebleven 91 aanvragen voor ruim 482 bouws (verbeterde opgaaf), in 1910 te behandelen vielen 255 aanvragen voor ongeveer 1476 bouws, waarvan er 92, voor ruim 476 bouws, zijn toegewezen en 18, betreffende bijna 116 bouws, zijn afgewezen, terwijl 7 aanvragen voor bijna 53 bouws werden ingetrokken; de overige bleven aanhangig. Tengevolge van de nieuwe toewijzingen behoorde bij het einde van 1910 eene uitgestrektheid van ruim 9476 bouws aan inlanders in agrarischen eigendom toe (vgl. de gewestelijke opgaven in tabel II van bijlage L).

Verhuur van in agrarischen eigendom verkregen gronden geschiedde in de residentiën Pekalongan, Soerabaja, Madioen en Kediri, voornamelijk voor de beplanting met suikerriet.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. In 1910 zijn in de gouvernementsresidentiën (uitgezonderd Batavia en Madoera, waar weder geen grondverhuringen voorkwamen), op den voet van de Ord. in Ind. St. 1900 n°. 240, 17 297 huurovereenkomsten bekrachtigd, betrekking hebbende op 199 258 bouws (zijnde 684 overeenkomsten en 10 899 bouws meer dan in 1909). Nadere opgaven daaromtrent bevat tabel I van bijlage L. De gewestelijke verslagen maken melding van 32 overtredingen (27 door Europeanen en 5 door vreemde oosterlingen) van de ordonnantie en van 104 gevallen, waarin de bekrachtiging geweigerd werd.

Ontginning door inlanders van woesten (niet tot de desa's behoorenden) grond. Uit de gewestelijke statistiek, opgenomen in bijlage L, sub III, blijkt, dat gedurende 1910, op den voet der ontginningsordonnantie (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416), aan 32 273 inlanders vergunning is verleend om domeingrond te ontginnen, en wel tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 24 903 bouws, tegen 30 973 bouws te ontginnen door 40 403 aanvragers, in 1909. Van de vóór 1910 verleende vergunningen van dezen aard kwamen er in dat jaar 937 te vervallen, betrekking hebbende op 875 bouws (in 1909 1115 vergunningen voor 1164 bouws), hoofdzakelijk wegens het niet nakomen van de bij de vergunningen gestelde voorwaarden.

Afgewezen, op soortgelijke gronden als daarvoor tot dusver golden, zijn 1831 aanvragen, betrekking hebbende op 2650 bouws.

Het aantal gestraften wegens eigenmachtige ontginning bedroeg in 1910 5789 (tegen 6164 in 1909), van wie respectievelijk 582, 423, 770, 853, 559, 1028 en 492 alleen in de residentiën Preanger-Regentschappen, Pekalongan, Rembang, Pasoeroean, Besoeki, Madioen en Kediri.

Van de desahoofden werd, als gewoonlijk, weinig medewerking ondervonden bij het tegengaan van overtredingen der ontginningsordonnantie.

Uitgifte van grond in erfpacht. Gedurende 1910 zijn in erfpacht toegezegd 76 perceelen, tegen 42 in 1909 en 131 in 1908. Van deze 76 perceelen zijn er 2 in hetzelfde jaar afgestaan, en daar nog kon worden besloten tot de uitgifte van 99 in vorige jaren in erfpacht toegezegde perceelen en tot den afstand van 6 perceelen zonder voorafgegane toezegging, terwijl bovendien nog 15 perceelen na openbare aanbieding zijn afgestaan, zijn in 1910 in het geheel afgestaan 122 perceelen, tegen 94 in 1909 en 100 in 1908.

Het aantal gedurende 1910 ingeschreven (door de aanvragers aanvaarde) perceelen bedroeg 110 (waarvan 63 in 1910 en 47 in vorige jaren afgestaan), gezamenlijk groot 36 218 bouws, tegen 69 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 15 893 bouws, in 1909. Van de in 1910 aanvaarde perceelen, van welke er 8 ten name van Chineezen, 1 ten name van eene inlandsche vennootschap en de overige ten name van Europeanen of cultuurmaatschappijen zijn ingeschreven, waren er 13 bestemd tot uitbreiding van bestaande ondernemingen, zoodat zij niet voor den vollen termijn van 75 jaren, doch voor den verderen duur van het reeds op die ondernemingen gevestigd erfpachtsrecht zijn afgestaan. Ten opzichte van 28 perceelen in de Preanger-Regentschappen en 1 perceel in Pasoeroean is in de erfpachtsakte het verbod om koffie te telen opgenomen. Van de in 1910 aanvaarde perceelen is voor 31 de canon vastgesteld op f 1,50 tot f 5, voor 5 op f 1,25 en voor 73 op f 1 per bouw 's jaars, terwijl de afstand van een voor den aanleg van vischvijvers bestemd perceel plaats vond tegen een jaarlijkschen pachtschat van f 0,50 per bouw.

Werd, zooals hiervóór is gezegd, het areaal van de in erfpacht uitgegeven gronden, tengevolge van de aanvaarding van 110 nieuwe perceelen, met 36 218 bouws vergroot, het onderging daarentegen eene vermindering met 5749 bouws wegens terugkeer aan het Gouvernement van 19 perceelen en 8 perceelsgedeelten. Aangezien op ult. 1909 in erfpacht werden bezeten (volgens verbeterde opgaven: zie de noten *d*

t/m k van tabel IV A van bijlage L) 2844 perceelen, ter gezamenlijke grootte van 609 013 bouws, was, als gevolg van de besproken verandering, het areaal bij het einde van 1910 gestegen tot 639 482 bouws, verdeeld over 2935 perceelen. Behalve deze perceelen, waarop tijdens de uitgifte in erfpacht nog geen titel gevestigd was, waren op ult. 1910 nog, als in erfpacht bezeten, ingeschreven 82 perceelen (35 622 bouws), uitmakende gronden, welke tevoren als huurgronden te boek stonden (zie de volgende rubriek). Uit tabel IV A van bijlage L blijkt hoe de voormelde 639 482 bouws, naar gelang ook van het aantal perceelen, waarvoor die uitgestrektheid stond ingeschreven, over de gewesten verdeeld waren, en van welke jaren de uitgifte dagteekent.

Bij het einde van 1910 bedroeg het aantal nog niet aanvaarde, reeds afgestane perceelen 197, betrekking hebbende op 39 828 bouws, en dat der toegezegde, maar nog niet afgestane perceelen 208, met eene uitgestrektheid van 179 957 bouws. Cijfers per gewest vindt men in de voormelde tabel IV A. Het aantal aanvragen, in 1910 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 206, tegen 100 in 1909.

Het over 1910 door de verschillende erfpachters op Java — ook door hen die gewezen huurgronden in erfpacht bezitten — aan canon verschuldigde bedroeg f 1 436 060,85. Omtrent de aanzuivering, ook over vorige jaren, zij verwezen naar tabel IV B van bijlage L.

Bij het einde van 1910 waren, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), dan wel op dien van de ordonnantie in Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1905 n°. 153 en 1908 n°. 263, tot regeling van den afstand van grond tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw, toegezegd 38 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 417 bouws, en afgestaan, doch nog niet aanvaard 24 perceelen, tot eene gezamenlijke grootte van 202 bouws, terwijl 156 perceelen, tot eene gezamenlijke grootte van 2034 bouws, door de aanvragers waren aanvaard (vgl. de gewestelijke opgaven sub IV C van bijlage L). Het aantal aanvragen, in 1910 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 5, tegen 8 in 1909.

Vervanging van huur door erfpacht. De oppervlakte van de erfpachtsperceelen, welke uit gewezen huurgronden bestaan, bedroeg op ult. 1910 35 622 bouws, verdeeld over 82 perceelen (vgl. noot *a* van tabel IV A van bijlage L).

Verhuur van grond. Voor andere dan landbouwdoeleinden waren op ult. 1910 van kracht 105 huurovereenkomsten, namelijk voor terreinen in de residentiën Batavia 26, Preanger-Regentschappen 2, Cheribon 1, Pekalongan 1, Rembang 16, Soerabaja 48, Pasoeroean 7, Besoeki 2, Banjoemas 1 en Kedoe 1. Het verschuldigde wegens huursom bedroeg respectievelijk f 4216, f 63, f 30, f 6, f 246, f 4686, f 126, f 18, f 5 en f 4. De in de baai van Sidajoe (Soerabaja) door aanslibbing ontstane, onder de benamingen tambak wader pari en tanah tlatah laoet bekende gronden werden aan de bevolking verhuurd voor f 4517, terwijl de in de residentiën Rembang en Soerabaja gelegen, ten behoeve van de werken in de Solo-vallei onteigende en, na de staking van die werken, verhuurde gronden respectievelijk f 4202 en f 2368 aan huur opbrachten.

Verkoop van grond. De uitgestrektheid van de kleine stukken grond, die in 1910 voor woonerven en nijverheidsinrichtingen door het Gouvernement aan particulieren in eigendom zijn afgestaan, bedroeg in het geheel 2 841 269 M²., waarvoor aan koopsommen bedongen is f 360 728. Gespecificeerde opgaven daaromtrent zijn te vinden in tabel V van bijlage L.

Uitgifte van grond met het recht van opstal. De onder dezen titel in 1910 door het Gouvernement aan particulieren afgestane kleine stukken domeingrond besloegen gezamenlijk 2 825 097 M²., waarvoor door de verkrijgers verschuldigd was f 77 145 (zie tabel V van bijlage L).

Uitgifte van grond in bruikleen of met het recht van gebruik. Voor de uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), waren op ult. 1910 in bruikleen afgestaan 29 perceelen, waarvan 15 betrekking hadden op 70 bouws en 14 op 131 059 M². Cijfers per gewest vindt men in tabel VI van bijlage L.

Met het recht van gebruik werden in 1910 afgestaan 4 stukken grond (1 stuk in elke der residentiën Preanger-Regentschappen en Madoera en 2 stukken in Pasoeroean, respectievelijk groot 7000, 8000, 7630 en 4858 M².) aan de vereeniging ,,Oofteelt'' voor den aanleg van proeftuinen tot verbetering van de vruchtenteelt en 1 perceel in Madioen, groot 8665 M²., voor den aanleg van een waterreservoir.

Beschikking door het Gouvernement over grond in het bezit van derden. Een overzicht van de in 1910 plaats gehad hebbende onteigening bij minnelijke schikking van voor de uitvoering van 's lands werken benoodigde gronden, bij de inlandsche bevolking in gebruik, is opgenomen sub VII van bijlage L.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. De omtrent dit onderwerp voor de residentiën Lampongsche districten, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Amboina uitgevaardigde regelingen vonden, evenals in het voorafgegane jaar, ook in 1910 alleen toepassing in de residentie Menado, waar 22 huurovereenkomsten werden gesloten.

Ontginning door inlanders van domeingrond. In de residentie Menado werd, op den voet van Ind. St. 1896 n°. 107, in 1910 respectievelijk aan 1, 63 en 384 personen vergunning verleend tot ontginning van 3, ± 29 en ± 260 bouws in de afdeelingen Amoerang, Tondano en Gorontalo.

In de residentiën Benkoelen en Lampongsche districten, waar dit onderwerp niet wettelijk is geregeld, werd in dit verslagjaar van het onbeperkte ontginningsrecht door de bevolking een zeer ruim gebruik gemaakt voor den aanleg van rijstvelden en pepertuinen en wat het eerstgenoemd gewest aangaat, ook ten behoeve van de koffie- en karet (ficus elastica) cultuur.

Met het oog op de eventueele uitgifte in erfpacht van groote uitgestrektheden grond in de Lampongsche districten zijn aldaar van bestuurswege complexen domeingrond voor de uitbreiding van den inlandschen landbouw gereserveerd.

Uitgifte van grond in erfpacht. Bij Ord. van 2 Juli 1910 (Ind. St. n°. 378) is met betrekking tot de heruitgifte van grond in erfpacht voor de gouvernementslanden in de buitenbezittingen eene zelfde regeling getroffen als bij K. B. 24 Dec. 1909 n°. 64 (Ind. St. 1910 n°. 185) voor de gouvernementslanden op Java en Madoera werd vastgesteld.

Bij Ord. van 27 Maart 1911 (Ind. St. n°. 264) zijn de bepalingen, regelende den afstand in erfpacht van gronden in de buitenbezittingen nader gewijzigd en aangevuld en tevens in hun geheel opnieuw vastgesteld, terwijl, in navolging van de voor Java en Madoera geldende regeling in Ind. St. 1904 n°. 304, bij Ind. St. 1911 n°. 265 eene instructie is vastgesteld voor de behandeling van aanvragen van gronden met dien titel.

In 1910 kwamen 103 aanvragen om uitgifte in erfpacht van domeingrond tot afdoening (tegen 39 in 1909), van welke er 45 (waaronder 4 gedeeltelijk) zijn afgewezen. De 62 (waaronder 4 gedeeltelijk) ingewilligde aanvragen hadden betrekking op een gelijk aantal perceelen, tot eene geschatte uitgestrektheid van 129 298 bouws.

Van het beginsel om slechts bij uitzondering den canon

lager te stellen dan het in 1888 aangenomen minimum van f 1 per bouw 's jaars, tenzij het streken geldt, waarvoor een lager bedrag vooralsnog aanbeveling verdient tot aanmoediging van de vestiging eener particuliere landbouwnijverheid, is in 1910 afgeweken ten aanzien van 1 perceel in Benkoelen (maatstaf f 0,25 per bouw 's jaars), 5 perceelen in Palembang (maatstaf f 0,50 voor 1 en f 0,25 voor 4 perceelen), 3 perceelen in Djambi (maatstaf f 0,75), 3 perceelen in Atjeh en onderhoorigheden (maatstaf f 0,75 voor 1 en f 0,50 voor 2 perceelen) en 1 perceel in Celebes en onderhoorigheden (maatstaf f 0,25).

Ingeschreven, d. i. door de aanvragers (28 Europeanen en 16 naamlooze vennootschappen) aanvaard, zijn in 1910 44 perceelen — waarvan er 1 in 1904, 1 in 1907, 11 in 1908, 22 in 1909 en 9 in 1910 waren toegezegd —, naar schatting gezamenlijk groot 85 628 bouws. Voor al deze perceelen, afgestaan voor den tijd van 75 jaren, is als maatstaf van den jaarlijkschen canon aangenomen het maximum van f 1 per bouw, met uitzondering van 14 perceelen, waarvoor als jaarlijksche pachtschat per bouw gevorderd is: voor 2 perceelen in de Padangsche Benedenlanden onderscheidenlijk f 0,50 en f 0,85, voor 1 perceel in de Padangsche Bovenlanden f 0,25, voor 1 perceel in Atjeh en onderhoorigheden f 0,50, voor 1, 3 en 3 perceelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo respectievelijk f 0,10, f 0,25 en f 0,50 en voor 3 perceelen in Menado f 0,45.

Van de vóór 1910 aanvaarde perceelen zijn er in dat jaar 8 geheel en 7 gedeeltelijk door het Gouvernement teruggontvangen, hetgeen het areaal der erfpachtsgronden deed verminderen met 38 890 bouws. Aangezien op het einde van 1909 in erfpacht werden bezeten (volgens verbeterde opgaven; zie bijlage L, sub IV A) 272 perceelen, waarvan er 271 eene gezamenlijke grootte hadden van 303 162 bouws (van 1 perceel, uitmakende de oostelijke groep der Postiljon-eilanden, is de juiste grootte niet bekend), stonden dus op ult. 1910 te boek 308 perceelen, waarvan er 307 eene uitgestrektheid besloegen van 349 900 bouws.

Ingevolge Ind. St. 1886 n°. 39 was over 1910 slechts canon te betalen voor de 172 vóór 1905 aanvaarde perceelen. Het verschuldigde bedrag beliep f 116 965,81[5]. Omtrent de aanzuivering gedurende 1910, ook wegens achterstand over vorige jaren, wordt verwezen naar tabel IV B van bijlage L.

Tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw op den voet van Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1908 n°. 263 werden in de residentiën Menado en Palembang in erfpacht toegezegd respectievelijk 1 en 2 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van ongeveer 17 bouws, tegen betaling van een pachtschat van f 0,50, f 0,40 en f 0,35 per bouw 's jaars. Het erfpachtsrecht op de in laatstgenoemd gewest gelegen 2 perceelen werd nog in 1910 aanvaard.

Verhuur van grond. De bestaande overeenkomsten, betreffende de verhuur door het Gouvernement van de landen Lajang en Totaka in de afdeeling Makasser (Celebes en onderhoorigheden), de met klapperboomen begroeide tot het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden behoorende eilandjes en de klappertuinen op het eiland Kelemoa (Billiton) bleven voortloopen. Uit dien hoofde was respectievelijk verschuldigd f 731, f 2120 en f 84.

Aan huurpenningen van eenige aan de bevolking verhuurde domeingronden (tuinen) en sawahs op Bali (Boeleleng en Djembrana) moest in 1910 f 2 346,78 worden betaald, tegen f 2 918,50 in 1909.

Uitgifte van grond in eigendom of met recht van opstal. Hieromtrent zij verwezen naar de gewestelijke opgaven in tabel V van bijlage L.

Uitgifte van grond met recht van gebruik. Onder dezen titel werd in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo eene uitgestrektheid van 3702 M². domeingrond kosteloos afgestaan.

V. AGRARISCHE EN KADASTRALE OPNEMINGEN.

§ 1. AGRARISCHE OPNEMINGEN.

Op Lombok werden in 1910 voltooid de metingen in het belang van de aanvulling of verbetering van de in 1907 geëindigde agrarische opnemingen, de opneming der ambtsvelden van kjais en panghoeloes en de opnemingen en kaarteeringen van gronden, welker opbrengst aan instellingen van openbaren of godsdienstigen aard reeds van ouds was of alsnog zal worden toebedeeld (zie K. V. 1909, kol. 127), zoomede die van de petjatoe- (ambts-) velden der desa- en sawah-beambten, waarmede in dat jaar een aanvang was gemaakt. De opmeting van de kunstmatig bevloeide en van regen afhankelijke sawahs in Oost-Lombok kwam eveneens gereed, waarna met het opmeten van de tuinen in Midden- en Oost-Lombok werd begonnen.

De detail-werkzaamheden in Zuid-Bali (zie t. a. p.) werden in 1910 voortgezet.

Op het einde van 1910 waren alle metingen, berekeningen, kaarteeringen en registreeringen betreffende de bouwvelden in de onderafdeeling Badoeng en in het district Pajangan (landschap Gianjar) voleindigd, terwijl in de onderafdeeling Tabanan werden opgemeten 18 980 bouws sawahs en droge gronden en 30 soebaks in kaart werden gebracht.

Voor de bijhouding, aanvulling en herziening van de reeds verzamelde gegevens omtrent de bouwgronden in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana was, evenals in 1909, één inlandsch landmeter werkzaam.

§ 2. KADASTER.

Bij het einde van 1910 waren bij den kadastralen dienst werkzaam 1 ingenieur, chef van den dienst, 1 inspecteur, 3 bewaarders, 31 landmeters en adjunct-landmeters, 1 commies, 6 klerken, 5 hoofd-mantri's en 115 mantri's en élève-mantri's.

Bij Gouv. Bt. 6 Mei 1910 n°. 39 (Ind. St. n°. 300) is de bezoldiging van het personeel van het kadaster opnieuw vastgesteld en bepaald, dat de formatie van dat personeel jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

Bij Gouv. Bt. 2 Nov. 1910 n°. 25 (Ind. St. n°. 570) zijn nieuwe bepalingen vastgesteld betreffende het afleggen van het examen ter verkrijging van het diploma van geëxamineerd en beëedigd landmeter in Nederlandsch-Indië.

In het overzicht sub III van bijlage E zijn de voornaamste

verrichtingen van het kadaster onder cijfers gebracht. Door het kadaster-personeel zijn in 1910 voorts nog diensten verricht voor de vaststelling van den tusschentijds gewijzigden verpondingsaanslag voor de tijdvakken 1905—1910 en 1911—1912; het opmaken van meetbrieven voor den afstand in eigendom van gronden behoorende tot het domein Bloeboer (Batavia); de vestiging van erfpachtsrechten tot de uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw door minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden; het hermeten en de grensuitzetting van erfpachtsperceelen; de vervaardiging van verschillende overzichts- en andere kaarten ten behoeve van gewestelijke en gemeentebesturen; de verstrekking van kaarten en staten van coördinaten van de door den kadastralen dienst verrichte triangulaties op Java aan den topographischen dienst; de verbetering van de verpondingsadministratie in de gewesten Bantam, Kedoe, Kediri en Besoeki; de opmeting van aangeslibde gronden in de baai van Sidajoe (Soerabaja) en de verstrekking van gegevens en inlichtingen aan bestuurs- en gemeente-ambtenaren in het belang van de verpondings- en van de inkomstenbelasting.

Aan ten bate van den lande ontvangen salarissen voor verrichtingen ten gerieve van het publiek is in 1910 in 's lands kas gestort f 101 331, tegen f 88 492 in 1909.

Voor de bijhouding van het kadaster en de uitoefening van de functiën van gouvernements-landmeter (met inbegrip van de kosten voor onderhoud van de triangulatie-pilaren van den kadastralen, den topographischen en den voormaligen geographischen dienst) is in 1910 uitgegeven f 323 343 (volgens voorloopige boekingen), tegen f 309 461 (verbeterde opgave) in 1909.

VI. PAKETVAART EN ANDERE STOOMVAARTDIENSTEN.

De bediening van de paketvaart in den Indischen Archipel vanwege de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, ingevolge het met haar gesloten contract (zie Bijbl. Ind. St. n°. 4569, Ind. St. 1899 n°. 212 en Bijbl. Ind. St. nos. 6669, 6678 en 6925), had ook in 1910 zonder stoornis plaats. De in kol. 129 van K. V. 1910 vermelde tijdelijke opneming van Soembawabesar in den contractueelen dienst XI (Soerabaja—Ampenan—Sawoe—Kisar—Serwaroe—Port Darwin) is bestendigd, terwijl Port Darwin — vgl. K. V. 1909, kol. 163 — uit dien dienst vervallen is (Gouv. Bt. 30 Jan. 1911 n°. 7; Jav. Ct. n°. 11). Uit den contractueelen dienst V (Batavia—Belawan Deli—Riouw—Bengkalis—Siak) is Tandjoengpinang (Riouw) uitgeschakeld, terwijl in dienst X*a* (Makasser—Boeton—Boengkoe—Loewoek) Boenta als eindpunt aangewezen is (Gouv. Btn. 7 Jan. en 20 Maart 1911 nos. 47 en 16; Jav. Ct. nos. 7 en 25). Voorts zijn in de contractueele diensten II (Padang—Priaman—Sibolga—Goenoengsitoli—Oelee Lheue—Sabang), XII (Amboina—Banda Neira—Kei-, Aroe- en Tanimbar-eilanden) en XIII*a* (Amboina—Saparoea—Fakfak—Kaitero—Kajeli—Piroe), bij wijze van tijdelijken maatregel, respectievelijk opgenomen Saibi (Mentawei-eilanden), Lakateroe (Jamdena) en Kaimana (Nieuw-Guinea) en vervallen Priaman, Adaoet (Selaroe) en Kaitero (Nieuw-Guinea), terwijl de eveneens uit dienst XIII*a* vervallen plaats Kajeli (Boeroe) in dienst XIII*b* is opgenomen (Gouv. Btn. 6 Sept. 1910 en 9 Jan., 16 Febr., 8 en 15 Maart en 4 April 1911 nos. 17, 25, 30, 5, 20 en 12; Jav. Ct. 1910 n°. 76 en 1911 nos. 7, 17, 23 en 28). Eindelijk is bij Gouv. Bt. 27 Mei 1911 n°. 51 (Jav. Ct. n°. 44) aan de Maatschappij vergunning verleend om gedurende den tijd, dat de zeeplaatsen Batavia en Tandjoengpriok wegens cholera besmet zijn verklaard, in dienst I (Batavia—Telokbetong—Kroë—Benkoelen—Padang—Oelee Lheue—Sabang—Sigli—Langsar) op de heenreis Kroë en in dienst IV (Batavia—Muntok—Palembang—Moearosabak—Djambi) op de heen- en terugreis Moearosabak niet aan te doen.

Met betrekking tot de door de Maatschappij onderhouden niet-contractueele diensten zij het volgende medegedeeld. De in kol. 130 van K. V. 1910 vermelde verbinding tusschen Makasser en Oost-Borneo is gesplitst in een veertiendaagschen dienst van Makasser over de kustplaatsen van West-Celebes naar Donggala en terug en een driewekelijkschen dienst tusschen Makasser en Oost-Borneo vice versa. Tusschen Soerabaja en Belawan Deli is, over Semarang, Batavia, Singapore en over dezelfde plaatsen terug, een geregelde wekelijksche sneldienst geopend. De veertiendaagsche verbinding van de havens der Oostkust van Sumatera met Pinang en omgekeerd is in eene wekelijksche veranderd, terwijl eveneens een wekelijksche dienst is geopend tusschen Singapore—Bengkalis—Siak—Pakanbaroe en terug. Voorts wordt, ingevolge Gouv. Bt. 12 April 1910 n°. 3, op tijdelijken voet, éénmaal in de 4 weken een dienst onderhouden van Tandjoengpinang (Riouw) over Terempa en Genting naar Serasan (Poelau Toedjoeh). De dienst van Singapore op de Anambas- en Natoena-eilanden (zie K. V. 1909, kol. 163) wordt sedert 19 April 1910 ten deele tijdelijk gesubsidieerd.

Door de Maatschappij wordt sedert 1 September 1910 maandelijks een dienst onderhouden tusschen Bangkok en Java.

De volgende cijfers geven een overzicht omtrent het bedrijf der Maatschappij gedurende 1910, in vergelijking met de uitkomsten van de twee voorafgegane jaren.

Aantal geographische mijlen, door de schepen der Maatschappij afgelegd:

	1908.	1909.	1910.
op lijnen, voor welke subsidie werd genoten	77 031	78 350	82 205
op regelmatige diensten buiten contract	286 178	336 381	352 895
op extra-reizen	33 373	30 554	31 793
op rivieren	18 274	16 632	19 239
ter uitvoering van met de Indische Regeering gesloten aannemingscontracten wegens zout- en kolenvervoer *a*)	16 608	19 809	24 600
voor overbrenging van expeditionnaire troepen	1 253	—	423
in het geheel derhalve (geographische mijlen)	432 717	481 726	511 155
terwijl op de verschillende lijnen nevenstaand aantal reizigers werd vervoerd:			
gouvernementsreizigers	74 288	64 579	70 588
particuliere reizigers	374 440	432 821	494 654
Te zamen	448 728	497 400	565 242

a) Deze in 1910 vernieuwde aannemingscontracten betreffen: 1°. het vervoer van zout van Madoera naar Java's noord- en zuidkust en Banjoewangi, zoomede naar de buitenbezittingen, en 2°. het transport van Ombilin-kolen uit Emmahaven naar andere deelen van den Indischen Archipel (vgl. kol. 131 van K. V. 1910).

Aan de Maatschappij is, op grond van de met haar gesloten suppletoire overeenkomst (Bijbl. Ind. St. n°. 5925, juncto n°. 6360), ingevolge Gouv. Bt. 22 Oct. 1910 n°. 3, tot ult. 1915 het zoogenaamde Banka-transport (vervoer van rijst ten dienste van de mijnwerkers aldaar, zoomede van zout en van tin) opgedragen.

Het aantal van 65 schepen, waaruit de vloot der Maatschappij op 1 April 1910 bestond, is sedert vermeerderd met de nieuw aangebouwde passagiersbooten *Elout* en *Buyskes* (vgl. K. V. 1910, kol. 131) en de vrachtbooten *Koemai* en *Sampit*. Daarentegen ging het stoomschip *Van Imhoff* op 28 Januari 1910 in Straat Sape verloren, zoodat de vloot op 1 April 1911 was samengesteld uit 68 schepen (51 passagiersbooten, 12 vrachtbooten, 4 hekwielers en 1 sleep- en bergingsvaartuig). In aanbouw waren de passagiersbooten *Van Cloon* en *Van Overstraten* en de vrachtbooten *Indragiri* en *Sembilan*.

Onder dagteekening van 3 April 1911 is, ingevolge Gouv. Bt. 20 Maart 1911 n°. 22, met de Maatschappij eene overeenkomst gesloten tot regeling van de bevoegdheid der eerste

civiele of de eerste met het civiel gezag belaste autoriteit om op alle plaatsen van den Indischen Archipel, welke door de stoomschepen der Maatschappij in of buiten contract worden aangedaan, in het belang van den postdienst of van de openbare orde, dan wel ingeval van rampen van hoogerhand of tot afwending van dreigend gevaar, de stoomschepen der Maatschappij aan te houden of te huren.

Ten behoeve van eene door particulieren tot stand te brengen en te onderhouden stoom- of motorbootverbinding ter zuidkust van Java, tusschen Taal, Pangandaran, Kalipoetjang en Tjilatjap, is bij Gouv. Bt. 29 Oct. 1910 n°. 28 (Bijbl. Ind. St. n°. 7341), onder zekere voorwaarden, eene gouvernementssubsidie van f 200,'s maands toegezegd.

Van wege de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'' is (door elke om de 14 dagen) de wekelijksche maildienst tusschen Nederland en Indië geregeld onderhouden. Door de mailbooten van elk dier maatschappijen werden 26 uit- en thuisreizen volbracht, terwijl de vrachtbooten van de ,,Nederland'' 28 uit- en 29 thuisreizen en die der ,,Rotterdamsche Lloyd'' 25 uit- en thuisreizen deden.

De vloot van de ,,Nederland'', die op ult. 1909 23 stoomschepen telde, is sedert vermeerderd met het in kol. 131 van K. V. 1910 vermeld mailschip *Prinses Juliana* —dat den voor de vrachtvaart bestemden mailstoomer *Koningin-Regentes* vervangt —, en bestond derhalve op ult. 1910 uit 24 stoomers (9 mail- en 15 vrachtbooten), metende bruto 114 685 ton. In aanbouw waren de — sedert in de vaart gekomen — mailstoomer *Koningin der Nederlanden*, zoomede de vrachtschepen *Kambangan*, *Krakatau*, *Karimoen*, *Karimata* en *Kangean*.

De vloot van de ,,Rotterdamsche Lloyd'', die op ult. 1909 bestond uit 20 stoomschepen, is verminderd met het door verkoop in andere handen overgegaan mailschip *Gede* en vermeerderd met het vrachtschip *Bandoeng*, zoodat het totaal aantal stoomers (8 mail- en 12 vrachtbooten, metende bruto 95 928 ton) geen verandering onderging. In aanbouw waren de vrachtschepen *Palembang*, *Merauke*, *Pontianak* en *Samarinda*.

Onder dagteekening van 16 Mei 1911 is met de beide stoomvaartmaatschappijen te zamen een nieuw éénjarig contract gesloten voor het vervoer van gouvernements-producten uit Indië herwaarts, in hoofdzaak met het oog op de geregelde zendingen uit Indië van caoutchouc en coca.

Op den door de beide stoomvaartmaatschappijen onderhouden dienst tusschen Java en Britsch-Indië werden 17 rondreizen en bovendien 3 uitreizen gemaakt.

Nadere opgaven omtrent de beide Maatschappijen, zoomede omtrent een aantal andere min of meer geregeld op of in Nederlandsch-Indië varende particuliere stoomschepen zijn te vinden op blz. 229/247 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1911.

De bediening van de Java—China—Japan-lijn had gedurende 1910 zonder stoornis plaats. Het nieuw aangebouwde stoomschip *Tjitaroem* kwam den 25sten Januari 1911 op Java aan. Er werden in elken van de gesplitste diensten 14 reizen gemaakt. Het suikervervoer naar Japan nam af, inzonderheid tengevolge van de zich op Formosa sterk ontwikkelende cultuur van suikerriet. Daarentegen was er in het transport van en naar China vooruitgang te bespeuren; op de thuisreizen hadden de schepen steeds voldoende lading. Ook het rijstvervoer uit Saigon naar Java nam belangrijk toe.

De in Ind. St. 1905 n°. 370 opgenomen stoomvaartordonnantie is gewijzigd bij Ord. van 22 Juni 1910 (Ind. St. n°. 364), voor zooveel betreft de standplaatsen van de keuringscommissiën, belast met het onderzoek van voor de groote vaart bestemde schepen, bij Ord. van 7 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 631), wat aangaat de geneeskundige verpleging aan boord van de schepen, zoomede bij Ord. van 9 Febr. 1911 (Ind. St. n°. 147), met het oog op de eventueele noodzakelijkheid om de bemanning van schepen buiten Nederlandsch-Indië aan te vullen of geheel of gedeeltelijk te vervangen.

VII. KREDIETWEZEN.

a. Java en Madoera.

Sedert de afsluiting van deze rubriek in K. V. 1910 (kol. 131/136) is het aantal als rechtspersoon erkende kredietbanken met twee vermeerderd, namelijk met de Buitenzorgsche afdeelingsbank en de Solosche kredietbank (zie voor de statuten Jav. Ct. 1910 n°. 64 en 1911 n°. 5), zoodat thans op een viertal na (Rembang, Kraksaän, Loemadjang en Malang) in alle bestuursafdeelingen der gouvernementslanden van Java en Madoera dergelijke instellingen bestaan of door filialen vertegenwoordigd worden. In de Vorstenlanden is de te Soerakarta opgerichte kredietbank de eerste instelling van dien aard.

Van regeeringswege werden wederom, onder dezelfde voorwaarden als tot dusver, aan een 14-tal banken voorschotten verstrekt ter aanvulling van haar bedrijfskapitaal, terwijl ook weder aan eenige banken, welke daaraan behoefte bleken te hebben, tot wederopzeggens een maandelijksche subsidie werd verleend ter tegemoetkoming in de kosten van beheer, en aan eenige andere een bedrag ineens werd verstrekt ter gedeeltelijke bestrijding van de kosten van eerste uitrusting.

Ook thans weder werd van de afdeelingsbanken, welke de over de van regeeringswege ontvangen voorschotten verschuldigde rente (4% 's jaars) geheel of gedeeltelijk niet meer noodig hadden voor de aanvulling van hare reservefondsen, voor den vervolge de storting daarvan in 's lands kas gevorderd.

Aanbieding van bedrijfskapitaal voor de afdeelingsbanken van particuliere zijde had in bevredigende mate plaats; meer en meer blijken die instellingen het vertrouwen te winnen voor de belegging van bespaarde gelden. Het bedrijfskapitaal van alle afdeelingsbanken en soortgelijke instellingen te zamen bedroeg bij het einde van 1910 ongeveer f 7 600 000, waarvan f 1 577 120 aan regeeringsvoorschotten.

De wenschelijkheid van de oprichting van eene centrale instelling bleek hoe langer hoe meer.

Hoewel de gang van zaken bij de afdeelingsbanken over het algemeen bevredigend bleef, treedt nochtans steeds meer de urgentie aan het licht om de administratie onder geregeld toezicht te stellen van vakmannen op het gebied van bankbeheer. De daaromtrent door den inspecteur van het kredietwezen met de bankbesturen geopende onderhandelingen leverden nog weinig bevredigende resultaten op, hoewel de juistheid van het beginsel door vele dier colleges werd erkend.

In het geheel werd tot dusver aan 71 afdeelingsbanken vrijstelling verleend van zegelrecht voor te haren behoeve opgemaakte schuldbewijzen en bewijzen van kwijting, betrekking hebbende op schulden wegens leeningen van ten hoogste f 300, tot welke vrijstelling de Gouverneur-Generaal bevoegd is ingevolge Ord. van 10 Jan. 1905 (Ind. St. n°. 35).

Van de bevoegdheid tot het bedingen van kredietverband (Ind. St. 1908 n°. 542) werd door enkele banken gebruik gemaakt. Eene in het Nederlandsch en Maleisch gestelde en in druk uitgegeven uiteenzetting van de wettelijke bepalingen betreffende genoemd instituut werd op ruime schaal verspreid.

Bij Gouv. Bt. 28 Febr. 1911 n°. 49 is de organisatie van de gewestelijke ambtenaren, tijdelijk aangesteld ten behoeve

van het toezicht op de dorpskredietinstellingen, wier titel voortaan zal luiden: „ambtenaar voor de inrichting van het inlandsch kredietwezen" (hun aantal bedroeg bij het einde van 1910 dertien), herzien in dier voege, dat zij ook rechtstreeks aan den inspecteur kunnen worden toegevoegd en voorts ook buiten Java en Madoera te werk kunnen worden gesteld.

Het aantal in dienst gestelde mantri's voor het inlandsch kredietwezen, belast met het dagelijksch toezicht op het beheer en de boekhouding der dorpskredietinstellingen, bedroeg bij het afsluiten van dit verslag 220. Bij voorkeur worden deze mantri's gekozen uit geschikte gecommitteerden van desa-loemboengs.

Hier en daar bleek de omvang van het padikrediet te moeten worden verminderd tegen uitbreiding van het geldkrediet.

In toenemende mate openbaart zich voor een groot deel van Java, mede als gevolg van de verbeterde verkeersmiddelen, eene neiging tot egaliseering van de padiprijzen gedurende het geheele jaar, waaruit de gevolgtrekking mag worden gemaakt, dat de padi meer handelsartikel is dan tevoren, en voorts dat naast den rijstbouw langzamerhand andere bronnen van inkomsten van beteekenis worden.

Aan het einde van 1910 bestonden er volgens de gewestelijke verslagen 12 780 desaloemboengs, met een bedrijfsvoorraad van ± 2 900 000 pikols padi. Aan geld bezaten de loemboengs ± f 1 085 000.

De desabankjes vallen over het algemeen zeer in den smaak van de inlandsche bevolking; bij een goed en gestreng beheer werken zij meestal vruchtdragend, al moet worden toegegeven, dat zij niet in alle gevallen van kredietbehoefte kunnen voorzien. Bij het einde van 1910 waren er 775 dergelijke instellingen, met een bedrijfskapitaal van ± f 491 000, waarvan ± f 425 000 uitstond bij de debiteuren.

Vrij algemeen wenden zich de dorpskredietinstellingen, wanneer hare bedrijfsmiddelen tekort schieten, tot de afdeelingsbanken, die alsdan hare reservefondsen als bedrijfskapitaal beschikbaar stellen.

Op de particuliere landerijen breidde zich het aantal loemboengs niet uit. Wel bleek op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden de wenschelijkheid van inkrimping en betere regeling van het beheer. De loemboengs op het tot het Gouvernement teruggekeerd particuliere land Indramajoe-West blijven op denzelfden voet bestaan. Het tot dusver op dat land gevestigde bankje „Ekapraja" (zie K. V. 1910, kol. 134) is geliquideerd en de kredietverschaffing zal deels door de regeering, deels door de Indramajoesche afdeelingsbank geschieden.

Regeeringshulp ter tegemoetkoming in de kosten van oprichting of beheer van loemboengs was in 1910 niet noodig.

In het vorig verslag werd reeds melding gemaakt van de onder inlandsche handelaren en landbouwers toenemende neiging tot coöperatie. Het denkbeeld tot wettelijke regeling van deze materie, waarbij coöperatieve vereenigingen van inlanders met veranderlijk kapitaal als inlandsche rechtspersonen zullen zijn te beschouwen, is in overweging, terwijl eene handleiding voor inlandsche handelsondernemingen, winkelvereenigingen e. d. voor den druk gereed is gemaakt.

Ten slotte zij hier nog melding gemaakt van een belangrijken maatregel in het belang van de landbouwende bevolking van het door de Regeering aangekochte particuliere land Kandanghaoer. Ingevolge Gouv. Bt. 10 Sept. 1910 n°. 6 (zie Jav. Ct. n°. 75) is namelijk door den resident van Cheribon eene commissie gevormd, wier taak zal zijn zorg te dragen dat de buitengewoon goede naam, welke de op Kandanghaoer geteelde rijst op de Europeesche markt geniet, gehandhaafd blijve en hare tusschenkomst te verleenen voor het in den handel brengen van het product voor rekening van de rechthebbenden; aan de bevolking gelegenheid te geven om, evenals zij tot dusver van de zijde van den landheer gewoon was, op billijke voorwaarden voorschotten in padi en geld te bekomen en voorts te trachten het daarheen te leiden, dat het kapitaal benoodigd voor de omschreven doeleinden, gaandeweg wordt bijeengebracht door de landbouwende bevolking zelve. Ten einde te dienen tot werkkapitaal voor hare verrichtingen, daaronder begrepen het bezoldigen van administratief personeel en het bestrijden van alle beheeren verdere kosten, kan de commissie beschikken over een bedrag van ten hoogste f 400 000 aan padi en geld en over de zich op Kandanghaoer bevindende rijstdorsch-, pel- en sorteerinrichting en de overige gebouwen, enz., tot dusver ten behoeve van de rijstbereiding in gebruik. Een reglement voor den arbeid der commissie, tot welker voorzitter is aangewezen de assistent-resident van Indramajoe, is goedgekeurd bij Gouv. Bt. 8 Febr. 1911 n°. 45 (zie Jav. Ct. n°. 13).

b. Buitenbezittingen.

Te Telokbetong (Lampongsche districten) werd eene nog niet in werking getreden kredietbank opgericht, die zich tevens tot taak zal stellen aan inboorlingen uit andere deelen van den Archipel, die zich in de Lampongsche districten willen vestigen, daartoe de noodige middelen te verschaffen.

In het verslagjaar waren in werking de banken te Menado (eene naamlooze vennootschap), Moesi Hilir (Palembang), Djambi en Koeta Radja (Atjeh). De laatstbedoelde, die in Juli 1910 door den inspecteur werd bezocht, breidde hare werkzaamheden zeer uit. Niet alleen was het geheele van regeeringswege verleende voorschot van f 40 000 geheel uitgeleend, maar bovendien nog een bedrag van ruim f 20 000, welke som tegen eene rente van 6% 's jaars door verschillende personen bij de bank in deposito was gegeven. Een te Gorontalo door de bemoeienis van het plaatselijk bestuur door de bevolking bijeengebracht fonds, bestemd voor de oprichting van eene volksbank, vond voorloopig nog geen aanwending. Door den inspecteur werd de wijze aangegeven waarop, met behulp van het fonds, kleine coöperatieve leenbanken kunnen worden opgericht. Voor de oprichting van dergelijke banken in een tweetal larassen der onderafdeeling Boven-Kampar (afd. L Koto, res. Padangsche Bovenlanden), een uitvloeisel van het initiatief van den plaatselijken controleur, werd van regeeringswege een voorschot van ten hoogste f 7500 verstrekt.

De proeven met desa-loemboengs in de afdeeling Groot Atjeh en in Zuid-Celebes hadden volgens de ter zake bekomen mededeelingen een bevredigend resultaat.

K.

I. ONDERWIJS.

§ 1. EUROPEESCH ONDERWIJS.

a. MIDDELBAAR ONDERWIJS.

De reglementen van het gymnasium Willem III te Batavia, de hoogere burgerscholen te Semarang en Soerabaja en de Koningin Wilhelmina-school te Batavia zijn, in verband met de afschaffing van de overgangsexamens, bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1910 n°. 78 (Bijbl. Ind. St. n°. 7336) gewijzigd. Voorts is eerstgenoemd reglement, voor zoover het betrekking heeft op de afdeeling A (hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Batavia), buiten werking gesteld en is op die afdeeling van toepassing verklaard het reglement van de hoogere burgerscholen te Soerabaja en Semarang (Gouv. Bt. 23 Maart 1911 n°. 24; Bijbl. Ind. St. n°. 7357). Bij laatstgenoemd besluit werd tevens het college van curatoren van het gymnasium Willem III opgeheven en is eene instructie voor den inspecteur van het middelbaar onderwijs vastgesteld.

Bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1911 n°. 36 (Ind. St. n°. 124) is machtiging verleend om ingeval van ziekte van het Europeesch onderwijzend personeel tijdelijke leerkrachten in dienst te stellen.

De inrichting voor taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië (afd. B van het gymnasium Willem III te Batavia) telde bij het einde van het schooljaar 1909/1910 10 leerlingen, terwijl de nieuwe cursus met 11 ingeschrevenen begon (onder wie 4 leerlingen voor enkele vakken), welk aantal in den loop van 1910 geen verandering onderging. Van de op ult. 1910 ingeschreven leerlingen waren er 6 in het bezit van het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen van een gymnasium of van eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederland en hadden er 5 een diploma van eene dergelijke hoogere burgerschool in Indië verkregen. De op genoemd tijdstip aanwezige 6 leerlingen van het 1ste studiejaar (onder wie 3 leerlingen voor enkele vakken) waren allen candidaat-Indische ambtenaren.

Bij de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus was het aantal aanvragen om toelating in 1910 grooter dan in 1909. Op ult. 1910 telden de 3 inrichtingen, ongerekend de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken, 1029 leerlingen, namelijk 772 jongens en 257 meisjes, tegen 741 jongens en 222 meisjes op ult. 1909. Onder de leerlingen bevonden zich 50 kinderen van inlanders en 60 van Chineezen (onder wie 1 meisje).

Op ult. 1910 telde de Koningin Wilhelmina-school te Batavia 171 leerlingen (onder wie 44 meisjes) in de afdeeling hoogere burgerschool met driejarigen cursus, 11 (onder wie 2 meisjes) in de handelsschool, 13 in den zeevaartkundigen cursus en 356 (onder wie 3 voor enkele vakken) in de afdeeling B, namelijk 148 voor werktuigkunde, 202 (onder wie 3 voor enkele vakken) voor bouwkunde en 6 voor mijnbouwkunde. De formatie van het onderwijzend personeel bij de school is uitgebreid met drie leeraren, met gelijktijdige opheffing van een even groot aantal tijdelijke leeraarsbetrekkingen (Ind. St. 1911 n°. 50). Bij Gouv. Bt. 22 Mei 1911 n°. 38 (Ind. St. n°. 339) is bepaald dat deze school, met ingang van het schooljaar 1911/1912, wordt gesplitst in twee geheel zelfstandige onderwijsinrichtingen, die respectievelijk de namen Prins Hendrik-school en Koningin Wilhelmina-school zullen dragen, terwijl bij dezelfde gelegenheid reglementen voor beide inrichtingen zijn vastgesteld.

Het aantal leerlingen van den ambachtscursus te Batavia bedroeg op ult. 1910 68 (namelijk 57 voor metaalbewerking, 6 voor houtbewerking en 5 voor verven), tegen 85 op ult. 1909.

Het aantal leerlingen van de burgeravondschool te Soerabaja bedroeg op ult. 1910 406 (onder wie 1 leerling in bijzondere vakken), tegen 419 op ult. 1909.

De gesubsidieerde ambachtsscholen te Semarang en Soerabaja begonnen het schooljaar 1910/1911 met respectievelijk 79 en 88 leerlingen.

De afd. A (hoogere burgerschool met driejarigen cursus) van de stichting „Hoogere Burgerschool en Pensionaat voor meisjes" te Batavia telde op ult. 1910 74 leerlingen, tegen 75 op ult. 1909. Het einddiploma werd uitgereikt aan 8 leerlingen.

De afd. A (hoogere burgerschool met driejarigen cursus) van „de Meisjesschool" te Soerabaja telde op ult. 1910 50 leerlingen, tegen 53 op ult. 1909. Het einddiploma werd uitgereikt aan 8 leerlingen.

Het aantal der leerlingen, dat kosteloos tot een der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, de Koningin Wilhelmina-school te Batavia en de burgeravondschool te Soerabaja was toegelaten, bedroeg op 31 December 1910 97, onder wie 23 meisjes. Aan elke der laatstgenoemde twee inrichtingen waren 15 leerlingen tevens in het genot van eene gouvernements-studiebeurs, terwijl daarenboven door het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java 3 beurzen zijn toegekend aan 3 leerlingen van afdeeling B (cursus voor werktuigkundigen) van de Koningin Wilhelmina-school. Het „Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg" ondersteunde 1 leerling van de afdeeling B van het gymnasium Willem III, 1 student aan de Leidsche universiteit en 2 studenten aan de Technische Hoogeschool te Delft.

Ongerekend de kosten van gebouwen en lokaalhuur, beliepen de van landswege voor het middelbaar onderwijs in 1910 gedane uitgaven — met inbegrip van de subsidiën aan de particuliere ambachtsscholen te Semarang (f 12 000) en Soerabaja (f 8000) en de hoogere burgerschool met driejarigen cursus van de stichting „Hoogere Burgerschool en Pensionaat voor meisjes" te Batavia (f 17 478 over het jaar 1909, in 1910 verleend en uitbetaald) — volgens voorloopige cijfers f 1 160 424, tegen f 1 129 901 in 1909.

In het begin van 1911 is op den voet van de regelen in Ind. St. 1910 n°. 237 subsidie verleend ten behoeve van de hiervóór vermelde hoogere burgerschool voor meisjes te Batavia (f 16 481,17 over 1910), de op 1 Juli 1910 geopende „Prinses Juliana-school" van de zusters Ursulinen te Weltevreden (f 7800 over de laatste 6 maanden van dat jaar) en de Vereeniging „de Meisjesschool" te Soerabaja (f 15 600 over 1909 en f 15 600 over 1910).

b. LAGER ONDERWIJS.

Het reglement op het Europeesch lager onderwijs in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1894 n°. 192) is aangevuld bij Ord. van 12 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 435), voor zooveel betreft het aan de cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs (vgl. K. V. 1910, kol. 138) te verbinden onderwijzend personeel.

Het Europeesch schoolreglement (Ind. St. 1908 n°. 312) is gewijzigd bij Gouv. Btn. 6 April 1910 n°. 26 (Ind. St. n°. 235) en 20 Jan. 1911 n°. 11 (Ind. St. n°. 104) o. a. wat aangaat de toelating van inlanders en met dezen gelijkgestelden tot de openbare Europeesche lagere scholen. De schoolinstructie onderging — ook in verband met eerstgenoemd besluit — enkele wijzigingen (zie Bijbl. Ind. St. nos. 7264, 7307 en 7308).

Normaalscholen en akte-examens. Bij het einde van 1910 volgden te Batavia 46, te Semarang 16 en te Soerabaja 29 leerlingen (onder wie respectievelijk 32, 7 en 17 vrouwelijke) de lessen aan de normaalschool ter opleiding voor de hoofdakte. Onder de in den loop van 1910 bij de scholen te Batavia en Soerabaja afgeschrevenen (22 en 9 leerlingen) waren er respectievelijk 10 en 6, die in dat jaar de hoofdakte verwierven.

De normaalcursus ter opleiding voor de akte van bekwaamheid als onderwijzer (hulpakte) te Batavia telde op ult. 1909

18 leerlingen (9 mannelijke en 9 vrouwelijke), van welke er 15 — een 12-tal (6 mannelijke en 6 vrouwelijke) na het behalen van de akte van onderwijzer(es) — in den loop van 1910 werden afgeschreven. Na afgelegd examen werden toegelaten 13 leerlingen, zoodat de cursus op ult. 1910 16 leerlingen (7 mannelijke en 9 vrouwelijke) telde, van wie 9 (2 mannelijke en 7 vrouwelijke) voor het eerste en 2 (mannelijke) voor het tweede of hoogste studiejaar voor het eerst waren ingeschreven.

Particuliere gelegenheden om zich voor de akte-examens voor te bereiden waren: de normaalklassen ter opleiding van onderwijzeressen bij 9 particuliere meisjesscholen (4 te Batavia, 1 te Semarang, 2 te Soerabaja, 1 te Malang en 1 te Padang), een normaalschool te Soerakarta en een te Bandoeng. Aan éene particuliere meisjesschool (te Batavia) was bovendien een cursus ter voorbereiding tot het examen voor de hoofdakte verbonden, terwijl aan het meerendeel der genoemde inrichtingen gelegenheid bestond om zich te bekwamen voor de akte-examens in vreemde talen en handwerken voor meisjes.

In 1910 werden te Batavia, Semarang en Soerabaja 219 volledige examens voor verschillende akten afgelegd, waarvan 152 met gunstigen uitslag. Aan mannen werden 19, aan vrouwen 133 akten uitgereikt.

Openbare lagere scholen. In 1910 werden een 2-tal nieuwe openbare lagere scholen — te Semarang en Bindjai (Sumatra's Oostkust) —, zoomede 6 Hollandsch-Chineesche scholen — te Batavia, Buitenzorg, Salatiga (Semarang), Djombang (Soerabaja), Kediri en Soengailiat (Banka) — geopend, zoodat bij het einde van dat jaar het aantal lagere scholen 208 bedroeg, namelijk 161 gemengde scholen, 30 meisjesscholen en 17 Hollandsch-Chineesche scholen. Het aantal scholen (gemengde eerste en meisjesscholen), waar ook in het Fransch en/of eene andere vreemde taal onderwijs werd gegeven, klom tot 61 [1]).

De aan de openbare lagere scholen te Serang en Bodjonegoro verbonden namiddag-cursussen voor de Fransche taal, ter voorbereiding voor het toelatingsexamen tot de hoogere burgerscholen (vgl. K. V. 1910, kol. 139) werden in 1910 opgeheven. Daarentegen zijn zoodanige cursussen verbonden aan de openbare vierde lagere school te Soerabaja en aan de openbare lagere school te Modjokerto (Soerabaja), zoodat hun aantal (17) onveranderd bleef.

Op enkele na, waren aan alle scholen kinderbibliotheken verbonden.

Bij den aanvang van het schooljaar 1910/1911 werden de aan de openbare eerste lagere scholen te Bandoeng, Djokjakarta en Padang verbonden cursussen voor voortgezet en uitgebreid lager onderwijs vervangen door driejarige cursussen, als bedoeld bij Ord. van 5 April 1910 (Ind. St. n°. 228), terwijl voorts dergelijke cursussen zijn of worden opgericht bij openbare eerste lagere scholen te Batavia, Semarang, Soerabaja, Soerakarta, Buitenzorg, Malang en Medan [2]). Op ult. December 1910 werden de lessen aan de eerstbedoelde zeven cursussen gevolgd door respectievelijk 35, 46, 21, 11, 28, 23 en 30 leerlingen.

De cursussen in de beginselen der wiskunde en in het handteekenen aan een der scholen te Magelang telden op ult. December 1910 respectievelijk 23 en 13 leerlingen.

Met inbegrip van de 2740 leerlingen der 17 Hollandsch-Chineesche scholen, telden de openbare Europeesche lagere scholen bij het einde van 1910 gezamenlijk 24 514 leerlingen (15 379 jongens en 9135 meisjes), zijnde 1209 meer dan op ult. 1909. Het aantal betalende leerlingen nam toe van 13 394 tot 15 140, dat der niet-betalende daalde van 9911 tot 9374. In deze getallen zijn begrepen 6988 leerlingen (775 meer dan op ult. December 1909), behoorende tot de inlandsche of met haar gelijkgestelde bevolking, namelijk 748 kinderen van Christen-inlanders, 2715 van andere inlanders en 3525 vreemde oosterlingen (van wie respectievelijk 242, 306 en 761 meisjes). Aan de inrichtingen waren op ult. December 1910 512 onderwijzers en 311 onderwijzeressen werkzaam.

Over 1909 (volgens verbeterde opgaven) en over 1910 (volgens voorloopige gegevens) bedroegen de uitgaven voor het Europeesch lager onderwijs en de ontvangsten aan schoolgelden (hieronder ook begrepen de uitgaven en de ontvangsten van de drie normaalscholen en van den normaalcursus te Batavia):

		1909	1910
Openbaar onderwijs:			
Traktementen, leermiddelen, enz.		f 2 535 403	f 2 584 083
Gebouwen en huishuur		[3])	[3])
Particulier onderwijs:			
Subsidiën, verleend voor:			
a. particuliere Europeesche lagere scholen		[3])	310 703
b. particuliere scholen van voorbereidingsonderwijs (Fröbelscholen		55 289	52 518
c. particulier industrie- en herhalingsonderwijs		[3])	8 100
Te zamen		[3])	[3])
Geïnde schoolgelden	openbare lagere scholen	f 393 568	f 431 609
	normaalscholen	4 645	5 540
		f 398 213	f 437 149
Blijft ten laste van den lande		f [3])	f [3])

Volgens voorloopige opgaven bedroegen de uitgaven voor de Hollandsch-Chineesche scholen in 1910 f 276 306 en de ontvangsten aan schoolgelden f 46 644, zoodat voor deze inrichtingen een bedrag van f 229 662 ten laste van den lande bleef. Over 1909 waren deze cijfers — volgens verbeterde opgaven — f 195 876, f 28 238 en f 167 638.

Particuliere scholen. Van de op ult. December 1909 bestaande 33 scholen werd die te Poerwadadi (Semarang) gesloten en die te Manondjaja (Preanger-Regentschappen) onder het inlandsch onderwijs gebracht, terwijl te Karanganjar (Kedoe) 1 en te Soerabaja 2 nieuwe scholen werden opgericht, zoodat het aantal particuliere scholen op ult. December 1910 34 bedroeg (waaronder 27 waar meer uitgebreid lager onderwijs gegeven werd).

Aan 24 van de 34 particuliere scholen werden in 1910 van gouvernementswege subsidiën [4]) toegekend (zie voor de specificatie bijlage N). Voorts werden subsidiën verleend aan de school der vereeniging ,,Soerabajasche industrieschool voor meisjes'' (f 2400), aan de industrieschool ,,Insulinde'' te Batavia (f 2400), aan de onderwijscursussen van den ,,Indischen Bond'' te Batavia en Meester-Cornelis (f 1800) en aan den herhalingscursus voor klein-ambtenaren van de vereeniging ,,Vooruitgang'' te Buitenzorg (f 1500). Bovendien werd eene maandelijksche tegemoetkoming van f 50 toegekend aan de ,,Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon'' te Magelang voor het geven van Europeesch onderwijs aan kinderen van uit de gewesten Menado, Amboina, Ternate en Timor afkomstige, den Christelijken godsdienst belijdende inlandsche militairen.

[1]) Bij Gouv. Bt. 11 Nov. 1910 n°. 14 (Jav. Ct. n°. 92) is de directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid gemachtigd om, bij wijze van tijdelijken maatregel, aan daarvoor in aanmerking komende Hollandsch-Chineesche scholen een driejarigen namiddagcursus in de Fransche taal toe te voegen.

[2]) In Mei 1910 is door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid een leerplan voor deze cursussen vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7266). Bij Gouv. Bt. 2 Dec. 1910 n°. 26 (Bijbl. Ind. St. n°. 7333) zijn de Nederlandsche diploma's van meer uitgebreid lager onderwijs met het getuigschrift van het eindexamen der voormelde cursussen gelijk gesteld.

[3]) Bij het ter perse gaan van dit gedeelte van het verslag was hieromtrent nog geen opgaaf uit Indië ontvangen.

[4]) De regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's lands kas aan particuliere Europeesche scholen ondergingen enkele wijzigingen en aanvullingen bij Ord. van 22 Juli 1910 (Ind. St. n°. 412). Voor de behandeling van het door ontslagen onderwijzers bij particuliere scholen in te stellen beroep zijn door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid in Februari 1910 regelen vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7201).

Het aantal leerlingen daalde in 1910 van 5044 tot 5001 (1712 jongens en 3289 meisjes). Onder die leerlingen kwamen er 796 voor van niet-Europeeschen landaard (5 meer dan op ult. December 1909), namelijk 16 kinderen van inlandsche Christenen, 231 van inlanders (niet-Christenen) en 549 van vreemde oosterlingen, onder welke respectievelijk 5, 53 en 203 meisjes.

Als onderwijzend personeel waren aan de gezamenlijke particuliere scholen verbonden 39 onderwijzers, 171 onderwijzeressen en 11 vrouwelijke kweekelingen.

Op verschillende plaatsen bestonden namiddagscholen of avondcursussen voor enkele vakken van lager of meer uitgebreid lager onderwijs, of voor onderwijs in het Nederlandsch aan inlanders en met dezen gelijkgestelden.

Scholen of klassen voor voorbereidingsonderwijs werden aangetroffen op 38 plaatsen (24 op Java en 14 in de buitenbezittingen), en wel ten getale van 71 (3 meer dan in 1909). De inrichtingen, waarvan opgaven werden ontvangen telden op het einde van 1910 te zamen 3796 leerlingen (3291 op ult. 1909). Ten behoeve van 38 dezer 71 scholen werd subsidie uit 's lands kas verleend [2]).

§ 2. INLANDSCH ONDERWIJS.

Bij K. B. 13 Mei 1910 n°. 58 (Ned. St. n°. 135, Ind. St. n°. 521) is, behalve in Nederlandsch-Indië, ook in Nederland de gelegenheid opengesteld tot het afleggen van het examen in de Maleische taal en in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, als vereischte o. a. voor de benoeming van onderwijzer aan eene kweekschool ter vorming van inlandsche onderwijzers.

Ingevolge Gouv. Bt. 6 Jan. 1911 n°. 22 (Ind. St. n°. 52) is nog één inspecteur van het inlandsch onderwijs in dienst gesteld.

a. Openbaar onderwijs.

Bij Gouv. Bt. 3 Febr. 1911 n°. 46 (Jav. Ct. n°. 12) is bepaald dat een aantal van ten hoogste zeven hulponderwijzers bij het openbaar inlandsch onderwijs, die met gunstig gevolg het eindexamen eener gouvernementskweekschool voor inlandsche onderwijzers hebben afgelegd, te Semarang in opleiding worden genomen ten einde te worden benoemd tot onderwijzer in het handteekenen bij de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren en de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers.

Eene regeling nopens de oprichting van bibliotheken voor volkslectuur (volksbibliotheken) aan de openbare lagere inlandsche scholen der 2de klasse op Java en Madoera en c. q. ook elders, is getroffen bij Gouv. Bt. 13 Oct. 1910 n°. 5 (Jav. Ct. n°. 84) (vgl. K. V. 1909, kol. 173), terwijl bij Gouv. Bt. 19 Mei 1911 n°. 9 gelden voor dat doel beschikbaar zijn gesteld.

Opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren. De nieuwe ingevolge Gouv. Bt. 29 Aug. 1910 n°. 13 [1]) (Ind. St. n°. 460) te Serang, Madioen en Blitar geopende scholen begonnen den cursus met respectievelijk 37, 49 en 42 leerlingen. De school te Serang is bestemd, behalve voor leerlingen uit de residentiën Bantam en Batavia, ook voor de zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders in de gewesten buiten Java en Madoera — met uitzondering van Bali en Lombok — voor wie de vorming aan eene opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren noodig of gewenscht moet worden geacht. Tot de tweede afdeeling dier school kunnen jongelieden worden toegelaten die geslaagd zijn in het eindexamen van de kweekschool te Fort de Kock of van de opleidings- tevens kweekschool te Makasser (zie hierna).

Twee jongelieden uit Atjeh en één van de Oostkust van Sumatra woonden de lessen der Bandoengsche inrichting bij.

Aan de overgangsexamens van de 1ste naar de 2de afdeeling werd te Bandoeng, Magelang en Probolinggo deelgenomen door respectievelijk 14, 24 en 20 leerlingen. Van de 9, 24 en 15 geslaagden lieten er zich respectievelijk 5, 13 en 12 voor de 2de afdeeling inschrijven. Eindexamen werd afgelegd door respectievelijk 13, 10 en 5 leerlingen, die allen slaagden.

Het aantal te Fort de Kock in opleiding zijnde zonen van Atjehsche hoofden (zie K. V. 1909, kol. 173) bedroeg op ultimo van het verslagjaar in de externenschool 20 en in de kweekschool 19. De bevoegdheid tot toelating van Atjehsche leerlingen tot deze kweekschool is aan den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid overgedragen (Gouv. Bt. 2 Febr. 1911 n°. 10).

Voor verdere opgaven omtrent de leerlingen en de samenstelling van het onderwijzend personeel zij verwezen naar bijlage O.

School voor zonen van inlandsche hoofden en van andere aanzienlijke inlanders te Tondano. Op ult. 1910 werd de school bezocht door 37 leerlingen, allen afkomstig uit de residentie Menado. Het getuigschrift wegens volbrachten cursus werd uitgereikt aan 7 leerlingen, waardoor het aantal gediplomeerden dezer inrichting tot 171 is gestegen. Het schoolverzuim bedroeg 2.72 %. Zie overigens bijlage O.

Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers. Het aantal leerlingen van elke der kweekscholen te Bandoeng, Djokjakarta en Probolinggo is voor het schooljaar 1910/1911 voor de eigen ressorten van die inrichtingen bepaald op 120 (maximum), 111 en 105. Het aantal leerlingen van elke der inrichtingen te Oengaran en Fort de Kock bedroeg in dat schooljaar 70 en 89. Op 1 Januari 1910 waren te Bandoeng, Djokjakarta en Fort de Kock boven de formatie respectievelijk 2, 3 en 2 vrouwelijke leerlingen toegelaten zonder toelage. Op ult. 1910 waren te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo, Oengaran, Fort de Kock en Amboina (zonder mederekening van de leerlingen boven de formatie) ingeschreven 120, 111, 114 (onder wie 9 leerlingen uit Celebes en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), 70, 89 en 34 adspirant-onderwijzers, tegen 112, 110, 107, 50, 87 en 50 bij het einde van 1909. Aan de in 1910 afgenomen eindexamens te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo, Fort de Kock en Amboina onderwierpen zich 11, 11, 10, 11 en 13 candidaten, van wie er 11, 11, 9, 11 en 10 slaagden. Aan de toelatingsexamens te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo en Oengaran werd deelgenomen door 266, 132, 95 en 130 knapen, van wie er 41, 69, 37 en 44 aan de eischen voldeden. Van hen konden er 24, 21, 22 en 20 als leerling worden ingeschreven. Te Fort de Kock werden op aanwijzing van de betrokken inspecteerende ambtenaren 15 kweekelingen zonder examen toegelaten, van wie er één niet is opgekomen. Voor verdere gegevens zij verwezen naar bijlage O.

De aan de kweekscholen te Bandoeng, Djokjakarta, Fort de Kock en Amboina verbonden externenscholen werden in 1910 bezocht door 153, 297, 274 en 83 leerlingen, onder wie respectievelijk 22, 0, 24 en 17 meisjes.

De te Makasser bestaande cursus tot opleiding van uit het gouvernement Celebes en onderhoorigheden afkomstige jongelieden tot inlandsch kweekeling (vgl. kol. 165 van K. V. 1908) werd in October 1910 opgeheven.

Ten einde te kunnen voorzien in het gebrek aan voldoende leerkrachten bij de openbare lagere inlandsche scholen, zijn, bij wijze van proef, behalve op de in K. V. 1910, kol. 142 vermelde plaatsen, ingevolge Gouv. Btn. 28 Juni, 22 Aug. en 26 Nov. 1910 nos. 45, 40 en 30 (Jav. Ct. nos. 53, 68 en

[1]) De voorschriften voor de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren zijn bij hetzelfde besluit gewijzigd en aangevuld.

[2]) De regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's lands kas aan particuliere scholen van voorbereidingsonderwijs ondergingen aanvulling bij Gouv. Bt. 22 Sept. 1910 n°. 37 (Bijbl. Ind. St. n°. 7316).

96), ook te Singaradja, Makasser en Palembang normaalcursussen voor ten hoogste 50 leerlingen ter opleiding voor het examen van inlandsch hulponderwijzer geopend.

Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser. Deze, ingevolge Gouv. Bt. 10 Aug. 1910 n°. 15 (Ind. St. n°. 453) opgerichte school werd in October 1910 geopend met 32 leerlingen in de 2 klassen der voorbereidende afdeeling, onder wie 2 adspirant-onderwijzers boven de formatie uit Timor en onderhoorigheden. Zie overigens bijlage P.

Onderwijzersexamens buiten de kweekscholen. Op Java en Madoera meldden zich voor het examen van hulponderwijzer 331 en voor dat van kweekeling 791 candidaten aan, van wie er respectievelijk 166 en 303 slaagden. In de buitenbezittingen onderwierpen zich aan die examens respectievelijk 220 en 521 candidaten, van wie er 129 en 209 een voldoend examen aflegden.

Speciale scholen. De Depoksche school telde op ult. 1910 173 leerlingen (onder wie 83 meisjes), tegen 180 (onder wie 90 meisjes) op ult. 1909. Tot die 173 leerlingen behoorden 7 Mohammedaansche en 11 Chineesche kinderen.

De Ambonsche burgerschool werd op ult. 1910 bezocht door 321 leerlingen, onder wie 70 meisjes en 9 Chineezen; 3 leerlingen slaagden in het klein-ambtenaarsexamen.

De Menadosche school telde op ult. 1910 207 leerlingen, onder wie 33 meisjes. Nagenoeg allen waren kinderen uit den aanzienlijken stand. Twee leerlingen legden met gunstig gevolg het klein-ambtenaars-examen af; een drietal ging over naar de hoofdenschool te Tondano.

Bij Gouv. Bt. 3 Maart 1911 n°. 47 (Ind. St. n°. 193) is bepaald, dat gerekend van 1 Januari 1907 het recht op één tiende aandeel in de geïnde schoolgelden behouden blijft voor de hoofden der beide laatstbedoelde scholen, indien zij behooren tot de Europeesche onderwijzers, die in het genot van schoolgeldaandeel zijn gelaten (vgl. Ind. St. 1907 n°. 262, juncto n°. 471).

De Delische, de Asahansche en de Langkatsche school telden op ult. 1910 respectievelijk 37, 82 en 70 leerlingen.

Bij Gouv. Bt. 11 Juni 1910 n°. 1 zijn fondsen beschikbaar gesteld in het belang van de opleiding van een 10-tal zonen van hoofden in het gewest Atjeh en onderhoorigheden bij de Asahansche school.

Bij Gouv. Bt. 1 Oct. 1910 n°. 2 is bepaald, dat ter hoofdplaats Soerakarta onder den naam „Kasatrian" zal worden geopend eene uitsluitend voor familieleden van den soesoehoenan van Soerakarta toegankelijke openbare inlandsche school der 1ste klasse.

Te Simpang Tiga (Oostkust van Sumatra) en Sambas (Westerafdeeling van Borneo) zijn, bij wijze van proef, een 2-tal scholen voor kinderen van aanzienlijke inlanders gevestigd (Gouv. Btn. 4 Oct. 1910 nos. 12 en 13; Jav. Ct. n°. 80). Voorts zal, ingevolge Gouv. Bt. 27 Mei 1911 n°. 36 (Jav. Ct. n°. 44), met den aanvang van het schooljaar 1911/1912, eene zoowel voor Europeanen als voor aanzienlijke en gegoede inlanders en met hen gelijkgestelden bestemde school worden geopend te Saparoea (Amboina), terwijl bij hetzelfde besluit machtiging is verleend om over te gaan tot geleidelijke opheffing van de Europeesche meisjesschool te Amboina en tot sluiting van de Europeesche school op eerstgenoemde plaats.

Gewone lagere scholen. Het aantal openbare inlandsche scholen der 1ste klasse klom in 1910 op Java en Madoera van 60 tot 67 en dat der 2de klasse-scholen van 412 tot 546. Bij 62 1ste klasse-scholen is thans het Nederlandsch als leervak en als voermiddel bij het onderwijs ingevoerd. Verder werd besloten tot de oprichting van een aantal nieuwe scholen, die echter nog niet alle in werking kwamen, wat eveneens het geval was met eenige reeds vroeger toegestane scholen. In de buitenbezittingen steeg het aantal 2de klasse-scholen van 395 tot 407, terwijl de opening van verschillende in 1910 of reeds vroeger toegestane scholen werd voorbereid. Opgaven omtrent het aantal scholen en het cijfer der leerlingen per gewest of per eiland worden aangetroffen in bijlage P. Wat de buitenbezittingen aangaat, loopen de opgaven (behalve wat het aantal openbare scholen betreft) slechts tot ult. 1909.

De gouvernementsscholen op Java en Madoera telden gedurende 1910 126 550 leerlingen, tegen 103 627 gedurende 1909— eene vermeerdering dus van 22 923 — en op het einde van het jaar 91 684, zijnde 17 940 meer dan op ult. 1909. Het aantal meisjes vermeerderde van 3935 tot 5656. Het aantal ingeschreven leerlingen op de gouvernementsscholen in de buitenbezittingen gedurende 1909 beliep 64 231 (onvolledige opgaaf), tegen 75 048 gedurende 1908. Op ult. 1909 waren 58 612 leerlingen ingeschreven, d. i. 2164 meer dan op ult. 1908. Het aantal meisjes vermeerderde van 13 047 tot 14 338, d. i. met 1291.

Bij Gouv. Bt. 9 Juni 1911 n°. 47 (Bijbl. Ind. St. n°. 7397) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, machtiging verleend tot toevoeging aan daarvoor in aanmerking komende openbare lagere inlandsche scholen der 1ste klasse van een driejarigen namiddagcursus, waaraan onderwijs zal worden gegeven in nuttige vrouwelijke handwerken.

Bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1911 n°. 37 (Ind. St. n°. 125) is eene voorziening getroffen voor het geval bij de 1ste klassescholen, waar de Nederlandsche taal onder de leervakken is opgenomen, het Europeesch onderwijzend personeel wegens ziekte incompleet is.

Ambachtsscholen voor inlanders. De ingevolge Gouv. Bt. 1 Oct. 1909 n°. 27 (Ind. St. n°. 476) te Semarang opgerichte ambachtsschool — vgl. K. V. 1910, kol. 143 — is in November 1910 geopend. De ambachtsscholen te Batavia en Soerabaja werden op 1 Januari 1910 bezocht respectievelijk door 62 en 56 en op ultimo van dat jaar door 145 en 72 leerlingen. Voor verdere gegevens zij verwezen naar bijlage P.

Huisvlijtschool te Ngawi. Deze school werd gedurende 1910 bezocht door 66 leerlingen, van wie er bij het einde van dat jaar nog 47 aanwezig waren. Van de 4 halfjaarlijksche klassen telde de hoogste 12 leerlingen.

Opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen te Batavia. Deze school telde op ult. 1910 7 leerlingen in de rechtskundige en 15 leerlingen in de voorbereidende afdeeling.

Desascholen. [1]) Ten behoeve van de organiseering op Java en Madoera van volksonderwijs, uitgaande van de inlandsche gemeenten, met steun van regeeringswege — zie K. V. 1908, kol. 163 — zijn wederom, voor 14 gewesten, fondsen beschikbaar gesteld (Gouv. Bt. 4 Febr. 1911 n°. 56, juncto 20 Maart 1911 n°. 56; zie Jav. Ct. n°. 12).

Bij Gouv. Btn. 4 Febr. 1911 n°. 57 en 19 Mei 1911 n°. 47 (zie Jav. Ct. nos. 14 en 41) is machtiging verleend om nog een 17-tal onderwijzers bij het openbaar inlandsch onderwijs, die het eindexamen van eene gouvernements-kweekschool voor inlandsche onderwijzers met gunstigen uitslag hebben afgelegd, ter beschikking te stellen van den directeur van binnenlandsch bestuur, ten einde werkzaam te worden gesteld als opziener van de voormelde scholen. Voorts is bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1911 n°. 47 (zie Jav. Ct. n°. 17) voor het toezicht op de desascholen, bij wijze van tijdelijken maatregel, nog één inlandsche hoofdopziener voor het Javaansche taalgebied in dienst gesteld. De rechtstreeksche leiding van het volksonderwijs voor geheel Nederlandsch-Indië is bij Gouv. Bt. 9 Mei 1911 n°. 24 opgedragen aan den in 1910 tijdelijk aangestelden inspecteur bij dat onderwijs (vgl. K.V. 1910, kol. 144), terwijl bij dezelfde gelegenheid in het belang van de organisatie van het op de buitenbezittingen, uitgezonderd de residentie Bali en Lombok, in te voeren volksonderwijs, tijdelijk een 2-tal controleurs bij het binnenlandsch bestuur zijn werkzaam gesteld.

Op ult. 1910 bedroeg het aantal in werking zijnde gemeente-scholen 1161. Dit cijfer zou hooger geweest zijn, indien niet in sommige afdeelingen moeielijkheden met den bouw van de lokalen ondervonden waren.

De hieronder volgende tabel geeft een gewestelijk overzicht van het getal scholen en van de mutaties onder de leerlingen in 1910, uit welke tabel o. m. blijkt, dat het gemiddeld aantal leerlingen per school ongeveer 60 bedroeg.

1) Omtrent de volksscholen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden zie men hoofdstuk C, § 3.

GEWESTEN.	Aantal scholen.	Aantal leerlingen op 31 December 1910. 1ste klasse. J.	1ste klasse. M.	2de klasse. J.	2de klasse. M.	3de klasse. J.	3de klasse. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	130	4756	622	795	44	242	5	5793	671
Preanger-Regentschappen	380	11476	1782	3200	324	1139	72	15815	2178
Banjoemas	10	438	20	42	—	2	—	482	20
Cheribon	147	5775	234	2139	76	1017	44	8931	354
Kedoe	193	11441	1214	3859	202	984	20	16284	1436
Semarang	32	1247	73	773	24	200	—	2220	97
Kediri	106	6525	224	1129	34	536	2	8190	260
Soerabaja	39	1185	—	452	—	131	1	1768	1
Pasoeroean	34	2091	31	523	3	205	2	2819	36
Rembang	89	3005	61	763	—	15	—	3783	61
Besoeki	1	40	—	—	—	—	—	40	—
TOTALEN	1161	47979	4261	13675	707	4471	146	66125	5114

GEWESTEN.	Afschrijvingen in den loop van 1910 uit klasse: I. J.	I. M.	II. J.	II. M.	III. met certificaat. J.	III. met certificaat. M.	III. zonder certificaat. J.	III. zonder certificaat. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	2544	243	172	8	6	1	20	1	2742	253
Preanger-Regentschappen	3733	891	587	119	117	21	137	19	4574	1050
Banjoemas	160	21	5	—	—	—	—	—	165	21
Cheribon	1423	236	503	25	329	7	190	16	2445	284
Kedoe	4611	496	941	62	241	3	175	7	5968	568
Semarang	796	100	133	7	—	—	20	—	949	107
Kediri	3022	135	591	9	83	1	302	6	3998	151
Soerabaja	491	1	69	—	—	—	14	—	574	1
Pasoeroean	684	12	150	1	22	—	92	—	948	13
Rembang	1962	10	193	—	—	—	10	-	2165	10
Besoeki	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
TOTALEN	19427	2145	3344	231	798	33	960	49	24529	2458

GEWESTEN.	Van de afgeschreven leerlingen zonder certificaat verlieten de school wegens: overlijden of ziekte. J.	overlijden of ziekte. M.	overgaan naar eene gouvernements-school. J.	overgaan naar eene gouvernements-school. M.	vertrek naar elders. J.	vertrek naar elders. M.	het gaan in eene betrekking. J.	het gaan in eene betrekking. M.	verwijdering wegens ongeregeld schoolbezoek. J.	verwijdering wegens ongeregeld schoolbezoek. M.	onbekende redenen. J.	onbekende redenen. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	195	21	152	35	227	10	85	31	1431	113	646	42	2736	252
Preanger-Regentschappen	320	81	391	41	1060	202	632	263	1603	305	451	137	4457	1029
Banjoemas	31	3	3	—	8	1	32	1	75	15	16	1	165	21
Cheribon	363	17	402	13	236	16	188	24	813	147	114	60	2116	277
Kedoe	1036	100	347	10	875	62	351	22	1237	217	1881	154	5727	565
Semarang	69	3	80	2	143	8	147	49	387	27	123	18	949	107
Kediri	429	14	504	12	751	20	563	11	928	64	740	29	3915	150
Soerabaja	96	—	25	—	49	—	169	1	209	—	26	—	574	1
Pasoeroean	159	3	78	1	216	5	77	2	313	2	83	—	926	13
Rembang	269	5	101	—	299	—	985	5	470	—	41	—	2165	10
Besoeki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
TOTALEN	2967	247	2083	114	3864	324	3229	409	7466	890	4122	441	23731	2425

GEWESTEN.	Van de afgeschreven leerlingen met certificaat verlieten de school wegens: overgaan naar eene gouvernements-school. J.	overgaan naar eene gouvernements-school. M.	het gaan in eene betrekking. J.	het gaan in eene betrekking. M.	onbekende redenen. J.	onbekende redenen. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	—	—	4	—	2	1	6	1
Preanger-Regentschappen	28	1	47	14	42	6	117	21
Banjoemas	—	—	—	—	—	—	—	—
Cheribon	88	—	76	1	165	6	329	7
Kedoe	59	3	104	—	78	—	241	3
Semarang	—	—	—	—	—	—	—	—
Kediri	53	—	10	—	20	1	83	1
Soerabaja	—	—	—	—	—	—	—	—
Pasoeroean	12	—	1	—	9	—	22	—
Rembang	—	—	—	—	—	—	—	—
Besoeki	—	—	—	—	—	—	—	—
TOTALEN	240	4	242	15	316	14	798	33

Blijkens de hooge cijfers van de afschrijvingen uit de eerste klassen, laat het schoolbezoek nog veel te wenschen over. Hoewel in verscheidene streken het schoolverzuim nog belangrijk is, valt hierin toch gaandeweg verbetering waar te nemen.

Aan ruim 800 leerlingen kon een certificaat van met goed gevolg doorloopen cursus worden uitgereikt.

Vrij bevredigend waren de resultaten van het onderwijs in het lezen en het schrijven; beneden verwachting evenwel bleven de vorderingen in het rekenen. Aangenomen mag echter worden, dat de uitbreiding van het met de leiding en vorming van de dorpsonderwijzers belaste aantal opzieners, op den duur een invloed ten goede op het onderwijs zal uitoefenen.

Geldelijk overzicht. De kosten van het openbaar inlandsch onderwijs (met inbegrip van subsidiën aan particuliere inlandsche scholen) en de daartegenoverstaande ontvangsten wegens schoolgelden en verkoop van leermiddelen aan particulieren bedroegen over 1909 (verbeterde opgaven) en over 1910 (voorloopige gegevens) als volgt:

	1909.	1910.
Traktementen, leermiddelen, enz.	f 2 513 763	f 3 043 026
Gebouwen en huishuur	1 155 572	1 775 182
Subsidiën aan particuliere inlandsche scholen	497 303	575 209
Te zamen	f 4 166 638	f 5 393 417
Geïnde schoolgelden	f 260 948	f 303 052
Verkoop aan particulieren van inlandsche boekwerken en andere leermiddelen	28 998	36 081
Te zamen	f 289 946	f 339 133
Blijft ten laste van den lande	f 3 876 692	f 5 054 284

b. PARTICULIER ONDERWIJS.

De in Ind. St. 1895 n°. 146 opgenomen regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's lands kas aan particuliere inlandsche scholen zijn aangevuld bij Ord. van 25 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 111) [1]). Speciale subsidie-regelingen zijn vastgesteld ten aanzien van dergelijke scholen op Halmahera en het Nederlandsch gedeelte van Nieuw-Guinea, in de afdeeling Bolaang Mongondou (Menado) en in de residentie Tapanoeli (Ind. St. 1911 nos. 112, 140 en 157), terwijl eene regeling voor de toekenning van subsidiën uit 's lands kas aan kerkelijke organisatiën of rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen voor het beheer van en het toezicht op hare van gouvernementswege gesubsidieerde inlandsche scholen is afgekondigd bij Ord. van 11 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 80).

Kweekscholen en opleidingsklassen. Het aantal leerlingen bij het seminarie te Depok (Batavia), waar Christeninlanders uit verschillende streken van den Archipel kosteloos tot onderwijzer, tevens zendelinghelper, worden opgeleid, bleef onveranderd. In den loop van 1910 werden 11 nieuwe leerlingen ingeschreven, van wie er 1 kort na aankomst overleed; 10 leerlingen verlieten de inrichting, na met gunstigen uitslag eindexamen te hebben afgelegd.

De door de Nederlandsche Zendingsvereeniging gestichte bijzondere kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng telde op ult. 1910 32 leerlingen, tegen 46 bij het einde van 1909. Aan het in 1910 gehouden eindexamen namen 9 candidaten deel, die alle slaagden. Aan deze school werd over 1910 een gouvernementssubsidie toegekend.

Op ult. 1910 bedroeg het aantal leerlingen aan de „Keuchenius-school" te Djokjakarta, waar inlandsche jongelieden worden opgeleid tot helpers bij het onderwijs, den hospitaaldienst en den dienst des Woords, 38, van wie 5 in de hoogste klasse. In 1910 werd eindexamen afgelegd door 6 leerlingen,

[1]) Aan de Protestantsche inlandsche zendingsschool te Bandjermasin is, met afwijking van de bedoelde regelen, bij Ord. van 8 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 528) eene extra subsidie toegekend ter tegemoetkoming in de kosten van eerste inrichting.

van wie er 5 slaagden. Ook over 1910 werd aan deze school van gouvernementswege subsidie toegekend.

De vanwege de Doopsgezinde Zendingsvereeniging te Mergaredja (Semarang) opgerichte, gesubsidieerde kweekschool voor inlandsche onderwijzers werd op ult. 1910 bezocht door 37 leerlingen, verdeeld over 3 klassen; 23 leerlingen waren internen. Gedurende het jaar 1910 onderwierpen zich 9 leerlingen aan het eindexamen [1]), van wie er 8 slaagden.

De door de Salatiga-zending opgerichte kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir (Semarang) telde op ult. 1910 15 kweekelingen, alle in het derde studiejaar. De school bleef in het genot van subsidie.

De Roomsch-katholieke kweekschool voor de vorming van inlandsche onderwijzers te Moentilan (Kedoe) telde op ult. 1910 in 6 klassen 105 leerlingen, van wie 4 in de hoogste klasse. Ook over 1910 werd aan deze school subsidie toegekend.

Aan de te Djokjakarta en Magelang gevestigde, onder leiding van gediplomeerde onderwijzers bij het Europeesch lager onderwijs staande particuliere cursussen tot vorming van inlandsche hulponderwijzers werden in 1910 opgeleid respectievelijk 8 en 4 personen. Aan een dergelijken door Roomsch-katholieke geestelijken opgerichten cursus te Moentilan (Kedoe) werden in 1910 4 inlandsche hulponderwijzers opgeleid. Aan de leiders dier cursussen werd eene subsidie van f 300 per hulponderwijzer uitgekeerd.

Aan de door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden kweekschool tot opleiding van inlandsche onderwijzers, tevens godsdienstvoorgangers, te Madjawarna (Soerabaja) waren op ult. 1910 ingeschreven 33 leerlingen. In dat jaar deden 8 leerlingen met goeden uitslag eindexamen. De school bleef in het genot van subsidie.

De seminariën te Ombalata en Sipoholon, zoomede de kweekschool te Naroemonda, allen in de residentie Tapanoeli en uitgaande van het Rijnsche Zendelinggenootschap, werden op ult. 1909 door respectievelijk 25, 104 en 60 leerlingen bezocht. Gedurende dat jaar legden aan de beide laatstgenoemde inrichtingen respectievelijk 28 en 26 leerlingen met goed gevolg een examen [2]) af. De drie scholen bleven in het genot van een gouvernementssubsidie.

De vanwege het Nederlandsch Zendelinggenootschap in Juni 1909 te Berastagih (Oostkust van Sumatra) met 13 leerlingen geopende en naar Raja verplaatste kweekschool voor inlandsche onderwijzers telde op ult. 1910 29 kweekelingen. De school heeft over 1909 en 1910 eene subsidie ontvangen.

De door het Rijnsche Zendinggenootschap te Bandjermasin opgerichte kweekschool telde op ult. 1910 23 leerlingen, allen internen. De school is van gouvernementswege gesubsidieerd.

De door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden gesubsidieerde kweekschool voor inlandsche onderwijzers en godsdienst-voorgangers te Tomohon (Menado) telde op ult. 1910 38 leerlingen [3]).

De kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Kaloewatoe (Sangi- en Talaud-eilanden) van het Sangi- en Talaud-Comité telde op het einde van 1910 64 leerlingen. De school is in het genot van subsidie.

Bij de door de Roomsch-katholieke missie onderhouden, uit 's lands kas gesubsidieerde kweekschool te Woloan (Menado) waren op ult. 1910 27 leerlingen ingeschreven.

De regelen voor de subsidieering van particuliere kweekscholen voor de vorming van inlandsche onderwijzers (Ind. St. 1906 n°. 242) zijn gewijzigd en aangevuld bij Ord. van 7 Juni 1911 (Ind. St. n°. 359).

Nederlandsche cursussen. Voor zoover daaromtrent gegevens zijn verstrekt, waren in 1910 43 inrichtingen in werking, waar door openbare Europeesche of inlandsche onderwijzers aan inlanders onderwijs in de Nederlandsche taal werd gegeven, namelijk 3 in Batavia, 1 in de Preanger-Regentschappen, 5 in Cheribon, 2 in Pekalongan, 5 in Semarang, 3 in Banjoemas, 5 in Kedoe, 1 in Soerakarta, 3 in Madioen, 7 ter Sumatra's Westkust, 2 in Benkoelen, 1 in Palembang, 1 ter Oostkust van Sumatra, 3 in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en 1 in Celebes en onderhoorigheden.

Behalve de eigenlijke cursussen bevinden zich op verschillende plaatsen nog vele gelegenheden, waar door bijzondere personen aan inlandsche kinderen onderwijs in het Nederlandsch gegeven wordt.

Kost- en dagschool te Tomohon, voor dochters van inlandsche hoofden en aanzienlijken in de Minahasa. Op ult. 1910 werd de school bezocht door 112 leerlingen (4 minder dan in 1909), onder wie 9 jongens (de laatsten worden alleen toegelaten, als zij niet ouder zijn dan 8 jaar en hunne zusters als internen de school bezoeken). Behalve 12 Chineesche scholieren, waren alle leerlingen kinderen van inlandsche hoofden, ambtenaren, aanzienlijken en gegoeden. Van de 103 meisjes waren er 98 intern. Behalve de Chineezen waren alle leerlingen Protestantsche Christenen. Aan de school werd voor het jaar 1910 eene subsidie van f 14 000 verleend.

Scholen voor handwerksonderwijs voor inlanders. Op de ambachtsschool te Koewoe (Semarang) waren op ult. 1910 38 leerlingen ingeschreven, die onderwijs ontvingen in het timmeren; de verst gevorderde leerlingen kregen op gezette tijden ook onderwijs in de fijnere houtbewerking. De school genoot over 1910 subsidie.

De door het Nederlandsch Zendelinggenootschap opgerichte van gouvernementswege gesubsidieerde handwerksscholen te Semampir (Kediri) en Swaroe (Pasoeroean) telden op ult. 1910 respectievelijk 11 en 17 leerlingen.

Aan de ambachtsscholen te Lagoeboti en Sidikalang (Tapanoeli) waren op het einde van 1910 respectievelijk 42 en 20 leerlingen ingeschreven. De eerstgenoemde school is in het genot van subsidie.

De huisvlijtschool voor Bataksche meisjes te Lagoeboti (Tapanoeli) telde op ult. 1910 194 leerlingen. De school heeft over dat jaar subsidie ontvangen.

Lagere scholen (zendings- en andere). Hieromtrent zij verwezen naar bijlage P.

II. KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

§ 1. STUDIE VAN OOSTERSCHE TALEN EN VAN DE INSTELLINGEN VAN DEN ISLAM.

De adviseur voor inlandsche zaken kon zich, door de vele werkzaamheden, welke hem in die qualiteit werden opgedragen, ook in 1910 niet aan zuiver wetenschappelijke onderzoekingen wijden.

Bij Gouv. Bt. 8 Nov. 1909 n°. 7 is benoemd tot ambtenaar voor de beoefening der Indische talen dr. D. A. Rinkes, die inzonderheid zal werkzaam zijn in het belang van de samenstelling van lectuur voor de inlandsche bevolking en de organisatie van volksbibliotheken.

Ten einde het Nederlandsch Bijbelgenootschap tegemoet te

[1]) Het programma voor het eindexamen aan deze school, zoomede aan die te Tingkir (Semarang) is vastgesteld bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1909 n°. 32 (Bijbl. Ind. St. n°. 7275).

[2]) Het programma voor het eindexamen aan de drie scholen is vastgesteld bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1910 n°. 22.

[3]) Het programma voor het eindexamen aan de scholen te Tomohon, Kaloewatoe en Woloan is vastgesteld bij Gouv. Bt. 31 Maart 1910 n°. 35 (Bijbl. Ind. St. n°. 7233).

komen in de hooge kosten verbonden aan de opleiding van taalgeleerden, niet alleen ten behoeve van de vertaling van den bijbel in de talen van den Indischen Archipel, maar ook voor de beoefening van de taal- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië in het algemeen, is aan die instelling eene jaarlijksche subsidie van f 4000 verleend.

Aan het ,,Comité tot voorziening in de godsdienstige behoeften van de gevestigde inlandsche Protestantsche christengemeenten op de Sangi- en Talaud-eilanden" is, door verhooging van de door het Comité genoten wordende jaarlijksche subsidie van f 31 500 tot f 35 000, geldelijke steun verleend voor het bewerken en uitgeven door mr. K. G. F. Steller van een Sangineesch en Talaudsch woordenboek, eene Talaudsche spraakkunst en Talaudsche volksverhalen, met welken arbeid waarschijnlijk een tijdperk van ongeveer tien jaren gemoeid zal zijn.

§ 2. OUDHEIDKUNDE.

De voorzitter van de commissie voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, dr. N. J. Krom, die als zoodanig in April 1910 is opgetreden (zie K. V. 1910, kol. 147), begon zijne taak met het bestudeeren van de oud-Javaansche inscripties. Vervolgens ondernam hij eene inspectiereis naar de voornaamste tempelbouwvallen op Java, ten einde zich op de hoogte te stellen van de maatregelen, welke voor het behoud en de wetenschappelijke opneming van die gebouwen vereischt worden. Voorts werd hem opgedragen (September) zich voor enkele maanden te begeven naar Britsch-Indië, Cambodja en Annam, ten einde eene studie te maken van de Hindoe-monumenten aldaar, in het bijzonder van die, waarvan de kennis voor de bestudeering der oudheden op Java en Madoera van belang is, en zich op de hoogte te stellen van de inrichting van den oudheidkundigen dienst daar te lande.

Het lid der genoemde commissie, de heer J. Knebel, zette zijn opnemingsarbeid op Java voort en wel in de residentiën Soerakarta, Rembang en Semarang, terwijl het andere lid, de heer H. L. Leydie Melville, voortging met de uitwerking van de door hem verzamelde oudheidkundige gegevens betreffende het voormalig rijk Pase en met het onderzoek van de oude grafsteenen te Leram en Tralaja in de residentie Soerabaja (zie K. V. 1910, kol. 147/148); ook werden onder zijne leiding teekeningen vervaardigd van de Tjandi Kidal, in verband met de voorgenomen uitgave van eene monographie over dien tempel.

Het personeel ten behoeve van de bewaking en het onderhoud van de oudheden in de residentiën Soerakarta en Djokjokarta onderging eenige uitbreiding (Ind. St. 1911 n°. 27).

§ 3. KONINKLIJK MAGNETISCH EN METEOROLOGISCH OBSERVATORIUM TE BATAVIA.

Omtrent de verrichtingen van het observatorium in 1910 zij verwezen naar het jaarverslag der inrichting over dat jaar. Met betrekking tot de weersgesteldheid in 1910 kan het volgende worden medegedeeld.

Te Batavia bleef de luchtdruk, afgezien van kleine positieve afwijkingen in Mei en October, beneden het normale, een verschijnsel dat bijna zonder uitzondering samengaat met eene versterking van het drukverschil in de richting van Indië naar Australië. Tengevolge hiervan werden over het algemeen de westenwinden versterkt en de oostenwinden verzwakt, en bleef de regenval in den westmoeson te gering, terwijl hij in den oostmoeson, behalve in Juni en Juli, boven het gemiddelde steeg. Het aantal regendagen was in Februari, Maart, Juli en December kleiner en in de overige maanden grooter dan het gemiddelde. De oostmoeson-maanden hadden, in verband met de bedoelde afwijkingen, een tekort aan zonneschijn en de westmoeson-maanden een surplus.

Over den geheelen Archipel gerekend viel in den westmoeson 1909—1910 te weinig regen, behalve in het zuidoostelijkste deel en op Noord-Sumatra en Noord-Celebes. In de beide laatstgenoemde streken en in de Geelvinkbaai (Noord-Nieuw-Guinea) viel zelfs een overmaat van regen. In den oostmoeson daarentegen was de regenval over den geheelen Archipel boven het gemiddelde, behalve in Mei en, voor enkele groepen van regenstations, in Juli. Alleen in West-Sumatra was de regenval nagenoeg normaal, d. w. z. de overmaat van regen in Juni en Juli werd aldaar gecompenseerd door het tekort in Mei, Augustus en October.

De in het begin van April van het verslagjaar opgemaakte weersverwachting voor den oostmoeson werd geheel bevestigd. Vooral de groote regenval in Juni veroorzaakte in de landbouwnijverheid veel stagnatie.

Over het geheele jaar gerekend was in den geheelen Archipel de regenval boven het gemiddelde, behalve in West- en Oost-Sumatra.

§ 4. GENOOTSCHAPPEN TER BEVORDERING VAN WETENSCHAPPEN EN NIJVERHEID, WETENSCHAPPELIJKE WERKEN VAN VERSCHILLENDEN AARD; TIJDSCHRIFTEN EN NIEUWSBLADEN.

De hier te lande en in Indië gevestigde genootschappen op indologisch gebied bleven hunne verschillende uitgaven voortzetten. Ter landsdrukkerij te Batavia verscheen een op kosten van het Gouvernement uitgegeven ,,Boesangsch-Nederlandsch woordenboek", door J. P. J. Barth, terwijl hier te lande met geldelijken steun der Regeering het licht zagen ,,Rotineesche teksten", door prof. mr. dr. J. C. G. Jonker, en een ,,Hollandsch-Soendaneesch woordenboek", door S. Coolsma.

Het aantal der in Nederlandsch-Indië verschijnende periodieken vermeerderde met 2 Nederlandsche tijdschriften (,,De muziek" en ,,Insulinde, orgaan van de vereeniging Insulinde"), 1 Nederlandsch weekblad (,,Jong Indië"), 1 dagelijks (,,De nieuwe Vorstenlanden") en 1 twee maal per week (,,Bandjermasinsch Nieuwsblad") verschijnende Nederlandsche Courant, zoomede met een vijftal tijdschriften in inlandsche talen. Daarentegen werd de uitgaaf gestaakt van de periodieken: ,,Ons Volksbestaan", ,,De Indische Lux", ,,Ilmoe Tani", ,,De Griffier", ,,Tapian na Oeli", ,,Indische Landbouwcourant", ,,Het Vakblad voor den werktuigkundige en den electrotechnicus", ,,Marktbericht", ,,Menado-Courant", ,,Nieuwe Vorstenlanden", ,,De Voetbal", ,,Pembrita Atjeh", ,,Soerat brita", ,,Soerat koeliling" en ,,Toekang Taksir".

III. EEREDIENST.

§ 1. CHRISTELIJKE GODSDIENST.

Bij eene aan de hoofden van gewestelijk bestuur gerichte gouvernementscirculaire van 9 Aug. 1910 (Bijbl. Ind. St. n°. 7251) is te kennen gegeven dat de Regeering zich op het standpunt stelt, dat bewijzen van Christendom, afgegeven door officieren van het Leger des Heils, moeten worden aangemerkt als bewijs dat de houder daarvan Christen is.

Indische Protestantsche Kerk. Van het organiek toegestaan aantal van 41 predikanten waren er bij het einde van 1910 38 in functie en 3 met verlof. Van de 27 organiek toegestane hulppredikers waren er op ult. 1910 21 in functie, 1 op wachtgeld en 1 met buitenlandsch verlof. Het aantal Europeesche godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1901 n°. 255) bedroeg op ult. 1910 6, die alle in functie waren.

Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars waren op ult. 1910 294 personen in dienst, d.i. 22 meer dan het jaar tevoren. Voor het inlandsch leeraarsambt waren bij het einde van 1910 in opleiding (zie Ind. St. 1870 n°. 125, juncto 1885 n°. 84) 94 inlandsche kweekelingen, van wie er 21 in den loop van het jaar als zoodanig waren aangenomen.

Ook in 1910 zijn de gebruikelijke toelagen uit 's lands kas verleend, zoowel die welke strekken ter voorziening, op plaatsen waar geen predikant bescheiden was (een 62-tal, waaronder 9 in de buitenbezittingen), in het godsdienstonderwijs der Europeesche jeugd door middel van daartoe door het kerkbestuur aangewezen personen (onder wie 17 vrouwen), als de toelagen ter tegemoetkoming van enkele gemeenten in de kosten van den openbaren eeredienst, zoomede ten behoeve van het godsdienstonderwijs bij inlandsche Christengemeenten, die over geen uit 's lands kas bezoldigden Europeeschen of inlandschen geestelijke konden beschikken. Laatstbedoelde toelagen werden in 1910 genoten door de gemeenten in de residentiën Amboina en Menado.

Het reglement op het hulppredikerschap en het inlandsch leeraarsambt bij de inlandsche Christengemeenten in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1870 n°. 125, zooals het sedert is gewijzigd) is bij Ord. van 22 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 602) aangevuld met de bepaling, dat het bestuur over de Protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië bevoegd is om inlandsche leeraars, die zich schuldig maken aan berispelijke handelingen, wangedrag of plichtsverzuim, op voordracht van den predikant, binnen wiens ressort zij werkzaam zijn, te straffen met inhouding van hunne bezoldiging gedurende ten hoogste eene halve maand.

Bij K. B. 13 Oct. 1910 n°. 21 is eene Staatscommissie ingesteld, die het vraagstuk zal hebben te onderzoeken en de Regeering te dienen van advies omtrent de vraag, welke maatregelen zullen zijn te nemen om te komen tot herziening van de bestaande verhouding tusschen het Gouvernement en de Protestantsche Kerk in Nederlandsch-Indië, ten einde aan die Kerk door grootere zelfstandigheid betere gelegenheid te geven om zich naar den eisch van haar eigen leven in te richten.

Roomsch-katholieke Kerk. Bij het einde van 1910 vertoefde de Apostolische Vicaris met verlof in Europa en waren in Indië aanwezig 58 geestelijken. Bezoldiging uit 's lands kas werd genoten door 36 geestelijken en door 11 inlandsche of met inlanders gelijkgestelde leeraren bij de Roomsch-katholieke gemeenten.

Op aanvragen van de zijde van het Roomsch-katholiek kerkbestuur om op 's lands kosten door verschillende geestelijken kerkelijke dienstreizen te laten doen buiten de vaste dienstreizen werd gunstig beschikt.

Voor het geven van Christelijk onderwijs aan de Roomsch-katholieke jeugd werden in 1910 toelagen verleend aan 65 gemeenten (hiervan 11 in de buitenbezittingen), terwijl de gemeente te Koeta Radja en te Makasser in het genot bleven van eene kleine tegemoetkoming in de kosten van den eeredienst.

Zendingswerk (buiten dat der Roomsch-katholieke missie). Gedurende het tijdvak 1 Juli 1910 t/m ult. Juni 1911 zijn in Indië voor het eerst toegelaten 10 zendelingleeraren, zag 1 zendeling-leeraar de hem reeds verleende toelating tegen die van een ander ressort verwisseld en werd het ressort van 3 zendeling-leeraren uitgebreid. Toelating als hulpzendeling is in genoemd tijdvak verleend aan 13 inlanders.

Omtrent de van wege de zending in stand gehouden ziekeninrichtingen zie men afdeeling V van dit hoofdstuk.

§ 2. MOHAMMEDAANSCHE GODSDIENST.

Van de mededeelingen op Mohammedaansch godsdienstig gebied, welke in de gewestelijke verslagen voorkwamen, is reeds melding gemaakt in hoofdstuk C.

Voor de bedevaart van 1910 meldden zich bij ons consulaat te Djeddah niet minder dan 14 743 Nederlandsch-Indische pelgrims aan, een aantal dat tot dusver nimmer was bereikt en ruim 2000 meer bedroeg dan het aantal Mekkagangers uit den Archipel dat aan den buitengewoon druk bezochten „hadj akbar" van 1895 deelnam. Van die 14 743 pelgrims, van wie er, volgens bij gemeld consulaat ontvangen bericht, 1120 gedurende de bedevaart overleden, werden er 275 door den consul van nieuwe passen voorzien, terwijl de overige in het bezit waren van in Nederlandsch-Indië afgegeven passen.

De bepalingen op het pelgrimsvervoer van Nederlandsch-Indië naar den Hedjaz en omgekeerd (Ind. St. 1898 n°. 294, zooals het sedert is gewijzigd) ondergingen, o. a. in verband met de nieuwe quarantaine-ordonnantie (Ind. St. 1911 n°. 277) een aantal nadere wijzigingen (zie Ind. St. 1911 nos. 144, 208, 301 en 333).

IV. INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID, UITKEERINGS- EN SPAARFONDSEN.

Over weezenverpleging en armenverzorging, over andere liefdadigheids- of daaraan verwante vereenigingen, zooomede over het particulier spaarbankwezen zijn de voor dit verslag ontvangen opgaven bijeengebracht in bijlage R.

Omtrent de verrichtingen gedurende 1910 van de vereeniging tot werkverschaffing „Soerja Soemirat" te Semarang kan het volgende worden medegedeeld. Het aantal personen, dat in de verschillende werkplaatsen der vereeniging arbeid verrichtte, bedroeg op ult. December 82 Europeanen en 8 inlanders, de laatsten echter meer als koelies. Wegens loon aan Europeesche werklieden — dat van f 0,25 tot f 2,50 per persoon en per dag afwisselde — werd in totaal ongeveer f 280 per week uitgekeerd. Aan verschillende goederen werd uit de werkplaatsen voor f 32 394 afgeleverd, tegen f 30 886 in 1909. Het aantal leden der vereeniging bedroeg op het einde van 1910 250.

V. BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

Ter uitvoering van de plannen tot reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst, in den geest van de voorstellen der commissie tot voorbereiding van die reorganisatie (zie K. V. 1909, kol. 185), zijn, nadat bij de wet van 26 Sept. 1910 (Ned. St. n°. 292, Ind. St. n°. 604) de daartoe noodige fondsen beschikbaar waren gesteld, verschillende voorzieningen getroffen (zie Ind. St. 1910 nos. 615 en 648 t/m 651), welke in hoofdzaak betreffen: de scheiding van den burgerlijken en den militairen geneeskundigen dienst; de instelling van een, eene zelfstandige afdeeling van het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid uitmakend hoofdbureau van den burgerlijken geneeskundigen dienst, bestaande uit een hoofdinspecteur, chef, en een inspecteur, sous-chef van dien dienst, een inspecteur voor de medische inspectie in de buitenbezittingen en een inspecteur-pharmaceut, zoomede administratief personeel; de indienststelling van 3 inspecteurs en 5 adjunct-inspecteurs voor de medische inspectie op Java en Madoera, Bali en Lombok; wijziging, met het oog op de inrichting van het geneeskundig staatstoezicht, van het reglement op den burgerlijken geneeskundigen dienst (Ind. St. 1882 n°. 97), zoomede van verschillende andere regelingen, in verband met de overdracht van bevoegdheden op den hoofdinspecteur en de inspecteerende ambtenaren; wijziging van het reglement op het krankzinnigenwezen (Ind. St. 1897 n°. 54), voor zooveel betreft het onmiddellijk toezicht op de krankzinnigengestichten en, ten slotte, verbetering van de financieele positie der inlandsche geneeskundigen. Instructiën voor den hoofdinspecteur en de verdere inspecteerende ambtenaren en eene instructie nopens de uitoefening van het geneeskundig staatstoezicht door de gewestelijk eerstaanwezende officieren van gezondheid in de buitenbezittingen, uitgezonderd Bali en Lombok, Banka en onderhoorigheden en Billiton, zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 27 Jan. 1911 n°. 5 (Bijbl. Ind. St. n°. 7376).

Voor de burgerlijke geneeskundige indeeling van Java en Madoera zie men bijlage EE van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1911.

Personeel. Voor opgaven omtrent het bij het einde van 1910 in Nederlandsch-Indië toegelaten (al dan niet aan 's lands dienst verbonden) genees-, heel-, verlos-, tandheelkundig en pharmaceutisch personeel zij verwezen naar tabel I van bijlage S.

Ziekten-wetgeving. In verband met de toetreding door Nederland ook voor Nederlandsch-Indië tot de in December 1903 te Parijs gesloten internationale sanitaire overeenkomst — vgl. K. V. 1908, kol. 175 — is eene nieuwe quarantaine-ordonnantie vastgesteld (Ind. St. 1911 n°. 277, juncto n°. 302), welke op 15 Mei 1911 in werking is getreden (zie Ind. St. 1911 n°. 323), terwijl eene nieuwe epidemie-ordonnantie is afgekondigd bij Ord. van 25 April 1911 (Ind. St. n°. 299). Bij Gouv. Bt. 25 April 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 303) is o. m. bepaald door wie de in de quarantaine-ordonnantie aan de havenartsen opgedragen functiën worden uitgeoefend, terwijl ter uitvoering van beide ordonnantiën door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid en den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, in April/Mei 1911 (zie Bijbl. Ind. St. nos. 7399 t/m 7404) verschillende maatregelen zijn getroffen. Voorts is, met het oog op het vorenstaande, bepaald dat de in Ind. St. 1910 n°. 372 opgenomen, op 1 Januari 1911 (zie Ind. St. 1910 n°. 532) in werking getreden bijzondere regelingen tot beveiliging van de residentie Oostkust van Sumatra tegen invoer van pest en cholera, inzonderheid door immigreerende koelies — zie K. V. 1910, kol. 154 — behoudens enkele wijzigingen gehandhaafd blijven (Ind. St. 1911 n°. 300), terwijl bij Ordn. van 25 April en 18 Mei 1911 (Ind. St. nos. 301 en 333) eene nadere wijziging is gebracht in de voorschriften op het vervoer van pelgrims van Nederlandsch-Indië naar den Hedjaz en terug (vgl. ook afd. III van dit hoofdstuk).

Bij Ord. van 18 Mei 1911 (Ind. St. n°. 334) is bepaald dat alle van de bedevaart naar Mekka 1911/12 terugkeerende pelgrims worden onderworpen aan eene waarneming van vijf, c. q. tien dagen.

Sedert ult. December 1909 zijn, hetzij voor het eerst, hetzij bij vernieuwing, besmet verklaard wegens *pest:* Odessa (Rusland), Djeddah (Arabië), Bangkok (Siam), eenige havens in Britsch-Indië en China, zoomede de in Nederlandsch-Indië gelegen hoofdplaatsen Kediri en Soerabaja en enkele districten van de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean (zie hierna); wegens *cholera:* Napels (Italië), Konstantinopel (Turkije), eenige havens van Rusland, Smyrna en Trebizonde (Klein-Azië), Calcutta (Britsch-Indië), Bangkok (Siam), Trang (schiereiland Malakka), Swatow (China), Kobe en Ozaka (Japan), Tripoli (Afrika), het eiland Madeira, benevens verschillende plaatsen in Nederlandsch-Indië, namelijk Batavia, Tandjoengpriok, Pekalongan, Tandjoengsari (Pekalongan), Japara, Semarang, Soerabaja, Soemenep (Madoera), Pasoeroean, Kaliboentoe (Pasoeroean), Besoeki, Panaroekan en Banjoewangi (Besoeki), Telokbetong (Lampongsche districten), Rengat (Riouw en onderhoorigheden), Pemangkat (Westerafdeeling van Borneo) en Donggala (Menado), benevens eenige zeeplaatsen op Madoera, en wegens *pokken:* Bombay en Rangoon (Britsch-Indië).

Algemeene gezondheidstoestand. De algemeene gezondheidstoestand was, tengevolge van het heerschen van cholera in bijna alle deelen van den Archipel, gedurende 1910 minder gunstig dan in het voorafgegane jaar.

Febris typhoidea (typhus abdominalis) kwam in verschil-

lende gewesten voor, echter over het geheel sporadisch. Te Semarang kwamen 109 en in Madioen 9 gevallen ter kennis van het bestuur.

Moeraskoortsen kwamen wederom op geheel Java en Madoera voor. Waar noodig werd, evenals in 1909, hetzij kosteloos, dan wel tegen lagen prijs, op groote schaal kinine verstrekt [1]). Voorts werden voor de bestrijding van de ziekte te Batavia van regeeringswege fondsen toegestaan tot een gezamenlijk bedrag van f 12 000, waarvoor ± 22 000 M². moerasgrond drooggelegd werd. Tot verdelging van anopheles-larven werd in een zestigtal drinkwaterputten visch gekweekt. Het miltonderzoek in de kampongs werd voortgezet. Volgens de rapporten van de dorpshoofden zouden gedurende 1910 in de afdeeling Buitenzorg 11 940 nieuwe koortsgevallen zijn voorgekomen, tegen 16 218 in 1909. Het aantal sterfgevallen beliep 1826 (± 15%), in verhouding overeenkomende met de sterfte gedurende 1909. In Semarang, waar de officier van gezondheid dr. I. T. Terburgh in het belang van de bestrijding der ziekte werkzaam bleef, was het aantal gerapporteerde koortsgevallen minder dan in 1909, doch het sterftecijfer hooger. Voor de bestrijding van de ziekte in de afdeeling Kendal werd bij Gouv. Bt. 3 Aug. 1910 n°. 41 een bedrag van f 9000 toegestaan. In de afdeeling Demak heerschte de ziekte het hevigst in de districten Demak en Wedoeng; ook de districten Djakenan, Djoeana en Tajoe — vooral het eerstgenoemde — der afdeeling Pati hadden veel te lijden door koorts. In het district Oendakan (afd. Koedoes) werd eene hoeveelheid van 20 000 kinine-tabletten gratis verstrekt, terwijl in de onderdistricten Djakenan, Poetjakwangi en Winong gedurende de maanden Juli t/m October 1910 door magangs aan de zieken persoonlijk kinine werd toegediend. Met de assaineering van de hoofdplaats Japara werd, met gunstig gevolg, voortgegaan. In Rembang nam, evenals in 1909, de ziekte in de eerste maanden van het verslagjaar in de afdeeling Bodjonegoro regelmatig toe. Daarentegen kwamen de koortsen minder verspreid voor en hadden zij een sneller verloop. Het hevigst heerschte de malaria in Juni, toen het aantal nieuwe lijders 13 000 bedroeg (in Juli 1909 beliep het aantal nieuwe lijders 40 000). Het totaal aantal gevallen in genoemd gewest bedroeg 53 390 (129 200 in 1909), met 4500 sterfgevallen (5400 in 1909). Ook in de afdeeling Blora begon de malaria ongeveer medio 1910, voornamelijk in het district Panolan, weder het hoofd op te steken en droeg in enkele desa's zelfs een epidemisch karakter. Door kostelooze verstrekking van kinine werd de ziekte spoedig bedwongen. In Banjoemas, voornamelijk in de afdeeling Tjilatjap, beliep het aantal gerapporteerde gevallen 52 039, met een sterftecijfer van 5425 (in 1909 34 008 gevallen met 4440 sterfgevallen). In Madoera heerschte de ziekte, dank zij het tijdig toedienen van kinine door rondgaande magangs, in mindere mate dan in 1909. Het grootst aantal gevallen kwam voor in de districten Tadjoen, Pamekasan, Boender en Waroe, vooral in enkele aan zee gelegen desa's. In het district Baliga, waar de ziekte in het begin van het verslagjaar zoogoed als geweken was, kon de detacheering van den dokter-djawa worden opgeheven.

Ook in sommige streken der buitenbezittingen, met name in Djambi, op Nias, in Natal en Batang Natal (Tapanoeli), in Koetei en de afdeeling Amoentai (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), in de kuststreken van en op de eilanden van Celebes (o. a. in de onderafdeeling Saleier), in Midden-Celebes, te Bima (Soembawa), Ngada (Flores), zoomede op Roti en Timor, deed de ziekte zich in meerdere of mindere mate gelden.

Pokken hebben zich in verschillende gewesten van Java en Madoera en van de buitenbezittingen voorgedaan. Het aantal gerapporteerde gevallen in Banjoemas bedroeg 4904, met 312 sterfgevallen. In Indramajoe en Madjalengka (Cheribon), zoomede te Koedoes (Semarang) werden respectievelijk 55, 14 en 12 gevallen geconstateerd. In de buitenbezittingen heerschte de ziekte hoofdzakelijk ter Sumatra's Westkust, in Tapanoeli en Menado, zoomede in de onderafdeeling Amoentai, Alabioe en Balangan (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), waar van de 132 aangetasten er 10 overleden. Overal in het gewest Celebes hebben zich pokken voorgedaan, meestal echter van een goedaardig karakter. In Manggarai (Flores) trad de ziekte epidemisch op.

De hieronder volgende gewestelijke opgaaf geeft een overzicht van de in 1910 door Europeesche en inlandsche geneeskundigen behandelde gevallen van pokken.

Gewesten.	Aantal zieken			
	op 1 Jan. 1910.	bijgekomen in 1910.	overleden in 1910.	op 31 Dec. 1910 in behandeling gebleven.
Java en Madoera.				
Bantam	1	8	2	—
Batavia	—	63	15	1
Preanger-Regentschappen	—	520	83	15
Cheribon	6	48	9	—
Rembang	20	168	21	11
Soerabaja	13	129	20	2
Pasoeroean	26	341	50	7
Besoeki	6	260	40	—
Banjoemas	45	480	29	6
Kedoe	17	166	14	15
Madioen	30	176	19	5
Kediri	12	34	3	—
Totalen Java en Madoera	176	2 393	305 (12.7 %)	62
Buitenbezittingen.				
Sumatra's Westkust	411	2 271	414	12
Tapanoeli	—	305	87	—
Westerafdeeling van Borneo	1	62	2	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	105	5	—
Menado	—	100	60	—
Celebes en onderhoorigheden	87	313	6	—
Timor	2	4	—	—
Bali en Lombok	4	8	1	—
Atjeh en onderhoorigheden	—	13	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	78	20	—
Totalen buitenbezittingen	505	3 259	595 (17.9 %)	12
Id. Java en Madoera	176	2 393	305 (12.7 %)	62
Totalen-generaal	681	5 652	900 (17.3 %)	74

Mazelen zijn o. m. voorgekomen in Bantam (9 gevallen met 3 dooden). In de Lampongsche districten (onderafdeeling Sepoetih) overleden 37 kinderen aan de ziekte.

Cholera asiatica. De in September 1909 te Tandjoengpriok uitgebroken epidemie (zie K. V. 1910, kol. 157) breidde zich

1) Bij Gouv. Bt. 18 Oct. 1910 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 7318) is, bij wijze van proef, eene nieuwe regeling getroffen omtrent de verkrijgbaarstelling van kinine tegen lagen prijs ten behoeve van de bevolking op Java en Madoera.

in 1910 belangrijk uit, zooals o. m. blijkt uit de hiervoren onder de rubriek „ziektenwetgeving" voorkomende opgaaf van wegens cholera besmet verklaarde plaatsen. De hieronder volgende staat geeft een overzicht van het aantal aangetasten in verschillende gewesten [1]), zoomede van het aantal aan de ziekte overleden personen.

GEWESTEN.	Aangetast.	Overleden.
Bantam	3 333	2 122
Batavia	4 868	3 589
Preanger-Regentschappen. . .	3 090	1 430
Cheribon	4 194	2 597
Pekalongan	8 875	6 122
Semarang	12 793	11 136
Rembang	3 052	2 783
Soerabaja	12 321	9 445
Banjoemas	492	209
Kedoe	623	335
Djokjakarta	132	onbekend.
Madioen	1 355	789
Kediri	1 431	749
Pasoeroean	10 498	7 836
Besoeki	13 924	13 000
Madoera	4 192	2 564
Lampongsche districten . . .	onbekend.	757
Djambi	onbekend.	467
Oostkust van Sumatra . . .	1 040	750
Atjeh en onderhoorigheden . .	onbekend.	60
Billiton	28	13
Tapanoeli	249	189
Westerafdeeling van Borneo. .	232 (onvolledige opgaaf).	174
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	onbekend.	1 276
Bali en Lombok	1 452	1 187

Bij Gouv. Bt. 30 Aug. 1910 n°. 4 is voor de bestrijding van de ziekte ter hoofdplaats Semarang een bedrag van f 18 000 beschikbaar gesteld ten behoeve van het ontsmetten van putten en voor het verstrekken van zuiver drinkwater aan de inlandsche bevolking.

Dysenterie deed zich in belangrijke mate voor in de afdeeling Krawang (res. Batavia), waar van de 507 lijders (12, 98 en 397 respectievelijk in de districten Sindangkasih, Darangdan en Segalaherang) er 68 bezweken. In Kedoe bleef de ziekte tot enkele streken beperkt. Verschillende gevallen werden gerapporteerd in Djokjakarta, voornamelijk bij malarialijders. Talrijke slachtoffers maakte de ziekte op Nias en in Natal en Batang Natal (Tapanoeli). Voorts kwamen gevallen voor in de afdeeling Boven-Dajak (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), in enkele negorijen van Menado, in Bima, Timor, Ende (Flores), en — in sterke mate — op Groot-Banda.

Beri-beri kwam nog steeds voor in de stranddesa's van de afdeeling Banjoewangi (Besoeki). Op Banka bedroeg het aantal door beri-beri aangetaste mijnwerkers 1260, tegen 808 in 1909. Op Billiton kwamen slechts 2 gevallen voor. Op Nias en te Sibolga werden verschillende gevallen geconstateerd, echter met gunstig verloop. In de afdeeling Sintang (Westerafdeeling van Borneo), zoomede onder de Bandjareesche koelie-contractanten van de caoutchouc-fabriek der Koeboe-Houtkapmaatschappij te Teloek Ajer (afd. Soengaikakap) kwam de ziekte eveneens voor; van de 300 contractanten werden er 55 aangetast, van wie er 7 stierven. In Zuid-Nieuw-Guinea overleden 14 dwangarbeiders aan de ziekte, terwijl 74 lijders geëvacueerd werden.

[1]) Uit sommige gewesten zijn geen opgaven ontvangen.

Meningitis cerebro-spinalis. Eene met meningitis overeenkomende ziekte deed zich voor in de afdeeling Sintang (Westerafdeeling van Borneo). Het aantal sterfgevallen bedroeg 193.

Lepra en framboesia. In de nabij het leprosorium te Plantoengan gelegen desa Sangoebanjoe (res. Pekalongan), en wel voornamelijk in het daartoe behoorende gehucht Pasanggrahan wonen vele lepralijders. Uit Madioen wordt bericht dat het aantal lijders aldaar 30 bedroeg. In de afdeeling Boni (Celebes) blijven lepra en framboesia, zoomede syphilis, nog altijd de volksziekten van beteekenis. In Flores treft men veelvuldig huidziekten en elephantiasis aan.

Pest. In de districten Malang, Karanglo, Penanggoengan, Gondanglegi en Senggoeroeh van de afdeeling Malang (res. Pasoeroean) deden zich sedert het begin van Februari 1911 gevallen van eene aanvankelijk niet onderkende ziekte voor. Het microscopisch onderzoek gaf einde Maart d. a. v. aanleiding om den sous-chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst en den directeur van het geneeskundig laboratorium te Weltevreden naar Malang te dirigeeren, waar bij een in den aanvang van April ingesteld bacteriologisch onderzoek bleek, dat men met gevallen van builenpest te doen had. Met het oog hierop werden de genoemde districten op 5 April wegens pest besmet verklaard. Eenige gevallen ter hoofdplaats Kediri gaven op 27 April aanleiding ook deze plaats besmet te verklaren, welke maatregel op 4 Mei d. a. v. ook ten aanzien van de hoofdplaats Soerabaja moest worden toegepast. Toen zich in de gevangenis aldaar eenige gevallen voordeden, werd deze ontruimd en werden een 600-tal dwangarbeiders naar het eiland Onrust overgebracht. Op 26 Mei kon de besmetverklaring van Soerabaja weder worden opgeheven. Zooals reeds in § 2 van hoofdstuk C is medegedeeld, werden strenge maatregelen tot bestrijding van de ziekte genomen, in het bijzonder bestaande in de verdelging van ratten, het isoleeren van de lijders en de beperking van het vervoer uit de besmette streken. In de andere gewesten op Java en Madoera werden voorzorgsmaatregelen tegen de overbrenging van de pest getroffen. Behoudens de gevallen in Kediri en te Soerabaja en hoogst enkele uitgesleepte gevallen, die dadelijk werden geïsoleerd en geen verdere besmetting veroorzaakten, bleef de ziekte tot de afdeeling Malang beperkt. Aangetast werden van begin Februari tot 27 April 1911 449 personen, van wie er 198 overleden. Onder de aangetasten bevonden zich 12 lijders aan longenpest.

Ingevolge K. B. 10 April 1911 n°. 56, is de assistent aan het hygiënisch instituut en adviseur bij den gemeentelijken gezondheidsdienst te Amsterdam, dr. J. J. van Loghem, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal gesteld, ten einde tijdelijk te worden belast met bacteriologischen arbeid, in het belang van de bestrijding der ziekte. Bovendien zijn een 14-tal civiele artsen van hier uitgezonden, die in de eerste plaats zijn aangewezen ter vervanging van de geneeskundigen, die in Indië bij de pestbestrijding zijn tewerkgesteld, terwijl, mede in verband met het pestgevaar, speciale voorwaarden zijn gesteld voor de uitzending van tijdelijke officieren van gezondheid, zoowel Nederlanders als buitenlanders.

Geneeskundige gouvernementspraktijk. Een statistiek hiervan is opgenomen in tabel III *A* van bijlage S.

Het geneeskundig onderzoek van prostituées als zoodanig door gouvernements-geneeskundigen of van regeeringswege met de waarneming van den burgerlijken geneeskundigen dienst belaste particuliere geneesheeren is bij Gouv. Bt. 29 Nov. 1910 n°. 39 (Bijbl. Ind. St. n°. 7332) met ingang van 1 Maart 1911 afgeschaft, terwijl in verband daarmede de gestichten voor zieke prostituées op dien datum zijn opgeheven.

Geneeskundig staatstoezicht. Door den waarnemenden inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst

werden o. a. reizen gemaakt naar Semarang, Soerabaja, Makasser en Padang voor het doen van onderzoekingen en het houden van besprekingen omtrent het nemen van quarantaine-maatregelen, terwijl voorts de gewesten Madoera, Pasoeroean, Soerakarta en Cheribon bezocht werden in het belang van eene nieuwe indeeling van vaccine-districten van die residentiën.

Bij Gouv. Bt. 6 Febr. 1911 n°. 23 (Ind. St. n°. 139) zijn nieuwe voorschriften verstrekt aangaande de inspectiën over de burgerlijke apotheken.

Inlandsche artsen. Bij de school tot opleiding van inlandsche artsen begon het schooljaar 1909/1910 met 70 leerlingen in de voorbereidende en 91 leerlingen in de geneeskundige afdeeling. De laagste klasse telde 27 leerlingen. Tengevolge van verschillende mutatiën, waaromtrent verwezen wordt naar tabel II*A* van bijlage S, bedroeg het aantal leerlingen bij het einde van het schooljaar 140. Aan het in September 1910 afgenomen eindexamen voldeden 10 leerlingen.

De kosten van de school bedroegen gedurende 1910 f 98 871 (voorloopige opgaaf), tegen f 94 153 in 1909, waaronder f 34 040 (in 1909 f 32 149) wegens toelagen aan de leerlingen.

Ingevolge Gouv. Bt. 7 Dec. 1910 n°. 45 (Ind. St. n°. 634) kunnen, bij wijze van proef, als kweekeling tot de voorbereidende afdeeling van de school worden toegelaten leerlingen; die de hoogste klasse van de Ambonsche burgerschool of de Menadosche school met vrucht hebben doorloopen.

Gedurende 1910 ontvielen 11 inlandsche geneeskundigen aan 's lands dienst, terwijl het aantal door de school afgeleverde inlandsche artsen 12 bedroeg, van wie 2 nà het in Maart 1910 afgenomen herexamen (vgl. K. V. 1910, kol. 160).

Voor het onderwijs in ziekenverpleging is voor de schooljaren 1909/1910 en 1910/1911 wederom eene som van f 50 's maands beschikbaar gesteld.

Van de verbetering der bezoldiging van de inlandsche artsen is hiervóór (zie kol. 147) reeds melding gemaakt.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is (Gouv. Btn. 15 Juni en 7 Sept. 1910 nos. 8 en 16) aan de inlandsche geneeskundigen in Midden-Celebes en te Bonthain (Celebes en onderhoorigheden), voor zoover zij niet uit het gewest afkomstig zijn en zij naar het oordeel van de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur daarvoor in aanmerking komen, wegens dure levenswijze eene toelage van f 25 's maands boven hun traktement toegekend.

Met het oog op de behoefte aan geneeskundigen tot bestrijding van de pest in de afdeeling Malang (zie hiervóór) is, ingevolge Gouv. Bt. 8 April 1911 n°. 1 (Jav. Ct. n°. 29), aan een 8-tal leerlingen van de hoogste klasse van de geneeskundige afdeeling der school, die naar het oordeel van de leeraren daarvoor in aanmerking konden komen, met vrijstelling van het gevorderde eindexamen, het diploma van inlandsch arts uitgereikt.

Bij Gouv. Bt. 23 Febr. 1911 n°. 41 is eene commissie ingesteld onder voorzitterschap van den inspecteur, sous-chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, dr. W. Th. de Vogel, ten einde te adviseeren nopens de wenschelijkheid tot oprichting van eene voor leerlingen van elken landaard toegankelijke artsenschool, zonder voorbereidende afdeeling en zonder internaat, aansluitende bij de cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs en bij de hoogere burgerscholen met driejarigen cursus, en eene gelijke medische vorming beoogende als de school tot opleiding van inlandsche artsen.

Inlandsche vroedvrouwen. Tabel IV van bijlage S bevat eene opgaaf van het aantal en den afloop van de verlossingen gedurende 1910 verricht door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van gouvernementswege genieten.

Het aantal inlandsche vroedvrouwen, die hare opleiding bij Europeesche geneesheeren hadden genoten, bedroeg bij het einde van 1910 33 (vgl. overigens tabel I van bijlage S).

In Januari 1910 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7200) is door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid eene wijziging gebracht in de voorschriften betreffende het examen voor inlandsche vroedvrouw.

Vaccine en andere inentingen. Voor de verdeeling van Nederlandsch-Indië in vaccinedistricten [1]) zie men bijlagen CC en DD van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1911.

Tabel VII, sub A, van bijlage S toont den omvang aan van de verrichtingen der inlandsche vaccinateurs over de laatste vijf jaren.

Het aantal vaccinateurs is — op tijdelijken voet — in elke van de residentiën Kediri en Riouw en onderhoorigheden met twee, en in elk van de gewesten Pasoeroean, Cheribon en Semarang met één vermeerderd (Gouv. Btn. 5 en 27 Dec. 1910 nos. 70 en 26).

Het opzicht over de vaccine in de residentie Djambi is door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid nader geregeld (Bijbl. Ind. St. n°. 7203).

De formatie van het inlandsch personeel bij de landskoepokinrichting te Weltevreden en het daarbij behoorend Instituut-Pasteur onderging eene tijdelijke uitbreiding (Gouv. Bt. 22 Nov. 1910 n°. 2). Cijferopgaven ten aanzien van de in 1910 bij deze instellingen verrichte werkzaamheden vindt men in de tabellen VII*B* en VIII van bijlage S.

Het Instituut-Pasteur is, ingevolge Gouv. Bt. 3 Juni 1911 n°. 71 (Bijbl. Ind. St. n°. 7396), tevens dienstbaar gemaakt aan de bereiding van cholera-vaccin. Van Augustus 1910 af werd bij die inrichting geregeld gelegenheid gegeven om kosteloos tegen cholera te worden gevaccineerd. Het aantal tot ult. December 1910 ingeënte personen beliep 5575 (3846 Europeanen en 1729 inlanders), terwijl aan verschillende geneesheeren tot dat tijdstip eene hoeveelheid vaccin, voldoende voor 45 295 personen, verstrekt werd.

In het belang van de bereiding van pest-vaccin is de officier van gezondheid dr. C. W. F. Winckel tijdelijk ter beschikking van den directeur van het instituut gesteld (Gouv. Bt. 15 April 1911 n°. 3).

Geneeskundig laboratorium en cursus voor tropische ziekten. Door den directeur van het laboratorium werd het van 5 tot 14 Maart 1910 te Manilla gehouden eerste congres van de Far-Eastern Association of tropical medicine bijgewoond. Het verslag van de verrichtingen van het congres is gepubliceerd in het „Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië", jaargang 1910, afl. 3, terwijl de op het congres gehouden voordracht „On the etiology of beri-beri" is opgenomen in deel V van „The Philippine Journal of Science".

Met het oog op de steeds toenemende werkzaamheden is de formatie van het personeel der inrichting met een geneesheer uitgebreid (Ind. St. 1911 n°. 32).

Zooals gewoonlijk werden vele onderzoekingen, voor het meerendeel van diagnostischen aard, verricht ten behoeve van de justitie, den civielen en militairen geneeskundigen dienst en den militairen veeartsenijkundigen dienst, zoomede voor particulieren, waaronder 212 bacteriologische onderzoekingen van vermoedelijke gevallen van cholera.

De voor den militairen veeartsenijkundigen dienst benoodigde malleïne werd geregeld bereid, evenals de eveneens voor veeartsenijkundige doeleinden bestemde tuberculine.

Er werden twee driemaandelijksche cursussen in tropische ziekten gegeven, waaraan door 2 burgergeneeskundigen en een 6-tal officieren van gezondheid van land- en zeemacht werd deelgenomen.

Tabel III, sub *B*, van bijlage S bevat eene opgaaf van lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

Ziekengestichten en fondsen. Tabel I van bijlage S bevat eene gewestelijke statistiek van de op ult. 1910 bestaande gouvernements- en particuliere ziekeninrichtingen en de tabellen III*A* en V opgaven over 1910 nopens de uitkomsten van de verpleging in de gezamenlijke gouvernements-ziekeninrichtingen en in twee zendingshospitalen, zoomede in de zes groote burgerlijke ziekengestichten, namelijk de stadsverbanden te Batavia, Soerabaja en Semarang,

[1]) In Maart 1910 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7263) is door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid eene nieuwe verdeeling van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden in vaccinedistricten vastgesteld.

het hulpstadsverband te laatstgenoemder plaats, zoomede de Chineesche hospitalen te Batavia en Semarang.

Bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1910 n°. 59 is eene voorloopige regeling vastgesteld voor de opneming en verpleging in het Koningin Wilhelmina-gasthuis voor ooglijders te Bandoeng van betalende patiënten en voor het gebruik van de operatiekamer. De inrichting is in de eerste plaats bestemd voor de verpleging van onvermogende, niet-betalende patiënten van elken landaard.

Het reglement voor de inrichting tot verpleging van aan beri-beri lijdende gevangenen, veroordeelden en andere personen te Buitenzorg (Gouv. Bt. 23 Juni 1891 n°. 14) is bij Gouv. Bt. 25 Juni 1910 n°. 47 in dien zin gewijzigd, dat ook niet aan die ziekte lijdende gestraften, voor wie het om gezondheidsredenen noodig wordt geacht, in het gesticht kunnen worden opgenomen.

Bij Gouv. Bt. 25 Nov. 1910 n°. 24 is, met uitbreiding van de bij Gouv. Bt. 22 Maart 1904 n°. 20 (Bijbl. Ind. St. n°. 6004) getroffen regeling, bepaald dat lepralijders, behalve naar het hospitaal te Pelantoengan (Semarang) ook naar andere voor de opneming en verpleging van die lijders bestemde inrichtingen voor rekening van den lande vervoerd kunnen worden. Voor het beheer van eerstgenoemd gesticht is, ingevolge Gouv. Bt. 28 Dec. 1910 n°. 5, met het Leger des Heils — vgl. K. V. 1909, kol. 193 — eene nadere overeenkomst aangegaan. Aan de te Batavia gevestigde vereeniging ter bestrijding van lepra is bij Gouv. Bt. 22 Maart 1911 n°. 15, voor de opsporing en de daarmede gepaard gaande huisverpleging van lepralijders voor het jaar 1911 een subsidie van f 8400 toegekend. Het door de vereeniging opgerichte leprosorium wordt, gerekend van 1 Januari 1910, eveneens van gouvernementswege gesubsidieerd (Gouv. Bt. 22 Maart 1911 n°. 16).

Het gesticht voor syphilitische vrouwen te Soerabaja, genaamd het Pegiriangesticht, is ingevolge Gouv. Bt. 24 Febr. 1911 n°. 24 (Jav. Ct. n°. 17) op 1 Maart 1911 gesloten.

In 1910 zijn, op den voet van Ind. St. 1906 n°. 276, subsidiën verleend ten dienste van de particuliere inlandsche ziekenhuizen te Bandoeng (Preanger-Regentschappen), Modjowarno (Soerabaja), Pearadja (Tapanoeli), Poerwadadi (Semarang), Semampir (Kediri), Tjepoe (Rembang), het Petronella-hospitaal te Djokjakarta en de afdeeling voor kostelooze verpleging in het gesticht der ,,Vereeniging voor ziekenverpleging in Nederlandsch-Indië'', zoomede ten behoeve van de particuliere inlandsche hulpziekenhuizen [1]) te Ambarawa, Kalitjeret, Kedoengpendjalin, Mergaredja en Salatiga (Semarang), Alihan en Wonosobo (Kedoe), Bondowoso (Besoeki), Blora (Rembang), Moga (Pekalongan), Randoegoenting, Toengkal en Wates (Djokjakarta), Segaran (Soerabaja), Swaroe (Pasoeroean), Boetar en Pangariboean (Tapanoeli) en Kolonganatas (Menado).

De te Batavia gevestigde ,,Vereeniging voor ziekenverpleging'' verpleegde in haar diaconessenhuis aldaar gedurende 1910 622 betalende en 136 niet-betalende patiënten, met respectievelijk 10 711 en 4814 verpleegdagen. Van de aan het diaconessenhuis verbonden polikliniek voor on- en minvermogenden maakten 1450 patiënten gebruik, aan wie 11 378 consulten verleend werden. In buitenverpleging werd hulp verleend aan 47 personen, en wel 6 etmaal-, 17 dag- en 73 nacht-verplegingen. In het diaconessenhuis werden 244 operaties verricht. Voor ziekenverpleegster waren op ult. 1910 11 leerlingen in opleiding, terwijl in dat jaar aan 5 leerlingen het diploma werd uitgereikt. Van de 11 op dat tijdstip aanwezige inlandsche leerling-verpleegsters verwierven er 3 een diploma. In het diaconessenhuis waren, behalve de directrice en dames voor de administratie en voor de huishouding, 9 Europeesche diaconessen werkzaam.

In de inrichting van de ,,Malangsche ziekenverpleging'' werden in 1910 93 personen (onder wie een 24-tal niet-leden van de Vereeniging) verpleegd, met 1520 verpleegdagen.

In de te Poerwadadi (Semarang) gevestigde inrichting van de vereeniging ,,Comité Pitoeloengan'' werden gedurende 1910 882 personen opgenomen en werden er 722 ontslagen.

Krankzinnigenwezen. Ten aanzien van de verpleegsterkte in de krankzinnigengestichten te Buitenzorg en Lawang zij verwezen naar tabel VI van bijlage S.

De kosten van de beide gestichten bedroegen over 1910 f 586 576, namelijk wegens traktementen, enz. van het personeel f 196 643 en wegens kleeding, voeding, enz. van de patiënten f 389 933. De ontvangsten wegens verpleeggelden van betalende lijders beliepen f 74 359.

De gezondheidstoestand was vrij gunstig. Enkele gevallen van cholera deden zich voor, terwijl in het gesticht te Lawang ook gevallen van malaria en beri-beri geconstateerd werden. Bij het gesticht te Buitenzorg werden o. a. nieuwe paviljoens voor onrustige lijders opgericht.

Bij Ord. van 11 Juni 1910 (Ind. St. n°. 349) is eene regeling getroffen voor de opneming van onderdanen van inlandsche zelfbesturen in de bezittingen buiten Java en Madoera in de gouvernements-krankzinnigengestichten.

Het reglement op het krankzinnigenwezen in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1897 n°. 54) onderging wijziging bij Ord. van 20 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 550) met betrekking tot de inbewaringstelling van krankzinnigen en wat aangaat het aantal plaatsen voor zoogenaamde observatie-patiënten, terwijl het reglement voor de opneming en de verpleging van lijders in de beide gestichten is gewijzigd bij Gouv. Bt. 23 Jan. 1911 n°. 57 (Ind. St. n°. 107).

VI. IJKWEZEN.

In de 19 ijkdistricten werden, volgens onvolledige opgaven, in 1910 ter verificatie aangeboden 35 376 aan het Gouvernement en 21 987 aan particulieren toebehoorende ijkvoorwerpen, waarvan er 34 079 en 20 848 (d. i. ruim 96 en bijna 95%) konden worden goedgekeurd, doch zulks, wat 6471 en 784 stuks betreft, eerst na voorafgegane justeering. Het eerstgenoemde totaal bestond uit 32 521 maten, gewichten en strijkers en 2855 weegwerktuigen (voor Java en Madoera — met Bali en Lombok — alleen waren deze getallen 28 895 en 2487); wat het andere totaal betreft, namelijk dat van den ijk en herijk ten behoeve van particulieren, was de verdeeling 16 660 maten, gewichten en strijkers en 5327 weegwerktuigen (voor Java en Madoera — met Bali en Lombok — alleen 14 826 en 2927).

Aan ijkgelden is, volgens voorloopige opgaven, in 1910 ontvangen f 7415, tegen f 7236 (verbeterde opgaaf) in 1909.

[1]) Als regel is aangenomen, dat verzoeken om subsidie ten behoeve van particuliere inlandsche hulpziekenhuizen in zelfbesturende landschappen niet worden ingewilligd wanneer het betrokken zelfbestuur niet in staat en bereid is om de te verleenen subsidie aan den lande te restitueeren (Bijbl. Ind. St. n°. 7194).

VII. LOTERIJEN.

De voor 1909/1910 toegestane groote loterij van f 500 000 (zie K. V. 1910, kol. 163) speelde op tijd uit.

Voor het tijdvak 1 Juli t/m 31 October 1910 werden 10 kleine geldloterijen toegestaan, tot een gezamenlijk bedrag van f 100 000, waarvan de winsten bestemd waren voor den bouw van een weeshuis met school te Pontianak ten behoeve van de Roomsch-katholieke missie aldaar, voor de oprichting van eene particuliere meisjesschool voor meer uitgebreid lager onderwijs te Semarang, voor den bouw van eene inlandsche meisjesschool te Soerabaja, zoomede ten behoeve van het neutraal militair tehuis te Malang, van 2 studiefondsen, van de kinder-vacantiekolonie te Batavia, van de instelling ,,Djokjasche Kunstarbeid'' te Djokjakarta, van de ,,ziekenverpleging Tjepoe'' te Tjepoe en van het ,,West-Java-ondersteuningsfonds'' te Soekaboemi, welke kleine loterijen eveneens alle op tijd uitspeelden.

Voor het tijdvak 1 November 1910 t/m 30 Juni 1911 werd één groote geldloterij van f 500 000 toegestaan, waarvan de winsten bestemd zijn voor het weezengesticht der Protestantsche gemeente te Soerabaja, voor extra-onderwijs aan kinderen in de inrichting van den heer JOH. VAN DER STEUR te Magelang, voor het hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo te Semarang en voor het in 1911 te Soerabaja te houden vezel-congres met tentoonstelling.

Bij Ord. van 29 April 1911 (Ind. St. n°. 316) is het debiteeren van zoogenaamde aandeelen in loten, uitgegeven door anderen dan den loterijhouder, verboden.

L.

I. WATERSTAAT EN BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN.

§ 1. PERSONEEL; UITVOERING VAN WERKEN.

De inrichting van de vier waterstaatsafdeelingen, waarin Java en Madoera, ingevolge het nieuwe waterstaatsreglement (Ind. St. 1910 n°. 177) — zie K. V. 1910, kol. 165 — zijn verdeeld, heeft plaats gehad, wat de 4de afdeeling betreft met ingang van 1 Juli 1910 en wat aangaat de 1ste, 2de en 3de afdeeling met ingang van 1 November 1910.

Bij circulaire van den directeur der burgerlijke openbare werken van 22 Dec. 1910 (Bijbl. Ind. St. n°. 7365) zijn voorschriften gegeven omtrent de inrichting der maandrapporten nopens den voortgang van in uitvoering zijnde werken en van de kwartaalverslagen van de verrichtingen in het belang van de bevloeiing, afwatering, bedijking, enz.

Met buitenwerkingstelling van Gouv. Bt. 4 Maart 1882 n°. 12 (Bijbl. Ind. St. n°. 3805) — zie K.V. 1882, blz. 121 — is bij Gouv. Bt. 27 April 1911 n°. 1 (Bijbl. Ind. St. n°. 7382) opnieuw vastgesteld in welke omstandigheden de uitvoering van burgerlijke openbare werken aan andere landsdienaren dan waterstaatsambtenaren behoort te worden opgedragen.

Personeel. Voor de numerieke opgaven omtrent het medio April 1911 in dienst zijnde technisch personeel, zoowel dat in vasten dienst als dat hetwelk boven de formatie werd gevoerd, zie men tabel I van bijlage T.

De formatie van het technisch personeel bij den waterstaatsdienst in Nederlandsch-Indië is uitgebreid met 11 ingenieurs, 4 architecten en 38 opzichters. Uitbreiding met 1 ingenieur en 2 opzichters geschiedde in verband met de nieuwe organisatie van den dienst, terwijl 4 architecten werden aangesteld in het belang van eene behoorlijke verhouding tusschen het aantal opzichters en dat der architecten. Voorts waren noodig 7 ingenieurs en 15 opzichters tot versterking van het aan den inspecteur voor de verkeerswegen in de buitenbezittingen toegevoegd personeel, 1 ingenieur en 1 opzichter tot aanvulling van het personeel van de irrigatieafdeeling Pekalen-Sampean en de overige ingenieurs en opzichters voor algemeene uitbreiding van den dienst. Voorts is (Ind. St. 1911 n°. 53) een bouwkundig ingenieur aangesteld en zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, ter voorziening in de behoefte aan werkkrachten, nog 3 opzichters boven de formatie in dienst gesteld.

De in 1910 en 1911 voor den Indischen dienst, ter benoeming tot adspirant-ingenieur uitgezonden personen met ingenieurs-diploma zijn alle geplaatst.

Gedurende 1910 waren 11 waterstaatsambtenaren met de functiën van landmeter belast.

Van de 33 geslaagden bij het in 1910 afgenomen opzichtersexamen kwamen er, overeenkomstig de in 1899 getroffen regeling (Bijbl. Ind. St. n°. 5378), 20 voor plaatsing in aanmerking, van wie er 2 wegens gezondheidsredenen nog niet in dienst gesteld zijn; de overige 18 zijn, met de 4 in 1910 uit Nederland uitgezonden opzichters, sedert tot opzichters benoemd. Bovendien werden tot medio April 1911 nog 11 personen aangesteld, die in 1910 en vorige jaren het opzichtersdiploma hadden behaald, doch toen, om verschillende redenen, niet voor plaatsing in aanmerking kwamen.

Wegens gebrek aan benoembare candidaten kon een groot aantal plaatsen van adspirant-ingenieur en opzichter niet worden aangevuld.

Als tijdelijke opzichters (werkbazen) waren in 1910 141 personen gedurende het geheele jaar in dienst (tegen 122 in 1909) en bovendien een niet opgegeven aantal gedurende gezamenlijk 803 maanden, hetgeen neerkomt op 67 personen gedurende een vol jaar, alzoo evenveel als in 1909.

Ten aanzien van de benoembaarheid tot de betrekking van mantri-opzichter is eene nadere regeling getroffen bij Gouv. Bt. 6 Juli 1910 n°. 14 (Ind. St. n°. 384).

Nopens de bezoldiging van de architecten en opzichters zijn gunstiger bepalingen vastgesteld bij Gouv. Bt. 7 Juli 1910 n°. 44 (Ind. St. n°. 399) en 4 Jan. 1911 n°. 60 (Ind. St. n°. 34).

Uitvoering van werken. Volgens de boekingen ten dienste van de begrooting voor 1910 is in dat jaar aan civiele landswerken ten koste gelegd wegens gewoon onderhoud en herstelling f 2 849 940 en wegens vernieuwing en nieuwe werken f 10 629 529, of te zamen f 13 479 469. Die boekingen omvatten evenwel niet het geldswaardig bedrag van de verbruikte materialen uit 's lands voorraad. De waarde dier verstrekkingen is alleen vermeld met betrekking tot de vernieuwingen en nieuwe werken, waardoor het bedrag van f 10 629 529 stijgt tot f 10 830 720; vgl. daaromtrent de gespecificeerde opgaven in tabel II van bijlage T.

Waar zulks doenlijk bleek, is, evenals in vorige jaren, bij de uitvoering van werken partij getrokken van de werkkrachten van veroordeelden tot dwangarbeid en van politioneel gestraften. Ingevolge Ind. St. 1906 n°. 257 wordt de geldswaarde, welke die arbeid vertegenwoordigd heeft, met het departement van justitie geregulariseerd.

Een 7-tal werken, waaronder de bouw van 6 pandhuizen, werden bij contract van openbare aanbesteding en de overige in eigen beheer uitgevoerd.

§ 2. BIJZONDERHEDEN NOPENS DE VERSCHILLENDE CATEGORIEEN VAN WERKEN.

Gebouwen. In het in § 1 vermeld totaal van f 10 830 720 is begrepen een bedrag van f 3 663 251, hetwelk in 1910, met inbegrip van het geldswaardig bedrag aan materialen uit 's lands voorraad, is verwerkt voor gebouwen (vernieuwingen en nieuwe werken). Eene splitsing naar gelang van de bestemming der gebouwen (woningen, bureaux, schoolgebouwen, gevangenissen, hospitalen, enz.) is opgenomen in tabel II van bijlage T.

Opruiming van rivierhindernissen. Voor het opruimen van hindernissen in de Batang Kapoer (Padangsche Bovenlanden) werd in het verslagjaar nogmaals f 1005 toegestaan. Het werk kwam gereed voor f 173, in welk bedrag niet begrepen zijn de toelagen aan de met deze werkzaamheden belaste genietroepen en de regularisatieprijs van den arbeid der dwangarbeiders.

Het opruimen van boomstammen in de Kampar-rivier (Oostkust van Sumatra) moest wegens hooge waterstanden gestaakt worden. Het in 1908 beschikbaar gestelde bedrag, ad f 25 000, werd met f 1460 overschreden. Ook de verbetering van het vaarwater der Barito-rivier en de opruiming van hindernissen in de Boven-Mahakam-rivier (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) bleven onderhanden (toegestaan respectievelijk f 9386 en f 9000; verwerkt f 1242 en f 2514).

Wegen en bruggen. Voor het aanleggen van nieuwe en het verbeteren van bestaande wegen, zoomede voor het bouwen of vernieuwen van bruggen en duikers (dus zonder

het aan onderhoud of herstelling ten koste gelegde) is in 1910 van landswege uitgegeven f 2 211 454, waarvan f 1 402 736 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling; vgl. de gewestelijke splitsing in tabel II van bijlage T.

De hieronder volgende tabel bevat een overzicht van hetgeen aan opneming, verbetering of aanleg van wegen in de buitenbezittingen in 1910 is ten koste gelegd.

GEWEST.	WEGEN.	Verwerkt bedrag.	TOELICHTINGEN.
Padangsche Bovenlanden.	Loeboekbangkoeng-Koto Baharoe	f 14 145	Aanleg.
	Midden-Sumatra-weg . . .	52 386	Hieronder f 18 266 voor opnemingen.
	Rau-Moearosipongi	40 859	Verbetering.
	KotoBaharoe-Tratahboeloeh	25 000	Uitsluitend voor opnemingen.
Padangsche Benedenlanden.	Taloekniboeng-Boengoes . .	14 793	Aanleg.
Tapanoeli.	Weg naar het Toba-meer in de Dairilanden . . .	16 491	Id.
	Torpengolat-Tanahbatoe (deel van den weg Natal-Mandailing)	16 432	Verbetering.
	Sibolga-Taroetoeng	84 645	Hieronder f 15 576 voor opneming.
	Rau-Moearosipongi	14 396	Aanleg.
Djambi.	Djambi-Moearotembesi . .	12 000	Uitsluitend voor opneming.
	Moearotembesi-Moearoboengo	13 760	Id.
Atjeh en onderhoorigheden.[1]	Gajo-weg	375 743	Aanleg.
Benkoelen.	Kroë-Liwa	niet opgegeven.	Alleen opnemingen.
	Lais-Ketahoen	132 635	Verbetering.
	Tabahrenah-Moearo Aman .	38 220	f 17 220 voor opneming en f 21 000 voor onderhoud.
Palembang.	Troesanbadak-Talang Anakajer	32 785	Verbetering.
Oostkust van Sumatra.	Sembahé-Tongkoh	44 050	Maken van kunstwerken.
	Goenoeng Sahilan-Tebingtara	28 626	
	Tratahboeloeh-Si Malinjang-Moearo Lemboe	49 005	Hieronder f 14 500 voor opneming.
	Koeala-Alaslanden	173 643	Aanleg.
	Tebingtinggi-Pematang Siantar.	34 435	Verbetering.
	Kisaran-Tandjoengbalai . .	21 049	Id.
	Wegen ter hoofdplaats Bagan Si Api Api	15 117	Id.
Menado.	Wegen ter hoofdplaats Menado.	17 956	Id.

Bevloeiings- en afwateringswerken. De gedurende 1910 gedane uitgaven voor onderhoud, opnemingen, debietmetingen, enz. ten behoeve van de gestaakte bevloeiings- en afwateringswerken in de Solo-vallei (resn. Rembang en Soerabaja) bedroegen f 33 736, waardoor het totaal van het verwerkte bedrag van f 17 826 699 (verbeterde opgaaf) op ult. 1909, bij het einde van 1910 was geklommen tot f 17 860 435. De uitgaven voor opnemingen, enz., ad f 13 126, hadden evenwel grootendeels betrekking op de metingen en waarnemingen in het belang van verschillende kleine verbeteringsplannen, die slechts zijdelings in verband staan met de eigenlijke Solo-vallei-werken.

Met de opruiming der van de gestaakte werken afkomstige materialen, enz. werd geregeld voortgegaan; de afzet was geringer dan in 1909, daar de voorraad courante artikelen langzamerhand uitgeput geraakt. Het werkspoor van Babat tot Doerek bleef behouden, aangezien omtrent de bestemming van de op laatstgenoemde plaats aanwezige tichelwerken nog geen beslissing genomen is. Aan verkochte materialen, enz. was op ult. 1910 een bedrag van f 2 411 581 ontvangen.

Voor het jaar 1910 waren fondsen beschikbaar gesteld voor de voortzetting van een 16-tal vóór of in 1909 begonnen, groote bevloeiïngs- of afwateringswerken. Van het geraamde bedrag van f 2 213 000 is f 1 720 782 — of bijna 78 % — verwerkt, tegen 50 % van het geraamde bedrag in 1909. De voortgang van de werken werd door herhaalde bandjirs wederom zeer belemmerd, terwijl de werken in Noord-Bantam, zoomede de Bandjaran-werken, wegens eenige noodig gebleken principieele wijzigingen in de projecten, bovendien nog oponthoud ondervonden. De Tangsi-werken (Kedoe) werden in den loop van 1910 voltooid; vgl. voorts de toelichtingen in tabel III van bijlage T, waarin tevens eenige aanteekeningen zijn opgenomen omtrent de in 1910 met de verschillende werken gemaakte vorderingen.

Voor het verbeteren van bestaande bevloeiingswerken of het aanleggen van nieuwe werken van geringen omvang, waarvoor bij de begrooting van 1910 f 1 100 000 was toegestaan, is in dat jaar f 1 199 238 uitgegeven, en wel ten behoeve van een 140-tal werken op Java en Madoera (waarvan een 90-tal in uitvoering bij de irrigatie-afdeelingen) en eenige werken in de buitenbezittingen. Onder de eersten behooren ook de Sidoardjo-werken (Soerabaja), met de uitvoering waarvan in 1910 is begonnen en waarmede beoogd wordt verbetering te brengen in de irrigatie- en afwaterings-toestanden in dat deel van Java [2]). Met de uitvoering van de werken tot het verbeteren van de bevloeiing en afwatering in Zuid-Soememep is eveneens in den loop van 1910 een aanvang gemaakt [3]). Voor eene specificatie van de verwerkte bedragen wordt verwezen naar tabel IV A van bijlage T.

Voor opnemingen en projectwerk ten dienste zoowel van groote als van kleine irrigatieplannen, waarvoor bij de begrooting van 1910 gerekend was op f 200 000, is uitgegeven f 252 218 [4]); zie de tabellen III A, III B en IV B van de meergenoemde bijlage. Onder die bedragen zijn niet begrepen de kosten voor de opnemingen, enz. ten behoeve van de werken in Noord-Bantam, de Bandjar-Tjajana-werken, de Tangsi-werken en de Waroedjajeng-Kertasana-werken, welke uitgaven ten laste van de voor de uitvoering van de betrokken werken beschikbaar gestelde fondsen gebracht werden.

Voor herstellingen van bestaande irrigatiewerken, waarvoor bij de begrooting een bedrag van f 75 000 was toegestaan, is f 104 204 besteed.

De in Ind. St. 1903 n°. 269 opgenomen bepalingen betreffende de verstrekking van bevloeiingswater uit de tertiaire leidingen in de afdeeling Demak (Semarang) zijn bij Ord. van 27 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 513) ingetrokken.

Rivier- en waterkeeringswerken. Voor het versterken en het verlengen van de kribben in de Tjiberang bewesten de regentswoning te Rangkasbitoeng (Bantam) werd f 3496 beschikbaar gesteld en verwerkt.

De opbouw van 75 M. ingestorten kaaimuur van het havenkanaal te Batavia (zie K. V. 1910, kol. 169) werd voor het uitgetrokken bedrag voltooid; veel last werd ondervonden van hooge zeeën, terwijl men den omgevallen muur grootendeels moest doen springen. Verder kwam gereed het doen van zware herstellingen aan de sluis Angké in de Bacharachtsgracht, de sluis Grogol en de sluis bij het Chineesche hospitaal in de stadsbuitengracht te Batavia (toegestaan f 1548, verwerkt f 1493); het vernieuwen van de deuren der sluismonding aan de rivierzijde van de schutsluis te Paser Ikan (het geraamde bedrag, ad f 1206, werd met f 61 overschreden), en het doen van zware herstellingen aan de schutkolk van de sluis achter de vischmarkt te Batavia, waarvoor f 26 920 werd bewilligd (kosten f 19 269).

In de tweede helft van 1910 werd begonnen aan eene opneming van de uitmondingen der Tjiliwoeng (Goenoengsari-kanaal) en Kroekoet-rivier (Moeara Baroe), waarbij

[1]) De in K. V. 1910, kol. 167, vermelde verbinding van Blang Kedjeren met Koeala Simpang zal worden vervangen door eene verbinding van eerstgenoemde plaats met Langsar.

[2]) Bij Gouv. Bt. 16 Maart 1911 n°. 1 is de resident van Soerabaja gemachtigd om met verschillende suikerondernemingen in dat gewest eene overeenkomst aan te gaan met betrekking tot de uitvoering, gedeeltelijk op hare kosten, van verschillende werken tot verbetering van den aan- en afvoer van water in genoemde afdeeling.

[3]) Dit werk is, als ondersteuningswerk, aan de bevolking opgedragen, in verband met den achteruitgang in de zoutwinning.

[4]) Hieronder is begrepen een bedrag van ± f 60 000 voor de bezoldiging van het hoofdzakelijk in 't belang van het irrigatiebeheer werkzaam zijnde inlandsch personeel.

bleek dat deze geheel onvoldoende waren; de eerste rivier mondde feitelijk langs het scheepvaartkanaal uit in de haven te Tandjoengpriok. Verruiming van de uitmondingen was dringend noodig, niet alleen voor verbetering van den waterafvoer, maar ook voor het behoud van de diepte in de haven. Voor zoover dat mogelijk was werd het baggermaterieel van Batavia te werk gesteld in de Moeara Baroe, terwijl maatregelen werden getroffen om het benedenpand van het Goenoengsari-kanaal uit te diepen. In totaal werd aan een en ander ± 130 000 M³. grond verzet.

Voor het maken van eene gemetselde steenglooiing op het door bandjirs aangetaste talud van de Tjiliwoeng in 's lands plantentuin nabij brug n°. 9 te Buitenzorg en het verhoogen van die brug werd f 5825 beschikbaar gesteld, waarvan f 1242 is verwerkt.

Voor het normaliseeren van de kali Aren bovenstrooms brug n°. 28, gelegen in den weg van Ngambon naar Ngraoe (Rembang), werd f 995 toegestaan. Door bandjirs kon het werk niet worden ter hand genomen.

Een 20-tal jaren geleden is als een onderdeel van de Porong-werken (Soerabaja) tot vergrooting van de capaciteit der Porong-rivier, naast het bestaande rivierbed de coupure Gambiran aangelegd en heeft men zuinigheidshalve aan den nevenarm slechts eene zoodanige capaciteit gegeven als noodig was, om gezamenlijk met het bestaande rivierbed de grootste bandjirs te kunnen afvoeren. Tengevolge van eene sterke verzanding van den ouden riviertak is thans het gezamenlijk afvoervermogen onvoldoende. Ten einde hierin afdoende verbetering te brengen is het noodig geacht de coupure door verbreeding geschikt te maken om in den vervolge alléén het geheele rivierdebiet te kunnen afvoeren, waarna de oude arm buiten gebruik kan worden gesteld. Daarvoor is een bedrag van f 158 750 toegestaan, waarvan f 42 825 verwerkt is. Een werk van overeenkomstige strekking is de verbetering van de Beneden-Porong-rivier. Ook hier bestaat een oude tak, de Bangil-tak genaamd, en eene coupure, waarvan de gezamenlijke afvoercapaciteit onvoldoende is geworden voor den afvoer van de grootste te verwachten bandjirs. Derhalve is de oplossing gezocht in verbetering en verhooging van de dijken der coupure, terwijl het in de bedoeling ligt, later den ouden arm aan den mond met een keersluis af te sluiten op zoodanige wijze, dat die arm in den vervolge nog slechts voor noodafvoeren dienst zal doen. Van de toegestane som, ad f 152 190, is in 1910 f 37 383 verwerkt.

Op het einde van 1910 werd de zeedijk te Pengarengan (Madoera) door een buitengewoon hoogen springvloed vernield, waardoor belangrijke schade werd toegebracht aan de zoutpannen, vischvijvers en zoutdepotpakhuizen van het etablissement Pengarengan. Om eene herhaling te voorkomen werd door den resident de herstelling en verhooging van dien dijk toegestaan. Van het uitgetrokken bedrag, ad f 54 480, werd in totaal f 50 082 verwerkt.

Voor verschillende werken, dienende om den ongunstigen invloed te keeren van de vulcanische uitwerpselen van den Semeroe, die door de van dien vulkaan komende rivieren in de afdeeling Loemadjang der residentie Pasoeroean worden meegevoerd, werd f 60 000 toegestaan, waarvan f 59 192 werd besteed.

Door den gewestelijken raad van Madioen werden in 1910 bedragen van f 1725, f 3103, f 3680 en f 3801 toegestaan voor het maken van verschillende oevervoorzieningen langs den weg van Ponorogo naar Patjitan. De beide eerste werken kwamen gereed. Uitgegeven werd respectievelijk f 1654, f 3103, f 3593 en f 582.

De verbetering van den rechteroever der Padang-rivier nabij het militair hospitaal te Padang (Sumatra's Westkust) werd voltooid (raming en kosten f 4480). Voor het doen van opnemingen en het maken van ontwerpen in het belang van den wateraf- en toevoer te genoemder plaats en aangrenzende streken werd f 7811 besteed (toegestaan f 8000). Voortgezet werd het maken van eene strandverdediging ter bescherming van Padang, aan welk werk op ult. 1910 in totaal f 204 388 was uitgegeven.

Voor het maken van eene oeververdediging bij het douane-etablissement te Tandjoeng Mengedar (Oostkust van Sumatra) werd f 7460 bewilligd (verwerkt f 1709).

De zware herstellingen van de voorzieningen aan den linkeroever der Atjeh-rivier nabij Pangoe (Atjeh en onderhoorigheden) kwamen tot stand (raming f 9896, kosten f 9859). Voor eene vernieuwing van de oevervoorziening langs den linkeroever van genoemde rivier nabij het militair kampement te Koeta Radja werd eene som van f 6928 beschikbaar gesteld, waarvan wegens de slechte weersgesteldheid slechts f 2002 kon worden besteed.

Voltooid werd het maken van 122.50 M. beschoeiing langs den oostelijken oever van de Heerengracht ter hoofdplaats Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) (toegestaan f 3622, verwerkt f 3516). In 1910 werd f 4243 beschikbaar gesteld voor het maken van 30 M. permanente beschoeiing ter vervanging van het vernielde gedeelte der semi-permanente bekleeding langs den rechteroever der Martapoera-rivier, welke vernieuwing voor f 4092 tot stand kwam.

Aan den rechteroever der Bolongo-rivier te Gorontalo (Menado) werd voor f 591 eene oevervoorziening gemaakt (toegestaan f 811).

Voor het verdedigen van den rechteroever der Maros-rivier (Celebes en onderhoorigheden) werd in 1908 een bedrag van f 40 561 uitgetrokken. Voor 1910 was hiervan nog f 450 beschikbaar, doch het werk kon voor dit bedrag niet voltooid worden. Intusschen werd de toegestane som reeds met f 248 overschreden.

Havens en reeden. Nopens de havens van Tandjoengpriok, Semarang, Soerabaja en Makasser zij, in verband met de rapporten van de commissie Kraus-de Jongh (zie K. V. 1910, kol. 170), het navolgende vermeld.

Door de commissie was voor de uitbreiding van de haven te Tandjoengpriok een tweede binnenhaven geprojecteerd aan de westzijde van de bestaande havenkom, waarvan de kosten globaal op f 2 millioen geschat werden. Uit een uitgebreid grondonderzoek bleek, dat ter plaatse van de geprojecteerde havenkom de koraalbank eene veel grootere uitgestrektheid heeft dan vermoed was op grond van de vroegere gegevens. Daardoor zouden de kosten van het werk aanzienlijk hooger worden; ook zou de uitvoering veel langer moeten duren. Besloten werd daarom om de nieuwe binnenhaven aan den oostkant van de bestaande te ontwerpen, waarvoor een project werd opgemaakt. Door het aannemen van eene grootere kadelengte (1000 M. in plaats van 500 M.), in verband met de door verschillende stoomvaartmaatschappijen reeds in huur aangevraagde kaden, en door reeds dadelijk te rekenen op een 50-tons stoomkraan en een 25-tons drijvende bok, kwam de raming van kosten op f 3 370 000, terwijl voor wegenaanleg, bouw van loodsen en hangars, enz. nog op eene uitgave van f 650 000 gerekend dient te worden, of totaal rond f 4 millioen. Overeenstemming werd verkregen omtrent de plaats van het personenstation te Tandjoengpriok, dat aan het zuidelijke einde van de bestaande havenkom geplaatst zal worden, met een goederen-emplacement ten zuidwesten daarvan.

In 1911 werd, in verband met het groote gebrek aan kaairuimte, machtiging verleend om een aanvang te maken met het bouwen van een kaaimuur aan het zuidelijk gedeelte van het oosterboord (kosten f 328 000). Deze werken dienen om van de bestaande binnenhaven meer profijt te kunnen trekken, door gebruik te maken van het thans weinig gebezigde zuidelijke deel van de havenkom. Het uitdiepen van de haven, met het oog op den toenemenden diepgang van de schepen, is ondershands aan particulieren afgestaan, in verband waarmede het baggerwerk in eigen beheer gestaakt werd. De totale kosten zijn begroot op f 670 000. De betaling geschiedt naar den maatstaf van f 0,30 per M³. uitgebaggerden grond in zee gestort en van f 0,37 per M³. op den wal geperste specie. Dit op den wal persen geschiedt om door het ophoogen van de bij de haven liggende moerassige gronden, den gezondheidstoestand te verbeteren en de beschikking te verkrijgen over gunstige terreinen. Voor het maken van persdijken, waartusschen de opgespoten grond geborgen zal worden, werd f 56 000 toegestaan. Dit werk werd voltooid voor f 37 376.

Voor den aankoop van gronden voor de verbetering van

de haventoestanden te Semarang, werd in het verslagjaar f 50 000 toegestaan en uitgegeven.

In het over de verbetering van de haventoestanden te Soerabaja uitgebracht rapport werd, met eenige wijziging, een in 1909 door den toenmaligen directeur der burgerlijke openbare werken VAN GOOR ingediend plan, het zoogenaamde „pierplan-VAN GOOR" aanbevolen, terwijl voor de verbetering van het vaarwater in het Westgat de aanschaffing van een zelfvarenden slibzuiger werd noodig geacht. Voor het maken van ontwerpen voor de verbetering van de haven werd een bedrag van f 17 700 beschikbaar gesteld. Hiervoor werden onderzoekingen van den zeebodem van Straat Madoera bezuiden de ontworpen pier, zoomede diepe boringen te land verricht. Ook werden boringen gedaan langs den ontworpen dam van het havenbassin zuidelijk en westelijk van de pier. Totaal werd f 16 479 verwerkt. Nog werd f 40 000 toegestaan voor de onteigening van de benoodigde gronden, welk bedrag met f 2526 overschreden werd. De uitvoering van het werk is sedert aanbesteed en voor een bedrag van f 11 764 000 gegund aan de te 's-Gravenhage gevestigde „Hollandsche Aannemingsmaatschappij". De bouw van den slibzuiger, zoomede van een niet in rechtstreeksch verband met de verbetering van de havenwerken staand 14 000 tons drijvend dok, is eveneens aan Nederlandsche firma's opgedragen.

De uitvoering van de werken tot verbetering van de haventoestanden te Makasser in den geest van de plannen KRAUS-DE JONGH is, na gehouden aanbesteding, voor f 2 457 000 gegund aan den heer C. DE GROOT Azn. te Gorinchem.

Van de in K. V. 1910, kol. 169, als onvoltooid vermelde werken op het haventerrein te Tandjoengpriok kwamen gereed: de herstellingen aan den oostelijken havenmuur van de havenkom af tot aan het strand en verder van het gat van Tenté af tot het einde van het havenhoofd van het kanaal te Batavia (het toegestane bedrag, ad f 10 425, werd op f 23 na verwerkt), het overkappen van 4 open ruimten tusschen de hangars (toegestaan f 32 623, uitgegeven f 27 763), het uitdiepen van de binnenhaven langs den kaaimuur door middel van de stoomkraan met grijpemmer, het bouwen van hangars op de reeds bestaande fundamenten achter de hangars A, B en C (toegestaan f 104 352; onververwerkt bleef f 6489) en van een steigertje voor het aanleggen van sloepen ter communicatie met het havenlicht op den oosterhavendam (van het uitgetrokken bedrag, ad f 765, is f 568 uitgegeven). Niet geheel voltooid werd het bouwen van een tweeden schroefpaalsteiger met toebehooren en het verbouwen van den bestaanden steiger voor het lossen van tin in de binnenhaven aan het oosterboord (toegestaan f 31 140, uitgegeven tot ult. 1910 f 27 954). Met het oog op eene wijziging van het betrekkelijk project, is de herstelling van het door het oorlogsschip *Hertog Hendrik* aangevaren en beschadigde remmingwerk vóór den kolensteiger aan het oosterboord voorloopig gestaakt. Voor den aanmaak van reserveblokken ten dienste van de jaarlijksche herstellingen aan de beschadigde gedeelten der wester- en oosterhavendammen en steenglooiingen werd f 7446 uitgegeven, terwijl voor de vervaardiging van reserve-schuurklampen een bedrag van f 1474 besteed werd. Nog kwam men gereed met den aanmaak van 6 meerboeien met harpsluitingen. Van het toegestane bedrag, ad f 5717, werd f 5650 verwerkt. In verband met de wijziging in het aanvankelijk plan tot havenuitbreiding werd de bouw van een afsluitmuur van gewapend beton om het douaneterrein op het ooster-, zuider- en westerboord en om het terrein van de Droogdokmaatschappij gestaakt. Van het uitgetrokken bedrag, ad f 73 000, werd in het verslagjaar f 41 520 uitgegeven; 720 M. muur kwam gereed.

De haven van Cheribon en de vaargeul buiten de havenhoofden werden in het verslagjaar geregeld op diepte gehouden. In 247 werkdagen werden 92 308 M³. specie opgebaggerd, of gemiddeld 374 M³. per dag. De kosten bedroegen f 17 473. Voor het vernieuwen van de sleephelling en het plaatsen van gietijzeren bedden onder de bestaande rollen werd een bedrag van f 2360 toegestaan, waarvan f 2300 besteed is.

Voor den bouw van eene sleephelling ter hoofdplaats Pekalongan werd een bedrag van f 12 601 beschikbaar gesteld.

De in 1908 geautoriseerde herstellingen aan de havenhoofden te Semarang kwamen gereed (toegestaan en verwerkt f 29 800).

Voor de jaarlijksche opneming van het Westgat van Soerabaja en de bediening van de zelfregistreerende peilschalen werd f 4400 beschikbaar gesteld, waarvan f 3667 werd uitgegeven. Aan het maken van een voor-ontwerp voor een aanlegplaats voor zeeschepen werd in 't geheel f 49 848 besteed. Voor de voortzetting van het werk: het maken en vernieuwen van de kaaimuren langs de Kalimas was voor 1910 nog f 689 545 beschikbaar, waarvan f 382 860 werd verwerkt. Op ult. 1910 was de muur over eene lengte van 2720 M. gereed, terwijl werd voortgegaan met het wegbaggeren van de vóór die muren aanwezige banken en het verwijderen van de oude fundeeringspalen.

De uitdieping van het westervaarwater naar Soerabaja door middel van zoogenaamde slibraderen werd door de *Barito*, *Flores* en *Loewoek* geregeld voortgezet, terwijl ook de *Telegraaf* enkele malen voor dien arbeid aangewezen werd. In het tweede halfjaar van 1910 werd de *Flores* vervangen door het stoomschip *Kwartel*. Voor de bescherming van de stroomvangers [1]) door middel van koraalsteen werd alleen het vaartuig *Oudadij* in dienst gehouden. In de kentering-maanden April en November werd de drempel belood door het opnemingsvaartuig *Havik*, waarbij bleek, dat de minste diepte in de vaargeul in April was toegenomen tot 75 d.M. en in November tot 77 d.M. onder Soerabaja'sch haven-vloedpeil. Uit de profielen werd opgemeten, dat tusschen de opnemingen in November 1909 en November 1910 de geul-inhoud met 340 000 M³. was toegenomen. Het aantal der schepen, die, wegens hun grooten diepgang, genoodzaakt waren den omweg rond Madoera te maken, verminderde steeds; het aantal der vaartuigen met meer dan 6 M. diepgang, die van het westervaarwater gebruik maakten, vermeerderde daarentegen aanzienlijk.

Voor het gewoon onderhoud aan den dam van Oedjoeng Piring naar het Djamoean-rif en het maken van bamboeschermen in de kreek Gladah Landjang werd f 13 800 uitgetrokken, waarvan f 13 694 werd uitgegeven. Het opvoegen met asphaltbeton van de kruin van dien dam (toegestaan f 5000, verwerkt f 3839) is nog niet afgeloopen.

De herstelling van de los- en laadhoofden bij de zoutdepotpakhuizen te Tjapak (Madoera) kwam gereed (toegestaan f 1158, verwerkt f 1000). In verband met den afscheep van zout werden in het verslagjaar peilingen en grondboringen verricht ter reede van Kalianget, met de bedoeling om gegevens te verkrijgen voor het project van een vaargeul, waardoor de schepen tot vóór de aldaar te maken aanlegkade kunnen komen. De aangetroffen grond bleek tot vrij groote diepte zeer slap te zijn. Voor de uitvoering van de kade, die bestaan zal uit beton-ijzeren caissons, gevuld met beton en metselwerk, en geschikt zal zijn voor schepen met een diepgang van 6.60 M., werd f 209 000 toegestaan.

Voor het uitbaggeren van de kali Gembong, die als prauwhaven voor de hoofdplaats Pasoeroean dienst doet, konden slechts enkele opnemingen verricht worden; het werk zelf kon, met het oog op de heerschende cholera, niet worden ter hand genomen. Van het toegestane bedrag, ad f 3910, werd dientengevolge slechts f 93 besteed. Van het baggeren van een geul door de bank in de monding werd afgezien, daar deze geul zeer waarschijnlijk na korten tijd wederom zal dichtgeslibd zijn. De haven van Probolinggo werd gedurende het verslagjaar op diepte gehouden. De uitgaven beliepen f 10 011, waarin begrepen een bedrag van f 4732 voor het vervoeren van de specie naar zee.

De bouw van een permanenten los- en laadsteiger te Banjoewangi (Besoeki) en het afbreken van den tijdelijken steiger bleven nog onderhanden (raming f 35 137; besteed bedrag f 35 887). Voor verschillende werkzaamheden in het belang van de haven aldaar werd f 10 475 toegestaan en f 9321 uitgegeven. Deze werkzaamheden dienen o.a. voor het verkrijgen van eene aansluiting van de landtong der kali Tambong met het worteleinde van den permanenten steiger

[1]) Aangezien de aanvoer van koraalsteen, wegens den beperkten voorraad, niet spoedig genoeg geschieden kon, werden deze inrichtingen door zware golfslag weder gedeeltelijk uit elkander geslagen.

en het beveiligen van de kust bij kampong Mandaar. Tot het beramen en voorstellen van maatregelen ter verbetering van de haven — door veranderingen van de kustlijn en verschillende plaatselijke omstandigheden is de toestand zeer precair geworden — is in Juli 1910 eene commissie benoemd, wier rapport nog in behandeling is.

De los- en laadsteiger aan de Donan te Tjilatjap (Banjoemas) kwam nagenoeg gereed. Het toegestane bedrag, ad f 28 587, werd reeds met f 829 overschreden.

Voor het uitdiepen van de Emmahaven te Padang (Sumatra's Westkust) werd in het verslagjaar een bedrag van f 133 600 uitgetrokken, waarvan f 4512 verwerkt werd. Het vernieuwen van de uithouders voor de steigers A, B, C en D en van eenige door roest vergane ijzerwerken van die steigers is ten deele voltooid (toegestaan f 10 391; beschikbaar blijft een bedrag van f 5190). Voor het verbreeden van deze aanlegsteigers werd f 68 350 bewilligd, waarvan f 1924 uitgegeven is. Voor het doen van zware herstellingen aan den landingssteiger te Sibolga (Tapanoeli) werd f 1800 beschikbaar gesteld.

De werkzaamheden aan den dam voor de prauwhaven te Benkoelen (zie K. V. 1910, kol. 171) werden, voor zoover de golfslag dit toeliet, voortgezet. De kern van koraalsteen is over ± 110 M. lengte tot 0.50 M. boven laag springtij gereed gekomen; met de bekleeding daarvan werd een aanvang gemaakt. In totaal is uitgegeven f 40 424. Een volledig ontwerp van den havendam, waarvan de totaalkosten op f 143 486 zijn geraamd, is in behandeling. De nieuwe sloepen- en boeienloods, waarvoor in 1909 f 1426 was beschikbaar gesteld, werd voltooid voor f 1399.

Voor de inrichting van het douane-etablissement te Palembang kwam men gereed met het graven van fundeeringssleuven en putten voor de op te richten gebouwen. Het toegestaan bedrag, ad f 26 180, werd, op f 66 na, verwerkt. Voor het normaliseeren van de Moesi-rivier ter plaatse van den te bouwen aanlegsteiger werden nog eenige uitgaven gedaan, waardoor het verwerkte bedrag tot f 10 154 steeg (uitgetrokken f 10 490). In uitvoering bleef de bouw van een aanlegsteiger te 4-Ilir ter hoofdplaats Palembang, waaraan op het einde van het verslagjaar f 95 817 verwerkt was (toegestaan f 294 810). Voltooid werd het maken van een aanlegtrap van gewapend beton voor de stoombooten van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij te Moeara Enim (toegestaan f 1478, welk bedrag nagenoeg geheel verwerkt werd).

Voor eene herstelling en verbouwing van het tolkantoor te Belawan (Oostkust van Sumatra) werd een bedrag van f 76 399 beschikbaar gesteld, waarvan in 1910 f 22 077 verwerkt werd. Voltooid werd de bouw van een tijdelijk recherche- en havenkantoor (toegestaan f 3880, verwerkt f 3714). De herstellingen aan het douane-etablissement te Tandjoengbalai kwamen eveneens gereed (toegestaan f 1662, verwerkt f 1540), terwijl aan de nog onderhanden uitbreiding van het opslaglokaal van het tolkantoor aldaar in 't geheel f 9027 besteed werd (toegestaan f 27 685). Ook het opslaglokaal te Tandjoengtiram onderging vergrooting; het geraamd bedrag, ad f 3170, is geheel verwerkt.

Van de in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden toegestane werken werden voltooid: het doen van herstellingen aan de 6 stoomkranen op den wester- en oostersteiger te Oelee Lheue (toegestaan f2000, uitgegeven f1365), het aanbrengen van verbeteringen aan den lichtopstand te Hagoe Barat Laoet nabij Lho Seumawe (uitgetrokken en verwerkt f 2775), het doen van herstellingen aan het los- en laadhoofd te Tapa Toean (toegestaan en verwerkt f 3648), het verplaatsen van de recherche-gebouwen te Seroewai naar een ander emplacement (toegestaan en verwerkt f 5209), het doen van herstellingen aan de visitatieloods en toegangsbrug te Idi (het uitgetrokken bedrag, ad f 2572, werd verwerkt), het aanbrengen van eene bewanding aan de loods op het van de Atjeh-tram overgenomen los- en laadhoofd te Sigli tot vorming van een tijdelijk tweede opslaglokaal voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen (uitgetrokken f 400, verwerkt f 365) en het doen van herstellingen aan de debarquementsgebouwen van het departement der marine te Sabang (Poelo We) (het toegestane bedrag van f 2322 werd geheel uitgegeven). In uitvoering bleven de herstellingen aan de gebouwen van het licht-etablissement te Poeloe Bras (toegestaan f 1967, verwerkt f 778) en aan het remmingwerk van den oostersteiger te Oelee Lheue (toegestaan f 5660, uitgegeven f 981).

In de residentie Riouw en onderhoorigheden werd door het personeel van het binnenlandsch bestuur onderhanden genomen: de herstelling van de recherche-gebouwen te Rengat en Prigi Radja (toegestaan f 5595, verwerkt f 2809), te Koealagaoeng en Telokprigi (toegestaan f 4545, verwerkt f 2785), te Poeloe Kidjang (uitgetrokken f 5807, verwerkt f 2580), te Koeala Mandah, Koeala Igal en Batang Toemoe (toegestaan f 4544, uitgegeven f 2972) en te Soengaigoentoeng en Soengaikateman (uitgetrokken f 3044, verwerkt f 2116).

Voor eene herstelling van den laadsteiger te Bajan (Banka) werd f 2409 bewilligd, waarvan f 1122 uitgegeven is. Het gebouw voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen te Belinjoe, waarvoor in 1909 een bedrag van f 5314 was bewilligd, kwam gereed. De uitgaven beliepen f 8013, zoodat het toegestane bedrag met f 2699 overschreden werd. Voorts werd voltooid de herstelling van het los- en laadhoofd op genoemde plaats (uitgetrokken f 777, verwerkt f 729). Van de werken: het maken van een los- en laadsteiger en een gebouw voor de in- en uitvoerrechten en accijnzen, zoomede het vergrooten van de loods te Pangkalbalan, werd de steiger voltooid (uitgegeven f 11 650). In totaal beliepen de uitgaven op ult. 1910 f 22 091 (raming f 20 991). Ook de vergrooting van den los- en laadsteiger te Merawang kwam gereed (kosten f 9689). Met het aanbrengen van verbeteringen aan den landingssteiger te Muntok, waarvoor een bedrag van f 4418 was bewilligd, werd een aanvang gemaakt. De uitgaven beliepen f 3276. Aan het maken van eene nieuwe dubbele landingstrap aan dezen steiger werd f 2031 ten koste gelegd. Voor het weder op diepte brengen van de vluchthaven te Muntok, die sedert hare voltooiing ongeveer 0.60 M. bleek te zijn aangeslibt, werd f 6500 toegestaan, waarvan f 3262 verwerkt werd. Opgeruimd werd 7247 M³. slib. Voor het doen van herstellingen aan den westerdam van die haven door het buitentalud met zware betonblokken te beleggen, werd f 10 596 beschikbaar gesteld (uitgegeven f 4100). Gebrek aan werkvolk en het oponthoud verbonden aan het op tij werken beletten de voltooiing. Voor herstellingen aan het havenhoofd te Toboali werd f 2005 toegestaan, welke som echter met f 2290 overschreden werd, omdat het aanvankelijk voor het werk voorgeschreven lichte materiaal onvoldoende bleek.

Voor het verbreeden en verlengen van den havendam, tevens los- en laadplaats voor inlandsche vaartuigen en het bouwen van een steiger te Tandjoengpandan (Billiton) werd een bedrag van f 31 395 uitgetrokken. De verbreeding van den dam kwam gereed (verwerkt f 9883), evenals het ten behoeve van den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen gebouwde opslaglokaal (toegestaan en verwerkt f 26 919).

Van het voor den bouw van een nieuwen los- en laadsteiger te Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) uitgetrokken bedrag, ad f 173 630, werd f 131 373 uitgegeven. Dit werk kon niet voltooid worden, daar bij het indraaien van schroefpalen veel last werd ondervonden van boomstammen e. d. in den rivierbodem. Voor eene vernieuwing van het dek, het verlengen met 21 M. van den aanlegsteiger en het plaatsen van 4 meerstoelen nabij den steiger te Samarinda werd in 1910 f 18 980 beschikbaar gesteld.

Van den voorgenomen bouw van een los- en laadhoofd te Poso (Menado) is afgezien. Daarentegen is een van het inlandsch zelfbestuur overgenomen houten pier versterkt en vergroot, de toegangsweg daarheen verbreed en het recherche gebouw met de kolenloods naar het nabij liggend terrein overgebracht (kosten f 5124). De bouw van het recherche-pakhuis te Donggala (raming f 13 376, kosten f 12 876) werd nagenoeg voltooid, terwijl de bouw van respectievelijk 2, 1 en 1 dergelijke pakhuizen te Gorontalo (raming f 15 738, verwerkt f 11 544), Oena Oena (raming f 3550, verwerkt f 224) en Parigi (raming f 4760, verwerkt f 1848) nog onderhanden bleef. Gereed kwam de herstelling van de recherche-loodsen en van den los- en laadsteiger te Toli Toli (raming f 2451 en f 2712, kosten f 2152 en f 2524), zoomede van het los- en laadhoofd te Menado (het toegestane bedrag, groot f 1067, werd geheel verwerkt).

Voor den bouw van een opslagloods voor de recherche met kantoor en magazijn te Pare Pare (Celebes en onderhoorig-

heden) werd f 9600 toegestaan; het werk werd voor f 9366 voltooid. Voor een opslagloods tevens tolkantoor te Boenta, welk werk nog niet geheel gereed kwam, werd f 4038 besteed. Voor het aanbrengen van een nieuw steigerhoofd loodrecht op den bestaanden kolensteiger te Oedjoeng Tanah werd f 86 245 bewilligd, waarvan nog slechts f 4314 werd uitgegeven. Voorts werd voor het uitbreiden van het steenkolendepot en het aanleggen van 193 M. Décauville-spoor aldaar f 15 897 toegestaan. Op het leggen van het spoor na kwam het werk gereed (verwerkt f 15 469). De uitgaven voor het maken van een tolvrij terrein met aanlegsteiger en recherche-gebouwen te Makasser beliepen op ult. 1910 f 1 118 461. De bouw van de 9 gekoppelde ijzeren loodsen tot uitbreiding van het douane-établissement kwam tot stand. Voor de fundeeringen, wanden en vloeren van deze loodsen werd in totaal uitgegeven f 46 751. Evenals de recherchegebouwen — vgl. K. V. 1910, kol. 172 — vertoonden ook de loodsen hier en daar verzakkingen, terwijl ook bij den gestapelden dam werking viel waar te nemen, waardoor de meerpalen een weinig voorover kwamen. De tijdelijke recherchegebouwen konden worden afgebroken. In het begin van het verslagjaar werd een aanvang gemaakt met den eigenlijken steigerbouw, waarbij bleek dat, wegens den bijzonder harden ondergrond, de schroefpalen meermalen niet op diepte gedraaid konden worden. Ook aan de remmingwerken en beschoeiingen werd begonnen, waarbij eveneens last werd ondervonden van harde lagen, terwijl bovendien nog dikwijls gestuit werd op oude boomstammen in den bodem. Het is echter te voorzien dat, behoudens tegenvallers, de steigerbouw in het begin van 1912 voltooid zal zijn. Voor zware herstellingen aan den door paalworm aangetasten ouden steiger, waarvan op het einde van het verslagjaar een gedeelte instortte, en voor de versterking van het remmingwerk werd f 50 000 beschikbaar gesteld (uitgegeven f 9637).

Voor het verbeteren en vergrooten van den bestaanden kolensteiger te Wainitoe (Amboina) werd f 61 794 bewilligd. Verwerkt werd f 45 365. Het vernieuwen van de kolenloods aldaar kwam tot stand (toegestaan f 11 775, verwerkt f 11 584).

De herstelling van het ijzeren los- en laad-, tevens kolenhoofd (Hertog Hendrik-pier) te Ternate werd voltooid voor f 6274 (toegestaan f 6300). Voor het maken van 2 meerpalen en ducdalven aan dat hoofd werd een bedrag van f 6120 uitgetrokken, waarvan slechts f 244 verwerkt werd. Voor het vernieuwen en vergrooten van eene tijdelijke steenkolenloods werd f 2180 toegestaan (kosten f 1776). Voor het gedeeltelijk vernieuwen van het Décauville-materieel van de pier naar en om de steenkolenloods werd f 1350 beschikbaar gesteld, waarvan f 1301 verwerkt werd.

Voor het afbreken en opruimen van het bestaande sloepenhoofd en het bouwen van een houten los- en laad-, tevens kolenhoofd te Manokoeari (Noord-Nieuw-Guinea), zoomede voor den bouw van eene tijdelijke steenkolenloods aldaar met eene bergruimte van 500 ton werden bedragen van f 15 644 en f 3378 toegestaan. Door gebrek aan werkvolk kon niet meer dan respectievelijk f 5995 en f 1275 verwerkt worden.

De verlenging van den kop van den tijdelijken aanlegsteiger voor stoomschepen te Benoa (Bali en Lombok) kwam gereed voor het uitgetrokken bedrag van f 895. Aan de herstelling van dien steiger werd in het verslagjaar f 734 uitgegeven (toegestaan f 2221). Ook het recherchegebouw te Ampenan kwam tot stand (toegestaan f 17 443, verwerkt f 17 287).

Drinkwatervoorziening. Voor verbetering van de waterleiding te Tandjoengpriok werd een bedrag van f 16 800 toegestaan (verwerkt f 11 091).

De in K. V. 1910, kol. 172 vermelde leiding te Soemenep (Madoera) werd grootendeels voltooid, zoodat reeds met de verstrekking van drinkwater begonnen kon worden. Het toegestane bedrag werd met f 1286 overschreden. De watervoorziening voor de zoutbrikettenfabriek te Krampon bleek slibhoudend water te geven; een voorstel om de zuigbuis hooger te leggen is in behandeling.

De verbetering van de watervoorziening aan de Emmahaven (Padang) werd voor nagenoeg het geraamde bedrag (f 1436) voltooid. Aan den aanleg van eene bronwatervoorziening te Sawahloento (Padangsche Bovenlanden), waarvoor in 1909 f 14 882 uitgetrokken was, werd f 1157 verwerkt. Voor de bronwaterleiding te Padangpandjang kwam een definitief ontwerp gereed, sluitende met een eindcijfer van f 71 000.

II. STOOMWEZEN.

Door den gecommitteerde in Nederland van het stoomwezen in Nederlandsch-Indie (zie K. V. 1909, kol. 203/4) werden in 1910 de teekeningen onderzocht van 3 scheeps- en 34 andere ketels. Bepaald werd dat voor zoodanig onderzoek is verschuldigd f 25 of f 15 naar gelang het een scheeps- of een anderen ketel betreft. Ter zake werd in 1910 ontvangen een bedrag van f 585.

Het regeeringstoezicht op de bij particulieren in gebruik zijnde stoomketels strekte zich op ult. 1910 uit tot 3915 ketels, of 125 meer dan bij het einde van 1909. Het verwarmd oppervlak der gezamenlijke ketels vermeerderde van 301 094 M². tot 315 573 M². [1]) Uitvoerige opgaven daaromtrent worden aangetroffen in bijlage U.

Wegens vergoeding voor kosten van onderzoek en beproeving werd in 1910 ontvangen f 37 615, tegen f 35 980 in 1909.

Het aantal beproevingen voor eerste indienststelling bedroeg 369, waarvan er 49 verricht werden door niet tot den dienst van het stoomwezen behoorende deskundigen, die daartoe eene speciale opdracht hadden gekregen. Het aantal periodieke onderzoekingen steeg tot 4173, waarvan er 12 verricht werden door den ingenieur buiten zijn ressort en 121 door de bovenbedoelde, niet tot den dienst van het stoomwezen behoorende deskundigen.

In 224 gevallen werd het ontmantelen of lichten (bij scheepsketels) voorgeschreven.

Hoewel het aantal keuringen door niet tot den dienst van het stoomwezen behoorende deskundigen verricht, tengevolge van de versterking van het personeel van het stoomwezen met opzichters, in vergelijking met het voorafgegane jaar, in 1910 belangrijk daalde (van 208 tot 160), zullen hunne diensten nooit geheel ontbeerd kunnen worden.

Omdat vele schepen te Singapore dokken en in reparatie gaan en die tijd van gedwongen stil liggen en schoonmaken voor de ketelinspectie als de gunstigste moet worden beschouwd, werd ten gerieve van de scheepseigenaren en in het belang van eene zoo deugdelijk mogelijke ketelinspectie, in die havenplaats een deskundige gemachtigd om de keuringen te verrichten. De beproevingen voor eerste indienststelling verricht hij onder nadere aanwijzingen van den hoofdingenieur, chef van den dienst. Ook te Pontianak, waar zich de riviervaart met kleine stoomers in de laatste jaren zeer heeft uitgebreid, is zulk een deskundige aangesteld, aan wien echter geen periodieke beproevingen, doch uitsluitend, en dan nog slechts in urgente gevallen, beproevingen voor eerste indienststelling worden opgedragen. Ook te Sambas is ten behoeve van de verschillende mijndirecties een deskundige belast met de eerste beproevingen.

[1]) Onder de ketels bevonden zich 38 oververhitters en 5 voorwarmers, met een totaal verwarmd oppervlak van 1972,13 M².

Met de periodieke keuringen van de stoomketels der Ombilin-kolenontginning is, naast den ingenieur of den opzichter van het stoomwezen te Batavia, belast de adjunct-chef van de 3de afdeeling der staatsspoorwegen te Padang, welke maatregel genomen is met het oog op de omstandigheid, dat de werkzaamheden in de mijnen een periodiek stop zetten van alle of van een groot gedeelte der ketels niet toelaten en het voor den ingenieur of den opzichter te Batavia ondoenlijk is herhaalde malen, en telkens slechts voor een paar beproevingen, de tijdroovende en kostbare reis naar de Padangsche Bovenlanden te maken. Hetzelfde geldt voor de stoomketels in gebruik bij de tinontginning op Banka, waar de keuringen voor eerste indienststelling eveneens meestal door een deskundige worden verricht.

Gebreken in platen van scheepsketels van denzelfden aard als die, welke zich bij den stoomketel van het stoomschip *Pahud* van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij hebben voorgedaan (zie K. V. 1910, kol. 173), werden nog ontdekt aan 3 andere ketels van de genoemde Maatschappij, die daarin aanleiding vond om bij den bouw van nieuwe ketels te eischen, dat de rompplaten niet mochten worden besteld bij het walswerk, dat de platen voor de ketels van de *Pahud* en die der andere schepen, die soortgelijke defecten hadden vertoond, geleverd had. De vergunningsakten voor de 3 bovenbedoelde ketels werden ingetrokken. Het in Europa ingestelde onderzoek omtrent de qualiteit der platen van den *Pahud*-ketel leverde geen bepaald resultaat op.

De nieuwe formules voor de berekening van de materiaalsterkte van stoomketels (zie Jav. Ct. 24 Dec. 1909 n°. 102) werden steeds toegepast, behalve wanneer bleek, dat zij zwaardere eischen stelden dan de oude, in welke gevallen de laatstbedoelde gebezigd werden. Na 24 December 1910 zullen echter alle nieuwe stoomketels volgens de nieuwe formules berekend moeten worden.

Het laboratorium voor metaalonderzoek (zie K. V. 1910, kol. 173) kwam gereed. Van deze inrichting zal echter eerst met vrucht partij kunnen getrokken worden, zoodra de leiding van de werkzaamheden in handen gesteld zal zijn van den uit Nederland te wachten technoloog.

Hoewel zich reeds spoedig na de invoering van het veiligheidsreglement (Ind. St. 1905 n°. 521) de behoefte deed gevoelen om het meer in overeenstemming te brengen met de eischen die in Nederlandsch-Indië aan de veiligheid van den werkman in fabrieken en werkplaatsen gevoegelijk gesteld konden en moesten worden, kon eerst in 1910, nadat gedurende een vijftal jaren de noodige gegevens waren verzameld om in alle opzichten met de praktijk rekening te kunnen houden, worden overgegaan tot de samenstelling van een nieuw reglement dat, met intrekking van het oude, is afgekondigd bij Ord. van 12 Juli 1910 (Ind. St. n°. 406), terwijl door den directeur der burgerlijke openbare werken nieuwe bepalingen werden vastgesteld betreffende de beveiligingen in fabrieken en werkplaatsen.

Door de definitie van hetgeen voortaan onder de benaming „fabrieken en werkplaatsen" moet worden verstaan, vallen een groot aantal bedrijven buiten de bepalingen van het reglement en worden deze slechts van toepassing verklaard op die bedrijven, waarbij door de aanwezigheid van een of ander krachtwerktuig, dan wel van gevaar opleverende stoffen, licht ontvlambare, kokende of bijtende vloeistoffen of gassen, voor de veiligheid van den werkman maatregelen moeten getroffen worden. Het reglement omvat nu tevens die fabrieken en werkplaatsen, waar electrische sterkstroom wordt opgewekt, voortgeleid of omgezet, voor zoover in de beveiliging daarvan niet door andere regelingen wordt voorzien. Mede is het van toepassing op fabrieken en werkplaatsen die door het Gouvernement beheerd worden. Wat die inrichtingen betreft, valt echter het toezicht op de toepassing van de bepalingen van het reglement niet onder de bevoegdheid van de ingenieurs van het stoomwezen, zooals bij de door particulieren beheerde fabrieken en werkplaatsen, maar wordt het geregeld door of namens de hoofden der betrokken departementen van algemeen bestuur.

Met het toezicht op de naleving der door de ingenieurs van het stoomwezen in de door particulieren beheerde fabrieken en werkplaatsen gegeven voorschriften betreffende de middelen voor eerste hulp bij ongevallen zijn belast de geneesheeren, die het toezicht hebben op of belast zijn met de waarneming van den burgerlijken geneeskundigen dienst.

In 1910 werd nog steeds voortgegaan met het uitreiken van akten van bevinding, niet als gevolg van de gedurige toeneming van het aantal fabrieken en werkplaatsen, maar omdat eerst sedert de uitbreiding van het personeel van het stoomwezen met opzichters de ingenieurs over den noodigen tijd beschikken om ook die inrichtingen, welke zonder stoomketels werken, te inspecteeren. Bij die inspecties is veelvuldig gebleken dat tot dusver niet voldoende de hand werd gehouden aan de bepalingen van art. 6 van het veiligheidsreglement, hetwelk het hoofd of den beheerder eener fabriek of werkplaats verplicht om binnen één maand na het inwerkingbrengen daarvan aan het hoofd van plaatselijk bestuur opgave te doen van het bedrijf dat wordt uitgeoefend, van de soort van drijfkracht en het aantal krachtwerktuigen, die worden gebezigd, en van het aantal personen, die in den regel in de werkplaats of de fabriek te werk zijn gesteld, of dezelfde opgaven te doen, indien de vroeger ingediende niet juist meer zouden zijn tengevolge van wijziging of uitbreiding van het bedrijf. Er zijn althans in het laatste jaar nog tal van fabrieken ontdekt, waarvan het bestaan zelfs den ingenieurs niet was medegedeeld, en met groote zekerheid kan worden aangenomen, dat aan den dienst van het stoomwezen ook nu nog niet alle onder de bepalingen van het reglement vallende fabrieken en werkplaatsen bekend zijn.

In 1910 werden 235 nieuwe akten van bevinding uitgereikt, werden er 13 ingetrokken wegens stop zetten van het bedrijf en vervielen er 6, omdat de bepalingen van het nieuwe veiligheidsreglement op de bedrijven in die akten omschreven niet meer van toepassing waren.

Er waren op ult. 1909 1347 fabrieken en werkplaatsen, waarvan de opgaven bedoeld bij art. 6 van het veiligheidsreglement waren ontvangen, terwijl het aantal uitgereikte akten van bevinding 1003 bedroeg. Bij het einde van 1910 waren er, tengevolge de invoering van het nieuwe reglement, voor zoover bekend, nog slechts 1312 onder de bepalingen van het reglement vallende fabrieken en werkplaatsen, met een totaal van 1219 akten van bevinding.

Over het algemeen bleken de voorgeschreven beveiligingswijzen aan de eischen der praktijk te voldoen. Het beveiligen van cirkelzaken voor de houtbewerking en van de blikkensnij- en persmachines met voetbeweging ondervond echter nog veel tegenkanting, zoowel van de zijde der werkgevers als van die der werklieden. De op vele ondernemingen in gebruik zijnde cirkelzagen worden door den inlander gebezigd voor het zagen van hout van alle afmetingen. De beschermingen, die hiervoor niet zijn ingericht, worden dan, bij gebrekkig toezicht, door den werkman aan kant gezet. Bij eenige der blikkensnij- en persmachines werd, bij wijze van proef, de voetbeweging vervangen door handbeweging, zoodanig dat beide handen gebruikt moesten worden om de machines het vereischte werk te doen verrichten. Zoodoende wordt een mutileeren van de hand vrijwel onmogelijk. Een gevolg van deze handbeweging zou echter, volgens ingekomen rapporten, zijn dat de capaciteit van de werktuigen enorm daalde. Alleen voortgezette proefnemingen zullen in deze tot eene geschikte oplossing kunnen leiden.

Vroeger waren de werkgevers over het algemeen gekant tegen de invoering van de beveiligingen, die zij veelal òf als nutteloos, òf zelfs als gevaarlijk beschouwden; doch het resultaat heeft hen in het ongelijk gesteld. Hoewel, zooals uit de opgaven in bijlage U, tabel V, blijkt, er nog vele ongelukken te betreuren vallen, zelfs bij inrichtingen, die geacht kunnen worden voldoende beschermd te zijn, ziet men het totaal aantal ongevallen gestadig verminderen, in 1910 zelfs in zeer belangrijke mate. Vielen in 1909 nog 363 ongevallen te constateeren, in 1910 daalde dit cijfer tot 215. Intusschen geven deze getallen geen geheel juist beeld van den toestand: met het oog op het geringe politietoezicht in de binnenlanden is het toch meer dan waarschijnlijk, dat niet alle ongevallen ter kennis van het bestuur werden gebracht. Van het totaal aantal ongevallen vallen er slechts 86 in die categorie, waartegen het veiligheidsreglement tracht te waken; alle overige waren het gevolg van omstandigheden waarin beveiligingen niets zouden hebben kunnen uitrichten.

De invloed ten goede van het veiligheidsreglement was zeer merkbaar in alle fabrieken en werkplaatsen, waar nieuwe machines werden opgesteld; de importeurs van de machines dragen nu zorg, dat de bewegende deelen zooveel doenlijk overeenkomstig de voorschriften beschermd zijn, hetgeen de taak der ingenieurs van het stoomwezen aanmerkelijk verlicht.

Tegen een werkgever, die eene beveiliging welke was voorgeschreven achterwege liet, tengevolge waarvan een werkman den dood vond, werd proces-verbaal opgemaakt.

Tabel IV van bijlage U geeft een overzicht van den aard en het aantal der op ult. 1909 en 1910 in werking zijnde motoren, waarbij in aanmerking dient te worden genomen dat de vermeerdering in 1910 voor een zeer groot deel moet worden toegeschreven aan het voor de eerste maal inspecteeren van inrichtingen, welke niet met stoom werken.

M.

I. FINANCIËN.

§ 1. BEGROOTING.

a. Begrootingswetten.

Begrooting 1909. Bij de wetten van 31 Dec. 1910 (Ned. St. nos. 403 en 404, Ind. St. 1911 nos. 178 en 179) zijn in de begrooting van uitgaven voor het dienstjaar 1909 — nader verhoogd bij de in K. V. 1910, kol. 177, vermelde wetten — nog eenige wijzigingen gebracht, waardoor het eindcijfer van het Iste hoofdstuk met f 3 005 000 verminderd en dat van het IIde hoofdstuk nader met f 7 433 570 verhoogd is. De begrooting wijst dientengevolge, tegenover een eindcijfer aan middelen van f 181 540 117, aan uitgaven een totaal van f 199 747 162 aan.

Begrooting 1910. Voor dit dienstjaar waren laatstelijk, in verband met de in het vorig verslag (kol. 177) reeds genoemde aanvullingswetten, de middelen geraamd op f 196 403 342 en de uitgaven op f 215 267 374. Laatstbedoeld bedrag werd sedert — bij de wetten van 26 Sept. en 30 Dec. 1910 (Ned. St. nos. 292, 380 en 381, Ind. St. 1910 n°. 604 en 1911 nos. 174 en 175) — nog verhoogd met respectievelijk f 190 496, f 3 500 000 en f 5000, en alzoo gebracht op f 218 962 870.

Begrooting 1911. De vier wetten van 31 Dec. 1910 (Ned. St. nos. 386 t/m 389), houdende vaststelling van deze begrooting, werden in Indië afgekondigd op den 7den Januari 1911 (Ind. St. nos. 39 t/m. 42). De K. Bn. 2 Jan. 1911 nos. 27 en 28, houdende splitsing in artikelen van de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven, zijn aldaar op denzelfden datum openbaar gemaakt (Ind. St. 1911 nos. 44 en 45).

Het IIde hoofdstuk der Middelen en de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven zijn gewijzigd bij de wetten van 31 Dec. 1910 (Ned. St. n°. 390, Ind. St. 1911 n°. 43) en 18 Juli 1911 (Ned. St. nos. 249, 250, 251 en 252), in verband waarmede de eindcijfers der vier hoofdstukken zijn als volgt:

Middelen in Nederland (hoofdstuk I der Middelen)	f 24 124 740	
Middelen in Indië (hoofdstuk II der Middelen)	190 485 019	
		f 214 609 759
Uitgaven in Nederland (hoofdstuk I der Uitgaven)	f 36 753 167	
Uitgaven in Indië (hoofdstuk II der Uitgaven)	201 163 593	
		f 237 916 760
Nadeelig verschil		f 23 307 001

Met betrekking tot de dekking van het begrootingstekort bepaalt art. 2 van de wet, houdende vaststelling van het Iste hoofdstuk der Middelen, dat daarin wordt voorzien uit de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 18 Maart 1905 (Ned. St. n°. 97), en voorts, zoo noodig, door eene geldleening, krachtens eene nader vast te stellen wet aan te gaan.

b. Begrootingsrekeningen.

Het in kol. 178 van K.V. 1910 bedoelde wetsontwerp tot vaststelling van het slot der Indische begrooting over 1907 is, onder dagteekening van 30 December 1910, aan de Staten-Generaal ingediend (zie Gedrukte Stukken Tweede Kamer, 1910—1911—**196**), terwijl tot vaststelling van het slot der rekening over 1908 eerlang een wetsontwerp zal worden aangeboden. De laatstbedoelde rekening wijst de volgende uitkomsten aan:

Ontvangsten in Nederland	f 25 661 068,50	
Ontvangsten in Indië	164 389 146,67[5]	
		f 190 050 215,17[5]
Uitgaven in Nederland	f 29 230 985,29	
Uitgaven in Indië	162 090 231,36[5]	
		191 321 216,65[5]
Nadeelig slot		f 1 271 001,48

§ 2. LANDSKASSEN IN INDIE EN KASBEHEER IN NEDERLAND.

Het aantal kassen, beheerd door een beroepsontvanger, werd met 4 vermeerderd door de indienststelling van een tijdelijken algemeenen ontvanger der 2de klasse ten behoeve van 's lands kas te Fort de Kock en drie tijdelijke algemeene ontvangers der 3de klasse ten behoeve van de kassen te Pontianak, Modjokerto en Tandjoengpinang. De voor de kassen te Fort de Kock en Modjokerto getroffen tijdelijke maatregelen zijn sedert bestendigd (Ind. St. 1911 n°. 54). Bij laatstbedoelde gelegenheid is tevens het aantal kashouders der 1ste klasse met één vermeerderd en aldus gebracht op 4. De kas der 2de klasse te Bandoeng werd, in verband daarmede, verheven tot eene landskas der 1ste klasse.

Opgaven, aanwijzende den stand van de gezamenlijke landskassen op Java en Madoera en van die in de buitenbezittingen bij het einde van elke maand van 1910, zijn opgenomen in bijlage V.

Het aandeel van den lande in de rente, in 1909 gekweekt met de disconteering bij de landskassen van vendu-acceptatiën voor gezamenlijke rekening van de postspaarbank en van het Gouvernement, bedroeg f 9 426,51[5].

In het tijdvak 1 September 1910—ult. Augustus 1911 is door tusschenkomst van de Javasche Bank een bedrag van f 8 millioen naar Nederland geremitteerd, terwijl door tusschenkomst van dezelfde bankinstelling in Maart en Juni 1911 een bedrag van f 7 millioen naar Indië is overgemaakt.

De rekening met 's Rijks schatkist wees de navolgende nadeelige saldo's aan:

f 397 356,54[5]	op ult.	Augustus 1910.
2 000 983,69	,, ,,	September ,,
4 669 983,71	,, ,,	October ,,
6 544 860,73	,, ,,	November ,,
1 388 062,89[5]	,, ,,	December ,,
4 128 028,26[5]	,, ,,	Januari 1911.

f 4 472 244,42[5] op ult. Februari 1911.
6 322 743,71[5] ,, ,, Maart ,,
10 864 135,62[5] ,, ,, April ,,
8 177 388,48[5] ,, ,, Mei ,,
17 729 760,59[5] ,, ,, Juni ,,
14 843 264,45 ,, ,, Juli ,,

Bij de wet van 31 Dec. 1910 (Ned. St. n°. 413) is de Minister van Financiën bevoegd verklaard tot de overschrijding van de aan het slot van art. 26 der Indische comptabiliteitswet gestelde grens met f 24 000 000.

§ 3. VERKOOP VAN PRODUCTEN.

Veilingen. De in 1910 hier te lande, door tusschenkomst van de Nederlandsche Handelmaatschappij, voor gouvernementsrekening geveilde producten bestonden uit 28 525 pikol Java-koffie, 225 244 pikol Banka-tin, 452 698 K.G. kinabast, 29 750 K.G. coca en 54 K.G. caoutchouc. De totale bruto-opbrengst, ad f 27 073 233, liet, na aftrek van de kosten van aflading in Indië, vervoer over zee en verkoop (dus ongerekend de in Indië gedane uitgaven, waaromtrent opgaven per oogstjaar worden aangetroffen in de bij de hoofdstukken **O** en **P** behoorende tabellen), ten bedrage van f 1 071 961, een netto-provenu van f 26 001 272 over. Voor gespecificeerde opgaven omtrent een en ander zie men bijlage W.

Bevrachtingen. Met 49 stoomschepen, welke in den contractueelen maildienst vertrokken, en 21 zoogenaamde extrabooten werden in 1910 door de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'' voor gouvernementsrekening herwaarts verscheept 17 858 pikol koffie, 218 913 pikol tin, 14 582 pikol kinabast, 34 017 K.G. cocablad, 54 K.G. caoutchouc en 1944 K.G. rubber. Omtrent de betaalde vrachten zie men bijlage X.

Assurantie. Van de in 1910 door de Nederlandsche Handelmaatschappij geldelijk verantwoorde producten, die, berekend naar de prijzen op de tijdstippen van verscheping, eene waarde vertegenwoordigden van f 26 480 580, was tegen zeegevaar verzekerd geweest eene waarde van f 703 182, waarvoor wegens premie betaald was f 1 711,09[5]. Door het Gouvernement werd op de eigen risico geen schade geleden.

§ 4. ANDERE BRONNEN VAN INKOMSTEN.

A. VERPACHTE MIDDELEN.

Opiumpacht (in de buitenbezittingen).

In verband met de invoering van de opiumregie in de residentie Riouw en onderhoorigheden (zie hieronder) wordt het opiummiddel thans alleen nog verpacht in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden en in de residentie Oostkust van Sumatra. In laatstgenoemd gewest is de pacht, in verband met de voorgenomen invoering van de regie aldaar op 1 April 1912, ondershands opnieuw afgestaan voor het tijdvak 1 April 1911—ult. Maart 1912 (Ind. St. 1911 n°. 222), tegen f 2 280 000 's jaars (dezelfde pachtsom als die over den voorafgeganen termijn).

Bij Ord. van 6 April 1911 (Ind. St. n°. 280) zijn verbodsbepalingen vastgesteld op den invoer, het bezit, den verkoop en het vervoer van opium in de onderafdeeling Serbodjadi (Atjeh en onderhoorigheden).

Andere verpachte middelen.

Java en Madoera. Van de zoogenaamde kleine middelen kwamen voor eene nieuwe verpachting in aanmerking verschillende overvaarten in de residentiën Bantam, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Banjoemas, Kedoe en Kediri, de dobbelspelen in de residentie Semarang, en de vogelnestklippen in de residentiën Bantam en Besoeki (uitgezonderd de afdeeling Banjoewangi). De verpachting geschiedde voor de tijdvakken 1 April 1911—ult. Maart 1912 en 1 April 1911—ult. Maart 1914, terwijl het middel vogelnestklippen bovendien voor het tijdvak 1 April 1911—ult. Maart 1916 verpacht werd. Ten aanzien van de overvaarten werd, voor zooveel het driejarig tijdvak aangaat, het voorbehoud gemaakt (vgl. Ind. St. 1907 n°. 58), dat, bijaldien mocht worden besloten om de exploitatie in eigen beheer te nemen, het contract vóór den afloop van den pachttermijn zal eindigen [1]). De pandhuizen in de residentie Pekalongan (met uitzondering van de districten Tegal en Adiwerna), die op 1 Juli 1911 in eigen beheer genomen zijn (Ind. St. 1911 n°. 233), werden voor een 3-tal maanden ondershands afgestaan (Ind. St. 1911 n°. 247).

Voor alle zoogenaamde kleine middelen gezamenlijk beliep het totaal der pachtsommen over 1911 f 1 259 259, tegen f 1 395 389 over 1910. Gedetailleerde opgaven omtrent een en ander zijn te vinden in bijlage BB.

De aanzuivering van de pachtsommen over 1910 geschiedde over het algemeen naar behooren. Bij het einde van dat jaar was door zeven pachters, ongerekend de boete, gezamenlijk nog verschuldigd f 3123, welke achterstand in de eerste maanden van 1911, op f 1164 na, werd aangezuiverd.

Ook in 1910 zijn ten aanzien van de pandhuispacht hier en daar overtredingen geconstateerd, waaronder 18 gevallen van beweerde overschrijding door de pachters van het rentetarief. Van de beklaagden zijn er 12 gestraft en de overigen vrijgesproken of van rechtsvervolging ontslagen. Wegens het clandestien uitleenen van kleine sommen tegen pand is tegen 10 personen eene vervolging ingesteld. Eén overtreding was op het einde van het verslagjaar nog niet berecht.

Buitenbezittingen. Bij Ord. van 18 April 1911 (Ind. St. n°. 289) is de pacht van het recht tot verkoop in het klein en het stoken van gedistilleerd in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden opgeheven. Daarentegen is de invoer van inlandsch gedistilleerd aan een recht onderworpen (zie de rubriek In- en uitvoerrechten).

De in Ind. St. 1890 n°. 85 opgenomen regeling nopens de pacht van gedistilleerd in verschillende gewesten der buitenbezittingen onderging, met betrekking tot de residentie Banka

1) Ten aanzien van de overvaarten Gadjah (Preanger-Regentschappen), Paoman, Karanganjer (Cheribon) en Sonokembang (Soerabaja) geschiedde de verpachting bovendien onder het beding, dat de overeenkomst zou komen te vervallen op den laatsten dag van de maand, waarin ter plaatse eene brug voor het publiek verkeer zou worden opengesteld.

en onderhoorigheden, eene wijziging van Ord. van 11 Maart 1911 (Ind. St. n°. 217).

Ter beperking van het dobbelspel is bij Ord. van 1 Febr. 1911 (Ind. St. n°. 130), met ingang van 1 April d. a. v., de pacht der dobbelspelen ter hoofdplaats Menado door een licentiestelsel vervangen. Met hetzelfde doel zijn bij Ord. van 2 Maart 1911 (Ind. St. n°. 187) de voorwaarden voor de pacht der dobbelspelen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden gewijzigd, waardoor de gelegenheid is geopend om in de door den gouverneur van het gewest vóór elke verpachting aan te wijzen gebiedsdeelen het deelnemen aan dobbel- of hazardspelen aan de inlandsche bevolking te verbieden.

Het reglement voor de pacht van enkele vogelnestgrotten in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (zie Ind. St. 1908 n°. 31 en 1909 n°. 377) onderging wijziging bij Ord. van 21 Maart 1911 (Ind. St. n°. 246).

De in Ind. St. 1885 n°. 167 en 1908 n°. 209 opgenomen reglementen voor de pacht van het recht tot invoer en verkoop van zout ter Oostkust van Sumatra zijn, voor zooveel betreft de ingeval van overtreding te verbeuren boete, gewijzigd bij Ord. van 31 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 686).

In die gedeelten der buitenbezittingen waar de pachtovereenkomsten met ult. Maart 1911 kwamen te verstrijken, vond de opveiling, evenals op Java en Madoera in den regel tweeledig plaats, namelijk voor een korteren en een langeren termijn, waarbij in de meeste gevallen tot gunning voor den langeren termijn is overgegaan, omdat de aanbiedingen daarvoor voordeeliger waren. Op den regel van tweeledige verpachting (voor de tijdvakken 1 April 1911—ult. Maart 1912 en 1 April 1911—ult. Maart 1914) werd uitzondering gemaakt ten opzichte van de dobbelspelen in Celebes en onderhoorigheden, Atjeh en onderhoorigheden, Banka en onderhoorigheden en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (eveneens — zie hiervóór — met het oog op maatregelen om de dobbelzucht in die gewesten te beperken), het gedistilleerd in de residentiën Banka en onderhoorigheden en Amboina (wat Banka betreft, in verband met eene in overweging zijnde wijziging van de voor dit gewest geldende voorwaarden voor de drankenpacht, en, wat Amboina aangaat, met het oog op het denkbeeld om de pacht van dit middel op te heffen), het gedistilleerd in de tijdelijke onderafdeelingen Rokan en Kampar Kiri (afd. Bengkalis, res. Oostkust van Sumatra) (ten einde de pachttermijnen in de geheele afdeeling Bengkalis gelijktijdig te doen eindigen), de saguweerpacht in de residentie Menado, waar de invoer en verkoop van dien drank aan beperkende bepalingen zal worden onderworpen, de sirihpacht in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden (in verband met het plan om die pacht in te trekken), het delven naar goud in de Westerafdeeling van Borneo (met het oog op het voornemen om dit middel prijs te geven en de inkomsten daarvan aan de zelfbesturende landschappen over te laten) en de overvaart te Lekobodong (Celebes en onderhoorigheden) (in verband met de voorgenomen opheffing van de pacht der overvaarten).

De pacht van het recht tot het houden van dobbelspelen en het slachten van vee in het bij Celebes en onderhoorigheden ingelijfd landschap Gowa is, ingevolge Ord. van 28 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 118), onderhands afgestaan.

Voor alle kleine middelen gezamenlijk bedraagt het eindcijfer aan pachtschat over 1911 f 2 768 563, tegen f 2 566 322 over 1910 (vgl. bijlage BB).

Van hetgeen over 1910 aan pachtsommen verschuldigd was, bleef op ultimo van dat jaar nog in te vorderen f 6750 (ongerekend de boeten), welk bedrag in Januari 1911, op f 16 na, werd aangezuiverd.

In die gewesten buiten Java en Madoera, waar de uitoefening van het pandbedrijf niet aan pachters, maar aan licentiehouders is toegestaan, zijn in 1910 24 zoodanige vergunningen — die alleen gelden voor de daarin genoemde plaats en steeds afloopen bij het einde van het jaar van afgifte — aangevraagd. In de afdeelingen Djembrana, Lombok en Zuid-Bali, zoomede in de assistent-residentie Zuid-Nieuw-Guinea zijn in 1910 geen licentiën aangevraagd; voor de overige gewesten waren de vergunningen verdeeld als volgt: Riouw en onderhoorigheden 4 (29 146 beleeningen waarop f 56 253 werd voorgeschoten); Menado 4 (14 812 en f 78 781); Amboina 8 (24 378 en f 66 755); Ternate en onderhoorigheden 2 (2710 en f 9218); Timor en onderhoorigheden 5 (27 120 en f 89 513); de afdeeling Boeleleng (res. Bali en Lombok) 1 (8571 en f 33 266).

De rentevoet, in 1910 bij de gelicentieerde pandhuizen gevolgd, wordt opgegeven per maand te hebben bedragen: in Riouw en onderhoorigheden 4 à 10 %, in Amboina 3 à 5 %, in Ternate en onderhoorigheden 3 à 4 %, in Menado 3 à 5 %, in Timor en onderhoorigheden 4 à 12 % en op Bali 6 %.

B. ONVERPACHTE MIDDELEN EN INKOMSTEN.

De **opiumregie**, die in 1910 reeds werkte op geheel Java en Madoera, zoomede in de gouvernementen Sumatra's Westkust en Celebes en onderhoorigheden, in eenige gedeelten van de residentie Ternate en onderhoorigheden (het eiland Ternate en een deel van het eiland Batjan) en in de gewesten Tapanoeli, Benkoelen, Lampongsche districten, Banka en onderhoorigheden, Palembang, Djambi, Menado, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Westerafdeeling van Borneo, Bali en Lombok, Billiton, Amboina en Timor en onderhoorigheden, is met ingang van 1 April 1911 ook ingevoerd in de residentie Riouw en onderhoorigheden (Ind. St. 1911 n°. 225). In het nieuwe gebied is de regie op ongeveer denzelfden voet ingericht als elders.

Tot beperking van het opiumgebruik zijn bij Ordn. van 14, 14 en 22 Dec. 1910 (Ind. St. nos. 646, 647 en 669) verbodsbepalingen uitgevaardigd op het bezit, den eigendom en het vervoer van opium in Banka, Billiton en in een gedeelte van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, terwijl bij Ord. van 2 Maart 1911 (Ind. St. n°. 188) verbodsbepalingen zijn vastgesteld op het gratis verkrijgbaarstellen dan wel als prijs uitloven van opium bij feestelijke gelegenheden. Voorts is bij Ord. van 24 Mei 1911 (Ind. St. n°. 343) voor de residentie Madoera een opium-licentiestelsel ingevoerd, terwijl — ook in verband hiermede — de bepalingen omtrent de verboden kringen zijn aangevuld of gewijzigd bij Gouv. Btn. 24 Mei 1911 nos. 28 en 29 (Ind. St. nos. 342 en 344).

Op Java en Madoera — met inbegrip van de residentiën Bantam en Preanger-Regentschappen, waar slechts op enkele plaatsen regie-opium verkrijgbaar is gesteld — is in 1910 in het geheel gedebiteerd 766 303 thail bereid opium, tegen 737 121 thail in 1909, of 3.9 % meer, welke vermeerdering in hoofdzaak is toe te schrijven aan de stijging van het debiet in West-Java, waar, ook tengevolge van de verbetering der politiemiddelen te Tandjoengpriok (zie K. V. 1910, kol. 182), de sluikhandel aanmerkelijk afnam. Op den teruggang van den smokkelhandel waren bovendien nog van invloed: de hooge prijzen van het ruw opium op de wereldmarkt, benevens de omstandigheid dat, tengevolge van den invoer van de opium-regie in de Straits-Settlements en in een gedeelte der Federated Malay States, in die streken krachtiger werd opgetreden tegen bezit en uitvoer van bereid opium. Als gevolg hiervan verlegde de clandestiene handel zich geleidelijk van de Straits-Settlements naar Zuid-China, in verband waarmede door den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opium-regie, in November 1910 eene reis naar laatstgenoemd gebied ondernomen werd om met de Britsche autoriteiten en consulaire ambtenaren maatregelen tot tegengang van dien handel te beramen.

Het debiet in de gewesten der buitenbezittingen, waar in 1910 de regie werkte, bedroeg 759 850 thail bereid opium, 38 792 thail ruw opium en 51 562 thail opiumpillen. Voor opgaven per maand van de verkochte hoeveelheden, ook wat betreft de verdeeling van het debiet naar de verschillende verpakkingseenheden en de geldelijke opbrengst [1]) zij verwezen naar bijlage AA.

Het aantal depots op Java en Madoera onderging geen verandering. Het aantal verkoopplaatsen, dat op ult. 1909 922 beliep, verminderde met 8 en het aantal gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) ging terug van 647 tot 608. Vergunningen tot het verkoopen en vervoeren van regie-opium tot hoeveelheden van meer dan 1 thail, ten behoeve van de opiumverbruikers onder het werkvolk van de ver van eene

[1]) In eenige gewesten van de buitenbezittingen zijn de debietprijzen geleidelijk verhoogd.

verkoopplaats gevestigde erfpachtsondernemingen, zijn er in 1910 43 verleend (6 in Soerabaja, 14 in Pasoeroean, 12 in Besoeki en 11 in Kediri), tegen 39 in 1909 (7 in Soerabaja, 17 in Pasoeroean, 6 in Besoeki, 1 in Madioen en 8 in Kediri).

Het aantal Chineesche houders van eene licentie tot bezit van opium op een der plaatsen Pandeglang, Tjilegon, Menes en Laboehan in de residentie Bantam bedroeg in 1910 27 (29 in 1909), aan wie 425.91 thail regie-opium werd verkocht (325.21 thail in 1909). Te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) bedroeg het aantal Chineesche gelicentieerden 8 (10 in 1909), aan wie 314.30½ thail werd gedebiteerd (189.85 thail in 1909).

Uit het sub II van bijlage AA opgenomen overzicht omtrent de geldelijke uitkomsten van de regie op Java en Madoera over 1910 blijkt, dat — de kosten voor politie buiten beschouwing gelaten — de netto opbrengst in dat jaar bedroeg f 12 680 464, of f 132 488 minder dan onder de werking van de pachten berekend naar het gemiddelde der aan de invoering van de regie voorafgegane drie jaren. In de buitenbezittingen beliep de netto opbrengst (ongerekend de kosten voor politie) over 1910 f 3 266 722.

Het aantal aanhalingen in het regie-gebied op Java en Madoera bedroeg in 1910 1206 (waaronder 606 in de verboden kringen), tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 390 kati (het ruw opium herleid tot het gewicht daarvan in bereiden staat). Gedetailleerde opgaven omtrent een en ander treft men aan in bijlage AA, sub III. De belangrijkste aanhalingen betroffen 9 partijen opium, groot respectievelijk 63 en 30 kati (in de residentie Batavia), 30 en 16 kati (in de residentie Cheribon), 6 kati (in de residentie Semarang), 10 kati (in de residentie Pekalongan), 5, 6 en 18 kati (in de residentie Soerabaja). Bovendien werd in elk der residentiën Cheribon en Semarang eene uit de buitenbezittingen afkomstige partij, groot respectievelijk 6 en 27 kati regie-opium, verbeurd verklaard.

Het aantal depots, verkoopplaatsen en gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) buiten Java en Madoera bedroeg op ult. 1910 respectievelijk 14, 320 en 70.

Licentiën voor het vervoer van meer dan één thail bereid of 2 thail ruw opium zijn er in 1910 444 verleend (waarvan 320 in Billiton, 103 in Banka [1]) en onderhoorigheden, 3 in Celebes en onderhoorigheden, 2 in Amboina, 7 in de Zuider- en Oosterafdeeling en 9 in de Westerafdeeling van Borneo).

In 1910 bedroeg het aantal aanhalingen in het regie-gebied buiten Java en Madoera 253, tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 75 kati, waaronder ruim 72 kati regie-opium (bij 214 van de 253 aanhalingen). De belangrijkste aanhalingen hadden betrekking op eene partij van ruim 15 kati in de residentie Bali en Lombok, 3 kati in de residentie Ternate en onderhoorigheden, 5 kati ruw opium in bollen buiten het regie-gebied in de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea, 1 thail ruw opium in de residentie Tapanoeli en 1.11½ thail morphine in het gouvernement Sumatra's Westkust.

Het maximum aantal verkoopplaatsen in de residentie Riouw en onderhoorigheden is vastgesteld op 68 (Ind. St. 1911 n°. 135). De debietprijzen zijn zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met die, welke onder de pacht werden gevorderd.

De bepalingen betreffende de verpakking van opium door de regie en den verkoop daarvan in het gebied der regie (Ind. St. 1898 n°. 279, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) zijn ten opzichte van de verkrijgbaarstelling van onbereid opium in de landschappen Karangasem en Bangli (Bali en Lombok) gewijzigd bij Gouv. Bt. 26 Oct. 1910 n°. 19 (Ind. St. n°. 558).

De in Ind. St. 1907 n°. 537 (zooals het sedert is gewijzigd) opgenomen bepalingen nopens de organisatie van den dienst der opiumregie ondergingen nadere wijzigingen bij Gouv. Btn. 24 Sept. en 16 Dec. 1910 nos. 48 en 7 (Ind. St. nos. 507 en 654) en 27 Maart 1911 n°. 20 (Ind. St. n°. 263), terwijl de formatie van het dirigeerend en het inspecteerend personeel bij dien dienst en van het personeel op het bureau van den hoofdinspecteur nader geregeld is bij Gouv. Bt. 14 Jan. 1911 n°. 22 (Ind. St. n°. 89).

[1]) De bepalingen op het bezit en vervoer van opium door licentiehouders in dit gewest zijn herzien bij Ord. van 21 April 1911 (Ind. St. n°. 296).

Voor geheel Java en Madoera werd eene nieuwe regeling van de stortingen en overstortingen ingevoerd, volgens welke de kantoren van de depothouders en assistent-collecteurs op Zondagen en Christelijke en nationale feestdagen zijn gesloten. Ook voor sommige gewesten der buitenbezittingen is zoodanige regeling reeds getroffen, terwijl zij voor andere nog in voorbereiding is. Zoowel op Java en Madoera (met uitzondering van een tweetal gewesten, voor welke de quaestie nog in behandeling is) als in de buitenbezittingen werden de uren, waarop de verkoopplaatsen des Zondags zijn geopend, beperkt.

Omtrent de fabriek der regie zie men hoofdstuk P, afd. V.

In- en uitvoerrechten. De bepalingen, krachtens welke in de bezittingen buiten Java en Madoera in- en uitvoerrechten worden geheven — voor zoover die heffing niet geschiedt ingevolge de Indische tariefwet (Ind. St. 1910 n°. 79) — zijn bij Ord. van 7 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 628) tot een geheel vereenigd, terwijl bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. 1910 n°. 630) o. m. eenige wijzigingen zijn aangebracht in de beide reglementen, gehecht aan de Ord. van 1 Oct. 1882 (Ind. St. n°. 240), houdende bepalingen op de heffing en verzekering der in- en uitvoerrechten.

Bij de ordonnantiën in Ind. St. 1910 n°. 439, juncto n°. 490, en 1911 n°. 226 is eene wijziging gebracht in de overgangsbepalingen nopens de heffing van invoerrecht van inlandsch gedistilleerd op het eiland Lombok, zoomede in de residentie Ternate en onderhoorigheden (Ind. St. 1910 n°. 346).

Met ingang van 1 September 1911 is de invoer van inlandsch gedistilleerd in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden aan een recht onderworpen (Ind. St. 1911 n°. 289, juncto n°. 402), terwijl bij Ord. van 18 April 1911 (Ind. St. n°. 290) beperkende bepalingen zijn vastgesteld op den import, enz. van alcoholische dranken in dat gewest.

Nopens de vestiging, opheffing of verplaatsing van tolkantoren zie men Ind. St. 1910 nos. 525, 603, 632, 633 en 635 en 1911 nos. 115, 158, 162, 230, 241, 251, 273 en 325.

Bij Ord. van 7 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 526) is Sampit (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) onder de havens voor algemeenen in- en uitvoer opgenomen.

Bij Ord. van 7 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 629) is bepaald, dat ook na de inlijving van de onderafdeeling Singkel bij het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden (Ind. St. 1905 n°. 449), de voor die onderafdeeling reeds geldende en sedert niet gewijzigde regelingen nopens de heffing van in- en uitvoerrechten en accijnzen van kracht blijven.

De in Ind. St. 1908 n°. 279 opgenomen en sedert gewijzigde bepalingen nopens de reorganisatie van het Europeesch personeel der in- en uitvoerrechten en accijnzen ondergingen nadere wijziging bij Gouv. Btn. 19 Sept. 1910 n°. 29 (Ind. St. n°. 497), 10 Jan. 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 83) en 31 Maart 1911 n°. 35 (Ind. St. n°. 269).

Terwijl in 1909 de ontvangsten in het gouvernements-tolgebied aan in- en uitvoerrecht gezamenlijk hadden bedragen f 17 842 912, is in 1910 f 20 111 525 ontvangen, waarvan op Java en Madoera f 12 418 382 (f 1 001 101 meer dan in 1909) en in de buitenbezittingen f 7 693 143 (f 1 267 512 meer dan in 1909).

Na bijtelling van nagevorderd recht en na aftrek van de terugbetalingen, beliepen de totalen van het in 1909 en 1910 ontvangene aan invoerrecht, uitvoerrecht en pakhuishuur de onderstaande sommen:

	1909.	1910.
Invoerrecht	f 15 934 795	f 17 657 933
Uitvoerrecht	1 908 117	2 453 592
Pakhuishuur	53 862	48 827
	f 17 896 774	f 20 160 352

Voor elk kantoor in het bijzonder zijn de cijfers over 1910 vermeld in tabel I van bijlage BB, terwijl uit een ander overzicht van dezelfde tabel blijkt hoeveel de voornaamste

der bij in- en uitvoer belaste artikelen, zoowel in genoemd jaar als in 1909, aan recht opbrachten.

Wegens overtreding van de bepalingen op de tolrechten hadden in 1910 441 bekeuringen plaats (waarvan er 419 bij onderhandsche schikking werden afgedaan), tegen 175 in 1909.

Accijnzen. Bij Ord. van 8 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 430) is de Gouverneur-Generaal gemachtigd om in bijzondere gevallen uitstel te verleenen voor de voldoening van den accijns voor binnen het tolgebied vervaardigde lucifers, terwijl bij Ord. van 5 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 622) de gelegenheid is geopend om onder genot van accijnskrediet voorhanden petroleum zonder betaling van accijns te vervoeren naar binnen het tolgebied gelegen petroleumfabrieken.

De bedragen, welke de in een grooter of kleiner gedeelte van het gouvernementstolgebied geheven accijnzen in de jaren 1909 en 1910 in 's lands kas deden vloeien, blijken uit de onderstaande opgaaf (voor 1910 zij bovendien verwezen naar tabel I van bijlage BB).

	1909.	1910.
Accijns op inlandsch gedistilleerd	f 194 056	f 236 434
,, ,, tabak	77 912	92 094
,, ,, petroleum	5 390 807	5 842 622
,, ,, lucifers	3 367 433	3 254 076
	f 9 030 208	f 9 425 226

Wegens overtreding van de accijnsbepalingen betreffende het inlandsch gedistilleerd, de petroleum en de lucifers werden in 1910 58 bekeuringen afgedaan (tegen 59 in 1909), waarvan 28 bij onderhandsche schikking.

Loods- en kaaigelden in de haven van Tandjoengpriok, loods- en steigergelden te Emmahaven en vergoeding voor het gebruik van de electrische verlichting in de gouvernementsopslaglokalen te Tandjoengpriok. De ontvangsten wegens deze middelen over 1910, vergeleken met hetgeen in 1909 werd geïnd, blijken uit de volgende opgaaf:

	1909.	1910.
Loods- en kaaigelden te Tandjoengpriok	f 167 849	f 190 331
Loods- en steigergelden te Emmahaven	62 685	70 619
Vergoeding voor het gebruik van de electrische verlichting in de opslaglokalen te Tandjoengpriok	1 774	2 485

Hoeveel onder voormelde sommen over 1910 en 1909 alleen aan loodsgelden is begrepen, blijkt uit het overzicht in hoofdstuk E, § 5.

Belastingen in het algemeen. Ingevolge Ord. van 2 Nov. 1910 (Ind. St. n°. 571) zijn de aan den resident van de Padangsche Bovenlanden competeerende bevoegdheden en verplichtingen met betrekking tot de toepassing van de ordonnantiën tot regeling van de verponding, de personeele en de inkomstenbelasting in dat gewest aan den gouverneur van Sumatra's Westkust overgedragen.

Het K. B. 15 Jan. 1909 n°. 18 (Ind. St. n°. 203) tot nadere regeling van de invordering van belastingen door middel van dwangschriften [1]) — vgl. K. V. 1909, kol. 217 — onderging wijziging bij K. B. 11 Nov. 1910 n°. 35 (Ind. St. 1911 n°. 36), terwijl bij Gouv. Bt. 20 Aug. 1910 n°. 26 (Ind. St. n°. 446) de voor de uitgifte van die dwangschriften aangewezen ambtenaren bevoegd zijn verklaard om de officieren van justitie bij de raden van justitie in de buitenbezittingen te machtigen om bij de tenuitvoerlegging der dwangschriften c. q. voor het land in rechten op te treden.

Bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 27 (Ind. St. n°. 8) is in het belang van den aanslag in en de invordering van belastingen in de residentie Oostkust van Sumatra een controleur voor de belastingen in dienst gesteld, terwijl bij Gouv. Bt. 28 Febr. 1911 n°. 29, op tijdelijken voet, aan den resident van Kediri een ambtenaar met den titel van „commies voor de belastingen" is toegevoegd.

[1]) Nieuwe formulieren voor die dwangschriften zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 20 Maart 1911 n°. 53 (Ind. St. n°. 243).

Personeele belasting. Bij Ord. van 7 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 58) zijn o. m. de tarieven voor de heffing van personeele belasting naar den vierden en vijfden grondslag herzien (vgl. ook Bijbl. Ind. St. n°. 7371).

Over 1910 zijn in het geheel aangeslagen 24 485 Europeanen en 41 838 vreemde oosterlingen (respectievelijk 1208 en 458 meer dan in 1909). Voor elk gewest in het bijzonder blijken de uitkomsten der belasting over beide jaren uit bijlage BB, tabel II.

In 1910 kwamen 111 doleantiën in, tegen 47 in 1909, welk verschil een gevolg is van de omstandigheid, dat thans ook bezwaren kunnen worden ingebracht naar aanleiding van door de belastingschuldigen bij hunne aangifte begane vergissingen (vgl. Ind. St. 1909 n°. 419).

Afzonderlijk voor Java en Madoera, en voor de buitenbezittingen beliepen de aanslagen en het geïnd bedrag als volgt:

	1909. (verbeterde opgaven.)		1910. (voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 1 111 178	f 339 563	f 1 133 760	f 343 576
Af: wegens toegestane vermindering	78 036	18 294	75 029	16 066
Alzoo werkelijk te heffen	f 1 033 142	f 321 269	f 1 058 731	f 327 510
Bovendien verschuldigd aan schattingskosten, voor zoover zij den aangeslagenen in rekening waren te brengen	4 931	1 718	5 052	1 319
Derhalve in het geheel door de aangeslagenen verschuldigd:	f 1 038 073	f 322 987	f 1 063 783	f 328 829
Geïnd bedrag a)	1 041 546	334 351	1 082 330	328 769

a) Onder de geïnde bedragen is hier, en bij andere hierna te vermelden belastingen, niet alleen begrepen wat op den aanslag van hetzelfde jaar ontvangen, maar ook wat van den achterstand over vorige jaren aangezuiverd is (wat de personeele belasting betreft, ook hetgeen gestort is wegens te verhalen kosten van schatting), zoomede de boete wegens te late betaling, terwijl daarentegen, ingevolge art. 20 der comptabiliteitswet, in mindering is gebracht hetgeen, tengevolge van verkeerden aanslag over het behandeld of over eenig vorig jaar, dan wel uit anderen hoofde aan belanghebbenden is terugbetaald.

Inkomstenbelasting. Bij Ord. van 23 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 450) is de regeling van den aftrek voor uitkeeringen door den belastingplichtige te doen aan de buiten Nederlandsch-Indië verblijfhoudende echtgenoote in dien zin gewijzigd dat die aftrek alleen wordt toegestaan wanneer zij in Nederland verblijf houdt.

Bij Gouv. Btn. 3 Aug. en 15 Sept. 1910 nos. 10 en 2 (Ind. St. nos. 422 en 481) zijn eenige modellen voor de biljetten tot het doen van aangifte voor deze belasting gewijzigd, terwijl bij eerstgenoemd besluit tevens een model is vastgesteld voor de aangifte van liquideerende naamlooze vennootschappen en daarmede gelijkgestelde lichamen.

In 1910 zijn volgens voorloopige opgaven in het geheel aangeslagen 29 244 personen en 682 naamlooze vennootschappen en andere lichamen. Het totale bedrag van den aanslag beliep, na aftrek van toegestane verminderingen, f 5 789 136 (volgens voorloopige opgaven), tegen f 5 971 763 (volgens verbeterde opgaven) in 1909.

Uit het volgende overzicht blijkt hoeveel Java en Madoera, en hoeveel de buitenbezittingen in die bedragen deelen, en hoeveel in elk der genoemde jaren aan inkomstenbelasting werd geïnd (voor opgaven nopens den aanslag per gewest en nopens het cijfer der aangeslagenen zie sub III van bijlage BB).

	1909. (verbeterde opgaven.)		1910. (voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 5 093 600	f 1 695 626	f 4 767 632	f 1 218 068
Af: wegens toegestane verminderingen	447 074	370 389	161 185	35 379
Alzoo werkelijk te heffen	f 4 646 526	f 1 325 237	f 4 606 447	f 1 182 689
Geïnd bedrag	3 868.752	1 438 515	4 821 317	2 148 965

Over het met ult. April 1911 geëindigde Nederlandsche belastingjaar 1910/1911 kwam aan de Indische geldmiddelen ten goede een bedrag van f 825 266 (tegen f 804 804 over 1909/1910), en zulks als uitkeering ingevolge de wet van 9 April 1897 (Ned. St. n°. 84, Ind. St. n°. 150) uit hetgeen in Nederland wegens belasting op bedrijfs- en andere inkomsten ontvangen werd van de in Indië werkende, maar in Nederland gevestigde maatschappijen of vereenigingen (uitgezonderd de verzekeringsmaatschappijen).

Gedurende 1910 zijn 336 doleantiën ingediend, tegen 350 in 1909.

Verponding en daarmede overeenkomende heffingen. In het geheel was in 1910 op en buiten Java en Madoera aan verponding te heffen f 2 394 057, tegen f 2 372 934 (volgens verbeterde opgaven) in 1909. Geïnd is, met inbegrip van het aangezuiverde over vorige jaren en van boeten, in 1909 f 2 409 840 en in 1910 f 2 389 350. Voor eene specificatie per gewest zie tabel IV van bijlage BB.

De verpondingsordonnantie (Ind. St. 1886 n°. 78) onderging, met het oog op de heffing van opcenten door locale raden, aanvulling en wijziging bij Ord. van 16 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 656).

De op 1 Januari 1902 ingevoerde, met de verponding overeenkomende belasting ter zake van door niet-inlanders zonder ingeschreven wettigen titel geoccupeerde erven, gelegen op het domein Bloeboer (Batavia), beliep in 1910 f 2359, tegen f 2412 (volgens verbeterde opgaaf) in 1909. De op ult. 1910 geëindigde tijdvakken voor de heffing van deze belasting, zoomede van de belasting op de onroerende goederen, die bezeten worden krachtens een titel van het voormalig Britsch Gouvernement, zijn bij Ord. van 15 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 485) nader verlengd tot ult. 1911, terwijl mede tot dat tijdstip verlengd zijn de tijdvakken waarvoor de verpondingswaarde is vastgesteld (Ind. St. 1910 n°. 484).

De vrijstelling of teruggaaf van verponding voor noodlijdende koffie-ondernemingen op Java en Madoera (vgl. Ind. St. 1908 n°. 42) en van de belasting op de specerijperken (vgl. Ind. St. 1909 n°. 28) beliep in 1910 respectievelijk f 4584 en f 14 030.

Bij Ord. van 24 Maart 1911 (Ind. St. n°. 260) is de heffing van de belasting der specerijperken op de Banda-eilanden, met het oog op den gedrukten toestand van de notencultuur, te rekenen van 1 Januari 1909 af, voor 5 jaren geschorst.

Belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van inlanders en vreemde oosterlingen. Onderstaand overzicht doet de in 1909 en 1910 geïnde bedragen kennen:

	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Totaal.
Bedrag van de belasting over 1910	f 2 707 675	f 3 044 740	f 5 752 415
Van dat bedrag werd in 1910 betaald	f 2 503 893	f 2 269 889	f 4 773 782
Aan achterstand over vorige jaren en boeten werd bovendien betaald	158 507	989 149	1 127 656
Totaal in 1910 geïnd (zie noot *a*, kol. 184) ..	f 2 662 400	f 3 239 038	f 5 901 438
In 1909 is geïnd (verbeterde opgaven)	f 2 656 057	f 3 065 917	f 5 721 974

Voor verdere opgaven zie men bijlage BB.

Belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en veulens op Java en Madoera. In 1910 is ter zake van deze belasting geïnd f 2 028 846, alzoo f 122 044 meer dan in 1909 (zie de gespecificeerde opgave in tabel VI van bijlage BB).

Het aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning bedroeg in 1910 772, met 936 beklaagden, tegen 541, met 589 beklaagden in 1909.

Belasting op het slachten van varkens op Java en Madoera. De opbrengst van deze belasting bedroeg in 1910 f 145 334, tegen f 128 103 in 1909, alzoo een voordeelig verschil van f 17 231 (zie de gespecificeerde opgave in tabel VIII van bijlage BB).

Het aantal overtredingen beliep 32, met 31 beklaagden, tegen 18, met evenveel beklaagden, in 1909.

Slachtbelastingen in de buitenbezittingen. In 1910 is aan rundslachtbelasting geïnd f 243 591, tegen f 232 652 in 1909, en aan varkensslachtbelasting f 162 507, tegen f 101 827 (verbeterde opgave) in 1909.

Voor nadere gegevens zie men de tabellen VII en IX van bijlage BB.

Hondenbelasting. Bij Ordn. van 1 en 15 Febr. 1911 (Ind. St. nos. 129 en 153) is deze belasting ingevoerd op verschillende plaatsen van Atjeh en onderhoorigheden, zoomede te Madjasari (Soerabaja).

De licentiën aan Chineezen voor het houden van dobbelspelen brachten in 1910 op Java en Madoera, uitgenomen de drie hoofdplaatsen, waar het middel wordt verpacht, f 2150 op, tegen f 1300 in 1909. In de buitenbezittingen bracht de belasting in 1910 f 8350 op, tegen f 9745 in 1909.

Van de vervanging der speelpacht ter hoofdplaats Menado door het licentiestelsel is reeds hiervóór melding gemaakt.

Belastingen van verschillenden aard, die slechts in het een of ander gewest worden geheven. Omtrent de opbrengst of den aanslag van deze belastingen (meerendeels van inlanders geheven hoofdelijke belasting in een 11-tal gewesten der buitenbezittingen, uitgezonderd het zelfbesturend gebied aldaar) vindt men opgaven over 1909 en 1910 in tabel X van bijlage BB.

Ingevolge Ord. van 2 Febr. 1911 (Ind. St. n°. 132) kan in buitengewone gevallen geheele of gedeeltelijke vrijstelling worden verleend van de hoofdelijke belastingen in verschillende gewesten der buitenbezittingen, terwijl, voor zoover de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo aangaat, van die belasting zijn vrijgesteld de personen, die bij de inlijving van het landschap Pasir schadeloosstelling ontvangen hebben wegens derving van inkomsten (Ind. St. 1911 n°. 72).

Zegelrecht. Aan zegelrecht is in 1910 ontvangen f 1 860 717 (f 1 386 524 op Java en Madoera en f 474 193 in de buitenbezittingen), tegen (volgens verbeterde opgaven) f 1 672 351 in 1909 (f 1 269 570 op Java en Madoera en f 402 781 in de buitenbezittingen.)

De bepalingen ter uitvoering van de regeling der zegelbelasting in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1885 n°. 133) zijn, voor zooveel betreft de verkrijgbaarstelling van zegels, gewijzigd bij Gouv. Bt. 9 Febr. 1911 n°. 23 (Ind. St. n°. 146). De voorschriften nopens het beheer van gezegeld papier (Ind. St. 1897 n°. 97) ondergingen wijziging bij Gouv. Bt. 27 Sept. 1910 n°. 10 (Ind. St. n°. 510).

De lijst van vrijstellingen van het zegelrecht onderging wijziging en aanvulling bij de Ordn. van 8 Aug. en 16 Dec. 1910 en 24 Febr. 1911 (Ind. St. 1910 nos. 431 en 660 en 1911 n°. 173).

Overschrijvings- benevens successie- en overgangsrecht. De opbrengst van deze belastingen was in 1909, volgens verbeterde en in 1910 volgens voorloopige opgaven, als volgt:

		Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Totaal.
Overschrijvingsrecht	1909	f 759 949	f 93 168	f 853 117
	1910	764 360	114 051	878 411
Successie- en overgangsrecht	1909	130 509	10 605	141 114
	1910	324 286	9 397	333 683

Pandhuisdienst. Ter verdere uitvoering van de bij Ord. van 4 Dec. 1903 (Ind. St. n°. 402) getroffen regeling, is

of wordt de gouvernements-pandhuisdienst ingevoerd: met ingang van 1 Juli 1911 in de residentie Pekalongan (met uitzondering van de districten Tegal en Adiwerna van de afdeeling Tegal, waar de regie reeds werkt) en met ingang van 1 October 1911 in de residentie Rembang (Ind. St. 1911 nos. 233 en 294), terwijl met ingang van 1 Juni 1911 het aantal pandhuizen in de residentie Cheribon met één is vermeerderd (Ind. St. 1911 n°. 149).

De in Ind. St. 1906 n°. 38 opgenomen regeling van de formatie en positie van het personeel bij de gouvernements-pandhuizen en op het bureau van den chef van den pandhuisdienst onderging wijziging bij Gouv. Btn. 4 Juli 1910 n°. 6 (Ind. St. n°. 379) en 11 Mei 1911 n°. 48 (Ind. St. n°. 326), terwijl bij Gouv. Bt. 26 Sept. 1910 n°. 5, op tijdelijken voet, nog een adjunct-inspecteur bij den pandhuisdienst is aangesteld.

Met het oog op de vestiging van tal van zoogenaamde commissiehuizen in verschillende gewesten van Java en op Madoera, welke in wezen geheel het karakter droegen van clandestiene pandhuizen, zijn bij Ord. van 15 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 482) maatregelen getroffen tegen hen, die in den vorm van een commissiecontract gelden of goederen uitleenen.

Bij besluit van den directeur van financiën van 17 Dec. 1910 (Bijbl. Ind. St. n°. 7370) zijn nieuwe voorschriften vastgesteld betreffende de administratie bij de gouvernements-pandhuizen en de veilingen van verstane panden.

Ter bevordering van de Zondagsrust van het personeel van den pandhuisdienst werden maatregelen getroffen, krachtens welke de pandhuizen voortaan als regel des Zondags gesloten zullen zijn, op welken regel alleen inbreuk is toegelaten, voor het geval dat ter plaatse waar het pandhuis gevestigd is, de Zondag samenvalt met den grooten pasardag, met dien verstande nochtans, dat des Zondags ook in deze gevallen de pandhuizen slechts gedurende een beperkten tijd geopend zullen zijn.

Blijkens het door den inspecteur van den pandhuisdienst over 1910 uitgebracht verslag is met de exploitatie van een 165tal pandhuizen eene winst gemaakt van f 687 386.

Recht op de openbare verkoopingen. Bij de lands vendukantoren (vendukantoren der 1ste klasse, waaronder begrepen die, welke beheerd worden door algemeene ontvangers van landskassen of door commiezen op assistent-residentiekantoren) is in 1910 omgezet aan voor particuliere rekening verkochte goederen f 5 406 364 en aan voor gouvernementsrekening verkochte goederen en producten f 1 063 773 (in 1909 respectievelijk f 5 199 613 en f 1 162 153) en te dier zake aan recht geheven f 416 456, latende, na aftrek van de kosten der kantoren, eene winst van f 265 880 (over 1909 bracht dit recht onzuiver f 402 778 en zuiver f 254 937 op).

Bij de vendukantoren der 2de klasse (die, welker beheer eene bijbetrekking uitmaakt) beliep de omzet in 1910 bij de door notarissen beheerde kantoren f 7 609 532 en bij die onder beheer van gewestelijke secretarissen of besturende ambtenaren f 1 070 470, te zamen f 8 680 002; welke sommen over 1909 bedroegen f 6 377 461 en f 1 189 120 = f 7 566 581. Aan voor gouvernementsrekening verkochte goederen, enz. was onder den omzet van de kantoren der 2de klasse begrepen f 1 552 944 (in 1909 f 999 605). Als aandeel van het Gouvernement in de inkomsten der vendukantoren 2de klasse is in 1910 geïnd: ter zake van de door notarissen beheerde kantoren f 204 549 en ter zake van de overige f 33 875, te zamen derhalve f 238 424 (in 1909 respectievelijk f 175 649 en f 37 680, of te zamen f 213 329). De zuivere opbrengst voor den lande voor alle vendukantoren te zamen beliep alzoo in 1910 f 504 304 (in 1909 f 468 266).

Het in Ind. St. 1908 n°. 189 (zooals het sedert is gewijzigd) opgenomen reglement op de openbare verkoopingen onderging eene nadere wijziging bij Ord. van 6 Sept. 1910 (Ind. St. n°. 467) o. a. voor zooveel betreft het in rekening brengen van extra-vergoedingen voor nà den vastgestelden tijd voortgezette verkoopingen of voor avondvendutiën, gehouden buiten de standplaats van den vendumeester. De instructie voor de ambtenaren, belast met de toepassing van voormeld reglement is op een enkel punt gewijzigd bij Gouv. Bt. 6 Sept. 1910 n°. 32 (Ind. St. n°. 468).

De superintendentie van het vendukantoor te Bondowoso (Besoeki) is nader geregeld bij Gouv. Bt. 3 Oct. 1910 n°. 8 (Ind. St. n°. 520).

Bij Gouv. Bt. 21 Maart 1911 n°. 2 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald, dat met ingang van 1 April 1911, in de residentie Riouw en onderhoorigheden zullen zijn gevestigd een vendumeester der 1ste klasse te Tandjoengpinang voor de afdeeling van dien naam en een vendumeester der 2de klasse voor de overige afdeelingen van dat gewest, terwijl aangaande het beheer van de vendukantoren in de residentie Bali en Lombok maatregelen zijn getroffen bij Gouv. Bt. 12 Dec. 1910 n°. 2 (Ind. St. n°. 642).

De tijdelijke vestiging van een vendumeester der 1ste klasse te Telokbetong en van drie vendumeesters der 2de klasse te Goenoengsoegih, Kalianda en Koto Agoeng (Lampongsche districten) — vgl. K. V. 1910, kol. 189 — is bij Gouv. Bt. 11 Oct. 1910 n°. 27 (Ind. St. n°. 531) in eene definitieve omgezet.

Krachtens Gouv. Btn. 6 Dec. 1910 n°. 19 (Ind. St. n°. 625) en 6 Maart 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 198) zijn of worden de vendukantoren der 2de klasse te Priaman, Padangpandjang (Sumatra's Westkust), Sambas en Sintang (Westerafdeeling van Borneo) opgeheven en de ressorten van die kantoren respectievelijk gevoegd bij die van het vendukantoor der 1ste klasse te Padang en het kantoor der 2de klasse te Pontianak.

II. MUNTWEZEN, GELDMARKT.

§ 1. MUNTWEZEN.

De aan de aanvraag tot uitzending van zilveren munt voor het jaar 1910 nog ontbrekende f 500 000 aan halve guldens en f 1 000 000 aan guldens — vgl. K. V. 1910, kol. 191 — zijn in de laatste maanden van dat jaar verscheept. Voor 1911 is aangevraagd f 1 000 000 aan kwartjes en een gelijk bedrag aan 10 cent-stukken, waarvan f 300 000 aan 10 cent-stukken in den aanvang van September 1911 naar Indië verzonden is.

In 1910 zijn geen nagemaakte standpenningen van hoog zilvergehalte in den omloop aangetroffen.

In 1910 zijn 24 inlanders (onder wie 3 vrouwen) en 12 Chineezen veroordeeld wegens muntnamaak. Wegens het desbewust uitgeven van valsch geld zijn 830 personen aangeklaagd, van wie er 373 veroordeeld (364 tot betaling van geldboeten en 9 tot tewerkstelling aan de publieke werken), 339 vrijgesproken en 118 van rechtsvervolging ontslagen zijn. De aangehaalde muntstukken werden, voor zoover niet bleek dat de aanbieders te kwader trouw handelden, na voor de circulatie ongeschikt te zijn gemaakt, aan de eigenaren teruggegeven [1]).

Wegens valschheid of daarvan verdacht, of wegens moedwillige verminking of beschadiging zijn in 1910 van gouvernementswege aan den omloop onttrokken 15 052 stuks zilveren speciën (890 rijksdaalders, 2312 guldens, 5574 halve guldens, 2871 kwartguldens en 3405 tien-centstukken).

In 1910 is uit Indië voor eene nominale waarde van f 809 120,26 (45 000 rijksdaalders, 172 500 guldens, 298 001 halve guldens, 895 004 kwartguldens, 1 504 049 tiencentstukken, zoomede een bedrag van f 963,86 aan koperen munt) aan dofklinkende en versleten, voor verderen omloop ongeschikte munt herwaarts gezonden.

§ 2. GELDMARKT.

Een door den president der Javasche Bank, ten behoeve van het Koloniaal Verslag, samengesteld overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië met de daarbij behoorende tabel van den loop der prijzen te Batavia van eenige Indische effecten, is opgenomen in bijlage CC, welke bijlage tevens maandopgaven over 1910 bevat omtrent den loop der wisselkoersen te Batavia, ontleend aan door de Handelsvereeniging aldaar verstrekte gegevens.

§ 3. JAVASCHE BANK.

Grootendeels tengevolge van de uitbreiding, welke het bedrijf der Bank ook in 1910 heeft ondergaan, bedroeg de winst over het op ult. Maart 1911 geëindigde 83ste boekjaar ± f 560 000 meer dan in het daaraan voorafgegane jaar; de reserves, welke de Bank genoodzaakt was in Europa te houden, konden ook eene bevredigende rente opbrengen.

De Bank achtte het, tot handhaving van de goudwaarde van den in de laatste jaren in Nederlandsch-Indië zoo toegenomen voorraad zilver, noodzakelijk haren goudvoorraad wederom te versterken door ontbieding van £ 350 000 sovereigns en aankoop van f 7 000 000 in baar goud, ter aanmunting van f 10-stukken. Op 31 Maart 1911 bedroeg dan ook haar voorraad goud f 20 227 044, tegen f 11 206 734 op den overeenkomstigen datum van het voorafgegane jaar. Bovendien werd de zilvervoorraad der Bank versterkt met f 5 550 000.

Het op 9 September 1910 te Menado geopende agentschap bleek in eene bepaalde behoefte te voorzien, en kon reeds medewerken tot eene betere regeling van het geldverkeer aldaar.

Het giro-verkeer mocht zich wederom in toenemende belangstelling verheugen, terwijl ook de te Batavia, Soerabaja en Semarang ingestelde clearing tusschen de voornaamste daar ter plaatse gevestigde banken op succes kon bogen. De omzetten in clearing namen belangrijk toe, en beliepen te Soerabaja van 1 April 1910 tot 31 Maart 1911 reeds f 265 000 000. De afrekening tusschen landhuurders en apanage-houders in de Vorstenlanden zal zeer vereenvoudigd worden door aansluiting van de op 1 Januari 1911 te Soerakarta opgerichte rijkskas (zie hoofdst. C, § 2) aan het giroverkeer. Te Semarang werden met de administratie van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij en met het postkantoor aldaar regelingen getroffen, waardoor het mogelijk is de verrekening van remboursementen en postwissels door middel van giro via de Javasche Bank en andere banken te bewerkstelligen.

Het gemiddelde van de rentegevende uitzettingen der Bank beliep f 63 368/m, tegen f 54 177/m in het 82ste boekjaar. De gemiddelde bedragen aan uitzettingen gedurende de laatste 3 boekjaren kunnen als volgt worden gesplitst:

	1910/11.	1909/10.	1908/9.
Voorschotten in r/c en disconto's	f 31 777 000	f 17 924 000	f 19 390 000
Hypotheken en effecten	7 818 000	7 545 000	7 378 000
Buitenlandsche wissels	14 499 000	14 988 000	14 768 000
Prolongatiën	9 274 000	13 720 000	8 077 000
	f 63 368 000	f 54 177 000	f 49 613 000

Van het kapitaal der Bank, ad f 6 millioen, en van haar reservefonds, ad f 2 215 564, was op het einde van het boekjaar belegd in hypotheken f 243 350 en in effecten f 7 905 445. Wegens vooruitgang van de waarde van het effectenbezit werd ten bate van het reservefonds een bedrag van f 1932 geboekt.

Zooals hiervóór reeds is vermeld, moest de Bank — ook in verband met de hoogere obligo's — haren voorraad specie verhoogen. Per ult. Maart 1911 vertoonden hare kassen dan ook eene vermeerdering van f 2 789 900, vergeleken bij den overeenkomstigen datum van het voorafgegane jaar. Eenige

[1]) De Javasche Bank handelde aldus met 433 rijksdaalders, 978 guldens, 1843 halve guldens, 439 kwartguldens en 248 10 cents-stukken.

nadere cijfers hieromtrent worden gegeven in het overzicht der geldmarkt in Nederlandsch-Indië (bijlage CC).

De dadelijk opeischbare schulden der Bank bedroegen gemiddeld f 103 557/m (f 91 978/m in het vorig boekjaar), inclusief een gemiddelden omloop aan bankbiljetten van f 90 762/m (f 76 893/m in het vorig boekjaar). Hiertegenover stond een voorraad aan standpenningen en goud van gemiddeld f 47 997 (f 44 602 in 1909/10). Het gemiddeld beschikbaar metaalsaldo bedroeg f 6575/m (f 7811/m in 1909/1910).

De in het boekjaar 1910/11 behaalde winst bedroeg bruto f 2 828 354 en netto f 2 032 313, of, na aftrek van de inkomstenbelasting, f 1 988 584. Van dat bedrag, vermeerderd met f 2078 onverdeeld gebleven van de winst over 1909/10, werd afgezonderd voor het reservefonds f 301 494, voor het pensioen- en onderstandsfonds f 30 000, voor tantièmes f 250 847, voor de koloniale kas (zie art. 14 van het octrooi der Bank; Ind. St. 1909 n°. 363) f 602 989 en voor aandeelhouders f 804 000, uitmakende 13$^{4}/_{10}$ % van het maatschappelijk kapitaal, terwijl f 1332 op de nieuwe rekening is overgeschreven.

N.

BURGERLIJKE EN MILITAIRE LANDSDIENAREN.

Examens voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst. In de tweede zitting van de Commissie, die hier te lande in 1910 was belast met het afnemen van de examens voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst, moesten zich 25 candidaten aan het voorbereidend en 17 candidaten aan het eindexamen onderwerpen. Van de eerstbedoelden kwam er 1 niet op, terwijl er zich 1 na het schriftelijk examen terugtrok. Van de 23 overigen slaagden er 20 en werden er 3 afgewezen. Van de opgeroepenen voor het eindexamen trok er zich 1 na het schriftelijk examen terug, terwijl er 10 het examen met goed gevolg aflegden.

Voor de beide examens, die in 1911 hier te lande werden afgenomen, hadden zich respectievelijk 34 en 35 candidaten aangemeld. In het voorbereidend examen slaagden 25 candidaten en werden er 9 verwezen naar de tweede zitting. In het eindexamen slaagden er 12, terwijl er 1 werd afgewezen en 12 naar de tweede zitting verwezen werden.

In Indië moesten aan de examens respectievelijk 2 en 5 candidaten deelnemen, die allen zijn geslaagd.

Voor nadere gegevens omtrent de uitkomsten der examens zie men de verslagen der examen-commissiën (St. Ct. 1911 nos. 26 en 201 en Jav. Ct. 1911 n°. 68).

In 1911 zijn hier te lande 34 en in Indië 3 jongelieden als candidaat-Indisch ambtenaar aangewezen (zie de rapporten van de commissiën, aan welke de voorbereiding van de aanwijzing was opgedragen in St. Ct. 1911 n°. 178 en Jav. Ct. 1911 n°. 69).

Nederlandsch-Indische Bestuursacademie. In 1911 zijn, evenals in het voorafgegane jaar, door den Gouverneur-Generaal weder 12 ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, van wie 5 van den dienst op Java en Madoera en 7 van dien in de buitenbezittingen, voor de studie aan de academie aangewezen. Voorts is aan 4 bestuursambtenaren vergund de lessen en voordrachten van het tweede studiejaar te volgen en zijn 12 nieuwe toehoorders toegelaten.

Gegradueerde ambtenaren voor den bureaudienst. Sedert de laatste opgaaf zijn 8 doctoren in de rechtswetenschap, die niet het groot-ambtenaarsexamen of het faculteitsexamen hadden afgelegd, naar Indië uitgezonden ter plaatsing bij den bureaudienst, waaronder begrepen de dienst ter griffie van het Hooggerechtshof en van Europeesche of inlandsche rechtbanken.

Faculteitsexamen. Gedurende het academiejaar 1910/11 slaagden 14 doctoren in de rechtswetenschap in het bij art. 114, 2de lid, der wet op het hooger onderwijs bedoelde faculteitsexamen, die allen op hun verzoek ter beschikking van den Gouverneur-Generaal zijn gesteld.

Klein-ambtenaarsexamen. Bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1910 n°. 34 (Ind. St. n°. 607) is, met intrekking van art. 2 van Gouv. Bt. 21 Juni 1867 n°. 17 (Ind. St. n°. 82), bepaald dat vreemde oosterlingen worden toegelaten tot het afleggen van het zoogenaamde klein-ambtenaarsexamen. Zie ook Bijbl. Ind. St. n°. 7344.

De opgave van ambten en bedieningen, voor welker vervulling niet als vereischte geldt, dat het zoogenaamd klein-ambtenaarsexamen met voldoenden uitslag is afgelegd (Bijbl. Ind. St. n°. 6049), is nader aangevuld met het ambt van instrumentmaker der 2de klasse bij den post-, telegraaf- en telefoondienst (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7287), terwijl onder de categorieën der van dit examen vrijgestelde personen nog zijn gerangschikt zij, die zijn bevorderd naar de tweede klasse van eene gesubsidieerde particuliere hoogere burgerschool of van een cursus van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs (Ind. St. 1911 n°. 255), en zij, die in het bezit zijn van eene verklaring, waaruit blijkt dat zij nà het jaar 1894 de vroegere Bataviasche ambachtsschool hebben verlaten en die school met vrucht geheel hebben doorloopen (Ind. St. 1911 n°. 306).

Examens voor de benoembaarheid tot speciale betrekkingen; uitzending van personeel voor die betrekkingen uit Nederland. Bij K. B. 7 Oct. 1910 n°. 32 (Ind. St. n°. 619) zijn de bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot betrekkingen bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië en regelen betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland (Ind. St. 1910 n°. 238) aangevuld.

Bij K. B. 27 Jan. 1911 n°. 23 (Ind. St. n°. 270) zijn vastgesteld bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië. De programma's voor de examens ter verkrijging van de betrekking van ambtenaar der 5de, 4de en 3de klasse bij dien dienst zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 31 Maart 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 272).

Geneeskundige keuring. Het reeds herhaaldelijk gewijzigd reglement op de keuring van adspirant-burgerlijke landsdienaren (Ind. St. 1904 n°. 206) is nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 1 Dec. 1910 n°. 35 (Ind. St. n°. 618). Het K. B. 2 April 1908 (Ind. St. 1909 n°. 85) en het daarbij vastgestelde reglement op het geneeskundig onderzoek voor den kolonialen militairen dienst ondergingen wijziging bij K. B. 1 Febr. 1911 n°. 33 (Ind. St. n°. 274).

Zie voorts omtrent dit onderwerp Bijbl. Ind. St. nos. 7243, 7303, 7310, 7312 en 7350.

Overtocht. Het reglement op de toekenning van overtocht van Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd ten laste van de Indische begrooting (Ind. St. 1906 n°. 316, zooals het sedert is gewijzigd) is op verschillende punten nader gewijzigd en aangevuld (zie Ind. St. 1910 n°. 539 en 1911 nos. 6, 79 en 235), terwijl de regeling van den overtocht tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië van de gezinnen van officieren der zeemacht, die in Indië in eene betrekking aan den wal zijn of zullen worden gedetacheerd (Ind. St. 1907 n°. 46, juncto 1908 n°. 704), bij K. B. 27 April 1911 n°. 46 (Ind. St. n°. 406) eene nadere aanvulling onderging.

Bij K. B. 18 Juli 1910 n°. 67 (Ind. St. n°. 480) is bepaald dat Indische jongelieden, die zijn toegelaten tot de cadettenschool en tot de Koninklijke militaire academie, de reis naar Nederland zullen maken als gouvernements-passagiers der 2de klasse.

Periodieke traktementsverhoogingen. Ten vervolge van Gouv. Bt. 17 Juni 1909 n°. 4 (Ind. St. n°. 326) — zie K. V. 1909, kol. 229 — zijn de hoofden van gewestelijk bestuur bij Gouv. Bt. 23 Dec. 1910 n°. 30 (Ind. St. n°. 670) gemachtigd om de ambtenaren, tot wier aanstelling zij bevoegd zijn, bij hunne benoeming in het genot te stellen van de periodieke traktementsverhoogingen, waarop zij eventueel op grond van

in eene vorige landsbetrekking genoten inkomsten aanspraak kunnen maken.

Over vervroegde toekenning van traktementsverhooging aan personeel bij den pandhuisdienst zie men Gouv. Bt. 11 Mei 1911 n°. 48 (Ind. St. n°. 326).

Wachtgeld; voorschotten. Bij Gouv. Bt. 20 Febr. 1911 n°. 46 (Ind. St. n°. 164) is wijziging gebracht in de regelen voor de toekenning van wachtgeld aan inlandsche of met inlanders gelijkgestelde landsdienaren (Ind. St. 1907 n°. 344) en in de voorschriften op het verleenen van voorschotten aan inlandsche burgerlijke landsdienaren en daartoe benoemde inlandsche personen bij verandering van stand- of woonplaats in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1902 n°. 200).

De voorschriften omtrent het verleenen van voorschotten op traktement bij het leger in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1903 n°. 419, zooals het sedert is gewijzigd) zijn nader aangevuld en gewijzigd (zie Ind. St. 1910 n°. 400 en 1911 n°. 295).

Zie voorts Bijbl. Ind. St. n°. 7282.

Gratificatiën. Over terugstorting in 's lands kas van gelden wegens gratificatie voor uitrusting, enz., wanneer ontslag wordt gevraagd binnen den verbandstijd, zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7298 en over toekenning van gratificatiën wegens waarneming van een ambt Bijbl. Ind. St. nos. 7424 en 7425.

Reis- en verblijfkosten; vervoer van landsreizigers; daggelden; presentiegelden; huishuurindemniteit. Bij Gouv. Bt. 2 Juni 1911 n°. 15 (Ind. St. n°. 357) is eene regeling getroffen aangaande het reizen van landsdienaren met automobielen.

Men zie voorts omtrent de hierbedoelde onderwerpen Ind. St. 1910 nos. 427, 434, 447, 488, 502, 509, 514, 582, 595, 638, 684 en 685 en 1911 nos. 22, 29, 68, 103, 159, 168, 172, 206, 219, 244, 286, 292, 293, 304, 328, 347 en 368, zoomede Bijbl. Ind. St. nos. 7205, 7288 en 7386.

Overplaatsing. Omtrent de bij overplaatsing van ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur te volgen gedragslijn zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7322.

Verloven. Bij Gouv. Bt. 12 Dec. 1910 n°. 17 (Ind. St. n°. 643 en Bijbl. Ind. St. n°. 7352) is voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië en bij Gouv. Bt. 23 Juni 1911 n°. 72 (Ind. St. n°. 383 en Bijbl. Ind. St. n°. 7419) voor Europeesche officieren, onderluitenants en burgerlijke ambtenaren tot het Nederlandsch-Indische leger behoorende eene nieuwe regeling getroffen omtrent het verleenen van kort verlof naar plaatsen buiten Nederlandsch-Indië gelegen.

De reglementen op het verleenen van verloven naar Europa aan Europeesche ambtenaren in Nederlandsch-Indië en aan de officieren van het leger aldaar (Ind. St. 1892 n°. 235 en 1893 n°. 237, zooals zij sedert zijn gewijzigd) zijn bij de op 1 Januari 1911 in werking getreden (zie Ind. St. 1911 n°. 681) K. Bn. 4 Aug. 1910 nos. 36 en 37 (Ind. St. nos. 679 en 680) herzien in dien zin, dat, behoudens eene overgangsbepaling, de aanspraak op buitenlandsch verlof wegens langdurigen diensttijd, welke tot dusver tweemaal, telkens na ten minste tienjarigen dienst, voor den tijd van één jaar werd toegekend, voortaan driemaal zal worden toegekend, telkens na ten minste zesjarigen dienst voor den tijd van acht maanden, terwijl voor een dienstjaar meer de verloftijd met een maand zal worden verlengd, met dien verstande, dat het verlof nimmer wordt verleend voor langer dan één jaar. Voorts is voor de burgerlijke ambtenaren een verhoogde maatstaf voor de berekening van het verlofstraktement vastgesteld, die hoofdzakelijk aan de lagere ambtenaren ten goede zal komen.

Het burgerlijke verlofsreglement is voorts bij K. B. 3 Aug. 1911 n°. 127 nader gewijzigd in dien zin, dat tijdelijke dienst, bij de beoordeeling van aanspraak op verlof wegens langdurigen dienst, slechts dan in rekening kan worden gebracht wanneer hij onmiddellijk is gevolgd door eene aanstelling die den staat van burgerlijk ambtenaar verleent, terwijl het verlofsreglement voor officieren, behalve dat het bij K. B. 8 Sept. 1910 n°. 41 (Ind. St. n°. 594) eene wijziging onderging, bij K. B. 23 Febr. 1911 n°. 44 (Ind. St. n°. 337) zoodanig werd aangevuld, dat voor het verleenen van verlof wegens langdurigen dienst buiten rekening blijft de interruptie tengevolge van de aanvaarding van het lidmaatschap der Staten-Generaal, indien die interruptie niet langer dan één jaar heeft geduurd.

De bij Ind. St. 1894 n°. 57 vastgestelde en bij Ind. St. 1895 n°. 30 gewijzigde en aangevulde bepalingen betreffende de afgifte en inrichting van de aan officieren bij verlof naar Europa wegens ziekte uit te reiken geneeskundige certificaten zijn nader aangevuld bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1911 n°. 43 (Ind. St. n°. 74).

Met buitenwerkingstelling van het bij art. 1 van Gouv. Bt. 31 Aug. 1854 n°. 11 (Ind. St. n°. 65) gearresteerd reglement, is bij Gouv. Bt. 17 Maart 1911 n°. 50 (Ind. St. n°. 232) vastgesteld eene nieuwe regeling van de gevolgen, ten aanzien der geldmiddelen van Nederlandsch-Indië, van binnenlandsche verloven, verleend aan het Europeesch personeel der Koninklijke Marine, dienende bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië.

De laatstelijk bij Ind. St. 1909 n°. 480 aangevulde lijst van civiele betrekkingen, die bij verlof van den titularis voor niet langer dan één jaar tijdelijk worden waargenomen, is nader uitgebreid bij Ind. St. 1910 n°. 581 en 1911 nos. 84, 201, 279 en 349.

In 1910 is aan 188 civiele en 50 militaire landsdienaren (Europeesche ambtenaren en officieren en onderluitenants der landmacht) buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend (tegen 165 en 65 in 1909), terwijl aan 86 Europeesche ambtenaren en 39 officieren der landmacht zoodanig verlof wegens ziekte werd toegestaan (in 1909 respectievelijk 77 en 46). Voorts is aan 9 Europeesche ambtenaren en 5 officieren der landmacht wegens dringende redenen verlof buiten bezwaar van den lande verleend.

Pensioenen en onderstanden. Het reeds herhaaldelijk gewijzigd en aangevuld reglement op het toekennen van pensioen en onderstand aan de Europeesche en aan de daarmede gelijkgestelde officieren van de landmacht in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1880 n°. 22) is nader gewijzigd en aangevuld bij K. B. 8 Sept. 1910 n°. 40 (Ind. St. n°. 593).

De herhaaldelijk gewijzigde en aangevulde reglementen op het verleenen van pensioenen en onderstanden aan inlandsche schepelingen, behoorende tot het korps inlandsche schepelingen der zeemacht in Nederlandsch-Indië, en aan hunne weduwen en kinderen zijn bij Ordn. van 26 Nov. 1910 (Ind. St. nos. 610 en 611), wat de redactie betreft rekening houdende met de overeenkomstige reglementen voor het niet-Europeesch gedeelte van het Nederlandsch-Indisch leger, opnieuw in hun geheel afgekondigd, terwijl bij Ord. van dien datum (Ind. St. n°. 612) voorschriften zijn uitgevaardigd ter uitvoering van art. 4 van het eerstgenoemde reglement, dat bij Ord. van 24 Mei 1911 (Ind. St. n°. 345) nog eene aanvulling onderging. Regelen in acht te nemen bij de uitbetaling van onderstanden als bedoeld in dat reglement zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1910 n°. 38 (Jav. Ct. n°. 99).

Bij K. B. 27 Maart 1911 n°. 40 (Ind. St. n°. 336) is vastgesteld een reglement op het verleenen van pensioenen aan de inlandsche schepelingen der gouvernements-marine, terwijl bij Gouv. Bt. 23 Juni 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 382) het bedrag is bepaald van de door die schepelingen aan voeding en huisvesting genoten voordeelen, hetwelk voor de berekening van hun pensioen in aanmerking komt.

Zie voorts over dit onderwerp Ind. St. 1910 n°. 417, zoomede Bijbl. Ind. St. nos. 7215, 7334 en 7355.

Kortingen. Bij K. B. 29 Juli 1911 n°. 43 (Ned. St. n°. 261, Ind. St. n°. 551) is de gelegenheid geopend om, indien een koloniaal landsdienaar of gewezen koloniaal landsdienaar nalatig is in de geregelde voldoening van de hem door den rechter opgelegde uitkeering tot onderhoud van zijne echtgenoote of gescheiden echtgenoote of tot onderhoud en opvoeding van zijne kinderen, op de inkomsten, die hij van landswege geniet, korting te verleenen.

Uniform; ambachtskostuum. Men zie omtrent deze onderwerpen Ind. St. 1911 nos. 77, 224 en 268, benevens Bijbl. Ind. St. n°. 7356.

Eed. Omtrent eene wijziging van de voorschriften omtrent de aflegging van den eed door de ambtenaren en beambten der in- en uitvoerrechten en accijnzen (Ind. St. 1873 n°. 255) zie men Ind. St. 1910 n°. 511, juncto 1911 n°. 141.

Bij Gouv. Bt. 29 April 1911 n°. 7 (Ind. St. n°. 313) is een ambtseed vastgesteld voor de districtshoofden in de Lampongsche districten.

Bevordering, ontslag en non-activiteit van officieren. Ter uitvoering van de nieuwe regeling hieromtrent (Ned. St. 1910 n°. 278, Ind. St. 1910 n°. 592) — waarvan de inwerkingtreding bepaald is op 1 October 1911 (zie Ned. St. 1911 n°. 278) — zijn bij Ordn. van 9 Maart 1911 (Ind. St. nos. 210 en 211) vastgesteld regelen voor het onderzoek naar de onbekwaamheid of ongeschiktheid van officieren en een reglement betreffende de samenstelling en de wijze van werken van de raden van onderzoek en appèl. Voorts is, krachtens art. 75 der nieuwe regeling, de commandant van het leger bij Gouv. Bt. 7 Juni 1911 n°. 20 (Ind. St. n°. 358) gemachtigd om in Nederlandsch-Indië de officieren van de landmacht tot en met den rang van kolonel op non-activiteit te stellen.

Traktement, enz. van Indische officieren. Bij K. B. 6 Febr. 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 329) kwam eene herziening tot stand van de activiteitsinkomsten van de in Nederland bij de inrichtingen van militair onderwijs gedetacheerde Indische officieren (Ind. St. 1892 n°. 50, zooals het sedert is gewijzigd).

Het K. B. 7 Jan. 1910 n°. 32 (Ind. St. n°. 158), betreffende de detacheering bij het Departement van Koloniën van officieren van het leger in Nederlandsch-Indië, onderging bij K. B. 6 Febr. 1911 n°. 44 (Ind. St. n°. 330) wijziging voor zooveel de geldelijke belangen dier officieren betreft.

Beoordeelingslijsten. Bij Ord. van 5 April 1911 (Ind. St. n°. 278) zijn de regelen vastgesteld waarnaar de bekwaamheid en geschiktheid voor den hoogeren rang worden beoordeeld, bedoeld in art. 9 der hiervóór vermelde regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren behoorende tot de Nederlandsch-Indische landmacht (Ind. St. 1910 n°. 592).

Over de conduitestaten van Europeesche ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7353.

Onderluitenants. De regeling van het instituut der onderluitenants bij het Indisch leger (Ind. St. 1908 n°. 468, juncto 1909 n°. 324) is bij K. B. 28 Nov. 1910 n°. 64 (Ind. St. 1911 n°. 95) aangevuld in dien zin, dat de commandant van het leger bevoegd is verklaard om in buitengewone gevallen onderofficieren tot onderluitenant te benoemen, ook wanneer zij als gevolg van verwonding voor den vijand of van te velde doorgestane vermoeienissen en ontberingen tijdelijk niet physiek geschikt zijn voor den dienst te velde.

Opleiding van officieren van gezondheid en militaire apothekers. De reglementen betreffende de opleiding tot officier van gezondheid en van militaire apothekers bij het leger in Nederlandsch-Indië, respectievelijk vastgesteld bij K. Bn. 6 Mei 1886 n°. 41 (Bijbl. Ind. St. n°. 4366) en 27 April 1909 n°. 29 (Bijbl. Ind. St. n°. 7053), beide gewijzigd laatstelijk bij K. B. 21 Maart 1910 n°. 133 (Bijbl. Ind. St. n°. 7323), werden andermaal gewijzigd en aangevuld bij K. Bn. 22 Juli 1910 n°. 46 (Bijbl. Ind. St. n°. 7323) en 27 Febr. 1911 n°. 53 (Jav. Ct. n°. 36).

Weduwen- en weezenfondsen. Van de uitbreiding van het beleggingsveld van het militair en van het civiel weduwen- en weezenfonds tot schuldbrieven van gewesten en gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen is reeds melding gemaakt in hoofdst. J, afd. I, § 2 (kol. 111).

AANGELEGENHEDEN, BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW.

I. LANDBOUW.

Bij Gouv. Bt. 11 Jan. 1911 n°. 13 (Ind. St. n°. 82) zijn bij het departement van landbouw twee landbouwleeraren en twee adspirant-landbouwleeraren in dienst gesteld. Ten einde voorts te kunnen voorzien in eene eventueele behoefte aan behoorlijk onderlegd personeel ter bevordering van den inlandschen landbouw, is bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1911 n°. 2, bij wijze van proef, een examen voor Indisch landbouwleeraar ingesteld [1]). Aan hen, die aan het examen hebben voldaan, zal een diploma worden uitgereikt, terwijl het in de bedoeling ligt het bezit van het diploma te doen strekken tot aanbeveling o.a. voor de benoeming tot de bij eerstgemeld besluit ingestelde betrekking van landbouwleeraar.

De tijdelijke indienststelling van 6 landbouwadviseurs ten behoeve van den inlandschen landbouw op Java en Madoera (zie K. V. 1908, kol. 241, noot, en 1909, kol. 233) is bij Gouv. Bt. 26 Sept. 1910 n°. 12 (Ind. St. n°. 509) in eene definitieve veranderd, terwijl bovendien bij Gouv. Bt. 22 Sept. 1910 n°. 38 (Ind. St. n°. 502) voor het eiland Sumatra een 2-tal landbouwadviseurs zijn aangesteld.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

1°. INLANDSCHE LANDBOUW.

Het aantal demonstratievelden onderging in 1910 eenige wijziging, door de opheffing van de velden te Sisalam (nabij Brebes, res. Pekalongan), Kepatihan (afd. Ponorogo, res. Madioen) en Boelang (afd. Sampang, res. Madoera). De opheffing van het demonstratieveld te Sisalam was noodzakelijk omdat in de nabijheid daarvan eene suikerfabriek gevestigd werd, waardoor de grondeigenaren niet dan tegen een buitengewoon hoogen prijs den grond weder wilden verhuren. Ook ten aanzien van het demonstratieveld te Kepatihan, dat, zelfs in de onmiddellijke omgeving, weinig navolging vond, werden bij het huren der gronden moeielijkheden ondervonden. Het veld te Boelang wekte eveneens slechts geringe belangstelling, terwijl men hier nog te kampen had met de keuze van geschikte mantri's.

In overleg met het departement van landbouw werden op de particuliere onderneming Randoegoenting (res. Djokjakarta) padi-demonstratievelden aangelegd, ten einde te trachten verschillende wijzigingen in de werkwijze van de inlandsche bevolking ingang te doen vinden. De verbeteringen betreffen: het rechtstreeks bevloeien van alle sawahvakken, in tegenstelling met de Javaansche werkwijze, waarbij in hoofdzaak water gebezigd wordt, dat reeds op andere vakken dienst gedaan heeft; de korrelsgewijze, ijle uitzaaiing met een groeitijd der zaailingen van 35 dagen op het kweekbed, waarbij de bedden gedeeltelijk ook droog worden bezaaid, in tegenstelling met aarsgewijze, dichte uitzaaiing bij een overplanttijd van 50 dagen, waarbij van droge en natte kweekbedden wordt gebruik gemaakt; het bezigen van een goeden inlandschen ploeg; het toepassen van gedeeltelijk droge bewerking, in tegenstelling met een overmatig groot gebruik van water en het aanwenden van stroop als mest, terwijl eene combinatie van deze vijf wijzigingen in een afzonderlijken zesden tuin werd gedemonstreerd. Bovendien was er nog een veld beschikbaar om ervaring ten aanzien van de nieuwe werkwijzen op te doen. De uitkomsten waren bevredigend, zoodat ook op andere ondernemingen, onder leiding van het departement, proeven tot verbetering van de rijstcultuur genomen zullen worden.

Het demonstratieveld voor de tabakscultuur in het district Garoeng (Kedoe) levert zulke gunstige resultaten op, dat het nagenoeg geheel zich zelf kan bedruipen. Met het oog hierop werden, op voorstel van den regent van Bandjarnegara, door de Regeering in November 1910 fondsen toegestaan om ook in het district Batoer (Banjoemas) een demonstratieveld voor de tabakscultuur aan te leggen, tot welk einde door de inlandsche eigenaren kosteloos gronden beschikbaar gesteld werden.

De in de afdeelingen Cheribon en Madjalengka der residentie Cheribon ter demonstratie aangelegde droge kweekbedden voor de rijstcultuur — vgl. K. V. 1910, kol. 201 — leverden in 1910 eene productie op, die het dubbele bedroeg van de in vorige jaren verkregen hoeveelheid, zoodat deze cultuurwijze bij de bevolking nog meer ingang vond. In verband hiermede werden gelden toegestaan om gedurende het plantjaar 1910/1911 de proefneming in andere op het proefterrein gelegen desa's voort te zetten. Ook de in 1910 met de teelt van uien en maïs in genoemde afdeelingen genomen proeven slaagden zeer goed. In den westmoeson van 1910/1911 zijn door de suikeronderneming Kanigoro in de afdeeling Madioen demonstratievelden aangelegd speciaal met het oog op de kweekbedden, waarbij goed uitgezochte bibit werd gebezigd, terwijl eene diepe grondbewerking werd toegepast.

In het regentschap Koeningan werd aan de bevolking goed pootmateriaal van aardappelen verstrekt, afkomstig van Bandoeng en Madja. Ook in het onderdistrict Madja, waar de aardappelcultuur vrij algemeen is, werden proeven genomen ter verbetering van het gewas. De pogingen om de sedert eenige jaren door de bevolking gestaakte cultuur van katoen in sommige streken van genoemd gewest weder ingang te doen vinden hadden ongunstige resultaten. Niettemin zullen de proeven nog een jaar voortgezet worden.

De aanplant van tweede gewassen op de demonstratievelden voor inlandsche cultures in de afdeelingen Demak en Grobogan der residentie Semarang (zie t. a. p.) had in 1910, door de ongunstige weersgesteldheid, te lijden. De padiaanplant mag echter een groot succes genoemd worden.

[1]) De eischen voor dit examen zijn bij dezelfde gelegenheid vastgesteld (zie Jav. Ct. 1911 n°. 41).

a. Eenjarige gewassen.

Volgens de van de hoofden van gewestelijk bestuur ontvangen gegevens (zie bijlage DD) is ook in 1910 de uitgestrektheid van de voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden der inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java en Madoera (dus met uitzondering van de particuliere landerijen en de Vorstenlanden) toegenomen. De oppervlakte beliep op het einde van dat jaar 4 700 907 bouws, tegen 4 597 719 bouws op ult. 1909, of thans 103 188 bouws meer. Als sawahs werden 3 091 931 bouws gebezigd, tegen 3 043 517 in 1909, en als tegalvelden 1 608 976 bouws, tegen 1 554 202 bouws in het voorafgegane jaar, zoodat de oppervlakte der sawahs met 48 414 en die der tegalans met 54 774 bouws vermeerderd zou zijn. De onbeplant gebleven uitgestrektheid wordt opgegeven te hebben bedragen 179 644 bouws, zijnde 3.82 % van de geheele oppervlakte, tegen 170 167 bouws in 1909, of 3.70 % van de toen aanwezige bouwgronden. Bovendien werden van de niet geregeld bebouwde tegalvelden 387 100 bouws in cultuur genomen, tegen 501 705 bouws in 1909, dus in 1910 114 605 bouws minder. Voor meer dan één oogst werden 2 498 529 bouws gebruikt, tegen 2 331 399 bouws in 1909. Hiermede rekening houdende, kan aangenomen worden, dat door de inlandsche bevolking in 1910 en 1909 respectievelijk in het geheel 6 871 065 en 6 831 292 bouws zijn beplant geworden.

Uitsluitend voor de rijstcultuur zouden in 1910 3 516 583 bouws gebezigd zijn en voor de teelt van andere éénjarige gewassen 3 706 303 bouws. Van hetgeen er met rijst beplant was, zouden 242 319 bouws, of 6.89 % mislukt zijn en van de aanplantingen van andere éénjarige gewassen 47 034 bouws, of 1.27 % (vgl. bijlagen EE en FF). In 1909 was dit percentage voor elk dezer categorieën 2.70 en 1.38.

Rijst. Volgens de door de hoofden van gewestelijk bestuur opgemaakte ramingen, welke meestal gebaseerd zijn op de landrente-registers, in verband met gehouden proefsnitten, zou de padi-productie van 1910 zijn te stellen op 84 286 647 pikol, tegen 84 068 407 pikol in 1909, d. i. 218 240 pikol meer. Volgens diezelfde ramingen zou in 1910 ± 24 pikol per beplanten en ± 26 pikol per geslaagden bouw zijn verkregen, terwijl voor 1909 werd opgegeven ± 24 en ± 25 pikol. De gewesten met de grootste gemiddelde productie per bouw waren Besoeki, Pasoeroean en Pekalongan (respectievelijk 34, 32 en 30 pikol); die met de kleinste Rembang met 13, Soerabaja met 19, Madioen met 18 en Madoera met 13 pikol per bouw. De berichten van de hoofden van gewestelijk bestuur omtrent den afloop van den oogst luidden over het algemeen bevredigend of gunstig, in de residentie Kedoe zelfs zeer bevredigend. In de residentiën Batavia en Soerabaja was de oogst niet zoo ruim als in 1909. Ongunstig werd gerapporteerd over de afdeeling Serang der residentie Bantam, voornamelijk over de districten Tjiroeas en Pontang, zoomede over de residentie Rembang, terwijl in de afdeelingen Madioen, Ngawi, Magetan en Ponorogo der residentie Madioen belangrijke uitgestrektheden der padiaanplantingen mislukt zijn, hoofdzakelijk door hama mentek. De oogst in de residentie Kediri viel over het algemeen minder gunstig uit, tengevolge van ziekte in het gewas en van de vele en langdurige overstroomingen. Ook de oogst in de afdeelingen Grobogan en Demak der residentie Semarang liet te wenschen over. In de residentie Pekalongan had de oogst wel eens door te weinig water hier of te veel elders, zoomede door ratten- en insectenplagen te lijden. Voorts kwamen mislukkingen voor in de residentie Madoera, wijl eenige velden wegens de vrij laat ingevallen regens met te oud zaad moesten worden beplant, terwijl aldaar en in het district Adiredja der residentie Banjoemas, benevens in eenige gedeelten van de residentie Pasoeroean, de insecten nogal schade aanrichtten. In de Bengawandjero-streek der afdeeling Lamongan (Soerabaja) hadden vele aanplantingen door watergebrek en rattenplaag te lijden.

Gebrek aan voedingsmiddelen kwam voor in het district Kangean der residentie Madoera. Van regeeringswege werden bedragen van f 300 en f 6000 toegestaan respectievelijk voor aankoop van cassave en ketella-stekken en van zaadpadi ter verstrekking aan de noodlijdende bevolking. Met het oog op de schaarschte aan rijst in de afdeeling Trenggalek (res. Kediri) werd besloten tot de uitvoering, bij wijze van ondersteuning, van twee irrigatiewerken in het district Karangan. In onderscheidene desa's van het onderdistrict Klamboe der afdeeling Koedoes (Semarang), waar de toestand van de inlandsche bevolking wegens overstrooming van de kali Serang eenigen tijd zorgwekkend was, werden van gouvernementswege levensmiddelen verstrekt. In de afdeeling Lamongan (Soerabaja) werd aan de afdeelingsbank een voorschot van f 40 000 verleend voor den aankoop van zaadpadi, terwijl bovendien eene som van f 100 000 werd beschikbaar gesteld voor den aanleg, bij wijze van ondersteuning, van de wadoek Pridjetan in het district Lengkir. Aan de noodlijdende bevolking van de Bonorowo-streek in het onderdistrict Ketawang (Kedoe), die gedurende drie achtereenvolgende jaren van hare sawahs zoo goed als geen oogst heeft gehad, is de uitvoering van het werk: verruiming van het Tjokrojasankanaal opgedragen. Overigens bleken de andere voedingsgewassen voldoende voor de behoefte te zijn.

Onbeplant bleven eenige velden in de residentie Bantam, doordien de gronden voor padi en andere éénjarige gewassen te schraal zijn. In de residentie Pekalongan moesten eenige terreinen braak blijven liggen, hoofdzakelijk door gebrek aan bedrijfskapitaal, terwijl in dat gewest, zoomede in de afdeelingen Pati, Demak en Grobogan (res. Semarang), het binnendringen van zeewater, overstroomingen e. d. aan de beplanting in den weg stonden. In de afdeelingen Banjoemas, Bandjarnegara en Poerbalingga (Banjoemas) werden velden onbeplant gelaten om den grond eenige rust te geven. In de afdeeling Salatiga konden 150 bouws sawahs, gelegen om de rawah Pening, slechts ééns, instede van tweemaal, zooals gebruikelijk, beplant worden, aangezien in verband met de werken tot afvoer van het rawahwater, den door grooten regenval veroorzaakten toevloed van water belet werd snel af te vloeien.

Op eenige uitzonderingen na, betoonde de bevolking nog steeds weinig neiging tot betere keuze en verzorging van de bibit voor hare aanplantingen. Voornamelijk was dit het geval in die streken, waar tot nog toe ruime oogsten werden verkregen, welke den zorgeloozen inlandschen landbouwer het nut van dergelijke maatregelen niet doen inzien. De inlandsche hoofden daarentegen geven meer en meer blijk, dat zij de zaak beter begrijpen, zoodat waarschijnlijk van die zijde op den duur een gunstige invloed op de bevolking zal uitgaan. Aan padi-zaad-selectie volgens de methode van Nash (zie K. V. 1910, kol. 203) blijkt, wellicht wegens de weinig bevredigende resultaten, in 1910 niets te zijn gedaan. In de residentie Batavia, waar de inlandsche hoofden en de bevolking niet te bewegen zijn tot het nemen van proeven in het belang van de verbetering der padicultuur, zoomede in Cheribon, geschiedt de grondbewerking zeer oppervlakkig, o. a. als gevolg van gebrek aan ploegvee. In de moerasachtige streken van Noord-Krawang acht men zelfs het omspitten of beploegen van den bodem overbodig; men stelt zich daar tevreden met het hoog opgeschoten gras, alvorens te planten, eenvoudig weg te snijden, waarna de bibit in den grond wordt gedrukt. In de Preanger-Regentschappen wordt bemesting van de gronden hoe langer hoe algemeener en heeft ijle uitzaaiing op de kweekbedden veelvuldig plaats. De in de afdeeling Limbangan genomen proeven met het uitplanten van padi zonder kweekbedden werden gestaakt, daar het gewas zeer ongelijk en langzaam groeide. In een 5-tal districten van de afdeeling Tjiandjoer werden tien pikol Karangserang-padi uitgeplant en hoewel omtrent den uitslag van deze proef nog niets met zekerheid valt te zeggen, kan toch vermeld worden, dat het gewas allerwegen goed staat. In de afdeeling Soekapoera wordt dikwerf ijle uitzaaiing van padi aan de bevolking gedemonstreerd, waarbij van het beginsel wordt uitgegaan, dat 12 kati padi per 7 vierkante Rijnlandsche roeden voldoende is voor de beplanting van ¼ bouw. Niettemin bezigt de bevolking daarvoor nog 25 kati padi. Droge kweekbedden worden, met het oog op eventueel watergebrek, aangelegd in de afdeelingen Demak, Salatiga en Koedoes (Semarang), zoomede in het district Djakenan der afdeeling Pati, waar de grond, welke sterk zandhoudend is, zich bij uitstek daartoe leent, daar de rulle bodem het water voldoende blijft vasthouden om aan eenige droogte weerstand te kunnen bieden. Ook in de residentie Rembang wordt het aanleggen van droge

kweekbedden meer en meer ter hand genomen. In de afdeeling Toeban wordt, naast blotong en stalmest (vgl. K. V. 1910, kol. 204), vleermuizenguano uit de daar voorkomende grotten gebezigd. De van wege het Kali-Syndicaat in de afdeelingen Rembang en Toeban genomen proeven met het toevoegen van kunstmest (kali) aan stalmest (zie K. V. 1910, kol. 203) worden voortgezet. Daar, waar in genoemd gewest hama mentek veelvuldig voorkwam, werd met goed gevolg meer padi-dalem geplant. In de residentie Pasoeroean worden, ter voorkoming van waterverspilling, kweekbedden in groote complexen aangelegd, waardoor ook het toezicht wordt vergemakkelijkt. Door de suikeronderneming Krebet in de afdeeling Malang werd beproefd om, door verstrekking van uit Modjokerto (Soerabaja) afkomstig geselecteerd padi-gendjahzaad, de voor hare suikerriet-aanplantingen benoodigde gronden eerder dan anders ter bewerking te erlangen. Het zaad werd in den westmoeson op de kweekbedden uitgezaaid, doch wegens de geringe medewerking van de bevolking, waren de uitkomsten ongunstig, zoodat de proef gestaakt werd. In dezelfde afdeeling werd nog eene proef genomen met het sorteeren van zaadpadi door middel van afloopstroop (tétés), waarvan de uitkomst bevredigend was, daar een krachtig gewas werd verkregen, dat goede padi opleverde. Voor de praktijk heeft de methode echter weinig waarde, daar het sorteeren veel tijd en moeite kost en de bevolking daartegen opziet. In Banjoemas doet de bevolking meer en meer afstand van hare gewoonte om het padizaad bij aren uit te leggen; steeds algemeener wordt daarentegen het economischer systeem van het uitzaaien in korrels toegepast. In de afdeeling Madioen waar, wegens misoogst, gebrek aan zaadpadi ontstond, werd van regeeringswege eene som van f 25 000 als renteloos voorschot voor den inkoop van goed plantmateriaal beschikbaar gesteld, betwelk uit andere streken betrokken werd. In de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja werden, door bemiddeling van den betrokken landbouw-adviseur, voor lieden uit Kertaredja en enkele omliggende desa's Europeesche ploegen verkregen; de tijd zal moeten leeren, of die werktuigen doelmatig zijn. Hier en daar in Sidajoe, Djombang en Karanggeneng werden proeven genomen met drijf-rijstzaad, welke, meestal tengevolge van de wisselvallige weersgesteldheid, niet bevredigend uitvielen. In de afdeeling Tjilatjap (Banjoemas) werd eene proef genomen met uit Siam afkomstig zaad van drijfrijst, voornamelijk ter beplanting van laaggelegen sawahs, welke steeds last van te veel water hebben. De uitkomsten daarvan zijn nog niet bekend. Eene dergelijke proefneming vindt ook plaats in het onderdistrict Ketawang (Kedoe).

Over de resultaten van het gebruik van den ECKERT-ploeg in Toeloengagoeng (Kediri) valt nog niets met zekerheid te zeggen.

Het tweemaal per jaar planten van rijst op dezelfde velden heeft in 1910 wederom in vrij belangrijke mate plaats gevonden; van vermindering der productiviteit van den grond is niets gebleken, dank zij de voldoende aanwezigheid van water en de krachtige gesteldheid van den bodem. In enkele gevallen, bijv. in de residentie Semarang, moet men wel tweemaal rijst planten, daar de gronden door hunne betrekkelijk lage ligging niet in aanmerking kunnen komen voor beplanting met tweede gewassen. In de afdeeling Modjokerto (Soerabaja) werden de velden voor de tweede maal met padi beplant, daar de eerste aanplant mislukte. In de residentie Pasoeroean wordt het tweemaal planten van rijst zonder braakligging of tusschentijdsche beplanting met tweede gewassen zooveel mogelijk tegengegaan, door voor den tweeden aanplant slechts zooveel irrigatiewater te verstrekken als benoodigd is voor polowidjo, een maatregel, die ook geboden wordt door de behoefte aan irrigatiewater voor andere cultures en streken. De bevolking blijkt zich meer en meer in den nieuwen toestand te schikken. In de afdeeling Banjoewangi (Besoeki) heeft eene dergelijke irrigatie-regeling gunstig gewerkt.

De padi werd in Pekalongan voor een klein deel onrijp geoogst, hetzij tengevolge van hama mentek, hetzij uit vrees voor schade door walang sangit en vogels bij achterlijke aanplantingen. In Semarang kwam het onrijp oogsten voor in die streken, welke voortdurend door bandjirs werden bedreigd. De overstroomde padi werd als groenvoeder voor de buffels gesneden. In de Bengawandjero-streek (Soerabaja) werd de padi wederom te jong geplukt uit bezorgdheid voor mislukking door rattenplaag. Ook in de residentie Kedoe wordt de padi dikwijls ontijdig binnengehaald, deels uit nooddruft, deels uit angst voor diefstal of andere calamiteiten. In de controle-afdeeling Pare der afdeeling Kediri werd de padi wel eens te vroeg gesneden als gevolg van den door suikerfabrikanten uitgeoefenden drang om zoo tijdig mogelijk de beschikking te krijgen over de voor hun rietaanplant benoodigde gronden.

Omtrent hetgeen in 1910 is verricht voor de verbetering en uitbreiding van de irrigatie zie men hoofdst. L, afd. I.

Suiker. De door de inlandsche bevolking gedreven teelt van suikerriet was ook in 1910 slechts van eenige beteekenis in de residentiën Bantam, Semarang (afdeelingen Koedoes en Japara), Pasoeroean, Madioen en Kediri. In verschillende streken werd het riet wederom in buffelmolens uitgeperst en het verkregen sap tot suiker ingekookt (vgl. K. V. 1910, kol. 204). In de residentie Semarang is de bevolking, in navolging van de suikerfabrieken, overgegaan tot de teelt van zwart suikerriet, aangezien deze variëteit in de praktijk heeft aangetoond productiever te zijn. De bibit wordt verkregen uit den opslag, welke op de afgesneden fabrieksaanplantingen overal welig opschiet. Ook worden kweekbedden aangelegd. Chineezen koopen het product op om het naar Singapore, China en Japan te verschepen. Verkoop van het riet aan suikerfabrieken kwam voor in Cheribon, Pasoeroean, Madioen en Kediri. In de afdeeling Malang (Pasoeroean), waar het riet een hoog suikergehalte bezit, wordt veel van het product door bibit-handelaren opgekocht.

Indigo. Behalve in de residentie Batavia, kwam in alle gewesten van Java en Madoera de teelt van dit gewas voor, maar overal op bescheiden schaal, daar het product slechts kan dienen ter voorziening in eigen, dan wel in plaatselijke behoefte. Slechts in de afdeeling Batang blijft de cultuur winstgevend (vgl. K. V. 1910, kol. 205). In de afdeelingen Salatiga, Pati en Japara (Semarang) waren de beplante oppervlakten, wegens de slechte weersgesteldheid, veel kleiner dan in 1909. De wortels en stengels leveren een voor de inlandsche huishouding niet te versmaden brandstof op. De oogst was over het algemeen bevredigend.

In Cheribon bedroeg de opbrengst per bouw f 15 tot f 30, tegen f 20 tot f 70 in 1909. De prijzen per pikol indigo in den vorm van brij op de pasars in Cheribon en Pekalongan bleven stationnair.

Tabak. In de Preanger-Regentschappen breidt de cultuur zich hier en daar uit, omdat de prijzen stijgen en het gewas spoedig product geeft. De verbouwing geschiedt hoofdzakelijk voor de inlandsche markt. In de afdeeling Tjiandjoer werden proeven genomen met uit Soerakarta afkomstig Manilla-zaad; het gewas slaagde vrij goed, maar het product was op de inlandsche markt niet zeer gewild. De oogst was, niettegenstaande de ongunstige weersgesteldheid, bevredigend. Het onderhoud bepaalt zich tot verwijdering van slecht blad en het uitknijpen van den bloesem bij de planten, waarvan het blad geplukt wordt. De opbrengst per bouw bedraagt van 5 tot 8 pikol droge, gesneden tabak. Het product wordt voornamelijk op de pasars verhandeld. Eenige uitvoer had plaats naar Singapore en Cheribon. Voor de Europeesche markt wordt uitsluitend krosok opgekocht.

In de afdeelingen Cheribon en Madjalengka der residentie Cheribon is de cultuur stationnair gebleven. Verbouwd wordt slechts voor de inlandsche markt. De oogst was in 1910 bevredigend. In eerstgenoemde afdeeling kwam de langdurige westmoeson het gewas niet ten goede. Het product wordt gekorven en gedroogd op de pasars verhandeld, terwijl voor opkoop en uitvoer door Chineesche handelaren ten behoeve van de markten in Pinang, Singapore en China de bladtabak in aanmerking komt.

De cultuur in de afdeelingen Pemalang en Brebes (Pekalongan) blijft zich uitbreiden. De pluk had driemaal plaats; de eerste leverde de beste soorten op. De meeste tabak werd opgekocht door de te Pekalongan gevestigde tabakmaatschappijen „Seng Bie" en „Kim Goan", die het product

verzonden naar Cheribon, Batavia, Serang en Bandoeng. Dank zij de nuttige werking van de Batangsche hulp-, spaar- en kredietbank, zijn de inlanders niet meer zoo afhankelijk van de Chineezen en kunnen zij betere prijzen voor hun waar bedingen.

Met uitzondering van de afdeelingen Kendal en Salatiga, is de teelt van tabak in de residentie Semarang niet van veel beteekenis, ofschoon gedurende 1910 door de vrij gunstige weersgesteldheid in de maanden Mei en Juni in de afdeelingen Semarang en Grobogan grooter uitgestrektheden werden beplant dan in 1909. In hoofdzaak wordt geteeld voor de inlandsche markt. De prijzen waren bevredigend. Uit Salatiga werd veel uitgevoerd naar Grabag (Kedoe), Bojolali, Bodja en Semarang.

In de afdeeling Bodjonegoro (Rembang) bleef de cultuur van beteekenis, terwijl zij zich in de afdeelingen Rembang, Toeban en Blora van hetzelfde gewest uitbreidde, in verband met de steeds toenemende vraag naar het product. Over groote uitgestrektheden werd twee- of driemaal opnieuw geplant, doordien het gewas door overvloedigen regenval telkens mislukte, doch ten slotte konden nog mooie prijzen bedongen worden. In het district Rengel (Toeban) werden door de firma Fraser Eaton & Co. twee droogschuren voor tabak opgericht. De oogst was over het algemeen bevredigend, zoowel wat quantiteit, als qualiteit aangaat. Het product werd voornamelijk op de binnenlandsche pasars gebracht. Uitvoer had plaats naar de omliggende gewesten niet alleen, maar ook naar Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo). De sigarenfabricatie in Toeban bleef zich verheugen in de levendige belangstelling van de koopers te Batavia en Singapore.

In de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja valt eenige uitbreiding van de cultuur waar te nemen. De oogst was wederom bevredigend. Het product wordt blad voor blad geplukt, waarna het gesneden op de binnenlandsche pasars wordt verkocht. Ook koopen Chineezen en gegoede inlanders de tabak op ten behoeve van Soerabajasche handelaren.

In de residentie Madoera werd veel meer tabak geplant dan in 1909, zoowel in verband met de betere weersgesteldheid als door de aanhoudende aansporingen van het bestuur. De oogst leverde wederom een zeer bevredigend beschot op. Aan de cultuur wordt veel zorg besteed. Het bemesten geschiedt veelal met boengkil, katjang en hier en daar met zwavelzure ammoniak. Het product wordt op de pasars van de hand gezet, terwijl ook uitvoer naar Java plaats heeft. In de afdeeling Soemenep heeft zich een Europeesche opkooper gevestigd.

Overal in de residentie Pasoeroean, waar tabak verbouwd wordt, breiden de aanplantingen zich uit. Ondernemers zijn te Soerabaja gevestigde bankinstellingen. Wegens ontbinding van de door de ondernemers in de afdeeling Loemadjang in 1908 gesloten zoogenaamde tabaksovereenkomst (zie K. V. 1909, kol. 248/249), waren de prijzen in die afdeeling in 1910 over het algemeen veel hooger dan in 1908 en 1909. Voor de Europeesche en inlandsche markten worden dezelfde soorten gekweekt. Over het algemeen was de oogst in 1910 zeer bevredigend, vooral in vergelijking met de twee voorafgegane jaren, hoewel voor Loemadjang 1910 niet tot de beste oogstjaren gerekend kan worden. De pluk geschiedt blad- of plantgewijze. Het grootste gedeelte der aan de opkoopers geleverde tabak is bestemd voor uitvoer naar Europa.

In Besoeki wordt èn voor de inlandsche èn voor de Europeesche markt tabak verbouwd. Voortdurend breidt de cultuur zich uit, dank zij hare populariteit wegens den betrekkelijk lichten arbeid, waarbij in enkele maanden een waardevol product wordt verkregen. Voor de inlandsche markt let men weinig op zaadkeuze, terwijl voor de Europeesche in hoofdzaak Deli-, Kedoe-, Florida- en Kanari-tabaksoorten worden geteeld. Ook wordt Palembang-zaad ingevoerd. De opbrengst was grooter dan in 1909. Door de goede prijzen van de radjangan-tabak, heeft de bevolking in de afdeeling Banjoewangi meer dan in andere jaren werk gemaakt van het zelf kerven van het product.

In Banjoemas werden in 1910 met tabak beplant: als eerste gewas ± 14 800 bouws en als tweeden aanplant ± 5650 bouws, tegen respectievelijk ± 10 000 en ± 6550 bouws in 1909. Van uitbreiding der cultuur kan echter niet gesproken worden, daar de grootere uitgestrektheid uitsluitend een gevolg is van weersgesteldheid of andere toevallige factoren. De oogst viel slechts op het Diëng-gebergte goed uit. Het aanleggen van de zaadbeddingen, het bewerken, het onderhoud en de afwatering van de gronden geschiedden met veel zorg. Aan zaadselectie werd door de bevolking veel gedaan. In de tabakstreken wordt de op inlandsche wijze bereide, gekorven tabak hoofdzakelijk door Chineezen opgekocht. Te Batoer, middelpunt van den inlandschen tabakshandel op den Diëng, trachtten de rijkste opkoopers den oogst in handen te krijgen, doch door tusschenkomst van de afdeelingsbank te Bandjarnegara zijn reeds enkele planters in staat gesteld om hun product zelf aan de markt te brengen. Uitvoer geschiedde naar Pekalongan, Cheribon, Batavia en Bantam.

In de afdeelingen Temanggoeng, Wonosobo en Magelang (Kedoe) heeft de tabakscultuur reeds een zoodanigen omvang verkregen, dat van uitbreiding geen sprake meer kan zijn. Niettemin blijven de jaarlijks beplante uitgestrektheden verschillen, omdat de gronden afwisselend gedurende één of meer jaren òf met een ander gewas beplant òf braak gelaten worden. De bijzonder natte weersgesteldheid, vooral gedurende het begin van 1910, was voor de cultuur ongunstig; het product was dan ook èn in qualiteit èn in quantiteit minder dan in normale jaren. Evenwel waren de door de bevolking behaalde prijzen voldoende loonend. De tabak werd ten deele voor de inlandsche markt bestemd, deels naar Singapore uitgevoerd. Van gekorven tabak worden te Temanggoeng en Parakan sigaretten vervaardigd.

De tabaksoogst in de residentie Madioen was over het algemeen bevredigend, behalve in de afdeeling Ngawi, waar de aanplantingen tengevolge van de vele regens minder goed slaagden. Van het product werd hetgeen niet voor eigen gebruik diende op de pasars en in de warongs van de hand gedaan, dan wel naar Soerabaja uitgevoerd.

In de residentie Kediri viel alleen in de afdeeling Berbek eene merkbare uitbreiding van de cultuur te bespeuren. Door Chineezen werden hooge prijzen voor het product betaald. De oogst was over het algemeen bevredigend, hoewel verscheidene aanplantingen min of meer van slagregens te lijden hadden.

Katoen. De katoencultuur was in de Preanger-Regentschappen van eenige beteekenis, voor zooveel de districten Bandjar, Padaherang, Parigi en Tjidjoelang der afdeeling Soekapoera betreft. De oogst was bevredigend. In de afdeelingen Koedoes en Demak der residentie Semarang, waar de grootste katoenaanplantingen van Java worden aangetroffen, was de beplante oppervlakte tengevolge van de zeer natte weersgesteldheid veel geringer dan zij in normale jaren pleegt te zijn. In Demak besloeg de aanplant in 1910 slechts 4049 bouws, tegen 18 000 bouws in normale tijden. De oppervlakte zou ongetwijfeld nog geringer zijn geweest, indien het bestuur niet steeds moeite deed om de hoeveelheid beschikbaar zaaizaad op peil te houden. De oogst was zeer gering en de qualiteit inferieur. In Demak wordt Nieuw-Orleans-katoen verbouwd. De prijzen beliepen van f 4 tot f 4,50 de pikol voor het ongezuiverde, en van f 12 tot f 16 de pikol voor het gezuiverde product. De uitvoer bedroeg ongeveer 15 800 pikol. In de afdeelingen Madioen en Magetan der residentie Madioen breidde de cultuur zich uit. De oogst was bevredigend. In de overige gedeelten van Java en Madoera is de katoenteelt van niet noemenswaardige beteekenis geweest.

Kedele. Over het algemeen breidt de cultuur zich uit, daar de teelt van dit gewas bij de bevolking zeer gewild is en de bewerking van den grond, zoomede het onderhoud van den aanplant, weinig zorg vereischt. De plant heeft zeer weinig water noodig. Wegens de groote vraag naar het product voor de bereiding van soja en van tempeh, kunnen hooge prijzen bedongen worden. De uitkomsten waren bevredigend, hier en daar zelfs zeer gunstig. Alleen in Japara (Semarang) viel de oogst tegen, als gevolg van de zeer vochtige weersgesteldheid.

Rameh en andere vezelgewassen. Ook in 1910 was de cultuur van rameh over geheel Java en Madoera van zeer weinig beteekenis, daar het product geleidelijk door andere artikelen (garens en touw) verdrongen wordt.

Cassave. De cultuur blijft zich bijna overal uitbreiden. De oogst was bevredigend. De uitvoer uit Tjilatjap (Banjoemas) naar Europa beliep 5044 ton, tegen 22 300 ton in 1909. In Kediri begon men zich, in navolging van Madioen, op de bereiding van tapiocameel toe te leggen. Het gewas had echter te lijden van bladziekte en wortelrot. De prijzen van cassavewortels, meel en ampas bleven stationnair.

Andere gewassen. Over de teelt van *djagoeng (maïs)* in de Preanger-Regentschappen viel in 1910 niet te klagen. De cultuur in de residentie Cheribon breidde zich maar matig uit. De oogst was bevredigend. De proeven met Menado-djagoeng slaagden wederom naar wensch. In Rembang had men over belangrijke uitgestrektheden grond herhaaldelijk met mislukkingen te kampen; ten slotte werden echter met de telkens vernieuwde aanplantingen nog goede resultaten verkregen. In Besoeki was de cultuur van veel beteekenis en breidt zij zich gestadig uit. De oogst in Madioen was in 1910 slechts matig; in de afdeeling Magetan had het gewas eenigszins te lijden van hama poetih, voornamelijk in de lager gelegen streken, waar te zamen met andere gewassen was geplant, terwijl in de afdeeling Ponorogo de overvloedige regenval schade berokkende. In de afdeeling Blitar (Kediri) werd door het zooveel mogelijk tegengaan van het planten van padi gadoe meer djagoeng uitgeplant dan in 1909 (13 415 bouws in 1910, tegen 7306 bouws in 1909). In laatstgenoemd gewest bestaat de gewoonte, dat, terwijl men voor de plaatselijke consumptie djagoeng met groote kolven en witte korrels verbouwt, voor den uitvoer djagoeng met kleine kolven en gele korrels wordt gebezigd. Deze laatste soort kan beter bewaard worden en wordt, goed droog zijnde, niet spoedig door insecten aangetast. De prijzen varieërden tusschen 25 en 30 cent per honderd kolven. In het district Pare van hetzelfde gewest werd veel djagoeng-goter geplant, welk product zeer gewild is.

De *aardappelteelt* in de afdeeling Bandoeng (Preanger-Regentschappen) bleef de belangstelling van de bevolking wekken. In de Tengger-districten der residentie Pasoeroean en in de bergstreken op den Diëng (res. Banjoemas) werd ook veel aan de cultuur gedaan. De oogst was bevredigend.

b. Overjarige gewassen.

Klappercultuur. De klapperaanplantingen blijven over het algemeen gestadig en in belangrijke mate toenemen. Uit de residentie Bantam werd, naar schatting, in 1910 voor eene waarde van 3½ à 4 millioen gulden aan copra uitgevoerd, voornamelijk naar Batavia. In de residentie Batavia is de cultuur nog van weinig beteekenis; zij breidt zich zeer langzaam uit. Door het bestuur wordt steeds bij de bevolking er op aangedrongen om zich meer op de klapperteelt toe te leggen. Aanplantingen in afzonderlijke tuinen worden slechts sporadisch aangetroffen. In de Preanger-Regentschappen tieren de klapperboomen aan de zuidkust het best. De cultuur in speciale tuinen vindt plaats in de stranddesa's en in de vruchtbare streken langs de Tjitandoej en andere rivieren in de afdeeling Soekapoera. De uitvoer van klappers, copra en olie naar Cheribon, Tjilatjap en Batavia was in 1910 wederom belangrijk. In de afdeeling Galoeh der residentie Cheribon, waar de klapperaanplantingen ver van de kust gelegen zijn, staat het gewas goed. Overal in het gewest wordt de cultuur zooveel mogelijk aangemoedigd en op uitbreiding daarvan aangedrongen. Olie wordt slechts in kleine hoeveelheden voor plaatselijke consumptie bereid; eene uitzondering hierop maakt de afdeeling Galoeh, waar de klapperolie in belangrijke hoeveelheden wordt uitgevoerd naar de Preanger-Regentschappen en Batavia. In Pekalongan worden nog weinig geregelde aanplantingen aangetroffen. Van bestuurswege wordt steeds aangedrongen op het in reserve houden van ontkiemde noten, welke tusschen bestaande aanplantingen moeten worden uitgeplant. De coprabereiding heeft nog geen hooge vlucht genomen. In de afdeeling Grobogan (Semarang) zijn, met behulp van eene gouvernementssubsidie, klapperaanplantingen aangelegd in afzonderlijke tuinen op de zoogenaamde tegalkoempoelan. Ook in de afdeeling Demak van hetzelfde gewest worden dergelijke tuinen aangetroffen, die echter, wegens de ongunstige grondgesteldheid, weinig uitkomsten opleveren. Uitvoer van klappers had alleen plaats uit Salatiga, en wel als glondongan, naar de aangrenzende afdeeling Bojolali (Soerakarta). De op de Karimoendjawa-eilanden geoogste klappernoten werden voor het grootste deel naar Semarang en voor het overige naar Japara vervoerd. In de residentie Rembang worden door de erfbezitters rijpe klappers bijeengebracht, welke ter kieming worden uitgelegd, meestal op het erf van het betrokken desahoofd, om daarna te worden uitgeplant. Door tusschenkomst van de Blorasche afdeelingsbank werden 18 000 ontkiemde noten (tjikals) uit Japara ontboden en aan de bevolking zonder winst overgedaan. De bereiding van klappersuiker in Toeban, welke naar de naburige gewesten wordt uitgevoerd, blijft van belang. In de afdeeling Soerabaja van het gelijknamige gewest hadden de boomen veel te lijden van klappertorren. Behalve in de afdeelingen Grisee en Lamongan, komen geregelde aanplantingen zeer weinig voor. De klapperaanplantingen in afzonderlijke tuinen op Madoera zijn van geringen omvang. Bereiding van copra komt weinig voor. De noten en de olie worden op de pasars verkocht. Uitvoer naar Java geschiedt door Chineesche opkoopers. In Pasoeroean wordt de teelt van klappers van overheidswege zeer aangemoedigd. In de afdeelingen Probolinggo en Kraksaän werd wederom nadeel ondervonden van eekhoorns. Uit Banjoewangi (Besoeki) werden in 1910 uitgevoerd: 60 258 pikol copra, tegen 41 845 pikol in 1909, en 80 994 klappernoten, tegen 1 173 640 noten in 1909. Uit Tjilatjap (Banjoemas) werd in 1910 naar Europa uitgevoerd 41 862 ton copra, tegen 31 500 ton in 1909, in welke hoeveelheden het product uit naburige gewesten begrepen is. In de streken langs de zuidkust van Kedoe vormt de klappercultuur na de teelt van padi de voornaamste bron van inkomsten voor den inlander. Allerwegen wordt de bevolking door het bestuur aangespoord tot uitbreiding van de aanplantingen niet alleen, maar ook tot het planten van klappers langs de oevers der rivieren en in het gebergte langs ravijnen, en in het algemeen daar waar geschikte grond voor de cultuur aanwezig is. In het geheele gewest bevonden zich in 1910 7 599 119 klapperboomen, waaronder 4 339 375 vruchtdragende, tegen 7 494 914 en 4 277 982 in 1909. Aan de aanplantingen werd door eekhoorns veel schade aangericht. In enkele desa's van de afdeeling Keboemen hadden de klapperboomen te lijden van rupsen, welke na het invallen van de regens verdwenen. Het gouvernements copra-drooghuis te Karanganjar werd wegens de niet loonende resultaten in den loop van het verslagjaar gesloten. In de in geregelde cultuur zijnde aanplantingen van de afdeeling Patjitan (Madioen) nam het aantal klapperboomen met 100 000 stuks toe. In bijna alle desa's van het gewest — met uitzondering van die in het hooggebergte — treft men thans dan ook een groot aantal jonge klapperaanplantingen aan. In Kediri werd controle uitgeoefend op de keuze en inzameling van de voor plantmateriaal bestemde noten en op het op tijd planten van de tjikals.

Bamboe. Allerwegen wordt er de hand aan gehouden dat elk jaar bamboe wordt bijgeplant, aangezien het artikel in vele opzichten van groot nut is. Het planten van betere soorten wordt vaak aangemoedigd. In Bantam worden soorten bamboe-tali en bamboe-majan voor het vlechten van de zoo gewilde bamboehoeden gebezigd. In de tabakstreken blijft het gebruik van bamboe voor den bouw van tabaksloodsen toenemen. Hier en daar wordt streng gewaakt tegen uitroeiing en onoordeelkundig kappen van het gewas. Te Tjilatjap (Banjoemas) bestaan bamboe-stapelplaatsen, welke niet alleen van uit het gewest, maar ook van uit de Preanger-Regentschappen aangevuld worden.

Nipah. Van uitbreiding der aanplantingen, behalve langs den gewonen natuurlijken weg, was slechts in eenige mate sprake in de residentiën Bantam en Cheribon, zoomede in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan.

Arèn. Veelal laat de bevolking de uitbreiding van de arènaanplantingen aan de natuur over. Van bestuurszijde wordt — hier en daar met succes — aangedrongen op bijplant, daar het gewas vele nuttige producten oplevert. Uit de afdeeling Lebak der residentie Bantam werd in het verslagjaar, naar

schatting, eene hoeveelheid van 22 000 pikol arènsuiker uitgevoerd. Uit de Preanger-Regentschappen werd suiker uitgevoerd naar Cheribon, Krawang, Buitenzorg en Tjiamis. In Semarang werden hier en daar naast natuurlijken opslag nieuwe aanplantingen verkregen uit zaad. Op het eiland Kangean (res. Madoera) wordt de arènpalm veelvuldig aangetroffen. Uit Tjilatjap (Banjoemas) werden groote hoeveelheden arènsuiker naar Britsch-Indië en Hongkong verscheept.

Kapok. Over het algemeen blijven de kapok-aanplantingen toenemen, waaraan bestuursinmenging niet geheel vreemd is. Chineezen zijn nog steeds de grootste opkoopers. In 1910 werden uit Cheribon wederom groote partijen kapok en kapokpitten naar buitenlandsche markten verscheept. Uit de residentie Pekalongan wordt het product door opkoopers uitgevoerd naar Semarang en Banjoemas. Voor de Europeesche markt werden in het verslagjaar door eene te Pekalongan gevestigde firma kapok en kapokpitten opgekocht tot eene hoeveelheid van respectievelijk 1340 en 1600 pikol. In Semarang worden de kolven door de Chineesche opkoopers in eenvoudige etablissementen verwerkt tot ruw product, hetwelk bijna geheel zijn weg vindt naar de hoofdplaats om van daar uit naar Europa of elders te worden verzonden. De grootste afneemster van het product in de residentie Rembang, de firma Fraser Eaton & Co. te Soerabaja, richtte in het verslagjaar ter afdeelingshoofdplaats Toeban eene eigen kapokbereidingsloods op. De uitvoer over zee bedroeg in 1910 53 360 K.G. kapok en 104 356 K.G. kapokpitten, ter waarde respectievelijk van f 21 516 en f 5366, tegen f 7570 en f 1746 voor 20 134 K.G. kapok en 54 136 K.G. kapokpitten in 1909. Voor de kapokcultuur in de afdeeling Pamekasan der residentie Madoera werd aan de bevolking wederom zaad verstrekt, afkomstig van het departement van landbouw te Buitenzorg. In de afdeeling Bangkalan werd het product door vreemde oosterlingen opgekocht en na persing aan Soerabajasche firma's verkocht. Een groot gedeelte van het product in de residentie Pasoeroean is bestemd voor de Europeesche markt. De uit het district Pandakan (Pasoeroean) afkomstige kapok is zeer gezocht wegens de mooie lange vezels. Door de Handelsvereeniging Amsterdam is in gemeld district eene opkoopgoedang ingericht.

Thee. De thee-aanplantingen van de inlandsche bevolking in de afdeelingen Tjiandjoer, Soekaboemi en Limbangan der residentie Preanger-Regentschappen blijven zich uitbreiden. Het nat theeblad wordt door verscheidene erfpachtsondernemingen opgekocht. In de afdeeling Soekaboemi werden door de bevolking ongeveer 1000 bouws met thee beplant, terwijl de uitgestrektheid van de produceerende theetuinen aldaar ruim 8000 bouws bedroeg, tegen ruim 7000 bouws in 1909. Vele ondernemingen verstrekken aan de bevolking theezaad, waarvan zij het product later opkoopen. Ook door de Soekaboemische afdeelingsbank werd de inlander wederom aan goed theezaad geholpen.

Als uitvloeisel van de in het laatst van 1910 door het departement van landbouw ingediende voorstellen om de groote gebreken te ondervangen, welke aan de theecultuur in genoemd gewest kleven en eene belemmering vormen voor eene gezonde ontwikkeling van die volkscultuur, werden in het begin van 1911 van regeeringswege, voorloopig voor den tijd van twee jaren, fondsen beschikbaar gesteld voor de aanstelling van Europeesch en inlandsch personeel, bestemd om te worden belast met de uitvoering van de noodige maatregelen de cultuur betreffende. Intusschen werden op beschikbare terreinen van en nabij de gouvernements kinaonderneming te Tjinjiroean (Bandoeng) van regeeringswege theezaadtuinen aangelegd, ten einde in de gelegenheid te zijn aan de inlandsche bevolking theezaad van de beste qualiteit te verstrekken.

In de cultuurwijze in de residentie Pekalongan viel, als gevolg van de in de laatste jaren van bestuurswege getroffen maatregelen (zie K. V. 1910, kol. 210), eenige verbetering te bespeuren. De bereiding van het product geschiedt nog op primitieve wijze.

Sirih, pinang en mangkoedoe. De cultuur van deze gewassen breidt zich, ondanks de aansporingen van het bestuur, slechts in enkele streken uit. In de afdeeling Pati der residentie Semarang stierven de planten op groote schaal af. In de districten Loano en Tjangkrep van het regentschap Poerworedjo (Kedoe), waar vele aanplantingen in de afgeschreven koffietuinen zijn aangelegd, treft men desa's aan, welker bevolking voornamelijk van den verkoop van sirihbladeren leeft.

Peper. De cultuur van peper in de Preanger-Regentschappen is nog van weinig beteekenis, hoewel zij van bestuurswege zeer wordt aangemoedigd. Opkoopers van het product uit Soekaboemi, Tjitjoeroeg en Buitenzorg betalen gemiddeld f 1,20 per gantang. In Pekalongan bleef de pepercultuur op een lagen trap van ontwikkeling staan; aan de bereiding van het product werd weinig zorg besteed. Bovendien werden de vruchten te jong geplukt. In de afdeeling Malang van de residentie Pasoeroean is de teelt reeds van eenige beteekenis geworden.

Vruchten. De aanplantingen van de in de Preanger-Regentschappen geteelde vruchtsoorten (zie K. V. 1910, kol. 211) hebben zich ook in 1910 uitgebreid. Wederom had belangrijke uitvoer van pisang naar Buitenzorg plaats. Behalve de zoo gewilde mangga-gedong in de afdeeling Cheribon der gelijknamige residentie, maakt de mangga-tjengkir in de afdeeling Indramajoe een vrij belangrijk uitvoerartikel uit. De teelt van verschillende vruchtboomen in de residentie Pasoeroean blijft van veel belang. In de afdeeling Malang van dat gewest werd voor rekening van de bevolking een groot aantal kweekplantjes van een leverancier te Buitenzorg ontboden, bestemd om op de erven te worden uitgeplant. De plantjes kwamen goed over en doen het beste verwachten. Van de zijde van het departement van landbouw werden in het verslagjaar proeven genomen met het verzenden naar Nederland van eenige soorten van Indische vruchten in verschen staat, ten einde na te gaan of dergelijke zendingen op een handelsbasis al dan niet mogelijk zouden zijn. De vruchten kwamen grootendeels goed over. Reeds werden door eenige exporteurs geregelde ladingen naar Europa verscheept.

Cacao. De cacao-aanplantingen in de Preanger-Regentschappen nemen, hoewel langzaam, gestadig toe. Voor de vruchten wordt van 1 tot 3 cent per stuk betaald en voor de pitten van f 35 tot f 50 de pikol. De cacao-cultuur in de residentie Pekalongan bleef van weinig beteekenis en was niet loonend, daar de vruchten verrotten, vóórdat zij tot rijpheid waren gekomen. Uit Tjilatjap (Banjoemas) werden 6690 K.G. cacao naar Nederland verscheept.

2°. GOUVERNEMENTSCULTURES.

a. Koffiecultuur aan de verplichte levering onderworpen.

Omtrent de exploitatie van de gouvernements-koffiebereidings-etablissementen te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) en te Ngebel (Madioen) zijn opgaven verstrekt in bijlage GG. De financieele uitkomsten zijn nog niet met juistheid op te geven, omdat het product nog slechts ten deele verkocht is. De op de bereiding gevallen kosten waren voor Bandoeng f 26,35 en voor Ngebel f 26,41 per pikol, terwijl die cijfers voor door de bevolking bereide koffie respectievelijk f 26 en f 28,37 bedroegen.

Door den chef van de afdeeling „Koffie" van het departement van landbouw werd het chemisch onderzoek van koffie afgesloten. De laatstelijk verkregen resultaten werden in het door dat departement uitgegeven bulletin (n°. XLIV) gepubliceerd.

De proeven met de teelt van robusta-koffie blijven bevredigende resultaten opleveren, zoodat de aanplant van die soort op de daarvoor geschikte gronden verder wordt uitgebreid.

Ofschoon niet in hevige mate, kwam toch overal de koffiebladziekte voor. In de afdeeling Soekaboemi (Preanger-Regentschappen) hadden eenige robusta-aanplantingen veel

te lijden van djamoer oepas. Ook de aaltjesziekte werd in enkele Java-koffietuinen geconstateerd. In de afdeeling Malang (Pasoeroean) wordt in de jonge aanplantingen door apen veel schade aan de schaduwboomen aangericht, ter bestrijding van welke plaag premiën op het dooden van die dieren moesten worden uitgeloofd. Snuitkevers vertoonden zich zoowel in eenige inkooppakhuizen als in het algemeen pakhuis te Pekalongan, wat ten gevolge had, dat de afscheep van de aangetaste koffie naar Nederland moest worden bespoedigd.

De werkzaamheden van de Europeesche koffie-opzichters en van het tijdelijk personeel tot tegengang van de onttrekking van koffie aan de verplichte levering leverden bij voortduring goede resultaten op.

Van de gelegenheid om, op den voet van Gouv. Bt. 29 Juni 1904 n°. 7 (Bijbl. Ind. St. n°. 6033) gronden, die voor de op hoog gezag gedreven koffie-cultuur gereserveerd zijn, in bruikleen te erlangen voor den aanleg van vrijwillige koffieplantsoenen, is in 1910 wederom gebruik gemaakt door eenige inlanders in Pasoeroean, tot eene uitgestrektheid van 125 bouws.

Een achttal cultuurplannen ondergingen kleine wijzigingen.

Het areaal der koffieplantsoenen is, blijkens de over het plantjaar 1909/1910 ontvangen opgaven (zie bijlage GG), wederom achteruit gegaan en wel, wat aangaat de op hoog gezag aangelegde tuinen, van 31 165 tot 26 316 bouws en, wat betreft de vrijwillig aangelegde of als zoodanig bekend staande, van 51 764 tot 45 907 bouws, in verband waarmede het aantal boomen in de verplichte aanplantingen van 35.2 millioen tot 27.9 millioen en in de vrijwillig aangelegde van 71 millioen tot 65 millioen daalde. Ook thans zijn, evenals in 1909, niet medegeteld de vrijwillig aangelegde tuinen in de districten, afdeelingen of gewesten, welke, wegens plaats gehad hebbende afschrijvingen, geen in de leggers opgenomen aanplantingen meer hebben en deswege niet meer gezegd kunnen worden bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken te zijn. Het aantal Liberia-boomen in de op hoog gezag aangelegde tuinen daalde van 6 382 965 op ult. October 1909 tot 5 788 112 op ult. October 1910, terwijl in het plantjaar 1910/1911 gerekend is op een bijplant van 156 800 Liberia- en 136 945 robusta-boomen, tegen respectievelijk 153 983 en 108 570 in het plantjaar 1909/1910.

Op ult. October 1909 waren in de cultuurplannen begrepen 1212 desa's met 162 163 bij de verplichte cultuur ingedeelde gezinnen, verdeeld over 57 districten, welke totalen op ult. October 1910 respectievelijk 1205 en 152 431 bedroegen, verdeeld over 56 districten. Tijdelijk, en wel alleen ten behoeve van het onderhoud van reeds bestaande aanplantingen, waren nog bij de verplichte cultuur betrokken 509 desa's, behoorende tot 47 districten, waaronder 34 waar, naast de volgens de cultuurplannen ingedeelde desa's, ook vrijgestelde desa's voorkwamen, en 13 welke niet meer in de cultuurplannen begrepen waren. Van de op ult. October 1910 bij de cultuur ingedeelde 1205 desa's met 152 431 gezinnen werden er slechts 202 met 24 809 gezinnen met den bijplant in 1911/1912 belast. De planttaak zal daardoor gemiddeld te staan komen op 36 boomen per gezin, tegen 30 boomen in 1910/1911. De redenen van vrijstelling van bijplant der overige 1003 desa's zijn van gelijken aard als in vorige jaren.

Het van verschillende ondernemingen op Java en Sumatra betrokken koffiezaad gaf bevredigende uitkomsten. In totaal werd verstrekt 3.47 pikol Malang-zaad, 10.35 pikol Padang-, 7.50 pikol Liberia- en 40.77 pikol robusta-zaad. Ook nu bleken de zaailingen van robusta-koffie zeer weinig door de bladziekte te worden aangetast.

De oogst van 1910 was (vgl. K. V. 1910, kol. 213) zeer gering, als gevolg van de abnormale weersgesteldheid, die van nadeeligen invloed is geweest op den bloei en de vruchtzetting. De raming op ult. Juli van dat jaar van 39 086 pikol, waarvan 11 720 pikol Liberia- en 241 pikol robusta-koffie, werd niet bereikt. Er werd slechts ingeleverd 32 067 pikol, waarvan 8877 pikol Liberia- en 146 pikol robusta-koffie. Voor den oogst van 1911 was de weersgesteldheid wederom ongunstig. Op ult. Juli 1911 bedroeg de raming 26 699 pikol, waarvan 8253 pikol Liberia- en 1613 pikol robusta-koffie.

Het door licentiehouders in de residentie Pasoeroean uit den oogst 1910 afgeleverde product bedroeg in totaal 2195 pikol, als volgt verdeeld over de tot hun rayon behoorende districten (waar de koffie-oogst der bevolking in dat jaar bedragen had 5341 pikol):

Licentiehouders.		Hoeveelheid koffie (in pikols)			
NAAM.	District of onderdistrict tot hun rayon behoorende.	bereid op de etablissementen te:	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Naamlooze vennootschap Koffiepellerij Sisir.	Distr. Malang „ Penang-goengan . „ Ngantang	Sisir (Batoe). . . .	2179	16	2195

Uit het overzicht sub V*b* van bijlage GG blijkt in hoever het door de licentiehouders afgeleverde product bij verkoop in de op 26 October 1910 te Batavia gehouden gouvernementsveiling meer heeft opgebracht dan de gelijksoortige koffie van inlandsche bereiding.

De hoeveelheid achterhaalde, aan de verplichte levering onttrokken koffie bedroeg op den koffie-oogst van 32 067 pikol in 1910 127 pikol, tegen 73 pikol in 1909 op een oogst van 32 542 pikol.

In 1910 heeft geen verstrekking van rentelooze voorschotten op het te oogsten product aan inlandsche bezitters van koffietuinen plaats gehad.

In een der koffie-inkooppakhuizen in de residentie Pekalongan werd een tekort van 5.428 pikol Java-koffie ontdekt, als gevolg waarvan de beheerder werd ontslagen. Overigens werden slechts geringe tekorten geconstateerd, terwijl uit een tweetal pakhuizen eene totale hoeveelheid van 2.422 pikol Java-koffie werd gestolen.

Op de op 26 October 1910 te Batavia gehouden veiling zijn 11 800 pikol koffie uit den oogst van dat jaar (waaronder 3400 pikol Liberia-koffie, afkomstig uit de Preanger-Regentschappen, Pekalongan en Semarang) aangeboden en verkocht. De middenprijs bedroeg f 51,24 per pikol. Een overzicht van de Nederlandsche en de Indische gouvernements-veilingen is opgenomen sub V van bijlage GG.

Het aantal in 1911 hier te lande te houden veilingen is bepaald op 2.

Buiten de groote veiling te Batavia, zijn in 1910 nog op 15 plaatsen kleine koffieveilingen gehouden. Op deze wijze is in totaal verkocht 705 pikol, namelijk 203 pikol Java-koffie 1ste soort, 285 pikol Java-koffie 2de soort, 156 pikol Liberia- en 61 pikol robusta-koffie. De totale opbrengst bedroeg f 24 951,50, of gemiddeld f 35,39 per pikol.

b. Gouvernements kina-onderneming.

De weersgesteldheid was gedurende 1910 weer bijzonder abnormaal. Het aantal regendagen bedroeg op alle etablissementen meer dan het gemiddelde der jaren 1905/09. Eerst in Juni konden eenige droge dagen worden opgeteekend. In Juli, Augustus en September wisselden regen en droogte elkander af, terwijl in het begin van October de westmoeson weder met kracht inviel en tot medio December bleef aanhouden. Ouder gewoonte kenmerkten zich de maanden Januari en Februari door hevige winden op 15—19 Januari en 2—3 Februari tot stormen ontaardend, welke aan de plantsoenen te Kawah Tjiwide en Tirtasari eenige schade berokkenden.

Over het algemeen was de zeer natte weersgesteldheid ongunstig, zoowel voor oud als voor jong plantsoen; het waren vooral de Ledger-zaailingentuinen, welke van de groote overmaat van vocht te lijden hadden.

Nieuwe terreinen werden in het afgeloopen jaar niet ontgonnen; de totale oppervlakte van de onderneming bedroeg op ult. 1910 $1511^{59}/_{500}$ bouws, tegen $1513^{193}/_{500}$ bouws in het

voorafgegane jaar, dus $2^{134}/_{500}$ bouws minder, welke te Rioenggoenoeng werden afgeschreven.

Op het einde van het verslagjaar bedroeg het aantal in den vollen grond staande planten 5 856 000, tegen 5 549 000 in 1909, eene vermeerdering dus met 307 000 stuks. Deze toeneming is voor een deel toe te schrijven aan inboetingen in niet geheel gesloten tuinen, deels aan de herbeplanting van de gerooide hybride-enten-tuinen. In de zaad-, speen- en kweekbedden bevonden zich in verschillende stadia van ontwikkeling, naar schatting, 3 811 000 planten, tegen 3 211 000 in 1909.

Met het herbeplanten van de in den loop van 1910 gerooide terreinen van inferieure kina-soorten kon eerst tegen het einde van dat jaar een aanvang worden gemaakt. Voor zoover de herbeplanting geschiedde met C. Ledgeriana-zaailingen, werden uitsluitend typische vormen gebezigd en slechts zeer krachtig ontwikkelde planten in den vollen grond gebracht.

Voor inboetmateriaal werd veel gebruik gemaakt van onderdrukte enten uit de 3- à 4-jarige plantsoenen, welke plantsoenen, aangelegd op eene plantwijdte van 3 bij 3 Rijnlandschen voet, thans geheel gesloten zijn. Deze jonge planten hebben aan het doel — een spoedig beschaduwen van de bouwkruin — beantwoord en leveren nu prachtig inboetmateriaal voor de oudere plantsoenen; verlies van eventueel te jong oogstmateriaal wordt daardoor voorkomen.

Met het oog op de natte weersgesteldheid kon het geheele jaar worden doorgegaan met het verenten van Ledgeriana op hybride-, robusta- of succirubra-onderstammen, waartoe in hoofdzaak twijgjes gebruikt werden van breedbladerige, goed vertakte, hard groeiende exemplaren met een hoog kinine-gehalte.

De bloei van de Ledgeriana's, hybriden en succirubra's was ruim voldoende, zoodat in het verslagjaar twee veilingen van kina-zaden konden gehouden worden. De totale opbrengst bedroeg f 22 180, tegen f 13 277 in 1909.

Met uitzondering van het zeer vochtige etablissement Rioenggoenoeng, dat veelal in nevels gehuld is, hadden de etablissementen slechts weinig van djamoer oepas te lijden. Dat deze ziekte op Tirtasari, in vergelijking met vroegere jaren, zoo weinig meer voorkomt, moet grootendeels aan de intensieve grondbewerking worden toegeschreven, waardoor de boomen zich krachtig hebben kunnen ontwikkelen en meer tegen de ziekte bestand zijn. De aanvallen van Helopeltis waren wederom van weinig beteekenis. Over het algemeen werd het insect slechts aangetroffen in de nog niet gesloten jonge plantsoenen.

De oogst over 1910 bedroeg 830 567,5 K.G., tegen 893 904,5 K.G. in 1909, waarvan 716 034 K.G. naar Nederland werd verzonden en 114 533,5 K.G. aan de Bandoengsche kininefabriek werd verkocht.

De naar Nederland gezonden hoeveelheid bestond uit 527 321 K.G. Ledgeriana- en hybridebast met een gemiddeld gehalte van 7.37 % zwavelzure kinine (293 040 K.G. in 1909, met een gemiddeld gehalte van 7.54 %), en 188 713 K.G. succirubra-bast. Het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine van het aan de Bandoengsche kininefabriek verkochte Ledgeriana- en hybride-product bedroeg 6.56 %, tegen 6.34 % in 1909. Van het totaal geoogste Ledgeriana- en hybride-product (fabrieksbast), groot 641 854,5 K.G., bedroeg het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine 7.22 %, tegen 683 124,5 K.G. van 6.85 % in 1909.

Opgaven omtrent den oogst van 1910 per etablissement, zoomede omtrent de geldelijke opbrengst en de sorteeringen van den in dat jaar te gelde gemaakten oogst van 1909, zijn opgenomen in de tabellen II tot en met IV van bijlage HH. De laatste tabel bevat tevens eene berekening van het voordeelig verschil van elk der oogstjaren 1905 tot en met 1909.

Bij Gouv. Bt. 31 Mei 1911 n°. 35 (Jav. Ct. n°. 46) is aan de onderneming een kinaproefstation verbonden, terwijl bij dezelfde gelegenheid een reglement voor die inrichting is vastgesteld.

c. Gouvernements getahpertja-onderneming te Tjipetir (Preanger-Regentschappen).

Het beheer van deze onderneming en dat van de gouvernements-caoutchouc-onderneming te Langsar (Atjeh) is met ingang van 1 Januari 1911 opgedragen aan één directeur, aan wien een laborant is toegevoegd (zie Ind. St. 1910 n°. 685).

De aanplantingen van de onderneming werden niet uitgebreid; integendeel moesten, om de handen vrij te krijgen, 36.5 bouws tijdelijk afgeschreven worden, zoodat de totaal aanplant thans 1742 bouws bedraagt. De weersgesteldheid was, evenals in 1909, zeer vochtig, tengevolge waarvan de zadenoogst geheel mislukte. Bladrollers komen nog steeds in de plantsoenen voor.

Aan den aanleg van wegen, geschikt voor karrentransport, wordt met kracht gewerkt. Hieraan werd in 1910 alleen ruim f 14 000 ten koste gelegd.

De bladoogst bedroeg 1 209 049 K.G. (geraamd was 600 000 K.G.).

De proef-fabriek voor de bereiding van getahpertja uit bladeren produceerde ruim 8000 K.G. getahpertja, welke tegen loonenden prijs van de hand werd gezet.

De coca-oogst leverde 31 850 K.G. op en overtrof de raming met 16 850 K.G.

De uitgaven bedroegen f 125 605 en de inkomsten f 143 642, zoodat eene winst van f 18 037 werd gemaakt.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. Landbouwondernemingen, uitsluitend op contracten met de inlandsche bevolking berustende, en ondernemingen tot opkoop en bereiding van landbouwproducten.

De voorschriften tot uitvoering van de ordonnantie houdende voorzieningen tot bescherming van de economische belangen der inlandsche bevolking in de cultuurcentra op Java en Madoera, waar die belangen benadeeld kunnen worden door het uitbreiden van bestaande of het in werking brengen van nieuwe suiker- of indigo-ondernemingen, welke geheel of gedeeltelijk berusten op contracten met die bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas — de zoogenaamde fabrieken-ordonnatie — (Ind. St. 1899 n°. 263, juncto 1905 n°. 148 en 1911 n°. 85), zijn gewijzigd en in hun geheel opnieuw vastgesteld bij Gouv. Bt. 7 Juli 1910 n°. 46 (Bijbl. Ind. St. n°. 7238).

De, ingevolge de Ord. van 1 Juni 1904 (Ind. St. n°. 274), bij Gouv. Bt. 8 Juni 1905 n°. 20 (Bijbl. Ind. St. n°. 6257) bevolen tijdelijke sluiting van eenige irrigatiegebieden in een tiental gewesten van Java en Madoera voor het verleenen van vergunningen tot het in werking brengen en drijven of de uitbreiding van ondernemingen voor de bereiding van suiker of indigo, zoomede voor de verhuring van grond door inlanders aan niet-inlanders, is bij Gouv. Bt. 26 Juli 1910 n°. 15 (Bijbl. Ind. St. n°. 7241) opgeheven ten opzichte van een gedeelte der Tjomal-Tjatjaban-werken (vgl. K. V. 1910, n°. 215).

Suikerondernemingen. In 1910 hebben 139 ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, aan de suikercampagne deelgenomen, doch van een 3-tal zijn geen opgaven ontvangen. Van de overige bezaten er 135 eigen aanplantingen; zij verkregen van eene uitgestrektheid van 131 570 bouws aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste voor de helft rekenende) een product van 15 783 882 pikol, waaronder aan hoofdsuiker (1ste product) alleen 14 390 393 pikol. De gemiddelde productie der eigen aanplantingen van de 135 ondernemingen, die daaromtrent cijfers hebben verstrekt, alleen over deze laatste hoeveelheid berekenende, komt men tot 109.3 pikol 1ste product per bruto bouw, tegen 110,3 pikol in 1909. Met inbegrip van 167 700 pikol niet van eigen aanplant verkregen suiker, bedroeg de suikerproductie van de 136 ondernemingen in het geheel 15 951 582 pikol, tegen 15 627 434 pikol voor een even groot aantal ondernemingen in 1909. Wegens loonen en gedane leveringen is, volgens de door de ondernemers van 133 fabrieken verstrekte opgaven, aan de inlandsche bevolking betaald een bedrag van f 44 191 598, of gemiddeld f 332 267 per fabriek, tegen f 315 292 per fabriek in 1909.

Voor opgaven omtrent de riet- en suikerproductie in 1910 voor iedere fabriek afzonderlijk zij verwezen naar tabel I van bijlage JJ, welk overzicht tevens de hierna onder *b*, *c*

en *d* bedoelde ondernemingen omvat, zijnde die, welke niet of niet uitsluitend berusten op contracten met de inlandsche bevolking, in het geheel ten getale van 57 [1]). Sub II van die bijlage zijn opgaven verstrekt omtrent de ondernemingen, welke zich in 1910 hebben bezig gehouden met het aankweeken van plantriet (bibit) voor de suikerfabrikanten.

Hoewel in een groot deel der suikerproduceerende gewesten de weersgesteldheid voor den aanplant, het transport en de bereiding van het riet niet gunstig was, viel de oogst nergens tegen en was het suikergehalte van het sap over het algemeen zeer bevredigend.

Diefstallen van riet hadden weder veelvuldig plaats, doch in de meeste gevallen bepaalden zij zich tot zeer kleine hoeveelheden. Rietbranden, die gewoonlijk aan kwaadwilligheid moesten worden toegeschreven, kwamen voornamelijk voor in de afdeelingen Koedoes (Semarang), Banjoemas en Poerwakerta (Banjoemas) en in de gewesten Pekalongan, Soerabaja, Pasoeroean en Besoeki. Omtrent de branden in de laatstgenoemde drie residentiën geeft het volgend staatje een overzicht:

GEWEST en AFDEELING.	Aantal branden.		Verbrande uitgestrektheid (in bouws).	
	1909.	1910.	1909.	1910.
Soerabaja.				
Sidoardjo.	129	162	146	155
Modjokerto	123	143	152	179
Djombang	129	109	246	107
Pasoeroean.				
Pasoeroean	263	149	401	193
Bangil.	298	377	425	448
Malang	14	2	19	0.3
Probolinggo.	69	49	190	62
Kraksaän.	200	182	271	210
Loemadjang.	39	35	93	116
Besoeki.				
Banjoewangi	29	20	7	12
Panaroekan.	49	60	81	90
Bondowoso	66	91	69	48

In Pekalongan werd vergunning verleend tot de oprichting van eene nieuwe fabriek te Bandjaratma in het district Tandjoeng der afdeeling Brebes.

Tabaksondernemingen. Aangaande de productie, enz. in 1910 van de tabaksondernemingen op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas, geeft bijlage KK een overzicht. Daaruit blijkt, dat aan tabak en krosok in totaal eene hoeveelheid van 26 733 258 K.G. werd verkregen, tegen 14 852 925 K. G. in 1909.

In de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki ging een zestal ondernemingen (Kademangan-Wetan, Kedjajan, Tamanan, Groedjoegan-Kidoel, Sekarpoetih en Bondowoso) door verkoop in andere handen over, terwijl van de onderneming Ledokombo het in de genoemde afdeeling gelegen gedeelte gevoegd werd bij de onderneming Karanganjar en het gedeelte in de afdeeling Djember verkocht werd aan de onderneming Soekokerto (Adjoeng). De wegens overlijden van den eigenaar gesloten onderneming Garahan, in de laatstgenoemde afdeeling (zie K. V. 1910, kol. 220), ging in andere handen over, terwijl in de afdeeling Banjoewangi de ondernemingen Glenmore en Sitiredjo gestaakt werden en de onderneming J. B. G. Stock opgeheven werd.

Hoewel de oogst van 1910 belangrijk grooter was dan die van het voorafgegane jaar, mislukte in de afdeelingen Bondowoso en Banjoewangi en in het westelijk gedeelte der afdeeling Djember een deel van de aanplantingen door de abnormale weersgesteldheid. Dit was voornamelijk het geval met het laat uitgeplante gewas. Waar vroeg kon worden geplant, slaagde de oogst echter goed. Over het geheel werden de overeenkomsten ten aanzien van grondhuur en van plant- en leveringsvoorwaarden behoorlijk nagekomen. Slechts enkele gevallen kwamen voor waarin de verhuurders meenden zich te mogen onttrekken aan de naleving van de huurovereenkomsten, doch de daardoor ontstane, onbelangrijke geschillen konden in der minne worden geschikt. In hoofdzaak werden geteeld Kedoe-, Deli-, Palembang-, Kanari- en Floridatabak. Kweekplantjes werden wederom kosteloos verstrekt. Door de meeste ondernemers in de afdeeling Djember en een steeds toenemend aantal in de afdeeling Bondowoso werd er weder naar gestreefd om de landbouwers aan te sporen de bewerking en verzorging van hunne aanplantingen zoo goed mogelijk te doen zijn, ook wat betreft beploeging en afwatering van de gronden. De Djember-tabak behaalt op de Europeesche markt dan ook gewoonlijk hoogere prijzen dan de overige soorten. Ter voorkoming van schuurbranden of ter beperking van de uitwerking daarvan, werd er hier en daar toe overgegaan de schuren geheel van dakbedekking met pannen te voorzien. Ook bezigde men eene zoogenaamde composit-bedekking, bestaande uit kadjang, omgeven en in het midden van het dak doorsneden door eene breede strook pannen. Als onderlaag van de pannen daken werd kadjang en ook wel geprepareerde welit gebruikt. Het aantal schuurbranden was in de afdeeling Djember ongeveer gelijk aan dat in 1909. Er hadden namelijk 40 gevallen van brand van droogloodsen en 12 van materialenpakhuizen plaats, terwijl 8 gevallen van poging tot brandstichting tijdig verijdeld werden. In de afdeeling Bondowoso nam het aantal schuurbranden toe. In de afdeelingen Banjoewangi en Panaroekan kwamen geen gevallen van brand voor.

In de afdeeling Malang van de residentie Pasoeroean vermeerderde het aantal tabaksondernemingen met drie, terwijl in de afdeeling Loemadjang van dat gewest eene nieuwe onderneming werd opgericht en een drietal ondernemingen in andere handen overgingen. Bij wijze van nevenbedrijf werd in de afdeeling Malang nog door een paar Chineezen tabak opgekocht. Nagenoeg algemeen wordt tabak geplant, afkomstig van uit Djember geïmporteerd zaad. Proeven met andere zaadsoorten, zooals Manila- en Kedoe-zaad, zijn niet naar wensch geslaagd. Aan bemesting wordt niet gedaan. De inlandsche planter wint bij voorkeur zaad van zijne eigen aanplantingen; echter wordt ook zaad aangeschaft van de ondernemers, die zich meer en meer op zaadwinning toeleggen. De uitkomsten van den oogst waren gunstig. In Loemadjang kwamen de matige regens het te veld staande gewas zeer ten goede; in Kraksaän, en hier en daar ook in Malang, viel in het begin van 1910 zooveel regen, dat de

[1]) Van deze 57 fabrieken hebben er 6 geen opgaaf ingezonden. De 51 overige verkregen volgens bijlage JJ een product van 4 507 913 pikol aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste weder voor de helft rekenende), uitmakende met de 15 951 582 pikol der geheel op overeenkomsten met de bevolking werkende fabrieken eene totale suikerproductie van 20 459 495 pikol (1 268 489 ton), terwijl de opgaven over 1909 een totaal vermelden van 19 982 266 pikol (1 238 891 ton).

Gedurende de afscheepjaren 1909/1910 en 1910/1911 (1 Juli—30 Juni) zijn van Java verscheept achtereenvolgens 1 048 743 en 1 295 474 ton suiker, welke volgens de bij de aflading gedane aangiften, hun weg vonden als volgt:

	1909/1910.	1910/1911.
Naar Nederland	15 583	14 957
„ Engeland	30 533	42 443
„ Frankrijk	2 005	1 590
overig Europa	3 485	1 188
„ Amerika	46 940	55 262
„ Britsch-Indië	397 490	530 210
„ Port-Said v/o	164 391	149 875
„ Singapore	50 998	67 020
„ Hongkong	116 635	224 172
„ China	13 984	29 177
„ Japan	108 878	136 931
„ Australië	74 245	20 911
„ elders	23 576	21 738
	1 048 743	1 295 474

aanplantingen er merkbaar van te lijden hadden, doch in den oostmoeson werd de weersgesteldheid beter. De marktprijzen waren over het algemeen gunstig; die voor krosok waren zelfs bijzonder hoog, hetgeen in verband met de hooge opkoopprijzen vooral aan de kleinere ondernemingen zeer ten goede kwam. De meeste schuren zijn opgetrokken van bamboe en gedekt met atap of kadjang, doch er zijn ook vele met een houten geraamte en een pannen dak en enkele geheel van steen en met pannen gedekt. In het verslagjaar kwam slechts één schuurbrand voor (in de afdeeling Kraksaän) door onvoorzichtigheid bij het afsteken van vuurwerk.

In Banjoemas werd in 1910, behalve een kruisingsproduct van Deli- met Manila-tabak, ook Deli-, Manila- en Javatabak geplant. De ondernemers leggen op eigen kosten bibittuinen aan en verstrekken de kweekplantjes aan de planters. De oogst was over het geheel niet gunstig te noemen als gevolg van de vele regens, vooral in den planttijd. Voor zoover de oogst slaagde, werd echter een goed product verkregen. Schuurbranden kwamen niet voor. De schuren zijn van bamboe en met alang-alang of kadjangmatten gedekt; alleen de onderneming Poerbolinggo heeft twee afpakschuren van steen met pannen dak op eigendomsgrond.

Op eenige uitzonderingen na, werden de door de tabaksonderneming Progo — de eenige in de residentie Kedoe — met de bevolking gesloten overeenkomsten van de zijde der grondverhuurders-planters wederom zeer slecht nagekomen. De verzorging van den aanplant liet veel te wenschen over, waardoor een deel mislukte. Bovendien oefenden de overvloedige regens een ongunstigen invloed uit op de tabak, zoodat de uitkomsten van den oogst slecht waren. De schuren, welke zich bevinden op met recht van opstal bezeten gronden, zijn gebouwd van djatihout, bamboe en kadjang. Schuurbrand kwam niet voor.

Indigo-onderneming. De indigo-onderneming in Pekalongan beschikte in 1910 over een aanplant van 95 bouws (98 bouws in 1909). De huurprijzen van de gronden bleven op f 27 à f 30 per bouw voor den tijd van 18 maanden vastgesteld. De oogst bedroeg 4200 K.G., tegen 3750 K.G. in 1909.

Andere ondernemingen. In de residentie Bantam bleef het aantal der *rijstpelmolens* 9 bedragen. De eigenaren van de 3 molens in de afdeeling Serang kochten te zamen 16 339 pikol padi van de bevolking op (waaronder 9723 pikol uit Tjilamaja in Krawang), ter waarde van f 51 663. De 6 ondernemingen in de afdeeling Pandeglang kochten te zamen 18 750 pikol padi en 1183 pikol bras, tegen prijzen varieerende tusschen respectievelijk f 2,90 en f 4,50 en f 4,50 en f 5. De aan één der pelmolens in Serang verbonden installatie voor de zuivering van kapok leverde 531 pikol kapok à f 31 per pikol en 995 pikol kapokpitten à f 2,75 de pikol af.

Van de 50 meerendeels aan Chineezen toebehoorende rijstpellerijen in het gouvernementsgebied van de residentie Batavia werden er 18 gedreven met buffels, 1 met buffels en een petroleummotor, 8 met petroleummotoren en 6 met stoommachines, terwijl er 17 niet gewerkt hebben. Van de 2 kapokzuiverinrichtingen was er slechts 1 in werking, welke door een petroleummotor werd gedreven. Het totaal aantal werkende molens op de rijstpelinrichtingen bedroeg 80, tegen 94 in 1909. Hoewel een weinig kleiner dan in 1909, was de padiopbrengst in 1910 toch ruim te noemen. Over het algemeen werden door de rijstpellerijen goede prijzen voor het product gemaakt. In het gouvernementsgebied werd 369 150 pikol padi vermalen tot 180 750 pikol rijst, tegen respectievelijk 263 130 en 147 205 pikol in 1909. Door de beide molens op de Pamanoekan- en Tjiasem-landen werd van 100 340 pikol padi 52 226 pikol rijst verkregen (tegen respectievelijk 76 278 en 34 894 pikol in 1909) en door de 5 pellerijen op de Tegalwaroe-landen van 88 500 pikol padi 40 500 pikol rijst (tegen 88 245 en 37 373 in 1909). Door de kapokzuiverinrichting werd 165 pikol ruw product tot zuivere kapok verwerkt, tegen 360 pikol in 1909.

Het aantal rijstpelmolens in de Preanger-Regentschappen vermeerderde in 1910 met één (in de afdeeling Soekaboemi), zoodat het gewest thans 40 dergelijke inrichtingen telt. Bijna alle zijn in handen van Chineezen. Het te verwerken product werd van de bevolking opgekocht tegen prijzen, schommelende tusschen f 2,50 en f 3 per pikol. De rijst werd deels voor plaatselijke consumptie, deels voor den uitvoer naar Batavia bestemd.

In Cheribon bleef het aantal rijstpelmolens (5) hetzelfde. De padi-oogst was in 1910 grooter dan in 1909, doch de hooge padi- en rijstprijzen van 1909 konden niet worden behaald, vermoedelijk door een door de opkoopers gevormde trust, welke de prijzen drukte. Padi en rijst werden verhandeld tot respectievelijk f 3 en f 7 de pikol. In het geheel werd door den groothandel over zee uitgevoerd 533 885 pikol rijst naar Europa en andere landen buiten Indië en 239 677 pikol naar havens binnen Nederlandsch-Indië, tegen respectievelijk 493 662 en 132 710 pikol in 1909.

In Pekalongan bedroeg het aantal rijstpellerijen twee, waarvan er een niet werkte. De padi werd verkregen in deelbouw op van de inlandsche bevolking gehuurde gronden. De aanplant besloeg in 1910 eene oppervlakte van ongeveer 100 bouws. Overeenkomsten tot levering van padi werden niet aangegaan. De huurprijs beliep ongeveer f 30 per bouw en per jaar.

In de afdeeling Demak der residentie Semarang werd in 1910 door een Chinees eene rijstpellerij te Tanoebajan opgericht, zoodat in die afdeeling sedert twee dergelijke inrichtingen werkzaam zijn, omtrent wier levensvatbaarheid nog niets met zekerheid te zeggen valt. De in K. V. 1910, kol. 225 bedoelde rijstpellerij te Koedoes kwam in 1910 gereed.

Ter districtshoofdplaats Ngawen in de afdeeling Blora (Rembang) werd in 1910 een rijstpelmolen met stoomvermogen opgericht op van de bevolking gehuurden grond, welke molen eene capaciteit bezit tot het vermalen van 800 pikol padi per etmaal. Wegens gebrek aan padi werd slechts gedurende 38 dagen gewerkt. Het product, dat verwerkt werd, was uitsluitend padi en gaba afkomstig van vreemde oosterlingen, tegen een van te voren bedongen fabricatieloon. Vermalen werd 4691 pikol padi, 4380 pikol beras woeloen en 2418 pikol gaba, waarvan dooreen genomen 68 % aan rijst verkregen werd.

Van de 6 rijstpelmolens in Pasoeroean staakte er in 1910 één het bedrijf, terwijl een der overige niet werkte.

In de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki werkten in 1910 10 pellerijen (waarvan er 7 toebehooren aan Europeanen, 2 aan inlanders en 1 aan een Arabier), in de afdeeling Djember 2 (toebehoorende aan Europeanen) en in de afdeeling Bondowoso eveneens twee (één het eigendom van een Chinees en de andere van een Arabier). De padi werd in hoofdzaak van de inlandsche bevolking opgekocht. Twee der Europeesche ondernemers in de afdeeling Banjoewangi huurden bovendien sawahs van de bevolking om die in deelbouw met padi te doen beplanten. Het product werd naar naburige streken uitgevoerd, terwijl een der Banjoewangische pellerijen ook rijst afleverde voor Europa. De financiëele resultaten waren over het algemeen, in verband met de zware concurrentie, zoowel onderling als met opkoopers uit andere streken, middelmatig.

De eenige rijstpelmolen in Kedoe heeft in 1910 wederom niet gewerkt.

Van de 10 *cassavemolens* in de afdeelingen Bandoeng en Soemedang van de residentie Preanger-Regentschappen werkte de onderneming Tjimalaka in de laatstgenoemde afdeeling niet. Omtrent de tapiocafabriek te Doekoehtoeri (Pekalongan) werden geen gegevens ontvangen. De 3 in Semarang gevestigde tapiocafabrieken kochten de cassave van de bevolking op tegen f 0,95 à f 1,10 per pikol. Het cassavemeel leverde te Semarang f 4,25 per pikol op. De opkoop van cassave was bevredigend, doch de prijzen bleven stationnair. In Kediri, waar een drietal cassavefabrieken bestaan, had het gewas hier en daar te lijden van bladziekte en wortelrot.

De in 1909 afgebrande *maizena-fabriek* in de afdeeling Blitar werd weder opgericht en kwam in het verslagjaar opnieuw in werking. De eigenaars waren tevreden over de verkregen uitkomsten.

Het aantal fabrieken voor de bereiding van *aetherische oliën* in de Preanger-Regentschappen vermeerderde in 1910 met één (te Naloek in de afdeeling Soemedang), doch daarentegen staakte de fabriek in het district Tjiawi, in dezelfde

afdeeling, haar bedrijf. Voor de benoodigde sereh werd gemiddeld f 0,20 per pikol betaald. De sereh-olie werd hoofdzakelijk bestemd voor den uitvoer. Door de sereh-oliefabriek in de afdeeling Temanggoeng van de residentie Kedoe werd voor den aanplant van het gewas eene uitgestrektheid van ongeveer 62 bouws van de bevolking gehuurd, tegen 189 bouws in 1909. Het verkregen product beliep 21 000 pikol, tegen 31 843 pikol in 1909.

Verscheidene suikerfabrieken sloten met de in 1909 in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja opgerichte *spiritusfabriek* Wates overeenkomsten tot levering van hunne melasse.

b. LANDBOUWONDERNEMINGEN OP GRONDEN DOOR HET GOUVERNEMENT IN ERFPACHT AFGESTAAN.

Opgaven omtrent de exploitatie der erfpachtsperceelen zijn over 1910 ontvangen ten aanzien van 557 ondernemingen, omvattende 408 289 bouws van de totale uitgestrektheid ten bedrage van 657 565 bouws (vgl. hoofdst. J, afd. IV). De beplante oppervlakte beliep bij 535 van de 557 ondernemingen 238 383 bouws, of 2968 bouws meer dan in 1909 met betrekking tot 558 ondernemingen werd opgegeven.

De *koffiecultuur* leverde, ondanks de ongunstige weersgesteldheid, betere uitkomsten op dan in 1909. De oogst bedroeg bij 234 van de 303 ondernemingen 172 336 pikol, terwijl in 1909 de productie bij 257 ondernemingen 160 090 pikol had bedragen.

De productie van *kinabast* bedroeg 8 047 010 K.G. bij 76 van de 93 ondernemingen, tegen 6 901 224 K.G. bij 79 van de 87 ondernemingen in 1909.

De uitkomsten van de *theecultuur* waren eveneens bevredigend. De opbrengst bedroeg bij 96 van de 111 ondernemingen 12 854 947 K.G. droge thee, tegen 10 776 338 K.G. bij 84 van de 89 ondernemingen in 1909.

Door 62 ondernemingen werd in 1910 1 460 951 K.G. *cacao* verkregen, tegen 1 215 403 door 84 ondernemingen in 1909.

De cultuur van *ficus* breidt zich meer en meer uit. De productie van *caoutchouc* bleef echter nog gering.

De door sommige erfpachters gedreven *tabaks-* en *suikercultuur* geschiedde, zooals gewoonlijk, hoofdzakelijk op de daartoe van de bevolking gehuurde gronden buiten het erfpachtsperceel.

Met betrekking tot de verkregen oogsten, zoomede omtrent de productie van de op enkele erfpachtsperceelen bestaande aanplantingen van *kapok, peper, agave, vezelplanten* of andere bijcultures voor de Europeesche markt bestemd, zij kortheidshalve verwezen naar bijlage LL.

Voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen, beliepen de in 1910 door de ondernemers aan de inlandsche bevolking betaalde sommen wegens loonen en gedane leveringen ruim f 17 380 500, tegen ruim f 17 271 000 in 1909.

Met betrekking tot de in erfpacht afgestane gronden ten behoeve van den kleinen land- of tuinbouw — waarop hoofdzakelijk inlandsche cultures gedreven worden — werden opgaven ontvangen van 26 ondernemingen (28 perceelen), tot eene totale uitgestrektheid van 334 bouws, waarvan in 1910 216 bouws beplant waren. Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar bijlage LL.

c. LANDBOUW OP GRONDEN, AAN PARTICULIEREN IN EIGENDOM AFGESTAAN.

De rijstoogst op de particuliere landen Tjikande Ilir en Tjikande Oedik in Bantam beliep respectievelijk 84 150 en 67 500 pikol, tegen 89 100 en 125 000 pikol in 1909. Tengevolge van ongestadig weder en van ziekten in het gewas, waaronder de aaltjesziekte, bleef de opbrengst, vooral van Tjikande Oedik, ver beneden het normale cijfer. Overstroomingen kwamen op Tjikande Ilir meer voor dan in 1909. De rijstprijzen op beide landen bleven op hetzelfde peil (vgl. K. V. 1910, kol. 226). De eigenaar van Tjikande Oedik verleende een renteloos voorschot van f 5000 aan de opgezetenen voor aankoop van zaadpadi om langzamerhand het product te verbeteren. Ook in 1910 was de opkomst van werkvolk op Tjikande Ilir voldoende, doch slecht op Tjikande Oedik, behalve voor het aftappen van rubberboomen. De pluk- en sorteerloonen voor koffie varieerden tusschen f 0,20 en f 0,30 daags. Op Tjikande Ilir werd 425 pikol koffie geoogst, tegen 400 pikol in 1909. De prijs der koffie (Liberia) beliep f 32 per pikol. De veestapel telde op Tjikande Ilir 5497 karbouwen, 18 koeien en 292 paarden, op Tjikande Oedik 6319 karbouwen, 28 koeien en 261 paarden.

Van de op de particuliere landerijen in de residentie Batavia geteelde gewassen bleef padi het hoofdproduct vormen. In het verslagjaar werden de landen Djasinga, Semplak en een gedeelte van het land Tjikopo, met uitzondering van het bebouwde gedeelte, door vreemde maatschappijen gekocht, welke zich voorstellen daar op groote schaal hevea en thee aan te planten. Op het land Djasinga werd reeds met kracht met de ontginning begonnen, ten einde in den kortst mogelijken tijd in het lagere gedeelte 3000 bouws hevea en in het gebergte niet minder dan 5000 bouws thee-aanplantingen te verkrijgen. Ook op de in handen van eene buitenlandsche maatschappij overgegane onderneming Pamanoekan- en Tjiasem-landen werd op groote schaal ontgonnen. De Java- en Liberia-koffiesoorten worden meer en meer door thee en rubber verdrongen. Daarentegen wordt vrij veel robustakoffie aangeplant, voornamelijk als tusschengewas in nieuw aangelegde hevea-tuinen. Kina werd bijna niet bijgeplant. De rubber-cultuur breidt zich gaandeweg uit. Op de laaggelegen landen in de districten Djasinga, Paroeng en Tjibinong wordt nog altijd vrij veel mangkoedoe op de tegalans geteeld. De opgezetenen der landerijen leveren het grootste contingent aan arbeiders. Aangelokt door de vrij hooge loonen, welke tegenwoordig voor cultuurarbeid worden besteed, omdat men in korten tijd gereed wenscht te zijn met nieuwe ontginningen op groote schaal, komt veel werkvolk uit de Preanger-Regentschappen op die landen arbeiden. Klachten over het niet nakomen van aangegane overeenkomsten werden niet vernomen.

Op het particuliere land Ketanggoengan-West in Pekalongan werden de proeven met stoomploegen bij de suikerrietcultuur (zie K. V. 1910, kol. 227) gestaakt wegens de onbevredigende resultaten. De met de t. a. p. bedoelde rietwasinstallatie [1]) verkregen was bleek van minder goede hoedanigheid. De koffie-aanplant leverde slechts 15 pikol koffie op.

Omtrent de overige particuliere landerijen zijn geen bijzonderheden gemeld. De opgaven betreffende de productie zijn bijeengebracht in bijlage MM, sub I.

Bij Gouv. Bt. 14 Maart 1911 n°. 39 is een controleur bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera tijdelijk ter beschikking gesteld van den directeur van binnenlandsch bestuur, ten einde door dien departementschef te worden belast met werkzaamheden in het belang van de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen, vereischt voor de verwezenlijking van het plan tot onteigening of terugkoop van de op en om de hoofdplaatsen Batavia en Meester-Cornelis gelegen particuliere landerijen.

d. LANDBOUW OP VERHUURDE GRONDEN IN SOERAKARTA EN DJOKJAKARTA.

Blijkens de op ult. 1910 afgesloten registers, betrekking hebbende op de landverhuur in de Vorstenlanden, bedroeg de uitgestrektheid der aan de daartoe gerechtigde categorieën van personen en naamlooze vennootschappen op den voet van het sedert bij Ord. van 22 Juli 1911 (Ind. St. n°. 432) gewijzigde en aangevulde landhuurreglement (Ind. St. 1906 n°. 93) verhuurde gronden voor Soerakarta 235 498 en voor Djokjakarta 95 379 bouws, verdeeld over respectievelijk 109 en 37 ondernemingen, tegen 233 571 en 93 389 bouws voor 106 en 37 ondernemingen in 1909.

Aan pachtsommen werd, buiten de leveringen in natura, in Soerakarta f 1 536 675 en in Djokjakarta f 759 833 aan de inlandsche verhuurders betaald.

Van 16 huurlanden in Soerakarta en 18 in Djokjakarta werd 3 157 212 pikol *suiker* verkregen, tegen 2 688 200 pikol in 1909. De suikercampagne was over het algemeen bevredigend.

De oogst van *cacao* bedroeg in 1910 van 9 ondernemingen 348 598 K.G., tegen 218 180 K.G. van 11 landen in 1909.

Aan *indigo* werd door 14 ondernemingen in Soerakarta

[1]) Er is daar abusievelijk gesproken van eene riet*wasch*installatie.

84 169 K.G. en door 4 ondernemingen in Djokjakarta 16 607 K.G. verkregen. In Soerakarta kwijnt de indigo-cultuur langzamerhand weg. De aldaar gemaakte prijzen schommelden tusschen ongeveer f 2 en ongeveer f 3 per ½ K.G. In Djokjakarta bereikten de indigoprijzen in de laatste helft van 1910 een bijzonder hoog peil; met name hadden verkoopingen van geheele indigo-oogsten plaats tegen prijzen als die welke vóór 1884 golden, namelijk à f 4,20 per ½ K.G. Of deze prijsverhooging van blijvenden aard zal zijn, als een gevolg van de in de praktijk gebleken mindere kleurvastheid van het kunstmatige indigorein, zal de tijd moeten leeren. Ook is niet te zeggen of de ondernemers van indigo-aanplantingen daarin aanleiding zullen vinden om het gewas op grooter schaal te verbouwen.

In Soerakarta leverden 31 en in Djokjakarta 9 ondernemingen respectievelijk 6 420 675 en 1 854 642 K.G. *tabak* op, tegen 6 763 843 (31 ondernemingen) en 1 910 430 (9 ondernemingen) in 1909. In Djokjakarta was de oogst niet zoo ruim als in 1909 tengevolge van de moeielijkheden welke de vele regens veroorzaakten bij het bewerken van de gronden, het aanleggen van de kweekbedden en het uitplanten van de struiken, zóó zelfs, dat de meeste ondernemers tot twee- en driemaal toe hebben moeten doen overplanten. Qualitatief was de oogst evenwel zeer bevredigend; op de markt maakte de tabak, de hoedanigheid van het product in aanmerking genomen, flinke prijzen (in Djokjakarta gemiddeld f 0,30 en in Soerakarta f 0,28 à f 0,90 per ½ K.G.).

Aan *koffie* werd door 28 ondernemingen in Soerakarta 12919 pikol en door 2 ondernemingen in Djokjakarta 732 pikol verkregen, tegen respectievelijk 11 459.5 (31 ondernemingen) en 687 (2 ondernemingen) in 1909. In Soerakarta blijft de cultuur nog steeds achteruitgaan; in de afdeeling Soerakarta is zij reeds zoo goed als van geen beteekenis meer. De gemaakte prijzen liepen van f 35 tot f 50 per pikol. In Djokjakarta plant slechts de onderneming Gedjajan op eenigszins groote schaal koffie als hoofdproduct. De gemiddelde prijs van koffie bedroeg f 0,22 per ½ K.G.

Behalve de onderneming Silooklanteng in Djokjakarta, welke in het verslagjaar ongeveer 400 bouws *rubber*-aanplant bezat, is ook de onderneming Wringin begonnen met rubber te verbouwen.

Voor uitvoerige cijfers omtrent den oogst van de op huurlanden geteelde gewassen wordt verwezen naar bijlage MM, sub II.

Door den resident van Djokjakarta is in September 1910 eene algemeene regeling vastgesteld omtrent het waterbeheer op en nabij gehuurde gronden in dat gewest (zie Jav. Ct. 1910 n°. 79).

Met betrekking tot andere ondernemingen in de Vorstenlanden (buiten die op huurlanden gevestigd) wordt gemeld, dat de door het hoofd van het Mangkoenegarasche Huis geëxploiteerd wordende suikerfabrieken Tjalamadoe en Tasikmadoe en de aan den soesoehoenan van Soerakarta toebehoorende onderneming Manishardja in 1910 195 379 pikol suiker geproduceerd hebben, tegen 190 364 pikol in 1909.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

1°. INLANDSCHE LANDBOUW.

De landbouw-adviseur voor Atjeh en onderhoorigheden was, in dezelfde richting als in 1909, bezig met de bevordering van de landbouwbelangen in zijn ressort. Meer speciaal had de klappercultuur zijne aandacht. Uit de toenemende aanvragen van de zijde der inlandsche bevolking om diverse zaden, enz. blijkt wel, dat men meer en meer de voorlichting van den landbouw-adviseur op prijs gaat stellen, waartoe zijn bezoek aan Java, meer in het bijzonder de Preanger-Regentschappen, met een viertal Atjehsche hoofden ook veel heeft bijgedragen.

Bij de kolonisatieproeven in de residentie Lampongsche districten werd in 1910 wederom een oud-leerling van de Buitenzorgsche landbouwschool, te voren als mantri-landbouwkundige op Java werkzaam, tot mantri aangesteld om den kolonisten voorlichting te verstrekken op landbouwgebied.

De van Java afkomstige, in de residentiën Oostkust van Sumatra, Djambi, Banka en Benkoelen geplaatste landbouwers bleven tot tevredenheid van de bestuursambtenaren werkzaam.

De proef- en demonstratievelden voor katoencultuur in de residentie Palembang bleken ook in 1910 bij voortduring goede resultaten op te leveren. Belangrijke hoeveelheden katoenmonsters werden aan katoenspinnerijen gezonden, ter bepaling van de qualiteit en van de handelswaarde op de Europeesche markt. De berichten hieromtrent luiden zeer gunstig.

a. Eenjarige gewassen.

Rijst. Ter Sumatra's Westkust werden wederom, waar zulks mogelijk bleek, nieuwe gronden bevloeid door verbetering van bestaande of door aanleg van nieuwe irrigatieleidingen. Overigens werd de padi op droge velden verbouwd. Nieuwe padisoorten werden niet gekweekt, noch werd aan selectie gedaan; alleen zorgt de bevolking zooveel mogelijk zaadpadi voor den volgenden oogst te bewaren. De oogst was over het geheel genomen bevredigend. Misgewas kwam slechts hier en daar voor, doch niet in beduidende mate. Zooals gewoonlijk, was de productie niet voldoende voor de plaatselijke behoefte, zoodat in het tekort door invoer van buiten moest worden voorzien. Het bestuur blijft een wakend oog houden over de cultuur en meer bepaaldelijk zorg dragen, dat op tijd met de sawahbewerking wordt begonnen, daar de bevolking in dat opzicht nog niet aan zich zelve kan worden overgelaten.

Hoewel de verwachtingen ten opzichte van den rijstbouw in de afdeeling Groot-Atjeh van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden niet zeer hoog gespannen waren, bleken de uitkomsten toch nog vrij bevredigend te zijn. In de onderafdeeling Oelee Lheue en de XXVI Moekims waren de resultaten het ongunstigst; de oogst bedroeg daar slechts één derde gedeelte van de taxatie. Sommige streken der XXII Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen der XXV Moekims voerden echter zelfs vrij veel rijst uit naar andere ressorten der genoemde afdeeling. In de VII Moekims Pidië bedroeg de oogst ongeveer het dubbele van dien van 1909 (vgl. hoofdst. C, kol. 21). Op aansporing en onder leiding van den landbouw-adviseur werd eene proef genomen met het aanleggen van droge kweekbedden, waardoor de kans op mislukking van den oogst aanmerkelijk wordt verminderd, vooral in die streken, waar het welslagen van de rijstcultuur in meerdere of mindere mate afhankelijk is van den regenval. De onder dezelfde leiding genomen proeven met superieure uitheemsche rijst-variëteiten leverden in de XXVI Moekims over het algemeen bevredigende resultaten op; in het gebied der XXV Moekims waren de uitkomsten meerendeels ongunstig. Op sommige proefvelden waren de resultaten daarentegen schitterend te noemen, zoodat de mislukking dan ook niet aan minder gunstige klimaat- of bodemgesteldheid geweten mag worden, maar eerder aan het niet voldoen aan de eischen, welke bedoelde variëteiten stellen, niettegenstaande de proefnemers dienaangaande volledig door den landbouw-adviseur werden ingelicht. Voor de vorming van het bedrijfskapitaal der in 1910 opgerichte twee desaloemboengs (zie t. a. p.) werd door de betrokken hoofden eene vrij aanzienlijke hoeveelheid padi ingebracht, terwijl van gouvernementswege bijgesprongen werd door verstrekking van voorschot in den vorm van eenige kojangs superieure padi uit de Zuidelijke Nederzettingen der XXVI Moekims. Veel padi werd uitgeleend aan te goeder naam en faam bekend staande personen. Het beheer over de loemboengs werd gevoerd door den teungkoe Meunatha, bijgestaan door eene uit eenige dorpshoofden bestaande commissie. De proef mag voorloopig als

geslaagd beschouwd worden. Bij eene rationeele bevloeiing van de vallei der Atjeh-rivier zou niet alleen geen rijst van elders betrokken behoeven te worden, maar zouden zelfs belangrijke hoeveelheden uitgevoerd kunnen worden. Als afzetgebied worde slechts hier het naburige Deli genoemd, dat jaarlijks voor f 500 000 aan rijst importeert. In Pidië werden als gevolg van de verbetering van den politieken toestand veel verlaten sawahs weder in bewerking genomen. In Laweuëng en Tibeuëng werden voor gezamenlijke rekening kunstwerken voor bevloeiingsdoeleinden aangelegd. In de onderafdeelingen Bireuën, Lho Seumawe en Lho Soekon werd het bestaande net van irrigatieleidingen verbeterd en uitgebreid. De bevolking in laatstgenoemde onderafdeeling werd op afrekening geholpen aan landbouwgereedschappen, zooals patjols, e. d. In de afdeeling Oostkust van Atjeh was de rijstoogst over het algemeen onbevredigend, tengevolge van het laat invallen van de regens. In de vallei van Serbodjadi was de oogst overvloedig; de bevloeiingstoestand is daar dan ook buitengewoon gunstig. In het laatst van 1910 hebben vele regens en de hevige en langdurige overstroomingen in de onderafdeeling Tamiang zeer veel van de te velde staande padi vernield. Sedert 1907 zijn de rijstoogsten in dit gebied grootendeels mislukt, hoofdzakelijk een gevolg van de hoogst ongunstige terreingesteldheid. In de afdeeling Westkust van Atjeh was de oogst over het algemeen middelmatig. In Meulaboh werd op gemakkelijke betalingvoorwaarden ploegvee aan de bevolking verstrekt, evenals in de onderafdeeling Poelo Raja. Aan de talrijke in onderwerping gekomen uitgewekenen werd van bestuurswege zaadpadi en rijst verstrekt. In de Gajo- en Alaslanden werden zoowel door de inheemsche bevolking als door van elders afkomstige gezinnen verlaten sawahcomplexen in cultuur gebracht. De oogst was zeer overvloedig, zoodat geregelde uitvoer kon plaats hebben naar Singkel en de Karo-hoogvlakte. Van ziekten en plagen had het gewas over het geheel weinig te lijden. Alleen richtten in de onderafdeeling Bireuën en in Lho Boebon de ratten belangrijke schade aan. In Boven-Teunom werd vrij veel last ondervonden van olifanten. De rijst- en padiprijzen bleven ongeveer stationnair.

In Tapanoeli waren de uitkomsten van den rijstoogst over het geheel bevredigend; minder gunstig waren zij in de vallei van Silindoeng, in Padanglawas en in sommige districten der hoogvlakte van Toba, voornamelijk tengevolge van groote droogte. De rijstuitvoer verminderde, doordien de landbouwondernemingen in het gewest veel rijst uit Padanglawas en Mandailing voor eigen gebruik opkochten.

Ook in de residentie Palembang viel de oogst over het algemeen bevredigend uit. Volgens de opgaven van de ambtenaren der in- en uitvoerrechten en accijnzen bedroeg de invoer van rijst in 1910 11 264 724 K.G., tegen 10 013 850 K.G. in 1909. Verbetering van zaadpadi, hetzij door selectie, hetzij door invoer van nieuw zaad, had niet plaats. Belangrijke hoeveelheden rijst werden uit de Pasemah-landen naar de residentie Benkoelen uitgevoerd. De in de onderafdeeling Lematang Oeloe geplaatste Javaansche landbouwer hield ook in 1910 toezicht op het onderhoud en het herstellen van verschillende waterleidingen. Hij was voornamelijk werkzaam in de marga's Pager Goenoeng, Merapi, Oelah Pandan en Goemay Lembah. Door den landbouwer in Moesi Oeloe werd eene proefsawah van ongeveer 7 bouws aangelegd, welke geïrrigeerd werd met water van eene herstelde leiding bij de doesoen Selangit. Het gewas staat goed. Gebrek aan goed onderlegde sawah-mantri's en bedreven landbouwers deed zich weder gevoelen. In de Palembangsche Bovenlanden komt de Javaansche ploeg meer en meer in gebruik. In de Palembangsche Benedenlanden heeft grondbewerking in het geheel niet plaats; landbouwwerktuigen en ploegen zijn daar onbekend.

In de residentie Benkoelen bleef het bestuur bij de hoofden en de bevolking er op aandringen om, waar de gesteldheid van de gronden er zich toe leent, meer en meer sawahs aan te leggen. De padi-oogst was in het verslagjaar over het algemeen zeer bevredigend. Alleen in enkele marga's van het voormalige bestuursressort Kauer (afdeeling Manna) van de afdeeling Kroë, zoomede te Pasar Ipoeh en Pasar Bantal (onderafdeeling Mokko Mokko) waren de uitkomsten minder goed, zoowel tengevolge van te late beplanting als omdat het gewas van rupsen en veldratten te lijden had. De prijzen van de rijst varieërden tusschen f 12,50 en f 18 per pikol in het mijngebied en van f 7 tot f 9,50 in het overige gedeelte van het gewest. Invoer van rijst had voornamelijk uit Batavia en Padang plaats en uitvoer op eenigszins belangrijke schaal uit het landschap Pasemah Oeloe Manna (afdeeling Manna) naar Palembang. Op aansporing van bestuurszijde werd, rekening houdende met de klimatologische gesteldheid, de bibit zooveel mogelijk ontboden uit die streken van het gewest, waar de rijstcultuur als geslaagd kan worden beschouwd. Van de in Benkoelen aanwezige mantri's voor de cultures werd veel goeds overgenomen.

In de residentie Lampongsche districten werd door het bestuur de sawahbouw zooveel mogelijk bevorderd. In de afdeelingen Sepoetih-Toelangbawang en Semangka geschiedde zulks onder voorlichting van irrigatie-mantri's. Meerendeels werd de rijst nog verbouwd op ladangs. De uitkomsten van den oogst waren gunstig, wat betreft de productie van de sawahs; de opbrengst van de ladangs, die, tengevolge van de veelvuldige en langdurige regens in den tijd van het branden, niet tijdig beplant konden worden, liet echter te wenschen over. Daar het gewas hoofdzakelijk geplant werd voor eigen gebruik, was van uitvoer van rijst geen sprake. Zij, die den sawahbouw beoefenden, hadden voldoenden oogst voor het jaarlijksch verbruik; voor hen, die zich met ladangbouw bezighielden, zoomede voor de niet-landbouwende bevolking en de vreemdelingen, zooals contractkoelies, moest in groote hoeveelheden rijst van buiten worden ingevoerd. De rijstprijzen bleven in het verslagjaar vrij bestendig. Van bijzondere plagen en ziekten bleef men verschoond.

De aanleg van sawahs in de nabijheid van de hoofdplaats Djambi der gelijknamige residentie (zie K. V. 1910, kol. 231) mislukte, wegens gebrek aan water. Voor zaadpadi werd hoofdzakelijk eigen product aangewend, terwijl aan selectie nog weinig zorg werd besteed. De oogst viel in de afdeeling Djambi, de onderafdeelingen Sarolangoen en Bangko en niet het minst in de onderafdeeling Koerintji, bevredigend uit. In de afdeelingen Moearotembesi en Moearotebo echter hadden de velden veel te lijden van overstroomingen, terwijl door de cholera-epidemie een groot deel der gronden onbewerkt bleef of verlaten werd.

De door de Amsterdam-Deli-Compagnie in Padang Boelan (Oostkust van Sumatra) voor de bevloeiing van sawahs aangelegde waterleiding voorzag in 1910 eene uitgestrektheid van 325 bouws grond van het vereischte water, tegen 227 bouws in 1909. Door de Bataks op de hoogvlakte werden de sawahs meer en meer uitgebreid. In het verslagjaar werd een allezins bevredigende oogst verkregen. De sultan van Asahan is begonnen om onder toezicht van zijn zoon en van één zijner bloedverwanten en onder leiding van een Minangkabau-Maleier uit de Padangsche Bovenlanden, door een stelsel van dammen in de bronrivieren van de Aëk Tapoesih (rechter zijrivier van de Soengai Asahan of Bandarpoelau-rivier), zoomede door den aanleg van eene waterleiding, de boven Bandarpoelau gelegen alang-alang-vlakte, bekend onder den naam Padangpoelau, voor den rijstbouw te irrigeeren. De in de afdeeling Asahan aan de kust gelegen droge rijstvelden zijn dikwijls blootgesteld aan overstroomingen, wat van nadeeligen invloed op de oogstuitkomsten is. Voor de bevloeiing van enkele streken in Beneden-Langkat is op de begrooting van de landschapskas voor 1911, evenals dit voor 1910 geschieddde, weder een bedrag van f 10 000 uitgetrokken. Belangrijke hoeveelheden rijst werden van buiten het gewest ingevoerd, omdat de productie van de rijstaanplantingen geheel ontoereikend was om in de behoefte te voorzien en bovendien de soort van rijst niet bij de vreemde koelies gewild was.

In de residentie Riouw en onderhoorigheden was, evenals in 1909, de rijstcultuur slechts van eenig belang voor zooveel de afdeeling Indragiri betreft. Was de oogst van de velden langs de vruchtbare rivieroevers in de benedenlanden zeer bevredigend, zóó zelfs, dat uitvoer van rijst mogelijk was, die der droge gronden in de bovenlanden, welke van overstroomingen te lijden hadden, was niet voldoende, zoodat wederom invoer, ook uit de Koeantan-districten, noodig werd.

Op Banka bedroeg de totale rijstproductie ruim 138 240 pikol, tegen 72 757 pikol in 1909. Hoewel dus de oogst aanzienlijk beter was dan in laatstgemeld jaar, was de opbrengst

bij lange na niet voldoende voor de behoefte van het gewest, waarom wederom groote hoeveelheden rijst werden ingevoerd. Het aantal ladangs vermeerderde van 7346 tot 8791 bouws en de hoeveelheid zaadpadi van 7352 pikol tot 7673 pikol. De Preanger-landbouwer bleef zijne voorlichting verstrekken in zake rijstbouw op natte velden in het district Pangkalpinang. De resultaten van de aldaar genomen proeven waren gunstiger dan in 1909.

In de Westerafdeeling van Borneo bedroeg, naar globale raming, de uitgestrektheid der sawahs (afdn. Landak en Sambas) 9249 bouws en die der ladangs (afdn. Landak, Sambas, Sanggau en Sekadau, Soekadana en Soengaikapak) 57 839 bouws. De rijstoogst, zoowel op de sawahs als op de ladangs, leverde over 1910 over het algemeen een tamelijk bevredigend beschot op. Alleen in de afdeeling Tajan mislukte de oogst gedeeltelijk. In de Batang Loepar-landen en in Boven-Pinoeh (afd. Sintang) was de rijstproductie zelfs overvloedig. In de streken Mandai, Embaloe en Boven-Boenoet (Boven-Kapoeas), Beneden-Melawi en Beneden-Pinoeh had het gewas veel van rupsen, insecten en varkens te lijden. Schaarschte aan voedingsmiddelen heeft niet geheerscht. In het verslagjaar werden ingevoerd 201 072 pikols rijst, tegen 204 261 pikols in 1909. Uitvoer van rijst had niet plaats: wel van padi uit Sambas naar buiten het tolgebied, tot eene hoeveelheid van 49 703 pikol, tegen 25 017 pikol in 1909. In de afdeeling Landak betoonde de Dajaksche bevolking veel ijver om, onder de zaakkundige leiding van de beide aldaar te werk gestelde, uit de Preanger-Regentschappen afkomstige landbouwers met hun mantri, de daarvoor in aanmerking komende gronden in sawahs om te zetten.

De uitkomsten van den rijstoogst in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo waren, tengevolge van de zeer slechte weersgesteldheid, over het geheel ongunstig. Hooge waterstanden in de afdeelingen Amoentai en Kandangan veroorzaakten groote schade aan het gewas. Niettegenstaande de oogst slecht was, bestond geen schaarschte aan voedingsmiddelen, daar in de behoefte aan rijst overal door geregelde aanvoeren kon worden voorzien, terwijl de bevolking door het inzamelen van boschproducten en de vischvangst zich de middelen wist te verschaffen om rijst aan te koopen. Bleken de prijzen te hoog, dan verving maïs de rijst als hoofdvoedingsmiddel. De invoer bedroeg in 1910 20 438 247 K.G., met inbegrip van de hoeveelheden voor Poeloe Laoet en de Noordoostkust van Borneo (respectievelijk 2 291 937 en 2 001 674 K.G.), beide streken met belangrijke industrieele centra.

De rijstoogst in de residentie Menado was, zoowel wat de sawahs als wat de ladangs aangaat, over het algemeen bevredigend; in de districten Maoembi, Tonsea (afd. Menado), Kawangkoan en Tompaso (afd. Amoerang) zelfs zeer gunstig. In de districten Bantik en Menado der afdeeling Menado viel de oogst, wegens de zware regens en harde winden, minder goed uit; ook werd last van ratten ondervonden. In de onderafdeeling Bwool had het gewas ook door de rattenplaag, zoomede door varkens te lijden. In Celebes en onderhoorigheden was de oogst, met uitzondering van dien in de benedenlanden, waar o. a. de walangsangits aan het gewas schade aanrichtten, bevredigend; in de onderafdeeling Maros zelfs overvloedig.

Ondanks ziekten in het gewas, walangsangit en overvloedigen regenval, waardoor afschrijvingen wegens misgewas noodig bleken, leverde de rijstoogst in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana der residentie Bali en Lombok een zeer bevredigend beschot op en waren op Lombok de uitkomsten zelfs zeer gunstig te noemen. Toch was in eerstgemeld bestuursressort de productie niet toereikend om in de behoefte van de bevolking te voorzien, waardoor, evenals in vroegere jaren, rijst van elders — voornamelijk van Lombok en Banjoewangi — moest worden geïmporteerd. Van Djembrana had uitvoer plaats naar Banjoewangi, Soemenep en Boeleleng. Uit de afdeeling Lombok werd in 1910 uitgevoerd: aan gepelde rijst 350 874 pikol en aan ongepelde rijst 2622 pikol, tegen respectievelijk 244 844 en 670 pikol in 1909. In Zuid-Bali was de oogst niet zoo goed als in 1909; uit Benoa werd slechts voor eene waarde van f 164 870 aan rijst uitgevoerd, tegen f 437 498 in 1909. In de eerste maanden van het verslagjaar toch waren nog niet alle, in 1909 door de overvloedige regens beschadigde waterwerken hersteld, waardoor de bewerking van vele velden niet kon worden ter hand genomen, terwijl ook in Noord-Bangli, in het district Sajan van het landschap Gianjar en in enkele districten van de onderafdeeling Badoeng veel last werd ondervonden van het water der sterk gezwollen rivieren, waardoor verschillende irrigatiewerken vernield werden en de oogst voor een deel verloren ging. In Kloengkoeng, Karangasem en Tabanan hadden de aanplantingen bovendien veel te lijden van ratten. De cultuur van rijst op droge velden, welke voornamelijk in de afdeeling Djembrana voorkomt, leverde bevredigende resultaten op.

In de residentie Amboina is de rijstbouw op sawahs, behoudens eene enkele uitzondering, zooals te Laha op het schiereiland Hitoe, geheel onbekend. De cultuur van het gewas op droge velden is ook niet noemenswaard, daar sago en maïs het hoofdvoedsel van de inheemsche bevolking vormen. Op het eiland Ceram en in de Zuid-Molukken wordt hier en daar op boschgronden, nadat de boomen en het struikgewas omgehakt en verbrand zijn, rijst geplant en wel meestal te zamen met aard- en peulvruchten. De opbrengst is niet voldoende voor de plaatselijke consumptie, zoodat jaarlijks rijst van elders moet worden aangevoerd. Het grootste gedeelte daarvan is afkomstig uit Siam en Rangoon.

In de residentie Ternate en onderhoorigheden wordt rijst slechts in geringe hoeveelheid op Halmahera en Tidore verbouwd en wel op droge velden. De opbrengst is gering en niet voldoende voor eigen consumptie, terwijl het product van inferieure qualiteit is. In de behoefte aan rijst wordt voorzien door invoer van elders, voornamelijk uit Singapore en hoofdzakelijk Siam-rijst.

Het in bijlage NN gegeven overzicht betreffende de rijstcultuur in de buitenbezittingen over 1910 bepaalt zich ook thans tot slechts 8 gewesten, daar voor de overige de vereischte gegevens niet konden worden verstrekt. Daarenboven zij er op gewezen, dat de geleverde opgaven slechts op globale schatting berusten en mitsdien geen aanspraak kunnen maken op nauwkeurigheid.

Omtrent de rijstprijzen werden de volgende opgaven ontvangen:

Sumatra's Westkust		f 3 à f	13	per pikol.
Benkoelen		7 ,,	18	,, ,,
Amboina	1ste soort	8 ,,	9	,, ,,
	2de soort	6 ,,	7	,, ,,
Ampenan			5	,, ,,
Singaradja			6,50	,, ,,
Djembrana			7	,, ,,
Zuid-Bali			6	,, ,,

Overige éénjarige gewassen (andere dan rijst). Evenals in 1909, werden in het verslagjaar bijna overal als tweede gewassen door de bevolking geplant: verschillende katjangsoorten, ketela, aardvruchten, kladi, djagoeng, groenten, suikerriet, laboe, komkommer en pisang. Uit Bali en Lombok werden uitgevoerd 15 516 pikol katjang tanah en 7965 pikol uien, tegen respectievelijk 15 255 en 7765 pikol in 1909. Widjen werd bijna overal in de afdeeling Palembangsche Benedenlanden en in de onderafdeeling Ogan Oeloe tusschen de padi-halmen op de ladangs geplant en tegelijk met de padi geoogst. Na koken van het zaad werd de olie geperst.

De *tabaks*-cultuur in het gouvernement Sumatra's Westkust bleef de belangstelling van de inlandsche bevolking gaande houden. Het gewas werd ook geteeld in bijna alle afdeelingen van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, waar het product vrijwel uitsluitend voor eigen behoefte gebezigd wordt. De oogst in de onderafdeeling Redjang der residentie Benkoelen bedroeg in 1910 192 069 K.G., tegen 52 056 K.G. in 1909. In de Lampongsche districten bleef de teelt van tabak stationnair. Op eene onderneming in de afdeeling Ommelanden van Telokbetong zal eene proef worden genomen met het aanplanten van het gewas in het groot. De uitvoer van tabak uit de Ranau-districten en uit de Pasemahlanden (Palembang) bedroeg respectieve-

lijk 164 en 2524 pikol, tegen 225 en 100 pikol in 1909. In het landschap Koerintji der residentie Djambi breidden de tabaksaanplantingen zich uit, dank zij de bemoedigende prijzen, welke voor het product werden verkregen te Padang, namelijk ongeveer f 60 per pikol. De uitkomst van den oogst was gunstig; uitgevoerd werd tot een totaal van 528 pikol. Een tweetal inlandsche tabakplanters vertoefden tegen het einde van het verslagjaar in Koerintji om aan de inheemsche bevolking het fermenteeren en snijden van het product te leeren. In de Koeantan-districten (Riouw en onderhoorigheden) is de bevolking begonnen meer en meer tabaksvelden aan te leggen; het product werd zoowel plaatselijk als in Indragiri verhandeld. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd in 1910 124 619 K.G. tabak ingevoerd, aangezien de door de bevolking geteelde tabak niet toereikend voor de behoefte was. De oogst van het voor een Europeeschen ondernemer door de bevolking der afdeeling Kandangan verbouwde gewas bedroeg 24 000 Amsterdamsche ponden. De in Boni (Celebes) geoogste tabak was wederom van goede qualiteit en maakte goede prijzen; belangrijke hoeveelheden werden naar Makasser uitgevoerd. In Kawangkoan (afd. Amoerang der residentie Menado) werd op belangrijke schaal tabak verbouwd, hetgeen voor velen een goed bestaan oplevert, daar het product op de pasars te Kawangkoan en Sonder veel aftrek vindt en gaandeweg de Java-tabak heeft verdrongen. Uit Lombok werd eene hoeveelheid van 5858 pikol tabak uitgevoerd, tegen 3796 pikol in 1909. In de overige gewesten der buitenbezittingen wordt de inlandsche tabakscultuur slechts in het klein gedreven en dient de opbrengst uitsluitend voor eigen gebruik.

De *suiker*-cultuur is stationnair gebleven, terwijl het product uitsluitend bleef dienen voor eigen gebruik als versnapering.

De teelt van *djagoeng* (maïs) slaagde in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden naar wensch; het product werd in groote hoeveelheden uitgevoerd. De oogst op de Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwester-eilanden (Amboina) was bevredigend.

Ter bevordering van de *katoen*-cultuur in de residentie Benkoelen werd van gouvernementswege in het laatst van September 1910 eene som van f 1650 's jaars beschikbaar gesteld. Van de verkregen resultaten valt uiteraard thans nog niets met zekerheid te zeggen. De katoenoogst in Palembang viel weder gunstig uit. Door den ambtenaar voor de katoencultuur werd een complex van 8 bouws bij de doesoen Moearo Enim met kapas benar en kapas boeloe koetjing ter vergelijking beplant. De proef is niet in het voordeel van laatstgenoemde variëteit uitgevallen. De uitvoer van ruwe katoen uit Palembang bedroeg in 1910 6 088 316 K.G., tegen 5 825 161 K.G. in 1909, en die van gezuiverde katoen 118 205 K.G., tegen 64 528 K.G. in 1909. De verkoopprijs varieerde tusschen f 6 en f 9 per pikol voor ongezuiverde en bedroeg ongeveer f 22 per pikol voor gezuiverde katoen. In de eerste helft van het verslagjaar werd in de afdeeling Sanggau en Sekadau der residentie Westerafdeeling van Borneo eene proef genomen met het uitplanten van katoenzaad van kapas benar, waarvan eene kleine hoeveelheid uit Palembang werd ontvangen. De proef mislukte, aangezien de meeste plantjes, nadat zij eene hoogte van 5 à 6 Engelsche duim hadden bereikt, afstierven, wellicht tengevolge van de veelvuldige regens. Slechts weinig planten bereikten eene hoogte van één meter en dan nog droegen zij geen vruchten. Aan katoen werd uit Lombok 14 600 pikol uitgevoerd, tegen 13 137 pikol in 1909.

b. Overjarige gewassen.

Koffie. In de afdeeling Semangka der residentie Lampongsche districten werd het aanplanten van robusta-koffie van bestuurswege zeer aangemoedigd en voor het verstrekken van goed zaad zorg gedragen. De koffiecultuur in Palembang is zeer achteruitgegaan wegens den toenemenden aanleg van sawahs voor den rijstbouw. In Lematang Hilir, waar de cultuur vrijwel in stand is gebleven, bedroeg de opbrengst in 1910 7163 pikol Java- en 15 pikol Liberia-koffie. De prijzen liepen tusschen f 33 en f 42 per pikol Java-koffie; voor Liberia-koffie werd f 31 per pikol betaald. In Benkoelen werden nieuwe plantsoenen, zoowel van Java- als van Liberia-koffie, aangelegd, voornamelijk in de afdeelingen Seloema, Manna en Kroë en in de onderafdeelingen Lebong en Redjang. Van bestuurszijde werd aangedrongen op het verzorgen van de kweekbedden, het uitzoeken van het zaad en het onderhouden van de plantsoenen. In de afdeeling Lebong zijn in den proeftuin nabij de assistent-residentswoning kweekbedden voor robusta-koffie aangelegd, vanwaar de plantjes aan de bevolking kosteloos worden verstrekt, nadat zij een voor de koffiecultuur geschikt terrein plantklaar heeft gemaakt. De van de bergstreken der afdeeling Kroë afkomstige koffie was ook in het verslagjaar van vrij goede qualiteit; de prijzen varieerden daar van f 35 tot f 45 de pikol. Elders was het product van mindere hoedanigheid en werd het verhandeld tegen f 20 à f 30 per pikol. De Liberia-koffie behaalde geen hoogeren prijs dan gemiddeld f 22 per pikol. De totale productie was in Kroë 8228 pikol, in Redjang 3170 pikol, in Seloema 211 pikol en in Manna 256 pikol. Het grootste gedeelte werd naar Batavia verscheept. Op Celebes komt de koffiecultuur bijna overal voor, doch de productie was niet groot. In de Mandarsche landschappen werd eene proef genomen met den aanplant van robusta-koffie; het resultaat dient afgewacht te worden. De uitkomsten van de koffiecultuur in de residentie Bali en Lombok waren in 1910 bevredigend, in Bangli zelfs gunstig. Uitgevoerd werd 20 102 pikol, tegen 22 000 pikol in 1909, gemiddeld tegen den prijs van ruim f 35 de pikol. In vergaderingen van de inlandsche hoofden werd door de Europeesche bestuursambtenaren herhaaldelijk de aandacht op deze cultuur gevestigd en werden de maatregelen besproken, welke tot eene uitbreiding zouden kunnen leiden [1]).

Klappers. Gedurende 1910 breidde de klappercultuur zich weder overal uit. In de afdeeling Groot-Atjeh van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden verbonden zich de voornaamste Chineesche en Atjehsche opkoopers van copra om na ultimo Januari 1911 geen product meer op te koopen of uit te voeren, dat verkregen is van onrijpe vruchten, noch op eenigerlei wijze deel te nemen aan den handel in dat minderwaardig artikel. Van de uitgebreide klapperaanplantingen op het eiland Nias werd eene ruime opbrengst verkregen. In de Lampongsche districten is de klappercultuur, na de teelt van peper, de voornaamste volkscultuur. Geregelde afzet tegen prijzen, welke iets hooger waren dan die in 1909, leidde er toe om de aanplantingen belangrijk te vergrooten. Dit geschiedde voornamelijk in de afdeeling Katimbang en in de onderafdeeling Sekampoeng. De jonge aanplantingen hadden wederom veel te lijden van wilde varkens. De voor olie en copra bestemde vruchten werden voldoende oud geplukt en als gewoonlijk ter plaatse van den pluk van de vezel ontdaan. Klapperdoppen werden als brandstof aangewend, doch de vezels bleven onbenuttigd. In Palembang werden klappers van elders ingevoerd, daar de klapperboom in vele streken van het gewest slecht gedijt. Uit den Poelau Toedjoeh-archipel (Riouw) had wederom een belangrijke uitvoer van klappers naar de Westerafdeeling van Borneo plaats, bestemd voor de te Pontianak gevestigde klapperolie-fabrieken. In de residentie Banka en onderhoorigheden hadden de klapperboomen niet zooveel van insecten te lijden als in vorige jaren, doch bij de jonge aanplantingen werd veel last van varkens ondervonden. De qualiteit van de copra was inferieur, doordien de vruchten te jong geplukt werden. Uit Koba en Toboali werden aanzienlijke hoeveelheden klappers naar Palembang uitgevoerd. In de afdeeling Sambas (Westerafdeeling van Borneo) worden met het oog op de goede copraprijzen de sawahs veelal in klappertuinen omgezet. De bereiding van klapperolie geschiedde door de oliefabrieken te Pontianak. Uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werden klappernoten en copra in belangrijke hoeveelheden uitgevoerd. Van bestuurswege werd de bevolking herhaaldelijk aangespoord om de vruchten rijp te plukken en de noodige zorg aan de bereiding van de copra te

[1]) Bij Gouv. Bt. 5 April 1911 n°. 24 is de resident van Bali en Lombok gemachtigd om den controleur bij het binnenlandsch bestuur H. M. Lublink Weddik naar enkele belangrijke koffiedistricten in Midden- en Oost-Java te zenden, ten einde onder leiding van den inspecteur van de gouvernements-koffiecultuur kennis te maken met hetgeen op cultuur-technisch gebied op een voor den inlander bereikbare wijze verricht kan worden in het belang van de kweeking, de teelt en de bereiding van koffie in genoemd gewest.

besteden, doch de aanmaningen hadden niet het beoogde succes; de omstandigheid, dat de handel te Bandjermasin alle soorten van copra koopt en de zucht van de bevolking om spoedig geld in handen te krijgen deden de pogingen grootendeels falen. In Bali en Lombok maakt de klappercultuur, na de rijstteelt, de voornaamste bron van inkomsten voor de bevolking uit. Liet de bereiding van copra in het begin van het verslagjaar nog veel te wenschen over, door de bemoeienis van het bestuur om inferieure copra zooveel mogelijk van de markt te weren en de verder getroffen maatregelen om een beter product te verkrijgen, viel langzamerhand vooruitgang te constateeren, zoodat bij den uitvoer ook hoogere prijzen konden worden bedongen dan in 1909. Die prijzen varieerden van f 10 tot f 15 de pikol.

De uitvoer van copra in 1910 blijkt uit het volgende overzicht:

Benkoelen		215 625 K.G.
Oostkust van Sumatra		3 797 905 ,,
Atjeh	Groot-Atjeh	5 170 pikol.
	Sigli	754 216 K.G.
	Lho Seumawe	1 507 575 ,,
	Langsar	131 299 ,,
	Poelo Raja	23 793 ,,
	Meulaboh	8 685 ,,
	Tapa Toean	645 360 ,,
Riouw en onderhoorigheden	Poelau Toedjoeh-archipel	188 031 pikol.
	Karimoen	3 887 ,,
	Lingga	4 071 ,,
Westerafdeeling van Borneo		408 114 ,,
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo		5 321 002 K.G.
Amboina	Saparoea	317 017 ,,
	Wahai	66 562 ,,
	Geser	513 563 ,,
	Tifoe	63 438 ,,
	Toeal	517 158 ,,
	Elat	976 500 ,,
	Adaoet	402 584 ,,
	Larat	133 760 ,,
	Babar	226 856 ,,
	Dobo	f 44 524
Ternate en onderhoorigheden		f 553 412
Bali en Lombok	Boeleleng	f 2 276 280
	Djembrana	f 125 274
	Zuid-Bali	f 991 855
	Lombok	f 1 262 463
Timor en onderhoorigheden (Maoemere)		18 000 pikol.

Bovendien werd nog uit de Westerafdeeling van Borneo 1 661 298 L. klapperolie (tegen 1 629 240 L. in 1909) en uit Zuid-Bali voor eene waarde van f 204 870 van dat artikel (tegen f 258 668 in 1909) uitgevoerd.

Peper. De 4 à 5 jarige pepertuinen in de XXVI Moekims (Atjeh en onderhoorigheden) kwamen in 1910 in productie. De cultuur onderging uitbreiding in Pidië, Langsar, Idi en Tamiang. Ook ter Westkust herleefde de verflauwde belangstelling; aanzienlijke hoeveelheden peper werden daar opgeschuurd en niet in den handel gebracht, in de hoop op eene stijging der prijzen. In enkele onderafdeelingen van dit gebied werden van gouvernementswege voorschotten verstrekt. De prijs van peper steeg van f 15 tot f 22 per pikol. Omtrent de uitgevoerde hoeveelheden zie men hoofdst. C, § 3. In de afdeeling Ommelanden van Telokbetong (Lampongsche districten) hadden de peperaanplantingen wederom veel te lijden van aaltjes-ziekte, waardoor vele tuinen werden verwoest, terwijl in de onderafdeeling Sekampoeng de rupsenplaag zich opnieuw vertoonde, die echter door het vernietigen van de aangetaste ranken en de besproeiing met zout water tot enkele tuinen beperkt werd. De oogst was, zoowel wat quantiteit als wat qualiteit betreft, belangrijker dan in 1909 en bedroeg 190 000 pikol. Ook de marktprijzen waren iets beter. Het gevolg van een en ander was, dat aan de aanplantingen uitbreiding werd gegeven. In de residentie Palembang werd de pepercultuur op eenigszins belangrijke schaal gedreven in de afdeeling Ogan en Komering Oeloe. De opbrengst bedroeg 1243 pikol, tegen 315 pikol in 1909. De prijzen varieerden tusschen f 14 en f 20 de pikol. In Benkoelen (afdeeelingen Manna en Kroë) namen de aanplantingen belangrijk toe. De oogst leverde een ruim beschot op. Aan zwarte en witte peper werd uitgevoerd 515 049 K.G., tegen 294 089 K.G. in 1909. De marktprijzen bleven stationnair. In de residentie Banka en onderhoorigheden werd de cultuur uitgebreid in verband met de goede prijzen, welke het product in het laatst van 1909 en in 1910 behaalde; daar de peperprijzen echter aan schommelingen onderhevig zijn, legt de bevolking zich meer op de rubbercultuur toe. De peperproductie bedroeg 31 111 pikol. De uitvoer van peper uit de Wester- en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo beliep respectievelijk 749 280 en 1 487 166 K.G., tegen 593 731 en 1 558 394 K.G. in 1909.

Overigens zij vermeld, dat aan peper nog werd uitgevoerd uit de Oostkust van Sumatra 2 020 167 K.G. en uit Riouw 364 860 K.G., tegen 1 611 875 en 284 820 K.G. in 1909.

Muskaatnoten en foelie. In de afdeeling Semangka der residentie Lampongsche districten werden de vele daar nog bestaande notemuskaattuinen, in verband met den lagen prijs der noten, ten deele door peperplantsoenen vervangen. In Menado en Ternate ging de bevolking voort om, in stede van notemuskaatboomen, klapperboomen aan te planten.

Van den uitvoer in 1910 van muskaatnoten en foelie uit een drietal gewesten (omtrent die uit Atjeh en onderhoorigheden zie men hoofdst. C, § 3) geeft het volgende staatje een overzicht:

	noten.	foelie.
Oostkust van Sumatra	15 316	1 877 K.G.
Benkoelen	1 213	10 ,,
Ternate en onderhoorigheden	f 1 450	f 11 500

Kruidnagelen. In de afdeeling Manna der residentie Benkoelen was de oogst van kruidnagelen in 1910 overvloedig. Uit het gewest werd uitgevoerd 61 464 K.G. In de residentie Amboina bedroeg de uitvoer van kruidnagelen 92 512 K.G., tegen 20 à 35 cent per kati.

Gambir. Voor de uitbreiding van de gambircultuur ter Sumatra's Westkust werd wederom een renteloos voorschot van gouvernementswege verstrekt aan de inlandsche bevolking van de onderafdeeling Boven-Kampar en de Batang Hari-districten. In de afdeeling L Koto wordt de cultuur van lieverlede een voorname bron van inkomsten voor een groot deel der bevolking. In Palembang was de oogst van gambir zeer gering, zoodat niets werd uitgevoerd en het product uitsluitend voor eigen gebruik diende. Ter Oostkust van Sumatra deed de bevolking weinig aan de cultuur. De in de afdeeling Asahan gevestigde gambirfabriek, welke eigen aanplantingen bezit, is voornemens binnenkort het product voor de inlandsche markt te bereiden. Uit het gewest werd 1 931 203 K.G. gambir uitgevoerd, tegen 923 000 K.G. in 1909. De cultuur in Benkoelen bleef stationnair. Voor het verbruik was de productie niet voldoende, zoodat invoer van geprepareerde gambir noodig was. Op de eilanden van den Lingga-Riouw-archipel, waar men zich in 1910 zeer op de heveacultuur toelegde, bleef de gambircultuur niettemin de overhand houden. Door de verbetering van de prijzen werd in de laatste maanden de lust tot uitbreiding van de aanplantingen zeer aangewakkerd. De uitvoer van het product bedroeg 8 422 660 pikol. In de residentie Banka en onderhoorigheden werd weder veel gambir bijgeplant. Tengevolge van zware regens en slechte verzorging stierven in 1910 ruim een half millioen gambirheesters. In de Westerafdeeling van Borneo waren de uitkomsten van de cultuur zeer gunstig; de uitvoer bedroeg 24 481 pikol.

Sago. De sago- of roembia-aanplantingen in Beneden-

Singkel (Atjeh) werden in 1910 door de bevolking uitgebreid. In sommige streken van het gewest maakt het uit de kern van den stam van den sagoboom verkregen product een zeer gezocht voedsel voor de bevolking uit. In de Lampongsche districten bleef de cultuur stationnair. Het aantal sagotuinen in de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra wordt op 30 000 geschat. Te Selat Pandjang, Koedap en Bengkalis bevinden zich respectievelijk 6, 1 en 3 sagofabrieken, met stoom gedreven. De uitvoer van sago langs de tolkantoren bedroeg 116 019 K.G., tegen 170 132 K.G. in 1909, en uit het tolvrij gebied 497 474 K.G., tegen 116 836 K.G. in 1909. In de residentie Riouw en onderhoorigheden vormt de sagocultuur een belangrijk middel van bestaan voor de inlandsche bevolking. Vele sagowasscherijen worden aangetroffen, waar het ruwe product gezuiverd wordt, waarna het naar Singapore wordt verscheept. De bevolking breidde hare sagotuinen uit, terwijl aan de aanplantingen meer zorg werd besteed. Van de bladeren van den sagoboom wordt atap voor dakbedekking vervaardigd, in welk artikel een levendige handel wordt gedreven. In deze aan bamboe arme streken wordt dat bouwmateriaal voor de wanden der woningen door de bladstelen van den sagopalm met succes vervangen. Uit de Westerafdeeling van Borneo werd 47 306 pikol sago uitgevoerd, tegen 64 227 pikol in 1909. In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo verminderde de productie van atap zeer, daar de gronden meer gebezigd werden voor de teelt van rijst. De cultuur in de residentie Menado wordt in stand gehouden door geregelde bijplanting, hoofdzakelijk om de bladeren. Alleen bij gebrek aan rijst en djagoeng, wordt sago als voedingsmiddel gebruikt. In de residentie Amboina gaat de sagocultuur naar wensch. Het product vormt het hoofdvoedsel van de inheemsche bevolking.

Andere overjarige gewassen en boschproducten. In de residentie Benkoelen bleef de cultuur van *kapok* stationnair. Het gewonnen product werd uitsluitend voor plaatselijke behoefte gebruikt. Uit Palembang werd uitgevoerd 286 582 K.G. kapok, tegen 153 853 K.G. in 1909, en uit Tapa Toean en Lho Seumawe (Atjeh) respectievelijk voor eene waarde van f 8734 en eene hoeveelheid van 21 937 K.G. Te Tapa Toean is door de Atjeh-Handelmaatschappij eene installatie voor het zuiveren van kapok opgericht. De bevolking in de Minahasa (Menado) ziet nog niet overal het nut van de kapokcultuur in, zoodat slechts op enkele plaatsen uitbreiding heeft plaats gehad. Uit Gorontalo wordt het product, behalve dat voor eigen gebruik, naar de residentie Ternate en onderhoorigheden verzonden.

In de residentie Palembang bleef de bevolking er zich op toeleggen om uit het sap van den *arènboom* suiker en stroopsuiker te bereiden, welke artikelen in groote hoeveelheden werden uitgevoerd. In Atjeh en onderhoorigheden wordt de plant niet gekweekt; zij plant zich zelf voort. Van de vezels der bladscheede wordt touw gevlochten, terwijl uit het afgetapte sap suiker wordt verkregen. In de Lampongsche districten wordt het gewonnen sap als drank verkocht. Slechts bij uitzondering bereidt men er suiker uit en dan nog alleen voor eigen gebruik. Groote hoeveelheden arènsuiker werden ingevoerd, voornamelijk uit Bantam. De in de afdeeling Tajan (Westerafdeeling van Borneo) door de Dajaksche bevolking vervaardigde arènsuiker wird hoofdzakelijk naar Pontianak uitgevoerd. In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden levert de arènsuikerbereiding voor de bevolking een goed middel van bestaan op. In Menado breidde de cultuur zich uit. In de residentie Ternate en onderhoorigheden wordt uit de bloemkolf van den arènboom de volksdrank saguweer getapt, terwijl het blad voor dakbedekking en de vezel voor het vervaardigen van touw worden gebezigd. Arènsuiker wordt niet bereid.

De opbrengst van *pinang* bedroeg in de onderafdeelingen Ogan Oeloe, Moearodoeo en Lematang.Hilir der residentie Palembang respectievelijk 600, 260 en 61 pikol. De prijs per pikol beliep f 5 à f 6. In de meeste streken van Atjeh en onderhoorigheden wordt aan de verzorging van de pinangaanplantingen meer aandacht geschonken dan vroeger. De prijzen waren beter dan in 1909, waardoor de uitvoer belangrijk toenam. Van de tot de afdeeling Bengkalis (Oostkust van Sumatra) behoorende eilanden werden 258 819 K.G. pinangnoten en uit het overige gedeelte van het gewest 2 924 712 K.G. uitgevoerd. In de Westerafdeeling van Borneo werd de cultuur niet uitgebreid, tengevolge van de lage prijzen, welke voor het product werden behaald. De uitvoer van pinangnoten bedroeg toch nog 47 306 pikol.

Bepaalde *bamboe*-aanplantingen komen bijna nergens voor. In Palembang worden vele goede bamboesoorten aangetroffen. In Groot-Atjeh werden goede soorten van Java ingevoerd. In de afdeeling Semangka (Lampongsche districten) wordt bamboe veel gebruikt voor dakbedekking, waartoe men van de stammen kleine sirappen snijdt.

In de onderafdeeling Tapa Toean van het gewest Atjeh en onderhoorigheden bestond in 1910 bij de bevolking veel animo voor de teelt van *Ficus elastica*. De *rubber*-cultuur ter Oostkust van Sumatra blijft zich sterk uitbreiden, doch over het algemeen leverden de boomen nog geen product, daar zij nog te jong zijn. In de afdeelingen Sanggau en Sekadau en Soekadana (Westerafdeeling van Borneo) is de bevolking begonnen hier en daar Ficus elastica en *Hevea brasiliënsis* aan te planten, waartoe uit Pontianak vele jonge planten werden verstrekt. Beide gewassen gedijen goed. In het landschap Matan van hetzelfde gewest bevinden zich reeds kleine aanplantingen van de laatstgenoemde soort, welke in 1910 ongeveer een jaar oud waren. Ook deze boompjes hebben een gunstig aanzien. De door de bevolking in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo aangeplante hevea (zie K. V. 1910, kol. 242) is gedeeltelijk mislukt, omdat de aanplantingen te groot werden gemaakt, waardoor niet genoegzaam voor het onderhoud kon worden gezorgd. Omtrent de ficus-cultuur in die residentie valt mede te deelen, dat de terreinen over het algemeen te dicht beplant werden.

De *benzoë*-aanplantingen in Boven-Baroes en een deel der hoogvlakte van Toba (Tapanoeli) leverden een ruim product op.

De *lontar*-palm blijft in Timor en onderhoorigheden hare groote beteekenis behouden wegens de vele voordeelen, welke de bevolking er uit weet te trekken. Voor Roti bedroeg de uitvoerwaarde in 1910 f 2280. De uitbreiding van het gewas geschiedt in het wilde weg.

De uitvoer van *rotan* uit Palembang was niet zoo belangrijk als in 1909. Verscheept werd 2 230 693 K.G. bindrotan, en voor eene waarde van f 29 384 aan stokrotan. In de Westerafdeeling van Borneo, voornamelijk in de afdeeling Sambas, breidde de cultuur van rotan zich zeer uit. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo is deze cultuur bij de bevolking zeer gewild, aangezien daarvoor weinig arbeid noodig is en voor het product over het algemeen goede prijzen zijn te bedingen. De uitvoer beliep 7 381 347 K. G.

In de districten Sonder, Kawangkoan en Tombariri der afdeeling Amoerang (Menado) was de opbrengst van de *kaneel*-aanplantingen bevredigend. In eerstgenoemde streek breidde de cultuur zich uit.

Uit de residentie Ternate en onderhoorigheden werd aan *vogelhuiden* uitgevoerd voor eene waarde van f 347 110, tegen f 335 960 in 1909.

Voor zooveel daaromtrent opgaven werden verkregen, bedroeg de uitvoer van *boschproducten* in 1910 als volgt:

Palembang	getahpertja		66 521 K.G.
	gomdamar		359 156 ,,
	gomkopal		171 696 ,,
	gomelastiek		228 719 ,,
Djambi	koelit bakau		903 152 ,,
	drakenbloed (getah djernang)		2 791 ,,
	getahpertja (balam)		210 473 ,,
	andere getahsoorten		1 475 966 ,,
	gomelastiek (karet, ramboeng)		347 765 ,,
	gomdamar		24 866 ,,
	was		7 510 ,,
Ternate en onderhoorigheden	gomdamar en gomkopal	f	283 241
	ebbenhout		105 249

2°. GOUVERNEMENTS CAOUTCHOUC-ONDERNEMING.

De beplante oppervlakte van de onderneming onderging in 1910 geen verandering, daar de in 1909 plantklaar gemaakte 30 bouws grootendeels aan het bestuur moesten worden teruggegeven, ten einde te worden bestemd voor bouwgronden voor de bevolking. Het aantal boomen steeg evenwel van 113 996 tot 116 532. De groei van de boomen was bijzonder welig, tengevolge waarvan vele takken inscheurden. In de plantsoenen, welke den kritieken leeftijd bereikten, kwamen vele gevallen van djamoer oepas (Corticium Javanicum) en wortelziekte (witte wortelschimmel) voor. De ontwikkeling van de plantsoenen laat overigens weinig te wenschen over.

Dagelijks werkten gemiddeld 243 vrije en 67 contractarbeiders op de onderneming. Verreweg het grootste gedeelte van de eerstgenoemden zijn Atjehers, die duurder komen te staan dan contractarbeiders van Java. Bovendien kan men geen staat op hen maken en vereischen zij voortdurend nauwlettend toezicht. Als arbeider geniet de Atjeher geen bijzondere reputatie; de Javaan wint het in dit opzicht glansrijk van hem. Het komt zelden voor, dat een Atjeher langer dan 14 dagen geregeld werk verricht.

De gezondheidstoestand van het personeel was bevredigend. Doordien geen uitbreiding aan de onderneming werd gegeven, kon in de tweede helft van het verslagjaar het Europeesch personeel worden ingekrompen.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

Uit de, in verband met het voornemen van eenige belanghebbenden bij de thee-cultuur om ter Sumatra's Westkust eene theeonderneming tot stand te brengen, van wege het departement van landbouw ingestelde plaatselijke onderzoekingen (zie K. V. 1910, kol. 243/244) — welke hoofdzakelijk strekten tot beantwoording van de vraag, of in het genoemde gewest gronden zouden zijn aan te wijzen, geschikt voor het vestigen van een of meer particuliere thee-ondernemingen en daarnevens voor het invoeren van eene inlandsche theecultuur —, is gebleken dat onmiddellijk zou kunnen worden aangevangen met de exploitatie van een tweetal in erfpacht uit te geven perceelen in de nabijheid van Loeboeksikaping en van Taloe, dat een terrein in de nabijheid van Pajokoemboeh, op de noordelijke helling van den Sago, geschikt is om te zelfder tijd eene proef te nemen met de invoering van eene inlandsche theecultuur en dat een perceel nabij Moearolaboeh later voor eene eventueele uitbreiding van de cultuur dienst zou kunnen doen. In den omtrek van de eerstbedoelde twee perceelen zou tevens eene uitgestrektheid grond zijn te reserveeren voor de inlandsche theecultuur.

a. LANDBOUWONDERNEMINGEN OP GRONDEN DOOR HET GOUVERNEMENT IN ERFPACHT OF IN HUUR AFGESTAAN.

Voor deze rubriek zijn opgaven ontvangen van 76 ondernemingen, welke gezamenlijk beschikten over ongeveer 115 250 bouws, met eene beplante uitgestrektheid van ruim 15 800 bouws.

Bij 31 van deze 76 ondernemingen was koffie de hoofdcultuur, met eene opbrengst van 12 243 pikol, waaronder 2649 pikol Liberia-koffie, terwijl over 1909, ten aanzien van 22 ondernemingen, eene productie van 12 928 pikol gewone en Liberia-koffie was opgegeven.

Omtrent den oogst van andere, hetzij als hoofd- dan wel als bijproduct geteelde gewassen, zie men tabel I van bijlage OO.

b. LANDBOUWONDERNEMINGEN, WELKE (IN DE ONDER RECHTSTREEKSCH BESTUUR STAANDE STREKEN) UITSLUITEND BERUSTEN OP OVEREENKOMSTEN MET DE BEVOLKING.

De in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werkende onderneming van dezen aard besteedde in 1910 dezelfde prijzen voor de door de bevolking aan haar geleverde tabak als in 1909 (zie K. V. 1910, kol. 244). De oogst bedroeg 12 000 K.G., welke gesorteerd in de fermenteerschuur werd opgeslagen. Het weder was aanvankelijk niet gunstig voor de cultuur, doch later kwam daarin verbetering. Het product werd verkregen van eene uitgestrektheid van ongeveer 52 bouws. Sorteersters waren, niettegenstaande zij een zeer hoog loon (± f 4 per week) konden verdienen, moeielijk te bekomen.

c. LANDBOUWONDERNEMINGEN OP GRONDEN DOOR HET GOUVERNEMENT IN EIGENDOM AFGESTAAN.

De vele en overvloedige regens op Banda waren niet gunstig voor de notencultuur op de specerijperken, zoodat de oogst, evenals in 1909, is tegengevallen. De hevea-aanplantingen op de perken Namoeloe, Arcadië en Eldorado, welke 2½ jaar oud zijn, staan zeer goed en doen gunstige verwachtingen voor de toekomst koesteren. Op het perk Boetong werd een koffietuin aangelegd, waarin de boomen goed gedijen, terwijl op de perken Boven-Dender, Beneden-Dender, Combir en Raning vanille-aanplantingen voorkomen.

In Atjeh en onderhoorigheden werd ter hoofdplaats Koeta Radja aan den luitenant-Chinees een perceel in eigendom afgestaan, waarop de klappercultuur wordt gedreven.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden leveren de particuliere gronden rijst, klappers, nipah en brandhout op. De resultaten van den rijstoogst waren bevredigend.

In de residentie Menado zijn de notemuskaat-aanplantingen op de particuliere gronden van zeer weinig beteekenis geworden, daar het gewas plaats heeft moeten maken voor klappers.

Omtrent de overige particuliere landerijen in de buitenbezittingen valt niets bijzonders te vermelden.

Voor eene nominatieve opgave van de particuliere landerijen en specerijperken zie men bijlagen NN en OO van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1911.

d. LANDBOUWONDERNEMINGEN, GEVESTIGD OP GRONDEN, BIJ CONTRACT VERKREGEN VAN VORSTEN EN HOOFDEN VAN IN HET GENOT VAN ZELFBESTUUR GELATEN INLANDSCHE LANDSCHAPPEN.

In 1910 waren ter Oostkust van Sumatra in exploitatie 116 tabaksondernemingen, doch slechts van 112 zijn opgaven ontvangen (zie bijlage OO, sub II). De productie bedroeg 314 952 pikol, tegen 350 669 pikol van 115 ondernemingen in 1909. Op een viertal ondernemingen, waar in 1909 nog tabak werd geteeld, werd in 1910 overgegaan tot het drijven van andere cultures, hoofdzakelijk die van rubber en koffie. De hoeveelheid tabak, oogst 1909, die in 1910 op de Europeesche markt werd gebracht, bedroeg 273 725 pakken van 80 K.G., tegen 271 358 pakken van 75 K.G. in 1909 (oogst 1908). De opbrengst beliep ongeveer f 34 600 000, d. i. dooreengenomen f 0,81 per ½ K.G., of f 0,29 per ½ K.G. minder dan in 1909. Deze lagere marktprijs was een gevolg van de aan klimatologische invloeden te wijten minder goede qualiteit van het product, van meer aanbod dan vraag ter beurze en van de opheffing van de concurrentie bij den aankoop van tabak door de Oostenrijksche regie.

In de residentie Riouw en onderhoorigheden bevinden zich een 49-tal ondernemingen met eene gezamenlijke oppervlakte van ± 161 700 bouws. Opgaven werden slechts ontvangen van 22 ondernemingen, ter gezamenlijke uitgestrektheid van ± 76 000 bouws. De voornaamste producten waren gambir, caoutchouc, getahpertja, ananas en klappers.

In de Westerafdeeling van Borneo zijn 14 ondernemingen in exploitatie, waarop hoofdzakelijk rubber, ficus, peper en klappers worden geteeld.

De 5 ondernemingen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waaromtrent opgaven zijn ingediend, leverden caoutchouc, klappers en rotan op.

De onderneming Damar in de residentie Menado, groot 4300 bouws, is nog niet in exploitatie, terwijl 3 ondernemingen op de Sangi- en Talaud-eilanden, in hetzelfde gewest, ter gezamenlijke grootte van ± 119 bouws, zijn beplant met notemuskaat en klappers.

In de residentie Ternate en onderhoorigheden bevinden zich 2 ondernemingen, waarvan er één een aanplant heeft van ruim 2100 bouws. Zij voerde in 1910 398 pikol koffie en 240 pikol copra uit.

Een onderneming, groot 240 bouws, op het eilandje Kera in de baai van Koepang (Timor en onderhoorigheden) produceerde gedurende 1910 ongeveer 5000 klappers, terwijl van de in de onderafdeeling Bima op Soembawa gelegen onderneming Soengai Karanga, met eene uitgestrektheid van ± 10 000 bouws, de productie slechts 60 pikol koffie en 150 pikol copra bedroeg.

II. BOSCHWEZEN.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Bij Gouv. Bt. 18 Oct. 1910 n°. 17 (Ind. St. n°. 548) en 21 Jan. 1911 n°. 29 (Ind. St. n°. 106) zijn de definitief ingerichte djatibosschen, behoorende tot de boschcomplexen Tempoeran (res. Semarang) en Gedangan (resn. Semarang en Soerakarta), respectievelijk groot 6997 en 4093 H.A., afgescheiden van het boschdistrict Semarang—West-Soerakarta en tot houtvesterijen samengevoegd.

Het reglement voor den dienst van het boschwezen op Java en Madoera is, voor zooveel betreft de verstrekking van hout ten behoeve van door de inlandsche bevolking in gemeentedienst uit te voeren werken, nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 8 Oct. 1910 n°. 22 (Bijbl. Ind. St. n°. 7317).

De bepalingen op het gebruik van slaghamers en slagstempels of kloppers, dienende tot boschmerken, ondergingen wijziging bij Ord. van 3 April 1911 (Ind. St. n°. 275).

De in 1906 tot stand gekomen nieuwe indeeling van Java en Madoera in boschdistricten is gewijzigd bij Gouv. Bt. 25 Aug. 1911 n°. 27 (Ind. St. n°. 478).

a. Boschbeheer in engeren zin.

Uitgestrektheid en gesteldheid der bosschen. De oppervlakte der djatibosschen, die op ult. 1909 673 573 H.A. bedroeg, werd in hoofdzaak tengevolge van afschrijvingen wegens plaats gehad hebbende grensregelingen en de definitieve opmetingen van de boschdistricten Oost-Cheribon—Tegal en Madioen, bij het einde van 1910 vastgesteld op ± 670 000 H.A., waaronder echter niet zijn begrepen de nog onbekende oppervlakte van de djatibosschen in de residentiën Bantam, Djokjakarta (gedeeltelijk) en Soerakarta (gedeeltelijk), in de districten Djampangwetan, Djampangtengah en Pelaboehan der residentie Preanger-Regentschappen, zoomede in de afdeeling Keboemen der residentie Kedoe. Het areaal van de in stand te houden wildhoutbosschen (welke nog niet zijn opgemeten) onderging in 1910 zoo goed als geen verandering [1]) en kan, aan de hand van de gegevens der topografische kaarten, ruw op 1 000 000 H.A. geschat worden. De uitgestrektheid der niet in stand te houden wildhoutbosschen neemt steeds af, tengevolge van ontginningen en uitgifte in erfpacht.

De gesteldheid der bosschen bleef nagenoeg stationnair. Op den Tangkoeban Prahoe werden eenige stukken bosch, binnen de reserve-terreinen, door eene vulkanische uitbarsting vernield. Tegen het voorkomen van branden in de cultures zijn sedert geruimen tijd doeltreffende maatregelen genomen, waartoe in de eerste plaats gerekend moeten worden de aanleg van brandvrije strooken om de cultures, zoomede de aanstelling van brandwachten.

[1]) Voor verschillende wijzigingen in de voorloopige grenzen van de in stand te houden wildhoutbosschen en van de daartoe gerekend wordende, voor het weder aanleggen van bosschen in aanmerking komende terreinen, zie men Ind. St. 1910 nos. 584 en 585 en 1911 nos. 109, 182, 212, 365, 390, 417 en 418.

Grensregeling en afbakening der bosschen. In de houtvesterijen en in de boschdistricten Grobogan, Noord-Randoeblatoeng, Zuid-Randoeblatoeng, Blora, Todanan, Rembang, Kedewan, Padangan, Noord-Soerabaja, Madioen, Toeban en Bodjonegoro waren de djati- en de in stand te houden wildhoutbosschen in het begin van het verslagjaar alle geheel of zoo goed als geheel afgebakend. In de boschdistricten Oost-Preanger, Oost-Cheribon—Tegal, Banjoemas, Bagelen, West-Cheribon—Soemedang, Pekalongan—Kendal, Zuid-Soerabaja, Besoeki, Kedoe—Djokjakarta, Semarang—West-Soerakarta, Japara, Ngawi—Oost-Soerakarta, Ponorogo, Kediri, West-Preanger—Bantam en Pasoeroean werden deze werkzaamheden over 't algemeen met kracht voortgezet.

Verschillende andere werkzaamheden met de voorloopige inrichting der djatibosschen in verband staande. In de boschdistricten Oost-Cheribon—Tegal, Padangan, Noord-Soerabaja—Madoera, Ngawi—Oost-Soerakarta, Besoeki, Pekalongan—Kendal en Kedewan werd aan de samenstelling van nieuwe voorloopige bedrijfsplannen gewerkt; van de laatstgenoemde twee districten werden die plannen in het verslagjaar nagenoeg voltooid.

Geheel of ten deele kwamen tot stand: 1 houtvesterswoning, 11 opzienerswoningen en 53 woningen voor de inlandsche boschpolitie. Van het totale beheerspersoneel in de boschdistricten en houtvesterijen en van het personeel bij de inrichtingsbrigade waren op ult. 1910 in gouvernementswoningen gehuisvest: 28 houtvesters, 6 adjunct-houtvesters, 77 hoofdopzieners en opzieners, 21 Europeesche leerling-opzieners, 3 inlandsche leerling-opzieners, 198 mantri's-boschpolitie en 296 boschwachters.

De aanleg van wegen, paden en sleuven werd voortgezet.

Djaticulturen. In het verslagjaar werden 6556 H.A. nieuwe djaticulturen aangelegd (4745 H.A. in de boschdistricten en 1811 H.A. in de houtvesterijen), terwijl van de culturen van 1909 6653 H.A. (5167 H.A. in de boschdistricten en 1486 H.A. in de houtvesterijen) en van de andere aanplantingen 16 176 H.A. (14 565 H.A. in de boschdistricten en 1611 H.A. in de houtvesterijen) onderhouden werden. De totale kosten bedroegen f 355 447.

De herbossching door middel van opslagculturen werd, overal waar voldoende opslag aanwezig is, toegepast, zoo noodig met inboeting op de plaatsen waar de opslag te ijl is. Het bevorderen van opslag in nog niet gekapt bosch had tot dusver niet veel succes; echter heeft men in Madioen, door het in stand houden van in het geringde bosch voorkomende kiemplantjes, den opslag met weinig kosten belangrijk kunnen vermeerderen.

Met goed gevolg werd op verschillende plaatsen het systeem toegepast om de planters gedeeltelijk in natura (padi, karbouwen, koeien, gereedschappen) te betalen. Het

aanwerven van planters uit andere residentiën leverde weinig succes op.

In den laatsten tijd worden pogingen aangewend om culturen aan te leggen, zonder de terreinen vooraf schoon te branden.

Wildhoutculturen. Gedurende het verslagjaar werden in hoofdzaak de oude reboisaties onderhouden, terwijl nieuwe aanleg alleen plaats vond in de boschdistricten Ngawi—Oost-Soerakarta, Ponorogo, Zuid-Soerabaja, Pasoeroean en Kedoe—Djokjakarta. In het boschdistrict Madioen werd de proefcultuur met trenggoeli op den Goenoengpandan voortgezet.

Voor wildhoutcultuur, uitgezonderd die in de djatibosschen en die van caoutchouc, werd besteed f 16 504, terwijl ten laste van de reboisatie van kale bergstreken f 20 246 en f 3933 werd uitgegeven, respectievelijk voor afbakening en cultuur.

Caoutchoucculturen. In het areaal der caoutchoucculturen werd belangrijke wijziging gebracht. Vooral in Rembang vonden, met het oog op het klimaat en de minder geschikte bodemgesteldheid, verschillende afschrijvingen plaats. Op het einde van 1910 bedroeg de beplante uitgestrektheid 6900.50 H.A., waarvan 5986.50 H.A. Ficus elastica, 877 H.A. Hevea brasiliensis, 29 H.A. Castilloa elastica, 7½ H.A. Manihot Glaziovii en ½ H.A. Manihot dichotoma. Van deze culturen waren 1029 H.A. Ficus elastica en 140 H.A. Hevea brasiliensis zonder duurzaam bedrijf. Aangelegd werden 378 H.A. nieuwe cultuur. Castilloa elastica werd, evenals vorige jaren, niet bijgeplant, omdat deze soort te veel onderhevig is aan ziekten en het product zoowel in hoeveelheid als in hoedanigheid ten achter staat bij dat van Hevea en Ficus. De ontwikkeling van de nieuwe aanplantingen was gunstig.

In het boschdistrict Oost-Preanger—Krawang werd eene proef genomen met het tusschenplanten van robusta-koffie in de Hevea-culturen, ten einde uit de opbrengst daarvan de kosten van aanleg en onderhoud der caoutchouc-aanplantingen te bestrijden.

Brandschade kwam bijna niet voor; alleen in Bandjaran werd 1 H.A. Hevea-cultuur door brand vernield. In de Ficusculturen werd nog al schade aangericht door boktorlarven, terwijl djamoer-oepas vrij ernstig optrad in de Hevea-aanplantingen, waar bovendien vele jonge planten door wilde varkens vernield werden. Door doeltreffende maatregelen werden deze plagen echter spoedig tot staan gebracht of verminderd.

De in 1910 ten verkoop naar Europa verzonden hoeveelheid caoutchouc bedroeg 17 596 K.G., waarvan de netto-opbrengst f 96 960 beliep. De exploitatie-kosten bedroegen f 37 677.

In den loop van het verslagjaar werden een 2-tal houtvesters speciaal belast met de leiding van en de controle op het caoutchoucbedrijf van het boschwezen, ten einde zoowel de noodige eenheid in het bedrijf te brengen, als om een intensiever beheer voor te bereiden en in te voeren.

Bij Gouv. Btn. 5 April en 26 Aug. 1911 nos. 25 en 41 (Ind. St. nos. 276 en 489) zijn de caoutchouc-culturen Tjikoempaj en Tjipinang, Merboeh, Kali-telo, Balong en Banjoemanis, de beide eersten gelegen binnen de grenzen van de gelijknamige boschcomplexen, de overige binnen de boschdistricten Pekalongan—Kendal en Japara en de houtvesterijen Ngarengan en Bandjaran, van de betrekkelijke beheerseenheden afgescheiden en tot een 5-tal caoutchouc-ondernemingen van het boschwezen samengevoegd. De door gestraften aangelegde caoutchoucculturen op het eiland Noesa Kambangan zijn op ult. 1910 naar den werkkring van het departement van justitie overgebracht.

Exploitatie der djati- en der wildhoutbosschen. De gezamenlijke opbrengst aan djatihout, exclusief het uitdunningsmateriaal, bedroeg 294 018 M³. timmerhout en 896 684 stapelmeter brandhout, tegen respectievelijk 263 039 M³. en 890 898 stapelmeter in 1909. Daarvan werd verkregen door geregelde exploitatie: in eigen beheer 116 815 M³. en 364 935 stapelmeter en door tusschenkomst van aannemers 166 749 M³. en 530 100 stapelmeter, welke cijfers in 1909 respectievelijk waren 108 652 M³. en 416 263 stapelmeter en 142 530 M³. en 472 215 stapelmeter. De eigen exploitatie stijgt voortdurend als gevolg van de vorming van houtvesterijen en van de vervanging van den balkenkap door rondhoutexploitatie.

Door ongeregelde exploitatie werden verkregen: *krachtens last* (ten behoeve van 's lands- en gemeente-werken) 9757 M³. en 447 stapelmeter en *krachtens vergunning* 697 M³. en 1202 stapelmeter.

De totale opbrengst van het wildhout bedroeg 20 744 M³. timmerhout en 43 983 stapelmeter brandhout. Hiervan werd door ongeregelde exploitatie verkregen 4174 M³. en 10 341 stapelmeter.

De houtprijzen waren wederom bevredigend. De uitvoer van djatihout steeg tot 64 828 M³. (44 847 M³. in 1909).

De onderhandsche verkoop van in eigen beheer gekapt hout bracht ± f 1 205 000 op.

Aan den afstand van de geheele productie van bepaalde houtvesterijen en van andere exploitaties in eigen beheer, hetzij bij openbare inschrijving, hetzij bij onderhandsch contract, werd in het verslagjaar nog eenige uitbreiding gegeven.

De verkoop van hout voor desa-loemboengs steeg van 692 M³. (met eene geldswaarde van f 9772) tot 2195 M³. (met eene geldswaarde van f 38 837), terwijl het bedrag, dat als afbetaling in 's lands kas vloeide, klom van f 6989 tot f 21 739.

In verband met de betrekkelijke schaarschte en de voortdurende prijsstijging van het djatihout werd door verscheidene houtverbruikende departementen de wenschelijkheid betoogd om het door hen benoodigde hout zooveel mogelijk rechtstreeks door den dienst van het boschwezen uit de eigen exploitaties te doen verstrekken, waartegen intusschen, ook met het oog op de belangen van den houthandel, in beginsel bezwaar bestond. Alleen toen het ondoenlijk bleek tegen aannemelijke prijzen de voor de lijn Tjikampek—Cheribon benoodigde dwarsliggers te verkrijgen, werden door het boschwezen 55 715 stuks van dat artikel verstrekt. In hoofdzaak tengevolge hiervan is het bedrag van de regularisatie-waarde van verstrekt gekapt hout gestegen tot f 148 777, tegen f 121 505 in 1909.

In 1910 liepen 9 perceelen af, terwijl een gelijk aantal nieuwe in werking kwam.

De ontwerp-contracten voor retributie-perceelen zijn nader gewijzigd bij Gouv. Btn. 26 Aug. 1910 n°. 18 (Bijbl. Ind. St. n°. 7313) en 28 Maart 1911 n°. 37 (Bijbl. Ind. St. n°. 7358).

Door verkoop of op andere wijze kwam aan de inlandsche bevolking ten goede 27 698 M³. timmerhout en 79 423 stapelmeter brandhout.

De lengte van de ten behoeve van den houtafvoer door het boschwezen aangelegde railbanen bedroeg ult. 1910 375 K.M.

Uitdunning van bosschen. Van de djativerjongingen, die bij het einde van 1909 eene oppervlakte van 160 875 H.A. besloegen, werden in het verslagjaar gedund 9404 H.A. De inkomsten bedroegen f 164 691, de uitgaven f 73 646, zoodat een netto-opbrengst werd verkregen van f 91 045, of f 9,68 per H.A.

Bewaking der bosschen. De toestand in de houtvesterijen met haar intensief beheer was beter dan in de boschdistricten; in de in stand te houden wildhoutbosschen, waar voldoende personeel ontbrak, was de bewaking zeer bezwaarlijk. In Krawang hadden de af te schrijven djatiboschjes veel te lijden van diefstal. In Semarang liet in de noordelijke complexen de toestand nog zeer veel te wenschen over, terwijl die in Ngawi—Oost-Soerakarta en Kediri bepaald ongunstig was te noemen.

b. Definitieve inrichting.

Algemeene opmerkingen. Wegens den toenemenden arbeid bij het beheer en het tekort aan beheerspersoneel, moesten de werkzaamheden bij de inrichting eenigermate worden beperkt. In verband hiermede werden aan dit onderdeel van den dienst onttrokken 4 houtvesters, 1 adjunct-

houtvester der 1ste klasse en 4 idem der 2de klasse. Het opzieners-personeel onderging eene kleine vermeerdering.

De uitgaven voor de definitieve inrichting bedroegen f 229 847, waarvan f 129 853 voor bezoldiging en reiskosten van personeel.

Grensregelingen en afbakeningen. Nieuwe grensregelingen en afbakeningen werden in 1910 niet onderhanden genomen; men bepaalde zich tot partieele grenswijzigingen en onderhoud van de grenzen der complexen, waarvan de inrichting tot houtvesterijen onderhanden was.

Opneming en kaarteering. De in 1910 verrichte opmetingen worden geraamd overeen te komen met de complete opmeting en kaarteering van 46 300 H.A. bosch-areaal (31 910 H.A. in 1909). Het tot ult. 1910 gereed gekomen meetwerk staat, volgens schatting, gelijk met de volledige opmeting en kaarteering van 524 800 H.A., of circa 78 % van de totale djatibosch-oppervlakte. Aan het einde van het verslagjaar bestonden volledige kaarten op de schalen van 1 : 10 000 en 1 : 25 000 van 428 007 H.A.

Indeeling der bosschen. Gedurende 1910 werden in de in te richten complexen wederom verschillende sleuven, paden, wegen en bruggen aangelegd.

Boschbeschrijving. Met de werkzaamheden voor de herziening van het bedrijfsplan der houtvesterij Toeder werd een aanvang gemaakt. De boschbeschrijvingen van de boschcomplexen Oost-Pati, West-Pati, Karanggede en Ngliron kwamen gereed, terwijl die van de complexen Soeloer, Kedinding en Ngawoen werden voortgezet.

Bedrijfsplannen. Het bedrijfsplan voor het tot houtvesterij ingerichte boschcomplex Tempoeran (zie hiervóór) kwam gereed. Het herziene bedrijfsplan van Noord-West-Wirosari, loopende over de periode 1911 t/m 1920, werd in November 1910 goedgekeurd. Aan het einde van 1910 was de definitieve inrichting gereed van 19 houtvesterijen, alsmede van het boschcomplex Regaloh.

c. PERSONEEL.

Op ult. 1910 waren in functie: 1 hoofdinspecteur (chef van den dienst), 5 inspecteurs (van wie 1 voor de buitenbezittingen, 3 voor de controle van het beheer op Java en Madoera en 1 chef van de inrichting, tevens belast met de controle van het beheer van enkele boschdistricten en houtvesterijen), 47 houtvesters (van wie 2 bij het hoofdbureau, 34 bij het beheer, 7 bij de inrichting, 1 bij het botanisch onderzoek, 2 bij het caoutchouc-bedrijf en 1 in de buitenbezittingen), 7 adspirant-houtvesters (van wie 6 bij het beheer en 1 bij de inrichting), 9 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 10 adjunct-houtvesters der 2de klasse (van wie 2 bij de inrichting), 10 hoofdopzieners (van wie 1 werkzaam op het eiland Billiton), 85 Europeesche opzieners (van wie 4 bij de inrichting), 51 Europeesche leerling-opzieners (van wie 4 bij de inrichting), 6 inlandsche opzieners, 3 inlandsche leerling-opzieners, 2 chef-opnemers, 8 Europeesche opnemers, 24 mantri's-opnemer, 268 mantri's-politie en 424 boschwachters. Met buitenlandsch verlof waren 8 houtvesters, 3 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 2 adjunct-houtvesters der 2de klasse en 1 Europeesche opziener.

d. BATEN EN LASTEN.

De inkomsten van het boschwezen (exclusief de waarde, ad f 164 900, van het op last gekapte hout voor desawerken) bedroegen f 6 321 100 en de uitgaven f 4 077 110. De netto-inkomsten waren mitsdien f 2 408 890, of zonder bijrekening van de genoemde waarde, f 2 243 990, d. i. f 691 090 meer dan de raming en f 345 574 meer dan het saldo in 1909. Het saldo is grooter dan in eenig jaar te voren, hetgeen in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan de levendige vraag naar djatihout in binnen- en buitenland, waardoor de particuliere houtaankap-ondernemingen eene grootere hoeveelheid hout tegen goede prijzen van de hand konden zetten en de exploitatiewerkzaamheden in de bosschen dus krachtig voortgang konden vinden, terwijl ook met de exploitaties in eigen beheer zeer gunstige financieele resultaten werden behaald.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Het beheer van de bosschen in de buitenbezittingen bleef ook in 1910 hoofdzakelijk toevertrouwd aan de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur. In het landschap Boeton (Celebes en onderhoorigheden) werd het noodige personeel geplaatst voor eene proefexploitatie van de djatibosschen aldaar [1]). Op het eiland Billiton waren werkzaam een hoofdopziener (vgl. K. V. 1910, kol. 251), zoomede 1 mantri-politie en 4 boschwachters tot tegengang van boschdiefstallen.

Naar Borneo, de Lampongsche districten, Djambi en Palembang werden door den inspecteur voor de buitenbezittingen en door een tijdelijk daartoe beschikbaar gestelden houtvester dienstreizen ondernomen in verband met de voorgenomen uitgifte van concessies tot het winnen van djeloetoeng. Dergelijke concessies werden sedert verleend: voor eene uitgestrektheid van 531 000 H.A. in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en voor eene uitgestrektheid van 250 000 H.A. in de residentie Palembang, beide aan de Nederlandsch-Indische Boschproductenmaatschappij te Amsterdam en voor eene uitgestrektheid eveneens van 250 000 H.A. in de residentie Palembang aan SCHÖN EN Co's Boschproductenmaatschappij, mede te Amsterdam. Het verleenen der concessies heeft ten doel het uitroeien van djeloetoengboomen, waartoe de vrije exploitatie door de inlandsche bevolking binnen een beperkt aantal jaren voeren moet, te voorkomen. Zij stellen daarom voor de vrije exploitatie in de plaats eene exploitatie door een ondernemer, die èn door de concessie-voorwaarden èn door zijn eigen belang tot toepassing van eene rationeele exploitatie-wijze wordt genoopt.

Een inspecteur en een houtvester werden naar de Oostkust van Sumatra en naar Sumatra's Westkust gedirigeerd om een onderzoek in te stellen naar de ontwouding van de bergen in die streken, met het oog op de watervoorziening van de lager gelegen landbouwgebieden.

In de residentie Oostkust van Sumatra bedroeg het aantal balkenkapperijen, plankenzagerijen, houtskoolbranderijen en brandhoutkapperijen, waarvoor licentie werd verleend, respectievelijk 96, 14, 48 en 48. Aan cijns werd ontvangen f 100 385, tegen f 66 683 in 1909.

Omtrent den uitvoer gedurende 1910 van in de buitenbezittingen door de bevolking ingezamelde boschproducten zij verwezen naar de algemeene handelsstatistiek.

In Mei 1911 (zie Jav. Ct. n°. 53) is door den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden eene keur uitgevaardigd op het koopen of aannemen door gouvernements-onderhoorigen van boschproducten in de zelfbesturende landschappen van dat gewest, waar van wege de zelfbesturen belasting op den uitvoer van die artikelen geheven wordt.

[1]) In het belang van de exploratie en proefexploitatie van de bosschen in het landschap Boeton zijn fondsen beschikbaar gesteld, terwijl eveneens gelden zijn uitgetrokken voor aan de inlandsche hoofden van dat landschap uit te keeren schadeloosstellingen wegens het gemis van inkomsten uit die bosschen (Gouv. Btn. 31 Maart en 29 Nov. 1910 nos. 27 en 41 en 6 Febr. 1911 n°. 1).

III. VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST EN VEETEELT.

A. VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST.

Bij het einde van 1910 waren bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in functie 1 inspecteur, chef van den dienst, 2 adjunct-inspecteurs, 30 Europeesche veeartsen in gewonen dienst (zie Ind. St. 1910 n°. 494) en 2 Europeesche veeartsen boven de formatie, 9 inlandsche veeartsen en 82 mantri's, van wie 13 in vasten dienst (zie Ind. St. 1910 n°. 116) [1]) en 69 in tijdelijken dienst. Drie Europeesche veeartsen vertoefden op dat tijdstip met verlof in Europa.

Ingevolge Gouv. Bt. 7 Sept. 1910 n°. 35 (Ind. St. n°. 473) mogen de aan het veeartsenijkundig laboratorium en den cursus tot opleiding van inlandsche veeartsen (thans inlandsche veeartsenschool; zie Ind. St. 1910 n°. 682) te Buitenzorg verbonden veeartsenijkundige ambtenaren geen particuliere veeartsenijkundige praktijk uitoefenen.

Eene regeling met betrekking tot de bezoldiging van den inspecteur bij den veeartsenijkundigen dienst is getroffen bij Gouv. Bt. 14 Maart 1911 n°. 44 (Ind. St. n°. 223).

De in Ind. St. 1901 n°. 226 opgenomen instructie voor den inspecteur en de gouvernementsveeartsen onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 12 Mei 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 327).

In het studiejaar 1909/1910 kwamen alle vier klassen van gemelden cursus in werking. Aan den eenigen leerling van het vierde studiejaar kon bij het einde van het schooljaar het diploma van inlandsch veearts worden uitgereikt, waarna hij benoemd werd tot inlandsch assistent-leeraar aan de school; tot de vierde klasse werden bevorderd 3 van de 4 leerlingen; tot de derde klasse geen der 3 leerlingen; tot de tweede klasse 6 van de 7 leerlingen, terwijl bij het begin van het studiejaar 1910/1911 van de 24 candidaten er 8 als leerling tot de eerste klasse werden toegelaten.

Bij den cursus voor hoefbeslag te Bandoeng konden in het begin van 1911 de eerste 3 diploma's worden uitgereikt. De bevolking kocht 372 kaarten voor hoefbeslag, welke kaarten voor f 1,50 à f 2 worden beschikbaar gesteld; voor het beslag van elken hoef wordt dan een hoek van de kaarten afgeknipt.

In 1910 werden bij het veeartsenijkundig laboratorium 125 onderzoekingen verricht ten behoeve van de praktijk. Voorts werden 738 sera van paarden onderzocht op hun agglutineerend vermogen tegenover kwade droes-bacillen. De bereiding van malleine, tuberculine en andere entingsstoffen nam zeer veel tijd in beslag.

De bezoldiging van den assistent bij het laboratorium is bij Gouv. Bt. 31 Dec. 1910 n°. 5 (Ind. St. n°. 683) nader geregeld, terwijl bij diezelfde gelegenheid een laborant is in dienst gesteld.

De gezondheidstoestand van den veestapel, hoewel over het algemeen bevredigend, liet echter hier en daar te wenschen over. Mond- en klauwzeer kwam weliswaar op geheel Java en Madoera voor, doch had, als gewoonlijk, veelal een zeer goedaardig karakter; in de buitenbezittingen kon verbreiding van de ziekte bij tijdige ontdekking steeds voorkomen worden. Op Java en Madoera werd in 1910 nauwkeuriger aangifte gedaan van aan malleus lijdende paarden, hetwelk eene meer afdoende bestrijding van de ziekte mogelijk maakte; in de buitenbezittingen bleef de ziekte meestal tot sporadische gevallen beperkt [2]). De bestrijding van surra op Java had in 1910 zeer gunstige resultaten; het aantal gevallen verminderde sterk. Saccharomycose nam op Java en Madoera voortdurend af; daarentegen vertoonde de ziekte zich vrij uitgebreid ter hoofdplaats Makasser, doch met gunstig verloop. Van tuberculose, Texas-koorts en septichaemia werden op Java slechts enkele gevallen geconstateerd; laatstgemelde ziekte kwam ook hier en daar in de buitenbezittingen voor en wel het meest op Celebes. Runderpest werd slechts in acht gevallen in Tapanoeli vastgesteld. Miltvuur kwam voor in een viertal residenties op Java; de ziekte trad zeer uitgebreid op in de residentiën Palembang en Djambi, doch was aan het einde van het verslagjaar nagenoeg geheel geweken. Sarcoptes-schurft werd in verschillende streken vrij veelvuldig aangetroffen bij geiten en jonge buffels. Piroplasmose werd slechts sporadisch geconstateerd. Hondsdolheid kwam op Java 139 malen voor; in de buitenbezittingen zelden. Van de niet besmettelijke ziekten deden zich voor: tetanus, koliek en goedaardige droes bij paarden, voor het meerendeel met gunstig verloop, zoomede kwaadaardige kopziekte en vaginitis contagiosa bij het rund, doch in beperkte mate.

Aangezien opnieuw gebleken was, dat de runderpest door uit Achter-Indië ingevoerd vee werd aangebracht, werden de hoofden van gewestelijk bestuur in de buitenbezittingen in Juli 1910 uitgenoodigd om, met gebruikmaking van de hun bij Ord. van 11 Jan. 1897 (Ind. St. n°. 26) verleende bevoegdheid, met ingang van 1 Januari 1911 [3]) den invoer van vee uit Azië te verbieden. Voorts zijn verbodsbepalingen uitgevaardigd op den invoer van vee uit het niet op het eiland Sumatra gelegen gedeelte der residentie Riouw en onderhoorigheden, voor zoover die invoer thans nog is toegelaten (Ind. St. 1911 n°. 166), zoomede op den import van runderen uit Australië, met het oog op de in enkele gedeelten van dat gebied heerschende veeziekte (Ind. St. 1911 n°. 134, juncto n°. 351). Met gebruikmaking van de daarbij verleende bevoegdheid is bij Gouv. Bt. 31 Mei 1911 n°. 21 (Ind. St. n°. 352) onder zekere voorwaarden de invoer toegestaan van runderen, afkomstig uit de niet besmette streken van Australië en bestemd om te worden geslacht.

In November 1909 werd door den directeur van landbouw aan de hoofden van gewestelijk bestuur medegedeeld, dat, in het belang van eene betere malleusbestrijding, tegemoetkomingen konden worden verleend aan eigenaren van aan die ziekte lijdende paarden, ingeval zij tijdig hiervan kennis gaven en genegen waren alle aangetaste dieren te doen afmaken. Voorts werden in Maart 1910 maatregelen getroffen ter bestrijding van surra, in hoofdzaak bestaande in het verbod om het vee te laten weiden tusschen zonsop- en ondergang in streken waar de ziekte heerschende is.

In Juli 1910 zijn de gouvernements-veeartsen door den directeur van landbouw aangespoord om gegevens te verzamelen aangaande nog onbekende infectieziekten onder het vee, terwijl gelijktijdig aanwijzingen verstrekt werden voor het miltvuuronderzoek.

In 1910 werd ten behoeve van den veeartsenijkundigen dienst uitgegeven f 457 603, waaronder f 62 618 voor uitgaven in verband met de maatregelen tegen hondsdolheid en ter voorkoming of beteugeling van besmettelijke ziekten. Voor 1909 bedroegen deze kosten respectievelijk f 364 240 en f 29 714 (verbeterde opgaven).

[1]) Bij Gouv. Bt. 3 Jan. 1911 n°. 55 (Ind. St. n°. 26) is het aantal mantri's in vasten dienst met 8 vermeerderd.

[2]) Alleen in de onderafdeelingen Soemba en Taliwang (Timor en onderhoorigheden) kwam de ziekte nog veelvuldig voor, zoodat in het verslagjaar 1038 paarden na onteigening moesten worden afgemaakt en, in verband met de bestrijding der ziekte, 7772 paarden werden geregistreerd.

[3]) Voor zooveel Banka betreft werd, in verband met de loopende leveringscontracten, de datum op 1 Januari 1912 vastgesteld, waarop echter, met het oog op de in Britsch-Indië en Siam heerschende veeziekten, in Juni 1911 moest worden teruggekomen.

B. VEETEELT.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Bij de tamme stoeterij te Padalarang [1]) was in 1910 de algemeene gezondheidstoestand zeer goed. Bij het einde van dat jaar waren aanwezig 5 dekhengsten, 63 Sandelhout-fokmerries en 7 Australische fokmerries; het aantal veulens vermeerderde met 44 en bedroeg aan het einde van het jaar 117.

Op ult. 1910 waren in de afdeeling Krawang (Batavia) 3 dekhengsten aanwezig.

In de Preanger-Regentschappen waren 74 dekhengsten gestationneerd. Gedekt werden 3877 merries, tegen 2374 in 1909; het aantal veulens beliep in 1910 737, tegen 585 in 1909. In de afdeeling Soekaboemi werden 113 paarden gecastreerd; ook in de districten Djampangwetan, Tjikondang en Tjidamar der afdeeling Tjiandjoer is de castratie ter hand genomen.

De 3 gouvernements-dekhengsten in de afdeelingen Galoeh en Madjalengka (Cheribon) verwekten 20 veulens.

Een der beide hengsten van de inlandsche vereenigingen in het onderdistrict Limpoeng der residentie Pekalongan werd afgekeurd. Van den anderen hengst werd een goed gebruik gemaakt.

De twee in de bergdesa's Batoer en Kopeng (Semarang) geplaatste dekhengsten verwekten ieder ± 40 afstammelingen, die fraai gebouwd waren en voor flinke prijzen verkocht werden. Van de twee in de residentie Rembang aanwezige hengsten werden 21 veulens verkregen.

In de residentie Banjoemas waren ook in 1910 5 gouvernements-Sandelhout-dekhengsten ter beschikking, terwijl door de inlandsche bevolking door tusschenkomst van den veterinairen dienst nog een schimmel Sandelhout-dekhengst werd aangekocht. De hengsten voldeden goed. Bij wijze van proef werden 6 Australische fokmerries ingevoerd.

De 6 gouvernements-Sandelhout-dekhengsten in de afdeelingen Magelang en Keboemen van de residentie Kedoe verwekten 12 veulens; de bevolking van de afdeelingen Temanggoeng en Wonosobo bezat 8 hengsten, die, volgens opgaaf, 10 veulens verwekten. Van vele geboorten werd echter geen aangifte gedaan. Het aantal dekkingen bedroeg 275. Het aantal afstammelingen van de Australische fokmerries in het regentschap Karanganjar is tot nu toe gering. De bevolking van dat regentschap heeft in 1910 twee Sandelhout-hengsten aangekocht.

In de residentie Djokjakarta werden van de 3 gouvernementsdekhengsten 12 veulens verkregen. Door de bevolking werden, met voorschot van het Gouvernement, 30 Australische merries aangevraagd, waarvan er in 1910 10 geleverd werden.

In de residentie Madioen waren in het verslagjaar 4 gouvernements-dekhengsten gestationneerd, die 237 dekkingen verrichtten. Het aantal voor rekening van de bevolking in het district Tengger (Pasoeroean) aangekochte hengsten klom tot 4.

Ter bevordering van de paarden- en veeteelt zijn bij Gouv. Bt. 16 Sept. 1910 n°. 2 bedragen van f 111 000 en f 10 000 beschikbaar gesteld voor den aankoop in Britsch-Indië respectievelijk van vee van Bengaalsch ras en van een 5-tal hengsten van Arabisch ras, ter verstrekking aan de inlandsche bevolking van verschillende streken van Nederlandsch-Indië.

Aan de inlandsche bevolking van de afdeeling Soemedang (Preanger-Regentschappen) werd in 1910 een Bengaalsche stier verstrekt. De proef met het verschaffen van Madoera-vee in die afdeeling en in de afdeeling Soekapoera (zie K. V. 1910, kol. 254) is als geslaagd te beschouwen.

Van de 19 buffeldekstieren, die aan de inlandsche bevolking van de residentie Cheribon verstrekt werden (zie l. a. p.), werden weinig resultaten verkregen. Aan het einde van het verslagjaar waren er nog 9 stieren over; de andere waren gestorven of ongeschikt geworden. Ook de aankoop van de 200 buffelkoeien van Soembawa is tegengevallen, wijl de dieren niet sterk genoeg bleken. Voor de bevolking werden in 1910 126 Madoereesche koeien aangevoerd.

Van de door de bevolking van de residentie Pekalongan aangeschafte dekstieren werd zeer druk gebruik gemaakt. In 1910 werden door het Gouvernement nog 37 dekstieren ingevoerd. Gecastreerd werden 999 buffelstieren.

De Balineesche dekstieren van de bevolking in de residentie Soerabaja verwekten 438 kalveren; van de beide Bengaalsche dekstieren is het aantal kalveren niet juist op te geven. Met de castratie werd een aanvang gemaakt; in 1910 werden reeds 737 runderstieren aan die bewerking onderworpen.

Door het Gouvernement werden in de residentie Rembang 49 Bengaalsche dekstieren ingevoerd, die 650 maal dekten en 223 kalveren verwekten. In 1910 werden 7185 runderstieren gecastreerd.

In de residentie Pasoeroean werden vaste stieren-stations aangewezen, waarbij 67 dekstieren van verschillend ras 2153 dekkingen verrichtten, tengevolge waarvan in 1910 de geboorte van 297 kalveren werd aangegeven. De castratie werd, waar noodig, voortgezet.

De bevolking in de residentie Besoeki bezat een 7-tal springstieren. Voor den aankoop van fokvee voor de afdeeling Banjoewangi werd een regeeringssubsidie van f 25 000 beschikbaar gesteld, waarvan in 1910 f 4161 werd gebruikt. Ook werd wederom met behulp van de afdeelings-kredietinstelling eenig melkvee door de bevolking aangekocht.

In de residentie Madioen waren met steun van gouvernementswege gestationneerd 18 Javaansche, 4 Bengaalsche en 66 Madoereesche dekstieren, die 64 kalveren verwekten. Gecastreerd werden 1982 runderstieren. Bij Gouv. Bt. 14 Maart 1911 n°. 16 werd een bedrag van f 13 500 beschikbaar gesteld voor den aankoop van fokstieren ten behoeve van de bevolking in de afdeelingen Magetan, Ngawi en Ponorogo.

Het aantal fokstieren in de residentie Kediri vermeerderde met een 12-tal van Bengaalsch ras. In 1910 werden 2000 runderstieren gecastreerd.

In de residentie Djokjakarta werden gestationneerd 24 Madoereesche en 25 Balineesche dekstieren, terwijl 10 buffelstieren uit Banjoemas werden inevoerd. Gecastreerd werden 431 runderstieren.

Van gouvernementswege werden in de controle-afdeeling Bodja (Semarang) eenige Bengaalsche en Madoereesche stieren ingevoerd, terwijl in de controle-afdeeling Selokaton 52 koeien en 2 stieren van het Ongole-ras werden geïmporteerd. In de afdeeling Salatiga waren van het met gouvernements hulp aangeschafte fokvee nog aanwezig 227 Bengaalsche, 52 Javaansche en 8 Australische stieren, welke in het verslagjaar 9004 koeien dekten en 3388 kalveren verwekten. Gecastreerd werden 752 dieren.

In de residentiën Kedoe, Madoera en Banjoemas werden in het verslagjaar respectievelijk 5651, 936 en 4345 runderstieren gecastreerd.

In de controle-afdeeling Soekanagara (Preanger-Regentschappen) werd in 1910 geld bijeen gebracht om door tusschenkomst van den gouvernements-veearts op Madoera eenige vetstaartschapen aan te koopen.

De in de residentie Madoera genomen proef met het importeeren van Merino-schapen moet als mislukt worden beschouwd.

Wegens de slechte resultaten van het fokken van raskippen aan het fokstation te Buitenzorg, werd het daar aanwezige pluimvee over verschillende streken van Java en Sumatra's Oostkust verdeeld, doch ook op die wijze werd weinig of niets bereikt.

In de veterinaire ressorten Bandoeng en Soekaboemi werden respectievelijk op 35 en 23 plaatsen gelden beschikbaar

[1]) De in Augustus 1905 (zie K. V. 1906, kol. 89/90) als aanhangsel van het remonte-depot te Padalarang opgerichte tamme stoeterij is bij Gouv. Bt. 13 Juli 1911 n°. 32 (zie Jav. Ct. n°. 58) tot eene zelfstandige inrichting verheven. Beide instellingen zijn, ingevolge Gouv. Bt. 17 Sept. 1910 n°. 24 (Ind. St. n°. 493), onder het beheer van één directeur gesteld.

gesteld voor de uitkeering van premiën aan houders van fokmerries met veulens, terwijl in de afdeeling Salatiga (Semarang) eene tentoonstelling van stieren, koeien en fokmerries gehouden werd. Overigens moest in verschillende afdeelingen, met het oog op de heerschende cholera, van het houden van tentoonstellingen, enz. worden afgezien.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Het aantal hengsten van de gouvernements-paardenfokkerij ter Sumatra's Westkust bedroeg bij het einde van 1910 74, verdeeld over 29 stations (waarvan 28 in de Padangsche Bovenlanden en één in de Padangsche Benedenlanden). Er werden 3525 merries gedekt, terwijl 314 veulens geboren werden.

In de residentie Palembang werden door het Gouvernement twee dekhengsten aan de bevolking afgestaan.

In de onderafdeeling Koerintji (Djambi) werd ter verbetering van den paardenstapel een Sandelhout-dekhengst ingevoerd.

In de afdeeling Simeloengoen en Karo-landen van de residentie Oostkust van Sumatra werden door de landschapskassen 4 Sandelhout- en 2 Batak-hengsten aangekocht, welke zeer in den smaak vielen; hunne afstammelingen brachten hooge prijzen op.

Van een tweetal door het Gouvernement op Lombok geplaatste dekhengsten werd weinig gebruik gemaakt.

Van de in de residentie Timor en onderhoorigheden geplaatste dekhengsten werden verscheidene veulens verkregen.

Van de in de residentie Padangsche Bovenlanden ingevoerde Bengaalsche stieren werden nog geen afstammelingen aangegeven. De castratie van minderwaardige stieren werd het geheele jaar geregeld voortgezet [1]).

In de onderafdeeling Kajoetanam (Padangsche Benedenlanden) werden door de bevolking 9 gekruist Bengaalsche stieren aangekocht, welke 81 dekkingen verrichtten. Eene algemeene castratie van de minderwaardige stieren vond tevens plaats.

Door bestuursbemoeienis werden in 1910 voor de onderafdeeling Moearodoeo (Palembang) runderen van de Oganstreek aangekocht, ten einde een runderstapel te fokken, terwijl bovendien door middel van de marga-kassen 48 Javaansche koeien en 8 stieren werden aangeschaft.

In de onderafdeelingen Koerintji en Moearoboengo (Djambi) voerde de bevolking een aantal buffelstieren in ter verbetering van het inheemsche ras. De voor de voortteling ongeschikte dieren werden steeds gecastreerd.

De in de residentie Benkoelen gestationneerde fokstieren hebben in 1910 niet aan de verwachtingen voldaan.

Ten behoeve van particuliere ondernemingen en van een inlandschen zelfbestuurder werden in de residentie Sumatra's Oostkust 46 Bengaalsche stieren ingevoerd.

In het belang van den veestapel op Bali werden alle stieren aan eene inspectie onderworpen, terwijl de superieure dieren werden gebrandmerkt en als dekstieren aangewezen. De bevolking is met dezen maatregel zeer ingenomen en laat ook de jeugdige minderwaardige stieren gaarne castreeren.

Door tusschenkomst van het Gouvernement werden in de residentie Lampongsche districten 38 stuks Bengaalsch vee ingevoerd, waarvan 26 voor de emigratie-proef en 12 voor eene particuliere landbouwonderneming. Castratie werd toegepast.

Voor aankoop van buffelstieren en koeien voor sommige onderafdeelingen van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden werd in 1910 eene som van f 30 000 beschikbaar gesteld. Aan de inlandsche bevolking worden de dieren op afbetaling verstrekt.

In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd met gelden uit de negri-kas van de afdeeling Kandangan een nieuwe dekstier aangekocht.

Van de verstrekking van gelden voor den aankoop van Bengaalsch vee, ter bevordering van de veeteelt in verschillende streken van Nederlandsch-Indië, is reeds in de vorige paragraaf melding gemaakt.

In de onderafdeeling Moesi Hilir (Palembang), waar men door invoer van Bengaalsche bokken verbetering tracht te brengen in het inheemsche ras, werden de mannelijke afstammelingen geselecteerd. De bevolking stelt in deze teelt steeds meer belang.

Te Takengon (Atjeh en onderhoorigheden) is van bestuurswege eene Merino-schapenfokkerij ingericht, tellende 15 rammen en 60 ooien met lammeren. Het doel is het inheemsche schaap productiever te maken.

In de afdeeling Simeloengoen en Karo-landen (Oostkust van Sumatra) werden ter verbetering van het varkensras nog 6 Yorkshire-zeugen, 1 beertje en 13 biggen ingevoerd.

Te Fort de Kock (Padangsche Bovenlanden) werd wederom eene paarden-tentoonstelling gehouden, terwijl door de wedloopvereeniging van die plaats een tweetal goed geslaagde harddraverijen werden uitgeschreven.

Te Menado — vanwege de sportclub ,,Vooruit'' — en te Singaradja (Bali) werden ook in 1910 veetentoonstellingen gehouden.

IV. VISSCHERIJEN.

De vischteelt op sawahs beperkt zich tot de streken, waar na den rijstoogst over voldoende water beschikt kan worden. Van omvang is deze cultuur slechts in de residentiën Banjoemas, Cheribon en Preanger-Regentschappen. De opbrengst varieert tusschen f 10 en f 25 per bouw. In de onderafdeeling Mandailing (Tapanoeli) breidde de goerameh-teelt op sawahs zich uit.

Met meer voorliefde wordt de vischteelt in vijvers gedreven, wegens de grootere voordeelen, die er mede te behalen zijn. Van veel beteekenis is dit bedrijf in de waterrijke bergstreken van de Preanger-Regentschappen, waar dan ook een levendige handel in pootvisch gedreven wordt. In de afdeeling Kertasana (Kediri) zijn de door den algemeenen waterstaatsdienst aangelegde watervergaarkommen Logawe en Soembersono, elk ter grootte van circa 275 000 M³., aan de vischteelt dienstbaar gemaakt. Een bedrag van f 150 is beschikbaar gesteld voor den aanleg van broedvijvers en voor den aankoop van moedervisschen.

[1]) Bij Gouv. Bt. 22 Juni 1911 n°. 24 is machtiging verleend om voor het castreeren van minderwaardig vee ter Sumatra's Westkust tijdelijk een 4-tal castreerders in dienst te stellen.

De bandeng-teelt in zoutwatervijvers wierp als altijd ruime voordeelen af, in het bijzonder daar waar de vijvers in de nabijheid van groote bevolkingscentra gelegen zijn. In de afdeeling Demak (Semarang) is, ter voorkoming van beschadiging der vijvers door overstroomingen van de Toentang-rivier, door de bevolking overgegaan tot de verbetering van de bestaande en den aanleg van nieuwe vischvijvers. In het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden zijn de uitkomsten van het vijverbedrijf mede zeer bevredigend.

De zoetwatervisscherij is op Java van geringe beteekenis; slechts de opbrengst van rawahvisch is nog van eenig belang. De van wege het Gouvernement verpachte visscherij in de rawahs der afdeeling Krawang (Batavia) bracht in 1910 f 10 685 op, tegen f 13 545 en f 15 755 in de beide voorafgegane jaren.

Wat de zeevisscherij van Java en Madoera betreft, kan geconstateerd worden, dat de maatregel om zout tegen veel verminderden prijs voor de verduurzaming van visch verkrijgbaar te stellen aan het bedrijf ten goede is gekomen; evenzoo de verstrekking van goedkoop krediet door de afdeelingsbanken voor de aanschaffing van bedrijfsbenoodigdheden. Ongetwijfeld zouden de resultaten van de getroffen maatregelen nog gunstiger geweest zijn, indien de mogelijkheid om vischproducten van de hand te zetten hier en daar niet te wenschen overliet.

Voor het nemen van proeven met betrekking tot de zeevischvangst in de Tjilatjapsche wateren is bij Gouv. Bt. 23 Sept. 1910 n°. 15 een bedrag van f 4000 beschikbaar gesteld.

De in de Penandjoeng-baai (Preanger-Regentschappen) genomen proeven tot invoering van betere hulpmiddelen voor de vischvangst (zie K. V. 1910, kol. 257) werden voortgezet, tot welk einde bij Gouv. Bt. 10 April 1911 n°. 23 een bedrag van f 5000 beschikbaar gesteld werd. Wederom zijn een twintigtal bekwame visschers uit Brebes ontboden, die aan de visscherij goede diensten bewezen hebben. Ter consolideering van de tot dusver verkregen resultaten, wordt de vestiging van eene Javaansche kolonie aldaar bevorderd.

Ook in de buitenbezittingen geeft de toestand der zeevisscherijen reden tot tevredenheid; in het algemeen strekten de opbrengsten tot voorziening in de plaatselijke behoefte. Hoewel de vischvangst in de wateren om Bagan Si Api Api (Oostkust van Sumatra) nog steeds van groote beteekenis is, nemen de exporten van gedroogde en gezouten visch van jaar tot jaar af, hetgeen wordt toegeschreven aan de ruwe wijze van visschen, waardoor jaarlijks millioenen niet-marktwaardige visschen worden vernietigd.

In het verslagjaar werd uitgevoerd aan gezouten en gedroogde visch 18 298 077 K.G. (tegen in de voorafgegane vier jaren 20 298 077 K.G., 23 237 984 K.G., 23 321 255 K.G. en 25 116 058 K.G.), welke vermindering door de hoogere opbrengst aan garnalen eenigermate is gecompenseerd. Uitgevoerd zijn 3 193 242 K.G. garnalen en 8 752 342 K.G. trasi. Blijkens de opgaven van de tolkantoren in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo zijn met bestemming voor Java en Singapore geëxporteerd 74 975 K.G. visch en 164 467 K.G. trasi.

In de eerste helft van het jaar 1910 werd het onderzoekingsvaartuig *Gier* belast met het onderzoek naar de leefwijze van de lajang, welke vischsoort in de wateren van het oostelijk gedeelte van den Archipel op bepaalde tijden in ontzaglijke hoeveelheden gevangen wordt. Thans reeds kan dit onderzoek op enkele voorloopige resultaten wijzen.

In de residentie Amboina werd de visscherij naar paarlemoerschelpen, tripang, enz. op de meeste eilanden door inlanders uitgeoefend, wat het eerstgenoemde product betreft, slechts in ondiep water zonder duikertoestellen en moderne hulpmiddelen, zoodat de opbrengst daarvan dan ook ver achterstaat bij die van de intensieve exploitatie in de wateren der Aroe-eilanden. Van Dobo werd uitgevoerd 630 230 K.G. schelpen, tegen 827 850 K.G. in 1909 (marktprijs f 120 per pikol van 61.70 K.G.). Hieronder is begrepen een door de pachtster van de inheemsche bevolking opgekochte hoeveelheid ter waarde van f 13 700. De tripangvangst was zeer gunstig. Uitgevoerd werd voor eene waarde van f 24 432, tegen f 18 667 in 1909. De verpachte visscherij naar paarlemoerschelpen, schildpad en andere zeeproducten gaf weinig bemoedigende uitkomsten. De uitvoer van Maoemere en Manggarai vertegenwoordigde eene waarde respectievelijk van f 15 000 en f 112 744. Dat echter voor de paarlemoervisscherij hier en daar in den Archipel nog eene toekomst is weggelegd, blijkt uit het vinden, zeer onlangs, van schelpen van zeer goede qualiteit in de wateren rondom Moena en Boeton.

De parelvisscherij-ordonnantie (Ind. St. 1902 n°.4, zooals het sedert is gewijzigd) is, met betrekking tot de verpachting van het recht tot het visschen naar zeeproducten in verschillende streken van Nederlandsch-Indië, gewijzigd bij Ord. van 17 Jan. 1911 (Ind. St. n°. 91), in verband waarmede ook het verpachtingsreglement bij Gouv. Bt. van denzelfden datum n°. 28 (Ind. St. n°. 92) eene wijziging onderging.

V. NATUURWETENSCHAPPEN EN WETENSCHAPPELIJKE REIZEN.

§ 1. NATUURWETENSCHAPPELIJKE ONDERZOEKINGEN EN HARE TOEPASSINGEN, RESSORTEERENDE ONDER DE TECHNISCHE AFDEELINGEN VAN HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW.

Gedurende het jaar 1910 werden door of met medewerking van het departement van landbouw uitgegeven: *a.* het „Jaarboek van het departement van landbouw" over 1909; *b.* het „Verslag omtrent den dienst van het boschwezen" over 1909; *c.* het uit twee deelen bestaande 3de supplement van de „Annales du Jardin Botanique de Buitenzorg", samengesteld uit bijdragen van een groot aantal natuuronderzoekers als eene huldiging der verdiensten van den afgetreden directeur van landbouw, wijlen prof. Treub; *d.* aflevering 1 van het vierde deel der „Icones Bogorienses"; *e.* elf nummers van het „Bulletin du Département de l'Agriculture aux Indes Neerlandaises"; *f.* twee nummers van de „Mededeelingen uitgaande van het Departement van landbouw"; *g.* een 17-tal „Korte berichten uitgaande van den directeur van landbouw" in het tijdschrift „Teysmannia"; *h.* een jaargang van de „Observations météorologiques" (1909); *i.* vijf nummers van de „Mededeelingen van het proefstation voor thee"; *k.* één nummer van de „Mededeelingen van het visscherij-station"; *l.* een beschrijvende gids van 's lands plantentuin in de Engelsche taal; *m.* eene brochure van den adjunct-inspecteur van den inlandschen landbouw H. C. H. de Bie over de theecultuur der inlandsche bevolking in de residentie Preanger-Regentschappen; *n.* het derde deel van den figuren-atlas, behoorende bij „Die Orchideen von Java" van dr. J. J. Smith, terwijl van October af, voorloopig als eene halfmaandelijksche publicatie, de reeds in hoofdst. H (kol. 101/102) vermelde „Korte berichten voor landbouw, nijverheid en handel" verschenen.

Botanie. Het in vorige jaren in groote hoeveelheden aangevoerde materiaal uit nieuw onderzochte deelen van den Archipel nam ook in 1910 den meesten tijd van de onder-

zoekers aan het Museum voor systematische botanie in beslag; ook thans nog worden van de in Nieuw-Guinea werkzame exploratie-detachementen voortdurend nieuwe zendingen ontvangen.

De „Schoolflora", die men verwachtte dat tegen het einde van 1910 het licht zou kunnen zien (zie K. V. 1910, kol. 259), kwam niet gereed, zoowel tengevolge van moeielijkheden bij den druk ondervonden, als van de uitbreiding, die de schrijver aan het werk heeft meenen te moeten geven.

Bij het Museum tevens Informatie-bureau voor handels- en technische botanie werd voortgegaan met het completeeren der verzameling monsters van voor den handel waarschijnlijk van belang zijnde producten van plantaardige afkomst en met het bijeenbrengen van gegevens daaromtrent.

Aan het personeel van 's lands plantentuin werd eenige uitbreiding gegeven, ten einde de gelegenheid te openen om aan wetenschappelijke expedities of exploratie-detachementen eenig personeel te kunnen meegeven, bekend met het inzamelen en conserveeren van planten.

De onderzoekingen in het botanisch laboratorium werden medio 1910 krachtig hervat en zullen zich in de toekomst hoofdzakelijk bewegen in pythopatologische richting.

De gekoesterde verwachting, dat het invoeren van vreemde gewassen bij de bevolking van Zuid-Nieuw-Guinea ingang zou vinden, werd niet bewaarheid; ook de herhaalde aansporingen van den opzichter van den cultuurtuin te Merauke om dien tuin te bezichtigen hadden geen resultaat. Waar tevens blijkt, dat het wetenschappelijk onderzoek van Zuid-Nieuw-Guinea niet geleid zal worden over Merauke, zoodat de cultuurtuin met zijn laboratorium en logeergebouw ook niet zal beantwoorden aan zijne bestemming als pied-à-terre voor wetenschappelijke onderzoekingen, is besloten om den tuin op te heffen. Overwogen wordt om eene dergelijke inrichting in eene andere streek van den Archipel, waarschijnlijk Sumatra te vestigen, waar meer nut daarvan kan worden verwacht.

Zoölogie. Evenals voor 's lands plantentuin, kwam in 1910 eene reorganisatie van het inlandsch personeel der zoölogische afdeeling van het departement van landbouw tot stand (Ind. St. 1910 n°. 486), waardoor het ook aan deze afdeeling mogelijk is gemaakt aan wetenschappelijke expedities en exploratie-detachementen geschoold personeel voor de inzameling van dierlijk materiaal toe te voegen, zonder de werkzaamheden aan het museum te Buitenzorg te schaden. In 1910 werden de museum-collecties belangrijk vermeerderd door toezending van materiaal uit Celebes, Zuid-Nieuw-Guinea en de Kleine Soenda-eilanden. De chef der afdeeling, dr. J. C. Koningsberger (sedert opgetreden als directeur van 's lands plantentuin; zie hoofdstuk **H**, kol. 101) zette zijne studiën over den maaginhoud van verschillende vogelsoorten voort.

De onderzoekingen aan het visscherij-station te Batavia stonden gedurende het verslagjaar tijdelijk stil, omdat de daarvoor aangewezen onderzoeker in het begin van het jaar werd toegevoegd aan het exploratie-detachement, dat de werkzaamheden van de Nederlandsch-Duitsche commissie voor de grensregeling op Nieuw-Guinea zou voorbereiden, en daarvan ziek terugkeerde, zoodat een verlof naar Europa in het begin van 1911 noodzakelijk werd.

De werkzaamheden van het onderzoekingsvaartuig voor de visscherij *Gier* werden op de gewone wijze voortgezet, namelijk het met verschillende vischtuigen onderzoeken van den vischrijkdom van verschillende wateren om Java en Madoera en het verzamelen van gegevens over de nooden en behoeften der inlandsche visscherij, waaronder in de eerste plaats de verstrekking van goedkoop zout aan de visschers de aandacht vraagt. Over deze onderzoekingen wordt voor zooveel het jaar 1909 betreft, uitvoerig bericht in het hiervóór reeds genoemde 5de nummer van de „Mededeelingen van het visscherij-station te Batavia".

Tengevolge van het overlijden van den bij de gouvernements-kina-onderneming werkzaam gestelden entomoloog moesten de onderzoekingen naar het optreden van voor de kinacultuur schadelijke insecten en parasieten tijdelijk gestaakt worden.

De bepalingen tot bescherming van sommige in Nederlandsch-Indië in het wild levende diersoorten (Ind. St. 1909 n°. 497) zijn bij Ord. van 16 Aug. 1911 (Ind. St. n°. 473) toepasselijk verklaard op het gebied van het zelfbesturend landschap Tidore, voor zoover dat tot de afdeelingen Noord- en West-Nieuw-Guinea behoort, terwijl de lijst van diersoorten op welke de bepalingen niet of slechts onder bepaalde voorwaarden toepasselijk zijn (Ind. St. 1909 n°. 594) bij Gouv. Bt. 12 Juli 1911 n°. 28 (Ind. St. n°. 409) eene aanvulling onderging.

Chemie. Hoewel ook in 1910 de landbouwindustrie niet zooveel gebruik maakte van het bureau voor landbouw- en handels-analyses om hare producten te doen onderzoeken als wel gewenscht is — hetgeen gereedelijk te verklaren is uit het feit dat verschillende cultures hare eigen proefstations hebben, waar gelegenheid bestaat om analyses te doen verrichten — nam het ter analyseering ingezonden aantal monsters toch belangrijk toe.

Mag, zonder twijfel voor een groot deel tengevolge van de bij het agricultuur-chemisch laboratorium ingestelde onderzoekingen, de coca-cultuur zich nog steeds in eene levendige belangstelling verheugen, zulks kan niet gezegd worden van de cultuur van aetherische oliën leverende planten, die tengevolge van de lage prijzen voor het product gemaakt, afnemende is.

Met het oog op de vele vragen, die zich in de praktijk bij het bereiden van het product der caoutchouc-plantages nog zullen voordoen, is een afzonderlijk ambtenaar met het instellen van onderzoekingen in die richting belast.

In het pharmacologisch laboratorium werd een onderzoek naar de giftige bestanddeelen van verschillende tropische planten voortgezet.

Onderzoekingen van den chemischen assistent bij het proefstation voor rijst en tweede gewassen vestigden de aandacht op het verschijnsel, dat vele gronden, waarop mentekziekte bij het padi-gewas voorkomt, alkalisch blijken te reageeren.

Bodemonderzoekingen. De bij de afdeeling „Geologische waarnemingen" van het departement van landbouw ten behoeve van den dienst van het boschwezen ingestelde onderzoekingen over den voor de djati-cultuur gebezigden grond werden in 1910 voortgezet en vonden bespreking in een opstel in het tijdschrift „Tectona".

In het tijdschrift „Teysmannia" werden voorts eenige opstellen opgenomen waarin de samenstelling van verschillende op Java aangetroffen grondsoorten wordt besproken. De werkzaamheden om een dergelijk overzicht ook van de gronden der buitenbezittingen te verkrijgen gingen geregeld voort, zoodat reeds een en ander over enkele streken van Celebes en Sumatra kan worden medegedeeld.

§ 2. ONDERWIJS IN LAND- EN TUINBOUW.

Landbouwschool. In 1910 kon aan een drietal leerlingen (1 Europeaan, 1 inlander en 1 Chinees) het einddiploma van den driejarigen cursus worden uitgereikt, terwijl 8 inlandsche leerlingen het diploma van den 2-jarigen cursus verwierven. Van de 1ste naar de 2de klasse werden 11 leerlingen bevorderd (4 konden niet overgaan), en tot de eerste klasse werden 17 leerlingen toegelaten.

Practische opleiding voor den land- en tuinbouw. Voor den cursus 1910—1911, die op 1 Juni aanving, meldden zich

56 candidaten aan, van wie 41 van Europeesche en 15 van inlandsche afkomst.

Van de 24 jongelieden, die als leerling toegelaten werden, trokken er zich 3 terug, omdat zij zonder tegemoetkoming in de verblijfkosten te Buitenzorg de inrichting niet konden bezoeken. Daar 3 leerlingen van het eerste studiejaar niet overgegaan waren naar het tweede, ving dus de cursus in 1910 met 24 leerlingen aan. Het hoogste studiejaar bestond uit 14 leerlingen, die alle slaagden voor het eindexamen.

Van particuliere zijde werden verschillende aanvragen ontvangen tot plaatsing van leerlingen die den cursus gevolgd hebben.

Voorbereidende maatregelen werden genomen om eventueel op de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers de beginselen van landbouwkunde te onderwijzen, terwijl eveneens een onderzoek werd ingesteld naar de mogelijkheid om in daarvoor in aanmerking komende streken landbouwcursussen in te stellen.

§ 3. WETENSCHAPPELIJKE EXPLORATIES EN REIZEN.

Bij Gouv. Btn. 27 Oct. 1910 n°. 35 en 26 Nov. d. a. v. n°. 2 werd aan prof. dr. G. A. F. Molengraaff, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, materieele en financieele steun toegezegd voor een door hem, met medewerking van den heer F. A. H. Weckherlin de Marez Oijens, te ondernemen geologische onderzoekingstocht op het eiland Timor. Prof. Molengraaff kwam den 19den November te Batavia aan, terwijl de heer de Marez Oijens reeds eenigen tijd tevoren naar Timor was vertrokken. Aan deze wetenschappelijke expeditie werd door de Regeering, ten einde gegevens te verzamelen voor den dienst van het mijnwezen, de fungeerende ingenieur van dien diensttak dr. H. A. Brouwer toegevoegd.

Door den Duitschen natuuronderzoeker dr. Moszkowski, die reeds in 1907 Sumatra bezocht, werd in 1910 een exploratietocht ondernomen in het gebied van de mondingen der Mamberamo-rivier (afd. Noord-Nieuw-Guinea).

In verband met de plannen van het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen, voor eene derde wetenschappelijke expeditie naar Nederlandsch Nieuw-Guinea, waarvan o. a. de zoogenaamde doorsteek van de zuid- naar de noordkust deel uitmaakt, werd bij Gouv. Bt. 21 Maart 1911 n°. 3 een marinedetachement belast met de verkenning van de Idenburg-rivier (vroeger Oost-rivier), rechterzijtak van de Mamberamo, van welken stroom door de bedoelde expeditie bij het afdalen van het centraalgebergte naar de noordkust zeer waarschijnlijk gebruik zal moeten worden gemaakt.

Omtrent de van gouvernementswege naar Nieuw-Guinea uitgezonden exploratie-detachementen zie men hoofdst. C, §§ 19 en 20.

De Britsche expeditie naar Nederlandsch Nieuw-Guinea (zie K. V. 1910, kol. 261) liep in April 1911 ten einde. Aan het door haar bezochte, tusschen het Charles Louis-gebergte en het Oranje-gebergte gelegen gedeelte van het Sneeuwgebergte, is door haar den naam gegeven van Nassau-gebergte en aan den in dien keten, ten westen van den Carstenz-top ontdekten sneeuwtop dien van Idenburg-top.

Dr. L. F. de Beaufort, die tegen het einde van 1909 in Indië kwam om materiaal bijeen te brengen voor de samenstelling van een standaardwerk over de vischfauna van den Indischen Archipel (zie K. V. 1910, kol. 262), vertoefde nog gedurende de eerste maanden van 1910 in Indië. Verder hield zich gedurende 1910 in Nederlandsch-Indië op dr. J. W. Kleiweg de Zwaan, die wetenschappelijke onderzoekingen op het eiland Nias instelde.

P.

GOUVERNEMENTSBEDRIJVEN.

I. POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST.

§ 1. VEREENIGDE DIENST.

Uitgewerkte statistieke opgaven omtrent den post- en telegraafdienst over 1910 en de twee daaraan voorafgegane jaren worden aangetroffen in bijlage QQ.

Bij Gouv. Bt. 31 Mei 1910 n°. 70 (Ind. St. n°. 329) zijn de formatie en de bezoldiging van het personeel van den post-, telegraaf- en telefoondienst herzien en is tevens bepaald dat de formatie van dat personeel, in verband met de behoefte, jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

Bij Gouv. Bt. 27 Juni 1910 n°. 31 (Ind. St. n°. 368) is de hoofdinspecteur, chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst, gemachtigd om de op dat tijdstip in dienst zijnde Europeesche klerken, die, naar zijne meening, aanspraak hebben op eene bezoldiging van f 150 's maands of hooger, gerekend van 1 Januari 1910, te benoemen tot klerk met den titel van commies der 3de klasse op eene bezoldiging van f 150 's maands en daarbij vast te stellen het tijdstip, vanaf hetwelk de diensttijd voor de toekenning van de vijf aan die betrekking verbonden verhoogingen moet worden gerekend.

Op ult. 1910 bestond het Europeesch personeel van den post- en telegraafdienst uit 12 inspecteerende ambtenaren, 6 ingenieurs, 4 adspirant-ingenieurs, 5 electrotechnische ambtenaren, 2 inspecteurs voor den toesteldienst, 177 kantoorchefs, 252 commiezen, 8 ambtenaren ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst, 1 beheerder van de post- en zegelwaarden, 8 aan de werkplaats verbonden technische ambtenaren, 1 magazijnmeester, 5 telegraafopzichters, 21 onderopzichters, 2 reservetelegrafisten van de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij, zoomede 181 hulppostcommiezen en 453 (onder wie 99 vrouwelijke) klerken, zoodat over het geheel beschikt werd over 1138 Europeesche ambtenaren en beambten, d. i. 47 meer dan op ult. 1909. Bovendien waren op het hoofdbureau van den post- en telegraafdienst 35 klerken (onder wie 12 vrouwelijke) van het departement van gouvernementsbedrijven werkzaam gesteld.

Het inlandsch personeel werd, wat het aantal der klerken betreft, in 1910 van 162 op 171 (onder wie 4 Chineesche kassiers) en, wat de bestellers, postiljons, enz. aangaat, van 1418 (verbeterd cijfer) op 1741 gebracht (het aantal der hieronder begrepen postiljons met eigen paard bedroeg op ult. 1910 34, of 6 minder dan op ult. 1909).

Het Europeesch personeel van den gouvernements-telefoondienst bestond uit 1 directeur, 1 onderdirecteur, 2 superintendenten, 15 kantoorchefs, 1 adjunct-kantoorchef, 4 electrotechnische ambtenaren, 15 opzichters, 1 reparateur, 40 monteurs, 5 chefs-telefonist, 1 mannelijke en 137 vrouwelijke telefonisten, 1 boekhouder en 14 klerken.

Het aantal inlandsche klerken en Chineesche en inlandsche telefonisten bedroeg op ult. 1910 184 (tegen 169 op ult. 1909) en dat van het overig inlandsch personeel 243 (tegen 215 op ult. 1909).

Het examen voor den rang van commies der 2de klasse, hetwelk op ult. 1909 nog niet was beëindigd, werd in 1910 voortgezet. Aan dat examen namen nog deel 22 commiezen der 3de klasse, van wie er 8 slaagden, zoodat met de 8 nog niet tot commies der 2de klasse bevorderde commiezen der 3de klasse van het vorig jaar, 16 geëxamineerden ter beschikking waren. Deze 16 geslaagden werden allen in den loop van het jaar tot den hoogeren rang bevorderd, zoodat op ult. 1910 geen benoembaren (commiezen der 3de klasse) meer beschikbaar bleven.

Tot het afleggen van het exámen voor den rang van commies der 3de klasse werd in 1910 éénmaal gelegenheid gegeven. Daaraan werd deelgenomen door 25 klerken, van wie er 14 slaagden. Gedurende 1910 konden alle geëxamineerden tot den rang van commies der 3de klasse worden bevorderd.

Bij Gouv. Bt. 5 Nov. 1910 n°. 13 is bepaald dat de ambtenaren en beambten van den post- en telegraafdienst nog gedurende 2½ jaar, gerekend van 1 Januari 1910 af, gelegenheid hebben om de examens voor de betrekkingen van commies der 3de en der 2de klasse volgens de oude, bij Gouv. Bt. 6 Juni 1910 n°. 15 (Ind. St. n°. 336) — zie K. V. 1910, kol. 196, noot 3 — door nieuwe vervangen progamma's in Ind. St. 1878 n°. 48 af te leggen.

Terwijl de geldelijke uitkomsten van den vereenigden dienst (met inbegrip van de paardenposterij) over de jaren 1907 en 1908, volgens verbeterde opgaven, respectievelijk een voordeelig saldo van f 50 873 en f 56 107 aantoonden, gaven zij over 1909 (de uitkomsten over 1910 zijn nog niet volledig bekend) een nadeelig saldo van f 234 747. Hierbij zij echter aangeteekend dat onder de uitgaven in 1908 is begrepen f 67 798 voor de overneming van de plaatselijke telefoonnetten te Modjokerto en Djombang en eene som van f 163 128, welke is uitbetaald aan de voormalige Nederlandsch-Indische Telefoonmaatschappij, ingevolge arbitrale uitspraak in zake een met die Maatschappij gerezen geschil, en onder de uitgaven in 1909 f 209 423 voor de kosten van naasting van het bedrijf der Telefoonmaatschappij der Vorstenlanden en van de overneming van de lijnen der Buitenzorgsche Intercommunale Telefoonmaatschappij. Bovendien moet in het oog worden gehouden, dat onder de uitgaven slechts de kosten van het actief dienend personeel in aanmerking genomen zijn, dus niet de uitgaven wegens verloven, pensioenen, overtochtskosten en wachtgelden, en dat onder de ontvangsten een fictief bedrag is geboekt over 1907 van f 802 368, over 1908 van f 711 569 en over 1909 van f 678 412, wegens porten van dienstbrieven, verstrekkingen van postpaarden aan dienstreizigers en verzonden binnenlandsche regeeringstelegrammen.

Over het algemeen kenmerkte zich het jaar 1910 door eene zeer sterke toeneming van de inkomsten. Hoewel de definitieve uitkomsten nog niet bekend zijn, kan toch worden medegedeeld dat, vergeleken met het jaar 1909, de voorloopige cijfers op eene vermeerdering van de inkomsten met 9.4 % voor de posterijen, 21.7 % voor de telegrafie en 18 % voor de telefonie wijzen. Deze belangrijke toeneming zette zich in de eerste maanden van 1911 voort. Volgens voorloopige cijfers werd in de eerste twee maanden van 1911 respectievelijk f 36 158, f 34 439 en f 27 288 meer voor de genoemde onderdeelen ontvangen dan in de overeenkomstige maanden van 1910. De totale vermeerdering bedraagt in die twee maanden dus f 97 885, of bijna een ton gouds. Onder die omstandigheden deed zich het gebrek aan personeel zeer nijpend gevoelen en heeft de uitoefening van den dienst, tengevolge van overhaast werken met te gering aantal handen, aanleiding gegeven tot gegronde klachten.

§ 2. BRIEVEN- EN PAKKETPOST.

Binnenlandsch verkeer. Het aantal der postkantoren, dat op ult. 1909 164 bedroeg, was op ult. 1910 tot 168 gestegen, terwijl het aantal der hulppostkantoren van 163 op ult. 1909 tot 181 op ult. 1910 geklommen was (zie bijlage QQ). Van deze 181 hulppostkantoren waren er 38 (3 meer dan in 1909) tevens spoorwegtelegraafkantoren en 33 (tegen 28 op ult. 1909) tevens telefoon- (of hulptelegraaf) kantoren. Bovendien telde men 1347 postinrichtingen van eenvoudigen aard, zijnde 257 bestelhuizen van den spoorwegdienst (4 minder dan op ult. 1909) en 1090 bestelhuizen van de enkel op Java en Madoera bestaande zoogenaamde districtspost (1 meer dan op ult. 1909). Ongerekend de bestelhuizen van de districtspost, bestonden derhalve in het geheel 606 gouvernementskantoren voor den postdienst (18 meer dan op ult. 1909).

Het reglement voor den postdienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1909 n°. 560) is bij Ord. van 19 Aug. 1910 (Ind. St. n°. 443) gewijzigd met het oog op de regeling van de afhaling van poststukken, de verleening van krediet door de postkantoren en de verzending van stukken welke gevaar opleveren. De algemeene bepalingen ter uitvoering van dat reglement (Ind. St. 1909 n°. 563) werden gewijzigd en aangevuld tot regeling van de verstrekking en verantwoording van dienstpostzegels, tot toelating van de verzending als drukwerk van ingevulde postwisselformulieren en in verband met de verzending van infectieus materiaal aan het geneeskundig laboratorium te Weltevreden (zie Ind. St. 1910 nos. 168, 426 en 444).

Voor den incasseeringsdienst in het binnenlandsch verkeer zijn uitsluitend de postkantoren (168) aangewezen, voor de behandeling van aangeteekende stukken en het afgeven en uitbetalen van binnenlandsche postwissels tevens al de hulppostkantoren (181); voor den binnenlandschen pakketpostdienst bestond, behalve bij 161 kantoren en 180 hulppostkantoren, op nog 271 andere plaatsen gelegenheid, namelijk bij de halten van staatsspoor- en tramwegen, of van particuliere spoor- en tramwegen, in het geheel dus op 612 plaatsen (23 meer dan op ult. 1909).

De cijfers, aangevende het aantal der portbetalende brieven, drukwerken, aangeteekende dienststukken, gewone aangeteekende stukken, aangeteekende stukken met aangegeven waarde, ontvangberichten en postpakketten, wezen op toenemend verkeer; daarentegen toonden het aantal der dienstbrieven, nieuwsbladen, monsters, documenten en postquitantiën, zoomede de cijfers omtrent den incasseeringsdienst eenigen teruggang aan. Het postwisselverkeer nam belangrijk toe.

In de wijze, waarop het brievenvervoer in en tusschen de verschillende gewesten geschiedt, kwamen weder eenige veranderingen. De afstand, waarover voor dit doel van spoor- en tramwegen gebruik gemaakt wordt, klom van 5288.6 K.M. (verbeterd cijfer) op ult. 1909 tot 5699 K.M. op ult. 1910.

Buitenlandsch verkeer. De bepalingen ter uitvoering van K. B. 21 April 1892 n°. 25 (Ind. St. n°. 137) omtrent postwissels en postquitantiën in het buitenlandsch verkeer (Ind. St. 1905 n°. 410 zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld, laatstelijk bij Ind. St. 1910 n°. 12) werden bij Gouv. Bt. 13 Juni 1910 n°. 3 (Ind. St. n°. 350) nader gewijzigd en aangevuld ten behoeve van de verhooging tot 1000 francs van het maximum-bedrag der verzendingen naar Fransch Indo-China en bij Gouv. Bt. 14 Febr. 1911 n°. 11 (Ind. St. n°. 152) ter zake van de invoering van een rechtstreekschen postwisseldienst tusschen de Straits-Settlements en Nederlandsch-Indië.

De postwisseldiensten tusschen Denemarken en de Deensche Antillen en Fransch Indo-China ter eene en Nederlandsch-Indië ter andere zijde zijn respectievelijk op 1 October en 1 November 1910 in werking getreden.

De bepalingen ter uitvoering van K. B. 29 Mei 1893 n°. 44 (Ind. St. n°. 253) omtrent postpakketten in het buitenlandsch verkeer zijn bij K. B. 4 Aug. 1910 n°. 38 (Ind. St. n°. 518) nader aangevuld ten aanzien van de maximum-afmetingen der pakketten.

De cijfers, aangevende het aantal der brieven, brieven en doosjes met aangegeven waarde en brieven en doosjes met verrekening, wezen in 1910 op vermeerdering, terwijl het aantal der briefkaarten, drukwerken, monsters, documenten en gewone aangeteekende stukken een weinig daalde. De postpakkettendienst, waaraan op ult. 1910 in het geheel door 290 Indische kantoren (23 meer dan op ult. 1909) werd deelgenomen, en het postwisselverkeer namen toe, terwijl de dienst betreffende de invordering van gelden op quitantiën mede vooruitgang aanwees.

De rekening wegens het overbrengen van de brievenmalen in den door de Maatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" contractueel te onderhouden geregelden maildienst (Ind. St. 1908 n°. 577) liep, wat 1910 betreft, over 104 reizen, namelijk over 26 uit- en 26 thuisreizen voor elk der genoemde Maatschappijen, waarvoor, tegen de gewaarborgde som van f 5600 per reis en van f 6000 per reis in het 4de kwartaal 1910, toen art. 11, 2de lid, van het contract in werking trad, door de „Nederland" genoten is f 293 145,27 (zijnde een reis slechts gedeeltelijk volbracht en daarvoor gedeeltelijk betaling ontvangen) en door de „Rotterdamsche Lloyd", na aftrek van f 180 boete, f 294 220. Deze betalingen kwamen voor de eene helft ten laste van Nederland en voor de andere helft ten laste van Indië. Over 1909 is aan de genoemde Maatschappijen respectievelijk f 287 029,06 en f 291 200 uitbetaald.

Voor het vervoer van postpakketten van Indië naar Nederland in 1910 met de stoomschepen der beide Maatschappijen is ten laste van de Indische geldmiddelen aan de „Nederland" betaald f 6355,97 en aan de „Rotterdamsche Lloyd" f 4950,03 of te zamen f 11 306, tegen f 10 006,12 over 1909, terwijl, wegens vergoeding voor de behandeling van de post aan boord der mailschepen, over 1910 ten laste van de Indische postadministratie aan elk der beide Maatschappijen, evenals in 1909, is uitgekeerd f 325.

Ontvangsten. Volgens voorloopige gegevens beliepen over 1910 de ontvangsten der brieven- en pakketpost (zonder daarbij de paardenposterij te rekenen en ook zonder voor de dienstbrieven eene fictieve opbrengst aan porto's in rekening te brengen) f 2 348 918, tegen f 2 152 975 (volgens verbeterde opgaven) in 1909, hetgeen op eene vermeerdering wijst met f 195 943. De ontvangsten wegens verkochte postwaarden en formulieren (opbrengst in 1910 f 2 247 373, tegen f 1 983 374 — verbeterd cijfer — in 1909) vermeerderden met f 263 999, terwijl de vermeerdering wegens ontvangen porten van ongefrankeerde en ontoereikend gefrankeerde brieven en andere stukken (opbrengst in 1910 f 38 008, tegen f 28 910 — verbeterd cijfer — in 1909) en wegens de ontvangsten van verschillenden aard (opbrengst in 1910 f 18 866, tegen f 17 530 — verbeterd cijfer — in 1909) respectievelijk f 9098 en f 1336 bedroeg. De ontvangsten wegens de op de postwissels geheven rechten (opbrengst in 1910 f 44 671, tegen f 123 161 — verbeterd cijfer — in 1909) gingen met f 78 490 terug, als gevolg van de inwerkingtreding van het nieuwe postreglement op 1 Mei, met ingang van welk tijdstip de geheven rechten op postwissels middels postzegels worden gekweten.

§ 3. TELEGRAFEN EN TELEFONEN.

Gouvernementstelegrafen. Het aantal der telegraafkantoren van den post- en telegraafdienst, d. i. van de eigenlijke gouvernementstelegraaf, bedragende op ult. 1909 154, was op ult. 1910 tot 158 gestegen. Het aantal der telegraafkantoren van den dienst der staatsspoorwegen, voor zoover zij in verbinding staan met het net van de gouvernementstelegraaf, verminderde van 298 tot 297, terwijl dat der voor het publiek verkeer geopende telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren) van 39 tot 43 steeg (zie bijlage QQ).

De lengte der gouvernementslijnen en draden, op ult. 1909 bedragen hebbende respectievelijk 9255.23 en 15742.71 K.M., bedroeg op ult. 1910 onderscheidenlijk 9838.16 en 17111.93 K.M., zoodat de lengte der lijnen met 582.93 K.M. en die der draden met 1369.22 K.M. is toegenomen.

Op ult. 1910 bedroeg zoowel de lijn- als de draadlengte der zeekabels 5078 K.M.; van de overige kabels en ondergrondlijnen bedroeg de lijnlengte der geleidingen 250.43 en de draadlengte 289.51 K. M., tegen respectievelijk 4986.98, 250.43 en 289.51 K.M. op ult. 1909. De vermeerdering van de lengte der zeekabels was een gevolg van uitgevoerde kabelherstellingen en van het tot stand brengen van eene directe verbinding van Sitoebondo met Makasser door het uitleggen van een kabel van eerstgenoemde plaats naar een punt van den kabel tusschen Singaradja en Makasser.

Op de gouvernements-kabels in Nederlandsch-Indië kwamen in den loop van 1910 8 storingen voor, namelijk op den kabel tusschen Singaradja en Makasser (van 17 tot 24 Januari en van 2 tot 11 Februari), op den kabel tusschen Singaradja en Ampenan (van 5 tot en met 9 Februari), op den kabel tusschen Batavia en Tandjoengpandan (op 1 Maart), op den kabel tusschen Sitoebondo en Bandjermasin (van 19 tot 24 October), op den kabel tusschen Anjer en Kalianda (van 21 tot 24 November), op den kabel tusschen Sitoebondo en Makasser (op 17 December) en op den kabel tusschen Medan en Sabang (van 31 December 1910 tot 2 Januari 1911). Al deze storingen werden door het kabelschip *Telegraaf* opgeheven. Behalve de genoemde herstellingen, werden door dat schip de volgende werkzaamheden verricht: *a.* het verzamelen van de noodige gegevens voor den eventueelen aanleg van kabelverbindingen naar Donggala, Taroena, Liroeng, Gorontalo, Poso (Parigi), Ternate, Batjan en Amboina, voor het direct verbinden in zee van de beide kabels van Balikpapan naar Kwandang en van Kwandang naar Menado en voor het brengen te Amoerang van den bestaanden kabel van Kwandang naar Menado; *b.* het overnemen van eene door het stoomschip *Nias* van de Maatschappij ,,Nederland'' aangevoerde hoeveelheid reservekabel, en het gedeeltelijk overbrengen daarvan naar het kabelhuis aan de Kali Mati te Tandjoengpriok; *c.* het maken van eene inspectiereis naar de kabelkantoren van Banka en de Oostkust van Sumatra en het verzamelen van de noodige gegevens voor den eventueelen aanleg van een kabel van Pangkalpinang naar Riouw, Bengkalis, Bagan Si Api Api en Laboehanbilik, op welke reis verder de noodige kabels werden gelegd voor de rivier-overgangen in de voor het departement van binnenlandsch bestuur aan te leggen telefoonlijn van Tandjoengbalai naar Laboehanbilik, en *d.* het maken van eene directe verbinding tusschen Sitoebondo en Makasser, door het uitleggen van eene wederom door het stoomschip *Nias* aangevoerde kabellengte van eerstgenoemde plaats naar eenig punt van den kabel van Singaradja naar Makasser, tengevolge waarvan Bali niet langer in de Java—Celebes-verbinding geschakeld bleef.

Besloten werd tot de oprichting van stations voor draadlooze telegrafie te Sabang, Sitoebondo, Timor-Koepang en Amboina. Met de voorbereidende werkzaamheden voor den bouw van die stations werd een aanvang gemaakt.

Het reglement voor den gouvernements-telegraafdienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1907 n°. 67) werd bij Gouv. Bt. 2 Juli 1910 n°. 49 (Ind. St. n°. 401) nader gewijzigd en aangevuld.

De ontvangsten van het binnenlandsch telegraafverkeer (ter zake van de betalende telegrammen, dus ongerekend de regeerings- en diensttelegrammen) beliepen in 1910 f 973 079, tegen f 816 382 (verbeterd cijfer) in 1909 en f 762 225 in 1908 [1]). De vermeerdering bedroeg dus van 1908 op 1909 7.1 % en van 1909 op 1910 19.2 %. Het aantal der betalende telegrammen in het binnenlandsch verkeer nam in 1910 toe met 16.1 %, tegen eene vermeerdering van 11 % van 1908 op 1909, terwijl het woordental toenam met 14 %, tegen eene vermeerdering met 9.23 % (verbeterd cijfer) in 1909. Het gemiddeld aantal woorden per telegram, dat over 1908 en 1909 respectievelijk 10,93 en 10,77 bedroeg, was over 1910 10,58.

De in 1910 in het binnenlandsch verkeer gewisselde regeerings-telegrammen vertegenwoordigden, berekend als betalende telegrammen, eene fictieve opbrengst van f 246 357, tegen f 245 342 (verbeterd cijfer) in 1909 en f 211 056 in 1908.

In het buitenlandsch telegraafverkeer bleef zoowel het aantal der voor Nederlandsch-Indië bestemde als dat der van daar verzonden telegrammen toenemen.

Het aantal der transit-telegrammen steeg eveneens. Het gemiddeld aantal woorden per transit-telegram, dat over 1908 en 1909 respectievelijk 10.9 en 12.49 bedroeg, was over 1910 9.8, terwijl dit voor de niet-transit-telegrammen, over 1908 en 1909 respectievelijk 8 en 7.88 bedragende, in 1910 8 beliep.

Het aandeel der Indische telegraaf-administratie in de opbrengst van het buitenlandsch verkeer beliep over 1910 voor de transit-telegrammen f 31 564 en voor de overige f 418 801, tegen respectievelijk f 27 276 en f 326 693 in 1909.

Van de gelegenheid, welke voor als dagbladcorrespondenten erkende personen, op bijzondere voorwaarden (zie Ind. St. 1907 n°. 67), bestaat om in het verkeer met Nederland, Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië, Britsch-Indië, Birmah, Pinang, Singapore, Hongkong, Shanghai, Foochow, Amoy, Japan, Korea, Cochin-China, Cambodja, Laos, Annam, Poelo Condor, Tonkin, Philippijnsche eilanden (Luzon en Visayas-eilanden) en Amerika, tegen verminderd tarief, telegrammen vóor de dagbladpers te wisselen, is in 1910 gebruik gemaakt voor 2717 naar en 51 uit Indië verzonden telegrammen (welke getallen over 1909 3091 en 16 bedroegen); deze telegrammen telden respectievelijk 123 223 en 575 woorden, tegen 128 543 en 271 woorden in 1909.

Het aantal woorden van de tegen verlaagd tarief doorgezonden perstelegrammen, dat zijn die tusschen de Australische koloniën eenerzijds en Groot-Britannië en Frankrijk anderzijds, over en weer gewisseld, bedroeg over 1910 184 813, tegen 194 084 in 1909 en 198 939 in 1908.

Ter verzending door tusschenkomst van de te Pinang en Singapore gevestigde kantoren der Eastern Extention Australasia and China Telegraph Company, werden in 1910 bij de kantoren van den postdienst in de buitenbezittingen aangeboden 166 telegrammen, d. i. 103 meer dan in 1909.

Van de gelegenheid om telegrammen van Sumatra naar andere eilanden van Nederlandsch-Indië, of omgekeerd van één dier eilanden naar Sumatra, over de buitenlandsche verbinding via Pinang en Singapore te verzenden tegen een verlaagd tarief van f 0,50 per woord, werd in 1910 gebruik gemaakt voor 507 telegrammen, of 359 meer dan in 1909.

In het locale verkeer tusschen Pinang en het noordelijk deel van Sumatra, mede tegen f 0,50 per woord, zijn 3708 telegrammen met 27 660 woorden gewisseld, tegen 2646 telegrammen met 17 576 woorden in 1909.

Gouvernements-telefoondienst. De gouvernements-telefoondienst omvat den localen en interlocalen dienst.

Ingevolge Gouv. Bt. 5 Aug. 1909 n°. 3 (zie K. V. 1910, kol. 268) werd overgegaan tot den aanleg van locale telefoonnetten te Tjilatjap (te dezer plaatse ten einde het door den Staat overgenomen — zie lager — particuliere net voor gou-

1) Onder die sommen is begrepen het bedrag der aan de telefoonbeambten voor de behandeling van telegrammen bestemd voor of afkomstig van telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren) uitgekeerde vergoeding. Die vergoeding bedroeg in 1910 f 8591, in 1909 f 6078 (verbeterd cijfer) en in 1908 f 5043.

vernements-exploitatie geschikt te maken), Telokbetong, Palembang, Djambi en Bandjermasin. De netten te Djambi en Palembang werden respectievelijk op 1 Juli en 1 October 1910 voor het publiek verkeer opengesteld. Behalve deze twee netten omvatte de locale dienst op ult. 1910 nog de telefoonnetten Batavia, Semarang, Soerabaja, Soekaboemi, Bandoeng, Tjiandjoer, Garoet, Tasikmalaja, Pasoeroean, Probolinggo, Madioen, Modjokerto, Djombang, Soerakarta en Djokjakarta.

Door de openstelling voor het algemeen verkeer op 1 Juni 1910 van het lijngedeelte Djokjakarta—Bandoeng kwam de interlocale telefoonlijn om de Zuid gereed. Voorts werden, in aansluiting aan die lijn, de lijngedeelten Soerabaja—Pasoeroean—Probolinggo en Bandoeng—Garoet respectievelijk op 15 September 1910 en 1 Maart 1911 voor het algemeen verkeer opengesteld. Door een en ander was de lengte der interlocale telefoonlijnen op ult. 1910 vermeerderd tot 1170.99 K.M., met eene draadlengte van 2819.32 K.M. Op ult. 1909 bedroegen deze lengten respectievelijk 697.04 K.M. en 1394.08 K.M.

Particuliere telegrafen en telefonen. Het aantal der particuliere spoorwegtelegraafkantoren bedroeg op ult. 1910, evenals op ult. 1909, 71, waaronder een 14-tal op plaatsen, waar tevens een gouvernements-telegraafkantoor bestaat.

Aan de „Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft" is over 1910 aan subsidie betaald M. 375 000 of f 221 826,58, waartegenover door die Maatschappij, wegens het den Staat toekomende gedeelte van de ontvangsten uit de kabeltaksen f 175 721 is terugbetaald, zoodat feitelijk slechts betaald is f 56 105, 58, tegen f 82 255,92 over 1909.

Op het net der genoemde Maatschappij kwamen in 1910 geen storingen voor, hetgeen eveneens het geval was met den kabel van het Fransche Gouvernement tusschen Saigon en Pontianak. Op de zeven aan de „Eastern Extension Australasia and China Telegraph Company" toebehoorende, met Nederlandsch-Indië in verbinding staande kabels werd gedurende 1910 dertien malen voor korteren of langeren duur storing in de gemeenschap ondervonden.

Aan de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij werd bij Gouv. Bt. 11 Juli 1910 n°. 11 vergunning verleend om de stations en halten van hare hoofdlijn en zijlijnen onderling telegrafisch te verbinden.

In het aantal der particuliere telefoonkantoren (28) kwam geen verandering. In dat aantal waren begrepen 5 telefoonkantoren, gevestigd op plaatsen, waar tevens een gouvernements-telegraafkantoor bestaat.

Telefoonondernemingen. De eenige onderneming voor intercommunaal telefoonverkeer, de Intercommunale Telefoonmaatschappij, had in 1910 eene bruto-ontvangst voor gesprekken en telefoonberichten [1]) van f 160 815, tegen f 153 372 in 1909, terwijl zij een bedrag van f 106 736 aan cijns aan den lande te betalen had, tegen f 100 807 in 1909.

Het aantal der plaatselijke netten ging, tengevolge van de overneming door den Staat van het net te Tjilatjap op 31 Mei 1910, van 25 tot 24 terug, onder welk aantal niet is begrepen het (niet in geld cijnsplichtige) telefoonnet der Deli-Spoorwegmaatschappij. Van die 24 ondernemingen was er één, welke geen betalende geabonneerden had. De overige telden op ult. 1910 1752 geabonneerden, terwijl de bruto-ontvangsten f 267 330 bedroegen. Als cijns aan den lande was in 1910 door 17 ondernemingen f 25 622 verschuldigd, tegen f 23 051 in 1909. Voor elke onderneming in het bijzonder worden de gebruikelijke gegevens aangetroffen in bijlage RR.

Telefoonverbindingen voor eigen gebruik. Gedurende het tijdvak 1 April 1910—ult. Maart 1911 werden 14 vergunningen voor het aanleggen van telefoonverbindingen voor eigen gebruik (waaronder 2 tot uitbreiding van reeds bestaande verbindingen) verleend, werden 3 vergunningen ingetrokken en werd 1 vergunning aanvaard. Wegens aan den lande te betalen jaarlijksche vergoeding voor het gebruik van openbare wegen en van andere ter vrije beschikking van de Regeering staande gronden, welke ten behoeve van de geleidingen gebezigd worden, was over 1910 door 42 vergunninghouders een totaal bedrag van f 4225 verschuldigd, tegen f 3800 door 37 vergunninghouders in 1909.

§ 4. POSTSPAARBANK.

Van de uitbreiding van het beleggingsveld van de gouvernements postspaarbank tot schuldbrieven van gewesten en gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen (Ind. St. 1910 n°. 598) is reeds melding gemaakt in hoofdst. J (kol. 111).

Het tegoed der inleggers in de postspaarbank bedroeg op ult. 1910 f 8 472 726, tegen f 7 800 874 op ult. 1909 (hierin deelden inlanders en vreemde oosterlingen respectievelijk voor 17.13 en 3.19 en 16.73 en 2.99 %), terwijl het totaal aantal inleggers, dat op ult. 1909 71 209 beliep, op ult. 1910 gestegen was tot 80 389, onder wie respectievelijk 7838 en 8445 militairen. Onder het aantal inleggers op ult. 1910 waren begrepen 438 Europeanen, 1501 inlanders en 3 vreemde oosterlingen, ten name van wie inlagen waren gedaan op den voet van de in Bijbl. Ind. St. n°. 6030, juncto nos. 6519 en 6887, opgenomen regeling, benevens 333 inleggers, wier tegoed moest dienen tot zekerheid voor de betaling van telegramkosten op den voet van Ind. St. 1906 n°. 360. De afzonderlijke vermelding van de z.g. borgtochtboekjes (zie Ind. St. 1905 n°. 273) kan voortaan achterwege worden gelaten, daar deze boekjes tengevolge van de afschaffing der borgtochten op enkele na zijn verdwenen. Als inleggers van schoolspaarbanken, op den voet van Gouv. Bt. 7 Mei 1905 n°. 36 (zie K. V. 1905, kol. 157/158), waren op ult. 1910 ingeschreven 10 471 kinderen van Europeanen, 5546 van inlanders en 380 van vreemde oosterlingen (op ult. 1909 respectievelijk 9870, 4856 en 378), terwijl bovendien in omloop waren 153 collectieve spaarbankboekjes van schoolhoofden (34 van Europeesche en 119 van inlandsche scholen), tegen 159 op ult. 1909. Voorts waren er op ult. 1910 1463 spaarbankboekjes voor gestraften (vgl. K. V. 1908, kol. 212).

In 1909 werd van 578 inleggers der Indische postspaarbank het tegoed op de Rijkspostspaarbank hier te lande overgedragen, terwijl, omgekeerd, het tegoed van 993 inleggers der laatstgenoemde instelling door de Indische postspaarbank werd overgenomen.

Het ten name van de postspaarbank in Nederlandsche staatsschuld belegd kapitaal bedroeg op ult. 1910 f 3 464 300 (nominaal), te boek staande voor eene waarde van f 3 048 584, terwijl de bank een nominaal bedrag van f 2 321 400 (te boek staande voor f 2 229 181) aan effecten bezat, in Indië was uitgezet in beleeningen f 394 090 en, door tusschenkomst van de Rijkspostspaarbank hier te lande, f 1 598 500 op prolongatie gegeven was. In 't geheel werd aan rente gekweekt f 290 334 (3.60 % van de uitgezette kapitalen), waaronder f 21 337 wegens rente over in 1910 in 's lands kas berust hebbende gelden der bank.

De som der uitgekeerde, bijgeschreven en aan de Rijkspostspaarbank hier te lande toekomende rente beliep (f 11 565 + f 166 476 + f 1381 =) f 179 422, zoodat een overschot is verkregen van f 110 911, terwijl de bedrijfskosten der instelling bedroegen f 84 593, waaronder f 45 827 wegens bezoldiging van den directeur en het hem ondergeschikt personeel. Over 1909 was het overschot f 86 179 en bedroegen de bedrijfskosten f 79 991.

Voor verdere opgaven zie men bijlage SS.

[1]) De tot wederopzeggens verleende vergunning tot het overbrengen van telefoonberichten is met ingang van 1 October 1911 ingetrokken (Gouv. Bt. 22 Juni 1911 n°. 1).

§ 5. GELEIDINGEN VOOR ELECTRISCHE VERLICHTING EN VOOR HET OVERBRENGEN VAN KRACHT DOOR MIDDEL VAN ELECTRICITEIT.

Gedurende het tijdvak 1 April 1910—ult. Maart 1911 werden 2 vergunningen van den hierbedoelden aard verleend, terwijl 1 vergunning werd aanvaard, zoodat het aantal in exploitatie en nog in werking te brengen zijnde vergunningen respectievelijk 11 en 18 bedroeg.

Voor een overzicht van de tot December 1910 verleende, nog van kracht zijnde vergunningen zie men deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië voor 1911, blz. 437—442.

II. SPOOR- EN TRAMWEGEN.

Het algemeen reglement voor de spoorwegdiensten (Ind. St. 1895 n°. 300 en de sedert daarin gebrachte wijzigingen), benevens het algemeen secundair spoorwegreglement (Ind. St. 1902 n°. 218 en de daarin gebrachte wijzigingen) ondergingen op verschillende punten nadere wijziging en aanvulling bij de Ordn. van 16 Sept. 1910, 15 Maart 1911 en 11 Aug. 1911 (Ind. St. 1910 n°. 487 en 1911 nos. 227 en 468). De eerstgenoemde ordonnantie bevat eene herziening van de bepalingen nopens het vervoer van ontplofbare stoffen, de in de tweede plaats vermelde eene nadere regeling van het bestelgoederenvervoer en de laatstbedoelde verbiedt den treinbeambten zich gedurende den rit, anders dan om redenen van veiligheid van den trein of van de zich daarin bevindende reizigers, buiten langs de wagens of voertuigen van het eene rijtuig naar het andere te begeven.

Van de bij K. B. 27 Sept. 1910 n°. 61 (Ind. St. n°. 645) tot stand gekomen wijziging en aanvulling van de regelen voor het verleenen van concessie tot den aanleg en de exploitatie van spoorwegen en van tramwegen met machinale beweegkracht, bestemd voor algemeen verkeer (Ind. St. 1900 n°. 259) is reeds melding gemaakt in hoofdst. J, afd. I (kol. 111).

Bij Ord. van 3 Maart 1911 (Ind. St. n°. 192) is bepaald, dat het algemeen reglement voor de spoorwegdiensten en het algemeen tramwegreglement (Ind. St. 1895 n°. 300 en 1905 n°. 516), behoudens enkele artikelen van het tramwegreglement, niet van toepassing zijn in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden.

Met buitenwerkingstelling van de besluiten en beschikkingen, waarbij aan landsdienaren vrij vervoer langs de staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië is toegestaan, trad op 1 Januari 1911 in werking het bij Gouv. Bt. 29 Sept. 1910 n°. 20 vastgestelde „reglement betreffende het vervoer van landsdienaren voor rekening van den lande langs de staatsspoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië op jaarkaarten en jaar-abonnementskaarten".

De bepalingen betreffende de ambtenaren belast met het dagelijksch toezicht op de spoor- en tramwegdiensten in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1909 n°. 191) zijn bij Gouv. Bt. 29 Juni 1911 n°. 42 (Ind. St. n°. 393) gewijzigd in dien zin, dat de spoorwegopzieners verdeeld zijn in een tweetal klassen.

Het reglement op het gebruik door particulieren van de bij den dienst der staatsspoorwegen op Java in beheer zijnde hijschkranen (Ind. St. 1907 n°. 445 en 1908 n°. 698) onderging eene nadere wijziging bij Ord. van 12 Oct. 1910 (Ind. St. n°. 534).

A. SPOORWEGEN.

1°. STAATSSPOORWEGEN.

a. Verkenning, opneming en aanleg.

Java. De voorontwerpen voor de lijnen Cheribon—Kroja en Bandjar—Parigi (zie K. V. 1910, kol. 272) kwamen gereed. Ten behoeve van den aanleg van de laatstgenoemde lijn werden de noodige fondsen toegestaan bij de wet van 18 Juli 1911 (Ned. St. n°. 250, Ind. St. n°. 457).

In 1910 werd een aanvang gemaakt met een onderzoek naar de levensvatbaarheid van eene lijn van Rantjaekek over Soemedang naar Kadipaten, met den eventueelen aanleg waarvan zoowel defensiebelangen als het tot stand brengen van eene rechtstreeksche verbinding van de Preanger-Regentschappen met Cheribon worden beoogd.

De werkzaamheden voor den aanleg van den ongeveer 136 K.M. langen spoorweg van Tjikampek naar Cheribon hadden een gunstig verloop. Zooals het zich thans laat aanzien, kan verwacht worden dat die lijn in het begin van 1912 voor het algemeen verkeer zal kunnen worden opengesteld. De aanlegrekening wees op ult. December 1910 een eindcijfer aan van f 3 399 355.

Sumatra. Het ontwerp voor den aanleg van een spoorweg in Zuid-Sumatra, omvattende eene lijn van Telokbetong naar Palembang met eene daaraan aansluitende lijn naar Moearo Enim, kwam gereed en is thans hier te lande in behandeling. De lijn Priaman—Soengai Limau kwam in December 1910 gereed en werd op 1 Januari 1911 voor het publiek verkeer opengesteld. De aanlegrekening van die lijn wijst een totaal van f 535 636 of ± f 37 800 per K.M. aan. Het onderzoek naar de wenschelijkheid om die lijn tot Loeboekbasoeng door te trekken werd voortgezet.

b. Exploitatie.

Lengte in exploitatie. In de lengte der staatsspoorwegen, blijkens de opgaaf in K. V. 1910 (kol. 273) bedragende voor de Oosterlijnen 907, voor de Westerlijnen 1005 en voor den spoorweg ter Sumatra's Westkust 231 K.M., kwam in zoover verandering dat de lengte der Oosterlijnen tot 963 K.M. en die van den Sumatra-spoorweg tot 245 K.M. steeg. Voor de Oosterlijnen was die vermeerdering slechts eene fictieve, aangezien, wijl de ontvangsten en uitgaven van de stoomtramlijn Madioen—Ponorogo met zijtak met ingang van 1 Januari 1910 niet meer afzonderlijk gehouden, doch gevoegd worden bij die der Oosterlijnen, de lengte dier lijnen met die van den genoemden stoomtramweg (56 K.M.) moet vermeerderd worden. De lengte van den spoorweg ter Sumatra's Westkust nam toe door de reeds vermelde openstelling van het 14 K.M. lange lijntje Priaman—Soengai Limau.

Tarieven. Ook in 1910 werden weder herhaaldelijk reducties verleend op de vrachtprijzen voor het vervoer van inzendingen voor tentoonstellingen en wedstrijden.

Het speciale tarief voor suiker onderging in 1911 geen verandering, evenmin als dat voor bibit. Daarentegen is het speciale tarief voor het vervoer van koffie voor 1911 niet bestendigd.

De t. a. p. uitgesproken verwachting dat het speciale

tarief voor het vervoer van brandhout in den slappen tijd er toe zou leiden dat belanghebbenden meer dan tot dusver zouden trachten om zich dat hout in dien tijd aan te schaffen, is niet geheel verwezenlijkt geworden.

Tijdelijke vrachtverlagingen werden verleend voor het vervoer gedurende 1910 van tapioca (cassavemeel) bij wagenladingen van 10 ton van eenige halten van het lijnvak Kertosono—Blitar naar de stations te Soerabaja, voor het vervoer van minstens 50 wagenladingen djati-brandhout tusschen de stations der Oosterlijnen en voor het vervoer van groote hoeveelheden maalriet.

Voor den spoorweg ter Sumatra's Westkust is bij Gouv. Bt. 29 Juni 1910 n°. 35 een tarief voor maandabonnementskaarten vastgesteld, terwijl bij Gouv. Bt. 5 Oct. 1910 n°. 2 is goedgekeurd een nieuw tarief voor het vervoer van reizigers en goederen op het baanvak Poeloe Ajer—Emmahaven. Bij dat tarief zijn de vrachtprijzen voor de inlandsche 2de klassereizigers verlaagd en is de voor bagage verschuldigde vracht herzien. De met het nieuwe tarief verkregen resultaten laten zich aanvankelijk zeer gunstig aanzien. Met ingang van 1 Januari 1911 is, bij wijze van proef, ook voor het baanvak Padang—Padangpandjang een verlaagd tarief voor inlandsche 2de klasse-reizigers ingevoerd. Blijken de financieele resultaten gunstig te zijn, dan zal eene dergelijke tariefsverlaging voor de overige baanvakken overwogen worden. Voorts is op 1 Februari 1911 een speciaal tarief in werking getreden voor het vervoer van geheele wagenladingen Ombilin-kolen, gruis of briketten, bestemd voor particuliere afnemers langs den spoorweg.

Tractie. Op ult. 1910 bestond het rollend materieel der staatsspoorwegen op Java, met inbegrip van de lijn Madioen—Ponorogo, doch met uitzondering van de tramlijn Tjikampek—Tjilamaja, uit 381 locomotieven, 1146 personen-, restauratie-, bagage- en postrijtuigen en 6461 wagens, of 2 locomotieven, 38 rijtuigen en 554 wagens meer dan op ult. 1909. Tegen 85 620 ton steenkolen en 55 048 ton brandhout (verbeterde opgaven) in 1909, zijn in 1910 ten behoeve van de staatsspoorwegen op Java, met inbegrip van de lijn Madioen—Ponorogo, 110 687 ton steenkolen en 40 916 ton brandhout verbruikt.

Op den spoorweg ter Sumatra's Westkust was het rollend materieel op ult. 1910 samengesteld uit 65 locomotieven, 74 rijtuigen en bagagewagens, benevens 634 goederen- en andere wagens, of 2 rijtuigen en 8 wagens meer dan op ult. 1909. Het kolenverbruik in 1910 bedroeg 36 329 ton, of 2891 ton meer dan in 1909.

Personeel. Bij de exploitatie der staatsspoorwegen op Java waren op ult. 1910 in het geheel (dus zoowel met als zonder aanstelling) in dienst 1835 Europeanen en 13 161 inlanders en ter Sumatra's Westkust 159 Europeanen en 1880 inlanders.

In de werkplaatsen te Bandoeng, Meester-Cornelis en Poerworedjo te zamen waren, ongerekend de koelies, gemiddeld per dag werkzaam 1654 werklieden, in die te Madioen, Soerabaja en Djember te zamen gemiddeld 1482 werklieden en in die te Padang gemiddeld 314 man.

Uitkomsten van het vervoer. De bruto ontvangsten van de Oosterlijnen, met inbegrip van de tramlijnen Madioen—Ponorogo en Soemberkolak—Sitoebondo—Pandji, bedroegen in 1910 f 12 383 637, of f 1 329 932 meer dan het in 1909 ontvangen bedrag van f 11 053 705, eene stijging derhalve met 12 %. De opbrengst van het reizigersverkeer bedroeg f 3 961 665 in 1910, tegen f 3 734 848 in 1909, en vermeerderde dus met f 226 817 of 6.07 %. De ontvangsten van het goederenvervoer stegen van f 6 466 231 in 1909 tot f 7 441 391 in 1910, welke vermeerdering (± 15.08 %) te danken is aan het grootere vervoer van verschillende artikelen, zooals rijst, suiker, balken, bamboe, copra, suikerrietstekken, brandhout, roode baksteenen, vlechtwerk, petroleum, enz. Het winstsaldo der Oosterlijnen (kosten van vernieuwingen en herstelling van buitengewone schade, zoomede afschrijvingen bij de exploitatiekosten gerekend) bedroeg f 6 687 000, of f 19.025 per dagkilometer, tegen f 5 572 702, of f 15.855 (verbeterde cijfers) per dagkilometer, in 1909.

De bruto-ontvangsten der Westerlijnen bedroegen over 1910 f 9 037 980, zijnde f 1 058 105 of ruim 13 % meer dan in 1909. De opbrengst van het reizigersverkeer bedroeg f 4 007 986 in 1910, tegen f 3 599 425 in 1909, eene vermeerdering dus met f 408 561 of ruim 11,3 %, terwijl de ontvangsten wegens goederenvervoer stegen van f 3 988 086 in 1909 tot f 4 572 134 in 1910. De laatstbedoelde stijging (± 14,6 %) was in hoofdzaak toe te schrijven aan de toeneming van het vervoer van de artikelen rijst, baksteenen en copra. Na aftrek van de exploitatiekosten bedroeg de winst der Westerlijnen f 3 419 583, of f 9,32[5] per dagkilometer, tegen f 2 321 749, of f 7,13 per dagkilometer (verbeterde cijfers), in 1909.

De ontvangsten van den Sumatra-staatsspoorweg bedroegen in 1910 bruto f 1 846 088 en netto f 626 722, tegen f 1 645 821 en f 572 441 in 1909. Die vooruitgang was een gevolg van de uitbreiding der kolenproductie en den daarmede samenhangenden grooteren afvoer, zoomede van de toeneming van het particulier vervoer, zoowel van reizigers als van goederen.

2°. Particuliere spoorwegen.

De lengte in exploitatie der particuliere spoorwegen op Java (die der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij) bleef onveranderd 261 K.M. en die der spoorwegen ter Oostkust van Sumatra (van de Deli-Spoorwegmaatschappij) 92 K.M. bedragen.

Tarieven. Voor het vervoer van brandhout langs de lijn Semarang—Vorstenlanden werden speciale vrachtprijzen vastgesteld. De in 1910 genomen maatregel om aan vervoerders, die zich verbinden om al hunne voor de Europeesche markt bestemde tabak (in bladen, bewerkt en geperst) uitsluitend met den spoorweg Semarang—Vorstenlanden en den tramweg Djokja—Willem I te doen vervoeren, na afloop van dat vervoer eene restitutie van 10 % op den vrachtprijs te verleenen werd bestendigd, met dien verstande, dat de verbintenis niet meer voor een kalenderjaar, doch voor een bepaalden oogst zal gelden en het vervoer op ult. Mei moet zijn afgeloopen.

Bij de Deli-Spoorwegmaatschappij zijn, met ingang van 1 Januari 1911, in werking getreden een nieuw tarief voor het vervoer van reizigers, bagage en honden, met voor het vervoer van reizigers in de 1ste klasse en voor bagage aanmerkelijk verlaagde vrachtprijzen; een speciaal tarief voor het vervoer van reizigers der 3de klasse, in lokaal verkeer op het lijnvak Belawan—Medan en omgekeerd, voorloopig geldig tot ult. December 1911; een speciaal tarief voor het vervoer van tapioca van Tebingtinggi naar Belawan, bij geheele of gedeeltelijke wagenladingen; gewijzigde bijzondere bepalingen voor het vervoer op den spoorweg en de stoomtramwegen der Maatschappij, zoomede gewijzigde tarieven en voorwaarden voor het vervoer van bestelgoederen naar en van de daarvoor met ingang van 1 Januari 1911 open te stellen stations.

Uitkomsten van het vervoer. Uitvoerige opgaven nopens den omvang en de geldelijke uitkomsten van het verkeer gedurende 1910 op de drie particuliere spoorwegen (Semarang—Vorstenlanden—Willem I, Batavia—Buitenzorg en Deli-spoorweg) worden aangetroffen in bijlage TT.

Het krachtens de concessie voor den spoorweg Semarang—Vorstenlanden den Staat toekomend aandeel in de winst op die lijn over 1909 beliep f 261 457, tegen f 255 739 in 1909.

Concessiën of aanvragen van nieuwe lijnen. Bij Gouv. Bt. 14 Oct. 1910 n°. 13 is één jaar voorrang van concessie verleend voor het gedeelte Tjiteureup of Balamdah (naar keuze van belanghebbende) over Bandjaran naar Pengalengan en de cultuurondernemingen Santosa en Taloen (met zijtak van Bandjaran naar Koppo) van den in K. V. 1909, kol. 294, sub 1°., bedoelden electrischen secundairen spoorweg in de Preanger-Regentschappen.

Eene aanvraag om prioriteit voor den aanleg en de exploitatie van een secundairen spoorweg loopende van Buitenzorg over Semplak, Paroeng en Serpong naar Tangerang werd afgewezen.

B. STOOMTRAMWEGEN.

1°. Staatsstoomtramwegen.

Lijnen op Java. De lijn Tasikmalaja—Singaparna (zie K. V. 1910, kol. 275) is met ingang van 1 Juni 1911 voor het algemeen verkeer opengesteld (aanlegrekening bij het einde van 1910 f 205 784), terwijl met den aanleg van de lijn Krian—Gempolkerep (zie t. a. p.) in September 1910 een begin werd gemaakt.

Bij de wetten van 30 Dec. 1910 (Ned. St. 1910 n°. 381, Ind. St. 1911 n°. 175) en 18 Juli 1911 (Ned. St. n°. 252, Ind. St. n°. 459) zijn de noodige fondsen toegestaan voor den aanleg van eene tramverbinding tusschen Djatibarang en Indramajoe, als zijlijn van den spoorweg van Tjikampek naar Cheribon, met dezelfde spoorwijdte, en van de tramlijnen met smalle spoorwijdte van Tjikampek naar Lemahabang en van Rambipoedji naar Poeger (vgl. t. a. p.).

De exploitatie van de tramlijn Tjikampek—Tjilamaja (27 K.M. lang) bracht bruto op f 64 959. Na aftrek van de exploitatiekosten, ad f 28 172 (inclusief de kosten van vernieuwingen en herstelling van buitengewone schade, zoomede de afschrijvingen), bleef eene winst over van f 36 787, zijnde 14.7 % van het aanlegkapitaal, ad f 249 850.

Lijnen in Atjeh en onderhoorigheden. De gemiddeld geëxploiteerde lengte van de reeds in hoofdstuk D besproken staatsstoomtramwegen in Atjeh en onderhoorigheden bleef 432 K. M. bedragen.

Tegen betaling werden vervoerd 1 685 550 personen (11 609 in de 1ste, 19 545 in de 2de en 1 654 396 in de 3de klasse), tegen 1 038 263 in 1909, zoomede 179 856 landsreizigers (10 264 in de 1ste, 14 740 in de 2de en 154 852 in de 3de klasse), tegen 207 156 in 1909. Aan vrachtgoederen zijn vervoerd 92 634 ton (19 492 ton voor het Gouvernement en 73 142 ton voor particulieren), tegen 81 717 ton in 1909. De vermeerdering van het aantal reizigers der 3de klasse houdt verband met het op 1 Januari 1910 ingevoerde verlaagde tarief (1 instede van 2 cent per K.M.).

De bruto-ontvangsten, welke in 1909 f 670 900 (waaronder f 196 135 voor landsvervoer) bedroegen, daalden in 1910 tot f 645 841 (waaronder f 130 655 voor landsvervoer); de inkomsten wegens landsvervoer daalden dus met f 65 480, terwijl die van het betalend vervoer met f 40 421 vermeerderden. Per dagkilometer bedroegen de bruto-ontvangsten f 4,09⁵, tegen f 4,26 in 1909.

De exploitatiekosten beliepen in 1910 f 692 267, tegen f 698 324 in 1909. Per dagkilometer werd uitgegeven f 4,39, tegen f 4,43 in 1909.

Bijbouwing had plaats van beambtenwoningen te Koeta Radja, Simpang Oelim en Soengai Raja, zoomede van een paar haltegebouwen.

Voor de uitbreidings- en buitengewone werken vermeerderde de constructierekening met f 54 000, terwijl de posten rollend materieel en werktuigen en inventaris geen verandering ondergingen. De totale kosten van den aanleg en de uitrusting van de tramlijnen hebben tot ult. 1910 bedragen f 17 435 000, namelijk voor den bouw van de baan c. a. f 15 647 200, voor rollend materieel f 1 509 500 en voor werktuigen en inventaris f 288 300.

2°. Particuliere tramwegen.

a. Aanleg en exploitatie.

Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij. Voor eene wijziging van de voorwaarden, waarop in 1890 aan deze maatschappij vergunning werd verleend voor hare lijn van de benedenstad Batavia naar Kampong Melajoe (Meester-Cornelis), zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7360.

Babat—Djombang-Stoomtrammaatschappij. De aan deze maatschappij verleende vergunning tot den aanleg en de exploitatie van eene zijlijn lang 1.5 K.M. naar de suikerfabriek Ponen (zie K. V. 1910, kol. 276) is den 6den Januari 1911 aanvaard. Met den aanleg is een begin gemaakt.

Oost-Java-Stoomtrammaatschappij. De uitsluitend voor goederenvervoer bestemde lijn Modjokerto—Wates (zie K. V. 1910, kol. 276/277) is in Juni 1910 voor het verkeer opengesteld. Een verzoek van deze maatschappij om concessie en om voorrang voor concessie tot den aanleg en de exploitatie van eenige tramlijnen ter hoofdplaats Soerabaja en omstreken, ter uitbreiding van haar net, is in behandeling.

Probolinggo-Stoomtrammaatschappij. De termijn van aanvaarding van de aan deze maatschappij in Maart 1909 verleende concessie tot den aanleg en de exploitatie van eene zijlijn van de suikerfabriek Oemboel naar de suikerfabriek Soemberkareng (zie K. V. 1910, kol. 277) is ten tweede male verlengd, en wel tot 25 Maart 1912.

Pasoeroean-Stoomtrammaatschappij. Bij Gouv. Bt. 18 Mei 1911 n°. 34 is de termijn, waarbinnen het gestaakt vervoer op het baanvak Alkmaar—Sengon moet zijn hervat, nader bepaald op twee jaren, gerekend van 23 Juli 1911.

Eene bij Gouv. Bt. 19 Dec. 1910 n°. 2 aan deze maatschappij verleende concessie voor den aanleg en de exploitatie van een zijtak van de lijn Pasoeroean—Waroengdowo, ter hoofdplaats Pasoeroean, naar den linkeroever der Gembongrivier, is den 10den Januari 1911 door haar aanvaard. Voorts is bij Gouv. Bt. 17 Juni 1911 n°. 49 concessie verleend voor een anderen zijtak van de genoemde lijn, loopende van Waroengdowo naar Ngempit.

Serajoedal-Stoomtrammaatschappij. Door deze maatschappij is in December 1910 eene prioriteitsaanvrage, in Februari 1911 gevolgd door eene concessie-aanvrage, ingediend voor den aanleg en de exploitatie van eene verbinding van Bandjarnegara, het tegenwoordig eindpunt van hare lijn, door het Serajoe-dal met Wonosobo, welke aanvraag nog in behandeling is.

Madoera-Trammaatschappij. Eene in Mei 1911 ingediende aanvraag van deze maatschappij om concessie voor den aanleg en de exploitatie van eene smalspoorverbinding van Kamal met Kwanjar is in behandeling.

Lijnen van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Bij Gouv. Bt. 15 Juni 1910 n°. 19 is vergunning verleend tot verlenging van den tramweg Djokja-Brosot in westelijke richting, namelijk van Srandekan over Krangan naar de suikerfabriek Sewoegaloer. Een tweetal aanvragen van de maatschappij, respectievelijk tot verlenging van den tramweg Djokja-Brosot in oostelijke richting van Pasar Bantoel en Barongan naar Karangasem aan den linkeroever van de Kali Opak en voor eene zijlijn van den stoomtramweg Goendih—Soerabaja loopende van Bodjonegoro over Djatirogo naar Lasem, zijn in behandeling.

Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij. Aan deze maatschappij is bij Gouv. Bt. 12 Juli 1911 n°. 5 concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van eene rechtstreeksche verbinding van de aan de bestaande lijn Semarang—Cheribon gelegen plaatsen Kaliwoengoe en Pegandan.

Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij. Van deze maatschappij is eene aanvraag in behandeling voor eene lijn in de residentie Rembang, van Lasem over Pamotan naar Djatirogo.

Statistieke gegevens betreffende den omvang van het bedrijf der particuliere tramwegmaatschappijen zijn opgenomen in bijlage TT.

b. Vergunningen of aanvragen voor nieuwe lijnen.

Gedurende het tijdvak 1 Juni 1910 t/m ult. Juli 1911 kwam van de in bijlage UU van K. V. 1910 vermelde drie vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van stoomtramwegen, waarvoor de termijn van aanvaarding op 1 Juni 1910 nog openstond, er een (n°. IV) wegens niet tijdige aanvaarding te vervallen, terwijl er een (n°. II) werd aanvaard. Er werden vijf nieuwe vergunningen verleend, waar-

van er een (aan de Pasoeroean-Stoomtrammaatschappij; zie hiervóór) reeds werd aanvaard, zoodat het aantal vergunningen, waarvoor de termijn van aanvaarding op 1 Augustus 1911 nog openstond, vijf bedroeg (vgl. bijlage UU).

Bij Gouv. Bt. 13 Juni 1911 n°. 36 is aan de te Padang gevestigde firma gebroeders VETH voor den tijd van twee jaren voorrang verleend boven de verzoeken van anderen om concessie voor den aanleg en de exploitatie van een tramweg met machinale beweegkracht in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli.

C. ELECTRISCHE TRAMWEGEN.

De aan de Batavia-Electrische Tramwegmaatschappij verleende vergunning tot uitbreiding van haar net (zie K. V. 1910, kol. 278 en bijlage UU, sub I) werd door haar aanvaard.

D. TRANSPORTKABELS.

De aan den heer D. BIRNIE, q.q. de te Panaroekan gevestigde „Maatschappij tot het drijven van commissiehandel en het exploiteeren van pakhuizen en prauwen te Panaroekan", verleende concessie voor den aanleg en de exploitatie van een transportkabel te Panaroekan (zie K. V. 1910, kol. 278) is op 19 Januari 1911 aanvaard. Hetzelfde was het geval met eene bij Gouv. Bt. 7 Dec. 1910 n°. 8 aan de Nederlandsch-Indische Portlandcement-maatschappij te Amsterdam verleende vergunning tot den aanleg en de exploitatie van een tweetal transportkabels, loopende de een van de portlandcementfabriek te Indaroeng naar het naburige kalksteengebergte en de andere van die fabriek over Bandar Boeat naar Boekit Poetoes (Sumatra's Westkust).

Bij Gouv. Bt. 24 Aug. 1911 n°. 25 is aan J. E. VAN POLANEN PETEL vergunning verleend voor den aanleg en de exploitatie gedurende vijftig jaren van een transportkabel in de afdeeling Soekaboemi (Preanger-Regentschappen), loopende van Pasir Pogor naar de theefabriek Goalpara.

III. MIJNWEZEN.

§ 1. WETGEVING.

Bij de wet van 26 Sept. 1910 (Ned. St. n°. 293, Ind. St. n°. 588) is eene wijziging gebracht in de Indische mijnwet (Ned. St. 1899 n°. 124, Ind. St. n°. 214), tot nadere regeling van de bevoegdheid van het Gouvernement om van zijnentwege opsporingen en ontginningen van delfstoffen te doen plaats hebben.

§ 2. DIENST VAN HET MIJNWEZEN.

Personeel. Op ult. Juni 1911 bestond de actieve sterkte van het korps mijningenieurs uit den chef van het mijnwezen, 12 ingenieurs in vasten en 15 ingenieurs in tijdelijken dienst, terwijl bovendien 2 ingenieurs in vasten en 3 in tijdelijken dienst, als gedetacheerd bij de gouvernementskolenontginning ter Sumatra's Westkust, en 1 ingenieur in tijdelijken dienst, als belast met de waarneming van de betrekking van leeraar aan het gymnasium Willem III te Batavia, bij het korps voor memorie gevoerd werden en 1 ingenieur met verlof in het buitenland vertoefde.

Op ult. Juni 1911 waren de mijningenieurs (ongerekend de 6 daarbij voor memorie gevoerde ingenieurs) ingedeeld als volgt: op het hoofdbureau van het mijnwezen waren (buiten den chef van den dienst en den chef van de mijnbouwkundige opnemingen) 8 ingenieurs tewerkgesteld, van wie er 3 waren toegevoegd aan den chef van de mijnbouwkundige opnemingen; met de leiding van den dienst van het grondpeilwezen was 1 ingenieur belast, aan wien een tweede ingenieur was toegevoegd; op Banka waren 8 ingenieurs geplaatst, aan wie, in het belang van de tinwinning aldaar, tijdelijk 2 ingenieurs en 1 werktuigkundig-electrotechnisch ingenieur waren toegevoegd; met de voortzetting van het mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in de residentiën Benkoelen en Palembang was 1 ingenieur belast, aan wien 3 ingenieurs en 2 tijdelijke geologen waren toegevoegd, terwijl 3 ingenieurs, in tijdelijken dienst, waren toegevoegd aan den in December 1906, ten behoeve van geologische onderzoekingen in de residentie Djambi, tijdelijk aangestelden geoloog. Voorts was 1 tijdelijke ingenieur toegevoegd aan den met steun van regeeringswege ondernomen geologischen onderzoekingstocht [1]) op Timor en naburige eilanden; 1 ingenieur was belast met voorloopige verkenningen voor een eventueel in te stellen mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in een gedeelte van de afdeeling L Koto (Padangsche Bovenlanden) en van de tijdelijke onderafdeeling Rokan (Sumatra's Oostkust); 1 ingenieur had de leiding van het mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in het gewest Celebes en onderhoorigheden, terwijl door een geoloog eene voorloopige verkenning werd ingesteld naar de in de residentie Timor en onderhoorigheden bekend zijnde ertsvindplaatsen en een geoloog was toegevoegd aan het militair exploratie-detachement in Noord-Nieuw-Guinea.

Het verdere technische personeel bestond op ult. Juni 1911 uit 3 topografen, 1 teekenaar, 36 opzieners, 9 boormeesters, 1 werktuigkundige, 8 machinisten in vasten en 1 topograaf, 2 topograafopnemers, 1 teekenaar, 23 opzieners, 4 boormeesters en 7 machinisten in tijdelijken dienst. Van dit personeel bevonden zich 1 opziener, 1 boormeester en 1 machinist met buitenlandsch verlof in Europa.

Bij de gouvernements-kolenontginning ter Sumatra's Westkust waren, behalve de waarnemende chef van exploitatie

[1]) Bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1910 n°. 2 is aan den leider dezer expeditie prof. dr. G. A. F. MOLENGRAAFF, opgedragen om, voor zooveel dit met het hoofddoel der reis in overeenstemming is te brengen, in het te onderzoeken gebied voor den dienst van het mijnwezen waardevolle gegevens te verzamelen aangaande nuttige delfstof-afzettingen (vgl. hoofdst. O, kol. 251).

van den Sumatra-staatsspoorweg, tevens chef van den dienst der Ombilin-mijnen, op ult. Juni 1911 werkzaam: 5 ingenieurs van het mijnwezen, van wie 2 in vasten en 3 in tijdelijken dienst; voorts 23 opzieners, van wie 1 gedetacheerd op Banka, 4 machinisten, 1 boekhouder, 1 magazijnmeester, 1 tweede commies, 1 derde commies belast met de functie van commies-kashouder en 4 klerken, allen in vasten dienst, zoomede 1 geneesheer, 1 chef werktuigkundige, 2 opzichters der werkkrachten, 5 opzieners, 16 adspirant-opzieners, 3 machinisten, 2 adspirant-machinisten (onder-magazijnmeester), 5 klerken, 2 verbandmeesters en 4 ziekenverplegers in tijdelijken dienst, terwijl 2 opzichters van den dienst der staatsspoorwegen bij de kolenontginning waren gedetacheerd.

Geschriften. Van het ,,Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië" zag de jaargang 1909 het licht.

De aan het hoofdbureau te Batavia samengestelde kwartaalverslagen van het mijnwezen over het 1ste en 2de kwartaal 1910 zijn gedrukt als extra-bijvoegsels van de Jav. Ct. van 29 Nov. 1910 n°. 95 en 21 Febr. 1911 n°. 15.

Palaeontologische, geologische en mijnbouwkundige onderzoekingen van gouvernementswege. De mijnbouwkundige en geologische onderzoekingen in de residentiën Benkoelen en Palembang (zie hiervóór) werden geregeld voortgezet. Behalve in de, in K. V. 1910, kol. 280, genoemde streken, hadden nog opsporingen plaats op het terrein gelegen tusschen de Ajer Soewoh en de Ajer Loesang, terwijl verder een groot gedeelte van Benkoelen en een deel van de Rawas-streek (Palembang) geologisch verkend werden.

De onderzoekingen in de residentie Djambi hadden uitsluitend plaats in de petroleum-streken der Djambische benedenlanden (de afdeelingen Djambi en Moearotembesi). De resultaten waren gunstig.

In het laatst van 1910 werd een onderzoek ingesteld naar de aanwezigheid van olie in de afdeeling Poerwakerta der residentie Banjoemas, terwijl tevens een kort geologisch onderzoek in Midden-Java plaats vond.

De geologisch-mijnbouwkundige verkenning van het eiland Flores werd voortgezet.

Het in den aanvang van 1910 ingestelde onderzoek naar de kans van slagen van artesische boringen in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden en de residentie Menado en naar het voorkomen van phosphaten op de Toekang Besi-eilanden (Celebes) werd in Juli van dat jaar beëindigd.

In December 1910 werd eene voorloopige verkenning ingesteld van eenige in de afdeeling Sambas (res. Westerafdeeling van Borneo) bekende ertsvindplaatsen. Tevens werden in die maand voorbereidende werkzaamheden verricht voor eene mijnbouwkundig-geologische exploratie in de onderafdeelingen Rante Pao en Madjene [1]) (Celebes en onderhoorigheden), met de leiding van welk onderzoek in Juli 1911 een ingenieur belast werd.

In Mei 1911 (zie hiervóór) werd eene voorloopige verkenning gedaan voor een eventueel mijnbouwkundig geologisch onderzoek in een gedeelte van de afdeeling L Koto (Padangsche Bovenlanden) en van de tijdelijke onderafdeeling Rokan (res. Oostkust van Sumatra). Voorts werd een onderzoek ingesteld naar de oorzaken van het voortdurend afschuiven van het terrein nabij de spoorwegbrug over de Tjisomang in de lijn Poerwakarta—Padalarang van de staatsspoorwegen.

Diepe grondpeilingen. Gedurende het tijdvak 1 Juli 1910—ult. Juni 1911 zijn van de 17 artesische boringen, welke op eerstgenoemden datum onderhanden waren, er 15 voltooid en werd er 1, wegens de geringe resultaten, gestaakt, terwijl van de 26 nieuw ondernomen boringen er 14 gereed kwamen en 2, wegens onvoldoende uitkomsten, gestaakt werden. De 29 voltooide boringen waren aldus over de verschillende gewesten verdeeld: Batavia 5, Pekalongan 2, Semarang 5, Pasoeroean 4, Kediri 4, Madioen 2, Preanger-Regentschappen 1, Atjeh en onderhoorigheden 2, Oostkust van Sumatra 3 en Menado 1. Gedurende hetzelfde tijdvak zijn op den voet van de Ord. van 23 Maart 1884 (Ind. St. n°. 5) een 2-tal vergunningen verleend tot het boren van artesische putten, terwijl één bestaande vergunning verlengd werd.

§ 3. GOUVERNEMENTSONTGINNINGEN.

Tinwinning op Banka. Gedurende het exploitatiejaar 1910/1911 (10 Februari 1910—ult. Februari 1911) steeg het aantal ontginningen der 1ste klasse van 297 tot 329 en daalde dat der 2de klasse van 40 (verbeterde opgaaf) tot 22. Het gemiddeld aantal personen, dat zich bezig hield met het nawasschen en uitsmelten van door de eigenlijke ontginningen verworpen ertshoudende gronden en tinslakken (zoogenaamde ontginningen der 3de klasse) bedroeg 12, tegen 14 in 1909/1910.

In de ontginningen in eigen beheer (in Koba en Soengailiat) werkten gedurende het exploitatiejaar 1910/1911 gemiddeld 1435 arbeiders, in de ontginningen der 1ste klasse 18 300 en in die der 2de klasse 76, tegen respectievelijk 1653, 21 065 en 187 in 1909/1910.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. Aan beri-beri overleden 53 werklieden (83 in 1909). Evacuatie naar Buitenzorg had niet plaats, aangezien door proefneming gebleken is, dat ook met de opzending van de zieken naar het gouvernementsziekenhuis te Muntok goede resultaten te bereiken zijn. Aan andere ziekten en ongevallen overleden 223 man, zoodat de totale sterfte 276 man bedroeg, of 1.39 % van de gemiddelde sterkte van 19 823 man, tegen 1.88 % bij eene gemiddelde sterkte van 22 919 man in 1909/1910.

De tinlevering bedroeg 270 508 pikol, bij eene gemiddelde sterkte van 19 823 man, tegen 261 146 pikol, met 22 919 man, in 1909/1910. De hoogere productie, bij eene geringere gemiddelde sterkte, vindt hoofdzakelijk hare oorzaak in het grooter aantal geoefende werklieden, o. a. tengevolge van de op Banka gesloten reëngagementen (zie K. V. 1909, kol. 299/300), terwijl het exploitatiejaar 1910/1911, evenals 1909/1910, 13 Chineesche maanden telde.

In den loop van het ontginningsjaar is 47 625 pikol onzuiver en van onzuiverheid verdacht tin, benevens eene van vorige raffinages afkomstige partij afval, aan omsmelting onderworpen, waardoor 46 080 pikol verscheepbaar en 439 pikol onverscheepbaar tin is verkregen. De kosten der raffinage (inclusief die der verwerking van afval) beliepen f 20 942, of f 0,44 per pikol. Bovendien werd door verwerking van weggeworpen tinslakken door den technischen dienst in Belinjoe verkregen 602.44 pikol tin. De kosten hiervan beliepen f 15 103, of f 25,07 per pikol.

De werving geschiedde, evenals tot dusver, deels van uit Hongkong, deels via Singapore. Het verloop was minder gunstig dan in 1909, hoofdzakelijk als gevolg van de groote vraag naar werkkrachten op de rubberondernemingen en de dezerzijds gedane pogingen om tegen lagere werfpremie werkkrachten te verkrijgen, terwijl enkele door het koloniaal bestuur te Singapore getroffen maatregelen eene tijdelijke stremming van den aanvoer via die haven veroorzaakten. Van de 3635 in het exploitatiejaar 1910/1911 ingedeelde nieuwelingen teekenden er 2021 het contract te Singapore ten overstaan van den Protector of Chinese, de overigen werden door bemiddeling van de Holland—China-Handelscompagnie direct uit Hongkong op Banka aangebracht per Java—China—Japan-lijn. Voor alle ingedeelde nieuwelingen werd een premie van 75 Straits-dollars [2]) uitgekeerd. De totale wer-

[1]) Bij Gouv. Bt. 15 Febr. 1911 n°. 51 is een terrein, gelegen in de genoemde onderafdeelingen en in de onderafdeeling Enrekang, voor opsporing van gouvernementswege gereserveerd.

[2]) Ingevolge Gouv. Bt. 14 April 1911 n°. 4 zal de werfpremie voor Chineesche nieuwelingen worden vastgesteld door den directeur van gouvernementsbedrijven, in overleg met den chef der Banka-tinwinning.

vingskosten bedroegen f 393 863, of f 108,35 per man. Bovendien teekenden op Banka zelf nog 3231 man een tweejarig contract, aan wie in 't geheel f 138 565 aan handgeld werd uitbetaald.

Het aantal mijnwerkers, dat, na expiratie van hun contract, in den aanvang van 1911 op 's lands kosten naar China repatrieerde, bedroeg 3996, tegen 3904 in 1910. Bovendien werden 10 gewezen mijnwerkers voor gouvernements-rekening naar China vervoerd, onder genot van een reispenning van f 25 bij debarkement.

In den loop van het exploitatiejaar kwamen door overlijden, afkeuring en drossen 974 man aan de tinwinning te ontvallen.

De exploitatie van den stoomtramweg in Belinjoe gaf over 1910 een voordeelig saldo van f 22 737 (ontvangsten f 64 592, uitgaven f 41 856; met aftrek van rente en afschrijving volgens de commercieele boekhouding [1]) ad f 17 978, een overwinst gevende van f 4759), tegen f 17 940 in 1909. De stoomsleepdienst ter oostkust van Banka sloot met een voordeelig saldo van f 5475 (ontvangsten f 26 300, uitgaven f 20 825; met aftrek van rente en afschrijving, ad f 6612, een nadeelig saldo gevende van f 1137), tegen f 11 419 in 1909. De uitgaven voor den stoomsleepdienst in de Klabat-baai bedroegen f 13 660 en de ontvangsten f 10 786. Hoewel dus weer een nadeelig saldo, ad f 2874 (met inbegrip van rente en afschrijving, ad f 3362, een nadeelig saldo van f 6236) te boeken viel, zijn de indirecte voordeelen, die deze dienst het tinbedrijf biedt van dien aard, dat ze ruimschoots tegen de kosten opwegen.

Het aantal beschikbare stoomketels (stoomketels, locomobielen, locomotieven, excavator- en spuitbaggerketels, scheepsketels) steeg van 246 tot 253. Het aantal stoominstallaties bij de ontginningen der 1ste klasse steeg van 190 tot 194, in gebruik bij 82 ontginningen, met eene gemiddelde sterkte van 14 216 werklieden en eene productie van 200 548 pikol tin, of 14,09 pikol per hoofd. Alle ontginningen der 1ste klasse samen leverden, met 18 300 man, 248 842 pikol tin, of 13,59 pikol per hoofd, terwijl de 7 ontginningen in eigen beheer te Koba, met 969 man, 10 518 pikol tin gaven, of 10,85 pikol per hoofd.

In het district Soengailiat bleven de twee excavateurs met gunstig gevolg in werking. De spuitzuig-installatie werd ult. Maart 1910 in gebruik genomen.

Volgens de berekening in bijlage VV kwamen de kosten in Indië van het in 1910/1911 ingeleverde tin den lande te staan op gemiddeld f 34,39 per pikol, tegen f 39,65 (verbeterde opgave) in 1909/1910.

Volgens de verkooprekeningen (zie bijlage W) heeft het in 1910 hier te lande geveilde Banka-tin gemiddeld per pikol netto opgebracht f 98,86 (f 95,34 in 1909), hetgeen dus een voordeelig verschil overlaat van f 64,47 per pikol, tegen f 55,69 over het voorafgegane jaar. Hierbij dient in het oog te worden gehouden dat, bij de berekening van de kosten op het product gevallen, wat betreft de uitgaven voor het bij de tinwinning betrokken Europeesch personeel, geen rekening is gehouden met de kosten van opleiding, uitzending, verlofstraktementen, pensioenen, enz.

Voor 1911 is de hoeveelheid te verkoopen Banka-tin bepaald op 250 000 pikol. De eerste vier in dat jaar gehouden veilingen (in Januari, Maart, Mei en Juli) bestonden respectievelijk uit 41 597, 42 031, 41 657 en 41 586 pikol. Als gemiddelde bruto-opbrengst is per 50 K.G. verkregen achtereenvolgens f 115,78, f 111,76, f 117,71 en f 112,87, zijnde per pikol f 141,25, f 134,34, f 143,60 en 137,70.

Ten einde de mogelijkheid te openen om van de ontginningen ook tinerts in ontvangst te nemen, is het reglement van de tinwinning gewijzigd en aangevuld bij Ord. van 17 Juni 1911 (Ind. St. n°. 372), in verband waarmede ook eenige wijziging gebracht is in het reglement voor de betaling van den arbeid bij de tinwinning en van het daarbij behoorend tarief van verstrekkingen, voorschotten en tegemoetkomingen (Ind. St. 1911 n°. 373).

1) Met ingang van 1 Maart 1910 is bij het tinbedrijf eene boekhouding op commercieelen grondslag ingevoerd.

Ingevolge Gouv. Bt. 15 Dec. 1910 n°. 35 (Jav. Ct. n°. 102) zullen bij het tinbedrijf, naar gelang van de behoefte, ten hoogste zes magazijnmeesters in dienst gesteld worden voor het beheer van de kassen en de magazijnen.

Bij Gouv. Bt. 10 Juli 1911 n°. 17 is de controleur bij het binnenlandsch bestuur A. A. BURGDORFFER tijdelijk ter beschikking gesteld van den waarnemenden resident van Banka en onderhoorigheden, ten einde hem in zijne kwaliteit van eerstaanwezend mijningenieur behulpzaam te zijn als chef der afdeeling tinontginning van het residentiebureau.

In December 1910 zijn de hoogleeraren aan de Technische Hoogeschool te Delft C. J. VAN LOON en S. J. VERMAES belast met het maken van eene studie van en het uitbrengen van een rapport over het vraagstuk der centraliseering van het bedrijf der tinsmelting op Banka.

Steenkolenontginning nabij Sawahloento (Ombilin-mijnen). De productie bedroeg in 1910 321 320 ton gemengde kolen, 6011 ton briketten en 60 191 ton gruis, te zamen 387 522 ton (waaronder 22 649 ton verstrekt voor eigen verbruik te Sawahloento), tegen 339 694 ton in 1909. De winst op de verstrekking en den verkoop der kolen beliep, na afschrijving van f 220 389 op de aanlegrekening, f 378 162, tegen f 263 621 in 1909, zijnde bij deze becijfering niets opgenomen wegens rente, terwijl bij de berekening der kosten van personeel, uitgaven wegens pensioenen, verlofstraktementen, enz., buiten rekening gelaten zijn.

Van de over 1910 geldelijk verantwoorde 357 100 Nederlandsche ton is aan particulieren verkocht 196 037 ton, waarvan 653 op verschillende plaatsen langs den spoorweg en 195 384 ton te Emmahaven. De stoomvaartmaatschappijen „Rotterdamsche Lloyd", „Koninklijke Paketvaartmaatschappij" en „Nederland" namen aldaar in respectievelijk 55 369, 40 344 (waaronder 30 360 ton gruis) en 22 413 ton, zijnde gezamenlijk 118 126 Nederlandsche ton, tegen 116 079 Nederlandsche ton in 1909, terwijl aan andere schepen en aan particulieren 77 341 Nederlandsche ton verstrekt werd.

De sterkte aan dwangarbeiders ging terug en bedroeg op ult. 1910 1631 man, tegen 1780 op ult. 1909.

Het aantal contractanten nam toe en bedroeg 1828 man op het einde van 1910, tegen 1818 man op ult. 1909. Het aantal op Java aangeworven contractanten bedroeg 250 man, terwijl 176 ontslagen contractanten eene nieuwe overeenkomst aangingen, 5 als vrije arbeiders bij de mijn te werk gesteld bleven en 24, die een nieuw contract wenschten te sluiten, moesten worden afgekeurd. Bovendien sloten 2 ontslagen dwangarbeiders en 15 gewezen contractanten, die als vrije arbeiders gebleven waren, een contract. Verder kwamen 2 tot dwangarbeid veroordeelde contractanten, na expiratie van hun straftijd, weder terug.

Bij de ontginning (met inbegrip van het transport), dus ongerekend den voor werken van aanleg gevorderden arbeid, zijn in 1910 door dwangarbeiders, contractanten en vrije lieden verricht 1 384 621 dagdiensten (1 335 622 in 1909), waardoor 387 522 ton kolen verkregen werd. De productie per dag en per hoofd was dus 279 K.G., tegen 254 K.G. in 1909. Berekend over het aantal dagdiensten ten laste van de werkzaamheden in de mijnen, bij de opvulling, het transport en de overlading, bedroeg de hoofdelijke productie 415 K.G., tegen 356 K.G. in 1909.

De werkelijke zelfkosten per ton in den spoorwagen te Sawahloento bedroegen f 3,71⁹, indien men de kolen voor eigen verbruik wèl en f 3,94⁹ indien men ze niet medereken.

Voor werken van aanleg is in 1910 uitgegeven f 144 019, waarmede het eindcijfer der aanlegrekening vermeerderde. Daar echter van deze rekening, zooals reeds vermeld is, f 220 389 is afgeschreven, stond de waarde van het kolenetablissement te Sawahloento en de magazijnen met kolenstort te Emmahaven op ult. 1910 te boek voor f 3 139 931, tegen f 3 216 301 op ult. 1909.

Bij het einde van 1910 bedroeg de hoeveelheid kolen, welke voor afbouw gereed was of door galerijen was blootgelegd, in de mijnen Doerian (lagen A, B en C), Pandjang (lagen A en C) en Loento (lagen A en C) 5 064 000 ton.

§ 4. PARTICULIERE ONTGINNINGEN.

Het aantal door het Gouvernement verleende concessiën vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1910—ult. Juni 1911 met drie, namelijk de concessiën Ilota (Menado) voor de winning van koper, Equator (Sumatra's Westkust) voor de winning van zilver, goud, zink, mangaan en koper en Bangket (Sumatra's Westkust) voor winning van goud en mangaan.

Gedurende dat tijdvak werden vier vergunningen verleend voor de winning van de in art. 1 der Indische mijnwet niet genoemde delfstoffen, en wel een 3-tal voor de winning van marmer en kalksteen binnen een terrein gelegen in de residentie Kediri en één voor de winning van klei binnen een terrein in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden.

Het aantal door het Gouvernement goedgekeurde concessiën, verleend door inlandsche zelfbesturen, die hunne mijnrechten nog niet aan het Gouvernement hebben afgestaan, vermeerderde met drie, namelijk: Sekajam I en II (Westerafdeeling van Borneo) voor de winning van goud, diamant en andere delfstoffen (met uitzondering van petroleum en bitumineuse zelfstandigheden), terwijl de in hetzelfde gewest gelegen concessie Ban Pin San werd gesplitst in twee nieuwe concessiën Ban Pin San en Sepingan voor de winning van goud, zilver, platina, kwikzilver, koper, lood, zink, tin, ijzer, nikkel, kobalt, antimonium, arsenicum, tellurium, selenium en bismuth, zoomede andere delfstoffen. De concessiën Mengkalo (landschap Sekadau, Westerafdeeling van Borneo) en Sjau Than San I en II (landschap Sambas, Westerafdeeling van Borneo) vervielen.

Op ult. Juni 1911 waren dientengevolge van kracht 106 door het Gouvernement verleende concessiën [1]), 26 ,,vergunningen'' en 73 door inlandsche zelfbesturen verleende en door het Gouvernement goedgekeurde concessiën. Voor nadere bijzonderheden omtrent de gedurende het behandelde tijdvak verleende en goedgekeurde concessiën en verleende vergunningen zie men bijlage VV, sub II.

In den loop van het genoemde tijdvak zijn 7 aanvragen om concessie afgewezen. Op ult. Juni 1911 waren 69 aanvragen om concessie en 55 om ,,vergunning'' in behandeling.

Met betrekking tot de op dat tijdstip van kracht zijnde concessiën en ,,vergunningen'' zij het volgende medegedeeld.

Tin. Particuliere ontginningen werden gedreven door de Billiton-maatschappij, krachtens gouvernementsconcessie, en de ,,Singkep-Tinmaatschappij'', krachtens concessie van het inlandsch bestuur van Lingga-Riouw en krachtens gouvernementsconcessie voor de winning van tinerts in zee.

Gedurende het op ult. April geëindigde boekjaar 1910/1911 is op Billiton ingeleverd 73 110 pikol tin, waarvan 43 151 pikol in den vorm van erts (hetwelk gedeeltelijk ter verwerking naar Singapore is gezonden, en gedeeltelijk in de nieuwe centrale smeltinrichting te Lipat-Kadjang is versmolten), welke hoeveelheden in het boekjaar 1909/10 hebben bedragen 69 501 en 36 379 pikol. Deze productie werd verkregen (volgens de gemiddelde aanwezige sterkte) door 9761 bij de mijnploegen ingedeelte mijnwerkers en 4075 zoogenaamde werkzoekenden (in 1909/10 respectievelijk 10 631 en 4123 man). De gezondheidstoestand onder de mijnwerkers was zeer gunstig. Het aantal der in de hospitalen opgenomen zieken bedroeg 577, tegen 743 in 1909/1910; het gemiddelde ziektecijfer (gerekend over de gemiddelde sterkte der aanwezige mijnwerkers) was 4.29 %, tegen 5.54 % in 1909/10. De sterfte in de mijnen en de hospitalen te zamen bedroeg 90 man, of 0.61 % (waarbij in aanmerking dient te worden genomen, dat 23 lieden omkwamen bij gelegenheid van de ongeregeldheden te Manggar), tegen 0.50 % in het voorafgegane jaar. Bij de andere exploraties waren 290 lieden werkzaam. Hierbij werd 144,29 pikol wolframhoudend tinerts gewonnen, benevens 94,05 pikol tin. Als proef werd 102 pikol monaziet uitgevoerd (tegen 162,5 pikol in 1909/1910), waarmede echter, evenals vroeger, geen winst werd behaald, zoodat die proefneming zal worden gestaakt.

Verkocht werd 36 327 pikol tin, dat bij de 12 inschrijvingen achtereenvolgens gemiddeld f 105,24, f 105,51, f 105,51, f 106,40, f 112,20, f 111,72, f 117,90, f 121,50, f 127,01, f 130,78, f 125,42 en f 134,60, of in doorslag f 117,02 per pikol opbracht (tegen f 99,35 in 1909/10). Te Singapore werd gemiddeld f 116,03 per pikol gemaakt (tegen f 103,28 in 1909/10). Ter vergelijking met de Batavia-markt moet van dit bedrag worden afgetrokken het uitvoerrecht van f 2,16 per Java-pikol, zoodat kan gerekend worden, dat te Singapore gemiddeld f 113,87 per Java-pikol werd gemaakt. De door de maatschappij behaalde winst beliep f 1 123 000, waarin de Staat deelt voor $^5/_8$, zijnde f 831 666,65[5]. In het vorige boekjaar waren deze cijfers f 1 969 591,58 en f 1 230 994,74.

De Singkep-Tinmaatschappij produceerde gedurende het boekjaar 1 Juli 1910—ult. Juni 1911 7594 pikol tin (6560 in 1909/10), waaronder 250 pikol afkomstig van de ontginning van den zeebodem, zoomede 364½ gram goud. De gemiddelde sterkte aan eigenlijk werkvolk (Chineezen) bedroeg 839 man, van wie gemiddeld present waren voor het werk in de groeven 807 man (in 1909/10 respectievelijk 937 en 900 man). Het tin is, zooals gewoonlijk, te Singapore verkocht, en wel tot eene hoeveelheid van 9428 Straits-pikol, waarin begrepen de restant productie 1909/10. De totale opbrengst beliep f 1 137 185, terwijl een algemeene middenprijs werd verkregen van $ 89.41 per Straits-pikol (60.47 K.G.), overeenkomende met f 104,50 per 50 K.G. (in 1909/10 f 86,05). De winst- en verliesrekening der Maatschappij wees over 1910/11 een voordeelig saldo aan van f 349 768, tegen f 191 003 in 1909/10.

Steen- en bruinkolen. Het aantal der voor de winning van kolen in concessie afgestane mijnvelden onderging geen verandering. In de residentie Palembang werd door de exploratiemaatschappij ,,Lematang'' op hare concessie Bahangau slechts weinig bruinkool gewonnen. Belangrijker waren de exploitaties in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waar in ontginning waren de concessiën Poeloe Laoet (133 788 ton, waarvan werd verscheept 112 398 ton, tegen eene productie van 140 129 ton in 1909) en Mahakam van de Oost-Borneo-Maatschappij (11 710 ton laadkool, tegen 9474 in 1909, waarvan werd verscheept 10 711 ton, tegen 8993 ton in 1909).

Petroleum. Het aantal der voor de winning van petroleum afgestane concessiën onderging geen verandering, zoodat op ult. Juni 1911 op Java en Madoera 22 en in de buitenbezittingen 32 petroleumconcessiën van kracht waren. De raffinaderij te Tjepoe verwerkte het van de concessie-terreinen Tinawoen, Panolan, Djepon, Plantoengan, Kalipiting en Toengkoel afkomstige product (respectievelijk 47 531, 25 225, 8753, 787, 573 en 3070 ton ruwe olie, waaruit werd verkregen 48 952 385 liter petroleum). Voorts werd te Tjepoe nog bereid 1 435 444 liter petroleum uit ruwe olie van diverse vergunningsterreinen. In de raffinaderij te Wonokromo werden verwerkt de ruwe producten van de concessiën Lidah Koelon, Twaalf desa's, Madee, Metatoe en Djabakota (respectievelijk 6849, 18 122, 25 585, 609 en 459 ton ruwe olie, waaruit 28 349 114 liter petroleum werd verkregen). De concessie Bapo, wier productie in 1909 nog onbeduidend was, leverde 1330 ton ruwe olie op, terwijl op de terreinen der concessie-aanvragen Wonosari, Noord-Ngawen, Petiken en Gegoenoeng respectievelijk 1093, 1179, 584 en 262 ton ruwe olie werden gewonnen.

Alle in de residentie Palembang gelegen concessiën werden door de Bataafsche Petroleummaatschappij geëxploiteerd. De olie werd verwerkt te Pladjoe en te Bagoes Koening. In de residentie Oostkust van Sumatra produceerde de genoemde maatschappij op hare concessiën Telaga Said en Boekit Sintang respectievelijk 7721 en 456 ton ruwe olie, waarvan te Pangkalanbrandan 4660 ton werd verwerkt en

[1]) In den aanvang van Juli 1911 (Gouv. Btn. 7 en 12 Juli 1911 nos. 2 en 27) zijn de goudconcessiën Kwandang Soemalata en Boekal (Menado) van rechtswege vervallen verklaard.

waaruit 1983 ton geraffineerde olie werd bereid. De opbrengst der concessie Boeloe Telang van de Maatschappij tot mijn-, bosch- en landbouwexploitatie bedroeg 123 161 ton ruwe olie, waaruit 65 361 ton geraffineerde petroleum en 34 047 ton benzine werden bereid. Hiervan werden respectievelijk 64 544 en 29 895 ton verscheept. In het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden won de Bataafsche Petroleummaatschappij op hare concessie Oost-Peudawa 2011 ton ruwe olie. De Perlak-Petroleummaatschappij verkreeg 239 462 en de Petroleummaatschappij Zuid-Perlak 39 914 ton ruwe olie. De concessie Paja Bilik werd niet geëxploiteerd. In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd door de Bataafsche Petroleummaatschappij 619 655 ton ruwe olie gewonnen.

Goud en zilver. Het aantal op ult. Juni 1910 van kracht zijnde concessiën, welke zijn verleend voor de winning van goud (80, waarvan 2 op Java), vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1910—ult. Juni 1911 met de concessiën Equator, Bangket, Sekajam I en II en Sepingan, terwijl de concessiën Mengkalo, Sjau Than San I en II vervielen, zoodat op ult. Juni 1911 82 concessiën van kracht waren. In de residentie Benkoelen produceerden de mijnbouwmaatschappijen Redjang Lebong, Ketahoen en Simau respectievelijk 2420, 819 en 288 K.G. goud, zoomede 13 745, 1320 en 612 K.G. zilver. In de residentie Westerafdeeling van Borneo leverde de concessie Sintoeroe f 440 000 aan edel metaal op (tegen f 50 000 in 1909). De concessie Kahajan in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo produceerde 6 K.G. goud. In de residentie Menado werden op de concessie Totok 457 K.G. goud en 180 K.G. zilver gewonnen, op de concessie Paleleh respectievelijk 431 en 120 K.G. en op de concessie Pagoeat 2½ K.G. goud.

Andere delfstoffen. Het aantal voor de winning van andere dan de bovengenoemde delfstoffen verleende concessiën klom, door de uitgifte van de concessie Ilota, tot 23, waarvan alleen de concessie Wadjak, voor de winning van marmer, in exploitatie was. Van de 26 van kracht zijnde vergunningen tot winning van niet gereserveerde delfstoffen produceerden de in de residentie Semarang werkende Moearatras-exploitatie-maatschappij en de Japarasche Cultuurmaatschappij respectievelijk 14 338 ton tras en 1750 ton kalksteen. De ,,Nederlandsch-Indische fabrieken van bouwmaterialen Gembong en Bentar'' wonnen in de residentie Pasoeroean 3000 M³. kalksteen. In de residentie Soerabaja verkregen de heeren O. G. A. Aspeling, F. Ellinger en O. Ellinger respectievelijk 4,8, 40,1 en 2,5 ton koperjoduur met 50 % jodium.

§ 5. INLANDSCHE ONTGINNINGEN.

In de afdeelingen Painan (Padangsche Benedenlanden), Tanahdatar en Loeboeksikaping en de onderafdeeling Ajerbangis (Padangsche Bovenlanden) werd door de bevolking goud gewasschen. In het algemeen was de productie onbeteekenend; in Loeboeksikaping ging zij terug van 7,2 K.G. (ter waarde van f 10 800) in 1909, tot 3,2 K.G. (ter waarde van f 4800) in 1910. In de landschappen III Koto Sibalimbing en V Koto der laatstgenoemde residentie werd tin gewasschen; het verkregen erts wordt, krachtens Gouv. Bt. 15 Juni 1904 n°. 30, door het Gouvernement tegen f 40 de pikol opgekocht.

In de residentie Palembang werd kool ontgonnen bij Poelaupanggoeng, Darmo, Boeloeran en Laje (onderafd. Lematang Hilir). Het product wordt op bamboevlotten naar de hoofdplaats vervoerd en tegen f 7 à f 8 de ton verkocht.

De goudwasscherijen in de afdeeling Sambas (res. Westerafdeeling van Borneo), voor het meerendeel in handen van Chineezen, gaan steeds achteruit, daar de bevolking in deze industrie niet meer haar voornaamste middel van bestaan vindt. De productie bedroeg gedurende het jaar 1910 nog slechts 497,5 thail van 54 gram, tegen 666 thail in 1909.

In de afdeelingen Landak en Sanggau en Sekadau werd door de bevolking 162 thail goud gewasschen. In de afdeeling Sintang werd door Chineezen op primitieve wijze goud gewonnen te Batoe Lintang, te Gandis en in Boenoet, terwijl in de Boven-Kapoeas en in Semitau soortgelijke ontginningen door de inlandsche bevolking gedreven worden. De opbrengst vertegenwoordigde eene waarde van omstreeks f 12 000.

In de Landak-rivier werd door de bevolking diamant gewonnen. De productie, die meestal door den waterstand werd bemoeielijkt, was uiterst gering. Kool werd gewonnen in de afdeeling Sintang, en wel in de Embau- en in de Salimbaustreek. De opbrengst bedroeg respectievelijk 23 700 pikol, ad f 0,50 per pikol, en 12 000 pikol, ad f 0,80 à f 1 per pikol. De kolen werden te Sintang en te Pontianak verkocht, gedeeltelijk aan het Gouvernement.

De opbrengst van de diamantgraverijen in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo bedroeg f 62 327, tegen f 50 000 in 1909. Het aantal verstrekte licenties tot het graven naar diamant bedroeg 10 134, tegen 8158 in 1909. De goudproductie bracht f 7104 op, tegen f 9020 in 1909. De districten Riam Kiwa en Riam Kanan voerden 1865 ton kool uit. In het eerstgenoemde district geschiedde de winning door inlanders, in het laatste was het bedrijf in handen van Arabieren. Niet onbelangrijk was de productie in Beraoe. O. a. werd kool gewonnen te Parapatan, tusschen de Soembaratoe en de Berang-rivier, aan den Goenoeng Taboer en den Goenoeng Badiwata.

In de afdeelingen Midden-Celebes, Bolaang Mongondou en Gorontalo der residentie Menado worden enkele goudontginningen van weinig beteekenis aangetroffen.

IV. ZOUT.

Behalve in de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Soerakarta, Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang, Banka en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waar los zout werd gesleten, is het zout in 1910 overal elders, waar het door het Gouvernement verkrijgbaar wordt gesteld, in briquet-vorm gedebiteerd.

De verkoop van het losse zout geschiedde bij de maat, behalve te Batavia, Tangerang, Bekasi, Buitenzorg en Tjabangboengin in de residentie Batavia, waar de indertijd als proef genomen maatregel om den verkoop bij het gewicht te doen geschieden, nog gehandhaafd bleef.

Alles herleid tot pikols los zout, zou, volgens voorloopige

gegevens, in 1910 zijn gedebiteerd op Java en Madoera (wat de Vorstenlanden betreft alleen te Soerakarta en Klaten) 1 521 956 pikol en in de buitenbezittingen (aldaar slechts in acht gewesten) 289 100 pikol, tegen 1 491 128 en 272 894 pikol (volgens verbeterde opgaven) in 1909, of respectievelijk 2.06 en 5,93 % meer. Het debiet steeg in alle gewesten, behalve in de residentiën Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Semarang en Banjoemas, boven het cijfer van 1909 (zie daaromtrent nader het gewestelijk driejarig overzicht in bijlage WW). De achteruitgang van het debiet was, wat de eerstgenoemde drie residentiën betreft, vermoedelijk het gevolg van de afneming van den clandestienen uitvoer van los zout naar gewesten waar het briquetstelsel werkt, tengevolge van krachtiger optreden tegen dat euvel, en, wat de laatstvermelde twee aangaat, van het geheel ophouden van dien uitvoer sedert daar slechts verpakt zout verkrijgbaar wordt gesteld.

Het geheele zoutdebiet bracht in 1910 bruto op f 12 820 124, tegen f 12 307 719 in 1909.

De uitkomsten van de gouvernements-zoutwinning op Madoera, waarvoor mede naar bijlage WW verwezen wordt, waren, tengevolge van de nog steeds abnormale weersgesteldheid, bijna even ongunstig als in 1909. Er werd 12 928 kojang zout gewonnen, tegen 7604 in het voorafgegane jaar. Daar deze productie op verre na niet voldoende was om den toch reeds niet meer tot de vereischte hoeveelheid op Madoera aanwezigen voorraad los zout (zie K. V. 1910, kol. 287) zelfs maar op dezelfde hoogte te houden en maatregelen tot aanvulling van dien voorraad op andere wijze dringend noodzakelijk werden geacht, is de directeur van gouvernementsbedrijven gemachtigd om door aankoop van buitenlandsch zout in een deel van het tekort te voorzien. Ten einde voor het vervolg verzekerd te zijn van eene grootere opbrengst der zoutwinning en om te trachten een chemisch en mechanisch minder verontreinigd product af te leveren, worden maatregelen overwogen om op een daartoe geschikt terrein pannen aan te leggen, welke in eigen beheer onder chemisch-technische leiding zullen worden bewerkt, en, indien hiermede gunstige resultaten worden verkregen, deze nieuwe werkwijze geleidelijk in de plaats te doen treden van het tot nu toe gevolgd systeem van zoutaanmaak door de bevolking.

De uitwerking van de plannen tot invoering van het briquetstelsel in de residentie Preanger-Regentschappen is thans zoover gevorderd, dat die invoering tegen het einde van 1911 kan worden tegemoet gezien. Tot de invoering van het zoutmonopolie in de Vorstenlanden op Java, waarvoor de plannen eveneens zoo goed als gereed zijn, zal eerst kunnen worden overgegaan zoodra de zoutvoorraad op Madoera weder de normale hoogte zal hebben bereikt.

De productie van de zoutbriquettenfabrieken te Kalianget en Krampon bedroeg in 1910 respectievelijk 17 716 en 20 885 kojang, tegen 17 580 en 14 353 kojang in 1909, of 0,8 en 31,3 % meer.

De resultaten van het debiet van zout tegen lagen prijs voor de verduurzaming van visch bleven ook ditmaal beneden de gekoesterde verwachting; het debiet nam zelfs af van 291 448 K.G. in 1909 tot 285 824 K.G. in 1910. De proefneming met de verstrekking van goedkoop zout op het eiland Enggano (zie K. V. 1910, kol. 288) is, omdat de bevolking zich, ondanks de haar geboden gelegenheid, steeds minder aan de vischvangst gelegen laat liggen, als nutteloos gestaakt. Daarentegen werd een aanvang gemaakt met den bouw van een proefpakhuis voor dat doel te Paoman (afdeelingshoofdplaats Indramajoe, residentie Cheribon).

De in Semarang aan sommige desa's toegestane zoutwinning uit de zoutwaterwellen in de afdeeling Grobogan leverde in 1910 43 974 pikol op, tegen 45 793 pikol in 1909. Overeenkomstig de Ordn. in Ind. St. 1876 n°. 258 en 1904 nos. 183 en 346 zijn die desa's in den zoutaccijns aangeslagen tot een bedrag van f 22 277 (waarvan f 10 324 voor de desa's van het district Grobogan en f 11 953 voor die van het district Kradenan), tegen f 22 946 (f 10 924 en f 12 022) in 1909. Bij Ord. van 16 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 657) is deze zoutwinning aan eene nieuwe regeling onderworpen, met het doel om door scherpere controleering van die winning en hare beperking tot eene jaarlijksche maximum-hoeveelheid het zoutmonopolie beter te handhaven.

De bepalingen tot verzekering van het zoutmonopolie (Ind. St. 1882 n°. 73) ondergingen eenige wijzigingen bij Ordn. van 6 en 16 Dec. 1910 (Ind. St. nos. 627 en 658), o. a. in verband met de zooeven vermelde nieuwe regeling van de zoutwinning in de afdeeling Grobogan.

De in 1904 vastgestelde regeling van de wijze waarop los zout ter verwerking in de briquettenfabrieken ter beschikking wordt gesteld van den directeur der zoutverpakking (Bijbl. Ind. St. n°. 6150) is door eene nieuwe vervangen (Bijbl. Ind. St. n°. 7311).

V. FABRIEKMATIGE BEREIDING VAN OPIUM.

In de opiumfabriek werden in 1910 aangemaakt 126 203 026 tubes tjandoe, 18 659 000 gelengs tikee, 9904 tubes en 846 000 gelengs ruw opium en 81 254 tubes pillen, terwijl 35 kati ruw opium in bussen verpakt werd.

Tot tjandoe verwerkt zijn 159 640 kati ruw opium (147 640 kati Bengaalsch en 12 000 kati Levantsch) en 6360 kati djitjing (overblijfselen van gerookt opium), of in het geheel 166 000 kati ruwe grondstof. Hieruit is verkregen 105 046 kati tjandoe, of 63,25 %.

Behalve 1539 verklaringen betreffende 1958 partijen in het regiegebied aangehaald opium, zijn door den directeur der fabriek 895 inlichtingen gegeven aangaande 7573 partijtjes djitjing en 118 inlichtingen van anderen aard. Bovendien is nog een onderzoek verricht betreffende eene aanhaling buiten het regiegebied.

Het aantal werklieden bedroeg op 1 Januari 1910 713 en op 31 December van dat jaar 836.

Bij Gouv. Bt. 2 Jan. 1911 n°. 18 (Ind. St. n°. 3) zijn de bezoldigingen van het personeel der fabriek opnieuw vastgesteld en is bepaald dat de formatie van dat personeel, in verband tot de behoefte, jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

VI. LANDSDRUKKERIJ.

Door de landsdrukkerij te Batavia zijn in 1910 van 8386 modellen ten dienste van verschillende landsadministratiën en van 301 boekwerken in het geheel 108 366 738 afdrukken geleverd.

De ontvangsten der inrichting bedroegen over 1910 f 369 667 en de uitgaven (met inbegrip van die hier te lande gedaan, ad f 168 880, voor aanschaffing van materialen) f 359 909, een en ander volgens voorloopige opgaven. In 1909 is, volgens verbeterde gegevens, ten voordeele van de inrichting ontvangen f 477 096 en daarvoor uitgegeven f 182 513 in Indië en f 150 365 in Nederland, of te zamen f 332 878.

Bij Gouv. Bt. 31 Jan. 1911 n°. 14 (Ind. St. n°. 126) is de traktementsregeling voor het personeel bij de landsdrukkerij (Ind. St. 1910 n°. 66) gewijzigd voor zoover de letterzetters en drukkers der 1ste klasse betreft.

VII. TRANSPORTWEZEN.

§ 1. TRANSPORTEN.

Van de aannemingscontracten voor transporten liepen er op ult. 1910 20 ten einde, te weten drie in het gouvernement Sumatra's Westkust, een in elk der residentiën Batavia, Preanger-Regentschappen, Pekalongan, Semarang, Madoera, Besoeki, Kediri, Banjoemas, Benkoelen, Palembang en Oostkust van Sumatra en twee in elk der residentiën Cheribon, Madioen en Banka, terwijl een contract in het gouvernement Sumatra's Westkust en een in de assistent-residentie Billiton stilzwijgend met een jaar werden verlengd. Van de afgeloopen contracten werden er 9 wegens hunne geringe beteekenis bij onderhandsche overeenkomst op de oude voorwaarden verlengd. Om dezelfde reden zijn ook de voorheen na openbare aanbesteding toegewezen reede-transporten op verschillende plaatsen, met het oog op het door de Koninklijke Paketvaartmaatschappij gedurende de jaren 1910 t/m 1915 aangenomen zeetransport van zout, ondershands gegund.

Het Pontianak-riviertransport van Pontianak naar Sintang vice versa werd op 1 Januari 1911, bij wijze van proef, in eigen beheer genomen. Eveneens werd het zoogenaamd Madioen-transport, welks aannemer in Januari 1910 overleed, voorloopig van gouvernementswege uitgevoerd, in afwachting van de tegen ult. 1911 te houden aanbesteding van dat transport. Ook het Semarang—Kedoe-transport en het Pasoeroean-transport, voor het vervoer van zout, koffie, geld en andere materialen, bleven in eigen beheer. De overige transporten bleven toegewezen of werden opnieuw aan aannemers gegund tegen de in bijlage WW*a* vermelde eenheidsprijzen.

De proefneming met den gouvernements-autodienst in Palembang werd ook in 1910 voortgezet. Nopens het beheer, enz. van den dienst zijn voorschriften gegeven bij Gouv. Bt. 21 Oct. 1910 n°. 29.

§ 2. PAARDENPOSTERIJ.

De kosten van de in een viertal gewesten van Java [1]) van landswege nog onderhouden wordende paardenposterij ten dienste van het vervoer van gouvernementsreizigers langs binnenwegen, bedroegen in 1910 f 58 866, waartegenover aan ontvangsten stond een bedrag van f 46 463, in welk bedrag, behalve de opbrengst van 27 door particulieren gebruikte bespanningen, ad f 603, ook die van 3111 aan dienstreizigers verstrekte bespanningen, berekend op f 45 860, is begrepen. Over 1909 beliepen, volgens verbeterde opgaven, de laatstbedoelde (fictieve) ontvangsten f 56 186 en de werkelijke ontvangsten f 1809 of te zamen f 57 995, tegen f 68 263 (verbeterd cijfer) aan kosten der paardenposterij. Onder de genoemde bedragen van f 603 en f 1809 is ook begrepen hetgeen dienstreizigers betaalden voor het medenemen van particulieren.

De routes, welke door de gouvernements-paardenposterij en die, welke door ondernemers van particuliere paardenposterijen worden bediend, ingevolge de door het Gouvernement, met het oog op het vervoeren van dienstreizigers, met die ondernemers gesloten aannemingscontracten, zijn vermeld in den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië (zie dien van 1911, deel I, bijlagen VV en WW).

[1]) Namelijk in de residentiën Preanger-Regentschappen, Semarang en Rembang, zoomede in de afdeeling Krawang der residentie Batavia. In de residentie Cheribon (afd. Indramajoe) verviel de paardenposterij op 1 Juli en wordt, ingevolge onderhandsch contract, door een aannemer voorzien in het vervoer van gouvernementsreizigers met automobielen.

KOOPVAART, SCHEEPSBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID.

§ 1. KOOPVAART.

Uit de jaarlijks te Batavia verschijnende „Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië" blijkt, dat over 1910 de voor particuliere rekening in de tol- en vrijhavens aldaar [1]) uit Nederland en den vreemde ingevoerde goederen (d. i. ongerekend de invoeren van gemunt en ongemunt goud en zilver) eene waarde vertegenwoordigden van f 315 millioen (f 55 millioen meer dan in 1909) en de voor particuliere rekening naar buiten Nederlandsch-Indië uitgevoerde goederen eene waarde van f 412^{7} millioen (f 19 millioen minder dan in 1909), in welke totalen de buitenbezittingen deelden voor respectievelijk f 95^{7} en f 154 millioen (tegen f 83^{1} en f 142^{6} millioen in 1909). De toeneming van de invoerwaarde is voornamelijk te danken aan den grooteren invoer van fabrieks- en stoomwerktuigen, ijzer en staal en dito werk, katoenen manufacturen, meel, rijst, tabak en sigaren en zwavelzure ammoniak. Aan die artikelen is in 1910 respectievelijk voor f 3 124 578, f 5 812 718, f 1 213 362, f 1 100 866, f 31 463 971, f 1 551 887 en f 1 807 943 meer ingevoerd dan in 1909.

De achteruitgang van de uitvoerwaarde moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de verlaging van de eenheidswaarde in de handelsstatistiek over 1910 van bamboe-hoeden en andere hoeden van inlandsch fabrikaat, getah, hoofdsuiker en tabak voor de Europeesche markt, tengevolge waarvan de uitvoerwaarde van die artikelen in 1910 respectievelijk f 11 074 462, f 5 379 788, f 27 617 754 en f 13 679 070 minder bedroeg dan in 1909, terwijl daarentegen, wegens verhooging van den eenheidsprijs, de uitvoerwaarde van benzine, copra, gomelastiek, kapok, rijst (gepelde), rotting en tabak voor de inlandsche markt in 1910 respectievelijk f 7 622 048, f 14 614 808, f 3 665 831, f 2 027 712, f 2 186 634, f 2 148 857 en f 4 633 730 meer bedroeg dan in 1909. Ruim de helft der opgegeven invoerwaarde had betrekking op eetwaren van alle soorten (f 29^{4} millioen), fabrieks- en stoomwerktuigen(f 11^{3} millioen), manufacturen (f 67 millioen) en rijst (f 70^{6} millioen). Bij de uitvoeren waren hoofdzakelijk copra (f 42^{2} millioen), suiker (f 142 millioen) en tabak voor de Europeesche markt (f 32^{5} millioen), welke den doorslag gaven; de hiervoor opgegeven waarde bedroeg in 1910 ruim 52 % van de totale waarde der uitvoeren voor particuliere rekening.

Hoeveel onder de in- en uitvoeren begrepen was als van (of over) Nederland aangebracht en derwaarts afgeladen, blijkt voor al de in de handelsstatistiek afzonderlijk genoemde goederen uit bijlage XX, waarin tevens de in- en uitvoeren voor gouvernementsrekening gespecificeerd worden, terwijl een der tabellen van die bijlage, voor die in- of uitvoerartikelen, waarvan zulks uit de handelsstatistiek blijkt, de hoeveelheden aanwijst, waarop de opgegeven waardecijfers betrekking hebben en wel over de laatst bekende vijf jaren.

Afzonderlijk voor de suiker wordt hier nog aangeteekend, dat van de in 1910 van Java verscheepte hoeveelheid van 1 280 767 ton, voor zooveel het bij de aflading kon worden opgegeven, de bestemming hoofdzakelijk was Engelsch-Indië, Hongkong, Port Said v/o, Japan, Amerika en Singapore, namelijk respectievelijk 531 619, 221 890, 150 310, 122 491, 73 802 en 53 161 ton.

Opgaven omtrent de scheepvaartbeweging, voor zoover die uit de handelsstatistiek is op te maken, zijn opgenomen in bijlage IJ IJ.

§ 2. NEDERLANDSCH-INDISCHE KOOPVAARDIJVLOOT.

Volgens de in bijlage IJ IJ, sub II, nader gespecificeerde opgaven, bedroeg het aantal der in Nederlandsch-Indië (met uitzondering van het gewest Ternate en onderhoorigheden, waaromtrent geen opgaven werden ontvangen) tehuis behoorende stoom- en zeilschepen, groot 7½ M^{3}. (2,65 registerton) en daarboven, op ult. 1910 respectievelijk 274 en 12 395, met eene gezamenlijke inhoudsgrootte van 621 292 M^{3}. (219 523 registerton). Van de zeilschepen waren er 601 op Europeesche wijze getuigd.

De aangehaalde bijlage (sub III) vermeldt tevens het aantal zeeschepen (stoom- en andere), welke op ult. 1910 te boek stonden als van een Nederlandsch-Indischen zeebrief voorzien, en (sub IV) het aantal op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, ten behoeve waarvan in dat jaar jaarpassen waren afgegeven.

Eerste zeebrieven zijn in 1910 uitgereikt ten behoeve van 17 stoomschepen (metende te zamen 8427 registerton), 2 tanklichters (metende 2225 registerton) en 1 zeilschip (metende 6½ registerton).

Omtrent eene nadere wijziging van het reglement voor de examens ter verkrijging van diploma's van stuurman, machinist en machine-drijver aan boord van koopvaardijschepen, zie men hoofdst. E (kol. 83).

[1]) Wat betreft de havens in zelfbesturende landschappen zijn in die statistiek alleen die behandeld, waar een gouvernements-tol- of havenkantoor gevestigd is.

§ 3. SCHEEPSBOUW.

Ook in 1910 bepaalde deze tak van nijverheid zich tot het, deels op werven, deels op andere plaatsen aan het strand of aan de oevers der rivieren vervaardigen van op inlandsche wijze getuigde kleine vaartuigen, uitsluitend bestemd voor de kust- en binnenvaart en voor de vischvangst.

Voor zooveel blijkt, zijn in 1910 door inlanders en vreemde oosterlingen aangebouwd: in Batavia 12, in Cheribon 67, in Pekalongan 53, in Rembang 86 en in Soerabaja 19 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, terwijl in Batavia, Pekalongan, Rembang en Soerabaja respectievelijk 11, 17, 49 en 84 inlandsche vaartuigen van minder dan twee ton inhoud werden vervaardigd. Voorts werden nog door vreemde oosterlingen in Batavia en Semarang respectievelijk 6 prauwen en 4 tjoenias aangebouwd. Wat de buitenbezittingen betreft, liepen van stapel in Sumatra's Westkust 13, Benkoelen 4, ter Oostkust van Sumatra 66, in Banka en onderhoorigheden 6, in Celebes en onderhoorigheden 56, in Zuid-Nieuw-Guinea 3 en in Timor en onderhoorigheden 5 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, terwijl in Sumatra's Westkust, ter Oostkust van Sumatra, in Riouw en onderhoorigheden, in de Westerafdeeling van Borneo, in Celebes en onderhoorigheden en in Zuid-Nieuw-Guinea respectievelijk 129, 171, 15, 15, 243 en 5 inlandsche vaartuigen, kleiner dan twee ton metende, werden afgeleverd.

Op de door Europeanen geëxploiteerde scheepstimmerwerven werden in de residentiën Cheribon, Semarang, Rembang en Soerabaja respectievelijk 7, 47, 9 en 5 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen aangebouwd, terwijl in de residentie Batavia nog 3 motorbooten, 1 zeiljacht en 6 prauwen en in de residentie Semarang nog 1 sleepboot en 5 tjoenias van stapel liepen.

De aan Europeanen toebehoorende scheepstimmerwerven in de buitenbezittingen bepaalden zich, evenals in 1909, tot het verrichten van reparatiewerk, met uitzondering van een werf te Padang (waar 1 motorbootje werd aangebouwd), de werf te Pangkalanbrandan (waar 4 open tongkangs van stapel liepen) en een werf te Koepang (welke 2 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen afleverde).

Van de te Tandjoengpriok (Batavia) bestaande dokgelegenheid der „Droogdokmaatschappij Tandjong Priok" is in 1910 door 96 schepen gebruik gemaakt, tegen 86 [1]) schepen in 1909.

Eene opgaaf van de schepen, die in 1910 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt, vindt men in bijlage IJ IJ, sub V*a* en *b*.

§ 4. HANDEL EN NIJVERHEID.

Groothandel. Blijkens de berichten van de kamers van koophandel gaf, wat Java betreft, de u i t v o e r h a n d e l in 1910 over het algemeen bevredigende resultaten.

In West-Java was de *copra*-oogst belangrijk grooter dan in 1909, zoodat meer werd uitgevoerd dan in het voorafgegane jaar. Aan zwarte *peper*, voornamelijk afkomstig uit de Lampongsche districten, werden belangrijke hoeveelheden geëxporteerd. De handel in *arachiden* en *maïs* was ongunstig, daar het product te lijden had van de natte weersgesteldheid. De uitvoer van *bamboe-* en *pandanhoeden* bleef eenigszins beneden het peil van 1909. De inlandsche *rijstbouw* slaagde goed; hoewel minder rijst werd uitgevoerd, handhaafden de prijzen voor ordinaire soorten zich op een hoog peil (f 6,50 per pikol). De *vruchtenoogst* was overvloedig.

Wat Midden-Java betreft viel de *suiker*productie, evenals in 1909, niet mede; de prijzen daarentegen waren weder zeer bevredigend, namelijk f 6⅞ à f 9½ voor hoofdsuiker n°. 16 en hooger en f 7¾ à f 10½ voor superieure hoofdsuiker. Tegen het einde van het jaar daalden de prijzen tengevolge van de goede vooruitzichten van de bietsuiker in Europa. De belangrijkste afnemer van suiker was wederom Britsch-Indië. De *koffie*oogst was ongeveer gelijk aan dien van 1909. Omstreeks Augustus 1910 begon Europa op te treden als kooper van Liberia- en robusta-koffie tegen steeds hooger wordende prijzen, welke voor eerstgenoemde soort opliepen tot f 47,50 en voor de laatste tot f 45 per pikol. De prijzen voor *cacao* behaald, waren vrij bevredigend (f 40 per pikol); de uitvoer was iets grooter dan in 1909. De markt voor *tabak* was zeer gunstig. Wat *indigo* betreft, deed de schaarschte van het plantaardig product eindelijk haar invloed op de markt gelden; in Nederland besteedde men zelfs den sedert jaren ongekenden prijs van f 3,70 per half K.G. De qualiteit viel over 't algemeen niet mee. De zeer overvloedige oogst van *kapok* had een grooteren uitvoer ten gevolge; de prijzen liepen van f 32 tot f 38 op, voornamelijk wegens de algemeen vermeerderde vraag naar het artikel uit alle werelddeelen, doch de qualiteit was slecht. Ook de prijs van *kapokpitten* was in 1910 buitengewoon hoog (f 3¼ à f 3½ per pikol); de uitvoer verminderde eenigszins. Voor *copra* varieerden de prijzen van f 12,50 tot f 15,25 per pikol. De handel in *ketella-wortelen* liet te wenschen over, daar de markt in Europa zeer belangrijk daalde en een zeer hooge vracht op dit artikel komt; de prijzen, welke niet loonend waren, beliepen f 1,60 à f 2. De uitvoer van *huiden* en *vellen* was belangrijker dan in het voorafgegane jaar, terwijl de Europeesche en Amerikaansche markten willig gestemd waren, waarin echter tegen het einde van het jaar verandering kwam. De markt van *djatihout* was wederom zeer gunstig, voornamelijk door de vele en groote bouwwerken welke het Gouvernement liet uitvoeren, en den bloei van de suikerindustrie.

De uitvoer van *suiker* uit Oost-Java naar Britsch-Indië onderging eene reusachtige toeneming (100 000 ton meer dan in 1909). Naar Amerika werd eene veel minder groote hoeveelheid uitgevoerd en Australië kocht slechts weinig. Hongkong, China en Japan namen meer af dan in 1909, doch, met het oog op de aanzienlijke suikerproductie op Formosa, zal Japan in de naaste toekomst wel ophouden afnemer van Java-suiker te zijn. In Mei/Augustus 1910 werd eene groote hoeveelheid superieure suiker naar Engeland en Nederland uitgevoerd, doch dit zal zich — in verband met de toeneming van de biet-productie — wel niet meer herhalen. De prijzen, die bij het begin van 1910 voor Amerikaansch assortiment f 7 à f 8¼ en voor superieure suiker f 8½ à f 9 per pikol bedroegen, liepen in Mei voor laatstgenoemde soort tot f 10¼ à f 10½ op; tegen het einde van het jaar daalden de prijzen voor superieure soorten tot f 7⅞ à f 8, wegens den enormen suikerbiet-oogst. De in 1909 ingetreden verbetering van de *koffie*markt hield in 1910 aan (f 41 à f 45 per pikol voor Java-, f 39 à f 47½ voor Liberia- en f 34 à f 41½ voor robusta-koffie.) De stijging tegen het einde van het jaar was een gevolg van de minder goede vooruitzichten van den koffieoogst in Brazilië. Liberia-koffie blijft in Europa sterk gezocht; ook robusta trekt den laatsten tijd, zoowel in Europa als in Amerika, meer attentie. De vraag naar

[1]) Het cijfer 112, genoemd in K. V. 1910, wordt teruggebracht tot 86 wanneer de gelijktijdige dokking van 2 of meer vaartuigen als 1 dokking wordt beschouwd, welke wijze van telling voor 1910 is gevolgd.

cacao voor buitenlandsche rekening was in 1910 gering; de prijs bedroeg f 40 per pikol. De uitvoer van *peper* verminderde tengevolge van de geringe productie; zwarte peper varieerde van f 20 tot f 20½, witte peper van f 38 tot f 64 per pikol. De aanplantingen van *coca* werden belangrijk uitgebreid en de uitvoer van cocablad nam zeer toe; de gemiddelde prijs was 39,71 cent per ½ K.G. De uitvoer van *notemuskaat* en *foelie* vermeerderde eenigszins; het eerstgenoemde product bedong zeer matige, het laatstgenoemde bevredigende prijzen. De oogst van *maïs* viel, wat de hoeveelheid betreft, niet mede; de markt bleef stand houden op ± f 90 per kojang. Door de daling van de graanprijzen in Europa werd slechts zeer weinig maïs uitgevoerd. De export van *kapok* naar Europa en Amerika vermeerderde, terwijl eene belangrijke prijsverbetering intrad (f 27½ à f 30 bij het begin en f 38½ à f 41½ per pikol bij het einde van 1910). Tengevolge van misoogst werd slechts eene kleine hoeveelheid *djarakpitten* uitgevoerd, tegen f 215 à f 240 per kojang. Eene groote quantiteit *tapioca* werd naar Engeland en Amerika verscheept. De uitvoer van *kapokpitten* was ongeveer gelijk aan dien in 1909; het jaar begon met eene noteering van f 3,20 à f 3,40 per pikol, welke op ult. 1910 tot f 2,90 was teruggeloopen. *Tabak* gaf een ruim product, hetwelk bij de goede vraag naar tabak van geringe qualiteit, tot winstgevende prijzen afzet vond. De export van *copra* nam belangrijk toe, terwijl de opbrengst zeer bevredigend was. Men betaalde bij het begin van het jaar f 14,50 per pikol, welke prijs in April tot f 16 steeg, om bij het einde van 1910 weder tot f 13,25 te dalen. Tengevolge van de scherpe concurrentie werd echter in den coprahandel slechts weinig winst gemaakt.

Voor Padang was de uitvoerhandel in 1910 verre van bevredigend. Terwijl gedurende het eerste halfjaar de aanvoeren van de meeste uitvoerproducten normaal waren, toonden zij van Juni af een geregelden achteruitgang en waren zij gedurende de laatste helft van het jaar zeer gering, hetgeen gedeeltelijk moet worden toegeschreven aan den bijzonder grooten regenval. De prijzen van de voornaamste producten — waarvan de qualiteit nog steeds te wenschen blijft overlaten (vgl. K. V. 1910, kol. 295/296) — waren over het algemeen bevredigend en toonden tegen het einde van het jaar zelfs eenigen vooruitgang. Voor *koffie* was 1910 geen gelukkig jaar; de aanvoeren namen nà Maart geregeld af, terwijl de stemming in Amerika — de voornaamste markt voor Padang-koffie — bedroevend was, zoodat de prijzen over 't algemeen laag waren. De qualiteit van *copra* toonde niet de minste verbetering; geklaagd werd over groote vochtigheid en vermenging met zand. De markt was aan sterke schommelingen onderhevig; in Maart en Augustus was zij zeer hoog, om tegen het einde van het jaar eene neiging tot verlaging te vertoonen. De aanvoer van *rotting* was onvoldoende, bij levendige vraag, zoodat voor dit artikel goede prijzen werden besteed. Aan *cassia* werd eene flinke hoeveelheid uitgevoerd, tegen eene loonende opbrengst. Alleen in Juni daalde de prijs tengevolge van te groote voorraden. *Gombenzoë* blijft een artikel van geringe beteekenis voor de Padang-markt; kleine zendingen naar Europa, Amerika en Java hadden geregeld plaats. De malaise in het artikel *gomdamar* bleef ook gedurende 1910 aanhouden; van de groote voorraden in Europa werd slechts weinig geplaatst. Aan *buffelhuiden* werden flinke hoeveelheden uitgevoerd tegen hooge prijzen; voor *runderhuiden* was de toestand echter minder bevredigend en was de markt bij het einde van het jaar dalende. Gedurende de eerste helft van 1910 was de uitvoer van *notemuskaat* gering en waren de prijzen laag; na Juli kwam echter, zoowel in de voor export bestemde hoeveelheid als in den prijs eenige verbetering. Voor *foelie* bestond eene zeer levendige vraag, terwijl de uitvoer klein was, zoodat hooge prijzen besteed werden. De *tabaks*cultuur in de Padangsche Bovenlanden blijft beperkt tot de afdeelingen Pajokoemboeh en Sawahloento. Het artikel wordt, zeer fijn gekorven, voornamelijk naar Java en Singapore uitgevoerd. De scherpe concurrentie in *gambir* had tot gevolg, dat de winsten met de gambir-kokerijen behaald zeer klein waren; het product vindt in hoofdzaak zijn weg naar Java en Singapore. *Arachiden* beginnen langzamerhand ook een uitvoerproduct voor de Padang-markt te worden.

De uitvoerhandel te Makasser was voor de handelaren niet bevredigend; wel is waar is de hoeveelheid der te Makasser aankomende uitvoerproducten belangrijk vermeerderd, doch de te betalen prijzen waren door de concurrentie hoog. Wanneer men zich echter stelt op het standpunt van den producent-consument, dan valt er een flinke vooruitgang te constateeren. De bevolking heeft geprofiteerd van de voor boschproducten behaalde hoogere prijzen. De welvaart is in de binnenlanden van Celebes toegenomen en de kustplaatsen komen op. *Copra* was het product bij uitnemendheid; groote hoeveelheden (514 000 pikol, tegen 322 000 pikol in 1909) werden tegen flinke prijzen (f 13 à f 15,80) verkocht. De *koffie*cultuur gaat steeds achteruit, hetgeen voor een deel is toe te schrijven aan de luiheid van de bevolking. De prijzen varieerden tusschen f 41 en f 52,50 per pikol; vooral sedert Augustus kwamen ze op een hoog niveau. De uitvoer van *rotting* wees eene enorme toeneming aan, voornamelijk naar Duitschland; de qualiteit was vrij goed, zoodat bevredigende prijzen werden gemaakt (f 4,25 à f 6). De *maïs*handel ging niet vooruit; de opbrengst daalde, tengevolge van de slechte qualiteit, zelfs tot f 2,25, eene prijs die de cultuur niet loonend doet zijn. De uitvoer van *kruidnagelen* was niet groot; de markt varieerde van f 40 tot f 50 per pikol. Gedurende de laatste jaren neemt de uitvoer van *notemuskaat* af, terwijl in het verslagjaar de prijzen ongeveer 10 % zijn gedaald. De *foelie*-export verminderde sterk, doch het product vond grif koopers (tegen f 90 à f 125 per pikol). De uitvoer van *buffelhuiden* toonde eene kleine vermeerdering aan; in het begin van 't jaar stegen de prijzen flink, om tegen het einde van het jaar eene vrij belangrijke daling te ondergaan. De export van *hertevellen* behaalde het record der laatste tien jaren; het grootste gedeelte ging naar Amerika. De beste soorten brachten f 41 à f 42,50 per pikol op. Aan *kapok* wordt geleidelijk meer uitgevoerd, in 1910 tegen hooge prijzen (f 6 à f 8 per pikol). In de laatste jaren nam de uitvoer van *sandelhout*, voornamelijk naar Duitschland, belangrijk toe. Tengevolge van de verminderde productie ging de uitvoer van *damar* zeer achteruit; de geldelijke opbrengst was dan ook onbevredigend. De uitvoer van *agar agar* vermeerderde; de handel in dat artikel is uitsluitend in handen van Chineezen, die het naar Singapore, China en Hongkong verzenden.

De invoerhandel te Batavia had in 1910 een gunstig verloop met bevredigende vraag en oploopende prijzen, speciaal voor *manufacturen*, *kramerijen*, *ijzerwaren*, *provisiën* en *dranken*. Aan *rijst* werd dubbel zooveel ingevoerd als in 1909. Ook de importhandel te Semarang heeft een alleszins bevredigend jaar doorgemaakt. Wegens de overvoerde markt, waren de prijzen voor *aardewerk* dikwijls laag. De handel in *kramerijen* was gunstig. De afzet van Japansche *lucifers* nam ook in 1910 weder toe, ten koste van het Europeesche fabrikaat, waarvan zich nog slechts een paar merken kunnen blijven handhaven. Tengevolge van de prijsverhooging van verschillende grondstoffen — waaronder in de eerste plaats katoen — moesten de verkoopprijzen van *manufacturen* niet onbelangrijk worden verhoogd, hetgeen dikwijls, wegens oude voorraden, slechts langzaam en geleidelijk kon plaats vinden. Aan *rijst* werd weder belangrijk meer ingevoerd dan gedurende de voorafgegane jaren, een gevolg van het tegenvallen van den rijstoogst in eenige districten. Wat Soerabaja betreft was de invoerhandel in *lijnwaden* niet bepaald gunstig. Een der voornaamste oorzaken daarvan was het mislukken in 1909 van een groot gedeelte der bij-producten, waardoor de inlander bijzonder weinig geld bezat. Ook de cholera werkte remmend op een goeden gang van zaken. De aanvoeren van *aardewerk* bleven vrijwel gelijk aan die van 1909; de prijzen bleven het geheele jaar onbevredigend, zelfs menigmaal verliesgevend. Aan *kramerijen* werd ± 30 % meer ingevoerd dan in 1909, tegen bevredigende prijzen. Aan *goeni-zakken* werd veel minder ingevoerd. De prijzen voor *lucifers* waren onvoldoende; de aanvoer van Japansch fabrikaat verminderde. De aanvoeren van *provisiën* uit Australië nemen gestadig toe. Tengevolge van den kleinen *rijst*oogst (speciaal in Madioen, Kediri en Soerabaja) ontstond een groot tekort aan dat voedingsmiddel, zoodat de import van uitheemsche rijst grooter afmetingen aannam dan ooit te voren (4 400 000

pikol, tegen 2 150 000 pikol in 1909). De markt varieerde tusschen f 144 en f 166 per pikol. De import van Santos-*koffie* nam eenigszins toe; in verband met de stijgende markt in Europa en Amerika liepen de prijzen op van f 28¼ tot f 40½ per pikol.

Te Padang was de algemeene toestand van den invoerhandel niet bepaald bevredigend. Vooral in de eerste en laatste maanden van het jaar was de stemming lusteloos tengevolge van hooge prijzen in Europa, geringe aanvoeren van inlandsche producten en een onvoldoenden oogst. De invoer van *meel*, uitsluitend uit Australië, neemt gestadig toe. De omzet van *kramerijen* bleef beneden dien van 1909, terwijl de prijzen weinig loonend waren. De aanvoeren van *cement*, in hoofdzaak de bekende Duitsche merken, waren wederom zeer groot. Door de groote voorraden *manufacturen* konden de hooge prijzen in Europa van katoenen goederen niet voldoende worden gevolgd; door kleinere aanvoeren was de voorraad bij 't einde van het jaar meer normaal. Wat de overige goederen — ruwe, gebleekte en geverfde — betreft, konden de prijzen slechts zeer langzaam worden verhoogd. Aan *petroleum* en *gasoline* werd minder ingevoerd dan in 1909, terwijl de prijs, tengevolge van de scherpe concurrentie tusschen de voornaamste producenten van deze artikelen, aanzienlijk daalde, vooral gedurende de laatste maanden van het jaar. De voor *lucifers* bedongen prijzen waren beslist onvoldoende, voornamelijk omdat de aanvoeren niet in verhouding tot de consumptie waren. De Japansche lucifers zijn door het Europeesch fabrikaat geheel van deze markt verdrongen. De aanvoeren van *rijst* vonden voornamelijk plaats gedurende de eerste en laatste maanden van 1910, in hoofdzaak van Rangoon; de prijzen waren over 't algemeen vrij hoog.

Voor Makasser is de importhandel in 1910 ongunstig geweest. Deze toestand was gedeeltelijk te wijten aan de mindere behoeften der bevolking, aan de groote afvloeiing van zilver en goud naar het binnenland, aan de stijgende Europamarkt en aan de geheerscht hebbende cholera, waardoor de bevolking huiverig werd om te Makasser inkoopen te doen. De hooge katoenmarkt in Europa maakte het doen van nieuwe inkoopen van *manufacturen* dikwijls onmogelijk. De import van Java-*batiks* nam aanzienlijk toe en die van Europeesch fabrikaat naar evenredigheid af. De vraag naar *rijst* was het geheele jaar groot en de prijzen waren hoog, vooral tegen het einde van 1910, wegens het geringere aanbod.

Binnenlandsche handel. In 1910 was de toestand van den tweedehandshandel over het algemeen gunstig. In de residentie Bantam werd een bloeiende handel in visch, copra, rijst en arènsuiker gedreven. In de Preanger-Regentschappen was de toestand zeer bevredigend, dank zij de talrijke landbouwondernemingen op de erfpachtsperceelen, de uitbreiding van de hoofdplaats Bandoeng en de werking van de bedrijfskredietbanken. Wat Besoeki betreft, verkeerde de handel in de afdeeling Djember in een buitengewoon gunstigen toestand, tengevolge van de op groote schaal gedreven wordende tabakscultuur, de gemakkelijke gelegenheid om geld te verdienen op de vele ondernemingen en het surplus aan padi en djagoeng. Ook in de afdeeling Toeban van de residentie Rembang was de handel bloeiend, dank zij de gunstige uitkomsten van den oogst der handelsgewassen. In de afdeeling Bodjonegoro van genoemd gewest was de toestand minder gunstig als een gevolg van de mislukking van den padi-oogst, hetgeen echter eenigszins werd goedgemaakt door het slagen van den tabaksoogst. In de afdeeling Temanggoeng van de residentie Kedoe was wederom vooruitgang te constateeren tengevolge van den uitgebreiden handel in tabak en padi en de voor eerstgenoemd product bedongen hooge prijzen.

De toestand van den tweedehandshandel in Atjeh en onderhoorigheden was ongunstig in Oelee Lheue, door de sterke vermindering van het aantal ingezetenen der plaats, en in Meulaboh, tengevolge van gebrek aan krediet wegens de onbetrouwbaarheid van den Atjeher ten opzichte van het nakomen zijner verplichtingen, waarin echter geleidelijk verbetering is te bespeuren. In Pidië was de handel bloeiend door de grootere veiligheid, de ruime oogsten van rijst, peper, pinang en klappers en de betere marktprijzen van de laatstgenoemde drie artikelen. In het Meergebied en de Dorotstreek was vooruitgang te constateeren door de verhoogde koopkracht van de bevolking tengevolge van de gunstige uitkomsten van den rijstoogst en de grootere verdiensten bij het goederentransport. In de Gajo Loeos deed de verbeterde politieke toestand zijn gunstigen invloed gelden. In de Westerafdeeling van Borneo was de toestand zeer bevredigend, dank zij een levendigen handel in copra en djeloetoeng en hooge marktprijzen. Wat de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo aangaat, was de handel bloeiend in de afdeelingen Marabahan (door de hooge getahprijzen), Kandangan (tengevolge van de uitbreiding van de inlandsche cultures) en Sampit (wegens inzameling op groote schaal van djeloetoeng en andere boschproducten). In de afdeeling Koetei en de Noordoostkust van Borneo gevoelde men den ongunstigen invloed van de slechte prijzen der boschproducten, hoewel eenige verbetering viel te constateeren. In Amboina deden de gunstige politieke toestand en de ruime klapperoogst hun invloed ten goede gelden. In Maoemere (Timor en onderhoorigheden) was de handel bloeiend als een gevolg van de betere verbinding met de binnenlanden door de uitbreiding van het wegennet. In de overige gewesten van de buitenbezittingen was de toestand redelijk.

Over 't algemeen is de inlandsche detailhandel op Java en Madoera in 1910 toegenomen. In de residentie Bantam was hij vooral bloeiend in de afdeelingen Lebak en Pandeglang, waar de invloed van de spoorweglijn zeer merkbaar is; in Lebak brachten tevens de erfpachtsondernemingen veel geld onder de bevolking. In Batavia is de handel toegenomen door de grootere veiligheid, in de afdeeling Krawang bovendien door den goed geslaagden padi-oogst. In de Preanger-Regentschappen viel eene vrij groote toeneming te constateeren als een gevolg van het openen van nieuwe en het uitbreiden van bestaande ondernemingen. In de afdeelingen Koedoes, Pati en Japara van de residentie Semarang nam het aantal warongs toe door de verbetering van den economischen toestand; de afdeeling Semarang echter ondervond den ongunstigen invloed van de cholera-epidemie. In de residentie Kedoe werd in Kranggan (afd. Temanggoeng) handel gedreven in touw, verkregen van de bast van de woera wari. In Madioen was vooruitgang te bespeuren tengevolge van de toeneming van de bevolking. Door de geleidelijke ontwikkeling van de streek, ook door de uitbreiding van de Europeesche landbouw-industrie, nam de handel in Kediri zeer toe. In de overige gewesten bleef de toestand stationnair.

De toestand van den inlandschen detailhandel was zeer gunstig in Tapanoeli, wegens de verbetering van de verkeerswegen en den koffiehandel. In de Palembangsche Bovenlanden viel eenige vooruitgang te constateeren door den grooteren omzet van koffie, djeloetoeng en katoen. De opening van nieuwe ondernemingen en nieuwe verkeerswegen waren van gunstigen invloed op den handel in de Oostkust van Sumatra. Wat Atjeh en onderhoorigheden betreft, nam de handel toe in Pidië (doordat gaandeweg meer boschproducten ter markt worden gebracht), Langsar (door de opening van landbouwondernemingen), Idi (tengevolge van de hooge peper-, pinang- en klapperprijzen), Tamiang (als een gevolg van meer werkvolk op de landbouwondernemingen) en Bambel (wegens den goeden rijstoogst en de flinke prijzen voor vee en boschproducten, hoewel het heerschen van de cholera eenige afbreuk deed). Wegens het aandoen van de Bankahavens door de stoomschepen der Koninklijke Paketvaartmaatschappij, nam de handel op Banka eenigszins toe. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo ging de handel vooruit in Koetei (doordat meer visch ter markt werd gebracht), Sampit (wegens de grootere vraag naar verbruiksartikelen), Marabahan (als een gevolg van den grooteren omzet in lijnwaden) en Kandangan (door de uitbreiding en de goede resultaten van de klappercultuur). Wat Timor en onderhoorigheden betreft, was de toestand zeer gunstig in Sawoe, tengevolge van den grooteren verkoop van copra, in Ende, waar steeds meer bergbewoners hunne waren naar de pasar komen brengen, en in Maoemere door de toenemende veiligheid in de binnenlanden. Ook in Bali en Lombok mocht de detailhandel zich in een bloeienden toestand verheugen, hoewel bij het einde van het jaar de stemming eenigszins gedrukt werd tengevolge van het heerschen van de cholera.

Opgaven omtrent het aantal plaatsen waar vaste markten (pasars) zijn ingesteld, zijn te vinden in bijlage ZZ, sub IV.

Fabrieks- en handwerksnijverheid. Van de vaststelling van een nieuw reglement, houdende bepalingen tot beveiliging bij het verblijven in fabrieken en werkplaatsen (Ind. St. 1910 n°. 406) is reeds melding gemaakt in hoofdst. L, afd. II (kol. 171).

De bepalingen omtrent de oprichting van fabrieken en neringen in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1836 n°. 11, zooals dat sedert is gewijzigd) ondergingen eene nadere wijziging bij Ord. van 25 Aug. 1911 (Ind. St. n°. 481).

Bij de op een nader te bepalen datum in werking tredende wet van 7 Nov. 1910 n°. 28 (Ned. St. n°. 313; Ind. St. 1911 n°. 136) is het octrooirecht voor uitvindingen geregeld, zoowel voor het Rijk in Europa als voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen.

De in de gewestelijke verslagen over 1910 aangetroffen opgaven omtrent de aan particulieren toebehoorende industrieele inrichtingen, uitgezonderd die, welke de verwerking van landbouwproducten beoogen (zie daaromtrent afd. I van hoofdst. O), zijn bijeengebracht in de in bijlage ZZ, sub I, opgenomen lijst. De in die lijst verstrekte gegevens nopens de werkloonen worden aangevuld door de sub II en III van die bijlage voorkomende uitvoerige gewestelijke opgaven van de minima en maxima der in 1910 aan ambachtslieden en koelies betaalde loonen.

Kamers van koophandel en nijverheid. De vijf in Nederlandsch-Indië bestaande kamers van koophandel en nijverheid gaven alle een verslag over 1910 in druk uit.

Inlandsche nijverheid. De bij Gouv. Bt. 30 Juni 1906 n°. 43 aan den heer C. M. PLEYTE WZN. opgedragen onderzoekingen in zake de inlandsche nijverheid in West-Java (zie K. V. 1908, kol. 300 en 1910, kol. 299) zijn in 1910 afgeloopen. Het eerste gedeelte van het door den heer PLEYTE ter zake uitgebrachte rapport zal eerlang in druk verschijnen.

Aan den thans met verlof hier te lande vertoevenden controleur bij het binnenlandsch bestuur J. E. JASPER, die in Indië een technisch-artistiek onderzoek naar de inheemsche kunstnijverheid heeft ingesteld (zie K. V. 1910, kol. 299/300), is opgedragen gedurende zijn verloftijd studiereizen te maken tot ontwikkeling van zijne theoretische en practische kennis op dat gebied en ten einde gegevens te verzamelen betreffende de eventueele oprichting van een museum in Indië, al of niet gecombineerd met eene kunstnijverheidsschool, zoomede om eene studie te maken van de zoogenaamde showrooms.

Tentoonstellingen. In 1910 werd te Batavia en te Medan eene tentoonstelling van schilderijen gehouden en op laatstgenoemde plaats tevens eene tentoonstelling van handwerksnijverheid.

Omtrent de in 1910 plaats gehad hebbende veetentoonstellingen zie men hoofdst. O, afd. III (kol. 245/6).

Het verslag omtrent de van 2 t/m 6 Mei 1911 te Koeta Radja gehouden jaarmarkttentoonstelling is opgenomen in bijlage AAA.

Bij Gouv. Bt. 4 April 1911 n°. 10 zijn fondsen beschikbaar gesteld voor eene in 1911 te Soerabaja te houden jaarmarkttentoonstelling.

De Minister van Koloniën,

DE WAAL MALEFIJT.

Aanvullingen en verbeteringen.

Kol.	5,	regel 30 v. b.	staat	tuberculose, lees besmettelijke longziekte.
,,	8,	,, 12 ,,	,,	Ziudelijke, lees Zuidelijke.
,,	37,	,, 9 ,,	,,	opvolger van Tongkoe Andoet, lees opvolger Tongkoe Andoet.
,,	44,	,, 28 ,,	,,	onderemingen, lees ondernemingen.
,,	47,	,, 34 ,,	,,	afdeeling, lees afdeelingen.
,,	93.	Bij te voegen:		

§ 5. GEVANGENISWEZEN.

Evenals in vorige jaren (vgl. K. V. 1910, kol. 97), vond de maatregel om de tot tenarbeidstelling veroordeelden zooveel mogelijk buiten de gevangenissen te doen verblijven, ten einde aan het op vele plaatsen bestaande gebrek aan gevangenisruimte tegemoet te komen, ook in 1910 toepassing.

De proeven met sawahbewerking door licht gestraften werden in 1910 voortgezet in de residentiën Banjoemas, Cheribon en Palembang, terwijl in Cheribon eene proef genomen werd met het doen aanplanten door gestraften van Manillapisang en in de gewesten Kediri en Madoera van sisal-agave. Voorts zijn bij Gouv. Bt. 15 Maart 1911 n°. 36 (Ind. St. n°. 228) gelden toegestaan voor de door veroordeelden te bewerkstelligen ontginning en beplanting met caoutchouc leverende en andere gewassen van het eiland Noesa Kambangan (Banjoemas).

In de voeding van de gevangenen werd op dezelfde wijze voorzien als vermeld in K. V. 1909, kol. 129/130.

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. Ook in 1910 deden zich slechts enkele gevallen van cholera voor. In het dwangarbeiderskwartier te Mlaten (Semarang) brak plotseling op hevige wijze bacillaire dysenterie uit, welke ziekte echter spoedig bedwongen werd en slechts weinig slachtoffers eischte.

Aan den gevangenisarbeid werd, over 't algemeen met zeer gunstig resultaat, zooveel mogelijk uitbreiding gegeven. Ook in de strafinrichtingen te Serang en Cheribon wordt thans ambachtswerk door dwangarbeiders uitgeoefend. [1])

Bij Gouv. Bt. 25 Mei 1910 n°. 45 (Ind. St. n°. 319) is de mogelijkheid geopend om ook aan het Europeesche mindere gevangenispersoneel, bij wijze van disciplinairen maatregel, geldboeten op te leggen.

Ingevolge Gouv. Bt. 25 Mei 1910 n°. 46 (Ind. St. n°. 320) kunnen thans ook aan preventief gedetineerden en gegijzel-

[1]) Bij Gouv. Bt. 10 Maart 1911 n°. 39 (Ind. St. n°. 215) is, ten behoeve van het ambachtswerk in enkele strafinrichtingen, eenig technisch personeel in dienst gesteld, terwijl voor de bezoldiging van dergelijk personeel en voor de toekenning van belooningen voor goedgeslaagden gevangenisarbeid fondsen beschikbaar gesteld zijn bij Gouv. Bt. 10 Maart 1911 n°. 38 (Ind. St. n°. 214).

den voor den door hen vrijwillig verrichten arbeid geldelijke belooningen worden toegekend.

Bij eene, onder dagteekening van 17 Januari 1910 (Bijbl. Ind. St. n°. 7197), aan de hoofden van gewestelijk bestuur gerichte circulaire heeft de directeur van justitie te kennen gegeven, dat gebroken diende te worden met de op vele plaatsen bestaande gewoonte om op Zondag gestraften aan particulieren af te staan en op bewoonde gouvernementserven te doen werken.

Met de ,,Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon" te Magelang (Kedoe) is door het Gouvernement een contract aangegaan tot opneming in het gesticht dier vereeniging van jeugdige misdadigers van Europeeschen landaard.

Bij Gouv. Bt. 29 Jan. 1910 n°. 8 (Bijbl. Ind. St. n°. 7177) is bepaald dat in de strafinrichting voor tot dwangarbeid veroordeelde vrouwen te Semarang ook Europeesche vrouwelijke gevangenen kunnen worden opgenomen.

De tijdelijke aanstelling van twee inspecteurs bij het gevangeniswezen (zie K. V. 1910, kol. 98) is bij Gouv. Bt. 10 Maart 1911 n°. 22 (Ind. St. n°. 213) in eene definitieve veranderd. Ook de bij Gouv. Bt. 21 Maart 1910 n°. 32, bij wijze van tijdelijken maatregel, vastgestelde reorganisatie van het gevangenispersoneel te Soerakarta is definitief ingevoerd (Ind. St. 1911 n°. 214).

De in Ind. St. 1903 n°. 12 opgenomen voorschriften aangaande de inspectie van de landsgevangenissen zijn aangevuld bij Ord. van 24 Maart 1911 (Ind. St. n°. 258).

Het reglement van orde en tucht onder de gevangenen onderging wijziging bij Ord. van 24 Maart 1911 (Ind. St. n°. 259).

Uitvoerige mededeelingen omtrent de in de jaren 1908 t/m 1910 tot stand gebrachte hervormingen van het gevangeniswezen zijn te vinden in het daaromtrent door het departement van justitie in Nederlandsch-Indië bij de landsdrukkerij te Batavia in September 1911 uitgegeven verslag.

Kol. 134. De aldaar voorkomende onvolledige opgaven met betrekking tot de uitgaven voor het Europeesch lager onderwijs te vervangen door de volgende:

Over 1909 (volgens verbeterde opgaven) en over 1910 (volgens voorloopige gegevens) bedroegen de uitgaven voor het Europeesch lager onderwijs en de ontvangsten aan schoolgelden (hieronder ook begrepen de uitgaven en de ontvangsten van de drie normaalscholen en van den normaalcursus te Batavia):

		1909:	1910:
Openbaar onderwijs:			
Traktementen, leermiddelen, enz.		f 2 535 403	f 2 584 083
Gebouwen, lokaalhuur en huishuurindemniteit		684 671	662 175
Particulier onderwijs:			
Subsidiën verleend voor:			
a. particuliere Europeesche lagere scholen		355 289	310 703
b. particuliere scholen van voorbereidingsonderwijs (Fröbelscholen)			52 518
c. particulier industrie- en herhalingsonderwijs			8 100
Te zamen		f 3 575 363	f 3 617 579
Geïnde schoolgelden.	openbare Europeesche lagere scholen	f 393 568	f 431 609
	normaalscholen	4 645	5 540
		f 398 213	f 437 149
Blijft ten laste van den lande		f 3 177 150	f 3 180 430

Kol. 136, regel 16 en 23 v. b. staat bijlage O,lees bijlage P.

,, 136, ,, 14 v. o. staat bijlage O, lees bijlage P.

,, 214, ,, 36 v. b. staat fabrieken-ordonnatie, lees fabrieken-ordonnantie.

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET

VERSLAG BETREFFENDE NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË VAN 1911.

Bijl. Y. Overzicht betreffende de **opiumpacht** over 1909 en 1910.

„ Z. Overzichten betreffende de **verpachte middelen** (met uitzondering van de opiumpacht) over de jaren 1909, 1910 en 1911.

„ AA. Statistiek betreffende de **opiumregie** over 1910.

„ BB. Overzicht betreffende de opbrengst in 1910 van verschillende **niet-verpachte middelen** onder beheer van het departement van financiën.

„ CC. Overzicht van de **geldmarkt** in Nederlandsch-Indië over 1910; balans en winst- en verliesrekening der **Javasche Bank** (boekjaar 1910/11).

„ DD. Overzicht betreffende de uitgestrektheid, enz. van de **bouwgronden der inlandsche bevolking op Java en Madoera** (met uitzondering van de gewesten Djokjakarta en Soerakarta en van de particuliere landerijen) over 1910.

„ EE. Overzicht betreffende de **rijstcultuur op Java en Madoera** (met uitzondering als voren) over 1910.

„ FF. Overzicht betreffende de teelt van **eenjarige gewassen** (de padicultuur daaronder niet begrepen) op Java en Madoera (met uitzondering als voren) over 1910.

„ GG. Opgaven betreffende de aan de verplichte levering onderworpen **koffiecultuur op Java** en de van gouvernementswege gehouden **veilingen van Javakoffie**, meerendeels over 1910.

„ HH. Opgaven betreffende de gouvernements-**kina-onderneming** over de jaren 1905 t/m 1910, en de in 1909 van gouvernementswege gehouden **veilingen van kinabast**.

„ JJ. Opgaven betreffende de **suikerindustrie** op Java over 1910.

„ KK. Overzicht over 1910 van de productie, enz. der **tabaksondernemingen op Java**, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

„ LL. Gewestelijk overzicht betreffende de op ult. 1910 aanwezige **landbouwondernemingen op Java**, gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan, benevens de daarvan in 1910 verkregen productie, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

Bijl. MM. Opgaven betreffende de **particuliere landerijen** op Java en de **huurlanden** in Soerakarta en Djokjakarta over 1909 en 1910.

„ NN. Overzicht betreffende de **rijstcultuur in de buitenbezittingen** over 1910.

„ OO. Overzicht over 1910 betreffende de **landbouwondernemingen in de buitenbezittingen.**

„ PP. Opgaven betreffende het **boschwezen** op Java en Madoera over 1910.

„ QQ. Statistiek betreffende den **post-, telegraaf- en telefoondienst** in Nederlandsch-Indië over 1910, meerendeels in vergelijking met de cijfers over 1908 en 1909.

„ RR. Overzicht van de op ult. 1910 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde **telefoonondernemingen.**

„ SS. Overzichten betreffende den **postspaarbankdienst** in Nederlandsch-Indië over 1910.

„ TT. Overzicht van de uitkomsten der **spoor- en tramwegexploitatie** in Nederlandsch-Indië over 1910.

„ UU. Overzicht van de tot ult. Juli 1911 in Nederlandsch-Indië verleende **vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen** met mechanische beweegkracht, waarvoor de termijn van aanvaarding op gemelden datum nog openstond.

„ VV. Overzichten betreffende het **mijnwezen** in Nederlandsch-Indië over 1910—1911.

„ WW. Opgaven betreffende het gouvernements-**zoutmonopolie** over de jaren 1908, 1909 en 1910.

„ WW*a*. Overzicht van de op 1 Januari 1911 in werking zijnde **aannemingscontracten** voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz.

„ XX. Overzichten over 1910 betreffende de **handelsbeweging** tusschen Nederlandsch-Indië en landen of plaatsen daarbuiten gelegen.

„ YY. Overzichten betreffende de **scheepvaart** over 1910.

„ ZZ. Opgaven betreffende de aan particulieren toebehoorende **industrieele inrichtingen** (uitgenomen die, welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de **loonen van ambachtslieden en koelies** en het aantal **pasars** in Nederlandsch-Indië over 1910.

„ AAA. Verslag betreffende de tweede te Koeta Radja gehouden **jaarmarkttentoonstelling** van 2 tot en met 6 Mei 1911.

ERRATUM.

Bijlage J, blz. 6, regel 10 v. o. staat 739441, lees 73944.

Bijlage A.

(Zie hoofdstuk D van het verslag.)

A. Legerstatistiek (tabellen 1—16 en 4 graphische voorstellingen).

Formatie en sterkte.

Winsten en verliezen.

Onderwijs, eerbelooningen en straffen.

B. Gewapende korpsen niet rechtstreeks tot het leger behoorende.

OMSCHRIJVING.	NORMALE FORMATIE. Officieren en als zoodanig dienstdoenden. Officieren. b)	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier). Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	Troepenpaarden.	TEGENWOORDIGE (tijdelijk geldende) FORMATIE. Officieren en als zoodanig dienstdoenden. Officieren.	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier). Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	Troepenpaarden.
Staf van den Gouverneur-Generaal	c) 3	—	—	—	—	—	—	—	c) 3	—	—	—	—	—	—	—
Departement van oorlog (commandant van het leger en Iste afdeeling van het departement) a)	8	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. hoofdbureau (VIIde afdeeling departement van oorlog)	7	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. gewestelijke dienst	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. permanente militaire spoorwegcommissie	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gewestelijke en plaatselijke staf	d) 25	—	—	—	—	—	—	—	d) 26	—	—	—	—	—	—	—
Infanterie. hoofdbureau (IIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	6	—	—	1	—	—	1	—	6	—	—	1	—	—	1	—
Infanterie. infanterie-troepen: 20 veldbataljons	362	—	—	5 895	2 720	6 346	14 961	—	371	—	—	6 035	2 800	6 424	15 259	—
Infanterie. infanterie-troepen: 4 depot-bataljons	85	—	—	1 086	255	1 990	3 331	—	85	—	—	1 086	255	1 990	3 331	—
Infanterie. infanterie-troepen: garnizoens-infanterie, subsist. kaders, subsist. detachementen, benevens kaderscholen	200	—	—	616	1 036	4 422	i) 6074	—	215	—	—	652	1 089	4 749	6 490	—
Infanterie. infanterie-troepen: op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korps marechaussee te voet (in Atjeh en onderhoorigheden)	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	72	570	570	1 212	—
Cavalerie. hoofdbureau (VIIIste afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Cavalerie. cavalerietroepen	30	—	—	529	—	398	927	755	30	—	—	532	—	398	930	755
Cavalerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie. hoofdbureau (IIIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	19	—	—	16	—	—	16	—	19	—	—	16	—	—	16	—
Artillerie. artillerie-troepen: veld- en bergbatterijen	40	3	—	707	—	560	1 267	552	40	3	—	707	—	560	1 267	552
Artillerie. artillerie-troepen: vesting-artillerie	49	6	—	827	—	515	1 342	—	49	6	—	827	—	515	1 342	—
Artillerie. dienst der artillerie-magazijnen en werkplaatsen	17	—	—	217	—	16	233	—	17	—	—	221	—	16	237	—
Artillerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Genie. hoofdbureau (IVde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	45	—	—	49	—	—	49	—	50	—	—	51	—	—	51	—
Genie. genietroepen en werklieden	17	—	—	488	—	378	866	—	17	—	—	512	—	378	890	—
Genie. conducteurs der genie	—	—	—	8	—	—	8	—	—	—	—	8	—	—	8	—
Genie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Militaire administratie. hoofdbureau (Vde afdeeling departement van oorlog)	16	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
Militaire administratie. intendance, korps- en magazijnsadministratie	90	—	—	114	—	—	114	—	93	—	—	146	—	—	146	—
Korps militaire schrijvers	—	—	—	544	—	—	544	—	—	—	—	586	—	—	586	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hoofdbureau (VIde afdeeling departement van oorlog), algemeen magazijn van geneesmiddelen en scheikundig laboratorium	e) 8	h)	—	h) 2	—	—	h) 2	—	8	—	—	h) 2	—	—	h) 2	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. korps officieren van gezondheid	174	—	—	—	—	—	—	—	191	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-apothekers	20	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ apothekersbedienden	—	h)	—	h) 24	—	—	h) 24	—	—	—	—	h) 27	—	—	h) 27	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-paardenartsen	10	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hospitaaldienst	—	—	—	926	—	635	1 561	—	—	—	—	1 012	—	684	1 696	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korps stafmuzikanten	—	—	—	31	—	—	31	—	—	—	—	31	—	—	31	—
Kader en élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inl. officieren	4	—	—	29	—	43	72	—	4	—	—	29	—	43	72	—
Kader van het korps pupillen	7	—	—	110	—	—	j) 110	—	7	—	—	110	—	—	110	—
Kader bij de militaire strafgevangenis en bij de militaire provoosthuizen	1	—	—	29	—	—	29	—	1	—	—	29	—	—	29	—
Trein	3	—	—	17	—	204	221	336	3	—	—	17	—	204	221	580
Topographische dienst. hoofdbureau (IXde afd. departement van oorlog) en topographische inrichting	4	—	—	27	—	—	27	—	4	—	—	27	—	—	27	—
Topographische dienst. brigades van den topographischen dienst	15	—	—	63	—	—	63	—	18	—	—	82	—	—	82	—
Remonte-depot	1	—	1	—	—	13	13	235	1	—	1	1	—	15	16	235
Hoefsmidschool	f)	—	—	1	—	—	1	—	f) —	—	—	1	—	—	1	—
Totalen aan militairen op ult. 1910	g) 1275	9	1	12 356	4 011	15 520	31 887	1878	k) 1351	9	1	12 820	4 714	16 546	34 080	2 122
	1 285			31 887					1361			34 080				
Recapitulatie.																
Infanterie. veldleger, garn.-inf., enz. (voor zoover hierboven onder de gelijknamige wapens en diensten uitgetrokken)	653	—	—	7 598	4 011	12 758	24 367	—	677	—	—	7 774	4 144	13 163	25 081	—
Infanterie. marechaussee te voet	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	72	570	570	1 212	—
Cavalerie	32	—	—	529	—	398	927	755	32	—	—	532	—	398	930	755
Artillerie	125	9	—	1 767	—	1 091	2 858	552	125	9	—	1 771	—	1 091	2 862	552
Genie	62	—	—	545	—	378	923	—	67	—	—	571	—	378	949	—
Andere onderdeelen	403	—	1	1 917	—	895	2 812	571	430	—	1	2 100	—	946	3 046	815
Totalen als boven	1 275	9	1	12 356	4 011	15 520	31 887	1878	1 351	9	1	12 820	4 714	16 546	34 080	2 122
Op ult. 1909 waren de totalen	1 274	9	3	12 301	3 979	15 612	31 892	1878	1 354	9	3	12 802	4 692	16 585	34 079	2 122

STERKTE. *l*)

Troepenpaarden.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden. Officieren.	Onder-luitenants.	Adj. onderoff. dd. officier.	Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier). Europeanen (en Afrikanen). *w*)	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal. *gg*)	Troepenpaarden.
—	*c*) 2	—	—	—	—	—	—	—
—	*m*) 8	—	—	—	—	—	—	—
—	*n*) 8	—	—	—	—	—	—	—
—	6	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	*o*) 26	—	—	*x*) —	—	—	*x*) —	—
—	6	—	—	1	—	—	1	—
—	335	36	—	4 359	3 081	6 287	13 727	—
—	60	12	—	1 065	194	1 336	2 535	—
—	227	25	—	1 025	1 417	5 798	8 240	—
—	8	2	—	123	123	329	575	—
—	*p*) 17	2	—	73	587	586	1 246	—
—	2	—	—	—	—	—	—	—
755	31	1	—	556	—	387	943	715
—	—	—	—	4	—		4	—
—	18	—	—	11	—	—	11	—
552	38	2	1	589	—	546	1 135	617
—	51	4	2	680	—	474	1 154	—
—	18	—	—	*ij*) 223	—	15	238	—
—	—	—	—	1	—	2	3	—
—	*q*) 44	—	—	*z*) 51	—	—	51	—
—	13	2	—	5 07	—	391	898	—
—	—	—	—	8	—	—	8	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	15	—	—	—	—	—	—	—
—	84	—	—	143	—	—	143	—
—	—	—	—	*aa*) 359	66	—	425	—
—	*r*) 6	—	—	3	—	—	3	—
—	*s*) 159	—	—	—	—	—	—	—
—	23	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	26	—	—	26	—
—	10	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	*bb*) 651	*bb*) 234	*bb*) 499	1 384	—
—	1	—	—	12	2	—	14	—
—	—	—	—	*cc*) 31	—	—	31	—
—	4	—	—	23	2	10	*dd*) 35	—
—	2	—	—	44	—	—	44	—
—	1	—	—	27	—	—	27	—
580	2	—	2	12	—	114	126	345
—	*t*) 2	—	—	*ee*) 27	—	—	27	—
—	20	—	—	79	—	—	79	—
235	—	—	—	2	—	15	17	162
—	—	—	—	1	—	—	1	—
2 122	*u*) 1 248	86	5	10 656	5 706	16 789	33 151	1 839
	v) 1 339			*ff*) 33 151				
—	636	75	—	6 513	4 815	13 750	25 078	—
—	17	2	—	73	587	586	1 246	—
755	33	1	—	560	—	387	947	715
552	125	6	3	1 504	—	1 037	2 541	617
—	57	2	—	566	—	391	957	—
815	380	—	2	1 440	304	638	2 382	507
2 122	1 248	86	5	10 656	5 706	16 789	33 151	1 839
2 122	1 233	90	10	11 091	5 853	17 030	33 974	2 135

AANMERKINGEN.

a) De verdere afdeelingen van het departement van oorlog, waartoe ook behooren enkele in speciale betrekkingen geplaatste hoofd- en verdere officieren, worden gevormd door de bij de verschillende wapens en diensten vermelde hoofdbureaux (zie Ind. St. 1904 n°. 208, 1906 n°. 225, 1907 n°. 242, 1908 n°. 240 en Gouv. Bt. 30 Aug. 1910 n°. 18).

b) Ingevolge §§ 59, 64*a* en 108 der legerformatie, zooals zij luiden ingevolge Ind. St. 1909 n°. 463, kunnen bij de infanterie ten minste 75 en ten hoogste 100, bij de cavalerie 2 en bij de genie 3 plaatsen van 2de-luitenant worden vervuld door onderluitenants.

c) Van de 3 adjudanten van den Gouverneur-Generaal kan er één tot de marine behooren. Die plaats wordt vervuld door een luitenant-ter-zee 2de klasse. Van de twee aan het leger ontleende adjudanten behoort er één tot de infanterie en één tot de artillerie.

d) Ongerekend, wat betreft den gewestelijken staf, de officieren hiervóór bij „generale staf" vermeld onder „gewestelijke dienst".

e) Hieronder 4 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 4 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

f) Als directeur van de hoefsmidschool treedt op een militair paardenarts, vermeld in de formatie van het korps officieren-paardenartsen.

g) Hieronder 860 *luitenants* (waaronder alleen bij de infanterie 477); daaronder — zie noot *b* — bij de infanterie ten hoogste 100, bij de cavalerie 2 en bij de genie 3 onderluitenants. Van de 860 luitenants kunnen er ten hoogste 601 den rang hebben van 1ste-luitenant, van wie 294 bij de infanterie.

h) De in de formatie opgenomen 6 onderluitenants-apothekersbedienden verrichten geene diensten als officier-apotheker en zijn in verband hiermede vermeld in de rubriek: „Militairen beneden den rang van officier".

j) Benevens 600 pupillen (zie § 127 der legerformatie, zooals zij luidt ingevolge Ind. St. 1889 n°. 88 en 1896 n°. 81).

k) Hieronder 908 in de rangen van 1ste- of 2de-luitenant.

l) Welke categorieën van officieren en militairen beneden dien rang — en hoevelen — hoewel nog tot het leger behoorende, *niet* in de sterkte tellen, blijkt uit tabel **2** van deze bijlage.

m) Hieronder 1 gepensionneerde kapitein. Van de 6 actief dienende officieren (buiten den legercommandant) behoort er 1 tot den generalen staf en behooren er 5 tot de infanterie.

n) Hieronder 12 afkomstig van de infanterie, 1 van de cavalerie en 2 van de artillerie.

o) Als bij noot *d*. Van de hierbedoelde officieren waren er 25 afkomstig van de infanterie en 1 van de genie.

p) Van deze officieren behooren er 16 tot de infanterie en behoort er 1 tot den generalen staf.

q) Hieronder 2 officieren, gedetacheerd van de infanterie.

r) Hieronder 2 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 4 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

s) Hiervan 11 tijdelijk (2 voor den tijd van drie jaren, de overigen voor den tijd van vijf jaren) aangestelde officieren van gezondheid der 2de klasse (waarvan 5 vreemdelingen).

t) Hieronder 18 afkomstig van de infanterie, 1 van de cavalerie en 3 van de artillerie.

u) Hieronder 564 eerste- en 234 tweede-luitenants, waarvan bij de infanterie respectievelijk 278 en 165 (onder dit laatste cijfer zijn begrepen 3 inlandsche officieren). Onder het cijfer der eerste-luitenants tellen in deze opgaaf ook de van het Nederlandsche leger in Indië gedetacheerde officieren, ten getale van 5, namelijk 1 officier van gezondheid der 1ste klasse, 3 der 2de klasse en 1 paardenarts der 1ste klasse; en onder het cijfer der tweede-luitenants ten getale van 23, namelijk: 1 van den staf van den Gouverneur-Generaal (eerste-luitenant), 14 der infanterie (eerste-luitenants), 2 der cavalerie (1 ritmeester en 1 eerste-luitenant), 4 der artillerie (eerste-luitenants) en 2 der genie (eerste-luitenants).

v) Overigens behooren nog tot het leger de officieren, vermeld in tabel **2** van deze bijlage.

w) Op ult. 1910 telde het leger geene Afrikanen.

x) Onder den gewestelijken staf in Atjeh ressorteeren 1 gepensionneerd officier en 2 Europeesche opzichters (niet-militairen) voor het toezicht over de daar gedetacheerde dwangarbeiders.

ij) Aan niet-militair personeel waren bovendien bij sommige artillerie-inrichtingen in dienst 16 Europeanen en 2 inlanders (2 Europeanen minder en 2 inlanders meer dan de formatie aangeeft).

z) Hieronder 4 militaire architecten met den rang van onderluitenant.

aa) Ter voorziening in het tekort aan *militairen* als schrijver waren bovendien in dienst 143 *niet-militairen* (85 Europeanen, 29 Amboineezen, 28 andere inlanders en 1 Chinees).

bb) Bij den hospitaaldienst is bovendien beschikt over een vrij talrijk burgerpersoneel, namelijk: 1e. ter bezetting van plaatsen, voor welke in de formatie op *militairen* is gerekend, over 525 burgerpersonen (165 Europeanen of Amboineezen, 24 Chineezen en 336 niet-Amboineesche inlanders); 2e. over 11 ziekenverpleegsters (waaronder 6 hoofdverpleegsters), zoomede 78 Europeesche en 225 inlandsche niet-militairen, welke 314 plaatsen door de formatie zijn aangewezen voor burgerpersoneel; en 3e. over 480 dwangarbeiders, wier voor den hospitaaldienst benoodigd aantal voor 1910 bepaald was op 726.

cc) Bovendien waren bij het korps stafmuzikanten gedetacheerd, ter beproeving of ter opleiding tot muzikant, 6 Europeesche militairen en 3 Europeesche pupillen. Voorts is onder de opgegeven cijfers niet begrepen, als niet zijnde militair, de bij het korps in dienst zijnde inlandsche tromdrager.

dd) Hieronder 15 leerlingen der militaire school (5 minder dan volgens de formatie kunnen worden toegelaten) en 9 leerlingen van den cursus tot opleiding van inlandsche officieren (2 Amboineezen en 7 andere inlanders).

ee) In het hier uitgetrokken cijfer is niet begrepen het bij de formatie toegestane niet-militair personeel, bestaande uit 14 Europeanen en 260 inlanders, onder welke laatsten 59 topografen, 78 leerling-topografen, 10 verkenners en 1 leerling-verkenner.

ff) Overigens behooren nog tot het leger: 1e. de onderofficieren en manschappen, vermeld in tabel **2** van deze bijlage; 2e. het korps (burgerlijke) ambtenaren (44 personen) en 3e. nog 1278 burgerpersonen ter vervulling van de in de formatie begrepen plaatsen, namelijk 668 ter vervanging van ontbrekende militairen (vgl. de noten *aa* en *bb*) en 610 ter vervulling van plaatsen waarvoor ook de formatie niet-militairen aanwijst (vgl. de noten *x*, *ij*, *bb*, *cc* en *ee*), een en ander ongerekend het niet in de legerformatie begrepen ondergeschikt inlandsch burgerpersoneel (magazijnsknechten, werklieden, wakers, mandoers, koelies, enz.), waarvan de formatie door het legerbestuur wordt vastgesteld. Bij den hospitaaldienst werden overigens op het einde van 1910 480 dwangarbeiders gebezigd. Bij een deel der artillerie worden, ter vervanging van paarden, muildieren gebezigd. Bij de veld- en bergbatterijen telde men op ult. 1910 587 paarden en 30 muildieren.

gg) Voor eene verdeeling naar geboorteland (of naar landaard) zie tabel **3** van deze bijlage.

2. Specificatie van de op ult. 1910 tot het Indische leger behoorende, maar niet in de sterkte tellende, en daarom in tabel 1 niet vermelde militairen, en van de op dien datum voor het leger bestemde, maar nog niet in Indië aangekomen officieren.

a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.

Omschrijving.	Wapen of dienstvak.											Totaal.	
		Infanterie.			Artillerie.				Geneeskundige dienst.				
	Generale staf.	Officieren.	Onder-luitenants.	Cavalerie.	Officieren.	Onder-luitenants.	Genie.	Militaire administratie.	Officieren van gezondheid.	Militaire apothekers. *a*)	Militaire paardenartsen.	Officieren.	Onderluitenants.
Met verlof buiten Nederlandsch-Indië	1	95	11	1	14	1	6	16	28	3	1	165	12
Op non-activiteit	1	7	—	—	2	—	1	1	—	—	—	12	—
Bij het leger gevoerd „voor memorie" . . .	—	44	1	—	2	—	1	6	3	1	1	58	1
Gedetacheerd hier te lande *b*)	4	37	—	3	8	—	1	8	3	—	—	64	—
„ bij de landmacht in West-Indië.	—	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—
Totaal op ult. 1910	6	188	12	4	26	1	9	31	35	4	2	305	13
Op ult. 1909 waren de cijfers	5	188	16	8	30	—	7	29	32	6	2	307	16
Bovendien telde *niet* in de sterkte nevenstaand aantal der op ult. 1910 door eerste benoeming, door overplaatsing of door detacheering voor het Indische leger bestemde maar nog *niet* in Indië aangekomen officieren. naar Indië onderweg .	—	2	—	—	2	—	1	5	2	—	—	12	—
beschikbaar ter uitzending	—	45	—	3	9	—	1	—	*c*) 6	*c*) 2	1	67	—
Op ult. 1909 waren de cijfers. . . . naar Indië onderweg .	—	5	—	—	2	—	—	—	2	—	—	9	—
beschikbaar ter uitzending	—	40	—	2	5	—	—	5	3	1	—	56	—

a) Van de in de formatie opgenomen onderluitenants-apothekersbedienden en militaire architecten in dien rang is hier geen melding gemaakt, daar deze categorieën van onderofficieren geene officiersdiensten mogen verrichten.

b) Namelijk bij het leger, de koloniale reserve, het koloniaal werfdepot, bij militaire inrichtingen van onderwijs, enz.

c) Hieronder 3 officieren van gezondheid der 2de klasse en 1 militair apotheker der 2de klasse.

b. Onderofficieren en manschappen. *d*)

Omschrijving.	Landaard.			
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.
Bij de subsistenten-kaders in afwachting van vertrek naar Nederland	27	—	—	27
Gestraften bij het strafdetachement	31	—	*e*) 3	34
Gedetineerden in de militaire strafgevangenis.	64	4	*f*) 36	104
Totalen op ult. 1910	*g*) 122	*h*) 4	39	165
Op ult. 1909 waren de cijfers . . .	83	1	40	124

d) De bij het leger „voor memorie" gevoerde onderofficieren en manschappen — 93 Europeanen (waaronder 1 onderluitenant-apothekersbediende) en 27 Amboineezen — blijven hier buiten aanmerking, omdat zij, zoolang zij in die positie verkeeren, tijdelijk uit de sterkte zijn gevoerd. Het zijn voornamelijk de onderofficieren-instructeurs der barisans op Madoera en der korpsen gewapende politiedienaren op Java en in een aantal gewesten der buitenbezittingen; voorts

de onderofficieren en minderen, belast met de waarneming der betrekking van ambtenaar bij de legeradministratie, of van betrekkingen buiten het leger, zoolang hunne militaire verbintenis nog niet is geëindigd.

Wat het korps pupillen betreft, telt in tabel 1 alleen het kader, niet het aantal pupillen. Het aantal pupillen bij de korpsen bedroeg op ult. 1910 8 zonen van inlanders.

e) Javanen.

f) 21 Javanen, 8 Soendaneezen, 2 Madoereezen, 1 Boeginees en 4 Timoreezen.

g) Hieronder 106 afkomstig uit Nederland, 8 uit Nederlandsch-Indië, 3 Belgen en Franschen, 4 Duitschers en 1 behoorende tot de „overige blanke natiën".

h) 2 afkomstig uit den Molukschen archipel en 2 Menadoneezen.

3. Verdeeling naar landaard, enz. van de tot het leger behoorende officieren en militairen beneden dien rang op ult. 1910.

Europeanen.

VERDEELING NAAR GEBOORTELAND.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden. *a*)			Onderofficieren en manschappen. *b*)
	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier	
Afkomstig uit Nederland .	729	71	5	7 418
Afkomstig „ Ned.-Indië .	497	6	—	*c*) 1 866
Afkomstig „ België . .	1	1	—	383
Afkomstig „ Duitschland	8	7	—	947
Afkomstig „ Zwitserland	—	—	—	81
Afkomstig „ Frankrijk .	—	—	—	3
Afkomstig „ Luxemburg	—	1	—	35
Afkomstig van elders . .	13	—	—	45
Totalen . .	1 248	86	5	10 778

Amboineezen en andere inlanders.

VERDEELING NAAR LANDAARD.	Onderofficieren en manschappen (naar gelang van wapen of dienstvak te verdeelen als hieronder).										
	Infanterie.	Mare-chaussee.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Hospitaal-dienst.	Korps militaire schrijvers.	Militaire school tev. cursus tot opleiding van inl. officieren.	Trein.	Remonte-depot.	Totaal. *d*)
Amboineezen. .	4 819	587	—	—	—	236	66	2	—	—	*e*) 5 710
Javanen . . .	11 848	520	278	944	341	398	—	10	107	5	14 451
Soendaneezen .	1 214	46	108	85	38	64	—	—	6	10	1 571
Madoereezen . .	169	14	—	3	5	11	—	—	—	—	202
Boegineezen . .	50	1	1	2	3	6	—	—	—	—	63
Maleiers, enz. .	508	5	—	3	4	20	—	—	1	—	*f*) 541
Totalen . .	18 608	1 173	387	1 037	391	735	66	12	114	15	22 538

a) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 305 officieren (waaronder 58 voor memorie gevoerd, 12 op nonactiviteit gesteld, 64 in Nederland gedetacheerd, 165 met verlof in Nederland en 6 gedetacheerd in West-Indië) en 13 onderluitenants (12 met verlof in Nederland en 1 voor memorie gevoerd).

b) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 92 voor memorie gevoerde Europeanen, benevens 3 militaire architecten met verlof in Nederland en 1 onderluitenant-apothekersbediende voor memorie gevoerd.

c) Hieronder zijn 696 in Indië geboren uit Europeesche en Indo-Europeesche ouders en 1170 kleurlingen.

d) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 27 voor memorie gevoerde Amboineezen.

e) Van de hierbedoelde 5710 Amboineezen of met dezen gelijkgestelden waren er 2662 afkomstig uit den Molukschen archipel, 2994 waren Menadoneezen en 54 waren Alfoeren.

f) Onder de 541 Maleiers, enz. waren begrepen 3 Niassers, 521 Timoreezen of Rotineezen en 17 van nog andere landaarden.

4. Aanwezige sterkte op ult. 1910, gesplitst naar de militaire commandementen, me

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	I. Infanterie (uitgezonderd het aantal infanteristen, begrepen in rubriek III en wat Atjeh betreft, uitgenomen het korps marechaussee te voet, begrepen in rubriek II en III).					II. Andere wapens en diensten (uitgezonderd het aantal niet-infanteristen, begrepen in rubriek III).						
	Officieren.	Onder-luitenants.	Onderofficieren en minderen.			Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud.onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen.			Officieren.
			Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.				Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	
1ste militaire afdeeling op Java	108	10	1 280	1 704	2 984	167	5	2	792	441	1 233	12
2de " " " "	94	14	963	2 365	3 328	94	3	—	648	644	1 292	4
3de " " " "	39	8	550	932	1 482	58	—	1	288	187	475	5
4de " " " "	41	4	422	770	1 192	69	6	1	589	601	1 190	—
Te zamen op Java . . .	282	36	3 215	5 771	8 986	388	14	4	2 317	1 873	4 190	21
Atjeh en onderhoorigheden	74	16	434	3 380	3 814	75	2	1	417	1 352	1 769	3
Sumatra's Westkust	47	6	501	1 268	1 769	31	1	—	104	42	146	—
Tapanoeli	6	—	12	198	210	1	—	—	9	3	12	—
Oostkust van Sumatra.	6	—	13	234	247	9	—	—	24	9	33	—
Palembang en Djambi	18	—	44	546	590	10	—	—	45	19	64	—
Benkoelen	2	—	6	100	106	1	—	—	6	2	8	—
Lampongsche districten	3	—	4	64	68	1	—	—	8	1	9	—
Riouw.	4	—	8	132	140	1	—	—	14	4	18	—
Westerafdeeling van Borneo.	11	—	28	317	345	6	—	—	23	6	29	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. .	19	1	51	633	684	6	—	—	57	35	92	3
Celebes en Menado. gouv. Celebes en onderhoorigh.	25	5	223	1 033	1 256	21	—	—	85	72	157	—
Celebes en Menado. residentie Menado	4	—	15	181	196	3	—	—	9	15	24	—
Timor en onderhoorigheden	21	—	59	668	727	4	—	—	27	9	36	1
Amboina en Ternate. residentie Amboina. . . .	14	1	105	327	432	6	—	—	38	21	59	—
Amboina en Ternate. " Ternate	7	—	33	298	331	3	—	—	22	17	39	—
Assistent-residentie Zuid-Nieuw-Guinea. .	2	—	6	70	76	1	—	—	5	4	9	—
Te zamen in de verschillende commandementen der buitenbezittingen, uitgenomen die van Atjeh	189	13	1 108	6 069	7 177	104	1	—	476	259	735	5
Wijders telde het leger nog:												
aan korpsen en instellingen, niet in bovenstaande opgaven begrepen *b*).	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
aan militairen — buiten het commandement waartoe hun korps behoort — op reis ter bereiking hunner bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totale legersterkte . . .	545	65	4 757	15 220	19 977	567	17	5	3 210	3 484	6 694	29

a) Hieronder begrepen de officieren, die kwartierziek en die met binnenlandsch verlof wegens ziekte waren. In de *emplacementstaat*, waaraan de hier voorkomende opgaven zijn ontleend, worden de zieken en geëvacueerden niet wapensgewijze vermeld, zooals wèl het geval is in de aan den *sterktestaat* ontleende tabel 6, sub *a*, op blz. 8 van deze bijlage. De sterktestaat bevat echter geen territoriale opgaven nopens de distributie van het leger, zooals voor de onderwerpelijke tabel noodig zijn.

b) Hieronder worden bedoeld het korps stafmuzikanten te Weltevreden, het kader en de élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren te Meester-Cornelis, het kader van het korps pupillen

, me zonderlijke opgaaf, voor zooveel dit blijkt, van het personeel der infanterie.

…ierd …ieren. …zamen.	III. Niet-beschikbaren. Verpleegd in de ziekeninrichtingen en geëvacueerd. *a*) Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Om andere redenen. Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	IV. Totaal militairen. Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Troepenpaarden en muildieren.
233	12	1	—	255	102	357	28	1	—	267	558	825	315	17	2	2 594	2 805	5 399	389
292	4	—	—	185	142	327	19	1	—	487	467	954	211	18	—	2 283	3 618	5 901	809
475	5	—	—	145	163	308	6	—	—	204	247	451	108	8	1	1 187	1 529	2 716	139
190	—	—	—	112	60	172	8	1	—	382	373	755	118	11	1	1 505	1 804	3 309	267
190	21	1	—	697	467	1 164	61	3	—	1 340	1 645	2 985	752	54	4	7 569	9 756	17 325	1 604
769	3	—	—	50	167	217	14	4	—	88	364	452	166	22	1	989	5 263	6 252	235
146	—	—	—	80	78	158	5	—	—	156	396	552	83	7	—	841	1 784	2 625	—
12	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	8	8	7	—	—	22	210	232	—
33	—	—	—	—	6	6	—	—	—	1	2	3	15	—	—	38	251	289	—
64	—	—	—	1	13	14	2	—	—	1	18	19	30	—	—	91	596	687	—
8	—	—	—	1	5	6	1	—	—	2	12	14	4	—	—	15	119	134	—
9	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	7	7	5	—	—	12	74	86	—
18	—	—	—	3	14	17	1	—	—	—	1	1	6	—	—	25	151	176	—
29	1	—	—	—	18	18	—	—	—	5	84	89	18	—	—	56	425	481	—
92	3	—	—	—	30	30	2	—	—	4	21	25	30	1	—	112	719	831	—
157	—	—	—	6	28	34	5	1	—	21	19	40	51	6	—	335	1 152	1 487	—
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	24	196	220	—
36	1	—	—	1	10	11	1	—	—	2	51	53	27	—	—	89	738	827	—
59	—	—	—	13	40	53	2	—	—	1	8	9	22	1	—	157	396	553	—
39	—	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	10	—	—	56	318	374	—
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	11	74	85	—
735	5	—	—	107	248	355	20	1	—	193	627	820	318	15	—	1 884	7 203	9 087	—
—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	7	—	—	125	12	137	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	—	82	261	343	—
594	29	1	—	856	882	*c*) 1 738	95	8	—	1 621	2 636	4 257	1248	93	5	10 649	22 495	33 144	1 839

te Gombong, het kader van de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie te Tjimahi, zoomede het personeel der provoosthuizen te Batavia, Magelang, Koeta Radja en Padang.

Van de hierbedoelde militairen bevindt zich alleen het personeel der provoosthuizen gedeeltelijk in de buitenbezittingen, namelijk 6 Europeesche provoostgeweldigers en stokkeknechts (in Atjeh 3 en te Padang 3).

c) Hieronder zijn begrepen 533 geëvacueerden (212 Europeanen, 78 Amboineezen en 243 andere inlanders).

5. Samenstelling en legering van de troepenmacht in Atjeh en onderhoorigheden op 1 Januari, 1 Juli en 31 December 1910.

WAPENS EN DIENSTEN.	1 Januari 1910.					1 Juli 1910.					31 December 1910.				
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.		Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.		Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.	
	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.			Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.			Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.		
1°. Aanwezige sterkte.															
Staf	6	—	—	—		6	—	—	—		6	—	—	—	
Infanterie	88	22	—	4253 *a*)	(549)	80	20	—	3991	(503)	86	19	—	4252	(519)
Marechaussee *b*)	17	1	—	1205	(67)	18	2	—	1247	(71)	16	2	—	1209	(70)
Cavalerie	—	—	—	5	(2)	—	—	—	—		—	—	—	—	
Artillerie	5	—	—	130	(91)	6	1	—	108	(74)	7	1	—	118	(84)
Genie	9	—	—	109	(75)	10	—	—	93	(70)	10	—	—	105	(77)
Administratie	11	—	—	19	(19)	10	—	—	19	(19)	10	—	—	21	(21)
Militaire schrijvers	—	—	—	55	(43)	—	—	—	56	(41)	—	—	—	56	(42)
Geneeskundige dienst	28	—	—	255	(99)	28	—	—	288	(123)	27	—	—	256	(116)
Trein	—	—	1	11	(3)	—	—	1	11	(3)	—	—	1	13	(5)
Topographische dienst	1	—	—	6	(6)	1	—	—	5	(5)	1	—	—	5	(5)
Verpleegd in de ziekeninrichtingen *c*)	1	1	—	221	(39)	2	—	—	251	(80)	3	—	—	217	(50)
Totalen	166	24	1	6269	(993)	161	23	1	6069	(989)	166	22	1	6252	(989)
2°. Distributie (gezamenlijke wapens en diensten).															
Koeta Radja en Voorwerken	70	7	1	1507	(258)	60	9	1	1476	(272)	65	4	1	1636	(294)
Bezette punten in Groot-Atjeh en de Zuidelijke nederzettingen	3	2	—	404	(25)	2	4	—	358	(21)	4	3	—	408	(25)
In Groot-Atjeh	73	9	1	1911	(283)	62	13	1	1834	(293)	69	7	1	2044	(319)
Bezetting op het eiland We	3	—	—	136	(92)	4	—	—	134	(92)	4	1	—	124	(84)
Bezette punten in de Onderhoorigheden	67	8	—	2708	(457)	71	5	—	2598	(443)	69	8	—	2607	(433)
Tijdelijk bezette punten in de Onderhoorigheden	23	7	—	1514	(161)	24	5	—	1503	(161)	24	6	—	1477	(153)
Totalen als onder 1°.	166	24	1	6269	(993)	161	23	1	6069	(989)	166	22	1	6252	(989)

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen het aantal Europeanen aan.

b) In de samenstelling van het nog niet in de normale formatie opgenomen korps marechaussee in Atjeh is, na hetgeen dienaangaande in K. V. 1900 (bijlage A, blz. 6) werd vermeld, geene wijziging meer gebracht.

c) Behoorende tot verschillende wapens en diensten.

6. Statistiek van de tijdelijk niet-beschikbare, maar toch in de sterkte tellende (tot de formatie behoorende) onderofficieren en minderen (de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren, dienstdoend officier, hieronder niet begrepen), in vergelijking met de sterkte en met de „tegenwoordige" formatie bij het einde van elk der jaren 1909 en 1910.

a. Algemeen overzicht.

ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN.	Ult. 1909.								Ult. 1910.							
	Infanterie en marechaussee.		Cavalerie, artillerie en genie.		Hospitaal-dienst, schrijverspersoneel, enz.		Totalen.		Infanterie en marechaussee.		Cavalerie, artillerie en genie.		Hospitaal-dienst, schrijverspersoneel, enz.		Totalen.	
Verpleegd in de ziekeninrichtingen *a*)	953 *b*)	(409)	206	(144)	37	(25)	1 196	(578)	939 *b*)	(435)	217	(173)	49	(36)	1 205	(644)
Geëvacueerd	547	(171)	107	(94)	8	(5)	662 *c*)	(270)	455	(153)	64	(51)	14	(8)	533 *c*)	(212)
Vermist en nog niet afgevoerd	4	(1)	3	(2)	—	—	7	(3)	7	(2)	8	(4)	—	—	15	(6)
Voor den krijgsraad	77	(46)	18	(14)	8	(5)	103	(65)	65	(40)	16	(12)	4	(4)	85	(56)
Leerlingen bij de kaderscholen	258	(97)	122	(84)	—	—	380	(181)	328	(196)	188	(130)	—	—	516	(326)
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	302	(20)	20	(4)	23	(8)	345	(32)	254	(16)	5	—	9	—	268	(16)
Recruten	1 196	(546)	257	(181)	—	—	1 453	(727)	1 043	(495)	277	(169)	—	—	1 320	(664)
Ongeschikt voor den velddienst *d*)	297	(40)	35	(25)	*e*) —	—	332	(65)	350	(43)	37	(22)	—	—	387	(65)
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	516	(244)	46	(23)	55	(36)	617	(303)	388	(196)	51	(24)	41	(24)	480	(244)
Physiek ongeschikt om te velde te trekken *f*)	893	(176)	—	—	76	(31)	969	(207)	990	(116)	1	—	59	(23)	1 050	(139)
Nog onvoldoende geoefend	38	(38)	38	(21)	56	(31)	132	(90)	2	(2)	41	(21)	93	(82)	136	(105)
Te zamen tijdelijk niet beschikbaar	5 081	(1 788)	852	(592)	263	(141)	6 196	(2 521)	4 821	(1 694)	905	(606)	269	(177)	5 995	(2 477)
Daar de aanwezige sterkte bedroeg	27 245	(7 093)	4 424	(2 617)	2 305	(1 381)	33 974	(11 091)	25 748	(6 462)	4 445	(2 630)	2 382	(1 440)	32 575	(10 532)
Bleven alzoo beschikbaar	22 164	(5 305)	3 572	(2 025)	2 042	(1 240)	27 778	(8 570)	20 927	(4 768)	3 540	(2 024)	2 113	(1 263)	26 580	(8 055)
„Tegenwoordige" formatie	26 334	(7 845)	4 725	(2 858)	3 020	(2 099)	34 079	(12 802)	26 293	(7 846)	4 741	(2 874)	3 046	(2 100)	34 080	(12 820)

b. Specificatie alleen voor de infanterie (zonder de marechaussee).

Onderofficieren en minderen.	Ult. 1909.					Ult. 1910.				
	Veld-bataljons (Nos. 1 t/m 20). *h)*	Depot-bataljons (Nos. 1 t/m 4).	Garnizoens-infanterie en sub-sistentenkaders, benevens kader-scholen.	Op reis ter be-reiking van hunne bestemming.	Te zamen aan infanterie.	Veld-bataljons (Nos. 1 t/m 20). *h)*	Depot-bataljons (Nos. 1 t/m 4).	Garnizoens-infanterie en sub-sistentenkaders, benevens kader-scholen.	Op reis ter be-reiking van hunne bestemming.	Te zamen aan infanterie.
Formatie („tegenwoordige") *g)*	15 286	3 332	6 504	—	25 122	15 260	3 331	6 490	—	25 081
Sterkte	14 721	2 885	8 034	365	26 005	13 728	2 535	8 240	575	25 078
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	659	102	171		932	685	75	165		925
Geëvacueerd	268	33	232		533	189	26	217		432
Vermist en nog niet afgevoerd	2	2	—		4	7	—	—		7
Voor den krijgsraad	53	8	16		77	48	2	15		65
Leerlingen bij de kaderscholen	—	—	258		258	—	—	328		328
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	125	36	141		302	126	15	113		254
Recruten	192	1001	3		1196	9	1034	—		1043
Ongeschikt voor den velddienst	208	63	26		297	176	113	61		350
Tijdelijk ter beschikking van andere auto-	348	17	150		515	263	12	110		385
riteiten	404	150	332		886			456		988
Physiek ongeschikt om te velde te trekken						373	159			
Nog onvoldoende geoefend	38	—	—		38	2	—	—		2
	2 297	1 412	1 329		5 038	1 878	1 436	1 465		4 779
	12 424	1 473	6 705			11 850	1 099	6 775	575	
Alzoo beschikbaar	20 602			365	20 967	19 724			575	20 299
Naar den landaard bestond het voor werkelijken dienst geschikte en beschikbare gedeelte uit:										
Europeanen	4 041	487	648	61	5 237	3 577	455	667	123	4 822
Afrikanen	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Amboineezen	2 747	69	1 191	129	4 136	2 763	120	1 176	123	4 182
Andere inlanders	5 635	917	4 866	175	11 593	5 510	524	4 932	329	11 292
Te zamen als boven	12 424	1 473	6 705	365	20 967	11 850	1 099	6 775	575	20 299

a) Ongerekend die geëvacueerden en diegenen der in de hospitalen opgenomenen, welke in het staatje zijn gesteld onder een der daarin vermelde andere categorieën van tijdelijk niet-beschikbaren, op ult. 1909 ten getale van 169 (105 Europeanen, 11 Amboineezen en 53 andere inlanders) en op ult. 1910 ten getale van 184 (132 Europeanen, 3 Amboineezen en 49 andere inlanders).

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers duiden aan hoeveel Europeanen onder de daarnevens uitgetrokken getallen begrepen zijn.

c) In deze tabel zijn ook die geëvacueerden begrepen, welke *niet* in de ziekeninrichtingen werden verpleegd.

d) Namelijk de zoodanigen, die door eene geneeskundige commissie tijdelijk ongeschikt voor den dienst te velde, dan wel slechts voor den dienst in een bepaald klimaat geschikt worden geacht.

e) Hieronder zijn niet begrepen 164 man van het personeel van den geneeskundigen dienst (40 Europeanen, 35 Amboineezen en 89 andere inlanders) en 36 man van het schrijverspersoneel (allen Europeanen), die, hoewel voor alle andere diensten ongeschikt, beschikbaar zijn voor de diensten welke van hen gevorderd worden.

f) Hier worden aangeduid die andere categorieën van militairen, voornamelijk reconvalescenten, die, hoewel niet bij hoofdelijk geneeskundig onderzoek als niet-valide verklaard, toch niet in aanmerking mochten komen om te velde te worden gezonden.

g) Welk aandeel het Europeesch, het Amboineesch en het overig inlandsch element in de hier uitgetrokken totalen heeft, blijkt uit den uitvoerigen formatie- en sterktestaat, afgedrukt op blz. 2 en 3 van bijlage B van K. V. 1910 en op blz. 2 en 3 van deze bijlage.

h) Onder de in deze kolom vermelde formatie- en sterktecijfers is mede begrepen de tot het hoofdbureau behoorende adjudant-onderofficier-concierge.

7. Verkort overzicht — alleen voor de infanterie — van het aantal der tijdelijk niet beschikbare militairen beneden den rang van officier (de onderluitenants hieronder niet begrepen) op ult. 1909 en ult. 1910.

Tijdelijk niet-beschikbare militairen der infanterie beneden den rang van officier.	Ult. 1909.				Ult. 1910.			
	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	406	177	349	932	435	143	347	925
Geëvacueerd	171	117	245	533	150	63	219	432
Vermist en nog niet afgevoerd	1	—	3	4	2	—	5	7
Voor den krijgsraad	46	7	24	77	40	10	15	65
Leerlingen bij de kaderscholen	97	1	160	258	196	16	116	328
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	20	67	215	302	16	86	152	254
Recruten	546	136	514	1 196	495	45	503	1 043
Ongeschikt voor den velddienst	40	51	206	297	43	60	247	350
Tijdelijk ter beschikking van andere autori-	244	131	140	515		68	121	385
teiten					196			
Physiek ongeschikt om te velde te trekken	176	132	578	886	116	142	730	988
Nog onvoldoende geoefend	38	—	—	38	2	—	—	2
Te zamen	1 785	819	2 434	9 038	1 691	633	2 455	4 779

8. Verantwoording van de verliezen en winsten aan officieren, onderluitenants, adjuda

a. Officieren (ook die uit Nederland gede

JAREN.	Aanwezige STERKTE der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden op 1 Januari (alleen Europeanen of met dezen gelijkgestelden).			Voor goed ontvallen.														
				Overleden (daaronder ook de gesneuvelden). *b)*			Gepensioneerd.		Eervol ontslagen zonder pensioen. *c)*		Niet eervol ontslagen of veroordeeld.			Overgeplaatst bij het leger hier te lande.	Teruggesteld tot adjudant-onderofficier van:		Gedegradeerd	
	Officieren. *a)*	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	onderluitenant.	adjudant-onderofficier dd. officier.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1906	1259 (30)	91	21	11	2	—	45	12	12	—	—	—	—	—	—	4	—	—
1907	1253 (27)	98	19	*f)* 7	—	—	40	8	15	—	1	—	—	—	—	1	—	—
1908	1265 (25)	88	19	12	—	1	46	10	14	—	—	—	—	1	1	1	—	1
1909	1249 (33)	76	17	*f)* 11	—	—	55	8	14	—	2	—	—	—	—	3	—	—
1910	1233 (31)	90	10	9	—	—	49	9	12	—	—	—	—	—	1	2	—	—

JAREN.	WINSTEN.													
	Nieuw benoemd.						Overgeplaatst van het leger hier te lande.	Civiele personen, aangesteld tot officier.	In activiteit hersteld en voor memorie en van à la suite terug.			Van buitenlandsch verlof teruggekeerd.		Terug van detacheering bij het leger hier te lande.
	Speciaal opgeleid tot officier		Officieren verkregen uit de korpsen van het leger hier te lande.	Verkregen in Indië zelf.										
	bij de Koninklijke Militaire Academie.	bij andere inrichtingen hier te lande (geneeskundigen en pharmaceuten).		Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.		Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.
	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.
1906	36	13	28	2	23	7	2	2	27	—	—	91	7	10
1907	47	14	20	1	—	4	4	2	32	—	—	64	6	16
1908	46	12	18	2	—	6	2	2	20	—	—	77	7	10
1909	49	19	20	6	33	—	3	5	16	—	—	71	7	16
1910	*g)* 46	*g)* 16	*g)* 23	*g)* 5	6	—	2	*g)* 4	41	—	—	78	11	11

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoevele tot het Nederlandsche leger behoorende officieren (als gedetacheerd in Indië) in de opgegeven sterkte van het Indische officierskorps begrepen waren.

b) In de behandelde vijf jaren sneuvelden 11 officieren (4 in 1906, waaronder 1 onderluitenant, 2 in 1907 en 5 in 1908) en overleden er 5 (1 in 1906, 1 in 1907, 2 in 1908 en 1 in 1909) aan de gevolgen van voor den vijand bekomen wonden.

c) Onder deze rubriek telden: in 1907 1, in 1908 2 en in 1910 1 officieren, gedetacheerd van het Nederlandsche leger, en in de jaren 1906, 1908, 1909 en 1910 respectievelijk 1, 5, 8 en 1 officieren van gezondheid der 2de klasse (waaronder 9 vreemdelingen), die slechts voor 3 en 5 jaren waren benoemd.

d) Eene specificatie naar gelang van de wapens of diensten, waartoe niet in de sterkte tellende officieren behoorden, vindt men in tabel 2 hiervóór.

e) Hieronder ook de officieren, die de lessen aan de hoogere krijgsschool volgden.

…judant-onderofficieren dd. officier en minderen tegenover de sterkte over de jaren 1906 t/m 1910.

…GEDETACHEERD) EN ALS ZOODANIG DIENSTDOENDEN.

VERLIEZEN.

…Gedetacheerd.	Gepasporteerd of gepensioneerd.	Gegageerd.	Naar Nederland teruggekeerd.	Van onderluitenant benoemd tot officier.	Benoemd tot onderluitenant van adjudant-onderofficier dd. officier.	Opheffing van de detacheering van tijdelijk in Indië dienende officieren en als zoodanig dienstdoenden van het leger hier te lande.	Tijdelijk ontvallen. Met buitenlandsch verlof vertrokken.		Gedetacheerd geworden bij het leger hier te lande.	Op non-activiteit gesteld, voor memorie gebracht of tijdelijk toegevoegd aan autoriteiten buiten het leger.		Totalen.		
Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Adjudant-onderofficier dd. officier.			Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.
19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
—	3	3	1	—	—	11	99	9	7	40	—	225	23	11
—	1	5	—	—	—	4	87	8	10	29	—	193	16	7
1	1	4	—	1	—	3	89	5	11	41	2	217	19	8
—	—	—	—	—	4	4	95	18	10	35	—	226	26	7
—	—	2	—	—	1	5	84	11	12	44	—	215	21	5

…leger hier te lande.	Uit Nederland aangekomen.	In dienst gesteld als gedetacheerd van het leger hier te lande.	Totalen.			Voor- of nadeelig verschil tusschen winsten en verliezen.			Derhalve was bij het einde van het jaar de STERKTE der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden geklommen of gedaald tot:			Bovendien behoorde op ult. December tot het leger, maar telde *niet* in de sterkte het navolgend aantal officieren en als zoodanig dienstdoenden. *d)* Met verlof buiten Nederlandsch-Indië.		Op non-activiteit voor memorie of à la suite.		Gedetacheerd bij het Nederlandsche leger of bij inrichtingen hier te lande. *e)*	Te zamen.	
…cieren.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.
…47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.
…10	2	8	219	30	9	— 6	+ 7	— 2	1253 (27)	98	19	178	9	29	—	68	275	9
…16	3	5	205	6	7	+ 12	— 10	—	1265 (25)	88	19	181	9	27	—	64	272	9
…0	—	12	201	7	6	— 16	— 12	— 2	1249 (33)	76	17	168	6	6	—	69	243	6
…6	—	5	210	40	—	— 16	+ 14	— 7	1233 (31)	90	10	169	15	67	1	71	307	16
…1	—	4	230	17	—	+ 15	— 4	— 5	1248 (28)	86	5	165	12	70	1	*h)* 70	305	13

f) Hieronder 1 officier, gedetacheerd van het Nederlandsche leger.

g) Onder de in 1910 als nieuw verkregen in de sterkte gebrachte officieren behoorden er van de 46, vermeld in kolom 34, 34 tot de infanterie, 4 tot de cavalerie, 7 tot de artillerie en 1 tot de genie; bestonden de 16 in kolom 35 uit 15 officieren van gezondheid en 1 apotheker; behoorden van de 23 in kolom 36, 18 tot de infanterie en 5 tot de militaire administratie, van de 5 in kolom 37, 3 tot de infanterie (inlanders), 1 tot de artillerie en 1 tot de genie (magazijnmeesters) en de 4 in kolom 41 tot den geneeskundigen dienst (officieren van gezondheid), die slechts voor 3 en 5 jaren waren benoemd.

h) Hiervan 6 (5 van de infanterie en 1 officier van gezondheid) gedetacheerd bij de landmacht in West-Indië.

Jaren.	Landaard.	ALGEMEEN OVERZICHT. Effectieve sterkte op 1 Januari.	*Af:* verliezen gedurende het opgegeven jaar.	*Bij:* winsten gedurende het opgegeven jaar.	Effectieve sterkte op 31 December.	*Af:* de *niet* in de formatie tellende categorieën van militairen. *i)*	Derhalve wordt de sterkte der *in de formatie tellende* onderofficieren en minderen op 31 December.	SPECIFICATIE … Overleden (hieronder ook de gesneuvelden). *j)* Europeanen en Afrikanen.	Overleden. Amboineezen. *n)*	Overleden. Andere inlanders.	Gepaspoorteerd. Europeanen en Afrikanen.	Gepaspoorteerd. Amboineezen.	Gepaspoorteerd. Andere inlanders.	Gegageerd en gepensioneerd. Europeanen en Afrikanen.	Gegageerd en gepensioneerd. Amboineezen.	Gegageerd en gepensioneerd. Andere inlanders.	Tot officier bevorderd. Europeanen.	Tot officier bevorderd. Amboineezen.
1906.	Europeanen	12 237	2 187	1 175	11 225	146	11 079 *w)*	149	96	243	348	22	186	1040	117	549	2	—
	Afrikanen	2	—	—	2	—	2	488			556			1 706			2	
	Amboineezen	5 109	253	747	5 603	10	5 593											
	Andere inl.	19 413	1 081	114	18 446	65	18 381											
		36 761	3 521	2 036	35 276	221	35 055											
1907.	Europeanen	11 225	1 880	1 394	10 739	114	10 625 *w)*	115	85	197	368	41	194	853	122	773	1	—
	Afrikanen	2	—	—	2	—	2	397			603			1 748			1	
	Amboineezen	5 603	260	231	5 574	7	5 567											
	Andere inl.	18 446	1 257	191	17 380	49	17 331											
		35 276	3 397	1 816	33 695	170	33 525											
1908.	Europeanen	10 739	1 911	1 955	10 783	91	10 692 *w)*	100	96	194	346	40	151	838	123	866	1	—
	Afrikanen	2	—	—	2	—	2	390			537			1 827			1	
	Amboineezen	5 574	270	515	5 819	5	5 814											
	Andere inl.	17 380	1 308	1 337	17 409	51	17 358											
		33 695	3 489	3 807	34 013	147	33 866											
1909.	Europeanen	10 783	1 911	2 301	11 173	83	11 090 *w)*	92	68	131	335	49	274	801	174	825	5	—
	Afrikanen	2	2	1	1	—	1	291			658			1 800			5	
	Amboineezen	5819	303	338	5 854	1	5 853											
	Andere inl.	17 409	1 355	1 016	17 070	40	17 030											
		34 013	3 571	3 656	34 098	124	33 974											
1910.	Europeanen	11 173	2 231	1 836	10 778	122	10 656 *w)*	115	50	161	434	51	241	921	141	764	2	—
	Afrikanen	1	1	—	—	—	—	326			726			1 826			5	
	Amboineezen	5 854	260	116	5 710	4	5 706											
	Andere inl.	17 070	1 294	1 052	16 828	39	16 789											
		34 098	3 786	3 004	33 316	165	33 151											

i) Namelijk die vermeld sub *b* in tabel 2 hiervóór, doch ongerekend — om de aldaar in noot *d* vermelde reden — de bij het leger „voor memorie" gevoerd wordende onderofficieren en minderen.

j) Het aantal gesneuvelde onderofficieren en minderen bedroeg in de opgegeven 5 jaren achtereenvolgens: 109, 102, 58, 35 en 18 (respectievelijk 25, 21, 7, 4 en 2 Europeanen, 28, 27, 17, 13 en 4 Amboineezen, zoomede 56, 54, 34, 18 en 12 andere inlanders). Als overleden aan de gevolgen van in den strijd bekomen wonden, vindt men over gemelde jaren vermeld achtereenvolgens 29, 26, 24, 11 en 7 militairen beneden den rang van officier (respectievelijk 13, 5, 5, 1 en 2 Europeanen, 7, 11, 11, 6 en 1 Amboineezen en 9, 10, 8, 4 en 4 andere inlanders).

k) Onder deze rubriek worden gerekend: militairen die om andere redenen zonder toekenning van paspoort, gagement of pensioen, van hunne dienstverbintenis ontheven werden; uit Nederland gedetacheerde militairen, die derwaarts terugkeerden; de tijdelijk ongeschikten en de militairen van de koloniale reserve, die naar Nederland werden opgezonden en eindelijk adjudant-onderofficieren, die aangewezen werden om dienst te doen als officier (ook tot onderluitenant bevorderde onderofficieren).

l) Onder de in 1906 tot en met 1910 uit Nederland aangekomen troepen bevonden zich respectievelijk 234, 313, 294, 487 en 101 man van de koloniale reserve.

m) De in deze rubriek tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen het aantal aan van hen, die reeds vroeger gediend hebben; dit aantal is in het daarboven geplaatste cijfer begrepen. Wat betreft de groote verschillen in de uitkomsten der werving van Amboineezen en (of) andere inlanders bij vergelijking van het eene jaar met het andere, houde men in het oog, dat deze verschillen hoofd-

…FICAT…	…ER VERLIEZEN.												SPECIFICATIE DER WINSTEN.																
…officie… …orderd…	Gevonnist, gedeserteerd of met een briefje van ontslag verwijderd.			Afgevoerd als „voor memorie" gebracht.			Om andere dan in de voorgaande kolommen opgegeven redenen afgevoerd. *k)*			Totalen.			Aangekomen suppletie-troepen uit Nederland. *l)*			Werving in Indië. *m)*							Als terug van desertie, als niet meer „voor memorie" gevoerd of om andere redenen weder in de sterkte opgenomen.				Totalen.		
Amboineezen.	…Inlanders. …Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen. *o)*	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen *p)*	Amboineezen.	Andere inlanders.	Nederlanders. *q)*	Vreemdelingen. *r)*	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen. *s)*	Amboineezen. *t)*	Javanen (waaronder Soendaneezen). *u)*	Madoereezen.	Boegineezen.	Maleiers.	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen. *v)*	Amboineezen.	Andere inlanders.
—	…51	5	103	10	13	—	587	—	—	2 187	253	1 081	773	73	846	272 (150)	744 (1)	43 (14)	—	—	11	1 070 (165)	57	3	60	120	1 175	747	114
2		159			23			587			3 521																	2 036	
—	…31	1	93	19	11	—	493	—	—	1 880	260	1 257	909	88	997	352 (225)	224 (2)	102 (31)	2 (1)	—	23	703 (259)	45	7	64	116	1 394	231	191
1		125			30			493			3 397																	1 816	
—	…27	2	96	25	8	—	574	1	1	1 911	270	1 308	1 371	146	1 517	397 (256)	507 (6)	1 143 (27)	1 (1)	1	136	2 185 (290)	41	8	56	105	1 955	515	1 337
1		125			33			576			3 489																	3 807	
—	…57	—	125	50	7	—	573	5	—	1 913	303	1 355	1 665	135	1 800	371 (206)	333 (7)	855 (59)	2 (2)	1	98	1 660 (274)	131	5	60	196	2 302	338	1 016
5		182			57			578			3 571																	3 656	
—	…8 51	9	125	72	9	—	637	—	—	2 232	260	1 294	1 220	190	1 410	367 (211)	111 (9)	966 (77)	1 (1)	—	38	1 483 (298)	59	5	47	111	1 836	116	1 052
5		185			81			637			3 786																	3 004	

zakelijk hunne verklaring vinden in de maatregelen van zeer ongelijken duur, die nu eens tot aanmoediging, dan weder tot beperking of wel zoo goed als geheele sluiting van die werving genomen werden.

n) Hier en in de verdere kolommen van dit overzicht worden onder de Amboineezen ook verstaan Menadoneezen en Alfoeren.

o) Onder de in deze kolom opgegeven getallen zijn begrepen achtereenvolgens 0, 0, 0, 2 en 1 Afrikanen.

p) Zie noot *o*.

q) Onder de in deze kolom vermelde cijfers zijn voor de jaren 1908, 1909 en 1910 begrepen respectievelijk 6, 23 en 8 Surinamers, die zijn aangeworven bij wijze van proef om in het incompleet aan Europeanen te voorzien.

r) De uit Nederland gezonden troepen bestonden dus in de opgegeven jaren achtereenvolgens voor ± 8,6, 8,9, 9,6, 7,5 en 13,4 % uit vreemdelingen.

s) Onder het in deze kolom voor 1909 opgegeven getal is 1 Afrikaan begrepen, die vroeger nog niet gediend had.

t) De in deze kolom voorkomende getallen zijn voor elk der opgegeven jaren aldus te specificeeren: Amboineezen achtereenvolgens 389, 91, 87, 104 en 56; Menadoneezen 355, 133, 420, 229 en 55.

u) Het in de opgegeven cijfers begrepen aantal Soendaneezen beliep in de jaren 1906 t/m 1910 achtereenvolgens 7, 22, 197, 131 en 78.

v) Zie noot *s*.

w) Onder deze cijfers telden op het einde van elk der opgegeven jaren, als niet den dienst van officier verrichtende, achtereenvolgens 6, 6, 6, 6 en 7 onderluitenants-apothekersbedienden en 8, 9, 8, 6 en 4 militaire architecten in den graad van onderluitenant.

A

9. Overzicht van de werving hier te lande over het tijdvak 1 Januari 1906 tot ult. Juni 1911.

I. Halfjaarlijksch overzicht. *a*)

Semesters.	Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als gedetacheerd.	Nederlanders, buiten het leger geworven.	Nederlanders, Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
Harderwijk: 1906 Iste halfjaar	34	94	162	290	37	327
Harderwijk: 1906 IIde "	30	106	165	301	36	337
	64	200	327	591	73	664
Nijmegen: 1906 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	80
Nijmegen: 1906 IIde "	—	—	—	—	—	73
	—	—	—	—	—	153
Harderwijk: 1907 Iste halfjaar	33	74	176	283	18	301
Harderwijk: 1907 IIde "	27	135	230	392	34	426
	60	209	406	675	52	727
Nijmegen: 1907 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	67
Nijmegen: 1907 IIde "	—	—	—	—	—	93
	—	—	—	—	—	160
Harderwijk: 1908 Iste halfjaar	20	165	345	530	41	571
Harderwijk: 1908 IIde "	34	252	413	699	66	765
	54	417	758	1229	107	1336
Nijmegen: 1908 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	159
Nijmegen: 1908 IIde "	—	—	—	—	—	241
	—	—	—	—	—	400
Harderwijk: 1909 Iste halfjaar	39	186	349	574	46	620
Harderwijk: 1909 IIde "	29	213	375	617	66	683
	68	399	724	1191	112	1303
Nijmegen: 1909 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	138
Nijmegen: 1909 IIde "	—	—	—	—	—	50
	—	—	—	—	—	188
Nijmegen: 1910 Iste halfjaar	55	152	329	536	64	600
Nijmegen: 1910 IIde "	65	166	421	652	94	746
	120	318	750	1188	158	1346
Nijmegen: 1911 Iste halfjaar	48	144	338	530	82	612

a) In 1909 is de Onderafdeeling van de Koloniale Reserve te Harderwijk (tot 1 Mei 1908 Koloniaal Werfdepot geheeten) opgeheven.

II. Maandoverzicht.

(Alleen voor 1910 en het 1ste halfjaar 1911.)

Maanden.	Koloniale Reserve te Nijmegen. Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als gedetacheerd.	Nederlanders, buiten het leger geworven.	Nederlanders, Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
1910.						
Januari . . .	9	24	54	87	17	104
Februari . . .	7	17	42	66	5	71
Maart	7	26	50	83	13	96
April	5	34	62	101	6	107
Mei	20	27	66	113	9	122
Juni	7	24	55	86	14	100
Juli	21	26	62	109	11	120
Augustus . .	6	23	77	106	19	125
September . .	9	21	54	84	15	99
October . . .	11	34	74	119	17	136
November . .	12	35	84	131	14	145
December . .	6	27	70	103	18	121
	120	318	750	1188	158	1346
1911.						
Januari . . .	6	26	52	84	16	100
Februari . . .	9	28	69	106	16	122
Maart	14	30	76	120	22	142
April	6	11	35	52	9	61
Mei	4	25	48	77	10	87
Juni	9	24	58	91	9	100

10. Statistiek der reëngagementen over de jaren 1906 t/m 1910.

a. Algemeen overzicht.

Jaren.	Europeanen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Europeanen. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	Europeanen. gegageerd of gepensionneerd.	Europeanen. gepasporteerd.	Europeanen. Te zamen als voren.	Amboineezen en andere inlanders. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Amboineezen en andere inlanders. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	Amboineezen en andere inlanders. gegageerd of gepensionneerd.	Amboineezen en andere inlanders. gepasporteerd.	Amboineezen en andere inlanders. Te zamen als voren.	Totalen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Totalen. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	Totalen. gegageerd of gepensionneerd.	Totalen. gepasporteerd.	Totalen. Te zamen als voren.
1906	2 607	1 431 = 54,8	911	265	2 607	5 678	5 516 = 97,1	74	88	5 678	8 285	6 947 = 83,9	985	353	8 285
1907	2 485	1 459 = 58,7	739	287	2 485	5 974	5 809 = 97,2	72	93	5 974	8 459	7 268 = 85,9	811	380	8 459
1908	2 550	1 522 = 59,6	743	285	2 550	6 767	6 663 = 98,4	35	69	6 767	9 317	8 185 = 87,8	778	354	9 317
1909	2 335	1 378 = 59,1	709	248	2 335	6 663	6 406 = 96,1	78	179	6 663	8 998	7 784 = 86,5	787	427	8 998
1910	2 217	1 076 = 48,5	808	333	2 217	6 247	6 005 = 96,1	69	173	6 247	8 464	7 081 = 83,6	877	506	8 464

b. Splitsing der reëngagementen naar gelang van hun duur. *b)*

JAREN.	Voor minder dan 1 jaar.			Voor 1 jaar.			Voor 2 jaren.			Voor 3 jaren.			Voor 4 jaren.			Voor 6 jaren.			Totalen.		
	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.
1906	c) 1	—	1	337	1675	2012	631	2527	3158	14	—	14	233	760	993	215	554	769	1431	5516	6947
1907	c) 5	—	5	d) 345	1964	2309	589	2527	3116	25	—	25	210	726	936	285	592	877	1459	5809	7268
1908	c) 8	c) 1	9	d) 318	1009	1327	563	3401	3964	17	—	17	257	1236	1493	359	1016	1375	1522	6663	8185
1909	c) 9	—	9	253	429	682	e) 532	3293	3825	9	—	9	274	1357	1631	301	1327	1628	1378	6406	7784
1910	c)24	—	24	177	412	589	f) 417	3185	3602	22	—	22	204	1288	1492	232	1120	1352	1076	6005	7081

a) Verhouding tot het aantal in de vorige kolom vermeld.

b) Zie nopens het bedrag der premiën bij reëngagement Ind. St. 1897 n°. 139, 1905 n°. 243 en 1906 n°. 460.

c) Deze militairen reëngageerden zich zonder premie.

d) Hieronder 1, die zich zonder premie reëngageerde.

e) Hieronder 16, die zich zonder premie reëngageerden.

f) Als voren 6.

11. Overzicht betreffende het bij het einde der jaren 1909 en 1910 bestaande overcompleet of incompleet aan kader (onderofficieren en korporaals), voor zooveel betreft de infanterie, marechaussee, cavalerie, artillerie en genie.

a. Algemeen overzicht.

WAPENS EN LANDAARDEN.	Onderofficieren.								Korporaals.							
	Tegenwoordige formatie	Sterkte	Gedurende 1910		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Overcompleet of incompleet		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Gedurende 1910		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Overcompleet of incompleet	
	op ult. 1909.		uit de sterkte afgevoerd.	in de sterkte gebracht.	op ult. 1910.		op ult. 1909.	op ult. 1910.	op ult. 1909.		uit de sterkte afgevoerd.	in de sterkte gebracht.	op ult. 1910.		op ult. 1909.	op ult. 1910.
Infanterie. *a)*																
Europeanen	1643	1607	489	423	1632	1541	— 36	— 91	724	740	402	374	729	712	+ 16	— 17
Amboineezen.	240	271	49	64	241	286	+ 31	+ 45	285	315	64	72	286	323	+ 30	+ 37
Andere inlanders . .	597	597	73	85	579	609	—	+ 30	716	696	127	135	704	704	— 20	—
Marechaussee.																
Europeanen.	72	70	42	45	72	73	— 2	+ 1	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboineezen.	30	31	18	18	30	31	+ 1	+ 1	30	28	16	21	30	33	— 2	+ 3
Andere inlanders . .	30	30	17	13	30	26	—	— 4	30	30	17	16	30	29	—	— 1
Cavalerie.																
Europeanen	65	59	24	20	64	55	— 6	— 9	69	61	25	21	69	57	— 8	— 12
Inlanders (niet-Amboineezen)	13	13	—	—	13	13	—	—	34	33	3	3	34	33	— 1	— 1
Artillerie.																
Europeanen	360	359	98	91	360	352	— 1	— 8	192	158	57	71	192	172	— 34	— 20
Inlanders (niet-Amboineezen)	45	46	5	5	45	46	+ 1	+ 1	56	58	11	11	56	58	+ 2	+ 2
Genie.																
Europeanen	147	148	49	47	151	146	+ 1	— 5	94	82	38	43	99	87	— 12	— 12
Inlanders (niet-Amboineezen)	8	8	2	2	8	8	—	—	21	21	2	1	21	20	—	— 1

a) Ongerekend het kader bij de militaire stra'gevangenis, tevens huis vandetentie, bij het korps pupillen en bij de militaire school.

b. Specificatie der verliezen

Omschrijving der mutatiën.	Onderofficieren. Infanterie. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Marechaussee. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Cavalerie. Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
Verliezen.											
Overleden	20	3	5	28	2	—	—	2	1	—	1
Gepasporteerd	71	3	2	76	7	—	—	7	3	—	3
Gegageerd of gepensionneerd	215	16	53	284	6	—	—	6	16	—	16
Bevorderd tot onderofficier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd tot onderluitenant of adj.-onderoff. dd. officier	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd tot officier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Voor memorie gebracht	47	9	—	56	—	—	—	—	—	—	—
Gecondemneerd	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Gedegradeerd of teruggesteld	11	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—
Vermist en afgevoerd	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Overgegaan bij andere wapens of diensten	67	17	12	96	27	18	17	62	2	—	2
Naar Nederland teruggekeerd	51	—	—	51	—	—	—	—	2	—	2
Totalen . . .	489	49	73	611	42	18	17	77	24	—	24
Winsten.											
Uit Nederland aangekomen	86	—	—	86	—	—	—	—	5	—	5
Verkregen uit de korpsen	241	42	69	352	—	2	1	3	9	—	9
In Indië geworven	44	2	—	46	5	—	—	5	5	—	5
Teruggesteld van onderluitenant of adj.-onderoff. dd officier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Terug van „voor memorie"	9	5	—	14	—	—	—	—	1	—	1
Overgegaan bij andere wapens of diensten	43	15	15	73	40	16	12	68	—	—	—
Van vermist terug	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	423	64	85	572	45	18	13	76	20	—	20

b) Hieronder 8 die, zonder den graad van korporaal te hebben doorloopen, tot onderofficier zijn bevorderd.

12. Numerieke opgaven over 1909 en 1910 betreffende de opleiding tot den officiersrang en de studiën aan de Hoogere Krijgsschool.

1°. Opleiding tot officier.

Studiejaar.	Koninklijke Militaire Academie te Breda. Infanterie.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Cadettenschool te Alkmaar.	Hoofdcursus te Kampen. Infanterie.	Militaire administratie.	Militaire School te Meester-Cornelis. Infanterie.	Militaire administratie.	Adspirant-inlandsche officieren.
Ult. 1909.	*a)*	*a)*	*a)*	*a)*	*b)*	*b)*	*b)*			
1ste studiejaar	18 (1 + 3)	2 (0 + 1)	6	5	10 (4)	9 (4)	3	4	1	3
2de „	28 (0 + 2)	4 (0 + 2)	9 (0 + 2)	7 (0 + 1)	15 (3)	17 (6)	5 (1)	8	1	3
3de „	39 (1 + 1)	5	11 (0 + 1)	2	—	—	—	—	—	3
Totalen	85 (2 + 6)	11 (0 + 3)	26 (0 + 3)	14 (0 + 1)	25 (7)	26 (10)	8 (1)	12	2	9
Ult. 1910.										
1ste studiejaar	17 (3 + 1)	3	5	5	11 (5)	9 (4)	5 (1)	7	1	3
2de „	16 (1 + 2)	2 (0 + 1)	8	6	11 (4)	9 (4)	3	5	2	3
3de „	27 (0 + 2)	4 (0 + 2)	7 (0 + 2)	6 (0 + 1)	—	—	—	—	—	3
Totalen	60 (4 + 5)	9 (0 + 3)	20 (0 + 2)	17 (0 + 1)	22 (9)	18 (8)	8 (1)	12	3	9

N.B. In 1911 kunnen worden geplaatst: bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda 4 en bij de Cadettenschool te Alkmaar 4 jongelieden, die *in* Indië aan het toelatingsexamen hebben voldaan, terwijl in datzelfde jaar naar den Hoofdcursus te Kampen kunnen overgaan 6 onderofficieren-leerlingen van de Militaire School te Meester-Cornelis, waarvan 4 ter verdere opleiding tot 2de-luitenant der infanterie en 2 tot 2de-luitenant-kwartiermeester.

a) Van de tusschen haakjes geplaatste opgaaf heeft het eerste cijfer betrekking op hen, die het toelatingsexamen voor de Koninklijke Militaire Academie in Indië aflegden; het tweede cijfer betreft hen, die in Indië aan het toelatingsexamen voor de Cadettenschool voldeden.

b) De tusschen haakjes gestelde cijfers geven aan hoeveel leerlingen het toelatingsexamen in Indië hadden afgelegd.

...insten gedurende 1910.

Artillerie.			Genie.			Korporaals. Infanterie.				Marechaussee.				Cavalerie.			Artillerie.			Genie.		
Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
4	—	4	4	—	4	7	3	4	14	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	2	—	2
21	—	21	11	—	11	43	2	8	53	—	—	—	—	6	—	6	9	—	9	5	—	5
44	5	49	25	2	27	50	9	34	93	—	—	—	—	4	3	7	9	6	15	8	—	8
—	—	—	—	—	—	241	42	69	352	—	2	1	3	9	—	9	26	5	31	17	2	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	3	3	—	3	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	3	—	—	—	16	—	1	17	—	—	—	—	3	—	3	7	—	7	2	—	2
—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	—	9	1	—	1	10	7	10	27	—	14	16	30	—	—	—	1	—	1	—	—	—
13	—	13	4	—	4	32	—	—	32	—	—	—	—	2	—	2	4	—	4	1	—	1
98	5	103	49	2	51	402	64	127	593	—	16	17	33	25	3	28	57	11	68	38	2	40
40	—	40	21	—	21	44	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	36	—	36	2	—	2
34	5	39	17	2	19	302	57	117	476	—	14	6	20	17	3	20	32	11	43	29	1	30
8	—	8	5	—	5	22	1	2	25	—	—	—	—	2	—	2	3	—	3	4	—	4
2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	2
5	—	5	2	—	2	6	14	16	36	—	7	10	17	—	—	—	—	—	—	6	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
91	5	96	47	2	49	374	72	135	581	—	21	16	37	21	3	24	71	11	82	43	1	44

2°. Opleiding aan de Hoogere Krijgsschool te 's-Gravenhage.

WAPENS EN DIENSTVAKKEN.	Ult. 1909.				Ult. 1910.			
	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.
1°. Algemeene krijgskundige cursus.								
Infanterie	4	5	4	13	5	4	5	14
Cavalerie	—	—	—	—	1	—	—	1
Artillerie	—	2	—	2	3	—	2	5
Genie	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	4	7	4	15	9	4	7	20
2°. Intendance-cursus.								
Cavalerie	—	—	—	—	1	—	—	1
Militaire administratie	1	3	2	6	2	1	3	6
Totalen	1	3	2	6	3	1	3	7

13. Numerieke opgaven betreffende het in 1910 van de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Nederlandsch-Indië gemaakt gebruik.

a. Kaderscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (2 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie.						Genie (1 school).		
								Veld- en bergartillerie (1 school).			Vesting-artillerie (1 school).					
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1909:																
Onderofficieren	10 *a*)	—	—	10	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	24	—	21	45	9	2	11	2	2	4	1	—	1	6	—	6
Manschappen	28	—	95	123	12	5	17	1	—	1	—	—	—	25	13	38
Te zamen	62	—	116	178	23	7	30	3	2	5	1	—	1	31	13	44
In den loop van 1910 bijgekomen:																
Onderofficieren	42 *b*)	—	—	42	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	154	16	63	233	12	1	13	5	1	6	6	4	10	8	2	10
Manschappen	169	—	167	336	23	3	26	19	6	25	19	10	29	24	13	37
Te zamen	365	16	230	611	37	4	41	24	7	31	25	14	39	32	15	47
In den loop van 1910 afgegaan:																
a. na afgelegd examen. Onderofficieren	43 *c*)	—	—	43	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	87	14	76	177	9	2	11	6	1	7	5	1	6	5	—	5
Manschappen	115	—	185	300	12	5	17	7	3	10	13	3	16	11	6	17
b. om andere redenen. Onderofficieren	9 *d*)	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	14	—	7	21	1	—	1	1	1	2	2	—	2	3	1	4
Manschappen	20	—	7	27	2	1	3	3	1	4	5	2	7	14	7	21
Te zamen	288	14	275	577	26	8	34	17	6	23	25	6	31	33	14	47
Derhalve op ult. 1910:																
Onderofficieren	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	77	2	1	80	11	1	12	—	1	1	—	3	3	6	1	7
Manschappen	62	—	70	132	21	2	23	10	2	12	1	5	6	24	13	37
Te zamen	139	2	71	212	34	3	37	10	3	13	1	8	9	30	14	44

a) 3 fouriers en 7 sergeanten.
b) 14 fouriers en 28 sergeanten.
c) 13 fouriers en 30 sergeanten.
d) 4 fouriers en 5 sergeanten.

b. Korpsscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (25 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie (2 scholen).			Genie (1 school).		
	Europeanen.	Amboineezen.	Inlanders.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1909.													
Onderofficieren en korporaals	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen	280	124	1148	1552	8	52	60	55	29	84	25	12	37
Te zamen	280	125	1148	1553	8	52	60	55	29	84	25	12	37
Aanwezig op ult. 1910.													
Onderofficieren en korporaals	15	6	10	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen	464	262	663	1389	15	49	64	79	27	106	23	23	46
Te zamen	479	*e*) 268	*e*) 673	1420	15	*e*) 49	64	79	27	106	23	23	46

e) Onder de Amboineesche en andere inlandsche leerlingen der infanterie- en cavaleriekorpsscholen tellen ook zoons van tot die landaarden behoorende militairen. Dit was ten aanzien der infanteriescholen op ult. 1909 met 734 en op ult. 1910 met 663 jongelieden, en ten aanzien van de cavalerieschool op ult. 1909 met 27 en op ult. 1910 met 22 jongelieden het geval.

c. Hoefsmidschool.

LEERLINGEN.	Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Aanwezig op ult. 1909:			
Cavaleristen	5	—	5
Kanonniers	3	—	3
Te zamen . .	8	—	8
In den loop van 1910 bijgekomen:			
Cavaleristen	12	—	12
Kanonniers	9	—	9
Te zamen . .	21	—	21

LEERLINGEN.	Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
In den loop van 1910 afgeschreven:			
a. na afgelegd examen. Cavaleristen . . .	5	—	5
a. na afgelegd examen. Kanonniers . . .	1	—	1
Te zamen : .	6	—	6
b. om andere redenen. Cavaleristen . . .	4	—	4
b. om andere redenen. Kanonniers . . .	5	—	5
Te zamen . .	9	—	9
Derhalve op ult. 1910 aanwezig:			
Cavaleristen	8	—	8
Kanonniers	6	—	6
Te zamen . .	14	—	14

14. Overzicht van de gedurende 1910 toegekende eerbelooningen aan de militairen der landmacht, wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Indië.

Ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen is gedurende 1910 aan militairen der landmacht het hiernevens vermeld aantal belooningen toegekend. *a*)	Orde van den Nederlandschen Leeuw.	Orde van Oranje-Nassau.					Militaire Willems-orde.	Eere-sabel.	Eereteekens voor Moed en Trouw.		Eervolle vermelding.
	Ridderkruizen.	Officierskruizen.	Ridderkruizen.	Eere-medaille in: goud.	zilver.	brons.	Ridderkruizen 4de kl.		Zilveren.	Bronzen.	
Officieren	3	5	3	—	—	—	3	1	—	—	3
Onderluitenants	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1
Militairen beneden den rang van officier. Europeanen	—	—	—	—	4	1	*b*) 11	—	—	—	10
Militairen beneden den rang van officier. Amboineezen. . . .	—	—	—	—	—	1	*c*) 2	—	1	10	11
Militairen beneden den rang van officier. Inlanders	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	6

a) Kon. besluiten van 1909 dd. 12 en 29 Oct. nos. 46 en 55; 24 Nov. n°. 46; 8 en 31 Dec. nos. 48 en 125, van 1910 dd. 3 en 29 Jan. nos. 59 en 28; 7 en 25 Febr. nos. 6 en 35; 31 Maart n°. 52; 12, 14 en 21 Mei nos. 59, 69 en 45; 3 en 14 Juni nos. 109 en 108; 15 Juli n°. 77; 26 Aug. n°. 31; 14 en 19 Sept. nos. 20 en 74; zoomede de Gouv. besluiten van 1910 dd. 21 Jan. n°. 25, 4 Febr. n°. 26, 4 en 7 April nos. 1 en 5, 20 Juni n°. 2; 12 en 23 Juli nos. 23 en 44; 12 Aug. n°. 5; 21 en 24 Sept. nos. 5 en 7; 24 Oct. n°. 2.

b) Hieronder de gesneuvelde Europeesche sergeant G. Falkenburg, wiens naam alsnog in de registers van de Kanselarij der Nederlandsche Orden is ingeschreven.

c) Hieronder de gesneuvelde Amboineesche korporaal F. Conventas, wiens naam alsnog in de registers van de Kanselarij der Nederlandsche Orden is ingeschreven.

15. Opgave over de jaren 1908 t/m 1910 omtrent het aantal militairen, beneden den rang van officier, die

GEBOORTELAND OF LANDAARD.	1908.									
	Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. *a)*	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. *b)*
Nederland	9	—	38	11	4	69	194	21	16	362 = 5,02 %
Nederlandsch-Indië	1	—	3	—	6	7	2	2	1	22 = 1,27
België en Frankrijk	1	—	5	—	2	6	18	1	2	35 = 6
Duitschland	—	—	6	2	2	10	10	5	—	35 = 3,48
Zwitserland	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2 = 1,94
Overige landen	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1 = 0,86
Totalen	11	—	53	13	16	92	224	29	19	457 = 4,25
Amboineezen en Menadoneezen	—	1	5	—	1	7	1	1	—	16 = 0,28
Javanen en Soendaneezen	10	2	54	3	78	55	48	—	—	250 = 1,50
Madoereezen	2	1	3	—	1	—	—	—	—	7 = 2,59
Boegineezen	1	—	—	—	1	1	—	—	—	3 = 3,40
Maleiers, enz.	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3 = 0,79
Totalen	13	4	65	3	81	63	49	1	—	279 = 1,21
Totalen-generaal	24	4	118	16	97	155	273	30	19	736 = 2,18

a) In den loop van het jaar gedetineerd, doch niet van den militairen stand vervallen verklaard.

b) De procenten zijn berekend naar het aantal aanwezigen op ult. December van het vorige jaar, vermeld in tabel 3.

iet-eervolle redenen, 't zij uit het leger of tijdelijk uit het korps afgevoerd, 't zij gedegradeerd of teruggesteld zijn.

1909.										1910.									
Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. *a)*	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. *b)*	Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. *a)*	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. *b)*
									%										%
9	3	60	8	13	63	230	25	11	422 = 5,77	2	—	71	36	15	58	238	29	28	477 = 6,17
1	—	3	1	4	6	5	1	—	21 = 1,19	1	—	9	—	7	10	6	5	1	39 = 2,11
—	1	—	—	4	4	9	2	1	21 = 4,06	—	—	3	—	2	4	6	2	2	19 = 4,19
—	1	3	—	19	2	9	5	1	40 = 4,01	—	1	4	—	18	6	9	5	1	44 = 4,55
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1 = 1,11	—	—	—	—	4	—	—	—	—	4 = 5,71
—	—	—	—	1	1	2	1	—	5 = 4,37	—	—	1	—	1	1	—	1	1	5 = 4,50
10	5	66	9	42	76	255	34	13	510 = 4,72	3	—	88	36	47	79	259	42	33	588 = 5,26
—	—	1	—	—	11	3	—	1	16 = 0,27	5	—	6	—	4	12	4	—	—	31 = 0,52
10	1	31	1	110	27	36	1	2	219 = 1,31	7	4	31	4	110	33	41	2	6	238 = 1,46
1	—	1	—	3	—	1	—	—	6 = 2,55	2	—	1	—	2	2	1	—	—	8 = 3,73
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2 = 2,63
—	—	3	—	—	3	—	—	—	6 = 1,27	—	—	2	—	—	1	3	—	—	6 = 1,07
11	1	36	1	113	41	40	1	3	247 = 1,06	14	4	41	4	116	49	49	2	6	285 = 1,24
21	6	102	10	155	117	295	35	16	757 = 2,22	17	5	129	40	163	128	308	44	39	873 = 2,56

16. Overzicht van de straffen opgelegd aan Europeesche militairen wegens dronkenschap over het jaar 1910.

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	Gemiddelde sterkte aan Europeanen present voor soldij volgens de administratieboeken van de korpsen. *a)* Gehuwden.	Ongehuwden met huishoudster.	Ongehuwden zonder huishoudster.	Totaal.	Totaal aantal Europeesche militairen, die wegens dronkenschap of misbruik van sterken drank gestraft werden.	Gemiddeld aantal Europeesche militairen: die tot de geregelde bezoekers van een militair tehuis werden gerekend. *b)*	die geregeld aan sport (jacht, voetbal, enz.) deelnamen.	Totaal.	Aantal opgelegde straffen voor dronkenschap of misbruik van sterken drank aan Europeesche militairen wegens: eerste dronkenschap, d.w.z. aan hen, die in hun geheelen diensttijd nog nimmer daarvoor gestraft zijn.	herhaalde dronkenschap.	Totaal.	Van het totaal aantal opgelegde straffen vermeld in de kolommen 10 t/m 12 werden opgelegd aan Europeesche: gehuwde militairen. *c)*	ongehuwde militairen met huishoudster. *c)*	ongehuwde militairen zonder huishoudster. *c)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
					%	%	%	%				%	%	%
1ste militaire afdeeling op Java	160	415	1622	2197	573 = 26,08	217 = 9,88	237 = 10,79	454 = 20,57	186	636	822	4 = 0,49	75 = 9,12	743 = 90,39
2de idem	168	464	1405	2037	498 = 24,45	200 = 9,82	388 = 19,05	588 = 28,87	152	533	685	8 = 1,17	90 = 13,14	587 = 85,69
3de idem	66	271	676	1013	261 = 25,77	175 = 17,28	130 = 12,83	305 = 30,11	55	332	387	3 = 0,78	52 = 13,44	332 = 85,78
4de idem	86	301	1011	1398	282 = 20,17	149 = 10,66	156 = 11,16	305 = 21,82	81	280	361	7 = 1,94	27 = 7,48	327 = 90,58
Lampongsche districten	1	3	1	5	1 = 20	—	3 = 60	3 = 60	—	2	2	—	2 = 100	—
Benkoelen	1	9	2	12	1 = 8,34	—	—	—	—	1	1	—	1 = 100	—
Sumatra's Westkust	53	120	721	894	255 = 28,52	16 = 1,79	129 = 14,43	145 = 16,22	78	241	319	4 = 1,25	28 = 8,78	287 = 89,97
Tapanoeli	2	7	13	22	3 = 13,64	—	—	—	—	6	6	—	—	6 = 100
Atjeh en onderhoorigheden	51	280	420	751	152 = 20,24	4 = 0,53	76 = 10,12	80 = 10,65	12	150	162	2 = 1,23	17 = 10,49	143 = 88,27
Sumatra's Oostkust	4	17	14	35	5 = 14,29	—	2 = 5,71	2 = 5,71	1	4	5	—	2 = 40	3 = 60
Riouw	2	8	5	15	4 = 26,27	—	2 = 13,34	2 = 13,34	—	5	5	—	—	5 = 100
Palembang	15	36	33	84	4 = 2,38	—	30 = 35,71	30 = 35,71	1	7	8	—	1 = 12,50	7 = 87,50
Westerafdeeling van Borneo	3	25	17	45	1 = 2,23	16 = 35,56	8 = 17,78	24 = 53,34	—	1	1	—	1 = 100	—
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	16	44	30	90	8 = 8,88	—	16 = 17,78	16 = 17,78	3	6	9	—	5 = 55,56	4 = 44,44
Celebes en Menado	11	164	206	381	68 = 17,85	—	91 = 23,89	91 = 23,89	6	96	102	—	23 = 22,55	79 = 77,45
Amboina en Ternate	11	131	165	307	44 = 14,33	—	10 = 3,26	10 = 3,26	12	34	46	1 = 2,17	11 = 23,91	34 = 73,92
Timor en onderhoorigheden	1	46	32	79	4 = 5,06	—	5 = 6,33	5 = 6,33	2	2	4	—	2 = 50	2 = 50
Totalen	651	2341	6373	9365	2164 = 23,53	777 = 8,29	1283 = 13,38	2060 = 21,67	589	2336	2925	29 = 0,99	337 = 11,52	2559 = 87,49

a) Berekend naar de sterkte, present voor soldij bij het begin van elke maand.

b) Deze rubriek is alleen ingevuld voor de garnizoenen, waar een militair tehuis is; daartoe is bij het korps, de compagnie of het detachement eens per maand opgenomen, wie tot de geregelde bezoekers behooren, waarna het gemiddeld aantal over 12 maanden is berekend.

c) De procenten zijn berekend naar het totaal aantal straffen, in kolom 12 vermeld.

17. Formatie en sterkte op ult. 1910 van gewapende korpsen, niet rechtstreeks tot het leger behoorende (ongerekend die, uitsluitend voor politiediensten bestemd).

KORPSEN EN STANDPLAATSEN.	Formatie. *a)*					Sterkte.				
	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.
	Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders		Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders	
Schutterijen (uitsluitend infanterie).										
Batavia	—	—	—	—	—	17	—	*b)* 791	—	—
Semarang	—	—	—	—	—	18	—	*b)* 371	—	—
Soerabaja	—	—	—	—	—	19	—	*b)* 519	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	4	—	73	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	3	—	48	—	—
Padang (gouv. Sumatra's Westkust)	—	—	—	—	—	5	—	59	—	—
Makasser (gouv. Celebes en onderh.)	—	—	—	—	—	6	—	67	—	—
Menado (residentie Menado)	5		*e)* 171		—	4		*d)* 194		—
Amboina (residentie Amboina) *c)*	13		*f)* 250		—	9		279		—
Saparoea (id.) *c)*	6		142		—	5		142		—
Banda (id.) *c)*	4		51		—	3		51		—
Ternate (residentie Ternate) *c)*	4		80		—	2		76		—
Overige korpsen.										
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. *g)* Staf	—	5	—	—	—	—	5	—	—	—
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. *g)* batalj. infanterie	—	18	—	701	2	—	18	1	701	—
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. *g)* ½ esk. cavalerie	—	3	—	64	63	—	2	—	64	40
Barisans op Madoera. *h)* Staf en infant. te Bangkalan	—	18	—	*i)* 676	—	—	18	—	672	—
Barisans op Madoera. *h)* „ „ Pamekasan	—	10	—	*i)* 341	—	—	10	—	329	—
Barisans op Madoera. *h)* „ „ Soemenep	—	10	—	*i)* 341	—	—	10	—	338	—

a) Vaste formatiecijfers kunnen voor de schutterijen op Java en voor die te Padang en Makasser niet worden opgegeven; zie daaromtrent voor de eerstbedoelde schutterijen Ind. St. 1838 n°. 22 (artt. 13 t/m 16), voor de schutterij te Padang Ind. St. 1857 n°. 88 (art. 2) en voor die te Makasser Ind. St. 1875 n°. 275 (artt. 11 en 13).

b) Hieronder, voor zoover de schutterijen te Batavia en Soerabaja aangaat, de korpsen muzikanten, doch ongerekend de tamboers en hoornblazers (inlanders): te Batavia 12, te Semarang 5 en te Soerabaja 10.

c) Deze schutterijen zijn hoofdzakelijk samengesteld uit zoogenaamde inlandsche burgers (doorgaans van elders afkomstige inlanders en hunne afstammelingen). Hoeveel Europeanen in de sterkt tellen, is niet afzonderlijk opgegeven.

d) Hieronder het korps muzikanten.

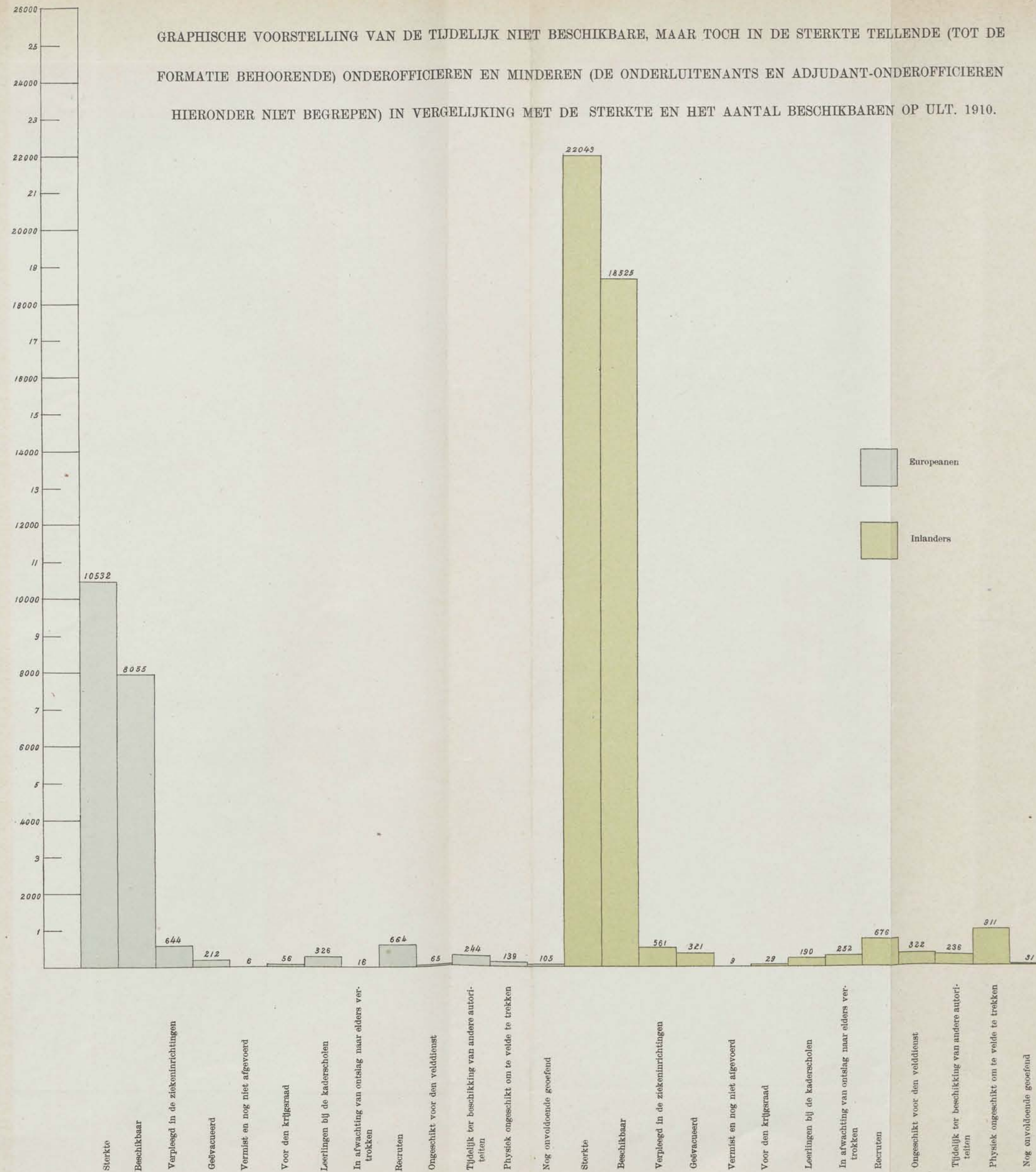
e) Van de onderofficieren en minderen (buiten den adjudant-onderofficier en de tamboers) zijn er 167 met een geweer bewapend.

f) Hieronder 242 geweerdragenden.

g) Dit korps — waarvoor het reglement is opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 5308 en 6072 — is door het hoofd van het Mangkoe Negarasche Huis in dienst te houden, dat daarbij in alles overleg heeft te plegen met den door of vanwege het legerbestuur aan het legioen als kapitein-instructeur toegevoegden officier der infanterie, nevens wien aan het korps, voor leiding en oefening, verder nog zijn toegevoegd 1 luitenant der cavalerie en 5 onderofficieren van het leger (4 van de infanterie en 1 van de cavalerie). De infanterie en de cavalerie van het legioen worden door hare eigen officieren gecommandeerd. Deze laatsten worden tot en met den rang van kapitein of ritmeester door den pangeran zelf aangesteld met goedkeuring van den resident; de hoofdofficieren worden op voordracht van den pangeran, aan te bieden door tusschenkomst van den resident, door den Gouverneur-Generaal benoemd. Overigens is dit legioen — waarvan de uitgaven ten laste van 'slands kas komen — op militaire wijze gekleed en bewapend. In geval van mobilisatie — bij oorlog of voor toevoeging aan expeditiën — gelden voor het legioen, of voor het gemobiliseerde gedeelte daarvan, de krijgswetten.

h) Ook aan deze (gouvernements-)korpsen, mede op militaire wijze gekleed en bewapend, zijn officieren (3 kapiteins) en eenige onderofficieren uit het leger toegevoegd voor de leiding en oefening. De kapiteins-instructeur staan onder de rechtstreeksche bevelen van den resident, doch zijn voor de leiding en oefening van de barisans verantwoordelijk aan den commandant der 3de militaire afdeeling op Java. De barisans, waarbij slechts Madoereezen ter dienstneming worden toegelaten, worden door hunne eigen officieren gecommandeerd, die worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur-Generaal. De onderofficieren en minderen zijn niet gekazerneerd; zij wonen in de kampongs nabij de kampementen. In gewone tijden is aan de barisans opgedragen het bewaken van de landskassen, gevangenissen en gouvernementspakhuizen op hunne standplaatsen en het begeleiden van gevangenen en transporten, terwijl zij overigens bestemd zijn tot handhaving van orde en tucht op Madoera wanneer de gewone middelen van politie tekort schieten. Om voor militaire doeleinden te worden aangewend, kunnen de barisans geheel of gedeeltelijk worden gemobiliseerd en gelden alsdan ook voor hen de krijgswetten.

i) Hieronder 3 man hospitaalpersoneel.

GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE TIJDELIJK NIET BESCHIKBARE, MAAR TOCH IN DE STERKTE TELLENDE (TOT DE FORMATIE BEHOORENDE) ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN (DE ONDERLUITENANTS EN ADJUDANT-ONDEROFFICIEREN HIERONDER NIET BEGREPEN) IN VERGELIJKING MET DE STERKTE EN HET AANTAL BESCHIKBAREN OP ULT. 1910.
25000
25
24000
23
22000
21
20000
19
18000
17
16000
15
14000
13
12000
11
10000
9
8000
7
6000
5
4000
3
2000
1
Europeanen
Inlanders
10532
8055
644
212
6
56
326
16
664
65
244
139
105
22043
18525
561
321
9
29
190
252
676
322
238
911
31
Sterkte
Beschikbaar
Verpleegd in de ziekeninrichtingen
Geëvacueerd
Vermist en nog niet afgevoerd
Voor den krijgsraad
Leerlingen bij de kaderscholen
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken
Recruten
Ongeschikt voor den velddienst
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten
Physiek ongeschikt om te velde te trekken
Nog onvoldoende geoefend
Sterkte
Beschikbaar
Verpleegd in de ziekeninrichtingen
Geëvacueerd
Vermist en nog niet afgevoerd
Voor den krijgsraad
Leerlingen bij de kaderscholen
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken
Recruten
Ongeschikt voor den velddienst
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten
Physiek ongeschikt om te velde te trekken
Nog onvoldoende geoefend

GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE GEDURENDE 1910 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN

IN VERHOUDING TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET JAAR.

b. ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN.

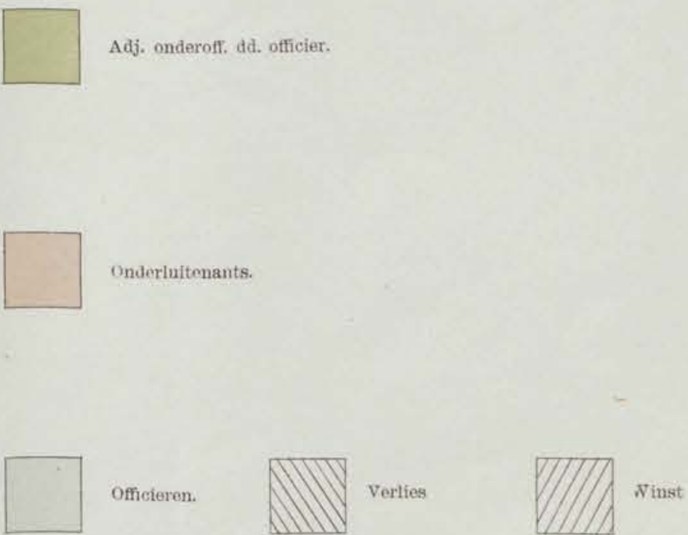

GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE GEDURENDE 1910 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN IN VERHOUDING TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET JAAR.

a. OFFICIEREN EN ALS ZOODANIG DIENSTDOENDEN.

1300
12
1100
10
900
8
700
6
500
4
300
2
100

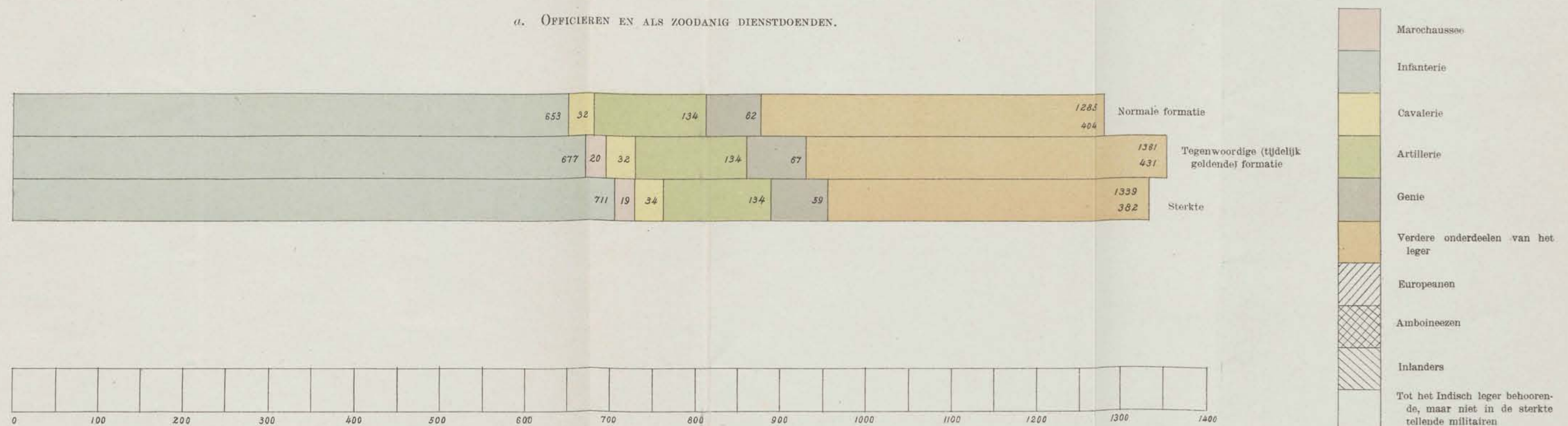
Sterkte op 1 Jan. 1910	1333 (10 / 90 / 1233)
Overleden en gesneuveld	9
Gepensionneerd, eervol ontslagen zonder pensioen, gepasporteerd en gegageerd	72 (2 / 9 / 61)
Niet eervol ontslagen, teruggesteld, gedegradeerd	3 (2 / 1)
Opheffing detach. N. I. L., gedet. h. t. l., benoemd tot onderluitenant . .	18 (1 / 17)
Met buitenl. verlof vertrokken . . .	95 (11 / 84)
Op non-act, voor „memorie", tijdelijk toegevoegd aan autoriteiten b/h leger	44
Totaal verlies	241 (5 / 21 / 215)
Speciaal opgeleid voor officier . . . — Bij de K. M. A. en andere inrichtingen	62
Speciaal opgeleid voor officier . . . — Bij de korpsen .	23
Verkregen in Indië	11 (6 / 5)
Tot officier aangestelde civiele personen	4
Overgepl., terug van gedet. en gedet. van het leger h. t. l.	17
Van buitenl. verlof terug en uit Nederland aangekomen	89 (11 / 78)
In activiteit hersteld, terug van „memorie", enz.	41
Totale winst	247 (17 / 230)
Sterkte op ult. 1910	1349 (5 / 86 / 1248)

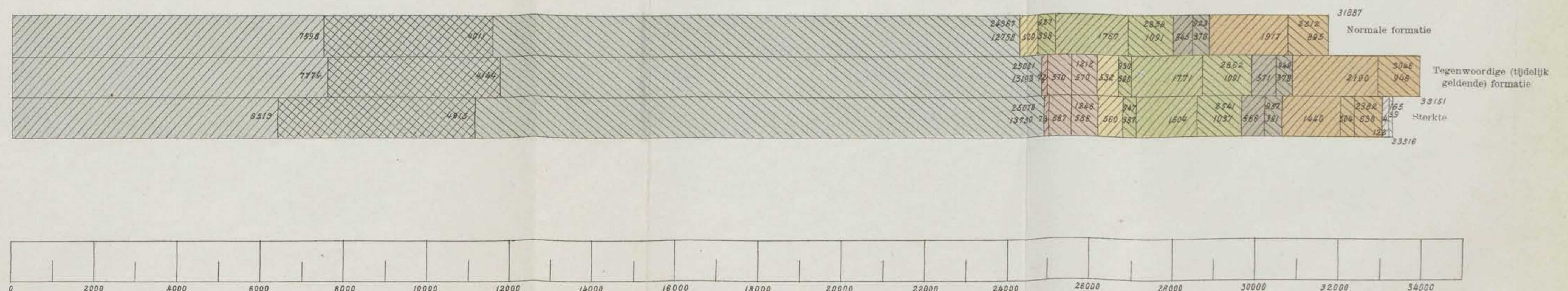
GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE STERKTE VAN HET LEGER IN NEDERLANDSCH-INDIË OP ULT. 1910

IN VERGELIJKING MET DE NORMALE EN DE TEGENWOORDIGE FORMATIE.

a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.

b. Onderofficieren en mindere militairen.

Bijlage B.

(Zie hoofdstuk E, §§ 2 en 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de KONINKLIJKE MARINE in Nederlandsch-Indië, meerendeels over 1910.

1. Algemeen overzicht betreffende de schepen en vaartuigen van de Indische Militaire Marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië.
2. Specificatie betreffende het personeel der in Nederlandsch-Indië aanwezige Koninklijke Marine op ult. 1909 en ult. 1910.
3. Statistiek over 1910 der aanvulling en verliezen onder het tot de Koninklijke Marine in Nederlandsch-Indië behoorende personeel.
4. Exploitatiekosten van de oorlogsschepen en van de maritieme inrichtingen aan den wal, gedurende 1910.
5. Opgaven over het tijdvak 1 April 1910 t/m 31 Maart 1911 betreffende het dokken, enz. door schepen der Koninklijke Marine (en ook door die der gouvernementsmarine): 1°. te Soerabaja (marine-etablissement), te Sabang (gouvernementsdok in particuliere exploitatie) en te Tandjoengpriok (particuliere werf) en 2°. te Singapore.

1. Algemeen overzicht betreffende de schepen en vaartuigen van de Indische Milita

NAMEN DER SCHEPEN. 1.	Aantal schroeven. 2.	Samenstelling. [1] 3.	Op stapel gezet. 4.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld. 5.	Grootste lengte in M. [2] 6.	Grootste breedte in M. [3] 7.	Grootste diepgang in dM. [4] 8.	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.). 9.	Geschut. Soort. 10.	Geschut. Aantal stukken. 11.	Torpedo-inrichtingen. Buizen. 12.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen. 13.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten. 14.	Grootste proeftochtvaart. [5] 15.	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³. [6] 16.	Grootste vol te houden dienstvaart. [7] 17.	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [7] 18.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 17. 19.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 18. 20.	Gordel. 21.
INDISCHE MILITAI																				
Flottielje-vaartuigen.																				
Edi	2	S.	1896 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1897. B. 13 Aug. 1897.	53.9	9.44	36.5	820	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mı. v. 7.5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1 235	12,8	149	10,—	8	1400 *a*)	1980 *a*)	—
Siboga	2	S.	1897 Amsterdam (Nederl. Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 25 Jan. 1899.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7,5 c.M. A.	1 4 1 6	—	—	1 395	13.83	144	11.4	8.5	1400 *a*)	2260 *a*)	—
Mataram . . .	2	S.	1895 Amsterdam (HUYGENS & VAN GELDER).	A. 1896. B 31 Maart 1897.	53.9	9.44	36.5	809.52	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1 345	12.95	154	10.5	8	1168 *a*)	1702 *a*)	—
Serdang . . .	2	S.	1896 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1897. B. 7 Dec. 1897.	53.9	9.44	36.5	820	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1 290	12.9	149	11	8	1320 *a*)	1939 *a*)	—
Koetei	2	S.	1897 Amsterdam (Nederl. Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 5 Nov. 1898.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1 412	13.51	144	11.25	8	1380 *a*)	2460 *a*)	—

[1]) S = staal, IJ = ijzer, K = gekoperd, Z = gezinkt, C = composite.

[2]) Lengte van den romp over alles.

[3]) Breedte van den romp op het grootspant over de buitenhuid zonder uitbouwsels.

[4]) Grootste diepgang bij normale toelading, stoomketels op peil.

[5]) Met schepen 4 uren, met torpedobooten 2 uren volgehouden (met de na 1900 gebouwde torpedobooten 3 uren).

[6]) Waar in kolom 16 tweeërlei getallen zijn opgegeven, heeft men te denken aan eene normale en aan eene maximale brandstofberging.

...sch Militaire Marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië.

...gen zee- met ...len ...d. 7) Bij de vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. 1) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1909 Europeanen.	31 Dec. 1909 Inlanders.	31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1910 tot en met 31 Maart 1911. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
...ILITAIRE MARINE.												
980 a)	—	—	—	—	in dienst.	—	—	50	43	—	—	Was 1 April 1910 werkzaam ter noordkust van Nieuw-Guinea en werd den 27sten d.a.v. — na het aan de Mamberamo-rivier geëxploreerd hebbende detachement naar Manokoeari te hebben overgebracht — ter beschikking gesteld van den leider der Nederlandsche grenscommissie aan de Humboldt-baai. Voor bestuursaangelegenheden maakte het schip een tocht naar de Iris-, Dempta-, Materer-, Moeris- en Tjitjan-baaien en vertrok daarna via de Kojabaai naar Ternate en Menado, ten einde brieven en telegrammen van de grenscommissiën te bezorgen. Met het politie- en communicatievaartuig *Pionier* op sleeptouw, stoomde de *Edi* 21 Juni naar de Humboldt-rivier terug en van daar naar de monding der Kaiserin Augusta-rivier, welke stroom met prauwen een eind werd opgevaren. Op 5 Augustus vertrok het schip, wederom met de *Pionier* op sleeptouw, via de Humboldt-baai naar Menado. In het begin van September maakte de *Edi* weder een tocht naar de Kaiserin Augusta-rivier en keerde den 17den dier maand via de Humboldt-baai, met het politie- en communicatie-vaartuig *Amboina* op sleeptouw, naar Menado terug. Op 5 October stoomde het schip via Makasser naar Soerabaja, waar het 1 November buiten dienst is gesteld.
260 a)	—	—	—	—	in dienst.	56	42	51	41	50	46	Vertoefde 1 April 1910 in de Java-Zee en vertrok 10 Mei naar Soerabaja, waar het schip den 23sten d.a.v. buiten dienst gesteld werd. Op 1 November kwam de bodem weder in dienst, na te zijn ingericht tot mijnenlegger, en zette in vereeniging met de eveneens tot mijnenlegger ingerichte *Assahan* de oefeningen in het lanceeren van verspermijnen in de wateren nabij Soerabaja voort.
702 a)	—	—	—	—	in dienst.	56	42	—	—	48	43	Is 23 Mei 1910 te Soerabaja in dienst gesteld en kruiste tot 17 Juni in de Java-Zee en aangrenzende vaarwaters. Na het ondergaan van eenige herstellingen, vertrok de bodem 13 Juli, ter aflossing van de *Koetei*, naar Nieuw-Guinea, waar het schip — met uitzondering van de maand December, toen het te Soerabaja in herstelling was — gedurende den verderen verslagtijd werkzaam bleef ten behoeve van het ter zuidwest- en ter westkust exploreerende detachement.
939 a)	—	—	—	—	in dienst.	56	42	27	88	30	103	Kruiste 1 April 1910 in de wateren van Celebes, ter opsporing van de zeeroovers, die een inval gedaan hadden nabij Toli Toli (noordkust van Celebes). In verband hiermede bezocht het schip Donggala, Wani en het eiland Tampalekang, waarna het overstak naar Borneo's oostkust tot het inwinnen van inlichtingen omtrent de schuldigen. Na gehouden onderzoek bleek, dat de zeeroovers vermoedelijk afkomstig waren van het Amerikaansche eiland Simonar, waarop dit eiland bezocht werd. Vervolgens stoomde de bodem, na overleg gepleegd te hebben met de Amerikaansche autoriteiten, naar Manoekmauko, waar de schuldigen zich waarschijnlijk ophielden; aldaar werden de op den rooftocht gestolen goederen teruggevonden. Op 17 Mei vertrok de *Serdang* naar Makasser, ter voortzetting van de proeven met de vorming van inlandsche schepelingen tot oorlogsmatroos. Om overal gelegenheid tot dienstneming bij de marine te geven, doorkruiste het schip den geheelen archipel. Van 13 Juli tot 10 Augustus was het schip, tot het ondergaan van herstellingen, te Soerabaja, van waar het, na een kort verblijf te Tandjoengpriok, naar de Molukken stoomde en aldaar tot 7 Maart 1911 bleef, op welken datum de *Serdang* naar Tandjoengpriok terugkeerde.
2460 a)	—	—	—	—	in dienst.	56	42	53	43	53	43	Was 1 April 1910 ter zuidwestkust van Nieuw-Guinea, ten behoeve van het aldaar exploreerende detachement. Tot regeling van bestuursaangelegenheden maakte het schip meermalen tochten langs de kusten. Op 13 Juni vertrok de bodem van Fakfak naar Soerabaja, tot het ondergaan van herstellingen, waarna de *Koetei* tot 20 October de oostkust van Borneo bekruiste en vervolgens naar Djambi vertrok tot het overbrengen van twee kleine stoomers naar Tandjoengpriok. Na het tijdelijk opnemingsvaartuig *Havik* van Pontianak naar Soerabaja gesleept te hebben, stoomde het schip 1 December, tot het doen van

7) Indien de kolommen 17, 18, 19 en 20 niet zijn ingevuld, beteekent dit, dat het schip herstellingen aan de ketels ondergaat of ondergaan heeft, zoodat vorige opgaven geen vertrouwen meer verdienen.

a) Uitkomsten verkregen met Ombilin-kolen.

b) Uitkomsten verkregen met Cardiff-kolen.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³. [6]	Grootste vol te houden dienstvaart. [7]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [7]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 18.	m… Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Assahan . . .	2	S.	1899 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord").	A. 1900. B. 10 Jan. 1901.	53.7	9.44	36	800	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	1 4 1 6	—	—	1 353	13.95	134	11	8	1294 *a*)	2240 *a*	—
Torpedobooten.																				
Cerberus . . .	1	S.	1887 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1888. B. 6 Febr. 1889.	38,22	3,96	21	83,91	K. v. 3,7 cM	2	2	1	912.5	21.2	15.6	—	—	—	—	—
Hydra	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39,62	4,11	20,7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 204	24.26	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*	—
Scylla	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39,62	4,11	20,7	103	K. v. 3.7 cM.	2	—	3	1 201	24.30	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*	—
Minotaurus . .	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39,62	4,11	20,7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 281	24.36	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*	—
Python	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39,62	4,11	20,7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 269	24.96	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*	—
Sphinx	1	S.	1902 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1903. B. 31 Oct. 1903.	39,62	4,11	20,7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 442	24.38	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*	—
Draak	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4,13	22,4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 553	23.28	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*	—
Krokodil . . .	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39,62	4.13	22,4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 538	23.78	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*	—
Zeeslang . . .	1	S.	1906 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1907. B. 9 Nov. 1907.	39,62	4.13	22,4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 591	24.27	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*	—
Opnemings-vaartuigen.																				
Lombok . . .	1	S. Z.	1890 Amsterdam (HUYGENS en VAN GELDER).	A. 1891. B. 21 Mei 1892.	52,45	8,30	33,5	600	—	—	—	—	990	12.2	115	9.2	—	1711	—	—

Pantser in millimeters. [1]) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1909 Europeanen.	31 Dec. 1909 Inlanders.	31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1910 tot en met 31 Maart 1911. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
											eene reis voor vlagvertoon via Singapore naar Bangkok, van waar de bodem den 29sten d.a.v. te Tandjoengpriok terugkeerde. Tot het houden van machtsvertoon vertrok het schip 6 Februari 1911 met de *Tromp* naar Riouw en keerde den 20sten d.a.v. weder te Tandjoengpriok terug. Den 27sten dier maand stoomde de *Koetei* naar Soerabaja om aldaar gereed gemaakt te worden voor eene reis naar Nieuw-Guinea, ter verkenning van de Idenburg-rivier.
—	—	—	—	in dienst.	—	—	—	—	—	—	Deed in de maanden Juli en September 1910 proefnemingen met verspermijnen; gedurende November en December was het schip ter beschikking gesteld van den commandant van het tot mijnenlegger ingericht flottieljevaartuig *Siboga*. De overige maanden was het schip in conservatie opgenomen bij het marine-etablissement.
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.	108	67	117	128	108	9.8	Waren 1 April 1910 gestationneerd te Soerabaja. De oefeningen in de vaarwaters van Soerabaja werden dienstbaar gemaakt aan het tegengaan van mogelijken zeeroof; tevens werden tochten van langeren duur gemaakt naar Ampenan, Makasser, Straat Madoera en de Java-Zee tot het houden van gezamenlijke aanvalsoefeningen op het Nederlandsch eskader of op enkele schepen daarvan. Ook werden meermalen oefeningstochten in groepsverband gemaakt naar Kalianget (Madoera). Van 2 tot 18 April 1910 werd de hulp van eene te Makasser vertoevende groep torpedobooten ingeroepen tot het opsporen van de zeeroovers die een aanval op Toli Toli ondernomen hadden.
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.							
—	—	—	—	in dienst.	26	57	26	57	—	—	Was 1 April 1910 in herstelling bij de Droogdokmaatschappij te Tandjoengpriok en vertrok in het begin van Mei van hier tot het achtereenvolgens opnemen van de geul van Benoa (Bali), de kust van Rembang nabij de hoeken Bendok en Leran, de oostkust van het eiland Banka, de Panai-rivier (Oostkust van Sumatra) en de Paternoster- en Postillon-eilanden (Celebes). Op 2 Januari 1911 is de *Lombok* te Soerabaja buiten dienst gesteld en zijn hare opnemingswerkzaamheden voortgezet door de *Sumbawa*.

NAMEN DER SCHEPEN. 1.	Aantal schroeven. 2.	Samenstelling. [1] 3.	Op stapel gezet. 4.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld. 5.	Grootste lengte in M. [2] 6.	Grootste breedte in M. [3] 7.	Grootste diepgang in dM. [4] 8.	Waterverplaatsing in M³ zeewater (1026 K.G.). 9.	Geschut. Soort. 10.	Geschut. Aantal stukken. 11.	Torpedo-inrichtingen. Buizen. 12.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen. 13.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten. 14.	Grootste proeftochtvaart. [5] 15.	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³. [6] 16.	Grootste vol te houden dienstvaart. [7] 17.	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [7] 18.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 17. 19.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 18. 20.	Gordel. 21.
Sumbawa . . .	1	S.	1890 Vlissingen. (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1890. B. 7 Juni 1892.	53.25	8.1	34.5	600	—	—	—	—	930	12.5	88	—	6	—	3500	—
Van Doorn . .	1	C. K.	1899 Rotterdam (Maatschappij „de Maas").	A. 1901. B. 15 Dec. 1901.	54	8.30	31.8	700	—	—	—	—	369	9.02	108	7.75	7	2450 *a*)	3500 *a*)	—
Van Gogh. . .	1	C. K.	1897 Rotterdam (P. Smit Jr.).	A. 1898. B. 4 Juli 1899.	54	8.30	31.8	700	—	—	—	—	386	10.1	100	8·	6.25	2700 *a*)	3600 *a*)	—
Borneo	1	C. K.	1892 Glasgow (Clydebank J. & E. Thomson).	A. 1892. B. 6 Febr. 1894.	53.86	9.45	40.5	800	—	—	—	—	1040	1323	155	7	—	—	—	—
Wachtschip.																				
Koning der Nederlanden.	—	Y.	1871 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1874. B. 15 Juni 1876.	85,3	15,2	—	—	K. v. 12 cM. K. A. No. 1. „ „ 12 „ „ „ „ 3. „ „ 7,5 „ A. „ „ 3,7 „	3 1 1 2 7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oud-Wachtschip.																				
Bromo	—	Y. Z.	1873 Amsterdam (Koninklijke fabriek van stoom-en andere werktuigen).	A. 1874. B. 3 Sept. 1875.	64.6	9.36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Prins Hendrik der Nederlanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nienhuys . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

gen zee- met len d. [7] Bij de vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. [1] Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1909 Europeanen.	31 Dec. 1909 Inlanders.	31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1910 tot en met 31 Maart 1911. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
3500	—	—	—	—	buiten dienst.	26	57	—	—	26	56	Is 2 Januari 1911 te Soerabaja in dienst gesteld en vertrok 1 Februari d.a.v. naar Cheribon ter opneming van de reede aldaar. Op 14 Maart is de kolenvoorraad van het schip te Tandjoengpriok aangevuld.
500 (a)	—	—	—	—	in dienst.	26	57	26	71	25	71	Vertoefde 1 April 1910 in de wateren van Timor en zette daar de hydrographische opnemingen voort. Van 19 December 1910 tot 9 Februari 1911 was het schip te Soerabaja tot het ondergaan van herstellingen, na afloop waarvan de bodem een aanvang maakte met de opneming van de westkust van Nieuw-Guinea.
600 (a)	—	—	—	—	in dienst.	26	57	24	58	25	57	Was 1 April 1910 gestationneerd ter westkust van Sumatra en zette de opneming van de zich daar bevindende eilanden voort, waarbij Emmahaven geregeld als ververschingsplaats aangedaan werd. Van 23 September tot 10 October was de *Van Gogh* te Sabang in herstelling en zette daarna hare werkzaamheden voort.
—	—	—	—	—	in dienst.	26	57	23	59	27	60	Zette gedurende het verslagjaar de opneming van de zuid- en de westkust van Nieuw-Guinea voort; nu en dan deed het schip Ambon als ververschingsplaats aan.
—	—	—	—	—	in dienst.	135	43	267	169	174	225	In dienst als wachtschip te Soerabaja.
—	—	—	—	—	in dienst.	—	—	—	—	—	—	In dienst als kolendepot te Merauke (Zuid-Nieuw-Guinea).
—	—	—	—	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	idem.	—	—	—	—	—	—	Verankerd benoorden de reede van Soerabaja.
—	—	—	—	—	idem.	—	—	—	—	—	—	

NEDERLANDSCH ESKADEN C

NAMEN DER SCHEPEN. 1.	Aantal schroeven. 2.	Samenstelling.[1] 3.	Op stapel gezet. 4.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld. 5.	Grootste lengte in M.[2] 6.	Grootste breedte in M.[3] 7.	Grootste diepgang in dM.[4] 8.	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.). 9.	Geschut. Soort. 10.	Geschut. Aantal stukken. 11.	Torpedo-inrichtingen. Buizen. 12.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen. 13.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten. 14.	Grootste proeftochtvaart.[5] 15.	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.[6] 16.	Grootste vol te houden dienstvaart.[7] 17.	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik.[7] 18.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad.[7] Bij de vaart van kolom 17. 19.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad.[7] Bij de vaart van kolom 18. 20.	Gordel. 21.
Pantserschepen.																				
Koningin-Regentes.	2	S.	1898 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1900. B. 29 Dec. 1907.	96,6	15,2	58,1	5084	K. v. 24 cM. No. 1. " " 15 " " 4. " " 7.5 " " 3. " " 3.7 " Mr. v. 7.5 " A.	2 4 8 4 1 19	1	2	7290	16.91	827	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	150 100 S.
De Ruyter. . .	2	S.	1900 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fyenoord").	A. 1901. B. 6 Juli 1909.	96,6	15,2	58,1	5084	K. v. 24 cM. No. 1. " " 15 " " 4. " " 7,5 " " 3. " " 3,7 " Mr. v. 7,5 " A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6377	16.55	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	150 100 S.
Hertog Hendrik	2	S.	1900 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1902. B. 7 Jan. 1910.	96,6	15,2	58,1	5084	K. v. 2 cM. No. 1. " " 15 " " 4. " " 7,5 " " 3. " " 3,7 " Mr. v. 7,5 " A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6282	16.53	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	150 100 S.
Tromp	2	S.	1903 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1904. B. 27 Dec. 1910.	100,8	15,2	57	5295	K. v. 24 cM. No. 2. " " 15 " " 5. " " 7,5 " " 3. " " 3,7 " Mr. v. 7,5 " A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6405	16.66	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	150 100 S.
De Zeven Provinciën. .	2	S.	1908 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1909. B. 25 Febr. 1911.	101,5	17,1	61,5	6525	K. v. 28 cM. " " 15 " No. 5. " " 7,5 " " " 3,7 " Mr. v 7.5 cM. A.	2 4 10 4 1 21	—	—	8516	16.27	1037	—	—	—	—	150 100 S.

...ggen zee- met ...len ...d. 7) Bij de vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. [1]) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1909 Europeanen.	31 Dec. 1909 Inlanders.	31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1910 tot en met 31 Maart 1911. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
...DE...	...N OOST-INDIË.											
4100 b	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	—	—	260	70	—	—	Maakte tot 7 April 1910 eene reis rond Sumatra en vertrok op dien datum via Tandjoengpriok naar de wateren van Celebes, ten einde een onderzoek in te stellen naar den te Toli Toli plaats gehad hebbenden aanval van zeeroovers. Op 1 Mei vertrok de bodem naar Singapore om gedokt te worden, en, na beëindiging daarvan, naar Ampenan om deel te nemen aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië. Na afloop der gevechtsschietoefeningen maakte het schip van 15 Augustus tot 18 November, met de *Hertog Hendrik* en de *De Ruyter*, eene reis voor vlagvertoon naar Australië, waarbij achtereenvolgens Brisbane, Sydney, Melbourne, Hobart, Adelaïde en Freemantle bezocht werden. Na terugkeer daarvan werd de bodem te Soerabaja gereedgemaakt voor de thuisreis naar Nederland, welke op 30 December van Sabang af aanvaard werd.
4100 b	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	302	71	260	69	257	87	Was 1 April 1910 in herstelling bij het marine-etablissement te Soerabaja en vertrok den 29sten d.a.v. naar Ampenan om deel te nemen aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader. Van 15 Augustus tot 18 November maakte het schip, met de *Koningin-Regentes* en de *Hertog Hendrik*, eene reis voor vlagvertoon naar Australië, om daarna te Singapore periodiek gedokt te worden. Op 9 December kwam de *De Ruyter* te Tandjoengpriok aan en vertoefde gedurende Januari, Februari en Maart 1911 ter noordkust van Java, onderbroken door een bezoek aan Tjilatjap. Tot de komst van *De Zeven Provinciën* (medio Maart 1911) was de bodem vlaggeschip van den commandant van het Nederlandsch eskader.
4100 b	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	302	71	—	—	244	84	Vertoefde 1 April 1910 in de wateren van Celebes en vertrok den volgenden dag naar Singapore om gedokt te worden. Via Tandjoengpriok en Soerabaja, stoomde het schip daarna naar Ampenan, om deel te nemen aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader. Bij het aan de *Noordbrabant* overkomen ongeval (31 Mei) convoyeerde de *Hertog Hendrik* dezen bodem naar Soerabaja, waarna het schip tot ult. Juli de oefeningen te Ampenan voortzette. Van 15 Augustus tot 18 November maakte het schip, met de *Koningin-Regentes* en de *De Ruyter*, eene reis voor vlagvertoon naar Australië, na afloop waarvan de bodem via Tandjoengpriok naar Soerabaja stoomde en aldaar bij het marine-etablissement in herstelling werd opgenomen. Op 24 Februari 1911 vertrok het schip naar Cheribon, tot het houden van schietoefeningen, en in het begin van Maart stoomde de *Hertog Hendrik*, na een kort verblijf te Tandjoengpriok, naar Soerabaja en van daar naar Sumatra tot het doen van eene oefeningsreis rond dat eiland.
4100 b	150 100 S.	200 S.	200 S.	50 S.	in dienst.	306	71	296	70	309	74	Kwam 27 December 1910 te Sabang aan en werd aan het Nederlandsch eskader in Oost-Indië toegevoegd. Gedurende Januari 1911 vertoefde het schip ter noordkust van Java en vertrok 6 Februari via Tandjoengpriok, tot het houden van machtsvertoon, naar Riouw. In Maart ondernam de *Tromp*, via Tandjoengpriok en Soerabaja, eene oefeningsreis naar de Molukken, na op de zuidkust van Borneo schietoefeningen gehouden te hebben.
— b	150 100 S.	250 S.	200 S.	50 S.	op reis van Nederland naar Indië.	357	—	—	—	—	—	Kwam 25 Februari 1911 ter reede Tandjoengpriok aan en werd 13 Maart te Soerabaja toegevoegd aan het Nederlandsch eskader in Oost-Indië. Den 16den d.a.v. embarkeerde de kapitein-ter-zee, commandant van het Nederlandsch eskader, op *De Zeven Provinciën*.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³. [6]	Grootste vol te houden dienstvaart. [7]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [7]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [7] Bij de vaart van kolom 18.	Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Pantserdek-schepen.																				
Noordbrabant.	2	S.	1897 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1899. B. 24 Jan. 1908.	94,7	14,82	54	4033	K. v. 15 cM. N°. 3. „ „ 12 „ „ 2. „ „ 7,5 „ „ 2. „ „ 3,7 „ Mr. „ 7,5 „ A.	2 6 4 4 1 17	1	1	10067	20.08	450 950	16	9.7	2100 b)	4500	—
Holland.	2	S.	1895 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1896. B. 27 Dec. 1909.	93.3	14,81	54	3900	K. v. 15 cM. N°. 2. „ „ 12 „ „ 1. „ „ 7,5 „ „ 1. „ „ 3,7 „ Mr. „ 7,5 „ „	2 6 4 4 1 17	2	—	10548	19.62	1000	—	9.7	—	4500	—

Bij de vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. [1] Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1909 Europeanen.	31 Dec. 1909 Inlanders.	31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1910 tot en met 31 Maart 1911. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
4500	—	—	100 S.	50 S.	op reis van Indië naar Nederland.	—	—	292	10	—	—	Vertoefde 1 April 1910 in de Java-Zee. Ter deelneming aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader stoomde het schip 2 Mei via Soerabaja naar Ampenan, doch vertrok reeds den 14den d.a.v. naar Tandjoengpriok, ten einde tegenwoordig te zijn bij het bezoek aan die haven van de Japansche kruisers *Aso* en *Soya*. Op 23 Mei vertrok de bodem weder, met het gouvernementsstoomschip *Sumbawa* op sleeptouw, via Soerabaja naar Ampenan. Gedurende den driemaandelijkschen proeftocht had het schip op 31 Mei het ongeluk met eene vaart van 15 mijl op eene onbekende klip bezuiden het eiland Lombok te stooten, doch kon, niettegenstaande het een zwaar lek bekomen had, toch nog, geconvoyeerd door de *Hertog Hendrik*, met eigen stoom Soerabaja bereiken waar het tot 24 Augustus in herstelling bleef. Daarna zette de *Noordbrabant* tot 25 September de oefeningen in de wateren van Lombok voort en maakte vervolgens, na een kort verblijf te Tandjoengpriok, eene reis rond Sumatra. Na afloop der gevechtsschietoefeningen werd de bodem te Soerabaja gereed gemaakt voor de thuisreis naar Nederland, welke 30 December van Sabang af aanvaard werd. Met het oog op de groote herstellingen, welke het schip moest ondergaan, was het reeds 11 Juni onttrokken aan de sterkte van het Nederlandsch eskader.
4500	—	—	100 S.	50 S.	in dienst.	277	104	282	106	257	116	Bevond zich 1 April 1910 in de Molukken en keerde den 23sten d.a.v. te Soerabaja terug, tot het ondergaan van eenige herstellingen, na afloop waarvan het schip zich te Ampenan bij het Nederlandsch eskader voegde, om aan de gezamenlijke oefeningen deel te nemen. Van 30 September tot 26 October kruiste de bodem in de wateren van Celebes en stoomde daarna naar Balikpapan om tegenwoordig te zijn bij het bezoek aldaar van de Australische torpedobootjagers *Paramatta* en *Yarra*. In de laatste helft van November en gedurende December vertoefde het schip ter noordkust van Java, met Tandjoengpriok als station. Op 2 Januari 1911 vertrok de *Holland* via Soerabaja naar de wateren van Celebes ter aanvaarding van eene oefeningsreis rond dit eiland, van welke reis de bodem 10 Februari te Soerabaja terugkeerde, om aldaar bij het marine-etabilissement in herstelling genomen te worden, gedurende welken tijd telkens een gedeelte van de bemanning in het kampement te Malang vertoefde.

RECAPITULATIE.

	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Indische militaire marine. . .	597	563	664	757	566	802
Nederlandsch eskader in Oost-Indië.	1 544	408	1 390	325	1 067	361
Totaal ingeschreven in de rol der schepen. .	2 141	971	2 054	1 082	1 633	1 163
Personeel a. d. wal (in functiën, waarop bij de „bepaalde sterkte" niet was gerekend).	19	1	19	1	19	1
Opgenomen in de rol van het departement der marine, behalve voornoemde 20, die den staf vormen	—	—	25	4	15	6
Reizende	—	—	1	8	—	20
Totaal-generaal. . . .	2 160	972	2 099	1 095	1 667	1 190

2. Specificatie betreffende het personeel der in Nederlandsch-Indië aanwezige Koninklijke marine bij het einde van elk der jaren 1909 en 1910.

OMSCHRIJVING.	Personeel der Indische militaire marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, behalve dat van den stoomvaartdienst en het korps mariniers.			Stoomvaartdienst.			Mariniers.		TOTALEN.			
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		Officieren-machinist.	Onderofficieren en minderen.		Officieren.	Onderofficieren en minderen (Europeanen).	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		
		Europeanen.	Inlanders.		Europeanen.	Inlanders.				Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Ult. 1909 Bepaalde sterkte	201	1 259	510	21	428	534	8	354	230	2 041	1 044	3 085
Ult. 1909 Aanwezige sterkte	198	1 117	579	24	412	516	5	359	227	1 888	1 095	2 983
Ult. 1910 Bepaalde sterkte *a*)	180	1 136	456	19	361	466	6	312	205	1 809	922	2 731
Ult. 1910 Aanwezige sterkte *b*)	184 *c*)	949 *d*)	661 *d*)	21	277 *e*)	529	5	232	210	1 458	1 190	2 648

a) Met inbegrip van 10 % reserve; bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1909 n°. 26 is bepaald, dat dit aantal, wat de inlandsche schepelingen betreft, nog tijdelijk met 75 koppen kan worden overschreden.

b) Onder de „aanwezige sterkte" zijn ook begrepen de van boord geëvacueerden, ten getale van 2 officieren en 76 minderen op ult. 1909 en 75 minderen op ult. 1910, terwijl 31 minderen op ult. 1909 en 19 minderen op ult. 1910 in de gevangenissen verbleven. Behalve het personeel dat vast is aangewezen voor het vervullen van betrekkingen aan den wal, op welk personeel (15 officieren en 5 onderofficieren op ult. 1909 en 15 officieren en 4 onderofficieren op ult. 1910) ook bij de „bepaalde sterkte" is gerekend, zijn nog gebezigd in functiën of voor doeleinden waarop bij de „bepaalde sterkte" niet was gerekend, op ult. 1909 22 officieren en 58 minderen en op ult. 1910 23 officieren en 80 minderen.

c) Hieronder behooren 17 tot den geneeskundigen dienst en 20 tot het personeel der administratie. Onder de officieren zijn begrepen 32 adelborsten der 1ste klasse.

d) Hieronder respectievelijk 386 Europeanen en 88 inlanders in andere graden dan die van matroos, lichtmatroos of jongen. De verschillende graden van Europeesch en inlandsch matroos waren op ult. 1910 bezet als volgt:

GRADEN.	Europeanen.		Inlanders.	
	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.
Matroos 1ste klasse	202	141	68	64
„ 2de „	172	152	59	44
„ 3de „	323	257	149	244
Lichtmatroos	—	13	115	221
Te zamen	697	563	391	573
Op ult. 1909 waren deze totalen	782	679	429	493

e) 11 hoofdmachinisten, 40 machinisten, 11 adjunct-machinisten, zoomede aan stokerspersoneel 215 koppen.

3. Statistiek over 1910 der aanvulling en verliezen onder het tot de Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië behoorende personeel.

AANVULLING.	Europeanen.		Inlanders. *a*)
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Aangebracht uit Nederland:			
per oorlogsschip *Tromp*	22	332	—
per mail	39	241	—
Bevorderd tot officier	3	—	—
Terug van verlof	2	—	—
Terug van desertie	—	—	61
Aangenomen in Ned.-Indië	—	6	192
Totaal	66	579	
	645		253 *b*)

VERLIEZEN.	Europeanen.		Inlanders. *a*)
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Teruggekeerd naar Nederland:			
per oorlogsschip *Noordbrabant*	15	286	—
„ „ *Koningin-Regentes*	15	291	—
per mail	45	251 *c*)	—
Ontslagen	3	3	58 *d*)
Overleden	2	16	6
Gedeserteerd of vermist	—	158	90
Bevorderd tot officier	—	3	—
Met verlof buiten bezwaar van den lande	1	—	—
Totaal	81	1 008	
	1 089		154

a) Van de gemiddeld aanwezig geweest zijnde sterkte beliep in 1910 het verloop van het inlandsch personeel der oorlogsvloot in percenten als volgt: uit hoofde van overlijden 0.52, afkeuring 1.14, desertie 7.9, verwijdering wegens veroordeeling 1 en diensteindiging 2,9, totaal 13.46, welke cijfers over 1909 beliepen 0.75, 1.12, 7.9, 1.69 en 2.16 of totaal 13.62.

Wat de aanvulling van het korps betreft, beliep het getal der nieuw aangenomenen en dat dergenen die zich reëngageerden respectievelijk 16.84 % en 28.24 %, tegen in 1909 13.17 % en 35.56 %.

b) In 1910 reëngageerden zich 322 inlandsche schepelingen.

c) Onder deze teruggekeerden zijn begrepen 5 officieren en 38 schepelingen afgekeurd voor den actieven zeedienst in Oost-Indië, zoomede 6 in Oost-Indië aangenomen jongens voor de kweekschool voor zeevaart te Leiden en 4 veroordeelden.

d) Hieronder 12 wegens veroordeeling en 13 wegens afkeuring voor den zeedienst, zoodat het getal wegens diensteindiging ontslagenen 33 bedraagt.

4. Exploitatiekosten van de oorlogsschepen en van de maritieme inrichtingen aan den wal, over 1910.

a. Schepen van het Nederlandsch eskader.

Namen der schepen.	Dokkosten.	Aanmaak. enz. van den inventaris.	Aanmaak. enz. van losse en vaste goederen.	Herstellingen.	Verbruik inventarisgoederen.	Verbruik steenkolen.	Verbruik stoomolie.	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Totaal.	Rente en afschrijving (tegen 4 %). *a*)	Totaal-generaal.
De Ruyter . . .	f 15 527	f 22 934	f 11 740	*c*) f 83 057	f 72 007	f 117 205	f 3 537	f 237 755	f 86 707	f 650 469	f 315 142 (4 317 019)	f 965 611
Hertog Hendrik .	7 843	5 804	3 939	3 913	63 062	107 068	3 260	225 604	86 813	507 306	319 069 (4 443 863)	826 375
Koningin-Regentes	13 587	11 528	4 609	20 233	62 850	136 805	2 692	231 667	91 306	575 277	330 033 (4 545 901)	905 310
Tromp b) . . .	—	—	—	—	119	1 960	83	4 480	1 074	7 716	4 325 (4 323 944)	12 041
Noordbrabant . .	8 743	15 144	8 499	*d*) 153 225	68 430	116 565	4 602	225 465	88 158	688 831	221 132 (3 045 607)	909 963
Holland	12 900	10 257	5 322	14 239	55 921	134 145	5 317	232 214	90 968	561 283	212 338 (2 908 741)	773 621

a) Berekend naar een levensduur van 20 jaar en naar de kosten van aanbouw, welke tusschen haakjes zijn vermeld.

b) De opgaven betreffende de *Tromp* loopen slechts van 27 t/m 31 December 1910.

c) Hieronder f 24 548 voor het aanbrengen van eene vuurleidings-installatie.

d) Hieronder f 104 599 voor de herstelling na het ongeval op 31 Mei 1910.

b. Schepen der Indische militaire marine.

Namen der schepen.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak. enz. van goederen	Verbruik inventarisgoederen.	Verbruik steenkolen.	Verbruik stoomolie.	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Totaal.	Rente en afschrijving (tegen 4 %). *a*)	Totaal-generaal.
Koningin der Nederlanden .	f 3 908	f 14 214	f 10 173	f 5 606	f 710	f 250 799	f 62 677	f 348 087	—	—
Koetei	34 003	6 946	9 338	38 376	1 358	66 168	22 930	179 119	f 28 248 (386 965)	f 207 367
Mataram	38 048	7 658	7 416	19 309	703	40 787	14 185	128 106	27 859 (381 630)	155 965
Serdang	9 646	7 725	12 738	37 081	1 041	64 371	25 901	158 503	29 638 (406 000)	188 141
Edi	3 288	5 174	9 855	36 669	1 020	55 723	20 394	132 123	29 638 (406 000)	161 761
Siboga	106 806	17 874	845	6 953	—	33 519	9 793	175 790	28 248 (386 965)	204 038
Assahan	12 813	2 448	8 693	11 392	329	—	—	35 675	30 215 (413 900)	65 890
Lombok	5 079	4 825	9 676	15 489	353	57 654	17 832	110 908	32 704 (448 000)	143 612
Borneo	21 476	9 613	12 410	24 632	512	58 160	17 347	144 150	43 910 (601 500)	188 060
Van Gogh	1 195	4 119	7 613	17 072	619	67 883	17 375	115 876	21 791 (298 500)	137 667
Van Doorn	4 427	6 516	13 036	19 175	699	75 749	20 704	140 306	26 536 (363 500)	166 842
Sumbawa	136 133	7 490	1 441	—	—	—	—	145 064	30 645 (419 800)	175 709
Prins Hendrik der Nederlanden	7 959	1 283	910	—	—	—	—	10 152	—	—
Makasser	2 477	71	456	—	—	—	—	3 004	—	—
Nienhuijs	4 203	72	456	—	—	—	—	4 731	—	—
Bromo	8 206	472	2 715	—	—	—	—	11 393	—	—

c. Torpedobooten der Indische militaire marine.

Namen der booten.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak, enz. van goederen. e)	Verbruik inventaris-goederen. e)	Verbruik steenkolen. e)	Verbruik stoomolie. e)	Totaal.	Rente en afschrijving (tegen 4%). f)	Totaal-generaal. g)
Cerberus	f 2 891	f 1 550	f 1 542	f 3 318	f 322	f 9 623	—	f 9 623
Hydra	14 498	1 550	1 542	3 318	322	21 230	f 15 408 (171 200)	36 638
Scylla	22 228	1 550	1 542	3 318	322	28 960	15 408 (171 200)	44 368
Sphinx	10 504	1 550	1 542	3 318	322	17 236	16 089 (178 765)	33 325
Minotaurus	17 018	1 550	1 542	3 318	322	23 750	14 979 (166 433)	38 729
Python	12 981	1 550	1 542	3 318	322	19 713	14 979 (166 433)	34 692
Draak	11 784	1 550	1 542	3 318	322	18 516	14 400 (160 000)	32 916
Krokodil	10 058	1 550	1 542	3 318	322	16 790	14 400 (160 000)	31 190
Zeeslang	11 774	1 550	1 542	3 318	322	18 506	14 400 (160 000)	32 906

d. Maritieme inrichtingen aan den wal.

Torpedo-dienst te Soerabaja	Onderhoud van gebouwen	f 1 608
	Arbeidsloonen van personeel, belast met het onderhoud	616
	Diversen	2
	Aanmaak en aanschaffing van goederen (uitsluitend ten behoeve van de gebouwen)	1 254
	Herstelling en onderhoud van goederen (idem)	7 156
	Verbruik van inventaris-goederen (idem)	1 912
	Traktementen en soldijen	h) 54 659
	Kosten van voeding	h) 26 639
	Rente en afschrijving (4 %)	5 152
	Totaal	f 98 998
Torpedo-atelier te Soerabaja	Onderhoud van het gebouw	f 87
	Inventarisgoederen en benoodigdheden	5 003
	Herstelling en onderhoud van den inventaris	1 189
	Rente en afschrijving (4 %)	7 574
	Totaal	f 13 853
Marine-kampement te Malang	Onderhoud der gebouwen door de genie	f 1 492
	Dagelijksch onderhoud, verlichting, enz.	730
	Vervoer van inventarisgoederen	14
	Vervoer van victualie; Vervoer van officieren, onderofficieren en mindere schepelingen	2 423
	Voedingsgeld van den beheerder	365
	Uit de marinemagazijnen verstrekte goederen	314
	Door het marine-etablissement ten behoeve van het kampement uitgevoerde werken	41
	Totaal	f 5 379

e) Inventarisgoederen, verbruik steenkolen en verbruik stoomolie worden bij den torpedodienst als één geheel geadministreerd, vandaar dat voor elke boot 1/9 van het totaal bedrag der 9 booten is genomen.

f) Rente en afschrijving zijn berekend naar een levensduur van 15 jaar en naar de kosten van aanbouw, welke tusschen haakjes zijn vermeld.

g) Het totaal-generaal der 9 booten, ad f 294 387, moet nog vermeerderd worden met f 106 444 wegens traktementen en soldijen van 6 bootsbemanningen, f 29 718 wegens kosten van voeding van 6 bootsbemanningen en f 12 422 wegens declaratiën van de bootsbemanningen bij reizen buiten Soerabaja.

h) Deze opgaven hebben alleen betrekking op het personeel der z.g. kazerneering, dus niet op de 6 bootsbemanningen.

5. Opgaven over het tijdvak 1 April 1910 t/m 31 Maart 1911 betreffende het dokken, enz. door schepen der Koninklijke en der gouvernementsmarine.

I. Te Soerabaja (marine-etablissement), te Sabang (gouvernementsdok in particuliere exploitatie) en te Tandjoengpriok (particuliere werf).

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of gerepareerd.	Datum van aankomst. [1]	Datum van vertrek. [1]	VERDERE AANTEEKENINGEN.
				Indische militaire marine.
Koning der Nederlanden.	Soerabaja.	14 Maart 1911.	18 Maart 1911.	Dokken.
Mataram	id.	1 April 1910 reeds aanwezig.	30 Mei 1910.	Verdere gereedmaking na indienststelling op 23 Mei 1910.
		17 Juni 1910.	13 Juli 1910.	Ketelreparatie.
		13 Dec. 1910.	2 Jan. 1911.	Dokken en herstellingen.
Edi	id.	12 Oct. 1910.	1 April 1911 nog aanwezig.	Is 1 November 1910 buiten dienst gesteld.
Serdang	id.	13 Juli 1910.	11 Aug. 1910.	Dokken en herstellingen.
Koetei	id.	22 Juni 1910.	18 Aug. 1910.	Idem.
		18 Nov. 1910.	1 Dec. 1910.	Dokken.
		5 Maart 1911.	18 Maart 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
Siboga	id.	1 April 1910 reeds aanwezig.	1 April 1911 nog aanwezig.	Is 1 November 1910 in dienst gesteld.
Assahan	id.	1 April 1910 aanwezig.	1 April 1911 in conservatie.	Is tijdelijk gebruikt voor proeven met verspermijnen.
Van Gogh	Sabang.	23 Sept. 1910.	10 Oct. 1910.	Dokken en kleine herstellingen.
Lombok	Soerabaja.	8 Oct. 1910.	17 Oct. 1910.	Idem.
		27 Dec. 1910.	1 April 1911 nog aanwezig.	Is 1 Januari 1911 buiten dienst gesteld.
Sumbawa	id.	1 April 1910 aanwezig.	1 Febr. 1911.	Verdere gereedmaking na indienststelling op 1 Januari 1911.
Van Doorn	id.	19 Dec. 1910.	9 Febr. 1911.	Dokken en herstellingen.
Cerberus	id.	1 April 1910 reeds aanwezig.	1 April 1911 nog aanwezig.	Kleine herstellingen. Periodiek werd gedokt en van de dwarshelling gebruik gemaakt.
Scylla	id.	id.	id.	
Hydra	id.	id.	id.	Periodiek werd gedokt en van de dwarshelling gebruik gemaakt.
Minotaurus	id.	id.	id.	
Sphinx	id.	id.	id.	Ondergaan sedert Februari 1911 groote herstellingen aan den romp.
Python	id.	id.	id.	
Draak	id.	id.	id.	Kleine herstellingen. Periodiek werd gedokt en van de dwarshelling gebruik gemaakt.
Krokodil	id.	id.	id.	
Zeeslang	id.	id.	id.	
Prins Hendrik der Nederlanden	id.	23 Aug. 1910.	30 Aug. 1910.	Ter reede liggende werden kleine herstellingen verricht; gedurende de opgegeven data vertoefden de schepen in het droogdok.
Makasser	id.	30 Aug. 1910.	8 Sept. 1910.	
Nienhuys	id.	15 Sept. 1910.	30 Sept. 1910.	
		27 Febr. 1911.	4 Maart 1911.	
				Nederlandsch eskader in Oost-Indië.
De Ruyter	Soerabaja.	1 April 1910 reeds aanwezig.	29 April 1910.	Dokken en herstellingen.
		26 Juli 1910.	15 Aug. 1910.	Vernieuwing van de rompen der verdampers; kleine herstellingen.
		15 Maart 1911.	27 Maart 1911.	Herstelling van de verkoelingsinrichting.
Noordbrabant	id.	1 Juni 1910.	24 Aug. 1910.	Herstelling van den romp en de machines.
		27 Sept. 1910.	3 Oct. 1910.	Verwisseling van den hengel der stuurinrichting.
		25 Nov. 1910.	12 Dec. 1910.	Dokken en gereedmaking voor de thuisreis.

[1] De opgegeven data geven de grenzen aan van het geheele tijdvak, gedurende hetwelk de schepen in genoemde plaatsen vertoefden.

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of gerepareerd.	Datum van aankomst. [1]	Datum van vertrek. [1]	VERDERE AANTEEKENINGEN.
Koningin-Regentes . .	Soerabaja.	17 Mei 1910.	24 Mei 1910.	Kleine herstellingen.
		26 Juni 1910.	1 Juli 1910.	Idem.
		30 Juli 1910.	15 Aug. 1910.	Idem.
		18 Nov. 1910.	19 Dec. 1910.	Dokken en gereedmaking voor de thuisreis.
Hertog Hendrik . . .	id.	30 Juli 1910.	15 Aug. 1910.	Kleine herstellingen.
		31 Dec. 1910.	16 Febr. 1911.	Dokken en herstellingen.
Holland	id.	23 April 1910.	17 Mei 1910.	Idem.
		29 Oct. 1910.	2 Nov. 1910.	Dokken.
		13 Febr. 1911.	1 April 1911 nog aanwezig.	Dokken en herstellingen.

Gouvernementsmarine.

Nias	Tandjoengpriok.	1 Aug. 1910.	4 Aug. 1910.	Dokken en kleine herstellingen.
Pelikaan	Soerabaja.	3 Aug. 1910.	12 Aug. 1910.	Idem.
Reiger.	Sabang.	10 Nov. 1910.	26 Nov. 1910.	Idem.
Spearder	Soerabaja.	30 Juli 1910.	3 Aug. 1910.	Idem.
	id.	2 Dec. 1910.	6 Dec. 1910.	Idem.
Spits	id.	3 Mei 1910.	4 Mei 1910.	Idem.
	id.	31 Oct. 1910.	3 Nov. 1910.	Idem.
Telegraaf.	Tandjoengpriok.	25 Juni 1910.	29 Juni 1910.	Idem.
	Soerabaja.	20 Oct. 1910.	21 Oct. 1910.	Idem.
				Idem.
Valk	id.	20 Jan. 1911.	26 Jan. 1911.	
Zeeduif	id.	23 Mei 1910.	24 Mei 1910.	Idem. Is 24 Mei 1910 in dienst gesteld.
Zeemeeuw	id.	31 Mei 1910.	1 Juni 1910.	Dokken en kleine herstellingen. Was van 24 Mei tot 17 December 1910 buiten dienst.
Barito.	id.	28 Dec. 1910.	6 Jan. 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
Brak	Tandjoengpriok.	1 Sept. 1910.	3 Sept. 1910.	Dokken.
Ceram.	id.	23 Oct. 1910.	26 Oct. 1910.	Idem.
Condor	Soerabaja.	27 Juli 1910.	28 Juli 1910.	Idem.
Dog.	id.	20 Mei 1910.	6 Juni 1910.	Dokken en kleine herstellingen. Is 17 December 1910 buiten dienst gesteld.
	id.	17 Dec. 1910.	20 Dec. 1910.	Dokken en kleine herstellingen.
Flamingo.	id.	17 Aug. 1910.	20 Aug. 1910.	Idem.
Glatik.	Sabang.	29 April 1910.	3 Juni 1910.	Idem.
	id.	30 Nov. 1910.	3 Dec. 1910.	Idem.
Hazenwind	Soerabaja.	13 Aug. 1910.	23 Aug. 1910.	Idem.
Java	Tandjoengpriok.	11 Juni 1910.	14 Juni 1910.	Idem.
Kwartel	Soerabaja.	28 Juli 1910.	30 Juli 1910.	Dokken en kleine herstellingen. Is 28 Juli 1910 buiten dienst gesteld.
	id.	28 Dec. 1910.	6 Jan. 1911.	Dokken en kleine herstellingen.

II. Te Singapore.

Nederlandsch eskader in Oost-Indië.

De Ruyter	Singapore.	30 Nov. 1910.	6 Dec. 1910.	Dokken.
Koningin-Regentes . .	id.	6 Mei 1910.	13 Mei 1910.	Idem.
Hertog Hendrik . . .	id.	8 April 1910.	13 April 1910.	Idem.

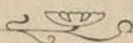
Bijlage C.

(Zie hoofdstuk E, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de GOUVERNEMENTS-MARINE in Nederlandsch-Indië

over het jaar 1910.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Nederlandsch-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte (in M.).	Grootste breedte (in M.).	Grootste diepgang (in dM.).	Waterverplaatsing (in tonnen van 1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Stoomvermogen in indicateur-paardekrachten (bij eerste proeftocht).	Grootste proeftochtvaart (bij eerste proeftocht).	Brandstof (steenkolen-) bergruimte (in M³).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
ZEESTOOMSCHEPEN.													
Schroefstoomschepen.													
Brak	1	S.	1898, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1898 B . . . . . 6 Mei 1899	41,85	6,93	27,3	360	K. v. 5 cM. V.	1	512	11,3	90
Ceram	1	S. Z.	1886, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1887 B 1887	52,85	8	32	565	K. v. 3,7 cM.	2	804	12,78	75
Condor	1	Cp. (K.)	1885, Amsterdam.	A . . . . 1886 B . . . . 19 Mei 1886	43,36	6,10	32	338	K. v. 5 cM. V.	2	297	10	33,75
Dog	1	S.	1898, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1898 B . . . 26 April 1899	41,85	6,93	31	360	id.	1	556	11,36	90
Flamingo	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . . . . 10 Juni 1893	47,10	7,35	29	420	id.	2	485	11,35	90
Flores	1	S. Z.	1886, Amsterdam.	A . . . . 1887 B 1887	52,85	8	32	565	—	—	811	12,9	90
Gier	1	IJ.	1877, New-Castle.	A . . . . 1877 B . 15 Augustus 1886	46,70	9	30	550	K. v. 5 cM. V.	2	210	8,14	132,5
Glatik	1	S.	1894, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1895 B . 6 November 1895	46,95	7,35	30	420	id.	2	552	11,5	90
Hazenwind	1	S.	1898, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw Fijenoord).	A . . . . 1898 B . . . 13 Maart 1899	41,85	6,93	26,6	364,6	id.	1	525	11,7	90
Java	1	IJ. (K.)	1885, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1885 B . . . . 8 Juni 1886	62,60	9,5	43	1 300	id.	2	1 017	12,62	200
Kwartel	1	S.	1900, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1901 B 19 December 1901	46,95	7,35	28	420	id.	2	525	11,5	67
Nias	2	S.	1894, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1895 B 1896	53,90	9,44	36	812	K. v. 3,7 cM.	2	1 227	13,05	148
Pelikaan	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . 10 Februari 1893	47,10	7,35	29	420	K. v. 5 cM. V.	2	485	11,32	90
Raaf	1	Cp. (K.)	1888, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1889 B . . . 30 April 1890	47,10	7,35	29	420	id.	2	327	10,6	87,5
Reiger	1	Cp. (K.)	1887, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.)	A . . . . 1888 B . . . . 30 Juni 1888	42,80	6,70	33,2	402	id.	2	329	10,14	68,7
Speurder	1	S.	1908, Singapore. (RILEY HARGRAVES & Co.).	A . . . . 1908 B . . . 10 Maart 1909	41,10	5,79	24,4	205	—	—	297	10,4	25
Spits	1	S.	1899, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw Fijenoord).	A . . . . 1899 B . . . 28 April 1900	41,85	6,93	26,7	366	—	—	620,3	12,07	87,5
Valk	1	Cp. (K.)	1902, Amsterdam. (Ned. Scheepsbouw Mij.).	A . . . . 1903 B . . . . 1 April 1904	51,80	9	31	733	K. v. 5 cM. V.	2	637	10,57	116
Zeeduif	1	Cp. (K.)	1889, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1890 B 1891	47,10	7,35	30	420	id.	2	436	10,71	90
Zeemeeuw	1	Cp. (K.)	1877, Glasgow. (JOHN ELDER).	A . . . . 1878 B 26 September 1878	43,26	6,10	32	338	id.	2	300	10,5	71,25
Zwaan	1	Cp. (K.)	1890, Rotterdam. (Mij. „de Maas").	A . . . . 1891 B . . . 2 Maart 1892	47,10	7,35	29	420	id.	2	310	10,42	90
Kabelschip.													
Telegraaf	2	S.	Glasgow. (DAVID J. DUNLOP & Co.).	A . . . . 1899 B . 6 November 1905	84,67	10,66	57,8	32,30	—	—	1 756	12	355
RIVIERSTOOMSCHIP.													
Raderstoomschip.													
Barito	—	S.	1893, Soerabaja. (Marine-etablissement).	A . . . . 1894 B . . 22 October 1894	41,97	7,47	22	316,9	K. v. 5 cM. V.	2	307	10,63	46,25

Gedetacheerd op de stoomschepen gebezigd bij den slib-arbeid in het wester vaarwater naar Soerabaja . . . .
id. op de stoomsloepen in Noord-, Zuid- en West-Nieuw-Guinea . .
id. op de stoomsloepen voor den bebakeningsdienst en de kustver lichting . . . .
id. op het stoomschip voor het zeevisscherij-onderzoek . . . .
id. op de stoomschepen voor den opiumdienst. . . . . . .
Toegevoegd aan de wetenschappelijke expeditie naar Zuid-Nieuw-Guinea. .
Reserve. . . . .

1) Cp. = composite; K. = gekoperd; IJ. = ijzer; S. = staal; Z. = gezinkt.
2) Deze gegevens zijn verkregen met Ombilin-kolen.
3) „ „ „ „ „ „ Borneo-kolen.
4) „ „ „ „ „ „ Australische kolen.

(bij eerste proeftocht).	Brandstof (steenkolen-) bergruimte (in M³).	Grootste vol te houden dienstvaart.	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 15.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 16.	Bevond zich op 31 December 1910:	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1909. Europeanen.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1909. Inlanders.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1910. Europeanen.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1910. Inlanders.	BEMANNING. Aanwezige sterkte volgens op onderstaande tijdstippen ingediende rapporten. 31 Dec. 1909. Europeanen.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1909. Inlanders.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1910. Europeanen.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1910. Inlanders.	Toestand op 1 April 1911. Romp.	Toestand op 1 April 1911. Werktuigen.	Toestand op 1 April 1911. Ketels.	Waar bij het einde van 1910 gestationeerd.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
1,3	90	10 [2])	7 [2])	1 880 [2])	4 400 [2])	in dienst.	6	33	5	33	4	27	5	25	goed.	goed.	goed.	Riouw *a)*
2,78	75	8 [2])	—	1 280 [2])	—	id.	6	38	6	38	6	35	6	40	id.	vrij goed.	vrij goed.	Sumatra's Westkust *b)*
)	33,75	8,25 [2])	6	890 [2])	1 350 [2])	id.	5	26	6	28	6	30	7	29	bruikbaar.	bruikbaar.	id.	Timor *c)*
1,36	90	8 [2])	5 [2])	1 800 [2])	4 600 [2])	id.	6	26	5	26	5	26	6	27	goed.	goed.	id.	Celebes *d)*
1,35	90	10 [3])	7 [2])	1 800 [3])	2 500 [2])	id.	6	26	6	29	6	27	6	27	id.	id.	goed.	Menado *e)*
2,9	90	—	—	—	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	—	—	bruikbaar.	even bruikbaar.	even bruikbaar.	*f)*
8,14	132,5	7,25 [2])	5 [2])	2 200 [2])	2 300 [2])	in dienst.	—	—	—	—	—	—	—	—	id.	id.	id.	*g)*
1,5	90	9,25 [2])	—	1 670 [2])	—	id.	6	26	6	26	6	26	7	22	goed.	goed.	goed.	Atjeh *h)*
1,7	90	11 [2])	8 [2])	2 150 [2])	4 820 [2])	id.	5	33	5	33	5	25	5	25	id.	id.	id.	Samarinda *i)*
2,62	200	9,5 [2])	—	1 950 [2])	—	id.	8	38	6	38	6	46	10	42	id.	vrij goed.	vrij goed.	Batavia *j)*
1,5	67	10,25 [2])	7 [4])	1 300 [2])	—	id.	6	29	6	29	6	25	—	—	id.	goed.	goed.	*k)*
3,05	148	11 [2])	7 [2])	1 380 [2])	2 000 [2])	id.	7	40	6	40	7	43	10	51	id.	id.	id.	Batavia *l)*
1,32	90	9,6 [2])	—	2 000 [2])	—	id.	6	26	6	26	6	32	6	35	id.	id.	id.	Ternate *m)*
0,6	87,5	7 [2])	4,75 [2])	1 800 [2])	2 940 [2])	id.	6	26	6	26	6	27	6	30	id.	id.	id.	Celebes *n)*
0,14	68,7	8,75 [2])	4,5 [2])	1 400 [2])	2 880 [2])	id.	5	26	6	26	6	27	7	24	bruikbaar.	vrij goed.	vrij goed.	Atjeh *o)*
0,4	25	—	—	—	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	goed.	goed.	goed.	*p)*
2,07	87,5	11,5 [2])	8,5 [2])	2 200	3 760 [2])	id.	6	29	5	29	5	56	6	60	id.	id.	vrij goed.	Soerabaja, Madoera, Bali en Lombok *q)*
0,57	116	8 [2])	6 [2])	2 200	3 430 [2])	id.	6	39	6	39	6	41	7	48	id.	id.	goed.	Merauke *r)*
0,71	90	8,5 [2])	7 [2])	1 800 [2])	2 500 [2])	id.	6	26	6	26	—	—	6	28	id.	id.	id.	Timor *s)*
0,5	71,25	8 [2])	6 [4])	1 800 [2])	2 050 [4])	buiten dienst.	6	28	6	28	6	28	—	—	bruikbaar.	bruikbaar.	even bruikbaar.	*t)*
0,42	90	9 [2])	—	1 900	—	in dienst.	6	28	6	28	—	—	5	25	goed.	goed.	goed.	Amboina *u)*
2	355	10,5 [2])	8 [2])	2 500 [2])	4 500 [2])	id.	9	59	8	59	9	66	11	79	id.	id.	id.	Soerabaja *v)*
0,63	46,25	9,5 [3])	—	1 140 [3])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	id.	id.	vrij goed.	*w)*
ester							—	—	—	—	1	—	—	—				
ea							—	—	—	—	—	44	—	23				
stver							—	—	—	—	14	—	15	—				
. . . .							—	—	—	—	3	—	3	—				
. . . .							—	—	—	—	3	—	3	—				
. . . .							—	—	—	—	1	—	—	—				
. . . .							6	63	—	63	—	—	—	—				
							x) 123		*y)* 112		*z)* 123		*aa)* 137					
								bb) 665		*bb)* 670		*bb)* 631		*bb)* 640				

Verdere aanteekeningen (zie blz. 4).

VERDERE AANTEEKENINGEN

(die ook het 1ste kwartaal 1911 betreffen en, wat het jaar 1910 aangaat, zich aansluiten aan de opgaven in bijlage D van het vorig verslag).

a) De *Brak* bleef in het behandelde tijdvak in het station Riouw en onderhoorigheden.

b) De *Ceram* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor dienstreizen in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli.

c) De *Condor* bleef in het behandelde tijdvak in het station Timor en onderhoorigheden.

d) De *Dog* bleef in het behandelde tijdvak in het station Celebes en onderhoorigheden.

e) De *Flamingo* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor dienstreizen in de residentie Menado.

f) De *Flores* bleef tot ult. Juni 1910 werkzaam bij den slibarbeid in het westervaarwater naar Soerabaja. Op 1 Juli d.a.v. is het schip te Soerabaja buiten dienst gesteld en vervangen door de *Kwartel*.

g) De *Gier* doet dienst in het belang van het zeevisscherij-onderzoek.

h) De *Glatik* is 1 Januari 1911 te Soerabaja buiten dienst gesteld ten einde van een anderen stoomketel te worden voorzien. Het schip, dat dienst deed in het gewest Atjeh en onderhoorigheden, is aldaar vervangen door de *Zeemeeuw*.

i) De *Hazenwind* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor dienstreizen in het station Samarinda. Van 14 Maart tot 12 Mei 1910 was het schip tijdelijk ter beschikking van den resident van Ternate en onderhoorigheden voor het verrichten van diensten in het belang van de exploratie van Noord-Nieuw-Guinea.

j) De *Java* bleef in het behandelde tijdvak aangewezen voor algemeene diensten in den archipel. Van 4 Juli tot ult. December 1910 was het schip, in het belang van de grensregeling in Nieuw-Guinea, tijdelijk ter beschikking van den resident van Ternate en onderhoorigheden.

k) De *Kwartel* werd 1 Juli 1910, ter vervanging van de *Flores*, voor de diensten bij den slibarbeid in het westervaarwater naar Soerabaja aangewezen. De *Raaf* kwam op dien datum, ter vervanging van de *Kwartel*, in station Celebes en onderhoorigheden.

l) De *Nias* bleef in het behandelde tijdvak voor algemeene diensten in den archipel aangewezen.

m) De *Pelikaan* bleef in het behandelde tijdvak in het station Ternate en onderhoorigheden.

n) De *Raaf* werd 1 Juli 1910 te Soerabaja in dienst gesteld en, ter vervanging van de *Kwartel*, ter beschikking gesteld van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

o) De *Reiger* bleef in het behandelde tijdvak in het station Atjeh en onderhoorigheden.

p) De *Speurder* is 8 April 1910 te Soerabaja ter beschikking gesteld van den hoofdinspecteur der opiumregie.

q) De *Spits* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor de dienstreizen in de residentiën Madoera en Bali en Lombok.

r) De *Valk* bleef in het behandelde tijdvak in het station Merauke.

s) De *Zeeduif* is 23 Mei 1910 te Soerabaja in dienst gesteld en, ter vervanging van de *Zeemeeuw*, aangewezen voor de dienstreizen in het gewest Timor en onderhoorigheden.

t) De *Zeemeeuw* is 23 Mei 1910 te Soerabaja buiten dienst gesteld tot het ondergaan van eenige herstellingen, en vervangen door de *Zeeduif*.

u) De *Zwaan* bleef in het behandelde tijdvak in het station Amboina.

v) De *Telegraaf* vertoefde, wanneer het schip geen kabelwerkzaamheden verrichtte, in het behandelde tijdvak te Soerabaja.

w) De *Barito* is in het behandelde tijdvak gebezigd bij den slibarbeid in het westervaarwater naar Soerabaja.

x) Ongerekend 1 gezaghebber, gedetacheerd bij het departement der marine, en 1 eerste-machinist, gedetacheerd bij den bouw van gewestelijke politie- en communicatievaartuigen. Met inbegrip van deze bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernements-marine 21 gezaghebbers. 44 stuurlieden (20 eerste-, 18 tweede- en 6 derde-stuurlieden), 53 machinisten (20 eerste-, 19 tweede- en 14 derde-machinisten) en 7 leerlingen-machinist.

y) Ongerekend 1 gezaghebber, gedetacheerd bij het departement der marine, en 1 eerste-machinist, gedetacheerd bij den bouw van gewestelijke politie- en communicatievaartuigen. Met inbegrip van deze bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernements-marine 20 gezaghebbers, 44 stuurlieden (20 eerste-, 18 tweede- en 6 derde-stuurlieden), 58 machinisten (20 eerste-, 19 tweede- en 19 derde-machinisten) en 9 leerlingen-machinist.

z) Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en den eerste-machinist, vermeld in noot *x*.

aa) Namelijk 20 gezaghebbers, 52 stuurlieden, 55 machinisten en 10 leerlingen-machinist. Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en den eerste-machinist, vermeld in noot *ij*.

bb) Naar gelang van de qualiteiten was het korps inlandsche schepelingen van de gouvernements-marine, wat de bepaalde en de feitelijke sterkte betreft, op ult. 1909 en ult. 1910 verdeeld als volgt:

Qualiteiten.	Formatie.		Sterkte.	
	ult. 1909.	ult. 1910.	ult. 1909.	ult. 1910.
Serangs	19	19	17	19
Timmerlieden	19	19	17	19
Hofmeesters	19	19	17	19
Bedienden	20	20	16	16
Eerste koks	19	19	17	18
Tweede koks	20	20	15	15
Djoeroemoedi's	86	88	87	87
Kasaps	19	19	15	11
Pandjerwala's	66	66	54	62
Matrozen	104	104	154	152
Mandoer-stokers	26	26	24	24
Stokers	106	106	116	116
Tremmers	78	78	82	82
Totalen	601	603 [1]	631	640

[1]) Dit cijfer heeft betrekking op **17 schepen**.

Bijlage D.

(Zie hoofdstuk F van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

meerendeels over 1910, betreffende eenige ONDERWERPEN VAN JUSTITIEELEN AARD, of daarmede verband houdende.

I. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1910 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

II. Aantal huwelijken in 1910 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen, die aldaar aan een verschillend recht onderworpen zijn.

III. Aantal in 1910 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband.

IV. Aantal in 1910 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

V. Uitkomsten, over 1910 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

VI. Statistiek betreffende de in 1910 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

VII. Aantal gevallen waarin in 1910 door den Gouverneur-Generaal gratie of remissie van straf aan veroordeelden is verleend.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1906 t/m 1910 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

IX. Numerieke opgaven over 1910 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen.

X. Statistiek der gedurende 1909 in de registers van den burgerlijken stand in Nederlandsch-Indië gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1908, 1909 en 1910 in die gewesten der buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

XII. Overzicht van de verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen Suriname.

1. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1910 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

A. In Nederlandsch-Indië opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
1	Langen Rubbermaatschappij.	Batavia.	10 Jan. 1910 nº. 46	8 Febr. 1910 nº. 11	75 jaren.	f1 200 000	f12000	f1 200 000	f1 200 000
2	Cultuurmaatschappij Oelakan.	Padang.	13 „ „ „ 18	*a*)					
3	IJsfabriek Ik Ho Hin.	Semarang.	14 „ „ „ 39	25 „ „ „ 16	50 „	80 000	500	80 000	23 750
4	Kalkbranderij de Vries.	Batavia.	19 „ „ „ 30	18 „ „ „ 14	75 „	60 000	500	50 000	50 000
5	Landbouwmaatschappij Satak.	Soerabaja.	19 „ „ „ 31	18 „ „ „ 14	56 „	500 000	1000, 700 en 500	372 500	372 500
6	Handelsdrukkerij en kantoorboekhandel Mercurius.	Batavia.	19 „ „ „ 32	15 „ „ „ 13	75 „	80 000	500	60 000	60 000
7	Fabriek van bouwmaterialen Jaagpad.	Id.	27 „ „ „ 34	1 Maart „ „ 17	75 „	20 000	500	15 000	15 000
8	Gramophone-maatschappij Hasselbach.	Id.	27 „ „ „ 35	18 Febr. „ „ 14	75 „	50 000	1 000	36 000	36 000
9	Handelmaatschappij Oei Tjoe.	Semarang.	29 „ „ „ 32	22 Maart „ „ 23	75 „	400 000	2 000	400 000	400 000
10	Handelmaatschappij Poo Swan.	Kediri.	29 „ „ „ 33	8 April „ „ 28	75 „	25 000	500	19 000	19 000
11	Handelmaatschappij Hwat Soen.	Id.	2 Febr. „ „ 23	12 „ „ „ 29	75 „	100 000	1 000	20 000	10 000
12	Handelmaatschappij Toko Islamijah.	Semarang.	4 „ „ „ 69	29 Maart „ „ 25	50 „	10 000	10	2 400	1 200
13	Semarang Houthandelmaatschappij.	Id.	7 „ „ „ 35	22 „ „ „ 23	50 „	300 000	5 000	300 000	300 000
14	Cultuurmaatschappij Lho Nga.	Koeta Radja.	7 „ „ „ 38	26 April „ „ 33	75 „	30 000	200	15 600	15 600
15	Nederlandsch-Indisch Rubber-Bureau.	Batavia.	9 „ „ „ 27	11 Maart „ „ 20	75 „	100 000	5 000	50 000	50 000
16	Handel- en Bouwmaatschappij Alwakedie Badjenet.	Id.	9 „ „ „ 28	11 „ „ „ 20	75 „	250 000	10 000	250 000	250 000
17	Djarangan Estate Limited.	Id.	11 „ „ „ 14	15 „ „ „ 21	50 „	300 000	1 000	74 000	74 000
18	Bandoengsche Sigarettenfabriek van Deutekom en Waal.	Bandoeng.	12 „ „ „ 25	24 „ „ „ 24	50 „	30 000	100	30 000	30 000
19	Rubber-Cultuurmaatschappij Silalangoe.	Batavia.	18 „ „ „ 24	15 „ „ „ 21	75 „	100 000	100	30 000	30 000
20	Drukkerij Papyrus.	Id.	18 „ „ „ 25	8 „ „ „ 19	75 „	200 000	1 000	125 000	124 000
21	Maatschappij tot exploitatie van het dagblad „de Java-Bode" en andere dag- en weekbladen.	Id.	21 „ „ „ 43	22 „ „ „ 23	75 „	50 000	1 000	50 000	49 000
22	Rubbermaatschappij Basilam.	Id.	21 „ „ „ 44	18 „ „ „ 22	75 „	500 000	500	225 000	120 000
23	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen en rechten Kali Bata.	Meester-Cornelis (Batavia).	22 „ „ „ 23	24 Mei „ „ 41	75 „	14 400	150	14 400	14 400
24	Eerste Semarangsche Zeepfabriek.	Semarang.	22 „ „ „ 24	29 Maart „ „ 25	50 „	10 000	100	10 000	10 000
25	Uitgeversmaatschappij Seng Hoat.	Batavia.	23 „ „ „ 31	5 April „ „ 27	75 „	25 000	1 000	25 000	25 000
26	Maatschappij tot exploitatie van het Soerabajasch sigarenmagazijn De Tabaksplant.	Soerabaja.	23 „ „ „ 32	29 Maart „ „ 25	30 „	50 000	500	40 000	40 000
27	Landbouwmaatschappij Waspada.	Batavia.	25 „ „ „ 49	1 April „ „ 26	75 „	200 000	1 000	200 000	130 000
28	Landbouwmaatschappij Goenoeng Rowo.	Djolong (Semarang).	3 Maart „ „ 35	20 „ „ „ 31	50 „	75 000	1 000	61 000	61 000
29	The Bombay Java Trading Company Limited.	Batavia.	3 „ „ „ 51	15 „ „ „ 30	75 „	120 000	1 2000	120 000	120 000
30	Automobielhandel van Marle en Co.	Medan.	3 „ „ „ 52	20 Mei „ „ 40	75 „	100 000	1 000	60 000	60 000
31	Mijnbouwmaatschappij Sekajam.	Batavia.	4 „ „ „ 6	26 April „ „ 33	75 „	900 000	100	360 100	360 100
32	Eerste Preanger Autodrôme.	Bandoeng.	7 „ „ „ 26	24 „ „ „ 32	50 „	30 000	1 000	9 000	9 000

a) Op het tijdstip van afsluiting van dit overzicht (Mei 1911) had de voorgeschreven openbaarmaking der akte van oprichting nog niet plaats gehad.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
33	Cultuurmaatschappij Banjoemas.	Op Java.	8 Maart 1910 n°. 8	29 April 1910 n°. 34	75 jaren.	f 125 000	f 1 000	f 25 000	f 25 000
34	Limburg-Landen.	Soerabaja.	23 „ „ „ 4	29 „ „ „ 34	75 „	2 500 000	10 100	2 500 000	2 500 000
35	Cultuurmaatschappij Tandjoengan.	Batavia.	23 „ „ „ 36	29 „ „ „ 34	75 „	50 000	100	10 100	10 100
36	Kali Glagah Estate Limited.	Soerabaja.	23 „ „ „ 37	29 „ „ „ 34	50 „	480 000	1 000	96 000	96 000
37	Toeran Estates Limited.	Id.	26 „ „ „ 26	29 „ „ „ 34	75 „	1 200 000	12 000	1 200 000	1 200 000
38	Boekhandel en Drukkerij Hoa Boe Pien Iy Sie.	Batavia.	1 April „ „ 40	24 Mei „ „ 41	30 „	40 000	5	8 000	8 000
39	Cultuur- en Handelmaatschappij Sanggau.	Id.	1 „ „ „ 41	13 „ „ „ 38	75 „	3 000 000	1 000	1 001 000	1 001 000
40	Maatschappij tot exploitatie van het Bar-restaurant Die Port von Cleve.	Id.	1 „ „ „ 42	27 „ „ „ 42	15 „	10 000	100	4 000	4 000
41	Eerste Bandoengsche Pannen- en steenenbakkerij.	Bandoeng.	1 „ „ „ 43	17 „ „ „ 39	50 „	25 000	500	10 000	10 000
42	Landbouwmaatschappij Loetjoe.	Soerabaja.	1 „ „ „ 44	3 „ „ „ 35	75 „	200 000	1 000	200 000	200 000
43	Maatschappij tot voortzetting der zaken J. Lazar en Co.	Id.	1 „ „ „ 45	17 „ „ „ 39	50 „	150 000	500	150 000	150 000
44	Maatschappij tot exploitatie der Melkpasteuriseerinrichting, voorheen J. Elfferich.	Id.	1 „ „ „ 46	3 Juni „ „ 44	50 „	50 000	100	25 500	25 500
45	Nederlandsch-Indisch Publiciteitsbureau.	Id.	1 „ „ „ 47	20 Mei „ „ 40	30 „	50 000	250	30 250	30 250
46	Exploitatie-maatschappij Poeloe Boelan.	Op het eiland Boelan (Riouw).	15 „ „ „ 44	27 „ „ „ 42	75 „	1 000 000	1 000	1 000 000	1 000 000
47	Banjoemas-Landen.	Soerabaja.	15 „ „ . 45	17 „ „ „ 39	65 „	1 000 000	10 000	1 000 000	1 000 000
48	Zuid-Sumatra Cultuurmaatschappij.	Buitenzorg.	15 „ „ „ 46	*a*)					
49	Tjikantjoeng Rubber Estate Company Limited.	Batavia.	15 „ „ „ 47	27 „ „ „ 42	75 „	180 000	1 000	180 000	180 000
50	Rubber Cultuurmaatschappij Pasir Soeren.	Id.	15 „ „ „ 48	13 „ „ „ 38	75 „	150 000	1 000	31 000	31 000
51	Handel- en Cultuurmaatschappij Soeka Madjoe.	Op Java.	15 „ „ „ 49	29 Juli „ „ 60	75 „	800 000	1 000	160 000	160 000
52	Handelmaatschappij Yoe Tjiong.	Soerabaja.	15 „ „ „ 50	31 Mei „ „ 43	100 „	90 000	2 500	90 000	90 000
53	Landbouwmaatschappij Manggis.	Soerakarta.	15 „ „ „ 51	24 „ „ „ 41	50 „	130 000	10 000	100 000	100 000
54	Cultuurmaatschappij Sambas.	Batavia.	18 „ „ „ 41	24 „ „ „ 41	75 „	33 000	12	33 000	33 000
55	Landbouwmaatschappij Manishardjo.	Semarang.	18 „ „ „ 50	20 „ „ „ 40	50 „	300 000	1 000	300 000	300 000
56	Rubber Cultuurmaatschappij Bajoekidoel.	Djember (Besoeki).	23 „ „ „ 43	19 Juli „ „ 57	75 „	4 000 000	5 000	800 000	800 000
57	Cultuurmaatschappij Oost-Sumatra.	Bengkalis (Sumatra's Oostkust).	25 „ „ „ 2	*a*)					
58	Cultuurmaatschappij Goenoeng Rasa.	Batavia.	25 „ „ „ 18	27 Mei „ „ 42	75 „	120 000	500	120 000	120 000
59	Handelmaatschappij Palatina.	Semarang.	25 „ „ „ 19	3 Juni „ „ 44	25 „	25 000	1 000	10 000	10 000
60	Landak Caoutchouc Plantage-maatschappij.	Batavia.	28 „ „ „ 19	17 Mei „ „ 39	75 „	300 000	50 000	300 000	300 000
61	The Tjikasintoe Rubber Estates Limited.	Id.	29 „ „ „ 18	17 Juni „ „ 48	75 „	1 440 000	12	1 440 000	1 440 000
62	Veevoederfabriek Excelsior.	Ngadiloewih (Kediri).	2 Mei „ „ 17	24 „ „ „ 50	75 „	150 000	500	100 000	100 000
63	Rubbermaatschappij Silan Doenia.	Medan.	2 „ „ „ 18	19 Juli „ „ 57	75 „	500 000	1 000	203 000	155 000
64	Bouwmaatschappij Eldojohu.	Batavia.	2 „ „ „ 19	28 Juni „ „ 51	75 „	50 000	500	15 000	15 000
65	Bouwmaatschappij Bandoeng.	Bandoeng.	2 „ „ „ 20	31 Mei „ „ 43	75 „	50 000	500	14 000	14 000
66	Exploitatiemaatschappij Karimoen.	Tandjoengpinang.	14 „ „ „ 30	8 Juli „ „ 54	70 „	50 000	500	50 000	5 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
67	Exploitatie-maatschappij Kepala Djerei.	Tandjoeng-pinang.	18 Mei 1910 n°. 59	5 Juli 1910 n°. 53	75 jaren.	f 500 000	f 5	f 500 000	f 500 000
68	Exploitatie-maatschappij Kongsi Liong Bie.	Id.	18 „ „ „ 60	8 „ „ „ 54	75 „	$ 240 000	$ 1	$ 240 000	$ 240 000
69	Technisch Bureau Soenda.	Bandoeng.	18 „ „ „ 61	5 „ „ „ 53	50 „	f 300 000	f 500	f 200 000	f 200 000
70	Handelmaatschappij Rust Roest.	Batavia.	18 „ „ „ 62	28 Juni „ „ 51	75 „	100 000	500	50 000	50 000
71	Eerste Woningmaatschappij Tjimahi.	Bandoeng.	20 „ „ „ 14	24 „ „ „ 50	75 „	25 000	1000	10 000	10 000
72	Handelsvereeniging Ban Goan.	Soerabaja.	21 „ „ „ 14	21 „ „ „ 49	75 „	30 000	500	15 000	15 000
73	Exploitatie-maatschappij Djapoera.	Tandjoeng-pinang.	21 „ „ „ 15	22 Juli „ „ 58	75 „	$ 600 000	$ 10 000	$ 216 000	$ 216 000
74	Exploitatie-maatschappij Kongsi Hap Sen Hien.	Id.	21 „ „ „ 16	19 Aug. „ „ 66	75 „	$ 120 000	$ 5 000	$ 120 000	$ 120 000
75	Cultuurmaatschappij Midden-Java.	Semarang.	21 „ „ „ 17	a)					
76	Assam Thee-onderneming Soemadra.	Batavia.	21 „ „ „ 18	10 Juni „ „ 46	75 „	f 300 000	f 500	f 300 000	f 195 000
77	Oost-Java Veem.	Soerabaja.	23 „ „ „ 38	14 „ „ „ 47	75 „	500 000	500	100 000	100 000
78	Cultuurmaatschappij Oemboelsari.	Id.	23 „ „ „ 39	28 „ „ „ 51	50 „	30 000	1000	30 000	30 000
79	The India America Trading Company Limited.	Batavia.	23 „ „ „ 40	1 Juli „ „ 52	10 „	3 000	1000	3 000	3 000
80	Prauwenveer Kalimas.	Soerabaja.	25 „ „ „ 37	28 Juni „ „ 51	25 „	500 000	500	120 000	120 000
81	Goenoeng Sari, Pengoeloean Estates Limited.	Id.	25 „ „ „ 38	28 „ „ „ 51	75 „	1 600 000	1000	1 525 000	1 525 000
82	Chemicaliënhandel Rathkamp en C°.	Batavia.	26 „ „ „ 6	9 Aug. „ „ 63	75 „	1 250 000	1000	1 250 000	1 250 000
83	Tanah Intan Estate Limited.	Bandjermasin.	31 „ „ „ 51	1 Juli „ „ 52	75 „	350 000	500	302 000	302 000
84	Exploitatie-maatschappij Wan Hin.	Tandjoeng-pinang.	31 „ „ „ 52	23 Aug. „ „ 67	75 „	150 000	10	150 000	150 000
85	Handelmaatschappij Soh Kien Sing.	Semarang.	31 „ „ „ 53	28 Juni „ „ 51	75 „	150 000	1000	150 000	150 000
86	Cultuurmaatschappij Ardiredjo.	Soerabaja.	4 Juni „ „ 25	a)					
87	Nederlandsch-Indische Maatschappij voor chemische producten.	Id.	4 „ „ „ 26	26 Juli „ „ 59	75 „	500 000	500	150 000	150 000
88	Bouwmaatschappij Bondowoso.	Bondowoso.	4 „ „ „ 27	16 Aug. „ „ 65	50 „	75 000	500	30 000	30 000
89	Way Halim (Sumatra) Rubber and Coffee Estates Limited.	Telokbetong.	6 „ „ „ 10	22 Juli „ „ 58	75 „	1 440 000	10 000	1 440 000	1 440 000
90	Handelmaatschappij Kong Hoo Liong.	Bondowoso.	11 „ „ „ 39	22 Nov. „ „ 93	30 „	20 000	1000	20 000	20 000
91	Oriëntal Petroleum Company.	Soerabaja.	11 „ „ „ 40	15 Juli „ „ 56	75 „	2 400 000	10 000	2 400 000	2 400 000
92	Landontginning-maatschappij Zuid-Sumatra.	Id.	11 „ „ „ 41	2 Juni 1911 „ 44	75 „	1 000 000	1000	200 000	200 000
93	Hevea Cultuurmaatschappij Djati Rono.	Id.	14 „ „ „ 29	12 Juli 1910 „ 55	75 „	350 000	500	290 000	196 100
94	Cultuurmaatschappij Ankola.	Batavia.	17 „ „ „ 25	8 „ „ „ 54	75 „	600 000	1000	400 000	400 000
95	Hotel Kalitaman.	Salatiga (Semarang).	18 „ „ „ 41	29 „ „ „ 60	50 „	35 000	250	20 000	20 000
96	Woningmaatschappij Buitenzorg.	Batavia.	18 „ „ „ 42	22 „ „ „ 58	75 „	10 000	100	10 000	10 000
97	Java Produce Trading Company.	Soerabaja.	22 „ „ „ 23	26 „ „ „ 59	30 „	1 000 000	500	250 000	250 000
98	The United Trading Company Limited.	Batavia.	22 „ „ „ 29	3 Aug. „ „ 61	75 „	3 000 000	1000	300 000	300 000
99	Cultuurmaatschappij Tempeh.	Soerabaja.	24 „ „ „ 29	a)					
100	Machinefabriek Braat.	Id.	25 „ „ „ 36	29 Juli „ „ 60	75 „	1 000 000	1000	310 000	310 000
101	Irving Trading Company Limited.	Id.	25 „ „ „ 37	22 „ „ „ 58	75 „	96 000	12	19 992	19 992
102	Karimon Rubbermaatschappij.	Tandjoengbalai (Riouw).	2 Juli „ „ 34	16 Aug. „ „ 65	75 „	1 000 000	2000	1 000 000	200 000
103	Handelmaatschappij Bansing.	Semarang.	2 „ „ „ 35	3 „ „ „ 61	74 „	10 000	250	10 000	10 000
104	Handelmaatschappij Teksing.	Tegal (Pekalongan).	2 „ „ „ 36	30 „ „ „ 69	80 „	30 000	500	30 000	30 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
105	Mijnbouwmaatschappij Gloemboeh.	Batavia.	2 Juli 1910 n°. 37	19 Juli 1910 n°. 57	75 jaren.	f2 500 000	f 100	f 500 100	f 500 100
106	IJsfabriek Simbang.	Tegal (Pekalongan).	7 „ „ „ 48	13 Jan. 1911 „ 4	80 „	15 000	250	15 000	15 000
107	Handel- en Bouwmaatschappij Tiang Soeng.	Id.	7 „ „ „ 49	9 Sept. 1910 „ 72	80 „	200 000	1000	200 000	200 000
108	Industrie- en Handelmaatschappij voorheen Luciani, Ugolini en Ursone.	Batavia.	7 „ „ „ 50	9 Aug. „ „ 63	75 „	60 000	2000	30 000	30 000
109	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen de Honigraet.	Soerabaja.	7 „ „ „ 51	12 „ „ „ 64	75 „	100 000	500	25 000	25 000
110	Wonokoijo Ampelgeding Estates Limited.	Id.	7 „ „ „ 52	5 „ „ „ 62	65 „	1 920 000	10 000	1 920 000	1 920 000
111	Agentuur en Commissiehandel A. van der Weide.	Tegal (Pekalongan).	7 „ „ „ 53	6 Sept. „ „ 71	80 „	30 000	250	30 000	30 000
112	Chemische fabriek voorheen C. Moll.	Soerabaja.	7 „ „ „ 54	9 Aug. „ „ 63	25 „	800 000	1 000	200 000	200 000
113	Dutch East Indies Petroleum Company Limited.	Id.	7 „ „ „ 55	5 „ „ „ 62	75 „	600 000	6 000	600 000	60 000
114	Société Agricole Française des Préangers.	Op Java.	16 „ „ „ 13	23 „ „ „ 67	75 „	150 000	2 500	30 000	15 000
115	Handelmaatschappij Toko Insulinde.	Id.	16 „ „ „ 14	26 „ „ „ 68	75 „	20 000	1 000	20 000	20 000
116	Behangerij en stoffeerderij Empting en C°.	Batavia.	16 „ „ „ 15	16 „ „ „ 65	50 „	60 000	250	60 000	60 000
117	Handelmaatschappij Hee Liong Ho.	Soerakarta.	18 „ „ „ 35	1 Nov. „ „ 87	75 „	20 000	500	18 000	18 000
118	Para-rubbercultuurmaatschappij Gadies.	Batavia.	18 „ „ „ 36	23 Aug. „ „ 67	75 „	500 000	100	337 200	237 200
119	Bouwmaatschappij Mercurius.	Semarang.	18 „ „ „ 37	9 Sept. „ „ 72	75 „	100 000	1 000	20 000	20 000
120	Handelmaatschappij Kian Tik.	Id.	21 „ „ „ 35	13 „ „ „ 73	75 „	20 000	500	12 500	12 500
121	Bandoengsche Volksdrukkerij voorheen H. M. Affandi.	Bandoeng.	27 „ „ „ 32	30 Aug. „ „ 69	75 „	25 000	25	9 400	9 400
122	Handelmaatschappij Yee Hien.	Makasser.	27 „ „ „ 33	30 Sept. „ „ 78	100 „	40 000	1 000	20 000	20 000
123	Cultuurmaatschappij Singge.	Djanglot (Soerakarta).	27 „ „ „ 34	30 „ „ „ 78	75 „	200 000	1 000	80 000	80 000
124	Cultuurmaatschappij Goenoeng Kladan.	Pontianak.	1 Aug. „ „ 18	30 „ „ „ 78	75 „	75 000	5 000	50 000	50 000
125	Palembang Stoomtrammaatschappij.	Palembang.	1 „ „ „ 19	11 Oct. „ „ 81	99 „	260 000	100	52 000	26 000
126	The Bantam and Preanger Rubber Company Limited.	Batavia.	5 „ „ „ 33	30 Aug. „ „ 69	75 „	1 200 000	10 000	1 200 000	396 000
127	The Anglo Dutch Mining and Exploration Company Limited.	Id.	5 „ „ „ 34	6 Sept. „ „ 71	50 „	120 000	100	100 000	100 000
128	Cultuurmaatschappij Anim Sand V.	Soerabaja.	5 „ „ „ 35	27 „ „ „ 77	75 „	300 000	500	60 000	60 000
129	Landbouwmaatschappij Soekasari.	Id.	5 „ „ „ 36	23 „ „ „ 76	50 „	200 000	500	150 000	150 000
130	Makassaarsche houthandel en machinale houtzagerij.	Makasser.	5 „ „ „ 37	23 „ „ „ 76	30 „	100 000	100	22 500	22 500
131	Maatschappij tot exploitatie van vastigheden Lian Hoat.	Batavia.	8 „ „ „ 39	7 Oct. „ „ 80	75 „	20 000	500	15 000	15 000
132	Handelmaatschappij Java.	Id.	8 „ „ „ 40	23 Dec. „ „ 102	30 „	15 000	100	3 000	3 000
133	Landbouwmaatschappij Ajer Dingin.	Soerabaja.	8 „ „ „ 41	6 Sept. „ „ 71	33 „	180 000	1 000	180 000	180 000
134	Rubbermaatschappij Soekaradja.	Medan.	17 „ „ „ 31	a)					
135	Handelmaatschappij Ong Tjing Siang.	Taloen (Kediri).	17 „ „ „ 32	3 Febr. 1911 „ 10	75 „	80 000	2 000	80 000	80 000
136	Sanggau (West-Borneo) Rubber Cultuurmaatschappij.	Pontianak.	18 „ „ „ 29	22 Nov. 1910 „ 93	75 „	140 000	10 000	100 000	100 000
137	Bouwmaatschappij Raden Adi Pati Kromo Djojje adi Negoro.	Modjokerto (Soerabaja).	18 „ „ „ 30	11 Oct. „ „ 81	75 „	20 400	2 040	20 400	20 400
138	Telokbetong Rubber Tea and Coffee Estates Limited.	Soerabaja.	18 „ „ „ 31	23 Sept. „ „ 76	75 „	500 000	5 000	500 000	50 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
139	Maatschappij tot exploitatie van het particuliere land Roempin.	Batavia.	27 Aug. 1910 nº. 23	30 Sept. 1910 nº. 78	75 jaren.	f 500 000	f 1 000	f 500 000	f 500 000
140	Maatschappij voor handel, landbouw en veeteelt Kema djoean Timor.	Koepang.	30 „ „ „ 38	28 Febr. 1911 „ 17	75 „	200 000	100	43 700	43 700
141	Simeloengan (Sumatra) Rubber Syndicaat.	Medan.	2 Sept. „ „ 54	14 Oct. 1910 „ 82	72 „	200 000	500	100 000	100 000
142	Universeele Administratie- en bouwmaatschappij.	Semarang.	2 „ „ „ 55	14 „ „ „ 82	75 „	250 000	500	71 000	71 000
143	Afscheep- en commissiezaak voorheen C. H. Pownall.	Soerabaja.	3 „ „ „ 17	4 „ „ „ 79	25 „	75 000	1 000	75 000	75 000
144	Inlandsche Handels- en Cultuurvereeniging Piroekoen Priboemi.	Serang.	7 „ „ „ 37	11 Nov. „ „ 90	50 „	50 000	10	10 000	5 050
145	Plantagen Gesellschaft Neglasari.	Bandoeng.	9 „ „ „ 28	14 Oct. „ „ 82	75 „	1 000 000	500	800 000	400 000
146	Bouwmaatschappij Evolutie.	Soerabaja.	12 „ „ „ 14	a)					
147	Broodbakkerij Thio Bok Seng.	Batavia.	16 „ „ „ 48	18 „ „ „ 83	50 „	25 000	250	15 000	15 000
148	Handelmaatschappij Badjenet Effendi.	Buitenzorg.	16 „ „ „ 49	18 „ „ „ 83	50 „	300 000	1 000	60 000	60 000
149	Soegi Rubber Exploitatiemaatschappij.	Op het eiland Soegi (Riouw).	16 „ „ „ 50	9 Dec. „ „ 98	75 „	147 500	250	147 500	147 500
150	Theezaadtuin Selecta.	Batavia.	16 „ „ „ 51	14 Oct. „ „ 82	75 „	20 000	100	4 500	4 500
151	Rubbermaatschappij Gedong Biara Tamiang.	Medan.	16 „ „ „ 52	a)					
152	Rubbermaatschappij Poelau Ramboeng.	Id.	16 „ „ „ 53	28 „ „ „ 86	75 „	500 000	1 000	177 000	177 000
153	Maatschappij tot exploitatie van thee- en rubberondernemingen.	Bandoeng.	22 „ „ „ 39	14 „ „ „ 82	75 „	100 000	1 000	20 000	20 000
154	Cultuurmaatschappij Gang Siran.	Soerabaja.	22 „ „ „ 40	21 „ „ „ 84	75 „	200 000	500	40 000	40 000
155	Cultuurmaatschappij Tjidahoe.	Cheribon.	24 „ „ „ 47	25 „ „ „ 85	90 „	250 000	500	135 500	135 500
156	Cultuursyndicaat Ophir.	Bandoeng.	8 Oct. „ „ 31	15 Nov. „ „ 91	75 „	240 000	2 500	240 000	240 000
157	Hotel Sindanglaja.	Sindanglaja (Preanger).	25 „ „ „ 38	25 „ „ „ 94	50 „	125 000	250	55 250	55 250
158	Cultuurmaatschappij Zuid-Djember.	Tjoerabanteng (Besoeki).	25 „ „ „ 41	a)					
159	Algemeene Administratiemaatschappij.	Semarang.	26 „ „ „ 42	26 Mei 1911 „ 42	40 „	2 000 000	1 250	400 000	400 000
160	Handelmaatschappij Thio Koeij Ban en Zonen	Bandjermasin.	26 „ „ „ 43	25 Nov. 1910 „ 94	20 „	200 000	10 000	200 000	200 000
161	Sanatorium Tretes.	Soerabaja.	26 „ „ „ 44	18 „ „ „ 92	75 „	100 000	100	50 000	50 000
162	Maatschappij tot voortzetting der zaken S. Bamberg.	Kendal (Semarang).	31 „ „ „ 33	2 Dec. „ „ 96	75 „	76 000	1 000	76 000	76 000
163	Maatschappij tot exploitatie van bioscope-ondernemingen.	Bandoeng.	1 Nov. „ „ 39	2 „ „ „ 96	75 „	25 000	1 000	18 000	18 000
164	Cultuursyndicaat Tjibaregbeg.	Id.	1 „ „ „ 40	22 Nov. „ „ 93	75 „	50 000	1 000	30 000	30 000
165	Bouwmaatschappij The Pik To.	Semarang.	5 „ „ „ 9	6 Dec. „ „ 97	50 „	100 000	1 000	50 000	50 000
166	Handel- en scheepvaartmaatschappij Ban Hoe.	Goenoengsitoli (Tapanoeli).	16 „ „ „ 60	a)					
167	Handelmaatschappij Tong Tjiang.	Soerabaja.	16 „ „ „ 61	20 „ „ „ 101	75 „	40 000	1 000	40 000	40 000
168	Handelmaatschappij Hoo Tik Tong.	Id.	16 „ „ „ 62	9 „ „ „ 98	75 „	25 000	250	15 000	15 000
169	Machinehandel-maatschappij.	Soerakarta.	23 „ „ „ 28	16 „ „ „ 100	50 „	50 000	250	10 000	10 000
170	Handel- en Cultuurmaatschappij de Eendracht.	Soekaboemi (Preanger).	23 „ „ „ 29	13 „ „ „ 99	75 „	10 000	100	6 400	1 920
171	Halmahera Handelmaatschappij.	Batavia.	1 Dec. „ „ 16	27 „ „ „ 103	27 „	1 000 000	250	600 000	500 000
172	Landbouwmaatschappij Kali Sepandjang.	Id.	1 „ „ „ 17	23 „ „ „ 102	75 „	480 000	12	300 000	300 000
173	Bouwmaatschappij Kania.	Meester-Cornelis	1 „ „ „ 18	31 „ „ „ 9	75 „	100 000	1 000	50 000	50 000
174	Cultuurmaatschappij Boekit batoe.	Buitenzorg.	1 „ „ „ 19	a)					

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
175	Handelmaatschappij Piroekoenan.	Semarang.	1 Dec. 1910 nº. 20	24 Jan. 1911 nº. 7	75 jaren.	f 500 000	f 10	f 100 000	f 100 000
176	Handelmaatschappij en mineraalfabriek Victoria.	Soerabaja.	1 „ „ „ 21	6 „ „ „ 2	25 „	10 000	100	5 000	5 000
177	Handelmaatschappij S. Katz en Co.	Medan.	1 „ „ „ 22	3 „ „ „ 1	75 „	500 000	500	300 000	300 000
178	Handelmaatschappij Philip Belton en Cº.	Batavia.	1 „ „ „ 39	13 „ „ „ 4	50 „	50 000	500	50 000	50 000
179	Handel- en Industrie-maatschappij Goebeng.	Soerabaja.	1 „ „ „ 40	6 „ „ „ 2	50 „	100 000	500	50 000	50 000
180	Padang Siak Cultuurmaatschappij.	Buitenzorg.	5 „ „ „ 53	*a)*					
181	Cultuurmaatschappij Panigoran.	Batavia.	5 „ „ „ 54	23 Dec. 1910 „ 102	75 „	130 000	100	130 000	50 000
182	Rijwielhandelmaatschappij Ideaal.	Soerabaja.	5 „ „ „ 55	10 Jan. 1911 „ 3	50 „	10 000	250	3 000	3 000
183	Bouwmaatschappij van Eersel Goebeng.	Id.	5 „ „ „ 56	27 Dec. 1910 „ 103	75 „	50 000	100	25 000	25 000
184	Maatschappij tot exploitatie der stoomkoffiebranderij Karang Redjo.	Blitar (Kediri).	5 „ „ „ 57	30 „ „ „ 104	50 „	125 000	500	70 000	70 000
185	Handelmaatschappij Huttenbach & Co.	Medan.	7 „ „ „ 47	17 Jan. 1911 „ 5	25 „	500 000	1 000	500 000	500 000
186	Rijtuigfabriek en automobielhandel Ngaglik.	Soerabaja.	7 „ „ „ 48	30 Dec. 1910 „ 104	75 „	60 000	100	15 000	15 000
187	Thee- en rubbersyndicaat Marokko.	Bandoeng.	8 „ „ „ 22	17 Jan. 1911 „ 5	75 „	28 000	1 000	28 000	28 000
188	Bouwmaatschappij Yamaniea.	Soerabaja.	8 „ „ „ 23	31 „ „ „ 9	100 „	100 000	1 000	100 000	100 000
189	Cultuurmaatschappij Sambawa.	Bandoeng.	9 „ „ „ 33	31 „ „ „ 9	60 „	225 000	100	200 000	57 500
190	Buitenzorgsche cultuurmaatschappij.	Op Java.	10 „ „ „ 27	*a)*					
191	Javaansche Sneldrukkerij en Handelsvereeniging Sidho Dhadi.	Koedoes (Semarang).	10 „ „ „ 28	14 Febr. „ „ 13	50 „	20 000	10	5 000	5 000
192	Handelmaatschappij Tania.	Batavia.	10 „ „ „ 29	10 Jan. „ „ 3	75 „	50 000	1 000	35 000	35 000
193	Bouwmaatschappij Balambangan.	Id.	13 „ „ „ 33	13 „ „ „ 4	75 „	300 000	12	300 000	300 000
194	The Glonggong Java Rubber Estates.	Soerakarta.	21 „ „ „ 25	28 Maart „ „ 25	30 „	£ 15 000	£ 1	£ 15 000	£ 15 000
195	Exploitatie-maatschappij Soengei Penaran Rubber Estates.	Penaran (Riouw).	21 „ „ „ 26	21 Febr. „ „ 15	75 „	$ 100 000	$ 10	$ 100 000	$ 100 000
196	Stevadore- en scheepsleverantie-maatschappij Hakker en Co.	Soerabaja.	21 „ „ „ 27	31 Jan. „ „ 9	50 „	f 100 000	f 1 000	f 50 000	f 50 000
197	Bouwmaatschappij Djalan Banten.	Batavia.	21 „ „ „ 28	3 Febr. „ „ 10	75 „	15 000	1 000	13 000	13 000
198	Cultuurmaatschappij Goenoeng Toenggal.	Id.	21 „ „ „ 29	7 „ „ „ 11	75 „	120 000	1 000	120 000	90 000
199	Handelmaatschappij Chong Hin Loeng.	Id.	22 „ „ „ 57	27 Jan. „ „ 8	75 „	200 000	500	40 000	40 000
200	Emigratiekantoor A. F. Hillebrand.	Id.	22 „ „ „ 58	24 „ „ „ 7	25 „	50 000	500	30 000	30 000
201	Handel- en cultuurmaatschappij Kong Hiap Sien.	Soengailiat (Banka).	22 „ „ „ 59	10 Febr. „ „ 12	75 „	75 000	75	53 550	53 550
202	Soerabajasche oliefabriek.	Op Java.	22 „ „ „ 60	31 Jan. „ „ 9	75 „	360 000	1 000	360 000	360 000
203	Bouwmaatschappij Keslamatan.	Semarang.	29 „ „ „ 57	*a)*					

D

B. In Nederland opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
I	Tjisoedjen Cultuurmaatschappij.	Amsterdam.	12 Jan. 1910 n°. 40	28 Jan. 1910 n°. 23	68 jaren.	f 500 000	f 500	f 360 000	f 296 000
II	Sumatra Hevea Compagnie.	Id.	12 „ „ „ 40	22 Febr. „ „ 44	90 „	600 000	1 000	300 000	300 000
III	Tjiboeni Tjipongpoh Caoutchoucmaatschappij.	Id.	20 „ „ „ 52	15 „ „ „ 38	30 „	500 000	1 000	500 000	100 000
IV	Technisch Bureau voorheen Moens en Beck.	Bloemendaal.	20 „ „ „ 52	15 „ „ „ 38	30 „	100 000	500	35 000	35 000
V	Banjoewangi Rubbermaatschappij Kali Telepah.	Amsterdam.	20 „ „ „ 52	19 „ „ „ 42	50 „	1 000 000	1 000	200 000	200 000
VI	Olso Spaarlichtmaatschappij.	Utrecht.	25 „ „ „ 18	19 „ „ „ 42	24 „	100 000	1 000	45 000	45 000
VII	Nederlandsch-Indische Handelsvereeniging.	's-Gravenhage.	25 „ „ „ 18	26 „ „ „ 48	30 „	50 000	1 000	50 000	50 000
VIII	Oost-Java Rubbermaatschappij.	Rotterdam.	25 „ „ „ 18	12 „ „ „ 36	60 „	1 000 000	1 000	1 000 000	1 000 000
IX	Cultuurmaatschappij Tjiranggon.	Amsterdam.	25 „ „ „ 18	12 „ „ „ 36	75 „	500 000	500	115 000	27 000
X	Rubbermaatschappij Ambaloetoe.	's-Gravenhage.	29 „ „ „ 20	15 „ „ „ 38	50 „	1 500 000	1 000	750 000	450 000
XI	Deli Moeda Plantage-maatschappij (Société Anonyme des Plantations de Deli Moeda).	Id.	8 Febr. „ „ 58	22 „ „ „ 44	65 „	1 750 000	100	1 200 000	1 200 000
XII	Siantar Sumatra Rubbercompagnie.	Hilversum.	26 „ „ „ 14	19 „ „ „ 66	29 „	1 000 000	1 000	600 000	360 000
XIII	Dolok Baros Caoutchouc- en Koffiecultuurmaatschappij (Société de Culture de Caoutchouc et Café Dolok Baros).	's-Gravenhage.	26 „ „ „ 14	15 „ „ „ 62	70 „	600 000	10	600 000	525 000
XIV	Caoutchouc Cultuurmaatschappij Kalitengah (Société de Culture de Caoutchouc Kalitengah).	Id.	26 „ „ „ 14	29 „ „ „ 72	75 „	2 000 000	10	120 000	120 000
XV	Nederlandsch Bouw- en Ingenieursbureau.	Amsterdam.	24 „ „ „ 36	29 „ „ „ 72	30 „	100 000	1 000	46 000	46 000
XVI	Siboga Caoutchouc Plantage-maatschappij (Société de plantation de caoutchouc de Siboga).	's-Gravenhage.	11 Mrt. „ „ 47	24 Mei „ „ 118	75 „	750 000	10	—	—
XVII	Maatschappij tot verkoop van ijzererts Titanium.	Id.	11 „ „ „ 47	2 April „ „ 76	75 „	100 000	100	—	—
XVIII	Nederlandsch-Indische Portland Cement-maatschappij.	Amsterdam.	8 April „ „ 20	19 „ „ „ 90	75 „	1 350 000	1 000	1 350 000	1 350 000
XIX	Royalty Maatschappij Boelongan.	's-Gravenhage.	18 Sept. „ „ 19	10 Mei „ „ 107	60 „	120 000	1 000	120 000	120 000
XX	Koloniale Rubber Cultuurmaatschappij.	Amsterdam.	18 „ „ „ 19	10 „ „ „ 107	50 „	200 000	1 000	1 000 000	100 000
XXI	Specerijperk Drie Gebroeders.	Id.	21 „ „ „ 56	10 „ „ „ 107	75 „	100 000	500	100 000	100 000
XXII	Thee-onderneming Patoeahwattee.	Id.	21 „ „ „ 56	10 „ „ „ 107	75 „	100 000	500	800 000	260 000
XXIII	Maatschappij voor cultuur, handel en mijnzaken.	's-Gravenhage.	21 „ „ „ 56	10 „ „ „ 107	30 „	200 000	500	100 000	100 000
XXIV	J. E. ten Hones Commissiehandel.	Rotterdam.	28 „ „ „ 69	8 Juni „ „ 131	30 „	300 000	1 000	100 000	100 000
XXV	Cultuurmaatschappij Limpeni.	Id.	28 „ „ „ 69	8 „ „ „ 131	30 „	100 000	1 000	100 000	10 000
XXVI	Voorlichtingsbureau voor openbare en bijzondere werken en bedrijven in Nederlandsch-Indië.	's-Gravenhage.	3 Mei „ „ 47	*a*)					
XXVII	Industrie- en mijnbouwmaatschappij Titan.	Id.	3 „ „ „ 47	11 „ „ „ 134	75 „	1 000 000	1 000	200 000	200 000
XXVIII	Bandar Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	3 „ „ „ 47	24 Mei „ „ 118	75 „	2 500 000	100	1 100 000	1 100 000
XXIX	Amsterdam-Tapanoeli Rubber Cultuurmaatschappij.	Id.	3 „ „ „ 47	25 „ „ „ 119	75 „	1 000 000	1 000	600 000	250 000
XXX	Algemeene maatschappij voor Nederlandsch-Indische cultuurzaken.	's-Gravenhage.	3 „ „ „ 47	24 „ „ „ 118	75 „	3 000 000	1 000	725 000	725 000
XXXI	Nederlandsch-Indisch gemeentecrediet.	Id.	3 „ „ „ 47	*a*)					

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
XXXII	Nederlandsch-Indische Rubber- en Hevea-exploitatie-maatschappij.	Amsterdam.	12 Mei 1910 n°. 71	14 Juni 1910 n°. 136	50 jaren.	f 500 000	f 25	f 400 000	f 400 000
XXXIII	Linkungan Borneo Rubbermaatschappij.	's-Gravenhage.	12 „ „ „ 71	31 Mei „ „ 124	50 „	1 800 000	1 000	1 230 000	1 230 000
XXXIV	Deli-Batavia Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	19 „ „ „ 111	11 Juni „ „ 134	72 „	5 000 000	1 000	1 400 000	1 400 000
XXXV	Schön en C[os] Boschproducten-maatschappij.	Id.	25 „ „ „ 91	21 „ „ „ 142	50 „	500 000	1 000	100 000	10 000
XXXVI	Cultuurmaatschappij Solotri Plantations.	Id.	25 „ „ „ 91	18 „ „ „ 140	75 „	1 000 000	500	200 000	200 000
XXXVII	Rini Rubbermaatschappij (Rini Rubber Company).	Id.	3 Juni „ „ 125	28 „ „ „ 148	47 „	132 000	1 200	132 000	13 200
XXXVIII	Assam Thee- en rubbermaatschappij Tjimedang.	's-Gravenhage.	7 „ „ „ 76	12 Juli „ „ 160	75 „	200 000	1 000	138 000	138 000
XXXIX	Nederlandsch-Indische Automobielen-taxameter-onderneming.	Id.	15 „ „ „ 65	2 „ „ „ 152	25 „	300 000	1 000	69 000	34 500
XL	Pasir Pogar Cultuurmaatschappij Louisiana (Pasir Pogar Société de Cultures Louisiana).	Breda.	29 „ „ „ 102	23 „ „ „ 170	70 „	250 000	50	140 000	64 400
XLI	Cultuurmaatschappij Margosoegih.	's-Gravenhage.	7 Juli „ „ 71	26 „ „ „ 172	75 „	600 000	1 000	600 000	600 000
XLII	Indische Import- en Exportmaatschappij.	Amsterdam.	7 „ „ „ 71	9 Aug. „ „ 184	40 „	50 000	500	25 000	25 000
XLIII	Serdang Rubbermaatschappij.	Id.	12 „ „ „ 105	a)					
XLIV	Djaboong Rubbermaatschappij.	Id.	12 „ „ „ 105	6 „ „ „ 182	70 „	50 000	1 000	50 000	50 000
XLV	Zuid-Sumatra Rubbermaatschappij.	's-Gravenhage.	12 „ „ „ 105	30 Juli „ „ 176	75 „	30 000	50	30 000	28 000
XLVI	Sumatra Boschproductenmaatschappij.	Id.	12 „ „ „ 105	6 Aug. „ „ 182	40 „	550 000	1 000	110 000	110 000
XLVII	Koyah- en Quarmote-Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	20 „ „ „ 57	9 „ „ „ 184	30 „	30 000	600	24 000	2 400
XLVIII	Pontianak Rubbermaatschappij.	Id.	20 „ „ „ 57	9 „ „ „ 184	70 „	60 000	1 000	60 000	60 000
XLIX	Langsar Sumatra Rubbermaatschappij.	Rotterdam.	25 „ „ „ 64	16 „ „ „ 190	75 „	1 500 000	1 000	800 000	800 000
L	Cultuurmaatschappij Suikerfabriek Klatji.	Amsterdam.	28 „ „ „ 68	13 „ „ „ 188	30 „	528 000	1 000	528 000	528 000
LI	Cultuurmaatschappij Serangdjaja.	Id.	10 Aug. „ „ 42	3 Sept. „ „ 205	50 „	750 000	1 000	750 000	300 000
LII	West-Borneo Cultuurmaatschappij.	's-Gravenhage.	23 „ „ „ 82	5 Oct. „ „ 232	73 „	2 000 000	1 000	1 000 000	1 000 000
LIII	Suikerfabriek Bodjong.	Amsterdam.	23 „ „ „ 82	17 Sept. „ „ 217	90 „	1 350 000	1 000	1 350 000	1 350 000
LIV	Nederlandsch-Indische Rubber- en koffie-cultuurmaatschappij.	Id.	23 „ „ „ 82	17 „ „ „ 217	40 „	1 500 000	100	1 500 000	1 050 000
LV	Nederlandsche en koloniale bank voor handel en landbouw (Netherland and Colonial Bank for Trading and Agriculture).	Id.	23 „ „ „ 82	24 „ „ „ 223	75 „	1 000 000	1 000	200 000	20 000
LVI	Administratie- en exploitatiemaatschappij West-Java—Sumatra.	Id.	23 „ „ „ 82	17 „ „ „ 217	65 „	1 000 000	500	290 000	290 000
LVII	Rubber Cultuurmaatschappij Soember Petoeng.	Amsterdam.	23 „ „ „ 82	a)					
LVIII	Oost-Borneo Cultuur-, handel- en mijnbouwmaatschappij.	's-Gravenhage.	23 „ „ „ 82	13 „ „ „ 213	30 „	300 000	1 000	300 000	300 000
LIX	Cultuurmaatschappij de Lampongs.	Rotterdam.	2 Sept. „ „ 55	12 Oct. „ „ 238	70 „	1 200 000	12	480 000	240 000
LX	Algemeene Petroleummaatschappij Sirius.	Amsterdam.	2 „ „ „ 55	5 „ „ „ 232	70 „	5 500 000	1 000	1 100 000	1 100 000
LXI	Nederlandsch-Indisch Landsyndicaat.	Hilversum.	2 „ „ „ 55	24 Sept. „ „ 223	75 „	1 000 000	10 000	300 000	30 000
LXII	Algemeene Indische Rubber Plantage-maatschappij.	Amsterdam.	2 „ „ „ 55	a)					
LXIII	Rubber-, Thee- en Koffie-cultuuronderneming Lebak-Parai.	Id.	2 „ „ „ 55	24 „ „ „ 223	50 „	145 000	500	145 000	145 000
LXIV	Maatschappij tot exploitatie van den Pintsch Brander.	Utrecht.	2 „ „ „ 55	1 Oct. „ „ 235	25 „	10 000	500	10 000	10 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte* der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1910 te storten bedrag.
LXV	Langsar-Landsyndicaat.	Amsterdam.	7 Sept. 1910 nº. 151	27 Sept. 1910 nº. 225	75 jaren.	f 500 000	f 1 000	f 300 000	f 300 00
LXVI	Droogdok-maatschappij Soerabaja.	Id.	7 „ „ „ 151	15 Oct. „ „ 241	50 „	1 000 000	1 000	500 000	500 00
LXVII	Insulinde Cultuursyndicaat.	Id.	12 „ „ „ 61	5 „ „ „ 232	75 „	1 500 000	1 000	1 000 000	1 000 00
LXVIII	Mijnbouwmaatschappij Salida.	's-Gravenhage.	12 „ „ „ 61	5 Nov. „ „ 259	75 „	2 400 000	120	1 800 000	600 00
LXIX	Java-Bantam Cultuurmaatschappij (Société de Cultures Java-Bantam).	Amsterdam.	22 „ „ „ 144	15 Oct. „ „ 241	75 „	500 000	250	250 000	62 50
LXX	Nederlandsch-Indische Cultuur- en handelmaatschappij S. O. S.	's-Gravenhage.	22 „ „ „ 144	11 „ „ „ 237	30 „	100 000	1 000	100 000	100 00
LXXI	Bantardawa Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	27 „ „ „ 71	15 „ „ „ 241	70 „	960 000	1 000	960 000	960 00
LXXII	Nederlandsch-Indische Import- en Exportmaatschappij Atlantic.	Id.	27 „ „ „ 71	1 Nov. „ „ 255	50 „	200 000	500	65 000	65 00
LXXIII	Midden-Sumatra Exploratiemaatschappij.	Amsterdam.	5 Oct. „ „ 53	25 Oct. „ „ 249	75 „	1 200 000	1 000	360 000	90 00
LXXIV	Tempeh Cultuurmaatschappij.	's-Gravenhage.	13 „ „ „ 39	29 „ „ „ 253	75 „	1 000 000	5 000	—	—
LXXV	Preanger Thee-maatschappij.	Id.	13 „ „ „ 39	14 „ „ „ 240	75 „	180 000	1 000	80 000	80 00
LXXVI	Cultuurmaatschappij Manoewoenmoekti.	Id.	19 „ „ „ 104	8 Nov. „ „ 261	75 „	600 000	1 000	600 000	600 00
LXXVII	Cultuurmaatschappij Kadhirodjo.	Rotterdam.	25 „ „ „ 42	3 Dec. „ „ 283	30 „	600 000	1 000	600 000	600 00
LXXVIII	Landbouwmaatschappij Tjibarennó.	Amsterdam.	25 „ „ „ 42	22 Nov. „ „ 273	75 „	500 000	500	120 000	110 00
LXXIX	Handel- en cultuurmaatschappij Pontianak.	Rotterdam.	25 „ „ „ 42	a)					
LXXX	Cultuurmaatschappij De Vereenigde Rubberlanden.	's-Gravenhage.	2 Nov. „ „ 100	22 „ „ „ 273	68 „	800 000	1 000	200 000	200 00
LXXXI	Maatschappij voor aëro- en hydroplanie Robur (Maatschappij voor lucht- en watervervoer Robur).	Amsterdam.	17 „ „ „ 45	13 Dec. „ „ 291	8 „	75 000	500	15 000	15 00
LXXXII	Batangara Cultuurmaatschappij.	's-Gravenhage.	30 „ „ „ 76	a)					
LXXXIII	Maatschappij Palembang (Land-, hout- en mijnsyndicaat).	Amsterdam.	30 „ „ „ 76	13 Jan. 1911 „ 11	75 „	1 000 000	1 000	500 000	500 00
LXXXIV	Sabang Rubbermaatschappij.	Id.	6 Dec. „ „ 51	11 „ „ „ 9	70 „	60 000	1 000	60 000	60 00
LXXXV	Maatschappij voor den handel in gloeilichtkousjes en in alle soorten verlichtingsartikelen, voorheen firma Patent Ross.	Utrecht.	6 „ „ „ 51	17 „ „ „ 14	25 „	50 000	500	30 000	30 00
LXXXVI	Cultuurmaatschappij Wanoewa.	Amsterdam.	13 „ „ „ 86	13 „ „ „ 11	75 „	600 000	1 000	120 000	120 00
LXXXVII	De Industriëele Handelsvereeniging.	's-Gravenhage.	13 „ „ „ 86	12 „ „ „ 10	30 „	100 000	1 000	100 000	10 00
LXXXVIII	Cultuurmaatschappij Padang.	Rotterdam.	20 „ „ „ 30	17 „ „ „ 14	75 „	600 000	1 000	300 000	300 00
LXXXIX	Medini Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	20 „ „ „ 30	20 „ „ „ 17	70 „	600 000	1 000	120 000	120 00
LXL	Djaejan Rubbermaatschappij.	Id.	27 „ „ „ 62	23 „ „ „ 19	62 „	30 000	50	30 000	27 50

II. Aantal huwelijken in 1910 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen die aldaar aan een verschillend recht zijn onderworpen. *a*)

Ressort van den raad van justitie te:	Huwelijken tusschen — Europeesche mannen en inlandsche (niet-Christen-) vrouwen.	Europeesche mannen en inlandsche (Christen-) vrouwen.	Europeesche mannen en Chineesche (niet-Christen-) vrouwen.	Europeesche mannen en Chineesche (Christen-) vrouwen.	Europeesche vrouwen en inlandsche (of met dezen gelijk gestelde) mannen.	Totaal.
Batavia	32	13	10	3	—	58
Semarang	25	14	3	1	6	49
Soerabaja	18	12	—	1	3	34
Padang	6	2	1	—	—	9
Makasser	3	22	2	—	4	31
Medan	4	2	1	—	—	7
Totalen	88	65	17	5	13	188
Over 1909 waren de totalen	84	69	15	4	16	188

a) Zie K. B. 29 Dec. 1896 (Ind. St. 1898 n°. 158), gewijzigd bij K. B. 19 Juli 1901 (Ind. St. n°. 348).

III. Aantal in 1910 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband. *a*)

Verleden binnen het ressort van den raad van justitie te:	Betreffende onderstaande oogstjaren. — Oogst van 1910.	Oogst van 1911.	Te zamen.	Betreffende onderstaande categorieën van ondernemingen. — Particuliere landen.	Huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.	Erfpachts- of huurondernemingen op gouvernementsgronden.	Andere ondernemingen.	Te zamen.	Betreffende onderstaande soort van oogsten. — Suikeroogsten.	Koffieoogsten.	Tabakoogsten.	Oogsten van andere producten of oogsten van gemengden aard. *b*)	Te zamen.
Batavia	4	—	4	—	—	4	—	4	—	—	—	4	4
Semarang	9	9	18	—	—	13	5	18	2	—	2	14	18
Soerabaja	10	10	20	—	—	5	15	20	14	5	1	—	20
Padang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Medan	10	—	10	—	—	—	10	10	—	—	10	—	10
Totalen	33	19	52	—	—	22	30	52	16	5	13	18	52
Over 1909 waren de totalen	20	25	45	—	6	17	22	45	10	5	17	13	45

a) Zie K. B. 24 Jan. 1886 (Ind. St. n°. 57).

b) Voor zooveel de oogsten van gemengden aard tevens een der in de drie voorafgaande kolommen genoemde producten omvatten, is in de bedoelde kolommen van de betrekkelijke akten *geen* melding gemaakt.

IV. Aantal in 1910 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
A. Op ult. 1909 AANHANGIGE FAILLISSEMENTEN.						
Op ult. 1909 aanhangige faillissementen sedert meer dan 3 jaar	12	40	5	6	4	67
„ „ „ 2 „	17	38	4	8	1	68
„ „ „ 1 „	20	39	10	1	4	74
„ „ „ 6 maanden	8	15	1	2	2	28
„ 6 maanden of minder	16	33	5	4	2	60
Totalen	73	165	25	21	13	297
Onder de boedels bevonden er zich:						
met een *passief* van minder dan f 2 500	9	14	9	—	—	32
„ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	37	18	3	1	—	59
„ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	11	36	5	3	1	56
„ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	6	46	4	6	—	62
„ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	6	20	1	4	2	33
„ „ „ „ „ „ 50 000	4	31	3	6	10	54
Te zamen	73	165	25	*a*) 20	13	*b*) 296
en met een *actief* van minder dan f 2 500	54	56	14	3	3	130
„ „ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	4	33	4	1	1	43
„ „ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	7	21	2	3	1	34
„ „ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	6	27	2	6	2	43
„ „ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	1	14	1	4	4	24
„ „ „ „ „ „ „ 50 000	1	11	2	4	2	20
Te zamen	73	*c*) 162	25	21	13	*d*) 294
Bij het einde van 1910 waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 14) door accoord	—	2	—	1	—	3
„ vereffening	22	37	8	4	4	75
„ tenietdoening van de faillietverklaring	—	—	—	—	—	—
„ opheffing van het faillissement	7	14	4	—	—	25
Te zamen	29	53	12	5	4	103
en bleven dus *onbeëindigd*	44	112	13	16	9	194
Totalen als boven	73	165	25	21	13	297

a) 1 minder dan het getal aanhangige faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen passief was.

b) 1 minder dan het getal aanhangige faillissementen (zie noot *a*).

c) 3 minder dan het getal aanhangige faillissementen, omdat in 3 dezer boedels geen actief was.

d) 3 minder dan het getal aanhangige faillissementen (zie noot *c*).

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
B. In 1910 ONTSTANE FAILLISSEMENTEN.						
In 1910 ontstane faillissementen. { op eigen aangifte van den schuldenaar	25	70	12	4	—	111
„ vordering van de schuldeischers	10	21	5	2	1	39
„ „ van het openbaar ministerie	—	—	—	—	—	—
Totalen	35	91	17	*e*) 6	1	*f*) 150
Onder de boedels bevonden er zich:						
met een *passief* van minder dan f 2 500	11	19	8	—	—	38
„ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	16	19	2	—	—	37
„ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	5	16	4	—	—	25
„ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	2	13	1	1	1	18
„ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	—	9	1	1	—	11
„ „ „ „ „ „ 50 000	1	13	—	3	—	17
Te zamen	35	*g*) 89	*h*) 16	*i*) 5	1	*j*) 146
en met een *actief* van minder dan f 2 500	32	58	11	—	—	101
„ „ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	2	2	1	1	—	6
„ „ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	1	7	2	—	—	10
„ „ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	—	8	—	1	1	10
„ „ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	—	7	—	2	—	9
„ „ „ „ „ „ „ 50 000	—	3	1	1	—	5
Te zamen	35	*k*) 85	*l*) 15	*m*) 5	1	*n*) 141
Bij het einde des jaars waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 14) { door accoord	1	4	—	—	—	5
„ vereffening	—	1	—	—	—	1
„ tenietdoening van de faillietverklaring	—	1	2	2	—	5
„ opheffing van het faillissement	10	25	7	—	—	42
Te zamen	11	31	9	2	—	53
en bleven dus *onbeëindigd*	24	60	8	4	1	97
Totalen als boven	35	91	17	6	1	150

e) In 5 gevallen behoorden de firmanten niet tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking.

f) Naar hun bedrijf waren de gefailleerden te verdeelen als volgt: 14 landsdienaren, 2 gepensionneerde ambtenaren, 30 particulieren, 2 handelsgeëmployeerden, 1 pensionhoudster, 2 aannemers, 1 landbouwer, 33 kleinhandelaren, 3 waronghouders, 2 koelies, 1 landbouwondernemer, 25 kooplieden, 1 kassier, 1 commissiekantoor (firma), 1 verzekeringmaatschappij (naamlooze vennootschap), 1 teekenaar, 3 handelmaatschappijen (firma's), 1 handelmaatschappij in lijnwaden (firma), 1 handelmaatschappij in ijzer, glas- en aardewerk (firma), 2 assistenten van landbouwondernemingen, 1 opzichter, 1 bankwerker, 1 werkman, 2 hoofdtandils, 1 tandil, 1 groentenplanter, 1 ossendrijver, 1 handelaar in provisiën en dranken, 8 handelaren in lijnwaden, 2 handelaren in visch, 1 handelaar in rijst, 1 handelaar in bamboehoeden en 2 handelaren in verfwaren.

g) 2 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen passief was, terwijl van 1 boedel de balans nog niet was opgemaakt.

h) 1 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen passief was.

i) 1 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat van 1 dezer boedels de balans nog niet was opgemaakt.

j) 4 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *g*, *h* en *i*).

k) 6 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 6 dezer boedels geen actief was.

l) 2 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 2 dezer boedels geen actief was.

m) 1 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat van 1 dezer boedels de balans nog niet was opgemaakt.

n) 9 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *k*, *l* en *m*).

OMSCHRIJVING.	Faillissementen vóór 1910 aangebracht.						Faillissementen in 1910 aangebracht.					
	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
C. In 1910 beëindigde faillissementen.												
In 1910 beëindigde faillissementen (zie A en B) . .	29	53	12	5	4	103	11	31	9	2	—	53
De afloop was aldus:												
Boedels waarin de *preferente* schuldeischers ten volle werden voldaan: bij accoord . .	—	2	—	1	—	3	1	3	—	—	—	4
idem: bij vereffening	18	28	5	3	4	58	—	1	—	—	—	1
Te zamen . . .	18	30	5	4	4	61	1	4	—	—	—	5
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers werd uitgekeerd: minder dan 10 % bij accoord . .	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1
minder dan 10 % bij vereffening	6	27	3	2	2	40	—	—	—	—	—	—
van 10 tot 25 „ bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
van 10 tot 25 „ bij vereffening	3	3	1	1	1	9	—	—	—	—	—	—
„ 25 „ 50 „ bij accoord . .	—	1	—	1	—	2	—	1	—	—	—	1
„ 25 „ 50 „ bij vereffening	1	2	1	—	1	5	—	1	—	—	—	1
„ 50 „ 75 „ bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 50 „ 75 „ bij vereffening	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij vereffening	8	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—
Alzoo . . . bij accoord . .	—	2	—	1	—	3	1	3	—	—	—	4
Alzoo . . . bij vereffening	18	32	5	3	4	62	—	1	—	—	—	1
Te zamen . . .	18	34	5	4	4	65	1	4	—	—	—	5
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers niets werd uitgekeerd o).	7	7	1	1	—	16	7	10	1	—	—	18
Totalen als boven . . .	p)25	q)41	r) 6	5	4	s) 81	t) 8	u)14	v) 1	w)—	—	x)23
Boedels waarin de *kosten* van het faillissement (het loon der weeskamers) in verhouding tot het *actief* bedroegen . . . . . . minder dan 10 %	15	24	4	2	3	48	1	4	—	—	—	5
van 10 tot 20 „	2	10	2	1	1	16	—	—	—	—	—	—
„ 25 „ 50 „	3	1	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—
„ 50 „ 75 „	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „	4	6	—	—	—	10	7	10	1	—	—	18
Totalen als boven . . .	p)25	q)41	r) 6	5	4	s) 81	t) 8	u)14	v) 1	w)—	—	x)23

o) In de 34 faillissementen, welker vereffening voor de concurrentie schuldeischers niets overliet, was hiervan in 16 gevallen (7 Europeanen, 7 Chineezen, 1 andere vreemde oosterling en 1 firma) de oorzaak dat de baten niet eens toereikend waren om de kosten te dekken en in 18 gevallen (7 Europeanen, 10 Chineezen en 1 andere vreemde oosterling) dat de boedels geen baten tot dekking der kosten hadden.

p) 4 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

q) 12 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

r) 6 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

s) Zie de noten p, q en r.

t) 3 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

u) 16 faillissementen werden opgeheven en 1 faillissement werd teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

v) 6 faillissementen werden opgeheven en 2 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

w) 2 faillissementen werden teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

x) Zie de noten t, u, v en w.

V. Uitkomsten over 1910 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

WEES- EN BOEDELKAMER TE	Inkomsten voor den lande.			Rente gedurende het beheerjaar gekweekt. *a)*	Kosten met opzicht tot de in massa uitgezette gelden gemaakt.	Verliezen op de uitzettingen geleden.	Kapitalen waarover rente was uit te keeren. *b)*	Rente over het beheerjaar aan geadministreerden te goed-gedaan (4½%)
	Beheer-loon.	Leges.	Te zamen.					
Batavia	f 22 356	f 14 830	f 37 186	f 159 590	f 40	—	f 2 881 650	f 129 674
Semarang . . .	13 966	14 179	28 145	93 812	166	—	2 149 330	96 720
Soerabaja. . . .	25 421	14 174	39 595	96 668	411	f 1 267	2 202 272	99 102
Padang	1 922	1 504	3 425	14 460	20	71	291 082	13 099
Makasser. . . .	8 551	. 3 700	12 252	7 287	16	—	221 477	9 966
Medan.	2 939	4 193	7 132	1 797	—	—	32 117	1 445
Te zamen . .	f 75 155	f 52 580	f 127 735	f 373 614	f 653	f 1 338	f 7 777 928	f 350 006
Over 1909 waren de cijfers . . .	f 99 696	f 59 292	f 158 988	f 451 235	f 541	f 27 705	f 7 485 163	f 374 258

AANMERKINGEN.

a) Hierbij is op te merken, dat elke wees- en boedelkamer, die van een zustercollege kapitalen ter uitkeering ontvangt, de daarmede gekweekte rente verantwoordt alsof die verkregen was van eigen kapitalen.

b) Alles berekend over een vol jaar. In verband daarmede zijn de kapitalen, ter zake waarvan slechts over 9, 6 of 3 maanden rente was uit te keeren, tot 75, 50 en 25 % van hun bedrag in rekening gebracht.

VI. Statistiek betreffende de in 1910 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

GEWESTEN.	Behandeld door den politierechter.						Behandeld door den landraad.						Totaal-generaal.	
	Aantal zaken			Aantal beklaagden.			Aantal zaken			Aantal beklaagden.				
	die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	die gevolgd zijn door vrijspraak.	Totaal.	Veroordeeld.	Vrijgesproken.	Totaal.	die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	die gevolgd zijn door vrijspraak.	Totaal.	Veroordeeld.	Vrijgesproken.	Totaal.	Aantal zaken.	Aantal beklaagden.
Bantam	122	7	129	214	31	245	4	8	12	5	19	24	141	269
Batavia	190	33	223	292	85	377	24	33	57	41	59	100	280	477
Preanger-Regentschappen.	103	8	111	132	26	158	5	—	5	6	1	7	116	165
Cheribon	26	21	47	39	37	76	6	—	6	12	2	14	53	90
Pekalongan	19	10	29	24	27	51	21	1	22	43	9	52	51	103
Semarang.	17	6	23	34	11	45	11	4	15	10	17	27	38	72
Rembang	—	—	—	—	—	—	8	2	10	28	7	35	10	35
Soerabaja.	13	1	14	14	14	28	23	33	56	26	63	89	70	117
Pasoeroean	44	18	62	48	67	115	196	94	290	272	128	400	352	515
Besoeki	—	—	—	—	—	—	47	17	64	98	41	139	64	139
Banjoemas	52	8	60	89	22	111	25	11	36	41	19	60	96	171
Kedoe	5	1	6	8	2	10	16	3	19	22	7	29	25	39
Djokjakarta	17	7	24	22	9	31	11	3	14	14	12	26	38	57
Soerakarta	12	7	19	29	6	35	38	6	44	68	7	75	63	110
Madioen	26	7	33	33	20	53	13	9	22	26	22	48	55	101
Kediri	1	5	6	2	12	14	16	17	33	28	36	64	39	78
Madoera	48	27	75	53	77	130	284	238	522	513	572	1 085	597	1 215
Totalen voor Java en Madoera . .	695	166	861	1 033	446	1 479	748	479	1 227	1 253	1 021	2 274	2 088	3 753
Over 1909 waren de cijfers. . . .	672	182	854	969	445	1 414	585	383	968	935	853	1 788	1 822	3 202

VII. Aantal gevallen waarin in 1910 door den Gouverneur-Generaal gratie of remissie van straf aan veroordeelden is verleend.

Aard der straffen, waarvan gratie of remissie is verleend.	Europeanen.	Chineezen.	Arabieren.	Inlanders.	Totaal.
Doodstraf *a*)	—	—	—	*b*) 5	5
Tuchthuisstraf	9	—	—	—	9
Detentie	*c*) — (11)	—	—	— (3)	— (14)
Ten arbeidstelling aan de publieke werken	—	27	—	43	70
Verbeurdverklaring van goederen	—	3	—	4	7
Gevangenis	9 (8)	1	—	6 (7)	16 (15)
Dwangarbeid in en buiten den ketting	—	245	8	3 324	*d*) 3577
Verbanning	—	—	—	14	14
Wegzending naar een oord van ballingschap	—	—	—	3	3
Geldboete	5 (3)	21	3	21 (1)	50 (4)
Provoost	*e*) 3	—	—	—	3
Totaal	26 (22)	297	11	3 420 (11)	*f*) 3 754 (33)
In 1909 waren de cijfers	67 (39)	558	8	6 658 (16)	7 291 (55)

a) In 1910 is de doodstraf *voltrokken* aan 4 inlanders.

b) Van deze gegratieerden waren er 2 veroordeeld wegens moord, 2 wegens doodslag gevolgd door diefstal en 1 wegens het aansporen tot moord en tot gewapend verzet.

c) De cijfers tusschen ( ) vermeld, wijzen afzonderlijk het aantal militaire veroordeelden aan.

d) Voor zooveel aan een deel dezer veroordeelden geheele kwijtschelding dan wel remissie van straf is verleend, geschiedde dit ten opzichte van 48 inlanders en 2 Chineezen als belooning voor bewezen buitengewone diensten.

e) Leden van de schutterij.

f) Aan 3345 dezer veroordeelden (26 Europeanen, 239 Chineezen en 3080 inlanders) viel gratie of remissie van straf ten deel ter gelegenheid van de viering van den geboortedag van H. M. de Koningin.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1906 t/m 1910 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië, en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

LANDAARDEN.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
A. Verleende vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden.					
Nederlanders	106	204	146	143	143
Duitschers	16	41	26	44	38
Engelschen	27	32	38	39	44
Schotten	—	1	—	3	—
Europeesche Britsche onderdanen uit Britsche koloniën	—	1	4	—	—
Franschen	5	6	8	23	4
Belgen	3	4	1	2	4
Zwitsers	2	8	7	8	7
Italianen	2	2	1	1	—
Oostenrijkers	7	2	—	4	5
Rumeniërs	—	1	—	—	—
Russen	2	3	3	2	1
Denen	—	2	—	3	3
Noren	1	1	—	—	—
Spanjaarden	1	—	—	—	—
Portugeezen	1	—	—	—	1
Grieken	3	—	3	—	—
Turken	2	1	—	2	1
Armeniërs	6	5	8	7	2
Persen	2	—	1	—	—
Manillareezen	—	—	1	—	—
Transvalers	1	1	—	—	—
Amerikanen	—	4	11	2	4
Canadeezen	—	—	—	—	4
Australiërs	—	7	4	3	1
Japanners	12	24	16	54	40
Totalen	199	350	278	340	302
Oostersche vreemdelingen.					
Chineezen	642	1 207	644	1 143	942
Arabieren	75	111	69	58	40
Andere oostersche vreemdelingen	85	130	45	61	30
Totalen	802	1 448	758	1 262	1 012
B. Geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	1	—	1	1	1
Chineezen	24	41	28	32	20
Arabieren	2	7	3	4	4
Andere oostersche vreemdelingen	2	2	1	2	3
Totalen	29	50	33	39	28
C. In beraad gehouden verzoeken om vergunning tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	6	1	5	6	3
Chineezen	193	618	322	227	198
Arabieren	16	39	47	39	36
Andere oostersche vreemdelingen	14	7	35	10	12
Totalen	229	665	409	282	249

IX. Numerieke opgaven over 1910 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-Ind[ië]

GEWESTEN.	Aantal personen, aan wie in 1910 eene toelatingskaart is verleend.				is geweigerd.			
	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
Java en Madoera.								
Bantam	4	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	752	3755	253	83	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	1	—	—	—	—	—	—	—
Cheribon	10	151	9	19	—	—	—	—
Pekalongan	8	17	—	—	—	—	—	—
Semarang	153	1183	—	12	—	—	—	—
Rembang	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	588	1632	124	202	—	1	—	—
Pasoeroean	3	—	—	—	—	—	—	—
Besoeki	2	10	—	—	—	—	—	—
Banjoemas	1	—	19	—	—	—	—	—
Kedoe	—	—	—	—	—	—	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	—	—	—
Madioen	—	—	—	—	—	—	—	—
Kediri	20	—	—	—	—	—	—	—
Madoera	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	1542	6748	405	316	—	1	—	—
Buitenbezittingen. *b)*								
Sumatra's Westkust	42	290	4	23	—	—	—	—
Tapanoeli	18	54	—	6	—	—	—	—
Benkoelen	35	63	—	4	—	—	—	—
Lamponsche districten	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	44	1 099	8	66	—	—	—	—
Djambi	7	15	—	13	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra *c)*	278	13 484	1	31	2	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	49	1 130	16	136	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	99	363	—	14	2	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	56	2 121	—	17	—	—	—	—
Billiton	7	514	—	7	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	80	2 605	21	92	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	82	627	33	173	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	63	753	2	23	—	—	—	—
Menado	44	165	4	4	—	—	—	—
Amboina	319	216	2	1	—	—	—	—
Ternate	1	16	—	2	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	17	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	84	9	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	7	161	8	40	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	1248	23 760	108	652	4	—	—	—
„ „ Java en Madoera	1542	6 748	405	316	—	1	—	—
Algemeene totalen in 1910	2790	30 508	513	968	4	1	—	—
Over 1909 waren de cijfers:								
Java en Madoera	1409	4 488	342	274	—	—	—	—
Buitenbezittingen	872	21 129	69	482	1	—	—	—
Algemeene totalen in 1909	2281	25 617	411	756	1	—	—	—

a) Zie Ind. St. 1872 n°. 38, gewijzigd bij Ind. St. 1881 n°. 226, 1890 n°. 186 en 1902 n°. 100; Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489.

b) In de gewesten, voor welke zoogenaamde koelie-ordonnantiën zijn uitgevaardigd, behoeven de werklieden, voor ondernemingen van land- en mijnbouw of nijverheid aangebracht, geen toelatingskaart, omdat voor hen de werkovereenkomst, voor zoolang deze wordt nageleefd, als toelating geldt; vgl. Ind. St. 1892 n°. 138 (art. 5) en 1896 n°. 161. De zoodanigen zijn dus in dit overzicht niet medegerekend.

Isch- Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen. *a*)

	Aantal personen, aan wie in 1910 eene vergunning tot vestiging is verleend.				Aantal personen, aan wie in 1910 eene vergunning tot vestiging is geweigerd.				Aantal personen, wier verzoek om vergunning tot vestiging in 1910 in beraad is gehouden.				Aantal personen, die in 1910 krachtens art. 5 van Ind. St. 1872 n°. 38 of art. 4 van Ind. St. 1872 n°. 40 uit Ned.-Indië vertrokken of verwijderd zijn.			
…lere …mde …ter- …gen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—
—	48	48	6	2	—	—	—	—	—	20	10	1	—	47	—	—
—	26	20	—	11	—	—	—	—	—	—	4	5	—	—	—	—
—	1	4	5	2	—	—	—	—	—	2	9	—	—	1	—	—
—	3	6	—	—	—	—	—	—	—	4	9	—	—	—	—	—
—	11	18	—	1	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—
—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
—	40	103	6	—	—	—	—	—	2	31	—	2	—	—	—	—
—	5	23	—	3	—	—	—	—	1	3	3	3	—	—	—	—
—	8	18	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—
—	6	66	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	40	—	—	—	—	—	—	—	79	—	—	—	—	—	—
—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
—	4	29	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	160	414	17	21	—	—	—	—	3	183	35	11	—	51	—	—
—	2	7	1	2	—	5	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—
—	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	39	—	—	—	1	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	21	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	42	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—
—	5	43	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	15	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	16	402	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
—	5	24	8	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—
—	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	11	1	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	1	—	—	3	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—
—	142	540	23	9	1	20	4	3	—	15	1	1	—	44	—	—
—	160	414	17	21	—	—	—	—	3	183	35	11	—	51	—	—
—	302	954	40	30	1	20	4	3	3	198	36	12	—	95	—	—
—	217	330	28	27	—	—	—	—	5	208	38	5	—	17	2	2
—	123	813	30	34	1	32	4	2	1	19	1	5	2	45	—	—
—	340	1143	58	61	1	32	4	2	6	227	39	10	2	62	2	2

a) Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489, werkt niet in de residentie Oostkust van Sumatra; aldaar geldt eene bijzondere regeling, welke echter alleen betrekking heeft tot Chineezen (Ind. St. 1892 n°. 138, gewijzigd bij Ind. St. 1893 n°. 36).

X. Statistiek der gedurende 1909 in de registers van den burgerlijken stand *a)* in Nederlandsch-Indië

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen.				Aantal *onwettige* geborenen.				Aantal *erkende* kinderen				Aantal *gewettigde* kinderen				Huwelijken.				In 1909 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden	
			Levenloos aangegevenen.				Levenloos aangegevenen.		in 1909 geboren.		in vorige jaren geboren.		in 1909 geboren.		in vorige jaren geboren.				Huwelijken buitenslands gesloten			
	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	in 1909.	in vorige jaren.	van 1909.	van vorige jaren.
Java en Madoera.																						
Bantam	3	3	—	—	—	—	—	—	2	1	6	6	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Batavia.	295	296	6	4	9	11	—	1	28	23	54	39	4	5	5	8	204	18	2	—	13	1
Preanger-Regentschappen	87	92	3	5	10	10	1	—	15	22	24	30	2	3	11	16	55	14	—	—	3	2
Cheribon	11	13	1	—	1	—	—	—	—	1	3	1	—	—	6	5	6	5	—	1	—	—
Pekalongan	34	29	1	—	1	4	—	—	6	3	15	19	—	—	2	3	18	1	—	—	3	—
Semarang	182	142	5	5	27	22	—	—	34	35	50	58	4	3	19	15	128	15	2	—	16	1
Rembang	22	15	—	—	2	1	1	1	2	—	7	2	1	—	1	—	6	2	—	—	—	—
Soerabaja	217	186	1	—	14	18	—	—	8	6	41	46	2	3	3	3	129	10	1	—	20	3
Pasoeroean	82	69	1	—	14	7	1	1	9	2	33	18	—	—	9	4	60	8	—	—	6	—
Besoeki	36	25	—	1	3	4	—	1	2	4	9	4	1	1	6	7	11	2	1	—	—	—
Banjoemas	14	19	—	1	1	1	1	—	2	—	7	3	—	1	—	—	7	7	—	—	—	—
Kedoe	49	46	—	1	—	2	—	—	5	—	14	19	—	2	18	17	25	10	—	—	—	—
Djokjakarta	45	33	2	—	10	1	—	1	13	9	19	16	—	1	1	1	42	5	—	—	4	1
Soerakarta	40	38	2	1	6	5	1	—	4	5	21	34	—	—	3	7	32	5	—	1	2	2
Madioen	23	25	—	—	3	2	—	—	4	4	9	10	—	—	2	—	10	3	—	1	—	—
Kediri	51	39	1	1	3	7	—	—	6	4	16	10	2	1	8	4	32	3	—	—	2	—
Madoera	7	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera .	1198	1078	23	19	104	95	5	5	141	119	328	316	16	20	94	90	769	111	6	3	69	10
	2 318				209				904				220				889				79	
Over 1908 waren de cijfers	1090	1063	34	31	121	98	8	5	141	118	356	334	10	15	99	98	739	111	10	4	62	18
	2 218				232				949				222				864				80	

a) De opgaven hebben dus alleen betrekking op Europeanen en met dezen gelijkgestelden (ook militairen) en tot die inlandsche Christenen, die zich aan de voorschriften omtrent het houden van de registers van den burgerlijken stand hebben onderworpen.

b) Van 5 dezer was de geboorteplaats en van de 6 anderen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

c) Van deze personen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

d) Van deze personen was de geboorteplaats onbekend.

c) Van dezen persoon was de geboorteplaats onbekend.

f) Van 4 dezer was de geboorteplaats en van de 5 anderen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

g) Van dezen persoon waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

ndië gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

09 reven eidin- arvan issen ken- van orige aren.	STERFGEVALLEN. In Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar. M.	V.	2—10 jaar. M.	V.	10—20 jaar. M.	V.	20—40 jaar. M.	V.	40—60 jaar. M.	V.	60 jaar en daar boven. M.	V.	Te zamen. M.	V.	Buiten Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar. M.	V.	2—10 jaar. M.	V.	10—20 jaar. M.	V.	20—40 jaar. M.	V.	40—60 jaar. M.	V.	60 jaar en daar boven. M.	V.	Te zamen. M.	V.	Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren. M.	V.	Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	Bantam.
1	23	20	14	9	12	4	19	19	25	19	23	11	116	82	—	—	—	—	3	1	25	6	15	2	14	3	57	12	*b)* 11	*c)* 2	280	Batavia.
2	13	15	6	—	—	1	7	6	7	4	6	8	39	34	—	—	—	—	1	—	3	4	7	3	9	1	20	8	*d)* 2	*e)* 1	104	Preanger-Regentsch.
—	—	1	1	—	—	—	2	1	4	2	—	3	7	7	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	16	Cheribon.
—	11	—	—	1	—	1	4	1	5	3	5	3	25	9	—	—	—	—	—	—	5	—	1	2	3	—	9	2	—	—	45	Pekalongan.
1	37	25	6	11	5	5	18	11	24	11	10	14	100	77	—	—	—	—	2	—	9	2	10	1	11	3	32	6	*f)* 9	*g)* 1	225	Semarang.
—	6	2	—	—	—	1	1	1	4	2	3	—	14	6	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	22	Rembang.
3	41	35	8	9	6	4	27	18	26	27	10	20	118	113	1	—	—	—	—	3	14	1	17	1	7	4	39	9	*g)* 1	—	280	Soerabaja.
—	15	7	4	5	2	3	16	4	12	13	5	9	54	41	—	—	—	—	—	—	1	1	10	1	6	4	17	6	*c)* 2	*g)* 1	121	Pasoeroean.
—	5	8	4	—	3	—	5	2	3	2	6	1	25	14	—	—	—	—	—	—	5	1	5	—	2	—	12	1	*c)* 3	*g)* 1	56	Besoeki.
—	1	2	—	3	1	—	—	2	3	3	1	1	8	9	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	19	Banjoemas.
—	7	9	4	1	2	2	5	2	4	—	3	5	25	19	—	—	—	—	—	—	—	1	10	1	2	—	12	2	—	—	58	Kedoe.
1	5	9	—	2	—	2	4	2	4	3	8	6	21	24	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	3	—	5	2	—	—	52	Djokjakarta.
2	7	9	2	—	4	2	1	5	8	5	3	3	25	24	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	3	—	7	—	—	—	56	Soerakarta.
—	8	10	—	—	1	1	5	3	4	2	—	1	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	4	—	—	—	39	Madioen.
—	5	5	2	—	2	3	4	3	7	—	1	2	21	13	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	*e)* 1	*e)* 1	37	Kediri.
—	2	—	—	2	—	2	2	1	2	—	1	1	6	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	Madoera.
10	187	158	51	43	38	32	120	81	142	97	87	88	625	499	1	—	—	—	6	4	65	19	86	11	62	15	220	49	29	7	1429	
18	207	151	48	44	34	27	88	83	140	101	105	93	622	499	1	2	2	1	7	—	79	12	99	4	80	14	268	33	21	4	1447	

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1909 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1909 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1909 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1909 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Huwelijken. Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Huwelijken. Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in 1909.	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in vorige jaren.	In 1909 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van 1909.	In 1909 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van vorige jaren.	nc… ge… 2 ja… M.
Buitenbezittingen.																							
Sumatra's Westkust: Padangsche Benedenlanden .	37	25	1	—	4	1	1	—	5	—	6	5	1	—	2	4	16	2	—	—	3	—	11
Sumatra's Westkust: Padangsche Bovenlanden . .	19	18	1	—	4	1	—	—	1	2	8	7	—	—	5	2	8	2	—	—	1	—	6
Tapanoeli	18	14	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Benkoelen	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1
Lamp. districten . .	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Palembang	15	21	—	—	2	—	—	—	3	2	3	7	—	—	—	2	2	1	1	1	—	—	—
Djambi	4	2	—	—	2	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	42	55	3	—	7	—	1	—	5	2	13	11	—	—	2	2	7	2	10	2	—	—	6
Atjeh en onderh. . .	33	25	1	4	8	7	—	—	17	16	5	4	5	—	3	10	9	8	—	—	—	—	4
Riouw en onderh. .	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Banka	10	8	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—
Billiton.	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	8	8	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	2	3	—	—	—	1	1	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	29	22	—	—	3	2	1	—	4	6	1	1	2	—	4	1	17	6	1	—	—	—	6
Celebes en onderhoorigheden	36	50	1	1	4	4	—	2	6	9	8	14	—	—	—	—	17	6	—	1	2	—	10
Menado: Minahasa, enz. / Gorontalo . .	28	28	—	1	4	1	—	—	3	1	10	5	1	—	7	13	4	10	—	—	—	—	5
Amboina	35	30	—	3	9	2	—	—	2	5	5	3	1	1	2	—	4	11	—	—	—	—	10
Ternate en onderhoorigheden	9	7	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—
Timor en onderh.. .	3	2	—	—	1	—	—	—	2	1	3	4	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	2
Bali en Lombok . .	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Zuid-Nieuw-Guinea .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen .	334	335	8	9	48	22	3	2	53	52	70	67	10	1	26	41	104	55	13	5	7	1	63
	686				75				242				78				177				8		
Over 1908 waren de cijfers	326	272	9	5	30	35	1	3	57	67	58	63	9	14	24	27	95	55	6	4	7	3	61
	612				69				245				74				160				10		

S T E R F G E V A L L E N.

In Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar. M.	V.	2—10 jaar. M.	V.	10—20 jaar. M.	V.	20—40 jaar. M.	V.	40—60 jaar. M.	V.	60 jaar en daar boven. M.	V.	Te zamen. M.	V.	Buiten Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar. M.	V.	2—10 jaar. M.	V.	10—20 jaar. M.	V.	20—40 jaar. M.	V.	40—60 jaar. M.	V.	60 jaar en daar boven. M.	V.	Te zamen. M.	V.	Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren. M.	V.	Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
11	1	—	—	—	—	—	1	7	1	3	3	21	6	—	—	—	—	2	1	3	—	1	—	1	—	7	1	c) 2	—	37	Sumatra's Westkust.
6	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	6	4	—	—	—	—	—	—	4	1	2	—	1	—	7	1	g) 1	—	19	
—	3	2	1	—	1	—	—	2	—	1	—	5	5	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	3	1	—	—	14	Tapanoeli.
1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	6	Benkoelen.
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	Lamp. districten.
—	2	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	1	4	—	1	—	—	—	5	1	—	—	12	Palembang.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Djambi.
6	3	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	11	7	—	—	—	—	—	1	9	4	7	—	—	—	16	5	—	—	39	Oostk. van Sumatra.
4	4	1	—	1	—	—	2	—	1	—	—	6	7	—	—	—	—	—	—	20	—	5	1	—	—	25	1	—	—	39	Atjeh en onderh.
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Riouw en onderh.
—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	Banka.
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Billiton.
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	4	Westerafdeeling van Borneo.
6	5	—	—	—	—	2	—	1	—	1	1	10	6	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	4	2	—	—	22	Zuider- en Oosterafdeel. v. Borneo.
10	13	5	2	1	—	6	2	4	1	1	—	27	18	—	—	—	—	—	1	9	—	2	—	—	—	11	1	—	—	57	Celebes en onderh.
5	5	—	2	—	—	1	1	3	—	2	2	11	10	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	4	—	—	—	25	Menado.
10	5	4	1	—	1	5	2	2	5	6	2	27	16	—	—	—	—	—	—	6	—	2	—	—	—	8	—	—	—	51	Amboina.
—	1	—	—	—	—	1	2	1	—	—	2	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	g) 1	—	9	Ternate en onderh.
2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	2	—	—	10	Timor en onderh.
2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	7	Bali en Lombok.
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	Zuid-Nieuw-Guinea
63	51	14	7	3	5	22	15	26	9	15	12	143	99	1	—	1	—	3	5	66	6	26	5	3	—	100	16	4	—	362	
61	46	8	8	3	3	18	20	18	12	9	17	117	106	1	1	—	—	3	8	76	14	13	2	9	3	102	28	1	—	354	

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1908, 1909 en 1910 in de gewesten der buit…

GEWESTEN.	GEREGISTREERDE…																					
	1908.																					
	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Amboineezen.	Dajaks.	Boegineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.
Sumatra's Westkust	—	493	603	5	—	—	—	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 168	—	169	114	—
Tapanoeli	—	214	578	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	792	—	270	206	—
Benkoelen	—	—	1 734	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	889	—	2 636	—	—	2 298	—
Lampongsche districten . . .	309	210	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	644	315	227	87	1
Palembang	—	590	117	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	132	—	843	—	457	75	6
Oostkust van Sumatra . . .	75	29 322	2 399	45	91	2	308	—	—	—	—	—	1 728	—	—	45 606	3	79 579	20	29 011	2 033	21
Atjeh en onderhoorigheden .	—	576	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	257	—	851	—	648	—	—
Riouw en onderhoorigheden .	—	789	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	754	—	1 543	—	1 114	371	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 037	—	4 037	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo .	—	39	76	7	—	4	76	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	206	—	35	173	7
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	75	2 701	846	11	—	2	—	—	19	—	—	6	2	190	—	1 123	10	4 985	22	3 078	57	14
Celebes en onderhoorigheden .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Menado	187	330	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	539	284	423	12	—
Ternate en onderhoorigheden .	—	13	—	—	—	4	—	—	—	213	—	—	—	—	1	—	—	231	—	116	21	—
Amboina.	—	651	168	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	—	—	1 041	—	—	—	—
Totalen . . .																		99 095				

a) Het aantal in 1910 overleden contract-koelies bedroeg in Sumatra's Westkust 22, Tapanoeli 91, Benkoelen 140, Lampongsche districten 94, Palembang 12, Oostkust van Sumatra 1829, Atjeh en onderhoorigheden 51, Riouw en onderhoorigheden 126, Banka 326, Billiton 75, Westerafdeeling van Borneo 19, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 303, Menado 39, Amboina 12 en Ternate en onderhoorigheden 1, of te zamen 3140.

der buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

D E CONTRACT-KOELIES IN

	1909.														1910. (a)															
Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Boegineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Saleiereezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Boegineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.
114	—	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	338	—	1 642	—	—	—	—	—	134	—	—	—	—	—	—	—	1 776
206	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—	—	504	—	216	312	—	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—	—	592
2 298	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	—	2 727	—	1 649	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	936	—	2 585
87	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	630	—	2 193	432	—	—	—	121	—	—	—	2	—	—	268	—	3 016
75	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	45	—	584	—	423	157	6	—	—	—	—	—	—	—	4	—	125	9	724
2 033	21	29	1	161	—	—	—	1 556	8	—	—	54 513	—	87 353	—	52 374	1 528	68	101	1	323	—	—	1	1 913	—	—	65 770	27	122 106
—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	157	—	816	—	1 430	62	—	—	324	—	—	—	—	—	—	—	189	—	2 005
371	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	619	—	2 104	—	2 362	734	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	879	—	3 975
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 472	—	4 472	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 127	—	14 127
173	7	—	4	29	—	—	—	—	—	—	—	20	—	268	—	84	61	40	—	1	381	—	—	—	—	—	—	228	—	795
57	14	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	778	234	4 184	178	2 156	239	22	—	—	—	—	1	19	—	—	—	1 336	112	4 063
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1	—	736	248	351	203	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	814
21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	—	—	—	195	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	36	—	—	136
—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	30	—	278	65	5	—	—	—	—	—	—	—	—	166	—	—	514
														104 941																157 253

XII. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juni 1910—ult. Mei 1911, met dispensatie van het daartegen bij Ind. St. 1887 nº. 8 uitgevaardigd verbod, verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen de Nederlandsche kolonie Suriname.

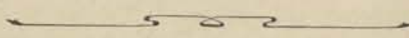
Datum en nummer van het Gouv. Bt. waarbij de vergunning is verleend.	De vergunning is verleend aan:	De vergunning is verleend ten behoeve van:	Plaats, waar de onderneming is gelegen.	Aantal inlanders tot het werven waarvan de vergunning is verleend.
1 Aug. 1910 nº. 15.	The Asiatic Petroleum Company Lim.	Eene tankinstallatie te Bagan Luar.	Wellesley (Straits Settlements).	33
12 Aug. 1910 nº. 43.	P. Wilson, administrateur der aan de Prye Rubber-and Coconut-Plantations Lim. behoorende landbouwonderneming Prye Estate.	Prye Estate.	Wellesley (Straits Settlements).	500
23 Aug. 1910 nº. 21.	Firma Diethelm en Co. te Saigon.	De rubberonderneming „La Société des caoutchoucs de l'Indo-Chine".	Phu-da-mot (Cochin-China).	500
21 Sept. 1910 nº. 14.	Den vice-consul van Frankrijk te Batavia.	Landbouwondernemingen in Nieuw-Caledonië.	Nieuw-Caledonië.	500
28 Oct. 1910 nº. 4.	D. W. Yonge, administrateur der Sungei Duri Rubber-Estate.	Sungei Duri Rubber-Estate.	Wellesley (Straits Settlements).	150
2 Nov. 1910 nº. 7.	Den „Conservator of forests" der Gefedereerde Maleische Staten.	De gouvernements-landbouwonderneming Kuala Tembeling.	Pahang.	100
11 Mrt. 1911 nº. 43.	H. Helder, procuratiehouder van The Borneo Company Lim.	Ondernemingen van The Borneo Company Lim.	Serawak.	400
31 Mrt. 1911 nº. 40.	F. Taynbel, beheerder der Pundut Rubber Estate.	Pundut Rubber Estate.	Straits Settlements.	350
5 April 1911 nº. 45.	Den vice-consul van Frankrijk te Batavia.	Landbouwondernemingen en ondernemingen van mijnbouw boven den grond in Nieuw-Caledonië.	Nieuw-Caledonië.	800
6 April 1911 nº. 41.	W. Duncan, hoofdadministrateur der Penang Sugar Estates Lim.	*a.* Caledonian Estate. *b.* Transkrian Estate.	Wellesley (Straits Settlements).	*a.* 1000 *b.* 200
27 April 1911 nº. 29.	F. W. Barker, plaatselijk agent der Ledbury Rubber Estates Lim.	Sione Estate.	Selangor.	200
27 April 1911 nº. 30.	H. de Z'Lancaster, administrateur der Kamuning Perak Rubber- & Tin-Company Lim.	Eene landbouwonderneming der Kamuning Perak Rubber- & Tin-Company Lim.	Perak.	500
27 April 1911 nº. 31.	H. E. Darly, administrateur der Bikam Rubber Estate Lim.	Eene landbouwonderneming der Bikam Rubber Estate Lim.	Perak.	250
9 Mei 1911 nº. 26.	F. W. Theobald, hoofdadministrateur der Borneo Proprietary Estates Lim.	Landbouwonderneming Telok Bukan Estate.	Britsch Noord-Borneo.	75
26 Mei 1911 nº. 8.	E. B. Skinner, administrateur der Kuala Lumpor Rubber Company Lim.	Landbouwondernemingen der Kuala Lumpor Rubber Company Lim.	Selangor.	1 000
29 Mei 1911 nº. 41.	Th. W. Maclean, beheerder der Kinatan (Borneo) Rubber Lim.	Landbouwondernemingen der Kinatan (Borneo) Rubber Lim.	Britsch Noord-Borneo.	300
30 Mei 1911 nº. 42.	John Lamb, beheerder der Bertam Estate.	Landbouwonderneming Bertam Estate.	Wellesley (Straits Settlements).	500

Bijlage E.

(Zie hoofdstuk J van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

betreffende eenige onderwerpen in betrekking staande tot het departement van BINNENLANDSCH BESTUUR, meerendeels over 1910.

I. Overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1910 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera.

Distributie van het organiek toegestaän controleerend personeel.

JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde: contro-leurs.	Aantal in dienst zijnde: adspirant-controleurs.
Bantam	5	1
Batavia	a) 9	a) 3
Preanger-Regentschappen	b) 13	a) 4
Cheribon	7	1
Pekalongan	10	a) 2
Semarang	13	3
Rembang	6	1
Soerabaja	12	c) 4
Pasoeroean	14	d) 5
Besoeki	6	e) 1
Banjoemas	3	a) 4
Kedoe	7	a) 5
Soerakarta	1	—
Madioen	5	—
Kediri	7	a) 2
Madoera	7	—
Op ult. 1910 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	125	36

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde: contro-leurs.	Aantal in dienst zijnde: adspirant-controleurs.
Sumatra's Westkust	f) 19	d) 5
Tapanoeli	a) 9	1
Benkoelen	f) 8	d) 3
Lampongsche districten	5	2
Palembang	15	a) 3
Oostkust van Sumatra	g) 12	h) 5
Atjeh en onderhoorigheden	5	—
Riouw en onderhoorigheden	i) 4	a) 2
Westerafdeeling van Borneo	i) 11	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	g) 14	i) 2
Celebes en onderhoorigheden	j) 14	3
Menado	a) 8	h) 4
Amboina	4	—
Ternate en onderhoorigheden	1	—
Timor en onderhoorigheden	2	—
Zuid-Nieuw-Guinea	1	—
Bali en Lombok	i) 10	1
Op ult. 1910 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	144	31

Tijdelijk (boven de formatie) toegestaan controleerend personeel.

JAVA EN MADOERA.

	controleurs.	adspirant-controleurs.
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur der opiumregie	2	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend inspecteur der landelijke inkomsten en verplichte diensten	1	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur der landelijke inkomsten en verplichte diensten	1	—
Werkzaam gesteld ten behoeve der landelijke inkomsten en verplichte diensten.	6	—
Tijdelijk ter beschikking gesteld van den directeur van landbouw	1	—
Idem van den resident van Soerakarta.	1	—
Idem van den resident van Besoeki.	1	—
Idem van den resident van Madioen	1	—
Werkzaam als adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie	1	—
Tijdelijk in de residentie Semarang in dienst gesteld	—	2
Werkzaam als tijdelijk adjunct-inspecteur van het desa-onderwijs	1	—
Werkzaam als waarnemend Nederlandsch consul te Djeddah	1	—
Tijdelijk ter beschikking gesteld van den resident van Djokjakarta	2	—
Totaal	19	2

BUITENBEZITTINGEN.

	controleurs.	adspirant-controleurs.
Tijdelijk ter beschikking gesteld van den directeur van binnenlandsch bestuur.	4	—
Idem van den directeur van justitie	1	—
Idem van den directeur der burgerlijke openbare werken	1	—
Werkzaam als tijdelijk adjunct-inspecteur van den arbeid voor de Oostkust van Sumatra	2	—
Werkzaam gesteld bij de opiumregie	1	—
Tijdelijk ter beschikking gesteld van den resident van Palembang	1	—
Idem van den hoofdinspecteur der in- en uitvoerrechten en accijnzen.	1	—
Belast met de waarneming der betrekking van administrateur bij de tinmijnen op Banka	4	—
Toegevoegd aan den resident van Banka en onderhoorigheden	1	—
Idem aan den adjunct-inspecteur van het desa-onderwijs	1	—
Tijdelijk te werk gesteld in de residentie Lampongsche districten	—	1
Werkzaam gesteld in de residentie Djambi	7	1
Idem in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden	2	—
Totaal	26	2

a) Eén van deze betrekkingen is onvervuld gelaten.

b) Hieronder één assistent-resident-titulair.

c) Twee van deze betrekkingen zijn onvervuld gelaten, terwijl een van de beide adspirant-controleurs tijdelijk buiten dienst is gesteld.

d) Twee van deze betrekkingen zijn onvervuld gelaten.

e) Deze betrekking is onvervuld gelaten.

f) Twee van deze controleurs zijn vervangen door civiele gezaghebbers.

g) Drie van deze controleurs zijn vervangen door civiele gezaghebbers.

h) Drie van deze betrekkingen zijn onvervuld gelaten.

i) Met een dezer betrekkingen is belast een civiel gezaghebber.

j) Zes van deze controleurs zijn vervangen door civiele gezaghebbers.

II. Overzicht over 1910 betreffende samenvoeging en splitsing van desa's op Java en Madoera.

GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1910 is overgegaan tot:		GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1910 is overgegaan tot:	
	samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.		samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.
Bantam	12	—	Madoera	*c*) 4	—
Preanger-Regentschappen	5	3	Pasoeroean	4	1
Pekalongan	8	—	Besoeki	—	2
Semarang.	*a*) 217	1	Banjoemas	—	2
Rembang	*b*) 63	2	Madioen	10	—
Soerabaja	†	†	Kediri.	12	4

a) Van deze samenvoegingen zullen er 19 eerst ingaan bij het ontstaan eener vacature van hoofd in een der desa's.

b) 142 desa's zijn tot 63 desa's vereenigd.

c) In één geval is door den directeur van binnenlandsch bestuur eene beslissing genomen.

III. Numerieke opgaven betreffende de voornaamste verrichtingen

Gewesten waar kadastrale opmetingen plaats hadden of waar de functiën van gouvernements landmeter aan de ambtenaren van het kadaster waren opgedragen.	Uitgestrektheid en aantal perceelen gedurende 1910 opgemeten.							
	Eigendomskadaster.				Dienst van gouvernements			
	Nieuwe metingen.		Bijhouding.		Hermeting, splitsing, enz. van landerijen en erfpachtsperceelen.		Uitgifte van gronden in erfpacht.	
	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.
Java en Madoera.								
Bantam	—	—	12	25	—	—	984	4
Batavia	—	—	916	786	1652	4	686	5
Preanger-Regentschappen	—	—	12 407	414	765	20	15 198	72
Cheribon	—	—	115	320	—	—	540	4
Pekalongan	0,2	2	173	320	—	—	67	1
Semarang	—	—	1 774	996	1/4	2	11	4
Rembang	1	5	80	331	—	—	60	1
Soerabaja	1225	295	1 184	1518	42	1	—	—
Pasoeroean	—	—	305	353	254	4	1 406	8
Besoeki	—	—	156	175	12	2	12 294	36
Banjoemas	—	—	87	154	—	—	2 552	13
Kedoe	—	—	214	535	—	—	2	1
Djokjakarta	—	—	3	25	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	8	75	—	—	—	—
Madioen	—	—	87	146	—	—	—	—
Kediri	—	—	628	371	388	1	13	2
Madoera	—	—	6	38	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	1226	302	18 155	6582	3113	34	33 813	151
Buitenbezittingen.								
Sumatra's Westkust	—	—	75	118	30	3	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	—	21	19	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	—	88	414	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden	—	—	135	59	—	—	—	—
Menado	—	—	80	156	—	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	—	—
Bandjermasin	—	—	56	130	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen.	—	—	455	896	30	3	—	—
Algemeene totalen	1226	302	18 610	7478	3143	37	33 813	151

van het kadaster in Nederlandsch-Indië over 1910.

landmeter.		Gedurende 1910						
Voor de opmaking van andere meetbrieven buiten de kadastrale afdeeling.		zijn afgegeven onderstaand aantal				zijn in onderstaand aantal gevallen inzagen verleend.	is aan salaris ontvangen.	is aan zegelrecht ontvangen.
Hectaren.	Perceelen.	meet-brieven.	landmeters-kennissen.	certificaten tot publieken verkoop.	kopieën en extracten.			
—	—	9	38	5	28	39	f 1 879,36^{5}	f 108,—
11	22	258	1025	161	473	4 584	14 703,23	2 043,—
24	5	431	449	15	209	535	32 997,99	1 464,—
23	15	87	148	24	55	180	2 287,35^{5}	409,50
123	66	173	208	15	49	111	2 028,24	604,50
110	128	416	398	93	101	2 456	5 773,22	1 227,—
7	45	145	138	28	24	51	1 270,50	456,—
84	49	526	674	39	180	935	11 233,26	1 942,50
47	63	198	300	24	111	271	8 892,66^{5}	868,50
190	187	215	224	12	115	23	3 314,45^{5}	786,—
17	13	82	68	4	34	228	5 186,57	259,50
14	17	159	149	24	31	355	1 502,80	489,—
—	—	16	44	2	16	64	544,50	91,50
3	2	39	56	7	27	6	928,—	180,—
19	15	54	37	13	7	10	481,—	142,50
101	63	132	236	12	81	227	3 695,07	646,50
—	2	16	25	—	5	15	206,—	69,—
773	692	2956	4217	478	1546	10090	f 96 924,22	f 11 787,—
5	2	53	66	16	12	33	f 912,50	f 183,—
—	—	12	33	6	—	12	211,50	66,—
17	3	107	154	21	43	17	1 975,—	397,50
—	—	16	23	3	9	4	224,50	70,50
56	20	73	78	2	23	70	717,—	244,50
—	—	—	12	—	—	2	63,—	18,—
—	—	27	15	3	8	32	312,50	73,50
78	25	288	381	51	95	170	f 4 416,—	f 1 053,—
851	717	3244	4598	529	1641	10 260	f 101 340,22	f 12 840,—

Bijlage F.

(Zie hoofdstuk J, afd. I, § 5, van het verslag.)

I. STAND der proeven tot koloniseering van het gewest Lampongsche districten met van Java afkomstige inlandsche gezinnen op ultimo Maart 1911.

Op ultimo Maart 1911 bestond het aantal kolonisten uit 4818 zielen, n.l.:

mannen	1421
vrouwen	1408
jongens	1076
meisjes	913

verdeeld als volgt:

A. Eerste vestiging (Gouv. Besluiten 19/10 '05 n°. 46, 20/11 '07 n°. 4 en 8/2 '09 n°. 7).

a. desa Bagelen 494 zielen:

mannen	156
vrouwen	141
jongens	124
meisjes	73

b. desa Karanganjar 447 zielen:

mannen	133
vrouwen	132
jongens	97
meisjes	85

c. desa Koetoardjo 592 zielen:

mannen	183
vrouwen	173
jongens	132
meisjes	104

B. Tweede vestiging (Gouv. Besluit 7/3 '06 n°. 5).

a. desa Gading-redjo 1159 zielen:

mannen	354
vrouwen	328
jongens	262
meisjes	215

b. desa Krandegan 228 zielen:

mannen	73
vrouwen	61
jongens	48
meisjes	46

C. Derde vestiging (Gouv. Besluiten 8/2 '09 n°. 7 en 27/1 '10 n°. 5).

a. desa Poerworedjo 794 zielen:

mannen	262
vrouwen	232
jongens	157
meisjes	143

b. desa Tegal-sari 396 zielen:

mannen	117
vrouwen	106
jongens	85
meisjes	88

c. desa Karang-redjo 330 zielen:

mannen	112
vrouwen	101
jongens	61
meisjes	56

D. Vierde vestiging (Gouv. Besluit 27/1 '10 n°. 5).

a. desa Wono-dadi 478 zielen:

mannen	131
vrouwen	134
jongens	110
meisjes	103

De vier vestigingen bestonden uit respectievelijk 472, 427, 459 en 94 gezinnen.

De kolonisten voor de dorpen Tegal-sari en Karang-redjo kwamen hier respectievelijk in September en December 1910 aan.

De vierde vestiging, nog slechts bestaande uit het dorp Wono-dadi, zal niet op den tot dusverre gevolgden voet aangevuld worden. De aanvulling zal plaats hebben door bemiddeling van de op 13 Maart j.l. te Telokbetong opgerichte Lampongsche bank; de hulp, aan kolonisten te verleenen, zal bestaan uit voorschotten door die bank verstrekt.

Tot ult. Maart 1911 is aan droge padi geoogst ± 15 000 pikol, terwijl nog ± 6000 pikol te velde staat, zoodat de geheele oogst aan padi zal bedragen + 21 000 pikol.

Aan vee bevindt zich alhier 392 stuks:

dekstieren	5
ossen	39
koeien	205
stier-kalven	77
koe-kalven	66

Bovendien zijn nog aan zuiver Bengaalsch vee in December 1910 ingevoerd 24 stuks:

dekstier	1
koeien	23

terwijl 7 stier-kalven en 2 koe-kalven hier geboren zijn.

De veestapel werd bezocht door mond- en klauwzeer, tengevolge waarvan één zuigkalf stierf en drie oude koeien uit

nood geslacht zijn moeten worden. Een Bengaalsche koe stierf bij de geboorte van een kalf, terwijl een tweede, door eene onbekende ziekte geheel verlamd, is geslacht. Overigens maakt de veestapel het bijzonder goed.

In het plantseizoen 1910—1911 zijn 711 bouws met rijst beplant, n.l.:

tegalgronden	91
semi-bewaterbare sawahs	195
bewaterbare sawahs	425

De niet meer door den Staat ondersteunde kolonisten betaalden in 1910 f 1182 aan belasting.

De in drie verschillende dorpen bestaande desa-scholen zijn vereenigd en geplaatst ongeveer in het centrum van het nu bevolkte gedeelte van het kolonisatie-terrein, waardoor het toezicht op het onderwijs beter en eenvoudiger kan worden uitgeoefend. Behalve in het gewone elementaire onderwijs wordt de dorpsjeugd ook, onder leiding van een der mantri's bij de kolonisatie, ingewijd in de beginselen van rationeelen landbouw. Thans bezoeken 65 kinderen de school, verdeeld in drie klassen.

Eerste vestiging. In tegenstelling met de andere dorpen zijn de kolonisten, die de inwoners van het dorp Koetoardjo uitmaken — dit dorp ressorteert onder de eerste nederzetting — niet zoo vlijtig als zij, die zich in de andere desa's bevinden. Het bleek, dat minder gewenschte elementen een remmenden invloed op het werk van de beter gezinden uitoefenden, zoodat genen moesten verwijderd worden, tengevolge waarvan de geest onder de bewoners van Koetoardjo aanmerkelijk verbeterde. Bij de beoordeeling van de resultaten der kolonisatieproeven — dit is herhaaldelijk aangevoerd — moge nooit uit het oog verloren worden, dat hierheen niet de beste elementen van Java worden aangebracht. Als proef zijn die hier op hun plaats, hoe bezwaarlijker de leiding daardoor ook werd, want eene kolonisatie met de besten der besten zou geen kunst geweest zijn en derhalve als proef niet de minste waarde gehad hebben. Nu echter is het bewijs geleverd, dat koloniseeren op groote schaal zeer goede praktische resultaten zal opleveren.

Dat echter eene kolonisatiebank, die kolonisten met voorschotten helpt, bij het aanwerven van dergelijke lieden een anderen maatstaf zal dienen aan te leggen, dan tot dusverre is geschied, spreekt na het bovenstaande wel vanzelf.

Tweede vestiging. Langzaam en zeker consolideert zich hier een en ander. De laatste hand wordt gelegd aan de ambtsvelden, waarna de bezoldiging van het dorpsbestuur tot het verleden zal behooren.

Derde vestiging. De bij Gouv. Bt. 27 Jan. 1910 n°. 5 toegestane vergrooting van de moeder-desa met 400 gezinnen heeft bijna haar beslag gekregen. Een vijftigtal gezinnen is aan het hoofd-dorp Poerworedjo toegevoegd, terwijl twee nieuwe gehuchten, Tegal-sari en Karang-redjo, in wording zijn.

Van Tegal-sari is het desa-terrein gekapt en grootendeels schoon, zelfs is er reeds kadelé en djagoeng geoogst. Thans is men er bezig, nadat de grond verloot is en de wegen afgepaald zijn, goeboeks op te zetten, opdat de gezinnen, die het dorp Tegal-sari zullen bewonen en voorloopig bij de reeds huisbezittende kolonisten van Poerworedjo zijn onder dak gebracht, naar het voor hen bestemde terrein kunnen verhuizen. Voor het andere gehucht Karang-redjo kwamen de lieden pas in December 1910 over, zoodat slechts te vermelden valt, dat de lieden zijn ondergebracht in twee flinke loodsen en men verder bezig is het dorpsterrein te ontginnen, hetgeen vrij snel plaats heeft, daar dat terrein gevormd wordt door een verlaten alang alang-veld, met hier en daar wat oerbosch. Met de opgedane ondervinding rekening houdende, krijgt elk gezin, evenals te Wono-dadi en Tegal-sari, een erf van een half bouw oppervlakte.

Vierde vestiging. In het dorp Wono-dadi, in Mei 1910 gesticht, is men met den oogst van gogo-rijst gereed. De beplante oppervlakte bedroeg ± 50 bouws en heeft aan droge padi opgebracht ± 2200 pikol, voor maagdelijken grond geen bijster groote opbrengst, alhoewel ± 44 pikol per bouw gogo-aanplant reden tot tevredenheid mag geven.

Dit is het eerste dorp, op heuvelachtig terrein gebouwd, waar aan kolonisten als erf een halve bouw tegal-grond is gegeven. De aanstaande sawahs, waarvoor het bosch reeds geveld is, sluiten zich aan het desa-terrein aan.

Wono-dadi zal niet meer op den ouden voet aangevuld worden. Deze taak, tot dusverre door de Regeering vervuld, zal overgenomen worden door het gewest Lampongsche districten, waarvoor, ten behoeve van de daarvoor aan te wenden gelden, op 13 Maart j.l. de Lampongsche bank is opgericht, waarvan o. a. het doel is de kolonisatie naar de Lampongsche districten te bevorderen door het verleenen van kredieten aan aanstaande kolonisten.

Nu rest derhalve met gouvernementssteun nog slechts af te wikkelen wat eenmaal hier gesticht is, hetgeen, in aanmerking genomen, dat de laatste voor de vergrooting van de derde nederzetting aangeworven kolonisten ongeveer drie weken geleden alhier hunne intree hebben gedaan, in uiterlijk drie jaar kan afgeloopen zijn, met natuurlijk gradueele afname van de geldelijke hulpverstrekking.

Een enkel woord zij nog aan het gewas gewijd. Tot nu toe blijft het rijst-gewas alhier van uitstekende kwaliteit en laat, wat opbrengst per eenheid sawah aangaat, niets te wenschen over. Dat er velden zijn, welke, hetzij door dicht bij het oerbosch te liggen last van apen en wilde zwijnen hebben, hetzij door slechte verzorging, minder en soms zeer weinig opbrengen, behoeft geen verbazing te wekken, doch in het oog houdende in welk kort tijdsbestek alhier bosch in sawah is veranderd, moeten de opbrengsten der velden elken rechtgeaarden landbouwer ten zeerste verheugen.

In vorige verslagen is reeds gewezen op het slagen van de proefaanplanten van de witte kadelé, de bekende soja-boon, waarvan het zaaizaad is betrokken uit Tegal. Deze witte kadelé slaat hier zoo voortreffelijk aan, dat aan den aanplant van dit bijzonder nuttig voedingsmiddel groote uitbreiding is gegeven, en blijven de uitkomsten even goed als tot dusverre, zoo bestaat er veel kans dat de witte kadelé de zwarte geheel zal verdringen.

Verder is een proefaanplant van Hibiscus cannabinus — eene uitnemende vezelplant — zóó goed geslaagd en was het oordeel over het naar het departement van landbouw opgezonden monster zóó gunstig, dat de proefaanplanting, doch nu op grootere schaal, is voortgezet, teneinde na te gaan, of het product van den west-moeson even goed zal wezen als dat in den oost-moeson verkregen.

Zoo zijn er ook kweekbedden van Hevea en Robusta-koffie aangelegd, teneinde die heuvelachtige plaatsen, welke minder geschikt blijken te zijn voor intensieven landbouw of liever tegal-bouw, toch met een waardevol gewas te beplanten, en alzoo braakligging te voorkomen.

Gelukkig blijft de gezondheidstoestand in de verschillende dorpen gunstig.

In het dorp Karang-redjo kwamen twee gevallen van pokken voor met gunstig verloop.

Koorts komt, zooals gewoonlijk, af en toe voor, soms met doodelijken afloop.

De tijdelijk aan de kolonisatie-proeven verbonden ziekenverpleger vroeg tegen Februari 1911 zijn eervol ontslag, waarna moeite wordt gedaan voor een plaatsvervanger.

De eerstaanwezend officier van gezondheid te Telokbetong blijft geregeld zijn veertiendaagsch bezoek voortzetten. Patiënten, die hij onder zijn eigen toezicht wenscht te hebben, worden naar het hospitaal te Telokbetong vervoerd.

In de nabijheid wonende Lampongers en Bantammers bezoeken zoo noodig de polykliniek, die elken middag gehouden wordt.

(*w. g.*) VAN DISSEL.

II. VERSLAG over 1910 omtrent de proefneming met de overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang (Benkoelen).

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, dd. 24 November 1909 n°. 13, werd boven de f 20 000 reeds verstrekt bij besluit van 25 Januari 1909 n°. 17, een bedrag toegestaan van f 5000 ter overbrenging naar Kepahiang van een aantal huisgezinnen van Soendaneeschen landaard.

Op den 4den December 1909 vertrokken een 12-tal emigranten, onder leiding van den controle-mantri 1ste klasse Merah Kesoema, over Benkoelen naar Buitenzorg om aldaar achtergelaten betrekkingen of wel andere inlanders over te halen naar de Redjang te verhuizen.

Op den 8sten December d.a.v. te Buitenzorg aangekomen, werd onmiddellijk een begin gemaakt met het zoeken van personen, die genegen zouden zijn naar Kepahiang te verhuizen, met het resultaat dat op den 27sten December 1909 23 mannen, waarvan 14 gehuwd, en 22 vrouwen, waarvan 15 gehuwd, medenemende 29 kinderen te Tandjoengpriok en op den 1sten Januari 1910 te Kepahiang aankwamen. Deze emigranten kwamen alle uit het Buitenzorgsche.

De werfonkosten bedroegen f 358,88.

De door het Gouvernement gegeven gelden voor voorschot, onderhoud, enz. zullen door de kolonisten moeten worden terugbetaald. Aan hen werden te Buitenzorg voorschotten verstrekt tot een bedrag van f 208,25 en werd tevens beloofd eene ondersteuning gedurende 4 maanden; gronden zouden hun worden gegeven, in 't kort zij kwamen onder dezelfde voorwaarden als de emigranten van het vorige jaar.

Opmerking verdient het feit dat slechts enkele emigranten een voorschot ontvingen van f 10 of meer. Het meerendeel der inlanders scheen tevreden te zijn met minder en toch genegen te verhuizen.

Evenals in vorige jaren liepen ook nu eenige inlanders met de hun verstrekte voorschotten, tot een bedrag van f 23, weg.

De overtochtskosten bedroegen f 503,70.

Ook nu werden, zooals vroeger, de emigranten gehuisvest in eene loods van bamboe gebouwd en met alang alang gedekt. Na eenige maanden daarin gewoond te hebben hadden alle kolonisten een eigen huisje gebouwd.

Zooals boven gezegd, werd den emigranten van gouvernementswege slechts eene ondersteuning bestaande uit rijst, visch en sirih en eenige andere artikelen gedurende 4 maanden gegeven. Daarna hield alle hulp op, uitgezonderd in enkele bijzondere gevallen. Die ondersteuning kostte f 1186,51^{5}.

Voorschotten aan emigranten verstrekt te Kepahiang bedragen de som van f 693,38.

Aangezien de op 1 Januari 1910 te Kepahiang aangekomen emigranten te laat waren voor den rijstbouw, zoo werd eerst door hen tabak geplant, waarmede zij echter weinig verdienden. Aan alle nieuwe kolonisten konden irrigeerbare gronden gegeven worden, doch zij wilden ook ladangs aanleggen. Gelukkig was er dit jaar in Permoe, waar den emigranten gronden werden aangewezen, water in voldoende hoeveelheid voorhanden.

De oogst van sommige ladangs der emigranten viel tegen, aangezien die door wilde varkens voor een groot deel werd verwoest. Het rijstgewas op de sawahvelden heeft slechts zeer weinig van die dieren te lijden gehad en wordt dan ook daarvan een goede oogst verwacht.

De Soendanees schijnt nog steeds niet veel op te hebben met de tabakscultuur, welke eigenaardigheid waarschijnlijk voortkomt uit het nog niet vertrouwd zijn met deze cultuur. De inkomsten daaruit verkregen waren dan ook zeer gering.

Van de 24 000 in 1909 uitgezaaide thee-zaden is geen één opgekomen. In 1910 werd echter eene door hulp van een theeplanter in de Preanger-Regentschappen verkregen hoeveelheid van 20 gantangs uitstekend theezaad (kostende f 160) uitgeplant. Op de bedden staan de theeplantjes prachtig en zijn de kolonisten druk bezig die over te planten op hunne velden.

Voor 10 bouws zijn theeplantjes in voorraad. Weder werden onlangs 20 gantangs theezaad ontvangen en op de zaadbedden gebracht.

In de toekomst bestaat dus de mogelijkheid eene kleine theefabriek op te richten, die van de emigranten de groene thee opkoopt, doch zal krachtig moeten worden aangedrongen op het aanleggen van theetuinen door de kolonisten.

Aan de emigranten werden klappers uitgedeeld. De prijs der klappers komt voor hunne rekening.

De veeteelt bepaalt zich nog tot het fokken van geiten en pluimgedierte.

Aan de emigranten werden herhaalde malen goudvisschen uitgedeeld. Sommigen wisten, door deze goed te onderhouden en te doen voorttelen, uit hunne vijvers eene aardige bijverdienste te verkrijgen. De Soendaneezen vervoerden deze visschen naar de Lebong-, Sindang- en Pasemah-streken en wisten goede prijzen te bedingen.

Ook in het afgeloopen jaar verdienden vele vrouwen en kinderen, en ook enkele mannen, weder goede loonen door in de schuren der tabakopkoopers zich als vrije koelies te verhuren.

In 1910 werd hard aan de irrigatie-leiding gewerkt en eene tweede prise d'eau gemaakt, benevens eene ± 700 meter lange houten bakleiding, waardoor in het jaar 1910 meerdere kolonisten sawah's aanlegden. Aangezien deze irrigatieleiding eerst in de maand Deember 1910 geheel klaar kwam en veel last ondervonden werd van aardschuivingen en aardbevingen, zoo waren er ook emigranten die van de hun gegeven gronden ladangs hadden gemaakt.

Van de bij het in hoofde van dit rapport aangehaalde gouvernementsbesluit toegestane f 5000 werden tot 28 September gelden gebruikt ten behoeve der irrigatie tot een bedrag van f 1304,25.

Het is opmerkingswaardig dat de Redjangsche bevolking, aangespoord door het voorbeeld der Soendaneezen, zich nu ook met ijver gaat toeleggen op den sawahbouw.

De gezondheidstoestand was zeer ongunstig in het jaar 1910. De kolonisten hadden veel te lijden van koortsen en buikziekten, met het gevolg dat er eene gedrukte stemming onder hen heerschte.

Niet minder dan 22 volwassenen, waarvan 17 mannen, en 44 kinderen stierven in 1910, hetgeen dus meer dan 10 % van het zielental van de geheele kolonie is. Ook werden een 3-tal emigranten met hunne gezinnen naar hun land teruggestuurd, daar zij door ziekte absoluut ongeschikt waren geworden hunne sawah's te bebouwen en dus verder voor de emigratie niet het minste nut hadden. De aan deze lieden door het Gouvernement verstrekte voorschotten dienen billijkheidshalve afgeschreven te worden.

Het meerendeel der Soendaneezen was door ziekte niet in staat hun sawahbezit uit te breiden; met moeite werd de in vroegere jaren klaargemaakte sawah bewerkt en beplant.

Ten einde nu de zieken tegemoet te komen werden aan hen voeding en medicijnen van gouvernementswege verstrekt en werd, om hen te behandelen, een Europeesche ziekenverpleger, die zich te Kepahiang bevond, in dienst gesteld.

Bovenvermelde hulp heeft tot 1 November 1910 f 250,29^{5} gekost.

Ten einde zooveel mogelijk de landverhuizer in het nieuwe land zich thuis te doen gevoelen werd volgens hunne adat een „sedekah boemi" gegeven. De kosten hiervan beliepen f 200. Over het algemeen genomen en zeer enkele uitzonderingen daargelaten, mag gezegd worden dat de kolonisten zich in de Redjang thuis gevoelen.

Weliswaar werd door de vele ziektegevallen de stemming zeer gedrukt, doch werd dit met het afnemen van de ziekte en vooral nu met het beginnen van den oogst en de hoop op eene flinke hoeveelheid padi aanmerkelijk veel beter.

In het afgeloopen jaar betaalden 1 man en 1 vrouw hun schuld aan het Gouvernement en keerden naar Buitenzorg terug. Van de in vroeger jaren naar hun land teruggekeerde Soemedangers, die vrouwen en kinderen wenschten te halen, keerden 2 niet terug.

Thans (n.l. op 1 Januari 1911) bevinden zich in de Redjang 126 gehuwde en 104 ongehuwde mannen, 127 gehuwde en 23 ongehuwde vrouwen, benevens 118 jongens en 98 meisjes, dus in 't geheel 596 zielen.

Het aantal sawah's is in het jaar 1910 met eenige bouws vermeerderd, maar, zooals hiervoren reeds werd opgemerkt, had ongetwijfeld bij een beteren gezondheidstoestand de kolonie een grooter aantal bouws sawah gereed gemaakt.

Het sawah-oppervlak bedraagt 50 bouws.

Uit de rekening en verantwoording blijkt dat ontvangen is een bedrag van f 5000, hetgeen met het saldo van het vorige jaar een bedrag uitmaakt van f 5011,40⁵. Uitgegeven werd eene som van f 5010,49⁵, zoodat nog een saldo in kas blijft van f 0,91.

Met terugzicht op het besluit van den Gouverneur-Generaal dd. 19 September 1910 n°. 39, waarbij een bedrag van f 1977,82 voor rekening van het Gouvernement komt en niet door de kolonisten behoeft te worden terugbetaald, acht ik het ook nu billijk om voor rekening van den lande te nemen werfonkosten, oninbare voorschotten, kosten wegens ondersteuning van zieke emigranten, kosten van aanleg der irrigatie-leidingen (aangezien de Redjangsche bevolking ook — en voor een niet gering deel — van deze leidingen profiteert) en de kosten van de „sedekah boemi".

Het gezamenlijke bedrag der door het Gouvernement voor zijne rekening te nemen gelden [1]) bedraagt dus:

Werfonkosten	f 358,88
Oninbare voorschotten	23,—
Ziekte onder de emigranten	250,29⁵
Irrigatie-leiding	1304,25
Sedekah boemi	200,—
Gestorven en teruggestuurde emigranten	1868,11⁵
Totaal	f 4004,54

De meening van rapporteur is dat, zoo mogelijk, eenige keeren per jaar moet worden geëmigreerd, zoodat er niet een te lange tijd verloopt tusschen 2 opeenvolgende emigrantenwervingen, waardoor het voor de wervers gemakkelijk zal worden een voldoend aantal inlanders te vinden. [2])

Kepahiang, 31 Maart 1911.

De Controleur van Redjang,

(*w. g.*) D. G. Hooyer.

1) Bij Gouv. Bt. 1 Juni 1911 n°. 32 is dienovereenkomstig beschikt.

2) Bij Gouv. Bt. 19 Sept. 1910 n°. 39 is opnieuw f 20 000 toegestaan voor het overbrengen van nieuwe Soendaneesche gezinnen.

Bijlage G.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

OVERZICHT

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte HEERENDIENSTEN OP JAVA EN MADOERA, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, zoomede van de tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, gedurende 1910.

1. Overzicht van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte heerendiensten op Java

GEWESTEN.	Totaal aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dag-diensten, dat in 1910 van het in de voorgaande kolom genoemde aantal heerendienst-plichtigen had mogen gevorderd worden voor gewone heeren-diensten. *a)*	Aantal (volgens de aanteekeningen) gedurende 1910 gevorderde dag-				
			arbeid aan wegen.		arbeid aan dammen, water-werken, dijken en waterleidingen.		verzamelen, transporteeren of verbrijzelen van verhar-dingsmateriaal voor groote post- en binnenwegen.
			Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gebied buiten de particuliere landen.							
Bantam	126 838	1 583 823	*g)* 24 176	—	425	—	14 328
Batavia { Onderdistrict Bloeboer	5 042	—	—	—	—	—	—
Batavia { Afdeeling Krawang	49 155	660 295	114 443	—	31 148	—	58 333
Preanger-Regentschappen	281 101	5 622 021	747 621	—	72 056	—	665 610
Cheribon	263 020	3 426 924	—	—	341 210	—	390 638
Pekalongan	252 761	4 044 176	105 395	—	105 103	—	72 766
Semarang	417 960	5 015 520	—	—	30 912	—	4 132
Rembang	234 754	4 225 572	—	—	36 901	—	355 547
Soerabaja	347 747	5 063 386	882 178	—	495 702	—	721 233
Pasoeroean	323 675	4 681 915	145 416	—	132 040	—	1 249 968
Besoeki	196 479	3 929 580	455 312	—	81 050	—	458 489
Banjoemas	175 900	2 814 400	*g)* 66 067	—	172 946	—	393 629
Kedoe	306 018	6 120 360	—	—	661 148	—	1 640 641
Madioen	179 773	2 876 368	418 896	—	122 260	—	295 557
Kediri	208 364	3 652 956	420 225	—	110 034	—	422 126
Madoera	331 963	995 889	—	—	35 009	—	—
Totalen	3 700 550	54 713 185	3 379 729	—	2 427 944	—	6 742 997
Particuliere landen.							
Bantam	17 778	—	6 548	—	5 307	—	—
Batavia { Andere afdn. dan Krawang	*h)* —	—	—	—	—	—	—
Batavia { Afdeeling Krawang	37 329	—	—	—	—	—	—
Cheribon	26 218	—	—	—	—	—	—
Totalen	81 325	—	6 548	—	5 307	—	—
Algemeene totalen	3 781 875	54 713 185	3 386 277	—	2 433 251	—	6 742 997
Over 1909 waren de cijfers:							
Gouvernementsgebied	3 649 057	53 885 827	3 560 827	—	2 395 058	—	8 108 390
Particuliere landen	81 811	—	10 608	—	11 817	—	—
Algemeene totalen.	3 730 868	53 885 827	3 571 435	—	2 406 875	—	8 108 390

a) Een overzicht van de voor het gouvernementsgebied geldende heerendienstregelingen komt voor op blz. 173/175 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1911.

b) Deze dienst, welke tegen betaling geschiedt, wordt alleen gevorderd, indien tegen de vastgestelde loonen geen vrije koelies te bekomen zijn.

c) De in deze kolom opgenomen cijfers zijn verkregen door herleiding van het werkelijk gepresteerd aantal dagdiensten tot dagdiensten van 12 uur. Waar de heerendienstplichtigen als regel slechts gedurende enkele uren van den dag arbeid presteeren, is het aantal dagen, waarop zij zijn uitgekomen, in werkelijkheid veel grooter dan de in deze kolom opgenomen cijfers aangeven.

d) In de afdeeling Krawang (res. Batavia), Cheribon, Banjoemas, Kedoe, Kediri en Madoera werden in 1910 meer dagdiensten gepresteerd dan in 1909, als oorzaak waarvan in de gewestelijke verslagen wordt opgegeven de omstandigheid, dat (behalve in de afdeeling Krawang), in verband met de zware regens, meer onderhoud aan waterwerken noodig was en voor Cheribon, Banjoemas en Kediri bovendien voor het onderhoud en de grindverzameling ten behoeve van de wegen; in de afdeeling Krawang vorderde het meer intensief onderhoud aan enkele gedeelten van den grooten postweg meer heerendiensten. In de overige gewesten onderging het aantal gevorderde dagdiensten vermindering, hetgeen in hoofdzaak wordt toegeschreven aan afkoop van eenige categorieën van heerendiensten en voorts voor Soerabaja, Besoeki en Madioen

en Madoera, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, gedurende 1910.

diensten ter zake van: het bezetten van wacht-huizen.	het vervoeren van personen en troepen op marsch en van hunne goederen (zie Ind. St. 1875 n°. 110). b)	Totaal dagdiensten in 1910 gepresteerd ter zake van de in de kolommen 4 tot en met 10 vermelde heerendiensten, dus zonder die voor aanleg van irrigatiewerken gevorderd (zie kolom 13). c)	Vergeleken met de opgaven over 1909 wijzen de cijfers in de voorgaande kolom op onderstaande vermeerdering of vermindering. d)	Bovendien is voor aanleg in heerendienst van irrigatiewerken onderstaand aantal dagdiensten gevorderd in 1910.	Bovendien is voor aanleg in heerendienst van irrigatiewerken onderstaand aantal dagdiensten gevorderd in 1909.	Aantal dagdiensten dat volgens de regelingen als maximum per heerendienstplichtige gevorderd mag worden voor gewone heerendiensten. e)	Aantal dagdiensten gemiddeld per heerendienstplichtige gedurende 1910 gepresteerd. f)
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
—	—	38 929	— 6 259	—	—	Afd. Serang . . . . 15 Overige afdn 12	0,31
—	—	—	—	—	—	— nihil	—
—	—	203 924	+ 20 296	—	—	Distrn. Darangdan, Krawang en Rengasdengklok . . . . 10 Distr. Sindangkasih . . . . 15 Distr. Adiarsa 20	4,15
—	—	1 485 287	— 185 446	—	—	— 20	5,28
—	—	731 848	+ 28 506	—	—	Afdn. Cheribon (met uitzondering van de controle-afdeeling Koeningan) en Indramajoe . . . . 14 Afdn. Madjalengka, Galoeh en controle-afdeeling Koeningan 12	2,78
—	—	283 264	— 715 561	—	—	— 16	1,12
—	—	35 044	— 154 694	—	—	— 12	0,08
—	—	392 448	— 191 552	—	—	— 18	1,24
—	—	2 099 113	— 367 317	—	—	Afd. Lamongan . . . . 20 Distr. Bawean . . . . 6 Overige gedeelte van het gewest . . . 14	6,03
—	—	1 527 424	— 16 593	—	—	Afdn. Probolinggo, Kraksaän en Loemadjang . . . . 12 Afdn. Pasoeroean, Bangil en Malang . . 16	4,72
—	—	994 851	— 20 843	—	—	— 20	5,06
—	—	632 642	+ 76 798	—	—	— 16	3,59
—	—	2 301 789	+ 62 607	—	—	— 20	7,52
—	—	836 713	— 64 612	—	—	— 16	4,65
—	—	952 385	+ 4 726	—	—	Afdn. Kediri, Toeloengagoeng en Trenggalek . . . . 16 Afdn. Berbek en Blitar 20	4,57
—	—	35 009	+ 16 339	—	—	— 3	0,10
—	—	12 550 670	— 1 513 605	—	—		 3,39
57 305	—	69 160	— 10 570	—	—	—	3,89
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
57 305	—	69 160	— 10 570	—	—		
57 305	—	12 619 830	— 1 524 175	—	—		
—	—	14 064 275	+ 1 016 899	—	—		3,68
57 305	—	79 730	— 765	—	—		bijna 1
57 305	—	14 144 005	+ 1 016 134	—	—		 3,80

aan minder arbeid voor grindverzameling tengevolge van den verbeterden toestand der wegen. In de Preanger-Regentschappen werden voor de grindverzameling ten behoeve van de wegen minder diensten gevorderd tengevolge van het in werking treden van nieuwe heerendienstleggers voor eenige districten en tengevolge van de omlegging van den grooten postweg van Soemedang naar Bandoeng, welke weg tijdelijk in betaalden arbeid wordt onderhouden.

e) Onder gewone heerendiensten zijn niet begrepen de diensten, welke gevorderd worden bij rampen van hooger hand, dan wel tot afwending van algemeen gevaar, voor aanleg van irrigatiewerken, ingeval daarvoor geen of niet in voldoenden getale vrije werklieden te verkrijgen zijn, en voor het vervoer van personen en troepen op marsch en van hunne goederen.

f) In verschillende streken had afkoop van diensten, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905 (Ind. St. n°. 520), plaats. Waren deze door de heerendienstplichtigen zelven gepresteerd, dan zouden de voor sommige gewesten opgegeven cijfers hooger zijn geweest.

g) In deze gewesten zijn de diensten ten behoeve van het onderhoud van de niet begrinde binnenwegen behouden.

h) Aangezien van de door de heerendienstplichtigen op de particuliere landerijen ten behoeve van den Staat gepresteerde diensten alleen in de residentie Bantam aanteekening werd gehouden, kunnen voor de andere gewesten (Batavia en Cheribon) ter zake geen gegevens worden verstrekt.

II. Overzicht van de in 1910 tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, op den voet van de Ord. in Ind. St. 1905 N°. 520.

GEWESTEN.	Gebied waar voor 1910 overeenkomsten zijn gesloten omtrent den afkoop van heerendiensten, ter zake van: het doen van gewone herstellingen aan en het onderhouden van:		het verzamelen en transporteeren van verhardingsmateriaal ten behoeve van gewone herstellingen aan en onderhoud van groote post- en binnenwegen.	Gedurende 1910 betaalde afkoopsommen per heerendienstplichtige.
	wegen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		
1.	2.	3.	4.	5.
Bantam. . . .	Afd. Serang, controle-afd. Pandeglang en het district Rangkasbitoeng (afd. Lebak).	Afd. Serang, controle-afd. Pandeglang, districten Menes en Tjaringin der controle-afd. Tjaringin en het district Rangkasbitoeng (afd. Lebak), behoudens het aanleggen van eene waterleiding in het district Kramatwatoe der afd. Serang.	Afd. Serang, controle-afd. Pandeglang, districten Menes en Tjaringin en het district Rangkasbitoeng (afd. Lebak).	f 1.38.
Preanger-Regentschappen. . .	43 desa's van het district Oedjoengbroengkoelon (afd. Bandoeng), alle desa's, op één na, van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan) en 5 desa's van het district Djampangtengah (afd. Soekaboemi).	Alle desa's, op één na, van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan).	43 desa's van het district Oedjoengbroengkoelon (afd. Bandoeng), alle desa's, op één na, van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan) en 5 desa's van het district Djampangtengah (afd. Soekaboemi).	Distr. Oedjoengbroèngkoelon: f 0.22^5 à f 10.50. Distr. Tjikemboelan: f 0.60. Distr. Djampangtengah: f 0.75 à f 10.—
Cheribon . . .	—	—	Afd. Indramajoe, het district Cheribon, het district Gegesiklor (met uitzondering van 2 desa's) en het onderdistrict Weroe van het het district Ploembon (afd. Cheribon).	Afd. Indramajoe: f 1.— Distr. Cheribon: f 0.37^5 à f 1.50. Distr. Gegesiklor: f 0.40 à f 1.60. Onderdistr. Weroe: f 0.27^5 à f 1.10
Pekalongan . .	Alle desa's van de districten Pekalongan, Kedoengwoeni, Wiradesa en Kadjen en 13 desa's van het district Doro (afd. Pekalongan), de districten Batang, Bandar en Soebah (afd. Batang), de districten Pemalang en Tjomal (afd. Pemalang), de districten Tegal, Adiwerna, Soeradadi, Pangkah en Balapoelang (afd. Tegal) en 43 desa's van het district Slawi (afd. Tegal), de districten Tandjoeng en Brebes (afd. Brebes) en 44 desa's van het district Boemiajoe (afd. Brebes).	Alle desa's van de districten Pekalongan, Kedoengwoeni, Wiradesa en Kadjen en 13 desa's van het district Doro (afd. Pekalongan), de districten Batang, Bandar en Soebah (afd. Batang), de districten Tegal, Adiwerna en Soeradadi (afd. Tegal) en het district Tandjoeng (afd. Brebes).	Alle desa's van de districten Pekalongan, Kedoengwoeni, Wiradesa en Kadjen en 13 desa's van het district Doro (afd. Pekalongan), de districten Batang, Bandar en Soebah (afd. Batang), de districten Pemalang en Tjomal (afd. Pemalang), de districten Tegal, Adiwerna, Soeradadi, Pangkah en Balapoelang (afd. Tegal) en 43 desa's van het district Slawi (afd. Tegal), de districten Tandjoeng en Brebes (afd. Brebes) en 44 desa's van het district Boemiajoe (afd. Brebes).	Afd. Pekalongan: district Pekalongan f 1.38 en de districten Wiradesa en Kedoengwoeni f 0.92 per vol, en f 0.69 en f 0.46 per half-heerendienstplichtige; district Kadjen f 1.20 per vol, en f 0.60 per half-heerendiensplichtige; district Doro f 1.— per vol, en f 0.50 per half-heerendienstplichtige. Afd. Batang: distr^n. Bandar en Batang f 1.41 per vol, en f 0.94 per half-heerendienstplichtige; district Soebah f 1.50 per vol, en f 1.— per half-heerendienstplichtige. Afd. Pemalang: distr^n. Pemalang en Tjomal gemiddeld f 0.92. Afd. Tegal: distr^n. Tegal, Adiwerna en Soeradadi respectievelijk f 1.50, f 1.50 en f 2.30 per vol, en f 0.75, f 0.75 en f 1.50 per half-heerendienstplichtige; distr^n. Slawi, Pangkah en Balapoelang respectievelijk f 1.70, f 1.30 en f 3.— per 1ste klasse- en f 0.85, f 0.65 en f 1.50 per 2de klasse-heerendienstplichtige. Afd. Brebes: distr. Tandjoeng f 1.50 à f 2.—; district Brebes f 1.50 en district Boemiajoe f 0.91.

GEWESTEN.	Gebied waar voor 1910 overeenkomsten zijn gesloten omtrent den afkoop van heerendiensten, ter zake van: het doen van gewone herstellingen aan en het onderhouden van: wegen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	het verzamelen en transporteeren van verhardingsmateriaal ten behoeve van gewone herstellingen aan en onderhoud van groote post- en binnenwegen.	Gedurende 1910 betaalde afkoopsommen per heerendienstplichtige.
1.	2.	3.	4.	5.
Semarang . . .	—	Alle districten.	Alle districten.	Afd. Semarang: f 1.— Afd. Salatiga: f 0.05 à f 0.92 Afd. Kendal: f 1.— à f 1.40 Afd. Demak: f 1.— à f 1.75 Afd. Grobogan: f 1.— à f 3.— Afd. Pati: f 0.50 à f 1.— Afd. Koedoes: f 0.20 à f 0.65 Afd. Japara: f 0.25 à f 0.80.
Rembang . . .	—	Desa's in de afdeelingen Bodjonegoro en Blora.	96 desa's van het district Waroe en 81 desa's van het district Binangoen (afd. Rembang), 15 desa's in de afd. Toeban, 78 desa's van het district Karangdjati, 112 desa's van het district Ngawen, 50 desa's van het district Panolan, 36 desa's van het district Randoeblatoeng en 60 desa's van het district Djepon (afd. Blora) en voorts 129 desa's van het district Baoereno, 128 desa's van het district Pelem, 128 desa's van het district Bodjonegoro, 57 desa's van het district Padangan, 54 desa's van het district Tambakredjo en 80 desa's van het district Ngoempah (afd. Bodjonegoro).	Afd. Rembang: f 0.60 à f 4.— Afd. Toeban: f 0.63 à f 1.10 Afd. Blora: f 0.40 à f 2.17 Afd. Bodjonegoro: f 0.80 à f 1.—
Soerabaja . . .	460 desa's in de afd. Sidoardjo en 4 desa's in de afd. Grisee.	460 desa's in de afd. Sidoardjo en 4 desa's in de afd. Grisee.	460 desa's in de afd. Sidoardjo en 4 desa's in de afd. Grisee.	—
Pasoeroean . .	113 desa's in de afd. Probolinggo, 39 desa's in de afd. Kraksaän en 48 desa's in de afd. Loemadjang.	—	111 desa's in de afd. Pasoeroean, 113 desa's in de afd. Probolinggo, 39 desa's in de afd. Kraksaän en 48 desa's in de afd. Loemadjang.	Afd. Pasoeroean: f 1.30 à f 1.50 Afd. Probolinggo: f 0.62 à f 1.76 Afd. Kraksaän: f 0. 66 à f 2.50 Afd. Loemadjang: f 0.80 à f 2.25
Kedoe	—	—	10 desa's van het district Koetoardjo en 3 desa's van het district Kemiri (afd. Poerworedjo).	Afd. Poerworedjo: district Koetoardjo gemiddeld f 0.63 per vol en f 0.31^5 per half-heerendienstplichtige; district Kemiri gemiddeld f 1.29^5.
Banjoemas . .	—	—	5 desa's van het district Pegadingan (afd. Tjilatjap).	—

BIJLAGEN.[1]

1) Waar in de bijlagen het teeken † is ingevuld, ontbreken de opgaven.

Bijlage J.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 2, van het verslag.)

OVERZICHTEN

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte HEERENDIENSTEN IN SOMMIGE GEWESTEN DER BUITENBEZITTINGEN gedurende 1910. *)

*) In de overige in deze bijlage niet genoemde gewesten, met uitzondering van de residentiën Djambi en Oostkust van Sumatra, worden van de onder 's gouvernements rechtstreeksch bestuur staande inboorlingen geen of doorgaans geen heerendiensten gevorderd.

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienst-plichtigen.	Maximum aantal dag-diensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende					
			gewoon onderhoud van:					
			landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardings-materiaal).	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans, passanten-huizen en pasar-loodsen.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
PADANGSCHE BENEDENLANDEN. *b*)								
Padang en Ommelanden	14 785	768 820	69 150	—	19 800	106	—	1 463
Priaman	39 018	2 028 936	318 743	—	32 112	9	14 573	101 903
Painan	20 760	1 079 520	248 890	—	16 466	—	—	59 987
Ajerbangis	6 045	314 340	32 329	—	623	—	—	828
PADANGSCHE BOVENLANDEN.								
Agam	47 696	2 480 192	420 950	2 697	10 000	41	1 988	33 778
L Koto	39 964	2 078 128	146 748	5 146	11 534	181	1 338	23 189
Tanahdatar	55 194	2 870 088	321 676	28	5 369	424	864	4 326
XIII en IX Koto	28 891	1 502 332	252 208	—	49 299	186	—	19 634
Batipoeh en X Koto	10 199	530 343	328 046	625	42 057	—	1 090	—
Loeboeksikaping	11 487	597 324	44 763	—	365	—	—	—
Totalen	274 039	14 250 028	2 183 503	8 496	187 625	947	19 853	245 108
Over 1909 was opgegeven . . .	280 389	14 578 180	2 469 022	15 894	282 110	1 138	15 260	182 716

a) Zie voor de op 1 Januari 1905 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1904 n°. 355. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6076.

b) Ingevolge Ind. St. 1858 nos. 66 en 67 staat het den heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Padang vrij om de heerendiensten af te koopen tegen betaling

Tapa

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienst-plichtigen.	Maximum aantal dag-diensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende					
			gewoon onderhoud van:					
			landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardings-materiaal).	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans en passanten-huizen.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Natal en Batang Natal	2 625	136 500	31 322	915	6 734	—	—	1 577
Sibolga en Batang Toroe-districten	2 584	134 368	94 200	—	5 328	—	—	1 625
Padang Sidimpoean.	20 288	1 054 976	213 896	1 726	20 408	12	2 122	62
Bataklanden	64 052	3 330 704	966 864	28 333	6 257	—	—	7 903
Totalen	89 549	4 656 548	1 306 282	30 974	38 727	12	2 122	11 167
Over 1909 was opgegeven . . .	88 778	4 616 456	994 305	4 788	54 473	118	4 378	9 336

a) Zie voor de op 1 Januari 1905 in deze residentie (met uitzondering van Nias en de daartoe behoorende eilanden) in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1904 n°. 356. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 6077 en 6785.

Westkust. *a)*

1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: land-wegen.	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans, passanten-huizen en pasar-loodsen.	dammen, waterwerken, dijken en water-leidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsge-bouwen.	bedienen van niet-verpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	over-brengen van brieven.	diensten bij hoofden en ambte-naren.	vervoer van gouver-nements-gelden, goederen en reizigers.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 22).
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.
120 588	—	13 869	232	332	2 997	109 576	337	730	2 190	14 216	—	355 586	413 234
—	—	74 301	—	—	—	112 258	17 130	1 460	24 918	219 353	—	916 760	1 112 176
5 378	—	67 541	—	480	302	2 555	12 775	8 760	6 570	43 110	100	472 914	606 606
1 070	—	41 312	—	1 903	352	3 285	3 650	3 316	6 996	12 775	—	108 439	205 901
28 646	240	61 706	—	67	15 992	43 342	34 749	2 027	14 045	239 686	2 704	912 658	1 567 534
243 241	155	22 442	—	1 476	4 491	44 799	10 660	1 749	16 475	202 388	—	736 012	1 342 116
51 273	58 243	38 406	48	4 589	529	29 450	15 611	7 438	15 013	233 105	2 650	789 042	2 081 046
—	—	6 639	—	2 861	—	15 535	16 781	—	10 036	136 631	—	509 810	992 522
1 885	5 600	1 500	—	3 428	—	2 140	8 371	3 619	4 053	32 526	22	434 967	95 381
—	—	—	—	—	—	6 943	5 843	—	8 045	42 456	—	108 415	488 909
452 081	64 238	327 716	280	15 136	24 663	369 883	125 907	29 099	1 083 346	1 176 246	5 476	5 344 603	8 905 425
561 269	1 157	274 437	247	28 027	34 544	275 786	134 239	34 899	88 997	1 143 727	3 038	5 546 507	9 031 673

van een equivalent van f 4 per jaar en per hoofd. Deze regeling is, ingevolge Ind. St. 1906 n°. 197, ook van toepassing ten aanzien van het buiten de grenzen der hoofdplaats Padang vallende gedeelte der op 1 Januari 1906 opgeheven onderafdeeling Hoofdplaats Padang.

pa noeli. *a)*

1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: land-wegen.	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans en passanten-huizen.	dammen, water-werken en water-leidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsge-bouwen.	bedienen van niet-verpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	over-brengen van brieven.	diensten bij hoof-den en ambte-naren.	vervoer van gouver-nements-gelden, goederen en reizigers.	bege-leiden van gevan-genen.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 23).
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
—	—	—	—	—	28	1 087	6 454	2 244	4 804	11 918	21	5	67 109	69 391
—	—	—	—	—	—	4 380	5 840	6 570	5 475	10 950	—	—	134 368	—
235 240	354	33 634	—	1 840	530	18 241	27 484	6 095	14 141	46 004	864	91	622 744	432 232
423 645	—	8 219	—	—	6 299	3 556	9 488	—	2 920	137 789	—	—	1 601 273	1 729 431
658 885	354	41 853	—	1 840	6 857	27 264	49 266	14 909	27 340	206 661	885	96	2 425 494	2 231 054
501 601	431	18 891	—	3 992	114 456	29 006	50 519	10 723	30 835	138 165	3 614	284	1 969 915	2 646 541

Benkoelen. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 42 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud van: groote wegen.	gewoon onderhoud van: bruggen en duikers in de groote wegen.	aanleg, zware herstelling en vernieuwing van: groote wegen.	aanleg, zware herstelling en vernieuwing van: bruggen en duikers in de groote wegen.	het vervoeren van gouvernements-goederen en gelden.	het vervoeren van gouvernements-reizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Benkoelen *b)*	1 735	72 870	72 216	—	—	—	—	—	72 216	654
Lebong *c)*: Onderafd. Moko-Moko . .	4 216	177 072	74 884	5 819	4 041	—	—	795	85 539	91 533
Id. Laïs	5 528	232 176	64 126	420	39 012	—	5 692	—	109 250	122 926
Id. Lebong	1 681	87 412	58 722	3 906	434	868	2 170	3 038	69 138	18 274
Id. Redjang. . . .	7 010	351 290	208 531	23 655	—	26 686	—	12 437	271 309	79 981
Seloema	6 662	279 804	176 464	656	—	—	—	182	177 302	102 502
Manna	11 174	469 308	220 902	1 766	34 007	26 550	—	303	283 528	185 780
Kroë.	5 464	229 488	83 651	3 205	33 961	2 090	88	360	123 355	106 133
Totalen . . .	43 470	1 899 420	959 496	39 427	111 455	56 194	7 950	17 115	1 191 637	707 783
Over 1909 was opgegeven. . .	45 661	1 986 582	746 432	34 975	279 995	44 755	21 825	11 296	1 139 278	847 304

a) Zie voor de op 1 Januari 1897 in werking getreden heerendienstregeling voor dit gewest Ind. St. 1896 n°. 262, juncto 1898 n°. 188. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5198.

b) Voor de inlanders en met hen gelijkgestelden ter hoofdplaats Benkoelen zijn de diensten ten behoeve van het aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen aldaar vervangen door eene belasting in geld (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58).

c) Voor de afdeeling Lebong (zie Ind. St. 1908 n°. 646) blijft voorloopig van kracht de voor het gewest Palembang uitgevaardigde heerendienstregeling in Ind. St. 1902 n°. 321 met de daarin gebrachte en nader te brengen wijzigingen (Ind. St. 1904 n°. 119, juncto 1908 n°. 647 en 1909 n°. 385).

Lampongsche districten. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 30 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud van: groote post- en binnenwegen.	onderhoud van: bruggen en duikers in de groote post- en binnenwegen.	onderhoud van: waterwegen (voor zooveel op 1 April 1892 reeds in gebruik).	het vervoeren van gouvernements-goederen en gelden.	het vervoeren van gouvernements-reizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 9).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Telokbetong (hoofdplaats) . . .	673	20 190	18 510	—	1 641	39	—	20 190	—
Ommelanden van Telokbetong. .	6 960	208 800	134 587	9 819	—	220	300	144 926	63 874
Sepoetih	7 455	223 650	200 920 *b)* 13 980	6 500	—	200	2 050	223 650	—
Sekampoeng	4 373	131 190	100 306 15 500	900	—	74	1 450	118 230	12 960
Toelangbawang	11 395	341 850	103 633	5 247	2 111	—	—	110 991	230 859
Katimbang	3 059	91 770	49 702	3 091 2 112	—	—	—	54 905	36 865
Semangka	4 044	121 320	65 414 3 564	3 540 16 796	—	—	31	89 345	31 975
Totalen . . .	37 959	1 138 770	706 116	48 005	3 752	533	3 831	762 237	376 533
Over 1909 was opgegeven . . .	37 650	1 129 500	710 626	29 463	2 698	2 166	1 818	746 771	382 729

a) Zie voor de op 1 April 1892 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1892 n°. 39, juncto 1897 n°. 93 en 1902 n°. 278. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5230.

b) Het tweede cijfer heeft betrekking op het aantal vrijwillig afgekochte dagdiensten.

Palembang. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 52 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van: heeren-dienst-wegen, benevens het verzamelen van verhardings-materiaal.	bruggen en duikers.	onderhoud van water-wegen.	zware herstelling van de in kolom 4 en 5 genoemde werken.	het vervoeren van reizigers en hunne goederen (Ind. St. 1870 nos. 16 en 99).	Te zamen.	aanleg van wegen, bruggen en duikers.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolóm 3—kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Palembangsche Benedenlanden	66 133	3 438 916	469 248	12 506	24 849	60 794	1 054	568 451	2 692	571 143	2 867 773
Palembangsche Bovenlanden	46 452	2 415 504	1 422 952	63 027	9 311	40 084	5 769	1 541 143	46 444	1 587 587	827 917
Ogan en Komering Oeloe	34 330	1 787 760	778 374	36 369	45 688	5 489	1 016	866 936	—	866 936	920 824
Rawas	6 727	349 804	222 041	4 796	1 781	22	484	229 124	—	229 124	120 680
Totalen . . .	153 692	7 991 984	2 892 615	116 698	81 629	106 389	8 323	3 205 654	49 136	3 254 790	4 737 194
Over 1909 was opgegeven.	152 510	7 930 520	2 518 429	130 198	54 531	127 000	8 633	2 838 791	450 152	3 288 943	4 641 577

a) Zie voor de op 1 Januari 1903 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1902 n°. 321, juncto 1903 n°. 185 en 1906 n°. 470. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5744.

Atjeh en onderhoorigheden (alleen de afdeeling Groot-Atjeh). *a)*

ONDERAFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardings-materiaal).	bruggen en duikers.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen.	bruggen en duikers.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Oelee Lheue en de XXVI Moekims	5 156	123 744	44 739	859	2 373	1 695	357	3 565	53 588	70 156
XXV Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen	5 794	139 056	107 106	6 221	7 202	—	—	—	120 529	18 527
XXII Moekims.	8 476	203 424	184 849	407	1 216	—	—	—	186 472	16 952
VII Moekims Pidië	2 316	55 584	41 319	—	14 265	—	—	—	55 584	—
Wè	795	19 080	11 208	—	4 930	—	—	—	16 188	2 892
Totalen . . .	22 537	540 888	389 221	7 487	30 036	1 695	357	3 565	432 361	108 527
Over 1909 was opgegeven . .	22 964	551 136	392 330	9 132	38 243	5 962	397	3 279	449 343	101 793

a) Zie voor de op 1 October 1908 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1908 n°. 509, juncto 1910 n°. 471. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6881.

Banka en onderhoorigheden. *a*)

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 36 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:												Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 15).
			gewoon onderhoud van:				herstellingen aan:				het vervoeren van postpakketten.	het vervoeren van gouvernementsgoederen en gelden.	het vervoeren van gouvernementsreizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	
			groote post- en binnenwegen.	bruggen en duikers.	waterwegen (voor zooveel op ult. 1891 reeds in gebruik).	Te zamen.	groote post- en binnenwegen.	bruggen en duikers.	waterwegen (voor zooveel op ult. 1891 reeds in gebruik).	Te zamen.					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Muntok. . . .	2 128	76 608	31 159	1 345	2 710	35 214	—	—	—	—	209	—	1 962	37 385	39 223
Djeboes. . . .	670	24 120	18 425	727	—	19 152	—	—	—	—	128	332	403	20 015	4 105
Belinjoe . . .	701	25 236	17 257	1 564	—	18 821	—	—	—	—	60	37	541	19 459	5 777
Soengailiat . .	810	29 160	24 711	1 269	—	25 980	—	—	—	—	127	264	1 414	27 785	1 375
Merawang. . .	909	32 724	26 625	3 122	—	29 747	—	—	—	—	65	152	324	30 288	2 436
Pangkalpinang .	2 608	93 888	71 498	1 227	12 660	85 385	—	—	—	—	1 001	—	592	86 978	6 910
Soengaiselan. .	1 454	52 344	33 996	2 962	279	37 237	1 968	168	—	2 136	481	40	597	40 491	11 853
Koba.	882	31 752	30 036	472	—	30 508	—	—	—	—	370	52	687	31 617	135
Toboali. . . .	2 229	80 244	58 115	1 149	—	59 264	—	—	—	—	378	53	1 537	61 232	19 012
Totalen .	12 391	446 076	311 822	13 837	15 649	341 308	1 968	168	—	2 136	2 819	930	8 057	355 250	90 826
Over 1909 was opgegeven. .	12 387	445 932	282 888	25 671	4 946	313 505	—	—	—	—	3 716	1 290	12 636	331 147	114 785

a) Zie voor de op 1 Juli 1902 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1902 n°. 241. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 4660 en 5721.

Billiton. *a*)

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 24 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:									Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3— kolom 12).
			onderhoud, aanleg, bouw en herstelling van:					het vervoeren van brieven.	het vervoeren van gouvernementsgoederen en gelden.	het vervoeren van troepen op marsch en hunne goederen.	Totaal.	
			groote wegen en belangrijke binnenwegen (behalve op de gewestelijke hoofdplaats).	bruggen en duikers in de voormelde wegen (behalve op de gewestelijke hoofdplaats).	districts-gevangenissen.	waterwegen (voor zooveel op 1 October 1894 reeds in gebruik).	Te zamen.					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Tandjoengpandan . .	3 081	739 441	58 354	3 266	—	—	61 620	—	—	—	61 620	12 324
Boeding.	1 889	45 336	11 715	1 531	—	—	13 246	—	—	—	13 246	32 090
Manggar	1 027	24 648	22 088	876	—	—	22 964	—	—	-	22 964	1 684
Linggang	420	10 080	5 194	882	64	—	6 140	—	—	—	6 140	3 940
Dendang	2 014	48 336	34 882	650	—	—	35 532	—	—	—	35 532	12 804
Totalen . . .	8 431	202 344	132 233	7 205	64	—	139 502	—	—	—	139 502	62 842
Over 1909 was opgegeven.	8 359	200 616	134 448	11 041	—	—	145 489	7 065	27	38	152 620	47 996

a) Zie voor de op 1 Januari 1900 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1899 n°. 278. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5438.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 26 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling / eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing van: land- en waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans.	Te zamen.	militaire werken, bij volstrekte onmogelijkheid om vrije koelies te bekomen.	het bezetten van wachthuizen.	het transport van gouvernementsgoederen.	het transport van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3— kolom 13).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Bandjermasin en Ommelanden.	8 068	209 768	*b)* 43 147 939	2 493 14 805	— —	— —	45 640 15 744	—	16 416	811	—	78 611	131 157
Marabahan	7 686	199 836	29 751 —	90 100	6 —	189 —	30 036 100	—	46 482	—	24	76 642	123 194
Martapoera	13 819	359 294	196 474 35 073	154 1 626	290 20	174 48	197 092 36 767	—	41 598	—	15	275 472	83 822
Kandangan	51 146	1 329 796	335 913 18 684	13 299 17 590	— —	— —	349 212 36 274	—	145 287	399	1 111	532 283	797 513
Amoentai	32 802	852 852	195 426 60	6 949 8 351	278 20	174 —	202 827 8 431	—	84 557	—	—	295 815	557 037
Boven-Doesoen. . . .	3 995	103 870	4 034 —	614 —	— —	110 —	4 758 —	—	696	—	—	5 454	98 416
Midden-Doesoen . . .	3 868	100 568	30 904 —	158 602	8 36	1 445 27	32 515 655	—	—	628	2 619	36 427	64 141
Beneden-Dajak. . . .	4 586	119 236	65 829 —	1 897 —	— —	35 —	67 761 —	—	1 051	—	—	68 812	50 424
Boven-Dajak	3 089	80 314	11 060 1 852	— —	— —	4 304 —	15 364 1 852	—	—	—	—	17 216	63 098
Sampit	8 403	218 478	10 285 136	150 —	— —	93 —	10 528 136	—	7 560	—	—	18 224	200 254
Tanahboemboe . . .	7 897	205 322	28 378 18 025	— 230	— —	— 1 250	28 378 19 505	17	2 340	173	602	51 015	154 307
Pasir	5 784	150 384	15 091 60 367	— —	— —	— —	15 091 60 367	—	—	—	720	76 178	74 206
Koetei en de Noordoostkust van Borneo (gouv. gebied)	3 238 —	84 188 —	67 570 —	1 500 —	— —	— 150	69 070 150	—	6 212	—	806	76 238	7 950
Totalen . . .	154 381	4 013 906	1 033 862 135 136	27 304 43 304	582 76	6 524 1 475	1 068 272 179 991	17	352 199	2 011	5 897	1 608 387	2 405 519
Over 1909 was opgegeven	150 771	3 920 046	1 146 173 262 774	33 822 31 553	8 049 76	8 460 4 535	1 196 504 298 938	—	356 569	2 397	7 497	1 861 905	2 058 141

a) Zie voor de op 1 Augustus 1898 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1898 n°. 181, juncto 1899 n°. 147. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5292.

b) In de kolommen 4 t/m 8 zijn de opgaven tweeledig: de in de eerste plaats genoemde getallen betreffen de diensten voor onderhoud en gewone herstellingen der aangeduide werken, de in de tweede plaats vermelde die voor eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing gevorderd.

Celebes en onderhoorigheden. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 38 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:									Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 12).
			onderhoud / eersten aanleg van: wegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen (buiten de afdeelingshoofdplaatsen).	regentswoningen.	Te zamen.	het vervoeren van gouvernementsreizigers en goederen.	het bewerken der ornamentspadivelden en het leveren van volgelingen aan regenten en hoofden bij dienstreizen en plechtige gelegenheden en bij door hen te vieren feesten.	het bezetten van wachthuizen en het doen van nachtelijke rondes.	Totaal.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Makasser *b)* . . .	45 812	1 740 856	165 005 *c)* 23 805	36 048 8 912	— —	— —	201 053 32 717	—	—	—	233 770	1 507 086
Bonthain.	61 640	2 342 320	374 413 14 700	49 846 3 654	131 1	252 7 675	424 642 26 030	—	—	—	450 672	1 891 648
Totalen . . .	107 452	4 083 176	539 418 38 505	85 894 12 566	131 1	252 7 675	625 695 58 747	—	—	—	684 442	3 398 734
Over 1909 was opgegeven	108 723	4 131 474	665 220 19 179	104 365 14 593	672 1 293	350 200	770 607 35 265	11 687	66 494	259 065	1 143 118	2 988 356

a) Zie voor de op 1 Januari 1911 voor de afdeelingen Makasser (uitgezonderd de hoofdplaats met buitenwijken) en Bonthain in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1910 n°. 624. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7335.

b) Hieronder niet begrepen de gewestelijke hoofdplaats en hare buitenwijken, alwaar de heerendiensten met 1 Januari 1891 door eene belasting in geld zijn vervangen (vgl. Ind. St. 1891 n°. 111, zoomede de noot op blz. 67 van K. V. 1892).

c) In de kolommen 4 t/m 8 zijn de opgaven tweeledig: de aldaar in de eerste plaats genoemde getallen betreffen de diensten voor onderhoud der aangeduide werken, de in de tweede plaats vermelde die voor eersten aanleg gevorderd.

Menado. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 32 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:								Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 11).
			onderhoud en gewone herstelling van: wegen.	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	aanleg, zware herstelling of vernieuwing van de in de kolommen 4, 5 en 6 genoemde werken.	het bezetten van wachthuizen.	het vervoeren van gouvernementsreizigers en goederen.	aanleg van irrigatiewerken.	Totaal.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
MINAHASA.											
Menado	6 909	221 088	72 955	5 116	515	61 484	3 920	—	—	143 990	77 098
Tondano	9 921	317 472	100 081	845	—	98 932	13 079	—	—	212 937	104 535
Amoerang	8 688	278 016	109 726	20 221	—	63 775	11 991	—	—	205 713	72 303
GORONTALO.											
Gorontalo	21 313	682 016	98 143	3 581	3 544	844	8 338	—	—	114 450	567 566
Totalen . .	46 831	1 498 592	380 905	29 763	4 059	225 035	37 328	—	—	677 090	821 502
Over 1909 was opgegeven	47 522	1 520 704	326 854	19 215	11 007	261 649	43 034	149	9 671	671 579	849 125

a) Voor de Minahasa en de gouvernementsdistricten der afdeeling Gorontalo gelden de respectievelijk op 1 Januari en 1 Juli 1900 in werking getreden heerendienstregelingen in Ind. St. 1899 n°. 270 (juncto 1903 n°. 359) en 1900 n°. 152. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 5434 (Minahasa) en 5498 (Gorontalo).

Amboina. *a*)

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 36 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud van: wegen.	bruggen en duikers.	Totaal.	herstellingen aan: wegen.	bruggen en duikers.	Totaal.	het vervoeren van troepen en personen op marsch en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3— kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Amboina (hoofdplaats)	220	7 920	3 654	—	3 654	3 926	—	3 926	—	7 580	340
Amboina (overig gedeelte der afdeeling) . .	6 159	221 724	50 305	30 500	80 805	60 452	20 352	80 804	—	161 609	60 115
Boeroe	2 750	99 000	45 468	—	45 468	—	—	—	—	45 468	53 532
Saparoea.	6 201	223 236	27 762	4 475	32 237	6 470	2 499	8 969	—	41 206	182 030
Ceram.	11 539	415 404	71 819	12 721	84 540	28 842	5 368	34 210	9 328	128 078	287 326
Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden	8 924	321 264	44 500	18 190	62 690	15 260	15 000	30 260	—	92 950	228 314
Tanimbar-eilanden . .	1 118	40 248	4 472	—	4 472	—	—	—	—	4 472	35 776
Totalen . .	36 911	1 328 796	247 980	65 886	313 866	114 950	43 219	158 169	9 328	481 363	847 433
Over 1909 was opgegeven	31 898	1 148 328	249 923	75 353	325 276	155 602	66 817	222 419	4 391	552 086	596 242

a) Zie voor de op 1 Juni 1892 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1892 n°. 67. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 4662. In de afdeeling Banda worden in gewone tijden geen heerendiensten gevorderd.

Bali en Lombok. *a*)

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plich-tigen.	Maximum aantal dag-diensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 42 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1910 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstellingen / eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing van: wegen.	bruggen en duikers.	mijl-palen.	wacht-huizen.	Te zamen.	het bewaken van gevangenissen en andere landsgebouwen.	het bezetten van wacht-huizen.	het doen van nachtelijke rondes.	het vervoer van gouvernements-goederen en gelden.	het vervoer van in dienst reizende lands-dienaren en hunne goederen.	het vervoer van personen en troepen op marsch.	Totaal.	Zoodat in 1910 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3— kolom 15).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Boeleleng . .	22 322	937 524	*b*) 123 764 179 496	1 182 3 099	102 —	68 —	125 116 182 595	614	90 436	151 149	652	130	20	550 712	386 812
Djembrana . .	4 170	175 140	17 485 29 059	16 4 827	— —	— —	17 501 33 886	—	12 284	13 448	14	—	—	77 133	98 007
Lombok . . .	68 568	2 879 856	207 320 491 883	20 842 45 629	— —	729 1 516	228 891 539 028	8 067	238 248	57 273	—	—	—	1 071 507	1 808 349
Totalen . .	95 060	3 992 520	348 569 700 438	22 040 53 555	102 —	797 1 516	371 508 755 509	8 681	340 968	221 870	666	130	20	1 699 352	2 293 168
Over 1909 was opgegeven .	84 840	3 563 280	413 967 358 355	34 471 92 880	151 50	1 051 774	449 640 452 060	16 251	474 701	260 008	162	1 960	40	1 654 821	1 908 459

a) Voor de afdeelingen Boeleleng en Djembrana (eiland Bali) geldt de met 1 Juli 1902 in werking getreden heerendienstregeling in Ind. St. 1902 n°. 228; de „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5715. Zie voor de op 1 Mei 1905 voor de afdeeling Lombok in werking getreden voorloopige heerendienstregeling Ind. St. 1905 n°. 203.

b) In de kolommen 4 t/m 8 zijn de opgaven tweeledig: de in de eerste plaats genoemde getallen betreffen de diensten voor onderhoud en gewone herstellingen der aangeduide werken; de in de tweede plaats vermelde die voor eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing gevorderd.

Bijlage H.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

Overzicht van de opbrengst van het **hoofdgeld** der heerendienstplichtigen in de gouvernementslanden van Java en Madoera over 1910.

GEWESTEN.	Totaal bedrag van den aanslag van het hoofdgeld over 1910 (à f 1,— per heerendienstplichtige, behalve in Pasoeroean, waar f 1,50 moet worden opgebracht).	Kosten van aanslag en invordering, zijnde het aan de desahoofden toekomende collecteloon van 8 %.	Zuiver bedrag van den aanslag.	In 1910 door de bevolking aangezuiverd.
Bantam	f 126 838,—	f 10 147,04	f 116 690,96	f a) 126 835,—
Batavia (afd. Krawang)	49 155,—	3 932,40	45 222,60	49 155,—
Preanger-Regentschappen	281 101,—	22 488,08	258 612,92	281 101,—
Cheribon	263 020,—	21 041,60	241 978,40	263 020,
Pekalongan	252 761,—	20 220,88	232 540,12	252 761,—
Semarang	417 960,—	33 436,80	384 523,20	417 960,—
Rembang	234 754,—	18 780,32	215 973,68	234 754,—
Soerabaja	347 747,—	27 819,76	319 927,24	347 747,—
Pasoeroean	423 402,—	33 872,16	389 529,84	b) 423 383,50
Besoeki	196 479,—	15 718,32	180 760,68	b) 196 448,—
Banjoemas	175 900,—	14 072,—	161 828,—	175 900,—
Kedoe	306 018,—	24 481,44	281 536,56	c) 305 912,—
Madioen	179 773,—	14 381,84	165 391,16	179 773,—
Kediri	208 364,—	16 669,12	191 694,88	208 364,—
Madoera	331 963,—	26 557,04	305 405,96	d) 331 951,—
Totalen	f 3 795 235,—	f 303 618,80	f 3 491 616,20	f 3 795 064,50

a) Hiervan is f 3 door de met de inning belaste personen verduisterd.

b) De achterstand is een gevolg van het vertrek van enkele personen, wier tegenwoordige verblijfplaats onbekend is.

c) De achterstand, ten bedrage van f 106, is verschuldigd door de bevolking van de desa Ketoewan (distr. Koetawinangoen, afd. Keboemen), welke in 1910 zwaar werd geteisterd door eene aardschuiving.

d) Hiervan is f 12 door de met de inning belaste personen verduisterd.

Bijlage K.

(Zie hoofdstuk J, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN,

meerendeels over 1909 en 1910, betreffende de LANDRENTE EN ANDERE LANDELIJKE INKOMSTEN.

I. LANDRENTE OP

A. Aanslag en opbrengst van

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws) der in 1910 voor vast aangeslagen gronden. Sawahs.	Tegalvelden.	Nipahbosschen.	Boomgaarden.	Woonerven (belastbare).	niet voor vast aangeslagen — wisselvallig beplante — gronden.	Bedrag van den onzuiveren aanslag der voor vast aangeslagen gronden in 1909.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	97 526	28 529	444	8 628	134	—	f 615 758,—
Batavia	95 623	17 743	a) —	2 006	1 060	1 386	b) 227 373,57
Preanger-Regentschappen	358 962	501 722	a) —	—	—	—	1 608 711,87
Cheribon	251 392	8 052	a) 27	3 002	2 974	1 080	1 265 096,82
Pekalongan	232 575	43 048	35	1 487	11 016	—	1 397 301,—
Semarang	388 257	116 366	352	2 066	34 657	22 471	1 737 146,74
Rembang	238 291	59 175	—	424	11 294	—	855 814,—
Soerabaja	315 760	44 140	1 200	4 108	19 199	491	2 040 120,50
Pasoeroean	146 358	135 928	255	422	20 947	6 819	2 066 095,70
Besoeki	111 426	101 984	—	4 075	5 262	1 816	1 370 673,—
Banjoemas	145 853	215 568	a) —	1 773	4 117	4 530	1 089 231,17
Kedoe	226 682	347 223	a) —	2 326	1 360	9 458	b) 1 673 960,10
Madioen	176 205	24 317	—	3 056	69 766	21 681	768 764,—
Kediri	160 917	55 122	—	35	44 693	13 767	1 287 640,18
Madoera	103 934	242 822	1 067	290	1 020	10 726	822 045,25
Totalen	3 049 761	1 941 739	3 380	33 698	227 499	94 225	f b) 18 825 731,90

a) De in de Preanger-Regentschappen werkende afzonderlijke landrente-regeling (Ind. St. 1896 n°. 126) en de sedert 1908 in een aantal districten van Batavia, Cheribon, Banjoemas en Kedoe ingevoerde regeling van 1907 (Ind. St. n°. 277) onderscheiden alleen sawahs en droge gronden (nipahbosschen en vischvijvers onder de laatste begrepen).

b) Verbeterde opgaaf.

JAVA EN MADOERA.

de landrente over 1910.

De onzuivere aanslag, in kolom 8 bedoeld, was voor 1910								De onzuivere aanslag der voor vast aangeslagen gronden bedroeg alzoo voor 1910 (kolom 8 + kolom 12 — kolom 15).
te vermeerderen, door:				te verminderen, door:				
benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 nº. 110, in Ind. St. 1896 nº. 126 en in Ind. St. 1907 nº. 277).	het belastbaar worden van nieuwe sawahs in het 4de oogstjaar.	uitbreiding van voor vast aangeslagen gronden (tegalvelden, nipahbosschen, boomgaarden en woonerven).	Totaal.	benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 nº. 110, in Ind. St. 1896 nº. 126 en in Ind. St. 1907 nº. 277).	het te niet gaan of de veranderde bestemming van gronden, die daardoor buiten de landrente vallen.	Totaal.	
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
—	f 575,—	f 1 415,—	f 1 990,—	—	f 4 756,—	f 4 756,—	f 612 992,—
f 16 575,34	1 121,77	75,33	17 772,44	—	452,34	452,34	244 693,67
40 798,93	2 073,07	2 871,89^{5}	45 743,89^{5}	f 305,63	2 578,19^{5}	2 883,82^{5}	1 651 571,94
29 321,21	527,59	2 353,83	32 202,63	8,—	2 465,59	2 473,59	1 294 825,86
—	3 514,25	2 310,25	5 824,50	219,50	2 766,75	2 986,25	1 400 139,25
—	6 926,32	6 592,66	13 518,98	—	14 445,53^{5}	14 445,53^{5}	1 736 220,18^{5}
—	43,—	759,—	802,—	—	884,50	884,50	855 731,50
—	647,—	1 239,25	1 886,25	73,—	1 751,75	1 824,75	2 040 182,—
—	4 565,94	10 889,69	15 455,63	—	9 634,73	9 634,73	2 071 916,60
5 312,—	10 971,28	6 304,43^{5}	22 587,71^{5}	3 355,—	4 890,71^{5}	8 245,71^{5}	1 385 015,—
8 232,62	3 290,46	979,66	12 502,74	40,13	1 642,49^{5}	1 682,62^{5}	1 100 051,28^{5}
9 290,99	121,58	27 981,76	37 394,33	—	5 517,20	5 517,20	1 705 837,23
—	112,—	1 091,—	1 203,—	—	412,—	412,—	769 555,—
—	2 755,—	3 420,82	6 175,82	—	1 621,—	1 621,—	1 292 195,—
—	3,—	1 366,50	1 369,50	—	94,—	94,—	823 320,75
f 109 531,09	f 37 247,26	f 69 651,08	f 216 429,43	f 4 001,26	f 53 912,80	f 57 914,06	f 18 984 247,27

GEWESTEN.	Het bedrag van den onzuiveren aanslag voor 1910 (kolom 16) was te verminderen met de volgende sommen, ter zake van vrijstelling of afschrijving, als:				In 1910 was dus aan landrente werkelijk te heffen:		
	wegens deugdelijk geconstateerd misgewas.	wegens andere buitengewone en gewichtige redenen.	wegens het onbeplant blijven van voor vast aangeslagen gronden.	Totaal der verminderingen wegens vrijstellingen of afschrijvingen.	ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag, vermeld in kolom 16, verminderd met kolom 20).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden, bedoeld in kolom 7.	In het geheel.
	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Bantam	f 48 853,45^{5}	—	f 30 613,94^{5}	f 79 467,40	f 533 524,60	—	f 533 524,60
Batavia	14 600,67^{5}	—	14 123,71	28 724,38^{5}	215 969,28^{5}	f 2 503,77	218 473,05^{5}
Preanger-Regentschappen . .	2 899,30	—	2 329,07^{5}	5 228,37^{5}	1 646 343,56^{5}	—	1 646 343,56^{5}
Cheribon	24 414,48^{5}	—	4 526,68^{5}	28 941,17	1 265 884,69	2 698,75	1 268 583,44
Pekalongan	17 145,54	—	15 027,93	32 173,47	1 367 965,78	—	1 367 965,78
Semarang	66 380,06	—	49 084,81	115 464,87	1 620 755,31^{5}	48 416,41	1 669 171,72^{5}
Rembang.	124 047,44	—	1 584,41	125 631,85	730 099,65	—	730 099,65
Soerabaja.	301 813,50^{5}	—	20 739,35^{5}	322 552,86	1 717 629,14	982,—	1 718 611,14
Pasoeroean	13 302,26^{5}	f 1 957,90	5 997,72^{5}	21 257,89	2 050 658,71	29 025,63	2 079 684,34
Besoeki	22 835,38	—	2 051,33^{5}	24 886,71^{5}	1 360 128,28^{5}	4 545,—	1 364 673,28^{5}
Banjoemas	16 361,62	—	5 991,04^{5}	22 352,66^{5}	1 077 698,62	9 059,25	1 086 757,87
Kedoe	7 881,44	178,78	1 236,10	9 296,32	1 696 540,91	30 826,—	1 727 366,91
Madioen	128 100,67^{5}	—	180,80	128 281,47^{5}	641 273,52^{5}	26 191,—	667 464,52^{5}
Kediri	49 596,46^{5}	—	807,20	50 403,66^{5}	1 241 791,33^{5}	41 462,50	1 283 253,83^{5}
Madoera	69 545,04^{5}	—	37 772,84^{5}	107 317,89	716 002,86	17 611,—	733 613,86
Totalen . . .	f 907 777,35	f 2 136,68	f 192 066,97	f 1 101 981,—	f 17 882 266,27	f 213 321,31	f 18 095 587,58

In 1909 was aan landrente werkelijk te heffen geweest (zie de kolommen 21, 22 en 23 van bijlage L van K. V. 1910)			In 1910 viel in vergelijking met het voorafgegane jaar te heffen:		Bedrag hetwelk door de bevolking op 31 December 1910 nog niet was aangezuiverd.	Bedrag hetwelk door de bevolking aangezuiverd, doch door de met de inning belaste personen verduisterd was.	Marktprijs der padi per pikol gedurende 1910.	
ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag verminderd met vrijstellingen en afschrijvingen).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden.	In het geheel.	Meer.	Minder.			Hoogste.	Laagste.
24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
f 552 273,63^5	f 8 833,55	f 561 107.18^5	—	f 27 582,58^5	f 402,74^5	—	f 4,—	f 1,75
182 288,13	4 625,31	186 913,44	f 31 559,61^5	—	1 830,43	f 557,57^5	3,75	1,80
1 593 491,60^5	—	1 593 491,60^5	52 851,96	—	73,77	440,16	3,50	2,—
1 226 135,54^5	5 776,25	1 231 911,79^5	36 671,64^5	—	31,40	—	3,50	1,75
1 379 216,96^5	—	1 379 216,96^5	—	11 251,18^5	6,67^5	655,60	3,75	1,30
1 670 554,50^5	53 103,95	1 723 658,45^5	—	54 486,73	3 464,61	1 132,79	4,40	2,—
842 109,14	—	842 109,14	—	112 009,49	789,25^5	—	4,50	1,50
1 956 531,58	1 004,50	1 957 536,08	—	238 924,94	3 182,44^5	1 463,32	5,—	2,—
2 056 180,26^5	34 394,25	2 090 574,51^5	—	10 890,17^5	10 311,99^5	35,50	4,50	1,75
1 368 410,54	4 560,—	1 372 970,54	—	8 297,25^5	502,73^5	77,69^5	4,16	2,—
1 031 488,55^5	12 858,25	1 044 346,80^5	42 411,06^5	—	655,21	416,97	4,—	1,50
1 630 820,63^5	37 225,40	1 668 046,03^5	59 320,87^5	—	906,86	311,60	4,50	1,75
768 518,12	25 639,50	794 157,62	—	126 693,09^5	181,88^5	—	4,25	1,50
1 276 408,67	36 703,50	1 313 112,17	—	29 858,33^5	—	—	4,75	1,75
765 061,66^5	17 611,—	782 672,66^5	—	49 058,80^5	49,88	948,71	6,48	1,07
f 18 299 489,55^5	f 242 335,46	f 18 541 825,01^5	f 222 815,16	f 669 052,59^5	f 22 389,89^5	f 6 039,92	f 6,48	f 1,07

B. **OVERZICHT betreffende de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en den aanslag in de landrente**

DISTRICTEN.	Uitgestrektheid (in bouws).						Meer of minder bevinding (in %).		Landrente-			
	Sawahs.		Droge gronden.		Totaal.				Sawahs.			
											Meer of minder.	
	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Sawahs.	Droge gronden.	Na de herziening.	Vóór de herziening.	in guldens	in %.
Panjeredan	3 295	2 885	9 355	8 788	12 650	11 673	+ 14	+ 6	10 113	7 193	+ 2 920	+ 41
Singaparna	10 404	9 862	8 553	8 553	18 957	18 415	+ 5	–	54 480	33 789	+ 15 691	+ 40
Tjiawi	7 073	6 785	10 673	10 500	17 746	17 285	+ 4	+ 2	30 515	23 970	+ 6 545	+ 27
Wanakerta	8 202	7 399	15 153	14 407	23 355	21 806	+ 11	+ 5	25 867	25 396	+ 471	+ 2
Tjibeureum	6 984	6 470	13 091	11 633	20 075	18 103	+ 8	+ 13	24 487	15 378	+ 9 109	+ 59
Tjonggeang	8 555	8 042	6 305	5 821	14 860	13 863	+ 6	+ 8	16 874	14 756	+ 2 118	+ 14
Totalen . . .	44 513	41 443	63 130	59 702	107 643	101 145	+ 7	+ 6	162 336	125 482	+ 36 854	+ 29

nte in de districten der Preanger-Regentschappen waarin in 1910 de aanslag werd herzien.

nte-	aanslag (in guldens) volgens de belastingvoorstellen.								Aantal eenheden van aanslag (perceelen en perceelsgedeelten).		Gemiddelde oppervlakte en landrente per eenheid van aanslag (perceel of perceelsgedeelte).			
	Droge gronden.				Totale landrente.						Sawahs.		Droge gronden.	
r.	Na de herziening.	Vóór de herziening.	Meer of minder. in guldens	Meer of minder. in %.	Na de herziening.	Vóór de herziening.	Meer of minder. in guldens	Meer of minder. in %.	Sawahs.	Droge gronden.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.
41	5 093	4 870	+ 223	+ 5	15 206	12 063	+ 3 143	+ 26	2 147	1 475	767	f 4,71	3 171	f 3,45
40	11 192	11 343	— 151	— 1	65 672	50 132	+ 15 540	+ 31	3 304	3 539	1 574	16,49	1 208	3,16
27	10 379	8 642	+ 1 737	+ 20	40 894	32 612	+ 8 282	+ 25	2 708	1 962	1 306	11,27	2 720	5,29
2	8 972	9 700	— 728	— 8	34 839	35 096	— 257	— 1	4 231	2 407	969	6,11	3 148	3,73
59	8 292	7 233	+ 1 059	+ 15	32 779	22 611	+ 10 168	+ 45	2 625	2 097	1 330	9,33	3 121	3,95
14	4 437	3 288	+ 1 149	+ 35	21 311	18 044	+ 3 267	+ 18	2 114	1 375	2 023	7,98	2 293	3,23
29	48 365	45 076	+ 3 289	+ 7	210 701	170 558	+ 40 143	+ 24	17 129	12 855	1 299	f 9,48	2 455	f 3,76

C. OVERZICHT betreffende de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en den aanslag in de landrente in c

Residentie.	DISTRICT.	Uitgestrektheid (in bouws).						Meer of minder bevinding (in %).		Landrente aansl		
		Sawahs.		Droge gronden.		Totaal.				Sawah		
		Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Sawahs.	Droge gronden.	1910.	1909.	Mee in guld
Batavia . .	Rengasdengklok	29 042	16 108	5 481	821	34 523	16 929	+ 80	+ 568	56 168	51 464	+ 4
	Krawang.	36 326	24 643	10 143	1 056	46 469	25 699	+ 47	+ 861	68 927	65 453	+ 3
Cheribon .	Karangampel	22 630	18 575	3 222	89	25 852	18 664	+ 22	+ 3 520	127 055	117 662	+ 9
	Djatiwangi	19 507	16 474	5 932	1 693	25 439	18 167	+ 18	+ 250	83 539	75 937	+ 7
	Telaga.	18 498	11 312	22 445	3 398	40 943	14 710	+ 64	+ 561	41 687	48 408	— 6
	Loerahgoeng	9 143	6 407	8 349	2 927	17 492	9 334	+ 43	+ 185	26 838	24 874	+ 1
Banjoemas	Kertanegara.	8 531	7 847	12 884	6 417	21 415	14 264	+ 9	+ 101	31 083	35 308	— 4
	Tjahjana	6 233	5 301	20 386	12 636	26 619	17 937	+ 18	+ 61	21 194	23 220	— 2
	Karangkobar	3 001	2 363	14 452	10 836	17 453	13 199	+ 27	+ 33	8 054	9 556	— 1
	Batoer.	2 177	1 519	16 423	11 689	18 600	13 208	+ 43	+ 41	6 454	6 351	+
Kedoe . . .	Poerworedjo.	7 724	6 731	7 100	3 598	14 824	10 329	+ 15	+ 97	47 594	48 428	—
	Koetoardjo	8 492	8 512	7 080	6 468	15 572	14 980	— 0,2	+ 10	55 158	58 979	— 3
	Gombong	6 350	6 396	8 753	4 519	15 103	10 915	— 1	+ 94	30 125	25 793	+ 4
	Pedjagoan	7 160	7 559	11 748	7 000	18 908	14 559	— 5	+ 68	45 956	44 654	+ 1
	Salaman	10 148	9 238	21 175	21 752	31 323	30 990	+ 10	+ 3	34 697	33 957	+
	Broeno.	4 569	2 704	13 181	7 097	17 750	9 801	+ 69	+ 86	7 253	9 471	— 2
	Totalen . . .	199 531	151 689	188 751	101 996	388 285	253 685	+ 32	+ 85	691 782	679 511	+ 12

rente in de districten, waar in 1910 de nieuwe landrente-regeling van 1907 (Ind. St. nº. 277) werd ingevoerd.

lrente	aanslag (in guldens), volgens de belastingvoorstellen.											Aantal eenheden van aanslag (perceelen en perceelsgedeelten).		Gemiddelde oppervlakte en landrente per eenheid van aanslag (perceel of perceelsgedeelte).			
Sawah			Droge gronden.				Totaal.							Sawahs.		Droge gronden.	
1909.	Meer of minder		1910.	1909.	Meer of minder		1910.	1909.	Meer of minder			Sawahs.	Droge gronden.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente
	in guldens.	in %.			in guldens.	in %.			in guldens.	in %.							
1 464	+ 4 704	+ 9	4 032	1 748	+ 2 284	+ 131	60 200	53 212	+ 6 988	+ 13		3 575	1 168	4 062	f 15,71	2 346	f 3,45
5 453	+ 3 474	+ 5	8 024	2 385	+ 5 639	+ 236	76 951	67 838	+ 9 113	+ 13		4 429	1 880	4 101	15,56	2 698	4,27
7 662	+ 9 393	+ 7	5 842	377	+ 5 465	+1450	132 897	118 039	+ 14 858	+ 13		4 469	1 069	4 583	51,46	1 507	5,46
5 937	+ 7 602	+ 10	8 127	5 239	+ 2 888	+ 55	91 666	81 176	+ 10 490	+ 13		2 740	1 900	3 560	30,49	1 561	4,28
8 408	— 6 721	— 14	15 150	9 190	+ 5 960	+ 65	56 837	57 598	— 761	— 1		7 342	4 505	1 260	5,68	2 491	3,36
4 874	+ 1 964	+ 8	5 416	4 510	+ 906	+ 20	32 254	29 384	+ 2 870	+ 10		4 019	2 372	1 137	6,68	1 760	2,28
5 308	— 4 220	— 12	16 279	12 234	+ 4 045	+ 33	47 362	47 537	— 175	— 0,4		5 004	2 809	852	6,21	2 293	5,80
3 220	— 2 026	— 9	33 147	27 814	+ 5 333	+ 19	54 341	51 034	+ 3 307	+ 7		3 430	4 336	909	6,18	2 351	9,64
9 557	— 1 503	— 16	27 244	24 061	+ 3 183	+ 13	35 298	33 618	+ 1 680	+ 5		1 338	1 975	1 121	6,02	3 659	13,79
6 351	+ 103	+ 2	34 629	33 712	+ 917	+ 3	41 083	40 063	+ 1 020	+ 3		464	1 515	2 346	13,91	5 420	22,86
8 428	— 834	— 2	19 208	16 864	+ 2 344	+ 14	66 802	65 292	+ 1 510	+ 2		3 996	2 608	966	11,91	1 361	7,37
8 979	— 3 821	— 7	21 202	9 776	+ 11 426	+ 117	76 360	68 755	+ 7 605	+ 11		3 401	2 427	1 248	16,22	1 459	8,74
5 793	+ 4 332	+ 17	15 348	8 142	+ 7 206	+ 89	45 473	33 935	+ 11 538	+ 34		3 771	2 599	842	7,99	1 684	5,91
4 654	+ 1 302	+ 3	27 731	22 295	+ 5 436	+ 24	73 687	66 949	+ 6 738	+ 11		2 838	3 224	1 261	16,19	1 822	8,60
3 957	+ 740	+ 2	18 363	23 719	— 5 356	— 23	53 060	57 676	— 4 616	— 8		3 963	3 859	1 280	8,76	2 744	4,76
9 471	— 2 218	— 23	10 151	5 030	+ 5 121	+ 102	17 404	14 501	+ 2 903	+ 20		3 290	2 707	694	2,20	2 435	3,75
9 511	+ 12 271	+ 2	269 893	207 096	+ 62 797	+ 30	961 675	886 607	+ 75 068	+ 8		56 069	40 953	1 779	f 12,34	2 305	f 6,59

II. ANDERE BELASTINGEN EN INKOMSTEN VAN LANDELIJKEN AARD.

N.B. Over de ontvangsten wegens het afstaan van grond onder eenigen zakelijken titel zie bijlage L.

A. Zoogenaamde landelijke inkomsten in sommige buitenbezittingen

[voor zooveel daarbij het departement van binnenlandsch bestuur is betrokken]. *a*)

GEWESTEN.	AARD DER HEFFING.		AANSLAG over 1909.	AANSLAG over 1910.
Celebes en onderhoorigheden. . .	Vertiening van het rijstgewas (Ind. St. 1893 n°. 259, juncto 1894 n°. 43, 1895 n°. 101 en 1903 n°. 378)		f 240 741,67	f 230 620.47⁵
Id.	Tesangheffing (1/3 in de opbrengst der aan inlanders in gebruik afgestane gouvernements-padivelden).		20 256,55	1 933,80
Bali en Lombok	Sawahbelasting of „padjek" (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 97; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 275).	Afd. Boeleleng .	*b*) 143 610,53⁵	*c*) 146 760,—
		„ Djembrana.	*b*) 42 556,87⁵	41 371,25
		„ Lombok. .	287 674,82⁵	294 596,96
Id.	Belasting op de tegalvelden en tuinen (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 117; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 276).	Afd. Boeleleng .	*b*) 38 978,63	*c*) 39 081,36⁵
		„ Djembrana.	9 351,43	10 318,92⁵
		„ Lombok. .	65 286,24⁵	70 043,30⁵

a) De vertieningsbelasting in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo wordt verantwoord onder de middelen en inkomsten onder het beheer van het departement van financiën (zie bijlage AA).

b) Verbeterde opgave.

c) Voorloopig vastgestelde aanslag.

B. Belasting op de vischvijvers (Ind. St. 1893 n°. 30).

GEWESTEN.	AANSLAG over 1909.	AANSLAG over 1910.	GEWESTEN.	AANSLAG over 1909.	AANSLAG over 1910.
Bantam	f 3 343,76	f 3 248,99⁵	Pasoeroean	f 33 431,05	f 33 875,26
Batavia	*d*) 551,50	851,51	Besoeki	5 007,57⁵	4 863.94⁵
Semarang	48 257,97	47 734.23	Madoera	*b*) 12 407,93	12 406,18
Rembang	5 193,92⁵	5 144,62			
Soerabaja	182 403,50	181 772,—	Totalen . . .	f 290 597,21	f 289 896,74

d) Ongerekend het verschuldigde (zie tabel C) aan huur van gouvernements-vischvijvers.

C. Verhuur van rechten ter zake van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz.

Gewesten.	Aard van het aan de huurders afgestaan uitsluitend recht.	Domein, enz. waartoe de verhuring betrekking heeft.	Tijdvakken van verhuring.	Verschuldigde huursommen over 1910.	over 1911.
Batavia.	Vischvangst.	Gouvernements-vischvijvers (eigenlijk rawahs of moerasgronden) in de afdeeling Krawang	Telkens één jaar.	f 15 962,—	f 16 896,—
Celebes en onderhoorigheden.	Id.	Gouvernements-vischvijvers te Tello (Makasser)	1906 t/m 1910.	720,—	—
Id.	Id.	Idem in de onderafdeelingen Maros en Makasser (afd. Makasser)	1 April 1911 t/m 31 Dec. 1915.	—	666,—
Id.	Id.	Idem in de kampong Sambong Djawa . . .	1900 t/m 1914.	50,—	50,—
Preanger-Regentschappen.	Winning van eetbare vogelnesten.	Klippen, grotten en holen in de afdeelingen Bandoeng, Tjiandjoer en Soekaboemi, uitgenomen, wat deze laatste afdeeling betreft, de meststofgrot Goeha Tjandi	1909 t/m 1911.	1 870,—	1 870,—
Id.	Id.	Id. in de afdeelingen Soekapoera en Limbangan	1909 t/m 1911.	500,—	500,—
Semarang.	Id.	Grotten in de afdeeling Pati	1909 t/m 1911.	300,—	300,—
Id.	Id.	Grotten op het eiland Goendoel der Karimoendjawa-groep.	1909 t/m 1911.	60,—	60,—
Id.	Id.	Idem in het district Kajen (afdeeling Pati) . .	1909 t/m 1911.	900,—	900,—
Pasoeroean.	Id.	Grotten in de districten Senggoeroeh, Toeren, Gondanglegi en Tempeh (afdeelingen Malang en Loemadjang)	1 Oct. 1907 t/m 30 Sept. 1914.	3 264,—	3 264,—
Kedoe.	Id.	Klippen, grotten en holen in het district Banjoemoedal der afd. Keboemen	1909 t/m 1911.	16 020,—	16 020,—
Sumatra's Westkust.	Id.	Klippen, grotten en holen op de Batoe-eilanden (afd. Ajerbangis der Padangsche Bovenlanden)	1908 t/m 1910.	339,—	—
Benkoelen.	Id.	Idem in de afdeeling Kroë	1905 t/m 1914.	7 300,—	7 300,—
Id.	Id.	Idem in de afdeelingen Manna, Seloema, Lebong en Benkoelen	1 Aug. 1908 t/m 31 Juli 1914.	750,—	750,—
Djambi.	Id.	Idem in de residentie Djambi	1909 t/m 1913.	1 220,—	1 220,—
Bali en Lombok.	Id.	Klippen, grotten en holen aan de zuidkust van Lombok	1910 t/m 1911.	1 610,—	1 610,—
Id.	Id.	Idem op het eiland Tjeningan der Noesa Penida-groep, behoorende tot de onderafdeeling Kloengkoeng (Zuid-Bali)	1 Febr. 1910 t/m 13 Maart 1911.	11 785,73	3 214,27
Id.	Id.	Klippen, grotten en holen aan de Tafelhoek van Badoeng (Zuid-Bali)	1 Nov. 1910 t/m 31 Oct. 1913.	13,88	83,33
Id.	Id.	Idem te Boeloeng Daja in de onderafdeeling Tabanan (Zuid-Bali).	1 Nov. 1910 t/m 31 Oct. 1915.	57,66	346,—
Preanger-Regentschappen.	Winning van meststoffen.	Grot Goeha Tjandi (distr. Palaboean, afd. Soekaboemi)	1909 t/m 1911.	5,—	5,—
Madoera.	Id.	Grot Goa Peting op het eiland Kangean . . .	1 Oct. 1908 t/m 30 Sept. 1911.	100,—	100,—
Banjoemas.	Id.	Grot Goenoeng Selok (distr. Adiredja, afd. Tjilatjap).	1910 t/m 1912.	25,—	25,—
Preanger-Regentschappen.	Zoeken van schildpadeieren.	Zuider-zeestrand in de afd. Soekaboemi . . .	1 April 1908 t/m 31 Dec. 1911.	1 418,66^{5}	1 418,67
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Winning van eetbare vogelnesten en zoeken van schildpadeieren.	Op de tot het district Poelau Laoet der afd. Tanahboemboe behoorende eilanden Kalangbahoe, Masasirih, Koenjit, Radapan, Marabatoean, Pajoengpajoengan, Sanawan, Birahbirahan, Pandanpandanan, Soembergelap en Aloengmalangkan	1910 t/m 1912.	1 200,—	1 200,—
		Totalen . . .		f 65 470,93^{5}	f 57 798,27

Bijlage L.

(Zie hoofdstuk J, afd. IV, van het verslag.)

STATISTISCHE OVERZICHTEN

betreffende uitgifte van grond en andere AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN, meerendeels over 1910.

I. Overzicht betreffende de grondverhuur door inlanders aan niet-

GEWESTEN.	Aantal overeenkomsten.	Aantal huurders.			Uitgestrektheid der gronden (in bouws), waarop de in kolom 2 bedoelde overeenkomsten betrekking hadden.			Van de in kolom 8 bedoelde gronden uitgestrektheden (in bouws) de teelt van:				
		Europeanen.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Sawahs.	Droge gronden.	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	padi (met of zonder tweede gewassen).	andere gewassen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Bantam	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	301	40	1	41	1 086	845	1 931	1 130	—	67	1	394
Cheribon	1 541	502	898	1 400	22 750	454	23 204	14 018	—	—	6 677	2 471
Pekalongan	987	35	4	39	14 552	30	14 582	14 168	—	10	377	5
Semarang	1 295	37	9	46	14 814	649	15 463	15 244	13	—	30	158
Rembang	41	13	1	14	60	3	63	—	—	45	—	—
Soerabaja	2 530	58	5	63	29 534	364	29 898	29 561	—	—	57	1
Pasoeroean	2 764	70	25	95	26 994	1 955	28 949	27 992	—	64	221	667
Besoeki	2 957	47	1	48	28 240	9 291	37 531	4 537	—	32 149	838	—
Banjoemas	1028	14	17	31	8 893	3	8 896	6 325	—	1 563	949	52
Kedoe	531	12	10	22	5 424	131	5 555	5 110	—	331	35	75
Madioen	615	17	—	17	9 052	—	9 052	9 042	—	—	—	—
Kediri	2 706	68	15	83	20 396	3 737	24 133	23 295	—	—	134	676
Totalen	17 297	913	987	1 900	181 795	17 463	199 258	150 422	13	34 229	9 319	4 499

a) In de ontvangen opgaven is niet uiteengehouden welke huurprijzen per oogstjaar en welke per burgerlijk jaar besteed zijn, en evenmin hoeveel de huurprijs voor elken termijn bedroeg.

b) O. a. voor de oprichting van eene steenbakkerij, van schuren voor den opslag van tabak, van varkenskotten en loodsen voor het drogen van huiden en copra. Ook zijn nog vergunningen verleend voor den aanleg van railbanen.

II. Overzicht betreffende de afdoening van de in het tijdvak 1872 t/m 1910 aanhangig gemaakte aanvragen (van inlanders ter vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom (zie Ind. St. 1872 n°. 117).

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws), waartoe de aanhangig gemaakte aanvragen betrekking hadden, en — zie de tusschen ( ) vermelde cijfers — het aantal der aanvragen.			Uitgestrektheid (in bouws), waartoe betrekking hadden de in het tijdvak 1872—1910 afgedane of vervallen aanvragen, met vermelding — tusschen ( ) — van het aantal der aanvragen.			Uitgestrektheid (in bouws), waartoe het op ult. 1910 nog in behandeling gebleven — tusschen ( ) vermeld — aantal aanvragen betrekking had
	Gedurende 1872 t/m 1909.	Gedurende 1910.	Totaal.	Uitgestrektheid in agrarischen eigendom toegewezen.	Uitgestrektheid, waartoe de afgewezen aanvragen betrekking hadden.	Uitgestrektheid, waartoe de (door overlijden of intrekking) vervallen aanvragen betrekking hadden.	
Bantam	*a*) 32^{358} (8)	—	32^{358} (8)	23^{499} (5)	—	8^{359} (3)	—
Batavia	10 (6)	—	10 (6)	7^{127} (4)	—	2^{372} (2)	—
Preanger-Regentschappen	681^{329} (138)	484^{476} (38)	1 166^{305} (176)	643^{8} (136)	13^{235} (4)	44^{435} (13)	465^{127} (2
Cheribon	1 355^{475} (502)	—	1 355^{475} (502)	431^{365} (253)	573^{68} (136)	351^{42} (113)	—
Pekalongan	3 068^{241} (269)	21^{251} (3)	3 089^{492} (272)	*b*) 1 561^{367} (122)	*c*) 1 160^{264} (90)	*d*) 367^{361} (62)	—
Semarang	3 711^{87} (450)	143^{361} (61)	3 854^{448} (511)	708^{203} (220)	1 085^{353} (142)	1 964^{322} (97)	95^{70} (52
Rembang	202^{229} (108)	—	202^{229} (108)	92^{193} (74)	75^{347} (5)	34^{189} (29)	—
Soerabaja	1 445^{132} (293)	46^{10} (8)	1 491^{142} (301)	1 166^{67} (226)	214^{238} (53)	53^{447} (13)	56^{390} (9
Pasoeroean	*e*) 725^{298} (45)	118^{146} (24)	843^{442} (69)	30^{339} (29)	674^{97} (11)	1^{244} (1)	137^{262} (28
Besoeki	347^{495} (80)	—	347^{495} (80)	336^{430} (73)	9^{338} (3)	1^{227} (4)	—
Banjoemas	31 (3)	—	31 (3)	—	—	31 (3)	—
Kedoe	2 903^{445} (164)	—	2 903^{445} (164)	113^{105} (9)	1 296^{178} (63)	1 494^{162} (92)	—
Madioen	3 985^{168} (559)	93^{270} (7)	4 079^{38} (566)	*f*) 2 001^{15} (387)	*g*) 1 822^{458} (143)	250^{239} (39)	4^{326} (1
Kediri	3 242^{201} (668)	85^{156} (23)	3 327^{357} (691)	*h*) 2 359^{420} (452)	*i*) 805^{84} (186)	91^{9} (31)	71^{344} (25
Totalen	21 743^{456} (3 293)	993^{270} (164)	22 737^{226} (3 457)	9 476^{138} (1 990)	7 732^{160} (836)	4 697^{402} (502)	831^{19} (13

a) De met kleine cijfers aangeduide onderdeelen van bouws zijn vierkante Rijnlandsche roeden van 1/500 bouw.
b) Hieronder 2 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.
c) De afwijzing betreft een deel der gronden, bedoeld in noot *b*.
d) Hieronder ook een deel der in noot *b* bedoelde gronden.
e) Verbeterde opgaaf.
f) Hieronder 4 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

g) Hieronder ook de 4 in de voorgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.
h) Hieronder 3 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.
i) Hieronder ook de 3 in de voorgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.

niet-inlanders op Java en Madoera over 1910 (zie Ind. St. 1900 n°. 240).

waren de volgende bestemd voor:		De overeengekomen huurtermijnen en de overeengekomen huurprijzen per bouw *a*) beliepen, naar gelang het betrof de teelt van een der onderstaande gewassen, dooreengenomen als volgt:			
andere doeleinden. *b*)	Totaal als in kolom 8.	suikerriet.	indigo.	tabak.	padi.
14.	15.	16.	17.	18.	19.
1	1	—	—	—	—
339	1 931	10 à 15 maanden f 15 à f 100	—	—	—
38	23 204	6 maanden à 12 jaren 20 „ 80	—	6 maanden f 5 à f 12,50	6 à 17 maanden f 2,50 à f 30
22	14 582	12 „ „ 12 „ 25 „ 75	—	—	5 à 12 „ 10 „ 36
18	15 463	12 „ „ 3 „ 30 „ 125	12 maanden à 6 jaren f 25 à f 60	—	—
18	63	—	—	8 maanden 20 „ 35	—
279	29 898	1 jaar à 6½ jaar 22,50 „ 70	—	—	1 jaar 12,50
5	28 949	8 maanden à 12 jaren 10 „ 80	—	1 à 5 jaren 8	8 à 12 maanden 25 „ 35
7	37 531	1 à 12 jaren 40 „ 100	—	5 jaren 1 „ 10	1 à 5 jaren 15 „ 20
7	8 896	12 „ 22 maanden 17,50 „ 60	—	6 maanden 5 „ 7,50	12 maanden à 15
4	5 555	12 „ 20 „ 20 „ 90	—	6 à 12 maanden 20 „ 30	—
10	9 052	13 maanden à 6½ jaar 18 „ 55	—	—	—
28	24 133	8 „ 11 jaren 15 „ 60	—	—	1 jaar 17,50 „ 30
776	199 258				

III. Overzicht betreffende de afdoening in 1910 van de in dat jaar en vroeger door inlanders gedane aanvragen om vergunning tot ontginning van domeingrond op Java en Madoera, op den voet van de Ordonn. van 29 Febr. 1896 (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416).

Gewesten.	Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had het daarnevens — tusschen ( ) — vermeld aantal aanvragen van inlanders om vergunning tot het ontginnen van domeingrond.			Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had het daarnevens — tusschen ( ) — vermeld aantal ontginningsaanvragen, welke in 1910:					Uitgestrektheid (afgerond in bouws):	
				zijn toegewezen:		zijn afgewezen:				
	Betreffende de op ult. 1909 aanhangig gebleven aanvragen.	Betreffende de in 1910 bijgekomen aanvragen.	Te zamen.	door de districtshoofden.	door de hoofden van plaatselijk bestuur.	door de districtshoofden.	door de hoofden van plaatselijk bestuur.	nog niet tot afdoening kwamen.	voor welke het daarnevens — tusschen ( ) — vermeld aantal ontginners gedurende 1910 zijn erkend als erfelijk individueele bezitters.	waarvoor het recht van ontginning, indertijd toegekend aan het — tusschen ( ) — vermeld aantal aanvragers, gedurende 1910 kwam te vervallen.
Bantam . . .	196 (322)	884 (887)	1 080 (1 209)	608 (914)	244 (288)	—	—	228 (7)	575 (610)	41 (44)
Batavia . . .	—	1 402 (1 046)	1 402 (1 046)	635 (718)	442 (233)	21 (48)	304 (47)	—	742 (745)	29 (35)
Preanger-Regentschappen	1 039 (881)	9 005 (11 612)	10 044 (12 493)	5 872 (8 462)	3 443 (2 938)	24 (47)	93 (64)	612 (982)	8 554 (10 786)	584 (613)
Cheribon . . .	181 (201)	3 810 (5 211)	3 991 (5 412)	1 643 (2 487)	1 601 (1 776)	25 (25)	291 (253)	431 (871)	2 990 (4 187)	15 (21)
Pekalongan . .	591 (1 005)	1 664 (2 501)	2 255 (3 506)	527 (1 197)	419 (763)	48 (79)	560 (489)	701 (978)	463 (824)	—
Semarang. . .	*a*) 355 (393)	1 452 (1 200)	1 807 (1 593)	158 (282)	703 (483)	56 (69)	441 (296)	449 (463)	616 (431)	53 (54)
Rembang . . .	298 (349)	543 (491)	841 (840)	108 (196)	200 (208)	1 (2)	219 (55)	313 (379)	260 (353)	—
Soerabaja . . .	—	332 (620)	332 (620)	22 (118)	303 (494)	—	7 (8)	—	190 (318)	32 (16)
Pasoeroean . .	478 (506)	3 636 (4 217)	4 114 (4 723)	52 (92)	3 200 (3 767)	—	70 (74)	792 (790)	1 802 (2 147)	4 (4)
Besoeki . . .	193 (206)	1 267 (1 648)	1 460 (1 854)	104 (104)	1 196 (1 572)	—	43 (31)	117 (147)	623 (880)	—
Banjoemas . .	559 (542)	2 051 (2 456)	2 610 (2 998)	466 (1 025)	1 401 (1 393)	—	198 (100)	545 (480)	6 350 (4 332)	114 (146)
Kedoe	396 (554)	135 (203)	531 (757)	143 (225)	—	2 (2)	—	386 (530)	130 (199)	—
Madioen . . .	106 (134)	818 (1 259)	924 (1 393)	227 (604)	329 (559)	—	242 (135)	126 (95)	178 (413)	1 (2)
Kediri	157 (160)	2 489 (2 863)	2 646 (3 023)	692 (1 178)	108 (140)	—	5 (7)	1 841 (1 698)	315 (495)	—
Madoera . . .	—	140 (166)	140 (166)	55 (56)	2 (1)	—	—	83 (109)	7 (8)	2 (2)
Totalen . . .	4 549 (5 253)	29 628 (36 380)	34 177 (41 633)	11 312 (17 658)	13 591 (14 615)	177 (272)	2 473 (1 559)	6 624 (7 529)	23 795 (26 728)	875 (937)

a) Verbeterde opgaaf.

IV. Uitgifte van grond in erfpacht.

A. Overzicht betreffende de door het Gouvernement: 1e. in erfpacht uitgegeven woeste gronden a), zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen, voor zooveel op ult. 1910 aanvaard (reeds in de openbare registers ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen en 2e. op Java en Madoera in erfpacht toegezegde gronden, maar op ult. 1910 nog niet afgestaan of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Op ult. 1910 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1910 in erfpacht			
	In de jaren 1873 t/m 1909 aanvaard aantal:		In 1910 aanvaard aantal:		In de opgegeven 38 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: b)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)
Bantam	d) 68	13 652	4	704	72	14 356	15	10 302	5	612
Batavia	25	4 709	1	261	26	4 970	2	1 120	9	2 859
Preanger-Regentschappen.	e) 977	201 748	88	32 149	1 065	233 897	56	42 898	90	18 470
Cheribon	f) 27	3 195	2	357	29	3 552	6	3 216	23	4 020
Pekalongan	77	12 252	1	18	78	12 270	12	2 853	1	514
Semarang	152	16 821	—	—	152	16 821	5	653	13	1 502
Rembang	g) 2	185	—	—	2	185	1	400	1	84
Soerabaja	50	7 204	3	261	53	7 465	8	1 448	—	—
Pasoeroean	h) 325	97 892	3	68	328	97 960	25	17 073	19	1 506
Besoeki	i) 698	145 244	4	1 810	702	147 054	18	43 420	8	2 520
Banjoemas	j) 20	6 386	1	310	21	6 696	26	43 608	16	5 664
Kedoe	27	2 516	1	22	28	2 538	5	247	2	40
Madioen	39	7 642	—	—	39	7 642	2	380	3	81
Kediri	k) 338	83 818	2	258	340	84 076	27	12 339	7	1 956
Totalen	l) 2825	603 264	110	36 218	2 935	639 482	208	179 957	197	39 828
De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren 1881 t/m 1908							114	121 819	112	18 008
1909							20	25 020	26	7 956
1910							74	33 118	59	13 864
Totalen als boven							208	179 957	197	39 828

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Op ult. 1910 in erfpacht bezeten woeste gronden.					
	In de jaren 1874 t/m 1909 aanvaard aantal:		In 1910 aanvaard aantal:		In de opgegeven 37 jaren aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.
Sumatra's Westkust: Pad. Benedenlanden	m) 29	m) 4 229	4	2 337	33	6 566
Sumatra's Westkust: Pad. Bovenlanden	n) 42	17 778	2	196	44	17 974
Tapanoeli	16	m) 24 583	6	18 190	22	42 773
Benkoelen	m) 17	m) 26 955	—	—	17	26 955
Lampongsche districten	o) 31	85 646	14	51 119	45	136 765
Palembang	p) 12	36 516	1	8	13	36 524
Djambi	—	—	2	4 072	2	4 072
Oostkust van Sumatra	3	105	3	162	6	267
Atjeh en onderhoorigheden	38	2 690	2	119	40	2 809
Billiton	1	44	—	—	1	44
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	q) 20	28 029	7	7 367	27	35 396
Celebes en onderhoorigheden	1	200	5	4 975	6	5 175
Menado	33	18 703	5	1 975	38	20 678
Amboina	r) 13	13 657	1	245	14	13 902
Totalen	s) 256	259 135	52	90 765	308	349 900

TOELICHTINGEN.

a) Overigens is nog in vele gevallen erfpacht verleend op gronden, die reeds vroeger in huur waren afgestaan. Deze voormalige huurgronden, voor zoover op ult. 1910 nog in erfpacht bezeten, besloegen eene uitgestrektheid van 35 622 bouws, ingeschreven als 82 perceelen. Deze gronden en het aantal bouws, die zij besloegen, waren over de verschillende gewesten verdeeld als volgt:

	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
Bantam	1	504
Batavia	2	833
Preanger-Regentschappen	18	8 380
Cheribon	4	930
Pekalongan	7	2 036
Semarang	31	12 149
Pasoeroean	6	4 745
Kedoe	2	1 011
Madioen	2	1 005
Kediri	9	4 029
Totalen	82	35 622

b) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer genomen.

c) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

d) Verminderd met 4 door het Gouvernement teruggenomen perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 1616 bouws.

e) Verminderd met 363 bouws wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 5 perceelen en 4 perceelsgedeelten en vermeerderd met 7 in de jaren 1907 en 1909 aanvaarde perceelen, te zamen groot 1849 bouws, van welker inschrijving te laat bericht werd ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in vorige verslagen.

f) Vermeerderd met 8 in vorige jaren aanvaarde perceelen, te zamen groot 674 bouws, van welker inschrijving eerst in 1910 bericht werd ontvangen.

g) Deze perceelen zijn in 1909 aanvaard, doch van die inschrijving werd te laat bericht ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in K. V. 1910.

h) Verminderd met 1365 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 3 perceelen en 4 perceelsgedeelten, en vermeerderd met 5 in de jaren 1908 en 1909 aanvaarde perceelen, te zamen groot 467 bouws, van welker inschrijving te laat bericht werd ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in vorige verslagen.

i) Verminderd met 919 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 2 perceelen.

j) Verminderd met 717 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 2 perceelen en vermeerderd met 1 in 1909 aanvaard perceel, groot 188 bouws, van welks inschrijving te laat bericht werd ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in K. V. 1910.

k) Verminderd met 769 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 3 perceelen.

l) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid, met toepassing van de tot ult. 1910 geregulariseerde veranderingen, ontstaan door terugneming van grond als anderszins, als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1873	2	353
1874	11	4 198
1875	31	8 690
1876	33	7 396
1877	29	7 136
1878	33	6 297
1879	44	11 154
1880	44	10 888
1881	62	19 101
1882	73	21 131
1883	50	13 954
1884	65	12 824
1885	73	15 962
1886	42	6 590
1887	63	15 608
1888	32	5 512
1889	78	16 825
1890	78	15 122
1891	72	17 756
1892	106	25 050
1893	112	25 632
1894	111	31 020
1895	73	23 609
1896	77	18 975
1897	90	19 123
1898	97	25 832
1899	142	43 983
1900	150	41 859
1901	354	13 877
1902	66	11 424
1903	90	14 142
1904	87	15 116
1905	50	9 237
1906	64	12 839
1907	69	13 519
1908	88	23 089
1909	84	18 441
Totalen	2 825	603 264

m) Verbeterde opgaaf.

n) Verminderd met 6 door het Gouvernement teruggenomen perceelen (van welke 5 gedeeltelijk), gezamenlijk groot 855 bouws.

o) Vermeerderd met 2 (wegens splitsing van 2 in 4 perceelen) en verminderd met 3 door het Gouvernement teruggenomen perceelen (van welke 2 gedeeltelijk), gezamenlijk groot 9193 bouws.

p) Verminderd met 2 door het Gouvernement teruggenomen perceelen (9794 bouws).

q) Als voren 3 (4248 bouws).

r) Idem 1 (14800 bouws).

s) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid verdeeld als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1874	3	716
1876	1	325
1877	7	1 313
1878	7	768
1879	4	1 167
1880	2	1 088
1881	2	902
1882	2	483
1883	1	102
1884	1	128
1885	1	312
1886	11	94
1888	1	361
1889	7	1 152
1890	5	330
1891	7	4 001
1892	13	13 702
1893	12	12 753
1894	11	17 927
1895	2	250
1896	4	12 240
1897	2	13 100
1898	7	13 339
1899	6	13 179
1900	4	17 044
1901	10	28 466
1902	7	7 815
1903	15	24 074
1904	17	17 911
1905	10	2 582
1906	15	6 896
1907	19	9 399
1908	21	18 973
1909	19	16 243
Totalen	256	259 135

B. Overzicht over elk der jaren 1908, 1909 en 1910 van het verschuldigde en betaalde aan canon ter zake van erfpachtsperceelen (ook van die — op Java en Madoera — welke, toen daarvoor erfpacht werd verleend, reeds in huur werden bezeten).

Jaren.		VERSCHULDIGD AAN CANON.	Aangezuiverd: aan canon over het opgegeven jaar.	Aangezuiverd: aan canon over vorige jaren.	Aangezuiverd: Te zamen.
		a) f 4 321 633,37			
1908 *b*)	Java en Madoera.	1 449 914,70	f 376 893,24^{5}	f 1 003 638,98	f 1 380 532,22^{5}
	Buitenbezittingen	109 766,53	18 057,38^{5}	9 892,30	27 949,68^{5}
1909	Java en Madoera.	1 445 569,74^{5}	468 161,—	994 918,43^{5}	1 463 079,43^{5}
	Buitenbezittingen	113 134,09	22 006,74^{5}	25 267,15^{5}	47 273,90
1910	Java en Madoera.	1 436 060,85	501 484,51^{5}	1 159 047,12	1 660 531,63^{5}
	Buitenbezittingen	116 965,81^{5}	30 239,86	32 872,83^{5}	63 112,69^{5}
	Te zamen	f 8 993 045,10	f 1 416 842,75	f 3 225 636,82^{5}	*c*) f 4 642 479,57^{5}

a) Achterstand op 1 Januari 1908, namelijk over 1907 f 1 210 233,44 en over vorige jaren f 3 111 399,93. Hoeveel onder deze sommen is begrepen ter zake van erfpachtsperceelen in de buitenbezittingen is niet afzonderlijk op te geven.

b) De bedragen voor 1908 zijn opgegeven volgens de begrootingsrekening over dat jaar. De in K. V. 1910 (bijlage M) vermelde overeenkomstige bedragen waren geput uit gegevens, welke op het tijdstip der opmaking nog niet door de Algemeene Rekenkamer waren goedgekeurd.

c) Derhalve bleef op 1 Januari 1911 nog aan te zuiveren: (f 8 993 045,10 — f 4 642 479,57^{5} =) f 4 350 565,52^{5}, namelijk f 1 021 302,29 op den canon over 1910 en f 3 329 263,23^{5} op dien over vorige jaren.

C. Overzicht betreffende de woeste gronden op Java en Madoera, door het Gouvernement, tot uitoefening van den kleine
ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen, en 2e. in erfpach

GEWESTEN.	Op den voet van het ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St.							
	Op ult. 1910 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 191	
	In de jaren 1903 t/m 1909 aanvaard aantal:		In 1910 aanvaard aantal:		In de opgegeven 8 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: *a)*	
	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*
Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	—	—	—	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	5	101	—	—	5	101	—	—
Cheribon	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan	—	—	—	—	—	—	—	—
Semarang	6	104	—	—	6	104	—	—
Rembang	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	7	118	—	—	7	118	—	—
Pasoeroean	6	116	—	—	6	116	—	—
Besoeki	7	146	—	—	7	146	—	—
Banjoemas	1	24	—	—	1	24	—	—
Kedoe	8	362	—	—	8	362	—	—
Madioen	2	25	—	—	2	25	—	—
Kediri	3	72	—	—	3	72	—	—
Totalen	45	1068	—	—	45	1068	—	—

a) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd, of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer opgenomen.

b) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

c) Vermeerderd met 2 in 1909 aanvaarde perceelen, respectievelijk groot 15 en 11 bouws, van welker aanvaarding eerst in 1910 bericht werd ontvangen.

land- of tuinbouw: 1e. in erfpacht uitgegeven, voor zooveel op ult. 1910 aanvaard (reeds in de openbare registers toegezegd, maar op ult. 1910 nog niet afgestaan, of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

(in erfpacht) afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:		Op den voet van Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1908 n°. 263. Op ult. 1910 in erfpacht bezeten woeste gronden. In de jaren 1905 t/m 1909 aanvaard aantal:		In 1910 aanvaard aantal:		In de opgegeven 6 jaren aanvaard aantal:		Op ult. 1910 in erfpacht toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: a)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)
—	—	2	12	—	—	2	12	1	10	—	—
—	—	2	10	—	—	2	10	—	—	—	—
—	—	c) 36	419	5	69	41	488	17	238	1	15
—	—	2	10	—	—	2	10	—	—	2	24
—	—	5	45	—	—	5	45	1	8	1	10
—	—	14	57	—	—	14	57	4	22	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	—	—
—	—	1	10	8	73	9	83	3	27	1	8
—	—	d) 5	20	2	16	7	36	3	30	10	83
—	—	15	124	1	10	16	134	4	46	2	13
—	—	1	10	—	—	1	10	—	—	1	10
—	—	e) 3	27	1	3	4	30	1	5	5	38
—	—	—	—	3	28	3	28	—	—	—	—
—	—	5	23	—	—	5	23	2	20	—	—
—	—	91	767	20	199	111	966	38	417	24	202

De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren	toegezegd perceelen	toegezegd bouws	afgestaan perceelen	afgestaan bouws
1904 t/m 1908	11	130	14	122
1909	1	10	3	19
1910	26	277	7	61
	38	417	24	202

d) Vermeerderd met 4 in 1909 aanvaarde perceelen, van welker aanvaarding eerst in 1910 bericht werd ontvangen.

e) Vermeerderd met 1 in 1908 aanvaard perceel, groot 9 bouws, van welks aanvaarding eerst in 1910 bericht werd ontvangen.

V. Overzicht betreffende de in 1910 door het Gouvernement aan particulieren verkochte en met recht van opstal afgestane stukken domeingrond.

GEWESTEN.	Verkochte grond.				Met recht van opstal afgestane grond.	
	Ondershands tegen taxatieprijs.		Publiek, bij opbod.			
	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.
JAVA EN MADOERA.						
Bantam	26 499	f 1 562,01	2 300	f 1 120,—	—	—
Batavia	355 883	16 852,81^{5}	20 440	21 500,—	—	—
Preanger-Regentschappen	500 783	90 171,98^{5}	—	—	351 323,—	f 9 834,57^{5}
Cheribon	26 336	7 128,47^{5}	—	—	288 703,15	11 364,82
Pekalongan	165 403	8 609,05	—	—	219 217,—	32,92^{5}
Semarang	790 934	78 901,84	—	—	189 458,—	2 048,92^{5}
Rembang	36 480	2 554,75	—	—	120 410,—	8 987,09
Soerabaja	146 133	51 257,95^{5}	960	370,—	88 144,—	433,84^{5}
Pasoeroean	176 295	23 163,90	—	—	268 868,—	5 705,31
Besoeki	109 490	6 048,90^{5}	—	—	950 453,—	19 992,24
Banjoemas	56 351	12 472,27	—	—	51 379,—	2 070,60
Kedoe	265 907	23 461,06^{5}	—	—	85 112,—	1 716,10^{5}
Madioen	25 874	2 239,10	—	—	34 649,—	728,37
Kediri	118 166	12 661,25	—	—	177 381,—	11 229,99^{5}
Madoera	17 035	643,27^{5}	—	—	—	—
Totalen	2 817 569	f 337 728,64^{5}	23 700	f 22 999,—	2 825 097,15	f 74 144,80
BUITENBEZITTINGEN.						
Lampongsche districten	10 390,—	f 779,25	—	—	—	—
Palembang	53 527,72	5 033,91	—	—	45 685,28	f 2 759,82
Atjeh en onderhoorigheden	102 746,60	3 320,52	—	—	31 702,50	160,—
Riouw en onderhoorigheden	318,—	480,—	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	6 491,—	1 748,70	—	—	—	—
Billiton	26 843,—	3 507,60	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	12 927,80	1 945,65	—	—	—	—
Menado	164 683,—	8 904,85	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	850,—	562,50	—	—	3 543,81	354,40
Amboina	5 975,—	934,30	—	—	—	—
Bali en Lombok	24 776,—	4 215,45	—	—	—	—
Totalen	409 528,12	f 31 432,73	—	—	80 931,59	f 3 274,22

VI. Overzicht betreffende de stukken grond op Java en Madoera door het Gouvernement ten behoeve van den kleinen land- of tuinbouw in bruikleen afgestaan.

GEWESTEN.	In bruikleen afgestane grond.			
	Aantal perceelen.	Aantal bouws.	Aantal perceelen.	Aantal M².
Pekalongan	3	30	5	95 742
Semarang	5	14	9	35 317,3
Pasoeroean	2	20	—	—
Banjoemas	4	$4^{225}/_{500}$	—	—
Kediri	1	$1^{125}/_{500}$	—	—
Totalen	15	$69^{350}/_{500}$	14	131 059,3

VI. Betaalde schadeloosstellingen voor gronden in het bezit van derden, waarover door het Gouvernement in 1910 is beschikt.

GEWESTEN.	Betaalde schadeloos-stellingen.	De gronden waren benoodigd voor:
Batavia	f 280,95	het maken van eene coupure in de kali Pasanggrahan bij de desa Broegboeg (22468 M². sawah).
Id.	185,—	de oprichting van grinddepots aan den weg Krasah—Lemahabang (8876 M². erf).
Id.	155,—	de verbetering van het kanaal, enz. der irrigatieleiding Sasak (3846 M². erf en 1753 M². sawah).
Id.	173,43	den aanleg van leidingen in den weg Kepoeh—Rengasdengklok (726 M². erf en 13871 M². sawah).
Id.	2 190,77	de verbetering van den weg Tjinangoh—Lemahabang.
Id.	270,55	het plaatsen van eene remise voor een grinddepot te Tjinangoh.
Id.	80,—	den bouw van eene school te Tjinangoh (Krawang).
Id.	94,—	idem te Djatisari (Adiarsa).
Id.	84,—	idem te Tlagasari (Krawang).
Id.	525,—	den bouw van woningen voor het personeel bij de staatsspoorwegen te Tjilamaja.
Id.	142,50	het plaatsen van afstandssignalen op de baan der staatsspoor.
Id.	10 672,44⁵	den aanleg van den staatsspoorweg Tjikampek—Cheribon.
Preanger-Regentschappen	†	de Tjiodjarwerken in het district Timbanganten.
Id.	†	den staatsspoorweg te Leuwigoöng.
Id.	†	de omlegging van den weg Bajongbong—Tjisoeroepan.
Id.	19 429,39⁵	den aanleg van den staatsstoomtramweg Tasikmalaja—Singaparna.
Cheribon	†	den aanleg van den staatsspoorweg Tjikampek—Cheribon.
Pekalongan	7 061,31	den aanleg van de Brondong-leiding (168 996 M². tegalgronden en sawah).
Id.	4 800,—	de oprichting van gouvernementspandhuizen.
Id.	100,—	den bouw van inzoutingsloodsen te Karangasem.
Id.	50,—	den aanleg van een weg.
Id.	100,—	den bouw van eene inlandsche school te Watoekoempoel.
Id.	76,40	den aanleg van irrigatiewerken.
Id.	14 238,47	de uitvoering van de werken in het Djengkelok-gebied (134 060½ M.² erf en 124 502 M². sawah).
Id.	400,—	de oprichting van eene school te Brebes.
Semarang	49 994,60	de verbetering van de haveninrichtingen te Semarang (798 476 M². vischvijver).
Id.	1 025,44	de verbetering van den wateraf- en aanvoer te Semarang (11 668 M². erf en 3518 M². sawah).
Id.	†	de uitvoering van waterstaatswerken.
Soerabaja	†	den aanleg van waterwerken.
Madoera	410,—	den bouw van inlandsche scholen te Kamal en te Kadoengdoeng (3221 M². erf).
Id.	837,20	den aanleg van een nieuw schijfschietterrein voor de barisans te Pamekasan en voor den bouw van een inlandsch ziekenhuis te Sampang (41 702 M². sawah).
Id.	162,—	den bouw van een inlandsch ziekenhuis te Sampang (3068 M². tegalgronden).
Pasoeroean	47,89	den aanleg van een syphon in de Alberan-leiding.
Id.	151,48	de uitvoering van bevloeiingswerken.
Id.	2 107,77⁵	de uitbreiding van het stationsemplacement te Klakah.
Besoeki	†	den aanleg van irrigatieleidingen (529 M². sawah en 349 M². erf).
Banjoemas	1 988,81	de Bandjar Tjahjana-werken (68 399,792 M². erf).
Kedoe	209,21⁵	de Tangsi- en Widji-leiding (5494 M². tegalgronden en 10 810 M². sawah).
Id.	†	den aanleg van irrigatiewerken, wegen of andere waterstaatswerken in de afdeeling Poerworedjo.
Id.	50,—	de bijbouwing van eene inlandsche school te Keboemen (¹⁰/₅₀₀ bouw erf).
Id.	350,—	de uitbreiding van het erf van het gouvernementspandhuis te Karanganjar (¹¹⁰/₅₀₀ bouw sawah).
Id.	200,—	den bouw van eene inlandsche school te Wonosobo.
Madioen	†	de oprichting van gouvernementsgebouwen en de uitvoering van waterstaatswerken.
Kediri	†	de uitvoering van bevloeiingswerken in de afdeeling Berbek.

Bijlage M.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*a*, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende het MIDDELBAAR ONDERWIJS in Nederlandsch-Indië, over de jaren 1908, 1909 en 1910.

1°. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde in Nederlandsch-Indië (Afdeeling B van het Gymnasium Willem III te Batavia).

Cursusjaren.	Ingeschreven bij het begin van den cursus (September).				Ingeschreven op 31 December.				Ingeschreven bij het einde van den cursus (medio Juli).				Leerlingen, die voor het			
													grootambtenaars-examen		eindexamen van den Indischen administratieven dienst	
	1ste studie-jaar.	2de studie-jaar.	3de studie-jaar.	Leerlingen in enkele vakken.	1ste studie-jaar.	2de studie-jaar.	3de studie-jaar.	Leerlingen in enkele vakken.	1ste studie-jaar.	2de studie-jaar.	3de studie-jaar.	Leerlingen in enkele vakken.	slaagden.	zijn afgewezen.	slaagden.	zijn afgewezen.
1908/1909. .	3	4	—	1	3	4	—	4	*a*) 4	4	—	—	*b*) 3	2	—	—
	8				*c*) 11				8				5		—	
1909/1910. .	2	2	3	2	3	2	4	1	3	2	4	1	—	—	4	—
	9				*d*) 10				10				—		4	

a) Hieronder één toehoorder voor alle vakken.

b) Hieronder 2 oud-leerlingen.

c) Van de 7 gewone leerlingen, die het volledig onderwijs volgden, waren 5 in het bezit van het einddiploma eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederlandsch-Indië, terwijl 2 het einddiploma in Nederland verwierven.

d) Van de 9 gewone leerlingen, die het volledig onderwijs volgden, waren 4 in het bezit van het einddiploma eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederlandsch-Indië, terwijl 5 het einddiploma in Nederland hadden verworven.

2°. Hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus te Batavia (Afdeeling A van het Gymnasium Willem III), Semarang en Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

Inrichting te:	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus		Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.		In den loop van den cursus tot ult. December		Alzoo ingeschreven op ult. December.
		toegelaten.	afgeschreven.		Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Nieuw of opnieuw toegelatenen. *a*)	bijgekomen.	afgeschreven.	
				1909.					
Batavia . .	*b*) 357 (54) + 1	4 (2)	94 (17) + 1	267 (39)	421 (87) + 1		5 (3)	24 (9) + 1	402 (81)
Semarang .	251 (55) + 1	2	52 (14) + 1	201 (41)	286 (60)		9 (2) + 1	19 (6)	276 (56) + 1
Soerabaja .	272 (67) + 1	2	77 (19) + 1	197 (48)	197 (48)	101 (41) + 2 (1)	5	18 (4)	285 (85) + 2 (1)
	880 (176) + 3	8 (2)	223 (50) + 3	665 (128)	1005 (236) + 3 (1)		19 (5) + 1	61 (19) + 1	963 (222) + 3 (1)
				1910.					
Batavia . .	402 (81)	—	56 (9)	346 (72)	482 (112)		30 (8)	53 (12)	459 (108)
Semarang .	276 (54) + 1	58 (23)	71 (25) + 1	263 (52)	266 (49)		11 (2)	27 (4)	250 (47)
Soerabaja .	285 (85) + 2 (1)	1	68 (18) + 2 (1)	218 (67)	218 (66)	118 (46)	10 (3) + 3 (2)	26 (13)	320 (102) + 3 (2)
	963 (220) + 3 (1)	59 (23)	195 (52) + 3 (1)	827 (191)	1084 (273)		51 (13) + 3 (2)	106 (29)	1029 (257) + 3 (2)

a) Niet alleen geslaagden in het toelatingsexamen, maar oók oud-leerlingen, die zich opnieuw lieten inschrijven, en leerlingen van andere hoogere burgerscholen.

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan hoeveel meisjes onder het daarnevens vermelde getal begrepen zijn. De cijfers achter het + teeken geplaatst, doelen op toehoorders of leerlingen in enkele vakken.

b. Uitkomsten der examens.

Inrichting te:	Bij het eindexamen		Voor den nieuwen cursus						Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerling inschrijven	
			bij de overgangsexamens		bij de toelatingsexamens					
					voor de laagste klasse		voor eene hoogere klasse		van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	van hen die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.		
					1909.					
Batavia. . .	31 (5)	25 (5)	312 (48)	220 (42)	308 (138)	228 (105)	6 (1)	1 (1)	150 (49)	1 (1)
Semarang. . .	13	9	231 (48)	191 (42)	155 (58)	134 (46)	1	1	84 (20)	1
Soerabaja . . .	13 (2)	10 (1)	242 (60)	174 (52)	130 (61)	109 (54)	3 (3)	2 (2)	95 (39)	2 (2)
	57 (7)	44 (6)	785 (156)	585 (136)	593 (257)	471 (205)	10 (4)	4 (3)	329 (108)	4 (3)
					1910.					
Batavia. . .	15 (1)	8 (1)	375 (77)	281 (67)	341 (150)	244 (109)	3	1	131 (40)	1
Semarang. . .	18 (2)	8	245 (50)	176 (33)	191 (96)	128 (68)	1 (1)	—	79 (20)	—
Soerabaja . . .	12 (2)	10	263 (80)	185 (59)	183 (90)	135 (66)	2 (1)	—	111 (45)	—
	45 (5)	26 (1)	883 (207)	642 (159)	715 (336)	507 (243)	6 (2)	1	321 (105)	1

c. Verdeeling der leerlingen.

Inrichting te:		Naar studiejaar. 1ste.	2de.	3de.	4de.	5de.	Naar landaard. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Naar de streek van Nederlandsch-Indië, waar zij woonachtig waren. West-Java.	Midden-Java.	Oost-Java met Madoera.	Buiten-bezittingen.
Batavia	Ult. 1908	133 (22)	103 (20)	62 (4) + 1 (1)	28 (3)	31 (5)	329	19	10	285	42		31
		357 (54) + 1 (1)					358			358			
	1909	160 (43)	108 (19)	78 (14)	40 (4)	16 (1)	373	19	10	337	38		27
		402 (81)					402			402			
	1910	151 (41)	124 (39)	96 (17)	53 (8)	35 (3)	420	20	19	345	55		59
		459 (108)					459			459			
Semarang	1908	107 (23)	57 (19)	55 (11)	22 (2)	10 + 1	210	25 (1)	17	—	236	11	5
		251 (55) + 1					252			252			
	1909	97 (22) + 1	74 (14)	48 (12)	40 (6)	17 (2)	226	25	26	—	248	24	5
		276 (56) + 1					277			277			
	1910	79 (21)	62 (9)	55 (8)	26 (7)	28 (2)	203	22	25	—	237	8	5
		250 (47)					250			250			
Soerabaja	1908	109 (33)	74 (12)	57 (16) + 1	19 (4)	13 (2)	261	3	9	28		237	8
		272 (67) + 1					273			273			
	1909	109 (40)	82 (24) + 1 (1)	48 (8) + 1	34 (11)	12 (2)	269	5	13 (1)	39		232	16
		285 (85) + 2 (1)					287			287			
	1910	127 (47)	87 (32)	60 (14) + 2 (1)	20 (1) + 1 (1)	26 (8)	299	8	16 (1)	47		263	13
		320 (102) + 3 (2)					323			323			

3°. Koningin Wilhelmina

a. Mutatiën onde

KLASSE.		Ingeschreven op 1 Januari.							Gedurende den loop van den cursus	
		Afd. hoogere burgerschool.	Handels-school.	Zeevaartkundige cursus.	Werktuigkundige cursus.	Bouwkundige cursus.	Mijnbouwkundige cursus.	Totaal.	toegelaten.	afgeschreven.
Afd. A.	I. .	*a)* 69 (21)	8 (1)	3	. . . .	. . . .	. . . .	80 (22)	—	11 (4)
	II. .	55 (15)	7 (1)	2	. . . .	. . . .	. . . .	64 (16)	—	12 (3)
	III. .	27 (5)	—	—	. . . .	. . . .	. . . .	27 (5)	—	25 (4)
		151 (41)	15 (2)	5	. . . .	. . . .	. . . .	171 (43)	—	48 (11)
Afd. B.	I. .	. . . .	. . . .	. . . .	70	70	2	142	—	26
	II. .	. . . .	. . . .	. . . .	38	43	5	86	—	16
	III. .	. . . .	. . . .	. . . .	20	30 + 2	2	52 + 2	1	42 + 2
		. . . .	. . . .	. . . .	128	143 + 2	9	280 + 2	1	84 + 2
Afd. A.	I. .	69 (17)	8	4	. . . .	. . . .	. . . .	81 (17)	2	19 (7)
	II. .	59 (16)	6	2	. . . .	. . . .	. . . .	67 (16)	—	13 (3)
	III. .	35 (10)	—	4	. . . .	. . . .	. . . .	39 (10)	—	32 (9)
		163 (43)	14	10	. . . .	. . . .	. . . .	187 (43)	2	64 (19)
Afd. B.	I. .	. . . .	. . . .	. . . .	72	76	4	152	—	20
	II. .	. . . .	. . . .	. . . .	36	54 + 1	1	91 + 1	—	9
	III. .	. . . .	. . . .	. . . .	17	36 + 3	3	56 + 3	0 + 1	35 + 4
		. . . .	. . . .	. . . .	125	166 + 4	8	299 + 4	0 + 1	64 + 4

b. Uitkomste

KLASSE.	Bij het eindexamen															
	geëxamineerd.								geslaagd.							
	Hoogere burger-school.	Handels-school.	Zeevaart-kundige cursus.	Totaal afd. A.	Werktuig-kundige cursus.	Bouw-kundige cursus.	Mijnbouw-kundige cursus.	Totaal afd. B.	Hoogere burger-school.	Handels-school.	Zeevaart-kundige cursus.	Totaal afd. A.	Werktuig-kundige cursus.	Bouw-kundige cursus.	Mijnbouw-kundige cursus.	Totaal afd. B.
I . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III . . .	27 (5)	6 (1)	—	33 (6)	20	31	2	53	21 (3)	6 (1)	—	27 (4)	17	17	2	36
	27 (5)	6 (1)	—	33 (6)	20	31	2	53	21 (3)	6 (1	—	27 (4)	17	17	2	36
I . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III . . .	33 (10)	6	4	43 (10)	17	36	3	56	21 (7)	6	4	31 (7)	11	17	3	31
	33 (10)	6	4	43 (10)	17	36	3	56	21 (7)	6	4	31 (7)	11	17	3	31

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoeveel meisjes in het daarnevens vermelde getal begrepen zijn.

b) Hiervan gingen 3 over naar den zeevaartkundigen cursus.

c) Als voren 6.

...school te Batavia.

...nde leerlingen.

...van ...even.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.	In den loop van den cursus tot ult. December		Ingeschreven op ult. December.						
			toegelaten.	afgeschreven.	Afd. hoogere burgerschool.	Handelsschool.	Zeevaartkundige cursus.	Werktuigkundige cursus.	Bouwkundige cursus.	Mijnbouwkundige cursus.	Totaal.
1...											
(4)	69 (18)	86 (20)	1	6 (3)	69 (17)	8	4	....	....	....	81 (17)
(3)	52 (13)	71 (19)	—	4 (3)	59 (16)	6	2	....	....	....	67 (16)
(4)	2 (1)	43 (12)	—	4 (2)	35 (10)	—	4	....	....	....	39 (10)
11)	123 (32)	200 (51)	1	14 (8)	163 (43)	14	10	....	....	....	187 (43)
	116	161	—	9	....	....	....	72	76	4	152
	70	101	0 + 1	10	....	....	....	36	54 + 1	1	91 + 1
-2	11	58	3 + 2	5	....	....	....	17	36 + 2	3	56 + 2
-2	197	320	3 + 3	24	....	....	....	125	166 + 3	8	299 + 3
1...											
(7)	64 (10)	94 (25)	3	4 (1)	78 (22)	6 (2)	9	....	....	....	93 (24)
(3)	54 (13)	66 (14)	—	3 (1)	56 (13)	5	2	....	....	....	63 (13)
(9)	7 (1)	39 (9)	7	7	37 (9)	—	2	....	....	....	39 (9)
19)	125 (24)	199 (48)	10	14 (2)	171 (44)	11 (2)	13	....	....	....	195 (46)
	132	179	3	19	....	....	....	71	90	2	163
	82 + 1	118	—	7	....	....	....	53	55	3	111
-4	21	78 + 1	1 + 2	—	....	....	....	24	54 + 3	1	79 + 3
-4	235 + 1	375 + 1	4 + 2	26	....	....	....	148	199 + 3	6	353 + 3

...ster examens.

	Bevordering.				Bij de toelatingsexamens						Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich inschrijven in	
	Sterkte der klasse.		Bevorderd.		geëxamineerd.			geslaagd.				
Totaal afd. B.	Afd. A.	Afd. B.	Afd. A.	Afd. B.	Afd. A. en B.	Afd. A.	Afd. B.	Afd. A. en B.	Afd. A.	Afd. B.	Afd. A.	Afd. B.
1...												
—	78 (22)	126	57 (16)	73	6	79 (27)	161	3	41 (13)	117	65 (18)	117
—	54 (14)	79	b) 42 (11)	47	—	1	2	—	—	1	—	1
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	132 (36)	205	99 (27)	120	6	80 (27)	163	3	41 (13)	118	65 (18)	118
1...												
—	80 (16)	144	54 (11)	91	13	82 (28)	201	10	43 (12)	151	43 (12)	139
—	58 (14)	90 + 1	c) 38 (8)	55 + 1	—	—	—	—	—	—	—	—
31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	138 (30)	234 + 1	92 (19)	146 + 1	13	82 (28)	201	10	43 (12)	151	43 (12)	139

4°. Burgeravondschool te Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

KLASSE.	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus		Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus (Mei).	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.		In den loop van den cursus tot ult. December		Alzoo ingeschreven op ult. December.
		toegelaten.	afgeschreven.		Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Nieuwe leerlingen. *a*)	toegelaten.	afgeschreven.	
				1909.					
I	128	—	28	100	21	153	3 + 1	14	163 + 1
II	115	1	24	92	96	19	6	13	108
III	75	—	19	56	84	2	3	3	86
IV	60	—	52	8	55	*b*) 4 + 1	3	1 + 1	61
	378	1	123	256	256	178 + 1	15 + 1	31 + 1	*c*) 418 + 1
				1910.					
I	163 + 1	5	34	134 + 1	36	128	2	13	153
II	108	1	18	91	132 + 1	11	3	17	129 + 1
III	86	2	12	76	85	1	—	12	74
IV	61	1	58	4	52	—	1	4	49
	418 + 1	9	122	305 + 1	305 + 1	140	6	46	*d*) 405 + 1

a) Niet alleen leerlingen, die aan het toelatingsexamen hadden voldaan, maar ook zij, die zonder examen werden toegelaten als oud-leerlingen der inrichting, gewezen leerlingen van andere inrichtingen van middelbaar onderwijs of wel geslaagden in het toelatingsexamen voor andere inrichtingen.

b) Het cijfer achter het + teeken wijst het aantal toehoorders aan.

c) Hiervan waren 189 bouwkundigen en 229 + 1 machinisten; aan den suikercursus namen 21 leerlingen van het 3de en 14 leerlingen van het 4de studiejaar deel.

d) Hiervan waren 216 bouwkundigen en 189 + 1 machinisten; aan den suikercursus namen 19 leerlingen van het 3de en 10 leerlingen van het 4de studiejaar deel.

b. Uitkomsten der examens.

KLASSE.	Aantal leerlingen die het diploma wegens met vrucht doorloopen volledigen cursus verkregen.	Bij examens buiten de inrichting *e*)		Bij de overgangs-examens		Bij de toelatings-examens		Van de in het toelatings-examen geslaagden lieten zich inschrijven.
		geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	
				1909.				
I	....	....	....	110	83	211	149	*g*) 138
II	....	....	....	103	75	12	6	*h*) 6
III	....	....	....	67	48	4	1	1
IV	*f*) 47	28	18	....	....	1	—	—
				1910.				
I	....	....	....	160	106	291	*j*) 152	*k*) 116
II	....	....	....	104	57	10	*h*) 5	*h*) 5
III	....	....	....	85	48	1	—	—
IV	*i*) 49	29	14	....	....	—	—	—

e) In Mei 1909 namen aan de examens voor opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken deel 26 jongelieden, die geheel of gedeeltelijk aan de burgeravondschool waren opgeleid; van hen slaagden er 16. In Mei 1910 bedroeg dat aantal 28, van wie 14 slaagden.

Aan het in 1910 afgenomen staatsmachinistenexamen nam één leerling deel, die niet slaagde.

f) 30 adspirant-bouwkundigen en 17 adspirant-machinisten; van de 10 suikermachinisten waren er 8 gediplomeerd.

g) Hieronder 3 Chineezen en 24 inlanders.

h) Hieronder 3 inlanders.

i) 32 adspirant-bouwkundigen en 17 adspirant-machinisten; van de 14 suiker-machinisten werden er 10 gediplomeerd.

j) Hieronder 16 Chineezen en 32 inlanders.

k) Hieronder 10 Chineezen en 25 inlanders.

c. Nadere gegevens omtrent de leerlingen. *l*)

Tijdstip.	Klasse.	Voor welke opleiding de leerlingen zich hadden opgegeven.				Plaatsing buiten de avondschool.						
		Voor bouwkundige vakken.	Voor werktuigkundige vakken.	Te zamen.	Voor den suikercursus.	Bij gouv. of part. werkplaatsen of werken.	Als schrijver werkzaam.	Nog op de lagere school.	Op het suikerlaboratorium. *m*)	Op de ambachtsschool.	Nog niet werkzaam.	Totaal.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ult. 1908	I	48	80	128	—	64	6	2	—	33	23	128
	II	47	68	115	—	77	2	—	—	21	15	115
	III	39	36	75	27	45	3	—	(27)	7	20	75
	IV	42	18	60	13	33	—	—	(13)	5	22	60
		176	202	378	40	219	11	2	(40)	66	80	378
Ult. 1909	I	66	97 + 1	163 + 1	—	84	6	4	—	37	33	164
	II	41	67	108	—	68	6	—	—	22	12	108
	III	47	39	86	21	55	3	—	(21)	8	20	86
	IV	35	26	61	14	28	—	—	(14)	—	33	61
		189	229 + 1	418 + 1	35	235	15	4	(35)	67	98	419
Ult. 1910	I	86	67	153	—	74	9	4	—	38	28	153
	II	63	66 + 1	129 + 1	—	84	8	—	—	11	27	130
	III	38	36	74	19	54	1	—	(19)	1	18	74
	IV	29	20	49	10	28	—	—	(10)	—	21	49
		216	189 + 1	405 + 1	29	240	18	4	(29)	50	94	406

l) In de gegevens voor deze tabel zijn de gewone leerlingen en de toehoorders niet steeds uiteengehouden. Waar dit wel het geval is, zijn de laatsten achter het + teeken vermeld.

m) Twee dagen per week. De in deze kolom vermelde leerlingen zijn begrepen onder de in de 4de en 7de kolom opgegeven leerlingen en zijn dezelfde als die, vermeld in kolom 6.

5°. Ambachtscurs... te I...

Klasse.	Ingeschreven op 1 Januari voor het vak				Bij het einde van den cursus waren ingeschreven voor het vak				Bevorderd zijn in het vak			
	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
19..												
I. . . .	29	—	4	33	7	—	2	9	21	—	2	23
II. . . .	22	—	1	23	24	—	2	26	19	—	1	20
III. . . .	13	—	1	14	20	—	1	21	—	—	—	—
	64	—	6	70	51	—	5	56	40	—	3	43
19..												
I. . . .	32	—	—	32	8	—	—	8	23	—	—	23
II. . . .	24	—	2	26	27	—	—	27	19	—	2	21
III. . . .	19	—	1	20	20	—	2	22	—	—	—	—
	75	—	3	78	55	—	2	57	42	—	2	44
19..												
I. . . .	28	8	2	38	24	7	2	33	22	6	1	29
II. . . .	26	—	—	26	25	—	—	25	21	—	—	21
III. . . .	19	—	2	21	19	—	2	21	—	—	—	—
	73	8	4	85	68	7	4	79	43	6	1	50

te Batavia.

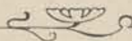
Geslaagd zijn in het eindexamen voor het vak				Ingeschreven bij het begin van den nieuwen cursus voor het vak				Ingeschreven op ult. December voor het vak			
metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
—	—	—	—	21	—	—	21	32	—	—	32
—	—	—	—	24	—	2	26	24	—	2	26
11	—	1	12	20	—	1	21	19	—	1	20
11	—	1	12	65	—	3	68	75	—	3	78
—	—	—	—	30	8	2	40	28	8	2	38
—	—	—	—	26	—	—	26	26	—	—	26
16	—	1	17	22	—	2	24	19	—	2	21
16	—	1	17	78	8	4	90	73	8	4	85
—	—	—	—	14	3	3	20	16	2	4	22
—	—	—	—	26	6	1	33	22	4	1	27
19	—	2	21	21	—	—	21	19	—	—	19
19	—	2	21	61	9	4	74	57	6	5	68

Bijlage N.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1910 uitbetaalde SUBSIDIËN TEN BEHOEVE VAN PARTICULIERE EUROPEESCHE LAGERE SCHOLEN.

Subsidiën, in 1910 uitbetaald ten behoeve van

Naam der school en plaats, waar zij is gevestigd.	Naam der instelling of vereeniging, onder welker bestuur de school staat.	Vakken, waarin onderwijs wordt gegeven. *a)*	Aantal leerlingen, dat op 15 Januari 1910 als werkelijk schoolgaande bekend stond. Totaal.	Beneden 6 jaar.	Boven 6 jaar.	B opbr g To bed
1.	2.	3.	4.	5.	6.	
1. Paul Kruger-school, te Batavia.	Christelijk-Gereformeerde Kerk te Batavia.	*a* t/m *k*, *l* en *m*.	*b)* 137 (17)	—	137	f 9
2. Vincentius-school (meisjesschool voor niet-betalende leerlingen) te Weltevreden.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Weltevreden.	*a* t/m *k*.	64	—	64	
3. Jongensschool te Batavia.	Broederschool te Batavia.	*a* t/m *j* (benevens *l* facultatief), *m* en *p*.	161	1	160	12
4. School te Batavia (Gang Basar Baroe).	Vereeniging tot het oprichten, besturen en instandhouden van scholen met den Bijbel te Batavia.	*a* t/m *m*.	290 (18)	6	284	17
5. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Parapatan).	Gesticht der Zusters Ursulinen te Weltevreden.	*a* t/m *k*, *l* en *t*.	325 (2)	—	325	3
6. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Weltevreden.	Idem.	*a* t/m *q*, *s* en *t*.	261	5	256	11
7. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Noordwijk).	Gesticht der Zusters Ursulinen te Noordwijk.	*a* t/m *q* en *t*.	281	5	276	11
8. Meisjesschool op Salemba (Weltevreden).	Vereeniging tot het oprichten, besturen en instandhouden van scholen met den Bijbel te Batavia.	*a* t/m *q* en *t*.	94	—	94	12
9. Meisjesschool te Meester-Cornelis.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Weltevreden.	*a* t/m *k*, *l* en *m*.	70	—	70	3
10. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Buitenzorg.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Noordwijk.	*a* t/m *o*, *q*, *s* en *t*.	180 (5)	2	178	6
11. Meisjesschool te Bandoeng (Oud-Merdika).	Idem.	*a* t/m *m*, *o*, *q* en *t*.	184	15	169	8
12. Instituut te Semarang (Bodjong).	Vereeniging der Zusters Franciscanessen te Semarang.	*a* t/m *q*.	105	—	105	10
13. Kloosterschool te Semarang (Gedangan).	Idem.	*a* t/m *l* en *t*.	212 (4)	5	207	4
14. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Djokjakarta.	Idem.	*a* t/m *m* en *t*.	224 (14)	—	224	5
15. Meisjesschool te Magelang.	Idem.	*a* t/m *m* en *t*.	217 (11)	2	215	7
16. School te Djokjakarta.	Vereeniging „Eene school met den Bijbel te Djokjakarta".	*a* t/m *j* en *l*.	64 (15)	1	63	3
17. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Padang.	Vereeniging der Zusters van Liefde te Padang.	*a* t/m *k*, *l*, *m* en *t*.	107 (1)	—	107	3
18. Meisjesschool voor niet-betalende leerlingen (2de school) te Padang.	Idem.	*a* t/m *k*, *l* en *t*.	113	—	113	-
19. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Soerabaja.	Vereeniging „de Meisjesschool" te Soerabaja.	*a* t/m *i*, *k*, *l* en *m*.	193	1	192	21
20. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Malang (Pasoeroean).	Gesticht der Zusters Ursulinen te Soerabaja.	*a* t/m *i*, *k* t/m *o*, *q* en *t* en boekhouden.	206 (1)	1	205	15
21. School voor lager en uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Vereeniging „Broederschool te Soerabaja".	*a* t/m *j*, *l*, *m*, *n* en *p*.	213 (18)	2	211	16
22. School voor gewoon lager onderwijs (2de school) te Soerabaja.	Idem.	*a* t/m *j* en *p*.	54	—	54	
23. Meisjesschool voor meer uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Soerabaja.	*a* t/m *q* en *t*.	204	—	204	20
24. Meisjesschool voor betalende en niet-betalende leerlingen (2de school) te Soerabaja.	Idem.	*a* t/m *l*.	216	—	216	6

a) De vakken, in deze kolom bedoeld, zijn die vermeld in art. 1 van het Europeesch onderwijsreglement (Ind. St. 1894 n°. 192).
b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan, hoeveel inlanders onder het daarnevens vermelde aantal leerlingen begrepen zijn.
c) Ten behoeve van deze school werd in 1910 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat op scholen met meer dan 60 leerlingen minstens één der onderwijzer(s)(essen) van bijstand den rang van hoofdonderwijzer(es) moet bezitten.
d) Over 6 maanden.
e) Deze som behoort te worden verminderd met f 150, welk bedrag (voor 3 scholen te zamen) abusievelijk te veel is uitbetaald en teruggevorderd zal worden.

...oeve van particuliere Europeesche lagere scholen.

n, 1910 ol- ond. Boven 6 jaar.	Bedrag van de opbrengst der schoolgelden in het jaar 1909. Totaal bedrag.	Gemiddeld bedrag per leerling en per jaar.	Aantal leerkrachten. Overeenkomende rang bij het openbaar Europeesch lager onderwijs. 1ste kl.	2de kl.	3de kl.	Totaal aantal verplichte leerkrachten.	Aantal niet-verplichte leerkrachten.	Subsidiën in 1910 uitgekeerd: voor het verplicht personeel bedoeld in kolom 9.	10.	11.	Totaal.	voor den schoolbediende.	voor de huurwaarde.	voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting gedurende het jaar 1909.	Totaal-generaal.
6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
137	f 9 011,—	f 64,43	1	1	2	4	—	f 3 120	f 2 760	f 2 862,50	f 8 742,50	f 60	f 960	f 100,—	f 9 862,50
64	—	—	1	1	1	3	—	4 620	3 275	1 562,50	9 457,50	60	750	7,50	10 275,—
160	12 122,50	91,15	1	*c)* 1	4	6	1	4 145	*d)* 2 580	5 562,50	12 287,50	60	2 100	402,33	14 849,83
284	17 765,—	65,55	1	1	5	7	1	4 920	2 735	7 362,50	15 017,50	60	900	53,35	16 030,85
325	3 804,—	12,—	1	1	6	8	—	*d)* 1 560	1 860	10 642,50	14 062,50	60	2 400	—	16 522,50
256	11 604,—	46,—	1	1	5	7	3	5 320	2 090	11 000,—	18 410,—	60	2 560	—	21 030,—
276	11 802,—	42,—	1	1	5	7	3	2 520	3 660	9 900,—	16 080,—	60	3 000	122,90	19 262,90
94	12 646,50	130,38	1	1	1	3	5	2 085	2 670	1 050,—	5 805,—	60	900	—	6 765,—
70	3 352,—	47,—	1	*c)* —	2	3	—	3 570	—	3 900,—	7 470,—	60	600	68,—	8 198,—
178	6 192,—	36,—	1	1	3	5	1	4 320	1 560	5 250,—	11 130,—	60	2 600	196,40	13 986,40
169	8 832,—	48,—	1	1	3	5	2	4 920	1 560	5 550,—	12 030,—	60	1 800	73,75	13 963,75
105	10 236,—	71,50	1	1	2	4	5	5 220	2 760	3 600,—	11 580,—	60	990	195,63	12 825,63
207	4 418,50	26,30	1	1	4	6	3	5 520	1 560	6 900,—	13 980,—	60	1 500	21,80	15 561,80
224	5 754,60	26,20	1	1	4	6	3	3 370	2 760	6 150,—	12 280,—	60	1 350	—	13 690,—
215	7 343,50	35,30	1	*c)* —	5	6	2	5 520	—	7 750,—	13 270,—	60	810	—	14 140,—
63	3 272,—	72,—	1	1	1	3	—	1 920	1 560	1 050,—	4 530,—	60	600	203,90	5 393,90
107	3 879,—	35,—	1	*c)* —	3	4	2	4 320	—	6 450,—	10 770,—	60	540	—	11 370,—
113	—	—	1	*c)* —	3	4	1	5 520	—	6 175,—	11 695,—	60	360	—	12 115,—
192	21 131,—	119,25	1	1	3	5	3	2 520	2 160	3 450,—	8 130,—	60	750	434,60	9 374.60
205	15 374,—	75,—	1	1	4	6	3	3 720	5 160	7 175,—	16 055,—	60	1 560	197,67^{5}	17 872,67^{5}
211	16 287,—	91,—	1	1	4	6	2	5 520	*d)* 1 230	7 480,—	14 230,—	60	900	40,13	15 230,13
54	934,—	14,—	—	1	1	2	—	—	3 360	1 050,—	4 410,—	60	300	15,—	4 785,—
204	20 656,—	105,—	1	1	4	6	5	5 020	1 560	7 725,—	14 305,—	60	1 200	50,50	15 615,50
216	6 025,—	29,—	1	1	4	6	—	3 770	1 560	5 750,—	11 080,—	60	750	92,50	11 982,50
								f 93 040	f 48 420	f 135 347,50	f 276,807,50 *e)*	f 1 440	f 30 180	f 2 275,96^{5}	f 310 703,46^{5} *e)*

Bijlage O.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 2 *b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1910 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

Overzicht van de in 1910 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

A. Java en Madoera.

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Bantam. . . .	Serang.	Djengkol.	Toebagoes Soeta Winangoen.	—	—	f 150,—	f 30	f 100,—
	Anjer.	Mantjak.	Mas Istara.	—	—	75,—	—	70,—
	Lebak.	Leuwidamar.	Agoes Palak.	—	—	75,—	—	55,—
		Sadjira.	M. Abdoelmanan.	—	—	75,—	—	85,—
		Malingping.	M. Sastradidjaja.	—	—	225,—	—	172,—
Batavia. . . .	Buitenzorg.	Tjampea.	Beheerder der landen Tjampea c.a.	—	—	150,—	—	104,—
		Buitenzorg (Chineesche school).	Zendeling-leeraar O. van der Brug.	—	f 1688,50	225,—	—	212,—
		Bolang.	Beheerder van het land Bolang.	—	—	75,—	—	85,—
		Goenoengpoetri.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75,—	30	70,—
		Tjigelam.	Zendeling-leeraar B. Alkema.	—	—	150,—	—	100,—
		Depok.	Hulpprediker G. Geissler.	—	—	225,—	60	138,—
		Buitenzorg (meisjesschool).	Ismail.	—	—	225,—	120	64,—
	Krawang.	Pamanoekan.	Partaätmadja.	—	—	68,75	—	77,91
		Tjisalak.	Soetaätmadja.	—	—	225,—	30	100.—
		Pagadin.	Kertaätmadja.	—	—	75,—	—	85,—
		Sagalaherang.	Kertapradja.	—	—	150,—	30	124,—
	Stad en Voorsteden van Batavia.	Gang Chassé.	Zendeling-leeraar L. Tiemersma.	—	—	150,—	—	126,—
	Meester-Cornelis.	Kampoeng Melajoe.	Zendeling-leeraar A. J. Bliek.	—	—	75,—	—	75,—
		Kampoeng Sawa.	id.	—	—	150,—	—	160,—
		Toegoe.	Zendeling-leeraar G. A. W. Geissler.	—	—	75,—	—	42,—
		Tjiteureup.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75,—	30	85,—
Cheribon . . .	Madjalengka.	Dawoehan.	Zendeling-leeraar J. Verhoeven.	—	—	75,—	—	85,—
	Cheribon.	Cheribon.	Zendeling-leeraar A. Vermeer.	—	—	150,—	60	100,—
	Galoeh.	Boeniseuri.	M. Atmadisastra.	—	—	150,—	30	—
		Imbanagara.	R. Wiratakoesoema.	—	—	225,—	30	176,—
		Nagrah.	M. Ardiwinata.	—	—	225,—	60	174,—
		Panoembangan.	Sasmitapoera.	—	—	150,—	—	134,—
		Rantja.	Pradjawisastra.	—	—	150,—	—	142,—
		Tjikoneng.	M. Soeriadisastra.	—	—	150,—	—	—
		Tjisaga.	R. Poerasasmita.	—	—	75,—	—	85,—
		Krétég.	M. Djajabernata.	—	—	150,—	90	160,—
		Oetama.	R. Prawiramadenda.	—	—	150,—	—	142,—
		Tjigaloegoer.	M. Nitasoekarma.	—	—	225,—	—	168,—
		Tjihaoerbenti.	R. Widjajabrata.	—	—	150,—	—	—
		Tjikole.	Kertadisastra.	—	—	150,—	30	120,—
	Indramajoe.	Djatibarang.	Zendeling-leeraar A. Vermeer.	—	—	75,—	—	70,—
		Djoentikebon.	id.	—	—	75,—	—	70,—
		Indramajoe.	id.	—	—	225,—	—	100,—
Pekalongan . .	Brebes.	Bandjarardja.	M. Roemono.	—	—	75,—	—	70,—
		Ketanggoengan.	R. Koesno.	—	—	75,—	—	85,—
		Bantarkawoeng.	M. Soejoed.	—	—	75,—	—	55,—
		Benda.	M. Soetar.	—	—	75,—	—	70,—
		Tandjoeng.	M. Isma.	—	—	75,—	—	85,—
		Boemiajoe.	M. Soekemi.	—	—	75,—	—	55,—
		Salem.	M. Soemarno.	—	—	75,—	—	85,—
	Pemalang.	Kebandaran.	M. Soeleman.	—	—	75,—	—	85,—
		Oeloedjami.	M. Santoredjo.	—	—	150,—	—	100,—
		Belik.	M. Daim.	—	150,—	150,—	—	100,—
		Bongas.	M. Soegarwo.	—	—	75,—	—	70.—
		Waroengpring.	M. Roestam.	—	225,—	135,—	—	156,—
		Watoekoempoel.	M. Soewarna.	—	—	75,—	—	70,—
		Bantarbolang.	Martaredja.	—	150,—	135,—	—	110.—
		Petaroekan.	M. Rekso Soemitro.	—	—	150,—	—	100,—
		Taman.	M. Wiraätmadja.	—	—	150,—	—	130,—
		Temoeiring.	Zendeling-leeraar L. de Vries.	f 300	—	75,—	—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Pekalongan . .	Pemalang.	Poelasari.	Zendeling-leeraar Ch. Bauszat.	f 1500	—	f 75	—	—
	Pekalongan.	Josoredjo.	M. Moh. Djagoeli.	—	—	150	—	f 100
		Paninggaran.	Salpan.	—	—	150	—	100
		Sigoegoer.	M. Kasbolah.	—	—	75	—	85
		Sagri.	M. Moehamad Koesman.	—	—	225	—	180
		Dara.	R. Aboenaim.	—	—	150	—	100
		Lebakbarang.	R. Alwi.	—	—	150	—	100
		Taloen.	M. Kartodimedjo.	—	—	150	—	100
		Karanganjar.	R. Dirdjowikromo.	—	—	150	—	140
		Lingga.	R. Tjokroredjo.	—	—	75	—	70
		Bodjong.	M. Tjakraätmadja.	—	—	225	—	232
	Tegal.	Bodjong.	M. Sastrosoewargo.	—	—	75	—	55
		Djatinegara.	R. Martodinoto.	—	—	75	—	85
		Margasari.	M. Sastradiwirja.	—	—	75	—	85
		Boemidjawa.	M. Soedirdja.	—	—	75	—	70
	Batang.	Bandar.	M. Soemarso.	—	—	75	—	70
		Bawang.	M. Soepeno.	—	—	150	—	110
		Limpoeng.	Reksodikromo.	—	—	150	—	132
		Reban.	Moenadi.	—	—	75	—	85
		Sangoebanjoe.	R. Koeboelraham.	—	—	75	—	85
		Sinbang.	M. Moechamad.	—	—	150	—	100
		Tersana.	R. Hoesin.	—	—	75	—	85
		Tjepagan.	M. Moechsin.	—	—	75	—	55
		Wanabadra.	R. Moenaäm.	—	—	75	—	70
		Wanatoenggal.	Kajoen.	—	—	75	—	85
Semarang . . .	Grobogan.	Demangan.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	75	—	55
		Poerwadadi.	id.	—	—	75	—	85
		Tawanghardjo.	Soemardi.	—	—	75	—	85
		Gaboes.	M. Soewarno.	—	—	150	f 60	85
		Karangasem.	M. Soeradi.	—	—	75	30	70
		Ngaringan.	Kartawidjaja.	—	—	75	—	70
		Poelo Koelon.	M. Soeradiprawira.	—	—	75	—	85
		Toeka.	Sapija.	—	—	75	—	85
		Gejer.	Sastraätmadja.	—	—	75	—	85
	Demak.	Ketjeme.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	75	—	55
		Godang.	M. Gondowidjojo.	—	—	150	60	148
		Walo.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	75	—	85
		Karanggeneng.	Zendeling-leeraar H. K. O. Kabelitz.	—	—	75	—	55
	Salatiga.	Soeroeh.	Ngadiman.	—	—	150	60	134
		Keboemen.	Soekirman.	—	—	75	30	70
		Djamboe.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75	—	85
		Ambarawa.	id.	—	—	150	—	104
		Banjoebiroe.	id.	—	—	75	—	85
		Karanganjar.	Zendeling-leeraar G. van der Veen.	—	—	225	60	174
		Tengaran.	M. Soedjanadi.	—	—	150	60	128
		Toegoe.	Zendeling-leeraar G. van der Veen.	—	—	150	30	132
		Ngampin.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75	30	55
		Kalikendel.	Zendeling-leeraar G. van der Veen.	—	—	75	—	55
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75	—	70
	Semarang.	Goeboeg.	M. Sastrakoesoema.	—	—	150	30	100
		Kalitjeret.	Zendeling-leeraar H. K. O. Kabelitz.	—	—	150	90	100
		Melaten.	Zendeling-leeraar G. Dietzel.	—	—	150	30	100
		Tjandi.	id.	—	f 1575,—	75	60	85
		Kedoengdjati.	M. Soedirham.	—	—	150	—	100
		Tempoeroeng.	Zendeling-leeraar H. K. O. Kabelitz.	—	—	75	—	85
		Tanggoeng.	R Mertoadiwidjojo.	—	—	75	—	70
	Pati.	Djakenan.	Karsimin.	—	—	75	—	70
		Mergaredja.	Zendeling-leeraar P. A. Jansz.	—	—	450	360	412
		Tajoe.	Karsadi.	—	—	225	120	222
		Batangan.	Moeljodhiwirjo.	483	—	75	30	—
	Kendal.	Bodja.	M. Herman Dwidjodisastro.	—	—	225	60	126
		Plalargoeweng.	Rogoatmodjo.	—	101,31	150	—	124
	Japara.	Kedoengpendjalin.	Zendeling-leeraar J. Klaassen.	—	—	225	90	220
		Margakarta.	id.	—	—	150	90	100
		Mindahan.	M. Soerokoesoemo.	—	—	150	60	70
		Bondo.	Zendeling-leeraar J. Klaassen.	—	—	75	—	70

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Semarang . . .	Koedoes.	Kajoeapoe.	Zendeling-leeraar J. Fast.	—	—	f 75	—	f 70
		Djekoela Lor.	M. Prapto Redjo.	—	—	150	—	112
Rembang . . .	Blora.	Blora.	Zendeling-leeraar C. A. J. van Engelen.	f 5247	—	375	f 150,—	326
		Djepon.	id.	—	—	150	—	104
		Koendoeran.	M. Soeparman.	—	—	225	20,— / 42,50	168
		Poelo.	Zendeling-leeraar C. A. J. van Engelen.	—	—	75	—	70
	Bodjonegoro.	Soegihwaras.	R. Koesman.	—	—	75	30,—	70
		Baoerena.	Rd. Hartodirdjo.	—	—	150	—	124
		Bodjonegoro.	Zendeling-leeraar F. Schlipköther.	—	—	150	—	124
		Tambahredja.	R. Soetomo.	—	—	75	30,—	55
		Malo.	R. Tarmo.	—	—	150	30,—	104
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Wioeng.	Zendeling-leeraar J. Kruijt.	—	—	150	60,—	112
		Pesapen.	Benjamin Kamin.	—	f 1875	150	30,—	130
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar J. Kruijt.	—	—	150	30,—	142
		Poele.	id.	—	—	75	—	70
	Djombang.	Madjawarna.	Zendeling-leeraar D. Crommelin.	—	—	525	360,—	668
		Tebel.	id.	—	—	225	210,—	170
		Bangsaredja.	id.	—	—	375	270,—	336
		Ngara.	id.	—	—	300	270,—	206
		Madjawarna B.	id	—	—	450	240,—	544
		Modjogoeloeng.	id.	—	—	150	60,—	100
	Sidoardjo.	Melaten.	Zendeling-leeraar J. Kruijt.	—	—	225	150,—	170
	Modjokerto.	Randoeredja.	id.	—	—	150	90,—	160
		Segaran.	id.	—	—	225	60,—	208
		Soekaramé.	id.	—	—	150	90,—	110
		Djetis.	Prawiroredjo.	—	—	150	—	128
		Kemlagi.	Prawirasoedirdjo.	—	—	75	—	85
		Gemekan.	Soeroastro.	—	—	150	30,—	138
		Djabon.	M. Reksoumiprodjo.	—	—	75	—	85
		Poeri.	Djojoastro.	345	—	75	—	—
	Lamongan.	Mantoep.	Tiptodipoeso alias Soedjono.	—	—	75	—	85
		Longo.	Wirjasoeganda.	—	—	75	—	85
		Soembergondang.	Zendeling-leeraar D. Crommelin.	—	—	75	60,—	70
Madoera . . .	Soemenep.	Gajam.	R. Ardjowidjojo.	—	—	75	30,—	70
		Ardjasa.	Aminoedin alias Merladiredja.	—	—	75	30,—	70
	Bangkalan.	Galis.	M. Tirto Asmoro.	—	—	75	—	85
	Sampang.	Omben.	Abdoerrazak.	—	—	75	30,—	85
		Tordjoen.	M. Mertoamigoeno.	—	—			
						75	—	85
Preanger-Regentschappen. . .	Soekaboemi.	Kelapanoenggal.	Wangsadiredja.	—	—	150	30,—	118
		Parakansalak.	R. Winata.	—	—	150	—	154
		Bodjonglopang.	R. Padmadiredja.	—	90	75	—	70
		Paroengkoeda.	M. Antadiredja.	—	—	150	—	152
		Soekaradja.	M. Kartadiatmadja.	—	—	150	—	118
		Tjibadak.	id.	—	—	150	30,—	138
		Tjitjoeroeg.	M. Kartasoedira	—	—	150	30,—	154
		Tjitjoeroeg (Djampangkoelon).	R. Darmawinata.	—	—	75	—	85
		Pangharepan.	Zendeling-leeraar M. Tuiten.	—	—	225	—	184
		Soekaboemi (Chineesche school.)	id.	—	810	225	—	180
		Seuseupan.	id.	—	—	75	—	55
		Sagaranten.	R. Widjajakoesoemah.	—	75	150	—	116
	Tjiandjoer.	Waroengdjengkol.	R. Wiradikoesoema.	—	—	150	—	100
		Palalangan.	Zendeling-leeraar J. H. Blinde.	—	—	75	—	70
		Kadoepandak.	R. Somaämidjaja.	—	—	150	—	114
		Pagelaran.	M. Martaätmadja.	—	—	150	—	100
		Sindangbarang.	M. Soebiadiredja.	—	—	150	—	100
		Tahohak.	M. Soemaätmadja.	—	—	150	—	126
		Tjibeber.	R. Kartawidjaja.	—	—	150	—	100
		Tjimatjan.	M. Ardiwikarta.	—	—	150	—	110

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Preanger-Regentschappen.	Tjiandjoer.	Waroengkondang.	M. Ardiwinata.	—	—	f 150,—	—	f 100
		Patjet.	R. Wiradikoesoemah.	—	—	150,—	—	142
		Soekanagara.	M. Soemaätmadja.	—	—	75,—	—	70
		Tjibanggala.	M. Natasoedia.	—	—	150,—	—	102
		Tjidaoen.	R. Poerakoesoema.	—	—	150,—	—	100
		Djati.	R. Sasmitapoera.	—	—	75,—	—	85
		Kadimangan.	R. Tisnawidjaja.	—	—	150,—	—	100
		Tjilakoe.	M. Raksawidjaja.	—	—	150,—	—	100
		Tjipeujeum.	Ibrahim.	—	—	75,—	—	85
		Tjibinong.	R. Soemawiredja.	—	—	75,—	—	85
		Gehbrong.	M. Nataadidjaja.	—	—	150,—	—	100
		Tjiandjoer.	Zendeling-leeraar J. H. Blinde.	—	f 920	225,—	f 90,—	142
	Limbangan.	Garoet.	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	540	375,—	—	370
		Bodjongsalam.	M. Sastradinata.	—	—	150,—	—	132
		Semarang.	R. Wirakoesoemah.	—	—	225,—	30,—	176
		Tjiparaj.	Wiradikarta.	—	300	225,—	30,—	225
		Tjilawoe.	R. Soemantapoera.	—	300	225,—	90,—	168
		Tjibatoe.	M. Adiwidjaja.	—	—	300,—	30,—	260
	Bandoeng.	Boeahbatoe.	M. Adiwinata.	—	—	150,—	—	148
		Lemboerawi.	M. Kartadiredja.	—	—	150,—	30,—	110
		Paseh.	M. Mertadisastra.	—	—	150,—	—	110
		Rantjaekek.	M. Soerawinata.	—	—	225,—	—	170
		Tjileunji.	M. Atmadjadikarta.	—	—	150,—	—	148
		Tjipahoe.	M. Djajadisastra.	—	750	225,—	30,—	166
		Bandoeng (meisjes-school).	Njai R. Dewi Sartika.	—	—	300,—	—	254
		Goenoenghaloe.	R. Wiradinata.	—	750	150,—	—	104
		Lagadar.	Wiriaätmadja.	—	—	150,—	—	102
		Lembang.	M. Soerawinata.	—	—	150,—	—	146
		Pasirmalang.	M. Kartadisastra.	—	—	225,—	—	174
		Pengalengan.	M. Samidihardja.	—	—	150,—	—	140
		Tjikalong.	M. Nataätmadja.	—	—	150,—	—	198
		Tjililin.	M. Natadiredja.	—	—	150,—	—	146
		Tjitepoes.	M. Ketawisastra.	—	—	375,—	—	322
		Tjiwide.	R. Bardjadikoesoema.	—	—	150,—	30,—	104
		Teloekpeusing.	Narakarkat.	—	—	75,—	—	70
		Ngagrek.	M. Kartawidjaja.	—	—	225,—	30,—	178
		Dago.	M. Soemadikarta.	—	—	300,—	—	282
		Tjimindi.	Palawiradiredja.	—	—	150,—	—	112
		Lengkong.	M. Soemadipradja.	—	—	300,—	90,—	320
		Tagogapoe.	M. Kartawiria.	—	—	150,—	—	100
		Batoedjadjar.	Martawisastra.	f 768	—	150,—	—	—
	Soekapoera.	Deudeul.	M. Kartaätmadja.	—	—	150,—	—	146
		Leuwisari.	M. Djajaätmadja.	—	—	150,—	30,—	144
		Tasikmalaja.	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	—	150,—	—	136
		Tjisajang.	M. Poerwardjaja.	—	—	375,—	30,—	400
		Radjapolak.	M. Hardjadimadja.	—	—	300,—	—	316
		Bengkok.	M. Soerawiredja.	—	—	150,—	—	100
		Paroengponteng.	M. Natadisastra.	—	—	150,—	—	100
	Soemedang.	Boeadoewa.	Atmawidjaja.	—	—	225,—	—	168
Banjoemas . .	Poerbalingga.	Kandang Gampang.	Missionnair predikant Ds. B. J. Esser.	—	—	225,—	30,—	214
		Pangaloesan.	id.	—	—	75,—	—	55
		Penisian.	id.	—	—	75,—	30,—	70
	Bandjarnegara.	Rakit.	M. Wiroredjo en M. Tamoedji.	—	—	150,—	—	146
	Banjoemas.	Karangsari.	Toendjoeng.	—	—	150,—	—	128
		Kertajasa.	Mesech Elifas.	—	—	75,—	—	70
		Gambarsari.	Hardjosoemarto.	—	—	150,—	—	150
		Klampok.	M. Nitidiredjo.	—	—	225,—	60,—	224
		Brengkok.	M. Atmosoemarto.	—	—	225,—	30,—	180
	Poerwakerta.	Rawalo.	M. Daroes.	—	—	12,50	2,50	10
		Wangon.	M. Tarman.	—	195	225,—	60,—	150
		Tjilongok.	Komidan.	—	—	37,50	7,50	31
Kedoe	Magelang.	Kaliangkrik.	Soejoedalias Sastrodihardjo.	—	—	75,—	30,—	85
		Doekoen.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	150,—	60,—	104

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Kedoe	Magelang.	Mendoet.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	f 2850	f 375,—	f 120	f 330
		Moenghid.	id.	—	2250	225,—	120	178
		Moentilan.	id.	—	7916	450,—	180	430
		Salam.	id.	—	2250	150,—	60	120
		Mertajoedan.	id.	—	—	150,—	60	100
		Kadjoran.	Dirin alias Wirjo Atmodjo.	—	—	150,—	30	100
		Tempoeran.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	225,—	120	154
		Mendoet (meisjes-school).	id.	—	—	150,—	90	70
	Wonosobo.	Kepil.	M. Brotosoedarmo.	—	—	75,—	—	85
		Wonosobo.	Missionnair predikant L. Netelenbos.	—	—	75,—	—	55
		Bendoengan.	id.	—	—	75,—	—	55
	Keboemen.	Banjoemoedal.	M. Martodimedjo.	—	—	75,—	30	85
		Bantar.	Abdoelpalil.	—	75	150,—	—	100
		Gombong.	M. Wirjosendjojo.	—	—	300,—	—	258
		Karanggajam.	M. Setjohardjo.	—	—	75,—	—	85
		Karangtengah.	Kadija.	—	—	150,—	—	100
		Kedjadjan.	R. Kariaredja.	—	—	150,—	—	128
		Kemoedjan.	R. Ronoatmodjo.	—	—	225,—	—	162
		Merden.	M. Soeparman.	—	—	150,—	30	102
		Mirit.	M. Sastradimedja.	—	—	150,—	30	152
		Pagebangan.	M. Martodikoro.	—	—	150,—	—	100
		Pedjagoan.	R. Wongsodimedjo.	—	—	225,—	—	182
		Petanahan.	M. Martodimedjo.	—	—	300,—	—	242
		Premboen.	Missionnair predikant Ds. K. van Dijk.	—	—	75,—	—	55
		Pangkah.	M. Sastroredjo.	—	50	150,—	—	100
		Sadang.	Martoredjo.	—	—	150,—	—	100
		Sroeweng.	Boenjono.	—	—	150,—	—	100
		Glonggong.	Missionnair predikant Ds. K. van Dijk.	—	—	150,—	90	100
		Groedjoegan.	id.	—	—	75,—	—	55
		Keboemen (Chin. school).	id.	—	—	75,—	—	70
		Gombong (meisjes-school).	R. Roro Woerini.	f $619,12^5$	—	150,—	—	—
		Pedjagoan (meisjes-school).	Samsilah.	$619,12^5$	—	225,—	—	—
		Poering (meisjes-school).	Moertilah.	618,75	—	112,50	—	—
	Temanggoeng.	Kandangan.	Oemar.	—	—	150,—	—	100
	Poerworedjo.	Poerworedjo.	Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	85
		Bener.	Ranoeprawiro.	—	39	150,—	—	84
		Grabag.	M. Hardjowisastro.	—	—	300,—	—	250
		Ketawang.	M. Hardjo Soepono.	—	—	225,—	—	234
		Koetoardjo.	Mardjoeki.	—	—	225,—	60	236
		Poerwodadi.	M. Singowiranoe.	—	—	300,—	—	310
		Moentilan.	Madijotaroeno.	—	—	150,—	—	154
		Popongan.	Kartoredjo.	—	—	225,—	—	176
		Djenar.	Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	70
		Kaliwoengoe.	Wonodimedjo.	—	—	225,—	60	202
		Kesingi.	Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	66
		Loning.	Kartodimedjo.	—	—	150,—	—	150
		Koetoardjo.	Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	70
		Poerworedjo (Chin. school).	id.	—	1374	150,—	—	100
Djokjakarta . .	Koelon Progo.	Temon.	id.	—	—	150,—	—	136
		Nglendah.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	55
		Sintolo.	id.	—	—	75,—	—	55
		Glagah.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	30	70
		Bendoengan.	id.	—	—	75,—	30	70
		Glaheng.	id.	—	—	75,—	60	40
		Pandowan.	id.	—	—	75,—	—	85
		Sogan.	id.	—	—	75,—	—	55
		Plered.	id.	—	—	75,—	60	70
		Kalibawang.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	55
		Nanggoelan.	id.	—	—	75,—	—	85

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éëns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Djokjakarta . .	Koelon Progo.	Pripih.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	f 75	f 60	f 55
		Pandjatan.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75	30	70
		Penten.	Ds. H. Ph. Ingwersen.	f 450	—	75	90	55
	Mataram.	Bodowaloeh.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	—	100
		Kaligoendang.	id.	—	—	75	—	85
		Ngidjan.	id.	—	—	150	—	118
		Niten.	id.	—	—	75	30	85
		Pakem.	id.	—	—	75	—	85
		Panggang.	id.	—	—	75	—	85
		Pedes.	id.	—	—	75	60	85
		Srowolan.	id.	—	—	150	—	100
		Gamping.	id.	—	—	150	—	100
		Kasihan.	id.	—	—	75	—	55
		Padjangan.	id.	—	—	75	—	70
		Godean.	id.	—	—	225	90	180
		Imagiri.	id.	—	—	150	30	100
		Kedjamban.	id.	—	—	75	30	85
		Klegoeng.	id.	—	—	150	60	110
		Kreteg.	id.	—	—	150	—	100
		Loans.	Missionnair predikant Ds. C. Zwaan.	—	—	75	—	55
		Djedjeran.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	—	70
		Djetis.	id.	—	—	75	—	85
		Kota Gede.	id.	—	—	150	30	134
		Krapjak.	id.	—	—	75	30	70
		Mangiran.	id.	—	—	75	—	85
		Potrodjajan.	id.	—	—	75	60	70
		Sorobajan.	id.	—	—	150	30	126
		Mlati.	id.	—	—	150	30	118
		Ngaglik.	id.	—	—	75	—	85
		Ngino.	id.	—	—	75	30	85
		Bajoeran.	id.	—	—	75	—	85
		Bahoelan.	id.	—	—	150	30	100
		Balangan.	id.	—	—	75	—	85
		Depok.	id.	—	—	75	—	70
		Grogol.	id.	—	—	75	—	55
		Kenaran.	id.	—	—	75	—	70
		Koearasan.	id.	—	—	150	30	102
		Majoedan.	id.	—	—	75	—	85
		Minggir.	id.	—	—	75	—	70
		Ngablak.	id.	—	—	150	—	120
		Pijoengan.	id.	—	—	75	—	70
		Salakan.	id.	—	—	75	30	85
		Sewon.	id.	—	—	75	30	70
		Srandahan.	id.	—	—	150	—	102
		Sribit.	id.	—	—	75	—	85
		Tjebangan.	id.	—	—	150	—	100
		Toeri.	id.	—	—	75	—	85
		Mlessen.	id.	—	—	75	30	85
		Batikan.	id.	—	—	75	—	55
		Boeloes.	id.	—	—	150	—	100
		Demi.	id.	—	—	75	—	55
		Gandok.	id.	—	—	75	30	85
		Gendingan.	id.	—	—	75	—	85
		Gondowoelang.	id.	—	—	75	—	70
		Gorongan.	id.	—	—	75	—	55
		Kadipiro.	id.	—	—	225	30	162
		Kirobajan.	id.	—	—	150	—	100
		Klidon.	id.	—	—	75	30	70
		Ngaen.	id.	—	—	75	30	85
		Ngemplak.	id.	—	—	75	30	85
		Semarangan.	id.	—	—	150	30	140
		Tamanan.	id.	—	—	150	30	70
		Tjangkringan.	id.	—	—	75	—	70
		Wotgalik.	id.	—	—	75	30	70
		Toeren.	Missionnair predikant Ds. D. Bakker.	600	—	75	90	55
		Salakam Lor.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	—	85
	Goenoeng Kidoel.	Bedaga.	id.	—	—	75	—	55
		Rongkob.	id.	—	—	75	—	55

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Djokjakarta . .	Goenoengkidoel.	Semanoe.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	f 75,—	—	f 70
		Simin.	id.	—	—	75,—	—	85
		Tjepoes.	id.	—	—	75,—	—	55
		Moelo.	id.	—	—	75,—	—	55
		Nglipar.	id.	—	—	75,—	—	55
		Plajen.	id.	—	—	75,—	—	40
		Pondjong.	id.	—	—	75,—	—	85
		Patoek.	id.	—	—	75,—	—	55
		Karangmadja.	id.	—	—	75,—	—	70
		Palijan.	id.	—	—	75,—	—	55
		Panggang.	id.	—	—	75,—	—	85
Madioen . . .	Madioen.	Delapa.	Sastrosoetamo.	—	—	150,—	f 60	128
		Kletja.	Kamsadi.	—	—	75,—	30	55
		Madioen Lor.	Troenodiwerjo.	—	—	225,—	90	198
		Patoman.	R. Kresno.	—	—	375,—	240	372
		Baleredjo.	Hadji Edris.	—	—	225,—	90	140
		Nambangan Kidoel.	Soemowardojo.	—	—	225,—	30	174
		Mangoehardjo.	Kasidi.	—	—	150,—	30	154
		Tiron.	Soemadi.	—	—	150,—	60	138
		Kebonsari.	Soepardam.	—	—	150,—	60	108
		Sibaji.	Soerodjo.	—	—	150,—	90	85
	Patjitan.	Ardjosari.	Tamkar.	—	—	150,—	90	118
		Donoredjo.	Gimin.	—	—	75,—	30	85
		Gading.	Sogiman.	—	—	150,—	60	100
		Poenoeng.	M. Roesamhadji.	—	—	150,—	30	100
		Ngadiradja.	Paidjo.	—	—	225,—	90	240
		Patjitan.	M. Poerwa Atmadja.	—	—	287,50	55	314
		Tegalamba.	Sakoep.	—	—	75,—	30	85
		Toelakan.	Sastrowijoto (Wagimin).	—	—	150,—	60	104
		Kebonagoeng.	M. Imam Soekandar.	f 406,50	—	—	—	—
		Nawangan.	Sakoep.	253,50	—	—	—	—
		Pringkoekoe.	M. Roestamhadji.	192,26	—	—	—	—
	Ngawi.	Samben.	M. Ronoprawiro.	—	—	150,—	30	108
		Kwadoengan	M. Soeparno.	—	—	150,—	—	100
	Ponorogo.	Gandoe.	M. Djajat.	—	—	75,—	30	85
		Slakoeng.	Sairoen.	—	—	150,—	30	112
		Badegan.	M. Sabari.	—	—	150,—	60	100
		Sawo.	R. Moenadji.	—	—	75,—	30	70
Kediri	Trenggalek.	Benda I.	R. Boenandir.	—	—	75,—	30	85
		Moendjoengan.	M. Sarponan.	—	—	75,—	30	85
		Doerenan.	Kasan.	—	—	375,—	120	396
		Karangan.	Hardjowisastro.	—	—	150,—	—	106
		Toegoe.	Wiriodikoro.	—	—	150,—	60	106
		Benda II.	Moestahir.	—	—	225,—	30	204
		Gandoesari.	R. Soetadji.	—	—	75,—	30	70
		Dongka.	Hasim.	—	—	75,—	—	85
		Watoelima.	Abdoelmanap.	—	.—	75,—	—	70
		Ngrajoen.	Kamsir.	—	—	75,—	—	85
		Poele.	Soekarmin.	—	—	75,—	30	85
	Berbek.	Baron.	M. Soemasentono.	—	—	150,—	—	148
		Waroedjajeng.	M. Hardjoprawiro.	—	—	300,—	60	276
		Lengkong.	Sastrodidjojo.	—	—	150,—	30	100
		Baletoeri.	Baeran.	—	—	150,—	30	100
		Redjasa.	Sarimin.	—	—	225,—	60	198
		Patje Wetan.	Sastrosentono.	—	—	225,—	60	172
		Ngronggot.	M. Sastrodipoero.	—	—	150,—	30	144
		Bagor.	Tompo.	—	—	225,—	90	240
		Ketjoeboeng.	Samihoen.	—	—	150,—	60	150
		Aditoja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150,—	30	132
		Songsong.	Sarkam.	150,—	—	75,—	—	85
	Kediri.	Bandjarredja.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	75,—	—	70
		Toengloer.	id.	—	—	150,—	—	100
		Djatiwringin.	id.	—	—	150,—	—	102
		Gidangan.	id.	—	—	75,—	30	85

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Kediri	Kediri.	Brenggala.	M. Seno.	—	—	f 150	—	f 106
		Goerah.	M. Soemodimedjo.	—	—	150	—	144
		Papar.	M. Sastrohardjo.	—	—	150	—	100
		Pareredja.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	450	f 240	446
		Pelas.	M. Sastroprawiro.	—	—	150	30	100
		Sambirata.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	225	120	140
		Ngasem.	M. Sastrodiredjo.	—	—	150	30	100
		Plasa.	R. Moelsaid.	—	—	75	30	85
		Semampir.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	225	60	128
		Wates.	Dremohadi.	—	—	150	30	114
		Poerwaredja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	225	90	166
		Kandangan.	R. Wongsokoesoemo.	—	—	75	—	85
		Pagoe.	M. Koesnomo.	—	—	150	30	124
		Plemakan.	R. Partodipoero.	—	—	150	30	112
		Sindoeredja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150	—	108
		Wanaasri.	id.	—	—	150	60	110
		Ngampelkoeroeng.	id.	—	—	75	—	85
		Selang.	id.	—	—	75	—	70
	Blitar.	Maron.	id.	—	—	150	—	100
	Toeloengagoeng.	Bago.	id.	—	—	75	—	70
		Gondang.	R. Sastrakoesoema.	—	—	150	30	114
		Pandjerredja.	M. Hardjodisoero.	—	—	150	30	136
		Toempoek.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	30	85
Pasoeroean .	Malang.	Karangplasa.	Oesman.	—	—	225	60	166
		Peniwen.	Zendeling-leeraar S. S. de Vries.	—	—	375	180	400
		Poedjon.	Hardjomarwoto.	—	—	150	30	100
		Sitiardjo.	Zendeling-leeraar S. S. de Vries.	—	—	300	270	300
		Swaroe.	id.	—	—	375	180	332
		Tambakredja.	id.	—	—	75	30	85
		Wanaredja.	id.	—	—	300	270	290
		Tambakasri.	id.	—	—	150	60	144
		Wagir.	Salikoen.	—	—	150	30	100
		Donomoelio.	Adjarrahmat.	—	f 420	150	30	100
	Pasoeroean.	Gondang Wetan.	Moehamat.	—	—	150	—	156
		Kedjajan.	Mimin.	—	—	150	—	134
	Bangil.	Wonoredjo.	R. Moeslimin.	—	—	150	—	140
	Loemadjang.	Tempeh.	Djelani.	—	—	135	30	112
		Tandjoengredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	150	60	156
Besoeki. . . .	Banjoewangi.	Genteng.	M. Sajid al Sastrowijoto.	—	—	150	—	128
		Singadjoeroeh.	M. Hardjoprawiro.	—	—	150	—	128
	Djember.	Kalisat.	Darmosoeparto.	—	—	150	—	130
		Poeger.	M. Ngabehi Soemodiredjo.	—	—	150	—	108
		Renteng.	D. Birnie.	—	—	150	30	108
		Soekawana.	Reksokoesoemo.	—	—	150	—	108
		Tanggoel	R. Bei Koesoemoredjo.	—	—	75	—	70
		Adjoeng.	D. Birnie.	—	—	75	—	70
		Gadjasan.	id.	—	—	75	—	70
		Kaliwining.	id.	—	—	75	—	85
		Amboeloe.	R. Moerjadi.	—	—	150	—	100
		Sidaredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	150	—	100
		Sidarena.	id.	—	—	75	—	70
		Redjaagoeng.	id.	—	—	150	—	100
	Bondowoso.	Maesan.	Wirodiardjo.	—	—	75	—	85
Soerakarta. . .	Bojolali.	Ampel.	M. Djojodiwirjo.	—	—	150	90	100
	Soerakarta.	Soekaardja.	M. Redjoprawiro.	—	—	75	—	85

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éëns toegekend: voor bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éëns toegekend: voor verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel: Europeesch.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel: Inlandsch.	Genoten subsidie: als toelage aan de leerlingen.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de kosten van instandhouding.
Preanger-Regentschappen. . .	Bandoeng.	Particuliere kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng.	L. Borst, directeur der school.	—	—	f 1 200	f 540	f 3 896	—
Semarang . . .	Salatiga.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir.	P. A. Gericke, zendelingleeraar.	—	f 2 970	1 200	210	1 352	—
	Pati.	Christelijke zendingskweekschool voor inlandsche onderwijzers te Mergaredja.	P. A. Jansz, hoofd der school.	—	—	1 200	420	2 562	—
Soerabaja . . .	Modjokerto.	Particuliere kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Madjawarna.	—	—	3 533	2 400	264	2 544	—
Kedoe	Magelang.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	F. G. J. M. van Lith, directeur der school.	—	18 774	2 400	480	7 735	—
Djokjakarta . .	Djokjakarta.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers (Keucheniusschool) te Djokjakarta.	D. Koelewijn, directeur der school.	—	—	2 400	540	2 832	—
Semarang . . .	Poerwadadi.	Ambachtsschool voor inlanders te Koewoe.	Controleur van Poerwadadi.	—	—	—	—	—	f 556
Soerabaja . . .	Modjokerto.	Industrieschool te Madjawarna.	D. Crommelin, hoofd der school.	—	—	—	—	—	1 200
Pasoeroean . .	Malang.	Handwerkschool te Swaroe.	J. Kruijt, directeur der school.	—	—	—	—	—	1 200
Kediri.	Kediri.	Handwerkschool te Kediri.	F. de Munnik, hoofd der school.	—	—	—	—	—	1 200
Preanger-Regentschappen . .	Tasikmalaja.	Particuliere school voor zonen van den inlandschen adel te Manondjaja.	Mej. B. H. C. Gerlings, hoofd der school.	—	—	2 100	540	—	—

B. Buitenbezittingen.

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Padangsche Benedenlanden.	Priaman.	Sitjintjin.	Datoe Moehoedoem.	—	—	—
		Soengailimau.	Soetan Bandaharo.	—	f 30	f 225,—
		Batoekambing.	Inlandsch hoofd der negorijen Sitalang Batoekambing en Sitanang.	—	30	200,—
	Padang en Ommelanden.	Bandar Boeat.	Moh. Salih galar Soetan Madjo di Radjo.	f 300	—	200,—
		Kampoeng Pakan Baroe (Moel).	Soetan Rasjat galar Soetan Masa Boemi.	200	—	150,—
		Sikakap.	Zendeling-leeraar A. Lett.	—	30	225,—
	Ajerbangis.	Poeloe Tello.	Zendeling-leeraar C. W. Frickenschmidt.	—	40	250,—
		Polele.	id.	—	20	175,—
		Oedjoenggading.	Inlandsch hoofd laras Oedjoenggading.	—	30	200,—
		Soengaiäoer.	id. Soengaiäoer.	—	30	200,—
	Painan.	Airhadji.	Moeh. Saleh galar Malim Soetan.	—	30	225,—
Padangsche Bovenlanden.	Agam.	Koto Gadang.	Inlandsch hoofd van IV Koto.	—	30	225,—
		Koebang Poeteh.	id. Koebang Poeteh.	—	30	225,—
		Soengai Djaring.	id. IV Koto.	—	20	175,—
		Baso.	id. Baso.	—	30	225,—
		Bajoer.	Panghoeloe kapala van Bajoer.	400	—	250,—
		Soengai Talas.	Si Badwi galar Soetan Salim.	—	30	200,—
		Datar.	Si Mahmoed galar Chatib Mantri.	200	—	175,—
		Goegoek.	Inlandsch hoofd van Goegoek.	300	—	200,—
		Simpang.	id. Koto Halalang.	300	—	225,—
		Batagok.	id. Soengai Poear.	300	—	225,—
		Koto Toeo.	id. Koto Toeo.	—	40	250,—
		Magat.	id. laras Magat.	—	40	250,—
		Tjandoeng.	Moh. Tail galar Datoe Padoeka Siango.	—	40	250,—
		Batang Paloepoeh.	Inlandsch hoofd laras Tilatang.	—	20	125,—
		Bondjol Alam.	id. Ampatangkat.	—	30	225,—
		Kapan.	id. Kapan.	—	30	225,—
		Kapalo Koto.	id. Soengai Poear.	—	30	200,—
		Pakan Chamis.	id. Tatatang.	—	40	250,—
		Soengai Batang.	Panghoeloe kapala van Soengai Batang.	—	30	200,—
		Pakan Djoemaät.	Hoofden van Kamang.	—	40	250,—
	XIII en IX Koto.	Loeboekpaoeh.	Si Moenap galar Radja Labih.	—	30	200,—
		Soepajang.	Si Salim galar Sampano Batoeah.	—	30	200,—
		Lolo.	Moh. Hakim.	—	20	175,—
		Bidaralam.	Moh. Amin.	200	—	175,—
		Airloeo.	Si Djabar galar Soetan Batoeah.	200	—	125,—
		Kadjai.	Si Salom.	—	30	200,—
	Loeboeksikaping.	Simpangtonang.	Moh. Joenoes.	—	30	225,—
		Tjoebadah.	Si Israpil galar Mangkoeto Soetan.	—	40	250,—
		Rabidjanggol.	Si Tindik.	—	30	200,—
		Moearokiawai.	Si Poehoen.	—	20	150,—
		Koto Radjo.	Si Ibnoe Abas galar Soetan Negrie.	—	20	175,—
		Kinali.	Si Abdul Alim.	—	20	150,—
		Airmaroeap.	Moh. Joenoes.	—	20	150,—
		Simpang Kalam.	Si Moh. Saät.	—	30	200,—
		Sonsatkadap.	Si Sandiri.	—	30	200,—
		Panjanggaran.	Zendeling-leeraar J. Thiessens.	—	20	150,—
		Kapar.	Si Maäni.	—	20	175,—
		Tinggam I.	Hoofden van Tinggam.	—	30	200,—
		Katiagan.	Si Hasan galar Soetan Pamoentjak.	200	—	87,50
		Mandiangin.	id.	200	—	87,50
		Maligi.	Moh. Sidin galar Daulat Jang Djartoean.	200	—	87,50
		Simpang Ampat.	id.	300	—	100,—
		Padangpandjang.	Abdoel Rachman galar Lelo Soetan.	300	—	100,—
		Roembai.	id.	200	—	87,50
		Simpang.	Si Kilah galar Radja Mangkoeto.	300	—	100,—
		Tinggam II.	id.	200	—	75,—
		Soesah.	Si Djaman galar Radja Imbong.	200	—	75,—
		Taloe Amboen.	Marah Hakim.	200	—	87,50

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Padangsche Bovenlanden .	Loeboeksikaping.	Soekamenanti.	Si Moh. Jasin.	—	f 20	f 175,—
		Moearotambangan.	Si Naoed.	—	20	175,—
		Santang.	Si Djaätif galar Djarokan.	—	20	175,—
		Moearotambangan.	Si Saäban.	—	30	200,—
		Barilas.	Si Salim galar Soetan Salim.	f 300	—	100,—
		Sinoeroet.	Si Galib galar Toeankoe nan Sati.	300	—	187,50
	L Koto.	Koto Tinggi.	Inlandsch hoofd van Koto Tinggi.	—	30	225,—
		Boekit Limboekoe.	Si Moerat.	300	—	200,—
		Air Tirie.	Datoe Bandaro Poetih.	200	—	175,—
		Goegoek.	Osman galar Datoe Maradjo.	—	30	200,—
		Koebang.	Biran galar Radja Baginda.	—	30	200,—
		Koto Baharoe.	Abdul Hamid.	—	40	250,—
		Padang Djapang.	Kasim galar Soetan Bagindo.	—	20	175,—
		Moengkar.	Si Hamsah.	—	30	225,—
		Piobang.	Si Hasib.	—	30	225,—
		Sarilamak.	Boerhanoedin galar Soetan Malenggang.	—	20	100,—
		Sitoedjoeh.	Sainan galar Datoe Radjo nan Pandjang.	—	30	225,—
		Tajeh.	Si Rosoe galar Datoe Padoeka Toean.	—	30	200,—
		Tandjoeng Djati.	Moh. Djali galar Soetan Bagindo.	—	30	200,—
		Laboe Lawas.	Marah Sinim.	—	30	200,—
		Loeboekbartingkap.	Soetan Sarif.	—	30	200,—
		Pakan Selasa.	Sjakar.	—	40	250,—
		Soerian.	Si Sarif galar Soetan Bagindo.	—	30	225,—
		Koto Alam.	Datoe Radja Alam.	200	—	87,50
		Batoe Bersoerat.	Datoe Bidjo di Radjo.	200	—	87,50
		Goenoeng Malintang.	Datoe Radja Melajoe.	200	—	75,—
		Kampar.	Jang Dipertoean Sakti.	200	—	87,50
		Koewa.	Datoe Panghoeloe Besar.	200	—	87,50
		Menggilang.	Datoe Angkat di Radjo.	200	—	62,50
		Moearopaiti.	Datoe Madjo Lelo.	200	—	75,—
		Roembio.	Datoe Gedang.	200	—	87,50
		Siberoeang.	Datoe Madjo Kampar.	200	—	87,50
	Batipoeh en X Koto.	Padangpandjang I.	Abdoel galar Mantiha Radja.	—	40	250,—
		Koto Baharoe.	Si Salim galar Soetan Toemanggoeng.	300	—	200,—
		Pakan Rabaä.	Si Noordin galar Soetan Pangeran.	200	—	175,—
		Simawang.	Si Debo.	300	—	200,—
		Padangpandjang II.	Si Djoemin galar Soetan Maroehoem.	—	40	250,—
	Tanahdatar.	Soemper.	Inl. hoofden van Soemper.	—	40	250,—
		Koebang.	id. Koebang.	—	30	225,—
		Rau Rau.	id. Rau Rau.	—	30	200,—
		Katjang.	id. Katjang.	300	—	225,—
		Padangsiboesoek.	id. Padangsiboesoet.	300	—	200,—
		Koemanis.	id. Roemanis.	200	—	125,—
		Loeboekdjantan.	id. Loeboekdjanten.	200	—	175,—
		Padanglawas.	id. Koto Toedjoek.	300	—	200,—
		Pamatang Pandjang.	id. Koto Baharoe.	200	—	175,—
		Saroeaso.	id. Saroeaso.	300	—	116,66
		Soengai Tarap.	id. Soengai Tarap.	400	—	41,66
		Tabat Ganggam.	id. Tabat Ganggam.	400	—	104,16
		Taloe.	id. Taloe.	300	—	187,50
		Tandjoeng Baroelak.	id. Tandjoeng Baroelak.	300	—	183,33
		Simaboer.	id. Priangan.	—	30	200,—
Tapanoeli . . .	Sibolga en Batang Toroe-districten.	Pinangsore.	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	—	20	150,—
		Loemoet.	id.	—	20	150,—
		Sipenggeng.	id.	—	20	150,—
		Simanosor.	id.	—	20	175,—
		Poriaka Djae.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	20	125,—
		Bonandolok.	id.	—	20	175,—
		Toengka Djoeloe.	id.	—	20	150.—
		Siboeloean.	id.	—	30	200,—
		Pasirbidang.	id.	—	20	150,—
		Angin na Oeli.	id.	—	30	200,—
		Hoeta Goergoer.	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	—	20	150,—
		Baroeng Baroeng.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	20	175,—
		Hoerlang Moeara	id.	—	20	175,—

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Sibolga en Batang Toroe-districten.	Poriaka Djoeloe.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	f 20	f 125
		Sigotom.	id.	—	20	150
		Angin na Oeli (meisjes-school).	id.	—	20	175
		Mela.	id.	—	20	125
		Poerba Toea.	id.	—	20	150
		Sipakpahi.	id.	f 200	—	100
		Masoendoeng	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	200	—	150
	Padang Sidimpoean.	Siloäeng.	id.	—	20	125
		Hoeta Gapoek.	id.	—	20	150
		Sitoemba.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	20	150
		Pakantan.	Zendeling-leeraar J. Thiessens.	—	30	225
		Simangambat.	Zendeling-leeraar C. Schütz.	—	30	225
		Simanosor.	id.	—	30	225
		Sipagimbar.	id.	—	20	150
		Hoeta Padang.	id.	—	30	225
		Lantjat.	id.	—	30	225
		Arse.	id.	—	40	250
		Boenga Bandar.	id.	—	40	250
		Hopong.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	20	150
		Boeloe Pajoeng.	id.	—	20	125
		Simangoemban.	id.	—	20	150
		Boeloe Mario.	id.	—	20	175
		Hoeta Radja.	id.	—	30	225
		Sibadoar.	id.	—	30	200
		Paraoe Sorat.	id.	—	30	225
		Padangmatinggi.	id.	—	20	175
		Pagaran Djoeloe.	id.	—	30	200
		Sipirok.	id.	—	30	225
		Pagaran Boedjoer.	id.	—	30	200
		Loeboehatangga.	id.	—	20	125
		Sidjorang.	Zendeling-leeraar A. Ameler.	—	20	125
		Sipiongot.	id.	—	50	200
		Tapoes I.	id.	—	20	175
		Sihoelamboe.	id.	—	30	200
		Tolang I.	id.	—	20	150
		Soengai Pining.	id.	—	20	125
		Mandalasena.	id.	—	20	175
		Simasom.	Zendeling-leeraar J. Dammerboer.	—	20	150
		Hoeta Imbaroe.	id.	—	30	200
		Maampang.	id.	—	30	200
		Simatorkis.	id.	—	20	125
		Sitindjaman.	id.	—	20	175
		Pargaroetan.	Zendeling-leeraar H. J. Eggink.	—	20	175
		Galanggang.	id. C. Schütz.	—	20	150
		Liang.	id. id.	—	20	150
		Sosopan Djoeloe.	id. T. E. Irle.	—	20	150
		Lantasan.	Civiel gezaghebber van Padanglawas.	—	20	150
		Goenoengtoea.	id.	—	20	175
		Sipirok (meisjesschool).	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	20	175
		Somba Debata.	id. C. Schütz.	—	20	150
		Nopagadoeng Laoet.	id. A. Ameler.	—	20	175
		Siborongan.	id. id.	—	20	125
		Goenoeng Manoengkap.	id. H. J. Eggink.	—	20	175
		Silantam.	id. C. Schütz.	—	20	150
		Dono.	id. T. E. Irle.	—	20	150
		Simaninggir.	id. Ch. Heerig.	—	20	150
		Kantin.	id. H. J. Eggink.	—	20	150
		Hoeta Tanga.	id. A. Ameler.	—	20	100
		Hoeta Poengkoet.	id. J. Thiessens.	—	30	200
		Sipagoe.	id. C. Schütz.	—	20	150
		Tapoes II.	id. T. E. Irle.	—	20	150
		Tolang II.	id. J. Thiessens.	—	20	150
	Bataklanden.	Rampa.	id. J. Schreij.	—	20	150
		Rampa.	id. id.	—	20	175
		Pargaolan.	id. L. Nommensen.	—	20	150
		Sidoelang.	id. id.	—	20	150
		Haoe na Atas.	id. W. Steinsiek.	—	30	225

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Aritonang.	Zendeling-leeraar W. Brückner.	—	f 20	f 175
		Bariba ni Aek.	id. id.	—	30	200
		Simatoepang.	id. id.	—	20	175
		Oentemoengkoer.	id. id.	—	30	225
		Hoeta na Gadang.	id. id.	—	20	150
		Simangoensong.	id. L. Nommensen.	—	30	200
		Loemban Hareara I.	id. id.	—	20	175
		Loemban Bagasan.	id. W. Steinsiek.	—	30	200
		Panggoeng Simandjoentak V	id. L. Nommensen.	—	20	175
		Tamboenan.	id. W. Steinsiek.	—	30	200
		Baroeara.	id. id.	—	20	175
		Sampoeran.	id. id.	—	20	175
		Poelo Sibandang.	id. W. Brückner.	—	20	150
		Siboentoean I.	id. V. Kessel.	—	20	175
		Tapian na Oeli I.	id. id.	—	30	225
		Siboroetorop.	id. W. Gericke.	—	20	150
		Bonandolok I.	id. W. Steinsiek.	—	30	200
		Siahaän.	id. L. Nommensen.	—	20	175
		Baringbing.	id. id.	—	20	175
		Djandji-Maria.	id. id.	—	20	175
		Tanding.	id. id.	—	20	175
		Padang Loemban Djoeloe.	id. id.	—	20	175
		Baribatali.	id. id.	—	20	150
		Lasoengbatoe.	id. G. Jung.	—	40	250
		Na Pitoe Poeloe.	id. W. Haibach.	—	20	175
		Siregor I.	id. L. Nommensen.	—	20	175
		Siregor II.	id. id.	—	20	175
		Hoeta Hoean.	Zendeling-leeraar W. Steinsiek.	—	20	175
		Loemban Gaal.	id.	—	30	200
		Lagoeboti.	id.	—	30	225
		Pordinggaran.	id.	—	20	175
		Nagasariboe I.	Zendeling-leeraar V. Kessel.	—	20	175
		Peatalaan.	id. G. Pilgram.	—	20	175
		Siampar.	id. W. Haibach.	—	20	150
		Sigompoel.	id. V. Kessel.	—	20	150
		Paranginan.	id. W. Gericke.	—	30	200
		Siandjoer.	id. F. Kaiser.	—	20	175
		Silando.	id. W. Gericke.	—	20	125
		Lintong ni Hoeta Pohon.	id. F. Kaiser.	—	20	150
		Tongga Batoe.	id. id.	—	20	125
		Pangemboesan.	id. G. Ginsberg.	—	30	200
		Parparean.	id. A. Lombeck.	—	30	225
		Hoeta Tinggi.	Zendeling-leeraar E. Wagner.	—	30	200
		Sigoembang.	id.	—	20	175
		Loboesiregar.	id.	—	30	200
		Loemban Hoda.	id.	—	30	200
		Loebis.	id.	—	30	200
		Simamora.	id.	—	30	200
		Loemban Ina-Ina.	id.	—	30	200
		Si Lait Lait.	id.	—	30	225
		Hoeta na Mora I.	id.	—	40	250
		Pohan.	id.	—	30	200
		Sitorang.	Zendeling-leeraar F. Brinkschmidt.	—	30	225
		Simasam.	Zendeling-leeraar D. Beisenherz.	—	30	200
		Onan Gadoe Gadoe.	id.	—	30	200
		Pansoer na Pitoe I.	id.	—	30	225
		Sitampoel.	id.	—	40	250
		Aek na Oeli I.	Zendeling-leeraar R. Meisel.	—	30	200
		Batoe na Doea.	id.	—	30	200
		Loboe Goti.	id.	—	20	175
		Pakpahan I.	id.	—	30	225
		Pakpahan II.	id.	—	30	200
		Sigotom.	id.	—	30	225
		Loboetalang I.	Zendeling-leeraar O. Marcks.	—	30	200
		Siparendean.	id.	—	30	200
		Parlomboean.	id.	—	20	150
		Sipahoetar.	id.	—	40	250
		Tapian na Oeli II.	id.	—	30	200

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Loemban Djoeloe I.	Zendeling-leeraar O. Marcks.	—	f 30	f 200
		Dolok na Godang.	id.	—	20	150
		Si Andor Andor.	Zendeling-leeraar W. Metzler.	—	20	150
		Pearadja I.	id.	—	40	250
		Pearadja (meisjesschool).	id.	—	30	200
		Taroetoeng I.	id.	—	30	200
		Parboeboe.	id.	—	40	250
		Banoearea.	id.	—	40	250
		Banoeaädji.	id.	—	20	150
		Pansoerbatoe.	id.	—	20	175
		Aek na Sia.	id.	—	20	150
		Pea na Djagar.	id.	—	40	250
		Sait ni Hoeta I.	id.	—	40	250
		Pagar Batoe.	Zendeling-leeraar O. Kappner.	—	20	175
		Hoeta Radja.	id.	—	30	200
		Bahal Batoe.	Zendeling-leeraar E. Wagner.	—	40	250
		Sitoemeang.	id. O. Kappner.	—	30	225
		Simanoengkalit.	id. id.	—	30	200
		Loemban Baringan.	id. id.	—	30	200
		Hoeta Djoeloe.	id. O. Stingel.	—	40	250
		Hoeta Oeroek.	id. O. Kappner.	—	30	200
		Loboesingkam I.	id. id.	—	20	150
		Simarangkir I.	id. D. Beisenherz.	—	40	250
		Simarangkir II.	id. id.	—	30	200
		Hoeta Galoeng.	id. W. Metzler.	—	30	225
		Laboehole.	id. D. Beisenherz.	—	20	150
		Simanampang.	id. id.	—	20	150
		Sidogal.	id. id.	—	20	150
		Hoeta Barat Sisoenggoelon.	id. L. Gräb.	—	30	200
		Harian I.	id. W. Metzler.	—	20	150
		Ganting.	id. E. Wagner.	—	30	200
		Hoeta Goergoer I.	Zendeling-leeraar O. Marcks.	—	30	200
		Onan Roenggoe.	id.	—	30	225
		Simorpinggan.	id.	—	20	150
		Loboetoea.	id.	—	20	125
		Loemban Loboe I.	id.	—	20	175
		Pagarsinandi.	Zendeling-leeraar L. Gräb.	—	30	200
		Hoeta Barat Parbadjoe I.	id. id.	—	40	250
		Hoeta Barat Partali Taroean	id. id.	—	30	225
		Poerba Sinamba.	id. O. Marcks.	—	20	150
		Hoeta Boeloe.	id. id.	—	20	125
		Pagaran Lomboeng.	id. J. Schreij.	—	20	150
		Adiankating.	id. id.	—	20	150
		Na Roemanda.	id. A. Lombeck.	—	30	225
		Sitorang Djae.	id. id.	—	20	175
		Loemban Taladairi.	id. id.	—	30	200
		Hoeta Gaol.	Zendeling-leeraar G. Pilgram.	—	30	225
		Baliga (jongensschool).	id.	—	20	175
		Tampoebolan.	id.	—	30	225
		Siboentoean II.	id.	—	30	225
		Pangki.	id.	—	20	150
		Djandji Maria Lahoe.	Zendeling-leeraar F. Strötker.	—	20	125
		Aek Saroella.	id.	—	40	250
		Taroetoeng II.	id.	—	30	200
		Pangaloan I.	id.	—	40	250
		Pangaloan II.	id.	—	30	225
		Djandji-Angkola.	id.	—	40	250
		Simata ni Ari.	Zendeling-leeraar H. Broekmate.	—	20	125
		Sialang.	id.	—	20	125
		Sibaganding.	id.	—	30	225
		Onan Hasang.	id.	—	30	200
		Loemban Garaga.	id.	—	30	225
		Sigompoelan.	id.	—	30	225
		Pantis.	id.	—	20	175
		Paniaran.	Zendeling-leeraar E. Wagner.	—	30	225
		Pintoebatoe.	id. W. Haibach.	—	20	175
		Hoeta na Mora II.	id. F. Brinkschmidt.	—	20	175
		Loboesihim.	id. T. E. Irle.	—	20	175

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Loboetalang II.	Zendeling-leeraar W. Gericke.	—	f 20	f 175
		Hoeta Gindjang.	id. id.	—	20	125
		Banoearea (meisjesschool).	id. W. Metzler.	—	20	175
		Pearadja II.	id. id.	—	40	250
		Bandjarnahor.	id. E. Wagner.	—	20	150
		Loemban Motoeng.	id. id.	—	20	175
		Sibaragas.	id. id.	—	20	150
		Djandji Matagoe.	id. H. Reitze.	—	20	175
		Hinalang Silalahi.	id. G. Pilgram.	—	30	225
		Dolok Djior.	id. J. Nommensen.	—	30	200
		Hoeta Barat Partali Djoeloe.	id. L. Gräb.	—	30	200
		Nainggolan.	id. H. Brakensiek.	—	30	225
		Sibide.	id. F. Brinkschmidt.	—	20	150
		Oedjoengtandoek.	id. J. Nommensen.	—	20	175
		Tampahan.	id. F. Kaiser.	—	30	200
		Pariksaboengan.	id. id.	—	20	150
		Dolok na Oeli I.	id. G. Ginsberg.	—	20	150
		Loemban Koeala.	id. id.	—	30	200
		Loemban Sibadjoen.	id. F. Brinkschmidt.	—	20	175
		Na Taloe Tali.	id. id.	—	20	175
		Palipi.	id. N. Fuchs.	—	20	175
		Pangoerdatan.	id. H. Broekmate.	—	20	150
		Pansoer na Pitoe II.	id. D. Beisenherz.	—	30	200
		Pagaron.	id. F. Strötker.	—	20	125
		Hoeta Radja Parboeboe.	id. W. Metzler.	—	20	125
		Balige (meisjesschool).	id. G. Pilgram.	—	20	175
		Lagoeboti (dagschool voor meisjes).	id. W. Steinsiek.	—	40	250
		Pintoebasi.	id. O. Kappner.	—	20	150
		Si Tabo Tabo.	id. E. Wagner.	—	30	200
		Sipoeltak.	id. V. Kessel.	—	20	150
		Silaban.	id. id.	—	20	175
		Sigoempar	id. id.	—	20	125
		Loboesingkam II.	id. J. Schreij.	—	20	150
		Tapian na Oeli III.	id. W. Gericke.	—	20	125
		Sihatandohan.	id. F. Kaiser.	—	20	100
		Dolok Sanggoel.	id. W. Herling.	—	30	225
		Marom.	id. H. Reitze.	—	20	175
		Silitanga.	id. F. Brinkschmidt.	—	20	175
		Loemban Laboe II.	id. G. Jung.	—	30	200
		Pintoloan.	id. id.	—	20	125
		Loemban na Bolan.	id. F. Schmidt.	—	30	225
		Harian II.	id. H. Brakensiek.	—	20	175
		Djangga.	id. G. Jung.	—	30	200
		Hitetano.	id. W. Haibach.	—	20	125
		Hoeta Barah Parbadjoe II.	id. L. Gräb.	—	40	250
		Pordomoean.	id. G. Ginsberg.	—	20	150
		Oerat.	id. N. Fuchs.	—	20	150
		Onan Parsanggaran.	id. W. Haibach.	—	20	125
		Pasaran.	id. H. Brakensiek.	—	20	175
		Sigaol.	id. H. Reitze.	—	20	175
		Loemban Holboeng.	id. id.	—	20	150
		Silamoesih Oeloean.	id. G. Jung.	—	20	150
		Raoetbasi I.	id. F. Schmidt.	—	20	150
		Silomboe.	id. G. Jung.	—	20	175
		Simanobak.	id. W. Haibach.	—	20	150
		Sasar Ganting.	id. W. Herling.	—	20	150
		Sihiang.	id. G. Jung.	—	20	125
		Simanoelang.	id. W. Herling.	—	20	175
		Sintongmornimpi.	id. W. Steinsiek.	—	20	150
		Sihoedjoer.	id. W. Gräb.	—	20	100
		Pariksinomba.	id. W. Herling.	—	20	150
		Sioenggas Djoeloe.	id. F. Strötker.	—	20	150
		Parsinggoeran.	id. Th. Dammert.	—	20	175
		Tor na Godang.	id. W. Haibach.	—	20	175
		Siborboran.	id. W. Herling.	—	20	175
		Loemban na Bolah.	id. G. Jung.	—	20	150
		Aek Loeng.	id. W. Herling.	—	20	150

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Loemban Pea I.	Zendeling-leeraar G. Jung.	—	f 20	f 125
		Batoemanoempak.	id. R. Meisel.	—	30	225
		Na Soemanggar.	id. G. Jung.	—	20	125
		Paroelohan.	id. V. Kessel.	—	20	175
		Loemban Djoeloe Dolok na Godang.	id. id.	—	20	175
		Sait ni Hoeta II.	id. W. Herling.	—	20	150
		Hoeta Goergoer II.	id. id.	—	20	150
		Loemban Djoeloe II.	id. E. Wagner.	—	30	200
		Loemban Loboe (meisjesschool).	id. G. Jung.	—	20	150
		Simarompoeampoe.	id. E. Wagner.	—	20	150
		Adian Padang.	id. O. Marcks.	—	20	175
		Porboeboe Pea.	id. W. H. Metzler.	—	20	125
		Nagasariboe II.	id. O. Marcks.	—	20	150
		Hoeta Toea.	Zendeling-leeraar O. Stingel.	—	20	175
		Loemban Hareara II.	id.	—	20	175
		Loemban Tobing.	id.	—	20	175
		Parmanangan.	id.	—	30	200
		Ranggigit.	id.	—	20	175
		Sisoding.	id.	—	20	175
		Loemban Pinasa.	Zendeling-leeraar E. Quentmeier.	—	20	150
		Porsoboeran.	id. id.	—	20	150
		Siahaän Sianipar.	id. G. Pilgram.	—	20	150
		Aek Tangga.	Zendeling-leeraar R. Meisel.	—	20	150
		Batoemamak.	id.	—	20	125
		Garoga.	id.	—	20	125
		Hadataran.	id.	—	20	125
		Loemban Sinaga.	id.	—	20	150
		Na Djoemambe.	id.	—	20	125
		Pandjaitan.	id.	—	20	150
		Parlomboean II.	id.	—	20	150
		Porsorminan.	id.	—	20	175
		Sibatanga.	id.	—	20	175
		Sibingke.	id.	—	20	150
		Boetar Boetar.	Zendeling-leeraar F. Schmidt.	—	20	150
		Hoeta Rikit.	id. H. Brakensiek.	—	20	150
		Taraboenga.	id. F. Kaiser.	—	20	175
		Loboepining.	id. H. Broekmate.	—	20	150
		Sileang.	id. V. Kessel.	—	20	125
		Batoebinoemboen.	id. W. Brückner.	—	20	150
		Sitanggar.	id. id.	—	20	175
		Loemban Sangkolan.	id. E. Wagner.	—	20	175
		Siboentoean.	id. H. Reitze.	—	20	150
		Na Sanghoe.	id. G. Pilgram.	—	30	225
		Bahara Sinambela.	id. V. Kessel.	—	20	175
		Loemban Garaga (meisjesschool).	id. H. Broekmate.	—	20	150
		Sigordang.	id. H. Brakensiek.	—	20	175
		Simarhampa.	id. O. Marcks.	—	20	150
		Loemban Rikit.	id. O. Kappner.	—	20	150
		Batoe na Bolan.	Zendeling-leeraar R. Meisel.	—	20	150
		Parinsoran.	id.	—	20	175
		Porsasaran.	id.	—	20	125
		Poerbatoea.	id.	—	20	125
		Polloeng.	Zendeling-leeraar Th. Dannert.	—	30	200
		Loboe na Hot.	id. J. Schreij.	—	20	175
		Loemban Barat.	id. W. Gericke.	—	20	175
		Sidi Kalang.	id. R. Brinkschmidt.	—	20	175
		Sihite.	id. W. Herling.	—	20	175
		Sipoholon.	id. P. Landgrebe.	—	30	225
		Bonandolok II.	id. W. Müller.	—	30	225
		Porhorboan.	id. E. Wagner.	—	30	200
		Sanggaran.	id. W. Müller.	—	20	175
		Sitapongan.	id. id.	—	20	175
		Sipira.	id. H. Brakensiek.	—	20	150
		Sioenggas Djoe.	id. F. Strötker.	—	20	150
		Panonggangan.	id. H. Brakensiek.	—	20	125

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Loemban Balik.	Zendeling-leeraar E. Quentmeier.	—	f 20	f 150
		Loemban Raoe.	id. id.	—	20	150
		Na Toemingka.	id. W. Haibach.	—	20	125
		Pangoeroeran.	id. E. Quentmeier.	—	20	150
		Silalahi.	id. R. Brinkschmidt.	—	20	175
		Si Ria Ria.	id. F. Brinkschmidt.	—	20	125
		Toegala Ojo.	id. A. Pilgenröder.	—	20	150
		Aek Bolan.	id. G. Pilgram.	—	20	150
		Bahat Imbalo.	id. W. Gericke.	—	20	175
		Sigoeloh.	id. W. Müller.	—	20	125
		Sihingkit.	id. id.	—	30	200
		Bahara Marboen.	id. V. Kessel.	—	20	175
		Bahara Simamara.	id. id.	—	20	175
		Hoeta Sait.	id. id.	—	20	125
		Sihoboek Matio.	id. W. Steinsiek.	—	20	150
		Sianggang.	id. id.	—	20	175
		Nagatimboel.	id. O. Stingel.	—	20	175
		Si Pitoe Hoeta.	id. Th. Dannert.	—	30	200
		Si Kisi Kisi.	id. W. Herling.	—	20	150
		Sipalat.	id. A. Lambeck.	—	20	175
		Pakpahan (meisjesschool).	id. R. Meisel.	—	30	200
		Aek na Oeli II.	id. Th. Dannert.	—	20	175
		Dolok na Oeli II.	id. O. Stingel.	—	20	150
		Porbotihan.	id. W. Müller.	—	20	150
		Loboesiregar (meisjesschool).	id. E. Wagner.	f 200	—	150
		Lintang.	id. E. Quentmeier.	200	—	175
		Loemban Pea II.	id. id.	200	—	150
		Maranti.	id. F. Brinkschmidt.	200	—	125
		Boetar (meisjesschool).	id. E. Wagner.	300	—	200
		Padangsiandomang.	id. R. Meisel.	200	—	125
		Ramba Siala.	id. id.	200	—	150
		Siroemambe.	id. id.	200	—	100
		Koeta Tala Tala.	id. R. Brinkschmidt.	200	—	150
		Motoeng.	id. H. Weissenbruch.	200	—	175
		Sibisa.	id. id.	200	—	150
		Salak.	id. R. Brinkschmidt.	200	—	150
		Saboelan.	id. N. Fuchs.	—	20	150
		Sosor Lantoeng.	id. W. Brückner.	—	20	150
		Amborgang.	id. F. Schmidt.	200	—	150
		Loemban Djoeloe III.	id. G. Jung.	200	—	150
		Sitambam.	id. F. Brinkschmidt.	200	—	125
		Na Roemonda.	id. J. H. Meerwaldt.	200	—	150
		Djandjimarapat.	id. H. Brakensiek.	200	—	150
		Djandji Radja.	id. O. Kappner.	200	—	125
		Tapian na Oeli IV.	id. id.	200	—	125
		Tipang.	id. V. Kessel.	200	—	150
	Nias.	Oeloembajo.	id. A. Momeijer.	—	20	175
		Goenoengsitoli.	id. id.	—	40	250
		Sobohili.	id. id.	—	20	175
		Dakana.	id. id.	—	30	200
		Lahoesa.	id. P. van Erlen.	—	20	150
		Lolowoea.	id. W. Schmidt.	—	30	200
		Sogoeadoe.	id. D. Bassfeld.	—	20	175
		Goemboe Hoemene.	id. O. Rudersdorf.	—	20	200
		Fadoro I.	id. id.	—	20	150
		Ombalata.	id. A. Fehr.	—	20	175
		Boöeso.	id. J. Noll.	—	20	175
		Lolomboli.	id. A. Pilgenröder.	—	20	100
		Tarahaini.	id. A. Momeijer.	—	20	175
		Waloebanoea I.	id. O. Rudersdorf.	—	20	100
		Boeasi.	id. D. Bassfeld.	—	20	175
		Bioöeti.	id. L. Borutta.	—	20	175
		Sihario.	id. A. Momeijer.	—	20	175
		Lolowaoe.	id. H. Kienlein.	—	20	175
		Toegala Siramboe.	id. P. van Erlen.	—	20	175
		Taoehoe.	id. A. Fehr.	—	20	175
		Hinako.	id. O. Brockhaus.	—	20	175
		Hilimbowa.	id. W. Schmidt.	—	20	150

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Tapanoeli . . .	Nias.	Moaho.	Zendeling-leeraar A. Momeijer.	—	f 30	f 200,—
		Hilidoeho.	id. id.	—	20	150,—
		Fedehosi.	id. O. Rudersdorf.	—	20	125,—
		Foelolo I.	id. W. Schmidt.	—	20	150,—
		Lahagoe.	id. H. Lagemann.	—	20	125,—
		Anawoembo.	id. J. A. Fehr.	—	20	100,—
		Sifaaroasi.	id. E. Fries.	—	20	175,—
		Bawalia.	id. L. Borutta.	—	20	150,—
		Lawoe Lawoe.	id. D. Bassfeld.	—	20	175,—
		Hiligara.	id. O. Rudersdorf.	—	20	125,—
		Aweai.	id. J. Noll.	—	20	150,—
		Welifiga.	id. A. Fehr.	—	20	125,—
		Lolomojo.	id. H. Lagemann.	—	20	150,—
		Samolamolo.	id. D. Bassveld.	—	20	175,—
		Lasara.	id. O. Rudersdorf.	—	20	100,—
		Anonomola.	id. W. Schmidt.	—	20	125,—
		Waloebanoea II.	id. E. Fries.	—	20	125,—
		Lawindra.	id. A. Momeijer.	—	20	175,—
		Baroeso.	id. D. Bassfeld.	—	20	175,—
		Ombalata (meisjesschool).	id. A. Fehr.	f 200	—	175,—
		Foelolo II.	id. P. van Erlen.	200	—	100,—
		Hiligafia.	id. id.	200	—	100,—
		Helera.	id. J. Noll.	200	—	150,—
		Fadoro.	id. W. Schmidt.	200	—	100,—
		Hilihambawa.	id. id.	200	—	125,—
		Baladano.	id. E. Fries.	200	—	100,—
		Iodano.	id. id.	200	—	125,—
		Onoesicho.	id. A. Momeijer.	200	—	150,—
		Telok Dalam.	id. te Telok Dalam.	200	—	100,—
		Toemori.	id. A. Momeijer.	200	—	175,—
		Hiligio.	Zendeling-leeraar J. Noll.	200	—	150,—
		Sao.	id.	200	—	175,—
		Imana.	Zendeling-leeraar O. Brockhaus.	200	—	93,—
	Natal en Batang Natal.	Tapoes.	Koeriahoofd van Linggabajoe.	—	20	100,—
		Aek na Ngali.	id. Aek na Ngali.	—	20	175,—
Palembang . .	Palembangsche Benedenlanden.	Oelakpatjeh.	Depati Angga Winata Moehamad Senen.	—	40	250,—
		Epil.	Depati Ramadjalip.	—	40	250,—
		Seri Geni.	Het bestuur der onderafdeelingskas van Komering Hilir.	300	—	225,—
		Tebingboelang.	Depati Sun.	—	40	250,—
		Poelaugemantoeng.	Het bestuur der onderafdeelingskas van Komering Hilir.	300	—	200,—
		Sirah Poelanpadang.	id.	400	—	250,—
		Pangkalanlampem.	id.	300	—	166,66
		Baroe.	Het bestuur der onderafdeelingskas van Ogan Hilir en Blidah.	300	—	200,—
		Karta Moelia.	id.	200	—	175,—
		Keringdjing.	id.	300	—	225,—
		Loeboektelihat.	id.	200	—	125,—
		Merandjat.	id.	200	—	175,—
		Moearokoeang.	id.	300	—	200,—
		Oelakkerbo.	id.	300	—	225,—
		Pomoeloetan.	id.	200	—	125,—
		Rantau Alai.	id.	300	—	200,—
		Saka Tiga.	id.	200	—	175,—
		Seri Tandjoeng.	id.	200	—	125,—
		Sirapoelan Kilip.	id.	300	—	225,—
		Soengaipinang.	id.	300	—	225,—
		Talang Balai.	id.	300	—	225,—
		Talang Tengah.	id.	200	—	150,—
		Tambangan Rambang.	id.	200	—	175,—
		Babat.	Depati Zam Zam.	—	30	225,—
		Ngoelak.	Depati Moh. Agoes.	—	30	200,—
		Tandjoengbatoe.	Het bestuur der onderafdeelingskas van Ogan Hilir en Blidah.	300	—	200,—

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Palembang . .	Palembangsche Benedenlanden.	Tandjoengradja (meisjesschool).	Het bestuur der onderafdeelingskas van Ogan Hilir en Blidah.	f 200	—	f 125,—
		Tandjoengsedjaro.	id.	300	—	200,—
		Teloekkidjing.	Depati Hoesin.	400	—	208,—
		Boerai.	Het bestuur der onderafd. kas van Ogan Hilir en Blidah.	200	—	131,25
		Geloembang.	id.	200	—	131,25
		Lembok.	id.	200	—	131,25
		Sentoel.	id.	200	—	131,25
		Air Itam.	Depati Neragoen.	—	f 40	250,—
	Palembangsche Bovenlanden.	Karangagoeng.	Controleur van Lematang Oeloe.	—	30	200,—
		Boengomas.	id.	—	30	200,—
		Goenoengmenang.	De hoofden der onderafd. Lematang Hilir.	300	—	225,—
		Pandan.	id.	300	—	225,—
		Moearolakitan.	id.	—	30	200,—
		Moearobeliti.	Controleur van Moesi Oeloe.	—	30	200,—
		Moearosemangoes.	id.	—	30	200,—
		Poelaupanggoeng.	De hoofden der onderafd. Lematang Hilir.	300	—	225,—
		Dangkoe.	id.	200	—	175,—
		Goenoengkerto.	Controleur van Lematang Oeloe.	300	—	187,50
		Merapi.	id.	300	—	200,—
		Mandi Auer.	Controleur van Moesi Oeloe.	—	40	250,—
	Ogan en Komering Oeloe.	Martapoero.	Mangkoe Marga.	—	20	125,—
		Menangga.	Depati Ratoe Anam.	—	20	100,—
		Rasoean.	Pangeran Djaja Ningrat.	—	20	125,—
		Koto Negaro.	Depati Sela Indrapati.	—	20	175,—
		Tjempaka.	Pangeran Soeria Adi Winata.	—	20	150,—
		Loeboekbatang.	De hoofden der onderafd. Ogan Oeloe.	—	40	250,—
		Goenoengbatoe.	Depati Poerba Masisa.	—	20	150,—
Oostkust van Sumatra. . .	Deli en Serdang.	Boekoem.	De Bataksche Vereeniging.	—	30	200,—
		Boeloeh Awar.	id.	—	30	200,—
		Pagarbatoe.	id.	—	20	175,—
		Roemah Kinangkang.	id.	—	20	175,—
		Rimo Moengkoer.	id.	—	20	175,—
		Sibolangit.	id.	—	30	225,—
		Si Rengit Rengit.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	—	40	250,—
		Tambonen.	id.	—	30	225,—
		Tandjoengbaringin.	id.	—	30	200,—
		Merteloe.	De Bataksche Vereeniging.	200	—	175,—
		Roemah Gerat.	id.	200	—	150,—
	Simeloengoen en Karolanden.	Boekit.	id.	—	30	200,—
		Kebondjahe.	id.	—	30	200,—
		Lingga.	id.	—	30	200,—
		Nagasariboe.	Zendeling-leeraar C. Gabriel.	—	30	200,—
		Pamatang Poerba.	id.	—	20	175,—
		Poerba Dolok.	id.	—	20	175,—
		Poerba Sariboe.	id.	—	20	175,—
		Poerba Tonga.	id.	—	20	150,—
		Sariboe Dolok.	id.	—	30	200,—
		Tiga Langgioeng.	id.	—	30	225,—
		Tjingkes.	De Bataksche Vereeniging.	—	30	225,—
		Tangging.	Zendeling-leeraar C. Gabriel.	—	20	150,—
		Berastagih.	De Bataksche Vereeniging.	300	—	200,—
		Noman.	id.	300	—	200,—
		Kinalang.	Zendeling-leeraar C. Gabriel.	200	—	175,—
	Bengkalis.	Rekan.	Hoofden van het landschap Rekan.	—	30	225,—
		Pasirpangerajan.	id. Ramba.	—	30	200,—
		Kota Inten.	id. Koento.	—	20	150,—
		Bengkalis.	De inlandsche schoolcommissie.	—	20	150,—
		Kota Tengah.	Vorsten en hoofden van het landschap Kepanoekan.	—	20	150,—
		Goenoeng Salihan.	id. id. Kampar Kiri.	—	20	150,—
		Daloe Daloe.	Inlandsche hoofden van Daloe Daloe.	200	—	175,—

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Atjeh en onderhoorigheden .	Groot-Atjeh.	Oelee Lheue.	Oeleebalang van Meurasa.	f 200	—	f 75
		Sabang.	Civiel gezaghebber van We.	—	f 20	150
	Noordkust van Atjeh.	Bireuën.	id. E. F. Latir.	—	30	225
		Lho Soekon.	id. van Lho Soekon.	—	30	200
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	Bandjermasin en Ommelanden.	Bandjermasin.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	50	300
		Bandjermasin (Chineesche school).	id.	—	30	225
	Marabahan.	Tamianglajang.	id.	—	20	200
		Beto.	id.	—	20	200
		Djaän.	id.	—	20	150
		Telang.	Plaatselijk schooltoezicht.	400	—	175
		Mangkatip.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	30	225
		Oeloebenteng.	Het betrokken schooltoezicht.	—	30	250
	Beneden-Dajak.	Koealakapoeas I.	Zendeling-leeraar H. Wiegand.	—	30	225
		Koealakapoeas II.	id.	—	40	250
		Poelau Kaladan.	Zendeling-leeraar A. Renken.	—	30	225
		Mandoemai.	id.	—	40	275
		Toembangkaloempang.	id.	—	20	150
		Koealakapoeas (meisjesschool).	Zendeling-leeraar H. Wiegand.	—	20	200
		Djangkong.	Zendeling-leeraar A. Renken.	—	20	200
		Mandoemai (meisjesschool).	id.	—	20	150
		Penda Katapi.	id.	200	—	200
		Bawan.	Zendeling-leeraar A. Alt.	200	—	200
		Pahandoet.	id.	—	20	200
		Patakbahandang.	Zendeling-leeraar F. Blecher.	—	20	200
	Boven-Doesoen.	Moearalaoeng	Maimoen bin Hadji Abdoelhasan.	—	30	250
		Poeroektjahoe.	Moh. Salman bin Sahari.	—	30	250
		Batoe Boeah.	Oesman bin Taip.	—	30	225
		Moearatoehoep.	Moh. Asin bin Saleh.	—	20	200
		Batoe Toehoep.	Moh. Idris bin Hadji Doelah.	—	30	225
		Toembang Koelon.	Cornelis Murad.	300	—	225
		Seripai.	Samual Sauerbier.	200	—	200
	Boven-Dajak.	Koealoekoeroen.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	30	250
		Tewang Padjangan.	id.	—	30	225
		Tewah.	id.	—	30	250
		Toejoeng.	id.	—	20	200
		Toembangmoesang.	id.	—	20	200
		Boeleng.	Zendeling-leeraar A. Alt.	—	20	150
		Toembangmanjoi.	id. F. E. Braches.	—	20	150
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	Long Iram.	Controleur van Boven-Mahakam.	300	—	250
	Kandangan.	Birajong.	Controleur van Batangalai en Laboehanamas.	500	—	300
	Amoentai.	Bagok.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	30	225
		Tewah Popoh.	id.	—	20	200
Menado. . . .	Amoerang.	Pandang.	Hulpprediker E. W. G. Graafland.	—	20	175
		Lopana.	id.	—	20	150
		Retai.	id.	—	30	200
		Koreng.	id.	—	20	150
		Toemaloentoeng.	id.	—	30	200
		Ramoen Lansot.	id.	—	40	250
		Talaitad.	id.	—	30	200
		Toempaän.	id.	—	40	250
		Tewasen.	Hulpprediker H. A. Loeff.	—	40	250
		Ongkase.	id.	—	30	200
		Toking.	id.	—	30	225
		Toemotoa.	id.	—	20	150
		Wakan.	id.	—	30	200
		Eloesan.	id.	—	30	225
		Pandas.	id.	—	20	175
		Pakoe Oere.	id.	—	40	250
		Poöpo I.	id.	—	30	200
		Mapolo.	id.	—	30	225
		Lampad.	id.	—	30	225

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Amoerang.	Pitjoean.	Hulpprediker H. A. Loeff.	—	f 40	f 250
		Raänan.	id.	—	30	200
		Wanga.	id.	—	30	200
		Karimban.	id.	—	40	250
		Malola.	id.	—	40	250
		Kali.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	—	20	175
		Silian.	id	—	30	225
		Loboe.	id.	—	30	225
		Tompaso I.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	40	250
		Tolok.	id.	—	30	225
		Kanonang.	id.	—	30	225
		Tonsewu.	id.	—	30	200
		Pinebetengan.	id.	—	30	225
		Tawaäng.	Hulpprediker H. A. Loeff.	—	20	150
		Kolangan Atas.	Hulpprediker M. Birkhoff.	—	40	250
		Kopaja.	id	—	30	200
		Pinapolangkan.	id.	—	30	200
		Leilom.	id	—	40	250
		Moente.	id	—	20	150
		Ranolambot.	id.	—	20	150
		Kajoeoewi.	id.	—	30	225
		Kiawa.	id.	—	40	250
		Soeloean.	id.	—	30	225
		Sonder.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	175
		Woloan I.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	30	225
		Tara Tara.	id.	—	30	200
		Lolah.	id.	—	30	200
		Lemo I.	id.	—	20	150
		Tompaso.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	175
		Kanean.	Hulpprediker E. W. G. Graafland.	—	20	150
		Timboekar.	id. M. Birkhoff.	—	20	125
		Lemo II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	30	200
		Sendoek.	id.	—	30	225
		Poöpo II.	id.	—	20	125
		Ranotongkor.	id.	—	30	200
		Tangkoenei.	Hulpprediker M. Birkhoff.	—	20	150
		Woloan II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	40	250
		Teling.	id.	—	20	125
		Rap Rap.	id.	f 200	—	150
		Mokoepa I.	id.	—	20	175
		Mokoepa II.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	100
		Tanawangko.	id.	—	20	150
		Sonder.	Hulpprediker J. G. de Haan.	400	—	146
		Karowa.	id. H. A. Loeff.	200	—	50
		Koba.	id. J. G. de Haan.	—	30	225
		Tondangow.	id. van Sonder.	—	30	225
		Tateli.	id. J. G. de Haan.	—	20	150
		Tompaso (Protestantsche zendingsschool).	id. M. Brouwer.	—	30	200
		Koejanga.	id. J. M. Duijverman.	—	20	150
	Tondano.	Tondano I.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	40	250
		Koja.	id.	—	40	250
		Papakelan.	id.	—	30	200
		Tondengan.	id.	—	40	250
		Maoembi.	id.	—	30	200
		Pakolaan.	id.	—	30	200
		Kajoeraja.	id.	—	30	200
		Ranowangko.	id.	—	30	200
		Sawangan I.	id.	—	20	150
		Seretan.	id.	—	30	225
		Kolangan.	id.	—	30	200
		Koemelemboeai.	id.	—	30	200
		Watoelinei.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	—	20	125
		Bentenan.	id.	—	20	175
		Minianga.	id.	—	30	200
		Bolang.	id.	—	20	150
		Tomohon I (Protestantsche zendingsschool).	Hulpprediker J. Louwerier.	—	40	250

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Tondano.	Kakaskasan I (Prot. zendingsschool).	Hulpprediker J. Louwerier.	—	f 40	f 250
		Sarangsang (idem).	id.	—	40	250
		Wian.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	—	20	150
		Tatengesan.	id.	—	20	125
		Kajoewatoe.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	20	175
		Parepai.	id.	—	30	200
		Kasoeratan.	id.	—	30	200
		Kaweng.	id.	—	30	200
		Toöeliang.	id.	—	30	225
		Kaliwiran.	id.	—	20	150
		Panasen.	id.	—	20	150
		Palamba.	id.	—	20	150
		Manembo.	id.	—	20	175
		Toemaratas.	id.	—	40	250
		Teëp.	id.	—	30	200
		Tooeloemembet.	id.	—	20	150
		Rasi.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	—	20	150
		Tomohon II (Roomsch-katholieke zendingsschool).	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	30	225
		Sarangsang II (id.)	id.	—	20	150
		Pangolambian I.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	100
		Langoan.	id. P. A. Wintjes.	—	20	175
		Romboenan.	Hulpprediker van Sonder.	—	30	200
		Pinaras.	id. J. G. de Haan.	—	30	225
		Kakaskasan II.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	30	200
		Tondano II.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	40	250
		Kinaleosan.	id.	—	20	125
		Woloan.	id.	—	30	225
		Kajawoe.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	30	200
		Tinoör.	id.	—	30	225
		Tondano III.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	f 400	—	250
		Tataäran.	Hulppriester P. A. Wintjes.	200	—	175
		Tomohon (Roomsch-katholieke meisjesschool).	Mère Wenceslas (Mej. H. te Poel).	—	40	250
		Rinilow.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	30	225
		Pangalambian II.	id. van Sonder.	—	30	225
		Samangan II.	id. id.	—	20	125
		Noöngan.	id. M. Brouwer.	—	30	225
		Kembes.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	30	200
		Toelap.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	30	225
		Watoemea.	id.	—	30	200
		Ranomeroet.	id.	—	30	200
		Totolan.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	20	150
		Koelo Wewelan.	id. H. L. Langevoort.	—	20	100
		Waremboengan.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	30	200
		Wailan.	Hulpprediker van Tomohon.	200	—	125
	Sangi- en Talaud-eilanden.	Marore.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	200
		Kalasoege.	id.	—	—	250
		Kalehoeke.	id.	—	—	200
		Enggar.	id.	—	—	200
		Limballo.	id.	—	—	150
		Lehoepoe.	id.	—	—	200
		Beng.	id.	—	—	175
		Pintareng.	id.	—	—	250
		Menaloe.	id.	—	—	200
		Talongen.	id.	—	—	250
		Sinsang.	id.	—	—	200
		Sesiwoeng.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	250
		Lebo.	id.	—	—	250
		Belongkalong.	id.	—	—	200
		Kaloewatoe.	Dienaar des Woords C. Ferguson.	—	—	250
		Bebalang.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	200
		Batoenderang.	id.	—	—	200
		Sawaeng.	id.	—	—	200
		Lesa.	id.	—	—	200
		Boeas.	id.	—	—	250
		Angges.	id.	—	—	250

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor		
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Sangi- en Talaud-eilanden.	Mitoeng.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	f 200
		Kandhar.	id.	—	—	250
		Talawide.	id.	—	—	200
		Tariang Lama.	id.	—	—	200
		Tompohe.	Dienaar des Woords C. Ferguson.	—	—	225
		Nipo.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	200
		Baria.	Dienaar dès Woords van Tagoelandang.	—	—	225
		Roeso.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	225
		Lobbo.	id.	—	—	200
		Arangkaä.	id.	—	—	225
		Beboe.	Dienaar des Woords C. Ferguson.	—	—	200
		Kalinda.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	250
		Menggawa.	id.	—	—	225
		Binala.	id.	—	—	200
		Nagha.	id.	—	—	250
		Kalama.	id.	—	—	225
		Karahitang.	id.	—	—	225
		Poro.	id.	—	—	250
		Mahengetang.	id.	—	—	200
		Siha.	id.	—	—	150
		Salehaboe.	Dienaar des Woords H. J. Stokking.	—	—	225
		Sereh.	id.	—	—	200
		Kolongan.	id.	—	—	200
		Akas.	id.	—	—	150
		Tanaki.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	200
		Kanawong.	id.	—	—	225
		Nameng.	id.	—	—	200
		Balirangin.	id.	—	—	125
		Batoewoelang.	id.	—	—	200
		Karaloeng.	id.	—	—	250
		Bebali.	id.	—	—	200
		Kesihan.	Dienaar des Woords van Tagoelandang.	—	—	250
		Taboekan Lama.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	225
		Salili.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	250
		Mala.	id.	—	—	250
		Biauw.	id.	—	—	200
		Liwoeng.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	200
		Oeloe.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	250
		Bawonkoeloe.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	200
		Lenganeng.	id.	—	—	200
		Lehi.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	200
		Kawang.	id.	—	—	250
		Beong.	id.	—	—	225
		Taweali.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	225
		Kawaloesoe.	id.	—	—	150
		Boehias.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	150
		Laghoeng.	id.	—	—	250
		Kinali.	id.	—	—	225
		Simoeng.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	200
		Binebase.	id.	—	—	225
		Hioeng.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	175
		Niambagin.	id.	—	—	150
		Paseng.	id.	—	—	225
		Pangirolang.	id.	—	—	175
		Ramis.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Kiamo.	id.	—	—	175
		Tadoewale.	Dienaar des Woords H. J. Stokking.	—	—	200
		Moelengan.	id. P. Kelling.	—	—	225
		Lesa.	id. van Tagoelandang.	—	—	250
		Mahangsawan.	id. id.	—	—	200
		Esang.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Polotan.	id.	—	—	175
		Tarohan.	id.	—	—	200
		Paghoeloe.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	250
		Tamako.	id.	—	—	200
		Bawaleoe.	Dienaar des Woords van Tagoelandang.	—	—	200
		Boeha.	id.	—	—	220
		Boelangan.	id.	—	—	225

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Sangi- en Talaud-eilanden.	Pananaroe.	Dienaar des Woords C. Ferguson.	—	—	f 200
		Karatoeng.	Dienaar des Woords H. J. Stokking.	—	—	200
		Alo.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Mahatara.	id.	—	—	225
		Melangoeane.	id.	—	—	175
		Taroen.	id.	—	—	200
		Toelei.	id.	—	—	175
		Apenglawo.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	150
		Bentoeng (meisjesschool).	id. G. F. Schröder.	—	—	150
		Nanedahel.	id. id.	—	—	200
		Boeloede.	Dienaar des Woords H. J. Stokking.	—	—	175
		Daman.	id.	—	—	225
		Kaboeroeang.	id.	—	—	200
		Miangas.	id.	—	—	200
		Amat.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	225
		Banboeng.	id.	—	—	200
		Banada.	id.	—	—	225
		Binola.	id.	—	—	250
		Ensem.	id.	—	—	200
		Geme.	id.	—	—	250
		Koema.	id.	—	—	200
		Roe.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	—	—	102
		Belloe.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	100
		Kanhise.	id.	—	—	33
		Tola.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	175
		Dame.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	200
		Bowonhali.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	—	—	150
		Peling.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	225
		Mahalehi.	id.	—	—	250
		Boehide.	id.	—	—	225
		Lai.	id.	—	—	225
		Boembiha.	id.	—	—	200
		Kawio.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	—	—	175
	Menado.	Titiwoengan.	Ds. E. F. K. Steller.	—	f 40	250
		Tikala.	Ds. J. A. Th. Kroll.	—	40	250
		Samperi.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	30	200
		Roemengkor I (Protestantsche	id.	—	20	175
		zendingsschool).	id.	—	20	125
		Soekoer.				
		Tanggari.	id.	—	30	200
		Lombean I.	id.	—	30	225
		Waleo.	id.	—	30	200
		Kaweroean.	id.	—	20	150
		Malalajang.	Hulpprediker van Tara Tara.	—	30	200
		Manembo Nembo.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	20	150
		Wasian.	id.	—	20	125
		Watoedambo.	id.	—	20	175
		Palaes.	id.	—	20	150
		Warisa.	id.	—	20	175
		Menado.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	30	225
		Roemengkor II (Roomsch-katholieke zendingsschool).	Hulppriester A. T. F. van Velsen.	—	20	175
		Lembean II.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	30	200
		Paniki di Bawah.	id.	—	20	100
		Kalasei.	Hulppriester van Tara Tara.	—	20	150
		Ajermadidi.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	150
		Kema.	id.	—	20	150
		Laihit.	id.	—	30	200
		Rinandaran.	id.	—	20	175
		Tandjoengmerah.	id.	—	20	150
	Bolaang Mongondou.	Kapandahan.	Zendeling-leeraar W. Dunnebier.	—	30	225
		Kotabangan.	id.	—	30	225
		Mojag.	id.	—	20	150
		Mongkonai.	id.	—	30	200
		Motobai Besar.	id.	—	30	200
		Atam.	id.	—	30	200
		Pasi.	id.	—	30	225
		Poboendajan.	id.	—	30	200

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Bolaang Mongondou.	Pojawa Ketjil.	Zendeling-leeraar W. Dunnebier.	—	f 30	f 200
		Pantadan.	id.	—	30	225
		Popo Mangandan.	id.	—	30	225
		Kotaboena.	id.	—	30	200
		Mariri.	id.	—	30	225
		Nanasi.	id.	—	30	200
		Popo Nanapan.	id.	—	20	125
		Bolaang.	id.	—	30	225
Celebes en onderhoorigheden .	Makasser.	Galesong.	Controleur van Takalar.	—	20	175
		Paleko.	id.	—	20	150
	Saleier.	Padang.	Controleur van Saleier.	—	30	200
Amboina . . .	Masarete.	Tifoe.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	40	250
		Waësoela.	id.	—	20	125
		Lahsoela.	id.	—	20	150
		Mefa.	id.	—	30	200
		Waëhatin.	id.	—	30	200
		Ngesawain.	id.	—	30	200
		Bobo.	id.	—	20	175
		Waëeken.	id.	—	20	125
		Waëtoeran.	id.	—	30	200
		Kawiri.	id.	f 200	—	150
		Oeneh.	id.	200	—	150
		Wawali Waëtoefa.	id.	200	—	150
	Amboina.	Amboina.	Voorzitter der Commissie van Hulppredikers in de residentie Amboina.	—	40	250
	Aroe-, Kei- en Zuidwestereilanden.	Noeroewang.	id.	—	30	225
		Babar.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	40	250
		Koeamor.	id.	—	20	150
		Batoemerah.	id.	—	20	175
		Woeloer.	id.	—	20	175
		Koeaimeloe.	id.	—	20	150
		Werwarang.	Hulpprediker H. Groothuis.	—	30	225
		Laitoetoeng.	id.	—	30	225
		Tamra.	id.	—	30	225
		Klis.	id.	—	30	200
		Ilwaki.	id.	—	20	150
		Diour.	id.	—	40	250
		Djoerdjila.	Voorzitter der Commissie van hulppredikers in de residentie Amboina.	—	20	150
		Serai.	Hulpprediker H. Groothuis.	—	30	200
		Loehoelele.	id.	—	30	225
		Toeal.	id.	—	30	200
		Lebelan.	id.	—	40	250
		Poera Poera.	id.	—	30	200
		Nomaha.	id.	—	30	200
		Ngabor.	Voorzitter der Commissie van Hulppredikers in de residentie Amboina.	—	30	200
		Fatoeraal.	id.	—	20	175
		Tafirmaar.	id.	—	20	175
		Langgoer.	Pastoor Ph. Braun.	—	30	225
		Namar.	id.	—	20	175
		Ngaigoeli.	Voorzitter der Commissie van Hulppredikers in de residentie Amboina.	—	20	175
		Ngilugof.	Pastoor Ph. Braun.	200	—	150
		Roemaat.	id.	200	—	150
	Ceram.	Kairatoe.	Hulpprediker H. Kraijer van Aalst.	—	30	200
		Piroe.	id.	—	30	225
		Karloetoekara.	id.	—	20	125
		Karloetoewarasiwa.	id.	—	30	200
		Roemahwe.	id.	—	20	150
		Herelan.	id.	200	—	125
		Horalikolahnja.	id.	200	—	125
		Roemahmole.	id.	200	—	125

Gewesten.	Afdeeling of eiland.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Ternate en onderhoorigheden .	Halmahera.	Pediwang.	Zendeling-leeraar G. J. Ellen.	—	f 20	f 125,—
		Pasirpoetih.	id.	—	20	175,—
		Bobale.	id.	—	20	150,—
		Patja.	Zendeling-leeraar A. Hueting.	—	20	125,—
		Kekara Lamo.	id.	—	20	100,—
		Efi Efi.	id.	—	20	125.—
		Mawea.	id.	—	30	200,—
		Mate.	id.	—	30	200,—
		Pitoe.	id.	—	20	175,—
		Koepa Koepa.	id.	—	30	200,—
		Malifoet.	Zendeling-leeraar G. J. Ellen.	—	20	125,—
		Boeso Boeso.	id. A. van Essen.	f 200	—	125,—
		Doro.	id. G. J. Ellen.	—	20	125,—
		Kobe.	Zendeling-leeraar G. Maan.	200	—	150,—
		Boeli.	id.	—	20	175,—
		Patani.	id.	—	20	175,—
		Bore.	Zendeling-leeraar G. J. Ellen.	—	20	100,—
		Kokoemoetoekoe.	id.	100	—	125,—
		Wangeotak.	id.	100	—	100,—
		Duma.	Zendeling-leeraar M. J. van Baarda.	—	20	150,—
		Dorume.	Zendeling-leeraar J. Metz.	—	20	150,—
		Asimiro.	id.	200	—	100,—
	Noord-Nieuw-Guinea.	Dore.	Zendeling-leeraar F. J. F. van Hasselt.	—	30	200,—
		Mansinam.	id.	—	30	200,—
		Wendesi.	Mevrouw M. L. van Balen.	—	30	200,—
		Jende.	Zendeling-leeraar D. B. Starrenburg.	—	30	200,—
		Kornasoren.	Zendeling-leeraar F. J. F. van Hasselt.	200	—	131,25
		Pakriki.	id.	300	—	175,—
		Worpaperi.	id.	200	—	112,50
Timor en onderhoorigheden .	Timor.	Donggoën.	Hulpprediker J. E. de Vries.	—	30	225,—
		Dela.	id.	—	30	200,—
		Oëoeloe.	id.	—	30	225,—
		Londoe.	id.	—	40	250,—
		Keka.	id.	—	30	200,—
		Bolow.	Predikant te Koepang.	—	20	150,—
		Lioë.	id.	—	20	175,—
		Bandai.	id.	200	—	125,—
		Roelioe.	id.	200	—	125,—
		Mesara.	id.	—	20	125,—
	Soemba.	Melolo.	Missionnair-predikant C. de Bruijn.	—	30	200,—
Bali en Lombok.	Lombok.	Praja.	Mas Atmo Poespito.	—	20	150,—
	Zuid-Bali.	Tabanan.	Plaatselijke schoolcommissie.	—	40	250,—
		Pringabaje.	Makroep.	—	18	160,—
		Kopang.	M. Hardjowikromo.	—	20	150,—

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie inéens: voor bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie inéens: voor verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel: Europeesch.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel: Inlandsch.	Genoten subsidie: als toelage aan de leerlingen.	Genoten subsidie: als tegemoetkoming in de kosten van instandhouding.
Tapanoeli	Bataklanden.	Kweekschool voor de vorming van inlandsche onderwijzers te Sipoholon.	P. Landgrebe, Directeur.	—	f 1109 —	f3600,—	f 540,—	f 1589,—	—
id.	id.	Idem te Na Roemonda.	J. H. Meerwaldt, Directeur.	f 350,—	—	2400,—	300,—	950,—	—
id.	id.	Idem te Ombalata.	C. Ufer, Directeur.	—	—	900,—	135,—	2424,—	—
Oostkust van Sumatra	Simeloengoen en Karolanden.	Idem te Raja.	Zendeling-leeraar G. Smit, Directeur.	7187,50	—	1200,—	300,—	2416,—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Bandjermasin.	Idem te Bandjermasin.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	5333,—	—	1400,—	—	1282,—	—
Menado	Tondano.	Idem te Tomohon.	G. N. van der Waals Jr., wd. Directeur.	—	—	1283,34^{5}	720,—	3280,—	—
id.	Sangi- en Talaud-eilanden.	Idem te Kaloewatoe.	H. Nauta, Directeur.	—	—	1200,—	360,—	5728,—	—
id.	Amoerang.	Idem te Woloan.	Het bestuur der Vereeniging Roomsch-katholieke kweekschool te Woloan.	—	—	1200,—	720,—	2592,—	—
Tapanoeli	Bataklanden.	Ambachtsschool voor inlanders te Sidikalang.	Zendeling-leeraar Brinkschmidt.	1318,—	—	—	—	—	f 900,—
id.	id.	Ambachtsschool voor inlanders van het Rijnsche Zendinggenootschap te Lagoeboti.	J. L. Nommensen, Ephorus der Rijnsche zending.	—	—	—	—	—	5000,—
id.	id.	Huisvlijtschool voor Bataksche meisjes te Lagoeboti.	Mejuffrouw L. Niemann.	—	—	—	—	—	600,—
Atjeh en onderhoorigheden .	Groot-Atjeh.	Particuliere inlandsche school voor kinderen van inlandsche militairen te Koeta Radja.	I. Thonu, inlandsch godsdienstleeraar.	—	—	—	—	—	600,—
Amboina	Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden.	Roomsch-katholieke inrichting van onderwijs en opvoeding voor inlandsche meisjes te Langgoer.	Dr. J. M. K. Neijens, apostolisch prefect van Nederlandsch Nieuw-Guinea.	—	—	1200,—	—	1440,—	—
Ternate en onderhoorigheden .	Halmahera.	Ambachtsschool te Gamsoengi.	Zendeling-leeraar A. Hueting.	500,—	—	—	—	—	1200,—

Bijlage P.

(Zie hoofdstuk K, afd. II, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in Nederlandsch-Indië aanwezige SCHOLEN VOOR INLANDERS
over 1909 en gedeeltelijk reeds over 1910.

P

I. *a.* Gewone lagere scholen voor

GEWESTEN.	Aantal scholen op ult. 1909.					Aantal scholen op ult. 1910. *a*)					Aantal					
	Gouverne-ments-scholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c*)		Totaal.	Gouverne-ments-scholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c*)		Totaal.	Gouvernements-scholen.			Particuliere		
														Gesubsidieerd.		
											Gedurende		Op ult. 1910.	Gedurende		Op ult. 1910.
	der 1ste klasse.	der 2de klasse.	Gesub-sidieerd	Niet gesubsi-dieerd.		der 1ste klasse.	der 2de klasse.	Gesub-sidieerd	Niet gesubsi-dieerd.		1909.	1910.		1909.	1910.	
Bantam	2	13	10	—	25	3	22	6	—	31	2 068	3 088	2 222	663	401	247
Batavia	3	22	12	10	47	·3	27	16	8	54	4 310	5 203	3 880	1 027	1 153	788
Preanger-Regentschappen	6	52	72	1	131	6	63	70	3	142	12 558	14 101	10 935	8 214	8 723	6 058
Cheribon	3	28	21	2	54	4	38	11	3	56	6 299	8 280	6 374	3 017	1 224	616
Pekalongan	2	16	42	1	61	2	20	42	2	66	4 688	5 410	3 858	4 726	4 085	2 678
Semarang	5	25	43	4	77	6	30	45	—	81	6 901	7 976	5 589	4 832	4 782	2 543
Rembang	4	15	14	1	34	4	30	9	1	44	3 831	5 652	4 050	1 629	1 141	594
Soerabaja	4	46	21	10	81	5	51	22	8	86	10 836	11 314	7 453	2 800	2 799	1 787
Pasoeroean	3	41	15	1	60	3	52	**14**	1	70	8 804	10 606	7 661	2 782	1 932	1 477
Besoeki	2	9	14	2	27	4	20	12	1	37	2 736	4 379	3 109	1 061	809	548
Banjoemas	5	28	19	4	56	5	36	17	3	61	**7 099**	9 088	6 747	2 277	2 235	1 254
Kedoe	7	42	52	18	119	7	49	55	1	112	11 888	13 019	9 304	7 256	6 728	3 959
Djokjakarta	1	12	93	1	107	1	16	89	5	111	3 276	3 879	2 653	**6 308**	7 596	4 307
Soerakarta	2	13	2	36	53	3	19	1	18	41	3 526	4 882	3 616	239	112	63
Madioen	4	21	25	11	61	4	28	25	7	64	6 238	7 841	5 630	3 584	3 193	1 830
Kediri	4	17	50	2	73	4	28	**48**	1	81	5 544	8 285	6 136	6 194	4 860	2 592
Madoera	3	12	5	2	22	3	17	5	—	25	3 025	3 547	2 467	**182**	216	163
	60	412	510	106		67	546	487	62							
Totalen voor Java en Madoera	472 *d*)		616		1 088	613		549		1 162	103 627	126 550	91 684	56 791	51 989	31 504

c) **Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt*, het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:**

GEWESTEN.	Ult. 1909.		Ult. 1910.	
	Gesubsi-dieerd.	Niet gesubsi-dieerd.	Gesubsi-dieerd.	Niet gesubsi-dieerd.
Batavia	8	1	8	1
Preanger-Regentschappen	9	—	11	—
Cheribon	5	—	5	—
Pekalongan	—	—	2	—
Semarang	21	2	22	—
Rembang	4	—	4	—
Soerabaja	14	1	15	—
Pasoeroean	7	—	7	—
Transport	68	4	74	1

GEWESTEN.	Ult. 1909.		Ult. 1910.	
	Gesubsi-dieerd.	Niet gesubsi-dieerd.	Gesubsi-dieerd.	Niet gesubsi-dieerd.
Per transport	68	4	74	1
Besoeki	—	1	3	1
Banjoemas	4	—	4	—
Kedoe	19	—	19	1
Djokjakarta	3	1	4	2
Soerakarta	—	—	—	1
Madioen	—	1	1	—
Kediri	16	—	16	—
	110	7	121	6
Totalen	117		127	

Inlanders (Java en Madoera).

leerlingen. b)						
scholen.			Totaal.			GEWESTEN.
Niet gesubsidieerd.						
Gedurende		Op ult.	Gedurende		Op ult.	
1909.	1910.	1910.	1909.	1910.	1910.	
—	—	—	2 731	3 489	2 469	Bantam.
453	325	224	5 790	6 681	4 892	Batavia.
104	517	387	20 876	23 341	17 380	Preanger-Regentschappen
191	209	176	9 507	9 713	7 166	Cheribon.
251	354	201	9 665	9 849	6 737	Pekalongan.
201	—	—	11 934	12 758	8 132	Semarang.
127	68	68	5 587	6 861	4 712	Rembang.
1 437	1 294	646	15 073	15 407	9 886	Soerabaja.
127	143	92	11 713	12 681	9 230	Pasoeroean.
58	41	30	3 855	5 229	3 687	Besoeki.
206	224	186	9 582	11 547	8 187	Banjoemas.
†	174	95	19 144	19 921	13 358	Kedoe.
21	579	436	9 605	12 054	7 396	Djokjakarta.
2 372	2 107	1 043	6 137	7 101	4 722	Soerakarta.
1 224	644	317	11 046	11 678	7 777	Madioen.
147	†	†	11 885	13 145	8 728	Kediri.
†	—	—	3 207	3 763	2 630	Madoera.
6 919	6 679	3 901	167 337	185 218	127 089	

TOELICHTINGEN.

(Onvolledige getallen zijn vet gedrukt.)

a) In 1910 zijn geopend 7 scholen der 1ste klasse en, als een gevolg van de reorganisatie van het inlandsch onderwijs, 134 scholen der 2de klasse.

b) Onder het opgegeven aantal leerlingen, gedurende 1909 en 1910 ingeschreven geweest, bevonden zich, *voor zoover is medegedeeld*, onderstaand aantal meisjes.

GEWESTEN.	1909.		1910.	
	Gouv. scholen.	Partic. scholen.	Gouv. scholen.	Partic. scholen.
Bantam	240	88	425	50
Batavia	275	270	380	172
Preanger-Regentschappen	713	814	1190	1555
Cheribon	226	526	577	223
Pekalongan	118	71	93	40
Semarang	226	379	191	262
Rembang	111	82	165	62
Soerabaja	278	648	317	739
Pasoeroean	160	455	283	539
Besoeki	70	59	107	78
Banjoemas	215	34	383	93
Kedoe	619	298	729	595
Djokjakarta	113	55	118	167
Soerakarta	177	117	226	61
Madioen	207	141	191	51
Kediri	184	653	279	†
Madoera	3	—	11	3
Totalen	3935	4090	5656	4690

d) Hieronder begrepen de aan de kweekschool te Djokjakarta verbonden externenschool.

Op ult. 1909 werden 422 van de 472 en op ult. 1910 456 van de 613 openbare lagere scholen bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 207 en 184 gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig fungeerende personen op ult. 1909 1007 en op ult. 1910 1083; het aantal kweekelingen beliep achtereenvolgens 386 (waaronder 1 tijdelijk waarnemend, zonder diploma) en 587 (waaronder 2 tijdelijk waarnemend, zonder diploma).

EILANDEN EN GEWESTEN.		Aantal scholen bij het einde der onderstaande jaren. Gouvernementsscholen. *f*) 1908.	Gouvernementsscholen. *f*) 1909. *h*)	Gouvernementsscholen. *f*) 1910. *h*)	Particuliere scholen (zendings- en andere). *g*) 1908.	Particuliere scholen 1909.	Totaal. 1908.	Totaal. 1909.	Aantal … Gouvernementsscholen. Gedurende 1908.	Gouvernementsscholen. Gedurende 1909.	Gouvernementsscholen. Op ult. 1909.
Padangsche Benedenlanden	gouv. Sumatra's	13	14	14	39	53	52	67	2 823	3 275	2 559
Padangsche Bovenlanden	Westkust.	27	27	28	37	80	64	107	6 000	6 193	4 620
Tapanoeli		19	19	20	394	419	413	438	3 839	4 063	3 074
Benkoelen		12	13	13	2	8	14	21	2 269	2 298	1 666
Lampongsche districten		7	7	8	—	—	7	7	1 152	1 242	904
Palembang		14	14	15	26	52	40	66	2 674	2 709	1 985
Djambi		4	4	5	5	3	9	7	415	444	230
Oostkust van Sumatra		11	11	11	90	69	101	80	1 884	1 860	1 378
Atjeh en onderhoorigheden		15	15	16	8	5	23	20	2 074	2 121	1 468
Nias (res. Tapanoeli)		1	1	1	41	48	42	49	189	142	79
Riouw en Lingga		5	5	5	—	1	5	6	437	760	380
Banka		4	4	4	—	—	4	4	641	729	498
Billiton		2	2	2	—	—	2	2	317	289	239
Westerafdeeling van Borneo		3	4	4	2	6	5	10	574	660	476
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo		16	16	18	117	105	133	121	4 818	5 048	3 697
Celebes en onderhoorigheden		20	*i*) 19	22	20	25	40	44	3 022	2 915	2 258
Minahasa, Gorontalo en Noordkust Celebes	res. Menado.	92	92	90	215	249	307	341			
Sangi-eilanden		25	25	25	126	100	155	125	25 039	25 654	19 285
Talaud-eilanden		4	4	4		27		31			
Ternate en Tidore	res. Ternate.	1	1	1	3	3	4	4			
Batjan		1	1	1	—	—	1	1	488	†	441
Halmahera en Nieuw-Guinea		—	—	—	62	67	62	67			
Ceram	res. Amboina.	13	13	13	20	23	32	36			
Boeroe		—	—	—	13	12	13	12			
Manipa		—	—	—	1	†	1	†			
Boano		1	1	1	—	—	1	1			
Amboina		27	27	27	5	5	32	32			
Haroekoe		6	6	6	—	—	6	6	12 995	†	10 415
Saparoea		13	12	12	1	1	14	13			
Noesalaoet		6	6	6	—	—	6	6			
Banda-eilanden		3	2	2	1	4	4	6			
Kei-eilanden											
Aroe-eilanden		6	6	6	46	47	52	53			
Zuidwester-eilanden											
Timor	res. Timor.	4	4	4							
Roti		11	11	11							
Sawoe		—	—	—	22	20	38	37	2 601	2 786	2 150
Flores		—	—	—							
Soemba		1	1	1							
Soembawa		—	1	1							
Bali	res. Bali en Lombok.	4	5	10	3	4	9	11	797	1 043	810
Lombok		2	2								
Totalen		393	*j*) 395	*j*) 407	1 299	1 436	1 692	1 831	75 048	64 231	58 612

inlanders (buitenbezittingen).

leerlingen. *e)*

Particuliere scholen. Gedurende 1908.	Particuliere scholen. Gedurende 1909.	Particuliere scholen. Op ult. 1909.	Totaal. Gedurende 1908.	Totaal. Gedurende 1909.	Totaal. Op ult. 1909.	GEWESTEN, ENZ.
1 595	3 895	3 197	4 418	7 170	5 756	Padangsche Benedenlanden
4 586	7 070	5 916	10 586	13 263	10 536	Padangsche Bovenlanden.
23 069	25 668	21 262	26 908	29 731	24 336	Tapanoeli.
151	†	†	2 420	2 298	1 666	Benkoelen.
—	—	—	1 152	1 242	904	Lampongsche districten.
2 334	4 016	3 203	5 008	6 725	5 188	Palembang.
398	249	160	813	693	390	Djambi.
971	3 183	2 797	2 855	5 043	4 175	Oostkust van Sumatra.
481	515	298	2 555	2 636	1 766	Atjeh.
1 721	2 223	1 997	1 910	2 365	2 076	Nias.
—	59	41	437	819	421	Riouw en Lingga.
—	—	—	641	729	498	Banka.
—	—	—	317	289	239	Billiton.
†	276	241	574	936	717	Westerafd. van Borneo.
5 450	5 471	4 004	10 268	10 519	7 701	Z. en O. afd. van Borneo.
1 040	1 256	993	4 062	4 171	3 251	Celebes
						Minahasa, Gorontalo en Noordkust Celebes.
26 015	28 094	21 370	51 054	53 748	40 655	Sangi-eilanden.
						Talaud-eilanden.
						Ternate.
1 668	†	1 517	2 156	†	1 958	Batjan.
						Halmahera en N.-Guinea.
						Ceram.
						Boeroe.
						Manipa.
						Boano.
						Amboina.
3 703	†	2 317	16 698	†	12 732	Haroekoe.
						Saparoea.
						Noesalaoet.
						Banda-eilanden.
						Kei-eilanden.
						Aroe-eilanden.
						Zuidwester-eilanden.
						Timor.
						Roti.
1 763	1 638	1 370	4 364	4 424	3 520	Sawoe.
						Flores.
						Soemba.
						Soembawa.
149	258	237	946	1 301	1 047	Bali.
						Lombok.
75 094	83 871	70 920	150 142	148 102	129 532	

TOELICHTINGEN.

e) Onder het opgegeven aantal leerlingen was, *voor zooveel is medegedeeld,* het navolgend aantal meisjes begrepen:

	1908.	1909.
Openbare scholen	13 047	14 338
Particuliere scholen	12 365	14 706

f) Hieronder niet begrepen de tijdelijk gesloten scholen.

g) Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt,* het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:

GEWESTEN OF EILANDEN.	1908. Gesub-sidieerd.	1908. Niet gesub-sidieerd.	1909. Gesub-sidieerd.	1909. Niet gesub-sidieerd.
Padangsche Benedenlanden	4	—	2	2
Padangsche Bovenlanden.	1	—	1	—
Tapanoeli	344	40	381	29
Benkoelen.	—	1	—	1
Nias (Tapanoeli)	31	10	44	4
Oostkust van Sumatra	10	35	16	21
Atjeh en onderhoorigheden	1	—	1	—
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	3
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	19	23	26	16
Menado	†	†	261	88
Timor, Roti, Sawoe, Flores, Soemba, Soembawa . . . . residentie Timor.	2	20	12	8
Totalen . . .	412	129	744	172
	541		916	

h) In 1909 en 1910 zijn nieuwe scholen der 2de klasse geopend te Padang (4de school), Siaboe (Tapanoeli), Menggalo (2de school) (Lampongsche districten), Kajoeagoeng (Palembang), Soengai Penoeh (Djambi), Koeala Simpang en Tjalang (Atjeh en onderhoorigheden), Singkawang (Westerafdeeling van Borneo), Kloea en Pantai Hambawang (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), Djonggaja, Limboeng en Makasser (3de school) (Celebes en onderhoorigheden) en Den Pasar (Bali en Lombok).

i) In 1909 ging de school te Bima over naar Timor en onderhoorigheden.

j) Ongerekend de aan de kweekscholen te Amboina en Fort de Kock verbonden externen-scholen, de Ambonsche burgerschool, de Menadosche school, de Langkatsche, Delische en Asahansche school en de school voor kinderen van aanzienlijke inlanders te Sambas.

Op ult. 1909 werden 336 van de 395 en op ult. 1910 350 van de 407 openbare lagere scholen bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 141 en 132 aldus gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig fungeerende personen op ult. 1909 899 en op ult. 1910 986; het aantal kweekelingen beliep achtereenvolgens 280 (waaronder 26 tijdelijk waarnemend, zonder diploma) en 243 (waaronder 4 tijdelijk waarnemend, zonder diploma).

II. Gouvernementskweekscholen voor inlandsche onderwijzers.

KWEEKSCHOLEN TE	Aantal onderwijzers op ult. 1910. Europeanen. Directeuren en 2de onderwijzers. a)	Hulponderwijzers. b)	Inlanders. Hulponderwijzers van den 1sten en van den 2den rang.	Onderwijzers in de talen. c)	Onderwijzers in het handteekenen.	Te zamen.	Aantal kweekelingen. Nominaal aantal plaatsen.	Ingeschreven op 1 Januari 1910.	Afgeschreven in 1910: wegens in 1910 of vroeger afgelegd eindexamen.	wegens andere redenen.	Te zamen.	Bijgekomen in 1910: na goed afgelegd toelatingsexamen.	met certificaat.	Te zamen.	Ingeschreven op ult. 1910. Totaal aantal kweekelingen.	Aantal kweekelingen der hoogste klasse.	Bij het eindexamen in 1910: geslaagd.	afgewezen.	Bij het toelatingsexamen in 1910: geslaagd.	afgewezen.
Bandoeng	2	3	—	2	1	8	d) 120	112	11	5	16	24	—	24	120	12	11	—	41	225
Probolinggo	2	3	—	3	1	9	d) 105	107	9	7	16	22	e) 1	23	114	11	9	1	37	58
Djokjakarta	2	2	1	2	1	8	d) 111	110	11	6	17	21	—	21	111	9	11	—	69	63
Oengaran	2	1	—	1	f) —	4	70	50	—	1	1	20	1	21	70	—	—	—	44	86
Fort de Kock	2	3	1	2	g) —	8	d) 100	h) 87	11	i) 2	i) 13	—	j) 15	15	k) 89	16	11	—	—	—
Amboina	2	—	—	2	1	5	50	50	13	3	16	—	—	—	34	†	13	—	—	—
Totalen	12	12	2	12	4	42	556	516	55	24	79	87	17	104	538	48	55	1	191	432

a) Allen bezaten eene akte voor Maleisch en voor land- en volkenkunde, 3 tevens voor Javaansch, 4 tevens voor Soendaansch en 1 tevens voor landmeetkunde.
b) Zes der hulponderwijzers bezaten eene akte voor Maleisch en voor landen volkenkunde.
c) Te Bandoeng voor Maleisch en Soendaansch, te Probolinggo voor Maleisch, Javaansch en Madoereesch, te Djokjakarta voor Maleisch en Javaansch, te Oengaran voor Maleisch en Javaansch samen, te Fort de Kock en Amboina enkel voor Maleisch.
d) Boven dit aantal zijn te Bandoeng 2, te Djokjakarta 3 en te Fort de Kock 2 vrouwelijke kweekelingen als toehoorster toegelaten, terwijl te Probolinggo bovendien 4 leerlingen uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en 5 uit Celebes en onderhoorigheden zijn toegelaten.
e) Op aanwijzing van den adjunct-inspecteur van het inlandsch onderwijs in de 3de afdeeling.
f) Een onderwijzer van het Europeesch lager onderwijs is belast met het teekenonderwijs.
g) De 2de onderwijzer is belast met het teekenonderwijs.
h) Benevens 16 adspirant-ambtenaren.
i) Als voren 2.
j) Op aanwijzing van de inspecteerende ambtenaren van het inlandsch onderwijs in de 4de afdeeling. Boven het aantal van 15 werden nog 5 adspirant-ambtenaren op aanwijzing van den civielen en militairen gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden toegelaten.
k) Benevens 19 adspirant-ambtenaren en 2 adspirant-onderwijzeressen boven de formatie.

III. Gouvernementsopleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren te Bandoeng, Magelang, Probolinggo, Serang, Madioen en Blitar en gouvernementsschool voor zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders te Tondano.

SCHOLEN TE	Aantal onderwijzers. Europeanen. Directeuren.	Hoofdonderwijzers.	Leeraren in de rechtswetenschap.	Eerste onderwijzers.	Onderwijzers.	Hulponderwijzers.	Inlanders. Hulponderwijzers van den eersten rang.	Onderwijzers in de talen. a)	Onderwijzers in het handteekenen.	Te zamen.	Aantal leerlingen. Nominaal aantal.	Ingeschreven op 1 Januari 1910.	Afgeschreven in 1910: wegens in 1910 of vroeger afgelegd eindexamen.	wegens andere redenen.	Te zamen.	Bijgeschreven in 1910.	Ingeschreven op ult. 1910. Totaal aantal.	Aantal leerlingen der hoogste klasse.	Bij het eindexamen in 1910: geslaagd.	afgewezen.	Bij het toelatingsexamen in 1910: geslaagd.	afgewezen.
Bandoeng	1	—	1	1	4	—	—	2	1	b) 10	140	116	17	11	28	22	129	4	13	—	c)	c)
Magelang	1	—	1	1	4	—	—	2	1	d) 10	140	140	21	14	35	22	127	12	10	—	c)	c)
Probolinggo	1	—	1	1	4	—	—	3	1	11	140	132	16	16	32	22	122	7	5	—	c)	c)
Serang	1	—	—	—	1	—	—	1	—	e) 3	50	—	—	2	2	39	37	—	—	—	c)	c)
Madioen	1	—	—	—	1	—	—	1	—	e) 3	50	—	—	—	—	48	48	—	—	—	c)	c)
Blitar	1	—	—	—	1	—	—	1	f)	3	50	—	—	—	—	41	41	—	—	—	c)	c)
Tondano	—	1	—	—	—	2	—	1	g)	4	40	39	7	6	13	11	37	7	7	—	11	5
Totalen	6	1	3	3	17		—	11	3	44	610	427	61	49	110	205	541	30	35	—	11	5

a) Te Bandoeng voor Maleisch en voor Soendaansch, te Magelang voor Maleisch en voor Javaansch, te Probolinggo voor Maleisch, voor Javaansch en voor Madoereesch, te Serang voor Maleisch en Soendaansch samen, te Madioen voor Maleisch en Javaansch samen, te Blitar eveneens voor Maleisch en Javaansch samen en te Tondano voor Maleisch.
b) Bovendien is een Europeesche onderwijzer aan den directeur der school toegevoegd om onderwijs te geven aan Atjehsche jongelieden; ook een mantri van het kadaster voor het landmeten, waterpassen en kaartteekenen.
c) In 1910 is geen toelatingsexamen afgenomen.
d) Bovendien een mantri van het kadaster voor het landmeten, waterpassen en kaartteekenen.
e) Bovendien is een Europeesche onderwijzer belast met het teekenonderwijs.
f) De inlandsche taalonderwijzer is belast met het teekenonderwijs.
g) Het hoofd der school is belast met het teekenonderwijs.

IV. Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser.

Aantal onderwijzers.						Aantal leerlingen.																							
Europeanen.		Inlanders.			Te zamen.	Nominaal aantal.		Ingeschreven op 1 Januari 1910.		Afgeschreven in 1910						Bijgekomen in 1910.		Ingeschreven op ult. 1910				Bij het eindexamen in 1910				Bij het toelatingsexamen in 1910 *a)*			
			Onderwijzers							wegens in 1910 of vroeger afgelegd eindexamen.		wegens andere redenen.		Te zamen.				Totaal aantal.		Aantal leerlingen der hoogste klasse.		geslaagd.		afgewezen.		geslaagd.		afgewezen.	
Directeur.	Eerste onderwijzer.	Onderwijzers.	in de talen.	in het handteekenen.		Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.
1	—	1	2 *b)*	*c)*	4	90		—	—	—	—	1		1		32		7	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Toelatingsexamen werd niet gehouden; de leerlingen werden toegelaten op aanwijzing van den inspecteur van het inlandsch onderwijs in de 6de afdeeling.

b) Het onderwijs in de Makassaarsche en Boegineesche talen is tijdelijk opgedragen aan een onderwijzer van het openbaar inlandsch onderwijs.

c) Een onderwijzer van een der Europeesche scholen is belast met het teekenonderwijs.

V. Ambachtsscholen voor inlanders.

SCHOLEN TE	Aantal onderwijzers.					Aantal leerlingen.													
	Europeanen.		Inlanders.		Te zamen.	Nominaal aantal.	Ingeschreven op 1 Jan. 1910				Afgeschreven in 1910			Bijgekomen in 1910.	Ingeschreven op ult. 1910			
	Directeur.	Chef der werkplaatsen.	Onderwijzer.	Ambachtsonderwijzers.			voor de metaalbewerking.	voor de houtbewerking.	voor andere ambachten.	Te zamen.	wegens doorloopen cursus.	wegens andere redenen.	Te zamen.		voor de metaalbewerking.	voor de houtbewerking.	voor andere ambachten.	Te zamen.
Batavia	1	1	1	3	6	200	†	†	—	62	—	48	48	131	67	78	—	145
Semarang	1	1	1	3	6	200	—	—	—	—	—	3	3	63	†	†	—	60
Soerabaja	1	1	1	4	7	200	48	8	—	56	—	25	25	41	59	13	—	72
Totalen . . .	3	3	3	10	19	600	48	8	—	118	—	76	76	235	126	91	—	277

Bijlage Q.

(Zie hoofdstuk K, afd. III, van het verslag.)

STATISTISCHE EN ANDERE OPGAVEN

betreffende de Europeesche en inlandsche CHRISTENGEMEENTEN in Nederlandsch-Indië

(daaronder ook de zendingsgemeenten), meerendeels volgens

de over 1910 ingekomen gegevens.

A. PROTESTANTSCHE EEREDIENST.

1°. Gevestigde Kerk.

Europeesche Christengemeenten.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1910.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1910.		Aantal lidmaten op ult. 1910.		Aantal in 1910 aangenomen lidmaten.		Aantal gedoopten gedurende 1910.			Aantal in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1910.	
			Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren	Volwassenen.		Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.														
Batavia, met Weltevreden, de benedenstad en den naasten omtrek, zoomede de residentie Lampongsche districten	4	*a*) 4	7 470	*c*)*975	*3 091	*502	*97	—	*102	*10	*18	*47	*982	—
Meester-Cornelis, met Tangerang, de residentie Bantam en de assistent-residentie Krawang	1	1	1 539	581	507	306	24	2	48	15	4	6	217	19
Buitenzorg, met de assistent-residentie van dien naam en de assistent-residentie Soekaboemi (Preanger-Regentschappen)	1	1	2 480	127	1 127	35	16	—	42	5	3	7	260	5
Bandoeng, met de residentie Preanger-Regentschappen (uitgezonderd de afdeeling Soekaboemi) en de afdeeling Galoeh (Cheribon)	1	*a*) 1	*b*) 336	808	43	391	15	4	32	4	4	14	348	4
Cheribon, met de residentie Cheribon (uitgenomen de afdeeling Galoeh) . .	1	1	*550	—	*230	—	—	—	*9	—	—	—	*54	—
Pekalongan, met de residentie Pekalongan en de assistent-residentie Tegal	1	1	1 000	—	800	—	8	—	17	18	—	1	98	—
Semarang, met de assistent-residentiën Kendal, Demak en Grobogan. . . .	2	2	2 943	105	1 542	47	39	—	61	14	—	7	536	—
Salatiga, met de assistent-residentiën Salatiga en Ambarawa	1	*a*) 1	662	562	286	281	5	1	11	12	1	5	120	19
Rembang, met de residentie Rembang en de assistent-residentie Japara . .	1	1	1 101	—	495	—	7	—	27	13	1	—	110	—
Soerabaja, met de residentie Soerabaja (daaronder het eiland Bawean) . . .	3	*a*) 3	6 552	298	3 715	209	149	16	96	12	36	15	997	2
Malang, met de assistent-residentie Pasoeroean	1	*a*) 1	2 100	301	597	93	28	15	75	56	8	1	251	6
Probolinggo, met de assistent-residentie Probolinggo en de assistent-residentiën Kraksaän en Loemadjang . . .	1	1	1 639	—	768	—	11	—	35	13	5	1	113	—
Bondowoso, met de residentiën Madoera, Besoeki (uitgenomen de assistent-residentie Djember) en Bali en Lombok.	1	1	1 426	—	514	—	5	—	67	9	—	—	126	—
Poerwaredja, met de assistent-residentie van dien naam en de residentie Banjoemas	1	1	1 189	159	591	68	12	15	64	24	4	—	190	56
Magelang, met de residentie Kedoe . .	1	*a*) 1	719	420	217	140	8	—	26	8	—	1	124	—
Djokjakarta, met de residentie Djokjakarta.	1	1	456	35	115	9	10	—	26	9	5	7	155	—
Soerakarta, met de residentie Soerakarta	1	1	1 167	186	537	85	5	4	25	19	1	1	276	8
Madioen, met de residentie Madioen. .	1	1	975	59	391	20	14	—	61	26	2	1	149	—
Kediri, met de residentie Kediri . . .	1	1	1 781	—	784	—	3	—	37	5	—	1	162	—
Totalen voor de 19 kerkelijke afdeelingen op Java en Madoera (met de Lampongsche districten en Bali en Lombok) .	25	25	36 085	4 616	16 350	2 186	456	57	861	272	92	115	5268	119

a) Ter voorziening in de godsdienstige behoeften der mindere militairen en der minder gegoede leden van de Protestantsche gemeenten waren op ult. 1910 van gouvernementswege aangestelde Europeesche godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1889 n°. 170, juncto 1894 n°. 150) bescheiden op de garnizoensplaatsen Batavia, Tjimahi, Willem I (Semarang), Soerabaja, Malang (Pasoeroean) en Magelang (Kedoe), onder toezicht van de predikanten te Batavia, Bandoeng, Salatiga, Soerabaja, Malang en Magelang.

b) Onder toezicht van den predikant te Bandoeng is te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) een inlandsch leeraar werkzaam ter voorziening in de godsdienstige behoeften van de inlandsche Christenen op zijn standplaats.

c) Waar over 1910 nog geen opgaven zijn ontvangen, zijn de cijfers van 1909 behouden. Deze zijn met een * aangeduid.

Standplaatsen der predikanten, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1910.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1910. Civielen.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1910. Militairen.	Aantal lidmaten op ult. 1910. Civielen.	Aantal lidmaten op ult. 1910. Militairen.	Aantal in 1910 aangenomen lidmaten. Civielen.	Aantal in 1910 aangenomen lidmaten. Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Kinderen in echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Kinderen buiten echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Volwassenen.	Aantal in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1910. Civielen.	Aantal catechisanten gedurende 1910. Militairen.
Buitenbezittingen.														
Padang, met de residentie Padangsche Benedenlanden en gedeeltelijk de residentie Tapanoeli	1	1	499	234	296	94	11	13	37	18	—	2	106	6
Fort de Kock, met de residentie Padangsche Bovenlanden en gedeeltelijk de residentie Tapanoeli	1	1	462	262	190	166	1	5	23	7	—	—	67	10
Tandjoengpinang, met de residentiën Riouw en onderhoorigheden en Banka	1	1	* 297	*52	*118	*38	—	—	—	—	—	—	*21	—
Palembang, met de residentiën Palembang, Djambi en Benkoelen	1	1	239	53	72	40	—	—	4	5	—	—	18	—
Medan, met de residentie Oostkust van Sumatra	1	1	1555	27	1272	17	—	—	10	—	—	—	48	2
Koeta Radja, met het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden	1	1	* 627	*566	*270	*355	*9	*6	*41	*14	*4	*1	*113	*2
Pontianak, met de residentie Westerafdeeling van Borneo	1	1	368	68	162	32	7	1	5	—	—	—	25	1
Bandjermasin, met de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	—	* 648	*185	*268	*4	*8	—	*21	*14	—	*2	*20	—
Makasser, met een deel van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, namelijk de afdeelingen Makasser, Noorderdistricten en Takalar en het eiland Soembawa	1	*d*) 1	* 1165	*173	*520	*79	*21	*3	*29	*6	*1	*5	*169	*10
Bonthain, met een deel van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, namelijk de afdeelingen Zuiderdistricten en Oosterdistricten en de eilanden Saleier en Bonerate	1	1	372	58	186	30	—	—	24	1	—	—	34	37
Menado, met de residentie Menado	1	1	942	—	298	—	17	—	27	5	—	9	285	—
Ternate, met de residentie Ternate	1	*e*) —	356	17	139	—	7	—	13	1	—	—	48	—
Amboina, met de residentie Amboina (uitgenomen de assistent-residentie Banda)	2	1	* 1406	*137	*178	—	*29	*1	*13	*1	—	*5	*468	—
Banda, met de assistent-residentie Banda	1	1	526	—	170	—	8	—	16	3	1	2	110	—
Koepang, met de residentie Timor	1	1	139	19	54	8	—	—	5	—	1	1	26	—
Totalen voor de 15 kerkelijke afdeelingen in de buitenbezittingen (met uitzondering van de Lampongsche districten en Bali en Lombok)	16	13	9 601	1851	4 193	863	118	29	268	75	7	27	1558	68
Totalen voor Java en Madoera (zie de voorgaande blz.)	25	25	36 085	4616	16 350	2186	456	57	861	272	92	115	5268	119
In 't geheel alzoo voor de Europeesche Christengemeenten der Indische Protestantsche Kerk	41	38	45 686	6467	20 543	3049	574	86	1129	347	99	142	6826	187

d) Onder toezicht van den predikant te Makasser is te Bima op het eiland Soembawa een inlandsch leeraar werkzaam ten behoeve van de Protestantsche gemeente aldaar.

e) Te Ternate is de dienst van den predikant tijdelijk opgedragen aan een hulpprediker.

Inlandsche Christengemeenten. *f)*

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulppredikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1910.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1910. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1910. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1910 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	Aantal in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1910. Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.																
***g)* Batavia (hoofdplaats)	—	—	*148	—	—	*139	—	—	*9	—	—	*2	*10	*3	*10	—
Batavia (Depok en Toegoe)	1	1	693	—	—	504	—	—	22	—	31	1	2	15	176	—
** Salatiga (met Ambarawa en Banjoebiroe) *i)*	—	—	148	179	—	38	65	—	—	—	1	—	—	6	12	33
** Soerabaja	—	—	*400	*37	—	*225	—	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
** Probolinggo	—	—	*65	*30	*1	*30	*22	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
** Magelang en Djokjakarta *i)*	—	—	1122	1495	—	473	1050	—	51	16	141	39	10	61	369	93
** Soerakarta	—	—	16	13	—	15	9	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
Elders op Java (verspreid wonenden)	—	—	232	386	—	47	204	—	6	15	21	9	12	6	72	52
Totalen voor genoemde gemeenten en afdeelingen op Java en Madoera	1	1	2 824	2140	1	1 471	1350	9	*j)* 88	*j)* 31	*j)* 194	*j)* 51	*j)* 34	*j)* 91	*j)* 639	*j)* 178
Buitenbezittingen.																
** Koeta Radja, met Atjeh *i)*	—	—	*1 220	*1374	—	*321	*1073	—	*5	*4	*80	*59	*6	*34	*134	*14
** Menado (hoofdplaats), met Gorontalo *k)*	—	—	8 180	1	—	1271	—	—	89	—	166	120	43	56	467	—
Ajermadidi, met omliggende gemeenten *k)*	1	1	25 327	—	—	7 543	—	—	110	—	366	69	19	273	2 441	—
Tondano, „ „ „ *k)*	1	1	28 601	—	—	10 752	—	—	689	—	1024	26	12	212	2 098	—
Tomohon, „ „ „ *k)*	1	1	8 831	—	—	3 028	—	—	96	—	329	7	5	65	436	—
Sonder, „ „ „ *k)*	1	1	20 784	—	—	5 415	—	—	52	—	648	34	14	169	909	—
Langoan, „ „ „ *k)*	1	1	36 593	—	—	12 631	—	—	426	—	1441	61	14	338	2 984	—
Ratahan, „ „ „ *k)*	1	1	12 618	—	—	3 034	—	—	468	—	476	30	28	130	2 267	—
Koemelemboeai, „ „ *k)*	1	1	12 029	—	—	2 964	—	—	47	—	258	67	32	111	567	—
Amoerang, „ „ „ *k)*	1	1	13 456	—	—	3 500	—	—	167	—	410	50	4	127	956	—
Taratara, „ „ „ *k)*	1	1	9 752	—	—	1 497	—	—	40	—	299	76	5	54	1 068	—
Maoembi, „ „ „ *k)*	1	1	13 268	—	—	1 794	—	—	56	—	272	296	122	126	565	—
Banda, met de Banda-eilanden	—	—	842	17	—	430	10	—	21	2	20	14	2	5	61	4
Amboina (hoofdplaats), met naasten omtrek *l)*	—	*m)* 1	4 877	—	—	—	—	—	*51	—	*70	*10	*1	*49	*184	*1
Hativebesar (op Amboina), met het noordwestelijk deel van het eiland Amboina en met het eiland Boeroe. *l)*	1	1	*4 641	—	—	*2 339	—	—	*170	—	*150	*24	*17	*42	*874	—
Wai (op Amboina), met het noordoostelijk deel van het eiland Amboina *l)*	1	1	*4 373	—	—	*2 081	—	—	*29	—	*155	*27	—	*40	*337	—

f) Hieronder zijn alleen begrepen de *gevestigde* Christengemeenten, aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk, dus uitgezonderd de zendingsgemeenten. Op Java, behalve te Depok en Toegoe (residentie Batavia), behooren tot de Protestantsche inlanders der eerstbedoelde gemeenten grootendeels Amboineezen en Menadoneezen, die als militairen of als bureelbeambten in gouvernements dienst zijn.

g) Bij de met ** aangeduide inlandsche Christengemeenten of afdeelingen daarvan, is organiek geen hulpprediker geplaatst; het dienstwerk wordt er uitgeoefend door de predikanten of den predikant van het betrokken ressort.

h) Zijn in de registers der lidmaten, gedoopten, enz. medegerekend onder de cijfers betreffende de Europeesche gemeenten ter plaatse.

i) Zoowel te Salatiga en te Magelang als te Koeta Radja (Atjeh) is een inlandsch leeraar geplaatst.

j) Onvolledig cijfer, zie noot *h*.

k) In de gevestigde Christengemeenten (Protestantsche) in de Minahasa, ten getale van 236, waren bij het einde van 1910 bovendien verbonden 130 inlandsche leeraars en voorts een aantal inlandsche schoolmeesters, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn. Bij den hulpprediker te Tomohon, belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de Minahasa, bekwaamden zich op ult. 1910 22 jongelieden.

l) Bij de gevestigde inlandsche Christengemeenten op de Ambonsche eilanden, ten getale van 194, waren bij het einde van 1910 bovendien in dienst 119 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's. Deze zijn godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen, als hoedanig soms schoolmeesters, soms ook andere gemeenteleden aangesteld worden.

m) Deze hulpprediker bleef uitsluitend belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Amboina. Op ult. 1910 bekwaamden zich onder zijne leiding 44 jongelieden voor die bestemming.

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulppredikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1910.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1910. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1910. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1910 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	Aantal in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1910. Civielen.	Militairen.
Batoe Gantong (op Amboina), met het zuidelijk deel van het eiland Amboina (uitgezonderd de hoofdplaats Amboina) . . . . l)	1	1	*11 346	—	—	*5 018	—	—	*66	—	*356	*57	—	*74	*919	—
Haroekoe, met het eiland Haroekoe . l)	1	—	*6 957	—	—	*3 172	—	—	*30	—	*140	*14	—	*79	*482	—
Saparoea, „ „ „ Saparoea . l)	1	1	*18 175	—	—	*8 304	—	—	*794	—	*495	*43	*2	*156	*1 466	—
Ameth (op Noesalaoet), met het eiland Noesalaoet . . . . l)	1	—	*5 072	—	—	*2 752	—	—	—	—	*106	*22	—	*54	*366	—
Amahai (op Ceram), met Oost-Ceram . l)	1	1	*6 377	*27	—	*2 798	*18	—	*173	—	*131	*101	*116	*44	*781	—
Piroe (op Ceram), met West-Ceram en de eilanden Boano en Manipa. . . l)	1	1	*4 164	*32	—	*1 683	—	—	*162	—	*93	*31	*14	*60	*1063	—
Elat n) (op Kei), met Wamar en de overige eilanden van de Aroe-groep l)	1	1	*1 423	*4	—	*357	—	—	*14	—	*29	*27	*9	*10	*241	—
Damar-, Babar- en Tanimbar-groepen, zoomede de eilanden Laikor, Teoen, Nila en Seroea	p)	—	*3 664	—	—	*657	—	—	*65	—	*86	*145	—	*91	*786	—
Ternate (hoofdplaats)	—	—	*288	*30	—	*69	—	—	*4	—	*8	*1	*2	*1	*55	—
Batjan (drie gemeenten)	1	1	1 093	—	—	297	—	—	30	—	27	7	17	1	167	—
Koepang en vijftien andere gemeenten op Timor . . . . q)	—	—	3 081	40	—	385	12	—	48	—	34	93	87	8	722	—
Babaoe en zestien andere gemeenten op Timor . . . . q)	1	1	3 317	—	—	212	—	—	15	—	35	84	224	50	767	—
Baä (op Roti) en zes andere gemeenten op Roti . . . . q)	1	1	7 182	—	—	601	—	—	59	—	221	160	206	54	1157	—
Lole (op Roti) met elf andere gemeenten op Roti en de gemeenten op de eilanden Sawoe en Randjoea . . . q)	1	—	7 028	—	—	398	—	—	103	—	439	80	521	129	847	—
Wonreli (op Kisar), met de eilanden Kisar, Roma en Wetar . . . . . q)	1	o)	4 551	—	—	768	—	—	67	—	119	75	215	87	1 041	—
Serwaroe (op Leti), met de eilanden Leti, Moa en Loeang . . . . . . q)	1	o)	5 638	—	—	580	—	—	66	—	44	115	213	29	1 623	—
Totalen voor de buitenbezittingen . . .	25	20	294748	1 525	—	86 651	1 113	—	4 212	7	8 527	2 025	1 950	2 758	28 831	19
„ „ Java en Madoera (zie hiervóór)	1	1	2 824	2 140	1	1 471	1 350	—	88	31	194	51	34	91	659	178
In 't geheel alzoo (voor zoover opgegeven) voor de inlandsche Christengemeenten aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk	r) 26	21	297572	3 665	1	88 122	2 463	—	4 300	38	8 721	2 076	1 984	2 849	29 470	197

n) Bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1910 n°. 8 is de standplaats van den hulpprediker te Doerdjela verplaatst naar Elat.

o) De dienst in de vacante ressorten Wonreli (Kisar) en Serwaroe (Leti) wordt nog steeds door een inlandsch leeraar waargenomen.

p) De gemeenten op deze drie eilandengroepen zijn nog niet ingedeeld bij eenig hulppredikersressort, maar voorloopig toevertrouwd aan een inlandsch leeraar en aan eenige daarheen gezonden Amboineesche godsdienstvoorgangers. Bedoelde gemeenten worden jaarlijks door een der predikanten van Amboina bezocht. Het vorenstaande geldt ook voor de gemeenten op de eilanden Laikor, Teoen, Nila en Seroea.

q) In de gevestigde inlandsche Christengemeenten in de residentie Timor en onderhoorigheden, ten getale van 79, waren bij het einde van 1910 bovendien in dienst 31 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn. Bij den hulpprediker te Roti, belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Timor, bekwaamden zich op ult. 1910 voor die bestemming 28 jongelieden.

r) Organiek zijn 27 hulppredikers toegestaan, doch voor één is het ressort niet aangewezen. Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars bij de inlandsche Christengemeenten als in deze tabel bedoeld, waren op ult. 1910 in het geheel 294 in dienst. In opleiding voor het inlandsch leeraarsambt waren op ult. 1910 94 jongelieden (4 meer dan op ult. 1909).

2°. Zendingsgemeenten.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	gedoopten. Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.	aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
Bantam.															
Lebak b)	a) N.Z.V.	1	13	15	20	48	12	14	26	1	5	—	6	1	4
Batavia.															
Meester-Cornelis. . .	N.Z.V.	5	82	97	232	411	82	97	179	2	16	—	18	1	3
Buitenzorg.	id.	3	81	97	87	265	60	97	157	5	13	—	18	5	1
Depok	id.	2	61	73	189	323	61	73	134	1	15	—	16	7	3
Batavia	M.E.Ch.	1	50	81	78	209	49	80	129	14	7	—	21	23	3
Buitenzorg	id.	5	40	37	27	104	40	37	77	27	—	—	27	35	5
		16	314	385	613	1312	292	384	676	49	51	—	100	71	15
Preanger-Regentschappen.															
Bandoeng	N.Z.V.	1	48	49	54	151	45	47	92	4	2	—	6	2	4
Pangharepan	id.	2	96	112	246	454	96	122	218	4	23	—	27	2	3
Garoet	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Tjibolang c)	id.	1	4	4	14	22	5	5	10	—	1	—	1	—	—
Rawah Selang . . .	A. Z.	1	33	33	52	118	64	54	118	1	5	—	6	3	3
Tjiandjoer	N.Z.V.	2	35	35	65	135	35	35	70	—	4	—	4	—	—
		7	216	233	431	880	245	263	508	9	35	—	44	7	10
Pekalongan.															
Pemalang	N.Z.V.	5	37	33	56	126	23	21	44	1	—	—	1	7	—
Moga.	id.	2	37	40	49	126	30	37	67	11	7	—	18	10	3
		7	74	73	105	252	53	58	111	12	7	—	19	17	3
Semarang.															
Semarang	S. Z.	1	36	71	42	149	26	50	76	2	—	—	2	2	2
Kalitjeret	id.	3	57	91	78	226	—	—	—	6	13	—	19	1	4
Salatiga	id.	3	57	75	76	208	47	72	119	1	9	—	10	—	1
Salatiga	id.	1	18	13	27	58	16	13	29	2	1	—	3	2	—
Ambarawa.	id.	4	44	36	44	124	44	36	80	—	—	—	—	—	—
Wanaredja.	id.	3	41	43	69	153	41	43	84	—	3	—	3	—	2
Poerwadadi	id.	2	33	26	32	91	25	19	44	—	—	—	—	—	1
Kendal	id.	4	13	13	2	28	11	11	22	—	—	—	—	—	1

a) De letters in deze kolom duiden de genootschappen of vereenigingen aan, in dienst waarvan de betrokken zendelingen staan.

A. Z. = Hersteld Apostolische Zendingsgemeente in de eenheid der apostelen, te Enkhuizen;
D. Z. = Doopsgezinde vereeniging tot bevordering der evangelieverbreiding in de Nederlandsche overzeesche bezittingen, te Amsterdam;
G. Z. = Zending der Gereformeerde kerken in Nederland onder heidenen en Mohammedanen;
H. L. = Heilsleger;
J. C. = Java-Comité, te Amsterdam;
L. Z. = Nederlandsch Luthersch genootschap voor in- en uitwendige zending, te Amsterdam;
M. E. Ch. = Missionary Society of the Methodist Episcopal Church;
N. Z. G. = Nederlandsch Zendelinggenootschap, te Rotterdam;
N. Z. V. = Nederlandsche Zendingsvereeniging, te Rotterdam;
R. Z. = Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen;
S. A. C. = Seventh-day Adventist Church;
S. T. Z. = Sangi- en Talaud-zending;
S. Z. = Salatiga-zending;
U. Z. = Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.

b) Hier werkt de zendeling van Weltevreden.

c) Hier werkt de zendeling van Tjideres (Cheribon).

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Margaredja	D. Z.	2	260	308	600	1168	94	129	223	d) 16	—	—	d) 16	16	9
Kajoeapoe	id.	1	30	33	44	107	19	27	46	—	—	—	—	—	1
Kedoengpendjalin . .	id.	5	128	166	314	608	104	128	232	d) 9	d) 20	—	d) 29	—	13
		29	717	875	1328	2920	427	528	955	36	46	—	82	21	34
Rembang.															
Blora	S. Z.	4	74	72	111	257	68	64	132	5	5	—	10	—	3
Bodjonegoro	id.	3	30	25	11	66	30	23	53	10	—	—	10	—	1
Rembang	H. L.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
		7	104	97	122	323	98	87	185	15	5	—	20	—	4
Soerabaja.															
Soerabaja	G. Z.	1	10	6	4	20	9	5	14	—	—	—	—	—	—
Modjowarno f) . . .	N. Z. G.	6	1049	1160	1897	4106	1049	1160	2209	12	113	—	125	53	29
Segaran	id.	7	213	248	379	840	213	248	461	8	36	—	44	12	5
		14	1272	1414	2280	4966	1271	1413	2684	20	149	—	169	65	34
Pasoeroean.															
Swaroe	J. C.	6	856	874	2070	3800	856	874	1730	134	276	—	410	74	88
Loemadjang	id.	1	89	98	225	412	89	98	187	47	65	—	112	47	2
		7	945	972	2295	4212	945	972	1917	181	341	—	522	121	90
Besoeki.															
Bondowoso	id.	5	149	150	341	640	149	150	299	12	21	—	33	13	8
Soemberpakem . . .	id.	2	33	37	56	126	33	37	70	15	14	—	29	—	1
		7	182	187	397	766	182	187	369	27	35	—	62	13	9
Djokjakarta.															
Djokjakarta	G. Z.	4	98	108	146	352	98	108	206	21	47	—	68	e) 24	9
Pengasih	id.	2	15	11	47	73	15	11	26	1	2	—	3	e) 1	—
		6	113	119	193	425	113	119	232	22	49	—	71	25	9
Banjoemas.															
Poerbalingga	id.	5	60	45	102	207	60	45	105	—	9	—	9	e) 2	1
Kedoe.															
Wonosobo	id.	1	8	5	10	23	8	4	12	—	2	—	2	—	—
Keboemen	id.	7	83	55	117	255	83	55	138	10	17	—	27	1	2
Poerworedjo	id.	4	45	50	81	176	36	43	79	9	17	—	26	15	4
		12	136	110	208	454	127	102	229	19	36	—	55	16	6

d) Dit cijfer geeft het aantal bijgekomen catechisanten aan.

e) Dit aantal stelt het aantal lidmaten voor, die voor het eerst tot het H. Avondmaal zijn toegelaten.

f) Aan den zendingspost te Modjowarno zijn verbonden de zendeling-artsen dr. A. J. Duymaer van Twist en dr. E. A. Zegers Verhoeven, alsmede de zendeling-onderwijzer J. Kats.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
											Kinderen				
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	Totaal.		
Kediri.															
Kediri	N. Z. G.	10	469	494	998	1 961	469	494	963	24	88	—	112	32	19
Pareredja	id.	6	416	449	913	1 778	416	449	865	5	98	—	103	—	14
		16	885	943	1911	3 739	885	943	1828	29	186	—	215	32	33
Sumatra's Westkust.															
Padang	S. A. C.	1	1	4	—	5	1	4	5	2	—	—	2	—	—
Padang	R. Z.	1	47	7	4	58	47	7	54	6	1	1	8	6	—
Telo (Batoe-eilanden)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Sigata (id.)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Sikakap (Mentawei-eilanden)	id.	3	5	4	10	19	5	4	9	—	—	—	—	—	—
Pekanten	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
		5	53	15	14	82	53	15	68	8	1	1	10	6	—
Tapanoeli.															
Sibolga	R. Z.	14	291	375	1349	2 015	381	458	839	48	145	—	193	14	10
Simanosor	id.	8	150	120	141	411	150	120	270	—	10	—	10	—	2
Sipoholon	id.	12	1148	1229	3226	5 603	829	967	1796	4	206	—	210	—	49
Pea Radja	id.	15	2743	3032	6116	11 891	2590	2890	5480	27	642	—	669	142	112
Hoeta Barat	id.	6	1022	1102	2133	4 257	1016	1050	2066	—	176	—	176	62	38
Pansoer na Pitoe Simorangkir	id.	8	1299	1471	3004	5 774	1299	1471	2770	2	251	—	253	38	62
Pahoe na Hornop Onan Hasang	id.	8	693	830	2480	4 003	740	956	1696	20	186	—	206	52	44
Nainggolan Samosir	id.	7	65	64	133	262	65	64	129	—	18	—	18	—	4
Pangaloan	id.	10	1267	1492	3194	5 953	1267	1492	2759	41	303	—	344	121	22
Loemban Pinasa	id.	8	135	128	305	568	135	128	263	80	154	—	234	19	3
Bonan Dolok	id.	9	77	122	360	559	77	121	198	1	39	—	40	22	—
Panganiboean	id.	28	958	1096	2355	4 409	958	1096	2054	—	—	—	—	476	66
Dolok Sanggoel	id.	10	232	272	716	1 220	618	602	1220	136	206	—	342	12	—
Moeara (Toba-Hoogvlakte)	id.	2	44	46	134	224	44	46	90	12	42	—	54	12	1
Parmonangan	id.	8	243	413	745	1 401	243	413	656	91	154	—	245	28	6
Marboen	id.	4	22	25	56	103	59	44	103	18	17	—	35	—	1
Lintong ni Hoeta	id.	16	811	852	2572	4 235	811	852	1663	322	745	—	1067	403	42
Si Pahoetar	id.	17	1347	1570	3255	6 172	1347	1570	2917	117	450	—	567	291	89
Paranginan	id.	9	330	337	1072	1 739	330	337	667	115	258	—	373	3	6
Boetar	id.	21	1741	1789	3927	7 457	1741	1789	3530	378	648	—	1026	160	76
Tampahan (Toba-Hoogvlakte)	id.	3	111	125	253	489	102	116	218	25	37	—	62	39	3
Sidi Kalang	id.	8	36	28	61	125	—	—	—	18	18	—	36	—	2
Magang Palipa	id.	3	51	46	79	176	—	—	—	97	79	—	176	—	2
Sibolga	id.	2	16	20	51	87	19	20	39	30	41	—	71	—	1

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Toeka	R. Z.	5	15	5	23	43	15	5	20	—	—	—	—	—	—
Moeara	id.	7	185	189	368	742	95	101	196	25	74	—	99	—	6
Tampahan	id.	4	312	319	664	1 295	302	307	609	97	123	—	220	115	9
Balige	id.	13	1 775	1 855	3 933	7 563	1 775	1 855	3 630	214	401	—	615	100	59
Lagoeboti	id.	13	1 371	1 260	2 536	5 167	1 282	1 197	2 479	231	366	—	597	126	70
Sitorang	id.	6	211	188	387	786	211	188	399	163	189	—	352	—	9
Sigoempar	id.	14	929	956	1 887	3 772	929	956	1 885	210	347	—	557	59	31
Partambilan	id.	9	383	403	701	1 487	141	122	263	177	174	—	351	44	11
Naroemanda	id.	6	430	417	1 066	1 913	528	440	968	69	123	—	192	30	21
Loemban Loboe . . .	id.	14	132	95	156	383	95	73	168	36	18	—	54	4	5
Djandji Matogoe . .	id.	5	254	271	465	990	228	243	471	246	213	—	459	307	8
Pangomboesan . . .	id.	4	128	148	253	529	128	148	276	62	80	—	142	8	2
Loemban na Bolan .	id.	4	112	101	188	401	112	101	213	83	122	—	205	21	3
Hoeta Inbaroe . . .	id.	5	96	101	184	381	88	101	189	6	18	—	24	2	6
Si Matorkis	id.	2	9	10	27	46	9	10	19	—	3	—	3	—	—
Pargaroetan	id.	3	22	18	57	97	22	18	40	—	9	—	9	1	—
Boenga Bondar . . .	id.	16	741	799	1 143	2 683	542	622	1 164	7	132	—	139	10	23
Sipirok	id.	13	251	302	713	1 266	256	304	560	2	48	—	50	42	18
Sipirok	id.	3	13	9	38	60	13	9	22	—	1	—	1	—	—
Sipirok	id.	7	239	248	495	982	239	248	487	8	33	—	41	2	9
Sipiongot	id.	12	145	174	443	762	145	174	319	3	22	—	25	—	5
Si Looeng	id.	8	64	80	126	270	64	80	144	—	9	—	9	4	2
Pakantan	D. Z.	3	100	88	193	381	83	69	152	1	—	—	1	1	1
Hoemene	R. Z.	8	474	566	923	1 963	474	566	1 040	9	69	—	78	56	18
Lolowoea	id.	6	255	296	463	1 014	255	296	551	21	73	—	94	29	17
Sagoeadoe	id.	7	299	334	485	1 118	299	334	633	25	60	—	85	—	15
Ombalata	id.	6	494	598	849	1 941	494	598	1 092	26	83	—	109	29	15
Siromboe	id.	5	269	306	435	1 010	269	306	575	15	41	—	56	17	10
Lolowaoe	id.	2	80	104	150	334	80	104	184	36	48	—	84	7	—
Toegala Ojo	id.	3	58	59	69	186	58	59	117	—	8	—	8	—	—
Hinako	id.	3	58	80	123	261	58	80	138	—	2	—	2	—	9
Goenoengsitoli . . .	id.	9	520	729	1 166	2 415	520	729	1 249	25	116	—	141	74	25
Lolomojo	id.	4	96	87	144	327	96	87	183	—	18	—	18	—	4
Baoeso	id.	6	49	60	134	243	49	60	109	50	50	—	100	10	—
Sikoroasi	id.	6	25	23	37	85	25	23	48	32	32	—	64	6	—
Bowalia	id.	3	69	82	135	286	69	82	151	24	28	—	52	6	2
		480	25 495	27 944	58 876	112 315	24 869	27 297	52 166	3 485	7 958	—	11 443	3004	1054
Oostkust van Sumatra.															
Medan	M.E.Ch.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kabandjahe	N. Z. G.	13	88	99	144	331	88	99	187	138	94	—	232	138	2

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Sibolangit	N. Z. G.	12	64	68	147	279	—	—	—	15	24	—	39	3	—
Koeta Djoeroeng . .	id.	6	29	29	36	94	29	29	58	2	—	—	2	—	1
Si Piah	R. Z.	7	27	20	60	107	27	20	47	—	5	—	5	—	—
Pematang Raja . . .	id.	11	20	16	31	67	12	11	23	2	6	—	8	—	—
Poerba Seriboe . . .	id.	10	42	26	31	99	40	26	66	20	13	—	33	18	10
Pematang Siantar . .	id.	15	136	103	192	431	134	103	237	1	18	—	19	1	4
		74	406	361	641	1408	330	288	618	178	160	—	338	160	17
Benkoelen.															
Enggano	N. Z. G.	1	34	30	13	77	34	30	64	15	5	—	20	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.															
Bandjermasin . . .	R. Z.	7	123	105	179	407	123	103	226	9	12	—	21	12	1
Koealakapoeas (Beneden-Kapoeas) . . .	id.	1	176	156	303	635	176	156	332	20	24	—	44	7	5
Mandoemai (Beneden-Kahajan)	id.	5	136	151	247	534	131	147	278	13	29	—	42	5	5
Pangkoh (id.). . . .	id.	5	63	68	225	356	63	68	131	1	9	—	10	9	3
Pahandoet (id.) . . .	id.	1	40	25	35	100	62	38	100	14	6	—	20	4	—
Tamianglajang (Doesoenlanden) . . .	id.	7	89	79	135	303	89	79	168	5	48	—	53	1	5
Beto (id.)	id.	4	108	66	62	236	59	63	122	5	5	—	10	2	2
Koealakoeroen (id.). .	id.	3	39	22	64	125	45	22	67	3	11	—	14	—	—
Tewah (id.)	id.	6	87	59	88	234	87	59	146	—	3	—	3	—	—
Kasoengan	id.	3	23	22	36	81	23	22	45	1	3	—	4	6	2
		42	884	753	1374	3011	858	757	1615	71	150	—	221	46	23
Westerafdeeling van Borneo.															
Singkawang	M.E.Ch.	1	155	19	58	232	6	1	7	48	1	—	49	7	—
Menado.															
Afd. Bolaang Mongondou.															
Passi	N. Z. G.	10	346	317	485	1148	—	—	—	164	134	—	298	—	6
Afd. Midden-Celebes.															
Koekoe	id.	3	56	35	—	91	54	34	88	78	3	—	81	78	1
Kasigoentjoe	id.	5	123	104	109	336	101	98	199	73	42	—	115	—	2
Watoetaoe. . . .	id.	2	6	—	—	6	4	—	4	—	—	—	—	—	—

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910.							Aantal van de in 1910					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
											Kinderen				
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	in echt-geboren.	buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Afd. Sangi- en Talaud-eilanden.															
Tagoelandang op het eiland van dien naam (Sangi-eilanden) . .	S. T. Z.	12	1 292	1 436	1 324	4 052	346	633	979	15	113	—	128	6	25
Manganitoe (id.) . . .	id.	20	3 030	2 377	5 264	10 671	582	1 334	1 916	55	111	13	179	297	73
Talengen (id.) . . .	id.	27	3 367	2 209	5 039	10 615	668	1 215	1 883	88	146	620	854	212	88
Tamako (id.)	id.	15	1 981	1 949	3 904	7 834	770	1 252	2 022	67	151	5	223	430	43
Oeloe op Siaoe (id.) .	id.	16	2 467	3 112	1 713	7 292	692	1 300	1 992	88	214	12	314	122	68
Kiama (id.)	id.	21	1 057	1 335	1 633	4 025	218	1 744	1 962	132	308	26	466	203	194
Kaloewatoe (id.) . .	id.	6	680	527	706	1 913	264	365	629	8	37	5	50	31	6
Rainis (Talaud-eilanden)	id.	35	710	989	932	2 631	650	955	1 605	428	179	117	724	501	95
Koemelemboeai (id.) .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Salababoe (id.) . . .	id.	20	3 421	5 487	—	8 908	920	1 508	2 428	47	350	—	397	31	256
Ondong (id.)	id.	18	2 197	3 096	1 506	6 799	595	1 413	2 008	109	120	16	245	138	68
		210	20 733	22 973	22 615	66 321	5864	11 851	17 715	1352	1908	814	4074	2049	925
Amboina.															
Tifoe (eiland Boeroe) .	U. Z.	14	620	557	1 167	2 344	197	178	375	34	196	—	230	34	64

In aansluiting aan de in K. V. 1910 verstrekte soortgelijke opgaaf, over het tijdvak 1 Juli 1909 t/m ult. Juni 1910, volgt hier een overzicht der in het tijdvak 1 Juli 1910 t/m ult. Juni 1911 genomen regeeringsbeschikkingen, betreffende de toelating (of intrekking der toelating) tot uitoefening van hun dienstwerk, zoowel van zendelingen als van hulpzendelingen.

ZENDELINGEN.

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, verleend is.	Gouvernements-besluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernements-besluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Nederlandsch Zendelinggenootschap, te Rotterdam.			
P. Cornet.	Pareredja.	Res. Kediri.	22 Juli 1910 n°. 33.	22 Juli 1910 n°. 33.	
S. Luinenburg.	Segaran.	Res. Soerabaja.	8 Aug. 1910 n°. 49.	24 Febr. 1901 n°. 21.	De toelating is verleend met intrekking van de bij Gouv. Bt. 24 Febr. 1901 n°. 21 verleende toelating voor de res. Kediri.
H. J. Wesseldijk.	Koekoe.	Afd. Midden-Celebes (res. Menado) en in die gedeelten van de afdn. Loewoe en Tomori (gouv. Celebes en onderhoorigheden) waar Bareë sprekende Toradja's wonen.	13 Maart 1911 n°. 17.	13 Maart 1911 n°. 17.	
		Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen.			
F. G. Börger.	Sikakap.	Mentawei-eilanden (afd. Padang en Ommelanden, gouv. Sumatra's Westkust).	23 Juli 1910 n°. 24.	23 Juli 1910 n°. 24.	
H. Lampmann.	Mandoemai.	Res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, met uitzondering van de afd. Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	1 Aug. 1910 n°. 17.	1 Aug. 1910 n°. 17.	
E. Schlipköther.	Lolowoea.	Afd. Nias der res. Tapanoeli.	5 Aug. 1910 n°. 13.	5 Aug. 1910 n°. 13.	
O. Kappner.	Sipoholon.	Afd. Bataklanden der res. Tapanoeli.	22 Sept. 1910 n°. 35.	22 Sept. 1910 n°. 35.	
		Missionary Society of the Methodist Episcopal Church.			
J. R. Denijes.	Weltevreden.	Resn. Benkoelen, Palembang en Lampongsche districten, met uitzondering van de marga's Oeloe Loerah Hilir, Oeloe Loeiah Oeloe, Soembai Besar Raboesamat en Soembai Besar Samatpoera (afd. Manna, res. Benkoelen).	30 Dec. 1910 n°. 51.	20 Sept. 1905 n°. 35.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 20 Sept. 1905 n°. 35, waarbij toelating was verleend voor de res. Batavia.
Ch. M. Worthington M. A.	Id.	Res. Batavia.	12 Jan. 1911 n°. 10.	6 Juni 1907 n°. 43.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 21 Juli 1908 n°. 17, waarbij toelating was verleend voor de afdn. Pontianak en Ommelanden, Sambas en Sintang der res. Westerafdeeling van Borneo.

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, verleend is.	Gouvernements-besluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernements-besluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.			
J. C. Munk.	Tobelo.	Eiland Halmahera (res. Ternate en onderhoorigheden).	14 Dec. 1910 n°. 36.	14 Dec. 1910 n°. 36.	
		Zending der Gereformeerde Kerk in Nederland onder Heidenen en Mohammedanen.			
C. Zwaan.	Djokjakarta.	Res. Soerakarta.	9 Nov. 1910 n°. 41.	11 Juli 1901 n°. 24.	De toelating is verleend met uitbreiding van de bij Gouv. Bt. 11 Juli 1901 n°. 24 verleende toelating voor de res. Djokjakarta.
		Seventh Day Adventist Church.			
R. W. Munson.	Batavia.	Hoofdplaats Batavia.	3 Febr. 1911 n°. 28.	3 Febr. 1911 n°. 28.	
E. K. G. Hungerford.	Soerabaja.	Hoofdplaats Soerabaja.	12 Juni 1911 n°. 68.	12 Juni 1911 n°. 68.	
		Comité voor de Salatiga-zending, te Utrecht.			
F. Schneider.	Semarang.	Resn. Semarang, Rembang en Pekalongan.	19 Juni 1911 n°. 53.	19 Juni 1911 n°. 53.	

HULPZENDELINGEN.

Verleende toelatingen.

Namen der hulpzendelingen, benevens datum en nummer der gouv. besluiten, waarbij hun de toelating is verleend.	Ressort voor hetwelk de toelating is verleend.
I. L. Lawalata (2 Sept. 1910 n°. 53)	Afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
J. J. Picauly (id.)	Id.
P. Wattimury (id.)	Id.
J. Apituley (id.)	Id.
J. Hitipeun (id.)	Id.
M. Lewerissa (id.)	Id.
E. Apituley (id.)	Id.
C. Ruhukail (id.)	Id.
P. F. Pattiasina (id.)	Id.
Kertawidjaja (6 Sept. 1910 n°. 31)	Distr. Banjoemoedal (afd. Pemalang, res. Pekalongan).
Roebin (22 Sept. 1910 n°. 36)	Res. Pekalongan.
M. S. Sihasalle (22 Jan. 1911 n°. 35)	Eiland Boeroe (res. Amboina).
M. Haurissa (24 Febr. 1911 n°. 34)	Eiland Halmahera (res. Ternate en onderhoorigheden).

B. ROOMSCH-KATHOLIEKE EEREDIENST.

1°. Statiën voor Europeanen.

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1910. Europeanen en met hen gelijkgestelden. Civielen.	Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1910. Kinderen in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1910 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1910. Van landswege bezoldigd. Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande. Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
1	Batavia.	Omvattende de residentie Batavia (met uitzondering van de afd. Buitenzorg), alsmede de residentie Bantam. Na verkregen machtiging wordt voorts de residentie Lampongsche districten tweemaal 's jaars bezocht	3 916	1083	55	51	5 105	268	137	30	435	173	63	1	—	a) 4	1	1	—	7
2	Buitenzorg.	Omvattende de afd. Buitenzorg (res. Batavia) en de afd. Soekaboemi (res. Preanger-Regentschappen).	656	122	21	3	802	43	16	2	61	75	11	—	1	1	—	—	—	2
3	Bandoeng.	Omvattende de residentie Preanger-Regentschappen (met uitzondering van de afd. Soekaboemi) en de afdeeling Galoeh der res. Cheribon. . .	1 506	675	35	2	2 218	57	40	1	98	43	12	—	—	—	—	b) 3	—	3
4	Cheribon.	Omvattende de residentiën Cheribon (met uitzondering van de afd. Galoeh) en Pekalongan.	867	—	1	—	868	22	15	2	39	8	10	—	—	—	—	c) 1	—	1
5	Semarang.	Omvattende de residentiën Semarang (met uitzondering van de afd. Ambarawa) en Rembang, alsmede het gezondheidsetablissement Plantoengan.	3 714	106	105	22	3 947	115	89	23	227	117	38	—	1	—	—	4	—	5
6	Ambarawa.	Omvattende de afdeeling Ambarawa (res. Semarang), benevens de res. Soerakarta	1 901	504	7	2	2 414	30	37	—	67	—	7	—	1	—	—	—	—	1
7	Madioen.	Omvattende de residentiën Madioen en Kediri.	1 735	57	2	—	1 794	56	22	3	81	21	9	—	—	—	—	c) 1	—	1
8	Malang.	Omvattende de residentie Pasoeroean (met uitzondering van de voormalige res. Probolinggo).	1 199	244	—	—	1 443	41	19	4	64	38	8	—	1	1	—	—	—	2
9	Djokjakarta.	Omvattende de residentie Djokjakarta, de voormalige res. Bagelen (met uitzondering van de voormalige afd. Ledok, res. Kedoe), zoomede de afd. Tjilatjap (res. Banjoemas)	1 631	320	21	9	1 981	63	71	—	134	39	12	—	1	—	—	1	—	2

a) Een dezer geestelijken draagt den titel van wd. pastoor.
b) Een dezer geestelijken draagt den titel van pastoor.
c) Deze geestelijke draagt den titel van pastoor.

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1910. Europeanen en met hen gelijkgestelden. Civielen.	Europeanen en met hen gelijkgestelden. Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1910. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1910 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1910. Van landswege bezoldigd. Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Geestelijken van den 2den rang. Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande. Hulppriesters.	Buiten bezwaar van den lande. Missionarissen.	TOTAAL.
10	Magelang.	Omvattende de residentie Kedoe (met uitzondering van de voormalige res. Bagelen, behalve de voormalige afd. Ledok), benevens de afdeelingen Bandjarnegara, Poerbalingga en Poerwakerta (res. Banjoemas) en de hoofdplaats Banjoemas.	1 024	416	123	3	1 566	74	58	28	160	71	26	—	1	1	1	—	—	3
11	Soerabaja.	Omvattende de residentiën Soerabaja, Besoeki en Madoera, alsmede de voormalige residentie Probolinggo	4 446	235	27	10	4 718	166	85	38	289	172	33	—	1	*d)* 2	2	—	—	5
12	Koeta Radja (tijdelijk).	Omvattende het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden. (Na verkregen machtiging worden voorts de noordelijke havens van Sumatra's Westkust tweemaal 's jaars bezocht) . . .	353	492	—	280	1 125	30	10	4	44	7	2	—	1	—	—	—	—	1
13	Medan (vacant).	Omvattende de residentie Oostkust van Sumatra.	314	39	—	260	613	22	8	1	31	21	1	—	1	—	—	—	—	1
14	Padang.	Omvattende het gouvernement Sumatra's Westkust en de residentiën Benkoelen en Tapanoeli.	1 125	387	33	13	1 558	38	34	6	78	32	10	—	—	1	1	*c)* 1	—	3
15	Soengaiselan (vacant).	Omvattende de residentiën Banka en onderhoorigheden, Palembang en Riouw en onderhoorigheden, alsmede de assistent-residentie Billiton	240	46	—	152	438	13	11	19	43	20	3	—	—	—	—	—	—	—
16	Makasser.	Omvattende het gouvernement Celebes en onderhoorigheden	109	197	19	1	326	6	8	2	16	1	1	—	1	—	—	—	—	1
		Totalen voor de vermelde 16 statiën .	24 736	4 923	449	808	30 916	1 044	660	163	1 867	838	246	1	10	10	5	12	—	38

d) Zijn tijdelijk bezoldigde geestelijken van den 2den rang.

2°. Statiën voor inlandsche Christenen.

(waaronder begrepen zoowel de gevestigde gemeenten als de zendingsposten).

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Aantal Roomsch-katholieke inlandsche Christenen op ult. 1910.			Aantal der in 1910 gedoopten.				Aantal van hen die in 1910 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1910						
						Kinderen						van landswege bezoldigd				buiten bezwaar van den lande.		
			Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.			Geestelijke van den 1sten rang.	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Geestelijken van den 2den rang. Onder-pastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Hulp-priesters.	Missio-narissen.	TOTAAL.
		Gevestigde gemeenten.																
1	Menado.	Omvattende de residentie Menado	9 358	—	9 358	355	—	286	641	282	60	—	—	—	*e)* 2	*f)* 3	—	5
2	Larantoeka (Flores).	Omvattende de noordoost- en de oostkust van Flores, de eilanden Adoenara, Lomblen, Alor, Solor en de andere tot die groep behoorende eilanden, zoomede de hoofdplaats Koepang (res. Timor en onderhoorigheden)	9 358	—	9 358	540	32	110	682	274	57	—	1	—	1	3	—	5
3	Maoemere.	Omvattende Midden-Flores en de noord- en zuidzijde van dat eiland	9 559	—	9 559	430	11	102	543	302	79	—	—	3	*b)* 2	—	—	5
		Zendingsposten.																
4	Moentilan.	Omvattende de voormalige afdeeling Moentilan (Kedoe) en de aangrenzende afdeelingen van dat gewest, alsmede de afdeeling Koelon Progo (res. Djokjakarta)	674	4	678	21	—	56	77	54	15	—	—	—	—	—	3	3
5	Mendoet.	Omvattende het onderdistrict Mendoet (res. Kedoe) en aangrenzende plaatsen	248	1	249	—	—	11	11	11	1	—	—	—	—	—	1	1
6	Tandjoeng-saketi.	Omvattende de afdeelingen Manna en Pasemah Oeloe Manna (res. Benkoelen).	655	7	662	35	1	5	41	11	9	—	—	—	1	—	—	1
7	Lahoeroes.	Omvattende de landschappen der onderafdeeling Beloe (res. Timor en onderhoorigheden) . . .	2 398	—	2 398	61	5	54	120	39	26	—	—	—	1	—	1	2
8	Singaradja (vacant).	Hoofdplaats Singaradja der res. Bali en Lombok . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totaal Roomsch-katholieke inlanders en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 2°. . .	32 250	12	32 262	1442	49	624	2115	973	247	—	1	3	7	6	5	22
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 1°.	449	808	1 257	} 1044	660	163	1867	838	246	1	10	10	5	12	—	38
		Totaal Roomsch-katholieke Europeanen en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 1°. . .	—	—	29 659													
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 2°.	—	—	439	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totalen-generaal . . .	32 699	820	63 617	2486	709	787	3982	1811	493	1	11	13	12	18	5	60

e) Deze geestelijken hebben hunne standplaatsen te Menado en te Woloan. De eerste heeft den titel van pastoor.

f) Deze geestelijken hebben hunne standplaatsen te Tomohon en te Woloan.

3°. Roomsch-katholieke zendingsgemeenten.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1910. Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Aantal van de in 1910 gedoopten. Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.	aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
Westerafdeeling van Borneo.	a)														
Pontianak	V. P. C.	5	295	7	29	331	295	7	302	20	15	—	35	—	2
Singkawang	id.	9	202	58	169	429	65	10	75	34	18	—	52	—	4
Pamangkat	id.	7	55	7	18	80	55	7	62	9	9	—	18	—	—
Nanga Sedjiram. . .	id.	1	—	—	—	395	—	—	395	7	20	—	27	—	—
Landak	id.	1	—	—	—	58	—	—	58	3	6	—	9	—	—
Totalen . . .		23	552	72	216	1293	415	24	892	73	68	—	141	—	6
Amboina.															
Langgoer (onderafd. Klein-Kei)	b) C.H.H.I.	9	774	599	—	1373	66	75	141	60	43	—	103	—	9
Namar (id.)	id.	7	276	207	—	483	131	88	219	64	56	—	120	—	6
Roemaat (id.). . . .	id.	9	247	190	—	437	24	16	40	44	43	—	87	—	3
Ohoideer toetoe (id.) .	id.	5	64	18	—	82	13	8	21	57	14	—	71	—	1
Hollat (onderafd. Groot-Kei)	id.	6	—	—	—	232	—	—	136	—	—	—	70	—	4
Haar (id.)	id.	3	—	—	—	155	—	—	84	—	—	—	143	—	—
Weboear (id.). . . .	id.	3	—	—	—	159	—	—	72	—	—	—	36	—	3
Oewat (id.)	id.	3	—	—	—	11	—	—	208	—	—	—	9	—	—
Totalen . . .		45	1361	1014	—	2932	c) 234	c) 187	c) 921	225	156	—	639	—	26

a) V. P. C. = Vereeniging der Paters Capucijnen te Handel.

b) C. H. H. I. = Congregatie van het Heilige Hart van Issoudun.

c) Dit aantal stelt het aantal catechumenen voor, namelijk al degenen, die zich door het volgen van het godsdienstonderwijs (catechismus) voorbereiden tot het Heilig Doopsel.

C. GEREFORMEERDE KERKEN. a)

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1910.	Verdeeling der in de volgende kolommen opgegeven cijfers naar den landaard der personen.	Aantal lidmaten op ult. 1910.	Aantal tot het H. Avondmaal toegelaten lidmaten op ult. 1910.	Aantal lidmaten in 1910 voor het eerst tot het H. Avondmaal toegelaten.	Aantal gedoopten gedurende 1910. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	Aantal in 1910 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1910.
Batavia	1	Eur.	664	345	5	15	—	—	4	58
		Inl.	130	91	14	2	—	9	3	20
		Vr. oost.	79	39	9	5	—	5	—	13
Soerabaja	b) 1	Eur.	†	†	†	†	†	†	†	†
		Inl.	16	12	—	—	—	—	—	3
		Vr. oost.	3	3	—	—	—	—	—	—

a) Andere kerkelijke vereenigingen zijn de „Britsch-Protestantsche gemeente" te Batavia en de „Armenische gemeente op Java".

b) Deze predikant wordt door een inlandschen hulpzendeling bijgestaan.

Bijlage R.

(Zie hoofdstuk K, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN,

voor zooveel ontvangen, betreffende de in Nederlandsch-Indië bestaande WEESHUIZEN en andere instellingen of vereenigingen van LIEFDADIGHEID, zoomede uitkeeringsfondsen en spaarbanken, meerendeels over 1910.

1°. Weeshuizen en gestichten tot verpleging van oude lieden en gebrekkigen.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van:		VERDERE BIJZONDERHEDEN.
	1909.	1910.	
Parapatan-weezengesticht te Batavia.	21 meisjes en 35 jongens.	16 meisjes en 40 jongens.	Buiten het gesticht zijn nog in betrekking, onder voogdij van de directie, 7 jongens en 6 meisjes. De gezondheidstoestand was in 1910 zeer gunstig. De ontvangsten bedroegen f 65 354 (waaronder een gouvernementssubsidie van f 6000 en het netto provenu, ad f 43 038, van een aandeel in de groote loterij van 1910); de uitgaven beliepen f 37 397. Het saldo wordt besteed aan eene noodzakelijke verbouwing.
St. Jozefs-gesticht voor verlaten kinderen (jongens), te Weltevreden.	65	65	Deze beide gestichten gaan uit van Batavia's Vincentius-Vereeniging. In 1910 betrokken de meisjes de nieuwe gebouwen op Kramat. De gezondheidstoestand was bevredigend. Ontslagen werden 19 jongens en 20 meisjes, terwijl 19 jongens en 25 meisjes werden opgenomen. De ontvangsten bedroegen aan liefdadige bijdragen en tegemoetkoming van de Regeering f 30 517, de uitgaven f 32 723; het tekort werd van regeeringswege gedekt.
Vincentius-gesticht voor verlaten kinderen (meisjes), te Weltevreden.	80	85	
Diaconie der Evangelische gemeente te Batavia.	16	12	Voor deze weezen, bij verschillende huisgezinnen ondergebracht, werd uitgegeven f 3452.
Jongens-weeshuis van het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo, te Buitenzorg.	173	175	In 1910 werden 209 jongens verpleegd. Van de op ult. 1910 aanwezigen zijn 100 weezen en halfweezen, die geheel ten laste van de inrichting komen, 58 militaire pupillen en 17 kostleerlingen. 8 jongens slaagden voor het toelatingsexamen der Koningin Wilhelmina-school te Batavia en 10 voor het z.g. kleinambtenaarsexamen. Er werd les gegeven in de Fransche taal, het schilderen, de instrumentale en vocale muziek en de gymnastiek. De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. De ontvangsten (met inbegrip van f 10 000 voorloopige gouvernementssubsidie en gouvernementstoelage voor de militaire pupillen) bedroegen f 36 293, de uitgaven f 41 199. Het tekort kon worden gedekt door een legaat van f 5000.
Opvoedingshuis „Bethanië" voor meisjes, te Soekaboemi.	24	30	De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over. De inkomsten bedroegen (met inbegrip van eene gouvernementsbijdrage ad f 1368) f 4381, de uitgaven f 4399. Voor vernieuwing der gebouwen werd eene leening van f 6690 aangegaan.
Protestantsch weeshuis te Semarang.	193 (waaronder 11 militaire pupillen).	189 (waaronder 9 militaire pupillen).	In 1910 werden opgenomen 21 jongens en 24 meisjes, terwijl 27 jongens en 20 meisjes de inrichting verlieten (12 jongens en 11 meisjes werden in particuliere betrekkingen geplaatst, 2 jongens namen dienst als soldaat, 1 ging naar Nederland ter opleiding voor den zeedienst, 5 gingen naar Gombong, terwijl de overigen door de familie teruggenomen of om verschillende redenen uit de inrichting verwijderd werden). De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig; 1 jongen en 1 meisje overleden. Op ult. 1910 werd de weeshuisschool door 139 leerlingen bezocht; de fröbelschool telde 21 leerlingen. 41 leerlingen verlieten de school na alle klassen doorloopen te hebben, 12 legden met goed gevolg het klein ambtenaarsexamen af, terwijl 5 jongens de Semarangsche ambachtsschool bezoeken. De inkomsten bedroegen (met inbegrip van f 54 000 gouvernementssubsidie en de gouvernementsbijdrage voor de militaire pupillen) f 63 636, de uitgaven f 71 985; het tekort kon worden gedekt door overschotten van vroegere jaren.
Roomsch-katholiek weeshuis te Semarang.	230	233	Het aantal voor rekening van den lande verpleegde weezen bedroeg 220. Gedurende 1910 werden 54 kinderen opgenomen, terwijl er 51 de inrichting verlieten. De gezondheidstoestand was bevredigend. De inkomsten bedroegen (met inbegrip van het jaarlijksch subsidie van f 45 140 en een tijdelijk subsidie van f 7600) f 55 687, de uitgaven f 58 533.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van: 1909.	1910.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Oudemannenhuis te Semarang.	41 mannen, 22 vrouwen en 11 kinderen.	38 mannen, 11 vrouwen en 7 kinderen.	In 1910 werden opgenomen 11 mannen en 2 vrouwen en afgevoerd 14 mannen, 13 vrouwen en 4 kinderen. De gezondheidstoestand was vrij gunstig; de voorgekomen sterfgevallen waren voornamelijk het gevolg van verval van krachten, terwijl 2 verpleegden aan cholera bezweken. De uitgaven bedroegen per maand ± f 350.
Wittekruis-kolonie voor arme Javanen. nabij Salatiga.	174	182	Van de 119 in 1910 opgenomen personen verlieten er, na verpleging, 58 de kolonie; bovendien vertrokken 41 anderen. De gezondheidstoestand was minder gunstig: 12 sterfgevallen kwamen voor. Van de 93 kinderen bezochten er ± 50 de dagschool op de kolonie. Alle opgenomenen moeten, voor zoover zij er toe in staat zijn, werken. De inkomsten bedroegen f 6884, de uitgaven f 6828.
Roomsch-katholiek weeshuis te Soerabaja.	66 (46 internen en 20 externen).	61 (46 internen en 15 externen).	Het weeshuis gaat uit van het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo. De gezondheidstoestand was zeer bevredigend. De kinderen, die niet in het gesticht kunnen worden opgenomen, zijn bij verschillende families ondergebracht. De inkomsten bedroegen f 10 728, de uitgaven f 12 724.
Vereeniging tot weezenverpleging in het huisgezin, te Padang.	15	14	Gedurende 1910 werden 3 pupillen opgenomen en 4 afgeschreven. De gezondheidstoestand was bevredigend. De inkomsten bedroegen f 5530, de uitgaven f 4980.
Immigranten-asyl te Medan.	222 (waarvan 74 in het lepra-asyl).	227 (waarvan 80 in het lepra-asyl).	In 1910 werden 71 verpleegden opgenomen; 15 konden worden ontslagen, terwijl 37 overleden en 14 wegliepen. De gezondheidstoestand was goed. Ontvangen werd f 30 190 en uitgegeven ± f 27 000.
Verzorgingsgesticht te Soerakarta.	60	48	Gedurende 1910 werden 14 kinderen opgenomen en 26 ontslagen. De gezondheidstoestand was bijzonder gunstig. De bijdragen van ouders en voogden bedroegen f 8910, de uitgaven beliepen f 16 702.

2°. Kerkelijke armbesturen.

DIACONIEËN TE	Kassaldo op ult. 1909.	Ontvangsten in 1910.	Te zamen.	Uitgaven in 1910.	Enkel de uitgaven aan bedeelingen bedroegen :
a. Protestantsche armbesturen.					
Batavia	f 554	f 14 839	f 15 393	f 15 104	f 8 673
Bandoeng	745	637	1 382	655	655
Pekalongan	84	277	361	160	160
Semarang	48 154	4 323	52 477	4 443	4 413
Salatiga	1 219	763	1 982	597	592
Ambarawa	785	337	1 122	333	327
Soerabaja	777	7 708	8 485	9 682	9 195
Soemenep	482	194	676	204	204
Probolinggo	436	1 571	2 007	1 632	1 018
Soerakarta	86	1 827	1 913	1 403	1 349
Bandjermasin	326	620	946	459	459
Menado	181	1 352	1 533	1 405	327
Makasser	156	2 372	2 528	2 083	1 935
Amboina	7 906	1 228	9 134	3 116	2 658
Ternate	895	1 388	2 283	1 100	1 006
b. Roomsch-katholieke armbesturen.					
Bandoeng	f 520	f 330	f 850	f 277	f 277
Salatiga	—	135	135	135	135
Ambarawa	—	72	72	72	72

3°. Commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.

Ressorten der van regeeringswege ingestelde commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.	Aantal bedeelden in 1910.	Bedrag in 1910 uitgekeerd.	Saldo, waarover de commissiën op ult. 1910 nog te beschikken hadden.
Ressort der commissie te Batavia	163	f 8 620	f 42 067
" " " " Semarang	148	5 571	24 552
" " " " Soerabaja	51	5 862	13 487
" " " " Padang	60	2 726	20 878
Totalen	422	f 22 779	f 100 984
Over 1909 waren de totalen	403	22 658	101 081

4°. Studie- en schoolkleerenfondsen.

WAAR GEVESTIGD.	Kassaldo op ult. 1909.	Ontvangsten in 1910.	Te zamen.	Uitgaven in 1910.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
a. Studiefondsen.					
Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg, te Batavia .	f 6 402	f 4 098	f 10 500	f 4 385	Door het fonds worden ondersteund: 3 leerlingen van het gymnasium Willem III te Batavia, 1 student te Leiden en 3 studenten te Delft.
Studiefonds te Buitenzorg .	136	855	991	514	
Menakfonds, te Bandoeng .	5 027	1 560	6 587	1 780	
Studiefonds „Midden-Java", te Semarang	3 426	2 367	5 793	3 945	In 1910 deed een der ondersteunden met goed gevolg het examen voor officier en een het grootambtenaarsexamen. Op ult. 1910 werden nog ondersteund 15 jongelieden, meerendeels op middelbare scholen te Semarang studeerend, 2 candidaten-Indisch ambtenaar te Batavia en één student te Amsterdam.
Studiefonds „Magelang", te Magelang (Kedoe) . . .	4 277	7 295	11 572	1 236	Onder de ontvangsten is de winst van eene in 1910 toegestane kleine loterij. Gedurende 1910 bedroeg het aantal ondersteunden 9.
Studiefonds „Oost-Java", te Probolinggo.	1 514	5 292	6 806	1 115	Ook hier komt onder de ontvangsten de winst van eene in 1910 toegestane kleine loterij voor. Het aantal ondersteunden bedroeg 6.
Studiefonds te Makasser. .	5 544	1 554	7 098	1 157	Gedurende 1910 werden 5 jongelieden ondersteund, waarvan één met goed gevolg het eindexamen aan de ambachtsschool te Batavia deed.
b. Schoolkleerenfondsen.					
Batavia	f 145	f 1 222	f 1 367	f 1 290	
Pekalongan	257	139	396	125	
Salatiga (Semarang) . . .	745	230	975	265	
Koedoes (Semarang) . . .	811	47	858	107	
Poerworedjo (Kedoe) . . .	42	253	295	260	
Soerakarta.	136	281	417	261	
Toeloengagoeng (Kediri) . .	66	4	70	—	
Malang (Pasoeroean) . . .	213	179	392	192	
Probolinggo (Pasoeroean) .	1 045	283	1 328	356	
Tandjoengpinang (Riouw) .	11 087	543	11 630	1 307	
Bandjermasin.	105	54	159	—	
Makasser	800	357	1 157	422	
Amboina	167	164	331	193	

5°. Andere liefdadigheidsvereenigingen.

NAAM DER VEREENIGING.	Kassaldo op ult. 1909.	Ontvangsten in 1910.	Te zamen.	Uitgaven in 1910.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Krakatau-fonds voor Europeanen, te Batavia *a*) . .	f 11 673	f 482	f 12 155	f 882	
Batavia's Hulpfonds (Brandfonds).	3 699	123	3 822	507	
Vereeniging „Jacobus" tot ondersteuning van nagelaten betrekkingen van zendelingen, enz., gevestigd te Batavia	1 575	5 286	6 861	5 957	Er is nog een reserve-kapitaal ad f 9330.
„Generaal van Heutz-fonds".	3 805	556	4 361	407	
Hulpfonds tot ondersteuning van gegageerde militairen bij ziekte en overlijden, te Semarang	2 170	842	3 012	948	
St. Vincentius-vereeniging, te Semarang	—	3 660	3 660	3 660	
St. Elisabeth-vereeniging, te Semarang	305	2 553	2 858	2 692	
Voedingsfonds, te Djokjakarta	984	168	1 152	211	
Malangsch Kinderpension, te Malang	433	5 374	5 807	5 203	
St.-Anna-vereeniging, te Soerabaja.	3 690	1 139	4 829	1 182	
„Hulpfonds ter Oostkust van Sumatra", te Medan . .	16 780	818	17 598	897	
Chineesche armenverzorging, te Ternate	13 392	1 931	15 323	1 119	
Roemer Visscher-vereeniging	10 104	49 746	59 850	31 487	De vereeniging heeft afdeelingen te Batavia en Semarang en correspondenten over den geheelen archipel. Onder de ontvangsten is het netto provenu, ad f 43 010, van een aandeel in de groote loterij van 1910.
Vereeniging tot uitoefening van Christelijke liefdadigheid, te Batavia	662	875	1 537	921	
De Ruyter-fonds, te Soerabaja	6 290	795	7 085	5	Zoolang het kapitaal geen f 10 000 bedraagt, hebben geen uitkeeringen plaats.

a) Deze opgaaf loopt van 1 Augustus 1909 tot 31 Juli 1910.

6°. Hulp- of voorschotbank.

HULPBANK te:	Ult. 1909. Saldo debiteuren.	Ult. 1909. Kapitaal.	Ult. 1909. Reservefonds.	Gedurende 1910 uitgeleend aan het volgend aantal geldopnemers.	Gedurende 1910 uitgeleend in sommen van:	Gedurende 1910 uitgeleend totaal bedrag.	Gedurende 1910 teruggontvangen.	Ult. 1910. Saldo debiteuren.	Ult. 1910. Kapitaal.	Ult. 1910. Reservefonds.
Batavia	f 42 368	*b*)f 40 000	f 10 000	208	f 100—f 1 000	f115 795	f101 344	f 56 819	f 40 000	f 10 000
Buitenzorg	22 630	20 000	5 000	83	50— 500	23 131	23 276	22 485	20 000	5 000
Semarang.	60 176	60 000	7 146	98	100— 1000	45 951	50 276	55 851	60 000	8 301
Padang	22 012	20 000	2 000	125	50— 300	21 747	21 266	22 493	20 000	2 000

7°. Instellingen van voorzorg bij overlijden.

NAAM DER INSTELLING.	Ledental op ult. 1910.	Kapitaal op ult. 1909.	Ontvangsten in 1910.	Uitgaven in 1910.	Kapitaal op ult. 1910.	Verdere bijzonderheden.
Onderwijzersvereeniging „Onderling Hulpbetoon" te Batavia	192	f 306 873	f 25 135	f 18 854	f 313 154	
Uitkeeringsfonds „La Constante et Fidèle", te Semarang.	260	323 317	28 267	29 326	322 258	
Onderling Ondersteuningsfonds, te Semarang	1 143	298 819	87 864	81 399	305 284	
Vrijmetselaarsvereeniging „Mataram", te Batavia	304	11	13 637	13 648	—	De leden dragen bij per sterfgeval.
Hulpfonds „Kamoerahan Hati Mataram", te Djokjakarta	171	1 973	1 216	1 049	2 140	
Vereeniging „Voorzorg" van Europeesche ambtenaren en beambten bij de staatsspoorwegen op Java en Sumatra	408	222 286	27 249	18 016	231 519	
Uitkeerings- en pensioenfonds „Help u zelf", te Batavia	421	460 280	37 790	14 800	423 270	

b) Verbeterde opgaaf.

8°. Begrafenisfondsen.

NAAM VAN HET FONDS.	Ledental op ult. 1910.	Kapitaal op ult. 1909.	Bijdragen en verdere inkomsten gedurende 1910.	Uitgaven in 1910.	Kapitaal op ult. 1910.
Kwitangsch begrafenisfonds, te Batavia.	1 393	f 75 708	f 20 215	f 16 904	f 79 019
Begrafenisfonds „Kampong Bandan", te Batavia . .	296	25 777	4 461	3 471	26 767
Begrafenisfonds „Hoffmans-stichting", te Batavia . .	336	22 790	5 164	4 049	23 905
Begrafenisfonds „Onderling Hulpbetoon", te Batavia .	604	28 381	8 833	6 590	30 624
Christenbegrafenisfonds „De Eendracht", te Buitenzorg.	293	18 923	4 437	4 726	18 634
Onderling begrafenisfonds „Djombang", te Djombang.	56	2 954	805	740	3 019
Onderling begrafenisfonds „Malang", te Malang. . .	108	5 421	1 445	1 597	5 269
Fonds van de Commissie van beheer der begraafplaats voor Europeanen te Tandjoengpinang.	—	743	25	648	120
Makassaarsch begrafenisfonds, te Makasser	138	8 412	1 869	1 420	8 861

9°. Particuliere spaarbanken.

a. Opgaven betreffende de vijf voornaamste spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Padang.	Makasser.	Te zamen.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1910 . . .	f1 211 283	f 206 805	f3 224 045	f 686 742	f 460 855	f 5 789 730
Gedurende 1910 ingebracht.	406 942	251 863	1 458 483	354 343	195 727	2 667 358
Te zamen	f1 618 225	f 458 668	f4 682 528	f1 041 085	f 656 582	f 8 457 088
Gedurende 1910 teruggenomen	420 353	249 848	1 405 700	366 211	238 747	2 680 859
Blijft ingelegd	f1 197 872	f 208 820	f3 276 828	f 674 874	f 417 835	f 5 776 229
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers gedurende 1910	39 434	—	116 975	25 380	14 930	196 719
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1910. .	f1 237 306	f 208 820	f3 393 803	f 700 254	f 432 765	f 5 972 948
Reservefonds op 31 December 1910.	f 124 001	f 415 623	f 250 000	f 114 565	f 54 105	f 958 294
Reservefonds op 31 December 1909.	133 388	415 671	260 000	105 659	54 105	968 823

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op: ult. 1909.				Aantal inleggers op: ult. 1910.				Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1910 (buiten de bijgeschreven rente over dat jaar).			
	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Batavia . . .	2 253	58	78	2 389	2 207	54	77	2 338	f 1 148 198	f 27 171	f 22 503	f 1 197 872
Semarang . .	1 288	132	235	1 655	1 274	131	247	1 652	150 840	24 008	33 972	208 820
Soerabaja . .	3 585	89	133	c) 3 807	3 622	90	138	d) 3 850	2 857 132	38 380	49 190	d) 3 276 828
Padang . . .	580	83	48	711	639	99	56	794	601 814	50 042	23 018	674 874
Makasser . .	282	37	221	540	311	42	235	588	271 692	12 280	133 863	417 835

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op ult. 1910 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1 000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Batavia	1 000	564	277	178	114	205	2 338
Semarang	1 207	344	57	29	8	7	1 652
Soerabaja	1 517	897	422	288	200	652	3 976
Padang	344	192	71	54	28	105	794
Makasser.	217	147	65	52	36	71	588

b. Opgaven betreffende de kleinere spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	Algemeene spaar- en depositobank te Batavia. *e)*	Spaarbank te Bandoeng.	Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja).	Ambonsche spaarbank te Amboina.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1910 .	f 779 520	f 380 928	f 42 670	f 74 351
Gedurende 1910 ingebracht	1 186 612	189 723	4 813	6 894
Te zamen	f 1 966 132	f 570 651	f 47 483	f 81 245
Gedurende 1910 teruggenomen	1 095 918	157 458	8 712	20 157
Blijft ingelegd	f 870 214	f 413 193	f 38 771	f 61 088
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers over 1910	22 434	323	762	2 648
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1910	f 892 648	f 413 516	f 39 533	f 63 736
Reservefonds op 31 December 1910	f 79 727	f 22 573	f 114	f 8 193
Reservefonds op 31 December 1909	78 046	18 672	209	7 899

c) Met inbegrip van 107 nuttige of liefdadige instellingen (met eene belegging van f 266 090).

d) Als voren 126 nuttige of liefdadige instellingen (met eene belegging van f 333 126).

e) Deze opgaaf loopt van 1 Juli 1909 tot 30 Juni 1910.

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op: ult. 1909.				Aantal inleggers op: ult. 1910.				Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1910.			
	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	2 089	51	120	2 260	2 305	69	144	2 518	f 812 619	f 16 313	f 63 716	f 892 648
Spaarbank te Bandoeng	440	20	8	468	482	24	7	513	402 788	9 251	1 477	413 516
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	—	501	—	501	—	558	—	558	—	39 533	—	39 533
Ambonsche spaarbank, te Amboina . . .	78	*f)* 320	5	403	83	*g)* 324	10	417	12 240	48 295	553	61 088

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op ult. 1910 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1 000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	1 072	866	381	199	—	—	2 518
Spaarbank te Bandoeng	128	94	45	34	18	60	379
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	—	—	—	—	—	—	558
Ambonsche spaarbank, te Amboina.	—	—	—	—	—	—	417

f) Met inbegrip van 100 negorijkassen en vereenigingen.

g) Als voren 120.

Bijlage S.

(Zie hoofdstuk K, afd. V, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende den BURGERLIJKEN GENEESKUNDIGEN DIENST in Nederlandsch-Indië,

meerendeels over de jaren 1906 t/m 1910.

I. GEWESTELIJKE OPGAVEN omtrent de getalsterkte van het onder den burgerlijken geneeskundigen dien…

GEWESTEN.	Europeesch personeel. Aantal ressorten van met den stedelijken of den plaatselijken geneeskundigen dienst belaste burgergeneesheeren.	Aantal ressorten … officieren van gezondheid.	Met den burgerlijken geneeskundigen dienst belaste stadsgeneesheeren.	Met den burgerlijken … burgergeneesheeren.	Met den burgerlijken … officieren van gezondheid.	Krankzinnigenartsen.	Aan speciale gouvernements-inrichtingen te Weltevreden (Batavia) verbonden burgergeneesheeren.	Aan speciale … officieren van gezondheid.	Uitsluitend particuliere praktijk uitoefenende geneesheeren. *d*)	Particuliere tandheelkundigen.	Particuliere apothekers.	Particuliere apothekersbediendeń. *h*)	Vroedvrouwen *i*) in gouvernementsdienst.	Vroedvrouwen die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen.	Leerlingen
Java en Madoera.															
Bantam	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	4	2	3	3	2	2	*b*) 11	*c*) 6	18	9	12	13	3	16	2
Preanger-Regentschappen	7	1	—	5	1	—	—	—	6	1	5	—	1	2	—
Cheribon	3	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Pekalongan	2	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—
Semarang	4	2	2	3	2	—	—	—	10	3	3	7	1	4	—
Rembang	3	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	5	—	2	4	—	—	—	—	12	7	5	—	2	7	—
Pasoeroean	6	1	—	6	1	2	—	—	4	—	2	—	—	5	—
Besoeki	4	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Banjoemas	2	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Kedoe	1	2	—	1	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Djokjakarta	—	1	—	—	1	—	—	—	5	1	3	—	—	2	—
Soerakarta	1	1	—	1	1	—	—	—	2	—	2	3	—	2	—
Madioen	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kediri	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2
Madoera	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	52	11	7	44	11	4	11	6	*e*) 62	*f*) 21	*g*) 34	25	7	40	4
Buitenbezittingen.															
Sumatra's Westkust	1	4	—	1	4	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Tapanoeli	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Benkoelen	—	1	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Djambi	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	—	2	—	—	2	—	—	—	22	1	2	5	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Banka	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	1	3	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	5	—	—	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—
Menado	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboina	1	3	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ternate	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	9	33	—	8	32	—	—	—	32	1	3	6	1	1	—
Totalen voor Java en Madoera	52	11	7	44	11	4	11	6	62	21	34	25	7	40	4
Totalen-generaal	*a*) 61	44	7	52	43	4	11	6	94	22	37	31	8	41	4

a) Zie voor de standplaatsen (waaronder ook de 3 hoofdplaatsen van Java, alwaar stadsgeneesheeren zijn aangesteld, terwijl te Soerabaja nog een afzonderlijke civiele geneesheer is geplaatst bij het marine-etablissement) blz. 458/461 van deel II van den Regeeringsalmanak voor 1911.
Onder de ressorten zijn niet medegerekend de tijdelijke standplaatsen van de officieren van gezondheid te Koto Baroe (Palembang), Fakfak en Manokoeari (Ternate en onderhoorigheden) en Merauke (Zuid-Nieuw-Guinea).
In 1910 verminderde het aantal door officieren van gezondheid waargenomen ressorten, in verband met de intrekking der garnizoenen of opheffing der hospitalen op die plaatsen, met: Muntok (Banka), Sanggaran Agoeng (Djambi) en Oelee Lheue (Atjeh en onderhoorigheden). Onvervuld waren op ult. 1910 de ressorten voor civiele geneesheeren te Sindanglaja en Soemedang (Preanger-Regentschappen), Patjitan (Madioen) en Sitoebondo (Besoeki) en die voor officieren van gezondheid te Pangkadjene (Celebes).

b) Van de 11 geneesheeren waren er 3 aan het geneeskundig laboratorium, 5 aan de school tot opleiding van inlandsche artsen en 3 aan de landskoepokinrichting verbonden.

c) Namelijk 5 officieren van gezondheid en 1 militair apotheker, allen verbonden aan de school tot opleiding van inlandsche artsen.

d) In 1910 zijn toegelaten 8 medici, allen in Nederland geëxamineerd.

e) Hieronder 1 vrouwelijke arts.

f) Hieronder 3 vrouwelijke tandartsen. In 1910 meldden zich 5 candidaten aan voor het examen in de tandheelkunde (2 voor het practisch en theoretisch gedeelte, die beiden slaagden, 3 voor het practisch gedeelte, waarvan 2 slaagden en 1 zich terugtrok).

g) Hieronder 3 apothekeressen.

h) Het examen voor apothekersbediende is in 1910 door 10 candidaten afgelegd, waarvan 6 slaagden.

i) Aan het examen voor Europeesche vroedvrouw onderwierpen zich in 1910 9 candidaten, van wie er 7 zijn geslaagd.

j) In verband met het groote gebrek aan inlandsche geneeskundigen konden op verschillende plaatsen geen inlandsche geneeskundigen worden geplaatst.

k) Een van deze inlandsche geneeskundigen was assistent-leeraar aan de school tot opleiding van inlandsche artsen, 6 waren geplaatst bij het stadsverband te Batavia, 2 bij het stadsverband te Semarang en bij het hulpstadsverband aldaar, 1 bij het gesticht voor vrouwelijke veroordeelden te Mlaten (Semarang), 3 bij het stadsverband te Soerabaja, 1 bij het Pegiriangesticht aldaar en 1 bij het particuliere zendingshospitaal te Modjowarno (Soerabaja), 2 deden dienst bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg en 4 deden dienst bij dat te Lawang en 3 waren werkzaam bij het beri-beri-gesticht te Buitenzorg. Gedurende 1910 ontvielen aan 's lands dienst 11 inlandsche geneeskundigen.

digendienst ressorteerende personeel en het aantal gouvernements- en particuliere ziekeninrichtingen op ult. 1910.

i)	Inlandsch personeel.										Ziekeninrichtingen.								
	Aantal standplaatsen van de inlandsche geneeskundigen.	Inlandsche geneeskundigen			Inlandsche vroedvrouwen			Vaccinateurs			Gouvernements-ziekeninrichtingen.					Particuliere ziekeninrichtingen.			
Leerlingen		in gouvernementsdienst.	in dienst bij particuliere ondernemingen. *l)*	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen.	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	Leerlingen in opleiding bij de landskoepokinrichting.	Candidaat-vaccinateurs.	Militaire hospitalen, ook voor civiele lijders opengesteld.	Centrale burgerlijke ziekengestichten.	Inlandsche hospitalen.	Inrichting voor zieke prostituées.	Leprozengestichten.	Sanatoria. *bb)*	Zendingshospitalen.	Op ondernemingen van land- of mijnbouw.	Leprozengestichten.
—	4	3	—	—	1	—	—	8	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
2	3	13	—	140	2	2	—	14	6	—	2	*x)* 4	3	3	1	1	1	—	1
—	8	5	*m)* 1	—	2	1	—	21	—	1	—	—	3	4	—	2	1	1	—
—	2	2	—	—	1	—	—	8	—	2	—	—	1	4	—	—	2	1	—
—	5	3	—	—	2	1	—	9	—	2		—	—	3	—	—	—	1	
—	6	11	—	—	8	—	2	13	—	2	3	*ij)* 4	3	8	2	—	5	—	—
—	5	5	—	—	—	—	—	7	—	2	—	—	1	4	—	—	2	1	1
—	3	7	—	—	10	2	—	9	—	2	—	*z)* 1	1	5	—	—	2	—	—
—	2	6	—	—	6	—	—	9	—	1	—	*aa)* 1	2	6	—	—	1	1	—
—	3	3	—	—	5	—	—	5	—	2	—	—	—	5	—	—	2	—	—
—	7	7	—	—	—	—	—	7	—	2	—	—	1	3	—	—	1	1	—
—	7	6	—	—	2	—	3	11	—	1	1	—	4	5	—	—	2	—	—
—	2	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	—
—	3	2	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—	2	—	—	—	2	1
—	3	3	—	—	3	—	—	8	—	2	1	—	3	1	—	—	—	—	—
2	6	6	—	—	8	—	9	7	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—
—	5	4	—	—	1	—	—	13	—	2	—	—	4	2	—	—	—	—	—
4	*j)* 74	*k)* 8	1	140	*t)* 52	6	*u)* 20	*w)* 149	6	24	8	10	29	60	3	3	*cc)* 21	10	3
—	8	8	—	—	2	—	—	29	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
—	3	3	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—
—	1	1	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	1	1	—	—	—	7	—
—	1	1		—	—	—	—	27	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	1	1	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	4
—	7	7	*n)* 2	—	—	—	—	14	—	—	1	—	9	5	—	—	—	—	—
—	—	—	*o)* 1	—	—	—	—	15	—	—	5	—	2	—	1	—	1	4	—
—	—	—	*p)* 5	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	7	7	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—
—	—	—	*q)* 2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3	—
—	1	1	—	—	—	—	—	17	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1
—	1	1	*r)* 2	—	1	—	4	28	—	—	1	—	1	2	—	—	—	7	—
—	4	4	—	—	2	—	—	19	—	—	2	—	7	—	—	—	—	—	—
—	10	4	*s)* 3	—	23	—	3	21	—	—	1	—	1	1	—	—	2	—	—
—	2	2	—	—	6	—	—	19	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	—	6	9	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	5	4	—	—	2	—	—	12	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	7
—	52	45	15	—	39	—	*v)* 13	289	—	—	14	-	42	18	1	1	5	22	13
4	74	87	1	140	52	6	20	149	6	24	8	10	29	60	3	3	21	10	3
4	126	132	16	140	91	6	33	438	6	24	22	10	71	78	4	4	26	32	16

l) Deze kolom is ingevuld voor zoover opgaven zijn ontvangen.

m) De in de Preanger-Regentschappen werkzame particuliere inlandsche geneeskundige was te Bandoeng gevestigd.

n) Eén te Ramboetan en één te Bagan Si Api Api.

o) In dienst bij de Petroleummaatschappij „Perlak en Zuid-Perlak".

p) Eén te Djapoera Indragiri, één te Tandjoengpinang, één te Ajer Kaelek en twee op het eiland Galang.

q) Bij de Billiton-Maatschappij.

r) Te Samarinda.

s) Eén ter hoofdplaats Menado, één bij de mijnbouwmaatschappij „Totok" en één te Paniki di Atas.

t) Namelijk op Java 1 van de oude en 51 van de nieuwe opleiding; in de buitenbezittingen zijn alle van de nieuwe opleiding. Met oude opleiding is bedoeld die van de vroegere verloskundige school te Weltevreden (opgeheven in 1875), met nieuwe opleiding die volgens de regeling van 1891. De inlandsche vroedvrouwen in gouvernements dienst waren allen in het genot van eene toelage (voor sommigen ten bedrage van f 25 's maands, voor anderen ad f 10, f 12,50, f 15, f 17,50 en f 20 's maands).

u) Hiervan waren er 1 in opleiding bij den zendeling-arts te Poerwodadi, 1 bij den particulieren geneesheer te Semarang, 3 bij den officier van gezondheid 2de klasse te Gombong, 6 bij den particulieren geneesheer te Djokjakarta, 4 bij den civielen geneesheer te Paree en 5 bij den civielen geneesheer te Blitar.

v) Hiervan waren er 4 in opleiding bij den civielen geneesheer te Samarinda, 3 bij den officier van gezondheid 1ste klasse te Menado en 6 bij den officier van gezondheid 1ste klasse te Ternate.

w) Hieronder ook eenige hulpvaccinateurs. In de residentiën Djokjakarta en Soerakarta waren op ult. 1910 in dienst van de inlandsche vorsten respectievelijk 8 en 9 vaccinateurs.

x) Namelijk het stadsverband en het Chineesch hospitaal te Batavia, zoomede het krankzinnigen- en het beri-beri-gesticht te Buitenzorg.

ij) Namelijk het stadsverband, het hulpstadsverband en het Chineesch hospitaal te Semarang, zoomede het bedelaarsgesticht te Sompok.

z) Namelijk het stadsverband te Soerabaja.

aa) Namelijk het krankzinnigengesticht te Lawang.

bb) Gezondheidsetablissementen met en zonder geneesheer en particuliere ziekeninrichtingen.

cc) Hieronder zijn begrepen de hulpziekenhuizen, waar zendeling-leeraren aan het hoofd staan.

II. SCHOOL tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

A. Mutatiën onder de leerlingen gedurende den cursus 1909/1910.

AFDEELING.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1908/1909.	Ingeschreven voor den cursus 1909/1910.	Totaal aantal leerlingen gedurende den cursus 1909/1910.	Afgeschreven gedurende den cursus 1909/1910.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1909/1910.
Voorbereidende afdeeling	43	27	70	*b*) 6	*d*) 64
Geneeskundige afdeeling	91	—	91	*c*) 15	76
	a) 134	27	161	21	*e*) 140

a) 93 Javanen, 23 Maleiers, 8 Menadoneezen, 7 Amboineezen en 3 Ternatanen.

b) 3 wegens gebrek aan aanleg, 1 wegens ziekte, 1 op verzoek en 1 wegens overlijden.

c) 12 bevorderd tot inlandsch arts, 1 ontslagen wegens gebrek aan aanleg, 1 wegens wangedrag, terwijl 1 overleed.

d) Hiervan werden 18 tot de geneeskundige afdeeling bevorderd.

e) 95 Javanen, 30 Maleiers, 8 Menadoneezen, 5 Amboineezen, 1 Ternataan en 1 Timorees.

B. Aantal patiënten behandeld op de aan de school verbonden poliklinieken.

Cursus 1909/1910.

POLIKLINIEKEN VOOR:	Aantal patiënten.											
	Europeanen.				Inlanders.				Vreemde oosterlingen.			
	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	
			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.
Inwendige ziekten	22	3	17	16	361	113	73	65	272	75	47	23
Heelkunde, huid- en geslachtsziekten	52	12	80	21	2 306	358	1 294	304	561	37	94	15
Oogziekten	40	8	23	19	307	117	87	40	134	35	10	3
	114	23	120	56	2 974	588	1 454	409	967	147	151	41
Totalen	313				5 425				1 306			
	7 044											

III. A. OVERZICHT betreffende de vanwege den burgerlijken geneeskundigen dienst behandelde lijders in de gouvernements-ziekeninrichtingen *a)*, zoomede van de sterfte onder hen.

VOORNAAMSTE ZIEKTEN.	Behandelde lijders uit de inlandsche bevolking. *b)*			Behandelde inlandsche lijders in de zendings-hospitalen. *e)*			Behandelde prostituées.		
	Aantal behandelden.	Aantal overleden behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.	Aantal behandelden.	Aantal overleden behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.	Aantal behandelden.	Aantal overleden behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.
Malaria	6 289	303	4.81	128	2	1.56	40	7	17.5
Cholera	662	482	72.80	—	—	—	—	—	—
Pokken	1 157	30	2.58	—	—	—	—	—	—
Beri-beri	2 496	187	7.49	7	1	14.28	—	—	—
Syphilis en venerische ziekten	3 582	53	1.47	109	1	0.91	4 572	11	0.24
Andere ziekten	34 759	1 973	5.67	2 182	161	7.37	517	7	1.35
Totalen	48 945	3 028	6.18	2 426	165	6.8	5 129	25	0.48
Van de hiervóór vermelde behandelden en overledenen telde men er:									
op Java en Madoera *c)*	31 284	2 061	6.59	1 819	132	7.31	4 722	24	0.51
in de buitenbezittingen *d)*	17 661	967	5.48	607	33	5.44	407	1	0.24
Totalen	48 945	3 028	6.19	2 426	165	6.80	5 129	25	0.48
Hiervan telde men in de opgaven der:									
Europeesche geneesheeren	35 895	2 519	7.—	2 426	165	6.80	3 702	15	0.40
inlandsche artsen	13 050	509	3.90	—	—	—	1 427	10	0.70
Totalen	48 945	3 028	6.19	2 426	165	6.80	5 129	25	0.48

a) Hieronder te verstaan de stadsverbanden, de inlandsche ziekengestichten, de gestichten voor zieke prostituées en de ziekenzalen in de gevangenissen.

b) Hieronder begrepen de andere vreemde oosterlingen.

c) Wat Java en Madoera betreft, zijn geen rapporten ontvangen van: Tjiandjoer, Soemedang, Tasikmalaja, Manondjaja, Cheribon, Indramajoe, Madjalengka, Koeningan, Tjiamis, Pekalongan, Pemalang, Semarang, Kendal, Demak, Koedoes, Japara, Pati, Djoeana, Poerwodadi, Ambarawa, Salatiga, Soerakarta, Rembang, Djatiraga, Kediri, Kertosono, Toeloengagoeng, Blitar, Soerabaja, Sidoardjo, Modjokerto, Djombang, Sitoebondo, Djember, Bangkalan, Sampang, Pamekasan, Soemenep en Karangpanasan.

d) Wat de buitenbezittingen betreft, zijn geen rapporten ontvangen van: Padang Sidimpoean, Moeara Aman, Tebingtinggi, Laboehandeli, Belawan, Muntok, Toboaii, Tandjoengpandan, Manggar, Amoentai, Bonthain, Balangnipa, Pangkadjene, Makasser, Palopo, Pampanoea, Pare Pare, Menado, Gorontalo, Amahai, Taloe, Merauka en Koeta Radja.

e) De hiergenoemde cijfers hebben alleen betrekking op de zendingshospitalen te Pea Radja, Bandoeng en Djokjakarta.

B. OVERZICHT van de lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders. Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Malaria tertiana	21	15	—
Malaria tropica	10	26	3
Malaria quartana	—	4	—
Malaria tertiana + tropica	—	3	1
Cachexia paludosa	—	3	—
Febris van der Scheer	3	2	—
Beri-beri	1	20	—
Amoeben-dysenterie	5	3	—
Typhus abdominalis	9	3	—
Febris e causa ignota	4	—	—
Bacillaire dysenterie	7	8	1
Enteritis acuta	1	12	—
Chronische tropische diarrhee	—	1	—
Haemorrhoïden	—	1	—
Peritonitis tuberculosa	—	1	—
Carcinoma hepatis	1	—	—
Cholelithiasis	1	—	—
Cholangitis	—	1	—
Taenia	1	—	—
Bronchitis acuta	—	4	—

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders. Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Emphysema pulmonum	—	2	—
Abscessus pulmonum	—	—	1
Vitium cordis	—	1	—
Diabetes mellitus	—	1	—
Anchylostomiasis	—	13	—
Hyperaemia hepatis	4	1	—
Abscessus hepatis	1	—	—
Pneumonia fibrinosa	—	22	—
Tinea imbricata	—	2	—
Opiophagia	—	—	—
Anaemia	—	3	—
Nephritis chronica	—	1	—
Neuritis multiplex	1	1	—
Otitis media	—	1	—
Eczema marginatum	—	2	—
Framboesia tropica	—	2	—
	70	159	6
		235	

IV. Gewestelijke opgaaf betreffende het aantal en den afloop van de in 1910 verrichte verlossingen door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van gouvernementswege genieten.

GEWESTEN.	Verlossingen *a)*			
	Aantal	met		
		gunstigen afloop.	gestoord kraambed.	ongunstigen afloop.
Bantam	2	2	—	—
Preanger-Regentschappen	14	13	—	1
Cheribon	5	4	—	1
Soerabaja	38	35	2	1
Madioen	9	8	—	1
Kediri	81	80	—	1
Pasoeroean	10	9	—	1
Besoeki	5	5	—	—
Banjoemas	6	5	—	1
Sumatra's Westkust	7	7	—	—
Palembang	2	2	—	—
Banka en onderhoorigheden	1	1	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	20	18	2	—
Celebes en onderhoorigheden	11	11	—	—
Menado	754	731	1	22
Amboina	35	32	—	3
Bali en Lombok	1	—	—	1
Timor en onderhoorigheden	5	5	—	—
Ternate en onderhoorigheden	11	11	—	—
Totalen	1 017	979	5	33

a) De opgaven zijn onvolledig.

V. Verpleegsterkte, enz. in de zes groote burgerlijke ziekengestichten op de drie hoofdplaatsen van Java over 1910.

ZIEKENINRICHTINGEN.	Aantal verpleegden op 1 Januari 1910.	Bijgekomen in den loop van het jaar.	Afgevoerd in den loop van het jaar			Aantal verpleegden op ult. December 1910.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de geëvacueerden)		
			als geëvacueerd.	als hersteld.	als overleden.		van de herstelden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling gebleven.
Stadsverband te Batavia	280	4 987	409	3 563	616	287	73.34	12.68	5.7
Stadsverband te Semarang	228	2 367	12	2 042	335	206	80.91	12.19	8.16
Hulpstadsverband te Semarang	159	1 104	—	999	119	145	79.—	9.4	11.4
Stadsverband te Soerabaja	256	7 040	437	5 657	485	250	82.47	7.07	3.64
Chineesch hospitaal te Batavia	189	833	60	434	158	138	45.11	16.32	14.34
Chineesch hospitaal te Semarang	28	56	—	49	9	26	58.—	10.71	30.9
Totalen	1 140	16 387	918	12 744	1 722	1 052	76.72	10.37	6.33

VI. Verpleegsterkte, enz. in de krankzinnigengestichten in Nederlandsch-Indië over 1910.

Landaard en kunne der verpleegden.	Aantal verpleegden op 1 Jan. 1910.	Bijgekomen in den loop van het jaar. *a*)	Totaal.	Afgevoerd in den loop van het jaar: als hersteld.	als verbeterd.	als overleden.	om andere redenen.	Totaal.	Aantal verpleegden op 31 Dec. 1910.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de afgevoerden, bedoeld in kolom 8): van de hersteldelen.	van de verbeterden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling geblevenen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Krankzinnigengesticht te Buitenzorg. *b*)													
Europeanen mannen . .	*c*) 234	19	253	8	1	12	8	29	224	3.26	0.41	4.90	91.43
Europeanen vrouwen . .	85	9	94	5	—	2	2	9	85	5.43	—	2.17	92.39
Inlanders mannen . .	172	23	195	9	4	10	2	25	173	4.66	2.07	5.18	89.64
Inlanders vrouwen . .	194	30	224	7	1	31	1	40	184	3.14	0.48	13.90	82.51
Vreemde oosterlingen mannen . .	36	6	42	4	—	4	—	8	34	9.52	—	9.52	80.95
Vreemde oosterlingen vrouwen . .	16	4	20	—	—	5	—	5	15	—	—	25.—	75.—
Totalen . . .	737	91	828	33	6	64	13	116	*d*) 715	4.04	0.73	7.85	87.73
Krankzinnigengesticht te Lawang. *b*)													
Europeanen mannen . .	99	25	124	5	4	4	5	18	106	4.1	3.36	3.36	89.—
Europeanen vrouwen . .	16	2	18	—	—	—	—	—	18	—	—	—	100.—
Inlanders mannen . .	632	85	717	11	7	46	2	66	651	1.5	1.—	6.43	91.—
Inlanders vrouwen . .	305	35	340	8	—	17	—	25	315	2.35	—	5.—	93.—
Vreemde oosterlingen mannen . .	102	14	116	2	2	6	—	10	106	2.—	2.—	5.—	91.37
Vreemde oosterlingen vrouwen . .	18	—	18	—	—	—	—	—	18	—	—	—	100.—
Totalen . . .	1 172	161	1 333	26	13	73	7	119	*d*) 1 214	2.—	1.—	5.5	92.—
Recapitulatie.													
Europeanen mannen . .	333	44	377	13	5	16	13	47	330	3.57	1.37	4.39	90.65
Europeanen vrouwen . .	101	11	112	5	—	2	2	9	103	4.54	—	1.81	93.63
Inlanders mannen . .	804	108	912	20	11	56	4	91	824	2.2	1.21	6.16	90.74
Inlanders vrouwen . .	499	65	564	15	1	48	1	65	499	2.66	0.17	8.52	88.63
Vreemde oosterlingen mannen . .	138	20	158	6	2	10	—	18	140	3.79	1.26	6.33	88.60
Vreemde oosterlingen vrouwen . .	34	4	38	—	—	5	—	5	33	—	—	13.05	86.84
Totalen . . .	1 909	252	2 161	59	19	137	20	235	1 929	2.8	0.88	6.35	90.—

a) Van de 91 te Buitenzorg „bijgekomen" patiënten was van 8 niet bekend hoelang zij reeds krankzinnig waren, hetgeen eveneens het geval was met 29 van de te Lawang „bijgekomen" patiënten. Van de overige 83 en 132 nieuwe patiënten beliep de duur hunner krankzinnigheid vóór de opneming:

	Buitenzorg.	Lawang.
langer dan één jaar	45	57
3 à 4 maanden	21	40
minder dan 3 maanden	8	17
in observatie genomen	9	18
	83	132

b) De in de gestichten verpleegde patiënten konden gedurende 1910 met eenigen arbeid worden beziggehouden. Het aantal werkende patiënten beliep te Buitenzorg gemiddeld 17.5 % van de Europeesche mannen, 70.8 % van de Europeesche vrouwen, 80 % van de inlandsche mannen en 79.9 % van de inlandsche vrouwen en te Lawang 12 % van de Europeesche mannen, 28.5 % van de Europeesche vrouwen, 82,5 % van de inlandsche mannen en 63 % van de inlandsche vrouwen.

c) Hieronder één Afrikaan.

d) Ingevolge Ind. St. 1885 n°. 39, juncto 1892 n°. 145, worden de patiënten ten opzichte hunner verpleging in 4 klassen gerangschikt. De op ult. 1910 aanwezige patiënten waren naar de klassen, waarin zij verpleegd werden, verdeeld als volgt:

	Buitenzorg. Mannen.	Buitenzorg. Vrouwen.	Buitenzorg. Te zamen.	Lawang. Mannen.	Lawang. Vrouwen.	Lawang. Te zamen.
1ste klasse	—	—	—	—	—	—
2de „	11	10	21	1	2	3
3de „	215	76	291	109	16	125
4de „	205	198	403	753	333	1086
	431	284	715	863	351	1214

VII. Vijfjarige statistiek der in Nederlandsch-Indië verrichte vaccinatiën en revaccinatiën.

A. Algemeen overzicht.

JAREN.	JAVA EN MADOERA.				BUITENBEZITTINGEN.			
	Aantal vaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal revaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal vaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal revaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)
1906	650 472	87.4	1 788 890	57.7	192 189	8.70	237 464	37.82
1907	748 339	91.8	2 094 540	57.1	175 097	79.22	186 604	41.50
1908	859 123 *a)*	91.9	2 015 814 *a)*	56.4	247 899 *b)*	74.75	363 350 *b)*	50.89
1909	387 961 *c)*	95.5	943 378 *c)*	†	228 655 *d)*	82.96	345 443 *d)*	32.08
1910	241 600 *e)*	84.98	1 579 349 *e)*	†	131 104 *f)*	88.02	280 231 *f)*	13.— *g)*

a) Van het gewest Djokjakarta, 2 vaccinedistricten van Madioen, 4 van Soerakarta, 3 van Kedoe. 1 van Banjoemas, 1 van Kediri en 2 van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

b) Van Benkoelen, Lampongsche districten, Billiton en Zuid-Nieuw-Guinea zijn geen gegevens ontvangen.

c) Van de gewesten Semarang, Soerakarta, Djokjakarta en Kediri, 6 vaccinedistricten van Cheribon, 7 van Pekalongan, 10 van Kedoe, 1 van Banjoemas, 7 van Soerabaja, 1 van Pasoeroean en 8 van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

d) Van Palembang, Djambi, Menado, Zuid-Nieuw-Guinea en Timor zijn geen gegevens ontvangen.

e) Van de gewesten Bantam, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Banjoemas, Semarang en Djokjakarta, 10 vaccinedistricten van Batavia, 7 van Pekalongan, 2 van Rembang, 5 van Soerabaja, 2 van Kedoe, 2 van Madioen, 3 van Kediri, 6 van Pasoeroean, 9 van Madoera en 6 van Soerakarta zijn geen gegevens ontvangen.

f) Van de Oostkust van Sumatra, Djambi, Lampongsche districten, Benkoelen, Riouw, Banka en onderhoorigheden, Billiton, Menado, Celebes en onderhoorigheden en Bali en Lombok zijn geen gegevens ontvangen.

g) De meeste revaccinatiën zijn niet gecontroleerd.

B. Vaccinatiën en revaccinatiën, enz. bij de landskoepokinrichting te Weltevreden.

JAREN.	Vaccinatiën				Revaccinatiën				Totaal aantal vaccinatiën en revaccinatiën.	Verstrekte animale lymphe.
	van Europeanen.		van inlanders.		van Europeanen.		van inlanders.			
	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.		Aantal glaasjes en buisjes.
1906	249	176 *a)*	856	659 *c)*	196	40	1 404	360	2 705 *e)*	54 323 *j)*
1907	309	254 *b)*	1 215	1 116 *d)*	515	76	1 580	381	3 619 *f)*	63 996 *k)*
1908	214	214	1 658	1 544	256	53	1 028	416	3 156 *g)*	78 552 *l)*
1909	213	197	1 614	1 408	169	55	717	76	2 713 *h)*	84 654 *m)*
1910	233	209	992	889	398	68	486	30	2 109 *i)*	112 468 *n)*

a) 97 personen, bij wie de inenting niet slaagde, hadden pokken gehad.

b) Als voren 1.

c) 19 kinderen, bij wie de inenting mislukte, hadden pokken gehad.

d) 3 kinderen, bij wie de inenting niet slaagde, hadden pokken gehad.

e) Bovendien zijn nog ingeënt 916 militairen, vrouwen en kinderen.

f) Id. 541.

g) Id.713.

h) Id. 726.

i) Id. 537.

j) 23 113 glasplaatjes en capillairen, 29 355 groote buisjes à 1 c.M³. en 1855 kleine buisjes à ½ c.M³., te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 1 629 765 personen.

k) 24 491 glasplaatjes en capillairen, 37 173 groote buisjes à 1. c.M³. en 2332 kleine buisjes à ½ c.M³., te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 2 039 405 personen.

l) 79 552 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 2 541 810 personen.

m) 84 654 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 3 629 050 personen.

n) 112 468 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 4 075 770 personen.

VIII. Vijfjarige statistiek van de bij het Instituut-Pasteur te Weltevreden behandelde personen.

JAREN.	AANTAL PATIËNTEN							
	bij het einde van het voorafgegane jaar in behandeling gebleven.	in het opgegeven jaar bijgekomen.	Totaal.	die de geheele behandeling ondergingen.	bij wie de behandeling werd gestaakt. *a)*	van wie met meer of minder zekerheid is gebleken, dat zij aan lyssa zijn overleden		
						tijdens de behandeling.	binnen 30 dagen na de behandeling.	meer dan 30 dagen na de behandeling.
1906	25	472	497	426	20	9	—	3 *b)*
1907	51	407	458	433	4	5	—	5
1908	13	456	469	419	3	—	7	4 *c)*
1909	37	583	620	547	4	—	4	1
1910	44	581	625	548	11	—	6	—

a) Hetzij dat gedurende de behandeling bleek, dat de dieren die beten hadden toegebracht, niet dol waren geweest, hetzij omdat de patiënten zich niet verder wilden laten behandelen.

b) De overledenen waren allen inlanders of vreemde oosterlingen.

c) Van 3 overledenen kon niet worden nagegaan of zij werkelijk aan lyssa zijn gestorven.

IX. OPGAAF van het aantal leprozen, die zich op ult. 1910 in Nederlandsch-Indië bevonden. a)

GEWESTEN.	Europeanen.		Inlanders.		Chineezen.		Andere vreemde oosterlingen.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
JAVA EN MADOERA.								
Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	8	7	82	24	4	1	—	—
Preanger-Regentschappen . . .	—	—	1	—	—	—	—	—
Cheribon b).	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan.	10	2	11	5	—	—	—	—
Semarang	17	9	81	18	17	4	—	—
Rembang	—	—	186	74	6	1	2	—
Soerabaja	—	—	489	164	12	—	1	—
Pasoeroean.	2	—	136	60	3	1	—	—
Besoeki	—	—	15	1	—	—	—	—
Banjoemas.	—	—	— (1)	—	—	—	—	—
Kedoe.	—	—	— (2)	—	—	—	—	—
Djokjakarta.	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	1	—	1	2	1	—	—	—
Madioen.	1	2	20	6	1	—	—	—
Kediri b).	—	—	—	—	—	—	—	—
Madoera.	1	—	375	163	1	1	—	—
BUITENBEZITTINGEN.								
Padangsche Bovenlanden b). . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Padangsche Benedenlanden b). .	—	—	—	—	—	—	—	—
Tapanoeli	—	—	443	153	—	—	—	—
Benkoelen	—	—	128	39	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	—	19	—	—	—	—	—
Palembang.	—	—	350	156	—	—	—	—
Djambi	—	—	58 (40)	17 (14)	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	—	—	269	107	225	3	—	—
Atjeh en onderhoorigheden . . .	—	—	279	107	9	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden b) .	—	—	—	—	—	—	—	—
Banka	—	—	5	—	47	—	—	—
Billiton	—	—	7	1	—	1	—	—
Westerafdeeling van Borneo . .	—	—	737	648	55	16	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	657	247	—	—	1	—
Celebes en onderhoorigheden . .	—	2	442	176	1	—	—	—
Menado b)	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboina b)	—	—	—	—	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden b) .	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden b). .	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok b)	—	—	—	—	—	—	—	—

a) De opgaven verdienen weinig vertrouwen. De cijfers tusschen ( ) duiden het aantal geneeskundig onderzochten aan.

b) Geen opgaven ontvangen.

X. Sterfte-statistiek voor Europeanen

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Semarang. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
I. Algemeene ziekten.																														
Febris typhoïdea (typhus abdominalis)	4	—	—	4	—	—	8	—	—	1	3	—	—	4	12	1	1	1	4	—	—	7	—	2	2	8	—	1	13	20
Febris intermittens en malaria cachexie:	1	2	1	—	1	—	5	3	—	1	1	1	—	6	11	3	1	1	6	1	—	12	4	—	4	1	—	—	9	21
waaronder tropica	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
tertiana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
niet nader bepaald	1	—	1	—	1	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—	3	1	—	3	—	—	—	3	—	3	1	—	—	—	—
Pokken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mazelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Diphterie en croup	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kinkhoest	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cholera asiatica	5	3	6	12	—	—	26	2	2	1	9	—	—	14	40	—	3	7	25	—	3	38	—	3	3	21	1	4	32	70
„ nostras	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dysenterie	1	—	1	1	—	—	3	—	2	—	2	1	—	5	8	—	1	—	5	1	—	7	1	—	—	2	—	—	3	10
Erysipelas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lepra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beri-beri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere besmettelijke ziekten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pyaemia en septichaemia	—	—	—	2	—	—	2	1	—	1	1	—	—	3	5	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Lyssa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tuberculose van de longen.	—	—	2	9	—	—	11	—	—	2	7	—	1	10	21	—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	3	—	—	3	8
„ „ „ hersenen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
„ „ „ buikingewanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ van de wervelkolom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „ gewrichten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scrofulose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syphilis (tertiair)	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
„ (hereditair)	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanker en andere maligne tumoren van de mondholte	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem van de maag en de lever	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Idem en andere maligne tumoren van het peritoneum, van de darmen en van het rectum	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
Idem en andere maligne tumoren van de vrouwelijke geslachtsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem en andere maligne tumoren van de mamma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem en andere maligne tumoren van andere organen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	4	—	—	4	5	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
Acuut gewrichtsrheumatisme	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diabetes mellitus	—	—	—	1	2	—	3	—	—	—	3	1	—	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Anaemie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leukaemie en pseudo-leukaemie	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acuut en chronisch alcoholisme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
II. Ziekten van het zenuwstelsel en van de zintuigen.																														
Encephalitis en hersenabsces	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meningitis	4	—	1	—	—	—	5	3	1	1	—	—	—	5	10	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tabes dorsalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten van het ruggemerg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Apoplexie	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	—	2	—	2	7	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
Hersenverweeking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dementia paralytica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Alle andere psychosen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epilepsie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

en met hen gelijkgestelden over 1910.

EDENEN TE

Soerabaja.															Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.														
Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	1	3	—	—	4	—	—	1	—	1	—	2	6	—	1	2	9	—	1	13	—	1	3	4	—	—	8	21
3	5	2	10	2	1	23	—	3	4	3	4	1	15	38	3	3	3	6	—	1	16	8	6	3	5	—	—	22	38
—	1	1	7	—	1	—	—	2	1	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	2	1	—	1	—	—	4	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
3	4	1	3	2	—	—	—	1	3	2	2	1	—	—	2	2	3	5	—	—	—	6	4	3	4	—	—	17	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—	—	2	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	1	—	2	2	—	—	—	4	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	4	6	—	4	17	—	—	3	10	—	—	13	30	—	4	5	20	—	1	30	—	2	5	9	3	—	19	49
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	3
—	—	—	3	—	—	3	—	1	2	—	—	—	3	6	1	1	2	6	1	2	13	—	2	2	3	—	—	7	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	4	1	—	—	—	—	—	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
—	1	1	8	—	—	10	—	—	3	7	—	—	10	20	—	—	—	25	—	—	25	—	—	3	11	—	—	14	39
—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	4
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	2	—	—	2	7	—	—	—	4	3	—	7	—	—	—	—	2	—	2	9
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2
—	—	1	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	1	—	4	—	—	—	1	—	—	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	3	—	—	3	4	—	—	—	3	1	—	4	—	—	1	3	1	—	5	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—	2	4
—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	2	3	5	—	—	1	—	—	6	1	2	—	—	—	—	3	9
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	2	—	—	2	4	—	—	—	2	7	1	10	—	—	—	3	1	—	4	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

AANTAL OVE[EDI]

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia.															Semarang.															
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.								
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.
Stuipen bij kinderen beneden 5 j.	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	2	4	1
Tetanus	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overige ziekten v/h zenuwstelsel	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Ziekten van het gehoororgaan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Ziekten van het hart en de vaten.																															
Acute endocarditis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Organische hartgebreken	—	—	1	2	1	—	4	—	—	—	—	2	—	2	6	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Angina pectoris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der arteriën	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Embolie en thrombose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten van het hart of de vaten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bloedingen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Ziekten der ademhalingsorganen.																															
Ziekten van de larynx	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—
Acute bronchitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Chronische bronchitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Broncho pneumonie	2	—	—	2	1	—	5	3	—	—	—	1	1	5	10	—	1	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3	—
Croupeuze pneumonie	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Aandoeningen der pleuraholte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Congestie en apoplexie van de longen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Longgangreen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asthma bronchiale	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emphysema pulmonum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten der ademhalingsorganen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Ziekten der spijsverteringsorganen.																															
Ziekten van de pharynx	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der maag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen beneden 2 jaar	6	—	—	—	—	—	6	4	—	—	—	—	—	4	10	5	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	—	2	7	4
Indische spruw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen van 2 jaar en ouder	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	2	—
Hernia en darmocclusie	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere aandoeningen van het darmkanaal	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—
Icterus gravis	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Levercirrhose	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leverabsces	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere aandoeningen van de lever of de galblaas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Peritonitis (uitgezonderd de puerperale)	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Appendicitis	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Ziekten der urogenitaal organen.																															
Acute nephritis	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekte van Bright	1	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	1	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten der nieren en van hare adnexa	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	—	3	4	—
Ziekten der pisblaas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Ziekten van de urethra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Ziekten van de prostata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overige ziekten der mannelijke geslachtsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cysten en andere tumoren van het ovarium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

…VEEDENEN TE

	Soerabaja.															Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
4	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	2	3	6	2	—	—	—	—	8	4	—	—	—	—	—	4	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	3
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
1	1	—	—	7	—	—	8	—	—	—	2	5	—	7	15	1	—	2	11	5	1	20	—	—	—	7	2	—	9	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	—	4	—	—	—	1	—	1	2	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	1	—	—	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	3	5	4	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	2	6
—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	1	1	2	—	—	4	1	1	—	1	1	—	4	8	3	1	1	2	2	—	9	2	4	—	—	2	—	8	17
2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2
7	4	1	—	—	—	—	5	1	2	—	—	—	—	3	8	10	4	—	—	—	—	14	10	2	—	—	—	—	12	26
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	4
2	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	6	2	—	8	—	1	—	2	2	—	5	13
—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	1	6	—	—	—	1	—	—	1	7
1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	1	1	—	—	2	—	—	1	2	—	—	3	5	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2
—	—	—	—	1	2	1	4	—	—	—	4	1	—	5	9	1	—	—	10	2	—	13	—	—	—	4	1	—	5	18
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	1	—	—	1	3
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1

NAMEN DER ZIEKTEN.	AANTAL OVE… LEDE…																														
	Batavia.															Semarang.															
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.								
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.
VII. Ziekten van de zwangerschap en van het puerperium.																																
Sterfgevallen in direct verband met en gedurende de zwangerschap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overlijden als direct gevolg der baring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Puerperale eclampsie en albuminurie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten (ook plotselinge dood) in het kraambed . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VIII. Ziekten van de huid en het celweefsel.																																
Gangreen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Phlegmone, absces	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
X. Aangeboren gebreken.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI. Ziekten der jonggeborenen van ten hoogste 3 maanden oud.																																
Aangeboren lichaamszwakte, icterus, sclerema neonatorum, atelectasis pulmonum, paedatrophie	3	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	2	5	3	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	3	6	5	—
Andere ziekten bepaald bij jonggeborenen voorkomend .	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	2	3	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
Verwaarloozing, gebrekkige verzorging, ongeschikte voeding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
XII. Ouderdomsgebreken.																																
Debilitas, marasmus senilis. .	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	10	—	10	14	—	—	—	—	6	—	6	—	—	—	—	2	—	2	8	—	—
XIII. Sterfgevallen door uitwendige oorzaken.																																
Zelfmoord door vergif. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
〃 〃 ophanging. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
〃 〃 vuurwapenen .	—	—	—	3	—	—	3	—	—	1	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
〃 〃 snijdende werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
〃 op andere wijze .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fracturen (ook schedelfracturen)	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ongevallen door geweld	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verbranding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inwerking v. corrosieve stoffen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zonnesteek.	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verdrinking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uitputting	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Vergiftiging	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dood door andere uitwendige oorzaken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
XIV. Onvolkomen en onbekende oorzaken van den dood.																																
Plotselinge dood.	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
Onbekend	3	—	1	1	2	—	7	3	1	—	—	4	—	8	15	1	2	1	3	2	1	10	—	2	1	—	1	—	4	14	3	—
Totalen . . .	34	9	15	70	19	—	147	25	8	10	45	26	2	116	263	19	9	11	78	15	4	136	13	11	10	41	8	5	88	224	27	14

VERLEDENEN TE

Soerabaja.

Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	—	2	7
2	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3
3	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	2	5
—	—	—	—	6	—	6	—	—	—	—	9	—	9	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
3	—	2	8	—	—	13	2	1	1	4	1	—	9	22
27	14	19	82	11	10	163	14	12	18	52	23	2	121	284

Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.

Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2
11	—	—	—	—	—	11	7	—	—	—	—	—	7	18
5	—	—	—	—	—	5	7	—	—	—	—	—	7	12
5	—	—	—	—	—	5	3	—	—	—	—	—	3	8
—	—	—	3	11	—	14	—	—	—	3	13	1	17	31
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	3	4
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	7	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	1	—	2	—	2	—	1	—	—	3	5
7	4	2	12	2	—	27	3	2	—	2	2	1	10	37
68	23	28	195	50	9	373	53	26	23	94	32	3	231	604

	LEVENLOOS AANGEGEVENEN TE			
	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Djokja, Solo, Padang, Sawahloento, Tandjoengpinang, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.
A. Ziekten van (den vader of) de moeder.				
1. Syphilis	1	1	—	3
2. Andere algemeene ziekten	—	—	2	—
3. Albuminurie en andere ziekten met de zwangerschap in verband staande	1	1	—	1
4. Ondergaan geweld of overmatige arbeid	—	1	—	1
B. Ziekten van de placenta en de vliezen	2	—	—	2
C. Ziekten van het foetus.				
1. Niet onder A te brengen ontijdige geboorte.	1	1	1	—
D. De omstandigheden, waaronder de geboorte plaats heeft.				
1. Liggingsafwijkingen van het kind	—	—	1	—
2. Uitzakking, inklemming van de navelstreng	1	2	1	2
3. Stikking bij de geboorte	—	—	—	6
E. Andere niet onder de vorige rubrieken te brengen oorzaken	1	—	3	3
F. Onbekende of niet opgegeven oorzaken	2	1	—	10
Totalen	9	7	8	28

Sterfte-cijfers naar de doodsoorzaken in % van het totaal aantal overleden Europeanen over 1910.

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Gezamenlijke statistiek.
Febris typhoïdea	4.5	8.9	2.1	3.4
Malaria	4.1	9.3	13.3	6.2
Pokken	—	—	—	0.6
Cholera asiatica	15.2	31.2	10.5	7.9
Dysenterie	3	4.4	2.1	3.3
Pyaemia en septichaemia	1.9	0.4	0.3	0.8
Tuberculose	7.9	4	8.4	6.7
Syphilis	1.1	0.8	0.3	1.3
Kanker en andere maligne tumoren	6	3.1	6.3	4.4
Diabetes	2.6	0.4	1.4	1.4
Ziekten van het zenuwstelsel	7.9	6.2	5.6	8.1
„ van het hart en van de vaten	4.1	0.8	5.6	7.2
„ der ademhalingsorganen	6	2.6	7.3	5.6
„ der spijsverteringsorganen	9.1	7.1	8.8	10.2
„ der urogenitaalorganen	3	2.6	—	4.6
„ van de zwangerschap en van het puerperium	0.7	—	—	0.6
„ van kinderen beneden 3 maanden.	3	3.55	5.2	6.2
Ouderdomsgebreken	5.3	3.55	5.2	5.1
Zelfmoord	3	—	1.4	1.9
Dood door andere oorzaken van uitwendig geweld	—	1.3	—	0.1
Overige ziekten	5.9	3.6	8.5	8.3
Onbekend	5.7	6.2	7.7	6.1
	100	100	100	100
Totaal aantal overleden Europeanen	249	201	264	552
Id. id. id. met Europeanen gelijkgestelden	14	23	20	52
Sterkte aan Europeanen en met Europeanen gelijkgestelden	8 777	5 126	8 063	41 000
Sterfte (per ‰)	29.9	41.7	35.2	14.7

Bijlage T.

(Zie hoofdstuk L, afd. I, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de samenstelling en distributie op 15 April 1911 van het technisch personeel der BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN in Nederlandsch-Indië, benevens opgaven nopens de in 1910 vanwege het burgerlijk bouwdepartement verwerkte sommen.

T

I. Samenstelling en distributie van het technisch personeel op 15 April 1911.

INDEELING.	Hoofd- en verdere ingenieurs.	Architecten en opzichters.	Te zamen.
I. ALGEMEENE DIENST.			
A. Technisch personeel bij het departement	*a*) 9	15	24
B. Waterstaatsafdeelingen:			
Chefs	4	—	4
Toegevoegd personeel:			
a. voor de bureau's	8	8	16
b. voor speciale werken:			
1. den bouw van een telefoonkantoor op het Koningsplein en van eene nieuwe audiëntiezaal bij het paleis van den Gouverneur-Generaal te Rijswijk (Batavia)	—	1	1
2. de opnemingen en uitvoering van werken ter verbetering van de bevloeiing en den waterafvoer in de residentie Semarang, behalve de afdeeling Kendal	3	2	5
3. de verbetering van de bevloeiing in de afdeeling Kendal der residentie Semarang	2	—	2
4. den bouw van eene prise d'eau in de Kali Bodri, nabij Djoewer en van twee spuisluizen (afd. Kendal der res. Semarang)	—	1	1
5. de regeling van den irrigatietoestand in de residentie Soerakarta	1	—	1
6. de verbetering en uitbreiding der bevloeiing in de afdeeling Pamekasan (res. Madoera) en verschillende andere werken	2	2	4
7. de verbetering van de bevloeiing en afwatering in de afdeeling Sidoardjo (res. Soerabaja)	2	1	3
8. de verbetering der bevloeiing in de afdeeling Djember der residentie Besoeki (Bedadoengwerken)	2	2	4
9. het onderhoud en de herstelling der werken en gebouwen van het marine-établissement te Soerabaja	—	1	1
c. voor den plaatselijken dienst:			
1ste afd. Bantam	—	5	5
1ste afd. Batavia	—	8	8
1ste afd. Preanger-Regentschappen	—	7	7
2de afd. Cheribon	—	6	6
2de afd. Pekalongan	—	6	6
2de afd. Semarang	—	11	11
3de afd. Banjoemas	—	3	3
3de afd. Kedoe	—	7	7
3de afd. Djokjakarta	—	1	1
3de afd. Soerakarta	—	1	1
3de afd. Madioen	—	5	5
3de afd. Rembang	—	7	7
4de afd. Kediri	—	6	6
4de afd. Soerabaja	—	10	10
4de afd. Madoera	—	5	5
4de afd. Pasoeroean	—	8	8
4de afd. Besoeki	—	6	6
C. Inspectie van den waterstaat in de buitenbezittingen	1	—	1
D. Verbetering en uitbreiding van de verkeerswegen in de buitenbezittingen:			
inspecteur voor de verkeerswegen	1	—	1
toegevoegd personeel	8	5	13
E. Havenwerken van Tandjoengpriok	3	2	5
II. DIENST DER IRRIGATIE-AFDEELINGEN.			
A. Irrigatie-afdeeling Serang (res.[n] Semarang, Rembang en Kedoe)	4	11	15
B. Irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal (res. Pekalongan)	2	10	12
C. Irrigatie-afdeeling Tjimanoek (res.[n] Cheribon en Preanger-Regentschappen)	3	6	9
D. Irrigatie-afdeeling Serajoe (res.[n] Banjoemas en Kedoe)	4	9	13
E. Sectie Madioen der toekomstige irrigatieafdeeling Solo-rivier	2	4	6
F. Irrigatie-afdeeling Brantas (res.[n] Soerabaja, Pasoeroean en Kediri)	7	17	24
G. Irrigatie-afdeeling Pekalen-Sampean (res.[n] Pasoeroean en Besoeki)	6	8	14
III. GEWESTELIJKE DIENST.			
Sumatra's Westkust	2	9	11
Tapanoeli	—	7	7
Benkoelen	—	6	6
Palembang	—	9	9
Djambi	—	3	3
Oostkust van Sumatra	2	8	10
Atjeh en onderhoorigheden	—	9	9
Lampongsche districten	—	2	2
Riouw en onderhoorigheden	—	3	3
Banka	—	2	2
Billiton	—	1	1
Westerafdeeling van Borneo	—	1	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	5	5

a) Hieronder een bouwkundig ingenieur.

INDEELING.	Hoofd- en verdere ingenieurs.	Architecten en opzichters.	Te zamen.
Bali en Lombok	—	7	7
Celebes en onderhoorigheden	2	8	10
Menado	—	5	5
Amboina	—	2	2
Ternate	—	2	2
Timor en onderhoorigheden	—	1	1
Zuid-Nieuw-Guinea	—	1	1
IV. Ter beschikking gesteld van den gemeenteraad van Batavia en Semarang	—	2	2
Totaal van het personeel in vasten dienst	b) 80	c) 300	380
Borendien waren boven de formatie in dienst:			
voor de verbetering van de wegen en voor kleine irrigatiewerken in de afdeeling Krawang (res. Batavia)	1	—	1
voor de uitvoering van werken tot verbetering der bevloeiing en afwatering in Noord-Bantam	3	7	10
voor de verbetering van het wegennet en den aanleg van irrigatiewerken van geringen omvang in de residentie Preanger-Regentschappen	2	7	9
voor de uitvoering van het verdeelwerk Wilaloeng (res. Semarang)	—	2	2
voor de verbetering van de bevloeiing door de Sindopradja- en Doetamati-leidingen (afd. Indramajoe, res. Cheribon)	3	3	6
voor de verbetering van de bevloeiing en den waterafvoer in de residentie Pekalongan	2	2	4
voor de voltooiing van de Djengkelok-werken (res. Pekalongan)	1	—	1
voor de verbetering van de bevloeiing in de districten Bandjar, Tjahjana en Poerbalingga (res. Banjoemas)	2	2	4
voor de uitvoering der werken tot verbetering der afwatering van de Bengawandjero, voor de opnemingen in het gebied der Beneden-Solo-rivier en voor het beheer en gewoon onderhoud, de bewaking, enz. der gestaakte werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in de Solo-vallei (res^n^. Rembang en Soerabaja)	3	2	5
voor de verbetering van de bevloeiing in de afdeeling Magetan (res. Madioen)	3	2	5
voor de verbetering van den heerendienstweg Merden-Krasak (afd^n^. Keboemen en Wonosobo, res. Kedoe)	—	1	1
voor de regeling van den irrigatietoestand in de residentie Soerakarta	—	2	2
voor het opmaken van een definitief ontwerp en de uitvoering van werken, noodig voor de verbetering van de haventoestanden te Soerabaja	1	—	1
voor de verbetering van het wegennet in de afd. Banjoewangi (res. Besoeki)	1	2	3
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd^n^. Kediri en Berbek (res. Kediri)	—	1	1
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd^n^. Modjokerto en Djombang (res. Soerabaja)	—	2	2
voor het toezicht op de waterverdeeling uit de kali Konto en eenige oostelijk daarvan gelegen rivieren (res^n^. Soerabaja, Kediri en Pasoeroean)	—	1	1
voor den aanleg en de verbetering van wegen in de residentie Tapanoeli	—	2	2
voor de oprichting van recherchegebouwen te Makasser (gouv. Celebes en onderhoorigheden)	—	1	1
voor den aanleg en de verbetering van wegen in de residentie Oostkust van Sumatra (toegevoegd aan den inspecteur voor de verkeerswegen in de buitenbezittingen)	1	3	4
voor de havenwerken van Semarang	1	2	3
Totaal boven de formatie in dienst	24	44	68

b) 33 ingenieurs-plaatsen waren onvervuld.

c) Namelijk 37 architecten en 263 opzichters (2 architects- en 22 opzichters-plaatsen waren onvervuld).

II. In 1910 verwerkte bedragen (ook wat betreft het geldswaardig bedrag der uit 's lands voorraad verbruikte materialen) ter zake van de onderstaande categorieën van civiele landswerken (vernieuwingen en nieuwe werken, dus zonder het aan onderhoud en herstellingen ten koste gelegde).

GEWESTEN.	Bevloeiings- en afwateringswerken.					Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard.				Algemeen totaal (kolom 6 + kolom 10).
	Besteed aan uitvoering.		Besteed aan opnemingen en projectwerk		Alzoo ten koste gelegd aan aanleg en voorbereiding van bevloeiings- en afwateringswerken.	Gebouwen.	Bruggen en wegen.	Andere burgerlijke landswerken.	Te zamen.	
	Groote werken (meerendeels bij de begrooting toegestaan).	Kleine werken.	ten dienste van de in kolom 2 bedoelde werken.	ten dienste van grootere of kleinere plannen.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Java en Madoera.										
Bantam	315 030	1 971	—	2 022	319 023	142 371	414	3 590	146 375	465 398
Batavia	—	19 797	—	3 945	23 742	482 274	76 379	159 002	717 655	741 397
Preanger-Regentschappen	—	37 243	—	11 313	48 556	129 664	307 356	—	437 020	485 576
Cheribon	238 304	107 808	7 249	8 512	361 873	83 467	—	—	83 467	445 340
Pekalongan	222 075	122 217	11 622	6 623	362 537	52 645	—	—	52 645	415 182
Semarang	273 902	203 459	5 847	30 135	513 343	361 991	3 707	224 593	590 291	1 103 634
Rembang	—	19 364	*a)*	—	19 364	42 041	1 873	175	44 089	63 453
Soerabaja	86 313	362 249	*a)*	38 515	487 077	175 351	—	549 363	724 714	1 211 791
Pasoeroean	70 932	40 969	—	43 921	155 822	163 271	34 550	60 392	258 213	414 035
Besoeki	68 358	21 948	7 856	1 624	99 786	77 647	44 651	23 151	145 449	245 235
Banjoemas	95 937	16 052	3 444	5 302	120 735	123 249	—	—	123 249	243 984
Kedoe	7 515	58 818	—	16 271	82 604	127 560	22 544	1 364	151 468	234 072
Djokjakarta	—	—	—	—	—	116 730	—	1 789	118 519	118 519
Soerakarta	—	—	—	—	—	36 112	—	67 978	104 090	104 090
Madioen	260 021	22 551	11 619	7 863	302 054	289 310	5 142	—	294 452	596 506
Kediri	87 305	91 916	1 919	13 395	194 535	235 841	—	—	235 841	430 376
Madoera	—	63 344	—	4 824	68 168	138 606	—	176 718	315 324	383 492
Totalen voor Java en Madoera	1 725 692	1 189 706	49 556	194 265	3 159 219	2 778 130	496 616	1 268 115	4 542 861	7 702 080
Buitenbezittingen.										
Sumatra's Westkust	—	1 813	—	600	2 413	128 928	248 739	126 253	503 920	506 333
Tapanoeli	—	—	—	—	—	22 574	171 440	—	194 014	194 014
Benkoelen	—	—	—	—	—	37 353	193 305	26 842	257 500	257 500
Lampongsche districten	—	—	—	—	—	20 667	44 753	—	65 420	65 420
Palembang	—	—	—	—	—	25 697	84 094	121 454	231 245	231 245
Djambi	—	—	—	—	—	41 610	42 852	6 276	90 738	90 738
Oostkust van Sumatra	—	—	—	—	—	188 721	403 102	11 467	603 290	603 290
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	113 489	345 098	3 588	462 175	462 175
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	45 875	8 585	12 097	66 557	66 557
Banka	—	—	—	—	—	11 514	—	—	11 514	11 514
Billiton	—	—	—	—	—	17 148	—	9 883	27 031	27 031
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	4 439	1 101	843	6 383	6 383
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	28 745	34 527	38 595	101 867	101 867
Celebes en onderhoorigheden	—	—	—	74	74	74 933	31 442	138 208	244 583	244 657
Menado	—	7 403	—	—	7 403	46 408	59 976	12 838	119 222	126 625
Amboina	—	—	—	—	—	4 439	—	—	4 439	4 439
Ternate en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	19 395	—	8 983	28 378	28 378
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	2 005	—	—	2 005	2 005
Bali en Lombok	—	—	—	—	—	39 875	45 824	1 444	87 143	87 143
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	11 306	—	20	11 326	11 326
Totalen voor de buitenbezittingen	—	9 216	—	674	9 890	885 121	1 714 838	518 791	3 118 750	3 128 640
Totalen voor Java en Madoera	1 725 692	1 189 706	49 556	194 265	3 159 219	2 778 130	496 616	1 268 115	4 542 861	7 702 080
Algemeene totalen	1 725 692	1 198 922	49 556	194 939	*b)* 3 169 109	*c)* 3 663 251	*d)* 2 211 454	*e)* 1 786 906	7 661 611	10 830 720

a) Hetgeen in 1910 nog besteed is aan opnemingen, enz. ten behoeve van de gestaakte werken in de Solo-vallei is niet afzonderlijk opgegeven. Het betrekkelijk bedrag is begrepen in de in hoofdstuk L, afd. I, § 2, van het verslag hiervóór vermelde som van f 33 736 uitgegeven voor onderhoud, enz. van de geschorste werken.

b) Onder de som van f 3 169 109 is begrepen een bedrag van f 2 694 976 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling.

Voor bevloeiings- en afwateringswerken is in 1910 bovendien uitgegeven voor herstelling f 104 204 en voor gewoon onderhoud f 422 240. Vgl. echter de voorgaande noot.

c) Naar gelang van de bestemming der gebouwen was dit totaal verdeeld als volgt:

woningen voor burgerlijk personeel	f	372 384
bureau's en andere gebouwen voor den algemeenen dienst (ook de algemeene pakhuizen)		838 623
gevangenissen		281 036
kazernen en andere gebouwen voor gewapende korpsen onder burgerlijk bestuur	f	42 826
gebouwen voor de koffie		—
gebouwen voor het zout		111 560
scholen voor Europeesch onderwijs		227 468
scholen voor inlandsch onderwijs		1 671 440
burgerlijke hospitalen		110 138
brandspuithuizen, wachthuizen en mijlpalen		7 776
	f	3 663 251

d) Hieronder f 1 402 736 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling.

e) Hieronder wegens rivier- en waterkeeringswerken f 274 651, voor drinkwatervoorziening f 139 857, voor het douane-etablissement te Palembang f 120 157 en voor werken ten dienste van havens en reeden f 991 004, onder welk laatste bedrag echter niet zijn begrepen de kosten van baggerwerk, welke ongeveer f 167 628 hebben bedragen.

III. Overzicht van de op ult. 1910 in uitvoering of in studie zijnde plannen betreffende groote bevloeiïngs- en (of) afwateringswerken.

A. Plannen in uitvoering (of gedeeltelijk in uitvoering).

Gewesten.	Irrigatiegebied (globaal aantal te bevloeien bouws).	In 1910 voor uitvoering geraamd.	In 1910 voor uitvoering besteed.	Tot ult. 1910 verwerkt voor uitvoering.	Tot ult. 1910 verwerkt voor opnemingen en projectwerk.	Tot ult. 1910 verwerkt voor Te zamen.	Totaal der geraamde kosten volgens oorspronkelijke raming.	Totaal der geraamde kosten volgens nadere raming.
		Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Bantam.	29 400 (Noord-Bantam)	500 000	*a*) 318 607	1 904 365	82 990	1 987 355	3 925 000	3 925 000
Cheribon.	46 000 (Sindopradja- en Doetamati-leidingen)	300 000	*b*) 238 304	1 817 382	149 777	1 967 159	1 600 000	2 813 000
Pekalongan.	10 080 (Djengkelok-werken) . . .	10 000	*c*) 106 260	500 288	—	500 288	424 000	482 000
Id.	17 000 (Werken beoosten de Tjomal)	200 000	*d*) 115 914	856 829	135 378	992 207	1 500 000	1 500 000
Banjoemas.	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:							
	3 340 (Bandjaran-leiding)	3 000	*e*) 3 043	243 855	—	243 855	213 834	290 000
	9 030 (Bandjar-Tjahjana)	200 000	*f*) 84 548	397 562	—	397 562	950 000	950 000
	100 000 (Verder stroomgebied der Serajoe)	10 000	*g*) 5 429	1 505 811	286 739	1 792 550	8 060 000	6 836 166
Semarang.	Verbetering van den waterafvoer der Toentang-rivier van Glapan tot zee . .	180 000	*h*) 14 644	14 644	88 695	103 339	550 000	550 000
	Werken tot verbetering van den waterafvoer der Serang- en Djoeana-rivieren:							
	Verdeelwerk bij Wilaloeng *i*)	100 000	258 727	369 389	49 335	418 724	600 000	860 000
	Verruiming der kali Woelan *j*)	100 000	—	—	—	—	1 500 000	1 500 000
Kedoe.	4 403 (Tangsi-werken) *k*). . . .	—	10 065	463 326	45 706	509 032	420 000	420 000
Soerabaja.	Verbetering afwatering Bengawandjero *l*).	100 000	86 313	503 387	—	503 387	400 000	600 000
Madioen.	29 000 (Magetan en Ngawi) . . .	150 000	*m*) 260 021	702 452	341 017	1 043 469	3 500 000	1 980 000
Kediri.	25 000 (Waroedjajeng en Kertasana)	100 000	*n*) 89 224	1 783 181	174 481	1 957 662	2 414 000	2 089 080
Pasoeroean.	6 700 (Kedoengkandang-leiding) *o*)	10 000	60 932	396 752	17 146	413 898	375 000	425 000
Besoeki.	Werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuidwest-Djember en Zuidoost-Loemadjang:							
	23 500 (Bedadoeng-werken) *p*) . .	250 000	68 751	140 090	243 056	383 146	1 700 000	1 700 000
		2 213 000	1 720 782	11 599 313	1 614 320	13 213 633		

B. Op ult. 1910 nog niet geautoriseerde ontwerpen of nog in studie zijnde plannen.

Gewesten.	OMSCHRIJVING VAN HET PLAN (met globaal aantal te bevloeien bouws).	Besteed voor opnemingen en projectwerk. Vóór 1910.	In 1910.	Alzoo tot ult. 1910.
		Gld.	Gld.	Gld.
Batavia. . . .	Bevloeiing uit de Tjitaroem (afdeeling Krawang) (118 000 bouws) . . .	189 571	3 495	193 066
Pekalongan . .	Bevloeiing van het terrein tusschen de Pemali en de Tjatjaban (22 000 bouws)	—	*q*) —	—
Banjoemas . .	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:			
	Bevloeiing uit de kali Tadjoem (16 300 bouws)	—	*r*) —	—
Besoeki. . . .	Bevloeiing in Zuidwest-Djember (buiten het Bedadoeng-gebied).	—	11 454	11 454
Madoera . . .	Verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuid-Soemenep	—	*s*) —	—

a) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 69 088, de prise d'eau Pamerajan f 39 448, het hoofdkanaal 1ste sectie f 7 288, den syphon Tjisangoe f 47 184 (hiervan f 3 576 overgeschreven van de begrooting van 1909), het hoofdkanaal 2de sectie f 10 673, den syphon Tjiasem f 6 020, de schroefpaalbruggen f 48, het hoofdkanaal 3de sectie f 12 363, den syphon en afw. Seba-vlakte f 5 992, den syphon Tjibongor f 19 853, het hoofdkanaal 4de sectie f 100 151 (hiervan f 33 158 overgeschreven van de begrooting van 1909) en de 5de sectie A der Tjioedjoeng f 499.

De uitvoering der werken kon nog niet dien voortgang maken, welke men verwacht had, daar de oostmoeson wederom bepaald ongunstig was en de geaardheid van den grond, waarin gewerkt werd, aanleiding gaf tot bezwaren. Voorts moesten eenige wijzigingen in het algemeene plan worden gebracht, voornamelijk in verband met eene mogelijke uitbreiding der bevloeiing uit de Tjioedjoeng, grootendeels op den oostelijken oever, voor de particuliere landen Tjikande Oedik en Tjikande Hilir.

b) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: afvoerleidingen f 49 942, het 1ste gedeelte detailbevloeiing Doetamati-gebied f 71 468, het tweede gedeelte alsvoren f 30 671, de detailbevloeiing in het Sindopradja-gebied f 49 236, de detailbevloeiing in het Sondol-gebied f 30 154, het inrichten van het bureau f 34, bruggen en duikers f 1 759, de verbetering van het kunstwerk Ligoeng f 4 425 en de detailbevloeiing Tirtooepojo f 615.

c) Met inbegrip van de regularisatiekosten voor den door gestraften gepresteerden arbeid is uitgegeven voor: het verzamelen van materialen f 2 413, de detailbevloeiing f 95 666 en bruggen f 8 181.

De meerdere kosten worden gecompenseerd door eene uitbreiding van het oorspronkelijk gedachte bevloeiingsgebied van 8 125 tot 10 080 bouws sawah.

d) Uitgegeven is voor: het 2de gedeelte der verbetering van het afvoerkanaal Sragi f 56 480, den syphon in de Rowokemboe-leiding f 11 045, het 1ste gedeelte der Genteng-Sragi-werken f 11 668 en het 2de gedeelte als voren f 36 721.

Het Sragi-afvoerkanaal nadert thans zijne voltooiing. Bij de uitvoering van deze werken heeft de ongunstige weersgesteldheid haar invloed in sterke mate doen gelden.

e) Dit bedrag is uitgegeven voor het maken der verbindingsleiding van de Logawa-rivier met de Bandjaran-rivier. De uitvoering van de hoofdleiding is tijdelijk gestaakt. Het bleek namelijk ongeraden, vanwege de vele grondafschuivingen, om het tracé der hoofdleiding aan te houden. Thans is een ander tracé gevonden, dat verwacht wordt gunstiger te zijn. Het verlaten gedeelte van het hoofdkanaal zal, voor zooverre het uitgevoerd is, dienst kunnen doen als secundaire leiding.

f) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 23 732, het 1ste gedeelte 1ste sectie f 27 881, het laatste gedeelte 2de sectie f 32 364, het 3de gedeelte 3de sectie f 93 en den syphon Tjipawon f 478.

Door de ongunstige weersgesteldheid en het gebrek aan werkvolk werd de voortgang van het werk vertraagd.

g) Dit bedrag is besteed aan de verbetering van de Blimbing-leiding. Van de uitvoering van het belangrijkste onderdeel der werken in het stroomgebied der Serajoe, nl. de bevloeiing van de zuidelijke vlakte van Banjoemas en van de afdeeling Karanganjar der residentie Kedoe, is voorloopig afgezien.

In het bedrag voor de opnemingen, enz. (zie kolom 8) zijn begrepen de opnemingskosten, besteed aan de Bandjaran- en de Bandjar-Tjahjana-werken vóór het begin der uitvoering.

h) Dit bedrag is besteed aan het afsnijden van bochten in de Toentang-rivier.

i) De zeer ongunstige fundeeringsgrond heeft aanleiding gegeven tot het aanbrengen van uitgebreide voorzieningen, waarvoor een suppletie is toegestaan van f 344 140, waarna met de uitvoering krachtig kon worden voortgegaan.

Aan de Stoney-schuiven is, met inbegrip van vracht, in Nederland f 152 536 uitgegeven, welke uitgaaf niet in het vermelde verwerkte bedrag is begrepen.

j) De ontwerpen voor dit werk zijn in 1910 nog niet gereed gekomen, zoodat met de uitvoering nog niet kon worden aangevangen.

k) Deze werken zijn in 1910 voltooid.

l) Deze werken betreffen in de eerste plaats den waterafvoer. Ten einde de Solo-rivier uit de Bengawandjero te sluiten, werd de bedijking op den rechteroever verbeterd en werden in de mondingen van de zijrivieren Windoe, Ngipik, Blawi en Randat beweegbare waterkeeringen gebouwd. Voorts werden eenige natuurlijke waterloopen verruimd, ten einde den afvoer uit de inundatie-kom te vergemakkelijken. Op ult. 1910 waren de verruimingen van de kali's Wangen en Tjorong en de dijksverbetering bij Sembajat nog in uitvoering.

m) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: de prise d'eau in de Madioen-rivier f 118 227, de 1ste sectie van het Madioen-hoofdkanaal f 119 290, de 2de sectie als voren f 664, de bevloeiing uit de kali Tengah (4de gedeelte) f 11 162, de Kali Ondo-leiding f 8 812 en de inlaatsluizen, affluenten der kali Tinil (Gembong-bevloeiing) f 1 866.

n) Van het verwerkte bedrag is f 66 977 besteed aan de detailbevloeiing Bl, 2de gedeelte. De werken naderen thans hunne voltooiing.

o) Deze werken zijn bijna voltooid. De overschrijding van het oorspronkelijk geraamde totale bedrag der kosten hangt samen met de omstandigheid, dat de kosten van de in uitvoering zijnde suppletie-leiding Sari-Amprong, waarop bij de oorspronkelijke raming niet was gerekend, ten laste van deze werken zijn gebracht.

p) De voortgang van deze werken is aanzienlijk vertraagd door de ongunstige weersgesteldheid in den oostmoeson en door het gebrek aan werkkrachten in verband met de groote vraag naar werkvolk voor de suikeronderneming Djatirata.

q) Is begrepen in de kosten van administratie, opnemingen, enz. van de irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal.

r) Als voren van de irrigatie-afdeeling Serajoe.

s) Is begrepen in de kosten van verschillende bevloeiingswerken op Madoera.

IV A. Opgaaf van gedurende 1910 gedane uitgaven voor aanleg of vernieuwing van bevloeiingswerken van geringen omvang en herstellingen van bevloeiingswerken.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
		a. Vernieuwing van bevloeiingswerken.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Bantam. . . .	Gewestelijken dienst.	Verruiming van den afvoerweg der Dano-rivier te Tjoeroegbetoeng	50 166	49 357	809	50 166	Voltooid.
	Id.	Verbetering van den stuwdam Tjisoeoek in de kali Tjibama	4 230	—	1 162	1 162	Wordt in 1911 voortgezet.
Batavia	Id.	Bouw van eene inlaatsluis aan den mond van de Oosterslokan te Katoelampa	12 600	—	12 598	12 598	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Bouw van eene naaldstuw op den overlaat Kalen Waroe der wadoek Lemabong . . .	1 345	—	1 165	1 165	Id.
	Id.	Het graven van eene coupure in de kali Pasanggrahan bij de desa Broegboeg.	10 600	—	3 483	3 483	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de wadoek Kamodjing . . .	52 524	—	905	905	Id.
	Id.	Verbetering van den overlaat Djatiragas. . .	1 705	—	1 118	1 118	Id.
	Id.	Verbetering van het voorkanaal in het eerste gedeelte der Sasak-leiding	2 160	—	528	528	Id.
Preanger-Regentschappen.	Id.	Maken van eene irrigatieleiding uit de Tjitalahab *a*).	4 250	3 479	—	3 479	Gestaakt.
	Binnenlandsch bestuur.	Verbetering en tot stand brengen van irrigatiewerken van geringen omvang in de controle-afdeeling Soekanegara *a*)	3 900	1 900	1 284	3 184	Wordt in 1911 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Maken van een gemetselden stuwdam met inlaat- en spuisluis in de Tjikondang. . .	6 510	1 832	2 808	4 640	Id.
	Staatsspoorwegen.	Bouw van een doorlaat (wijd 2 × 0.70 M.) bij K.M. 80,512 van den staatsspoorweg Buitenzorg—Djokjakarta *a*)	433	—	179	179	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Maken van een stortdam met bijbehoorende kunstwerken in de Tjiodjar bij de desa Bodjosalam	19 070	1 200	19 588	20 788	Id.
	Id.	Bouw van eene verdeelsluis in de leiding Tjitameng IV.	892	—	863	863	Id.
	Id.	Verstrekken van steen ten behoeve van de verbetering van kleine desa-irrigatiewerken in de Preanger-Regentschappen	2 400	—	2 189	2 189	Wordt in 1911 voortgezet.
	Gewestelijken dienst.	Bouw van eene storthelling in de kali Gandi over de Tjilemoes-leiding	5 470	—	5 436	5 436	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Bouw van een bandjirschot en een inlaat met spuisluis in de Leuwikoeja-leiding	5 100	—	3 656	3 656	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau met bijbehoorende werken in de Tjiandjoer ten behoeve van de Soesoekananjar-leiding	16 540	—	370	370	Id.
	Id.	Bouw van twee storthellingen over de Tjiboeloe-leiding ten behoeve van de Tjimentjek en de Tjisero.	8 130	—	1 049	1 049	Id.
Cheribon . . .	Dienst van de waterverdeeling Cheribon.	Bouw van een stuwdam in de Tjidjoerei te Seuseupan en eenige bijkomende werken .	93 500	86 028	687	86 715	Id.
	Id.	Rivierverbeteringen in de Tjideres bij de desa Tjigasong	6 455	1 730	—	1 730	Gestaakt.
	Id.	Bouw van eene permanente stuw met beweegbare waterkeeringen in de Tjideres nabij de desa Tjangkoewang	55 300	8 254	48 373	56 627	Wordt in 1911 voortgezet.

a) Dit zijn zoogenaamde desawerken, tot welker uitvoering de belanghebbende desa's bijdragen door het graafwerk voor hunne rekening te nemen en door zich te verplichten tot het onderhoud van de leidingen, enz., voor zooveel mogelijk ook van de kunstwerken, welke tot stand worden gebracht.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Cheribon . . .	Dienst van de waterverdeeling Cheribon.	Maken van eene permanente prise d'eau in de Tjideres bij de desa Tjigasong	52 450	—	28 503	28 503	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Bouw van twee aftapsluisjes in de Tjangkoewang (west-leiding)	800	—	893	893	Voltooid.
	Id.	Maken van eene verdediging aan den Tjisenggaroeng-oever bij Leuwihaoer.	12 590	10 424	1 870	12 294	Id.
	Id.	Uitbreiding van het bevloeiingsgebied der Tjangkoewang (oost-leiding nabij de desa Babakan Gebang)	3 955	—	3 773	3 773	Wordt in 1911 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Maken van een bekleedingsmuur in beton ijzeren taludbekleedingen aan den linker Tjidjoerei-oever ter plaatse van de aquaduct Karnawinangoen bij Blender	4 980	—	4 815	4 815	Id.
	Id.	Het maken van eene verdediging van den Tjisenggaroeng-oever boven de prise d'eau der Menenteng-leiding te Tjikeusik. . . .	14 630	—	9 904	9 904	Id.
	Id.	Bouw van een bandjir-overlaat voor de Soeraketiga-leiding met duiker voor de kali Tjoeroeg in de afd. Koeningan.	4 020	—	3 690	3 690	Id.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Tjimanoek	1 745	—	1 061	1 061	Id.
	Id.	Bouw van een stortdam in de Tjikasaroeng-leiding	1 210	—	531	531	Id.
	Algemeenen dienst.	Vernieuwing van de aquaduct Tjiboedoel en verbetering van den dam Tjiblerang . . .	1 300	—	1 136	1 136	Id.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verlenging van de oeververdediging van de Tjisenggaroeng-oever boven de prise d'eau Menenteng bij Tjikeusik met 50 M. en vernieuwing van den daarin voorkomenden overlaat Tjiboeloe	3 250	—	2 572	2 572	Id.
	Id.	Maken van eene oeververdediging der Tjipaleh-leiding door het graven van eene coupure in de Tjipaleh	765	—	—	—	Wordt in 1911 begonnen.
	Id.	Maken van een buisduiker voor de Soemoerkondang-leiding onder den weg Blender-Soemoerkondang en het verharden van 2300 M. weg langs het Tjidoerei-kanaal . .	6 035	—	—	—	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjiawi bij de desa Madja	22 710	—	—	—	Id.
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Bouw van een stuwdam met inlaatsluis voor de Koemisik-leiding	26 940	16 227	10 090	26 317	Voltooid.
	Id.	Bouw van twee inlaatsluisjes in de kali Erang in het bovenstroomgebied van de Pemali-rivier.	1 810	984	825	1 809	Id.
	Id.	Bouw van eene steenen boogbrug over de Kaboejoetan-hoofdleiding	4 245	308	3 900	4 208	Id.
	Id.	Aanleg van eene telefonische verbinding tusschen de bureau's van de irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal te Pekalongan en te Tegal .	2 350	—	1 999	1 999	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verruiming van de kali Tjenang en de kali Soeradadi, gelegen in de secundaire vakken R IV, R VI en R VIII van het Tjomal-Tjatjaban-gebied	22 665	—	21 156	21 156	Id.
	Id.	Vervanging van de dammen Sarang, Gintoeng en Batoe, middels welke de Koemisik-leiding door de gelijknamige rivieren gekruist wordt, door permanente kunstwerken	43 245	—	39 081	39 081	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1909.	gedurende 1910.	tot ult. 1910.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Pekalongan . .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Bouw van stortdammen beneden de kunstwerken K 8 S in het Simangoe- en K 14 G in het Grogek-gebied	3 385	—	3 383	3 383	Voltooid.
	Id.	Bouw van acht beteugelingswerkjes in het bovenstroomgebied van de kali Waloeh . .	7 435	—	4 190	4 190	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Goeng met bijbehoorende werken te Danowarih. .	128 506	—	37 428	37 428	Id.
	Id.	Bouw van eene nieuwe spuisluis in het Pemalihoofdkanaal	37 892	—	165	165	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Verbetering van de leiding T 21	112 400	108 620	2 383	111 003	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de hoofdleiding Kedoenggoepit van kunstwerk K 3 tot K.M. 10,800 in de secundaire leiding G[1] tot de suikerfabriek Rendeng	11 800	10 376	531	10 907	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene loopbrug over de Serang-coupure nabij Oedjoengsemi	3 511	3 487	18	3 505	Id.
	Algemeenen dienst.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Bodri nabij Djoewero en van twee spuisluizen. .	177 500	57 962	79 578	137 540	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verruiming van de leiding W[2], bouw van een verdeelwerk in deze leiding, een syphon onder de Woelan en het graven van eene verbindingsleiding naar de leiding W[3] ten behoeve van de verbetering der bevloeiing in het district Wedoeng	77 870	51 929	39 743	91 672	Id.
	Id.	Uitvoering van eenige werken tot verlaging en regeling van het peil der Rawah Pening ten behoeve van de verbetering van den gezondheidstoestand in de vallei van Ambarawa en van de bevloeiing uit de kali Toentang . .	39 445	10 739	26 775	37 514	Id.
	Irrigatie-afd. Serang.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatieafdeeling Serang met eene rechtstreeksche verbinding tusschen Demak en Semarang .	3 263	232	1 947	2 179	Id.
	Id.	Aanbrengen van eene gedeeltelijke bedijking van den rechteroever der kali Klegoeng te Banjoebiroe	4 990	2 039	2 944	4 983	Voltooid.
	Id.	Maken van 3 kribben in de kali Koeto langs den rechteroever bovenstrooms van de brug n°. 1 in den grooten weg van Semarang naar Cheribon en graven van eene geul in het verondiept bed dezer rivier	15 000	—	8 994	8 994	Wordt in 1911 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Maken van de linker Bodri-leiding van K.M. 4 tot K.M. 52 met de noodige kunstwerken, ten behoeve van de verbetering van de bevloeiing in de vlakte van Kendal	75 000	—	35 605	35 605	Id.
	Irrigatie-afd. Serang.	Verzwaren van den rechter Serang-dijk van desa Klamboe tot nabij den dwarsdijk Djetis . .	2 815	—	2 578	2 578	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de kali Madat	7 800	—	2 894	2 894	Id.
	Id.	Bouw van een permanenten dam in de kali Kejongan bij desa Klamboe	4 340	—	—	—	Id.
Rembang. . .	Gewestelijken dienst.	Aanleg van eene nieuwe irrigatie-leiding ten behoeve van de sawahs van de desa Pladjan *a*)	3 390	2 739	—	2 739	Gestaakt.
	Id.	Verbeteringen aan de irrigatie-leiding bij de desa Djetis.	2 650	2 618	144	2 762	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Verlengen en verbeteren van de Maibit-leiding ten behoeve van de verbetering en uitbreiding der bevloeiing uit de bronnen bij Rengel .	12 460	955	11 429	12 384	Gestaakt.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Rembang. . .	Algemeenen dienst.	Het doortrekken van de Glonggong-leiding tot aan de Berou-leiding en het verbeteren van de beide leidingen ten behoeve van de verbetering en uitbreiding der bevloeiing uit de bronnen bij Rengel.	9 783	—	3 396	3 396	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Bouw van 7 betonbuisduikers in den linker Solo-dijk van Widang tot Gilis	860	306	553	859	Voltooid.
	Id.	Vernieuwing van de brug K^2 over het Keninghoofdkanaal	1 950	—	1 004	1 004	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Vernieuwing der inlaatsluizen der prise d'eau te Nglirip	3 470	—	2 838	2 838	Id.
Soerabaja. . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Graven van eene spuileiding en gedeeltelijk nieuwe Ngares-leiding in aansluiting aan kunstwerk n°. 2: bouw van eene spuisluis tot opheffing van het zandbezwaar in de Ngares Kantroegan-leiding	38 904	37 933	—	37 933	Id.
	Algemeenen dienst.	Verbetering van de wadoek Djadjong. . . .	16 040	16 106	34	16 140	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van eene permanente schotbalkstuw Kedoeng Tjaloek in de kali Marmojo met inlaatsluizen aan beide oevers bij de desa Mermoeng en aanleg van secundaire aanvoerleidingen met bijbehoorende kunstwerken langs den rechter- en den linkeroever der kali Marmojo, aftappende bij de te bouwen permanente schotbalkstuw Kedoeng Tjaloek .	58 916	55 895	1 219	57 114	Id.
	Id.	Aanschaffing van 10 nieuwe schotbalken voor de sluis te Melirip en aanbrengen van versterkingen aan 29 aanwezige ijzeren schotbalken te Kedoengsoro en Gedek	3 630	2 728	889	3 617	Id.
	Algemeenen dienst.	Verbetering van de wadoek Kalen.	5 138	4 251	355	4 606	Id.
	Id.	*a.* Verzwaren van den dijk van de wadoek Loewajoe	10 600	15 462	776	16 238	Id.
		b. Bouw van een aftapkoker met overlaat .	5 640				Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Maken van eene brug (wijd 2 M.) tusschen de leuningen over de stuwsluis Lengkong . .	10 100	10 089	1 257	11 346	Id.
	Id.	Aanbrengen van voorzieningen en het doen van vernieuwingen aan de spui- en schutsluis Melirip	106 854	101 801	2 163	103 964	Id.
	Algemeenen dienst.	Verhoogen van de muren van de schutsluis in de kali Miring en het maken van de bijbehoorende werken	38 600	23 232	8 352	31 584	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Het weder inrichten van de voormalige wadoek Sepandji	2 521	2 128	390	2 518	Voltooid.
	Id.	Vergrooten van den waterafvoer naar de wadoek Djoto door afleiding van de kali Pengaron	20 370	17 216	3 154	20 370	Id.
	Id.	Vernieuwing van den aftapkoker van de wadoek Legoh bij desa Djagran	1 325	1 063	246	1 309	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Het maken van een permanenten stuwdam met inlaat- en spuisluis in de kali Landean, dienende voor de bevloeiing van het 2616 bouws groote Tjandilima-gebied	56 600	14 514	40 363	54 877	Id.
	Id.	Bouw van eene inlaatsluis voor de leiding Lebak Soemengko	4 918	3 947	936	4 883	Id.
	Algemeenen dienst.	Verbeteren van de wadoek Sentir	17 474	5 057	8 477	13 534	Wordt in 1911 voortgezet.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Soerabaja. . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van een ijzeren aquaduct in de leiding Menoer-Medokan met daarnaast liggende brug over de afvoerleiding Semolo	4 940	3 210	1 614	4 824	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Bouw van 2 betonbuisduikers in den dijk van de Solo-rivier bij de desa Doeriwetan . . .	500	387	113	500	Id.
	Id.	Bouw van een doorlaat in den dijk van de Solo-rivier nabij de desa Ngablak *a*) . . .	575	40	534	574	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van eene spuisluis en schotbalkstuw in de afvoerleiding Sidoringin, met uitzondering van een gedeelte van het graafwerk dat vrijwillig in desadienst zal worden uitgevoerd	32 370	—	24 706	24 706	Wordt in 1911 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Maken van 2 aftapkokers in den dijk van de wadoek Loewajoe	780	—	756	756	Voltooid.
	Id.	Bouw van een kistdam achter de sluis Windoe ter beveiliging van den rechter Solo-dijk tusschen Karangbinangoen en Koero . . .	700	—	671	671	Id.
	Id.	Maken van de wadoek Tjaling	7 710	—	4 039	4 039	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Het leggen van een buisduiker in den schaardijk langs de Solo-rivier bij kampong Banaran (met gebruikmaking van onbetaalde diensten der belanghebbende bevolking)	225	—	208	208	Voltooid.
	Id.	Maken van eene wadoek nabij de desa Dadoengan (met gebruikmaking van onbetaalde diensten der belanghebbende bevolking) . .	1 480	—	1 347	1 347	Id.
	Id.	Verbetering van de dijken van:					
		a. de wadoeks Bowo	2 173	—	1 899	1 899	Id.
		b. de wadoek Makamsantri	4 870	—	4 784	4 784	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Uitvoering van een zestal irrigatieverbeteringen in het district Djaboeng (met onbetaalden koeliearbeid van de belanghebbende bevolking)	1 995	—	1 252	1 252	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene spui- en verdeelsluis met bij behoorende werken voor de Sidoardjosche kanalen	117 300	—	44 896	44 896	Id.
	Id.	Uitvoering van werken voor de verbetering van de Beneden-Porong-rivier	152 190	—	37 383	37 383	Id.
	Id.	Verbeteren van een dertigtal irrigatiewerkjes in het district Modjosari (met kosteloozen arbeid van de belanghebbende bevolking) .	9 060	—	8 885	8 885	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de Pengaronleiding en de afwatering van de Kota Modjokerto en omstreken	172 600	—	72 362	72 362	Id.
	Id.	Bouw van eene permanente prise d'eau in de kali Pakel voor de voeding van de Seloemboeng-leiding	32 310	—	16 281	16 281	Id.
	Id.	Verbreeding van de coupure Gambiran . . .	158 750	—	42 825	42 825	Id.
	Algemeenen dienst.	Aanleg van de wadoek Pridjitan	319 850	—	29 083	29 083	Id.
Banjoemas . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Het graven van de Slinga-leiding en bouw van de bijbehoorende kunstwerken	82 754	69 341	13 037	82 378	Id.
	Id.	Bouw van een stuwdam met inlaatsluis in de kali Peloes voor de leiding Kertodirdjan bij Soekaradja	15 650	16 372	2 614	18 986	Id.
	Id.	Verbetering van de afvloeiing van de kali Broekah bij Kalibening	3 132	2 619	401	3 020	Voltooid.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Kedoe	Irrigatie-afd. Serajoe.	Verbetering van de desa-leiding Depok . . .	3 564	3 453	—	3 453	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de Progo-leiding in de afdeelingen Temanggoeng en Magelang van Badran tot Gajam	9 336	8 222	637	8 859	Id.
	Id.	Verbetering van de desa-leidingen:					
		a. Sarangan	1 210	999	28	1 027	Id.
		b. Soetoereng en Gondok	13 240	10 510	2 126	12 636	Id.
	Id.	Maken van den bovenbouw van het te vernieuwen aquaduct over de kali Gentan . .	11 214	8 767	1 523	10 290	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Voortzetten der verbetering van de leiding Pingit	22 516	20 924	515	21 439	Voltooid.
	Algemeenen dienst en irrigatie-afd. Serajoe.	Maken van een stuwdam met inlaat- en spuisluis in de kali Tangsi bij de desa Drodjogan. .	25 000	5 965	20 880	26 845	Wordt in 1911 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Serajoe.	Verbetering van de irrigatie uit de leiding Loning met uitzondering van het in vrijwilligen desadienst uit te voeren graafwerk aan de hoofdleiding	18 640	—	14 835	14 835	Id.
	Id.	Verbetering van de afwatering van de Kota Koetoardjo	5 304	—	4 722	4 722	Id.
	Id.	Omleggen van de leiding Kali Bening bij K.M. 25	1 500	—	767	767	Id.
	Algemeenen dienst en irrigatie-afd. Serajoe.	Verbetering van de Widji-hoofdleiding ten behoeve van de bevloeiing aan den linkeroever der kali Tangsi en bouw van permanente kunstwerken in die leiding.	14 650	—	9 481	9 481	Id
	Irrigatie-afd. Serajoe.	Maken van eene oevervoorziening aan den linkerdijk van de kali Bedono bij K.M. 45 .	4 825	—	3 015	3 015	Id.
	Id.	Vernieuwing van de houtwerken van de brug kunstwerk 51 over de Progo-leiding . . .	290	—	289	289	Voltooid.
Madioen. . . .	Staatsspoorwegen.	Bouw van een syphon bij K. M. 212,485 der lijn Wonokromo-Solo	4 750	4 053	—	4 053	Id.
	Binnenlandsch bestuur.	Bouw van een permanenten dam Tjopret in de kali Soko en den permanenten dam Kedoengaren in de kali Sawahan met eene toevoerleiding van de leiding Kedoengaren naar de kali Sambi c.a. *a*)	2 620	—	982	982	Wordt in 1911 voortgezet.
	Irrigatiesectie Madioen,	Bouw van eene prise d'eau Gombal in de kali Asim	42 156	19 959	20 484	40 443	Id.
	Id.	Verbetering van de heerendienstdammen Kaoeman en Menang in de leiding Soengkoerlor	1 100	—	1 085	1 085	Voltooid.
Kediri	Irrigatie-afd. Brantas.	Het permanent maken van den desadam Tertek II in de Srindjing-leiding	2 655	2 305	—	2 305	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Maken van bandjir-overlaten voor de wadoeks Lohgaroeh en Soembersono	5 502	5 381	75	5 456	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de leiding Toengloer	8 763	8 368	353	8 721	Id.
	Id.	Verbetering van den afvoer van en de bevloeiing uit de kali Keboireng	38 938	6 701	19 411	26 112	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de kali Tojoaning nabij Sidorawoeh	20 686	10 379	10 008	20 387	Voltooid.
	Id.	Het tot stand brengen van eene permanente bandjirverdeelinrichting ter plaatse van de splitsing van de kali's Koentjir I en II . .	17 340	14 624	2 631	17 255	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1909.	gedurende 1910.	tot ult. 1910.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Kediri.	Irrigatie-afd. Brantas.	Het maken van de wadoek Soemberkepoeh en bijbehoorende werken in het district Lengkong	68 026	—	53 832	53 832	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de afwatering in de kota Paré	1 396	—	1 358	1 358	Voltooid.
	Id.	Omleggen van de Soember Sedajoe naar de Soember Semoeroep en afsluiten bij desa Bantjangan	4 805	—	2 091	2 091	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit den bovenloop der Kali Widas	5 000	—	1 581	1 581	Id.
	Id.	Verbetering van de desadijken langs den linkeroever der kali Konto (met gebruikmaking van desadiensten onder tegemoetkoming van f 0.15)	8 800	—	576	576	Id.
Pasoeroean. .	Id.	Aanbrengen van voorzieningen bij de afstort Kepoeloengan	34 730	34 489	215	34 704	Voltooid.
	Id.	Bouw van een nieuwen stuwdam en voorzieningen aan de bestaande inlaatsluis en den bestaanden overlaatdam van de Kedoengkandang-leiding, beide in de kali Meri bij de desa Tangkil.	25 710	23 561	859	24 420	Id.
	Id.	Maken van eene spui-inrichting in de Molekhoofdleiding	26 860	744	15 843	16 587	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Het tot stand brengen van de samentrekking der leidingen Tangoelangin I en II met eenige bijkomende werken	31 670	2 749	18 595	21 344	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Maken van een syphon onder de kali Banjoepoetih ten behoeve van de Meran-leiding .	9 970	—	3 527	3 527	Id.
	Id.	Aanleg van telefoonverbindingen ten behoeve van den waarschuwingsdienst langs de Besoeks in de afdeeling Loemadjang . . .	3 160	—	1 930	1 930	Id.
Besoeki. . . .	Algemeenen dienst.	Maken van eene prise d'eau in de kali Mrawan bij de desa Tegalgoesi	27 280	13 685	15 100	28 785	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Bouw van een schotbalkstuw in de afvoerleiding C 7 B en het maken van eenige bijkomende werken tot suppletie van de secundaire leidingen S. W. en S. O.I van het Sampeangebied	5 483	4 372	655	5 027	Voltooid.
	Id.	Bouw van een stuwdam met bijbehoorende werken in de Banjoepoetih-rivier	30 000	—	5 800	5 800	Wordt in 1911 voortgezet.
Madoera. . . .	Algemeenen dienst.	Maken van prises d'eau te Boelaj in de Konangrivier, te Polajan in de Polajan-rivier en te Pilan in de Kembang Koening-rivier . . .	18 425	9 177	4 938	14 115	Id.
	Id.	Het maken van: *a.* een bandjir-kanaal van de desa Tandjoeng af naar zee; *b.* eene prise d'eau in het sub *a* genoemde bandjirkanaal; *c.* eenige hoofdverdeelwerken voor de bevloeiing aldaar ten behoeve van de verbetering van de afwatering en de bevloeiing nabij de hoofdplaats Bangkalan	161 787	—	39 928	39 928	Id.
	Id.	Het graven van afvoerleidingen in het irrigatiegebied Zuid-Soemenep	124 700	—	18 365	18 365	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de Persanga-rivier.	30 444	—	113	113	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Sumatra's Westkust.	Binnenlandsch bestuur.	Afdamming van de Soengai Mentiwit in de negri Batoe Bersoerat	1 300	—	1 812	1 812	Voltooid.
Id.	Id.	Verbetering van de bevloeiing in de onderafdeeling Boven-Kampar	325	—			
Menado	Id.	Verlagen van het peil van het Tondano-meer.	12 480	—	6 281	6 281	Wordt in 1911 voortgezet.
Id.	Id.	Bouw van eene overbrugde schotbalkstuw in de Talawaän-rivier met twee aftapsluizen voor de Talawaän- en Mapangit-irrigatieleidingen (met gebruikmaking van 16050 dagdiensten van heerendienstplichtigen)	20 665	—	1 122	1 122	Id.
		Totaal		1 056 503	1 199 238	2 255 741	
		b. Herstelling van bevloeiingswerken.					
Batavia	Gewestelijken dienst.	Het bevestigen van den voet der taluds van de Westerslokan over gedeelten tusschen de zoogenaamde „Roode brug" n°. 10 en de brug Tjiwaringin n°. 10*a*	16 300	13 000	1 500	14 500	Voltooid.
	Id.	Herstellingen aan de hangbrug over de stuw bij Empang	872	—	1 120	1 120	Id.
	Algemeenen dienst.	Zware herstellingen aan den dam Katoelampa.	1 800	—	743	743	Wordt in 1911 voortgezet.
Preanger-Regentschappen.	Binnenlandsch bestuur.	Opruiming van eene zware afschuiving in de leiding Tjitameng I	700	—	658	658	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Zware herstellingen aan de verdeelsluis Pasir Tiboen in de Tjitameng IV	400	—	—	—	Wordt in 1911 voortgezet.
Cheribon	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Herstelling van den onderbouw van het aquaduct Karnawinangoen	845	—	807	807	Voltooid.
Pekalongan	Algemeenen dienst.	Zware herstellingen aan de prise d'eau Kaliwadas in de kali Genteng	15 257	—	8 410	8 410	Wordt in 1911 voortgezet.
Semarang	Irrigatie-afd. Serang.	Vernieuwing van het dek van de brug over den stuwdam Pakis	770	—	659	659	Voltooid.
	Id.	Schoonmaken van de oevers van het Djadjarkanaal van de uitmonding van A 28 tot aan desa Panoenggolan	3 160	—	997	997	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Herstelling van den afsluitdam voor de wadoek Simo	460	—	208	208	Id.
Rembang	Algemeenen dienst.	Herstelling van den dam Topar	2 531	—	2 010	2 010	Id.
Soerabaja	Id.	Herstelling en verzwaren van den dijk Mando-Djowo langs de kali Lamong	4 220	3 453	—	3 453	Voltooid.
	Id.	Verzwaren van den rechter slaperdijk van de Solo-rivier bij desa Ngampel	3 800	3 284	—	3 284	Id.
	Id.	Het plaatsen van hoogtemerken langs de dijken der Solo-rivier	1 100	861	9	870	Wordt in 1911 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Zware herstellingen aan den stuwdam Poedaksari in de Bangsal-rivier	35 626	9 766	23 394	33 160	Id.
	Id.	Zware herstellingen aan de dijken van de Gedekrivier van de sluis Gedek af tot aan de samenvloeiing met de Soerabaja-rivier	15 526	2 837	12 670	15 507	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Herstelling der dijken van de Solo-rivier bij de desa's Poetjoeng en Konang	6 345	—	63	63	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1909.	Verwerkt is gedurende 1910.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Soerabaja. . .	Algemeenen dienst.	Ophoogen van den noordelijken wegdijk van den weg Bodjonegoro-Babat bij de desa Banaran ter keering van het bandjirwater in de Solo-rivier	3 480	—	3 470	3 470	Voltooid.
Kedoe.	Irrigatie-afd. Serajoe.	Omleggen van de Penoengkoelon-leiding bij K. M. 119	1 135	—	788	788	Id.
Madioen. . . .	Irrigatie-sectie Madioen.	Zware herstellingen aan de prise d'eau in de kali Gandong.	13 210	—	8 356	8 356	Wordt in 1911 voortgezet.
Kediri.	Irrigatie-afd. Brantas.	Bedijken van de Konto-rivier boven de brug Badas	4 830	—	4 817	4 817	Voltooid.
	Id.	Vernieuwing van het djati houten dek van de brug Lembang Koening gelegen over de afvoerleiding A I in den heerendienstweg Kertosono—Lengkong.	866	—	864	864	Id.
	Id.	Herstelling van den schotbalkstuwdam in de kali Gondang te Paingan	13 282	—	12 982	12 982	Wordt in 1911 voortgezet.
Pasoeroean. .	Id.	Aanbrengen van taludbemetselingen in de Molek-leiding	4 980	549	2 126	2 675	Id.
	Id.	Herstelling van de brug Tjarat n°. 251 over de bandjirafvoerleiding Kambeng.	955	69	744	813	Voltooid.
	Id.	Herstelling van de brug Djembroeng over de bandjirafvoerleiding Kambeng.	1 371	700	476	1 176	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Herstelling van den stuwdam in de kali Letjis	6 270	768	8 934	9 702	Id.
	Id.	Herstelling van de bevloeiing uit de Laban in de Teekoem-rivieren	4 750	1 983	2 654	4 637	Id.
	Id.	Herstelling van de verstoorde bevloeiing in Loemadjang	4 500	3 485	992	4 477	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstelling van de brug Legok n°. 93 over de bandjirafvoerleiding Kedoeng Larangan te Bangil	1 145	—	1 049	1 049	Wordt in 1911 voortgezet.
	Id.	Herstelling van de brug Soember Soeko n°. 42 en verbetering van den bandjir-afvoer door deze brug	906	—	139	139	Id.
Madoera. . . .	Algemeenen dienst.	Herstelling van de prise d'eau in de Klampar-rivier kunstwerk I.	1 252	—	875	875	Id.
	Id.	Herstelling van de aansluiting der Klamparleiding met syphon kunstwerk 17 onder de Bloemboengan-rivier	1 350	—	1 152	1 152	Id.
	Id.	Herstelling van de doorbraak in de Kebonagoeng-rivier bij den dam Sultan.	540	—	538	538	Voltooid.
		Totaal		40 755	104 204	144 959	

IV B. Opnemingen voor minder belangrijke bevloeiingswerken.

GEWESTEN.	OMSCHRIJVING.	Besteed wegens opnemingen en projectwerk.		
		Vóór 1910.	In 1910.	Alzoo tot ult. 1910.
		Gld.	Gld.	Gld.
Bantam.	Opnemingen in de afdeeling Pandeglang voor de gebieden der Tji Lemer, Tji Lemar en Tjikeuseut	10 071	2 033	12 104
Preanger-Regentschappen.	Alsvoren voor kleine bevloeiingswerken	66 413	11 313	77 726
Cheribon.	Idem voor de verbetering der bevloeiing in Cheribon (behalve Indramajoe en Galoeh)	102 383	8 512	110 895
Semarang.	Idem in de afdeeling Kendal	11 073	5 190	16 263
	Vervaardiging van irrigatiekaarten in de afdeeling Kendal . . .	1 497	4 210	5 707
Soerabaja.	Opnemingen en ontwerpen ten behoeve van de Sidoardjo-werken .	62 239	16 688	78 927
	Metingen ter bestudeering van het régime der Porong-rivier . . .	3 542	1 736	5 278
Kediri.	Afvoermetingen in verschillende rivieren in de afdeelingen Berbek, Toeloengagoeng en Trenggalek	12 337	4 496	16 833
	Waarnemingen ten behoeve van de wadoeks Soembersono en Logaweh	—	3 026	3 026
Pasoeroean.	Opnemingen ter verbetering van de bevloeiing en afwatering in de districten Grati en Kebontjandi.	1 980	4 316	6 296
Pasoeroean en Besoeki.	Opnemingen voor kleine bevloeiingswerken	2 848	1 124	3 972
Madoera.	Opnemingen voor diverse bevloeiingen	38 494	4 824	43 318
Sumatra's Westkust.	Irrigatie-onderzoek	—	1 000	1 000
	Opnemingen ten behoeve van de bevloeiingen in het Boven-Kampargebied	—	400	400
Celebes en onderhoorigheden.	Opnemingen voor de bevloeiing uit de Bantimoeroeng-leiding . .	—	74	74
	Irrigatie-onderzoek	—	578	578
		312 877	69 520	382 397

Bovendien is in 1910 aan administratie, benevens opnemingen en projectwerk voor minder belangrijke werken uitgegeven:

in de irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	6 623
„ „ „ „ Serang	13 894
„ „ „ „ Serajoe	19 101
„ „ irrigatie-sectie Madioen	7 863
„ „ irrigatie-afd. Brantas	24 965
„ „ „ „ Pekalen-Sampean	16 024
voor de regeling van het waterbeheer in Cheribon (behalve Indramajoe en Galoeh).	11 675
en in het gebied der Beneden-Solo-rivier	13 126
	182 791

Bijlage U.

(Zie hoofdstuk L, afd. II, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de op ult. 1910 in Nederlandsch-Indië aanwezige STOOMKETELS [1]), in gebruik bij particuliere ondernemingen, enz. en van de gedurende 1910 plaats gehad hebbende ONGEVALLEN in fabrieken en werkplaatsen.

1) Namelijk die, waarop van toepassing is het in Ind. St. 1909 n°. 188 opgenomen reglement op het gebruik van stoomketels in Nederlandsch-Indië, dus met uitzondering van die, behoorende tot locomotieven van spoor- en tramwegdiensten voor algemeen verkeer en van stoomketels, behoorende aan inlandsche vorsten en op hun eigen gebied in werking gebracht.

I. Verdeeling naar gelang van den aard der ondernemingen, inrichtingen, enz. (ketels voor gebruik te land).

Ondernemingen, inrichtingen, enz. waarbij stoomkracht werd gebezigd.		Stoomketels.	
Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
	a. Java en Madoera.		
195	Suikerfabrieken	1291	216 617,42
133	Koffie-ondernemingen	211	2 535,45
39	Thee-ondernemingen	43	925,42
24	Indigo-ondernemingen	32	1 523,62
1	Kina-onderneming	1	4,25
7	Vezelfabrieken	12	386,06
14	Meelfabrieken	28	979,48
6	Kapokzuiverings-etablissementen . .	7	117,63
1	Kininefabriek	5	462,10
4	Mestfabrieken	4	102,40
26	Oliefabrieken	45	1 427,71
3	Conserven-fabrieken	4	139,20
1	Chemicaliën-fabriek	3	4,54
1	Zeepfabriek	1	0,57
1	Cerecine-fabriek	1	12,—
1	Papierfabriek	1	250,—
20	IJsfabrieken	45	1 969,01
2	Mineraalwaterfabrieken	2	7,—
3	Gasfabrieken	11	210,08
68	Rijstpellerijen	98	3 017,81
2	Zijdespinnerijen	2	35,10
3	Caoutchouc-fabrieken.	3	14,27
2	Leerlooierijen	3	126,—
1	Beendermeelfabriek	1	7,—
2	Tabak-ondernemingen en tabak-etablissementen.	2	33,15
4	Steen- en pannenbakkerijen	8	158,41
2	Wasch-inrichtingen	2	84,50
1	Zaadselectie-inrichting	1	14,50
6	Cement- en kalkbranderijen	11	129,45
3	Jodiumwinningen.	5	43,80
6	Spiritusfabrieken	19	2 153,64
3	Boekdrukkerijen	3	7,80
16	Houtzagerijen en houtaankappen . .	22	702,94
1	Koffiepellerij.	1	18,—
7	Electrische installatiën.	16	1 365,88
34	Ateliers en werkplaatsen.	76	1 901,91
1	Melkpasteuriseer-inrichting	2	6,40
1	Fabriek van vetproducten	1	50,—
31	Bioscopen.	31	317,52
4	Draaimolens.	4	24,36
23	Automobielen	23	76,77
2	Brandspuiten	2	8,15
9	Wegwalzen	15	98,58
2	Heimachines	5	26,54
3	Kranen	14	59,33
63	Locomotieven voor industrieel gebruik	239	4 340,35
3	Ploegen	5	100,27
1	Vrachtwagen	1	5,90
3	Residu-tanks	3	39,46
7	Petroleum-maatschappijen.	173	5 453,44
2	Mijnbouw-ondernemingen	3	106,67
2	Tramwegmaatschappijen	10	891,42
3	Locomobielen voor spoor- en tramwegdiensten	14	154,31
4	Pompstations voor spoor- en tramwegen	6	42,80
1	Sleephelling.	1	86,—
2	Houtstoven	2	7,49
1	Pomp voor havenwerken	1	9,63
	Totalen	2575	249 393,49
	b. Buitenbezittingen.		
1	Suikerfabriek	1	21,40
5	Tabak-ondernemingen	9	177,30
16	Koffie-ondernemingen	17	240,48
4	Gambir-ondernemingen.	6	725,11
1	Meelfabriek	2	94,30
6	Oliefabrieken	8	261,79
1	Vetfabriek	1	17,40
18	IJsfabrieken	29	825,34
2	Vezelfabrieken	3	43,50
2	Tannine-fabrieken.	2	323,—
6	Rijstpellerijen	7	273,23
3	Caoutchouc-fabrieken.	5	103,69
2	Steen- en pannenbakkerijen	3	118,40
17	Zagerijen	27	1 086,86
3	Diamantslijperijen	8	209,22
8	Ateliers en werkplaatsen.	12	391,59
1	Boekdrukkerij	1	6,72
3	Electrische installatiën.	3	113,88
5	Watervoorzieningen	8	63,29
1	Mineraalwaterfabriek	1	3,20
1	Automobiel	1	4,40
2	Brandspuiten	2	7,64
2	Heimachines	2	8,14
2	Kranen	2	9,47
1	Vrachtwagen	1	2,91
2	Ploegen	3	59,54
4	Locomotieven voor industrieel gebruik	11	184,80
1	Residu-tank	2	65,—
1	Telegraaf-maatschappij	1	8,15
8	Wegwalzen	8	44,38
2	Pompstations voor spoor- en tramwegdiensten.	3	11,76
22	Mijnbouw-ondernemingen	194	4 105,48
6	Petroleum-maatschappijen	421	18 873,90
	Totalen . . .	804	28 485,27

RECAPITULATIE.

	Aantal stoomketels.	Verwarmd oppervlak (in M².).
Java en Madoera	2 575	249 393,49
Buitenbezittingen.	804	28 485,27
Te zamen voor andere stoomketels dan scheepsketels . . .	3 379	277 878,76
Scheepsketels (zie de volgende blz.)	536	37 694,41
Totalen voor alle gewesten gezamenlijk (zie echter noot 1) .	3 915	315 573,17

II. Verdeeling naar de gewesten (ketels voor gebruik te land en scheepsketels).

GEWESTEN.	Te land gebezigde stoomketels. Aantal.	Te land gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M^2.).	In schepen gebezigde stoomketels. Aantal.	In schepen gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M^2.).
a. Java en Madoera.				
Bantam	5	55.85	—	—
Batavia	133	4 790.97	211	25 229.98
Preanger-Regentschappen	80	1 928.03	—	—
Cheribon	116	16 143.51	3	49.79
Pekalongan	167	19 406.92	4	66.85
Semarang	223	17 149.17	24	1 468.32
Rembang	108	3 593.13	—	—
Soerabaja	482	52 708.84	21	589.78
Pasoeroean	383	35 409.62	1	33.50
Besoeki	135	12 249.81	1	31.80
Banjoemas	41	5 112.10	—	—
Kedoe	34	4 046.55	—	—
Djokjakarta	151	20 113.21	—	—
Soerakarta	174	19 054.20	—	—
Madioen	60	8 198.06	—	—
Kediri	278	29 368.12	—	—
Madoera	5	65.40	8	228.49
Totalen voor Java en Madoera	2575	249 393.49	273	27 698.51
b. Buitenbezittingen.				
Sumatra's Westkust	8	144.26	1	13.70
Tapanoeli	1	5.60	1	36.—
Benkoelen	13	170.16	—	—
Lampongsche districten	4	69.66	1	5.80
Palembang	153	5 970.16	41	1 162.29
Djambi	1	10.30	7	149.37
Oostkust van Sumatra	142	7 912.26	65	4 216.87
Atjeh en onderhoorigheden	48	1 716.05	11	287.80
Riouw en onderhoorigheden	39	1 626.10	13	501.74
Banka en onderhoorigheden	—	—	8	135.66
Billiton	117	1 764.19	6	193.97
Westerafdeeling van Borneo	33	1 263.67	34	830.72
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	207	6 622.83	69	2 246.62
Celebes en onderhoorigheden	9	351.25	—	—
Menado	24	739.26	2	46.50
Amboina	2	32.02	1	40.—
Ternate en onderhoorigheden	—	—	3	128.86
Timor en onderhoorigheden	1	14.50	—	—
Bali en Lombok	2	73.—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	804	28 485.27	263	9 995.90
Totalen voor Java en Madoera	2 575	249 393.49	273	27 698.51
Totalen voor geheel Ned.-Indië (zie echter noot 1).	3 379	277 878.76	*a)* 536	37 694.41

a) De 536 ketels waren geplaatst in 387 stoomschepen, stoomsloepen, stoombarkassen en sleepbooten, waaronder 66 schepen en 14 stoomsloepen toebehoorende aan de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, 6 stoomschepen aan de Java—China—Japan-lijn en 1 stoomschip aan de Maatschappij „Nederland", en in 2 droogdokken.

III. Verminderingen en vermeerderingen in het aantal stoomketels gedurende 1910. b)

	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).
a. Java en Madoera.						
Aanwezig op ult. 1909	2 496	238 415	254	25 000	2 750	263 415
In 1910 aan het gebruik onttrokken	87	6 131	15	1 330	102	7 461
	2 409	232 284	239	23 670	2 648	255 954
In 1910 in dienst gesteld	166	17 109	34	4 029	200	21 138
Aanwezig op ult. 1910	2 575	249 393	273	27 699	2 848	277 092
b. Buitenbezittingen.						
Aanwezig op ult. 1909	789	27 817	251	9 862	1 040	37 679
In 1910 aan het gebruik onttrokken	53	1 536	30	907	83	2 443
	736	26 281	221	8 955	957	35 236
In 1910 in dienst gesteld	68	2 204	42	1 041	110	3 245
Aanwezig op ult. 1910	804	28 485	263	9 996	1 067	38 481
Alle gewesten gezamenlijk.						
Aanwezig op ult. 1909	3 285	266 232	505	34 862	3 790	301 094
In 1910 aan het gebruik onttrokken	140	7 667	45	2 237	185	9 904
	3 145	258 565	460	32 625	3 605	291 190
In 1910 in dienst gesteld	234	19 313	76	5 070	c) 310	24 383
Aanwezig op ult. 1910	3 379	277 878	536	37 695	3 915	315 573

b) In dit overzicht zijn de getallen betreffende het verwarmd oppervlak afgerond.

c) Van deze 310 ketels waren 288 nieuw. Uit de volgende opgave blijkt waar zij zijn vervaardigd.

Waar vervaardigd.	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M^2.).
Nederland	74	8 052.—	39	4 198.68	113	12 250.68
Engeland	48	3 122.63	6	181.58	54	3 304.21
Britsch-Indië	4	37.75	16	372.38	20	410.13
Duitschland	91	6 152.54	2	15.90	93	6 168.44
Frankrijk	4	776.82	—	—	4	776.82
China	—	—	2	26.70	2	26.70
Onbekend	—	—	2	80.10	2	80.10
	221	18 141.74	67	4 875.34	288	23 017.08

IV. Aantal in Nederlandsch-Indië aanwezige motoren op ult. 1909 en ult. 1910.

GEWESTEN.	Electrische motoren		Gas-, enz. motoren		Watermotoren	
	op ult. 1909.	op ult. 1910.	op ult. 1909.	op ult. 1910.	op ult. 1909.	op ult. 1910.
Iste inspectie-afdeeling.						
Semarang	—	—	19	32	18	19
Soerakarta	—	—	6	8	22	22
Djokjakarta	—	—	3	3	3	3
Madioen	—	—	3	3	—	—
Rembang	—	—	3	4	—	—
IIde inspectie-afdeeling.						
Soerabaja	2	2	51	59	3	3
Madoera	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	—	1	—	—
Menado	—	—	3	4	1	1
Ternate en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—
Amboina	—	—	—	—	—	—
Timor	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	—	—	1	1
Celebes en onderhoorigheden	—	—	2	5	1	1
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	—
IIIde inspectie-afdeeling.						
Batavia	1	3	33	35	56	81
Bantam	—	—	—	2	5	16
Benkoelen	—	—	—	—	2	2
Lampongsche districten	—	—	2	3	2	4
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	—	2	2
Tapanoeli	—	—	—	—	—	—
Sumatra's Westkust	—	—	—	—	2	2
Billiton	—	—	—	—	—	—
IVde inspectie-afdeeling.						
Palembang	3	3	—	3	3	6
Djambi	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	—	—	8	11	10	10
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	1	1	2	2	—	—
Vde inspectie-afdeeling.						
Kediri	—	—	9	10	5	9
Pasoeroean	—	—	9	17	15	28
Besoeki	—	—	2	5	4	8
VIde inspectie-afdeeling.						
Preanger-Regentschappen	2	9	20	32	46	123
Cheribon	—	—	4	8	2	2
Pekalongan	1	1	3	3	4	5
Banjoemas	—	—	1	1	—	2
Kedoe	—	—	3	3	5	8
Totalen	10	19	183	254	209	358

V. Ongevallen in fabrieken we…

A. *Gerangschikt naar den aard der bedrijven e… naar …*

AARD VAN HET BEDRIJF.	Aantal fabrieken, vallende onder het veiligheidsreglement. Totaal.	Waarvan ongevallen gerapporteerd zijn.	AANTAL, GEVOLG EN ORZ… Totaal.	Per fabriek bedoeld in kolom 2.	Per fabriek bedoeld in kolom 3.	Met doodelijken afloop.	Met als gevolg ernstige verwonding.	Met als gevolg lichte verwonding.	Onbe… Tot…
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1…
Suikerfabrieken	195	75	130 (74)	0,67	1,73	25 (17)	39 (16)	66 (41)	[illegible]
Koffie-ondernemingen en pellerijen	251	1	1	—	—	—	1	—	—
Indigo-ondernemingen	16	—	—	—	—	—	—	—	—
Thee-ondernemingen	108	3	3 (2)	0,028	1,—	1 (1)	—	2 (1)	—
Tapioca-meelfabrieken	21	2	4 (3)	0,19	2,—	—	1	3 (3)	[illegible]
Kinine-fabrieken en kinine-molens	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijstpellerijen	220	4	4 (2)	0,018	1,—	1	1 (1)	2 (1)	—
Leerlooierijen en schoenenfabriek	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapokzuiverings-etablissementen	15	1	1	—	—	—	—	1	—
Arak- en spiritus-stokerijen	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Vezelbereidings-(rameh)-etablissementen	12	4	4 (2)	0,33	1,—	—	4 (2)	—	—
Werkplaatsen (ateliers)	77	16	23 (16)	0,3	1,437	—	6 (3)	17 (13)	—
Olie- en vetfabrieken	32	1	3 (1)	0,94	3,—	—	—	3 (1)	—
Houtzagerijen	38	3	3 (2)	0,8	1,—	—	3 (2)	—	—
Boekdrukkerijen	26	2	2	—	—	—	2	—	—
IJs- en mineraalwaterfabrieken	68	1	1	—	—	—	1	—	—
Mestfabrieken	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	5	1	1 (1)	0,2	1,—	—	1 (1)	—	—
Kalkbranderijen	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Gasfabriek en electrische centralen	27	2	2 (1)	0,074	1,—	—	1	1 (1)	—
Mijnbouw-ondernemingen	44	32	32 (24)	0,73	1,—	1 (1)	7 (4)	24 (19)	—
Steenbakkerijen	21	—	—	—	—	—	—	—	—
Pompstations	59	—	—	—	—	—	—	—	—
Stoomwasscherijen	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Conservenfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigaren- en sigarettenfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Veevoederfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Zijde-spinnerij	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Tannine-fabrieken	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Vuurwerkfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor jodiumwinningen	6	1	1 (1)	0,167	1,—	—	—	1 (1)	—
Rietwas-fabrieken	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Zwavelzuurfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Sleephelling	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Gambir-fabrieken	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Tabak-ondernemingen	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Slachterij	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoedenfabrieken	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Rubberfabrieken	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Beendermeelfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Cocafabriek	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	1 312	149	215 (129)	0,164	1,443	28 (19)	67 (29)	120 (81)	8…

a) De tusschen ( ) vermelde cijfers geven het aantal ongevallen aan, tegen welke het veiligheidsreglement tracht te waken, dus zonder die, welke het gevolg zijn van het laten vallen van voorwerpen bij het transporteeren of door onhandigheid bij het monteeren of demonteeren.

ken en werkplaatsen.

n en naar de oorzaken en de gevolgen der ongevallen. a)

E N OORZAAK DER ONGEVALLEN.

	Onbekendheid met het gevaar.		Roekeloosheid.		Onvoldoende beveiligingen.		Andere oorzaken, die te wijten zijn aan: den arbeider.		den werkgever.		geen van beiden.	
ling.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.
	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
(41)	7	5,38	72 (22)	55,39 (29,72)	2	1,54	22 (20)	17 (27)	1	0,77	26 (25)	20 (33,81)
	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(1)	—	—	1	33,33	—	—	1 (1)	33,33 (50)	—	—	1 (1)	33,33 (50)
(3)	1	25	2 (1)	50 (33,33)	—	—	1 (1)	25 (33,33)	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(1)	—	—	2 (1)	50 (50)	1	25	—	—	—	—	1 (1)	25 (50)
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	4 (2)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
(13)	—	—	5 (3)	21,74 (18,75)	4	17,4	11 (11)	48 (68,75)	—	—	3 (2)	13 (12,50)
(1)	—	—	3 (1)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	1	33,33	—	—	—	—	—	—	2 (2)	66,66 (100)
	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(1)	—	—	1	50	—	—	1 (1)	50 (100)	—	—	—	—
19)	—	—	7 (2)	21,9 (8,33)	—	—	18 (16)	56,25 (66,64)	1 (1)	3,12 (4,16)	6 (5)	18,8 (20,87)
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(1)	—	—	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		....		....		....		....		....		....
1)	8	3,72	103 (32)	48 (24,8)	7	3,26	56 (52)	26 (40)	2 (1)	0,93 (0,78)	39 (36)	18,14 (28)

U

B. *Gerangschikt naar de oorzaken.*

	AANTAL ONGEVALLEN.											
	Totaal.	Met doodelijken afloop.	Met als gevolg		TEWEEGGEBRACHT DOOR:							
			ernstige verwonding.	lichte verwonding.	onbekendheid met 't gevaar.		roekeloosheid.		onvoldoende beveiligingen.		toevallige omstandigheden niet onder kolom 6—11 te brengen.	
					Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Assen en drijfwerk . .	28 (4)	4	16 (4)	8	—	—	24 (1)	85,7 (25)	1	3,6	3 (3)	10,7 (75)
Stoommachines	8 (2)	1 (1)	3	4 (1)	1 (1)	12,5 (50)	7 (1)	87,5 (50)	—	—	—	—
Draaibank (ijzer) . . .	2 (2)	—	—	2 (2)	—	—	1 (1)	50 (50)	—	—	1 (1)	50 (50)
Zaag (ijzer)	2	—	1	1	—	—	2	100	—	—	—	—
Ponsmachine	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Smidse	4 (2)	—	—	4 (2)	—	—	—	—	2	50	2 (2)	50 (100)
Bankschroef	4 (4)	—	—	4 (4)	—	—	1 (1)	25 (25)	—	—	3 (3)	75 (75)
Cirkelzaag (hout) . . .	4 (1)	1 (1)	2	1	—	—	2 (1)	50 (100)	2	50	—	—
Schaafbank	2 (1)	—	—	2 (1)	—	—	2 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Blikkensnij- en persmachine	6 (2)	—	1	5 (2)	—	—	6 (2)	100 (100)	—	—	—	—
Stoomketel	3 (3)	2 (2)	—	1 (1)	—	—	2 (2)	66,67 (66,67)	—	—	1 (1)	33,33 (33,33)
Stoomleiding	3 (1)	—	1	2 (1)	1 (1)	33,3 (100)	2	66,67	—	—	—	—
Waterslag	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	100
Stoomontsnapping . . .	2 (2)	—	—	2 (2)	1 (1)	50 (50)	1 (1)	50 (50)	—	—	—	—
Molens (suiker-)	3 (1)	—	2 (1)	1	—	—	3 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Carrier	8 (1)	1	5 (1)	2	—	—	7	87,5	—	—	1 (1)	12,5 (100)
Elimineerpannen . . .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	100
Defecatiepannen . . .	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)
Verdamplichamen . . .	2 (2)	—	2 (2)	—	—	—	—	—	—	—	2 (2)	100 (100)
Voorwarmers	1 (1)	—	1 (1)	—	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Bezinkkisten	8 (3)	3 (2)	1	4 (1)	—	—	7 (2)	87,5 (66,67)	—	—	1 (1)	1,25 (33,33)
Bakken met warm water	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Kalkbakken	1	1	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Masquite-inrichting . .	3 (2)	—	—	3 (2)	—	—	3 (2)	100 (100)	—	—	—	—
Suikerdroger	3 (1)	—	1	2 (1)	—	—	2	87,5	—	—	1 (1)	33,3 (100)
Suikerzeef	2	—	1	1	—	—	2	100	—	—	—	—
Centrifuges	3	—	1	2	—	—	3	100	—	—	—	—
Filterpersen	2 (2)	—	1 (1)	1 (1)	—	—	1 (1)	50 (50)	—	—	1 (1)	50 (50)
Luchtcompressoren . .	1 (1)	—	1 (1)	—	—	—	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)
Transportgoot	3	1	1	1	—	—	3	100	—	—	—	—
Ampasoven	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)
Pompen	7 (3)	1 (1)	2	4 (2)	—	—	7 (3)	100 (100)	—	—	—	—
Pulsometer	1 (1)	1 (1)	—	—	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Rijsthullers	3 (1)	1	1 (1)	1	—	—	2 (1)	66,67 (100)	1	33,33	—	—
Theedrogers	2 (1)	1 (1)	—	1	—	—	1	50	—	—	1 (1)	50 (100)
Vezelmachines	2 (2)	—	2 (2)	—	1 (1)	50 (50)	1 (1)	50 (50)	—	—	—	—
Snelpersen	2	—	2	—	—	—	2	100	—	—	—	—
Gasontploffing	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Hei- en hijschwerktuigen	7 (5)	—	2 (1)	5 (4)	2 (2)	28,6 (40)	1	14,3	—	—	4 (3)	57,1 (60)
Slijpsteenen	2 (1)	—	1 (1)	1	—	—	2 (1)	100 (100)	—	—	—	—
Zwavelzuur	3 (3)	—	—	3 (3)	—	—	—	—	—	—	3 (3)	100 (100)
Monteeren van gebouwen	8 (8)	2 (2)	2 (2)	4 (4)	—	—	1 (1)	12,5 (12,5)	—	—	7 (7)	87,5 (87,5)
Monteeren van werktuigen	10 (10)	1 (1)	1 (1)	8 (8)	2 (2)	20 (20)	—	—	—	—	8 (8)	80 (80)
Transport van machinedeelen	7 (7)	—	3 (3)	4 (4)	1 (1)	14,3 (14,3)	—	—	—	—	6 (6)	85,7 (85,7)
Transport van materialen	12 (12)	2 (2)	2 (2)	8 (8)	—	—	5 (5)	41,67 (41,67)	—	—	7 (7)	58,33 (58,33)
Ladder	1	—	1	—	—	—	—	—	1	100	—	—
Overige oorzaken . . .	33 (33)	5 (5)	5 (5)	23 (23)	—	—	7 (7)	21,21 (21,21)	—	—	26 (26)	78,79 (78,79)
Totalen	215 (129)	28 (19)	67 (29)	120 (81)	9 (9)	4,2 (7)	116 (40)	54 (31)	7	3,26	83 (80)	38,6 (62)

Bijlage V.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT van de in 's lands kassen in Nederlandsch-Indië aanwezige betaalmiddelen bij het einde van elke maand van 1910 en van de bij de Javasche Bank overgebrachte gelden, behoorende tot het saldo van die kassen.

TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren munt.		Koperen munt.	TOTAAL.	Deposito's bij de Javasche Bank.
		Standpenningen. *a*)	Pasmunt.			
1910.						
31 Januari.						
Op Java en Madoera	f 2 814 650,—	f 2 340 505,—	f 959 313,70	f 1 009 985,16	f 7 124 453,86	f 656 996,02^{5}
In de buitenbezittingen	3 590 750,—	3 458 876,80	274 878,20	128 143,52	7 452 648,52	1 314 778,70
	f 6 405 400,—	f 5 799 381,80	f 1 234 191,90	f 1 138 128,68	f 14 577 102,38	f 1 971 774,72^{5}
28 Februari.						
Op Java en Madoera	f 3 136 180,—	f 2 288 246,50	f 909 420,75	f 1 038 172,32	f 7 372 019,57	f 2 335 459,68
In de buitenbezittingen	2 635 965,—	2 556 044,80	221 861,20	106 910,09^{5}	5 520 781,09^{5}	1 419 470,26
	f 5 772 145,—	f 4 844 291,30	f 1 131 281,95	f 1 145 082,41^{5}	f 12 892 800,66^{5}	f 3 754 929,94
31 Maart.						
Op Java en Madoera	f 3 094 600,—	f 2 198 320,—	f 784 222,05	f 1 031 890,62^{5}	f 7 109 032,67^{5}	f 1 254 186,06
In de buitenbezittingen	2 713 975,—	2 397 025,80	233 702,85	111 142,78^{5}	5 455 846,43^{5}	1 300 237,53
	f 5 808 575,—	f 4 595 345,80	f 1 017 924,90	f 1 143 033,41	f 12 564 879,11	f 2 554 423,59
30 April.						
Op Java en Madoera	f 3 157 785,—	f 2 659 965,—	f 762 007,25	f 1 009 229,89^{5}	f 7 588 987,14^{5}	f 927 590,62
In de buitenbezittingen	2 201 560,—	1 955 522,80	235 778,35	113 325,73^{5}	4 506 186,88^{5}	966 943,99
	f 5 359 345,—	f 4 615 487,80	f 997 785,60	f 1 122 555,63	f 12 095 174,03	f 1 894 534,61
31 Mei.						
Op Java en Madoera	f 3 012 195,—	f 2 529 211,50	f 1 301 947,05	f 1 004 636,61^{5}	f 7 847 990,16^{5}	f 746 594,32^{5}
In de buitenbezittingen	2 833 375,—	1 924 974,80	255 221,95	120 427,42^{5}	5 133 999,17^{5}	385 496,81
	f 5 845 570,—	f 4 454 186,30	f 1 557 169,—	f 1 125 064,04	f 12 981 989,34	f 1 132 091,13^{5}

a) Onder de bedragen aan zilveren standpenningen is ook begrepen de waarde der in sommige landskassen aanwezige sovereigns. Op ult. December 1910 was aan sovereigns aanwezig bij 's lands kas te Merauke voor eene waarde van f 1730,30.

TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren munt.		Koperen munt.	TOTAAL.	Deposito's bij de Javasche Bank.
		Standpenningen. *a)*	Pasmunt.			
30 Juni.						
Op Java en Madoera	f 3 443 905,—	f 2 540 671,50	f 1 410 969,10	f 903 484,22^5	f 8 299 029,82^5	f 2 438 289,44
In de buitenbezittingen	3 023 405,—	1 784 836,30	261 991,45	119 723,73^5	5 189 956,48^5	868 102,74
	f 6 467 310,—	f 4 325 507,80	f 1 672 960,55	f 1 023 207,96	f 13 488 986,31	f 3 306 392,18
31 Juli.						
Op Java en Madoera	f 3 578 637,—	f 2 722 825.—	f 1 916 305,90	f 866 752,91^5	f 9 084 520,81^5	f 2 430 847,57^5
In de buitenbezittingen	2 904 610,—	1 682 210,30	277 374,40	126 256,82	4 990 451,52	1 020 994,17
	f 6 483 247,—	f 4 405 035,30	f 2 193 680,30	f 993 009,73^5	f 14 074 972,33^5	f 3 451 841,74^5
31 Augustus.						
Op Java en Madoera	f 3 799 235,—	f 2 474 580,50	f 1 585 106,15	f 845 983,26^5	f 8 704 904,91^5	f 3 333 792,15
In de buitenbezittingen	3 473 600,—	1 475 554,80	299 904,75	125 604 54^5	5 374 664,09^5	1 125 137,83
	f 7 272 835,—	f 3 950 135,30	f 1 885 010,90	f 971 587,81	f 14 079 569,01	f 4 458 929,98
30 September.						
Op Java en Madoera	f 3 973 045,—	f 2 476 144,—	f 1 431 428,—	f 864 917,49	f 8 745 534,49	f 3 177 128,62
In de buitenbezittingen	3 316 020,—	1 548 097,30	273 644,40	123 379 65	5 261 141,35	1 040 224,—
	f 7 289 065,—	f 4 024 241,30	f 1 705 072,40	f 988 297,14	f 14 006 675,84	f 4 217 352,62
31 October.						
Op Java en Madoera	f 3 563 010,—	f 2 569 928,—	f 1 227 757,40	f 881 144,33	f 8 241 839,73	f 2 192 584,92^5
In de buitenbezittingen	3 334 400,—	1 695 427,80	310 664,05	121 243,62	5 461 735,47	1 191 702,73
	f 6 897 410,—	f 4 265 355,80	f 1 538 421,45	f 1 002 887,95	f 13 703 575,20	f 3 384 287,65^5
30 November.						
Op Java en Madoera	f 3 543 265,—	f 3 068 267,50	f 1 099 239,70	f 890 409,72	f 8 601 181,92	f 1 662 046,95
In de buitenbezittingen	3 434 730,—	2 036 327,30	304 443,15	122 439,27^5	5 897 939,72^5	1 901 390,50
	f 6 977 995,—	f 5 104 594,80	f 1 403 682,85	f 1 012 848,99^5	f 14 499 121,64^5	f 3 563 437,45
31 December.						
Op Java en Madoera	f 3 614 965,—	f 2 771 385,50	f 943 627,10	f 894 108,38^5	f 8 224 085,98^5	f 2 915 061,58^5
In de buitenbezittingen	3 694 525,—	2 440 466,80	310 708,30	122 229,81	6 567 929,91	2 184 702,15
	f 7 309 490,—	f 5 211 852,30	f 1 254 335,40	f 1 016 338,19^5	f 14 792 015,89^5	f 5 099 763 73^5

Bijlage W.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 3, van het verslag.)

ALGEMEEN OVERZICHT

van de OPBRENGST, enz. der in 1910 voor gouvernementsrekening in Nederland VERKOCHTE PRODUCTEN.

PRODUCTEN.	IN VEILING verkochte hoeveelheden. *a*)			TOTALE OPBRENGST.		
	Gewicht bij afscheep		Uitgeleverd netto gewicht.	Veilingsprijs met bijberekening van de door de koopers te vergoeden 1% veilingskosten *b*), doch na aftrekking van het rabat voor contante betaling (1½ % voor koffie en tin en 1% voor kinabast).	Onkosten. (Alleen die op de afscheping, het vervoer en den verkoop gevallen.)	Zuiver bedrag.
	in pikols.	in kilogrammen.	Kilogrammen.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Koffie (Java-)	*d*) 28 525^{26} (bruto)	1 761 868^{5} (bruto)	1 728 759^{5}	f 1 379 529,01	f 111 018,33^{5}	f 1 268 510,67^{5}
Banka-tin	*e*) 225 244^{08} (bruto)	13 911 074^{38} (bruto)	13 840 226	f 25 443 348,97^{5}	f 922 395,65	f 24 520 953,32^{5}
Kinabast	—	*f*) 452 698 (netto)	451 509	f 205 998,59	f 35 526,87^{5}	f 170 471,71^{5}
Coca	—	29 750 (netto)	30 790^{50}	f 43 846,59	f 3 003,27	f 40 843,32
Caoutchouc	—	53^{80} (netto)	50^{50}	f 510,34	f 17,32	f 493,02
				f 27 073 233,50^{5}	*h*) f 1 071 961,45	f 26 001 272,05^{5}

a) De veilingen vonden als gewoonlijk plaats te Amsterdam en te Rotterdam. Te Amsterdam zijn verkocht 13 454,90 pikol koffie, 112 769,28 pikol Banka-tin en al de kinabast, coca en caoutchouc, zoodat de veilingen te Rotterdam bestonden uit 15 070,36 pikol koffie en 112 474,80 pikol Banka-tin.

Naar de opslagplaatsen waren de verkochte hoeveelheden verdeeld als volgt:

Plaatsen van opslag.	Geveild te Amsterdam.					Geveild te Rotterdam.					Totalen.				
	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.
	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.
Amsterdam . . .	5 329^{88}	54 517	452 698	29 750	53^{80}	9 041^{90}	59 374^{08}	—	—	—	14 371^{78}	113 891^{08}	452 698	29 750	53^{80}
Rotterdam. . . .	8 125^{02}	58 252^{28}	—	—	—	6 028^{46}	53 100^{72}	—	—	—	14 153^{48}	111 353	—	—	—
	13 454^{90}	112 769^{28}	452 698	29 750	53^{80}	15 070^{36}	112 474^{80}	—	—	—	28 525^{26}	225 244^{08}	452 698	29 750	53^{80}

b) Door de koopers is als vergoeding voor veilingskosten voldaan: voor koffie f 13 849,29, voor Banka-tin f 253 712,06, voor kinabast f 2 038,67 en voor coca f 390,01, of in het geheel f 269 990,03.

c) De spillage, met inbegrip van de aan de koopers te goed gedaan wordende tarra der balen (1½ K.G. per baal), ontstaat bij het afschepen en inladen in Indië en verder bij lossing, steken van monsters, opslag in de pakhuizen en uitslag bij aflevering. Voor kinabast wordt als tarra aangenomen hetgeen daarvoor in Indië op de balen of kisten of op de Indische wichtnota's is vermeld.

d) De in veiling verkochte Java-koffie was afkomstig uit de oogsten van 1908 en 1909, respectievelijk tot eene hoeveelheid van 12 035^{30} en 16 489^{96} pikol.

e) Van de gedurende 1910 in veiling gebrachte hoeveelheden Banka-tin waren van Banka op Java aangebracht: 58 222^{25} pikol in 1909 en 146 405^{87} pikol in 1910.

f) De gedurende 1910 in veiling verkochte kinabast was afkomstig uit den oogst van 1908 en van 1909.

GEMIDDELDE OPBRENGST.											
berekend over de afgescheepte hoeveelheid (zie kolom 2).				berekend over de verkochte netto hoeveelheid (zie kolom 4).				Gemiddelde veilingsprijs.	Aantal netto kilogrammen die elke afgescheepte pikol gemiddeld heeft uitgeleverd (zie de kolommen 2 en 4).	Percentsgewijze berekening der spillage naar reden van 61^{75} kilogram per pikol. *c*)	De afgescheepte hoeveelheden (kol. 2 en 3) besloegen de navolgende scheepsruimte.
Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.	Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.				
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
per bruto pikol.	f 48,35^{84}	f 3,89^{18}	f 44,46^{66}	per 1/2 K.G.	f 0,39^{89}	f 0,03^{21}	f 0,36^{68}	f 0,40^{09} per 1/2 KG.	60,60^{44}	1,89^{06}	978^{565} (last.)
per bruto pikol.	f 112,95^{90}	f 4,09^{51}	f 98,86^{39}	per 50 K.G.	f 91,55	f 3,33	f 88,22	f 92,38^{6} per 50 K.G.	61,44^{54}	0,17^{02}	6955^{537} (last.)
per netto K.G.	......	......	......	per 1/2 K.G.	f 0,22^{81}	f 0,03^{93}	f 0,18^{88}	f 0,21^{9} per 1/2 K.G.	......	*g*)	1286^{029} (M^3.)
per netto K.G.	......	......	......	per 1/2 K.G.	f 0,71^{20}	f 0,48^{77}	f 0,22^{43}	f 0,65^{7} per 1/2 K.G.	......	......	91^{329} (M^3.)
per netto K.G.	......	......	......	per 1/2 K.G.	f 0,50^{52}	f 0,17^{14}	f 0,33^{38}	....	......	......	0^{125} (M^3.)

g) De kinabast heeft *meer* uitgeleverd dan het in Indië opgegeven netto gewicht.

h) De onkosten lieten zich splitsen als volgt (de bedragen zijn afgerond tot volle guldens):

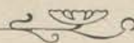
	Koffie.		Banka-tin.		Kinabast.		Coca.		Caoutchouc.		Totalen.	
Kosten van afscheep in Indië (berekend naar een vast abonnementstarief, bedragende voor koffie en voor tin respectievelijk f 0,20 en f 0,10 per bruto pikol en voor kinabast f 0,10 per 100 K.G. bruto)		f 5 705		f 20 463		—		—		—		f 26 168
Vracht van Java naar Nederland en lossingskosten .		44 894		220 468		f 20 726		f 1 273		f 3		287 364
Premiën aan de gezagvoerders, bedragende als maximum voor koffie en kinabast f 1 en voor tin f 0,25 per last		975		1 728		452		32		—		3 187
Premiën voor zee-assurantie (over eene verzekerde waarde — volgens de prijzen der producten op de tijdstippen, waarop de assurantiën gesloten werden — van f 703 182)		773		909		28		1		—		1 711
Zoogenaamde onsplitsbare onkosten hier te lande:												
Kosten bij aanvoer, opslag, sorteering, enz.	f 6 369		f 28 182		f 2 253		f 171		f 1		f 36 976	
Pakhuishuren	4 465		4 623		3 843		33		—		12 994	
Brandassurantie-premiën	2 603		7 728		974		27		1		11 333	
Veilingskosten	427		3 538		407		38		—		4 410	
		13 864		44 071		7 477		229		2		65 713
Courtage van verkoop (voor koffie en kinabast 1 %, voor tin 1/2 %)		13 864		127 837		2 051		438		2		144 192
Registratierecht en opcenten		10 250		188 879		1 637		253		—		201 019
Commissieloon der Nederlandsche Handelmaatschappij (1 1/2 %)		20 693		318 042		3 090		658		7		342 490
Kosten van analyse		—		—		65		50		—		115
Sorteerloon		—		—		—		—		2		2
		f 111 018		f 922 397		f 35 526		f 3 004		f 16		f 1 071 961

Bijlage X.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in 1910 voor gouvernementsrekening uit Indië verscheepte ladingen KOFFIE, TIN, KINABAST, COCA, RUBBER en CAOUTCHOUC en van de daarvoor betaalde vrachten.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Nederland".	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		KOFFIE. Vracht per last. *a)*	TIN. Pikols.		TIN. Vracht per last. *b)*	KINABAST. Pikols.		KINABAST. Vracht per last. *c)*	COCABLAD. K.G.		COCABLAD. Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN RUBBER. K.G.		CAOUTCHOUC EN RUBBER. Vracht per last.
1910.																	
Januari	1	—	—	—	—	2 893^{75}	—	f 30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	2 215^{50}	—	f 16,65	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	578^{75}	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 662^{25}	—	id.	215^{91}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 893^{75}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 662^{25}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	—	1	—	—	—	—	2 778	id.	—	—	—	—	1 400	f 13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 315	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	900	—	f 45,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3 472^{50}	—	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 778	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	5 212^{62}	—	id.	278^{77}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
Maart	—	1	—	2 145^{44}	45,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	1 771^{50}	—	16,65	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 895^{96}	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	1 132^{66}	45,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	5 212^{62}	—	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	49^{26}	—	45,—	5 212^{62}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	1	—	265	—	45,—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	456^{30}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4 633^{44}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4 633^{44}	—	id.	623^{89}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 316^{72}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mei	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	—	—	—		—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	5 212^{62}	—	id.	465^{03}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4 633^{44}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	5 212^{62}	—	id.	729^{72}	—	15,75	7 350	—	13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4 633^{44}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Het gewicht komt overeen: voor koffie in balen met 1800, voor koffie in vaten met 1500, voor legkoffie (in balen) met 1600 en voor koffie in hoornschil met 1200 K.G.

b) Het last tin = 2000 K.G.

c) Het last kinabast (in gewicht overeenkomende met 950 K.G.) = 3^{883} M^3.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij. „Nederland".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		Vracht per last. *a*)	TIN. Pikols.		Vracht per last. *b*)	KINABAST. Pikols.		Vracht per last. *c*)	COCABLAD. K.G.		Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN RUBBER. K.G.		Vracht per last.
Juni	1	—	—	—	—	5 212^{62}	—	f 30,—	1 132^{40}	—	f 15,75	—	—	—	53^{80} (caoutchouc)	—	f 24,30
	—	1	—	—	—	—	5 212^{62}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	741^{86}	—	15,75	2 800	—	f 13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	726^{21}	—	id.	—	—	—	—	—	—
Juli	1	—	—	—	—	—	—	—	793^{78}	—	id.	2 800	—	13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 316^{72}	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	521^{85}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1330	id.	—	—	—	—	—	—
Augustus	1	—	—	—	—	2 895^{90}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	1 249	—	15,75	4 200	—	13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2 895^{90}	30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4 633^{44}	—	id.	348^{19}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
September	—	1	—	—	—	—	4 633^{44}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 895^{90}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 085^{05}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4 980^{95}	id.	—	—	—	—	2 800	13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	4 633^{44}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
October	1	—	—	—	—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	4 200	13,50	—	—	—
	1	—	704^{85}	—	f 45,—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2 316^{72}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
November	1	—	2 939	—	45,—	3 475^{08}	—	id.	217^{03}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	2 300	13,50	—	—	—
	1	—	1 721^{61}	—	45,—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	4 500	id.	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	1 807 (rubber)	24,30

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij		KOFFIE.			TIN.			KINABAST.			COCABLAD.			CAOUTCHOUC EN RUBBER.		
	„Nederland".	„Rott. Lloyd".	Pikols.		Vracht per last. a)	Pikols.		Vracht per last. b)	Pikols.		Vracht per last. c)	K.G.		Vracht per last.	K.G.		Vracht per last.
December	1	—	1 100	—	f 45,—	3 475^{08}	—	f 30,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	2 400	45,—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	136^{95} (rubber)	f 24,30
	1	—	—	—	—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	5 667	—	f 13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	4 633^{44}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3 475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3 475^{08}	—	id.	765^{43}	—	f 15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3 475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stoomvaartmaatschappij „Nederland"	d) 40		7 679^{72}			119 999^{39}			13 252^{37}			22 817			53,80 (caoutchouc)		
Stoomvaartmaatschappij „Rott. Lloyd"		e) 30		10 178^{10}			98 913^{54}			1 330			11 200			1 943^{95} (rubber)	
Totaal beladingen in stoomschepen	70		17 857^{82}			218 912^{93}			14 582^{37}			34 017			53^{80} (caoutchouc) 1 943^{95} (rubber)		

De verschepingen in 1909 waren aldus verdeeld:

	„Nederland".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE.			TIN.			KINABAST.			COCABLAD.			CAOUTCHOUC EN RUBBER.		
Stoomvaartmaatschappij „Nederland"	f) 41		15200^{87}			88 898^{94}			6 455^{17}			6 230					
Stoomvaartmaatschappij „Rott. Lloyd"		g) 34		37 773^{53}			91 213^{87}			6 08^{32}			10 010			439 (caoutchouc)	
Totaal beladingen in stoomschepen	75		52 974^{40}			180 112^{81}			7 063^{49}			16 240			439 (caoutchouc)		

d) Namelijk 26 beladingen in stoomschepen, die in den contractueelen maildienst vertrokken, en 14 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

e) Als voren 23 en 7.

f) Hieronder 16 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

g) Als voren 8.

Bijlage IJ.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de OPIUMPACHT over de jaren 1909 en 1910.

Overzicht betreffende de voor de jaren 1909, 1910 en 1911 bedongen pachtsommen ter zake van de opiumpacht in de verschillende gewesten der buitenbezittingen.

GEWESTEN.	Tijdvakken, waarvoor de pacht is afgestaan.	PACHTSOMMEN.		
		1909.	1910.	1911.
Oostkust van Sumatra *a*). .	Eerst voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1911 en daarna van 1 April 1911 t/m ult. Maart 1912	f 2 265 000	f 2 280 000	f 2 280 000
Atjeh en onderhoorigheden .	Eerst voor het tijdvak 1 April 1907 t/m ult. Maart 1910 (in de sedert ingelijfde onderafdeeling Tamiang afzonderlijk van 1 April 1908 t/m ult. Maart 1910). Thans is het opiummiddel in het geheele gewest (met inbegrip van Tamiang doch met uitzondering van de landschappen Meergebied en Dörötstreek, Gajo Loeos, Serbödjadi en Alaslanden) verpacht voor het tijdvak 1 April 1910 t/m ult. Maart 1913 . .	612 000	630 000	636 000
Riouw en onderhoorigheden *b*)	In het geheele gewest (uitgezonderd den Poelau Toedjoeh-archipel) voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1911. In den Poelau Toedjoeh-archipel is de opiumpacht afgestaan eerst voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1910 en daarna van 1 April 1910 t/m Maart 1911	520 770	545 130	137 970
Billiton *c*)	Laatstelijk voor het tijdvak 1 April t/m ult. Juli 1909.	98 007	—	—
Westerafdeeling van Borneo *d*)	Laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1909	42 600	—	—
Amboina *e*)	Laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1910	47 478	11 415	—
Timor en onderhoorigheden *e*)	Laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1910	3 480	930	—
	Totalen	f 3 589 335	f 3 467 475	f 3 053 970

a) Het middel werd laatstelijk ondershands afgestaan in het geheele gewest (uitgezonderd de onderafdeeling Karolanden) voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1912 tegen f 2 280 000 's jaars (Ind. St. 1911 n6. 222), in verband met het voornemen om met ingang van 1 April 1912 in het gewest de opiumregie in te voeren.

b) In dit gewest is, met ingang van 1 April 1911, de opiumregie ingevoerd.

c) In dit gewest is, met ingang van 1 Augustus 1909, de opiumregie ingevoerd.

d) In dit gewest is, met ingang van 1 April 1909, de opiumregie ingevoerd. Bij Gouv. Bt. 30 Maart 1909 n°. 2 is den pachter afslag van pachtschat verleend voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1909 tot een bedrag van f 500 's maands.

e) In dit gewest is, met ingang van 1 April 1910, de opiumregie ingevoerd.

Bijlage Z.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de verpachte middelen (met uitzondering van de opiumpacht) over de jaren 1909, 1910 en 1911.

BEDONGEN I

1°. JAVA EN M

GEWESTEN.	DOBBELSPELEN. *a)*			OVERVAARTEN. *b)*		
	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Bantam	—	—	—	f 6 588,—	f 7 667,—	f 8 115,—
Batavia	f 182 130	f 191 550	f 190 800	3 211,50	3 312,—	3 312,—
Preanger-Regentschappen	—	—	—	1 858,50	1 860,—	2 244,78
Cheribon	—	—	—	4 878,—	4 878,—	4 126,50
Pekalongan	—	—	—	5 184,—	5 184,—	4 628,25
Semarang	46 800	46 800	49 680	2 400,—	2 400,—	2 490,—
Rembang	—	—	—	3 300,—	3 300,—	3 300,—
Soerabaja	60 750	64 200	64 200	38 952,—	40 563,—	43 350,—
Pasoeroean	—	—	—	—	—	—
Besoeki	—	—	—	—	—	—
Banjoemas	—	—	—	2 532,—	2 532,—	2 973,—
Kedoe	—	—	—	1 976,25	2 151,—	1 881,—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	—
Madioen	—	—	—	852,—	663,—	600,—
Kediri	—	—	—	5 700,—	5 700,—	5 700,—
Madoera	—	—	—	1 452,—	372,—	408,—
Totalen	f 289 680	f 302 550	f 304 680	f 78 884,25	f 80 582,—	f 83 128,53

a) Afgestaan in Batavia (met uitzondering van het perceel Tanahabang) voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1912 tegen f 190 800 's jaars. In Semarang is dit middel afgestaan eerst voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1911 tegen f 46 800 's jaars en laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1914 tegen f 50 640 's jaars. In de afdeeling Soerabaja is deze pacht laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1912 tegen f 64 200 's jaars.

b) Het aantal verpachte of voor verpachting bestemde overvaarten is met 4 verminderd. De 238 overvaarten, waarvan de pachtovereenkomsten komen te eindigen als volgt: voor 23 met ult. Maart 1912, voor 107 met ult. Maart 1913 en voor 108 met ult. Maart 1914, waren over de verschillende gewesten verdeeld als volgt (de tusschen haakjes geplaatste cijfers geven aan, hoeveel er aan *inlanders* verpacht waren):

Bantam	26 (24)
Batavia	11 (11)
Preanger-Regentschappen	9 (8)
Cheribon	9 (5)
Pekalongan	21 (20)
Semarang	10
Rembang	16
Soerabaja	60
Banjoemas	38
Kedoe	8 (3)
Madioen	16
Kediri	10
Madoera	4
Totaal	238 (71)

De gezamenlijke pachtschat der 71 door inlanders geëxploiteerde overvaarten bedraagt f 17 685 's jaars.

PACHTSOMMEN.

MADOERA.

VOGELNESTKLIPPEN.			PANDHUIZEN. *h*)			TOTALEN.		
1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
f 720 *c*)	f 720 *c*)	f 801 *c*)	—	—	—	f 7 308,—	f 8 387	f 8 916,—
—	—	—	—	—	—	185 341,50	194 862	194 112,—
—	—	—	—	—	—	1 858,50	1 860	2 244,78
—	—	—	f 6 075	—	—	10 953,—	4 878	4 126,50
—	—	—	104 292	f 106 092	f 39 103,50	109 476,—	111 276	43 731,75
—	—	—	150 900	151 200	151 200,—	200 100,—	200 400	203 370,—
37 650 *d*)	37 800 *d*)	37 800 *d*)	94 140	100 920	100 920,—	135 090,—	142 020	142 020,—
12 972 *e*)	12 972 *e*)	12 972 *e*)	318 690	333 960	333 960,—	431 364,—	451 695	454 482,—
—	—	—	91 830	67 200	—	91 830,—	67 200	—
1 836 *f*)	1 836 *f*)	1 746 *f*)	—	—	—	1 836,—	1 836	1 746,—
—	—	—	—	—	—	2 532,—	2 532	2 973,—
—	—	—	—	—	—	1 976,25	2 151	1 881,—
—	—	—	108 588	115 404	115 404,—	108 588,—	115 404	115 404,—
—	—	—	47 094	55 704	55 704,—	47 094,—	55 704	55 704,—
—	—	—	—	—	—	852,—	663	600,—
—	—	—	34 560	—	—	40 260,—	5 700	5 700,—
21 840 *g*)	21 840 *g*)	21 840 *g*)	29 166	6 609	—	52 458,—	28 821	22 248,—
f 75 018	f 75 168	f 75 159	f 985 335	f 937 089	f 796 291,50	f 1 428 917,25	f 1 395 389	f 1 259 259,03

c) Afgestaan eerst voor het tijdvak 1 April 1906 t/m ult. Maart 1911 tegen f 720 's jaars en vervolgens voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 828 's jaars.

d) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1914 tegen f 37 800 's jaars.

e) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 4 Mei 1907 t/m ult. Maart 1912 tegen f 12 972 's jaars.

f) Afgestaan in de afdeeling Banjoewangi laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1907 t/m ult. Maart 1912 tegen f 1416 's jaars en in het overige gedeelte van het gewest eerst voor het tijdvak 1 April 1906 t/m ult. Maart 1911 tegen f 420 's jaars en laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 300 's jaars.

g) In de afdeeling Soemenep laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1911 tegen f 1080 's jaars. In de overige afdeelingen van het gewest afgestaan laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1907 t/m ult. Maart 1912 tegen f 20 760 's jaars.

h) Op 1 Januari 1911 bestonden 157 pandhuizen (meerendeels verpacht eerst voor het tijdvak 1 April 1906 t/m ult. Maart 1909 en daarna voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1912). Naar gelang van de gewesten waren ze verdeeld als volgt:

Pekalongan	24
Semarang	43
Rembang	30
Soerabaja	34
Djokjakarta	15
Soerakarta	11
Totaal	157

Z

2°. BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1909.	1910.	1911.	Op ult. 1910 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsom.	Tijdvak.
Sumatra's Westkust en Tapanoeli.	Dobbelspelen	f 4 398,—	f 3 900,—	f 3 900,—	f 3 900,—	1 April 1909—ult. Maart 1912
	Gedistilleerd *a*)	29 964,—	28 740,—	27 540,—	27 540,—	
	Pandhuizen	51 324,—	51 324,—	53 574,—	54 324,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen	f 85 686,—	f 83 964,—	f 85 014,—		
Benkoelen.	Gedistilleerd	f 3 669,—	f 3 669,—	f 5 012,25	5 460,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Pandhuizen te Benkoelen					1 „ 1909— „ „ 1912
	Pandhuizen te Kroë	4 797,—	5 919,—	6 216,—	6 216,—	
	Pandhuizen te Kepahiang					1 „ 1910— „ „ 1913
	Pandhuizen te Moeara Aman					
	Totalen	f 8 466,—	f 9 588,—	f 11 228,25		
Lampongsche districten.	Pandhuizen	f 7 653,—	f 8 484,—	f 8 484,—	8 484,—	1 „ 1909— „ „ 1912
Palembang en Djambi.	Dobbelspelen ter hoofdplaats Palembang	f 41 640,—	f 47 940,—	f 52 620,—	54 000,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Dobbelspelen in de res. Djambi			1 608,—	1 644,—	
	Gedistilleerd te Palembang	13 752,—	13 446,—	12 180,—	12 600,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Gedistilleerd in de res. Djambi			2 424,—	2 424,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Overvaarten te Lahat					1 „ 1910— „ „ 1911
	Overvaarten te Tandjong Raja					1 „ 1910— „ „ 1913
	Overvaarten te Moearodoea en Negeribatin	9 003,—	2 812,50	979,50	1 032,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Overvaarten Moearobeliti					1 „ 1910— „ „ 1911
	Pandhuizen één					1 „ 1909— „ „ 1912
	Pandhuizen vier *b*)	16 353,—	18 036,—	18 711,—	18 732,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Pandhuizen één					(onverpacht.)
	Pandhuizen twee					1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen	f 80 748,—	f 82 234,50	f 88 522,50		
Oostkust van Sumatra.	Dobbelspelen in de afdeeling Bengkalis (met inbegrip van de landschappen Bangka, Koeboe en Tanahpoetih en het Mandan-en Tapoeng-gebied)	f 720 540,—	f 741 240,—	f 667 440,—	640 560,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Dobbelspelen in Rokan en Kampar Kiri en in Simeloengoen en Karolanden					1 „ 1911— „ „ 1914
	Dobbelspelen elders in het gewest					

a) In de afdeeling Nias der residentie Tapanoeli is de drankenpacht afgestaan voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1910 tegen f 4800 's jaars; met ingang van 1 April 1910 is de pacht ingetrokken.

b) Het pandhuis te Tebingtinggi is in Maart 1911 ingetrokken.

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1909.	1910.	1911.	Op ult. 1910 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsom.	Tijdvak.
Oostkust van Sumatra.	Sterke dranken: in Simeloengoen en Karolanden; in Rokan en Kampar Kiri; elders in het gewest	f 222 909,—	f 226 452,—	f 226 452,—	f 226 452,—	1 April 1909—ult. Maart 1912 (onverpacht.); 1 „ 1909— „ „ 1912
	Varkensslacht	32 526,—	8 142,—	—	c)	
	Zout: in het landschap Panai; elders in het gewest	212 040,—	354 510,—	402 000,—	402 000,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Sago, getah en was	42 420,—	35 355,—	33 000,—	33 000,—	(1 „ 1910— „ „ 1913)
	Pandhuizen: elf; vier	49 434,—	49 860,—	49 968,—	49 968,—	1 „ 1909— „ „ 1912; 1 „ 1910— „ „ 1912
	Totalen	f 1 279 869,—	f 1 415 559,—	f 1 378 860,—		
Atjeh en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 121 200,—	f 121 200,—	f 161 880,—	175 440,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Pandhuizen	30 570,—	32 520,—	32 520,—	32 520,—	1 „ 1909— „ „ 1912
	Sterke dranken	33 240,—	33 240,—	46 380,—	50 760,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen	f 185 010,—	f 186 960,—	f 240 780,—		
Riouw en onderhoorigheden.	Dobbelspelen: Poelau Toedjoeh-archipel	f 39 780,—	f 39 540,—	f 39 120,—	2 880,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Dobbelspelen: elders in het gewest				36 000,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Gedistilleerd: Poelau Toedjoeh-archipel	28 500,—	32 490,—	32 550,—	3 720,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Gedistilleerd: elders in het gewest				28 440,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Varkensslacht: Poelau Toedjoeh-archipel	14 250,—	11 400,—	11 175,—	720,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Varkensslacht: elders in het gewest				10 380,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Peper	7 950,—	6 780,—	6 840,—	6 840,—	(1 „ 1910— „ „ 1913)
	Totalen	f 90 480,—	f 90 210,—	f 89 685,—		
Banka en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 60 060,—	f 60 060,—	f 106 095,—	121 440,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Gedistilleerd	36 144,—	36 144,—	22 626,—	18 120,—	(1 „ 1911— „ „ 1912)
	Pandhuizen: zeven; twee	6 408,—	5 418,—	5 565,—	5 724,—	1 „ 1910— „ „ 1913; 1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen	f 102 612,—	f 101 622,—	f 134 286,—		

c) Met ingang van 1 April 1910 is deze pacht vervangen door eene directe heffing (Ind. St. n°. 119).

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1909.	1910.	1911.	Op ult. 1910 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsom.	Tijdvak.
Billiton.	Dobbelspelen	f 22 800,—	f 41 610,—	f 47 880,—	f 47 880,—	1 April 1910—ult. Maart 1913
	Gedistilleerd	12 000,—	1 5609,—	16 812,—	16 812,—	
	Varkensslacht	4 152,—	3 747,—	3 612,—	3 612,—	
	Pandhuizen	2 874,—	4 192,50	4 632,—	4 632,—	
	Totalen	f 41 826,—	f 65 158,50	f 72 936,—		
Westerafdeeling van Borneo.	Pandhuizen (tien)	f 6 936,—	f 6 960,—	f 6 672,—	6 576,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Gezamenlijke kleine middelen	240 000,—	240 000,—	402 135,—	456 120,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Graven naar goud of diamant				60,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Totalen	f 246 936,—	f 246 960,—	f 408 807,—		
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Goudmijnen	f 555,—	f 480,—	f 480,—	480,—	1 „ 1909— „ „ 1912
	Dobbelspelen in het rechtstreeksch gebied	4 320,—	4 320,—	5 589,—	6 012,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Dobbelspelen in de landschappen Koetei, Goenoengtaboer, Sambalioeng en in de Tanahboemboelanden	21 120,—	21 120,—	15 360,—	13 440,—	
	Gedistilleerd	6 960,—	7 044,—	7 611,—	7 800,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Vogelnestklippen (in de afdeeling Tanahboemboe)	18 000,—	18 000,—	13 527,—	12 036,—	
	Overvaarten	17 295,—	17 253,—	17 283,—	17 316,—	
	Pandhuizen te Bandjermasin, te Martapoera, te Tandjoengredeb, te Samarinda, te Balikpapan, te Tandjoengselor	2 388,—	4 636,—	5 244,—	5 196,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Totalen	f 70 638,—	f 72 853,—	f 65 094,—		
Celebes en onderhoorigheden.	Dobbelspelen (afd. Makasser)	f 56 280,—	f 56 280,—	f 38 370,—	32 400,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Gedistilleerd (Makasser, Tello en Bima)	16 050,—	17 400,—	17 400,—	17 400,—	1 „ 1909— „ „ 1912
	Saguweer en brom (Makasser)	9 900,—	12 825,—	13 800,—	13 800,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Sirih in de afd. Noorderdistricten, in Bonthain en Boeloekoemba	9 102,—	9 252,—	9 963,—	10 200,—	1 „ 1911— „ „ 1912

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.		Bedongen pachtsommen. 1909.	1910.	1911.	Op ult. 1910 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsom.	Tijdvak.
Celebes en onderhoorigheden.	Overvaarten	te Tello					
		te Kasidjala					
		te Maros	f 2 877,75	f 2 917,50	f 3 786,—	f 3 786,—	1 April 1909—ult. Maart 1912
		in de afd. Oosterdistricten.					
		te Lekobodang (Gowa) . .					1 „ 1911— „ „ 1912
	Pandhuizen	te Makasser	7 440,—	7 440,—	7 980,—	8 160,—	1 „ 1911— „ „ 1912
		in de afd. Zuiderdistricten.					1 „ 1911— „ „ 1914
	Gezamenlijke kleine middelen.	in de afd. Saleier					
		in de afd. Zuiderdistricten.					
		in de onderafd. Takalar . .					
		in de afd. Oosterdistricten.	16 644,—	18 324,—	18 360,—	18 372,—	1 „ 1911— „ „ 1912
		in de afd. Noorderdistricten					
		in het regentschap Laikang					
		Totalen . . .	f 118 293,75	f 124 438,50	f 109 659,—		
Menado.	Dobbelspelen		f 4 023,—	f 2 640,—	f 600,—	*d*)	1 „ 1910— „ „ 1911
	Saguweer		15 495,—	13 500,—	12 570,—	12 360,—	1 „ 1911— „ „ 1912
	Pandhuizen		10,50	—	—		
		Totalen . . .	f 19 528,50	f 16 140,—	f 13 170,—		
Amboina.	Gedistilleerd	in de afd. Banda, zonder de afd. Waroe	f 6 075,—	f 4 800,—	f 4 800,—	4 800,—	1 „ 1909— „ „ 1912
		in de afd. Amboina . . .	33 132,—	36 021,—	36 903,—	36 876,—	1 „ 1911— „ „ 1913
		elders in het gewest . . .					1 „ 1910— „ „ 1913
	Saguweer	in de afd. Banda	6 165,—	570,—	570,—	570,—	1 „ 1909— „ „ 1912
		elders in het gewest . . .	12 636,—	11 781,—	11 496,—	11 496,—	1 „ 1910— „ „ 1913
		Totalen . .	f 52 459,50	f 53 172,—	f 53 769,—		
Ternate en onderhoorigheden.	Sterke dranken.		f 4 860,—	f 1 215,—	—	*e*)	1 „ 1907— „ „ 1910
Timor en onderhoorigheden.	Gedistilleerd.		f 3 180,—	f 3 180,—	f 2 505,—	2 280,—	
	Rundslacht en slachten van andere dieren		852,—	852,—	1 221,—	1 344,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Laroe (gegiste drank)		3 732,—	3 732,—	4 542,—	4 812,—	
		Totalen . .	f 7 764,—	f 7 764,—	f 8 268,—		

d) Deze pacht is met ingang van 1 April 1911 vervangen door een licentiestelsel.

e) Deze pacht is 1 April 1910 ingetrokken (Ind. St. n°. 346).

RECAPITULATIE.

MIDDELEN.	1909.	1910.	1911.
Totalen voor elk der middelen (voor zoover niet sommige vereenigd verpacht werden).			
Dobbelspelen	f 1 096 161,—	f 1 139 850,—	f 1 140 462,—
Gedistilleerd en andere sterke dranken	492 814,50	501 858,—	504 173,25
Peper	7 950,—	6 780,—	6 840,—
Vogelnestklippen	18 000,—	18 000,—	13 527,—
Rund- en buffelslacht, enz. *f*)	852,—	852,—	1 221,—
Varkensslacht *g*)	50 928,—	23 289,—	14 787,—
Sirih	9 102,—	9 252,—	9 963,—
Overvaarten	29 175,75	22 983,—	22 048,50
Goudmijnen	555,—	480,—	480,—
Zout	212 040,—	354 510,—	402 000,—
Sago, was en getah	42 420,—	35 355,—	33 000,—
Pandhuizen *h*)	186 187,50	194 789,50	199 566,—
Gezamenlijke kleine middelen	256 644,—	258 324,—	420 495,—
Gezamenlijke totalen	f 2 402 829,75	f 2 566 322,50	f 2 768 562,75

f) De opgaven omtrent de pacht der „rund- en buffelslacht, enz." betreffen het gewest Timor en onderhoorigheden waar onder die pacht ook vallen andere beesten dan de genoemde (echter geen paarden).

g) Uitgezonderd in de gewesten en gedeelten van gewesten waar dit middel begrepen is in de „rund- en buffelslacht, enz." of in de „gezamenlijke kleine middelen".

h) Het aantal in pacht afgestane pandhuizen bedroeg laatstelijk 97, verdeeld als volgt: Sumatra's Westkust en Tapanoeli 16, Benkoelen 4, Lampongsche districten 2, Palembang 5, Djambi 3, Oostkust van Sumatra 15, Atjeh en onderhoorigheden 16, Banka en onderhoorigheden 9, Billiton 4, Westerafdeeling van Borneo 11, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 6 en Celebes en onderhoorigheden 6.

Bijlage **AA.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende de OPIUMREGIE over 1910.

I. Maandcijfers betreffende het debiet en de bruto-ontvangsten der opiumregie gedurende 1910.

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee *a)* (½ mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. *a)* Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. *a)* Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Bantam. *b)*																							
1910.																							
Januari	1	4	31	360	409	7 611	6 323	....	139	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 3 482
Februari	1	4	24	468	622	9 758	7 168	....	173	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 344
Maart	1	3	27	527	768	11 366	9 545	....	207	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 193
April	3	4	27	349	990	10 733	9 589	....	198	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 960
Mei	1	4	27	312	1 053	11 032	11 013	....	206	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 173
Juni	5	2	34	392	968	10 381	10 164	....	200	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 021
Juli	5	5	38	572	1 284	12 154	10 924	....	238	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 973
Augustus	2	6	55	601	1 490	14 589	10 701	....	268	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 715
September	6	—	37	323	949	11 589	9 317	....	205	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 131
October	4	1	44	351	877	13 765	10 294	....	231	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 799
November	1	7	38	421	888	11 409	8 860	....	204	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 105
December	3	8	27	443	1 015	12 604	8 989	....	220	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 510
Totalen	33	48	409	5 119	11 317	136 991	112 887	....	2 496	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 62 406
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	55	212	1 144	4 194	7 338	120 138	142 912	....	2 495	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 408
in 1908	56	172	656	4 086	10 193	127 912	133 027	....	2 505	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 055
in 1909	18	50	276	4 928	7 262	73 022	66 132	....	1 508	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 713
Batavia.																							
1910.																							
Januari	153	226	381	3 941	11 786	105 732	255 792	....	2 949	67½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 73 742
Februari	195	220	390	6 004	16 595	140 174	281 376	....	3 641	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91 049
Maart	202	208	455	5 566	17 043	143 679	314 637	....	3 839	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95 975
April	205	237	421	5 644	16 965	152 560	329 205	....	4 007	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 188
Mei	196	208	292	5 607	18 091	153 505	363 758	....	4 182	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 563
Juni	185	210	249	5 590	18 216	161 611	390 231	....	4 387	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 680
Juli	169	176	243	5 525	20 122	174 989	424 013	....	4 707	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 688
Augustus	183	185	256	5 660	21 420	182 277	420 876	....	4 808	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 208
September	181	153	263	5 357	19 943	174 581	355 778	....	4 353	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108 826
October	216	146	351	5 866	20 575	186 311	387 082	....	4 691	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 292
November	209	153	332	5 754	20 277	179 602	356 805	....	4 457	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111 438
December	224	132	456	5 757	20 704	188 378	372 651	....	4 650	91½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 273
Totalen	2 318	2 254	4 089	66 271	221 737	1 943 394	4 252 204	....	50 676	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 266 922
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	7 413	11 067	19 312	59 311	170 900	1 607 622	4 147 266	....	52 083	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 262 277
in 1908	5 131	8 096	13 416	55 269	158 494	1 517 079	3 889 384	....	46 817	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 150 233
in 1909	2 162	3 111	5 889	43 551	132 523	1 182 512	3 093 427	....	34 715	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	867 879

a) Ingevolge de ter zake vastgestelde regelingen (Ind. St. 1898 n°. 279, art. 2, al. 1 en 2, juncto Ind. St. 1906 n°. 90, art. 2, § II) worden vanwege de regie alleen daar tikee, ruw opium en opiumpillen verkocht, waar zulks door den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie onvermijdelijk wordt geoordeeld. De verkoop van tikee vond in 1910 in het regiegebied plaats in de gewesten Rembang, Soerabaja, Pasoeroean, Djokjakarta, Soerakarta, Madioen en Kediri, terwijl in genoemd jaar de opiumpillen in de residentie Banka en onderhoorigheden en het ruw opium in de gewesten Tapanoeli, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok, met uitzondering van de afdeeling Lombok, werden verkrijgbaar gesteld.

b) De verkoop van regieopium heeft slechts plaats in eenige door den Gouverneur-Generaal aangewezen plaatsen ten behoeve van Chineezen (Ind. St. 1910 n°. 111).

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	$12^1/_2$	5	2	1	$^1/_2$	gelengs tikee a) ($^1/_2$ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van $^1/_2$ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Preanger-Regentschappen. b)																							
1910.																							
Januari	118	295	205	1 222	1 784	16 549	14 661	. . . .	493	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 12 349
Februari	137	297	291	1 176	1 745	16 349	14 594	. . . .	509	$28^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 732
Maart	125	271	366	1 189	1 713	19 073	17 597	. . . .	548	$42^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 711
April	119	255	347	1 194	2 008	19 120	17 281	. . . .	544	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 602
Mei	134	227	306	1 080	2 016	20 027	19 139	. . . .	552	$28^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 807
Juni	102	216	266	939	2 525	18 755	18 517	. . . .	515	$83^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 896
Juli	60	210	474	1 158	2 693	20 353	20 651	. . . .	560	$29^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 007
Augustus	72	212	366	1 218	2 334	22 060	21 998	. . . .	572	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 323
September	38	296	258	1 452	2 009	21 539	20 479	. . . .	555	$81^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 895
October	45	283	213	1 396	2 152	23 760	22 380	. . . .	582	$21^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 556
November	78	191	286	1 132	2 395	23 961	20 554	. . . .	569	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 235
December	86	217	242	1 057	2 476	24 799	22 141	. . . .	588	$56^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 714
Totalen	1 114	2 970	3 620	14 213	25 850	246 345	229 992	. . . .	6 593	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 164 827
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	10 316	6 163	4 041	6 531	12 320	106 618	92 639	. . . .	9 299	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198 719
in 1908	5 675	5 045	5 382	11 438	17 484	147 332	132 654	. . . .	7 829	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 732
in 1909	1 195	3 004	3 236	12 231	16 820	171 627	156 848	. . . .	5 201	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130 036
Cheribon.																							
1910.																							
Januari	74	459	157	1 188	5 467	32 062	23 630	. . . .	778	$88^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 15 578
Februari	123	293	186	1 248	6 119	31 144	22 232	. . . .	765	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 308
Maart	110	257	297	1 258	7 579	34 255	26 056	. . . .	843	$68^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 874
April	68	169	219	1 319	8 285	35 566	28 072	. . . .	831	$29^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 626
Mei	36	131	305	1 249	8 565	38 462	31 041	. . . .	862	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 249
Juni	34	109	302	1 210	7 668	38 548	31 359	. . . .	838	$13^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 763
Juli	44	114	291	1 174	8 211	41 346	32 830	. . . .	887	$40^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 748
Augustus	37	115	302	1 238	7 743	46 756	34 008	. . . .	939	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 787
September	42	106	279	1 434	7 940	44 515	32 508	. . . .	920	$56^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 411
October	61	113	332	1 452	8 884	48 783	34 408	. . . .	1 010	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 208
November	43	95	328	1 536	7 848	44 778	32 006	. . . .	927	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 556
December	49	116	323	1 586	8 453	45 374	32 480	. . . .	958	$37^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 167
Totalen	721	2 077	3 321	15 892	92 762	481 589	360 630	. . . .	10 563	$75^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 211 275
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	4 014	19 330	819	5 672	36 468	250 107	222 231	. . . .	11 567	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217 663
in 1908	2 254	7 528	3 413	9 329	38 303	303 753	252 146	. . . .	8 966	$39^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 328
in 1909	1 019	4 593	2 757	9 005	43 946	304 535	245 140	. . . .	7 602	$59^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152 052

MAANDEN.	Bereid opium: 50 mata tjandoe	Bereid opium: 25 mata tjandoe	Bereid opium: 12½ mata tjandoe	Bereid opium: 5 mata tjandoe	Bereid opium: 2 mata tjandoe	Bereid opium: 1 mata tjandoe	Bereid opium: ½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Bereid opium Totaal debiet: Thails.	Bereid opium Totaal debiet: Mata's.	Ruw opium a): Potten of blikken bussen van 100 thail	Ruw opium: Potten of blikken bussen van 60 thail	Ruw opium: Potten of blikken bussen van 20 thail	Ruw opium: Potten of blikken bussen van 10 thail	Ruw opium: Potten of blikken bussen van 4 thail	Ruw opium: Tubes van 1 thail	Ruw opium: Capsules van 3 mata.	Ruw opium Totaal debiet: Thails.	Ruw opium Totaal debiet: Mata's.	Opiumpillen a): Tubes van ½ thail.	Opiumpillen Totaal debiet: Thails.	Opiumpillen Totaal debiet: Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Pekalongan.																							
1910.																							
Januari	36	317	801	2 393	10 878	106 986	172 063	....	2 464	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 49 295
Februari	40	362	853	2 548	9 812	91 211	149 987	....	2 202	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 056
Maart	48	372	933	2 552	10 590	100 577	168 992	....	2 423	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 475
April	43	359	995	2 534	11 010	111 085	180 511	....	2 595	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 919
Mei	55	370	998	2 880	11 884	126 044	199 266	....	2 883	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 664
Juni	55	306	1 079	2 734	12 367	134 228	203 047	....	2 980	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 609
Juli	61	362	1 043	2 860	12 801	137 078	201 726	....	3 029	80½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 596
Augustus	56	354	1 090	3 070	12 328	136 629	198 123	....	3 009	71½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 194
September	43	335	951	2 857	11 078	117 022	178 577	....	2 651	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 033
October	35	349	923	2 854	12 560	143 381	204 213	....	3 068	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 378
November	35	296	875	2 607	11 185	122 718	183 951	....	2 701	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 037
December	37	314	842	2 904	11 910	126 896	190 064	....	2 804	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 099
Totalen	544	4 096	11 383	32 793	138 403	1 453 855	2 230 520	....	32 817	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 656 355
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	1 403	19 431	2 775	14 991	139 126	1 197 294	2 003 183	....	31 427	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	617 423
in 1903	805	7 143	8 361	20 876	139 724	1 320 166	2 076 757	....	30 657	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613 142
in 1909	753	4 193	11 431	25 176	130 658	1 340 938	2 109 907	....	30 684	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613 690
Semarang.																							
1910.																							
Januari	31	828	1 774	10 092	57 155	421 027	861 985	....	10 612	14½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 212 243
Februari	21	744	1 949	10 741	54 004	351 415	717 684	....	9 159	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183 197
Maart	25	775	2 055	11 263	56 547	374 509	787 841	....	9 841	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196 830
April	25	890	1 757	10 905	54 982	384 131	809 341	....	9 987	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	199 750
Mei	24	823	1 826	11 356	56 545	420 922	898 782	....	10 847	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216 957
Juni	19	789	1 881	10 806	56 398	436 669	931 762	....	11 135	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222 713
Juli	33	890	1 968	11 294	58 902	459 433	957 836	....	11 611	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	232 225
Augustus	28	859	2 037	11 686	60 458	459 338	929 701	....	11 518	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	230 375
September	24	940	1 737	11 149	56 953	423 772	856 792	....	10 682	31½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	213 646
October	24	950	1 987	11 506	63 380	489 399	941 859	....	11 944	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	238 881
November	33	771	1 976	10 986	58 391	432 806	861 453	....	10 808	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216 174
December	16	844	2 070	12 244	61 276	432 606	886 056	....	11 071	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	221 436
Totalen	303	10 103	23 017	134 028	694 991	5 086 027	10 441 092	....	129 221	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 584 427
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	379	9 935	26 996	119 755	760 935	5 428 364	10 459 828	....	133 836	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 676 739
in 1908	289	9 237	23 834	121 332	759 012	5 681 830	10 991 972	....	138 458	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 769 160
in 1909	311	10 851	20 456	115 660	696 909	5 482 308	10 657 265	....	133 255	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 665 117

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata-tjandoe. 50	25	12 1/2	5	2	1	1/2	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van 1/2 thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Rembang.																							
1910.																							
Januari	47	—	267	1 907	9 936	177 448	265 109	3 175	3 461	55 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 69 242
Februari	42	—	256	1 960	8 420	141 184	217 600	2 967	2 829	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 592
Maart	44	—	243	2 006	8 560	143 592	232 030	2 999	2 932	94 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 669
April	47	—	273	2 057	8 256	136 332	234 996	3 074	2 874	14 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 493
Mei	55	—	230	2 164	9 078	147 996	264 482	3 386	3 159	66 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 205
Juni	53	—	202	2 218	8 515	145 647	255 989	3 489	3 080	99 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 631
Juli	67	—	206	2 209	8 422	144 541	248 939	3 550	3 040	07 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 813
Augustus	64	—	235	2 271	8 845	139 534	233 475	3 387	2 925	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 528
September	56	—	277	2 200	8 629	130 049	218 164	2 851	2 746	01 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 930
October	60	—	314	2 417	10 181	148 900	246 863	3 369	3 128	26 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 577
November	50	—	311	2 396	9 641	144 102	232 755	3 036	2 991	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 838
December	50	—	333	2 780	9 742	143 494	235 102	3 219	3 021	64 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 444
Totalen	635	—	3 147	26 585	108 225	1 742 819	2 886 104	38 502	36 191	67 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 723 962
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	1 011	—	2 733	28 691	111 536	1 895.912	3 074 374	69 474	39 074	96 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	781 730
in 1908	781	—	1 964	24 845	113 526	1 972 803	3 256 131	73 104	40 401	13 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	808 266
in 1909	684	—	2 274	25 379	115 442	2 064 174	3 236 734	59 934	41 229	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	824 784
Soerabaja.																							
1910.																							
Januari	—	49	1 200	1 502	20 242	330 555	258 869	53 785	5 421	36 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 108 607
Februari	—	59	1 420	1 991	19 462	293 355	218 671	41 553	4 846	45 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97 068
Maart	—	41	1 475	2 038	21 810	316 793	235 016	40 652	5 211	24 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 360
April	—	44	1 286	2 242	23 008	307 941	241 116	41 894	5 168	64 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 513
Mei	—	33	1 358	2 179	22 832	330 613	280 927	54 548	5 636	18 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112 905
Juni	—	16	1 341	2 419	22 156	334 767	291 846	55 513	5 727	63 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 738
Juli	—	25	1 389	2 591	24 222	344 450	291 099	52 851	5 870	03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 577
Augustus	—	40	1 244	2 637	24 298	340 284	280 524	49 356	5 753	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 230
September	—	45	12 53	2 352	24 398	322 606	260 993	42 521	5 446	19 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 066
October	—	43	1 367	2 498	28 054	361 957	283 982	50 508	6 075	44 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121 677
November	—	57	1 369	2 513	28 264	323 155	262 831	44 724	5 571	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111 571
December	—	30	1 463	3 142	28 908	326 697	269 916	45 482	5 693	79 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 027
Totalen	—	482	16 165	28 104	287 654	3 933 173	3 175 790	573.387	66 421	87 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 330 339
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	25	1 032	24 437	14 210	201 859	4 485 682	2 780 065	1 034 748	70 279	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 409 032
in 1908	—	581	18 878	20 378	218 379	4 242 892	2 874 035	826 207	67 444	59 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 351 646
in 1909	—	370	17 264	24 016	235 183	4 295 592	3 109 024	732 611	69 095	53 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 384 353

DEBIET.

Pasoeroean.

MAANDEN.	Bereid opium: 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium a): Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen a): Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1910.																							
Januari	—	84	223	1 443	8 532	121 044	150 139	195 607	2 904	82⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 63 254
Februari	—	78	225	1 518	8 802	107 859	136 287	170 985	2 629	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 280
Maart	—	97	311	1 800	9 329	119 284	152 406	205 354	2 979	08⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 855
April	—	86	278	1 714	9 340	114 158	148 452	196 201	2 866	59⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 411
Mei	—	128	292	1 568	10 012	126 316	164 258	213 828	3 144	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 463
Juni	—	97	234	1 621	9 853	128 648	167 311	228 665	3 216	86⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 009
Juli	—	103	189	1 612	11 184	148 152	179 974	234 791	3 517	68⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 606
Augustus	—	90	164	1 810	11 850	159 315	183 626	227 879	3 641	37⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 351
September	—	100	194	1 611	11 824	152 332	180 206	204 327	3 471	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75 697
October	—	115	270	2 007	14 425	171 441	189 734	212 179	3 321	69⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83 370
November	—	97	218	1 898	12 306	152 527	184 829	202 950	3 518	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 729
December	—	95	266	1 909	13 216	152 404	201 665	213 963	3 662	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 858
Totalen	—	1 170	2 864	20 511	130 673	1 653 480	2 038 887	2 506 729	39 374	50⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 857 883
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	—	4 381	9 751	4 672	107 335	1 720 341	1 600 159	4 833 944	44 345	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	961 147
in 1908	—	4 158	7 612	5 672	96 724	1 576 635	1 616 639	4 014 020	41 438	69⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	898 270
in 1909	—	3 869	7 808	8 971	99 254	1 479 186	1 642 235	3 070 733	37 615	69⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	817 309

Besoeki.

MAANDEN.	Bereid opium: 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium a): Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen a): Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1910.																							
Januari	—	—	465	1 442	17 447	150 477	11 940	. . . .	2 043	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 40 873
Februari	—	—	374	972	14 267	128 511	10 242	. . . .	1 717	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 340
Maart	—	—	370	911	15 007	133 452	11 083	. . . .	1 781	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35 638
April	—	—	382	1 041	14 551	130 198	11 694	. . . .	1 751	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35 025
Mei	—	—	361	1 136	14 393	142 424	11 886	. . . .	1 873	45½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 469
Juni	—	—	400	969	15 522	156 638	11 963	. . . .	2 035	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40 702
Juli	—	—	392	991	17 102	172 658	12 153	. . . .	2 227	93½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 559
Augustus	—	—	451	1 172	19 327	185 223	11 334	. . . .	2 410	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 208
September	—	—	485	1 014	18 051	172 987	10 328	. . . .	2 253	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45 077
October	—	—	444	1 584	18 847	179 822	11 299	. . . .	2 366	35½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 327
November	—	—	400	1 485	19 688	181 469	11 704	. . . .	2 391	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 824
December	—	—	549	1 814	20 999	183 489	12 066	. . . .	2 474	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 491
Totalen	—	—	5 073	14 531	205 201	1 917 348	137 692	. . . .	25 326	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 506 533
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	—	—	5 130	10 408	225 862	1 473 096	153 995	. . . .	21 179	57½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	423 591
in 1908	—	—	4 839	15 489	204 372	1 646 162	150 425	. . . .	22 680	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	453 611
in 1909	—	—	4 892	16 535	190 298	1 686 549	132 100	. . . .	22 770	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	455 404

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Banjoemas.																							
1910.																							
Januari	65	313	679	2 146	4 632	30 822	59 116	—	999	36½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 19 987
Februari	60	280	701	2 000	4 208	26 143	50 942	—	887	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 759
Maart	74	229	738	2 187	4 469	30 270	62 542	—	1 000	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 013
April	82	270	707	2 147	4 677	32 956	71 678	—	1 085	71½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 714
Mei	106	258	804	2 106	4 644	35 595	79 149	—	1 167	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 358
Juni	88	266	667	1 991	4 534	35 116	75 468	—	1 112	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 252
Juli	99	303	773	2 158	5 110	37 611	75 503	—	1 185	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 712
Augustus	105	470	809	2 226	5 522	40 596	79 702	—	1 297	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 947
September	89	366	845	2 306	5 307	38 871	76 989	—	1 236	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 734
October	120	298	943	2 349	5 465	41 184	80 596	—	1 293	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 879
November	73	397	717	2 366	4 842	35 337	70 586	—	1 146	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 936
December	95	357	922	2 648	5 178	36 198	72 373	—	1 211	80½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 236
Totalen	1 056	3 807	9 305	26 630	58 588	420 699	854 644	—	13 626	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 272 527
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	5 204	13 232	3 954	18 046	45 234	488 248	834 060	—	17 264	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	333 462
in 1908	1 550	6 269	8 516	22 487	58 895	514 125	865 205	—	15 176	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	303 525
in 1909	777	3 882	8 218	23 008	53 259	435 936	823 061	—	13 076	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	261 530
Kedoe.																							
1910.																							
Januari	123	735	1 553	4 943	21 209	176 943	372 716	—	4 743	71½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 94 874
Februari	68	692	1 329	4 422	17 401	152 425	333 184	—	4 132	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82 648
Maart	74	703	1 387	4 777	19 021	171 487	380 987	—	4 625	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92 504
April	101	637	1 260	4 750	17 428	169 243	378 636	—	4 535	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 718
Mei	67	659	1 396	4 584	16 879	169 325	377 258	—	4 519	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 382
Juni	57	624	1 235	4 199	15 496	164 848	368 205	—	4 348	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86 965
Juli	55	656	1 397	4 727	17 047	192 427	421 592	—	4 975	64½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 513
Augustus	60	668	1 337	5 104	18 447	211 781	442 916	—	5 320	65½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106 413
September	51	626	1 345	5 217	19 408	205 378	429 467	—	5 200	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 005
October	99	652	1 453	6 014	23 587	235 371	460 342	—	5 821	98½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 440
November	70	620	1 598	6 157	23 630	218 581	428 268	—	5 497	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 947
December	143	654	1 737	6 514	24 768	233 629	439 868	—	5 808	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 176
Totalen	968	7 926	17 027	61 408	234 321	2 301 438	4 832 839	—	59 529	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 190 585
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	1 948	10 939	14 143	42 211	197 169	1 873 139	3 651 180	—	48 517	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	970 357
in 1908	1 168	8 539	15 688	50 978	192 907	2 098 292	4 175 975	—	52 949	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 058 992
in 1909	861	7 567	16 305	53 588	202 215	2 077 546	4 230 794	—	53 013	50½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 060 270

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	$12^{1}/_{2}$	5	2	1	$^{1}/_{2}$	gelengs tikee a) ($^{1}/_{3}$ mata).	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van $^{1}/_{2}$ thail.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Djokjakarta.																							
1910.																							
Januari	29	290	809	2 788	8 398	64 658	246 870	3 103	2 386	$75^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 47 746
Februari	13	332	749	2 736	7 693	55 351	201 876	2 483	2 044	$95^{1}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40 907
Maart	12	329	815	3 019	8 552	60 134	229 683	3 087	2 272	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45 453
April	13	304	807	3 260	8 953	62 137	241 855	2 972	2 365	$98^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 320
Mei	17	252	640	3 212	9 117	67 695	269 521	2 877	2 528	$58^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 581
Juni	16	256	576	2 847	8 978	67 701	277 601	2 749	2 540	$08^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 811
Juli	21	297	635	3 204	9 261	72 321	294 850	2 944	2 716	$81^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 346
Augustus	21	327	699	3 297	9 478	71 415	287 222	2 696	2 693	$28^{1}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 875
September	14	266	632	2 715	8 728	68 135	270 954	2 462	2 507	$13^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 151
October	11	253	843	3 199	9 234	73 778	280 952	2 842	2 670	$76^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 425
November	13	229	830	3 294	8 891	68 558	260 081	2 841	2 505	$47^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 119
December	11	255	928	3 525	8 898	71 353	276 138	2 413	2 641	$72^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 842
Totalen	191	3 390	8 963	37 096	106 181	803 236	3 137 603	33 469	29 873	$73^{1}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 597 586
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	1 291	6 416	13 343	34 817	81 353	646 296	2 809 047	73 571	28 038	$71^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	561 021
in 1908	424	7 329	12 905	34 867	80 305	681 994	3 055 079	57 365	29 293	$37^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586 059
in 1909	208	4 546	11 940	33 077	99 774	761 218	3 038 333	44 988	29 336	$13^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586 873
Soerakarta.																							
1910.																							
Januari	9	141	609	6 273	20 828	290 724	808 770	10 162	7 831	$04^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 156 655
Februari	9	165	563	6 119	18 340	244 997	672 712	8 238	6 629	$86^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132 625
Maart	7	154	647	6 371	18 816	261 083	730 356	9 373	7 111	$59^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 263
April	10	159	632	6 064	18 226	258 909	738 847	9 898	7 107	$78^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 189
Mei	10	173	726	6 249	19 906	283 378	829 227	11 022	7 866	$22^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157 361
Juni	8	175	664	6 486	20 764	305 697	911 662	10 564	8 520	$82^{1}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170 452
Juli	8	179	658	6 688	21 810	344 614	998 162	11 159	9 375	$74^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187 552
Augustus	8	183	651	6 859	22 205	343 198	964 705	10 123	9 207	$42^{1}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184 182
September	7	181	657	6 678	21 766	312 240	874 769	8 741	8 425	$47^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	168 539
October	7	172	558	6 517	22 977	327 317	911 877	10 153	8 768	$03^{5}/_{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175 394
November	4	170	548	6 430	21 528	292 476	831 093	9 627	7 977	$37^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150 579
December	7	174	589	6 630	21 910	302 026	887 888	9 618	8 382	$08^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167 674
Totalen	94	2 026	7 502	77 364	249 076	3 566 659	10 160 068	118 678	97 203	$49^{1}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 944 465
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	903	4 948	12 434	74 022	257 872	3 223 739	9 568 357	275 610	93 099	$16^{1}/_{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 862 902
in 1908	461	2 685	10 561	84 153	264 210	3 509 758	9 843 505	244 014	96 842	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 937 658
in 1909	145	1 972	8 288	73 095	263 720	3 554 522	9 881 884	185 633	96 104	$06^{2}/_{3}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 922 700

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (½ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Madioen.																							
1910.																							
Januari	—	—	341	2 521	6 771	91 824	612 718	114 500	4 667	59 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 93 734
Februari	—	—	457	2 432	6 450	76 611	503 433	93 699	3 903	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78 379
Maart	—	—	465	2 680	6 883	77 053	527 700	99 594	4 070	79 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 748
April	—	—	442	2 779	7 050	75 633	540 498	105 446	4 145	50 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83 262
Mei	—	—	409	2 995	7 203	87 036	620 615	119 130	4 715	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94 707
Juni	—	—	437	3 038	6 956	92 093	655 750	124 971	4 961	89 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 654
Juli	—	—	532	2 829	7 648	97 329	676 155	140 738	5 184	10 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 151
Augustus	—	—	527	3 083	7 416	96 944	652 587	128 613	5 029	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101 017
September	—	—	498	3 056	6 824	85 255	593 047	107 215	4 526	69 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 891
October	—	—	522	3 216	8 007	97 740	641 551	115 058	4 954	87 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 481
November	—	—	521	2 956	6 880	84 145	584 667	104 772	4 464	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89 640
December	—	—	603	2 871	6 748	87 416	624 633	105 779	4 703	80 4/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94 429
Totalen	—	—	5 754	34 456	84 836	1 049 079	7 233 354	1 359 515	55 328	04 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 111 093
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	—	—	9 513	27 288	96 233	1 252 842	5 945 822	2 097 471	53 727	28 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 081 536
in 1908	—	—	7 911	28 395	87 797	1 201 270	6 519 019	2 007 096	55 462	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 115 944
in 1909	—	—	4 920	29 380	84 637	1 135 799	6 941 696	1 743 851	55 656	04 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 118 934
Kediri.																							
1910.																							
Januari	—	—	342	1 930	12 488	146 579	502 256	1 135 423	8 150	82 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 166 944
Februari	—	—	329	1 911	11 833	125 519	445 998	930 276	6 959	43 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 421
Maart	—	—	294	1 867	12 494	128 703	491 684	1 050 130	7 625	86 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156 163
April	—	—	279	1 986	12 182	124 980	492 150	1 051 216	7 592	41 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155 496
Mei	—	—	332	2 043	13 323	144 304	572 529	1 213 600	8 761	12 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 437
Juni	—	—	319	2 088	12 735	154 324	608 159	1 279 644	9 248	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	189 416
Juli	—	—	382	2 255	13 246	171 143	645 248	1 412 785	10 072	37 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206 338
Augustus	—	—	348	2 352	14 296	177 481	665 869	1 387 143	10 174	98 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208 311
September	—	—	376	2 525	15 233	169 436	630 689	1 239 940	9 458	84 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193 493
October	—	—	323	2 560	14 650	180 958	656 301	1 305 987	9 905	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202 666
November	—	—	306	2 602	13 921	162 764	625 382	1 129 247	8 965	47 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183 260
December	—	—	300	2 708	14 432	158 408	647 502	1 070 361	8 851	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180 778
Totalen	—	—	3 930	26 827	160 833	1 844 599	6 983 767	14 205 752	105 766	59 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 164 723
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	—	—	5 449	21 167	167 086	1 395 109	4 389 034	20 318 102	108 704	46 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 242 685
in 1908	—	—	5 514	18 627	157 104	1 374 112	4 700 783	18 790 596	104 643	03 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 156 571
in 1909	—	—	4 032	20 223	158 863	1 531 846	5 329 756	16 203 683	100 671	92 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 068 844

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60 thail.	20 thail.	10 thail.	4 thail.	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Madoera.																							
1910.																							
Januari	4	—	60	—	2 584	30 763	18 600	....	461	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 9 236
Februari	2	—	79	—	2 473	26 437	16 028	....	404	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 097
Maart	5	—	75	—	2 511	27 712	17 696	....	427	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 554
April	3	—	44	—	2 749	27 973	17 825	....	430	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 617
Mei	3	—	43	—	2 566	28 615	18 764	....	438	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 763
Juni	2	—	56	—	2 613	26 681	17 697	....	415	55½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 311
Juli	3	—	77	—	3 100	27 309	18 975	....	441	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 822
Augustus	4	—	66	—	3 111	29 382	18 870	....	460	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 213
September	2	—	92	—	2 935	26 593	17 626	....	425	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 505
October	5	—	76	—	3 021	31 299	19 154	....	481	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 624
November	4	—	89	—	3 128	27 536	18 196	....	442	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 840
December	4	—	103	—	3 070	29 128	19 068	....	462	89½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 258
Totalen	41	—	860	—	33 861	339 428	218 499	....	5 291	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 105 840
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	222	—	968	—	40 779	437 178	193 510	....	6 386	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 737
in 1908	64	—	989	—	35 366	403 265	188 984	....	5 840	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 810
in 1909	41	—	604	—	33 140	372 125	220 730	....	5 583	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111 674
Sumatra's Westkust.																							
1910.																							
Januari	4	99	689	2 309	22 038	38 118	16 806	....	1 134	29½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 14 746
Februari	5	88	665	2 538	23 322	36 302	15 062	....	1 139	29½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 811
Maart	9	120	683	2 831	23 726	39 278	17 522	....	1 216	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 812
April	12	101	661	2 739	22 628	38 344	16 451	....	1 169	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 198
Mei	13	111	704	3 114	23 452	40 700	18 044	....	1 244	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 175
Juni	7	95	647	2 688	22 385	40 729	17 743	....	1 186	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 421
Juli	8	116	737	3 236	24 199	44 049	18 316	....	1 302	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 939
Augustus	9	104	541	2 923	22 219	41 063	17 309	....	1 185	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 602
September	11	110	605	2 814	22 345	39 849	16 946	....	1 179	44½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 512
October	4	117	633	3 249	21 893	41 002	18 073	....	1 211	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 955
November	6	123	654	2 714	21 204	39 938	17 173	....	1 160	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 247
December	1	148	665	3 007	21 657	41 598	17 687	....	1 208	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 919
Totalen	89	1 332	7 884	34 162	271 068	480 970	207 132	....	14 337	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 192 337
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	250	2 144	15 985	22 757	291 730	506 581	186 587	....	15 630	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197 248
in 1908	204	2 081	17 413	22 001	295 184	540 999	212 571	....	16 275	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205 582
in 1909	199	1 278	8 323	28 390	273 688	490 040	203 458	....	14 270	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185 514

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 4 thail	10 thail	20 thail	60 thail	100 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Tapanoeli.																							
1910.																							
Januari	7	36	287	931	4 590	6 006	1 348	. . . .	253	52½	–	–	–	–	–	1 029	62 391	2 900	73	–	–	–	f 10 548
Februari	11	28	181	863	4 492	5 068	1 059	. . . .	224	09	–	–	–	–	–	1 266	62 287	3 134	61	–	–	–	10 750
Maart	7	38	195	812	3 917	5 775	1 370	. . . .	220	91½	–	–	–	–	–	721	62 058	2 582	74	–	–	–	9 329
April	8	29	209	828	4 488	5 430	1 511	. . . .	230	39	–	–	–	–	–	886	56 615	2 584	45	–	–	–	9 456
Mei	8	32	205	1 042	4 308	5 834	1 410	. . . .	241	27½	–	–	–	–	–	826	52 567	2 403	01	–	–	–	9 144
Juni	8	22	194	1 159	4 111	5 283	1 407	. . . .	233	78½	–	–	–	–	–	811	52 784	2 394	52	–	–	–	9 025
Juli	8	36	155	1 267	4 116	5 395	1 447	. . . .	239	23	–	–	–	–	–	783	51 733	2 334	99	–	–	–	8 947
Augustus	9	28	236	1 207	4 255	5 370	1 371	. . . .	247	00½	–	–	–	–	–	810	51 250	2 347	50	–	–	–	9 080
September	10	33	283	1 114	3 951	5 062	1 196	. . . .	239	94½	–	–	–	–	–	766	51 089	2 298	67	–	–	–	8 866
October	7	90	279	1 326	4 226	5 329	1 446	. . . .	272	21½	–	–	–	–	–	804	50 144	2 308	32	–	–	–	9 310
November	2	58	185	1 050	2 983	4 940	1 522	. . . .	207	79½	–	–	–	–	–	835	55 014	2 485	42	–	–	–	8 915
December	12	118	290	1 390	4 449	5 537	1 695	. . . .	294	07½	–	–	–	–	–	833	55 681	2 503	43	–	–	–	10 081
Totalen	97	548	2 699	12 989	49 886	65 029	16 782	. . . .	2 904	24½	–	–	–	–	–	10 370	663 613	30 278	39	–	–	–	f 113 451
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	134	414	3 109	5 212	36 908	79 026	12 144	. . . .	2 408	86½	–	–	–	–	–	32 171	249 385	39 652	55	–	–	–	129 886
in 1908	90	591	4 384	4 237	34 495	75 911	18 557	. . . .	2 494	39½	–	–	–	–	–	28 138	435 364	41 198	92	–	–	–	134 684
in 1909	86	467	2 756	6 096	42 369	73 255	17 979	. . . .	2 478	87½	–	–	–	–	–	24 797	744 759	47 139	77	–	–	–	150 075
Benkoelen.																							
1910.																							
Januari	–	37	222	1 619	23 829	64 027	4 756	. . . .	1 258	58	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	f 18 879
Februari	–	31	242	1 662	20 938	56 104	4 578	. . . .	1 123	79	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	16 857
Maart	–	19	265	1 935	21 107	65 854	4 940	. . . .	1 240	00½	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	18 600
April	–	18	238	2 111	23 133	71 020	5 504	. . . .	1 340	18	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	20 103
Mei	–	16	231	2 356	26 320	76 482	4 753	. . . .	1 465	66	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21 985
Juni	–	29	172	2 865	23 871	75 510	4 668	. . . .	1 427	86	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21 418
Juli	–	30	144	2 660	26 671	80 746	5 022	. . . .	1 524	49	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	22 867
Augustus	–	17	212	2 783	26 165	75 046	5 124	. . . .	1 469	28	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	22 039
September	–	5	145	2 320	25 805	75 267	3 520	. . . .	1 421	74½	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21 326
October	–	10	162	3 178	28 315	76 364	4 445	. . . .	1 533	81½	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	23 007
November	–	12	138	2 867	29 170	70 393	3 484	. . . .	1 468	35	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	22 025
December	–	15	180	2 668	31 107	75 697	3 669	. . . .	1 557	10½	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	23 357
Totalen	–	239	2 351	29 024	306 431	862 510	54 463	. . . .	16 830	86	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	f 252 463
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	65	1 088	12 156	12 253	119 857	697 513	124 438	. . . .	12 431	11	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	181 453
in 1908	28	1 267	13 605	13 173	166 562	734 355	80 463	. . . .	13 767	13	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	200 963
in 1909	24	700	6 770	20 194	230 826	778 586	57 431	. . . .	14 732	48½	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	219 954

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Lampongsche districten.																							
1910.																							
Januari	—	6	8	581	1 278	9 720	6 511	....	186	86½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 4 672
Februari	—	9	19	807	1 660	10 754	7 783	....	224	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 616
Maart	—	2	5	733	1 644	13 316	7 487	....	241	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 031
April	—	4	6	682	1 895	12 772	8 129	....	242	11½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 053
Mei	—	1	6	720	1 643	14 433	7 477	....	251	57½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 289
Juni	—	—	4	733	1 864	15 164	6 834	....	260	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 506
Juli	—	3	2	671	2 049	15 741	7 259	....	269	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 731
Augustus	—	—	3	669	2 136	16 404	7 509	....	278	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 953
September	—	3	7	769	2 447	17 623	6 535	....	297	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 448
October	—	4	5	888	2 527	19 336	7 406	....	326	95½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 174
November	—	3	3	748	2 580	19 522	7 045	....	320	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 014
December	—	8	3	697	2 099	19 709	6 519	....	308	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 722
Totalen	—	43	71	8 698	23 822	184 494	86 494	....	3 208	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 80 209
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	545	1 060	2 737	6 311	28 004	127 399	82 619	....	3 442	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82 294
in 1908	115	443	1 480	6 708	20 142	146 284	94 387	....	3 026	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74 493
in 1909	2	41	181	5 253	15 728	128 918	72 413	....	2 262	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 558
Palembang.																							
1910.																							
Januari	44	206	98	3 527	25 191	32 800	2 004	....	1 103	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 14 120
Februari	39	303	140	4 441	27 549	25 914	1 708	....	1 153	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 648
Maart	56	313	155	4 522	29 746	29 966	1 954	....	1 256	07½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 946
April	57	282	178	4 804	31 059	33 685	1 918	....	1 329	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 957
Mei	51	333	187	4 956	32 654	34 186	2 032	....	1 385	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 679
Juni	50	356	204	4 701	30 444	35 028	1 942	....	1 343	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 229
Juli	74	362	140	5 522	32 945	36 526	2 095	....	1 455	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 621
Augustus	93	321	317	6 125	32 406	35 165	1 969	....	1 482	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 892
September	54	282	375	5 920	33 090	33 839	1 993	....	1 450	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 434
October	54	359	343	5 623	36 299	36 385	1 869	....	1 539	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 487
November	74	256	286	5 201	34 908	34 215	1 761	....	1 445	91½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 369
December	97	557	371	6 062	44 306	37 392	1 600	....	1 805	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 689
Totalen	743	3 930	2 794	61 404	390 597	405 101	22 845	....	16 750	62½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 213 071
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	1 177	6 573	1 296	68 956	332 977	326 338	31 555	....	15 922	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170 307
in 1908	873	7 348	1 680	59 305	312 262	363 824	30 370	....	15 484	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164 910
in 1909	1 115	6 874	652	42 391	268 493	368 614	25 702	....	14 021	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175 681

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									ÓPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												

Djambi.

1910.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails	Mata's	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails	Mata's	Tubes van ½ thail	Thails	Mata's	Geldelijke opbrengst
Januari	—	15	206	3 101	6 316	1 878	—	....	329	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 967
Februari	15	34	247	3 773	5 723	1 632	—	....	366	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 297
Maart	1	72	164	3 705	6 148	1 579	—	....	363	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 267
April	11	30	218	3 694	6 201	1 552	—	....	364	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 280
Mei	5	49	196	4 183	6 254	1 488	—	....	388	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 495
Juni	5	50	290	4 498	6 586	1 448	—	....	422	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 801
Juli	3	28	333	4 643	6 598	1 586	—	....	430	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 871
Augustus	—	64	246	3 225	5 841	1 985	—	....	344	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 136
September	—	40	193	3 171	6 077	1 928	—	....	333	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 002
October	—	30	201	3 098	5 927	2 053	—	....	326	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 919
November	2	52	225	2 874	6 334	1 877	—	....	331	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 975
December	—	38	146	2 918	6 606	1 987	—	....	325	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 908
Totalen	42	502	2 665	42 883	74 611	20 993	—	....	4 325	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 43 918
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	675	1 693	10 161	46 148	80 808	20 755	671	....	6 165	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 322
in 1908	302	1 341	7 095	40 274	88 210	24 188	755	....	5 396	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 173
in 1909	39	399	2 915	32 952	68 919	22 269	460	....	3 734	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 611

Banka en onderhoorigheden.

1910.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails	Mata's	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails	Mata's	Tubes van ½ thail	Thails	Mata's	Geldelijke opbrengst
Januari	—	71	368	9 790	70 520	237 309	46 137	....	4 567	42½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 067	4 033	50	f 78 726
Februari	—	405	1 591	27 570	128 404	305 494	26 644	....	7 434	86½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 573	5 286	50	126 359
Maart	—	98	566	10 852	79 301	217 022	25 670	....	4 522	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 565	3 782	50	77 654
April	—	21	410	9 473	70 235	212 858	28 926	....	4 208	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 206	4 603	—	73 773
Mei	—	16	455	9 491	66 062	201 359	28 152	....	4 011	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 630	4 815	—	70 917
Juni	—	—	487	8 857	65 513	198 190	30 235	....	3 947	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 213	4 606	50	69 602
Juli	1	—	478	8 670	66 819	209 727	30 068	....	4 077	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 750	5 375	—	72 769
Augustus	—	—	534	10 326	74 381	227 067	30 448	....	4 493	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 218	3 609	—	77 672
September	—	—	517	10 482	74 398	217 634	28 403	....	4 395	06½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 442	3 721	—	76 275
October	1	—	423	11 077	78 312	234 945	28 428	....	4 665	05½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 434	4 217	—	81 388
November	—	—	427	12 977	83 446	249 088	28 625	....	5 005	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 554	3 777	—	86 125
December	—	5	407	12 433	84 564	251 611	26 721	....	5 014	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 472	3 736	—	86 214
Totalen	2	616	6 663	141 998	941 955	2 762 304	358 462	....	56 342	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 124	51 562	—	f 977 474
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	2 780	22 399	13 338	150 058	405 853	1 540 155	434 592	....	41 851	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83 034	41 517	—	696 282
in 1908	216	5 189	11 478	127 733	601 918	1 999 555	513 503	....	43 828	07½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108 760	54 380	—	771 943
in 1909	9	1 852	7 969	123 691	752 611	2 473 136	517 867	....	50 021	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 929	57 464	50	877 823

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee *a*) (½ mata)	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. *a*) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. *a*) Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Billiton.																							
1910.																							
Januari	19	165	1 036	7 732	69 741	152 232	2 024	……	3 494	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 27 953
Februari	34	277	1 508	10 619	94 437	172 417	1 160	……	4 424	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35 395
Maart	28	230	1 063	8 262	85 412	144 720	1 298	……	3 779	40½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 235
April	16	207	1 104	8 344	90 559	158 780	1 577	……	4 021	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 175
Mei	21	249	1 174	10 144	112 990	155 782	1 388	……	4 551	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 410
Juni	17	261	1 534	11 451	137 269	166 226	722	……	5 249	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41 995
Juli	30	386	1 287	10 703	104 520	116 823	597	……	4 069	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 553
Augustus	22	304	1 178	8 317	89 968	111 941	844	……	3 573	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 585
September	7	141	545	4 794	52 547	90 167	2 918	……	2 313	77½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 765
October	5	112	427	4 809	50 285	97 442	3 348	……	2 321	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 854
November	7	111	408	4 768	47 516	100 486	2 798	……	2 289	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 478
December	10	110	486	4 941	48 416	107 760	3 407	……	2 403	25½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 839
Totalen	216	2 553	11 750	94 884	983 660	1 574 776	22 081	……	42 490	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 377 237
Over Augustus t/m December 1909 waren de totalen	182	987	6 501	45 118	274 980	698 881	10 590	……	15 947	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 581
Westerafdeeling van Borneo.																							
1910.																							
Januari	204	830	4 624	53 305	71 770	8 325	—	……	5 071	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 38 047
Februari	266	921	6 616	61 882	72 541	6 991	—	……	5 805	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 555
Maart	341	1 020	6 443	62 209	76 321	8 267	—	……	5 950	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 644
April	314	1 165	6 187	61 653	75 452	8 224	—	……	5 895	55½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 232
Mei	363	1 168	7 124	63 933	78 569	8 776	—	……	6 219	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46 666
Juni	385	1 080	6 572	64 261	74 746	8 103	—	……	6 073	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45 564
Juli	487	980	6 994	68 300	80 105	8 060	—	……	6 460	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 471
Augustus	983	1 901	9 060	92 217	94 586	9 827	—	……	8 700	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65 273
September	149	453	2 555	36 064	52 905	9 685	—	……	3 465	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 653
October	192	540	3 643	51 702	69 453	11 745	—	……	4 777	98½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 780
November	200	584	3 952	53 131	69 188	11 173	—	……	4 892	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 920
December	201	594	4 322	56 037	70 279	11 862	—	……	5 115	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 153
Totalen	4 085	11 236	68 092	724 694	885 915	111 038	—	……	68 426	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 558 958
Over April t/m December 1909 waren de totalen	2 049	7 927	43 412	422 072	618 347	98 899	—	……	42 892	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	321 801

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe.	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee *a*) (½ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. *a*) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. *a*) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.																							
1910.																							
Januari	51	71	508	14 862	42 418	16 112	—	....	1 859	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 17 150
Februari	42	95	868	18 798	45 446	16 117	—	....	2 163	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 875
Maart	42	106	557	18 347	42 333	16 406	—	....	2 045	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 712
April	22	57	578	18 919	45 132	16 839	—	....	2 114	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 326
Mei	32	62	554	18 201	46 643	16 947	—	....	2 113	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 377
Juni	26	69	459	18 202	43 415	15 214	—	....	2 018	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 494
Juli	34	118	833	21 665	43 821	23 986	—	....	2 350	15½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 464
Augustus	10	60	420	16 182	35 214	13 097	—	....	1 718	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 192
September	13	93	691	14 281	42 803	13 749	—	....	1 823	72½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 476
October	6	121	356	17 630	43 666	16 870	—	....	2 001	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 466
November	138	174	577	14 853	37 681	18 093	—	....	1 861	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 936
December	73	241	541	18 387	42 187	16 850	—	....	2 095	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 492
Totalen	489	1 267	6 952	210 327	510 759	200 280	—	....	24 164	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 240 960
Over April t/m December 1908 waren de totalen	574	1 170	4 632	159 415	286 518	186 313	—	....	16 722	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154 000
in 1909	646	1 166	5 118	208 394	464 934	232 345	—	....	23 278	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214 749
Celebes en onderhoorigheden.																							
1910.																							
Januari	980	1 927	8 249	123 828	35 948	—	—	....	8 913	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 44 566
Februari	905	2 079	7 806	148 712	36 194	—	—	....	10 107	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 537
Maart	1 090	2 179	7 970	173 524	40 892	—	—	....	11 580	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 900
April	1 018	1 933	8 742	181 381	43 344	—	—	....	12 020	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 105
Mei	1 093	2 099	8 097	167 253	43 183	—	—	....	11 309	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 549
Juni	1 216	2 041	8 202	159 239	40 604	—	—	....	10 917	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 588
Juli	1 116	2 420	7 732	167 990	41 874	—	—	....	11 366	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 832
Augustus	1 401	2 616	8 680	168 026	42 411	—	—	....	11 689	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 445
September	1 513	2 246	9 671	187 483	41 126	—	—	....	12 723	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 618
October	1 438	2 760	9 660	192 508	46 467	—	—	....	13 171	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65 856
November	1 436	2 872	9 722	206 332	44 659	—	—	....	13 861	03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 305
December	1 681	3 076	6 279	237 581	53 098	—	—	....	15 335	38½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 677
Totalen	14 887	28 248	100 810	2 113 857	509 800	—	—	....	142 995	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 714 978
Over April t/m December 1907 waren de totalen	37 431	37 295	175 828	1 884 313	788 990	—	—	....	160 013	20	—	—	—	—	—	1 344	165 096	6 296	88	—	—	—	495 783
in 1908	59 698	67 157	270 887	3 685 218	638 261	—	—	....	277 525	24½	—	—	—	—	—	1 703	289 149	10 377	47	—	—	—	858 320
in 1909 *c*)	23 376	38 476	209 196	2 458 935	326 025	—	—	....	176 923	75	—	—	—	—	—	184	59 916	1 981	48	—	—	—	714 294

c) Van Januari t/m Maart 1909 met inbegrip van het eiland Soembawa (Timor en onderhoorigheden).

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	$12\frac{1}{2}$ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee *a)* (⅓ mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. *a)* Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. *a)* Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Menado.																							
1910.																							
Januari	128	289	947	10 805	6 940	1 584	—	...	949	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 6 159
Februari	114	323	1 179	11 276	6 357	1 593	—	...	991	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 423
Maart	155	605	1 461	10 531	7 102	1 727	—	...	1 097	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 090
April	114	316	1 457	11 573	7 744	1 644	—	...	1 068	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 941
Mei	88	254	976	10 791	5 427	1 531	—	...	892	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 831
Juni	135	380	999	11 123	5 656	1 833	—	...	974	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 343
Juli	104	279	1 173	10 782	6 113	1 813	—	...	947	86½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 153
Augustus	147	431	1 264	11 809	5 897	1 512	—	...	1 062	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 888
September	146	319	1 131	11 419	5 805	1 756	—	...	998	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 496
October	107	360	1 164	11 741	5 647	1 830	—	...	1 007	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 532
November	103	345	1 054	10 466	5 228	1 547	—	...	912	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 915
December	148	449	1 355	12 579	6 113	1 437	—	...	1 121	20½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 238
Totalen	1 489	4 350	14 160	134 895	74 029	19 807	—	...	12 025	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 78 009
Over April t/m December 1907 waren de totalen	2 804	6 867	14 268	79 363	97 823	44 171	—	...	11 268	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65 383
in 1908	2 939	8 669	15 222	123 792	78 977	43 545	—	...	13 744	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 602
in 1909	2 300	5 739	14 619	126 220	74 065	20 142	—	...	12 405	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74 933
Ternate en onderhoorigheden. *d)*																							
1910.																							
Januari	37	71	945	6 031	1 792	—	—	...	491	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 459
Februari	70	94	1 216	7 204	1 844	—	—	...	607	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 038
Maart	66	138	1 000	7 828	2 281	—	—	...	629	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 147
April	104	210	1 348	9 019	1 737	—	—	...	758	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 793
Mei	85	80	720	6 824	1 902	—	—	...	531	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 659
Juni	103	270	1 369	7 783	1 748	—	—	...	714	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 571
Juli	57	52	670	7 018	1 782	—	—	...	511	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 559
Augustus	72	81	1 127	7 490	1 645	—	—	...	604	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 023
September	121	151	1 072	7 909	1 421	—	—	...	656	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 281
October	76	153	1 062	7 838	1 696	—	—	...	634	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 174
November	107	233	1 543	7 993	1 515	—	—	...	734	57½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 673
December	184	229	1 437	8 278	1 420	—	—	...	771	17½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 856
Totalen	1 082	1 762	13 509	91 215	20 783	—	—	...	7 646	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 38 233
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907	569	1 538	28 345	67 650	21 349	—	—	...	8 021	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 086
in 1908	942	1 763	23 966	73 656	17 135	—	—	...	7 933	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 732
in 1909	448	1 369	23 291	87 218	19 151	—	—	...	8 221	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 886

d) In dit gewest heeft de verkoop slechts plaats op het eiland Ternate en in een deel van het eiland Batjan (Ind. St. 1905 n°. 187).

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
Timor en onderhoorigheden. e)																							
1910.																							
Januari	—	4	733	26 876	6 142	—	—	....	1 559	26½	—	—	—	—	—	30	18 418	582	54	—	—	—	f 9 028
Februari	5	7	519	17 361	6 630	—	—	....	1 069	77½	—	—	—	—	—	71	15 283	529	49	—	—	—	7 111
Maart	1	8	639	23 306	7 238	—	—	....	1 392	43½	—	—	—	—	—	30	22 570	707	10	—	—	—	9 318
April	39	245	1 985	27 411	7 950	—	—	....	1 858	42½	—	—	—	—	—	16	23 765	728	95	—	—	—	9 863
Mei	102	333	2 022	29 730	7 707	—	—	....	2 027	64	—	—	—	—	—	15	22 463	688	89	—	—	—	10 406
Juni	90	295	2 030	29 683	8 318	—	—	....	2 023	01	—	—	—	—	—	12	21 859	667	77	—	—	—	10 318
Juli	146	166	2 128	30 966	6 981	—	—	....	2 068	42	—	—	—	—	—	9	21 532	654	96	—	—	—	10 457
Augustus	154	338	2 364	32 008	6 461	—	—	....	2 186	62	—	—	—	—	—	6	23 763	718	89	—	—	—	11 143
September	75	415	2 300	32 440	6 741	—	—	....	2 185	57	—	—	—	—	—	16	21 596	663	88	—	—	—	10 955
October	84	482	2 302	31 632	7 396	—	—	....	2 179	77	—	—	—	—	—	8	21 179	643	37	—	—	—	10 863
November	157	481	2 671	33 144	7 075	—	—	....	2 331	32½	—	—	—	—	—	7	20 191	612	73	—	—	—	11 367
December	269	941	3 064	37 735	7 619	—	—	....	2 791	88	—	—	—	—	—	30	20 974	659	22	—	—	—	13 364
Totalen	1 122	3 715	22 757	352 292	86 258	—	—	....	23 674	13½	—	—	—	—	—	250	253 593	7 857	79	—	—	—	f 124 193
Over April t/m December 1909 waren de totalen	225	1 221	17 158	290 480	71 065	—	—	....	18 507	80	—	—	—	—	—	476	178 569	5 833	07	—	—	—	93 459
Bali en Lombok. f)																							
1910.																							
Januari	1 602	3 621	26 926	141 579	485 019	270 681	70 839	....	24 912	33½	1	—	—	—	—	—	—	100	—	·	—	—	f 99 949
Februari	1 517	3 352	28 709	129 319	442 069	238 669	62 268	....	23 190	48½	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	92 774
Maart	1 708	3 680	29 248	142 155	502 429	262 303	67 043	....	25 544	57½	1	—	—	—	1	—	—	104	—	—	—	—	102 490
April	1 635	3 578	32 979	146 404	506 183	250 197	62 253	....	26 091	47	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	104 390
Mei	1 645	3 751	33 437	153 633	528 795	250 975	60 505	....	27 009	70	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	108 339
Juni	1 626	3 750	35 940	151 555	496 281	235 533	54 524	....	26 374	32	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	105 521
Juli	1 682	4 379	36 188	157 042	507 674	245 138	53 208	....	27 182	25	1	—	—	—	2	—	—	108	—	—	—	—	109 053
Augustus	1 717	4 390	35 627	157 882	514 583	251 351	51 179	....	27 364	54	1	—	—	—	1	—	—	104	—	—	—	—	109 770
September	2 621	6 482	49 542	186 733	566 534	266 203	52 564	....	32 715	93	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	130 876
October	523	2 417	13 921	92 828	256 477	224 090	56 005	....	14 897	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89 386
November	646	3 049	23 880	115 052	312 498	255 637	62 747	....	18 942	91½	1	—	—	—	2	—	—	108	—	—	—	—	114 144
December	651	2 765	19 736	116 862	321 863	259 569	68 901	....	18 702	80½	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	112 253
Totalen	17 573	45 214	366 133	1 691 014	5 440 405	3 010 346	722 036	....	292 929	06½	6	—	—	—	14	—	—	656	—	—	-	—	f 1 278 945
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1907 (Lombok)	2 197	3 866	72 680	152 780	64 036	2 659	—	....	20 094	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80 379
in 1908 id.	1 766	3 070	96 914	149 920	69 753	1 463	—	....	22 670	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 682
in 1908 (eiland Bali van April t/m December)	18 307	44 713	197 227	1 057 005	3 104 749	1 240 483	438 686	....	174 528	61½	3	5	1	2	10	—	—	680	—	—	—	—	700 154
in 1909	23 884	52 786	394 742	1 745 682	5 626 275	3 172 675	958 897	....	310 812	08½	4	4	2	3	26	—	—	814	—	—		—	1 245 690

e) De totalen over 1909 en over de maanden Januari t/m Maart 1910 hebben alleen betrekking op het eiland Soembawa; overigens op de geheele residentie Timor en onderhoorigheden.

f) Op Lombok is aan de inheemsche bevolking (Sasaks en Baliërs) het opiumgebruik ontzegd. Aldaar bepaalt zich dan ook de verkoop enkel tot de plaatsen Ampenan en Laboehanhadji en tot zoodanige nabij de kust gelegen nederzettingen van vreemde oosterlingen als daartoe door den Gouverneur-Generaal zijn of worden aangewezen.

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Amboina.																							
1910.																							
Januari	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maart	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	393	1 059	1 828	23 536	23 960	—	—	....	2 345	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 10 561
Mei	597	1 161	3 195	31 367	25 328	—	—	....	3 063	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 792
Juni	521	1 471	5 002	33 443	25 483	—	—	....	3 435	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 472
Juli	637	1 706	5 965	32 086	22 159	—	—	....	3 538	10½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 936
Augustus	614	1 900	6 426	33 413	22 930	—	—	....	3 714	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 731
September	493	1 495	6 464	30 463	24 725	—	—	....	3 445	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 523
October	557	1 433	5 904	38 247	18 739	—	—	....	3 661	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 493
November	442	1 264	4 912	39 028	17 623	—	—	....	3 454	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 559
December	609	1 871	5 596	45 993	18 303	—	—	....	4 138	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 638
Totalen	4 863	13 365	45 292	307 576	199 250	—	—	....	30 798	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 138 705

RECAPITULATIE.

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van (thail.) 100	60	20	10	4	Tubes van 1 (thail.)	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Bantam	33	48	409	5 119	11 317	136 991	112 887	—	2 496	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 62 406
Batavia	2 318	2 254	4 089	66 271	221 737	1 943 394	4 252 204	—	50 676	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 266 922
Preanger-Regentsch.	1 114	2 970	3 620	14 213	25 850	246 345	229 992	—	6 593	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164 827
Cheribon	721	2 077	3 321	15 892	92 762	481 589	360 630	—	10 563	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211 275
Pekalongan	544	4 096	11 383	32 793	138 403	1 453 855	2 230 520	—	32 817	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	656 355
Semarang	308	10 103	23 017	134 028	694 991	5 086 027	10 441 092	—	129 221	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 584 427
Rembang	635	—	3 147	26 585	108 225	1 742 819	2 886 104	38 502	36 191	67½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	723 962
Soerabaja	—	482	16 165	28 104	287 654	3 933 173	3 175 790	573 387	66 421	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 330 339
Pasoeroean	—	1 170	2 864	20 511	130 673	1 653 480	2 038 887	2 506 729	39 374	50⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	857 883
Besoeki	—	—	5 073	14 531	205 201	1 917 348	137 692	—	25 326	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	506 533
Banjoemas	1 056	3 807	9 305	26 630	58 588	420 699	854 644	—	13 626	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272 527
Kedoe	968	7 926	17 027	61 408	234 321	2 301 438	4 832 839	—	59 529	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 190 585
Djokjakarta	191	3 390	8 963	37 096	106 181	803 236	3 137 603	33 469	29 873	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597 586
Soerakarta	94	2 026	7 502	77 364	249 076	3 566 659	10 160 068	118 678	97 203	49⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 944 465
Madioen	—	—	5 754	34 456	84 836	1 049 079	7 233 354	1 359 515	55 328	04⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 111 093
Kediri	—	—	3 930	26 827	160 833	1 844 599	6 983 767	14 205 752	105 766	59⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 164 723
Madoera	41	—	860	—	33 861	339 428	218 499	—	5 291	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 840
Totalen voor Java en Madoera	8 018	40 349	126 429	621 828	2 844 509	28 920 159	59 286 572	18 836 032	766 302	67⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 15 751 748
Sumatra's Westkust	89	1 332	7 884	34 162	271 068	480 970	207 132	—	14 337	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192 337
Tapanoeli	97	548	2 699	12 989	49 886	65 029	16 782	—	2 904	24½	—	—	—	—	—	10 370	663 613	30 278	39	—	—	—	113 451
Benkoelen	—	239	2 351	29 024	306 431	862 510	54 463	—	16 830	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	252 463
Lampongsche districten	—	43	71	8 698	23 822	184 494	86 494	—	3 208	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80 209
Palembang	743	3 930	2 794	61 404	390 597	405 101	22 845	—	16 750	62½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	213 071
Djambi	42	502	2 665	42 883	74 611	20 993	—	—	4 325	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 918
Banka en onderh.	2	616	6 663	141 998	941 955	2 762 304	358 462	—	56 342	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 124	51 562	—	977 474
Billiton	216	2 553	11 750	94 884	983 660	1 574 776	22 081	—	42 490	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	377 237
Westerafd. van Borneo.	4 085	11 236	68 092	724 694	885 915	111 038	—	—	68 426	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	558 958
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	489	1 267	6 952	210 327	510 759	200 280	—	—	24 164	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240 960
Celebes en onderh.	14 887	28 248	100 810	2 113 857	509 800	—	—	—	142 995	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	714 978
Menado	1 489	4 350	14 160	134 895	74 029	19 807	—	—	12 025	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78 009
Ternate en onderh.	1 082	1 762	13 509	91 215	20 783	—	—	—	7 646	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38 233
Timor en onderhoorigh.	1 122	3 715	22 757	352 292	86 258	—	—	—	23 674	13½	—	—	—	—	—	250	253 593	7 857	79	—	—	—	124 193
Bali en Lombok	17 573	45 214	366 133	1 691 014	5 440 405	3 010 346	722 036	—	292 929	06½	6	—	—	—	14	—	—	656	—	—	—	—	1 278 945
Amboina	4 863	13 365	45 292	307 576	199 250	—	—	—	30 798	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138 705
Totalen-generaal.	54 797	159 269	801 011	6 673 740	13613738	38 617 807	60 776 867	18 836 032	1 526 153	06⅓	6	—	—	—	14	10 620	917 206	38 792	18	103 124	51 562	-	f 21 174 889

II. Overzicht van de baten en lasten der opiumregie over 1910.

OMSCHRIJVING.	BANTAM. 1.	BATAVIA. 2.	PREANGER-REGENTSCHAPPEN. 3.	CHERIBON. 4.	PEKALONGAN. 5.	SEMARANG. 6.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 62 406	f 1 266 922	f 164 827	f 211 275	f 656 355	f 2 584 427
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *g*) . . .	f 4 995	f 101 405	f 13 193	f 21 138	f 65 668	f 258 572
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	2 279	113 722	10 391	10 111	9 778	66 085
Uitgaven op het terrein der exploitatie *h*) . . .	2 969	63 350	7 134	15 544	52 240	153 521
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *i*)	247	5 029	654	1 048	3 257	12 825
	10 490	283 506	31 372	47 841	130 943	491 003
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *j*).	f 51 916	f 983 416	f 133 455	f 163 434	f 525 412	f 2 093 424

g) Daar deze uitgaven niet op elk der gewesten in dezelfde mate drukken, heeft men zich er toe bepaald onder de voor elk gewest gedane uitgaven het bedrag op te brengen, waarop de verkochte hoeveelheid opium den lande kwam te staan, zijnde voor 1910 gemiddeld f 2 per thail bereid opium, f 1,23 per thail ruw Levantsch opium, f 1,52 per thail ruw Bengaalsch opium, f 2,89 per thail tikee (alle soorten verpakt in tubes, als gelengs tikee of als gelengs ruw) en f 0,87 per thail opiumpillen.

h) Deze post was te splitsen als volgt: wegens traktementen, huishuurindemniteiten en reiskosten van de controleurs f 27 378; wegens traktementen van de depothouders en de klerken, toelagen voor het beheer van de bewaarplaatsen te Cheribon, Bondowoso, Pamekasan, Benkoelen, Telokbetong, Palembang, Muntok, Menado, Bandjermasin, Samarinda, Tandjoengpandan en Amboina, traktementen en reiskosten der assistent-collecteurs en de mantri's voor den opiumverkoop, toelagen aan de als zoodanig fungeerenden en tegemoetkoming in buitengewoon hooge uitgaven voor levensonderhoud van de mantri's f 711 872; wegens traktementen en tegemoetkoming in buitengewoon hooge uitgaven voor levensonderhoud van de helpers, zoomede reis-, verblijf- en transportkosten bij dienstreizen alsook daggelden bij detacheering van het inlandsch personeel der opiumregie f 359 945; wegens huur en onderhoud van gebouwen f 201 523; wegens schrijfbehoeften, pakmateriaal en dergelijke voor de depots, de verkoopplaatsen en voor de kassen der assistent-collecteurs, zoomede voor onderhoud der inventarisgoederen f 17 082 en wegens transportkosten van opium, djitjing, geld, enz. f 83 161.

i) Hoeveel van het bedrag van f 150 454 ten laste kwam van elk der regiegewesten is niet met juistheid op te geven. Men heeft dus dit bedrag verdeeld naar verhouding van het aantal thails bereid opium, dat in elk der regieterreinen is verkocht, waarbij er echter rekening mede is gehouden dat de kosten van transport van en naar Rembang reeds zijn opgenomen in den post: Uitgaven op het terrein.

j) Opgemerkt dient te worden dat onder de lasten, wat de kosten van het bij de opiumregie in dienst zijnde personeel betreft, niet in aanmerking zijn genomen verlofstraktementen, overtochtskosten, enz.

OMSCHRIJVING.	REMBANG. 7.		SOERABAJA. 8.		PASOEROEAN. 9.		BESOEKI. 10.		BANJOEMAS. 11.		KEDOE. 12.	
BATEN:												
Bruto opbrengst van het debiet.		f 723 962		f 1 330 339		f 857 883		f 506 533		f 272 527		f 1 190 585
LASTEN:												
Zelfkosten van het verkochte opium g) . . .	f 72 534		f 134 612		f 86 233		f 50 679		27 266		f 119 118	
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	2 190		78 928		14 445		9 273		4 635		19 029	
Uitgaven op het terrein der exploitatie h) . . .	53 935		93 801		52 018		29 568		18 701		50 943	
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging i)	238		6 592		3 908		2 514		1 353		5 909	
		128 897		313 933		156 604		92 034		51 955		194 999
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten j)		f 595 065		f1 016 406		f 701 279		f 414 499		f 220 572		f 995 586

OMSCHRIJVING.	DJOKJAKARTA. 13.	SOERAKARTA. 14.	MADIOEN. 15.	KEDIRI. 16.	MADOERA. 17.	SUMATRA'S WESTKUST. 18.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 597 586	f 1 944 465	f 1 111 093	f 2 164 723	f 105 840	f 192 337
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *g*) . . .	f 59 877	f 194 857	f 114 749	f 253 830	f 10 589	f 28 690
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	14 187	16 183	1 809	15 026	808	4 408
Uitgaven op het terrein der exploitatie *h*) . . .	70 984	156 316	66 168	114 604	18 595	18 745
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *i*)	2 965	9 647	5 491	10 497	525	1 423
	148 013	377 003	188 217	393 957	30 517	53 266
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *j*)	f 449 573	f1 567 462	f 922 876	f 1 770 766	f 75 323	f 139 071

OMSCHRIJVING.	TAPANOELI. 19.	BENKOELEN. 20.	LAMPONGSCHE DISTRICTEN. 21.	PALEMBANG. 22.	DJAMBI. 23.	BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN. 24.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet.	f 113 451	f 252 463	f 80 209	f 213 071	f 43 918	f 977 474
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *g*). . . .	f 43 175	f 33 679	f 6 420	f 33 518	f 8 656	f 157 754
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	401	—	1 258	3 602	—	141
Uitgaven op het terrein der exploitatie *h*) . . .	7 872	10 829	5 334	10 802	2 383	16 647
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *i*)	1 911	1 671	318	1 662	429	5 770
	53 359	46 179	13 330	49 584	11 468	180 312
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *j*)	f 60 092	f 206 284	f 66 879	f 163 487	f 32 450	f 797 162

OMSCHRIJVING.	BILLITON. 25.	WESTER-AFDEELING VAN BORNEO. 26.	ZUIDER- EN OOSTERAFD. VAN BORNEO. 27.	CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN. 28.	MENADO. 29.	TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN. 30.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet.	f 377 237	f 558 958	f 240 960	f 714 978	f 78 009	f 38 233
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *g*) . . .	f 85 024	f 136 921	f 48 353	f 286 134	f 24 063	f 15 301
Inkoop van djicjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	2 225	12 605	4 320	24 420	6 945	1 914
Uitgaven op het terrein der exploitatie *h*) . . .	10 541	52 711	14 671	38 844	6 289	1 961
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *i*)	4 218	6 791	2 398	14 192	1 193	759
	102 008	209 028	69 742	363 590	38 490	19 935
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *j*)	f 275 229	f 349 930	f 171 218	f 351 388	f 39 519	f 18 298

OMSCHRIJVING.	TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN. 31.	AMBOINA. 32.	BALI EN LOMBOK. 33.	TOTALEN-GENERAAL. 34.		
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet.	f 124 193	f 138 705	f 1 278 945	f 21 174 889		
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *g*) . . .	f 59 339	f 61 627	f 587 150	f 3 205 119		
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	192	184	19 675	471 169		
Uitgaven op het terrein der exploitatie *h*) . . .	10 545	12 317	160 079	1 400 961		
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *i*)	2 849	3 057	29 114	150 454		
	72 925	77 185	796 018	5 227 703		
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *j*)	f 51 268	f 61 520	f 482 927	f 15 947 186		

III. Statistiek betreffende de in 1909 en 1910 in het regiegebied, zoomede in de verboden kringen *k)* van dat gebied gedane opiumaanhalingen.

GEWESTEN.	Aantal in overtreding bevonden personen.	Aanhalingen van *ruw* opium. Opium van de regie afkomstig. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden, (herleid tot bereid opium). Kati's.	Thails.	Ander opium. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden (herleid tot bereid opium). Kati's.	Thails.	Aanhalingen van *bereid* opium. Opium van de regie afkomstig. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.	Ander opium. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.	Totaal der aanhalingen. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.
Java en Madoera (met de Lampongsche districten).																
1909.																
Bantam	19	—	—	—	—	—	—	5	—	0.73	12	3	0.50	17	3	1.23
Batavia	814	—	—	—	10	—	12.73	92	—	12.89	629	316	9.28	731	318	2.90
Preanger-Regentschappen	162	—	—	—	5	—	15.92	68	—	14.79	66	18	13.67	139	20	12.38
Cheribon	112	—	—	—	1	—	0.03	27	—	3.40	64	3	0.83	92	3	4.26
Pekalongan	59	—	—	—	—	—	—	28	—	3.04	22	69	10.26	50	69	13.30
Semarang	85	—	—	—	2	—	0.34	35	—	1.77	41	80	14.57	78	81	0.68
Rembang	64	—	—	—	—	—	—	18	—	0.24	36	8	14.80	54	8	15.04
Soerabaja	80	—	—	—	3	—	1.99	25	—	3.26	40	23	5.82	68	23	11.07
Pasoeroean	47	—	—	—	—	—	—	20	—	1.45	19	20	4.26	39	20	5.71
Besoeki	58	—	—	—	—	—	—	10	—	1.34	41	11	7.72	51	11	9.06
Banjoemas	70	—	—	—	—	—	—	36	—	2.40	20	4	11.27	56	4	13.67
Kedoe	205	—	—	—	—	—	—	141	—	7.60	37	—	9.79	178	1	1.39
Djokjakarta	23	—	—	—	—	—	—	16	—	1.24	5	1	2.04	21	1	3.28
Soerakarta	56	—	—	—	—	—	—	13	—	0.51	35	6	1.33	48	6	1.84
Madioen	25	—	—	—	—	—	—	20	—	0.97	1	—	1.70	21	—	2.67
Kediri	53	—	—	—	—	—	—	37	—	1.25	1	—	4.20	38	—	5.45
Madoera	6	—	—	—	—	—	—	1	—	0.05	2	—	9.62	3	—	9.67
Lampongsche districten	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	0.12	1	—	0.12
Totalen	1 939	—	—	—	21	1	15.01	592	3	8.93	1 072	569	9.78	1 685	575	1.72
1910.																
Bantam	11	—	—	—	—	—	—	4	—	1.05 3/10	4	—	1.36	8	—	2.41 3/10
Batavia	435	—	—	—	3	—	0.10 4/5	154	1	0.96 49/60	271	205	12.77 1/20	428	206	13.84 2/3
Preanger-Regentschappen	57	—	—	—	5	—	0.84 1/2	28	—	4.76 8/10	18	3	5.32	51	3	10.93 2/10
Cheribon	81	—	—	—	—	—	—	39	—	0.99 4/5	35	58	10.72 23/30	74	58	11.72 17/30
Pekalongan	40	—	—	—	—	—	—	18	—	0.05 2/5	10	10	13.55 7/30	28	10	13.60 19/30
Semarang	69	—	—	—	—	—	—	24	—	1.08 3/10	45	54	8.90	69	54	10.07 3/10
Rembang	36	—	—	—	—	—	—	6	—	0.11 2/3	30	3	3.18 11/15	36	3	3.30 2/5
Soerabaja	83	—	—	—	—	—	—	35	—	5.45 3/5	48	44	5.00 3/5	83	44	10.46 1/5
Pasoeroean	27	—	—	—	—	—	—	13	—	2.53 1/10	14	—	10.00 1/30	27	—	12.53 2/15
Besoeki	30	—	—	—	—	—	—	13	—	1.71 1/5	17	1	7.05 3/5	30	1	8.76 4/5
Banjoemas	18	—	—	—	—	—	—	5	—	0.31	5	1	1.45 1/2	10	1	1.76 1/2
Kedoe	227	—	—	—	—	—	—	185	—	1.65 28/30	32	—	9.97 7/10	217	—	11.63 19/30
Djokjakarta	20	—	—	—	—	—	—	13	—	0.36 1/5	7	—	12.86 1/2	20	—	13.22 7/10
Soerakarta	62	—	—	—	—	—	—	27	—	1.12 41/60	35	—	1.13	62	—	2.25 41/60
Madioen	20	—	—	—	—	—	—	14	—	0.94 3/10	6	1	9.12	20	1	10.06 3/10
Kediri	38	—	—	—	—	—	—	24	—	1.09 11/20	14	1	2.79 11/15	38	1	3.88 11/12
Madoera	4	—	—	—	—	—	—	3	—	0.08 1/10	1	—	1	4	—	0.09 1/10
Lampongsche districten	1	—	—	—	—	—	—	1	—	0.31 6/10	—	—	—	1	—	0.31 6/10
Totalen	1 259	—	—	—	8	—	0.95 3/10	606	2	8.62 39/60	592	388	3.32 9/20	1 206	390	12.90 11/15
Buitenbezittingen (uitgezonderd de Lampongsche districten).																
1909.																
Tapanoeli	5	2	—	11.92	—	—	—	3	—	5.96	—	—	—	5	1	1.88
Sumatra's Westkust	11	—	—	—	4	2	9.47	3	—	2.36	3	—	0.20	10	2	12.03
Benkoelen	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	0.01	1	—	0.01
Djambi	37	—	—	—	—	—	—	19	—	8.12	10	—	7.69	29	—	15.81
Palembang	16	—	—	—	—	—	—	9	—	13.93	6	—	7.49	15	1	5.42
Banka en onderhoorigheden	15	—	—	—	1	—	0.14	8	—	1.54	2	—	1.22	11	—	2.90
Billiton	17	—	—	—	—	—	—	11	—	12.68	2	—	0.50	13	—	13.18
Westerafdeeling van Borneo	18	—	—	—	—	—	—	9	—	15.37	6	4	5.51	15	5	4.88
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	7	—	—	—	—	—	—	5	—	6.87	2	—	13.53	7	1	4.40
Menado	11	—	—	—	—	—	—	10	8	12.90	—	—	—	10	8	12.90
Celebes en onderhoorigheden	17	—	—	—	—	—	—	14	68	11.33	1	1	14.83	15	70	10.16
Ternate en onderhoorigheden	5	—	—	—	—	—	—	1	—	11.49	1	—	1.20	2	—	12.69
Timor en onderhoorigheden	1	—	—	—	—	—	—	1	1	4.83	—	—	—	1	1	4.83
Bali en Lombok	127	—	—	—	3	8	14.10	106	90	14.00	2	—	0.60	111	99	12.70
Totalen	288	2	—	11.92	8	11	7.71	199	174	9.38	36	8	4.78	245	195	1.79
1910.																
Tapanoeli	7	—	—	—	1	—	1	5	—	3.69 9/10	—	—	—	6	—	4.69 9/10
Sumatra's Westkust	9	—	—	—	5	—	1.11 1/2	2	—	0.13 1/2	1	—	0.10	8	—	1.35
Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Djambi	7	—	—	—	—	—	—	7	—	0.99 9/10	—	—	—	7	—	0.99 9/10
Palembang	15	—	—	—	—	—	—	7	—	13.07 28/30	7	—	11.57	14	1	8.64 28/30
Banka en onderhoorigheden	6	—	—	—	—	—	—	4	—	1.20 3/10	2	—	9.97	6	—	11.17 3/10
Billiton	31	—	—	—	—	—	—	23	—	8.84 8/10	6	—	1.15	29	—	9.99 8/10
Westerafdeeling van Borneo	9	—	—	—	—	—	—	6	—	7.00 6/10	2	—	1.58	8	—	8.58 6/10
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	5	—	—	—	—	—	—	2	—	0.47	2	—	0.56	4	—	1.03
Menado	11	—	—	—	—	—	—	11	2	0.13 8/10	—	—	—	11	2	0.13 8/10
Celebes en onderhoorigheden	11	—	—	—	—	—	—	7	1	0.73 1/5	5	—	9.35	12	1	11.08 1/5
Ternate en onderhoorigheden	5	—	—	—	—	—	—	6	3	2.77 1/2	—	—	—	6	3	2.77 1/2
Timor en onderhoorigheden	4	—	—	—	—	—	—	3	—	4.90	—	—	—	3	—	4.90
Bali en Lombok	90	—	—	—	—	—	—	85	56	11.27 9/10	2	—	1.42 1/2	87	56	12.70 4/10
Amboina	53	—	—	—	—	—	—	45	6	12.10 9/10	7	1	1.48	52	7	13.58 9/10
Totalen	263	—	—	—	6	—	2.11 1/2	213	72	4.37 7/30	34	3	5.18 1/2	253	75	11.67 7/30

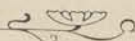
k) Bedoelde verboden kringen zijn opgenomen in Ind. St. 1909 n°. 597, juncto 1910 n°. 113 (Java en Madoera), 1897 n°. 17 (Lombok), 1907 n°. 114, juncto 1909 n°. 582 (Menado), 1908 n°. 276, juncto 1910 n°. 156 (Tapanoeli), 1908 n°. 639, juncto 1909 n°. 92 (Djambi), 1909 n°. 361 (Sumatra's Westkust), 1910 n°. 147 (Amboina) en 1910 n°. 148 (Timor en onderhoorigheden).

Bijlage **BB.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de opbrengst in 1910 van verschillende niet-verpachte middelen onder beheer van het Departement van Financiën.

I. IN- EN UITVOERRECHTEN EN ACCIJNZEN.

a. *Opbrengst aan in- en uitvoerrechten, voor zooveel betreft de voornaamste daaraan onderworpen artikelen, over elk der jaren 1909 en 1910.*

OMSCHRIJVING DER GOEDEREN. *a)*	Java en Madoera. 1909.	Java en Madoera. 1910.	Buitenbezittingen. 1909.	Buitenbezittingen. 1910.	TOTALEN. 1909.	TOTALEN. 1910.
INVOERRECHTEN.						
Aardewerk (gebakken) en porselein	f 117 853	f 119 502	f 46 238	f 54 929	f 164 091	f 174 431
Arak	9 899	14 782	100 915	117 806	110 814	132 588
Automobielen en automobielbanden	157 277	233 155	16 735	40 268	174 012	273 423
Bier	102 148	120 677	94 471	112 517	196 619	233 194
Boter	217 370	229 504	41 359	47 695	258 729	277 199
Brandewijn en cognac	134 622	177 018	42 150	52 418	176 772	229 436
Drogerijen en medicijnen	158 327	165 878	72 844	85 369	231 171	251 247
Biscuits	105 712	125 088	35 176	50 705	140 888	175 793
Eetwaren (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Biscuits", „Boter", „Melk", „Visch" en „Vleesch" uitgezonderd)	988 043	960 111	489 665	588 502	1 477 708	1 548 613
Gambir	262 891	235 561	56 514	25 847	319 405	261 408
Garens	201 375	184 213	158 211	172 083	359 586	356 296
Gedistilleerd (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Arak", „Brandewijn", „Cognac", „Jenever", „Likeuren", „Reukwerken" en „Whisky" uitgezonderd)	14 259	20 049	3 560	5 404	17 819	25 453
Glas en glaswerk	105 062	119 894	31 472	50 519	136 534	170 413
IJzer- en staalwerk	229 922	302 775	95 090	134 286	325 012	437 061
Jenever	565 115	618 078	129 134	161 361	694 249	779 439
Kleederen	266 076	303 151	146 469	173 217	412 545	476 368
Koffie	69 602	76 894	5 946	8 523	75 548	85 417
Koperwerk	52 417	64 603	21 762	28 472	74 179	93 075
Kramerij	192 172	226 589	71 535	95 700	263 707	322 289
Leder en lederwerk	82 037	92 237	62 780	88 840	144 817	181 077
Likeuren	68 403	79 077	10 821	12 465	79 224	91 542
Lucifers	128 812	121 751	27 642	33 972	156 454	155 723
Manufacturen (katoenen)	2 663 532	2 674 085	789 711	874 887	3 453 243	3 548 972
Idem (wollen en halfwollen)	64 827	79 837	29 570	36 215	94 397	116 052
Idem (zijden en halfzijden)	76 696	92 410	29 587	43 745	106 283	136 155
Idem (zakken)	182 256	197 346	33 690	47 742	215 946	245 088
Idem (andere)	167 002	137 688	105 734	63 918	272 736	201 606
Meel	182 531	218 830	90 680	103 186	273 211	322 016
Melk	95 416	118 879	61 652	77 782	157 068	196 661
Meubelen	84 901	105 881	36 811	48 529	121 712	154 410
Mineraalwater	30 333	56 542	15 241	26 387	45 574	82 929
Modewaren	122 828	136 476	50 457	51 933	173 285	188 409
Muziekinstrumenten	44 903	63 293	10 234	13 900	55 137	77 193
Opium	60	202	225 661	215 065	225 721	215 267
Papier, schrijf- en teekenbehoeften	253 936	323 520	88 552	107 722	342 488	431 242
Petroleum	113 064	107 535	31 013	33 699	144 077	141 234
Reukwerken, met gedistilleerd bereid	175 453	200 648	34 040	36 164	209 493	236 812
Rijtuigen en rijwielen	59 276	82 048	24 952	39 006	84 228	121 054
Sigaren en sigaretten	98 487	124 953	64 508	103 119	162 995	228 072
Speelkaarten (Europeesche en Chineesche)	67 111	57 058	10 634	14 587	77 745	71 645
Tabak	83 069	170 775	129 371	183 280	212 440	354 055
Thee	547 188	585 583	102 927	110 998	650 115	696 581
Verfwaren en lijnolie	110 741	132 434	24 327	27 866	135 068	160 300
Visch	776 522	893 695	124 544	167 757	901 066	1 061 452
Vleesch	64 064	71 498	15 956	17 974	80 026	89 472
Vuurwerk	70 427	59 300	22 190	32 411	92 617	91 711
Whisky	48 618	61 308	12 399	14 676	61 017	75 984
Wijn	120 664	130 873	60 605	70 413	181 269	201 286
Zout	14 913	14 265	808 637	780 050	823 550	794 315
Andere artikelen	321 025	356 015	282 323	336 349	603 348	692 364
Totalen	f 10 869 237	f 11 843 564	f 5 076 495	f 5 820 258	f 15 945 732	f 17 663 822
Af: terugbetalingen	13 384	15 860	10 278	4 039	23 662	19 899
Zuiver ontvangen	f 10 855 853	f 11 827 704	f 5 066 217	f *b)* 5 816 219	f 15 922 070	f 17 643 923
UITVOERRECHTEN.						
Getah	f 25	f 139	f 445 694	f 829 492	f 445 719	f 829 631
Gomsoorten	7	11	170 936	221 676	170 943	221 687
Huiden	90 258	107 497	26 017	29 470	116 275	136 967
Rotting en rottingstokken	1 331	1 101	252 800	277 734	254 131	278 835
Tabak	366 843	380 119	211 488	232 821	578 331	612 940
Tin en tinerts	73 870	79 743	68 511	81 365	142 381	161 108
Vogelhuiden	—	—	63 326	62 803	63 326	62 803
Andere artikelen	29 351	22 083	97 780	105 026	127 131	127 109
Totalen	f 561 685	f 590 693	f 1 336 552	f 1 840 387	f 1 898 237	f 2 431 080
Af: terugbetalingen	257	15	430	2 607	687	2 622
Zuiver ontvangen	f 561 428	f 590 678	f 1 336 122	f *b)* 1 837 780	f 1 897 550	f 2 428 458

a) Alleen die categorieën van goederen zijn afzonderlijk genoemd, welke in beide jaren, of in een der beide jaren, elk in totaal meer dan f 50 000 aan in- of uitvoerrechten opbrachten.

b) Hieronder zijn niet begrepen de totalen van de opbrengst aan in- of uitvoerrechten van de kantoren te Tandjoengredeb (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), Madjene, Kolaka en Loewoek (Celebes en onderhoorigheden), Oeloe en Parigi (Menado), Giser (Amboina), Manokoeari (Ternate), Maoemere, Larantoeka en Alor (Timor en onderhoorigheden).

b. *Opgaven over 1910 van de ontvangsten per kantoor.*

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz.				Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedis-tilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
	JAVA EN MADOERA.									
Bantam.	Laboehan	f 167	—	—	f 167	—	—	—	—	—
	Anjer	13	f 7	—	20	—	—	—	—	—
Batavia	Batavia.	48 224	97 494	f 1 741	147 459	f 90 225	—	f 557 864	—	f 648 089
	Tandjoengpriok.	3 536 441	10 775	17 854	3 565 070	4 754	f 215	233 165	f 371 389	609 523
Cheribon	Cheribon	578 062	1 088	450	579 600	16 100	182	113 603	225 740	355 625
	Indramajoe	1 529	—	—	1 529	—	—	15 119	—	15 119
Pekalongan	Tegal.	52 738	122	161	53 021	30 307	—	4 997	3 981	39 285
	Pekalongan	22 325	48	274	22 647	51 057	—	4 155	50 691	105 903
Semarang	Semarang.	3 219 923	145 483	7 027	3 372 433	—	15 498	260 612	697 228	973 338
Rembang	Rembang	37	81	—	118	—	—	—	—	—
	*Tjepoe.	—	—	—	—	—	—	1 347 100	—	1 347 100
Soerabaja	Soerabaja	4 160 951	125 784	10 543	4 297 242	37 340	311	1 360 711	1 110 044	2 508 406
	Grisee	45	14 405	—	14 450	—	16	—	—	16
	Bawean.	2 484	—	—	2 484	—	42	273	484	799
Pasoeroean	Pasoeroean	13 389	3 892	551	17 832	—	—	—	—	—
	Probolinggo	6 412	53 240	15	59 667	—	—	—	1 125	1 125
	Kraksaän	—	—	—	—	2 593	—	—	—	2 593
Besoeki.	Panaroekan	24 569	111 253	44	135 866	—	—	—	37 162	37 162
	Banjoewangi.	3 785	12 398	47	16 230	—	—	—	11 447	11 447
Banjoemas.	Tjilatjap	155 858	14 420	185	170 463	—	—	271 168	—	271 168
Kedoe	*Keboemen	—	—	—	—	1 331	—	—	—	1 331
Kediri	*Wlingi	—	—	—	—	2 727	—	—	—	2 727
Madoera.	Soemenep.	22	—	—	22	—	24	—	—	24
	Kamal	574	212	—	786	—	—	—	—	—
	Sapeken	154	11	—	165	—	—	15	41	56
	Sapoedi.	2	—	—	2	—	—	—	—	—
	Brakas	—	1	—	1	—	—	—	—	—
	Totalen voor Java en Madoera	f 11 827 704	f 590 678	f 38 892	f 12 457 274	f 236 434	f 16 288	f4 168 782	f2 509 332	f6 930 836
	Over 1909 waren de cijfers	10 855 853	561 428	45 393	11 462 674	194 056	14 306	3 912 210	2 727 855	6 848 427

c) De niet genoemde kantoren hadden geen ontvangsten aan te wijzen. De met een * aangeduide plaatsen worden hier uitsluitend genoemd in verband met de heffing van den accijns op petroleum en gedistilleerd.

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz. Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijnzen. Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
BUITENBEZITTINGEN.										
Sumatra's Westkust	Emmahaven	f 466 277	f 59 230	f 2 944	f 528 451	.....	....	f 150 070	f 118 977	f 269 047
	Priaman	1 334	203	—	1 537	.....	...	—	8 871	8 871
	Ajerbangis	642	1 928	—	2 570	.....	....	—	1 391	1 391
	Poeloe Tello	1 440	762	—	2 202	.....	....	—	—	—
Tapanoeli	Sibolga	165 962	31 630	37	197 629	.....	....	5 796	28 990	34 786
	Baroes	31 905	16 034	2	47 941	.....	....	353	2 190	2 543
	Natal	3 282	1 759	17	5 058	.....	....	—	4 866	4 866
	Goenoengsitoli (Nias)	7 938	116	—	8 054	.....	....	368	2 753	3 121
Benkoelen	Benkoelen	52 447	11 487	243	64 177	.....	....	—	7 032	7 032
	Kroë	80	5 317	—	5 397	.....	....	—	—	—
	Bintoehan	178	4 807	—	4 985	.....	....	1	35	36
Lampongsche districten	Telokbetong	3 077	1 828	1	4 906	.....	....	—	—	—
	Kalianda	—	391	—	391	.....	....	—	—	—
	Menggala	18	1 325	—	1 343	.....	....	5 559	—	5 559
	Koto Agoeng	—	1 147	—	1 147	.....	....	—	—	—
	Tjabang	—	1 672	—	1 672	.....	....	—	—	—
Palembang	Palembang	358 425	263 883	226	622 534	.....	....	123 064	47 049	170 113
Djambi	Djambi	85 196	78 802	1	163 999	.....	....	11 252	5 529	16 781
Oostkust van Sumatra	Pelalawan (Poeloemoeda)	7 091	7 047	—	14 138	.....	....	924	50	974
	Pakanbaroe	57 513	23 340	—	80 853	.....	....	6 672	2 781	9 453
	Bagan Si Api Api (Tanahpoetih)	96 414	6 756	—	103 170	.....	....	2 656	6 764	9 420
	Laboehanbilik (Panai)	39 688	8 129	17	47 834	.....	....	3 591	3 122	6 713
	Soengai Djawi Djawi (Bila)	6 519	3 021	—	9 540	.....	....	584	666	1 250
	Tandjoengbalai (Asahan)	136 012	19 748	25	155 785	.....	....	19 649	15 579	35 228
	Tandjoengtiram (Batoebara)	55 435	13 185	—	68 620	.....	....	3 445	3 564	7 009
	Pagoerawan	3 142	2 681	—	5 823	.....	....	—	—	—
	Bandarkalipah (Padang)	27 618	2 564	—	30 182	.....	....	—	16	16
	Tandjoengbringin (Bedagai)	30 645	83	—	30 728	.....	....	442	—	442
	Perbaoengan (Serdang)	7 497	10	—	7 507	.....	....	54	314	368
	Koealoe	19 887	7 063	—	26 950	.....	....	1 101	1 321	2 422
	Belawan (Deli)	1 375 498	202 531	879	1 578 908	.....	....	95 558	141 028	236 586
	Tandjoengpoera (Langkat)	82 203	14 094	—	96 297	.....	....	532 600	1 512	534 112
	Pangkalanbrandan (Langkat)	124 409	4 656	3	129 068	.....	....	52 592	7 776	60 368
	Seroewai (Tamiang)	5 780	781	—	6 561	.....	....	41	603	644
Atjeh en onderhoorigheden	Singkel	11 026	2 738	—	13 764	.....	....	215	1 446	1 661
	Oelee Lheue	161 369	4 366	278	166 013	.....	....	27 983	12 796	40 779

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. *c)*	In- en uitvoerrechten, enz. Invoerrechten.	Uitvoerrechten.	Pakhuishuur.	Totaal.	Accijnzen. Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Atjeh en onderhoorigheden.	Sigli.	f 47 145	f 282	—	f 47 427	. . . . .	. . . .	f 9 503	f 6 832	f 16 335
	Lho Seumawe	55 153	953	—	56 106	. . . . .	. . . .	11 250	6 108	17 358
	Idi	17 106	1 685	—	18 791	. . . . .	. . . .	2 524	2 013	4 537
	Langsar	*d)* 23 343	3 229	f 48	26 620	. . . . .	. . . .	2 784	1 866	4 650
	Tjalang.	3 040	1 851	—	4 891	. . . . .	. . . .	18	570	588
	Meulaboh	8 054	6 236	1	14 291	. . . . .	. . . .	68	1 809	1 877
	Tapa Toean	7 884	8 227	—	16 111	. . . . .	. . . .	384	1 877	2 261
	Sinabang	1 510	356	—	1 866	. . . . .	. . . .	23	588	611
Riouw en onderhoorigheden.	Rengat (Indragiri). . . .	43 623	12 090	—	55 713	. . . . .	. . . .	3 791	3 114	6 905
	Prigi Radja	14 786	8 434	—	23 220	. . . . .	. . . .	2 149	827	2 976
	Poeloe Kidjang.	7 135	7 526	—	14 661	. . . . .	. . . .	956	256	1 212
	Koeala Gaoeng (Gaoeng) .	2 703	6 577	—	9 280	. . . . .	. . . .	588	104	692
	Koeala Mandah (Mandah) .	7 973	19 704	—	27 677	. . . . .	. . . .	1 293	312	1 605
	Soengai Goentoeng (Kateman)	3 100	5 599	—	8 699	. . . . .	. . . .	454	133	587
Banka	Muntok.	156 307	1 739	20	158 066	. . . . .	. . . .	1 135	19 350	20 485
Billiton	Tandjoengpandan	125 425	83 486	6	208 917	. . . . .	. . . .	12 051	13 111	25 162
Westerafd. van Borneo	Pontianak.	207 894	59 202	77	267 173	. . . . .	f 36 286	72 282	21 555	130 123
	Sambas.	58 299	24 705	—	83 004	. . . . .	7 231	17 686	6 708	31 625
	Singkawang	51 565	166	—	51 731	. . . . .	5 849	7 238	1 942	15 029
	Ketapang (Matan). . . .	169	482	—	651	. . . . .	15	45	57	117
Zuider- en Oosterafd. van Borneo. . . .	Bandjermasin	158 426	260 161	66	418 653	. . . . .	15 023	125 397	36 793	177 213
	Sampit	—	37 652	—	37 652	. . . . .	6	—	—	6
	Kota Waringin (Sampit) .	733	23 953	—	24 686	. . . . .	—	23	30	53
	Soekamara (Sampit) . . .	1 070	1 228	—	2 298	. . . . .	19	344	50	413
	Kota Baroe (Poeloe Laoet).	18 658	18 723	3	37 384	. . . . .	825	—	2 268	3 093
	Pasir (Krokot)	5 561	27 046	1	32 608	. . . . .	2 265	—	2 204	4 469
	Balikpapan	53 522	916	3	54 441	. . . . .	906	6 290	2 027	9 223
	Moearadjawa.	84	—	—	84	. . . . .	—	—	—	—
	Samarinda.	77 435	120 584	678	198 697	. . . . .	4 478	—	12 299	16 777
	Tandjoengredeb (Beraoe of Goenoengtaboer). . . .	8 764	21 229	—	29 993	. . . . .	1 352	—	1 106	2 458
	Tandjoengselor (Boeloengan)	12 603	37 336	—	49 939	. . . . .	1 538	57	899	2 494
Celebes en onderhoorigheden . . .	Makasser	444 649	119 492	1 959	566 100	. . . . .	. . . .	211 034	56 245	267 279
	Bonthain	811	3	—	814	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Saleier	—	14	—	14	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Aloe (Bangkala)	—	6	—	6	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Madjene	†	†	†	†	. . . . .	. . . .	†	†	†
	Boeloekoemba	—	7	—	7	. . . . .	. . . .	—	—	—

d) **Deze ontvangsten loopen over het tijdvak 1 Mei—ult. December 1910.**

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz.				Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedis-tilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Celebes en onderhoorigheden . . .	Baoe Baoe	f 299	f 1 128	f 31	f 1 458	. . . . .	. . . .	f 42	f 31	f 73
	Pare Pare.	392	9	—	401	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Balangnipa	89	11	—	100	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Palima	338	23	—	361	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Kolaka	5	1 619	—	1 624	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Malili	409	22 897	—	23 306	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Kandari	8	1 759	—	1 767	. . . . .	. . . .	—	7	7
	Boenta.	522	754	—	1 276	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Loewoek	82	192	—	274	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Kolonedale	20	424	—	444	. . . . .	. . . .	—	—	—
Menado.	Menado (Minahasa) . . .	306 206	3 035	293	309 534	. . . . .	. . . .	41 724	19 022	60 746
	Amoerang (id.)	16 676	138	26	16 840	. . . . .	. . . .	364	1 970	2 334
	Ratah Totok (id.)	2 876	—	—	2 876	. . . . .	. . . .	—	6	6
	Kwandang (Gorontalo) . .	179	30	30	209	. . . . .	. . . .	5	—	5
	Taroena op Groot-Sangi (Sangi- en Talaud-eilanden)	14 162	2	25	14 189	. . . . .	. . . .	2 587	911	3 498
	Oeloe op Siaoe (id.) . . .	1 812	43	—	1 855	. . . . .	. . . .	—	728	728
	Tagoelandang	1 484	—	—	1 484	. . . . .	. . . .	91	244	335
	Liroeng op Salebaboe (id.).	414	66	—	480	. . . . .	. . . .	46	—	46
	Bolaang Mongondou (id.) .	731	84	—	815	. . . . .	. . . .	—	346	346
	Bolaang Itang (id.) . . .	80	176	—	256	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Leok (id.)	724	814	—	1 543	. . . . .	. . . .	—	208	208
	Kotaboena (id.)	116	186	—	302	. . . . .	. . . .	—	34	34
	Gorontalo.	74 939	21 031	103	96 073	. . . . .	. . . .	19 407	9 878	29 285
	Taliboi (Todjo)	257	1 420	—	1 677	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Poso (Mapane)	2 339	1 134	—	3 473	. . . . .	. . . .	—	104	104
	Parigi	672	996	—	1 668	. . . . .	. . . .	—	52	52
	Paleleh.	8 279	500	8	8 787	. . . . .	. . . .	—	248	248
	Soemalata.	345	132	—	477	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Oena Oena	1 165	12	—	1 177	. . . . .	. . . .	—	35	35
	Toli Toli	2 651	1 205	12	3 868	. . . . .	. . . .	—	243	243
	Donggala	21 811	988	7	22 806	. . . . .	. . . .	—	554	554
Amboina	Amboina	46 576	4 716	319	51 611	. . . . .	. . . .	18 383	4 664	23 047
	Neira (Banda)	39 513	553	14	40 080	. . . . .	. . . .	22 779	1 463	24 242
	Saparoea	2 185	705	—	2 890	. . . . .	. . . .	5	162	167
	Kajeli	1 862	1 165	—	3 027	. . . . .	f 11	5	277	293
	Masarete	74	137	—	211	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Piroe.	502	293	—	795	. . . . .	. . . .	—	210	210
	Wahai	263	35	—	298	. . . . .	. . . .	—	31	31
	Giser.	335	63	—	398	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Toeal	323	4	—	327	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Dobo.	9 216	161	137	9 514	. . . . .	. . . .	—	277	277
	Ilwaki	—	393	—	393	. . . . .	. . . .	—	—	—

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz.				Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate	f 51 242	f 49 461	f 1 293	f 101 996	. . . . .	. . . . .	f 10 043	f 7 749	f 17 792
	Laboeha	3 081	4 761	—	7 842	. . . . .	. . . .	—	649	649
	Fakfak	369	109	—	478	. . . . .	. . . .	—	173	173
	Kokas (Sekar)	114	12	—	126	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Manokoeari	1 147	544	—	1 691	. . . . .	f 2	—	32	34
Timor en onderhoorigheden.	Koepang	18 860	3 931	24	22 815	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Atapoepoe.	921	2 271	—	3 192	. . . . .	. . . .	—	82	82
	Roti	66	259	—	325	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Sawoe (Seba).	1	9	—	10	. . . . .	. . . .	—	24	24
	Waingapoe	1 175	33	—	1 208	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Ende.	786	2	—	788	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Maoemere.	727	—	—	727	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Larantoeka	424	63	—	487	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Alor.	50	385	—	435	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Bima	249	824	—	1 073	. . . . .	. . . .	—	717	717
	Soembawa	1 289	1 085	53	2 427	. . . . .	. . . .	48	540	588
	Laboehan Balat	461	28	—	489	. . . . .	. . . .	—	—	—
Bali en Lombok. . .	Ampenan	40 410	2 184	2	42 596	. . . . .	. . . .	—	2 003	2 003
	Laboehanhadji	1 968	443	—	2 411	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Bijas Poetih.	25	—	—	25	. . . . .	. . . .	—	—	—
	Pabean.	94 457	1 468	53	95 978	. . . . .	. . . .	24 374	60 756	85 130
	Benoa	999	11	—	1 010	. . . . .	. . . .	—	240	240
	Totalen voor de buitenbezittingen	f 5 830 229	f1 862 914	f 9 935	f 7 703 078	. . . . .	f 75 806	f1 673 840	f 744 744	f2 494 390
	Over 1909 waren de cijfers	5 078 942	1 346 689	8 469	6 434 100	. . . . .	63 606	1 478 597	639 578	2 181 781

II. Personeele belasting (voor Europeanen en met hen …

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVde … v. z. … ingev… der … Rijwielen … ingericht voor …
JAVA EN MA…									
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld…
Bantam	Europeanen	162	1 866,—	1 090,73^{5}	2 956,73^{5}	2 823,18	—	361,50	276…
	Vreemde oosterlingen	294	823,02^{5}	640,51	1 463,53^{5}	1 403,90^{5}	—	106,—	93…
	Totaal	456	2 689,02^{5}	1 731,24^{5}	4 420,27	4 227,08^{5}	—	467,50	370…
Batavia	Europeanen	3 695	123 975,24^{5}	62 784,03	186 759,27^{5}	182 241,74	121,—	8 679,04	11 676…
	Vreemde oosterlingen	7 740	44 064,02	16 650,82^{5}	60 714,84^{5}	52 809,89^{5}	450,55	4 228,50	911…
	Totaal	11 435	168 039,26^{5}	79 434,85^{5}	247 474,12	235 051,63^{5}	571,55	12 907,54	12 587…
Preanger-Regentschappen	Europeanen	2 077	33 328,22^{5}	17 440,42^{5}	50 768,65	49 536,28	38,50	5 387,83	3 148…
	Vreemde oosterlingen	1 330	6 088,08	4 104,77^{5}	10 192,85^{5}	9 785,76	139,30	1 137,50	414…
	Totaal	3 407	39 416,30^{5}	21 545,20	60 961,50^{5}	59 322,04	177,80	6 525,33	3 562…
Cheribon	Europeanen	446	5 273,90^{5}	3 280,95^{5}	8 554,86	8 066,84	—	2 111,83	790…
	Vreemde oosterlingen	2 285	7 220,50^{5}	3 217,40^{5}	10 437,91	8 857,86	—	1 496,—	1 202…
	Totaal	2 731	12 494,41	6 498,36	18 992,77	16 924,70	—	3 607,83	1 992…
Pekalongan	Europeanen	696	7 985,85^{5}	5 357,82	13 343,67^{5}	13 051,53^{5}	—	3 499,50	1 400…
	Vreemde oosterlingen	1 552	7 738,85	6 641,56^{5}	14 380,41^{5}	13 471,76	17,70	1 437,66	1 150…
	Totaal	2 248	15 724,70^{5}	11 999,38^{5}	27 724,09	26 523,29^{5}	17,70	4 937,16	2 551…
Semarang	Europeanen	1 944	45 358,61^{5}	18 166,68	63 525,29^{5}	61 948,50^{5}	87,16^{5}	6 184,50	5 393…
	Vreemde oosterlingen	2 121	18 218,09^{5}	7 799,63^{5}	26 017,73	24 802,59	23,57	3 280,83	1 290…
	Totaal	4 065	63 576,71	25 966,31^{5}	89 543,02^{5}	86 751,09^{5}	110,73^{5}	9 465,33	6 684…
Rembang	Europeanen	373	3 967,37	2 652,09^{5}	6 619,46^{5}	6 303,83	3,—	1 127,50	423…
	Vreemde oosterlingen	1 212	7 267,57	2 846,48	10 114,05	9 224,13^{5}	—	1 538,—	448…
	Totaal	1 585	11 234,94	5 498,57^{5}	16 733,51^{5}	15 527,96^{5}	3,—	2 665,50	871…
Soerabaja	Europeanen	2 914	76 602,67^{5}	35 970,15	112 572,82^{5}	107 567,56^{5}	440,53	7 012,09	6 775…
	Vreemde oosterlingen	3 097	29 121,22^{5}	18 916,90^{5}	48 038,13	44 610,53^{5}	1 196,54	3 299,50	1 069…
	Totaal	6 011	105 723,90	54 887,05^{5}	160 610,95^{5}	152 178,10	1 637,07	10 311,59	7 844…

a) Voor sommige gewesten zijn de opgaven van het vorig verslag (bijlage BB) verbeterd, in verband met sedert tot stand gekomen verminderingen en met nieuwe aanslagen mede op het jaar 1909 betrekking hebbende.

…et hen gelijkgestelden en vreemde oosterlingen) over 1910.

…ng …n).	Aanslag naar den IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen.	Vden grondslag (rijtuigen). Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	VIden grondslag (automobielen en autoletten). Auto-mobielen.	Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair	1909. a) Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
…EN MADOERA.														
	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
0	276,50	—	150,90	223,—	276,—	144,—	—	4 255,08	321,76^{5}	3 933,31^{5}	—	4 107,92^{5}	432,29^{5}	3 675,63
—	93,60	—	—	144,—	36,—	—	—	1 783,50^{5}	15,44^{5}	1 768,06	—	1 766,68^{5}	11,17^{5}	1 755,51
50	370,10	—	150,90	367,—	312,—	144,—	—	6 038,58^{5}	337,21	5 701,37^{5}	—	5 874,61	443,47	5 431,14
04	11 676,60	24,—	346,20	7 075,—	19 569,—	3 984,—	24,—	233 740,58	23 231,55^{5}	210 509,02^{5}	1 548,81	223 754,21	20 451,12	203 303,09
50	911,10	—	76,50	3 804,—	3 888,—	720,—	—	66 888,54^{5}	571,37^{5}	66 317,17	1 024,19	68 349,35	835,76	67 513,59
54	12 587,70	24,—	422,70	10 879,—	23 457,—	4 704,—	24,—	300 629,12^{5}	23 802,93	276 826,19^{5}	2 573,—	292 103,56	21 286, 88	270 816,68
33	3 148,—	—	240,—	3 168,—	5 265,—	2 260,—	180,—	69 223,61	6 882,04	62 341,57	289,02	67 107,64	6 680,05^{5}	60 427,58^{5}
50	414,—	—	—	1 024,—	1 050,—	—	—	13 550,56	425,67	13 124,89	109,61^{5}	12 347,70	518,87^{5}	11 828,82^{5}
33	3 562,—	—	240,—	4 192,—	6 315,—	2 260,—	180,—	82 774,17	7 307,71	75 466,46	398,63^{5}	79 455,34	7 198,93	72 256,41
33	790,—	12,—	150,—	2 071,—	1 539,—	2 140,—	120	17 000,67	1 346,90^{5}	15 653,76^{5}	4,01	17 032,35	1 369,07^{5}	15 663,27^{5}
—	1 202,50	—	54,—	1 967,—	1 260,—	200,—	—	15 037,36	122,74	14 914,62	—	14 881,41	255,67	14 625,74
33	1 992,50	12,—	204,—	4 038,—	2 799,—	2 340,—	120	32 038,03	1 469,64^{5}	30 568,38^{5}	4,01	31 913,76	1 624,74^{5}	30 289,01^{5}
50	1 400,50	—	613,50	3 191,—	2 577,—	2 472,—	132	26 937,03^{5}	1 986,57^{5}	24 950,46	7,58	25 205,07^{5}	1 933,84	23 271,23^{5}
66	1 150,50	—	43,50	1 765,—	1 308,—	192,—	—	19 386,12	472,91	18 913,21	13,07	19 132,22	431,92^{5}	18 700,29^{5}
16	2 551,—	—	657,—	4 956,—	3 885,—	2 664,—	132	46 323,15^{5}	2 459,48^{5}	43 863,67	20,65	44 337,29^{5}	2 365,76^{5}	41 971,53
,50	5 393,62	—	278,12	5 090,—	8 772,—	4 776,—	—	92 529,91	8 799,66^{5}	83 730,24^{5}	232,24	90 943,97^{5}	10 256,11^{5}	80 687,86
,83	1 290,60	—	—	2 889,—	4 266,—	952,—	—	37 504,59	943,28	36 561,31	24,59	38 052,67	704,34	37 348,33
,33	6 684,22	—	278,12	7 979,—	13 038,—	5 728,—	—	130 034,50	9 742,94^{5}	120 291,55^{5}	256,83	128 996,64^{5}	10 960,45^{5}	118 036,19
,50	423,70	—	104,40	431,—	933,—	496,—	48,—	9 870,43	869,43^{5}	9 000,99^{5}	9,66^{5}	9 486,58	1 069,47^{5}	8 417,10^{5}
,—	448,—	—	—	1 305,—	1 650,60	96,—	—	14 261,73^{5}	127,50	14 134,23^{5}	—	14 434,79^{5}	291,48	14 143,31^{5}
,50	871,70	—	104,40	1 736,—	2 583,60	592,—	48,—	24 132,16^{5}	996,93^{5}	23 135,23	9,66^{5}	23 921,37^{5}	1 360,95^{5}	22 560,42
,09	6 775,—	—	601,20	5 738,—	11 002,—	6 324,—	184,—	145 644,38^{5}	12 927,84^{5}	132 716,54	691,60^{5}	133 601,92^{5}	12 463,88	121 138,04^{5}
,50	1 069,50	—	18,—	1 569,—	8 484,—	768,—	—	61 015,07^{5}	435,75	60 579,32^{5}	705,71	63 554,95	1 646,35	61 908,60
,59	7 844,50	—	619,20	7 307,—	19 486,—	7 092,—	184,—	206 659,46	13 363,59^{5}	193 295,86^{5}	1 397,31^{5}	197 156,87^{5}	14 110,23	183 046,64^{5}

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belasting-verordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belasting-verordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden v. z. ingevo der	Rijwielen ingericht voor één persoon
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Pasoeroean	Europeanen	1 694	20 899,74	16 337,84^5	37 237,58^5	36 179,24^5	—	5 929,16^5	1 864,1
	Vreemde oosterlingen	1 647	8 179,19^5	6 699,80	14 878,99^5	14 353,01^5	—	1 328,—	333,
	Totaal	3 341	29 078,93^5	23 037,64^5	52 116,58	50 532,26	—	7 257,16^5	2 197,
Besoeki	Europeanen	855	7 730,12	5 357,12	13 087,24	12 604,53^5	—	6 472,50	689,8
	Vreemde oosterlingen	589	2 513,67^5	1 961,74	4 475,41^5	4 093,13	18,06	266,—	149,4
	Totaal	1 444	10 243,79^5	7 318,86	17 562,65^5	16 697,66^5	18,06	6 738,50	839,
Banjoemas	Europeanen	414	4 905,05^5	2 998,02	7 903,07^5	7 740,70	—	1 453,50	787,1
	Vreemde oosterlingen	611	2 822,59^5	1 330,03^5	4 152,63	3 926,46	10,30	571,—	511,
	Totaal	1 025	7 727,65	4 328,05^5	12 055,70^5	11 667,16	10,30	2 024,50	1 298,
Kedoe	Europeanen	598	9 340,42^5	3 927,78	13 268,20^5	12 956,14	—	1 375,—	1 464,4
	Vreemde oosterlingen	925	4 486,08^5	2 828,98^5	7 315,07	6 701,48^5	—	1 095,—	390,
	Totaal	1 523	13 826,51	6 756,76^5	20 583,27^5	19 657,62^5	—	2 470,—	1 855,
Djokjakarta	Europeanen	604	9 670,74	6 077,51^5	15 748,25^5	15 128,25^5	—	3 755,75	818,4
	Vreemde oosterlingen	286	2 140,39	1 259,41	3 399,80	3 285,99	—	218,—	99,6
	Totaal	890	11 811,13	7 336,92^5	19 148,05^5	18 414,24^5	—	3 973,75	918,—
Soerakarta	Europeanen	619	7 547,80	5 263,21	12 811,01	11 568,26	67,95	5 126,50	705,1
	Vreemde oosterlingen	920	6 661,74^5	4 488,87^5	11 150,62	10 713,42^5	28,20	669,50	449,8
	Totaal	1 539	14 209,54^5	9 752,08^5	23 961,63	22 281,68^5	96,15	5 796,—	1 154,
Madioen	Europeanen	403	5 144,47^5	2 907,69	8 052,16^5	7 634,52^5	18,—	1 217,—	716,—
	Vreemde oosterlingen	297	1 947,60	1 498,43	3 446,03	3 259,01	—	406,50	132,7
	Totaal	700	7 092,07^5	4 406,12	11 498,19^5	10 893,53^5	18,—	1 623,50	848,7
Kediri	Europeanen	867	8 847,06^5	6 415,13	15 262,19^5	14 000,99	—	4 988,—	803,7
	Vreemde oosterlingen	1 142	5 566,77^5	2 953,33	8 520,10^5	7 633,35	—	1 427,—	463,—
	Totaal	2 009	14 413,84	9 368,46	23 782,30	21 634,34	—	6 415,—	1 266,7
Madoera	Europeanen	185	2 426,67	1 311,46^5	3 738,13^5	3 685,59	—	274,—	322,5
	Vreemde oosterlingen	392	1 956,36^5	669,11^5	2 625,48	2 404,75	—	523,66^5	174,—
	Totaal	577	4 383,03^5	1 980,58	6 363,61^5	6 090,34	—	797,66^5	496,5
Java en Madoera	Europeanen	18 546	374 869,98	197 338,66^5	572 208,64^5	553 037,71^5	776,14^5	64 955,20^5	38 055,0
	Vreemde oosterlingen	26 440	156 815,79^5	84 507,82	241 323,61^5	221 337,05^5	1 884,22	23 028,65^5	9 283,6
	Totaal	44 986	531 685,77^5	281 846,48^5	813 532,26	774 374,77	2 660,36^5	87 983,86	47 338,6

Aanslag naar den							Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair	1909. *a)*		
IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening.			Vden grondslag (rijtuigen).		VIden grondslag (automobielen en autoletten).								
Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen.	Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Auto-mobielen.	Autoletten.					Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
1 864,10	12,—	319,50	4 566,—	3 972,—	2 572,—	168,—	55 582,01	3 269,58	52 312,43	148,18	57 215,19	4 078,64^5	53 136,54^5
333,20	—	36,—	1 116,—	1 860,—	336,—	—	19 362,21^5	289,68^5	19 072,53	66,04^5	20 160,37^5	449,06^5	19 711,31
2 197,30	12,—	355,50	5 682,—	5 832,—	2 908,—	168,—	74 944,22^5	3 559,26^5	71 384,96	214,22^5	77 375,56^5	4 527,71	72 847,85^5
689,80	—	312,30	4 548,—	2 049,—	2 272,—	168,—	29 116,13^5	1 300,74	27 815,39^5	1,16^5	28 255,09	1 250,67^5	27 004,41^5
149,40	—	18,—	915,—	288,—	—	—	5 747,59	26,01	5 721,58	—	5 541,49	—	5 541,49
839,20	—	330,30	5 463,—	2 337,—	2 272,—	168,—	34 863,72^5	1 326,75	33 536,97^5	1,16^5	33 796,58	1 250,67^5	32 545,90^5
787,10	—	62,70	1 225,—	888,—	608,—	24,—	12 789,—	845,33^5	11 943,66^5	4,38	12 071,70	1 223,67^5	10 848,02^5
511,20	—	18,—	533,—	216,—	—	—	5 785,96	52,08	5 733,88	19,22	5 687,72	25,50	5 662,22
1 298,30	—	80,70	1 758,—	1 104,—	608,—	24,—	18 574,96	897,41^5	17 677,54^5	23,60	17 759,42	1 249,17^5	16 510,24^5
1 464,40	—	164,70	1 052,—	1 149,—	1 088,—	—	19 249,24	2 541,41	16 707,83	18,16	22 434,84	2 566,87^5	19 867,96^5
390,90	—	4,50	490,—	1 152,—	96,—	—	9 929,88^5	48,—	9 881,88^5	—	10 070,42	18,19^5	10 052,22^5
1 855,30	—	169,20	1 542,—	2 301,—	1 184,—	—	29 179,12^5	2 589,41	26 589,71^5	18,16	32 505,26	2 585,07	29 920,19
818,40	—	72,—	2 321,—	5 559,—	3 412,—	48,—	31 114,40^5	1 751,78^5	29 362,62	65,89	29 968,54^5	2 209,94	27 758,60^5
99,60	—	—	108,—	504,—	—	—	4 215,59	—	4 215,59	7,19	5 474,92^5	2,70	5 472,22^5
918,—	—	72,—	2 429,—	6 063,—	3 412,—	48,—	35 329,99^5	1 751,78^5	33 578,21	73,08	35 443,47	2 212,64	33 230,83
705,10	—	50,40	3 010,—	7 050,—	1 680,—	48,—	29 306,21	1 601,80	27 704,41	39,20	29 688,08	2 285,73	27 402,35
449,80	—	—	252,—	1 809,—	136,—	—	14 057,92^5	181,59	13 876,33^5	11,27	11 611,38	220,73	11 390,65
1 154,90	—	50,40	3 262,—	8 859,—	1 816,—	48,—	43 364,13^5	1 783,39	41 580,74^5	50,47	41 299,46	2 506,46	38 793,—
716,—	—	73,50	1 155,—	915,—	480,—	48,—	12 257,02^5	1 040,79	11 216,23^5	11 ,34	11 692,61^5	1 096,70^5	10 595,91
132,70	—	—	427,—	396,—	—	—	4 621,21	139,76	4 481,45	—	4 412,50	176,53	4 235,97
848,70	—	73,50	1 582,—	1 311,—	480,—	48,—	16 878,23^5	1 180,55	15 697,68^5	11,34	16 105,11^5	1 273,23^5	14 831,88
803,70	—	148,80	3 953,—	3 800,—	2 012,—	120,—	29 826,49	1 756,74	28 069,75	--	30 673,70^5	2 068,58	28 605,12^5
463,—	—	—	1 246,—	1 476,—	48,—	—	12 293,35	74,19	12 219,16	—	12 344,76^5	70,62	12 274,14^5
1 266,70	—	148,80	5 199,—	5 276,—	2 060,—	120,—	42 119,84	1 830,93	40 288,91	—	43 018,47	2 139,20	40 879,27
322,50	18,—	76,50	471,—	324,—	208,—	—	5 379,59	629,43	4 750,16	—	5 390,43^5	827,71^5	4 562,72
174,—	—	—	600,—	795,—	—	—	4 497,41^5	—	4 497,41^5	—	4 724,95^5	112,31	4 612,64^5
496,50	18,—	76,50	1 071,—	1 119,—	208,—	—	9 877,00^5	629,43	9 247,57^5	—	10 115,39	940,02^5	9 175,36^5
38 055,02	66,—	3 764,72	49 288,—	75 639,—	36928,—	1 312,—	823 821,80^5	71 103,39^5	752 718,41	3 071,24^5	798 629,88	72 264,39^5	726 365,48^5
9 283,60	—	268,50	20 154,—	30 438,60	3544,—	—	309 938,63	3 925,98^5	306 012,64^5	1 980,90	312 548,31	5 771,22^5	306 777,08^5
47 338,62	66,—	4 033,22	69 442,—	106 077,60	40472,—	1 312,—	1 133 760,43^5	75 029,38	1 058 731,05^5	5 052,14^5	1 111 178,19	78 035,62	1 033 142,57

BUITEN BEZ

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden v. z. ingevo... der b... Rijwielen ingericht voor één persoon
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Padangsche Benedenlanden.	Europeanen.	414	7 692,99	3 980,93^{5}	11 673,92^{5}	11 536,45^{5}	—	718,50	1 442,8
	Vreemde oosterlingen. .	554	2 905,02	1 387,76^{5}	4 292,78^{5}	4 082,53^{5}	—	269,—	377,-
	Totaal . . .	968	10 598,01	5 368,70	15 966,71	15 618,99	—	987,50	1 819,8
Padangsche Bovenlanden .	Europeanen.	344	3 977,87	1 900,78	5 878,65	5 507,60^{5}	5,40	322,50	387,
	Vreemde oosterlingen. .	191	512,04^{5}	80,25	592,29^{5}	556,17^{5}	—	46,—	17,
	Totaal . . .	535	4 489,91^{5}	1 981,03	6 470,94^{5}	6 063,78	5,40	368,50	404,
Tapanoeli	Europeanen.	160	1 785,45	1 216,97	3 002,42	2 987,85^{5}	—	681,—	114,
	Vreemde oosterlingen. .	218	1 012,63	374,53	1 387,16	1 159,82	—	30,—	150,
	Totaal . . .	378	2 798,08	1 591,50	4 389,58	4 147,67^{5}	—	711,—	264,
Benkoelen	Europeanen.	227	2 224,32	1 241,71	3 466,03	3 438,52	—	115,—	158,
	Vreemde oosterlingen. .	300	1 265,50	1 194,85^{5}	2 460,35^{5}	2 454,66^{5}	28,71	198,—	90,
	Totaal . . .	527	3 489,82	2 436,56^{5}	5 926,38^{5}	5 893,18^{5}	28,71	313,—	248,
Lampongsche districten . .	Europeanen.	65	1 090,22^{5}	854,18	1 944,40^{5}	1 903,74	—	162,—	43,
	Vreemde oosterlingen. .	231	776,42^{5}	201,89^{5}	978,32	749,86	—	46,—	86,
	Totaal . . .	296	1 866,65	1 056,07^{5}	2 922,72^{5}	2 653,60	—	208,—	130,
Palembang	Europeanen.	321	3 956,69^{5}	2 794,50	6 751,19^{5}	6 536,65^{5}	6,—	235,—	567,
	Vreemde oosterlingen. .	917	5 537,27	3 726,71	9 263,98	8 801,57	70,15	42,—	78
	Totaal . . .	1 238	9 493,96^{5}	6 521,21	16 015,17^{5}	15 338,22^{5}	76,15	277,—	645
Djambi	Europeanen.	69	871,25	362,84^{5}	1 234,09^{5}	1 175,92^{5}	—	6,—	36
	Vreemde oosterlingen. .	85	702,15	143,83^{5}	845,98^{5}	794,47	—	—	6
	Totaal . . .	154	1 573,40	506,68	2 080,08	1 970,39^{5}	—	6,—	42
Atjeh en onderhoorigheden.	Europeanen.	439	8 272,20	4 122,61	12 394,81	11 305,04^{5}	—	323,66^{5}	1 129
	Vreemde oosterlingen. .	493	4 271,01^{5}	1 019,15	5 290,16^{5}	4 509,56^{5}	—	60,—	103
	Totaal . . .	932	12 543,21^{5}	5 141,76	17 684,97^{5}	15 814,61	—	383,66^{5}	1 232
Oostkust van Sumatra . .	Europeanen.	1 613	27 879,93^{5}	23 131,48^{5}	51 011,42	48 487,80^{5}	—	7 481,—	3 906
	Vreemde oosterlingen. .	2 872	18 282,69	15 573,31	33 856,—	32 585,33	—	1 034,—	798
	Totaal . . .	4 485	46 162,62^{5}	38 704,79^{5}	84 867,42	81 073,13^{5}	—	8 515,—	4 704
Riouw en onderhoorigheden.	Europeanen.	93	1 371,09	817,53	2 188,62	2 162,99	—	12,—	51
	Vreemde oosterlingen. .	721	2 270,19	631,41	2 901,60	2 700,91	—	12,—	6
	Totaal . . .	814	3 641,28	1 448,94	5 090,22	4 863,90	—	24,—	57
Banka en onderhoorigheden	Europeanen.	113	1 760,85	1 274,69	3 035,54	2 950,66	15,50	269,—	291
	Vreemde oosterlingen. .	1 520	7 425,17^{5}	5 369,66	12 794,83^{5}	11 196,10^{5}	—	828,—	1 530
	Totaal . . .	1 633	9 186,02^{5}	6 644,35	15 830,37^{5}	14 146,76^{5}	15,50	1 097,—	1 82

Aanslag naar den: IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. — Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen.	Vden grondslag (rijtuigen). — Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	VIden grondslag (automobielen en autoletten). — Auto-mobielen.	Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Vermin-deringen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair	1909. a) Totaal bedrag van den aanslag.	1909. a) Vermin-deringen in den aanslag ontstaan.	1909. a) Werkelijk te heffen bedrag.
BEZITTINGEN.													
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
1 442,80	—	54,—	1 076,—	588,—	144,—	24,—	15 583,75^5	1 745,69^5	13 838,06	75,62	15 688,40^5	1 801,49	13 886,91^5
377,—	—	—	342,—	252,—	16,—	—	5 338,53^5	105,78^5	5 232,75	227,60^5	4 498,54^5	65,20^5	4 433,34
1 819,80	—	54,—	1 418,—	840,—	160,—	24,—	20 922,29	1 851,48	19 070,81	303,22^5	20 186,95	1 866,69^5	18 320,25^5
387,—	12,—	18,—	328,—	—	—	—	6 580,50^5	826,80	5 753,70^5	4,42^5	6 762,65	907,70^5	5 854,94^5
17,—	—	—	68,—	36,—	—	—	723,17^5	—	723,17^5	—	1 057,48^5	1,92^5	1 055,56
404,—	12,—	18,—	396,—	36,—	—	—	7 303,68	826,80	6 476,88	4,42^5	7 820,13^5	909,63	6 910,50^5
114,30	—	—	331,—	36,—	—	24,—	4 174,15^5	200,47^5	3 973,68	3,67	3 456,26	260,86	3 195,40
150,—	—	—	36,—	36,—	—	—	1 411,82	1,92^5	1 409,89^5	—	1 445,81	—	1 445,81
264,30	—	—	367,—	72,—	—	24,—	5 585,97^5	202,40	5 383,57^5	3,67	4 902,07	260,86	4 641,21
158,50	—	52,50	180,—	66,—	192,—	36,—	4 238,52	448,02^5	3 790,49^5	5,66	4 147,09^5	387,05	3 760,04^5
90,—	—	—	384,—	36,—	—	—	3 191,37^5	12,—	3 179,37^5	10,54	3 104,92	46,50	3 058,42
248,50	—	52,50	564,—	102,—	192,—	36,—	7 429,89^5	460,02^5	6 969,87	16,20	7 252,01^5	433,55	6 818,46^5
43,80	—	18,—	168,—	369,—	28,—	—	2 692,54	130,47	2 562,07	7,31	1 954,16	117,03	1 837,13
86,50	—	18,—	56,—	—	—	—	956,36	—	956,36	—	918,04	—	918,04
130,30	—	36,—	224,—	369,—	28,—	—	3 648,90	130,47	3 518,43	7,31	2 872,20	117,03	2 755,17
567,—	—	61,50	200,—	261,—	40,—	—	7 907,15^5	996,88	6 910,27^5	29,10^5	7 861,70^5	1 244,26	6 617,44^5
78,—	—	18,—	72,—	36,—	—	—	9 117,72	20,72^5	9 096,99^5	42,74	9 300,91	10,68	9 290,23
645,—	—	79,50	272,—	297,—	40,—	—	17 024,87^5	1 017,60^5	16 007,27	71,84^5	17 162,61^5	1 254,94	15 907,67^5
36,50	—	—	—	45,—	—	—	1 263,42^5	187,07	1 076,35^5	1,02	1 295,10^5	186,—	1 109,10^5
6,—	—	—	—	—	—	—	800,47	—	800,47	—	1 106,35	—	1 106,35
42,50	—	—	—	45,—	—	—	2 063,89^5	187,07	1 876,82^5	1,02	2 401,45^5	186,—	2 215,45^5
1 129,30	12,—	35,10	257,—	108,—	—	24,—	13 194,11	1 950,83	11 243,28	55,77	13 300,13	2 218,81	11 081.32
103,20	—	—	60,—	54,—	—	—	4 786,76^5	122,65	4 664,11^5	52,63^5	5 429,79^5	107,01	5 322,78^5
1 232,50	12,—	35,10	317,—	162,—	—	24,—	17 980,87^5	2 073,48	15 907,39^5	108,40^5	18 729,92^5	2 325,82	16 404,10^5
3 906,—	12,—	328,50	9 375,—	8 025,—	2 240,—	312,—	80 167,30^5	2 794,18	77 373,12^5	126,26	81 125,23^5	4 204,90^5	76 920,33
798,—	12,—	18,—	1 692,—	756,—	96,—	—	36 991,33	19,89	36 971,44	57,62^5	36 781,28	34,68^5	36 746,59^5
4 704,—	24,—	346,50	11 067,—	8 781,—	2 336,—	312,—	117 158,63^5	2 814,07	114 344,56^5	183,88^5	117 906,51^5	4 239,59	113 666,92^5
51,—	—	—	—	—	—	—	2 225,99	379,83	1 846,16	9,41	2 152,09	288,63	1 863,46
6,—	—	—	—	36,—	—	—	2 754,91	—	2 754,91	—	3 222,19^5	6,30	3 215,89^5
57,—	—	—	—	36,—	—	—	4 980,90	379,83	4 601,07	9,41	5 374,28^5	294,93	5 079,35^5
291,—	—	183,60	345,—	315,—	—	—	4 369,76	151,46	4 218,30	10,66	3 924,01^5	521,76^5	3 402,25
1 530,—	—	54,—	852,—	1 308,—	168,—	—	15 936,10^5	—	15 936,10^5	—	17 569,24^5	32,80	17 536,44^5
1 821,—	—	237,60	1 197,—	1 623,—	168,—	—	20 305,86^5	151,46	20 154,40^5	10,66	21 493,26	554,56^5	20 938,69^5

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVd… v. inge… de… Rijwielen …
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	gu…
Billiton	Europeanen	130	1 535,80	967,29	2 503,09	2 503,09	—	285,50	15…
	Vreemde oosterlingen	674	3 281,88	1 257,85	4 539,73	4 539,73	—	102,—	54…
	Totaal	804	4 817,68	2 225,14	7 042,82	7 042,82	—	387,50	70…
Westerafdeeling van Borneo	Europeanen	161	2 178,66	1 763,39^5	3 942,05^5	3 876,99^5	—	6,—	16…
	Vreemde oosterlingen	2 035	9 651,85	2 801,55	12 453,40	10 385,70^5	—	98,—	77…
	Totaal	2 196	11 830,51	4 564,94^5	16 395,45^5	14 262,70	—	104,—	93…
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Europeanen	350	5 215,19	3 101,97^5	8 317,16^5	8 059,03	—	300,50	72…
	Vreemde oosterlingen	638	3 067,09	1 811,91	4 879,—	4 508,98^5	18,—	121,50	25…
	Totaal	988	8 282,28	4 913,88^5	13 196,16^5	12 568,01^5	18,—	422,—	97…
Celebes en onderhoorigheden	Europeanen	450	7 720,84^5	5 029,78	12 750,62^5	12 110,67	—	628,—	1 22…
	Vreemde oosterlingen	1 003	7 194,05^5	3 081,83^5	10 275,89	10 033,14	—	581,—	27…
	Totaal	1 453	14 914,90	8 111,61^5	23 026,51^5	22 143,81	—	1 209,—	1 50…
Menado	Europeanen	396	4 566,98	3 689,62^5	8 256,60^5	8 098,31	15,95	1 224,50	72…
	Vreemde oosterlingen	986	4 720,84^5	3 408,08^5	8 128,93	7 910,31^5	58,12	1 188,50	39…
	Totaal	1 382	9 287,82^5	7 097,71	16 385,53^5	16 008,62^5	74,07	2 413,—	1 12…
Amboina	Europeanen	285	3 473,56^5	2 569,97^5	6 043,54	5 774,36^5	—	69,50	21…
	Vreemde oosterlingen	423	1 622,49	1 138,70^5	2 761,19^5	2 614,11^5	—	108,—	6…
	Totaal	708	5 096,05^5	3 708,68	8 804,73^5	8 388,48	—	177,50	27…
Ternate en onderhoorigheden	Europeanen	95	1 249,80	1 661,42	2 911,22	2 799,03	—	36,—	5…
	Vreemde oosterlingen	217	1 064,05	1 572,36	2 636,41	2 564,62	—	6,—	1…
	Totaal	312	2 313,85	3 233,78	5 547,63	5 363,65	—	42,—	7…
Timor en onderhoorigheden	Europeanen	98	1 359,65	1 211,48	2 571,13	2 025,03	—	254,—	1…
	Vreemde oosterlingen	568	2 266,97^5	1 445,51	3 712,48^5	3 286,31^5	—	642,—	7…
	Totaal	666	3 626,62^5	2 656,99	6 283,61^5	5 311,34^5	—	896,—	9…
Bali en Lombok	Europeanen	104	1 353,02^5	853,39^5	2 206,42	2 193,82	—	182,—	24…
	Vreemde oosterlingen	728	3 481,41	2 392,67^5	5 874,08^5	5 696,42	—	720,50	27…
	Totaal	832	4 834,43^5	3 246,07	8 080,50^5	7 890,24	—	902,50	52…
Zuid-Nieuw-Guinea	Europeanen	12	191,37^5	72,91^5	264,29	259,61	—	18,—	—
	Vreemde oosterlingen	24	95,70	59,17^5	154,87^5	154,87^5	—	—	—
	Totaal	36	287,07^5	132,09	419,16^5	414,48^5	—	18,—	—
Buitenbezittingen	Europeanen	5 939	89 727,76^5	62 619,48^5	152 347,25	145 693,20^5	42,85	13 329,66^5	11 65…
	Vreemde oosterlingen	15 398	81 406,45^5	48 673,02^5	130 079,48	121 285,22^5	174,98	6 132,50	5 91…
	Totaal	21 337	171 134,22	111 292,51	282 426,73	266 978,43	217,83	19 462,16^5	17 56…

Aanslag naar den: IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen.	Vden grondslag (rijtuigen). Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	VIden grondslag (automobielen en autoletten). Auto-mobielen.	Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair	1909. (a) Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
153,—	—	144,—	241,—	72,—	176,—	24,—	3 598,59	285,37	3 313,22	2,76	2 992,82	165,31^5	2 827,50^5
549,—	—	—	84,—	—	—	—	5 274,73	7,46	5 267,27	—	4 974,12	—	4 974,12
702,—	—	144,—	325,—	72,—	176,—	24,—	8 873,32	292,83	8 580,49	2,76	7 966,94	165,31^5	7 801,62^5
165,—	—	—	—	36,—	—	—	4 083,99^5	464,82	3 619,17^5	30,—	3 973,78	476,32^5	3 497,45^5
770,—	—	—	—	—	—	—	11 253,70^5	6,—	11 247,70^5	—	10 241,05^5	17,94	10 223,11^5
935,—	—	—	—	36,—	—	—	15 337,70	470,82	14 866,88	30,—	14 214,83^5	494,26^5	13 720,57
720,50	—	67,50	134,—	156,—	—	—	9 437,53	827,91	8 609,62	10,55	8 229,63^5	999,47	7 230,16^5
251,40	—	—	84,—	99,—	—	—	5 082,88^5	128,11^5	4 954,77	6,18	5 252,57	27,33^5	5 225,23^5
971,90	—	67,50	218,—	255,—	—	—	14 520,41^5	956,02^5	13 564,39	16,73	13 482,20^5	1 026,80^5	12 455,40
1 224,30	8,—	51,—	320,—	360,—	140,—	24,—	14 865,97	1 980,88^5	12 885,08^5	33,53^5	14 352,10^5	1 797,04	12 555,06^5
276,—	—	—	317,—	756,—	—	—	11 963,14	33,22^5	11 929,91^5	229,47^5	10 848,04	73,46	10 774,58
1 500,30	8,—	51,—	637,—	1 116,—	140,—	24,—	26 829,11	2 014,11	24 815,—	263,01	25 200,14^5	1 870,50	23 329,64^5
726,10	—	—	949,—	288,—	—	—	11 301,86	883,26	10 418,60	37,10^5	11 079,53^5	869,20	10 210,33^5
394,90	—	—	684,—	252,—	—	—	10 487,83^5	48,80	10 439,03^5	141,39	11 168,33^5	52,53	11 115,80^5
1 121,—	—	—	1 633,—	540,—	—	—	21 789,69^5	932,06	20 857,63^5	178,49^5	22 247,87	921,73	21 326,14
217,—	—	—	48,—	36,—	—	—	6 144,86^5	435,10^5	5 709,76	17,15	5 806,30	518,51^5	5 287,78^5
62,40	—	—	12,—	72,—	—	—	2 868,51^5	1,35	2 867,16^5	43,85^5	3 218,16^5	60,87^5	3 157,29
279,40	—	—	60,—	108,—	—	—	9 013,38	436,45^5	8 576,92^5	61,00^5	9 024,46^5	579,39	8 445,07^5
56,40	—	—	36,—	36,—	—	—	2 963,43	256,51	2 706,92	15,08^5	2 616,81	169,61	2 447,20
18,—	—	—	—	—	—	—	2 588,62	24,45	2 564,17	9,71	2 470,32^5	—	2 470,32^5
74,40	—	—	36,—	36,—	—	—	5 552,05	280,96	5 271,09	24,79^5	5 087,13^5	169,61	4 917,52^5
18,—	—	—	12,—	—	—	—	2 309,03	224,77^5	2 084,25^5	20,97^5	1 874,25^5	161,90	1 712,35^5
78,—	—	—	96,—	—	—	—	4 102,31^5	—	4 102,31^5	—	3 774,21^5	31,83	3 742,38^5
96,—	—	—	108,—	—	—	—	6 411,34^5	224,77^5	6 186,57	20,97^5	5 648,47	193,73	5 454,74
247,—	—	—	296,—	144,—	—	—	3 062,82	306,16^5	2 756,65^5	—	2 648,62^5	357,77	2 290,85^5
273,60	—	—	585,—	72,—	—	—	7 347,52	15,—	7 332,52	—	7 630,26	71,06	7 559,20
520,60	—	—	881,—	216,—	—	—	10 410,34	321,16^5	10 089,17^5	—	10 278,88^5	428,83	9 850,05^5
—	—	—	—	—	—	—	277,61	39,—	238,61	1,53	212,69	—	212,69
—	—	—	—	—	—	—	154,87^5	3,60	151,27^5	—	97,65	—	97,65
—	—	—	—	—	—	—	432,48^5	42,60	389,88^5	1,53	310,34	—	310,34
11 654,50	44,—	1 013,70	14 296,—	10 941,—	2 960,—	468,—	200 442,92	15 515,51^5	184 927,40^5	497,60	195 453,40^5	17 653,65	177 799,75^5
5 915,—	12,—	108,—	5 442,—	3 801,—	280,—	—	143 132,70^5	550,97^5	142 581,73	821,75^5	144 109,31	640,13^5	143 469,17^5
17 569,50	56,—	1 121,70	19 720,—	14 742,—	3 240,—	468,—	343 575,62^5	16 066,49	327 509,13^5	1 319,35^5	339 562,71^5	18 293,78^5	321 268,93

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen. In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. *a*)	Bedrag van den aanslag — in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	buiten Ned.-Indië: naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).
JAVA EN MA									
Bantam	Physieke personen	150	—	—	—	f 10 199,66	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	1	182,78	—	—	—
Batavia	Physieke personen	5 907	32	—	24	690 709,86	—	f 101 634,—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	207	—	47	63	295 608,38	f 235 143,—	—	f 7 376,—
Preanger-Regentschappen	Physieke personen	1 979	—	—	6	195 141,29^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	62	—	—	15	17 246,23^{5}	5 438,90	—	—
Cheribon	Physieke personen	507	4	—	2	58 608,79	—	5 549,—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	8	—	—	1	736,35	449,96	—	—
Pekalongan	Physieke personen	635	—	—	7	83 391,71^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	6	—	—	—	5 963,77	12 864,80	—	—
Semarang	Physieke personen	2 450	12	—	2	272 940,90^{5}	—	13 531,50	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	55	—	14	15	122 258,34	18 217,—	—	808,—
Rembang	Physieke personen	354	—	—	—	28 934,80^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	—	552,05	—	—	—
Soerabaja	Physieke personen	3 816	42	—	7	459 398,26^{5}	—	15 997,75	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	143	5	16	43	116 951,34	171 538,—	8 888,96	12 716,—
Pasoeroean	Physieke personen	1 491	3	—	—	149 946,60	—	7 537,85	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	23	—	—	4	12 355,89	3 179,—	—	—
Besoeki	Physieke personen	830	—	—	—	75 296,82	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	11	—	—	1	11 457,40	1 384,—	—	—
Banjoemas	Physieke personen	380	—	—	—	30 601,79^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	11	—	—	—	2 744,49	53,—	—	—
Kedoe	Physieke personen	589	—	—	—	44 772,03^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	13	—	—	4	2 308,59	298,—	—	—
Djokjakarta	Physieke personen	771	—	—	19	96 515,20^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	10	—	—	11	5 382,02	1 169,—	—	—

a) Hieronder de respectievelijk krachtens art. 17 en art. 54 der belastingverordening (Ind. St. 1908 n°. 298) aangeslagen firma's en rondreizenden.

N BELASTING.

	aanslag voor:			Ontheffingen voor:				1909.		
en	gevestigden:		Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.	Totaal bedrag van den aanslag.	Ont-heffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
lië	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.				
N	MADOERA.									
	—	—	f 10 199,66	—	f 344,16^5	f 15,90	f 9 839,59^5	f 10 351,37	f 741,88^5	f 9 609,48^5
	f 254,83	f 156,—	593,61	—	—	—	593,61			
	16 925,48^5	—	809 269,34^5	f 544,28	59 540,95^5	4 205,11	744 979,—	2 182 953,63^5	284 136,13^5	1 898 817,50
—	248 182,11	341 510,58	1 127 820,07	12 777,93	—	—	1 115 042,14			
	19,70	—	195 160,99^5	—	6 659,93	839,44	187 661,62^5	209 904,53^5	8 559,58^5	201 344,95
	5 205,38	10 372,53	38 263,04^5	—	—	81,—	38 182,04^5			
	5,40	—	64 163,19	—	2 927,96	160,64	61 074,59	67 486,19^5	1 637,78	65 848,41^5
	1 959,53	5 824,—	8 969,84	—	—	—	8 969,84			
	52,20	—	83 443,91^5	—	2 136,48	121,72^5	81 185,71	108 595,05	20 721,10^5	87 873,94^5
	—	—	18 828,57	—	—	—	18 828,57			
	7,80	—	286 480,20^5	—	10 120,76	342,19	276 017,25^5	563 979,99^5	22 079,90	541 900,09^5
3,—	18 487,69	12 587,05	172 358,08	—	—	—	172 358,08			
	—	—	28 934,80^5	—	2 538,09^5	243,21	26 153,50	27 541,05	1 903,32	25 637,73
	—	—	552,05	—	—	—	552,05			
	1 699,75	—	477 095,76^5	—	26 309,85	2 619,23	448 166,68^5	1 044 889,58	53 105.71	991 783,87^5
5,—	95 098,11	238 547,—	643 739,41	—	—	—	643 739,41			
	—	—	157 484,45	76,25	5 626,11^5	1 027,40^5	150 754,68	199 564,28^5	19 743,24^5	179 821,04
	2 252,06	1 962,—	19 748,95	—	—	—	19 748,95			
	—	—	75 296,82	—	1 946,69^5	92,73	73 257,39^5	106 485,57	3 247,84^5	103 237,72^5
	106,53	288,—	13 235,93	—	—	—	13 235,93			
	—	—	30 601,79^5	--	947,47	144,88	29 509,44^5	33 500,44	2 243,11	31 257,33
	—	—	2 797,49	—	—	—	2 797,49			
	—	—	44 772,03^5	—	1 902,56^5	186,94^5	42 682,52^5	40 552,37	2 136,01	38 416,36
	13,08	—	2 619,67	—	—	—	2 619,67			
	3 197,20	—	99 712,40^5	—	1 662,56	34,56	98 015,28^5	205 467,28^5	4 025,37^5	201 441,91
	38 131,72	42 726,—	87 408,74	—	—	—	87 408,74			

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen. In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Verzekeraars.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Alle anderen. a)	Bedrag van den … in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	in Ned.-Indië gevestigden: naar de overwinst (art. 18).	buiten Ned.-Indië …: naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	buiten Ned.-Indië …: naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	aans… geve… na… z… ink… (ar… 22…
Soerakarta	Physieke personen	855	9	—	1	f 92 175,69	—	—	—	f
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	9	—	—	1	1 318,41	—	—	—	
Madioen	Physieke personen	391	—	—	—	32 997,73	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	4	—	—	—	307,58	—	—	—	
Kediri.	Physieke personen	913	—	—	—	90 859,85^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	16	—	—	8	11 318,94	f 10 216,—	—	—	
Madoera	Physieke personen	182	—	—	—	13 956,98	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	4	—	—	—	254,99^5	—	—	—	
Totalen voor Java en Madoera	Physieke personen	22 200	102	—	68	f 2 426 448,00^5	—	f 145 906,85	—	f 2…
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	590	5	77	167	606 947,56	f 459 950,66	8 888,96	f 20 900,—	41…

BUITEN BE…

GEWESTEN.		In Ned.-Indië gevestigden.	Deelgerechtigden	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen	naar de overwinst	naar het bedrag der winstuitkeeringen	naar de winst berekend (art. 20)	…
Padangsche Benedenlanden	Physieke personen	372	16	3	6	f 37 775,95	—	f 8 467,50	f 48,—	f
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	15	—	—	—	1 937,94	f 1 809,—	—	—	
Padangsche Bovenlanden	Physieke personen	295	—	—	—	19 609,57^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	—	—	11,55	—	—	—	
Tapanoeli	Physieke personen	182	—	—	—	12 259,47^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	7	—	—	—	1 576,17^5	741,—	—	—	
Benkoelen	Physieke personen	233	—	—	—	24 229,40^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	—	—	3,—	—	—	—	
Lampongsche districten .	Physieke personen	65	—	—	—	5 907,22^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	
Palembang	Physieke personen	347	—	—	1	34 563,54	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	1	—	4	725,93^5	202,—	90,—	—	
Djambi	Physieke personen	63	—	—	—	6 493,62^5	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	
Atjeh en onderhoorigh. .	Physieke personen	574	3	—	1	63 338,65	—	345,96	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	1	3	97,33	—	—	37,7…	

aanslag voor: gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.	1909. Totaal bedrag van den aanslag.	Ont-heffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
f 444,75	—	f 94 277,19	—	f 1 150,60^{5}	f 1 290,25	f 91 836,33^{5}	f 129 287,00^{5}	f 11 176,55	f 118 110,45^{5}
1 618,—	f 2 208,56	5 144,97	—	—	—	5 144,97			
—	—	32 997,73	—	1 027,15	111,20	31 859,38	31 923,63^{5}	1 576,25	30 347,38^{5}
—	—	307,58	—	—	—	307,58			
—	—	90 859,85^{5}	—	2 556,41^{5}	7 150,66	81 152,78	118 620,62	8 850,59	109 770,03
6 536,08	2 211,—	30 282,02	—	—	945,30	29 336,72			
—	—	13 956,98	—	776,59	—	13 180,39	12 497,12	1 189,76^{5}	11 307,35^{5}
—	—	254,99^{5}	—	—	—	254,99^{5}			
f 22 352,28^{5}	—	f 2 594 707,14	f 620,53	f 128 174,36	f 18 586,07^{5}	f 2 447 326,17^{5}	f 5 093 599,74	f 447 074,16	f 4 646 525,58
417 845,12	f 658 392,72	2 172 925,02	12 777,93	—	1 026,30	2 159 120,79			

BEZITTINGEN.

f 272,01	—	f 46 563,46	f 478,50	f 1 726,30	f 170,28	f 44 188,38	f 52 371,76^{5}	f 3 179,39	f 49 192,37^{5}
—	—	3 746,94	—	—	—	3 746,94			
—	—	19 609,57^{5}	—	571,07	552,87	18 485,63^{5}	20 657,63	1 518,74^{5}	19 138,88^{5}
—	—	11,55	—	—	—	11,55			
—	—	12 259,47^{5}	—	431,22	34,12^{5}	11 794,13	12 973,48^{5}	636,49	12 336,99^{5}
—	—	2 317,17^{5}	—	—	—	2 317,17^{5}			
—	—	24 229,40^{5}	—	1 803,27^{5}	68,53^{5}	22 357,59^{5}	21 455,88^{5}	488,85^{5}	20 967,03
—	—	3,—	—	—	—	3,—			
—	—	5 907,22^{5}	—	21,03	3,52^{5}	5 882,67	5 432,17^{5}	9,33^{5}	5 422,84
—	—	—	—	—	—	—			
13,16	—	34 576,70	—	1 814,86^{5}	302,27	32 459,56^{5}	43 033,37	2 126,99^{5}	40 906,37^{5}
4 903,19	f 2 691,52	8 612,64^{5}	—	—	—	8 612,64^{5}			
—	—	6 493,62^{5}	—	634,31	—	5 859,31^{5}	5 382,00^{5}	108,68^{5}	5 273,32
—	—	—	—	—	—	—			
49,50	—	63 734,11	—	4 970,95^{5}	228,71^{5}	58 534,44	83 666,86	24 750,57	58 916,29
10 116,02	21 227,24	31 478,37	—	—	—	31 478,37			

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag van den aansla[g]				
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:		buiten Ned.-Indië gevest[igden:]		
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. *a*)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naa[r het] zu[iver] inko[men] (art[t.] 22 e[n …])
Oostkust van Sumatra .	Physieke personen	2 029	13	4	5	f 298 361,06	—	f 20 944,—	f 156,—	f
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	40	—	—	16	147 035,68^{5}	f 37 610,—	—	—	78
Riouw en onderhoorigh.	Physieke personen	114	10	—	4	11 462,77^{5}	—	399,—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	
Banka en onderhoorigh.	Physieke personen	164	—	—	67	10 715,45	—	—	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	-
Billiton	Physieke personen	126	—	—	—	14 745,84^{5}	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	—	2	723,82^{5}	—	—	—	22
Westerafd. van Borneo .	Physieke personen	164	—	—	—	13 952,45	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	—	—	29,40	—	—	—	-
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Physieke personen	480	—	—	—	53 088,62	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	3	—	—	2	645,58	360,—	—	—	1
Celebes en onderhoorigheden	Physieke personen	470	—	—	7	46 945,45	—	—	—	4
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	7	—	—	—	4 160,39	589,04	—	—	-
Menado	Physieke personen	343	1	—	—	24 722,48^{5}	—	12	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	7	—	—	4	665,—	442,—	—	—	1
Amboina.	Physieke personen	686	—	1	—	18 498,52^{5}	—	—	4	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	2	—	—	—	259,69	—	—	—	-
Ternate en onderhoorigheden	Physieke personen	92	—	—	—	7 818,44	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	1	—	—	—	37,69	—	—	—	-
Timor en onderhoorigheden	Physieke personen	107	—	—	—	9 444,81^{5}	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	-
Bali en Lombok	Physieke personen	114	—	—	—	9 943,03^{5}	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	2	—	—	—	280,62	56,10	—	—	-
Zuid-Nieuw-Guinea . . .	Physieke personen	24	—	—	—	2 599,54	—	—	—	-
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	2	—	—	1	16,88	—	—	—	-
Totalen voor de buitenbezittingen	Physieke personen	7 044	43	8	91	f 726 475,93^{5}	—	f 30 168,46	f 208,—	f 6
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen . . .	92	1	1	33	158 206,69	f 41 809,14	90,—	37,78	20

aanslag voor: in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.	1909. Totaal bedrag van den aanslag.	Ont-heffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
f 465,30	—	f 319 926,36	—	f 9 071,72^5	f 804,40^5	f 310 050,23	f 1 166 836,07^5	f 322 074,77^5	f 844 761,30
78 851,55	f 101 336,—	364 833,23^5	—	—	—	364 833,23^5			
478,82	—	12 340,59^5	—	340,21^5	36,75	11 963,63	15 503,77^5	1 981,53^5	13 522,24
251,25	12,63	263,88	—	—	—	263,88			
526,88	—	11 242,33	—	296,93	—	10 945,40	10 120,49	437,61	9 682,88
—	—	—	—	—	—	—			
—	—	14 745,84^5	—	722,78^5	22,96	14 000,10	57 416,09^5	578,30	56 837,79^5
22 855,03	8 307,—	31 885,85^5	—	—	—	31 885,85^5			
—	—	13 952,45	—	319,97^5	458,75	13 173,72^5	14 126,87	1 225,66	12 901,21
—	—	29,40	—	—	—	29,40			
—	—	53 088,62	—	4 721,42^5	190,26	48 176,93^5	52 756,30^5	3 866,14^5	48 890,16
1 247,42	—	2 253,—	—	—	—	2 253,—			
4 773,25	—	51 718,70	—	1 930,04^5	677,03	49 111,62^5	56 787,37	1 689,94^5	55 097,42^5
—	—	4 749,43	—	—	—	4 749,43			
—	—	24 734,48^5	—	1 101,83	95,06^5	23 537,59	28 442,29^5	2 875,96	25 566,33^5
1 811,99	747,22	3 666,21	—	—	—	3 666,21			
—	—	18 502,52^5	—	414,67^5	46,94	18 040,91	19 539,33^5	852,06^5	18 687,27
—	—	259,69	—	—	—	259,69			
—	—	7 818,44	—	—	163,03	7 655,41	6 300,73	564,64^5	5 736,08^5
—	—	37,69	—	—	—	37,69			
—	—	9 444,81^5	—	—	10,47	9 434,34^5	6 739,49^5	102,22^5	6 637,27
—	—	—	—	—	—	—			
—	—	9 943,03^5	—	—	139,14	9 803,89^5	14 004,91	1 290,95	12 713,96
—	—	336,72	—	—	—	336,72			
—	—	2 599,54	—	—	3,12^5	2 596,41^5	2 079,43^5	29,75	2 049,68^5
—	27,—	152,38	—	—	—	152,38			
f 6 578,92	—	f 763 431,31^5	f 478,50	f 30 892,63	f 4 008,24^5	f 728 051,94	f 1 695 626,35^5	f 370 388,63	f 1 325 237,72^5
20 144,95	f 134 348,61	454 637,17	—	—	—	454 637,17			

IV. VERPONDING. *a)*

Specificatie van den aanslag naar gelang van het zakelijk recht op de verpondingsplichtige perceelen uitgeoefend.

GEWESTEN.	1909. (Verbeterde opgaven.)						1910.					
	Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:						Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:					
	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vrucht-gebruik, gebruik of be-woning.	Totaal.	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vrucht-gebruik, gebruik of be-woning.	Totaal.
JAVA EN MADOERA.												
Bantam . . .	f 12 884,30^5	—	f 185,97	f 1 619,49	—	f 14 689,76^5	f 12 885,54	—	f 185,97	f 1 702,44	—	f 14 773,95
Batavia . . .	667 879,80	—	15 639,93	6 147 36	f236,61	689 903.70	667 585,68^5	—	15 639,93	6 276,09	f 236,61	689 738,31^5
Preanger-Regentschappen	56 475,81	f 29,85	1 754,77^5	121 780,78	—	180 041,21^5	57 032,97	f 29,85	1 739,91	132 010,68	—	190 813,41
Cheribon. . .	70 470,91	2,25	401,40	1 705,08^5	—	72 579,64^5	70 421,38^5	2,25	473,05	1 703,80^5	—	72 600,49
Pekalongan. .	72 307,91^5	13,50	1 204,67^5	7 407,84	9,—	80 942,93	72 238,48^5	13,50	1 229,91	7 407,84	9,—	80 898,73^5
Semarang . .	233 354,81^5	—	16 636,21^5	17 041,86	15,75	267 048,64	233 506,73^5	—	16 710,28	17 141,16	15,75	267 373,92^5
Rembang . .	27 138,88^5	—	3 659,53	—	—	30 798,41^5	27 185,82^5	—	3 706,83	—	—	30 892,65^5
Soerabaja . .	350 697,05^5	88.29	11 713,10^5	4 090,27^5	358,—	366 946,72^5	351 846,83^5	88,29	11 677,63	4 080,90	348,75	368 042,40^5
Pasoeroean . .	93 130,92	112.65	14 671,36^5	60 078,09	1,20^5	167 994,23	92 297,30^5	112,65	14 833,82	59 997,71	2,22	167 243,70^5
Besoeki . . .	26 094,53^5	2 375.31	15 252,57	33 573,41	35,64	77 331,46^5	26 166,54	2 375,31	15 593,85^5	39 552,98	35,64	83 724,32^5
Banjoemas . .	18 794,78^5	—	1 315,75^5	1 511,58	7,65	21 629,77	19 034,76	—	1 332,90	3 810,12	7,65	24 185,43
Kedoe. . . .	34 954,10^5	—	3 539,58^5	5 029,11^5	—	43 522,80^5	35 005,43	—	3 565,26	5 029,11^5	—	43 599,80^5
Djokjakarta. .	19 021,59	—	—	—	—	19 021,59	19 021,59	—	—	—	—	19 021,59
Soerakarta . .	15 007,09	—	7 412,40	—	—	22 419,49	14 998,68^5	—	7 568,55^5	—	—	22 567,24
Madioen . . .	15 738,63^5	81,36	797,61	3 849,63	27,57	20 494,80^5	15 771,30	81,36	878,17	3 849,63	27,57	20 608,03
Kediri . . .	37 081,66	—	5 780,95^5	37 164,01^5	—	80 026,63	37 245,82^5	—	5 771,56^5	37 275,28	—	80 292,67
Madoera . . .	11 759,83^5	—	1 199,31	—	—	12 959,14^5	11 744,73	—	1 210,23	—	—	12 954,96
Totalen voor Java en Madoera	f1 762 792,65	f2703.21	f101 165,15	f 300 998,53	f691,42^5	f2 168 350,96^5	f1 763 989,62^5	f2703,21	f102 117,86^5	f 319 837,75	f 683,19	f2 189 331,64
BUITENBEZITTINGEN.												
Padangsche Benedenlanden / Padangsche Bovenlanden .	f 38 588,94^5	—	f 51,75	f 4 592,29^5	—	f 43 232,99	f 38 307,84	—	f 51,75	f 4 676,20^5	—	f 43 035,79^5
Tapanoeli . .	27,—	—	—	464,25	—	491,25	27,—	—	—	464,25	—	491,25
Palembang . .	19 208.82	—	2 622,51	796,48	—	22 627,81	19 316,82	—	2 622,51	727,19	—	22 666,52
Djambi *b)* . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra (alleen het eiland Bengkalis). .	862,74	—	—	41,40	—	904,14	862,74	—	—	41,40	—	904,14
Celebes en onderhoorigh. .	47 448,81^5	—	30,—	197,25	—	47 676,06^5	47 574,99	—	30,—	197,25	—	47 802,24
Menado . . .	21 512,17	—	339,03	2 365,68	—	24 216.88	21 660,06^5	—	339,03	2 365,68	—	24 364,77^5

a) Gegevens betreffende het getal aangeslagenen en het bedrag van den aanslag, afzonderlijk voor Europeanen, Chineezen en andere vreemde oosterlingen en inlanders worden als regel alleen verstrekt over het eerste jaar van den termijn, waarvoor de aanslag is vastgesteld, bij groote onvolledigheid dier gegevens ook over het tweede jaar van dien termijn. De thans loopende termijn is die van 1905 t/m 1911 (vgl. bijl. EE, tabel IVa, van K. V. 1906 en bijl. HH, tabel IV*a* van K. V. 1907).

b) In de residentie Djambi, waar de belasting, voor zoover deze niet reeds in verband met Ind. St. 1904 n°. 23 van kracht was, met ingang van 1 Januari 1907 werd ingevoerd (Ind. St. 1907 n°. 126), viel aan verponding nog niets te heffen.

GEWESTEN.	1909. (Verbeterde opgaven.) Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:						1910. Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:					
	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.
Benkoelen . .	f 6 405,76	—	f 1 741,11	f 252,60	—	f 8 399,47	f 6 410,35	—	f 1 741,11	f 252,60	—	f 8 404,06
Amboina (uitgezonderd de specerijperken op de Banda-eilanden) *c*) . .	17 910,17^{5}	—	9,—	1 704,21	f 9,—	19 632,38^{5}	17 919,25	—	9,—	1 639,21	f 9,—	19 576,46
Ternate (gouvernementsgebied) . .	6 619,78^{5}	—	—	—	—	6 619,78^{5}	6 619,78^{5}	—	—	—	—	6 619,78^{5}
Lampongsche districten .	2 657,—	—	—	1 067,85	—	3 724,85	2 657,—	—	—	1 067,85	—	3 724,85
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo .	7 955,82	—	136,29	147,78^{5}	4,86	8 244,75^{5}	7 871,94^{5}	—	136,29	147,78^{5}	4,86	8 160,88
Timor en onderhoorigheden .	3 528,60	—	—	—	—	3 528,60	3 528,60	—	—	—	—	3 528,60
Riouw en onderhoorigheden	4 570,90^{5}	—	—	—	—	4 570,90^{5}	4 554,98^{5}	—	—	—	—	4 554,98^{5}
Bali en Lombok	8 340,06	—	20,—	—	—	8 360,06	8 510,22	—	22,77	—	—	8 532,99
Billiton . . .	2 303,59^{5}	—	—	49,20	—	2 352,79^{5}	2 308,47	—	—	49,20	—	2 357,67
Totalen voor de buitenbezittingen . . .	f 187 940,19	—	f 4 949,69	f 11 679,—	f 13,86	f 204 582,74	f 188 130,06	—	f 4 952,46	f 11 628,62	f 13,86	f 204 725,—

c) De specerijperken op de Banda-eilanden vallen niet onder de verponding, maar zijn aan eene speciale belasting onderworpen (Ind. St. 1872 n°. 98, 1873 n°. 188, 1903 n°. 165 en 1905 n°. 3). Deze belasting is intusschen, met ingang van 1 Januari 1909, voor den tijd van 5 jaren geschorst (Ind. St. 1911 n°. 260).

V. BELASTING OP DE BEDRIJFSE[…]

a. Getal aangeslagenen, bedrag […]

GEWESTEN.	Getal aangeslagenen.			Totaal bedrag van de belastingplichtige inkomens.			Totaal bedrag va[…]		
							1909.		
	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
JAVA [EN] M[ADOERA]									
Bantam	13 731	940	14 671	f 1 579 487,—	f 202 620,—	f 1 782 107,—	f 39 078,89^5	f 7 298,40^5	f 46 377,30
Batavia	51 147	19 960	71 107	5 852 353,—	7 708 118,—	13 560 471,—	125 628,—	240 767,—	364 395,—
Preanger-Regentschappen	105 624	4 065	109 689	8 240 374,50	1 067 678,—	9 308 052,50	140 901,24	37 605,36^5	178 506,60^5
Cheribon	54 454	5 851	60 305	4 821 141,—	1 526 741,—	6 347 882,—	86 738,08^5	50 977,00^5	137 715,09
Pekalongan	65 577	3 563	69 140	5 540 718,—	1 224 527,50	6 765 245,50	105 414,84	47 391,35	152 806,19
Semarang	77 888	6 652	84 540	7 295 333,88^5	2 244 812,31^5	9 540 146,20	162 129,11^5	89 198,95^5	251 328,07
Rembang	46 593	2 873	49 466	3 954 633,50	865 629,50	4 820 263,—	74 008,15^5	32 948,06^5	106 956,22
Soerabaja	182 577	10 042	192 619	15 853 395,—	4 667 923,—	20 521 318,—	322 574,49^5	173 681,84^5	496 256,34
Pasoeroean	116 455	3 908	120 363	11 255 027,50	1 621 351,—	12 876 378,50	225 330,11	57 259,49^5	282 589,60^5
Besoeki	28 452	1 930	30 382	3 459 061,—	547 193,—	4 006 254,—	83 767,75^5	19 459,67^5	103 227,43
Banjoemas	19 221	1 495	20 716	1 582 477,—	394 055,—	1 976 532,—	29 232,51	16 042,91^5	45 275,42^5
Kedoe	31 966	2 899	34 865	2 594 919,—	943 642,—	3 538 561,—	47 779,94	34 035,16^5	81 815,10^5
Djokjakarta *b)*	—	1 698	1 698	—	661 849,20^5	661 849,20^5	—	19 314,60	19 314,60
Soerakarta *b)*	—	3 174	3 174	—	882 348,—	882 348,—	—	32 509,79	32 509,79
Madioen	23 070	1 051	24 121	2 130 823,75	326 831,25	2 457 655,—	42 426,66^5	18 181,72	60 608,38^5
Kediri	51 855	3 199	55 054	5 238 038,—	1 231 979,—	6 470 017,—	116 546,07^5	31 750,02^5	148 296,10
Madoera	62 112	998	63 110	6 819 663,85	376 606,—	7 196 269,85	165 376,70^5	18 668,41	184 045,11^5
Totalen voor Java en Madoera	930 722	74 298	1 005 020	f 86 217 445,98^5	f 26 493 903,77	f 112 711 349,75^5	f 1 764 932,58^5	f 927 089,78^5	f 2 692 022,37
BUITENB[EZITTINGEN]									
Padangsche Benedenlanden	—	2 880	2 880	—	f 772 115,—	f 772 115,—	—	f 26 347,80	f 26 347,80
Padangsche Bovenlanden	—	830	830	—	190 839,—	190 839,—	—	6 300,56^5	6 300,56
Tapanoeli	—	735	735	—	262 207,12	262 207,12	—	11 305,43^5	11 305,43
Benkoelen	—	1 989	1 989	—	589 116,50	589 116,50	—	15 767,22^5	15 767,22
Lampongsche districten	—	729	729	—	142 425,—	142 425,—	—	3 882,19	3 882,19
Palembang	—	4 599	4 599	—	1 369 730,—	1 369 730,—	—	38 922,74^5	38 922,74
Djambi	—	960	960	—	313 842,50	313 842,50	—	9 639,18	9 639,18
Oostkust van Sumatra	93 417	95 172	188 589	f 10 238 318,53^5	16 420 014,00^5	26 658 332,54	f 234 068,44^5	553 813,12^5	787 881,57
Atjeh en onderhoorigheden	5 818	7 297	13 115	1 017 268,—	1 994 489,—	3 011 757,—	24 820,64	48 604,66^5	73 425,30
Timor en onderhoorigheden *d)*	—	1 237	1 237	—	378 740,—	378 740,—	—	13 307,15^5	13 307,15
Banka en onderhoorigheden	—	12 657	12 657	—	1 782 897,—	1 782 897,—	—	68 050,83^5	68 050,83
Billiton	—	3 382	3 382	—	538 351,—	538 351,—	—	17 006,37^5	17 006,37
Westerafdeeling van Borneo	725	22 147	22 872	80 697,—	5 074 802,99	5 155 499,99	2 366,43	140 484,21^5	142 850,64
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	5 689	4 814	10 503	880 440,—	1 445 559,—	2 325 999,—	17 986,20	48 358,81^5	66 345,01
Celebes en onderhoorigheden	—	4 375	4 375	—	1 573 522,55	1 573 522,55	—	54 226,35	54 226,35
Menado	2 010	2 553	4 563	385 649,—	820 318,—	1 205 967,—	9 303,28	35 279,17	44 582,45
Amboina	—	1 327	1 327	—	445 872,77	445 872,77	—	15 775,94^5	15 775,94
Ternate en onderhoorigheden *d)*	—	790	790	—	289 660,—	289 960,—	—	8 650,93	8 650,93
Bali en Lombok	—	2 714	2 714	—	844 718,—	844 718,—	—	30 207,79^5	30 207,79
Zuid-Nieuw-Guinea	215	83	298	61 980,—	31 000,—	92 980,—	1 032,79^5	689,16^5	1 722,36
Riouw en onderhoorigheden *e)*	4 527 (286)	8 940	13 467 (286)	554 810,86 (62 060)	3 111 131,34^5	3 665 942,20^5 (62 060)	6 664,15 (1 331,90^5)	97 494,47	104 158,62 (1 331,90^5)
	112 401	180 210	292 611	f 13 219 163,39^5	f 38 391 650,78	f 51 610 814,17^5	f 296 241,94	f 1 244 114,55	f 1 540 356,49
Padangsche Benedenlanden (inlandsche bevolking)	87 436	—	87 436	10 657 083,—	—	10 657 083,—	220 976,68	—	220 976,68
Padangsche Bovenlanden (inlandsche bevolking)	205 883	—	205 883	26 903 502,—	—	26 903 502,—	529 724,04^5	—	529 724,04
Tapanoeli (inlandsche bevolking)	121 945	—	121 945	11 573 950,68	—	11 573 950,68	213 144,61^5	—	213 144,61
Djambi (inlandsche bevolking)	44 265	—	44 265	9 709 105,—	—	9 709 105,—	181 558,—	—	181 558,—
Atjeh en onderhoorigheden (inheemsche bevolking)	155 839	—	155 839	12 013 490,—	—	12 013 490,—	225 409,58	—	225 409,58
Totalen voor de buitenbezittingen	727 769	180 210	907 979	f 83 076 294,07^5	f 38 391 650,78	f 121 467 944,85^5	f 1 667 054,86	f 1 244 114,55	f 2 911 169,41

a) Zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen is de belasting progressief, behalve voor de inlandsche bevolking in Sumatra's Westkust, Djambi en Tapanoeli en voor de inheemsche inlanders in Atjeh en onderhoorigheden, voor welke de aanslag 2 % van het belastbaar inkomen is. Het belastingvrij minimum bedraagt overal f 50 's jaars.

b) In Djokjakarta en Soerakarta wordt de belasting niet geheven van de eigenlijk gezegde inlanders, voor zoover zij geen rechtstreeksche onderdanen zijn van het Gouvernement.

…IJFS EN ANDERE INKOMSTEN. *a)*

…bedrag van den aanslag en achterstand.

…drag van den aanslag over				Totaal bedrag van de belasting over						Bedrag van den achterstand op 31 December.					
	1910.			1909.			1910.			1909.			1910.		
…zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
…AVA MADOERA.															
46 377,30	f 37 614,64	f 7 097,53	f 44 712,17	f 38 964,15^5	f 7 110,26^5	f 46 074,42	f 37 219,88	f 6 971,91^5	f 44 191,79^5	f 638,88	f 401,01^5	f 1 039,89^5	f 795,22	f 292,18^5	f 1 087,40^5
64 395,—	127 820,10	253 514,21^5	381 334,31^5	123 561,—	239 151,—	362 712,—	127 506,30^5	251 418,25	378 924,55^5	59 737,—	50 428,—	110 165,—	39 307,19	4 2019,29	81 326,48
78 506,60^5	147 222,45	39 785,45^5	187 007,90^5	139 547,40^5	37 316,61^5	176 864,02	147 057,81	39 785,45^5	186 843,26^5	5 089,68^5	2 043,23^5	7 132,92	7 898,66	2 227,00^5	10 125,66^5
37 715,09	85 849,53	53 806,04	139 655,57	86 458,60	50 779,29^5	137 237,89^5	85 367,—	53 671,13	139 038,13	270,71	422,57	693,28	393,60	683,55^5	1 077,15^5
52 806,19	110 156,57^5	50 429,62^5	160 586,20	102 768,01	47 058,98^5	149 826,99^5	107 095,18^5	50 123,52	157 218,70^5	99,91	5 831,98^5	5 931,89^5	636,65^5	6 087,02^5	6 723,68
51 328,07	161 083,99^5	86 354,91	247 438,90^5	160 959,55	88 158,73	249 118,28	157 819,96	85 238,52	243 058,48	11 108,84	2 934,43^5	14 043,27^5	10 061 64	2 708,97^5	12 770,61^5
06 956,22	76 355,48^5	34 219,18	110 574,66^5	73 118,93^5	32 821,25	105 940,18^5	75 770,88^5	34 208,57	109 979,45^5	818,45^5	568,43^5	1 386,89	2 472,25^5	879,81^5	3 352,07
96 256,34	321 783,—	177 359,19	499 142,19	321 465,88^5	172 929,66^5	494 395,55	318 865,10	176 089,88^5	494 954,98^5	5 019,40	17 310,29^5	22 329,69^5	6 477,47	27 268,91^5	33 746,38^5
82 589,60^5	223 841,34	62 544,36^5	286 385,70^5	222 363,72^5	55 896,06	278 259,78^5	220 164,21	61 548,59	281 712,80	7 884,07	2 555,32	10 439,39	8 734,81^5	11 067,38	19 802,19^5
03 227,43	84 754,24^5	20 348,28	105 102,52^5	82 904,13^5	19 023,31^5	101 927,45	82 850,07^5	19,863,19	102 713,26^5	6 506,79	3 660,63	10 167,42	4 494,61	2 896,67	7 391,28
45 275,42^5	29 945,82^5	16 525,68	46 471,50^5	28 216,36	15 990,53	44 206,89	29 475,28^5	16 474,31	45 949,59^5	1 661,62	601,26^5	2 262,88^5	2 069 95	770,62^5	2 840,57^5
81 815,10^5	48 564,85^5	34 046,64^5	82 611,50	47 642,52	33 789,58^5	81 432,10^5	47 965,21^5	33 758,50^5	81 723,72	1 971,06	4 544,86	6 515,92	2 363,13	2 993,95^5	5 357,08^5
19 314,60	—	22 526,23	22 526,23	—	19 314,60	19 314,60	—	22 321,41^5	22 321,41^5	—	4 738,52^5	4 738,52^5	—	5 003,86	5 003,86
32 509,79	—	33 107,25^5	33 107,25^5	—	32 256,14	32 256,14	—	32 749,56	32 749,56	—	4 785,28^5	4 785,28^5	—	2 377,94	2 377,94
60 608,38^5	42 516,46	18 349,84	60 866,30	42 279,09	18 078,52	60 357,61	41 746,63	18 197,64	59 944,27	1 154,48^5	924,81^5	2 079,30	1 575,91^5	1 202,19	2 778,10^5
48 296,10	118 264,33	33 184,14^5	151 448,47^5	115 618,33	31 650,05	147 268,38	118 092,68^5	32 953,59^5	151 046,28	5 859,25	3 951,06	9 810,31	4 150,52	3 477,79	7 628,31
84 045,11^5	161 855,10	17 434,72	179 289,82	161 686,03	18 412,05^5	180 098,08^5	158 013,86^5	17 290,80^5	175 304,67	2 004,31	1 292,19	3 296,50	160,68	232,21^5	392,89^5
392 022,37	f1 777 627,93	f 960 633,30^5	f2 738 261,23^5	f1 747 553,73	f 919 736,66	f2 667 290,39	f1 755 010,09	f 952 664,85^5	f2 707 674,94^5	f 109 824,46^5	f 106 993,92	f 216 818,38^5	f 91 592,31	f 112 189,39	f 203 781,70
…TENBEZITTINGEN. *c)*															
26 347,80	—	f 24 931,24	f 24 931,24	—	f 26 268,17	f 26 268,17	—	f 24 902,84	f 24 902,84	—	f 3 412,03	f 3 412,03	—	f 5 422,79^5	f 5 422,79^5
6 300,56	—	6 649,16	6 649,16	—	5 971,29^5	5 971,29^5	—	6 649,16	6 649,16	—	555,08	555,08	—	1 140,53^5	1 140,53^5
11 305,43	—	10 290,36	10 290,36	—	11 305,43^5	11 305,43^5	—	10 290,36	10 290,36	—	1 058,90^5	1 058,90^5	—	2 865,92^5	2 865,92^5
15 767,22	—	18 302,76^5	18 302,76^5	—	15 767,22^5	15 767,22^5	—	18 302,76^5	18 302,76^5	—	9 052,92	9 052,92	—	4 732,57	4 732,57
3 882,19	—	3 961,86	3 961,86	—	3 882,19	3 882,19	—	3 961,86	3 961,86	—	415,52	415,52	—	822,97	822,97
38 922,74	—	39 947,80	39 947,80	—	38 811,77^5	38 811,77^5	—	39 869,69	39 869,69	—	11 492,29	11 492,29	—	17 910,49	17 910,49
9 639,18	—	10 375,58^5	10 375,58^5	—	9 624,33	9 624,33	—	10 339,43^5	10 339,43^5	—	1 336,63	1 336,63	—	247,54^5	247,54^5
787 881,57	f 257 468,31	593 991,21^5	851 459,52^5	f 234 068,44^5	553 813,12^5	787 881,57	f 257 468,31	593 991,21^5	851 459,52^5	÷	÷	130 846,62^5	÷	÷	c) 157 152,08^5
73 425,30	26 093,40^5	54 228,17^5	80 321,58	24 660,85	48 371,36	73 032,21	25 871,17	53 225,35^5	79 096,52^5	f 8 696,08^5	17 083,28^5	25 779,37	f 7 040,83^5	15 064,59	22 105,42^5
13 307,15	—	13 269,41	13 269,41	—	13 273,37^5	13 273,37^5	—	13 262,24	13 262,24	—	774,92^5	774,92^5	—	4 674,97^5	4 674,97^5
68 050,83	—	75 702,53^5	75 702,53^5	—	68 050,83^5	68 050,83^5	—	75 702,53^5	75 702,53^5	—	5 218,48	5 218,48	—	13 418,35^5	13 418,35^5
17 006,37	—	17 884,47	17 884,47	—	17 006,37^5	17 006,37^5	—	17 884,47	17 884,47	—	24,18	24,18	—	100,31	100,31
142 850,64	1 746,95	149 204,69	150 951,64	2 331,64^5	140 460,07	142 791,71^5	1 746,95	149 196,47	150 943,42	516,85^5	22 421,76	22 938,62^5	86,44	19 497,85^5	19 584,29^5
66 345,01	18 755,87^5	50 664,47^5	69 420,35	17 986,20	48 358,81^5	66 345,01^5	18 755,87^5	50 569,97^5	69 325,85	—	850,20^5	850,20^5	18 755,87^5	18 870,16	37 626,03^5
54 226,35	—	53 892,85	53 892,85	—	53 886,25^5	53 886,25^5	—	53 463,50	53 463,50	—	1 693,59	1 639,59	—	2 300,41^5	2 300,41^5
44 582,45	9 716,86	39 558,42	49 275,28	9 303,28	35 241,67	44 544,95	9 687,40	39 543,18	49 230,58	874,49	2 803,63	3 678,12	857,47	4 421,34^5	5 278,81^5
15 775,94	—	15 097,43	15 097,43	—	15 768,64	15 768,64	—	15 040,77^5	15 040,77^5	—	1 599,49^5	1 599,49^5	—	3 079,17	3 079,17
8 650,93	—	10 770,99^5	10 770,99^5	—	8 571,93	8 571,93	—	10 770,99^5	10 770,99^5	—	3 531,11^5	3 531,11^5	—	3 140,62	3 140,62
30 207,79	—	29 684,44^5	29 684,44^5	—	29 867,39^5	29 867,39^5	—	29 684,44^5	29 684,44^5	—	5 717,11	5 717,11	—	3 931,88	3 931,88
1 722,36	1 630,66	1 108,83	2 739,49	939,28^5	676,11^5	1 615,40	1 517,95	1 049,01	2 566,96	—	—	—	218,54^5	—	218,54^5
104 158,62 (1 331,90^5)	9 624,39 (1 004,92)	97 069,17^5	106 693,56^5 (1 004,92)	6 662,28 (1 330,03^5)	96 987,00^5	103 649,28^5 (1 330,03^5)	9 624,39 (1 004,92)	96 896,40	106 520,79 (1 004,92)	517,33 (284,05)	18 536,40^5	19 053, 3 (284,05)	2 231,98^5 (30,90)	31 735,09^5	33 967,08 (30,90)
540 356,49	f 25 036,45	f1 316 566,32	f1 641 602,77	f 295 951,98^5	f1 241 963,38^5	f1 537 915,37	f 324 672,04^5	f1 314 596,67^5	f1 639 268,72	÷	÷	f 249 028,94^5	÷	÷	f 522 737,79
220 976,68	212 328,38	—	212 328,38	219 034,84	—	219 034,84	212 278,62	—	212 278,62	f 16 272,24	—	16 272,24	f 40 418,86	—	40 418,86
529 724,04	570 185,20^5	—	570 185,20^5	529 398,75	—	529 398,75	569 855,52^5	—	569 855,52^5	12 415,46^5	—	12 415,46^5	44 423,54^5	—	44 423,54^5
213 144,61	216 611,62	—	216 611,62	211 739,67^5	—	211 739,67^5	216 690,37	—	216 690,37	18 303,78^5	—	18 303,78^5	18 621,78	—	18 621,78
181 558,—	176 266,20	—	176 266,20	181 558,—	—	181 558,—	176 266,20	—	176 266,20	28 908,16^5	—	28 908,16^5	41 617,25	—	41 617,25
225 409,58	230 441,89	—	230 441,89	225 260,64^5	—	225 260,64^5	230 380,93^5	—	230 380,93^5	155 576,72^5	—	155 576,72^5	107 031,93	—	107 031,93
911 169,41	f1 730 869,74^5	f1 316 566,32	f3 047 436,06^5	f1 662 943,89^5	f1 241 963,38^5	f2 904 907,28	f1 730 143,69^5	f1 314 596,67^5	f3 044 740,37	÷	÷	f 480 505,32^5	÷	÷	f 774 851,15^5

c) Van de rechtstreeksche onderdanen van het Gouvernement in de buitenbezittingen zijn alle vreemde oosterlingen, behalve de Arabieren in de Westerafdeeling van Borneo, en in enkele gewesten ook nog bepaalde categorieën van inlanders aan de belasting onderworpen.

d) Deze gegevens zijn dezelfde als die over 1909, aangezien de gegevens over 1910 nog niet zijn ingekomen.

e) De tusschen ( ) vermelde cijfers hebben betrekking op de inheemsche inlanders.

Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Bantam . . .	Inlanders	2 491	1 232	1 481	342	977	1 592	438	2 029	195	858	288	153	209	180	71	90	74	325	62	36	22	17	16	40	43	56
	Vr. oosterlingen .	51	11	81	25	61	24	48	89	29	29	29	5	36	71	2	39	9	3	19	20	10	2	5	5	10	27
	Totaal . .	2 542	1 243	1 562	367	1 038	1 616	486	2 118	224	883	347	158	245	251	73	129	83	328	81	56	32	19	21	45	53	83
Batavia . . .	Inlanders	9 918	7 250	6 328	2 010	4 190	5 169	1 361	3 851	1 214	1 522	1 632	609	286	907	486	419	252	564	83	574	207	87	108	77	25	511
	Vr. oosterlingen .	421	426	543	339	370	660	382	4 097	254	1 362	1 326	229	289	1 466	235	743	448	99	133	642	195	140	115	72	59	610
	Totaal . .	10 339	7 676	6 871	2 349	4 560	5 829	1 743	7 948	1 468	2 884	2 958	838	575	2 373	721	1 162	700	663	216	1 216	402	227	223	149	84	1121
Preanger-Regentschappen	Inlanders	40 647	21 309	17 819	4 831	8 207	3 481	1 404	2 197	527	1 196	533	286	218	723	138	198	207	125	88	218	90	26	169	55	56	125
	Vr. oosterlingen .	34	18	115	72	520	122	100	551	76	92	190	33	45	368	62	65	65	22	23	138	31	16	42	14	19	85
	Totaal . .	40 681	21 327	17 934	4 903	8 727	3 603	1 504	2 748	603	1 288	723	319	263	1 091	200	263	272	147	111	356	121	42	211	69	75	210
Cheribon . . .	Inlanders	19 152	10 077	10 565	1 226	5 434	1 976	423	1 451	281	733	527	127	501	270	171	217	97	89	54	135	124	45	55	29	57	80
	Vr. oosterlingen .	463	124	842	45	486	633	283	316	79	209	172	67	124	116	86	199	49	37	95	119	44	37	32	18	62	89
	Totaal . .	19 615	10 201	11 407	1 271	5 920	2 609	706	1 767	360	1 032	699	194	625	386	257	414	146	126	149	254	168	82	87	47	119	169
Pekalongan . .	Inlanders	15 117	20 418	10 917	3 167	2 693	2 802	1 140	2 690	748	783	715	251	454	576	188	437	259	189	129	254	96	77	187	75	27	267
	Vr. oosterlingen .	57	174	298	47	111	363	75	313	44	54	250	41	49	192	17	225	44	28	28	86	43	23	26	25	7	197
	Totaal . .	15 174	20 592	11 215	3 214	2 804	3 165	1 215	3 003	792	837	965	292	503	768	205	662	303	217	157	340	139	100	213	100	34	464
Semarang . .	Inlanders	14 535	16 129	11 498	3 439	4 582	9 321	1 336	4 706	1 046	2 281	1 780	636	450	1 809	341	319	395	234	145	502	227	103	159	98	69	354
	Vr. oosterlingen .	239	224	283	406	231	332	129	859	139	168	336	51	99	523	58	163	353	55	62	181	76	32	85	16	22	188
	Totaal . .	14 774	16 353	11 781	3 845	4 813	9 653	1 465	5 565	1 185	2 449	2 116	687	549	2 332	399	482	748	269	207	683	303	135	244	114	91	542
Rembang . .	Inlanders	13 147	12 712	5 376	2 979	2 429	1 802	857	1 274	1 655	1 004	373	563	362	388	157	161	131	101	89	202	34	58	38	39	67	120
	Vr. oosterlingen .	155	139	404	87	130	156	81	315	57	38	156	22	52	129	25	82	25	17	15	69	45	24	9	3	17	88
	Totaal . .	13 302	12 851	5 780	3 066	2 559	1 958	938	1 589	1 712	1 042	529	585	414	517	182	243	156	118	104	271	79	82	47	42	84	208
Soerabaja . .	Inlanders	59 642	44 768	22 264	7 276	5 564	13 305	2 876	4 913	3 804	4 299	1 719	1 414	1 106	1 356	844	672	884	413	373	665	361	247	269	290	274	440
	Vr. oosterlingen .	131	94	116	73	210	1 493	133	704	184	265	310	269	323	761	209	540	150	198	139	504	117	110	90	86	74	463
	Totaal . .	59 773	44 862	22 380	7 349	5 774	14 798	3 009	5 617	3 988	4 564	2 029	1 683	1 429	2 117	1 053	1 212	1 034	611	512	1 169	478	357	359	376	348	903
Pasoeroean . .	Inlanders	44 264	10 689	13 414	4 881	8 324	5 574	3 115	7 015	4 286	3 711	1 442	672	1 216	2 209	367	701	840	323	306	543	151	123	196	100	100	422
	Vr. oosterlingen .	91	85	110	46	104	446	48	453	13	38	248	21	27	536	30	105	49	23	33	135	100	20	25	10	19	181
	Totaal . .	44 355	10 774	13 524	4 927	8 428	6 020	3 163	7 468	4 299	3 749	1 690	693	1 243	2 745	397	806	889	346	339	678	251	143	221	110	119	603
Besoeki . . .	Inlanders	1 957	1 303	6 335	1 729	1 908	5 113	396	2 845	486	484	1 038	224	572	999	178	451	239	110	164	353	100	129	91	74	52	260
	Vr. oosterlingen .	23	37	42	5	144	93	11	267	8	24	137	8	8	299	6	45	76	20	5	134	39	10	7	4	5	125
	Totaal . .	1 980	1 340	6 377	1 734	2 052	5 206	407	3 112	494	508	1 175	232	580	1 298	184	496	315	130	169	487	139	139	98	78	57	385

en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
56	5	28	10	23	10	18	13	20	2	8	6	21	1	7	3	5	3	3	9	10	17	5	1	1	—	3	1	3	3	42	—	22	1	3	1	70	—	1	5	2	1	2	21
27	3	—	1	8	5	15	14	6	4	4	1	9	1	8	7	5	5	3	2	10	1	10	4	3	2	1	2	1	4	1	—	1	1	—	1	—	7	—	—	1	6	5	17
83	8	28	11	31	15	33	27	26	6	12	7	30	2	15	10	10	8	6	11	20	18	15	5	4	2	4	3	4	7	43	—	23	2	3	2	70	7	1	5	3	7	7	38
511	85	51	61	54	59	128	39	31	34	53	14	64	18	128	99	19	23	49	11	19	21	26	10	14	31	21	18	5	8	34	11	22	3	13	21	14	15	15	16	20	8	21	91
610	74	79	80	106	115	380	64	76	75	234	26	142	49	42	156	45	21	146	30	194	51	51	26	68	77	13	23	24	25	220	20	37	26	18	64	33	105	20	82	105	42	122	919
1121	159	130	141	160	174	508	103	107	109	287	40	206	67	170	255	64	44	195	41	213	72	77	36	82	108	34	41	29	33	254	31	59	29	31	85	47	120	35	98	125	50	143	1010
125	19	18	39	41	25	109	11	6	19	16	14	29	16	10	24	15	6	20	12	7	5	2	5	60	5	3	6	4	8	17	3	7	12	2	6	9	17	2	3	19	3	15	82
85	23	9	10	9	35	91	11	7	15	14	12	13	8	23	21	2	9	34	4	9	9	11	4	26	4	3	5	5	5	51	1	10	2	2	11	3	15	4	16	15	8	35	164
210	42	27	49	50	60	200	22	13	34	30	26	42	24	33	45	17	15	54	16	16	14	13	9	86	9	6	11	9	13	68	4	17	14	4	17	12	32	6	19	34	11	50	246
80	24	26	12	39	71	19	15	11	33	25	18	20	4	19	39	11	7	11	2	9	3	9	4	10	2	4	2	3	3	11	5	5	3	—	4	5	6	1	5	7	4	5	42
89	22	41	14	52	32	66	20	17	26	20	17	20	5	32	18	6	6	11	50	25	9	12	7	7	17	6	4	4	20	18	10	32	2	1	10	5	12	6	9	8	8	10	220
169	46	67	26	91	103	85	35	28	59	45	35	40	9	51	57	17	13	22	52	34	12	21	11	17	19	10	6	7	23	29	15	37	5	1	14	10	18	7	14	15	12	15	262
267	55	47	73	28	34	112	63	20	16	60	9	37	13	75	22	11	15	21	7	15	15	10	7	4	10	3	6	7	3	13	3	10	3	9	5	6	7	7	9	9	5	6	31
197	9	12	12	21	33	42	13	10	4	71	6	15	5	8	30	14	5	14	4	48	10	7	6	8	9	2	7	6	5	34	7	6	2	7	2	8	11	5	9	14	6	12	187
464	64	59	85	49	67	154	76	30	20	131	15	52	18	83	52	25	20	35	11	63	25	17	13	12	19	5	13	13	8	47	10	16	5	16	7	14	18	12	18	23	11	18	218
354	91	109	53	38	35	152	58	33	63	27	21	59	28	22	57	15	10	50	19	21	10	28	6	42	10	17	29	10	14	34	3	40	4	9	19	17	34	10	17	16	7	13	44
188	25	9	35	30	38	100	13	13	30	68	10	43	23	17	39	10	8	57	13	49	13	9	8	22	7	6	6	2	10	96	6	5	13	5	14	14	44	4	26	38	21	50	313
542	116	118	88	68	73	252	71	46	93	95	31	102	51	39	96	25	18	107	32	70	23	37	14	64	17	23	35	12	24	130	9	45	17	14	33	31	78	14	43	54	28	63	357
120	32	22	18	34	27	47	20	18	24	12	8	18	13	16	11	11	6	9	8	4	4	6	7	13	7	3	2	2	3	8	5	12	—	1	6	2	6	7	4	7	4	3	5
88	12	6	20	11	8	51	8	11	12	27	4	16	2	10	16	2	3	20	12	21	4	9	1	7	6	2	2	1	6	37	1	4	—	2	5	3	11	6	4	11	13	11	115
208	44	28	38	45	35	98	28	29	36	39	12	34	15	26	27	13	9	29	20	25	8	15	8	20	13	5	4	3	9	45	6	16	—	3	11	5	17	13	8	18	17	14	120
440	124	125	140	95	131	246	65	65	85	84	60	186	35	50	50	34	45	90	21	44	20	21	16	33	19	21	10	17	27	64	18	13	41	11	24	44	43	20	35	26	35	39	167
463	51	30	36	61	74	241	29	37	45	97	13	81	11	27	34	15	18	78	19	66	19	17	14	33	18	15	15	7	24	151	7	11	26	11	21	17	30	13	37	38	40	50	619
903	175	155	176	156	205	487	94	102	130	181	73	267	46	77	84	49	63	168	40	110	39	38	30	66	37	36	25	24	51	215	25	24	67	22	45	61	73	33	72	64	75	89	786
422	67	92	49	56	49	204	31	34	38	21	25	104	24	17	40	16	34	43	12	18	16	13	13	27	11	5	7	6	13	28	3	12	5	7	12	6	17	3	6	23	106	43	115
181	20	6	12	11	46	70	9	11	15	37	15	34	6	21	18	15	8	19	4	36	4	7	2	25	11	1	3	7	10	51	3	12	12	5	7	9	45	6	24	15	16	35	189
603	87	98	61	67	95	274	40	45	53	58	40	138	30	38	58	31	42	62	16	54	20	20	15	52	22	6	10	13	23	79	6	24	17	12	19	15	62	9	30	38	122	78	304
260	99	54	36	27	29	74	16	18	25	56	6	20	57	13	23	6	5	25	2	24	5	9	5	8	8	6	2	6	3	43	5	10	2	—	7	3	12	1	12	4	12	18	66
125	8	4	3	10	8	31	14	8	3	14	5	5	8	8	15	4	2	5	4	13	—	2	—	2	3	2	2	4	2	20	1	4	1	—	2	1	13	2	5	12	—	5	93
385	107	58	39	37	37	105	30	26	28	70	11	25	65	21	38	10	7	30	6	37	5	11	5	10	11	8	4	10	5	63	6	14	3	—	9	4	25	3	17	16	12	23	159

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-																									
		van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Banjoemas . .	Inlanders. . . .	5 343	5 290	3 608	869	887	559	214	780	141	157	244	127	84	191	79	56	81	40	20	50	53	21	34	22	16	48
	Vr. oosterlingen .	151	80	79	38	72	111	41	133	28	27	83	13	24	78	15	41	16	19	14	30	29	10	3	7	13	30
	Totaal . .	5 494	5 370	3 687	907	959	670	255	913	169	184	327	140	108	269	94	97	97	59	34	80	82	31	37	29	29	78
Kedoe	Inlanders. . . .	14 058	4 916	4 448	1 423	1 690	1 710	521	820	207	407	267	121	152	222	98	102	101	49	52	83	53	32	28	47	23	45
	Vr. oosterlingen .	147	84	181	92	127	298	31	476	61	46	214	23	45	116	26	99	29	12	19	51	51	15	13	6	24	60
	Totaal . .	14 205	5 000	4 629	1 515	1 817	2 008	552	1 296	268	453	481	144	197	338	124	201	130	61	71	134	104	47	41	53	47	105
Djokjakarta. .	Vr. oosterlingen .	11	23	27	7	60	47	10	141	34	2	72	10	4	581	42	20	33	9	1	52	36	3	12	3	3	50
	Totaal . .	11	23	27	7	60	47	10	141	34	2	72	10	4	581	42	20	33	9	1	52	36	3	12	3	3	50
Soerakarta . .	Vr. oosterlingen .	73	232	215	40	112	195	58	389	63	54	111	24	35	215	103	249	41	25	15	86	49	18	10	8	31	101
	Totaal . .	73	232	215	40	112	195	58	389	63	54	111	24	35	215	103	249	41	25	15	86	49	18	10	8	31	101
Madioen . . .	Inlanders. . . .	7 594	3 406	3 332	964	1 412	804	301	2 078	212	325	372	223	115	690	84	156	116	74	58	101	71	31	53	28	23	68
	Vr. oosterlingen .	29	41	52	16	59	13	9	111	9	14	72	6	11	144	5	15	9	5	6	53	3	7	13	6	5	81
	Totaal . .	7 623	3 447	3 384	980	1 471	817	310	2 189	221	339	444	229	126	834	89	171	125	79	64	154	74	38	66	34	28	149
Kediri . . .	Inlanders. . . .	12 848	6 027	8 533	1 346	2 999	2 648	1 930	4 101	339	3 934	1 281	381	341	1 449	247	684	358	151	124	291	169	94	148	185	75	197
	Vr. oosterlingen .	78	22	190	45	196	235	103	443	31	214	153	28	96	221	27	45	137	13	26	115	22	21	17	6	10	136
	Totaal . .	12 926	6 049	8 723	1 391	3 195	2 883	2 033	4 544	370	4 148	1 434	409	437	1 670	274	729	495	164	150	406	191	115	165	191	85	333
Madoera . . .	Inlanders. . . .	12 183	8 979	8 888	5 496	3 292	5 238	1 824	3 884	1 051	1 590	1 022	808	849	1 051	771	841	956	143	73	166	184	118	165	197	60	271
	Vr. oosterlingen".	36	10	44	39	50	51	81	88	12	11	51	10	27	58	19	21	5	5	9	22	13	4	14	8	7	20
	Totaal . .	12 219	8 989	8 932	5 535	3 342	5 289	1 905	3 972	1 063	1 601	1 073	818	876	1 109	790	862	961	148	82	188	197	122	179	205	67	291
Java en Madoera	Inlanders. . . .	272 896	174 505	134 806	41 978	54 588	61 094	18 136	44 634	16 192	23 284	13 233	6 595	6 915	13 020	4 220	5 504	4 990	2 930	1 820	4 173	1942	1208	1716	1356	967	3264
	Vr. oosterlingen .	2 190	1 824	3 622	1 422	3 043	5 272	1 623	9 745	1 121	2 733	3 940	860	1 284	5 874	967	2 694	1 538	570	642	2 437	903	492	518	297	387	2531
	Totaal.	275 086	176 329	138 428	43 400	57 631	66 366	19 759	54 379	17 313	26 017	17 173	7 455	8 199	18 894	5 187	8 198	6 528	3 500	2 462	6 610	2845	1700	2234	1653	1354	5795
Padangsche Benedenlanden	Inlanders. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen .	9	46	104	24	253	80	19	849	34	136	223	22	7	314	8	48	42	15	7	130	15	4	10	3	10	110
	Totaal . .	9	46	104	24	253	80	19	849	34	136	223	22	7	314	8	48	42	15	7	130	15	4	10	3	10	110
Padangsche Bovenlanden	Inlanders. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen .	2	—	13	10	22	17	9	74	15	71	95	19	20	133	15	20	22	14	9	67	8	11	7	5	1	23
	Totaal . .	2	—	13	10	22	17	9	74	15	71	95	19	20	133	15	20	22	14	9	67	8	11	7	5	1	23

jfs-

en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
48	8	12	8	6	15	18	5	14	9	2	4	11	4	5	7	2	4	11	1	3	2	5	1	6	6	1	1	1	—	10	—	1	1	—	7	1	3	—	2	2	—	1	8
30	11	4	8	13	7	23	3	10	1	8	7	4	3	13	6	1	3	12	3	7	3	8	5	4	9	—	3	3	3	9	1	4	—	1	2	1	5	5	6	4	5	9	72
78	19	16	16	19	22	41	8	24	10	10	11	15	7	18	13	3	7	23	4	10	5	13	6	10	15	1	4	4	3	19	1	5	1	1	9	2	8	5	8	6	5	10	80
	26	11	14	13	18	31	15	8	10	14	7	5	7	4	5	3	11	5	2	4	8	4	—	3	4	2	—	3	5	—	2	—	—	—	3	1	4	3	9	5	3	5	14
45	8	6	5	14	16	26	12	6	15	27	4	14	7	7	13	2	5	13	14	21	3	8	2	11	14	2	4	—	16	16	4	3	3	1	9	—	12	7	13	7	7	16	160
60																																											
105	34	17	19	27	34	57	27	14	25	41	11	19	14	11	18	5	16	18	16	25	11	12	2	14	18	4	4	3	21	16	6	3	3	1	12	1	16	10	22	12	10	21	174
50	7	3	9	3	4	55	12	—	3	9	3	15	3	—	6	1	10	16	8	3	2	2	1	4	1	1	2	23	1	16	—	2	1	2	3	1	20	3	12	14	1	26	97
50	7	3	9	3	4	55	12	—	3	9	3	15	3	—	6	1	10	16	8	3	2	2	1	4	1	1	2	23	1	16	—	2	1	2	3	1	20	3	12	14	1	26	97
101	5	6	19	24	11	68	2	7	9	20	7	26	4	18	11	5	3	12	4	30	3	9	3	14	2	4	2	3	3	30	1	9	3	—	8	3	23	1	17	15	2	19	157
101	5	6	19	24	11	68	2	7	9	20	7	26	4	18	11	5	3	12	4	30	3	9	3	14	2	4	2	3	3	30	1	9	3	—	8	3	23	1	17	15	2	19	157
	25	36	13	24	19	34	15	12	13	9	5	17	4	6	31	8	5	14	5	3	5	4	2	13	3	2	2	1	1	8	—	1	—	1	5	5	3	2	1	5	—	4	13
68	3	3	4	4	8	37	5	6	3	5	2	14	—	4	—	3	3	18	1	2	1	—	4	1	5	1	1	1	2	24	1	2	—	2	—	4	2	3	2	7	3	7	59
81																																											
149	28	39	17	28	27	71	20	18	16	14	7	31	4	10	31	11	8	32	6	5	6	4	6	14	8	3	3	2	3	32	1	3	—	3	5	9	5	5	3	12	3	11	72
	44	49	54	37	54	145	26	21	30	26	21	44	24	20	16	13	5	30	12	19	17	12	10	25	8	7	13	5	2	24	7	15	7	5	12	9	9	8	9	11	6	9	55
197	7	3	2	14	18	88	9	7	8	18	2	18	6	8	15	2	2	15	4	19	—	12	4	26	6	3	6	2	12	20	2	5	2	4	5	9	20	10	11	7	5	35	98
136																																											
333	51	52	56	51	72	233	35	28	38	44	23	62	30	28	31	15	7	45	16	38	17	24	14	51	14	10	19	7	14	44	9	20	9	9	17	18	29	18	20	18	11	44	153
	56	60	100	105	107	77	101	251	102	176	25	65	75	21	53	27	7	78	26	51	10	13	12	24	25	15	10	9	66	30	9	9	21	10	15	24	20	14	28	13	10	20	41
271	7	1	5	5	12	9	6	3	2	12	3	8	4	10	6	1	8	7	1	8	4	8	4	2	—	2	8	2	—	3	—	3	2	1	3	4	8	4	7	8	6	9	78
20																																											
291	63	61	105	110	119	86	107	254	104	188	28	73	79	31	59	28	15	85	27	59	14	21	16	26	25	17	18	11	66	33	9	12	23	11	18	28	28	18	35	21	16	29	119
	760	740	680	620	683	1414	493	562	503	589	243	700	323	414	480	195	187	459	149	251	158	167	102	283	149	113	109	82	159	366	74	179	103	71	147	216	196	94	161	169	204	204	795
3264	295	222	275	396	470	1393	244	235	270	685	137	477	145	255	411	134	118	480	177	561	136	182	92	263	191	64	95	95	148	797	65	150	96	62	167	115	383	99	280	319	189	456	3557
2531																																											
5795	1055	962	955	1016	1153	2807	737	797	773	1274	380	1177	468	669	891	329	305	939	326	812	294	349	194	546	340	177	204	177	307	1163	139	329	199	133	314	331	579	193	441	488	393	660	4352
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110	2	4	7	1	5	47	5	9	9	14	8	3	13	7	8	2	—	10	—	13	1	5	1	2	2	1	1	3	1	26	3	1	1	2	7	4	3	—	4	15	1	9	98
110	2	4	7	1	5	47	5	9	9	14	8	3	13	7	8	2	—	10	—	13	1	5	1	2	2	1	1	3	1	26	3	1	1	2	7	4	3	—	4	15	1	9	98
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	6	3	6	3	6	17	1	2	2	2	4	4	—	2	1	2	1	5	4	1	2	1	—	1	3	—	—	—	2	6	—	1	2	—	3	—	4	—	1	3	1	5	21
23	6	3	6	3	6	17	1	2	2	2	4	4	—	2	1	2	1	5	4	1	2	1	—	1	3	—	—	—	2	6	—	1	2	—	3	—	4	—	1	3	1	5	21

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-																								
		van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Tapanoeli . .	Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen .	26	3	5	6	20	10	11	81	35	41	13	—	15	138	29	4	17	3	6	30	3	5	3	—	4	64
	Totaal . .	26	3	5	6	20	10	11	81	35	41	13	—	15	138	29	4	17	3	6	30	3	5	3	—	4	64
Benkoelen . .	Vr. oosterlingen .	1	1	4	—	4	8	3	176	3	104	72	45	31	350	6	5	170	1	6	479	6	1	4	3	7	27
	Totaal . .	1	1	4	—	4	8	3	176	3	104	72	45	31	350	6	5	170	1	6	479	6	1	4	3	7	27
Lampongsche districten . .	Vr. oosterlingen .	7	6	10	1	96	5	74	12	105	134	11	16	64	14	6	31	6	1	20	9	4	1	1	7	15	5
	Totaal . .	7	6	10	1	96	5	74	12	105	134	11	16	64	14	6	31	6	1	20	9	4	1	1	7	15	5
Palembang . .	Vr. oosterlingen .	—	2	16	7	2	27	—	49	7	28	396	—	45	2 571	11	316	14	1	15	84	209	11	53	11	19	177
	Totaal . .	—	2	16	7	2	27	—	49	7	28	396	—	45	2 571	11	316	14	1	15	84	209	11	53	11	19	177
Djambi . . .	Inh. inlanders . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen .	—	—	12	1	23	1	2	—	4	46	—	—	13	3	2	—	—	—	627	—	4	1	6	—	20	51
	Totaal . .	—	—	12	1	23	1	2	—	4	46	—	—	13	3	2	—	—	—	627	—	4	1	6	—	20	51
Atjeh en onderhoorigheden.	Niet-inh. inlanders	89	77	154	232	115	203	725	458	179	554	468	259	340	334	109	239	177	53	162	355	44	25	42	14	34	91
	Vr. oosterlingen .	60	34	24	12	41	18	139	546	129	118	549	463	651	397	97	373	683	33	294	890	62	55	71	12	62	345
	Totaal . .	149	111	178	244	156	221	864	1 004	308	672	1 017	722	991	731	206	612	860	86	456	1 245	106	80	113	26	96	436
Oostkust van Sumatra	Niet-inh. inlanders	1 562	1 161	1 909	12 584	2 992	7 140	15 141	10 360	18 598	5 286	2 742	3 913	1 112	1 828	1 071	1 156	713	735	327	833	346	172	94	97	129	231
	Vr. oosterlingen .	717	946	500	516	624	2 692	8 277	4 985	4 730	2 316	2 323	3 798	4 066	4 732	5 178	7 981	8 096	6 885	6 894	5 656	2448	1718	1164	1045	925	1026
	Totaal . .	2 279	2 107	2 409	13 100	3 616	9 832	23 418	15 345	23 328	7 602	5 065	7 711	5 178	6 560	6 249	9 137	8 809	7 620	7 221	6 489	2794	1890	1258	1142	1054	1257
Riouw en onderhoorigheden .	Niet-inh. inlanders	9	388	60	932	112	764	516	881	202	22	32	142	8	25	9	15	20	11	5	9	30	2	1	2	—	7
	Inh. inlanders . .	1	7	59	7	11	4	44	23	13	39	13	11	5	12	—	9	4	—	2	3	4	1	—	—	—	2
	Vr. oosterlingen .	16	13	83	42	20	448	68	130	424	342	177	1 468	527	418	69	973	337	52	331	107	364	183	59	58	31	108
	Totaal . .	26	408	202	981	143	1 216	628	1 034	639	403	222	1 621	540	455	78	997	361	63	338	119	398	186	60	60	31	117
Banka en onderhoorigheden .	Vr. oosterlingen .	68	103	26	35	377	52	84	275	438	3 798	2 403	933	659	505	207	684	379	80	166	182	138	47	44	21	49	151
	Totaal . .	68	103	26	35	377	52	84	275	438	3 798	2 403	933	659	505	207	684	379	80	166	182	138	47	44	21	49	151
Billiton . . .	Vr. oosterlingen .	12	23	57	9	273	24	112	831	411	615	268	285	45	94	37	29	17	5	20	21	3	9	2	—	5	23
	Totaal . .	12	23	57	9	273	24	112	831	411	615	268	285	45	94	37	29	17	5	20	21	3	9	2	—	5	23
Westerafdeeling van Borneo .	Niet-inh. inlanders	301	2	1	—	1	3	3	25	7	9	30	140	37	119	8	4	4	8	5	3	2	1	1	—	3	—
	Vr. oosterlingen .	10	105	135	18	54	67	471	117	812	2 008	777	161	1 049	4 975	3 044	1 054	1 163	318	496	1 817	198	392	87	115	185	330
	Totaal . .	311	107	136	18	55	70	474	142	819	2 017	807	301	1 086	5 094	3 052	1 058	1 167	326	501	1 820	200	393	88	115	188	330

fs- en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	5	10	5	3	3	9	4	1	1	—	2	7	—	1	—	2	—	4	5	3	—	—	—	1	2	7	—	—	1	7	1	1	—	—	2	1	3	—	2	1	5	10	54
64	5	10	5	3	3	9	4	1	1	—	2	7	—	1	—	2	—	4	5	3	—	—	—	1	2	7	—	—	1	7	1	1	—	—	2	1	3	—	2	1	5	10	54
27	152	—	1	7	6	20	3	24	13	1	2	40	3	54	9	1	1	12	—	1	4	5	—	12	—	—	—	1	3	4	4	7	1	1	2	4	5	3	4	5	5	5	47
27	152	—	1	7	6	20	3	24	13	1	2	40	3	54	9	1	1	12	—	1	4	5	—	12	—	—	—	1	3	4	4	7	1	1	2	4	5	3	4	5	5	5	47
5	3	2	1	5	11	6	—	1	2	1	—	3	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	1	7	—	—	1	—	—	11
5	3	2	1	5	11	6	—	1	2	1	—	3	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	1	7	—	—	1	—	—	11
177	21	6	5	9	31	91	9	3	15	43	3	2	1	4	4	1	1	22	4	46	1	4	—	2	1	3	—	1	4	41	3	2	1	—	3	4	6	3	6	14	1	3	104
177	21	6	5	9	31	91	9	3	15	43	3	2	1	4	4	1	1	22	4	46	1	4	—	2	1	3	—	1	4	41	3	2	1	—	3	4	6	3	6	14	1	3	104
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	1	1	4	25	2	13	—	2	9	2	2	1	1	3	—	—	—	3	1	5	—	1	—	3	1	1	—	4	9	2	3	1	—	—	1	—	1	—	1	8	1	2	30
51	1	1	4	25	2	13	—	2	9	2	2	1	1	3	—	—	—	3	1	5	—	1	—	3	1	1	—	4	9	2	3	1	—	—	1	—	1	—	1	8	1	2	30
91	4	12	13	9	35	30	3	5	1	11	14	14	12	10	2	4	5	1	1	—	2	1	3	6	7	5	12	—	1	5	1	3	2	—	—	—	6	4	2	3	2	5	30
345	196	12	33	54	28	144	8	11	38	29	15	39	13	55	12	13	21	30	13	13	3	13	11	28	15	13	8	8	6	27	4	3	7	3	16	2	14	5	6	12	13	28	117
436	200	24	46	63	63	174	11	16	39	40	29	53	25	65	14	17	26	31	14	13	5	14	14	34	22	18	20	8	7	32	5	6	9	3	16	2	20	9	8	15	15	33	147
231	45	27	178	25	30	136	26	20	26	16	24	83	17	20	15	5	24	33	17	37	11	16	10	29	14	4	6	12	12	35	5	5	9	10	22	13	20	14	19	18	15	27	55
1026	291	180	308	206	245	257	95	104	87	113	107	131	66	129	95	71	46	133	143	193	85	77	71	67	44	50	54	49	66	138	37	46	35	34	62	53	101	28	41	84	21	50	641
1257	336	207	486	231	275	393	121	124	113	129	131	214	83	149	110	76	70	166	160	230	96	93	81	96	58	54	60	61	78	173	42	51	44	44	84	66	121	42	60	102	36	77	696
7	—	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	4	1	—	—	—	1	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	1	7
2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
108	221	50	310	27	41	31	24	174	15	42	8	36	4	14	30	21	20	17	21	41	11	11	27	7	22	14	7	35	26	29	10	18	12	22	21	29	35	30	34	37	38	28	442
117	221	50	319	27	41	33	24	175	15	42	8	43	6	14	30	21	21	17	21	50	11	11	27	7	22	14	7	37	26	29	11	18	12	22	21	29	36	32	38	37	38	29	449
151	31	21	10	31	40	40	15	10	16	41	11	7	10	19	9	5	12	11	12	25	7	4	3	13	8	6	6	3	5	21	2	5	2	9	10	10	11	4	16	10	6	24	192
151	31	21	10	31	40	40	15	10	16	41	11	7	10	19	9	5	12	11	12	25	7	4	3	13	8	6	6	3	5	21	2	5	2	9	10	10	11	4	16	10	6	24	192
23	—	2	2	3	5	17	—	—	4	1	6	2	7	3	1	—	—	5	2	3	1	—	3	1	4	—	—	1	2	6	—	3	—	23	14	6	1	7	—	2	2	13	—
23	—	2	2	3	5	17	—	—	4	1	6	2	7	3	1	—	—	5	2	3	1	—	3	1	4	—	—	1	2	6	—	3	—	23	14	6	1	7	—	2	2	13	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
330	167	64	78	121	100	122	39	66	97	48	42	59	24	76	74	43	25	18	42	29	40	64	18	17	58	6	6	24	41	22	17	38	3	17	20	36	32	19	36	32	31	29	249
330	167	64	79	121	100	123	39	66	97	48	42	59	26	76	74	44	25	19	42	29	40	64	18	17	58	6	6	24	41	22	17	38	3	17	20	36	32	19	36	33	31	30	249

Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs- en

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320
Z. en O. afdeeling van Borneo .	Niet-inh. inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	120	4 226	—	—	—	24	—	5	89	—	—	39	89	37	3	—	—	6[illegible]	—
	Vr. oosterlingen .	34	33	81	24	117	42	48	918	271	270	154	343	157	751	31	226	59	10	58	253	127	19	9	44	22	123	7
	Totaal . .	34	33	81	24	117	42	48	918	391	4 496	154	343	157	775	31	231	148	10	58	292	216	56	12	44	22	188	7
Celebes en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen .	3	68	29	21	21	79	65	575	51	88	177	11	55	972	30	564	43	19	50	137	160	38	16	6	37	219	9
	Totaal . .	3	68	29	21	21	79	65	575	51	88	177	11	55	972	30	564	43	19	50	137	160	38	16	6	37	219	9
Menado . . .	Niet-inh. inlanders	—	4	54	—	123	—	1	194	—	130	457	7	328	84	20	42	11	27	10	291	78	50	9	3	3	21	1
	Vr. oosterlingen .	1	4	4	3	6	8	—	25	20	13	18	30	31	146	21	47	255	7	22	359	27	41	64	14	20	398	12
	Totaal . .	1	8	58	3	129	8	1	219	20	143	475	37	359	230	41	89	266	34	32	650	105	91	73	17	23	419	13
Amboina. . .	Vr. oosterlingen .	5	2	17	7	16	9	27	50	20	100	42	7	62	113	27	45	47	34	40	38	24	12	13	9	225	38	4
	Totaal . .	5	2	17	7	16	9	27	50	20	100	42	7	62	113	27	45	47	34	40	38	24	12	13	9	225	3[illegible]	4
Ternate en onderhoorigheden. *d)*	Vr. oosterlingen .	2	1	2	1	2	1	14	10	2	17	17	3	18	30	20	34	17	9	81	15	11	2	7	29	66	79	1
	Totaal . .	2	1	2	1	2	1	14	10	2	17	17	3	18	30	20	34	17	9	81	15	11	2	7	29	66	79	1
Timor en onderhoorigheden . *d)*	Vr. oosterlingen .	6	6	28	39	28	48	46	58	49	40	49	20	32	116	12	56	45	12	37	43	16	23	43	15	16	52	4
	Totaal . .	6	6	28	39	28	48	46	58	49	40	49	20	32	116	12	56	45	12	37	43	16	23	43	15	16	52	4
Bali en Lombok	Vr. oosterlingen .	64	32	136	27	90	35	292	326	56	116	190	40	131	294	59	69	24	1	53	120	44	13	10	8	36	68	5
	Totaal . .	64	32	136	27	90	35	292	326	56	116	190	40	131	294	59	69	24	1	53	120	44	13	10	8	36	68	5
Zuid-Nieuw-Guinea .	Niet-inh. inlanders	—	—	—	—	15	—	—	2	—	—	—	—	—	12	—	—	5	—	—	54	—	—	1	—	—	59	—
	Vr. oosterlingen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	30	—	—	2	—	—	8	—
	Totaal . .	—	—	—	—	15	—	—	2	—	—	1	—	1	12	—	—	5	—	—	84	—	—	3	—	—	67	—
Buitenbezittingen	Inh. inlanders . .	1	7	59	7	11	4	44	23	13	39	13	11	5	12	—	9	4	—	2	3	4	1	—	—	—	[illegible]	—
	Niet-inh. inlanders	1 961	1 632	2 178	13 748	3 358	8 110	16 386	11 920	19 106	10 227	3 729	4 461	1 825	2 426	1 217	1 461	959	834	509	1 584	589	287	151	116	169	47[illegible]	50
	Vr. oosterlingen .	1 043	1 428	1 286	803	2 089	3 671	9 761	10 087	7 616	10 401	7 964	7 664	7 688	17 066	8 909	12 559	11 436	7 500	9 232	10 467	3871	2586	1675	1405	1755	342[illegible]	1138
	Totaal . .	3 005	3 067	3 523	14 558	5 458	11 785	26 191	22 030	26 735	20 667	11 706	12 136	9 518	19 504	10 126	14 029	12 399	8 334	9 743	12 054	4464	2874	1826	1521	1924	390[illegible]	1188
Padangsche Bovenlanden.	Inl. bevolking . .	6 090	18 196	25 819	39 234	20 150	23 235	13 037	23 331	6 593	5 139	5 939	2 684	2 696	1 839	978	1 284	907	801	573	944	726	455	731	269	251	50[illegible]	265
Padangsche Benedenlanden	Idem . .	4 787	5 645	16 167	13 873	9 610	7 402	4 751	9 441	3 478	2 858	1 782	981	1 875	501	537	469	305	335	230	275	260	139	68	80	168	14[illegible]	63
Tapanoeli . .	Idem . .	24 352	26 709	19 179	13 924	5 502	7 943	3 944	8 348	1 429	1 333	2 887	430	1 608	394	393	854	140	488	148	135	459	60	167	27	94	18[illegible]	21
Djambi . . .	Idem . .	647	8	384	10	670	282	18	8 986	—	1 178	889	690	189	1	2 827	2 266	—	2 529	—	8 657	9879	1	58	—	1275	2[illegible]	—
Atjeh en onderhoorigheden.	Inh. bevolking. .	49 829	47 018	32 113	9 382	4 175	5 636	1 533	2 420	104	78	870	199	581	224	82	339	106	82	47	53	215	35	35	10	14	7[illegible]	15
Algemeene totalen voor de buitenbezittingen		88 710	100 643	97 185	90 981	45 565	56 283	49 474	74 556	38 339	31 253	24 073	17 120	16 467	22 463	14 943	19 241	13 857	12 569	10 741	22 118	16003	3564	2885	1907	3726	48[illegible]	1552

rijfs- en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
—	6	—	244	75	3	—	35	—	4	3	27	—	29	9	1	75	—	12	18	—	151	—	—	5	61	1	—	9	14	—	16	12	8	2	5	1	1	8	8	30	14	49	—	34
22	123	7	3	8	16	47	85	10	18	5	8	8	8	5	13	7	3	4	21	11	6	1	11	4	6	11	2	1	1	10	55	3	18	—	7	29	2	4	4	10	3	12	39	92
22	188	7	247	83	19	47	120	10	22	8	35	8	37	14	14	82	3	16	39	11	157	1	11	9	67	12	2	10	15	10	71	15	26	2	12	30	3	12	12	40	17	61	39	126
37	219	9	11	7	23	25	63	6	16	10	51	7	22	4	10	13	7	1	30	11	40	—	7	2	12	13	2	3	1	32	54	2	4	1	5	5	5	18	5	13	23	10	20	231
37	219	9	11	7	23	25	63	6	16	10	51	7	22	4	10	13	7	1	30	11	40	—	7	2	12	13	2	3	1	32	54	2	4	1	5	5	5	18	5	13	23	10	20	231
3	21	1	—	2	6	2	14	1	2	1	—	—	—	2	1	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	3	15
20	398	12	5	10	19	30	240	3	10	19	90	4	34	1	11	7	1	11	48	7	38	3	4	2	11	7	—	—	—	22	65	2	12	3	—	—	8	19	5	16	18	6	16	150
23	419	13	5	12	25	32	254	4	12	20	90	4	34	3	12	8	1	11	51	8	38	3	4	2	11	7	—	—	—	22	70	2	12	3	—	—	8	21	5	17	18	6	19	165
225	38	4	6	12	14	11	15	8	3	18	12	2	3	1	19	6	13	—	6	11	7	1	10	1	2	2	1	2	3	4	18	1	3	1	—	4	—	1	2	5	5	2	4	55
225	3	4	6	12	14	11	15	8	3	18	12	2	3	1	19	6	13	—	6	11	7	1	10	1	2	2	1	2	3	4	18	1	3	1	—	4	—	1	2	5	5	2	4	55
66	79	1	5	3	7	24	11	4	13	24	35	2	5	—	4	2	2	3	2	7	11	—	2	3	2	4	2	2	1	6	14	18	—	1	3	2	2	8	3	17	4	3	1	36
66	79	1	5	3	7	24	11	4	13	24	35	2	5	—	4	2	2	3	2	7	11	—	2	3	2	4	2	2	1	6	14	18	—	1	3	2	2	8	3	17	4	3	1	36
16	52	4	7	2	7	25	14	1	9	6	24	4	5	7	5	18	1	1	9	2	20	2	5	3	—	6	4	—	3	7	10	4	3	2	1	3	2	4	5	7	4	6	4	46
16	52	4	7	2	7	25	14	1	9	6	24	4	5	7	5	18	1	1	9	2	20	2	5	3	—	6	4	—	3	7	10	4	3	2	1	3	2	4	5	7	4	6	4	46
36	68	5	7	4	8	4	22	4	34	11	4	2	17	3	4	4	3	5	10	28	8	3	6	1	1	2	—	5	2	2	12	3	3	—	1	3	8	6	1	5	14	6	3	106
36	68	5	7	4	8	4	22	4	34	11	4	2	17	3	4	4	3	5	10	28	8	3	6	1	1	2	—	5	2	2	12	3	3	—	1	3	8	6	1	5	14	6	3	106
—	59	—	—	35	—	—	22	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	8	—	—	—	—	—	24	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
—	67	—	—	35	—	—	46	—	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
—	1	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
169	474	50	283	311	43	67	238	30	32	31	55	38	133	43	32	93	10	42	60	19	196	13	17	13	96	22	9	27	28	13	63	18	16	13	15	51	13	36	28	55	36	66	37	141
755	3429	1138	399	816	589	689	1288	239	510	401	562	239	435	166	434	300	191	152	397	324	504	165	230	153	193	204	113	94	145	257	568	99	171	74	127	180	183	278	124	225	295	170	295	2726
924	3901	1188	682	1129	632	756	1528	269	542	432	617	277	571	210	466	393	201	194	457	343	701	178	247	166	289	226	122	121	173	270	631	118	187	87	142	231	196	315	152	281	331	236	332	2867
251	509	265	332	254	169	229	199	205	110	114	175	105	92	63	78	81	54	41	46	53	84	33	30	27	28	96	17	37	23	7	39	15	34	10	6	27	134	31	15	50	30	15	31	89
168	14	63	75	42	81	89	48	117	31	30	36	29	26	28	24	35	12	30	15	39	37	12	10	23	15	13	6	19	3	18	11	9	11	7	9	9	8	11	20	29	6	13	32	97
94	18	21	92	20	57	56	20	98	8	21	52	4	20	6	9	20	—	11	13	16	73	2	4	3	4	11	2	4	—	12	23	2	16	3	4	10	6	4	8	14	4	5	9	45
275	2	—	6	—	66	47	—	1	—	1912	12	—	1	—	252	3	—	—	—	315	10	—	—	—	130	—	—	1	—	26	—	—	—	—	5	—	—	—	1	2	—	—	—	4
14	7	15	18	11	22	33	27	24	3	7	19	11	10	13	5	3	13	10	2	27	53	13	27	21	7	2	4	6	4	4	13	11	5	—	7	5	2	1	11	22	1	—	43	50
726	48	1552	1205	1456	1027	1210	1822	714	694	2516	911	426	720	320	834	535	280	286	533	793	958	238	318	240	473	348	151	188	203	337	717	155	253	107	173	282	346	362	207	398	372	269	447	3152

VI. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN, BUFFELS EN PAARDEN OP JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	1909. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: run-deren.	buffels.	Totaal.	paarden.	1910. run-deren.	buffels.	Totaal.	paarden.	1909. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1910. runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1909. Aantal vervolgingen ingesteld wegens slachten zonder vergunning. Vervolgingen.	Beklaagden.	1910. Vervolgingen.	Beklaagden.
Bantam	27	19 912	19 939	2	37	18 311	18 348	2	f 59 817	f 8	f 59 825	f 55 050	f 8,—	f 55 058,—	9	9	17	17
Batavia	12 234	23 397	35 631	91	11 458	24 416	35 874	69	106 983	364	107 347	107 628	277,30	107 905,30	10	10	15	15
Preanger-Regent-schappen. . . .	6 954	31 511	38 465	1 555	7 810	33 805	41 615	1 263	115 395	6 220	121 615	124 873	5 057,20	129 930,20	33	33	11	11
Cheribon	583	11 132	11 715	452	813	12 726	13 539	316	35 145	1 808	36 953	40 618	1 264,—	41 882,—	3	3	5	5
Pekalongan . . .	2 404	16 196	18 600	268	2 929	16 490	19 419	260	55 800	1 072	56 872	58 259	1 045,20	59 304,20	14	14	5	5
Semarang	20 601	37 865	58 466	380	20 272	38 964	59 236	363	175 398	1 520	176 918	177 708	1 452,—	179 160,—	31	36	57	63
Rembang	15 726	7 285	23 011	81	15 551	7 434	22 985	70	69 033	324	69 357	68 955	280,—	69 235,—	26	38	45	46
Soerabaja	56 746	12 386	69 132	23	58 913	11 305	70 218	46	207 396	92	207 488	210 654	184,—	210 838,—	20	20	22	24
Pasoeroean. . . .	66 219	1 189	67 408	183	78 337	1 936	80 273	157	202 224	732	202 956	240 821	628,—	241 449,—	52	65	68	77
Besoeki	44 423	2 846	47 269	41	43 749	5 408	49 157	36	141 807	164	141 971	147 472	144,—	147 616,—	56	56	88	88
Banjoemas. . . .	12 532	9 256	21 788	88	13 635	10 710	24 345	54	65 364	352	65 716	73 036	216,—	73 252,—	8	8	11	11
Kedoe	33 733	17 147	50 880	134	37 153	20 965	58 118	142	152 640	536	153 176	174 355	568,—	174 923,—	41	41	44	44
Djokjakarta . . .	15 018	14 580	29 598	328	17 726	14 434	32 160	233	88 794	1 312	90 106	96 480	932,—	97 412,—	12	13	23	24
Soerakarta	19 155	25 820	44 975	580	19 935	28 744	48 679	387	134 925	2 320	137 245	146 038	1 548,—	147 586,—	35	51	30	51
Madioen	17 886	13 413	31 299	354	18 466	12 441	30 907	312	93 897	1 416	95 313	92 723	1 248,—	93 971,—	36	36	47	47
Kediri	21 849	16 529	38 378	333	22 441	19 738	42 179	282	115 134	1 332	116 466	126 537	1 128,—	127 665,—	7	8	13	13
Madoera.	22 113	377	22 490	2	23 543	334	23 877	7	67 470	8	67 478	71 631	28,—	71 659,—	148	148	271	395
Totalen . . .	368 203	260 841	629 044	4 895	392 768	278 161	670 929	3 999	f1 887 222	f19 580	f1 906 802	f2 012 838	f 16 007,70	f 2 028 845,70	541	589	772	936

VII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN, BUFFELS, PAARDEN EN VEULENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	1909. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen.	buffels.	Totaal.	paarden en veulens.	1910. runderen.	buffels.	Totaal.	paarden en veulens.	Bedrag der belasting voor het slachten van: een rund of buffel.	een paard of veulen.	1909. Opbrengst der verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1910. runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	Aantal vervolgingen wegens slachten zonder vergunning. 1909. Vervolgingen.	Beklaagden.	1910. Vervolgingen.	Beklaagden.
Sumatra's Westkust	24 720	20 807	45 527	274	27 859	20 816	48 675	291	f 3,—	f 3,—	f 136 581	f 822	f 137 403	f 146 166,—	f 873	f 147 039,—	10	10	7	7
Benkoelen	1 197	1 244	2 441	—	1 585	2 068	3 653	—	2,—	—	4 882	—	4 882	7 306,—	—	7 306,—	—	—	4	4
Lampongsche districten	333	1 264	1 597	—	397	1 385	1 782	—	3,—	—	4 791	—	4 791	5 354,—	—	5 354,—	10	10	4	4
Palembang	741	2 258	2 999	—	881	2 747	3 628	—	3,—	—	8 997	—	8 997	11 031,—	—	11 031,—	9	9	3	3
Djambi *a*)	164	1 276	1 440	—	97	2 491	2 588	—	2,50	—	3 600	—	3 600	6 475,60	—	6 475,60	7	7	13	13
Oostkust van Sumatra	5 003	3 047	8 050	—	2 876	2 624	5 500	—	3,—	—	24 150	—	24 150	16 506,—	—	16 506,—	1	1	2	2
Banka en onderhoorigheden	1 030	24	1 054	—	1 176	20	1 196	—	3,—	—	3 162	—	3 162	3 588,—	—	3 588,—	2	2	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	†	†	4 069	—	3 735	1 455	5 190	—	3,—	—	12 207	—	12 207	15 570,—	—	15 570,—	4	4	10	10
Celebes en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Makasser)	689	3 090	3 779	—	690	2 896	3 586	—	3,—	4,—	11 337	—	11 337	10 758,—	—	10 758,—	—	—	—	—
Menado	3 652	—	3 652	630	3 584	91	3 675	616	2,—	2,—	7 304	1 260	8 564	7 352,80	1 232	8 584,80	6	7	14	14
Amboina	190	—	190	—	287	—	287	—	3,—	—	570	—	570	861,—	—	861,—	—	—	1	1
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Ternate)	132	—	132	—	125	—	125	—	2,—	—	264	—	264	250,—	—	250,—	—	—	—	—
Bali en Lombok (afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	4 627	463	5 090	—	3 536	571	4 107	—	2,50	—	12 725	—	12 725	10 267,50	—	10 267,50	9	9	4	4
Totalen	†	†	80 020	904	46 828	37 164	83 992	907			f 230 570	f 2 082	f 232 652	f 241 485,90	f 2 105	f 243 590,90	58	59	62	62

a) In dit gewest is de belasting met ingang van 1 April 1909 ingevoerd.

VIII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS OP JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	1909. Aantal verbruikte slachtbriefjes.	1909. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	1909. Gemiddelde opbrengst 's maands.	1909. Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	1909. Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.	1910. Aantal verbruikte slachtbriefjes.	1910. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	1910. Gemiddelde opbrengst 's maands.	1910. Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	1910. Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.
Bantam	1 053	f 1 579,50	f 131,62^{5}	1	1	1 187	f 1 780,50	f 148,37^{5}	—	—
Batavia	32 893	49 339,50	4 111,62^{5}	9	9	39 617	59 424,50	4 952,04	22	22
Preanger-Regentschappen	4 831	7 246,50	603,87^{5}	3	3	6 179	9 268,50	772,37^{5}	—	—
Cheribon	4 088	6 132,—	511,—	—	—	4 419	6 628,50	552,37^{5}	—	—
Pekalongan	2 366	3 549,—	295,75	—	—	2 478	3 717,—	309,75	5	2
Semarang	9 098	13 647,—	1 137,25	—	—	9 580	14 370,—	1 197,50	1	1
Rembang	2 341	3 511,50	292,62^{5}	—	—	2 311	3 466,50	288,87^{5}	—	—
Soerabaja	11 835	17 752,50	1 479,37^{5}	—	—	12 355	18 532,50	1 544,37^{5}	—	—
Pasoeroean	2 839	4 258,50	354,87^{5}	1	1	3 282	4 923,—	410,25	—	—
Besoeki	1 265	1 897,50	158,12^{5}	4	4	1 438	2 157,—	179,75	—	—
Banjoemas	1 149	1 723,50	143,62^{5}	—	—	1 188	1 782,—	148,50	1	1
Kedoe	3 132	4 698,—	391,50	—	—	3 521	5 181,50	440,12^{5}	1	1
Djokjakarta	1 572	2 358,—	196,50	—	—	1 812	2 718,—	226,50	—	—
Soerakarta	3 093	4 639,50	386,62^{5}	—	—	3 257	4 885,50	407,12^{5}	2	4
Madioen	1 072	1 608,—	134,—	—	—	1 276	1 914,—	159,50	—	—
Kediri	2 592	3 888,—	324,—	—	—	2 793	4 189,50	349,12^{5}	—	—
Madoera	183	274,50	22,87^{5}	—	—	197	295,50	24,62^{5}	—	—
Totalen	85 402	f 128 103,—	f 10 675,25	18	18	96 890	f 145 334,—	f 12 111,16^{5}	32	31

IX. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	1909. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: speenvarkens.	1909. andere varkens.	1910. speenvarkens.	1910. andere varkens.	Bedrag van de belasting voor het slachten van: een speenvarken.	een (ander) varken.	1909. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: speenvarkens.	1909. andere varkens.	1909. TOTAAL.	1910. speenvarkens.	1910. andere varkens.	1910. TOTAAL.	1909. Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning	1909. beklaagden	1910. overtredingen	1910. beklaagden
Sumatra's Westkust	....	3 572	....	3 799	....	f 1,50	....	f 5 358,—	f 5 358,—	....	f 5 698,50	f 5 698,50	4	4	—	—
Tapanoeli	....	582	....	579	....	1,50	....	873,—	873,—	....	868,50	868,50	—	—	—	—
Benkoelen	....	314	....	282	....	1,50	....	471,—	471,—	....	423,—	423,—	—	—	—	—
Lampongsche districten	....	704	664	772	....	1,50	....	1 056,—	1 056,—	....	1 158,—	1 158,—	—	—	—	—
Palembang	349	3 533	116	4 159	f 1,50	2,50	f 523,50	8 832,50	9 356,—	f 996,—	10 397,50	11 393,50	—	—	1	1
Djambi	b) 65	b) 484	....	353	1,50	2,50	b) 97,50	b) 1 210,—	b) 1 307,50	174,—	882,50	1 056,50	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra a)	....	....	....	40 468	....	1,50	....	....	....	....	60 699,—	60 699,—	—	—	1	1
Atjeh en onderhoorigheden	....	4 631	811	5 013	....	1,50	....	6 946,50	6 946,50	....	7 519,50	7 519,50	3	3	2	2
Banka en onderhoorigheden	598	7 600	....	8 033	1,50	2,50	897,—	19 000,—	19 897,—	1 216,50	20 082,50	21 299,—	5	5	8	8
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	....	2 157	....	2 145	....	1,50	....	3 235,50	3 235,50	....	3 217,50	3 217,50	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	b) 29	b) 2 350	575	2 051	1,50	3,—	b) 43,50	b) 7 050,—	b) 7 093,50	868,50	6 183,—	7 051,50	3	3	2	2
Menado	....	b) 20 887	...	22 241	....	1,—	....	b) 20 887,—	b) 20 887,—	....	22 241,—	22 241,—	48	55	16	16
Amboina	....	1 418	....	1 169	....	1,50	....	2 127,—	2 127,—	....	1 753,50	1 753,50	21	21	8	8
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Ternate)	....	271	....	291	....	2,—	....	542,—	542,—	....	582,—	582,—	—	—	—	—
Bali en Lombok (afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	18 926	10 571	13 981	8 444	0,50	1,25	9 463,—	13 213,75	22 676,75	6 990,50	10 555,—	17 545,50	29	29	13	18
Totalen	19 967	59 074	16 147	99 799	†	†	f 11 024,50	f 90 802,25	f 101 826,75	f 10 245,50	f 152 261,—	f 162 506,50	113	120	51	51

a) In dit gewest is de belasting met ingang van 1 April 1910 ingevoerd.

b) Verbeterde opgaaf.

X. BELASTINGEN VAN VERSCHILLENDEN AARD, DIE SLECHTS IN HET EEN OF ANDER GEWEST WORDEN GEHEVEN.

OMSCHRIJVING. (De met een * aangeduide belastingen gelden uitsluitend inlanders.)	1909. (Verbeterde opgaven.)		1910.	
	Aanslag.	Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol. 184, noot).	Aanslag.	Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol. 184, noot).
1. *Hoofdelijke belasting in Benkoelen	f 214 277,65	f 168 787,59	f 211 192,50	f 286 223,71
2. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking in de afdeeling Redjang en Lebong der residentie Benkoelen.	5 267,74	*a*) . . .	13 853,56	*a*) . . .
3. Belasting voor het aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen ter hoofdplaats Benkoelen . . .	3 698,—	3 408,82	3 794,—	4 865,97^5
4. *Hoofdelijke belasting in de Lampongsche districten	242 658,15	246 194,06	237 071,02	294 489,70
5. *Hoofdelijke belasting in Palembang (buiten de hoofdplaats).	1 243 283,—	1 245 055,91^5	1 256 278,50	1 285 296,73^5
6. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking ter hoofdplaats Palembang en van de inlanders, die in dienst zijn op ondernemingen van landen mijnbouw, en niet gerekend kunnen worden te behooren tot eene bepaalde doesoen of marga der residentie Palembang. .	58 699,05	54 592,13	55 936,75^5	53 258,14
7. *Hoofdelijke belasting in Billiton .	28 357,11	27 756,65^5	29 478,65	29 735,79
8. Hoofdelijke belasting in het rechtstreeksch gouvernementsgebied der residentie Westerafdeeling v. Borneo	19 121,68	18 949,72^5	25 555,38	24 101,62
9. *Belasting op het rijstgewas in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	342 349,59	301 313,47	273 750,—	372 290,46
10. *Hoofdelijke belasting in hetzelfde gewest.	378 391,89	347 227,17	381 670,44^5	447 455,10^5
11. Recht voor de afgifte van licentiën voor het graven van diamant in sommige gedeelten van dezelfde residentie. . . .	. . . . .	f 8 933,—	. . . . .	f 10 537,—
12. *Hoofdelijke belasting in het rechtstreeksch gouvernementsgebied van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.	f 341 891,71	323 929,19^5	f 328 922,99	353 976,64^5
13. *Belasting van heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Makasser .	13 500,—	12 753,11	13 590,—	12 257,36
14. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche burgers in de residentie Menado .	3 889,20	4 307,85^5	4 275,05	3 590,61
15 en 16. *Hoofdelijke belasting in de residentie Menado. Minahasa-districten .	222 313,16^5	219 232,03	232 706,36^5	233 524,59
15 en 16. *Hoofdelijke belasting in de residentie Menado. Afdeeling Gorontalo (voor zooveel betreft het rechtstreeksch gouvernementsgebied) . .	112 885,—	110 837,39^5	116 775,—	102 767,62^5
17. *Hoofdelijke belasting in Amboina.	125 404,50	99 984,92^5	155 328,—	157 579,44^5
18. *Hoofdelijke belasting van de inlandsche gouvernements onderdanen in Ternate .	10 170,—	6 987,80	9 022,20	9 650,70
19. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking in de afdeelingen Boeleleng, Djembrana en Lombok der residentie Bali en Lombok	61 422,91	39 172,85	64 294,39	49 638,26
20. Belasting bij den uitvoer van producten van het eiland We (Atjeh)	. . . . .	1 108,11^5	. . . . .	689,80

a) Het geïnd bedrag is niet opgegeven kunnen worden.

Bijlage CC.

(Zie hoofdstuk M, afd. II, §§ 2 en 3, van het verslag.)

OVERZICHT

van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië over 1910.

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING DER JAVASCHE BANK

(boekjaar 1910/11).

1. Overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië gedurende 1910, samengesteld door den president der Javasche Bank.

Gedurende 1910 vertoonde de geldmarkt in Nederlandsch-Indië tegenover die in Europa en Amerika een zeer rustig beeld. De disconto-rente der Javasche Bank, sedert 1 Augustus 1909 $3\frac{1}{2}$% bedragend, kon daarop gehandhaafd blijven, terwijl de Bank kon voortgaan met de versterking harer positie.

Hieronder volgen eenige specificaties over van 1 Januari 1910 tot 31 December 1910 in de koloniën ingevoerde munten.

Aan Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt werd ingevoerd door het Gouvernement:

Halve guldens	f 2 000 000
Kwartjes	1 500 000
Dubbeltjes	1 500 000
	f 5 000 000

Aan de Nederlandsche Bank werd door de Javasche Bank onttrokken voor verzending naar Indië f 3 000 000.

Door particulieren werd volgens officieele opgaven der tolbeambten:

	ingevoerd:	uitgevoerd:
f 10-stukken	f 142 810,—	——
Rijksdaalders.	1 814 087,50	f 93 500
Guldens	1 076 041,—	296 904
Halve guldens	50 981,—	3 516
Totaal	f 3 083 919,50	f 393 920

dus meer in- dan uitgevoerd f 2 689 999,50; aan Nederlandsch-Indische pasmunt respectievelijk f 132 580,60 en f 456, dus meer in- dan uitgevoerd f 132 124,60.

Aan Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt werd dus totaal f 10 822 124,10 meer in- dan uitgevoerd.

Door anderen dan het Gouvernement en de Javasche Bank werd (eveneens volgens de opgaven der tolbeambten):

	ingevoerd:	uitgevoerd:
aan sovereigns	f 2 673 876,—	f 42 624
,, ducaten	257 196,—	——
,, 20 francs-stukken	189 250,—	——
,, 20 mark-stukken	6 012,—	——
,, Amerik. gouden dollars	6 250,—	——
,, gouden 10 yen-stukken .	500,—	——
,, Turksche ponden	19 136,50	——
,, dollars	64 494,—	173 222
,, ticals	1 837,—	——
,, yens	800,—	——
,, zilveren francstukken ...	300,—	——
	f 3 219 651,50	f 215 846

dus meer in- dan uitgevoerd f 3 003 805,50.

Door de Javasche Bank werd aan vreemd goud ingevoerd voor eene waarde van f 4 782 739,17, makende met bovengenoemd surplus invoer van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt, ad f 10 822 124,10, een totaal van f 18 608 668,77.

Met welk gedeelte van dit totaal de muntvoorraad in Nederlandsch-Indië blijvend vermeerderd is, kan niet worden vastgesteld, daar de bedragen, welke door Mekkagangers, koelies, enz. zijn medegenomen, onbekend zijn; ook ontbreken de gegevens om te bepalen hoeveel voor industrieele doeleinden versmolten is.

De afvloeiing in de circulatie in het laatste jaar kan geschat worden op ongeveer f 10 000 000, ongerekend de pasmunt, welke uit 's lands kassen gevloeid is.

De officieele verkoopkoersen van banken waren volgens de opgave van de Handelsvereeniging te Batavia als volgt:

	6 m/dato Nederland.	*T.T. Nederland.*	*6 m/zicht Engeland.*	*Zicht Singapore.*
1ste kwartaal 1910	$101\frac{3}{8}$ à $101\frac{1}{2}$	100 à $100\frac{3}{8}$	11,90 à $11,93\frac{3}{4}$	142 à $142\frac{1}{4}$
2de ,, ,, ...	$101\frac{1}{2}$,, $102\frac{5}{8}$	$100\frac{1}{4}$,, $100\frac{3}{8}$	$11,82\frac{1}{2}$,, 11,90	$141\frac{1}{2}$,, 142
3de ,, ,, ...	$101\frac{3}{4}$,, $101\frac{7}{8}$	100 ,, $100\frac{1}{4}$	$11,86\frac{1}{4}$,, 11,90	141 ,, 142
4de ,, ,, ...	$101\frac{3}{4}$,, 102	100 ,, $100\frac{1}{4}$	$11,82\frac{1}{2}$,, $11,86\frac{1}{4}$	$141\frac{1}{2}$,, 142

Vooral bij grootere posten werden deze officieele noteeringen niet gehandhaafd, zoodat zij niet als maatstaf voor gedane transacties kunnen gelden.

Sedert 1 Augustus 1910 heeft de rente der Javasche Bank bedragen:

Voor disconto van wisselbrieven	$3\frac{1}{2}$ %
,, ,, ,, promessen	$5\frac{1}{2}$ %
,, beleening en voorschotten in rekening-courant op certificaten Nederlandsche Werkelijke Schuld, pandbrieven en obligatiën	$3\frac{1}{2}$ %
,, beleening van de overige, bij de Bank beleenbare effecten	$4\frac{1}{2}$ %
,, uitvoerproducten en rijst	4 %
,, invoerartikelen	6 %

Een feit van groote beteekenis voor Nederlandsch-Indië was de welgeslaagde poging van de gemeenten Batavia en Bandoeng om obligatieleeningen te plaatsen; later slaagde ook Semarang hierin.

De zilverprijs kon zich in 1910 nauwelijks herstellen van de lage noteering in het voorafgegane jaar; de gemiddelde zilverprijs was in 1910 $24^{11}/_{16}$ per ounce, of 1 d. hooger dan in 1909. De prijs werd gedrukt doordat de vraag voor Britsch-Indië afnam, daar de voorkeur van de bevolking aldaar voor zilver verminderd, en er dientengevolge veel meer goud in de circulatie wordt opgenomen.

Het vertrouwen in de biljetten der Javasche Bank bleef ongeschokt.

De Javasche Bank maakte, met toestemming van aanbieders, ongangbaar 439 rijksdaalders, 1153 guldens en 2021 halve guldens; de aantallen op deze wijze vernietigde muntstukken beweegt zich, wat de guldens en halve guldens betreft, in de laatste jaren in stijgende richting.

Bij de inlandsche bevolking kon in 1910 eene toeneming van welvaart worden geconstateerd, tengevolge van de over het algemeen gunstige uitkomsten der specifiek inlandsche cultures; de copra spant ditmaal de kroon en bracht in 1910 zelfs f 48 000 000 onder de bevolking.

Dank zij de verhoogde koopkracht der inlandsche afnemers konden verscheidene importeurs verklaren een goed jaar te hebben gehad. Anderen waren minder tevreden; de handel te Makasser klaagde dat de cholera den handel belemmerde, en dat de omzet ongunstig werd beïnvloed door de omstandigheid, dat zich in de sedert kort gepacificeerde streken vele handelaren hebben gevestigd, die hunne goederen buiten Makasser om betrekken. De in het algemeen gunstige toestand van den importhandel blijkt o. m. uit het geringe aantal faillissementen. De uitkomsten van de cultures waren over het algemeen gunstig; de uitbreiding, welke velen ondergingen, moet voor een deel worden toegeschreven aan de levendige belangstelling, waarin zij zich in den laatsten tijd van de zijde van het buitenlandsch kapitaal mochten verheugen. De suikermarkt was zeer ongedurig, met tegen het einde van 1910 dalende prijzen in verband met den grooteren bietoogst in Europa. De waarde van den geheelen suikeroogst van Java kan voor 1910 begroot worden op f 150 000 000. Tabak leverde eene teleurstelling op; hoewel de oogst iets grooter was, bleef de middenprijs verre bij het

vorige jaar ten achter, zoodat de opbrengst over 1910 ongeveer f 12 000 000 lager is geweest dan die gedurende 1909. Sedert zijn de verwachtingen, in verband met de buitengewone prijzen in het begin van 1911, weder aanmerkelijk gunstiger. De Java-tabak kon in 1910 op goede resultaten wijzen. De cultuur van gouvernementskoffie ging wederom achteruit in tegenstelling met de particuliere, welke niet onbelangrijk vooruit kon gaan. De zich steeds uitbreidende Robusta-aanplant staat over het algemeen gunstig; de op Java gekweekte Liberia- en Robusta-koffie beginnen meer in de plaatselijke behoeften te voorzien, tengevolge waarvan de invoer van koffie afnam. De zich eveneens sterk uitbreidende theecultuur profiteerde van vaste prijzen; haar toekomst doet zich dan ook gunstig aanzien. Ook de rubbercultuur neemt steeds grootere afmetingen aan; de prijzen waren gedurende een deel van het jaar ten prooi aan wilde speculatiën en dientengevolge zeer afwisselend, evenals die van djeloetoeng. De rijstoogst viel gunstig uit. De uitvoer van kinabast naar Amsterdam is iets toegenomen; de gemiddelde prijs is iets hooger dan gedurende 1909. Wat de specerijen betreft, konden foelie en kruidnagelen goede prijzen besommen; de prijs van notemuskaat daarentegen was laag.

De tinprijzen waren in 1910 aanmerkelijk hooger dan gedurende 1909; de middenprijs der Billiton-inschrijvingen te Batavia was f 109,06 tegen f 94,96 in 1909. De goud- en zilverproductie der 6 voornaamste in exploitatie zijnde mijnen bedroeg ongeveer f 8 500 000.

De stand der koersen van Indische cultuurwaarden, welke blijkt uit den hiervolgenden staat der noteeringen van de te Batavia meest verhandelde fondsen, was wederom hoog, zoodat eene reactie niet onwaarschijnlijk moet worden geacht.

II. Overzicht van den loop der koersen te Batavia van Indische fondsen in 1910.

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1907.	1908.	1909.		Januari.	December.	Laagste.	Hoogste.
14	11,4	10,7	Javasche Bank	221	225	218	240
8	8	9	Certificaten Nederlandsche Handelmaatschappij	190	183	175½	194½
8	8	8	Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij	136½	130	127	142
8	10	12	Nederlandsch-Indische Handelsbank	230	235	219	270½
6	6	7	Koloniale Bank	141	127	126	168½
8½	8½	6	Koninklijke Paketvaartmaatschappij	157	157	146	161
6½	6	6	Rotterdamsche Lloyd	132	128½	124	134½
8,8	10,4	10,4	Internationale Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam"	190	189	185½	214
10	10	10	Handelsvereeniging „Amsterdam"	224	—	211	240
10	10	—	Padangsche Handelmaatschappij	—	—	75½	105
5	5	5	Winkelmaatschappij „Eigen Hulp"	76	—	71	80
7½	7½	7½	Bataviasche Volks- en Stadsapotheek	105	110	105	110
11,9	13,7	14,1	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	256	252	241	268½
10	10	10	Deli-Spoorwegmaatschappij	—	—	204	208
9	9	9	Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij	186	—	179½	187
7½	8½	9	Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij	—	—	170	183
8¾	9	10	Semarang—Cheribon id.	196	187	182	196¾
8¾	9	9	Serajoedal- id.	—	—	171½	177½
4	4	5	Oost-Java- id.	133	133	128	140
7½	9	11	Kediri- id.	176	187½	171½	188
7½	5	14,76	Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrentemaatschappij	—	—	145	150
9	9	9	Nederlandsch-Indische Zee- en Brandassurantie-maatschappij	117½	—	110	120
7½	7½	7½	Tweede Nederlandsch-Indische id.	100	95	90	100
10	10	10	Javasche id.	117½	—	117½	120
10	10	10	Bataviasche id.	117½	—	117½	120
7	7	8	Koloniale id.	109	—	90	110
7	6	6	Tweede Koloniale id.	85	—	80	87½

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1907.	1908.	1909.		Januari.	December.	Laagste.	Hoogste.
10	10,5	10,5	Semarangsche Zee- en Brandassurantie-maatschappij. . . .	110	—	110	115
9½	10	10	Tweede Semarangsche id.	100	—	92½	100
8	8½	10	Brandverzekeringmaatschappij „de Oosterling"	112	110	110	115
13½	15	15	Bataviaasch Prauwenveer.	—	—	220	220
6	10	10	Nieuw Prauwenveer te Batavia	—	—	169	177
15	15	15	Tegalsch Prauwenveer.	234	250	234	250
10	15	10	Nieuw Semarangsch-Prauwenveer.	—	—	—	—
16	16	16	Nieuw Prauwenveer te Soerabaja	205	210	205	222½
8	8	5	Bagelen Thee- en kina-maatschappij.	—	—	110	120½
18,8	19	18½	Kina-maatschappij „Kertamanah".	—	210	170	220
18	15	15	Cultuurmaatschappij „Perbawati"	—	190	175½	195
15	15	16	Id. „Goalpara"	—	—	425	442½
—	—	—	Id. „Tjiogreg"	—	—	15	22
10	7	8½	Id. „Boengameloer"	129	124	120	135
24½	15½	20	Id. „Artana"	207½	—	207½	235
28	26	29	Assam Thee-onderneming „Wanasoeka"	—	425	320	450
80½	15	20	Id. „Malabar".	231	332½	229	350
—	—	—	Id. „Singaparna"	50	65	47½	76
14	15	25	Id. „Gedeh"	—	—	160	190
—	—	—	Id. „Taloen"	—	260	225	263
10	14	20	Id. „Pasir Salam"	175	—	175	225
19½	10½	12½	Intercommunale Telefoonmaatschappij	127½	—	124	139
12	12	12	Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij.	205	208	203	212
4	—	—	New Singapore distilled water-company	80	85	60	87½
10	10	12	Java-Veem	114	—	110	155
9	10	10	Bandoengsche kinine-fabriek	137½	132½	132	141
—	—	—	Mijnbouwmaatschappij „Palehleh" (gewone aandeelen) . . .	23	32½	21	33½
—	—	—	Id. „ (preferent)	95	114	84	117¾
—	—	—	Id. „Totok".	226	126	122	230
71	100	85	Id. „Redjang Lebong".	900	845	765	970
—	—	—	Id. „Simau"	668	550	530	790
—	26,1	24,6	Id. „Ketahoen" (preferent)	400	250	257½	410
—	14,7	13,85	Id. „ (gewoon).	255	170	162	262½

III. Loop der wisselkoersen te Batavia gedurende 1910, volgens opgaven verstrekt door de Handelsvereeniging aldaar.

Maanden van 1910.	Op Amsterdam (op 6 maanden dato). Bankwissels.	Op Amsterdam (op 6 maanden dato). Particuliere wissels.	Op Londen (op 6 maanden zicht). Bankwissels.	Op Londen (op 6 maanden zicht). Particuliere wissels.	Op Singapore (op zicht). Bankwissels.	Op China (op zicht). Bankwissels.
	f 100 Indisch Courant geeft guldens Nederlandsch Courant.		Een pond sterling kost guldens Indisch Courant.		Een dollar kost guldens Indisch Courant.	Een dollar kost guldens Indisch Courant.
Januari	f 101⅜ à f 101½	f 102⅜ à f 102½	f 11.90 à f 11.91¼	f 11.77½ à f 11.78¾	f 1.42 à f 1.42¼	f 1.08¼ à f 1.09¼
Februari	101⅜	102⅜	11.91¼	11.78¾	1.42	1.06 „ 1.07¾
Maart	101⅜ „ 102⅛	102⅜ „ 103⅛	11.88¾ „ 11.93¾	11.76¼ „ 11.81¼	1.42 „ 1.42¼	1.04 „ 1.07
April	102⅛ „ 102⅝	103⅛ „ 103⅝	11.85 „ 11.88¾	11.71¼ „ 11.76¼	1.42	1.07 „ 1.08¾
Mei	101⅝ „ 102⅝	102⅝ „ 103⅝	11.82½ „ 11.90	11.70 „ 11.77½	1.40 „ 1.42¾	1.07¾ „ 1.11
Juni	101⅞ „ 102⅛	102⅞ „ 103⅛	11.86¼ „ 11.90	11.73¾ „ 11.77½	1.41⅜ „ 1.41¾	1.07¾ „ 1.08½
Juli	101⅞	102⅞	11.87½ „ 11.90	11.75 „ 11.77½	1.41 „ 1.41½	1.07¼ „ 1.08¼
Augustus	101⅝ „ 101⅞	102¾ „ 102⅞	11.86¼ „ 11.87½	11.73¾ „ 11.75	1.41 „ 1.41½	1.06¾ „ 1.08¾
September	101¾	102¾	11.86¼	11.73¾	1.41½ „ 1.42	1.08 „ 1.09¾
October	101¾	102¾	11.86¼	11.73¾	1.41¾ „ 1.42	1.09¼ „ 1.15
November	101¾ „ 102	102¾ „ 103	11.83¾	11.71¼	1.41½ „ 1.42	1.12½ „ 1.14½
December	102	103	11.82½ „ 11.83¾	11.70 „ 11.71¼	1.41½ „ 1.41¾	1.10¾ „ 1.12¾

IV. Balans en Winst- en verliesrekening der Javasche Bank.

a. Balans, afgesloten op 31 Maart 1911.

Debet.

Beleeningen (inclusief voorschotten in rekening-courant) tegen onderpand van:		
Goederen	f 3 498 516,—	
Effecten en wissels	20 502 339,53	
Goud en zilver	7 063,75	
		f 24 007 919,28
Voorschotten aan het Gouvernement	....	2 534 837,59
Disconto-rekening:		
Handelspapier	f 2 723 993,09	
Vendupapier	839 738,03	
		3 563 731,12
Belegd kapitaal:		
Effecten	f 5 706 662,50	
Hypotheken	237 575,—	
		5 944 237,50
Belegd reservefonds:		
Effecten	f 2 198 782,59	
Hypotheken	5 775,—	
		2 204 557,59
Wissels buiten Nederlandsch-Indië betaalbaar	....	16 313 329,76
Prolongatiën in Nederland	....	9 434 500,—
Specie in de kassen:		
Gouden munt	f 3 161 020,—	
Zilveren munt	29 086 728,—	
Pasmunt	287 203,39	
		32 534 951,39
Munt en muntmateriaal:		
Munt, Goud	f 11 665 085,72	
Muntmateriaal, Goud	5 400 938,62	
Munt, Zilver	59 191,91	
Muntmateriaal, Zilver	47 502,40	
		17 172 718,65
Belegd pensioen- en onderstandsfonds	....	369 455,70
Gebouwen der Bank	....	794 501,—
Meubelen der Bank	....	29 506,—
Diverse rekeningen	....	1 855 099,03
		f 116 759 344,61

Credit.

Kapitaal		f 6 000 000,—
Reservefonds		2 215 564,49
Pensioen- en onderstandsfonds		371 462,58
Bankbiljetten in omloop		90 891 510,—
Bankassignatiën in omloop		1 008 343,87
Rekening-courant saldi:		
van het Gouvernement	f 1 103 970,22	
van anderen	12 805 327,81	
		13 909 298,03
Onafgehaalde dividenden		2 856,—
Uitkeering 79ste/82ste boekjaar		10 560,50
Onuitgekeerd saldo van aandeelhouders (over het 82ste boekjaar)		2 078,60
Beambten-deposito		223 321,87
Diverse rekeningen		92 035,99
Netto winst:		
Aandeelhouders	f 803 253,59	
Koloniale kas	602 988,92	
Reservefonds	301 494,47	
Tantièmes	250 846,90	
Pensioen- en onderstandsfonds	30 000,—	
Inkomstenbelasting	43 728,80	
		2 032 312,68
		f 116 759 344,61

b. *Winst- en verliesrekening.*

Debet.

Onkosten	.....	f 645 791,94
Onderhoud, verponding en assurantie van gebouwen	f 6 706,57	
Te Amsterdam nog te betalen:		
personeele belasting	400,—	
Te Amsterdam vooruitbetaalde:	f 7 106,57	
grondbelasting .... f 221,55		
brandassurantie-premie . 50,13	271,68	
		6 834,89
Afschrijving op aanmaak bankbiljetten	.....	54 432,08
Id. op gebouwen	.....	55 083,22
Id. op inventaris	.....	33 899,69
Aandeelhouders	f 803 253,59	
Koloniale kas	602 988,92	
Reservefonds	301 494,47	
Tantièmes	250 846,90	
Pensioen- en onderstandsfonds	30 000,—	
Inkomstenbelasting	43 728,80	
		2 032 312,68
Saldo winst		
		f 2 828 354,50

Credit.

Rente van disconteering, koersverschillen en munt en muntmateriaal	f 912 610,12	
Overgebracht van het 82ste boekjaar	80 232,70	
	f 992 842,82	
Id. naar het 84ste boekjaar	88 135,99	f 904 706,83
Rente van beleening en prolongatie	f 419 336,04	
Behoorende tot het 83ste, doch te innen in het 84ste boekjaar	12 403,—	
		431 739,04
Rente op voorschotten in rekening-courant	.....	1 022 893,41
Rente van effecten en hypotheken	f 244 526,29	
Behoorende tot het 83ste, doch te innen in het 84ste boekjaar	71 115,11	
		315 641,40
Provisierekening	.....	152 923,82
Pakhuishuur	.....	450,—
		f 2 828 354,50

Bijlage **DD.**

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag).

OVERZICHT

betreffende de uitgestrektheid, enz. van de BOUWGRONDEN DER INLANDSCHE BEVOLKING op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Djokjakarta en Soerakarta en van de particuliere landerijen) over 1910.

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws van 500 vierkante rijnlandsche roeden) der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden.					Uitgestrektheid bovendien in cultuur gebracht, maar niet tot de geregeld beplante bouwgronden behoorende.	Totaal der kolommen 6 en 7.
	Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	Tegalvelden.	Te zamen.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	44 884	46 962	5 678	28 528	126 052	15 231	141 283
Batavia { domein Bloeboer	973	—	—	25	998	—	998
Batavia { afdeeling Krawang	35 417	59 232	—	16 588	111 237	6 601	117 838
Preanger-Regentschappen	238 587	114 351	7 360	440 182	800 480	—	800 480
Cheribon	198 171	44 627	8 593	74 530	325 921	16 662	342 583
Pekalongan	212 052	30 866	87	37 212	280 217	5 833	286 050
Semarang	221 160	156 345	8 796	54 455	440 756	76 704	517 460
Rembang	29 238	207 971	1 948	58 186	297 343	84	297 427
Soerabaja	149 517	148 653	19 204	44 121	361 495	831	362 326
Pasoeroean	153 166	4 380	2 753	205 406	365 705	12 368	378 073
Besoeki	111 315	110	—	101 999	213 424	1 604	215 028
Banjoemas	92 264	54 138	2 094	88 061	236 557	47 122	283 679
Kedoe	163 489	60 286	3 559	141 273	368 607	110 249	478 856
Madioen	155 817	28 230	—	26 564	210 611	63 762	274 373
Kediri	136 828	23 004	4 947	48 755	213 534	19 322	232 856
Madoera	10 960	93 919	—	243 091	347 970	10 727	358 697
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1 953 838	1 073 074	65 019	1 608 976	4 700 907	387 100	5 088 007
Over 1909 waren de cijfers	1 910 953	1 058 888	73 676	1 554 202	4 597 719	501 705	5 099 424

Uitgestrektheid voor den oogst van 1910 beplant geweest, waarop door de bevolking als 1ste aanplant werden geteeld:		Uitgestrektheid onbeplant gebleven (zie de kolommen 15 t/m 18).	Van de in de kolommen 9 en 10 bedoelde velden zijn bovendien voor een tweeden oogst beplant geweest:		Alzoo zijn door de bevolking op hare eigen bouwgronden (zie de kolommen 9, 10, 12 en 13), hetzij voor eigen cultuur, hetzij voor rekening van particuliere ondernemers, beplantingen bewerkstelligd tot de volgende uitgestrektheid (in bouws).	Specificatie der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden, die onbeplant gebleven zijn (aantal bouws).				
rijst.	andere eenjarige gewassen.		met rijst.	met andere eenjarige gewassen.		Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Moeras-sawahs.	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Te zamen (zie kolom 11).
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
114 042	14 293	8 984	16	12 198	140 549	286	3 012	793	4 893	8 984
879	118	—	—	225	1 222	—	—	—	—	—
88 181	11 059	7 165	—	1 365	100 605	994	5 361	—	810	7 165
440 842	254 540	104 270	59 116	154 350	908 848	329	739	—	103 202	104 270
233 726	88 147	4 609	3 598	71 062	396 533	103	161	280	4 065	4 609
206 882	66 739	2 304	53 372	114 303	441 296	787	483	—	1 034	2 304
326 591	94 010	16 799	32 506	184 215	637 322	1 443	6 874	4 621	3 861	16 799
194 065	61 477	546	11 285	184 074	450 901	—	546	—	—	546
208 930	72 251	5 445	17 088	162 509	460 778	52	1 112	2 557	1 724	5 445
47 397	210 407	1 427	5 845	275 038	538 687	122	36	217	1 052	1 427
112 035	100 022	522	3 322	156 269	371 648	159	—	—	363	522
145 933	99 847	8 276	76 764	78 345	400 889	757	1 431	790	5 298	8 276
219 573	196 696	8 655	124 822	175 230	716 321	—	16	57	8 582	8 655
166 167	45 025	512	10 705	120 469	342 366	40	14	—	458	512
150 344	69 156	135	11 791	161 830	393 121	—	—	135	—	135
94 523	238 639	9 995	2 678	234 139	569 979	285	6 559	—	3 151	9 995
2 750 110	1 622 426	179 644	412 908	2 085 621	6 871 065	5 357	26 344	9 450	138 493	179 644
2 976 768	1 523 125	170 167	418 351	1 913 048	6 831 292	5 214	18 906	8 719	137 328	170 167

Bijlage EE.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de RIJSTCULTUUR op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta [1]) en van de particuliere landerijen) over 1910.

[1]) Met betrekking tot deze twee gewesten zijn omtrent den landbouw der inlandsche bevolking eenigszins betrouwbare opgaven niet te verstrekken.

GEWESTEN.	SAWAHS waarvan geoogst is (aantal bouws).					TEGALVELDEN waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	40 621	16	33 816	—	4 830	20 621	14 154
Batavia { domein Bloeboer	879	—	—	—	—	—	—
Batavia { afdeeling Krawang	30 420	—	51 656	—	—	4 844	1 261
Preanger-Regentschappen	236 926	52 634	113 224	5 338	7 884	83 952	—
Cheribon	170 573	3 474	41 507	99	6 954	12 943	1 774
Pekalongan	178 915	50 526	26 088	2 744	116	1 177	688
Semarang	190 642	28 854	122 214	1 358	3 556	5 691	6 782
Rembang	20 393	9 256	168 340	1 836	889	4 552	84
Soerabaja	102 360	12 361	92 566	4 094	10 101	4 282	256
Pasoeroean	123 604	5 732	3 822	—	2 435	26 002	2 891
Besoeki	97 960	3 054	110	—	—	13 327	906
Banjoemas	78 721	40 599	48 144	35 583	1 858	10 056	7 736
Kedoe	147 978	99 272	55 630	24 462	3 203	9 737	4 113
Madioen	125 169	8 268	24 847	2 436	—	6 935	9 217
Kediri	102 852	10 819	20 776	496	4 103	10 662	12 427
Madoera	7 050	2 028	65 815	616	—	19 808	1 884
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1 655 063	326 893	868 555	79 062	45 929	234 589	64 173
	1 981 956		947 617			298 762	
Over 1909 waren de cijfers	1 671 821	331 543	953 916	77 450	58 080	238 053	64 256
	2 003 364		1 031 366			302 309	

Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	SAWAHS waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws). Sawahs van levend water voorzien. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs van regen afhankelijk. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	TEGALVELDEN waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws). Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.	Totaal der mislukte velden (aantal bouws).	Totaal der beplante velden (aantal bouws). (Kolom 9 + kolom 17.)
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
114 058	3 847	—	9 208	—	22	4	—	13 081	127 139
879	—	—	—	—	—	—	—	—	879
88 181	4 003	—	2 215	—	—	—	—	6 218	94 399
499 958	508	14	319	—	—	—	—	841	500 799
237 324	3 404	—	1 474	—	1 358	3	—	6 239	243 563
260 254	3 846	234	2 179	—	—	—	—	6 259	266 513
359 097	8 891	489	10 385	57	961	66	—	20 849	379 946
205 350	8 820	75	31 280	366	1 059	—	—	41 600	246 950
226 020	13 654	34	52 714	50	7 075	1 905	—	75 432	301 452
164 486	1 053	—	308	—	—	52	—	1 413	165 899
115 357	2 449	—	—	—	—	—	—	2 449	117 806
222 697	663	—	2 808	—	—	—	—	3 471	226 168
344 395	5 155	244	225	—	950	52	—	6 626	351 021
176 872	25 941	254	3 374	—	—	—	—	29 569	206 441
162 135	9 921	—	1 762	—	564	485	—	12 732	174 867
97 201	788	—	13 429	—	—	1 323	—	15 540	112 741
3 274 264	92 943	1 344	131 680	473	11 989	3 890	—	242 319	3 516 583
	94 287		132 153			3 890			
3 395 119	25 054	3 798	48 471	1 609	9 104	5 778	450	94 264	3 489 383
	28 852		50 080			6 228			

GEWESTEN.	Vermoedelijke opbrengst der met rijst beplante (geslaagde) velden (in pikols padi).								De gemiddelde productie per bouw kwam volgens deze schattingen te staan op het navolgend aantal pikols padi	
	SAWAHS					TEGALVELDEN		Totaal der productie (bij benadering).	per beplanten bouw.	per geslaagden bouw.
	van levend water voorzien.		van regen afhankelijk.		op rawah-gronden.	in geregelde cultuur.	niet in geregelde cultuur.			
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Bantam	1 198 563	400	867 436	—	99 737	285 971	141 540	2 593 647	20	23
Batavia { domein Bloeboer	26 000	—	—	—	—	—	—	26 000	30	30
Batavia { afd. Krawang	912 570	—	1 291 360	—	—	67 504	18 900	2 290 334	24	26
Preanger-Regentschappen	8 040 646	1 460 651	2 922 074	123 640	300 130	1 156 800	—	14 003 941	28	28
Cheribon	4 522 866	74 316	782 477	1 860	100 594	136 744	15 707	5 634 564	23	24
Pekalongan	5 755 334	1 386 258	786 162	72 964	2 064	59 398	8 300	8 070 480	30	31
Semarang	4 534 487	787 001	2 693 242	12 260	2 082 023	89 854	75 078	10 273 945	27	29
Rembang	396 306	169 808	2 467 208	33 987	21 560	45 063	42	3 133 974	13	15
Soerabaja	3 564 308	302 848	1 429 195	8 085	287 386	114 888	2 495	5 709 205	19	25
Pasoeroean	4 455 735	135 446	85 266	—	69 530	462 252	43 780	5 252 009	32	32
Besoeki	3 640 881	68 429	2 440	—	—	249 465	18 042	3 979 257	34	34
Banjoemas	2 000 000	756 000	1 255 500	681 250	25 500	133 000	100 250	4 951 500	22	22
Kedoe	4 197 104	2 376 995	1 236 398	438 939	112 338	156 350	38 396	8 556 520	24	25
Madioen	2 802 694	136 010	444 562	31 668	—	119 292	115 160	3 649 386	18	21
Kediri	3 446 300	324 000	486 912	2 727	143 919	175 000	163 296	4 742 154	27	29
Madoera	169 206	40 560	987 225	6 160	—	198 080	18 500	1 419 731	13	15
Totalen gouvernementslanden Java en Madoera	49 663 000	8 018 722	17 737 457	1 413 540	3 244 781	3 449 661	759 486	84 286 647	24	26
Over 1909 waren de cijfers	51 174 883	8 273 492	17 422 554	1 442 347	1 607 552	3 345 631	801 948	84 068 407	24	25

De bovengenoemde gewesten verdeelende in groepen naar gelang van hunne ligging: in West-Java (hiertoe behooren de eerste vier), in het noordelijk deel van Midden-Java (de drie daarop volgende), in het zuidelijk deel van Midden-Java (zijnde Banjoemas, Kedoe, Madioen en Kediri) en in Oost-Java (Soerabaja, Pasoeroean en Besoeki) met Madoera, doen zich de totalen der beplantingen en der (geschatte) padi-productie over 1909 en 1910 als volgt voor:

	Jaren.	West-Java.	Midden-Java (noordelijke gewesten).	Midden-Java (zuidelijke gewesten).	Oost-Java met Madoera.	Totalen.
1°. Aantal bouws in het geheel met padi beplant geweest	1909	924 000	910 589	959 671	695 123	3 489 383
	1910	966 779	893 409	958 497	697 898	3 516 583
2°. Aantal bouws, waarvan padi geoogst werd	1909	887 553	897 412	936 993	673 161	3 395 119
	1910	940 400	824 701	906 099	603 064	3 274 264
3°. Geschatte productie (in pikols padi)	1909	23 129 528	20 943 322	21 908 699	18 086 858	84 068 407
	1910	24 548 486	21 478 399	21 899 560	16 360 202	84 286 647
Gemiddelde productie per bouw (in pikols padi) berekend voor: de beplantingen sub 1°. (geslaagde en mislukte).	1909	25,03	22,99	22,83	26,02	24,09
	1910	25,39	24,04	22,85	23,44	23,97
Gemiddelde productie per bouw (in pikols padi) berekend voor: de beplantingen sub 2°. (alleen de geslaagde).	1909	26,06	23,33	23,38	26,87	24,76
	1910	26,10	26,04	24,17	27,13	25,74

Bijlage FF.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de teelt van eenjarige gewassen (de padicultuur daaronder niet begrepen) op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta en van de particuliere landerijen) over 1910.

GEWESTEN.	Eerste of tweede gewas.	GESLAAGDE velden (in bouws van 500 vierkante rij… — Sawahs van levend water voorzien, beplant met: suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	Sawahs van regen afhankelijk, beplant met: suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	Sawahs op rawahgronden, beplant met: suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.
Bantam	1ste gewas	—	—	—	130	130	10	—	—	916	926	—	—	—	33	33
	2de "	124	—	—	4 374	4 498	41	20	—	3 182	3 243	—	—	—	484	484
Batavia. domein Bloeboer	1ste "	—	—	—	93	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de "	—	—	—	225	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia. afd. Krawang	1ste "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de "	—	—	—	619	619	—	—	—	25	25	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	1ste "	728	—	—	95	823	64	—	—	5	69	—	—	—	—	—
	2de "	—	—	775	39 635	40 410	187	—	306	8 999	9 492	—	—	—	651	651
Cheribon	1ste "	14 133	240	6	9 710	24 089	196	—	19	1 262	1 477	—	—	—	—	—
	2de "	14	1 609	485	64 063	66 171	—	12	61	1 026	1 099	—	—	—	—	—
Pekalongan	1ste "	16 360	722	216	11 206	28 504	596	80	2	1 438	2 116	—	—	—	—	—
	2de "	1 117	387	857	82 838	85 199	165	11	252	6 296	6 724	—	—	—	—	—
Semarang	1ste "	13 403	459	205	7 815	21 882	226	22	12	8 567	8 827	—	—	4	—	4
	2de "	6 972	1 776	3 580	69 921	82 249	114	143	1 728	51 566	53 551	—	—	—	—	—
Rembang	1ste "	10	—	—	15	25	224	54	6	7 421	7 705	—	—	—	—	—
	2de "	103	52	1 027	11 291	12 473	121	504	9 990	105 271	115 886	—	—	—	—	—
Soerabaja	1ste "	33 062	195	—	191	33 448	191	—	—	2 069	2 260	102	—	—	—	102
	2de "	—	691	1 350	87 077	89 118	6	245	1 786	45 313	47 350	—	—	120	3 723	3 843
Pasoeroean	1ste "	27 407	—	297	682	28 386	214	—	—	—	214	199	—	—	—	199
	2de "	5 645	685	3 591	107 601	117 522	—	12	27	3 668	3 707	—	—	—	—	—
Besoeki	1ste "	10 038	41	113	555	10 747	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de "	2 610	418	33560	48 992	85 580	—	—	—	28	28	—	—	—	—	—
Banjoemas	1ste "	5 410	137	94	6 482	12 123	8	84	5	1 658	1 755	—	—	—	—	—
	2de "	7	142	2 205	22 972	25 326	—	25	98	3 760	3 883	—	—	9	—	9
Kedoe	1ste "	3 344	119	200	6 693	10 356	220	45	36	4 114	4 415	—	—	—	—	—
	2de "	5 223	183	13799	31 257	50 462	420	34	1 968	22 439	24 861	—	—	—	—	—
Madioen	1ste "	7 909	25	20	462	8 416	—	26	—	94	120	—	—	—	—	—
	2de "	7 120	635	1 729	75 216	84 700	20	117	319	5 756	6 212	—	—	—	—	—
Kediri	1ste "	22 965	3	1	1 086	24 055	435	—	—	119	554	30	—	—	—	30
	2de "	6 547	694	3 516	91 188	101 945	—	66	372	11 820	12 258	30	—	16	328	374
Madoera	1ste "	32	20	—	2 785	2 837	202	120	244	7 550	8 116	—	—	—	—	—
	2de "	7	3	444	5 207	5 661	100	859	498	43 208	44 665	—	—	—	—	—
Totalen voor de gouvernementsresidentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1ste "	154 801	1 961	1 152	48 000	205 914	2 586	431	324	35 213	38 554	331	—	4	33	368
	2de "	35 489	7 275	66918	742 476	852 158	1 174	2 048	17405	312 357	332 984	30	—	145	5 186	5 361
Over 1909 waren de cijfers	1ste "	148 743	1 836	699	57 186	208 464	4 011	341	501	32 560	37 413	607	—	—	57	664
	2de "	24 779	11190	59710	687 516	783 195	461	1 540	13022	296 281	311 304	—	—	20	876	896

…nte	rijnlandsche roeden).										MISLUKTE velden (in bouws).						Totalen der BEPLANTE velden (de geslaagde en mislukte te zamen genomen).
	Tegalvelden in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					Tegalvelden niet in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					Sawahs			Tegalvelden			
Te …nen.	suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	van levend water voorzien.	van regen afhan-kelijk.	op rawah-gronden.	in geregelde cultuur.	niet in geregelde cultuur.	Te zamen.	
33	352	35	—	2 870	3 257	—	—	—	9 947	9 947	—	—	—	—	835	835	15 128
84	126	100	—	3 747	3 973	—	—	—	—	—	100	86	—	—	—	186	12 384
—	—	—	—	25	25	—	—	—	118	118	—	—	—	—	—	—	236
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225
—	—	—	—	10 943	10 934	—	—	—	125	125	—	—	—	—	—	—	11 059
—	—	—	—	—	—	—	—	—	721	721	—	—	—	—	—	—	1 365
—	440	126	12 245	240 837	253 648	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254 540
551	58	—	1 701	43 228	44 987	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95 540
—	45	22	268	57 114	57 449	—	—	22	5 110	5 132	—	—	—	—	—	—	88 147
—	—	—	364	3 147	3 511	—	—	—	281	281	108	—	—	—	—	108	71 170
—	32	197	3 951	30 894	35 074	—	28	40	977	1 045	—	—	—	—	—	—	66 739
—	—	15	496	21 801	22 312	—	—	—	68	68	1 181	—	—	—	—	1 181	115 484
4	1 080	254	2 284	43 322	46 940	93	30	1 324	14 910	16 357	—	798	12	77	—	887	94 897
—	3 344	195	1 315	32 008	36 862	—	58	591	10 904	11 553	4 346	9 286	—	157	—	13 789	198 004
—	122	465	769	52 391	53 747	—	—	—	—	—	—	98	—	79	—	177	61 654
—	106	483	9 629	45 497	55 715	—	—	—	—	—	360	21 418	—	170	—	21 948	206 022
102	374	232	289	35 312	36 207	—	—	—	234	234	—	—	—	—	—	—	72 251
343	10	142	1 327	20 538	22 017	—	—	9	172	181	—	1 742	200	—	—	1 942	164 451
199	3 645	93	2 367	172 210	178 315	—	—	106	3 187	3 293	—	—	—	—	—	—	210 407
—	1 839	239	11 422	135 204	148 704	—	—	722	4 383	5 105	156	—	—	—	—	156	275 194
—	60	484	7 933	80 100	88 577	—	10	20	668	698	—	—	—	—	—	—	100 022
—	19	269	14 055	56 126	70 469	—	—	—	192	192	200	—	—	—	—	200	156 469
—	2	46	14 634	63 335	78 017	—	—	49	7 903	7 952	—	—	—	—	—	—	99 847
9	—	44	2 810	36 091	38 945	—	58	534	9 590	10 182	85	—	—	—	—	85	78 430
—	93	51	13 819	109 274	123 237	—	1	3 498	55 189	58 688	—	—	—	53	—	53	196 749
—	60	49	7 008	77 926	85 043	—	—	344	24 520	24 864	—	—	—	472	—	472	185 702
—	134	10	79	17 848	18 071	—	—	73	18 345	18 418	—	—	—	—	520	520	45 545
—	288	137	887	15 427	16 739	—	—	454	12 364	12 818	2 489	450	—	—	—	2 939	123 408
30	6 160	166	338	31 283	37 947	422	1	1	6 146	6 570	—	112	201	19	—	332	69 488
374	144	163	3 417	31 599	35 323	—	1	1 166	10 677	11 844	506	706	—	12	—	1 224	162 968
—	379	1 334	971	216 125	218 809	—	—	—	8 877	8 877	—	—	—	—	—	—	238 639
—	18	687	4 253	172 378	177 336	—	—	—	6 477	6 477	—	—	—	—	—	—	234 129
368	12 918	3 515	59 947	1 163 874	1240 254	515	70	5 133	131 736	137 454	—	1 008	213	228	1 355	2 804	1 625 348
361	6 012	2 523	58 684	694 717	761 936	—	117	3 820	80 349	84 286	9 531	33 688	200	811	—	44 230	2 080 955
664	12 396	6 292	49 302	1 109 006	1176 996	141	228	4 916	94 303	99 588	399	182	—	4 299	439	5 369	1 528 494
896	2 881	3 397	59 995	683 720	749 993	—	74	1 995	70 591	72 660	14 177	24 982	1 701	1 791	173	42 824	1 960 872

GEWESTEN.	Van de GESLAAGDE velden waren door de bevolking voor eigen cultuur of voor rekening van particuliere ondernemers beplant met:									
	suikerriet.		indigo.		tabak.		kapas en diverse voedingsgewassen (meest djagoeng).		Totaal.	
	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.
Bantam	362	291	35	120	—	—	13 896	11 787	14 293	12 198
	653		155		—		25 683		26 491	
Batavia, domein Bloeboer	—	—	—	—	—	—	236	225	236	225
	—		—		—		461		461	
Batavia, afdeeling Krawang	—	—	—	—	—	—	11 059	1 365	11 059	1 365
	—		—		—		12 424		12 424	
Preanger-Regentschappen	1 232	245	126	—	12 245	2 782	240 937	92 513	254 540	95 540
	1 477		126		15 027		333 450		350 080	
Cheribon	14 374	14	262	1 621	315	910	73 196	68 517	88 147	71 062
	14 388		1 883		1 225		141 713		159 209	
Pekalongan	16 988	1 282	1 027	413	4 209	1 605	44 515	111 003	66 739	114 303
	18 270		1 440		5 814		155 518		181 042	
Semarang	14 802	10 430	765	2 172	3 829	7 214	74 614	164 399	94 010	184 215
	25 232		2 937		11 043		239 013		278 225	
Rembang	356	330	519	1 039	775	20 646	59 827	162 059	61 477	184 074
	686		1 558		21 421		221 886		245 551	
Soerabaja	33 729	16	427	1 078	289	4 592	37 806	156 823	72 251	162 509
	33 745		1 505		4 881		194 629		234 760	
Pasoeroean	31 465	7 484	93	936	2 770	15 762	176 079	250 856	210 407	275 038
	38 949		1 029		18 532		426 935		485 445	
Besoeki	10 098	2 629	535	687	8 066	47 615	81 323	105 338	100 022	156 269
	12 727		1 222		55 681		186 661		256 291	
Banjoemas	5 420	7	267	269	14 782	5 656	79 378	72 413	99 847	78 345
	5 427		536		20 438		151 791		178 192	
Kedoe	3 657	5 703	216	266	17 553	23 119	175 270	156 142	196 696	185 230
	9 360		482		40 672		331 412		381 926	
Madioen	8 043	7 428	61	889	172	3 389	36 749	108 763	45 025	120 469
	15 471		950		3 561		145 512		165 494	
Kediri	30 012	6 721	170	924	340	8 487	38 634	145 612	69 156	161 744
	36 733		1 094		8 827		184 246		230 900	
Madoera	613	125	1 474	1 549	1 215	5 195	235 337	227 270	238 639	234 139
	738		3 023		6 410		462 607		472 778	
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	171 151	42 705	5 977	11 963	66 560	146 972	1 378 856	1 835 085	1 622 544	2 036 725
	213 856		17 940		213 532		3 213 941		3 659 269	
Over 1909 waren de cijfers	165 898	28 121	8 697	16 201	55 418	134 742	1 293 112	1 738 984	1 523 125	1 918 048
	194 019		24 898		190 160		3 032 096		3 441 173	

Bijlage GG.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 2°. *a*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de AAN DE VERPLICHTE LEVERING ONDERWORPEN KOFFIECULTUUR OP JAVA en de van gouvernementswege gehouden VEILINGEN VAN JAVA-KOFFIE, meerendeels over 1910.

GEWESTEN. *a)*	Volgens de op ult. October 1910 afgesloten opgaven was bij de koffiecultuur ingedeeld het navolgend aantal		Hoeveelheid koffie in 1910 bij de inkooppakhuizen *ingekocht* (pikols van 100 kati's of van 61.76 K.G.).					
	desa's.	huisgezinnen.	Ingekocht. *b)*		Bij het ledigvallen van de pakhuizen: meer bevonden.		minder bevonden.	
1.	2.	3.	4.		5.		6.	
			c) 1 998,356		0,404		0,144	
			28,646		0.134		0,276	
Preanger-Regentschappen *e)*	364	61 876		2 027,002		0,538		0,420
			8 860,708		2,958		5,428	
			484,458		0,976		—	
Pekalongan	112	14 559		9 345,166		3,934		5,428
			2 798,226		0,940		1,864	
			15 960		0,150		0,006	
Semarang	137	10 550		2 814,186		1,090		1,870
			4,212		—		1 118	
			1,178		—		0,388	
Soerabaja	—	—		5,390		—		1,506
			11 808,124		3 190		—	
			131 304		0,380		—	
Pasoeroean	496	53 656		11 939,428		3 570		—
			1 512,414		0,376		0,916	
			33,621		0,233		—	
Besoeki	11	3 119		1 546,035		0,609		0,916
			0,544		—		—	
			5,892		—		—	
Banjoemas	—	—		6,436		—		—
			132,736		0,012		0,886	
			2,264		0,010		—	
Kedoe	19	1 795		135,—		0,022		0,886
			298,824		—		—	
			$19,632^{5}$		—		—	
Madioen *e)*	66	6 876		$318,456^{5}$		—		—
			48,624		—		—	
			5 600		0,016		—	
Kediri	—	—		54,224		0,016		—
			27 462,768		7,880		10,356	
			$728,555^{5}$		1,899		0,670	
Totalen	1205	152 431		$28\ 191,323^{5}$		9,779		11,026

en *uitgeleverd* (in		Aantal pikols koffie (goede en inferieure) in de drie voorafgegane jaren *uitgeleverd*.		
Uitgeleverd. *d*)		1907.	1908.	1909.
7.		8.	9.	10.
1 998,616				
28,504	2 027,120	3 228	3 311	2 274
8 858,238				
485,434	9 343,672	7 942	11 085	8 838
2 797,302				
16,104	2 813,406	5 780	4 617	2 839
3,094				
0,790	3,884	68	63	3
11 811,314				
131,684	11 942,998	12 291	50 902	15 451
1 511,874				
33,854	1 545 728	269	4 095	414
0,544				
5,892	6,436	3	4	2
131,862				
2,274	134,136	361	231	154
298,824				
19,632^5	318,456^5	199	1 535	240
48,624				
5,616	54,240	92	332	61
27 460,292		*f*) 30 233	*f*) 76 175	*f*) 30 276
729,784^5		*h*) 468	*h*) 6 183	*h*) 2 267
	28 190,076^5	30 701	82 358	32 543
g) 3 790,662^5				
86 680	3 877,342^5			
31 250 954^5				
816,464^5	32 067,419			

A A N M E R K I N G E N.

a) De verplichte koffiecultuur is ingetrokken in de residentiën Soerabaja, Banjoemas en Kediri en in één of meer districten der overige, in kolom 1 vermelde gewesten.

b) Ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde koffie is onder de in kolom 4 vermelde hoeveelheden begrepen. In de verschillende residentiën zijn de volgende hoeveelheden aangehaald en verbeurd verklaard (in pikols):

	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Preanger-Regentschappen	0,164	0,409	0,573
Pekalongan	53,410	18,258	71,668
Semarang	—	10,168	10,168
Soerabaja	0,280	1,100	1,380
Pasoeroean	0,892	11,988	12,880
Besoeki	—	11,880	11,880
Banjoemas	0,544	5,892	6,436
Madioen	—	9,502	9,502
Kedoe	1,424	0,906	2,330
Totalen	56,714	70,103	126,817

c) De tweeërlei opgaaf hier en elders in dezen staat doelt op koffie 1ste soort en op inferieure koffie.

d) Onder de hier vermelde totalen waren aan Liberia-koffie en robusta-koffie begrepen (in pikols):

	Liberia.	Robusta.
Preanger-Regentschappen	1 055,284	—
Pekalongan	4 520,092	84,102
Soerabaja	0,672	—
Semarang	2 796,000	1,000
Pasoeroean	210,652	53,990
Besoeki	5,546	6,542
Banjoemas	0,544	—
Kedoe	130,074	—
Madioen	155,972	—
Kediri	1,840	—
Totalen	8 876,676	145,634

e) De cijfers in de kolommen 4 t/m 10, voor de residentiën Preanger-Regentschappen en Madioen opgegeven, hebben alleen betrekking op de door de inlandsche bevolking als bereid product ingeleverde koffie.

f) Onder de hier vermelde totalen was aan koffie 2de soort begrepen in 1907, 1908 en 1909 respectievelijk 617, 2628 en 875 pikol. De in gemelde drie jaren ingeleverde hoeveelheden Liberia-koffie beliepen achtereenvolgens 16 893, 12 590 en 10 975 pikol.

g) Hoeveelheid koffie, bereid bij de gouvernementsetablissementen, namelijk (in pikols):

	1ste soort.	2de soort.
in de Preanger-Regentschappen	3 214,812	49,200
te Ngebel (Madioen)	575,850	37,480
Te zamen	3 790,850	86,680

h) Hoeveelheid koffie, bereid bij de gouvernements-etablissementen in de Preanger-Regentschappen en te Ngebel (Madioen), respectievelijk 420 en 48 pikol in 1907, 4035 en 2148 pikol in 1908 en 2087 en 180 pikol in 1909.

GEWESTEN. a)	Gezamenlijke kosten voor den koffie-oogst van 1910 betaald						
	Inkoopsprijs aan de bevolking betaald à f 15 per pikol (inferieure koffie à f 7,50 per pikol).	Kosten van pakhuismeesters en pakhuispersoneel.	Kosten van koffiemantri's en cultuurpersoneel.	Uitgaven voor onderhoud en oprichting van inkooppakhuizen.		Kosten van afpakking en vervoer naar de strandpakhuizen.	Cultuurprocenten aan inlandsche ambtenaren en hoofden.
				Gewoon onderhoud.	Oprichting en zware herstelling.		
	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Preanger-Regentschappen	f 30 180,45	f 9 348,10^5	f 6 200,—	f 2 145,42	f 135,—	f 1 450,11	f 2 494,12
Pekalongan	136 498,60^5	9 200,14^5	11 000,—	1 619,10	—	4 202,24^5	3 268,79^5
Semarang	42 077,92	4 583,08	—	645,10^5	—	1 781,09	1 026,00^5
Soerabaja	59,56^5	601,81	—	90,—	—	6,60	0,90^5
Pasoeroean	178 075,65	27 710,86^5	40 055,—	3 934,51^5	—	4 373,03	4 353,92
Besoeki	22 938,37^5	2 410,01^5	5 100,—	919,87	—	276,16	519,81^5
Banjoemas	—	—	—	547,36	—	—	—
Kedoe	2 008,02	1 113,07	—	1 058,34	—	94,90	55,18^5
Madioen	4 557,87	1 120,52	2 040,—	752,—	—	127,56	320,76^5
Kediri	771,36	102,59	—	—	—	—	17,81^5
Totalen	f 417 167,81^5	f 56 190,20	f 64 395,—	f 11 711,71	f 135,—	f 12 311,69^5	f 12 057,32^5

tot en met het vervoer uit de inkoop- naar de strandpakhuizen.

Bijzondere uitgaven voor de bereiding op de West-Indische wijze.	Alle andere uitgaven (onder geen der voorgaande hoofden begrepen). *i*)	Totaal.	Gemiddelde kosten per pikol uitgeleverde koffie.	Inkooppakhuizen. Aantal.	Inkooppakhuizen. Bergruimte (in pikols).
18.	19.	20.	21.	22.	23.
j) f 86 004,94	f 740,35	*k*) f 138 698,49^5	f 26,21	62	73 470
—	164,57^5	165 953,46^5	17,76	27	58 600
—	39,66	50 152,86	17,82	27	46 815
—	3,—	761,88	—	4	3 200
7 087,15	1 145,05^5	266 735,18^5	22,34	66	241 546
—	120,—	32 284,23^5	20,88	11	39 730
—	—	547,36	—	7	10 020
—	29,31^5	4 358,83	32,49	12	21 300
l) 16 200,01	117,45	*m*) 25 236,17^5	27,08	9	32 000
—	—	891,76^5	16,45	7	6 650
f 109 292,10	f 2 359,40^5	f 685 620,25	f 21,38	232	533 331
		n) 47 670,59			
		f 733 290,84	22,87		

A A N M E R K I N G E N.

i) Uitgaven wegens geldverzendingen, omwerking van koffie, enz.

j) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1910 bereid door de etablissementen in de Preanger-Regentschappen. Hieronder is begrepen f 45 248,06, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van *onbereid* koffieproduct, n.l.:

14 330,16^5 pikol	roode	bes à f 3,—	Java en Robusta.
791,14 ,,	groengele	,, ,, ,, 2,50	
162,02 ,,	opraapsel	,, ,, 1,50	
5,24^5 ,,	hoornschil	,, ,, 7,—	

Tevens zijn in het opgegeven bedrag begrepen de cultuurprocenten ad f 721,53, welke ter zake van de door genoemde etablissementen gedurende 1910 bereide koffie werden uitgekeerd. Het bedrag, voorkomende in kolom 17, heeft uitsluitend betrekking op de uitgekeerde cultuurprocenten ter zake van het door de bevolking bereide product.

k) Berekend over de geheele hoeveelheid (5 291,014^5 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door de etablissementen bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol respectievelijk f 26 en f 26,35.

l) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1910 bereid door het etablissement te Ngebel (Madioen). Hieronder is begrepen f 9 092,51, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van *onbereid* koffieproduct, n.l.:

2 427,69 pikol	roode	bes à f 3,—	Java.
666,30 ,,	groengele	,, ,, ,, 2,50	
93,25 ,,	opraapsel	,, ,, 1,50	
0,54^5 ,,	hoornschil	,, ,, 7,—	

Tevens zijn in het opgegeven bedrag begrepen de cultuurprocenten ad f 121,37, welke ter zake van de door genoemd etablissement gedurende 1910 bereide koffie werden uitgekeerd. Het bedrag, voorkomende in kolom 17, heeft uitsluitend betrekking op de uitgekeerde cultuurprocenten ter zake van het door de bevolking bereide product.

m) Berekend over de geheele hoeveelheid (931,786^5 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door het etablissement bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol respectievelijk f 28,37 en f 26,41.

n) Kosten voor het laboratorium voor onderzoekingen in het belang der koffiecultuur, reis- en verblijfkosten van het laboratoriumpersoneel, kosten van den koffieproeftuin in Malang, traktementen en reis- en verblijfkosten van het inspecteerend personeel.

II. AFSCHRIJVINGEN EN BIJPLANTINGEN IN DE OP HOOG GEZAG AAN GE

GEWESTEN.	Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1909 (vgl. K. V. 1910, bijlage GG, tabel II, kolom 6).	Bijplantingen in den westmoeson van 1909/1910.		Afschrijvingen in den loop van 1910 (tot ult. October).
		Aantal boomen, die volgens machtiging van den directeur van landbouw zouden moeten worden bijgeplant (vgl. K. V. 1910, bijlage GG, tabel II, kolom 7).	Aantal boomen, die werkelijk zijn bijgeplant.	
1.	2.	3.	4.	5.
Preanger-Regentschappen	*a*) 7 763 600	518 660	*b*) 570 121	2 663 689
Pekalongan	3 328 145	402 039	*c*) 357 995	287 020
Semarang	1 428 891	—	—	46 483
Soerabaja	193 975	—	—	91 272
Pasoeroean	*a*) 16 185 894	130 670	130 670	2 650 945
Besoeki	2 998 403	126 340	*b*) 126 849	874 004
Kedoe	*a*) 179 531	—	—	—
Madioen	1 396 626	85 144	85 144	183 458
Totalen	*d*) 33 475 065	1 262 853	1 270 779	*e*) 6 796 871

N GELEGDE GEREGELDE KOFFIEPLANTSOENEN OVER 1909 en 1910.

Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1910. 6.	Aantal boomen, volgens machtiging van den directeur van landbouw bij te planten in den westmoeson van 1910/1911. 7.	Alzoo in den aanvang van 1911 aan jonge en vruchtdragende boomen vermoedelijk aanwezig. (N.B. Te verminderen met de nog niet bekende afschrijvingen.) 8.
5 670 032	—	5 670 032
3 399 120	174 145	3 573 265
1 382 408	—	1 382 408
102 703	—	102 703
13 665 619	151 642	13 817 261
2 251 248	131 590	2 382 838
179 531	—	179 531
1 298 312	87 348	1 385 660
d) 27 948 973	*f)* 544 725	28 493 698

TOELICHTINGEN.

a) Verbeterde opgaaf.

b) In de Preanger-Regentschappen en Besoeki zijn respectievelijk 51 461 en 509 boomen meer bijgeplant, omdat eene grootere uitgestrektheid bleek te zijn ontgonnen dan noodig was en wegens het beschikbaar zijn van veel plantmateriaal.

c) In Pekalongan zijn 440 044 boomen minder bijgeplant wegens gebrek aan grond.

d) Onder het totaal in kolom 2 en in kolom 6 zijn begrepen Liberia-boomen, verdeeld als volgt:

	Ult. October 1909. (Verbeterde opgaaf.)	Ult. October 1910.
Preanger-Regentschappen	1 065 397	886 425
Pekalongan	1 624 452	1 542 536
Semarang	1 428 891	1 382 408
Soerabaja	6 026	2 199
Pasoeroean	1 662 219	1 418 723
Besoeki	77 879	29 338
Kedoe	179 531	179 531
Madioen	338 570	346 952
Totalen	6 382 965	5 788 112

e) Gedurende 1909/1910 zijn 147 083 Liberia-koffieboomen bijgeplant en 741 936 afgeschreven, over onderstaande gewesten verdeeld als volgt:

	Bijgeplant.	Afgeschreven.
Preanger-Regentschappen	—	178 972
Pekalongan	69 299	151 215
Semarang	—	46 483
Soerabaja	—	3 827
Pasoeroean	32 640	276 136
Besoeki	—	48 541
Madjoen	45 144	36 762
Totalen	147 083	741 936

f) Hierbij is gerekend op het bijplanten van 156 800 Liberia- en 136 945 robusta-koffieboomen, namelijk in de residentiën:

	Liberia.	Robusta.
Pekalongan	30 800	136 945
Pasoeroean	80 352	—
Madioen	45 648	—
Totaal	156 800	136 945

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur zijn betrokken.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	In de cultuurplannen begrepen. Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffiedistricten op 31 Dec. 1910.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1911/1912. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffiedistricten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1910. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1911/1912.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d. i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de bij het einde van het plantjaar 1909/1910, dat is op 31 October 1910, aanwezige op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.	vrijwillige of onder dien naam bekend staande koffieaanplantingen op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (naar schatting zooveel mogelijk).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Preanger-Regentschappen (53 distr.)	Bandoeng ..	2	7	—	9	676 041	17 257	276	134	4	138	1 961,55	1 267,—	301,32
	Tjiandjoer ..	—	4	—	4	184 518	8 564	74	37	—	37	1 222,76	242,45	30,79
	Soekaboemi.	5	—	—	5	240 852	14 896	94	80	—	80	835,53	78,19	869,—
	Soemedang .	—	1	—	1	54 876	2 485	25	12	10	22	640,—	273,—	—
	Limbangan .	9	—	—	9	484 209	14 629	226	86	7	93	886,56	36,81	244,55
	Soekapoera .	1	—	—	1	29 180	4 045	15	15	—	15	—	—	—
	Totalen ..	17	12	—	29	1 669 676	61 876	710	364	21	385	5 546,40	1 897,45	1 445,66
Pekalongan (28 distr.)	Pekalongan.	—	1	1	2	60 808	841	97	15	52	67	627,43	—	8,75
	Batang.....	—	1	—	1	50 895	—	77	—	41	41	614,09	—	155,48
	Tegal.......	—	1	—	1	47 185	3 713	31	23	8	31	298,45	—	500,—
	Brebes	—	1	—	1	104 779	5 663	56	43	5	48	1 140,15	4,82	700,—
	Pemalang ..	—	1	1	2	153 893	4 342	96	31	17	48	1 030,91	—	1 354,38
	Totalen ..	—	5	2	7	417 560	14 559	357	112	123	235	3 711,03	4,82	2 718,61
Semarang (35 distr.)	Kendal	1	1	—	2	110 146	10 550	173	137	26	163	2 151,81	6,552	31,012
Soerabaja (28 distr.)	Modjokerto .	—	—	1	1	58 228	—	183	—	32	32	183,59	—	125,125
	Djombang ..	—	—	1	1	77 589	—	114	—	7	7	2,—	—	12,—
	Totalen ..	—	—	2	2	135 817	—	297	—	39	39	185,59	—	137,125
Pasoeroean (30 distr.)	Malang.....	2	6	—	8	741 022	34 953	675	315	102	417	6 686,820	3 847,82	18 385,59
	Bangil	—	1	1	2	123 724	—	221	6	57	63	111,543	129,03	70,—
	Pasoeroean .	—	1	—	1	49 758	3 010	51	23	10	33	—	—	7 000,—
	Probolinggo.	—	1	—	1	42 515	2 561	42	21	18	39	—	1 607,—	5 290,—
	Kraksaän...	—	1	—	1	56 856	2 626	49	27	7	34	976,540	134,65	44,—
	Loemadjang	2	2	—	4	229 859	10 506	159	104	13	117	3 113,789	236,31	165,—
	Totalen ..	4	12	1	17	1 243 734	53 656	1 197	496	207	703	10 888,692	5 954,81	30 954,59
Besoeki (18 distr.)	Bondowoso .	—	1	4	5	306 823	3 119	294	11	39	50	1 774,84	—	95,75
	Djember....	—	—	2	2	137 166	—	68	—	21	21	390,48	—	20,—
	Banjoewangi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totalen ..	—	1	6	7	443 989	3 119	362	11	60	71	2 165,32	—	115,75
Banjoemas (19 distr.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Hieronder respectievelijk 16 498, 479, 4035, 2087 en 3264 pikols van de gouvernements-bereidingsetablissementen.

b) Hieronder respectievelijk 61, 21, 5, 2 en 1 pikol uit de afdeeling Salatiga.

c) Hieronder in het jaar 1906 uit Poerbalingga en Bandjarnegara respectievelijk 3 en 3 pikol.

OVER 1910 BETREFFENDE DE CULTUUR.

AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1910:									Koffielevering (in pikols)				
aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd										
			op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			over 1906.	over 1907.	over 1908.	over 1909.	over 1910.
Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.					
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
914 112	1 156 121	2 070 233	34 769	2 017 450	2 052 219	104 110	421 851	525 961	17 995	895	4 900	2 783	3 970
261 100	625 524	886 624	19 805	34 470	54 275	7 885	25 010	32 895	598	374	465	398	301
319 570	393 083	712 653	—	25 710	25 710	180 518	66 174	246 692	3 387	2 063	1 344	995	594
280 275	466 771	747 046	—	288 000	288 000	—	—	—	2 247	38	113	16	26
492 736	760 740	1 253 476	—	44 307	44 307	33 072	416 140	449 212	2 736	266	524	169	400
—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	11	—	—	—
2 267 793	3 402 239	5 670 032	54 574	2 409 937	2 464 511	325 585	929 175	1 254 760	a) 26 995	a) 3 647	a) 7 346	a) 4 361	a) 5 291
165 920	316 430	482 350	—	—	—	—	136 458	136 458	1 802	970	2 300	1 148	1 187
31 536	411 081	442 617	—	—	—	72 187	18 664	90 851	2 413	2 014	2 250	2 199	1 915
139 740	63 090	202 830	—	—	—	144 200	851 000	995 200	7 574	1 404	3 735	1 765	1 990
339 758	652 732	992 490	—	600	600	400 000	676 730	1 076 730	5 841	2 020	1 104	2 558	2 518
387 170	891 663	1 278 833	—	—	—	1 206 246	1 014 904	2 221 150	4 366	1 534	1 697	1 168	1 734
1 064 124	2 334 996	3 399 120	—	660	600	1 822 633	2 697 756	4 520 389	21 996	7 942	11 086	8 838	9 344
—	1 382 408	1 382 408	—	6 150	6 150	—	34 670	34 670	b) 4 516	b) 5 780	b) 4 617	b) 2 839	b) 2 813
—	100 517	100 517	—	66 000	66 000	—	209 479	209 479	213	68	51	3	4
—	2 186	2 186	—	—	—	—	2 000	2 000	26	—	12	—	—
—	102 703	102 703	—	66 000	66 000	—	211 479	211 479	239	68	63	3	4
485 480	9 075 114	9 560 594	1 069 285	3 936 200	5 005 485	573 582	21 622 400	22 195 982	70 858	7 190	31 021	7 341	6 401
55 720	119 786	175 506	9 000	350 000	359 000	1 000	140 000	141 000	975	46	733	63	87
—	—	—	—	—	—	1 000 000	12 000 000	13 000 000	14 577	1 984	7 859	3 191	2 563
—	—	—	83 500	3 905 000	3 988 500	302 000	8 567 000	8 869 000	11 562	1 085	8 618	3 452	1 737
101 140	789 059	890 199	16 378	252 919	269 297	2 500	24 876	27 376	2 072	240	821	621	953
389 717	2 649 603	3 039 320	—	32 050	32 050	—	330 000	330 000	3 487	1 746	1 850	783	202
1 032 057	12 633 562	13 665 619	1 178 163	8 476 169	9 654 332	1 879 082	42 684 276	44 563 358	103 531	12 291	50 902	15 451	11 943
256 919	1 718 279	1 975 198	—	—	—	—	42 621	42 621	6 662	218	4 095	414	1 430
—	276 050	276 050	—	—	—	—	30 000	30 000	646	46	—	—	116
—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	6	—	—	—
256 919	1 994 329	2 251 248	—	—	—	—	72 621	72 621	7 460	270	4 095	414	1 546
—	—	—	—	—	—	—	—	—	c) 41	3	4	2	c) 6

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur zijn betrokken.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffiedistricten op 31 Dec. 1910.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1911/1912. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffiedistricten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1910. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1911/1912.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d.i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de bij het einde van het plantjaar 1909/1910, dat is op 31 October 1910, aanwezige op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.	vrijwillige of onder dien naam bekend staande koffieaanplantingen op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (naar schatting zooveel mogelijk).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Kedoe (34 distr.)	Temanggoeng .	—	1	—	1	55 358	1 795	70	19	12	31	371,005	1,26	225
Madioen (21 distr.)	Ngawi. . . .	—	1	—	1	57 946	3 712	63	40	6	46	713,360	22,43	50
	Magetan . .	—	—	2	1	118 543	—	119	—	5	5	14,510	—	18
	Ponorogo . .	—	1	—	2	41 092	3 164	38	26	10	36	567,940	1 993,72	300
	Totalen . .	—	2	2	4	217 581	6 876	220	66	21	87	1 295,810	2 016,15	368
Kediri (24 distr.)	Trenggalek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

RECAPITU[L]

GEWESTEN.	Totaal aantal districten.													
Preanger-Regentschappen	53	17	12	—	29	1 669 676	61 876	710	364	21	385	5 546,400	1 897,450	1 445,660
Pekalongan.	28	—	5	2	7	417 560	14 559	357	112	123	235	3 711,030	4,820	2 718,610
Semarang	35	1	1	—	2	110 146	10 550	173	137	26	163	2 151,810	6,552	31,012
Soerabaja	28	—	—	2	2	135 817	—	297	—	39	39	185,590	—	137,125
Pasoeroean	30	4	12	1	17	1 243 734	53 656	1 197	496	207	703	10 888,692	5 954,810	30 954,590
Besoeki	18	—	1	6	7	443 989	3 119	362	11	60	71	2 165,320	—	115,750
Banjoemas	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kedoe.	34	—	1	—	1	55 358	1 795	70	19	12	31	371,005	1,260	225,—
Madioen	21	—	2	2	4	217 581	6 876	220	66	21	87	1 295,810	2 016,150	368,—
Kediri.	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Algemeene totalen .	290	22	34	13	69	4 293 861	152 431	3 386	1 205	509	1 714	26 315,657	9 881,042	35 995,747

d) Hieronder voor de jaren 1906 t/m 1910 uit de afdeelingen Wonosobo, Magelang en Poerworedjo achtereenvolgens 44, 5, 3, 0 en 0 pikol, 0, 2, 0, 0 en 0 pikol en 83, 32, 103, 3 en 0 pikol.

e) Hieronder voor de jaren 1906 t/m 1910 respectievelijk 3437, 48, 2148, 180 en 613 pikol, afkomstig van het bereidingsetablissement te Ngebel.

f) Hieronder voor de jaren 1906 t/m 1910 achtereenvolgens 157, 8, 63, 2 en 4 pikol uit de afdeeling Madioen.

g) Hieronder voor de jaren 1906 t/m 1910 achtereenvolgens 357, 90, 322, 58 en 53 pikol uit de afdeeling Blitar, 219, 1, 8, 0 en 0 pikol uit de afdeeling Berbek en 34, 1, 1, 3 en 1 pikol uit de afdeeling Kediri.

h) Verbeterde opgaaf.

AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1910:									Koffielevering (in pikols)				
aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd										
			op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			over 1906.	over 1907.	over 1908.	over 1909.	over 1910.
Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1907/1908, 1908/1909 en 1909/1910.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.					
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
h) 71 050	*h*) 108 481	*h*) 179 531	—	9 000	9 000	—	44 645	44 645	*d*) 584	*d*) 361	*d*) 231	*d*) 154	*d*) 134
205 996	474 768	680 764	—	15 840	15 840	—	20 000	20 000	769	184	692	111	201
—	40 537	40 537	—	—	—	—	13 485	13 485	298	—	35	—	14
173 910	403 101	577 011	—	2 187 157	2 187 157	—	300 000	300 000	*e*) 4 581	*e*) 56	*e*) 2 893	*e*) 308	*e*) 717
379 906	918 406	1 298 312	—	2 202 997	2 202 997	—	333 485	333 485	*f*) 5 805	*f*) 248	*f*) 3 683	*f*) 419	*f*) 932
—	—	—	—	—	—	—	4 800	4 800	*g*) 721	*g*) 92	*g*) 332	*g*) 61	*g*) 54

L A T I E.

2 267 793	3 402 239	5 670 032	54 574	2 409 937	2 464 511	325 585	929 175	1 254 760	26 995	3 647	7 346	4 361	5 291
1 064 124	2 334 996	3 399 120	—	600	600	1 822 633	2 697 756	4 520 389	21 996	7 942	11 086	8 838	9 344
—	1 382 408	1 382 408	—	6 150	6 150	—	34 670	34 670	4 516	5 780	4 617	2 839	2 813
—	102 703	102 703	—	66 000	66 000	—	211 479	211 479	239	68	63	3	4
1 032 057	12 633 562	13 665 619	1 178 163	8 476 169	9 654 332	1 879 082	42 684 276	44 563 358	103 531	12 291	50 902	15 451	11 943
256 919	1 994 329	2 251 248	—	—	—	—	72 621	72 621	7 460	270	4 095	414	1 546
—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	3	4	2	6
71 050	108 481	179 531	—	9 000	9 000	—	44 645	44 645	584	361	231	154	134
379 906	918 406	1 298 312	—	2 202 997	2 202 997	—	333 485	333 485	5 805	248	3 683	419	932
—	—	—	—	—	—	—	4 800	4 800	721	92	332	61	54
5 071 849	22 877 124	27 948 973	1 232 737	13 170 853	14 403 590	4 027 300	47 012 907	51 040 207	171 888	30 702	82 359	32 542	32 067

IV. RECAPITULEEREND OVERZICHT over de jaren 1906 t/m 1910 betreffende den omvang en de uitkomsten der cultuur.

a. Omvang der cultuur.

Plantjaren.	Ingedeeld bij de gouvernements-koffiecultuur (nog in de cultuurplannen begrepen) op het einde van elk der opgegeven plantjaren (31 October).		Aantal desa's en huisgezinnen, aan welke (voor het volgende plantjaar) de verplichting is opgelegd tot bijplanting van koffieboomen en (of) tot het ontginnen van gronden voor één of meer latere plantjaren.		Aantal desa's niet meer in de cultuurplannen opgenomen, maar nog verplicht tot het onderhoud van inder-tijd door haar aangelegde, voorshands niet uit de leggers afgeschreven plantsoenen.	Op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde plantsoenen.				Vrijwillige of onder dien naam bekend staande plantsoenen (*naar schatting*).		Aantal personen in het bezit van als vrijwillig bekend staande plantsoenen, aangelegd op:		
						Aantal boomen, die in het betrokken plantjaar zijn		Aantal boomen, bij het einde van het plantjaar aanwezig (31 October). *b)*	Uitgestrektheid (in bouws) der in de voorgaande kolom bedoelde plantsoenen.	Aantal boomen, bij het einde van het plantjaar aanwezig (31 October).	Uitgestrektheid (in bouws).	bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	Te zamen. *c)*
	Aantal desa's.	Aantal huisgezinnen.	Aantal desa's.	Aantal huisgezinnen.		afgeschreven.	bijgeplant. *a)*							
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1905/1906	1 293	155 632	487	62 123	668	4 404 321	1 624 647	40 570 155 (5 372 100)	36 102	98 076 868 (6 306 683)	66 253	34 208	54 992	89 200
1906/1907	1 315	156 575	447	53 514	582	3 590 920	1 650 032	38 638 447 (5 238 543)	34 868	*d)* 91 261 144 (6 187 675)	61 319	27 729	59 755	87 484
1907/1908	1 253	155 384	313	40 922	604	4 212 539	2 078 570	36 504 438 (5 170 333)	33 631	75 964 893 (5 710 306)	54 968	27 292	59 143	86 435
1908/1909	1 212	162 163	232	24 240	571	4 865 464	1 954 375	33 593 349 (5 388 601)	31 165	70 957 492 (4 774 922)	51 764	32 976	56 618	89 594
1909/1910	1 205	152 431	202	24 809	509	6 796 871	1 270 779	27 948 973 (5 071 849)	26 316	65 443 797 (5 260 037)	45 907	34 011	52 992	87 003

a) De verplichte bijplantingen bedroegen in de opgegeven plantjaren achtereenvolgens 1445, 1872, 1839, 1276 en 856 bouws.

b) Onder deze totalen zijn begrepen achtereenvolgens 6 520 825, 6 550 359, 6 539 807, 6 382 965 en 5 788 112 Liberia-koffieboomen. Hoeveel Liberia-koffieboomen er onder de cijfers van kolom 11 begrepen zijn, kan niet worden opgegeven. Het aantal jonge — nog niet vruchtdragende — boomen is tusschen ( ) vermeld.

c) Per gewest waren de totalen van 1905/1906 t/m 1909/1910 verdeeld als volgt (de cijfers tusschen ( ) vermeld, betreffen het aantal bezitters van vrijwillige koffie-aanplantingen, aangelegd op bij de cultuurplannen aangewezen gronden):

	1905/1906.		1906/1907.		1907/1908.		1908/1909.		1909/1910.	
Preanger-Regentschappen	38 428	(23 968)	37 032	(18 382)	36 115	(17 467)	28 547	(15 523)	23 799	(14 826)
Pekalongan	11 643	(34)	14 508	(30)	15 970	(30)	20 474	(5)	21 482	(5)
Pasoeroean	27 134	(8 126)	25 778	(7 982)	23 152	(7 675)	31 110	(16 277)	33 680	(18 013)
Madioen	3 319	(1 967)	2 117	(1 227)	4 224	(2 039)	3 879	(1 034)	3 529	(1 034)
Andere gewesten	8 676	(113)	8 049	(108)	6 974	(81)	5 584	(137)	4 513	(133)
Totalen	89 200	(34 208)	87 484	(27 729)	86 435	(27 292)	89 594	(32 976)	87 003	(34 011)

d) De achteruitgang in 1906/1907 komt hoofdzakelijk voor rekening van de residentie Pasoeroean, waar het aantal boomen met 13 millioen verminderde. Overigens is de vermindering een gevolg van de omstandigheid, dat plantsoenen, die niet meer bij de gouvernements koffiecultuur betrokken zijn, niet meer in de staten zijn opgenomen.

b. Bij 's lands inkooppakhuizen ontvangen hoeveelheden; kosten op het ingeleverd product gevallen, gerekend tot in de strandpakhuizen op Java, en opbrengst van de hier te lande geveilde hoeveelheden.

Jaren.	Hoeveelheid koffie (in pikols) bij de pakhuizen *ingekocht* (daaronder ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde hoeveelheden). *a)* Preanger-Regentschappen.	Pekalongan.	Pasoeroean.	Overige gouvernementsresidentiën.	Algemeen totaal.	Totaal der *uitgeleverde* hoeveelheden (in pikols), d. i. na bijtelling van overwichten en na aftrek van minderbevindingen.	Inkoopsprijs aan de inleveraars betaald. *b)*	Andere kosten op het product gevallen tot in de strandpakhuizen op Java.	Totale kosten *in Indië* op het product gevallen.	Gemiddelde prijs, waarop de pikol koffie aan het Gouvernement kwam te staan, gerekend tot aan de opschuring in de afscheeppakhuizen.	Opbrengst van de in Nederland geveilde gouvernementskoffie van Java per pikol. Bruto.	Netto.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1906	10 496 *c)* (4 115)	21 984 (5 487)	103 469 (2 486)	15 936 (4 970)	151 885 (17 058)	171 880	*e)* f 2 232 443	*f)* f 787 816	f 3 020 259	f 17,57	f 40,19^{48}	f 36,25^{23}
1907	3 225 (2 735)	7 935 (6 236)	12 285 (1 596)	6 784 (6 326)	30 229 (16 893)	30 702	*e)* 448 600	*f)* 290 446	739 046	24,07	40,24^{13}	36,55^{07}
1908	3 309 (1 976)	11 094 (4 207)	50 879 (1 344)	10 887 (5 063)	76 169 (12 590)	82 359	*e)* 1 122 520	*f)* 472 484	1 595 004	19,36	42,09^{94}	38,12^{51}
1909	2 274 (1 623)	8 827 (5 394)	15 440 (828)	3 731 (3 130)	30 272 (10 975)	32 542	*e)* 448 052	*f)* 307 638	755 690	23,22	48,07^{24}	44,15^{49}
1910	2 027 (1 055)	9 345 (4 520)	11 939 (211)	4 880 (3 091)	28 191 (8 877)	*d)* 32 067	*e)* 417 168	*f)* 316 123	733 291	22,87	84,35^{84}	44,46^{66}

a) De laatstbedoelde hoeveelheden bedroegen in de opgegeven vijf jaren achtereenvolgens 175, 78, 103, 73 en 127 pikol (grootendeels inferieure soort). Het *ingekochte* product beliep derhalve in de jaren 1906 t/m 1910 achtereenvolgens 151 710, 30 221, 76 066, 30 199 en 28 064 pikol, waaronder aan inferieure soort respectievelijk 5960, 551, 2528, 814 en 658.

b) Sedert 1889 wordt als inkoopsprijs f 15 per pikol betaald (voor inferieure soort de helft).

c) De tusschen ( ) vermelde cijfers betreffen Liberia-koffie, waarvan de hoeveelheden begrepen zijn in de daarboven gestelde totalen.

d) Hieronder zijn begrepen 146 pikol robusta-koffie; voorts eene meerbevinding van 10 pikol, eene minderbevinding van 11 pikol en respectievelijk 3264 en 613 pikol, door het gouvernements-etablissement en de hulp-etablissementen in de Preanger-Regentschappen en door het gouvernements-etablissement te Ngebel (Madioen) bereid en ingeleverd.

e) Deze cijfers hebben alleen betrekking op hetgeen betaald is voor de door de bevolking als *bereid* product ingeleverde koffie.

f) Hieronder zijn begrepen de kosten van *exploitatie* van het gouvernements-bereidings-etablissement en de hulp-etablissementen in de Preanger-Regentschappen ad f 331 243,17 (waaronder f 233 168,73 betaald voor de als *onbereid* product ingeleverde koffie) en van het gouvernements-etablissement te Ngebel (Madioen) ad f 72 226,14 (waaronder f 49 411,27^{5} betaald voor de als *onbereid* product ingeleverde koffie) voor het jaar 1906; voor de jaren 1907, 1908, 1909 en 1910 bedroegen die cijfers respectievelijk f 51 279,16^{5} (f 6 327,37^{5}) en f 6 641 (f 758,22); f 104 119,98 (f 57 613,46) en f 51 149,40 (f 30 424,55^{5}); f 66 576,91^{5} (f 28 732,57) en f 7 722,99 (f 2 467,02^{5}) en f 86 004,94 (f 45 248,06) en f 16 200,01 (f 9 092,51).

V. Overzicht betreffende de uitkomsten der hier te lande in 1910 en de eerste zes maanden van 1911 en in Indië in 1910 gehouden gouvernementsveilingen van op Java aan het Gouvernement geleverde koffie.

a. Veilingen in Nederland.

1910. Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per 1/2 K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*). Bruto. *a)*	Netto. *b)*	Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per 1/2 K.G.	1911 (Januari t/m Juni). Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per 1/2 K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*). Bruto. *a)*	Netto. *b)*	Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per 1/2 K.G.
8 Februari .	15 070^{36}	911 866^{5}	f 0,40^{27}	f 0,36^{55}	f 0,42^{75}	7 Februari.	10 510^{73}	635 020^{5}	f 0,44^{13}	f 0,40^{89}	f 0,47
7 Juni. . .	13 454^{90}	808 686	0,40^{01}	0,36^{52}	0,40	13 Juni . .	7 475^{07}	452 685	0,47^{72}	0,44^{25}	
	c) 28 525^{26}						*d)* 17 985^{80}				

a) Veilingsprijs, verhoogd met de aan de koopers in rekening gebrachte 10 % veilingskosten, doch verminderd met $1\frac{1}{2}$ % wegens contante betaling.

b) Na aftrek alleen van de kosten van afscheping op Java, vervoer herwaarts en verkoop, dus ongerekend den inkoopsprijs en de verder in Indië op het product gevallen kosten, waaromtrent opgaven per oogstjaar te vinden zijn in het jaarlijks bij het Koloniaal Verslag afgedrukte overzicht betreffende de uitkomsten der gouvernementskoffiecultuur.

c) Hiervan uit de oogsten 1908 en 1909 respectievelijk 12 035,30 en 16 489,96 pikol, in totaal als voren 28 525,26 pikol. Onder dit totaal bevonden zich 7003 pikol Liberia-koffie, waarvan de partijen en de bedongen prijzen per $\frac{1}{2}$ K.G. over de beide veilingen als volgt verdeeld waren: Februari 3765 pikol f 0,33$\frac{1}{4}$ à f 0,34$\frac{3}{4}$ en Juni 3238 pikol f 0,33$\frac{1}{4}$ à f 34$\frac{3}{4}$.

d) Onder dit totaal bevonden zich 5322 pikol Liberia-koffie, waarvan de partijen en de bedongen prijzen per $\frac{1}{2}$ K.G. over de beide veilingen als volgt verdeeld waren: Februari 4158 pikol f 0,39$\frac{1}{4}$ à f 40$\frac{3}{4}$ en Juni 1164 pikol f 0,40$\frac{1}{2}$ à f 0,42$\frac{1}{4}$.

b. Groote veilingen te Batavia.

Gewesten waaruit de koffie afkomstig is.	Op 26 October 1910 verkochte hoeveelheden (in pikols).	Verkregen gemiddelde opbrengst per pikol.
Preanger-Regentschappen (West-Indische bereiding) (Tjisaroea)	400	f 54,30
idem (Idem) (Tjibodas)	300	$54,87^{5}$
Idem (idem) (Paseh)	200	54,20
Idem (idem) (Genteng)	200	54,20
Idem (idem) (Lemboerawi)	200	54,20
Idem (idem) (bevolking)	100	54,—
Idem (gewone bereiding)	200	60,40
Idem (Liberia-koffie)	750	43,92
Tegal (gewone bereiding)	1400	65,31
Idem (Liberia-koffie)	1 250	43,29
Semarang (Liberia-koffie)	1 400	$43,25^{5}$
Malang (gewone bereiding)	2 227	$49,72^{5}$
Probolinggo (idem)	300	$47,73^{5}$
Kraksaän (idem)	700	52,82
Pasoeroean (West-Indische bereiding) *a*)	2 173	$47,86^{5}$
Totalen	11 800	f 51,24

a) Dit door licentiehouders ingeleverde product was te verdeelen als volgt:

Bereidingsplaatsen.	Op 26 October 1910 verkochte hoeveelheden fabriekmatig bereide koffie (in pikols).	Verkregen gemiddelde opbrengst voor de verschillende partijen, waarin de koffie van dezelfde herkomst bij de veilingsnotitiën verdeeld was.
Sisir	2029	f $53,70^{5}$
Sisir	126	44,70
Sisir	18	45,20
Gezamenlijk	2173	f 52,74

c. Kleine veilingen op verschillende plaatsen van Java en Madoera.

GEWESTEN.	Plaatsen waar de koffie verkocht is.	Verkochte hoeveelheid (in pikols)					Opbrengst.
		Java-koffie		Liberia-koffie		Robusta-koffie.	
		1ste soort.	2de soort.	1ste soort.	2de soort.		
Batavia	Batavia	29,920	17,814	—	8,734	—	f 1 835,50
Preanger-Regentschappen .	Bandoeng. . . .	66,—	36,955 *b*) 10,865	—	—	13,180	5 283,50
Pekalongan . . .	Pekalongan . . .	6,200	5,018	2,748	4,—	42,534	2 133,90
Id. . . .	Tegal	24,100	—	—	—	—	1 205,—
Semarang	Semarang. . . .	—	0,144 *b*) 0,126	50,—	10,694 *b*) 22,306	1,400	3 021,—
Soerabaja	Soerabaja. . . .	—	1,755	—	42,255 *a*) 1,885	—	1 592,25
Pasoeroean . . .	Pasoeroean . . .	50,— *a*) 0,430	115,610 *a*) 10,780	—	2,110 *a*) 1,100	4,240	6 537,—
Id. . . .	Malang.	10,—	—	—	—	—	—
Id. . . .	Kraksaän. . . .	10,—	—	—	—	—	—
Besoeki.	Bondowoso . . .	3,260	11,790 *a*) 8,776	—	—	—	611,50
Banjoemas. . . .	Tjilatjap	0,239	8,415 *a*) 2,960	2,100	1,605	—	447,—
Kedoe	Koetoardjo . . .	—	—	1,500 *b*) 0,120	*b*) 1,164	—	68,50
Madioen.	Ngawi	3,—	2,450	—	3,520	—	2 216,35
Id.	Magetan	—	$3,107^5$ *a*) $0,792^5$	—	—	—	—
Id.	Ponorogo. . . .	—	46,038 *a*) 2,036	—	*a*) 0,206	—	—
	Totalen . .	203,149	285,432	56,468	99,579	61,354	f 24 951,50

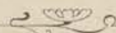
a) Geconfiskeerde koffie.
b) Aangehaalde koffie.

Bijlage HH.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 2° *b*, van het verslag).

OPGAVEN

betreffende de GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING over de jaren 1905 t/m 1910 en de in 1910 van gouvernementswege gehouden veilingen van kinabast.

HH

I. STATISTIEK betreffende de plantsoenen der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1909 en 1910.

Kina-etablissementen.	Hoogte boven zee (in meters).	Bij het einde der onderstaande jaren.	Beplanting der etablissementen. Oppervlakte (in bouws van 500 vierkante Rijnlandsche roeden), beplant: met C. Ledgeriana.	met hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	met C. succirubra.	met C. robusta.	Totaal.	Aantal boomen en planten. C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta.	Totaal.	Planten in de kweekerijen (naar globale schatting). C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta (hybriden), C. succirubra en C. officinalis.	Totaal.
BEZUIDEN BANDOENG.																	
Tirtasari (gebergte Malabar) . . .	1450 à 1700	1909	237$\frac{431}{500}$	7$\frac{169}{500}$	—	—	245$\frac{100}{500}$	750 000	20 000	—	—	770 000	—	300 000	170 000	—	470 000
		1910	245$\frac{100}{500}$	—	—	—	245$\frac{100}{500}$	775 000	—	—	—	775 000	—	295 000	187 000	10 000	492 000
Tjinjiroean (idem)	1466 à 1716	1909	175$\frac{292}{500}$	12$\frac{442}{500}$	14$\frac{236}{500}$	—	202$\frac{470}{500}$	630 000	25 000	10 000	—	665 000	—	180 000	380 000	—	560 000
		1910	181$\frac{160}{500}$	7$\frac{074}{500}$	14$\frac{236}{500}$	—	202$\frac{470}{500}$	690 000	27 000	19 000	—	736 000	—	165 000	400 000	10 000	575 000
Tjibeureum (idem)	1500 à 1750	1909	151$\frac{434}{500}$	31$\frac{201}{500}$	11$\frac{243}{500}$	—	194$\frac{378}{500}$	670 000	90 000	13 000	—	773 000	65 000	425 000	35 000	—	525 000
		1910	158$\frac{099}{500}$	31$\frac{201}{500}$	5$\frac{078}{500}$	—	194$\frac{378}{500}$	790 000	96 000	6 000	—	892 000	58 000	370 000	136 000	—	564 000
Poentjak Gedeh (id.)	1580 à 1950	1909	253$\frac{438}{500}$	1$\frac{391}{500}$	—	—	255$\frac{329}{500}$	1 100 000	—	—	—	1 100 000	36 000	80 000	80 000	—	196 000
		1910	253$\frac{438}{500}$	1$\frac{391}{500}$	—	—	255$\frac{329}{500}$	1 250 000	—	—	—	1 250 000	45 000	180 000	200 000	—	425 000
Tjibitoeng (gebergte Wajang) . . .	1527 à 1780	1909	95$\frac{125}{500}$	2$\frac{273}{500}$	36$\frac{297}{500}$	—	134$\frac{195}{500}$	400 000	10 000	36 000	—	446 000	140 000	150 000	140 000	—	430 000
		1910	110$\frac{426}{500}$	2$\frac{273}{500}$	23$\frac{320}{500}$	—	137$\frac{019}{500}$	500 000	—	35 000	—	535 000	145 000	200 000	200 000	—	545 000
Rioenggoenoeng (gebergte Tiloe)	1400 à 1700	1909	138$\frac{439}{500}$	29$\frac{386}{500}$	15$\frac{430}{500}$	—	184$\frac{255}{500}$	450 000	134 000	1 000	—	585 000	200 000	300 000	90 000	—	590 000
		1910	144$\frac{243}{500}$	29$\frac{104}{500}$	10$\frac{408}{500}$	—	184$\frac{255}{500}$	520 000	148 000	—	—	668 000	390 000	280 000	100 000	—	770 000
Kawah Tjiwide (gebergte Patoeha)	1950 (gemiddeld)	1909	—	—	56$\frac{428}{500}$	239$\frac{038}{500}$	295$\frac{466}{500}$	—	—	240 000	970 000	1 210 000	—	—	290 000	150 000	440 000
		1910	—	—	51$\frac{470}{500}$	239$\frac{038}{500}$	295$\frac{008}{500}$	—	—	200 000	800 000	1 000 000	—	—	300 000	140 000	440 000
Totalen . . .		1909	1053$\frac{159}{500}$	85$\frac{362}{500}$	135$\frac{134}{500}$	239$\frac{038}{500}$	1513$\frac{193}{500}$	4 000 000	279 000	300 000	970 000	5 549 000	441 000	1 435 000	1 185 000	150 000	3211 000
		1910	1093$\frac{466}{500}$	72$\frac{043}{500}$	106$\frac{012}{500}$	239$\frac{038}{500}$	1511$\frac{059}{500}$	4 525 000	271 000	260 000	800 000	5 856 000	638 000	1 490 000	1 523 000	160 000	3811 000

II. PRODUCTIE-OPGAVEN der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1908, 1909 en 1910.

KINASOORTEN.	Oogstjaren.	Hoeveelheid kinabast (in K.G.), volgens het gewicht in drogen staat, gedurende de onderstaande jaren geoogst bij elk der onderstaande etablissementen. Tirtasari.	Tjinjiroean.	Tjibeureum.	Tjibitoeng.	Poentjak Gedeh.	Rioenggoenoeng.	Kawah Tjiwide.	Totalen.
C. Ledgeriana	1908 1909 1910	164 884 153 263^{5} 132 611	155 772^{5} 123 814^{5} 126 807	205 415 178 815 179 595	83 303^{5} 71 139 61 305	59 672^{5} 94 320 76 957^{5}	48 993^{5} 61 772^{5} 64 579	— — —	718 041 683 124^{5} 641 854^{5}
C. succirubra	1908 1909 1910	33 928^{5} 35 452^{5} 29 321^{5}	18 539 21 796 34 276	9 976^{5} 19 947 11 267	30 953 34 729^{5} 25 379^{5}	1 840 1 169^{5} —	44 421^{5} 41 929 26 343	62 387 54 989 21 921	202 045^{5} 210 012^{5} 148 508
C. robusta	1908 1909 1910	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — 40 205	— — 40 205
C. Pitaijensis	1908 1909 1910	— — —	— 767^{5} —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— 767^{5} —
Totale productie . .	1908 1909 1910	198 812^{5} 188 716 161 932^{5}	174 311^{5} 146 378 161 083	215 391^{5} 198 762 190 862	114 256^{5} 105 868^{5} 86 684^{5}	61 512^{5} 95 489^{5} 76 957^{5}	93 415 103 701^{5} 90 922	62 387 54 989 62 126	920 086^{5} 893 904^{5} 830 567^{5}

III. OVERZICHT betreffende de in 1910 hier te lande voor gouvernements-rekening verkochte hoeveelheden kinabast (uit den oogst van 1909).

DAGTEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.).		Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses.			Opbrengst.		
	Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de vóór elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine*. %	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Zwavelzure kinine. %	Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooréén per *half* K.G.	Totaal der opbrengst.
Ledgeriana.								
1910.								
13 Januari	34 841	34 766	—	—	6.55 à 9.60	f 0.21 à f 0.30¼	f 0.24^{17}	f 16 769.67
17 Februari	33 355	33 364	—	—	7,00 „ 10.25	0.20½ „ 0.32¼	0.24^{29}	16 294.41
23 Maart	48 230	48 522½	—	—	5.15 „ 9.55	0.18¼ „ 0.28¾	0.22^{78}	22 134.44
28 April	29 284	29 660½	—	—	6.30 „ 8.90	0.21¾ „ 0.31	0.26^{96}	16 256.97
2 Juni	24 605	24 687½	—	—	6.65 „ 7.85	0.23¼ „ 0.27½	0.26^{33}	13 035.37½
14 Juli	24 527	25 045	—	—	6.20 „ 8.35	0.21¼ „ 0.26¾	0.24^{31}	12 167.82½
25 Augustus	24 576	24 585½	—	—	7.00 „ 7.95	0.21 „ 0.24¼	0.23^{55}	11 621.19½
29 September	24 570	25 138	—	—	6.30 „ 7.95	0.20¼ „ 0.27	0.24^{85}	12 463.36½
3 November	24 489	24 719½	—	—	7.00 „ 10.55	0.22 „ 0.31¾	0.23^{92}	11 918.51
8 December	24 563	25 099	—	—	7.35 „ 10.55	0.22¼ „ 0.31¼	0.24^{68}	12 475.40½
		a) 295 587½						f 145 137.16½
Verstrekte monsters		1,60						0.91
Totalen	293 040	295 589,10			5.15 à 10.55	f 0.18¼ à f 0.32¼	f 0.24^{55}	f 145 138.07½
Succirubra.								
1910.								
13 Januari	2 927½	2 871½	1.19 à 2.45	6.10 à 8.95	1.60 à 3.30	f 0.24 à f 0.41½	f 0.21^{56}	f 1 642.87½
17 Februari	16 640	16 207	1.19 „ 2.90	5.40 „ 9.50	1.10 „ 3.90	0.15¼ „ 0.36	0.23^{05}	7 571.51½
23 Maart	14 199	13 752	1.00 „ 2.45	6.20 „ 8.95	1.30 „ 3.30	0.16½ „ 0.36¼	0.22^{54}	6 311.42
28 April	15 999	15 437	1.15 „ 2.45	5.70 „ 8.50	1.55 „ 3.30	0.15¾ „ 0.36½	0.22^{51}	6 788.01½
2 Juni	12 950	12 467½	1.19 „ 3.20	6.10 „ 8.75	1.60 „ 4.35	0.16 „ 0.42	0.23^{03}	5 833.24
14 Juli	13 601	13 179½	1.19 „ 2.45	6.10 „ 8.35	1.60 „ 3.30	0.14¼ „ 0.36¾	0.21^{99}	5 810.96½
25 Augustus	13 647	13 449½	1.30 „ 2.75	6.10 „ 9.15	1.60 „ 3.75	0.13 „ 0.37¾	0.20^{27}	5 529.13½
29 September	13 878	13 473½	1.05 „ 3.35	5.40 „ 9.60	1.10 „ 4.50	0.14½ „ 0.38	0.21^{09}	5 756.58
3 November	13 878	13 597	1.30 „ 2.05	7.00 „ 8.35	1.75 „ 2.75	0.14 „ 0.37¼	0.20^{46}	5 659.14½
8 December	10 390	9 937½	1.37 „ 2.75	6.95 „ 9.15	1.85 „ 3.75	0.13 „ 0.22¾	0.17^{55}	3 629.27½
		b) 24 372						f 54 532.16½
Verstrekte monsters		614,45						326.81
Totalen	128 109½	124 986,95	1.00 à 3.35	5.40 à 9.60	1.10 à 4.50	f 0.13 à f 0.42	f 0.21^{92}	f 54 858.97½

N.B. In elke der tien veilingen van 1910 bedroeg de gemiddelde prijs per unit, d. i. per procent kininesulfaat en per half K.G. bast als volgt: Januari f 0,03^{10}, Februari f 0,03^{14}, Maart f 0,03^{14}, April f 0,03^{51}, Juni f 0,03^{39}, Juli f 0,03^{24}, Augustus f 0,03^{09}, September f 0,03^{11}, November f 0,03^{01} en December f 0,03^{04}; doorééngenomen over al de veilingen kwam de unitprijs te staan op f 0,03^{14}.

a) Namelijk 193 181 K.G. stambast gebroken pijpen, 1 496 K.G. vernieuwde bast, 55 941½ K.G. takbast gruis en 44 969 K.G. wortelbast, welke sorteeringen gemiddeld over al de veilingen opbrachten f 0,25^{44}, f 0,21, f 0,23^{35} en f 0,21^{63} per half K.G.

b) Hiervan was 32 388 K.G. wortelbast, waarvoor dooréén verkregen werd f 0,15^{61} per half K.G., 271½ K.G. wortelbast-snitsels en 78 K.G. wortelbast-reepen in bundels, met ieder eene gemiddelde opbrengst van f 0,16^{86} en f 0,20^{25} per half K.G. De overige 91 635 K.G. bestonden uit de volgende sorteeringen: stambastpijpen 1ste soort 2878 K.G., idem 2de soort 5350½ K.G., idem 3de soort 11 511½ K.G., stambast gebroken pijpen 61 263½ K.G., idem stukken 2 139½ K.G., idem stukjes 3 824 K.G., stambast-snitsel 3 932 K.G. en snitsels in bundels 736 K.G., welke gemiddeld over al de veilingen per half K.G. bedongen f 0,34^{93}, f 0,32^{22}, f 0,29^{81}, f 0,22^{23}, f 0,24^{18}, f 0,21^{83}, f 0,20^{33} en f 0,28^{08}.

DAGTEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.).		Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses.			Opbrengst.		
	Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de vóór elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine*. %	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Zwavelzure kinine. %	Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooréén per *half* K.G.	Totaal der opbrengst.
Robusta.								
1910.								
2 Juni	2 500	2 479	1.95 à 3.00	6.20 à 9.30	2.60 à 4.09	f 0.08½ à f 0.10½	f 0.09^{06}	f 448.27
14 Juli	2 677	2 595	1.95 „ 3.00	6.20 „ 9.30	2.60 „ 4.09	0.09¾ „ 0.15½	0.10^{63}	553.51½
25 Augustus	2 632	2 649	1.70 „ 2.70	5.70 „ 8.50	2.25 „ 3.65	0.10 „ 0.15½	0.11^{13}	581.99½
29 September. . . .	2 413	2 409	1.15 „ 2.60	6.35 „ 9.30	1.55 „ 3.50	0.08 „ 0.15	0.09^{47}	454.53
3 November	2 451	2 418	1.75 „ 1.75	6.20 „ 6.20	2.30 „ 2.30	0.08¼ „ 0.08½	0.08^{28}	405.07
8 December	1 889	1 921½	1.30 „ 1.30	4.90 „ 4.90	1.75 „ 1.75	0.08 „ 0.08	0.08	307.44
		14 471½						f 2 750.82
Verstrekte monsters .		38^{65}						8.87
Totalen . . .	14 562	c) $14\,510^{15}$	1.15 à 3.00	4.90 à 9.30	1.55 à 4.09	f 0.08 à f 0.15½	f 0.09^{50}	f 2 759.69
Pitaijensis.								
1910.								
2 Juni	768	721	3.15 à 4.35	6.95 à 9.30	2.85 à 4.25	f 0.10 à f 0.30½	f 0.18^{83}	f 271.19½
Verstrekte monsters .		10^{10}						5.11
Totalen . . .	768	731^{10}						f 276.30½

c) Het robusta-product bestond uit 12 850 K.G. stambast-stukjes, welke f $0{,}08^{68}$ per ½ K.G. heeft opgebracht, en 1 621½ K.G. wortelbast-stukjes met eene gemiddelde opbrengst van f $0{,}14^{60}$ per half K.G.

IV. KOSTEN der GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING, vergeleken met de OPBRENGST van het PRODUCT over de oogstjaren 1905 t/m 1909.

Oogst-jaren.	Oogst (in K.G.). Ledge-riana-bast.	Andere soorten bast.	Te zamen.	De ten verkoop herwaarts verscheepte oogst woog bij uitlevering hier te lande netto (in K.G.).	Kosten op het product gevallen. Totaal der gedurende het in kolom 1 vermelde oogstjaar in Indië gedane uitgaven voor de gouvernements-kina-onderneming (waaronder ook de kosten voor den afvoer van het product naar de haven van afscheep).	Verdere kosten, namelijk die van inlading, vervoer over zee en verkoop, zoomede uitgaven hier te lande gedaan voor aanschaffing en uitzending van benoodigdheden ten dienste der kina-cultuur *a*).	Te zamen.	Opbrengst bij te gelde making hier te lande *(in het jaar volgende op het oogstjaar)*, waaronder ook de opbrengst der voor de veilingen verstrekte monsters.	Met inbegrip van de opbrengst der in Indië gehouden veilingen van zaden, enten, enz. *b*) en van de waarde der in Indië voor den geneeskundigen dienst teruggehouden hoeveelheden bast *c*), is het in kolom 9 vermelde bedrag te verhoogen tot onderstaande sommen:	Voordeelig verschil van de berekende jaarlijksche baten (kolom 10) tegenover de jaarlijksche uitgaven (kolom 8). *d*)	Bij de beoordeeling van het in kolom 11 opgegeven saldo houde men in het oog, dat over al de in elk der jaren 1906 t/m 1909 (zie het hoofd van kolom 9) gehouden veilingen de voor den verkochten gouvernements-oogst verkregen algemeene middenprijs per ½ K.G. bast beliep:	de unitprijs (berekend per procent kininesulfaat en per ½ K.G. bast) afwisselde als volgt:
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1905 . .	715 231^{5}	297 580^{5}	1 012 812	601 056^{01}	f269 273,20	f 43 168,56	f312 441,76	f322 138,31^{5}	f583 572,31	f271 130,55	f 0,26^{79}	f0,04 à f0,05^{10}
1906 . .	656 238^{5}	217 901	874 139^{5}	560 121^{75}	232 489,27	42 395,99^{5}	274 885,26^{5}	347 612,06	589 933,81	315 048,54^{5}	0,31^{02}	0,03^{17} „ 0,06^{78}
1907 . .	457 382^{5}	76 126	533 508^{5}	535 144^{65}	235 267,51	38 584,93	273 852,44	276 361,16	488 912,26	215 059,82	0,25^{81}	0,03^{12} „ 0,03^{58}
1908 . .	526 276	102 400	628 676	633 771	257 387,48^{5}	45 487,44	302 874,92^{5}	291 746,18^{5}	532 863,68^{5}	229 988,76	0,22^{99}	0,02^{95} „ 0,03^{20}
1909 . .	293 040	143 439^{5}	436 479^{5}	435 817^{50}	*e*)255 048,78^{5}	33 700,86	288 749,64^{5}	203 033,04^{5}	384 005,91^{5}	95 256,27	0,23^{28}	0,03^{01} „ 0,03^{51}

a) De opgaven in deze kolom betreffen, evenals de sommen in kolom 9, *het jaar volgende op het oogstjaar.*

b) De opbrengst der te Bandoeng gehouden veilingen van kinazaden en enten, of van zaden alleen, bedroeg in de oogstjaren 1905 t/m 1909 achtereenvolgens f 27 215, f 17 529,50, f 9 367,50, f 12 965 en f 13 277.

c) Uit den oogst van de jaren 1905 t/m 1909 werden eenige partijen geleverd aan de Bandoengsche kininefabriek ter verwerking tot zwavelzure en zoutzure kinine (ten behoeve van den geneeskundigen dienst in Indië), benevens in 1906 1102,50 K.G. pharmaceutische bast, voor welke verstrekkingen in kolom 10 eene waarde is in rekening gebracht van f 95 750 in 1905, f 79 087 in 1906, f 79 146 in 1907 en f 169 312 in 1908.

d) Onder de uitgaven in kolom 6 zijn, wat de kosten van het personeel betreft, alleen in rekening gebracht de uitgaven ten behoeve van de bij de onderneming actief dienende ambtenaren, enz., niet dus de uitgaven wegens pensioenen, verlofs- of nonactiviteits-traktementen, wachtgelden of overtochtsgelden uit of naar Indië.

e) Het totaal der in 1909 in Indië gedane uitgaven was verdeeld als volgt: traktementen van het Europeesch en inlandsch personeel (met inbegrip van f 1800 wegens reis- en verblijfkosten, f 300 aan schrijfbehoeften, f 180 aan bezoldiging van een laboratorium-bediende en f 1865 aan mantri's en mandoers) f 47 803, kosten van aanplant, inzameling en vervoer van het product tot aan de haven van afscheping f 144 679 en verder wegens uitgaven voor vernieuwing en herstelling van gebouwen en drooginrichtingen f 62 566.

Bijlage JJ.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°., van het verslag.)

OPGAVEN

over 1910 betreffende de SUIKERINDUSTRIE op Java. [1])

1) Om een algemeen overzicht te leveren van de suikerindustrie op Java, zijn in tabel I van deze bijlage niet enkel genoemd de ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, maar ook de particuliere landerijen (cursief gedrukt), de ondernemingen in de Vorstenlanden en de erfpachtsondernemingen (gespatieerd gedrukt), voor zooveel zij suiker voor de wereldmarkt produceeren of plachten te produceeren. De laatstbedoelde ondernemingen verbouwen evenwel het suikerriet hoofdzakelijk op buiten de erfpachtsperceelen gelegen, door de bevolking verhuurde gronden.

Voor de aan inlanders gedane betalingen wegens loonen en leveringen, zie men de „Recapitulatie" op blz. 18/19 dezer bijlage.

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Batavia.			
1	Tangerang.	Tangerang.	*Paroeng Koeda*	†	†	†
2	id.	id.	*Kedaoeng-Oost*.	30	—	—
3	id.	id.	*Tjikokol*	†	†	†
4	id.	id.	*Slapandjang-Oost*	50	—	—
5	id.	id.	*Teloeknaga*	†	†	†
6	id.	id.	*Slapandjang-West*.	50	—	—
			Totalen . . .	130	—	—
			Cheribon.			
7	Cheribon.	Ploembon.	Ploembon (Soerawinangoen) . .	1 295	1 242 313	—
8	id.	Palimanan.	Gempol.	732	690 771	—
9	id.	Gegesik Lor.	Ardjawinangoen	716	795 158	—
10	id.	Sindanglaoet.	Sindanglaoet.	1 625	1 307 632	—
11	id.	id.	Karangsoewoeng.	899	844 000	—
12	id.	id.	Blender (Djatipiring) . . .	649	605 192	—
13	id.	Losari.	Nieuw-Tersana en Tjiledoek . .	2 260	2 839 940	—
14	id.	id.	Leuweunggadjah	833	906 188	—
15	id.	id.	Losari	289	243 382	—
16	id.	Loerahgoeng.	Tjidahoe	—	—	29 521
17	Madjalengka.	Radjagaloeh.	Paroengdjaja	647	508 590	—
18	id.	Madjalengka.	Kadipaten	1 397	1 286 825	43 973
19	id.	Djatiwangi.	Djatiwangi	1 159	1 041 455	35 385
			Totalen . . .	12 501	12 311 446	108 879
			Pekalongan.			
20	Pekalongan.	Pekalongan.	Tirto.	975	1 039 254	2 541
21	id.	Wiradesa.	Sragi	1 227	1 358 460	—
22	id.	Kedoengwoeni.	Wonopringgo	1 275	1 240 335	—
23	Batang.	Batang.	Kalimati	1 400	1 642 975	—
24	Tegal.	Adiwerna.	Pagongan	772	799 214	—

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroopsuiker).	van eigen aanplant. Zaksuiker.	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroopsuiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
†	†	†	†	†	†	†	†
110	—	—	—	—	—	110	50
†	†	†	†	†	†	†	†
150	—	—	—	—	—	150	150
†	†	†	†	†	†	†	†
540	—	—	—	—	—	540	350
800	—	—	—	—	—	800	550
114 660	18 017	8 000	—	—	—	136 677	—
75 678	—	3 500	—	—	—	77 428	—
83 384	—	4 200	—	—	—	85 484	—
120 774	26 480	5 500	—	—	—	150 004	—
98 874	—	—	—	—	—	98 874	—
72 688	—	3 000	—	—	—	74 188	—
342 782	—	24 000	—	—	—	354 782	—
104 377	—	3 500	—	—	—	106 127	—
20 109	—	2 040	—	—	—	21 129	—
—	—	—	2 263	—	254	2 390	—
60 878	—	600	—	—	—	61 178	—
116 059	25 027	5 176	3 520	748	132	148 008	5 227
83 000	21 000	8 000	2 900	900	800	112 200	16 000
1 293 263	90 524	67 516	8 683	1 648	1 186	1 428 469	21 277
122 396	—	—	252	—	—	122 648	54
146 887	—	—	—	—	—	146 887	129
114 563	25 074	740	—	—	—	140 007	—
171 277	—	1 000	—	—	—	171 777	—
71 285	11 133	2 400	—	—	—	83 618	243

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
25	Tegal.	Adiwerna.	Adiwerna	953	1 210 347	—
26	id.	Maribaja.	Kemantren	725	1 019 410	—
27	id.	Doekoehwringin.	Kemanglen	925	1 029 249	—
28	id.	id.	Doekoehwringin	900	943 318	—
29	id.	Pangkah.	Pangkah	723	891 974	—
30	Brebes.	Brebes.	Djatibarang	1 147	1 451 482	—
31	id.	Tandjoeng.	*Ketanggoengan-West*	925	1 047 640	—
32	id.	Balapoelang.	Balapoelang	903	907 160	—
33	Pemalang.	Pemalang.	Tjomal	1 350	1 782 530	—
34	id.	id.	Bandjardawa	950	1 209 765	—
			Totalen . . .	15 150	17 573 113	2 541
			Semarang.			
35	Kendal.	Troeka.	Gemoeh	1 225	1 451 048	—
36	id.	Kendal.	Tjepiring	1 225	1 354 119	—
37	id.	Kaliwoengoe.	Kaliwoengoe	642	838 973	245 761
38	Pati.	Pati.	Langsee	1 325	1 481 017	—
39	id.	Telagawoengoe.	Trangkil	875	851 042	—
40	id.	Tenggeles.	Tandjoeng Modjo	1 835	2 161 188	—
41	id.	Tajoe.	Pakis	1 210	1 457 063	—
42	Koedoes.	Koedoes.	Rendeng	710	761 106	—
43	id.	Tjendana.	Besito	950	937 838	—
44	Japara.	Japara.	Banjoepoetih	162	146 596	—
45	id.	id.	Patjangaän	850	986 947	—
46	id.	Majong.	de Hoop (Majong)	903	993 074	—
			Totalen . . .	11 912	13 420 011	245 761
			Soerabaja.			
47	Soerabaja.	Djabakoeta.	*Ketintang*, *Dadoengan* en *Karah*	382	300 484	—
48	Sidoardjo.	Krian.	Popok	975	1 178 065	9 455
49	id.	Porong.	Toelangan	684	899 347	922
50	id.	Gedangan.	Waroe	985	1 120 708	—

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
80 385	44 664	450	—	—	—	125 274	—
115 347	—	—	—	—	—	115 347	—
112 912	—	440	—	—	—	113 132	—
110 865	—	660	—	—	—	111 195	72
100 939	—	—	—	—	—	100 939	—
167 034	29 340	—	—	—	—	196 374	—
122 900	—	—	—	—	—	122 900	67
96 241	—	7 998	—	—	—	100 240	—
186 351	—	—	—	—	—	186 351	—
104 381	18 263	530	—	—	—	122 909	126
1 823 763	128 474	14 218	252	—	—	1 959 598	691
137 675	28 030	5 360	—	—	—	168 385	—
161 753	—	8 574	—	—	—	166 040	—
111 863	—	5 128	†	†	†	114 427	—
146 665	5 876	1 500	—	—	—	153 291	1 473
79 717	—	4 200	—	—	—	81 817	—
190 273	47 940	500	—	—	—	238 463	1 956
29 280	112 456	13 792	—	—	—	148 632	110
73 085	—	—	—	—	—	73 085	—
100 897	—	—	—	—	—	100 897	3 069
12 850	4 228	46	—	—	—	17 101	2 045
113 458	—	1 200	—	—	—	114 058	30
118 385	—	—	—	—	—	118 385	53
1 275 901	198 530	40 300	—	—	—	1 494 581	8 736
—	27 115	1 400	—	—	—	27 815	1 400
127 773	—	5 500	676	—	—	131 199	—
88 247	13 550	700	90	—	—	102 237	100
103 226	14 871	3 300	—	—	—	119 747	121 397

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
51	Sidoardjo.	Sidoardjo.	Tjandi	749	997 212	—
52	id.	id.	Boedoeran.	913	1 055 230	—
53	id.	Gedangan.	Ketegan	1 317	1 621 251	—
54	id.	id.	Sroeni	938	1 120 885	8 473
55	id.	Krian.	Balongbendo	969	989 704	—
56	id.	id.	Krian	947	1 102 606	—
57	id.	id.	Watoetoelis	960	1 293 294	8 850
58	id.	Porong.	Porong	749	771 742	—
59	id.	id.	Tanggoelangin	1 069	1 327 435	—
60	id.	id.	Kremboeng	892	1 183 891	—
61	Djombang.	Djombang.	Djombang	932	1 134 773	158 597
62	id.	id.	Goedo	1 196	1 195 856	—
63	id.	Madjaägoeng.	Soekodono (Madjaägoeng) . . .	1 080	1 255 833	—
64	id.	Djombang.	Ponen (Poeloegidang).	869	1 118 615	—
65	id.	Madjaägoeng.	Peterongan	871	1 038 853	—
66	id.	Bareng.	Seloredjo	1 354	1 526 178	—
67	id.	Djombang.	Tjoekir	1 058	1 397 018	150 764
68	id.	Madjaägoeng.	Soemobito	972	1 252 489	—
69	id.	Djombang.	Kaliwoengoe (Tjeweng)	1 100	1 270 317	—
70	id.	id.	Blimbing	934	966 060	335 000
71	id.	Madjadadi.	Ngelom	1 059	1 185 554	—
72	Modjokerto.	Modjokerto.	Tangoenan	1 112	1 293 200	—
73	id.	Djaboeng.	Dinojo	704	808 378	—
74	id.	Madjakasri.	Perning (Poerworedjo)	922	950 750	—
75	id.	Djaboeng.	Soemengko	544	580 466	—
76	id.	id.	Pohdjedjer.	735	855 328	—
77	id.	Modjokerto.	Sentanen-Lor.	898	877 309	—
78	id.	id.	Brangkal	1 192	1 433 567	—
79	id.	Madjasari Kidoel.	Ketanen	1 027	1 210 194	—
80	id.	Madjasari Lor.	Koning Willem II.	1 100	1 444 751	—
81	id.	id.	Bangsal.	983	1 050 911	—
82	id.	Madjakasri.	Gempolkerep	1 648	1 833 364	—
83	id.	Madjasari Kidoel.	Sedati	674	790 670	—

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
105 700	—	5 000	—	—	—	108 200	—
99 615	22 066	842	—	—	—	122 102	—
173 523	2 507	2 100	—	—	—	177 080	44
117 802	—	4 700	983	—	—	121 135	—
94 495	14 724	—	—	—	—	109 219	4 043
109 922	13 038	—	—	—	—	122 960	7 037
132 785	—	142	676	—	—	133 532	—
85 471	—	—	—	—	—	85 471	85 471
110 461	25 930	—	—	—	—	136 391	—
126 451	—	1 000	—	—	—	126 951	12 175
106 781	30 769	—	14 908	4 298	—	156 756	—
117 457	—	552	—	—	—	117 733	135
134 034	—	150	—	—	—	134 109	62
95 782	15 228	—	—	—	—	111 010	299
107 499	4 988	142	—	—	—	112 558	50
152 934	911	58	—	—	—	153 874	1 062
120 502	1 314	188	12 952	125	14	134 994	—
117 575	18 945	270	—	—	—	136 655	—
126 075	—	6 680	—	—	—	129 415	—
95 000	—	—	32 000	—	—	127 000	1 000
107 012	—	9 920	—	—	—	111 972	10 077
139 586	—	—	—	—	—	139 586	—
94 420	—	7 250	—	—	—	98 045	7 901
76 578	31 096	822	—	—	—	108 085	65
56 483	—	2 438	—	—	—	57 702	—
84 278	16 773	16	—	—	—	101 059	16
80 636	12 567	1 230	—	—	—	93 818	19 901
123 004	5 398	23 944	—	—	—	140 374	20 000
104 384	7 608	9 800	—	—	—	116 892	—
127 953	10 397	9 412	—	—	—	143 056	4 208
108 795	—	8 086	—	—	—	112 838	8 136
168 341	24 266	16 438	—	—	—	200 826	601
78 304	—	2 876	—	—	—	79 742	1 521

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
84	Soerabaja.	Djabakoeta.	*Djagir (Ngagel)*	170	69 712	13 338
85	id.	Soerabaja.	*Koepang II a)*	†	†	†
86	id.	id.	*Koepang (Ketampangtengah)*	†	†	†
			Totalen	35 663	41 502 000	685 399
			Pasoeroean.			
87	Pasoeroean.	Redjasa en Grati.	*Kedaoeng*	210	874 939	—
88	id.	Kebontjandi en Wangkal.	Winongan en Ngempit	1 106	1 240 822	9 409
89	id.	Kebontjandi.	Gajam	652	643 426	44 892
90	id.	id.	De goede Hoop (Pongkol)	546	649 019	—
91	id.	Pasoeroean.	Kloerahan (Pleret)	1 149	1 371 629	—
92	Bangil.	Poerwaredja.	Alkmaar	342	287 587	—
93	id.	Bangil.	Wonoredjo	671	762 451	—
94	id.	Pandakan.	Soekoredjo	832	831 811	4 042
95	id.	Bangil.	Soemberredjo	858	1 019 984	—
96	id.	Pandakan.	Ardiredjo (Pandaän)	1 254	1 123 667	—
97	id.	Gempol.	Ardjosari (Babat)	593	565 790	—
98	Malang.	Gondanglegi.	Sempalwadak	1 140	1 140 212	5 031
99	id.	id.	Krebet	700	891 800	538 245
100	id.	Senggoeroeh.	Panggoengredjo	825	833 302	57 203
101	Probolinggo.	Soemberkareng.	Soemberkareng	845	1 017 786	—
102	id.	Dringo.	Wonolangan	849	1 065 572	—
103	id.	Soemberkareng.	Wonoaseh	737	848 522	—
104	id.	Probolinggo.	Oemboel	890	993 329	284 313
105	Kraksaän.	Kraksaän.	Bagoe en Djakoeng	1 097	993 474	—
106	id.	Gending.	Gending	1 240	1 651 577	8 028
107	id.	id.	Padjarakan	955	1 062 785	—
108	id.	Paiton.	Paiton	875	925 485	—
109	id.	Gending.	Maron	800	1 118 610	—
110	id.	Kraksaän.	Kandangdjati	892	966 450	—
111	id.	id.	Seboroh	513	484 614	—

a) Het product is op eene andere fabriek vermalen.

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. Zaksuiker.	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
4 000	1 900	1 200	1 100	195	—	7 795	8 395
—	—	—	—	—	—	—	—
†	†	†	†	†	†	†	†
4 002 884	315 961	126 156	63 385	4 618	14	4 449 933	315 096
76 698	3 144	1 684	—	—	—	80 684	—
104 313	—	—	917	—	—	105 230	—
52 632	—	2 336	3 680	—	164	57 562	12
—	62 797	1 316	—	—	—	63 455	6 477
—	118 633	3 000	—	—	—	120 133	13 610
36 430	—	—	—	—	—	36 430	55
78 971	—	194	—	—	—	79 068	24 468
92 627	—	—	471	—	—	93 098	—
103 275	—	4 032	—	—	—	105 291	19 159
117 734	—	—	—	—	—	117 734	20 477
63 548	—	3 000	—	—	—	65 048	—
126 939	10 478	—	500	—	—	137 917	154
100 963	—	—	40 509	—	—	141 472	6 587
95 789	—	—	5 610	—	—	101 399	88
92 981	3 989	1 200	—	—	—	97 570	—
108 857	2 121	—	—	—	—	110 978	13 271
80 708	600	20	—	—	—	81 318	684
101 771	—	—	28 237	—	—	130 008	—
101 000	—	5 000	—	—	—	103 500	—
136 217	29 910	—	728	—	—	166 855	125
111 148	—	—	—	—	—	111 148	—
93 678	—	6 000	—	—	—	96 678	—
112 000	—	—	—	—	—	112 000	12 000
101 966	—	4 264	—	—	—	104 098	—
50 292	—	1 176	—	—	—	50 880	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
112	Loemadjang.	Ranoelamongan.	Ranoepakis (Randoeagoeng)	485	1 051 168	—
113	id.	Loemadjang.	Soekodono.	1 328	1 693 980	—
114	Malang.	Senggoeroeh.	Kebonagoeng.	598	736 765	25 349
115	Loemadjang.	Ranoelamongan.	Djatiroto	3 693	3 655 122	—
			Totalen . . .	26 675	30 501 678	976 512
			Djokjakarta. *b)*			
116	Sleman.	Mlati.	Beran	742	708 797	15 226
117	id.	Godean.	Klatji	257	341 322	6 809
118	id.	Djoemeneng.	Melati, Tjebongan en Tegalwaroe	1 065	1 365 050	—
119	id.	Godean.	Rewoeloe (Semboeh)	693	731 837	—
120	id.	Gamping.	Sedajoe.	492	517 121	—
121	Bantoel.	Djedjeran en Sewon	Barongan (Mindi)	955	1 199 092	72 326
122	Kalasan.	Djedjeran en Pasar Gede.	Kedaton (Pleret)	654	918 781	269 215
123	id.	Prambanan.	Randoegoenting.	578	696 682	—
124	id.	Berbah.	Tandjoeng Tirto (Kemoedoe) . .	393	484 670	823 912
125	Bantoel.	Djedjeran.	Bantoel.	639	875 432	224 417
126	id.	Pandak.	Gesikan	593	770 687	447 256
127	id.	id.	Gondang Lipoero	413	460 665	—
128	id.	Tjepit.	Padokan (de Volharding) . . .	774	958 052	52 446
129	id.	Tjanden.	Poendoeng	725	814 755	—
130	Adikarta.	Galoer.	Sewoegaloer	715	944 610	—
131	Sleman.	Godean.	Demak Idjo	792	993 624	—
132	Mataram.	Kalasan.	Wanatjatoer	100	122 128	1 195 665
133	id.	Klegoeng.	Medariz.	597	722 032	—
			Totalen . . .	11 177	13 625 337	3 107 272
			Soerakarta. *b)*			
134	Soerakarta.	Kartasoera.	Kartasoera (Gembongan) . . .	728	689 932	—
135	id.	Grogol.	Triagan	296	210 200	—
136	Klaten.	Reden.	Delangoe	945	1 167 424	—

b) De onder Djokjakarta en Soerakarta vermelde ondernemingen zijn alle op huurlanden gevestigd, uitgenomen in laatstgenoemd gewest de sub 144, 147 en 148 vermelde fabrieken, werke over onverhuurde gronden beschikken.

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. Zaksuiker.	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	Verkregen product aan suiker (in pikols): in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
75 264	22 037	*	—	—	—	97 301	1 023
132 559	—	15 000	—	—	—	140 059	—
81 474	—	—	2 514	—	—	83 988	—
208 610	57 707	—	—	—	—	266 317	—
2 638 444	311 416	48 222	83 166	—	164	3 057 219	118 190
73 057	—	784	1 446	—	16	74 903	16 694
32 360	—	1 346	544	—	—	33 577	15 000
126 949	—	1 724	—	—	—	127 811	—
77 743	—	—	—	—	—	77 743	—
38 516	9 572	—	—	—	—	48 088	—
121 424	—	6 926	6 654	—	420	131 751	—
87 730	—	3 122	25 706	—	916	115 455	—
68 171	1 361	—	—	—	—	69 532	—
46 600	—	1 914	77 168	—	3 170	126 310	122
79 563	8 163	4 822	18 362	1 884	1 114	110 940	—
80 100	—	—	44 119	—	—	124 219	—
47 409	6 162	350	—	—	—	53 746	—
78 300	17 400	2 600	3 025	472	100	100 547	—
79 729	8 424	4 724	—	—	—	96 915	75
101 218	1 327	250	—	—	—	102 670	—
103 412	—	—	—	—	—	103 412	—
10 048	1 295	142	96 574	12 453	1 360	121 121	—
67 762	—	—	—	—	—	67 762	—
1 320 091	60 104	28 704	273 598	14 809	7 096	1 686 502	31 891
69 696	—	570	—	—	—	69 981	1 500
20 000	800	1 200	—	—	—	21 400	800
81 214	23 989	7 834	—	—	—	109 120	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
137	Klaten.	Ponggok.	Karang Anom (Djoengkare) . .	600	674 524	—
138	id.	Djatinan.	Gedaren (Kradjangredjo) . . .	370	452 905	1 373
139	id.	Klaten.	Gondang Winangoen en Djetis .	745	1 015 416	407 731
140	id.	Ponggok.	Ponggok	294	358 197	19 827
141	id.	Prambanan.	Prambanan	509	756 769	59 619
—	id.	id.	Tjandisewoe *c*)	333	451 745	26 871
142	id.	Bedji.	Tjepper en Karangdowo . . .	1 075	1 288 849	31 160
143	id.	Reden.	Wonosari (Telojo)	676	906 444	—
144	id.	Bedji.	Manishardja	239	237 995	—
145	Bojolali.	Bojolali.	Bangak	920	1 053 745	4 217
146	Sragen.	Sragen.	Modjosragen	936	1 116 785	443 825
147	Soerakarta.	Kartasoera.	Tjolomadoe	515	568 280	90 124
148	Sragen.	Karanganjar.	Tasikmadoe	787	1 058 822	—
149	id.	id.	Tjokro Toeloeng	618	717 386	198 428
150	Soerakarta.	Kamponglor.	Kebakkramat *a*)	47	31 154	—
			Totalen . . .	10 633	12 756 572	1 283 175
			Besoeki.			
151	Bondowoso.	Besoeki.	de Maas	600	730 234	—
152	id.	Mlandingan.	Boedoean	775	872 709	—
153	Panaroekan.	Panaroekan.	*Wringinanom* (*Pawongan*) . . .	1 009	1 256 702	—
154	id.	Sitoebondo.	Olean	925	969 010	—
155	id.	Pradjekan.	Pradjekan	681	684 225	—
156	id.	Sitoebondo.	Pandji	1 619	1 814 833	—
157	id.	Soemberwaroe.	Asem Bagoes	194	975 957	—
158	Bondowoso.	Bondowoso.	Tenggarang	900	957 744	20 594
159	Banjoewangi.	Banjoewangi.	Kabat	675	595 084	—
160	id.	Ragadjampi.	Ragadjampi	830	909 391	—
161	id.	Banjoewangi.	Soekowidi (Lateng)	650	669 442	—
			Totalen . . .	8 858	10 435 331	20 594

c) Deze onderneming vormt één geheel met de in Djokjakarta gelegen onderneming Randoegoenting (n°. 123).

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
60 569	—	4 664	—	—	—	62 901	12 064
44 065	—	2 000	136	—	—	45 201	—
89 764	12 310	6 202	37 834	5 722	1 818	149 640	—
34 593	—	3 136	1 894	—	166	38 138	—
70 875	8 329	—	3 538	558	—	83 300	—
44 300	885	—	2 400	—	—	47 585	—
124 216	—	2 000	†	†	†	125 216	—
65 066	14 274	2 600	—	—	—	80 640	—
18 501	1 479	360	—	—	—	20 160	—
109 307	—	4 686	450	—	—	112 100	3 086
132 805	—	—	49 837	—	—	182 642	60
52 016	6 185	2 566	8 251	981	248	68 840	—
100 187	5 192	2 000	—	—	—	106 379	—
57 705	24 780	9 468	†	†	†	87 219	—
—	—	—	—	—	—	—	—
1 174 879	98 223	49 286	104 340	7 261	2 232	1 410 462	17 510
70 356	—	7 810	—	—	—	74 261	—
86 502	9 872	18 420	—	—	—	105 584	—
122 621	—	10 260	—	—	—	127 751	—
96 408	—	10 764	—	—	—	101 790	—
69 574	—	6 206	—	—	—	72 677	—
202 779	35 000	15 962	—	—	—	245 760	—
83 055	—	150	—	—	—	83 130	—
94 921	—	8 252	†	†	†	99 047	11 241
46 168	—	—	—	—	—	46 168	—
75 385	—	9 350	—	—	—	80 060	100
67 900	—	2 562	—	—	—	69 181	—
1 015 669	44 872	89 736	—	—	—	1 105 409	11 341

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Banjoemas.			
162	Banjoemas.	Soekaradja.	Kalibagor	1 166	1 445 243	10 137
163	id.	Poerwaredja.	Klampok	897	1 181 594	—
164	Poerwakerta.	Poerwakerta.	Poerwokerto	1 081	1 130 159	—
165	Poerbalingga.	Poerbalingga.	Bodjong	1 033	1 108 524	—
166	Bandjarnegara.	Singamerta.	Klampok	196	248 717	—
			Totalen . . .	4 373	5 114 237	10 137
			Kedoe.			
167	Keboemen.	Premboen.	Premboen	1 124	1 206 197	—
168	Poerworedjo.	Poerworedjo.	Poerworedjo	1 171	1 062 235	—
			Totalen . . .	2 295	2 268 432	—
			Madioen.			
169	Madioen.	Bagi.	Kanigoro	810	970 394	—
170	id.	id.	Redjo Agoeng	1 173	1 147 708	14 952
171	id.	Oeteran.	Pagottan	1 050	1 040 517	89 839
172	Ngawi.	Ngawi.	Soedhono	856	854 289	—
173	Magetan.	Maospati.	Poerwodadi	1 175	1 274 120	—
174	id.	Goranggareng.	Redjosari	1 123	1 155 772	—
			Totalen . . .	6 187	6 442 800	104 791
			Kediri.			
175	Kediri.	Kediri.	Pasantren	1 174	1 621 301	342 016
176	id.	Madjarata.	Meritjan	1 100	1 270 035	—
177	id.	Djambean.	Soemberdadi	806	826 336	381 388
178	id.	Papar.	Poerwaäsri	1 406	1 267 966	—
179	id.	id.	Bogohkidoel	1 123	1 554 797	—
180	id.	Pare.	Menang.	1 319	1 512 722	—
181	id.	Papar.	Minggiran	1 442	1 665 956	—
182	id.	Pare.	Kentjong	1 248	1 546 976	—

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroopsuiker).	van eigen aanplant. Zaksuiker.	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroopsuiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
148 204	—	3 664	900	—	38	150 955	43
114 794	—	6 856	—	—	—	118 222	—
119 584	—	—	—	—	—	119 584	—
108 902	3 532	2 000	—	—	—	113 434	63
23 899	—	1 714	—	—	—	24 756	—
515 383	3 532	14 234	900	—	38	526 951	106
141 317	—	3 688	—	—	—	143 161	—
109 145	—	—	—	—	—	109 145	—
250 462	—	3 688	—	—	—	252 306	—
94 990	—	2 446	—	—	—	96 213	82
119 340	4 290	4 750	1 472	—	—	127 477	—
102 104	—	—	7 944	—	—	110 048	—
—	92 475	4 712	—	—	—	94 831	—
148 858	—	—	—	—	—	148 858	—
142 150	—	5 000	—	—	—	144 650	—
607 442	96 765	16 908	9 416	—	—	722 077	82
126 814	40 767	4 900	†	†	†	170 031	25
90 640	30 056	300	—	—	—	120 846	70
116 333	—	—	†	†	†	116 333	7 806
133 445	—	—	—	—	—	133 445	—
91 928	30 754	22 294	—	—	—	133 829	—
161 293	—	150	—	—	—	161 368	—
171 048	—	400	—	—	—	171 248	—
146 147	—	—	—	—	—	146 147	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
183	Kediri.	Pare.	Kawarasan	†	†	†
184	id.	id.	Badas	750	823 262	5 922
185	Toeloengagoeng.	Kalangbret.	Modjopanggoeng	800	953 979	285 326
186	Berbek.	Ngandjoek.	Ngandjoek	926	1 065 687	—
187	id.	Waroedjajeng.	Baron	504	1 312 744	18 750
188	id.	id.	Koedjonmanis	500	1 612 740	1 780
189	id.	Berbek.	Djati	1 125	1 418 593	—
190	id.	Kertasana.	Djoewono	320	300 000	—
191	Kediri.	Pare.	Tegowangi	2 480	2 751 199	—
192	Blitar.	Blitar.	Garoem	2 277	2 051 939	—
193	id.	Wlingi.	Kenongo	†	†	†
194	id.	Gandoesari.	Papok	†	†	†
195	Berbek.	Kertasana.	Ngrombot	†	†	†
196	id.	id.	Lestarie	170	146 594	—
			Totalen	19 470	23 702 826	1 035 182

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
†	†	†	†	†	†	†	†
82 000	—	—	560	—	—	82 560	550
100 006	10 061	9 816	†	†	†	114 975	5 006
111 704	—	8 400	—	—	—	115 904	—
116 868	—	4 186	1 631	—	816	121 000	—
150 662	—	6 000	151	—	—	153 813	—
138 272	1 480	8 000	—	—	—	143 752	—
20 060	—	1 800	—	—	—	20 960	19 000
250 638	—	—	—	—	—	250 638	—
196 920	—	—	—	—	—	196 920	—
†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†
11 351	—	136	—	—	—	11 419	135
2 216 129	113 118	66 382	2 342	—	816	2 365 188	32 592

VERDEELING DER SUIKERONDERNEMINGEN.		Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1910.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1910: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
Ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking		131 570 (135)	148 364 043 (135)	3 111 955 (28)
Ondernemingen niet of niet uitsluitend berustende op overeenkomsten als voren	op erfpachtsperceelen	8 818 (8)	11 358 354 (8)	64 503 (3)
	„ particuliere landerijen	2 826 (8)	3 549 477 (5)	13 338 (1)
	„ huurlanden in de Vorstenlanden	20 269 (32)	24 516 812 (32)	4 300 323 (17)
	„ onverhuurde gronden in Soerakarta	1 541 (3)	1 865 097 (3)	90 124 (1)
Algemeene totalen		165 024 (186)	189 653 783 (183)	7 580 243 (50)

d) Per gewest opgegeven als volgt:

Cheribon	f 4 266 868	(voor 13 ondernemingen).
Pekalongan	4 663 067	(„ 14 „).
Semarang	3 938 819	(„ 12 „).
Soerabaja	10 643 395	(„ 36 „).
Pasoeroean	12 738 206	(„ 28 „).
Djokjakarta	171 500	(„ 1 „).
Soerakarta	624 706	(„ 3 „).
Besoeki	f 3 236 492	(voor 11 ondernemingen).
Banjoemas	1 386 829	(„ 5 „).
Kedoe	1 361 818	(„ 2 „).
Madioen	2 446 416	(„ 6 „).
Kediri	6 393 060	(„ 17 „).
	f 51 871 176	(voor 148 ondernemingen).

TULATIE.

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.	Totaal uitgaaf aan inlanders voor loonen en gedane leveringen in 1910.
14 390 393 (132)	1 166 262 (50)	454 454 (95)	161 742 (23)	5 323 (3)	1 270 (5)	15 951 582 (136)	491 844 (61)	f 44 191 598 (133)
922 728 (8)	104 771 (3)	18 362 (4)	5 302 (3)	748 (1)	948 (2)	1 043 204 (8)	6 355 (3)	6 352 504 (8)
327 019 (7)	32 159 (3)	14 544 (4)	1 100 (1)	195 (1)	—	367 745 (8)	10 412 (6)	530 868 (3)
2 324 266 (31)	145 471 (14)	73 064 (23)	369 687 (15)	21 089 (5)	9 080 (9)	2 901 585 (31)	49 401 (9)	796 206 (4)
170 704 (3)	12 856 (3)	4 926 (3)	8 251 (1)	981 (1)	248 (1)	195 379 (3)	—	—
18 135 110 (181)	1 461 519 (73)	565 350 (129)	546 082 (43)	28 336 (11)	11 546 (17)	20 459 495 (186)	558 012 (79)	f 51 871 176 (148) *d)*

II. GEWESTELIJK OVERZICHT over 1910 van de op Java bestaande suikerrietaanplantingen ter verkrijging van plantriet (bibit).

GEWESTEN.	Op zich zelf staande bibit-ondernemingen.				Bibit-ondernemingen, welke te beschouwen zijn als onderdeelen van een of meer suikerondernemingen.		
	Aantal onderne-mingen.	Eigen aanplantingen.		Hoeveelheid plantriet (in pikols) verkregen door opkoop van de bevolking.	Aantal onderne-mingen.	Eigen aanplantingen.	
		Uitgestrektheid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).			Uitgestrektheid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).
Preanger-Regentschappen	12	1 033	347 799	1 300	—	—	—
Cheribon	7	402	112 539	1 000	8	861	260 696
Pekalongan	—	—	—	—	5	266	91 789
Semarang.	6	934	234 652	—	9	1 029	372 946
Soerabaja	—	—	—	—	—	—	—
Pasoeroean	17	1 155	357 527	45 635	19	1 026	416 080
Banjoemas	—	—	—	—	3	373	133 027
Kedoe	1	71	—	—	7	415	141 900
Kediri	11	964	304 622	—	10	934	339 815
Madioen	—	—	—	—	6	478	†
Totalen.	54	4 559	1 357 139	47 935	67	5 382	1 756 253

Bijlage KK.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3° *a*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1910 van de productie, enz. der TABAKSONDERNEMINGEN op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

Volg-nummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Hoeveelheid verkregen product (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeen-komst of op eigen risico beplant (volgens taxatie).	Blad-tabak.	Krosok.	Te zamen.
1	Pasoeroean.	Senggoeroeh (Malang).	Pakisadji	—	—	—	48 000	48 000
2	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng . .	—	—	—	24 720	24 720
3	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng (Lim Sam Hoay)	—	—	—	18 720	18 720
4	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng (Tjan Wie Thay)	—	—	—	38 100	38 100
5	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng (Hadji Abdul Gani)	—	—	—	210 480	210 480
6	Id.	Pakis (Malang).	Toempang (W. Amesz.)	—	—	32 500	—	32 500
7	Id.	Id.	Toempang (Tjioe Thiang Bo)	—	—	12 000	48 000	60 000
8	Id.	Id.	Toempang (firma Mulder Redeker)	—	—	12 240	69 960	82 200
9	Id.	Gending (Kraksaän).	Klenangtengah. . . .	—	—	30 000	5 400	35 400
10	Id.	Id.	Klenangkidoel	—	—	18 000	—	18 000
11	Id.	Id.	Banjoeanjar	—	—	36 000	—	36 000
12	Id.	Id.	Gading Koelon . . .	—	—	78 000	30 000	108 000
13	Id.	Pasirian (Loemadjang).	Redjomoro	—	—	†	2 400	2 400
14	Id.	Loemadjang (Loemadjang).	Kedoeng Wringin . .	—	560	120 000	54 000	174 000
15	Id.	Id.	Loemadjang.	—	1 000	350 000	195 000	545 000
16	Id.	Id.	Labroek Lor	—	†	25 500	13 000	38 500
17	Id.	Id.	Bedoek	†	†	100 000	171 780	271 780
18	Id.	Id.	Randoe Agoeng . . .	—	—	50 000	40 000	90 000
19	Id.	Tempeh (Loemadjang).	Lempeni	†	†	150 000	27 360	177 360
20	Id.	Id.	Boelak Wareng . . .	—	—	100 000	35 000	135 000
21	Id.	Id.	Tempeh	—	—	6 180	207 780	213 960
22	Id.	Id.	Tambo (Boelakwinong).	†	†	55 000	14 632	69 632
23	Id.	Id.	Moedjoer	—	—	60 000	35 000	95 000
24	Id.	Id.	Kebontoeroes	—	—	30 000	18 000	48 000
25	Id.	Id.	Djoho	25	60	390 500	285 000	675 500
26	Id.	Id.	Baroe	—	—	—	343 680	343 680
27	Id.	Id.	Redjo	†	†	25 000	20 940	45 940
28	Id.	Id.	Kali Poetih	—	†	32 500	11 100	43 600
29	Id.	Id.	Tempehkidoel	†	†	63 654	26 986	90 640
30	Id.	Id.	Besoek	†	†	58 657	32 721	91 378
31	Id.	Id.	Pakem Pandan . . .	—	—	100 000	20 000	120 000
32	Id.	Id.	Pasirian	—	—	61 850	43 156	105 006
33	Id.	Ranoelamongan (Loemadjang).	Wonogiri.	—	—	66 251	73 388	139 639
34	Id.	Id.	Preman	—	309	90 000	32 500	122 500
35	Id.	Id.	Selok	—	2 000	320 000	105 000	425 000
36	Id.	Id.	Tempehlor	†	†	68 139	37 465	105 604
37	Id.	Id.	Djarit	†	†	80 000	20 000	100 000
38	Besoeki.	Tamanan (Bondowoso).	Pengarang (Loetjoe) . .	600	—	250 000	—	250 000
39	Id.	Id.	Soembersari.	860	†	282 743	84 070	366 813

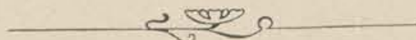
Volg-nummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Hoeveelheid verkregen product (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeenkomst of op eigen risico beplant (volgens taxatie).	Bladtabak.	Krosok.	Te zamen.
40	Besoeki.	Bondowoso (Bondowoso).	Boender	5 000	—	8 000 000	—	8 000 000
41	Id.	Id.	Dabasah					
42	Id.	Bondowoso, Tamanan en Wanasari (Bondowoso).	Sekarpoeti	2 200	†	347 437	402 680	750 117
43	Id.	Soekakerta (Djember).	Soekasari	300	—	136 590	145 700	282 290
44	Id.	Id.	Soemberdanti	800	400	145 000	160 000	305 000
45	Id.	Tanggoel (Djember).	Manggisan	130	15	23 500	2 000	25 500
46	Id.	Id.	Gambirono	800	—	100 000	150 000	250 000
47	Id.	Id.	Soemberbaroe	100	—	15 000	7 500	22 500
48	Id.	Soekakerta (Djember).	Soekakerta (Adjoeng)	2 000	—	435 848	544 505	980 353
49	Id.	Soekakerta (Djember) en Tamanan (Bondowoso).	Soekawana	3 000	†	484 545	744 055	1 228 600
50	Id.	Soekakerta, Djember (Djember) en Tamanan (Bondowoso).	Djelboek	2 500	†	500 000	750 000	1 250 000
51	Id.	Djember, Rambipoedji en Tanggoel (Djember).	Oud-Djember	6 600	—	1 500 000	1 700 000	3 200 000
52	Id.	Djember, Majang, Poeger, Rambipoedji, Soekakerta (Djember) en Tamanan (Bondowoso).	Amsterdam-Besoeki-Tabakmaatschappij	9 000	—	1 000 000	1 750 000	2 750 000
53	Id.	Soekakerta, Djember, Poeger, Tanggoel, Rambipoedji (Djember) en Tamanan (Bondowoso).	Besoeki-Tabakmaatschappij	4 400	†	690 000	766 850	1 456 850
54	Id.	Ragadjampi (Banjoewangi).	Kalibaroe	—	550	30 100	16 650	46 750
55	Id.	Genteng (Banjoewangi).	Blambangan	150	—	—	15 000	15 000
56	Banjoemas.	Soekaradja (Banjoemas).	Soekaradja	339	†	32 760	16 100	48 860
57	Id.	Poerbalingga (Poerbalingga).	Poerbalingga	285	200	35 000	125 000	160 000
58	Id.	Id.	Kandanggampang	295	†	35 000	162 500	197 500
59	Id.	Poerwakerta (Poerwakerta).	Poerwakerta (Patikradja)	375	—	93 000	47 500	140 500
60	Kedoe.	Salam (Magelang).	Progo	183	—	24 028	1 358	25 388
			Totalen	39 942	5 094	16 782 522	9 950 736	26 733 258

Bijlage LL.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°. *b*, van het verslag.)

GEWESTELIJK OVERZICHT

betreffende de op ult. 1910 op Java aanwezige landbouwondernemingen, gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht [1]) afgestaan, benevens de daarvan in 1910 verkregen productie, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

[1]) Met betrekking tot de erfpachtsondernemingen, vindt men nopens elk perceel in het bijzonder opgaven betreffende uitgestrektheid als anderzins in bijlage II van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1911.

GEWESTEN.	A. Ondernemingen in exploitatie, nopens welke, hetzij aangaande de beplanting, hetzij aangaande de productie, over 1910 gegevens zijn ingekomen. a)				B. Ondernemingen, hetzij al dan niet in exploitatie, waaromtrent in 1910 geenerlei opgaven zijn ontvangen. a)			Verdeeling van d…	
								Koffie.	
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws) in 't geheel.	Uitgestrektheid (in bouws) beplant. d)	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Productie (in pikols). e)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Bantam	25	49	9 375	4 453 (25)	16	23	4 981	8	870 (5)
Batavia	8	19	3 993	2 121 (9)	7	7	977	5	706 (4)
Preanger-Regentschappen g)	144	533	114 392	55 106 (132)	214	532	119 505	25	3 072 (14)
Cheribon	9	20	2 886	2 470 (9)	10	14	1 751	—	—
Pekalongan	33	88	14 313	9 775 (32)	—	—	—	11	12 361 (11)
Semarang	56	169	25 736	18 770 (52)	11	17	3 229	27	39 173 (27)
Rembang	—	—	—	—	1	2	185	—	—
Soerabaja	13	44	6 026	3 952 (12)	8	9	1 439	7	5 759 (6)
Pasoeroean	80	256	68 103	56 877 (80)	23	72	29 857	81	39 697 (61)
Besoeki	88	316	96 146	40 398 (85)	48	386	50 908	60	49 562 (50)
Banjoemas	11	18	5 012	2 847 (10)	9	18	1 953	3	50 (1)
Kedoe	9	29	3 531	2 487 (9)	3	3	336	7	1 036 (7)
Madioen	17	38	8 173	4 943 (17)	4	5	682	6	1 748 (4)
Kediri	64	190	50 603	34 184 (63)	52	150	33 473	63	18 302 (44)
Totalen	557	1 769	408 289	238 383 (535)	406	1 238	249 276	303	172 336 (234)
Over 1909 waren de cijfers	581	1 801	419 458	235 415 (558)	353	1 153	227 316	329	k) 160 090 (257)

a) Waar in dezelfde streek perceelen staan ten name van denzelfden ondernemer, zijn deze in den regel als één onderneming gerekend.

b) Daar niet van al de onder A. bedoelde ondernemingen ook de productie opgegeven en bij sommige ook niet geoogst is, is het aantal ondernemingen, waartoe de opgegeven productie betrekking heeft, tusschen ( ) vermeld.

c) Het aantal der ondernemingen, welke uitsluitend dienstbaar werden gemaakt aan de teelt van gewassen voor de inlandsche markt, is betrekkelijk zeer gering. Overigens werden ook in kleine hoeveelheden één of meer inlandsche gewassen geteeld op enkele voor de Europeesche markt produceerende ondernemingen.

d) De beplante uitgestrektheid voor elke cultuur afzonderlijk is niet volledig op te geven, aangezien van wege een groot aantal ondernemingen daaromtrent geen voldoende gegevens zijn verstrekt. Tot hoeveel ondernemingen het voor elk gewest opgegeven totaal der beplantingen betrekking heeft, is tusschen ( ) vermeld.

e) Niet steeds is in de voorhanden gegevens aangeduid of de opgaaf alleen op Java-koffie doelt, terwijl ook somtijds Java- en Liberia-koffie in één cijfer zijn genoemd. Waar de geoogste Liberia-koffie afzonderlijk is opgegeven, komt men tot een totaal van 47 845 pikols bereide koffie voor 144 ondernemingen, namelijk Batavia 706 (4 ondernemingen), Bantam 868 (4), Preanger-Regentschappen 2092 (6), Pekalongan 10 175 (8), Semarang 12 309 (21), Soerabaja 451 (4), Pasoeroean 14 514 (43), Besoeki 4355 (25), Kedoe (7) en Kediri 1339 (22).

f) Tusschen ( ) is vermeld op hoeveel ondernemingen de opgegeven sommen betrekking hebben. Enkele ondernemingen betaalden de arbeidsloonen geheel of gedeeltelijk uit in de door haar geteelde producten voor de inlandsche markt.

g) Over 1910 zijn van de afdeeling Soekaboemi (Preanger-Regentschappen) met 112 ondernemingen slechts betreffende enkele perceelen opgaven ontvangen.

h) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het

onder A bedoelde ondernemingen, naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen zijn verbouwd, met opgaven, voor zooveel ingekomen, nopens de in 1910 verkregen productie. *b*)

Kina.		Thee.		Tabak.		Suikerriet.		Cacao.		Andere gewassen (buiten die voor de inlandsche markt). *c*)	
Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in pikols suiker).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
—	—	1	375 (1)	—	—	—	(De erfpachtsondernemingen verkrijgen hare suiker grootendeels van buiten de erfpachtsperceelen gelegen, van de bevolking gehuurde gronden. Voor de totale suikerproductie dier ondernemingen zie men bijlage JJ.)	—	—	7	
1	44 131 (1)	3	138 840 (1)	—	—	—		—	—	5	
63	6 841 018 (49)	85	*i*)11 218 479 (74)	—	—	—		1	400	10	
1	70 000 (1)	5	293 881 (5)	—	—	2		—	—	1	
4	118 000 (3)	2	195 000 (2)	5	10 978 (5)	—		6	205 864	24	
3	95 000 (3)	2	166 485 (2)	2	*j*) 18 813 (2)	—		20	729 850	40	
—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	*h*)
—	—	—	—	1	3 250 (1)	—		1	6 250	4	
12	677 361 (11)	6	131 263 (4)	7	*j*) 226 310 (7)	3		19	406 403	47	
—	—	—	—	20	*j*) 1 726 190 (20)	—		10	56 810	18	
1	25 192 (1)	1	154 554 (1)	—	—	—		—	—	4	
1	41 182 (1)	2	421 936 (2)	3	1 500 (3)	—		—	—	4	
—	—	—	—	—	—	—		—	—	4	
7	135 126 (6)	4	134 134 (4)	2	*j*) 44 312 (2)	3		5	55 374	5	
93	8 047 010 (76)	111	*i*)12 854 947 (95)	40	*j*) 2 031 353 (40)	8		62	1 460 951	173	*h*)
87	6 901 224 (79)	89	*l*) 10 776 338 (84)	32	*m*) 958 710 (30)	14		84	1 215 403	181	*n*)

tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 2066 pikol peper (38), 9869 pikol kapok (38), 14 699 586 stuks kapokvruchten (17), 4149 pikol kapokpitten (7), 5115 pikol notemuskaat (31), 913 pikol foelie (22), 205 767 K.G. coca (23), 775 pikol kola (4), 153 283 pikol padi (30), 11 200 pikol agave-vezel (4), 16 pikol cubebe (2), 1 460 353 stuks maïskolven (15), 3652 pikol djajoeng (4), 10 430 K.G. citronella-olie (2), 15 601 K.G. sereh-olie (4), 314 763 stuks klappers (12), 264 253 pikol cassave (4), 1313 pikol witte peper (14), 103 pikol akarwangi (3), 2602 gantang theezaad (4), 984 pikol katjang (4), 106 pikol kaneel (3), 430 pikol copra (2), 179 940 K.G. caoutchouc (51), 312 pikol Manilla-hennep (3) en 116 pikol vanille (5).

i) Hieronder 13 ondernemingen, die thee verkregen van 875 350 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

j) Bovendien verkregen 22 ondernemingen (in Semarang, Pasoeroean, Besoeki en Kediri) 1 932 440 K.G. krosok.

k) Hieronder, voor zoover dit in de ontvangen opgaven was uiteengehouden, 49 153 pikol bereide koffie bij 152 ondernemingen.

l) Hieronder 11 ondernemingen, die thee verkregen van 730 107 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

m) Bovendien verkregen 17 ondernemingen (in Pasoeroean, Besoeki en Kediri) 1 945 000 K.G. krosok.

n) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 8009 pikol peper (49), 7699 pikol kapok (24), 12 978 300 stuks kapokvruchten (10), 3104 pikol kapokpitten (8), 2255 pikol notemuskaat (20), 414 pikol foelie (14), 372 602 K.G. coca (20), 515 pikol kola (4), 56 238 pikol padi (21), 5528 pikol agave-vezel (3), 61 pikol cubebe (2), 925 020 stuks maïskolven (9), 3835 pikol djagoeng (4), 30 140 K.G. citronella-olie (2), 18 994 K.G. sereh-olie (4), 214 960 stuks klappers (6), 524 790 pikol cassave (7), 1788 pikol witte peper, 99 pikol akar-wangi (3), 7143 gantang theezaad (3), 1922 pikol katjang (4), 40 pikol kaneel (1), 348 pikol copra (2), 170 750 K.G. caoutchouc (23), 125 pikol Manilla-hennep (4) en 57 pikol vanille (5).

GEWESTEN.	Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen waren van:												Algemeene totalen.			Door de ondernemers aan inlanders wegens loonen en gedane leveringen betaalde sommen, voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen. f)
	Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Inlanders.						
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	
	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.
Bantam	13	33	9 026	13	21	4 165	15	18	1 165	—	—	—	41	72	14 356	f 313 032 (20)
Batavia	9	20	3 454	3	3	290	3	3	1 226	—	—	—	15	26	4 970	191 365 (5)
Preanger-Regentschappen .	221	791	170 115	109	226	52 679	27	47	11 044	1	1	59	358	1065	233 897	4 612 467 (112)
Cheribon	5	16	2 323	11	13	1 792	3	5	522	—	—	—	19	34	4 637	199 330 (6)
Pekalongan	16	67	10 179	6	10	1 532	10	10	2 475	1	1	127	33	88	14 313	642 107 (30)
Semarang	36	136	22 740	25	38	5 040	4	8	914	2	4	271	67	186	28 965	849 195 (45)
Rembang	—	—	—	1	2	185	—	—	—	—	—	—	1	2	185	—
Soerabaja	13	40	5 815	7	12	1 557	—	—	—	1	1	93	21	53	7 465	223 107 (11)
Pasoeroean.	80	275	84 692	21	50	12 532	2	3	736	—	—	—	103	328	97 960	3 403 394 (72)
Besoeki	99	614	119 608	36	87	27 418	1	1	28	—	—	—	136	702	147 054	4 178 346 (76)
Banjoemas.	8	19	3 841	10	15	2 791	2	2	333	—	—	—	20	36	6 965	249 289 (9)
Kedoe	4	20	2 424	5	6	764	3	6	679	—	—	—	12	32	3 867	134 431 (5)
Madioen.	3	18	4 619	13	17	3 037	5	8	1 199	—	—	—	21	43	8 855	64 918 (11)
Kediri	74	257	59 120	28	51	14 731	14	32	10 225	—	—	—	116	340	84 076	2 319 550 (57)
Totalen . . .	581	2306	497 956	288	551	128 513	89	143	30 546	5	7	550	963	3007	657 565	f 17 380 531 (459)
Over 1909 waren de cijfers.	568	2295	496 922	286	536	124 956	75	116	24 346	5	7	550	934	2954	646 774	17 271 394 (521)

Overzicht van het aantal perceelen, afgestaan in erfpacht op den voet van art. 1, § 2, van Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), dan wel op den voet van de Ordonn. in Ind. St. 1904 n°. 326 (juncto Ind. St. 1908 n°. 263).

GEWESTEN.	Aantal perceelen.	Totale uitgestrektheid (in bouws).	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Aan inlanders betaalde sommen wegens loonen en gedane leveringen.	PRODUCTIE.
Bantam	1	5	5	f 135	cassave en pisang.
Preanger-Regentschappen. . . .	4	65	39	8 840	thee, padi en tweede gewassen.
Semarang	2	18	7	98	tabak, maïs, cassave en vruchten.
Soerabaja.	6	71	46	277	tabak, padi en maïs.
Pasoeroean	11	116	74	1 570	padi en maïs.
Kedoe	2	28	16	550	koffie, maïs, cassave en katjang.
Kediri	2	31	29	90	padi, maïs, cassave en kapok.
Totalen . . .	28	334	216	f 11 560	

Bijlage MM.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3° *c* en *d*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de PARTICULIERE LANDERIJEN op Java en de HUURLANDEN in Soerakarta en Djokjakarta over 1909 en 1910.

I. OPGAVEN BETREFFENDE DE PARTICULIERE LANDERIJEN OP JAVA.

A. Algemeen overzicht, afgesloten op ult. 1910.

GEWESTEN.	Verdeeling der landerijen naar gelang als eigenaar bekend stonden: Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Andere vreemde oosterlingen of inlanders.		
	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.
Bantam . . .	1	26 785 (43 400)	f 400 000	1	16 010 (32 599)	f 500 000	—	—	—	—	—	—
Batavia . . .	164	962 219 (1 068 135)	27 864 406	48	104 178 (225 829)	4 915 802	124	161 904 (288 628)	f 8 625 440	129	12 202 (68 311)	f 1 528 250
Cheribon . . .	2	257 240 (149 202)	2 336 556	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan . .	1	3 497 (17 302)	450 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Semarang . . .	†	†	†	7	13 711 (27 289)	1 582 884	32	8 420 (29 984)	2 076 151	1	95 (1 781)	71 756
Soerabaja . . .	9	1 295 (9 570)	497 688	6	420 (3 497)	168 024	25	4 625 (32 237)	1 812 960	4	257 (4 259)	51 103
Pasoeroean . .	1	851 (2 950)	392 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . .	178	1 251 887 (1 290 559)	f 31 940 650	62	134 319 (289 214)	f 7 166 710	181	174 949 (350 849)	f 12 514 551	134	12 554 (74 351)	f 1 651 109

(Vervolg)

GEWESTEN.	Samentrekking der voorafgaande opgaven. Aantal landerijen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal opgezetenen op ult. 1910.	Geschatte waarde voor den aanslag in de verponding.	Gegevens (naar schatting) betreffende de padibeplantingen op de particuliere landerijen over 1909 en 1910. Uitgestrektheid der padiaanplantingen (in bouws). 1909.	1910.	Naar schatting verkregen productie (in pikols). 1909.	1910.
Bantam	2	42 795	75 999	f 900 000	†	8 000	214 100	151 650
Batavia	465	1 240 503	1 650 903	42 933 898	280 317	279 208	4 547 972	4 546 977
Cheribon	2	257 240	149 202	2 336 556	61 340	61 477	1 165 451	†
Pekalongan	1	3 497	17 302	450 000	†	†	†	12 009
Semarang	40	22 226	59 054	3 730 791	14 374	14 478	29 039	271 604
Soerabaja	44	6 597	49 563	2 529 775	†	†	†	†
Pasoeroean	1	851	2 950	392 000	452	451	†	†
Totalen . . .	555	1 573 709	2 004 973	f 53 273 020	356 483	363 614	5 956 562	4 982 240

B. Overzicht betreffende de productie der particuliere landerijen aan andere voortbrengselen dan padi, voor zooveel daaromtrent gegevens inkwamen.

NAMEN DER LANDERIJEN.	1909.	1910.
SUIKER (pikols).		
Batavia.		
Tjikokol	†	†
Paroengkoeda	†	†
Kedaoeng-Oost	250	50
Slapandjang-Oost	160	150
Teloeknaga	†	†
Slapandjang-West	510	350
	920	550
Pekalongan.		
Ketanggoengan-West	111 991	122 900
Soerabaja.		
Djagir (Ngagel)	11 377	8 395
Ketintang, Dadoengan en Karah	33 816	27 815
Koepang (Ketampontengah)	1 200	†
	46 393	36 210
Pasoeroean.		
Kedaoeng	76 790	80 684
Besoeki.		
Waringinanom (Pawongan)	98 388	127 751
Totalen voor 5 gewesten	334 482	368 095
KOFFIE (pikols).		
Bantam.		
Tjikande Oedik	—	—
Tjikande Ilir	400	425
	400	425
Batavia.		
Grendeng	8	15
Soeradita	6	5
Krawatji Tjibodas	—	—
Pangkalan	†	5
Serpong	†	†
Tigareksa	35	30
Tjikoeja	15	8
Tjikoeni	5	6
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	6 445	5 619
Depok	—	—
Djasinga	1 555	874
Dramaga	†	†
Goenoeng Sindoer	300	322
Djanlapa I.	90	95
Djanlapa II	78	70

NAMEN DER LANDERIJEN.	1909.	1910.
Tjikopomajak	75	79
Klapanoengal	38	33
Koeripan	105	114
Roempin	780	813
Tapas	85	87
Trogong	135	160
Kedoenghalang	375	300
Kaoempandak	†	†
Soekaradja, Tanahbaroe en Tjiloear	52	10
Tjampea, Tjiboenboelan en Sadang-Oost	†	†
Tjiawi en Tjidjeroek (Pondok Gedeh) en Tjibinoeng-Oost	525	580
Tjibodas	284	389
Tjikadoe	38	37
Tjikopo	30	27
Tjilangkap	5	5
Tjileboet	64	30
Tjimangis	50	60
Tjinere	†	†
Tjibaroesa	18	17
Tjileungsi	33	33
Tjiomas	†	†
Tjipamingkis	333	219
Tjipoetat	2	—
Tjisaroea-Zuid	40	45
Tjisaroea-Noord	15	17
Tjitajam	16	10
Tjitrap, Tjikadas en Babakanmandang	315	307
Tjikoleang	1 860	2 200
Tjipeundeu	†	—
Semplak	698	538
Bodjong Gedeh	5	10
Djamboe	†	†
Klender	2	1
Kalibata Grobogan	2	1
Ragoenan	28	†
Tandjoeng-West	40	16
Tandjoeng-Oost	45	18
Tjiboeboer	24	11
Gandaria-Noord	1	1
Pabean Tjilaokalibata	8	4
Leuwiliang	34	†
Djati Padang	6	2
Grogol	3	3
Lenteng Agoeng	3	1
Kranggan	35	13
Simplicitas Lebak Boeloes Trogong	12	6
Gedong Gedeh	35	35
Krawatji	4	†
Tjiliwoeng	8	8
Bolang	16	†
Senajan	—	70
	14 819	13 359

NAMEN DER LANDERIJEN.	1909.	1910.
SEMARANG.		
Panggoeng	16	12
Kropak	1	2
Soesoekan	†	20
	17	34
Totalen voor 3 gewesten	15 236	13 818
THEE (K.G.).		
BATAVIA.		
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	300 000	365 116
Semplak	65 700	69 000
Goenoeng Sindoer	675	985
Roempin	1 500	4 000
Tjikoleang	12 143	9 887
Kedoenghalang	71 525	75 000
Tjikopo	5 339	1 270
Djamboe	200	†
Tjisaroea-Noord	430	†
Tjisaroea-Zuid	4 250	17 000
Tjiawi en Tjidjeroek	158 500	163 000
Dramaga	106 500	158 000
Tjiomas	410 000	340 000
Bolang	182 500	219 147
Tjikadoe	704	5 938
Tjikopomajak	9 375	7 250
Tjiloear, Tanahbaroe en Soekaradja	150 000	175 000
Tjiterep, Tjitjadas en Babakanmandang	75 000	120 125
Tjibodas	7 250	8 500
Nanggoeng	300 000	350 000
Djanlapa I	5 000	1 995
Djanlapa II	1 950	5 625
Djasinga	35 000	47 153
Tjiliwoeng	46 249	56 145
Totalen voor 1 gewest	1 949 790	2 200 136
CACAO (K.G.).		
BATAVIA.		
Tjiloear	†	†
Kedoengbadak	†	†
Tjimanggis	300	300
Totalen voor 1 gewest	300	300
TABAK (K.G.).		
BATAVIA.		
Tegalwaroe-landen	3 000	2 400
Totalen voor 1 gewest	3 000	2 400

NAMEN DER LANDERIJEN.	1909.	1910.
KINABAST (K.G.).		
BATAVIA.		
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	462 704	311 209
Tjiawi en Tjidjeroek	72 000	98 000
Tjikopo	†	†
Tjisaroea-Zuid	17 500	16 200
Tjiloear en Soekaradja	7 710	†
Tjitrap	4 500	11 000
Totalen voor 1 gewest	564 414	436 409
MUSKAATNOTEN (pikols).		
BATAVIA.		
Kedoengbadak	†	†
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	6	4
	6	4
SEMARANG.		
Panggoeng	†	46
Totalen voor 2 gewesten	6	50
FOELIE (K.G.).		
SEMARANG.		
Panggoeng	†	7
Totalen voor 1 gewest	†	7
PEPER (K.G.).		
BATAVIA.		
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	24 480	18 300
Tjiawi en Tjidjeroek	6 000	4 500
Tjiomas	7 800	11 400
Tjitajam	540	360
Koeripan	900	960
Sawangan	780	900
Goenoeng Sindoer	600	†
Dramaga	5 880	12 720
Tjimanggis	†	1 500
Tegalwaroe-landen	540	600
	47 520	51 240
BANTAM.		
Tjikande Ilir	125	175
Totalen voor 2 gewesten	47 645	51 415

NAMEN DER LANDERIJEN.	1909.	1910.
VOGELNESTEN (K.G.).		
BATAVIA.		
Tegalwaroe-landen	6	7
Totalen voor 1 gewest . . .	6	7

Bovendien is in 1910 gewonnen:

BANTAM.		
Tjikande Oedik	14	pikol rubber.
Tjikande Ilir	15	„ „
BATAVIA.		
Pamanoekan- en Tjiasem-landen. . .	136 361	pakjes arênsuiker.
	188	pikol rubber.
	15 320	„ katjang.
Tjiomas	48	„ kruidnagelen.
Tegalwaroe-landen	145	„ katjang.
Tjiawi en Tjidjeroek	2 300	K.G. rubber.
Totalen voor 2 gewesten . . .	217	pikol en 2 300 K.G. rubber.
	15 465	„ katjang.
	48	„ kruidnagelen.
	136 361	pakjes arênsuiker.

II. OVERZICHT betreffende de hoeveelheden der voornaamste voor uitvoer bestemde producten, in 1909 en 1910 verkregen van de huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
RESIDENTIE SOERAKARTA.												
AFD. SOERAKARTA.												
1. Baki Pandejan. .	—	—	—	—	184 500	193 000	—	—	—	—	—	—
2. Baron	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
3. Djetis Karangpoeng	—	—	—	—	—	—	5	6	—	—	3.5 pikol kapok.	3¼ pikol kapok.
4. Gawok	—	—	—	—	188 164	166 000	—	—	—	—	—	—
5. Glonggong . . .	—	—	800	†	—	—	19,5	19	—	4	—	—
6. Kartasoera (Gembongan). . . .	a) 78 065 (760)	69 981 (728)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Klodran	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 765 pikol riet.	90 124 pikol riet.
8. Manang	—	—	—	—	279 243	254 410	—	—	—	—	—	—
9. Mangenardjo (Ketitang Bendo) . .	—	—	—	—	—	—	16	25	—	—	7 007 pikol padi.	302 pikol padi.
10. Manoekan. . . .	—	—	—	—	420	325	—	—	—	—	—	—
11. Temoeloes . . .	—	—	—	—	275 000	225 000	—	—	—	—	—	—
12. Triagan	18 019 (315)	21 400 (296)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. WONOGIRI.												
13. Djombor	—	—	8 675	8 785	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Ketagoean Djetis .	—	—	3 174	2 738	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Tusschen ( ) is aangegeven van welke oppervlakte (in bouws) het product verkregen is.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
15. Kradjan Djatimalang	—	—	1 009	1 000	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Kradjegan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	720 pikol padi en 300 pikol cassave.	480 pikol padi en 150 pikol cassave.
17. Manggis	—	—	840	950	—	—	133	138	360	894	2 pikol peper en 34 pikol kapok.	11 pikol peper en 33 pikol kapok.
18. Mento Toelakan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 500 pikol vezel, 7 800 K.G. vezelafval, 107 pikol kapok en 208 pikol kapokpitten.	210 000 K.G. vezel, 8 800 K.G. vezelafval, 115 pikol kapok en 225 pikol kapokpitten.
19. Paniron	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
20. Waroedalem	—	—	452	500	4 122	6 250	—	—	—	—	—	—
AFD. KLATEN.												
21. Bodeh	†	—	†	—	†	—	99	33	44 760	83 100	—	—
22. Delangoe	98 225 (945)	109 120 (945)	—	—	175 376	148 577	—	—	—	—	—	—
23. Demangan	—	—	—	—	225 000	260 750	—	—	—	—	—	—
24. Djiwo	—	—	—	—	355 344	320 443	—	—	—	—	—	—
25. Djoewiring	—	—	—	—	450 000	250 000	—	—	—	—	—	—
26. Djogonalan	—	—	—	—	331 070	324 781	—	—	—	—	—	—
27. Djomboran Groedo	—	—	—	—	136 000	150 000	—	—	—	—	—	—
28. Djonggrangan	—	—	11 500	12 500	100 000	70 000	—	—	—	—	—	—
29. Gajamprit	—	—	—	—	386 950	472 618	—	—	—	—	—	—
30. Gantiwarna	—	—	—	—	387 040	370 125	—	—	—	—	—	—
31. Gedaren	44 798	45 201 (370)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Gemampir	—	—	—	—	196 500	194 000	320	221	31 920	78 000	—	—
33. Genengsari of Kepitoedjetis	—	—	—	—	117 304	175 000	98	—	—	—	35 344 pikol riet.	59 619 pikol riet.
34. Gondang Winangoen	124 175 (1 142)	149 640 (1 154)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35. Karanganom	68 829 (600)	62 901 (600)	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
36. Karangdowo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 250 pikol padi.
37. Kebonaroem	—	—	—	—	313 880	337 425	—	—	—	—	163 pikol kapok, 286 pikol kapokpitten en 21 232 pikol padi.	111 pikol kapok en 370 pikol kapokpitten.
38. Kemoedo	—	—	1 811	1 238	117 350	122 100	—	—	—	—	28 541 pikol riet.	26 872 pikol riet.
39. Ketandan	—	—	12 661	3 739	529 672	442 137	—	—	—	—	—	—
40. Logedé	—	—	2 000	—	2 000	6 250	540	128	3 320	—	—	—
41. Ngoepit	—	—	—	—	20 000	325 000	231	—	81 000	108000	—	48 pikol notemuskaat en foelie.
42. Pandan Simping	—	—	—	—	300 000	225 000	—	—	—	—	—	—

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
43. Plagan	—	—	—	—	105 455	85 000	—	—	—	—	48 077 pikol riet.	33 465 pikol riet.
44. Polan Ardjo . . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
45. Ponggok	32 197 (280)	38 138 (294)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46. Prambanan . . .	73 742 (569)	83 300 (509)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47. Satrian en Selap .	—	—	2 000	31 017	93 500	73 160	81	262	6 000	—	—	202 pikol kapok, 320 pikol kapokpitten, 32 pikol peper, 2925 pikol notemuskaat en foelie.
48. Tjandisewoe . . .	46 038 (332)	47 585 (333)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49. Tjepper.	129 853 (1 074)	125 216 (1 075)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. Tjokro Toeloeng .	80 703 (644)	87 219 (618)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51. Troetjoek	—	—	8 539	6 614	520 924	402 500	—	—	—	—	—	—
52. Wedibirit	—	—	—	—	623 047	500 000	—	—	—	—	2 330 pikol padi.	—
53. Wonosari	81 070 (696)	80 640 (676)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. BOJOLALI.												
54. Bangak Penging .	109 725 (883)	112 100 (920)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55. Baron Tampir . .	—	—	—	—	—	—	1 858	1 690	—	—	$9^1/_2$ pikol kinabast, 34 pikol notemuskaat en foelie, 110 pikol kapok, 45 pikol peper en 315 pikol sisalhennep.	34 pikol notemuskaat en foelie, 100 pikol kapok, 16 pikol peper en 25 pikol sisalhennep.
56. Drono	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57. Gawar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58. Goeboeg Ngragasari	—	—	—	—	—	—	150	130	—	—	7 pikol kapok, 15 pikol peper en 1 pikol cubebe.	8 pikol kapok, 4 pikol peper en 1 pikol cubebe.
59. Gondang Rawe .	—	—	—	—	—	—	30	25	—	—	3 pikol kapok.	3 pikol kapok.
60. Gondang Wedalen.	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	10 pikol kapok.	15 pikol kapok.
61. Kebonso	—	—	—	—	—	—	207	54	14 400	9 600	7 pikol peper en 246 200 kapokkolven.	11 pikol kapok.
62. Keposong	—	—	—	—	—	—	2 040	1 476	—	—	150 pikol kapok, 60 pikol peper en 275 pikol sisalhennep.	200 pikol kapok, 12 pikol peper en 600 pikol sisalhennep.
63. Kradjan	—	—	—	—	—	—	—	—	2 700	15 000	4000 pikol padi.	6000 pikol padi en 59 pikol peper.
64. Mandjoeng . . .	—	—	—	—	130 000	120 000	—	—	—	—	—	—
65. Mlangbong . . .	—	—	—	—	—	—	100	200	—	—	—	4000 K.G. kinabast.
66. Ngaras Kopen . .	—	—	3 328	3 629	112 500	79 548	32	2 765	—	—	—	—
67. Ngargoloko Malebare	—	—	—	—	—	—	15	25	—	—	450 pikol thee.	—

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols.).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
68. Penggoeng . . .	—	—	—	—	—	—	310	275	14 400	12 000	35 pikol kapok, 81 pikol peper, 52 pikol cubebe en 450 pikol sisalhennep.	15 pikol kapok, 46 pikol peper, 32 pikol cubebe en 550 pikol sisalhennep.
69. Repaking	—	—	—	—	—	—	107	78	300	—	48 pikol kapok, 39 pikol peper en 120 K.G. caoutchouc.	34 pikol kapok en 42 pikol peper.
70. Simo	—	—	3 400	3 247	—	—	684	667	19 020	42 000	11 pikol peper, 87 pikol kapok, 15 pikol notemuskaat en foelie, 887 K.G. caoutchouc en 4350 K.G. cocablad.	30 pikol peper, 70 pikol kapok, 31 pikol notemuskaat en foelie, 2900 K.G. caoutchouc.
71. Soekaboemi (of Tjipogo)	—	—	—	—	—	—	202	1 101	—	—	13 pikol kapok, $6\frac{1}{2}$ pikol peper, $27\frac{1}{2}$ pikol cubebe, 25 pikol notemuskaat en foelie, 25 pikol kapokpitten en 7550 pikol rietbibit.	14 pikol kapok, 3 pikol peper, 39 pikol cubebe, 16 pikol notemuskaat en foelie, 22 pikol kapokpitten, 7791 pikol rietbibit en 8625 K.G. kinabast.
72. Watoepenganten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. SRAGEN.												
73. Bandoeng	—	—	—	—	—	—	287	320	—	—	113 pikol kapok en 3 pikol peper.	108 pikol kapok.
74. Bangsri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75. Batoedjamoes . .	—	—	7 000	6 500	—	—	80	40	—	—	131 pikol kapok en 1 000 pikol padi.	60 pikol kapok, 800 pikol padi en 12 000 K.G. vezel.
76. Blorong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 pikol kapok en 2 592 pikol padi.	36 pikol kapok en 2772 pikol padi.
77. Boemihardjo . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	720 pikol padi.	525 pikol padi.
78. Brodjol, Gondangmanis en Mendalen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 000 pikol padi en 1 500 pikol ketellawortel.	3 000 pikol padi en 800 pikol ketellawortel.
79. Djanglot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80. Djetis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 987 pikol padi.	2 593 pikol padi en 21 795 pikol riet.
81. Gebangwinong . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 000 pikol padi en 71 900 pikol riet.	5 900 pikol padi.
82. Kaliboto	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 088 pikol riet.	1 088 pikol riet en 200 pikol padi.
83. Karangdowo . . .	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	450 pikol padi.	2 250 pikol padi.
84. Kebak-Kramat . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 566 pikol riet.	31 154 pikol riet.
85. Kebonrono . . .	†	—	—	—	153 482	71 276	—	—	—	—	36 590 pikol riet en 6 745 pikol padi.	33 700 pikol riet en 5 782 pikol padi.
86. Kemoening . . .	—	—	—	—	—	—	1 050	930	—	—	70 pikol notemuskaat en 12 pikol foelie.	35 pikol notemuskaat en 5 pikol foelie.
87. Madjenang . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300 K.G. caoutchouc.	183 K.G. caoutchouc, 146 pikol padi en 63 680 maiskolven.
88. Masaran	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2 200 pikol padi en 1 219 pikol riet.	6 000 pikol padi en 14 329 pikol riet.
89. Modjosragen . . .	197 148 (950)	182 642 (936)	—	—	—	—	242	—	—	—	618 pikol kapok en 109 pikol vezel.	573 pikol kapok, 101 167 K.G. vezel, 27 552 pikol padi, 430 K.G. caoutchouc en 8 090 pikol rietbibit.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
90. Moenggoer Pering.	—	—	2 000	1 712	—	—	78	235	—	—	4 000 pikol padi, 2 000 pikol rietbibit en 7 pikol kapok.	15 000 pikol padi, 15 000 pikol rietbibit en 261 100 kapokkolven.
91. Moetian	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 377 pikol padi.	1 609 pikol padi en 360 pikol rietbibit.
92. Redjowinangoen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800 pikol padi.	600 pikol padi.
93. Sambiredjo . . .	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1 390 pikol padi.	2 000 pikol padi.
94. Sidoredjo. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	755 pikol padi en 7 000 pikol riet.	600 pikol padi en 7 071 pikol riet.
95. Singgé	—	—	—	—	50 000	50 000	—	—	—	—	—	—
96. Soeko Djenkiloeng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 000 pikol padi en 1 000 pikol ketellawortel.	7 500 pikol padi.
97. Tarik Ngaroem .	—	—	—	—	—	—	2 420	2 066	—	—	692 pikol kapok en 2 860 pikol vezel.	766 pikol kapok, 181 500 K.G. vezel en 4 920 K.G. kinabast.
98. Tegalombo . . .	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	1 000 pikol padi.	2 pikol peper.
99. Tengklik . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350 pikol padi.	300 pikol padi.
100. Tiris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101. Trobajan. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 475 pikol padi.	1 490 pikol padi.

RESIDENTIE DJOKJAKARTA.

ONDERNEMINGEN.	Suiker 1909.	Suiker 1910.	Indigo 1909.	Indigo 1910.	Tabak 1909.	Tabak 1910.	Koffie 1909.	Koffie 1910.	Cacao 1909.	Cacao 1910.	Andere producten 1909.	Andere producten 1910.
Regentschap Sleman.												
1. Beran	78 712 (730)	74 903 (742)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Boeloes.	—	—	1 950	3 000	250 000	300 000	—	—	—	—	—	—
3. Dadapan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131 028 pikol riet en 12 000 pikol rietbibit.	—
4. Demak Idjo . . .	100 144 (792)	103 412 (792)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Doekoe en Pisangan	—	—	—	—	297 828	270 000	—	—	—	—	—	—
6. Kebon Agoeng . .	—	—	—	—	184 203	113 158	—	—	—	—	—	—
7. Kenaroean . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Klatji	29 405 (259)	33 577 (257)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Klelen / 10. Medariz }	81 395 (760)	67 762 (900)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Rewoeloe	69 935 (690)	77 743 (693)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Sedajoe.	38 277 (454)	48 088 (492)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Sonosewoe . . .	—	—	—	—	162 006	100 251	—	—	—	—	—	—
14. Tempel	—	—	—	—	307 331	300 000	—	—	—	—	—	—
15. Tjebongan en Tegalwaroe . . .	150 621 (1 094)	127 811 (1 065)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Wringin	—	—	—	—	135 000	99 500	—	—	—	—	—	—
Regentschap Kalasan.												
17. Bandjarardjo . .	—	—	—	—	200 000	275 000	—	—	—	—	—	—

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
18. Barongan	125 206 (969)	131 751 (955)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Bedojo	—	—	4 900	4 350	—	—	—	—	—	—	—	—
20. Gedjajan	—	—	3 350	2 250	—	—	650	700	—	—	—	—
21. Kadhiredja . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	383 876 pikol riet.	497 877 pikol riet.
22. Kenajan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354 041 pikol riet.	392 637 pikol riet.
23. Magoewo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	437 519 pikol riet.	479 068 pikol riet.
24. Moedja-Madjoe . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	710 453 pikol riet.	802 962 pikol riet.
25. Ngemplak . . .	—	—	7 004	7 007	—	—	37	32	—	—	—	—
26. Pleret	88 126 (646)	115 455 (654)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Randoegoenting .	66 317 (555)	69 532 (578)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28. Silook Lanteng. .	—	—	—	—	9 639	8 625	—	—	—	—	17 606 pikol riet.	14 684 pikol riet.
29. Sorogedoog . . .	—	—	—	—	364 423	388 108	—	—	—	—	387 045 pikol riet.	410 455 pikol riet.
30. Tandjoeng Tirto .	104 999 (404)	126 310 (393)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Wanatjahor . . .	94 662 (85)	121 121 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Wanoedjojo . . .	—	—	2 031	—	—	—	—	—	—	—	276 030 pikol riet.	235 014 pikol riet.
33. Wioro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	392 671 pikol riet.	404 183 pikol riet.
Regentschap Bantoel.												
34. Bantoel	109 736 (661)	110 940 (639)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35. Gesikan	114 012 (578)	124 219 (593)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36. Gondang Lipoero .	55 439 (409)	53 746 (413)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37. Padokan	105 125 (796)	100 547 (774)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38. Poendong	100 838 (721)	96 915 (725)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Regentschap Adikarta.												
39. Sewoegaloer . . .	104 981 (824)	102 670 (715)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

RECAPITULATIE.

RESIDENTIE SOERAKARTA.												
Afdeeling Soerakarta .	96 084	91 381	800	—	927 327	838 735	40,5	50	—	4	114 765 pikol riet, 7 007 pikol padi en 3,5 pikol kapok.	90 124 pikol riet, 7 400 pikol padi en 3¼ pikol kapok.
" Wonogiri .	—	—	14 150	13 973	4 122	6 250	133	138	360	894	720 pikol padi, 2 pikol peper, 1 500 pikol vezel, 7 800 K.G. vezelafval, 141 pikol kapok, 208 pikol kapokpitten en 300 pikol cassave.	480 pikol padi, 11 pikol peper, 210 000 K.G. vezel, 8 800 K.G. vezelafval, 148 pikol kapok, 225 pikol kapokpitten en 150 pikol cassave.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere producten.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
Afdeeling Klaten . .	779 630	828 960	38 511	55 108	5386412	5254866	1 369	644	167 000	269 100	163 pikol kapok, 286 pikol kapokpitten, 23 562 pikol padi en 111 962 pikol riet.	313 pikol kapok, 690 pikol kapokpitten, 2250 pikol padi, 119956 pikol riet, 2973 pikol notemuskaat en foelie en 32 pikol peper.
" Bojolali . .	109 725	112 100	6 728	6 876	242 500	199 548	5 755	8 486	50 820	78 600	264,5 pikol peper, 4 000 pikol padi, 463 pikol kapok, 246 200 kapokkolven, 25 pikol kapokpitten, 74 pikol notemuskaat en foelie, 80,5 pikol cubebe, 4 350 K.G. cocablad, 450 pikol thee, 1 007 K.G. caoutchouc, 7550 pikol rietbibit, 9,5 pikol kinabast en 1040 pikol sisalhennep.	212 pikol peper, 6000 pikol padi, 470 pikol kapok, 22 pikol kapokpitten, 81 pikol notemuskaat en foelie, 72 pikol cubebe, 2900 K.G. caoutchouc, 7791 pikol rietbibit, 12 625 K.G. kinabast en 1175 sisalhennep.
" Sragen . .	197 148	182 642	9 000	8 212	203 482	121 276	4 162	3 601	—	—	3 pikol peper, 38 841 pikol padi, 1 586 pikol kapok, 2969 pikol vezel, 82 pikol notemuskaat en foelie, 148 363 pikol riet, 2 000 pikol rietbibit, 2 500 pikol ketellawortel en 300 K.G. caoutchouc.	2 pikol peper, 86 619 pikol padi, 1543 pikol kapok, 294 667 K.G. vezel, 40 pikol notemuskaat en foelie, 109 137 pikol riet, 23 450 pikol rietbibit, 800 pikol ketellawortel, 613 K.G. caoutchouc, 63 680 maiskolven, 261 100 kapokkolven en 82 pikol kinabast.
Totalen . .	1 182 587	1 215 083	69 189	84 169	6763843	6420675	11 459,5	12 919	218 180	348 598	269.5 pikol peper, 74 130 pikol padi, 4469 pikol vezel, 156 pikol notemuskaat en foelie, 80,5 pikol cubebe, 2356,5 pikol kapok, 9 550 pikol rietbibit, 450 pikol thee, 1307 K.G. caoutchouc, 9,5 pikol kinabast, 519 pikol kapokpitten, 4 350 K.G. cocablad, 2500 pikol ketellawortel, 375 090 pikol riet, 7 800 K.G. vezelafval, 246 200 kapokkolven, 1 040 pikol sisalhennep en 300 pikol cassave.	257 pikol peper, 102749 pikol padi, 504667 K.G. vezel, 3094 pikol notemuskaat en foelie, 72 pikol cubebe, 2 477¼ pikol kapok, 31 241 pikol rietbibit, 3513 K.G. caoutchouc, 17 545 K.G. kinabast, 937 pikol kapokpitten, 800 pikol ketellawortel, 319 217 pikol riet, 8800 K.G. vezelafval, 261 100 kapokkolven, 1175 pikol sisalhennep, 150 pikol cassave en 63 680 maiskolven.
RESIDENTIE DJOKJAKARTA.												
Regentschap Sleman .	548 489	533 296	1 950	3 000	1336368	1182909	—	—	—	—	131 028 pikol riet en 12000 pikol rietbibit.	—
" Kalasan .	479 310	564 169	17 285	13 607	574 062	671 733	687	732	—	—	2 959 241 pikol riet.	3236 880 pikol riet.
" Bantoel .	485 150	486 367	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" Adikarta	104 981	102 670	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	1 617 930	1 686 502	19 235	16 607	1910430	1854642	687	732	—	—	3090269 pikol riet en 12000 pikol rietbibit.	3 236 880 pikol riet.

Bijlage NN.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de rijstcultuur in de buitenbezittingen over 1910.

GEWESTEN.	Sawahs, waarvan geoogst is (aantal bouws).					Tegalvelden, waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Sumatra's Westkust	†	†	†	†	†	†	†
Tapanoeli	†	†	†	†	†	†	†
Benkoelen	6 018	1 685	1 152	—	214	—	65 830
Lampongsche districten	†	†	†	†	†	†	†
Palembang	17 567	—	8 451	—	36 184	10 625	66 444
Oostkust van Sumatra	†	†	†	†	†	†	†
Djambi	†	†	†	†	†	†	†
Atjeh en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Riouw en onderhoorigheden	15	—	—	—	719	910	505
Banka en onderhoorigheden	3	—	—	—	16	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	213
Westerafdeeling van Borneo	†	†	†	†	†	†	†
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	10 392	872	35 412	—	3 055	4 016	12 886
Celebes en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Menado	15 120	154	1 381	—	636	20 727	31 134
Amboina	†	†	†	†	†	†	†
Ternate en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Zuid-Nieuw-Guinea	†	†	†	†	†	†	†
Timor- en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Bali en Lombok	73 445	—	42 514	—	—	103	214

van ... elden in elde ur.	Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	Sawahs, waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws).					Tegalvelden, waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws).		Totaal der mislukte velden.	Totaal der beplante velden (aantal bouws). Kol. 9 + kol. 17.
		Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawah-gronden.	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.		
		1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.					
	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
30	74 899	3	—	71	—	80	—	84	238	75 137
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
44	139 271	573	—	374	—	18 688	153	1 319	21 107	160 378
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
05	2 149	3	—	—	—	12	154	169	338	2 487
-	19	—	—	—	—	—	—	—	—	19
13	213	—	—	—	—	—	—	—	—	213
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
86	66 633	90	—	1 436	127	409	1 000	1 018	4 080	70 713
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
34	69 152	868	4	12	—	147	987	654	2 672	71 824
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
214	116 276	3 047	—	1 243	—	—	—	—	4 290	120 566

Bijlage OO.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 3°. *a* en *d*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1910 betreffende de verschillende in de buitenbezittingen gevestigde

ONDERNEMINGEN VAN LANDBOUW. [1]

1) Uitgenomen de particuliere landerijen en de specerijperken, waaromtrent opgaven voorkomen in bijlagen NN en OO van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1911.

I. Ondernemingen, gevestigd op gronden door het Gouv

GEWESTEN.	A. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1910 opgaven bij het bestuur waren ingekomen.				B. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1910 geenerlei opgaven zijn ingekomen (daaronder ook die, welke nog niet in ontginning waren of welker exploitatie gestaakt was). *c)*			Verdeeling van de onder A bedoelde ondernemingen naar g… werden verbouwd, met opgaven, voor zoovee… beplantingen en … 191…						
			Uitgestrektheid (in bouws)					Koffie. *d)*			Muskaatnoten.			
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	in 't geheel.	beplant.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Sumatra's Westkust — Padangsche Benedenlanden.	9	11	754	115 (7)	19	22	5 812	—	—	—	—	—	—	—
Sumatra's Westkust — Padangsche Bovenlanden.	14	28	9 821	3 760 (14)	12	16	8 153	13	2 747	4 159	—	—	—	—
Tapanoeli	2	3	2 021	1 036 (2)	19	19	40 752	1	300	400	—	—	—	—
Benkoelen	4	7	7 924	970 (4)	8	10	19 031	2	880	634	—	—	—	—
Lampongsche districten	8	17	43 403	1 739 (7)	28	28	93 362	2	800	1 365	—	—	—	1
Palembang	4	8	25 124	1 297 (4)	5	5	11 400	3	1 250	3 938	—	—	—	—
Djambi	1	1	72	70 (1)	1	1	4 000	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	5	5	217	124 (5)	1	1	50	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	†	†	†	†	34	40	2 809	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	4	6	9 019	2 522 (4)	19	21	26 377	1	†	†	—	—	—	1
Celebes en onderhoorigheden	4	4	1 034	422 (4)	3	3	4 190	—	—	—	—	—	—	—
Menado	14	19	11 632	2 771 (13)	9	19	9 046	8	†	1 597	1	1	*f)* 1	—
Amboina	7	7	4 230	991 (7)	7	7	9 672	1	50	150	3	520	*f)* 1 712	—
Totalen	76	116	115 251	15 817 (72)	166	193	234 698	31	6 027	12 243	4	521	*f)* 1 713	2

a) Slechts één der in dezen staat vermelde ondernemingen is op huurgronden gevestigd, nl. het voor de teelt van inlandsche gewassen gebezigd huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws) in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

b) Waar in de kolommen betreffende de beplante uitgestrektheid en de verkregen productie van een kleiner aantal ondernemingen sprake is dan dat, genoemd in de voorafgaande kolom, is het afwijkende cijfer tusschen ( ) geplaatst.

c) Het aantal ondernemingen, waarvan in de ontvangen opgaven uitdrukkelijk wordt gezegd, dat zij nog niet in ontginning of niet meer in exploitatie waren, bedroeg in het geheel 21, n.l.:

Padangsche Benedenlanden	8,	uitmakende	4 092	bouws	(11 perceelen).
Padangsche Bovenlanden	3,	,,	339	,,	(4 ,,).
Palembang	1,	,,	1 841	,,	(1 ,,).
Menado	3,	,,	1 907	,,	(3 ,,).
Amboina	6,	,,	9 564	,,	(6 ,,).
	21,	uitmakende	17 743	bouws	(25 perceelen).

…r het Gouvernement in erfpacht of in huur afgestaan. a)

…mingen naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen …n, voorzoover ingekomen, nopens de uitgestrektheid der …n en 1910 verkregen productie. b)							Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen zijn van:												Algemeene totalen.		
…en.	Peper.			Andere gewassen.			Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Vreemde oosterlingen.			Inlanders.					
Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
—	—	—	—	9	729 (7)	padi: 1942 pikol; klappers: 5380 stuks; atap: 1100 stuks.	2	3	829	23	27	5 245	—	—	—	3	3	492	28	33	6 566
—	—	—	—	4	2013	kinabast: 62 498 pikol; cassia: 365 pikol; padi: 14 pikol.	10	18	6 373	16	26	11 601	—	—	—	—	—	—	26	44	17 974
—	—	—	—	1	200	cassia: 2000 K.G.	11	12	21 319	10	10	21 454	—	—	—	—	—	—	21	22	42 773
—	—	—	—	2	90	caoutchouc: 103 K.G.	4	6	14 637	6	9	12 218	2	2	100	—	—	—	12	17	26 955
—	1	44	195	2	350	rubber: 3175 K.G.; kapok: †; klappers: †.	17	22	70 828	18	22	64 777	1	1	1 160	—	—	—	36	45	136 765
—	—	—	—	1	32	rubber: 15 K.G.; getahpertja: 718 pikol; klappers: 1560 stuks.	3	4	7 807	5	6	28 665	1	3	52	—	—	—	9	13	36 524
—	—	—	—	1	70	rubber: †.	—	—	—	2	2	4 072	—	—	—	—	—	—	2	2	4 072
—	—	—	—	5	124	rubber: †; klappers: †; pinang: †; sagopalmen: †; rotan: †.	1	1	50	4	4	210	1	1	7	—	—	—	6	6	267
—	—	—	—	—	—	—	2	2	39	12	16	2 205	18	20	526	2	2	39	34	40	2 809
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	1	1	44
—	1	†	44	2	322	klappers: 9400 stuks; kapok: 40 pikol; karet: †; pinangnoten: 9 pikol.	4	7	11 695	15	16	21 680	4	4	2 021	—	—	—	23	27	35 396
—	—	—	—	3	429 (2)	copra: 950 pikol; klappers: 7000 stuks; padi: 3240 pikol.	1	1	200	5	5	4 975	1	1	49	—	—	—	7	e) 7	5 224
1	—	—	—	6	734 (2)	copra: 7970 pikol; ficus: †.	10	16	6 884	12	21	13 759	1	1	35	—	—	—	23	38	20 678
1 712	—	—	—	3	402	cacao: 13 pikol: copra: 320 pikol; klappers 31 500 stuks.	3	3	780	9	9	12 980	1	1	34	1	1	108	14	14	13 902
1 713	2	44	239	39	5495 (32)		68	95	141441	137	173	203 841	31	35	4 028	6	6	639	242	309	349 949

d) Slechts ten opzichte van enkele ondernemingen blijkt, dat er Liberia-koffie is geproduceerd, en wel op Aer Pringan (met Aer Priokan) in Benkoelen (24 pikol), Kedaton I, II en III, Way Ratai (met Way Boewah), Langkapoera en Ravenna (met Way Halim, Way Kandis en Way Haï) in de Lampongsche districten (respectievelijk 1000, 305, 200 en 850 pikol), Pageralam (met Goenoeng Dempo) in Palembang (120 pikol) en Bojong in Menado (150 pikol).

e) Hieronder is, behalve het in noot a bedoeld huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws), ook opgenomen de geschatte grootte à 200 bouws van een perceel, omvattende de oostelijke groep der Postillon-eilanden.

f) De opgegeven productie heeft betrekking op de opbrengst der muskaatnoten in den dop, welke, herleid in de verhouding van 3 noten in tot 2 noten uit den dop, uitmaakt eene hoeveelheid van 1142 pikol. Van deze perceelen is tevens geoogst 291 pikol foelie.

II. Ondernemingen van landbouw, gevestigd in zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra [1], krachtens door de inlandsche bestuurders verleende en door het Europeesch bestuur goedgekeurde concessiën.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a)* bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a)* in dagdienst gezigd.
	A. Tabaksondernemingen.						
	Afdeeling Deli.						
	Totalen: 31 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant 11 528 velden; geoogst 103 733 pikol; totaal der contractkoelies 27 742, der daglooners 1 360.						
1	Polonia.	Deli-Maatschappij	1 100	370 van 6 660	3 343	960	120
2	Medan-Estate	Id.	500	380 „ 6 000	3 800	972	137
3	Bandar Kalipah of Timbang Deli	Id.	5 000	348 „ 6 000	3 341	854	96
4	Mariëndal	Id.	3 000	414 „ 6 660	4 460	1 164	143
5	Deli Toewa	Id.	3 800	405 „ 6 660	4 100	1 461	—
6	Sempali	Id.	13 800	360 „ 6 000	3 700	838	42
7	Bekala	Id.	3 000	400 „ 6 660	2 843	1 094	30
8	Belawan-Estate	Id.	1 600	404 „ 6 660	4 100	944	94
9	Toentoengan	Id.	2 000	405 „ 6 660	4 370	969	39
10	Helvetia	Id.	3 900	370 „ 6 000	3 050	824	55
11	Paja Bakoeng	Id.	2 500	400 „ 6 000	3 400	952	140
12	Padang Boelan	Amsterdam-Deli-Compagnie	3 691	434 „ 6 800 34 „ 5 000	4 425	1 501	—
13	Amplas	Id.	2 415	320 „ 6 028 60 „ 5 021	4 039	867	—
14	Kalahoen Pinang	Id.	2 000	444 „ 5 800	2 575	717	—
15	Gloegoer	Id.	2 000	537 „ 6 000	5 073	910	—
16	Gedong Djohore	Deli-Batavia-Maatschappij	2 000	350 „ 6 700	3 166	973	70
17	Rotterdam A	Erven Johannes Cramer.	5 182	350 „ 2 000	3 000	848	66
18	Rotterdam B	Id.		350 „ 6 400	3 717	838	87
19	Two Rivers	Medan-Tabakmaatschappij	3 750	410 „ 7 000	4 240	1 050	—
20	Soengei Sikambing en Soengei Poetih	Id.	2 313	289 „ 7 000	1 800	653	—
21	Saint Cyr	Deli-Langkat-Tabakmaatschappij	2 400	344 „ 2 000	3 991	965	—
22	Patoembah	Senembah-Maatschappij	3 436	420 „ 7 000	4 700	915	70
23	Arnhemia	Rotterdam-Deli-Tabakmaatschappij	2 998	300 „ 7 096	2 378	662	—
24	Rimboen	Rimboen-Tabakmaatschappij	3 665	403 „ 8 000	3 225	860	24
25	Soengei Krio	Tabakmaatschappij Arendsburg	1 136	344 „ 6 625	1 868	756	20
26	Kloempang	Id.	4 910	422 „ 6 700	3 643	970	—
27	Klambir Lima	Id.	250	345 „ 6 697	2 682	782	54
28	Germania	Deli-Cultuurmaatschappij	1 200	317 „ 8 000	2 300	639	—
29	Soenggal	Id.	350				
30	Mabar	Id.	2 800	465 „ 8 000	3 713	1 132	23
31	Saëntis en Soengei Mergot	Id.	3 000	334 „ 7 000	2 691	672	50

[1]) Voor eene nominatieve opgave van de ondernemingen van den hierbedoelden aard, gevestigd in de overige gewesten der buitenbezittingen, zie men bijlage NN van den Indischen Regeeringsalmanak voor 1911.

a) Kortheidshalve is de landaard der koelies niet voor elke onderneming afzonderlijk opgegeven; zie echter de recapitulatie op blz. 12 dezer bijlage.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a)* bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a)* in dagdienst gebezigd.
	Afdeeling Padang en Bedagai.						
	Totalen: 15 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant 3795 velden; geoogst 35 691 pikol; totaal der contractkoelies 9 366, der daglooners 324.						
32	Pabatoe	Rotterdam-Deli-Maatschappij	8 054	710 van †	6 590	2 254	64
33	Bahsoemboeh	Amsterdam-Padang-Compagnie	1 000	320 „ †	3 125	659	88
34	Radja Linggi	Id.	1 500	125 „ †	1 072	369	79
35	Ramboetan	Amsterdam-Deli-Compagnie	2 300	200 „ †	1 850	400	—
36	Sibarau.	Padang-Tabakmaatschappij	4 837	250 „ †	2 142	520	—
37	Paja Mabar	Id.	500	180 „ †	1 700	420	—
38	Soengei Bamban	Holland-Sumatra-Tabakmaatschappij . . .	2 700	350 „ †	3 517	648	36
39	Soengei Biroeng	The London-Langkat Syndicate Lim.. . .	2 063	132 „ 8 000	9	572	—
40	Oedjoeng Silau Oeloe of Martaburg.	Ramoenia-Cultuurmaatschappij	4 000	250 „ †	2 725	700	—
41	Bandar Bedjamboe . . .	Deli-Pinang-Maatschappij	4 143	270 „ †	2 731	636	—
42	Soengei Krapoh	Tabakmaatschappij Krapoh	6 107	300 „ 7 000	3 575	760	—
43	Dolok Masihoel	Holland-Deli-Compagnie	2 000	300 „ †	3 027	798	42
44	Soengei Parit	Amsterdam-Bedagai-Tabakmaatschappij . .	1 500	208 „ †	1 728	240	15
45	Soengei Priok	Th. L. A. Runge	5 293	200 „ 7 300	1 900	196	—
46	Sarong Giting	Deli-Batavia-Maatschappij	3 447	† „ †	—	194	—
	Afdeeling Langkat.						
	Totalen: 32 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant 11 807 velden; geoogst 92 635 pikol; totaal der contractkoelies 28 196, der daglooners 2 869.						
47	Loeboe Dalem en Kota Lama	Deli-Maatschappij	5 000	385 van †	3 050	1 055	145
48	Boeloe Tjina.	Id.	7 656	408 „ 6 000	3 950	1 073	160
49	Tandjong Djati.	Id.	3 500	400 „ †	3 075	948	163
50	Kwala Mentjirim	Id.	2 000	404 „ †	3 500	1 143	63
51	Kwala Begoemit	Id.	1 000	392 „ †	1 950	939	6
52	Poengei	Id.	2 735	355 „ †	1 533	800	30
53	Namoe Oekoer en Lambiki	Id.	8 500	360 „ †	3 300	875	30
54	Namoe Trassi	Id.	2 010	394 „ †	3 611	903	40
55	Kwala Bingei	Id.	2 500	400 „ †	2 140	536	48
56	Tandjoeng Slamat . . .	Id.	4 000	375 „ †	3 000	542	97
57	Padang Brahrang	United Langkat-Plantations-Company Lim.	9 922	433 „ †	4 760	1 023	90
58	Padang Tjermin	Id.		406 „ †	3 650	954	163
59	Doerian Moelau	Id.		220 „ †	2 450	614	74
60	Soengei Gerpah.	Id.	2 750	300 „ †	3 000	761	80
61	Paja Djamboe	Id.	2 800	392 „ †	3 234	911	160
62	Tandem	Deli-Batavia-Maatschappij	3 880	435 „ 7 200	3 480	896	20
63	Tandem Hilir	Id.	2 000	377 „ 6 700	3 420	850	150
64	Timbang Langkat. . . .	Id.	2 000	370 „ 6 700	3 885	896	95

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a*) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.
65	Bekioen en Namoe Djawi	Amsterdam-Langkat-Compagnie	7 500	405 van †	4 144	1 038	74
66	Soekaranda, Sakoeda en Serapit	Id.	13 788	318 „ †	2 524	785	69
67	Tandjoeng Langkat . . .	Id.	—	201 „ †	1 837	624	30
68	Bindjai Estate	Bindjai-Tabakmaatschappij	3 210	423 „ †	3 222	875	143
69	Lau Boentoe	Id.	7 800	430 „ †	4 300	1 099	213
70	Lingga	Rimboen-Tabakmaatschappij	4 500	300 „ †	2 180	936	92
71	Selajang of Androng . .	Medan-Tabakmaatschappij	6 640	405 „ †	2 760	1 083	44
72	Soengei Mentjirim . . .	Tabakmaatschappij Arendsburg	5 436	412 „ 6 700	3 675	912	40
73	Wampoe	Rubber-Plantation Investment Trust Lim. .	5 000	250 „ †	2 447	605	—
74	Soengei Diski en Soengei Pekaran	J. Lühmann	1 500	375 „ 6 000	1 950	756	28
75	Tamboenan en Soengei Bekoelop	London-Langkat-Syndicate Lim	4 855	132 „ †	1 056	346	—
76	Tandjong Bringin. . . .	Shanghai-Sumatra-Tobacco-Company Lim. .	1 500	500 „ 8 200	4 756	1 835	210
77	Ludwigsburg.	Langkat-Tabakmaatschappij	1 700	650 „ †	678	1 333	197
78	Tjinta Radja	Tabakmaatschappij Tjinta Radja	3 000	200 „ †	118	250	115

Afdeeling Serdang.

Totalen: 19 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant 5 395 velden; geoogst 53 733 pikol; totaal der contractkoelies 13 113, der daglooners 782.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Bij contract aangenomen.	In dagdienst gebezigd.
79	Adolina	Serdang-Tabakmaatschappij	4 000	340 van †	2 721	552	45
80	Frankfürt.	Id.	6 954	320 „ †	3 480	541	35
81	Batang Kwis	Senembah-Maatschappij	7 608	462 „ †	2 721	899	40
82	Goenoeng Rintih	Id.	500	† „ †	5 100	960	100
83	Soengei Bekasa	Id.	5 694	400 „ †	4 650	975	46
84	Tandjong Morawa. . . .	Id.	7 588	415 „ †	4 857	914	102
85	Tandjong Morawa Kiri . .	Id.	750	427 „ †	4 056	1 128	58
86	Batoe Rata	Tabakbau-Actiën-Gesellschaft Tjinta Radja.	2 324	400 „ †	—	—	—
87	Koetarih	Id.	1 006	202 „ †	2 800	382	—
88	Silinda.	Id.	3 500	100 „ †	1 475	357	11
89	Toempatan, Kwala Namoe en Aras Kaboe	Medan-Tabakmaatschappij	7 829	565 „ †	5 206	1 449	61
90	Loeboeg Pakam	Sumatra-Cultuurmaatschappij.	4 000 (90 en 91)	300 „ †	2 700	670	80
91	Pagar Marbau	Id.		300 „ †	934	629	89
92	Simpang IV	Amsterdam-Serdang-Tabakmaatschappij . .	4 000	403 „ †	3 112	794	—
93	Titian Oerat.	Id. . .	4 000	† „ †	—	721	—
94	Ramoenia	Ramoenia-Cultuurmaatschappij	4 671	350 „ †	3 248	493	40
95	Sennah.	Tabakmaatschappij Sennah	1 500	200 „ †	1 895	372	20
96	Soengei Merah	Amsterdam-Senembah-Compagnie	2 000	211 „ †	1 350	469	55
97	Bandar Negri	Deli-Batavia-Maatschappij	2 997	† „ †	3 428	808	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a)* bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a)* in dagdienst gebezigd.

Afdeeling Asahan.

Totalen: 14 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant 2 393 velden; geoogst 24 011 pikol; totaal der contractkoelies 7 667, der daglooners 207.

98	Hessa	Tabakmaatschappij Hessa	5 250	248 van †	2 448	365	40
99	Soengei Silau	Asahan-Tabakmaatschappij Silau	6 500	330 „ †	2 930	857	—
100	Kisiran	Nieuwe Asahan-Tabakmaatschappij . . .	18 000	350 „ †	3 716	918	—
101	Tanah Radja	Id. . . .	450	350 „ †	3 267	1 341	—
102	Soengei Boenoet	Id. . . .	5 757	250 „ †	2 636	559	17
103	Serbangan	Id. . . .	8 920	300 „ †	3 553	931	—
104	Soengei Sikasim	General Rubber-Company	6 000	† „ †	—	—	—
105	Piasa Oeloe	Société financière des caoutchaucs. . . .	4 961	105 „ †	861	223	65
106	Lima Poeloeh	Tabakmaatschappij Lima Poeloeh	4 500	100 „ 8 000	1 300	792	65
107	Tandjoeng Koeba	Rubber-Plantation-Investment-Trust Lim. .	6 300	† „ †	—	—	—
108	Si Pare Pare	Sumatra-Plantage-maatschappij	2 254	240 „ 6 700	2 160	867	—
109	Soengei Soeka	Id. . . .	20 204	† „ †	—	—	—
110	Soengei Bedjangkar . . .	Tabakmaatschappij Soengei Bedjangkar . .	3 250	120 „ 6 675	1 140	744	—
111	Alangantiga	A. J. Borel	3 382	† „ †	—	70	20

Afdeeling Simeloengoen en Karolanden.

Totalen: 5 gewerkt hebbende ondernemingen; gezamenlijke aanplant † velden; geoogst 5 149 pikol; totaal der contractkoelies 1 453, der daglooners 490.

112	Dolok Merangir.	Firma van Heeckeren & Co.	4 200	†	2 100	670	70
113	Siantar.	Rubber-Plantation-Investment-Trust Lim. .	2 600	†	2 140	466	300
114	Dolok Oeloe	Deli-Batavia-Maatschappij	3 500	†	909	317	120
115	Soengei Doesoen I . . .	Tabakmaatschappij Lima Poeloeh	1 000	†	—	—	—
116	Soengei Rengas	Algemeene Trust-Maatschappij	3 433	†	—	—	—

B. Koffieondernemingen.

Afdeeling Deli.

1	Bandar Baroe	Deli-Rubber-maatschappij	1 127	†	120	120	120
2	Dolok Baros	M. van Roll en Co.	570	†	900	164	—

Afdeeling Padang en Bedagai.

3	Liberia Estate en Paya Niboeng.	Karang-Gesellschaft	2 309	†	1 000	400	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante velden en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a*) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.
	Afdeeling Serdang.						
4	Poeloe Tagor	Deli-Rubbermaatschappij.	713	†	250	150	—
5	Soengei Galang Barat . .	Rubber-Cultuurmaatschappij Amsterdam .	387	†	30	210	—
6	Heinidale	Id.	500	†	—	—	—
7	Soengei Karang	Id.	703	†	1 786	205	—
8	Kotangan	Nederlandsche Rubbermaatschappij . . .	713	†	1 300	302	—
9	Soengei Poetih	Id. . . .	1 019	†	900	466	—
10	Bandar Kwala	Soengei-Buaja-Sumatra-Rubber-Company Lim.	1 656	†	1 400	145	—
11	Bangoen Poerba	United Sumatra-Rubber-Estate Lim. . . .	1 500	†	3 700	513	—
12	Bandar Maria	Anglo-Sumatra-Rubber-Company Lim. . .	1 500	†	1 000	432	—
13	Tanah Abang	London-Sumatra and Produce Estate Lim..	367	†	1 000	212	—
14	Namoe Rambei	United Serdang-Sumatra-Rubber Plantations Lim.	3 335	†	2 250	601	—
15	Baloewa	Serdang-Central-Plantations Lim.	643	†	200	203	—
16	Serbodjadi.	Sumatra-Rubber-Cultuurmaatschappij Serbodjadi	750	†	800	345	—
17	Batoe Gingging	Sialang-Rubber-Company Lim.	531	†	1 800	218	144
18	Gallia	Algemeene Cultuurmaatschappij	156	†	—	170	144
19	Timbang Deli	Rubber-Cultuurmaatschappij Timbang Deli.	1 500	†	—	170	—
20	Deli Moeda	Deli Moeda Plantage-Maatschappij	3 000	†	1 500	1 230	50
	Afdeeling Asahan.						
21	Aër Telok	Société des Plantations de Telok Dalam	615	†			
22	Winterthur	Id.	1 575	†	2 000	1 113	—
23	Soekadjadi	Id.	750	†			
24	Telok Dalam	Id.	465	†			
25	Bandar Slamat.	Cultuurmaatschappij Bandar Slamat . . .	1 650	†	1200	775	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a)* bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a)* in dagdienst gebezigd.
	C. Andere ondernemingen.						
	Afdeeling Padang en Bedagai.						
1	Soengei Bloetoe	J. Lühmann	1 500	†	rubber: nog geen product.	225	—
2	Mendaris	Rubber-Plantation-Investment-Trust Lim. .	1 000	†	rubber: 800.	320	—
3	Ramboeng of Simpang Ampat	Simpang-Sumatra-Rubber-Company Lim. .	2 000	†	rubber: 25.	—	—
4	Soengei Boeloe.	Th. L. A. Runge	2 964	†	rubber: nog geen product.	—	—
5	Tebing Tinggi	Sialang-Rubber Company Lim.	2 113	†	id.	436	—
6	Si Boelan en Panglima Radja	W. C. Enklaar	1 801	†	rubber: 10 pikol.	82	—
7	Tanah Radja.	Indian-Rubber-Company	4 000	†	rubber: nog geen product.	634	—
8	Nagaradja.	Central-Sumatra-Rubber-Estate Lim. . . .	3 000	†	id.	—	—
9	Fürst Friedrich Plantage .	K. Schadt	2 044	†	getah: 500.	854	—
10	Silan Doenia.	Mr. P. H. Schneider	2 000	†	rubber: nog geen product.	194	—
	Afdeeling Langkat.						
11	Batang Sarangan	Deli-Maatschappij	†	†	rubber: nog geen product.	6	—
12	Serapoh	London-Sumatra Rubber and Produce Estate Lim.	500	†	—	132	—
13	Boeloe Telang en Aloer Gadoeng	Maatschappij tot mijn-, bosch- en landbouw-exploitatie in Langkat	11 000	†	rubber: nog geen product.	874	30
14	Padang Toealang	Sumatra-Consolidated Rubber-Company Lim.	2 400	†	id.	171	—
15	Namoe Oengas	Insulinde Rubber and Tobacco Estate Lim.	4 000	†	id. tabak: 475.	131	101
16	Blankahan A en Blankahan B	Langkat-Sumatra-Rubber-Company Lim. .	650	†	rubber: †. koffie: 1300.	252	—
17	Soengei Roean	Id.	536	†	rubber: †. koffie: 588.	243	—
18	Kwala Pesilam.	Ramoenia-Cultuurmaatschappij	2 018	†	rubber: nog geen product.	959	—
19	Tandjong Keliling . . .	Amsterdam-Langkat-Compagnie	†	†	id. koffie: 870.	380	—
20	Soengei Gerpa	United-Langkat-Rubber-Company Lim. . .	5 578	†	rubber: nog geen product.	—	—
21	Boekit Sentang.	Sumatra-Rubber-Plantation Lim.	2 400	†	Id.	169	—
22	Toerangi	Toerangi-Rubber-Company Lim.	3 195	†	Id.	—	—
23	Tandjong Poera of Langkat Estate	A. Glaser	1 102	†	Id.	130	30
24	Soengei Moesam	W. Cornfield	2 371	†	Id.	56	—
25	Tandjong Poetih	Rubber-Maatschappij Si Boelan	5 694	†	Id.	391	—
26	Soekaradja	Id.	3 500	†	Id.	172	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante *velden* en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden (a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden (a) in dagdienst gebezigd.
27	Bandar Teloe	Rubber-Maatschappij Si Boelan	507	†	rubber: nog geen product.	150	—
28	Poelau Ramboeng. . . .	D. A. den Boesterd	5 401	†	Id.	—	—
29	Balei Gadjah	Th. B. Moissinac	143	†	Id.	—	—
30	Glen Bervie	Glen Bervie-Rubber-Company Lim. . . .	1 370	†	Id.	487	—
31	Besilan.	Rubber-Maatschappij Besilan	4 056	†	Id.	—	—

Onderafdeeling Bengkalis (Siak).

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid	Aantal beplante velden	Verkregen productie	bij contract aangenomen.	in dagdienst gebezigd.
32	Soeka Djadi	Siak-Caoutchouc-maatschappij.	5 250	†	caoutchouc: nog geen product.	345	—
33	Tjinta Radja	J. A. van Rijn van Alkemade	†	†	id.	—	—
34	Fiat	Jhr. E. C. Meyer	1 190	†	rubber: nog geen product.	—	—
35	Balei Kajang	H. C. Bluntschli.	1 000	†	Id.	58	—

Afdeeling Serdang.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid	Aantal beplante velden	Verkregen productie	bij contract aangenomen.	in dagdienst gebezigd.
36	Naga Timboel	United Serdang Rubber Plantations Lim. .	†	†	rubber: nog geen product.	324	—
37	Begerpang.	Id.	2 000	†	rubber: 521.	794	—
38	Batoe Lokong	Id.	†	†	rubber: nog geen product.	236	7
39	Adolina Oeloe	Serdang-Tabakmaatschappij.	†	†	id.	50	—
40	Bengabing	Rubbermaatschappij Si Boelan	1 500	†	Id.	68	—
41	Greahan	Anglo-Sumatra-Rubber-Company Lim. . .	644	†	rubber: 160. koffie: 541.	435	—
42	Rambey of Bandar Pinang.	Bandar-Sumatra-Company Lim.	1 000	†	rubber: 74. koffie: 1270.	909	—
43	Soengei Karei	Sungi-Kari (Sumatra) Rubber-Estate Lim. .	644	†	rubber: 32.	292	35
44	Sialang.	Sialang-Rubber-Estate Lim.	700	†	rubber: 64. koffie: 1400.	406	—
45	Sikaloewey	Serdang-Central-Plantations Lim.	820	†	rubber: 35. koffie: 325.	375	—

Afdeeling Asahan.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid	Aantal beplante velden	Verkregen productie	bij contract aangenomen.	in dagdienst gebezigd.
46	Soengei Radja	Cultuurmaatschappij Soengei Radja . . .	1 880	†	klappers: 8000 stuks.	40	—
47	Silau Toea	Asahan Syndicat Gesellschaft	2 000	†	caoutchouc: nog geen product.	69	—
48	Goenoeng Melajoe . . .	W. Kummer	1 700	†	gambir: 183 056.	1 137	—
49	Simpang Toba	Id.	900	†			
50	Negaga.	Id.	1 725	†			
51	Laut Tador	Rubber-Plantations-Investment Trust Lim.	2 245	†	rubber en tapioca: nog geen product.	—	—
52	Blimbing	F. H. A. Steens Zijnen	618	†	caoutchouc: nog geen product.	—	—
53	Pematang Djering. . . .	London-Sumatra-Rubber and Produce Estate Lim.	500	†	klappers: nog geen product.	—	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Aantal beplante velden en hunne grootte (in M²).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
54	Dania	H. Hegelund	60	†	klappers: nog geen product.	—	—
55	Dolok	Dolok Rubber Estate Lim.	1 200	†	koffie: 4000; rubber: 30.	444	180
56	Limau Manis	Aktie bolaget Limau Manis Kautschuk Plantage.	1 200	†	caoutchouc: †. koffie: †.	433	37
57	Tandjong Kasau	Tandjong Kasau-Rubber-Company Lim.	3 527	†	rubber: nog geen product.	799	—
58	Soengei Simoedjoer	Deli-Cultuurmaatschappij	1 000	†	†	—	—
59	Soengei Radja Kiri	E. Nanlohy	307	†	rubber: nog geen product.	4	4
60	Goerach Batoe	Nieuwe Asahan-Tabakmaatschappij	†	†	†	—	—
61	Ambaloetoe	Asahan-Tabakmaatschappij Silan	3 714	†	rubber: nog geen product.	110	—
62	Sentang	Rotterdam-Asahan-Tabakmaatschappij.	3 857	†	id.	116	—
63	Tanah Datar en Soengei Doesoen.	Tabakmaatschappij Lima Poeloeh	1 950	†	id.	146	—
64	Lidah Tanah.	Ch. van der Pfordten.	1 000	†	†	—	—
65	Tanah Itam Ilir	O. J. Laudiën.	1 143	†	†	—	—
66	Petatel	Laras (Sumatra) Rubber Estates Lim	35 337	†	ficus: nog geen product.	162	—
67	Pangkatan	Sumatra-Para-Rubber Plantations Lim.	3 000	†	rubber: †; koffie: †.	1 292	40
68	Biawak, Kaloendang, Colenberghe en Semah	Vereenigde Hevea-Plantages der Bila-landen.	6 375	†	rubber: nog geen product.	2 133	100
69	Tjabang Doea	J. B. Laurent	900	†	id.	†	20
70	Brussel	Sumatra-Caoutchoucmaatschappij	5 250	†	id.	503	95
71	Milano	G. K. Schweers	1 409	†	id.	46	20

Afdeeling Simeloengoen en Karolanden.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid	Aantal beplante velden	Verkregen productie	bij contract aangenomen.	in dagdienst gebezigd.
72	Soengei Mangkei en Perdagangan	Nederlandsche Handelmaatschappij	6 750	†	rubber: nog geen product.	320	350
73	Naga Hoeta	Rubber-Plantations-Investment Trust Lim.	1 742	†	id.	284	200
74	Bah Biak	G. W. Th. van Guerard	3 857	†	id.	451	400
75	Boekit Maradja.	Eastern-Sumatra-Rubber-Estate-Company Lim.	5 097	†	id.	109	210
76	Soengei Sikoeboes.	Naudin ten Cate	3 000	†	id.	51	100
77	Laras	Laras (Sumatra) Rubber-Estate Lim.	4 714	†	id.	—	150
78	Dolok Malela (Bangoen)	C. O. J. Siebe.	2 143	†	id.	125	200
79	Taloen Seragih.	Dolok-Rubber-Estate Lim.	1 286	†	id.	—	—
80	Soengei Rengah	O. E. Richter	928	†	id.	—	—

RECAPITULATIE.

AFDEELINGEN.	Aantal ondernemingen in 1910 in werking geweest.	Aantal met tabak beplante velden.	Verkregen tabaksproductie (in pikols).	Aantal gedurende 1910 gebezigde werklieden.																					
				CONTRACTKOELIES.										DAGLOONERS.											
				Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Bandjareezen.	Bajans.	Maleiers.	Javaansche vrouwen.	Batakkers.	Andere natie's.	Totaal.	Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Bandjareezen.	Bajans.	Maleiers.	Javaansche vrouwen.	Batakkers.	Bantammers.	Gajo's.	Andere natie's.	Totaal.
Deli.	31	11 528	103 733	15 831	1449	9 185	60	322	—	895	—	—	27 742	—	2	361	662	1	—	—	33	301	—	—	1360
Padang en Bedagai .	15	3 795	35 691	5 174	98	4 094	—	—	—	—	—	—	9 366	—	—	45	35	—	29	—	75	140	—	—	324
Langkat	32	11 807	92 635	15 930	1238	10 020	—	110	—	898	—	—	28 196	—	—	467	1751	40	92	—	261	258	—	—	2869
Serdang	19	5 395	53 733	7 118	95	5 650	—	—	—	160	—	90	13 113	—	—	301	229	—	—	—	68	184	—	—	782
Asahan	14	2 393	24 011	3952	122	3 278	200	—	—	112	—	3	7 667	—	—	—	147	—	15	—	45	—	—	—	207
Simeloengoen en Karolanden	5	†	5 149	585	27	841	—	—	—	—	—	—	1 453	—	—	261	—	—	—	—	229	—	—	—	490
Totalen betreffende de tabaksondernemingen.	116	34 918	314 952	48 590	3029	33 068	260	432	—	2065	—	93	87 537	—	2	1435	2824	41	136	—	711	883	—	—	6032
Bovendien wordt nog nevenstaand aantal koelies opgegeven voor 105 van de overige gewerkt hebbende ondernemingen.				1 596	303	21 483	222	—	150	4545	340	19	28 658	—	—	252	948	—	170	—	1193	—	60	—	2623
Totalen-generaal				50 186	3332	54 551	482	432	150	6610	340	112	116 195	—	2	1687	3772	41	306	—	1904	883	60	—	8655

Bijlage **PP.**

(Zie hoofdstuk O, afd. II, § 1, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het boschwezen op Java en Madoera
over 1910.

I. OVERZICHT van die ondernemingen voor den aankap van hout in 's lands bosschen op Java, waarvoor de met het Gouvernement gesloten contracten in 1910 zijn in werking getreden. [1]

Volgnummer.	NAMEN EN LIGGING DER ONDERNEMINGEN.	Namen der contractanten.	Uitgestrektheid van het contractsgebied (in hectaren).	Duur van het contract.	Te betalen		Geraamde houtmassa. *b)* A: M³. timmerhout. B: stapelmeter brandhout.	Vastgestelde minimumprijs waarvoor, staande de aanbesteding, de exploitatie, respectievelijk zuivering van het boschperceel voorloopig mocht worden toegewezen	
					pachtsom.	retributie per verkregen M³. timmerhout *a)* en per stapelmeter brandhout.		voor de geheele houtmassa.	voor elken M³. timmerhout van 5 M. lengte en daarboven en per stapelmeter brandhout.
	A. Ondernemingen voor leegkapping.								
	Cheribon.								
1	Bantarwaroe (afd. Indramajoe).	Borneo-Company Lim.	—	1 September 1910 tot 1 September 1918.	f 264 000, in 44 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, elk groot f 6 000, te beginnen vóór of op 1 October 1910.	—	Dit perceel is overgenomen van het door het Gouvernement teruggekochte, land Kandanghaoer.	—	—
	Semarang.								
2	Kedoengsoeren (distr. Kaliwoengoe, afd. Kendal).	Javasche Boschexploitatie-maatschappij, voorheen P. Buwalda en Co.	211	1 Juli 1910 tot 1 Juli 1914.	f 246 285, in 45 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, elk groot f 5473, te beginnen vóór of op 1 Nov. 1910.	—	A: 6 100 (900 + 1 900 + 3 300) *c)* B: 4 900	f 137 340	—
	Rembang.								
3	Giwang (distr. Singgahan, afd. Toeban).	Id.	300	1 Dec. 1910 tot 1 Dec. 1915.	f 94 300, in 57 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 1 076 en de overige elk groot f 1 654, te beginnen vóór of op 1 April 1911.	—	A: 6 723 (871 + 1544 + 4 308) B: 54 000.	Onderhands afgestaan.	—
	Soerabaja.								
4	Manggir (distrn. Modjokerto en Modjoagoeng, afdn. Modjokerto en Djombang).	Handelmaatschappij San Liem Kong Sie.	391	1 Jan. 1910 tot 1 Jan. 1916.	f 169 477, in 69 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 2469 en de overige elk groot f 2456, te beginnen vóór of op 1 Mei 1910.	—	A: 9835 (1475 + 1967 + 6393) B: 54 000.	Idem.	—
	Madioen.								
5	Ngandjir (distrn. Gendingan en Ngrambe, afd. Ngawi).	Njoo Kie Siong.	488	15 Nov. 1910 tot 15 Nov. 1916.	f 271 666, in 69 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 3 950 en de overige elk groot f 3 937, te beginnen vóór of op 15 Maart 1911.	—	A: 6100 (793 + 1342 + 3965) B: 72 000	f 157 059	
6	Banjoebiroe IV (distrn. Gendingan en Ngrambe, afd. Ngawi).	Id.	492	15 Juni 1910 tot 15 Juni 1915.	f 332 666, in 57 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 5 850 en de overige elk groot f 5 836, te beginnen vóór of op 15 October 1910.	—	A: 7780 (1400 + 2178 + 4202) B: 110 000	2[illegible]0 896	—
	Kediri.								
7	Poeroet Gading (distr. Modjoroto, afd. Kediri).	Njo Soen Tjiang.	30	15 Oct. 1910 tot 15 April 1912.	f 9 300, in 15 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, elk groot f 620, te beginnen vóór of op 1 Februari 1911.	—	A: 626 B: 1 620	6 379	—

[1] Een overzicht van alle in 1910 gewerkt hebbende houtaankapondernemingen is opgenomen in het Verslag van den dienst van het boschwezen over 1910.

a) De opgegeven retributie per M³. timmerhout heeft betrekking op balkenhout van 5 M. lengte en daarboven. Voor hout van mindere lengte zijn lagere eenheidsprijzen bepaald.

b) Deze taxatie brengt voor het Gouvernement geenerlei aansprakelijkheid met zich.

c) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen de hoeveelheden hout aan van elke der drie gebruikelijke categorieën van afmeting (5 M. lengte en daarboven, 3 t/m $4\frac{3}{4}$ M. lengte en van minder dan 3 M. lengte), welke de opgegeven timmerhoutmassa geacht wordt te bevatten.

Volgnummer.	NAMEN EN LIGGING DER ONDERNEMINGEN.	Namen der contractanten.	Uitgestrektheid van het contractsgebied (in hectaren).	Duur van het contract.	Te betalen: pachtsom.	Te betalen: retributie per verkregen M³. timmerhout *a)* en per stapelmeter brandhout.	Geraamde houtmassa. *b)* A: M³. timmerhout. B: stapelmeter brandhout.	Vastgestelde minimumprijs waarvoor, staande de aanbesteding, de exploitatie, respectievelijk zuivering van het boschperceel voorloopig mocht worden toegewezen: voor de geheele houtmassa.	idem: voor elken M³. timmerhout van 5 M. lengte en daarboven en per stapelmeter brandhout.
	Rembang.								
8	Tandoeran (distr. Ngawen, afd. Blora).	Javasche Boschexploitatie-maatschappij, voorheen P. Buwalda en Co.	162	15 Jan. 1910 tot 15 Jan. 1914.	—	f 13.51 en f 0.20	A: 1 800 (180 + 540 + 1 080)	Ondershands afgestaan.	—

B. Ondernemingen voor het zuiveren der djatibosschen van doodstaand en omverliggend hout, zoomede van stronken.

Volgnummer.	NAMEN EN LIGGING DER ONDERNEMINGEN.	Namen der contractanten.	Uitgestrektheid (in hectaren).	Duur van het contract.	pachtsom.	retributie	Geraamde houtmassa.	Minimumprijs
	Rembang.							
I	West-Kaliklampoh (distr. Ngawen, afd. Blora).	Nederlandsch-Indische Houtaankapmaatschappij.	1301	18 Oct. 1910 tot 18 Oct. 1913.	—	f 20,26 en f 0,20	A: 4 650.	Ondershands afgestaan

II. RECAPITULEEREND OVERZICHT betreffende in 1910 (of gedurende een gedeelte van dat jaar) op contract met het Gouvernement gewerkt hebbende houtaankapondernemingen op Java.

AARD der perceelen (ondernemingen).		Aantal	In 1910 gekapt: M³. timmerhout.	In 1910 gekapt: stapelmeter brandhout.	In 1910 gestort: aan pachtsom.	aan retributie.	als schadeloosstelling wegens het niet schoongemaakt afleveren van één of meer der jaarperceelen.	tot terugbetaling van uitgaven van landswege gedaan voor het ringen der eerste jaarperceelen en voor het vellen en bekappen van de boomen, die tot proefstammen bij de taxatie der houtmassa hebben gediend.	aan boete wegens contracts-overtreding en of te late voldoening van pachtsom, retributie of andere verschuldigde betalingen.	TOTAAL.
Retributieperceelen.	Leegkapperceelen . . .	*b)* 12	17 572 *a)* (12)	58 099 (10)	—	f 204 947 (12)	f 3 961 (3)	f 200 (1)	f 50 (1)	f 209 158
	Afbakeningsperceelen . .	2	2 989 (2)	9 867 (2)	—	67 595	—	—	50 (1)	67 645
	Zuiverings- en gemengde leegkapzuiveringsperceelen	*c)* 29	79 272 (28)	133 875 (22)	—	913 364 (28)	8 155 (4)	443 (2)	1 494 (3)	923 456
Pachtperceelen (leegkapperceelen)		*c)* 44	66 916 (39)	328 259 (35)	f 1 122 314 (38)	—	1 876 (2)	1 312 (4)	1 715 (2)	1 127 217
Totalen . . .		87	166 749 (81)	530 100 (69)	f 1 122 314 (38)	f 1 185 906	f 13 992 (9)	f 1 955 (7)	f 3 309 (7)	f 2 327 476 *d)*

a) De cijfers tusschen ( ) wijzen het aantal perceelen (ondernemingen) aan, waarop de daarboven geplaatste opgaaf betrekking heeft.
b) Hieronder 1 perceel, waarvan het contract in 1910 afliep.
c) Alsvoren 4 perceelen.
d) Bovendien is in 1910 in 's lands kas gestort f 350 wegens achterstallige boete en f 1099 wegens achterstallige pacht.

III. GELDELIJK OVERZICHT der uitkomsten van het boschbeheer over 1910.

Baten.

1°. Opbrengst van door tusschenkomst van aannemers geëxploiteerde boschperceelen:		
a. aan pachtpenningen	f	1 125 128
b. aan retributie		1 187 850
2°. Zuiver rendement van op vendutie verkocht hout en andere boschproducten		1 718 890
3°. Opbrengst van ondershands verkocht hout en andere boschproducten, als:		
a. hout verkregen door exploitatie in eigen beheer .		1 549 458
b. hout verkregen door uitdunning		136 038
c. hout door de politie aangehaald		1 086
d. andere boschproducten		27 014
4°. Opbrengst van hout aan de bevolking verstrekt voor het oprichten van loemboengs		21 739
5°. Retributie voor afstand van hout op erfpachtsperceelen, zoomede jaarlijksch recht en cijns verschuldigd voor in de buitenbezittingen verleende concessies tot houtaankap:		
a. retributie voor afstand van hout in erfpachtsperceelen		73 749
b. recht en cijns voor de in de buitenbezittingen verleende concessies tot houtaankap		26 225
6°. Geregulariseerde waarde van het ten behoeve van s lands werken verstrekt hout, verkregen door aankap op last of op andere wijze		257 171
7°. Tariefswaarde van het ten behoeve van het departement van binnenlandsch bestuur op last gekapte, doch niet geregulariseerde hout		164 900
8°. Retributie voor krachtens vergunning gekapt hout:		
a. door inlanders		12 134
b. door niet-inlanders		115 779
9°. Verdere ontvangsten, als:		
vergoeding ter zake van het niet schoonafleveren van de leeggekapte jaarperceelen		13 992
huur van de ten behoeve van het personeel bij den dienst van het boschwezen opgerichte woningen . .		16 317
andere kleine ontvangsten		38 530
Totaal der baten . . .	f	6 486 000

Lasten.

1°. Uitgaven voor cultuur:		
a. djaticultuur	f	355 447
b. wildhoutcultuur		16 504
c. caoutchouccultuur *a*)		163 773
2°. Uitgaven voor inrichting der bosschen (zoowel definitieve als voorloopige inrichting):		
a. grensregeling, afbakening, kaarteering, enz. der djatibosschen en taxatie van nieuwe boschperceelen .		167 332
b. aanleg en onderhoud van wegen, paden, bruggen en indeelingssleuven, zoomede oprichting en onderhoud van woningen		102 640
3°. Uitgaven van het in eigen beheer exploiteeren van hout *b*)		2 075 832
4°. Uitgaven voor personeel *c*) en diversen:		
a. traktementen van den hoofdinspecteur, de inspecteurs, de houtvesters, de adspirant- en de adjunct-houtvesters		349 427
b. idem van de opzieners, opnemers, leerling-opzieners en leerling-opnemers		238 082
c. reis-, verblijf- en transportkosten van het personeel		256 495
d. traktementen van het bureau-personeel		36 942
e. kosten der boschpolitie en van verder personeel (mantri's-opnemer)		270 189
f. instrumenten, teeken- en schrijfbehoeften . . .		20 268
5°. Reboisatie van kale bergstreken: voor afbakening		20 246
voor wildhoutcultuur		3 933
Totaal der lasten	f	4 077 110
Totaal der baten (zie hiernevens)		6 486 000
Voordeelig verschil	f	2 408 890

a) Hieronder is begrepen f 37 650 voor de caoutchouccultuur op het eiland Noesa Kambangan (Banjoemas).

b) Hieronder zijn begrepen de kosten van exploitatie in eigen beheer van caoutchouc.

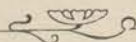
c) Met pensioenen, verlofs- en non-activiteitstraktementen, opleidings- en uitzendingskosten van personeel is geen rekening gehouden.

Bijlage QQ.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende den POST-, TELEGRAAF- en TELEFOONDIENST in Nederlandsch-Indië
over 1910, meerendeels in vergelijking met de cijfers
over 1908 en 1909.

A. NUMERIEKE OPGAAF DER VOOR HET ALGEMEE[N] VE[RKEER]

OMSCHRIJVING DER KANTOREN.	Java en Madoera.	Sumatra.	Borneo.	Celebes.	Andere eilanden.	Te zamen.
Gouvernementskantoren.						
Post- tevens telegraafkantoren *a*)	*b*) 98	*c*) 38	8	4	10	158
Post- tevens telefoonkantoren	—	1	—	—	—	1
Postkantoren	—	—	1	3	5	9
	98	39	9	7	15	168
Hulppostkantoren:						
tevens telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren)	*d*) 13	*e*) 14	3	—	*f*) 3	33
tevens spoorwegtelegraafkantoren	*g*) 33	5	—	—	—	38
zonder telefoon- of spoorwegtelegraafdienst	*h*) 25	*i*) 35	8	*j*) 19	*k*) 23	110
Overige spoorwegtelegraafkantoren:						
met bestelhuizen *l*)	*m*) 226	26	—	—	—	252
zonder postdienst *n*)	2	—	—	—	—	2
Tramwegtelegraafkantoren met bestelhuizen *o*)	*p*) 5	—	—	—	—	5
Overige telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren)	—	*q*) 5	—	—	*r*) 5	10
Totaal der gouvernementskantoren *s*)	402	124	20	26	46	618
Particuliere kantoren.						
Spoorwegtelegraafkantoren *t*)	*u*) 57	14	—	—	—	71
Telefoonkantoren *v*)	28	—	—	—	—	28
Algemeen totaal der kantoren op ult. 1910	487	138	20	26	46	717
De algemeene totaalcijfers waren op ult. 1909	482	131	20	26	41	700

B. STATISTIEK VAN DEN POSTDIENST OV[ER]

1°. BINNENLANDSC[HE] P[OST]

JAREN.	Aantal brieven.			Aantal drukwerken.		Aantal monsters.
	Portbetalende brieven.		Dienstbrieven (portvrij).	Nieuwsbladen.	Andere drukwerken.	
	Gefrankeerd.	Ongefrankeerd.				
1908	*b*) 14 224 574	279 275	4 182 906	9 978 525	4 365 440	322 639
	14 503 849			14 343 965		
1909	*b*) 14 288 476	308 196	4111 350	9 979 020	4 365 594	348 920
	14 596 672			14 344 614		
1910 *c*)	*b*) 15 397 902	288 600	4 000 152	9 969 782	4 715 776	323 570
	15 686 502			14 685 558		

VERKEER OPENGESTELDE KANTOREN OP ULT. 1910.

TOELICHTINGEN.

a) In deze opgaaf zijn niet begrepen het telegraafkantoor te Tjipanas (Preanger-Regentschappen), dat slechts geopend is tijdens het verblijf aldaar van den Gouverneur-Generaal, en de bijkantoren te Simpang en Oedjoeng (Soerabaja), Karangtoeri (Semarang), Kramat en Rijswijk (Batavia).

b) Twee meer dan op ult. 1909 door de verheffing tot post- en telegraafkantoor van het hulppostkantoor te Tajoe (Semarang) en van het hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoor te Bandjar (Preanger-Regentschappen).

c) Twee meer dan op ult. 1909 door de verheffing tot post- en telegraafkantoor van het hulppost- tevens telefoonkantoor te Moearotebo (Djambi) en de oprichting van een post- en telegraafkantoor te Moeara Aman, tegen opheffing van het hulppost- tevens telefoonkantoor te Lebongdonok (Benkoelen).

d) Eén meer dan op ult. 1909 door de oprichting van een telefoonkantoor (hulptelegraafkantoor) te Dampit (Pasoeroean).

e) Twee meer dan op ult. 1909 door de oprichting van telefoonkantoren te Menggalo (Lampongsche districten) en Pagaralam (Palembang) (beide hulppostkantoren), de oprichting van hulppostkantoren te Moearoboengo en Moearotembesi (Djambi) (beide telefoonkantoren), de opheffing van het hulppost- tevens telefoonkantoor te Lebongdonok (Benkoelen) en door de overbrenging naar het hoofd ,,post- tevens telegraafkantoren" van het hulppost- tevens telefoonkantoor te Moearotebo (Djambi).

f) Twee meer dan op ult. 1909 door de oprichting van hulppostkantoren te Djeboes en Soengaiselan (Banka), beide telefoonkantoren.

g) Drie meer dan op ult. 1909 door de oprichting van hulppostkantoren te Djenar (Kedoe), Kemiri, Paloer (Soerakarta) en Tempeh (Pasoeroean) en door de overbrenging naar het hoofd ,,post- tevens telegraafkantoren" van het hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoor te Bandjar (Preanger-Regentschappen).

h) Drie meer dan op ult. 1909 door de oprichting van hulppostkantoren te Kadipaten (Cheribon), Tjikadjang (Preanger-Regentschappen), Djasinga (Batavia), Welahan (Semarang), Madjaagoeng (Soerabaja) en de overbrenging naar het hoofd ,,hulppost- tevens telefoonkantoren" van het hulppostkantoor te Dampit (Pasoeroean) en naar het hoofd ,,post- en telegraafkantoren" van het hulppostkantoor te Tajoe (Semarang).

i) Twee meer dan op ult. 1909 door de oprichting van hulppostkantoren te Sidikalang, Batang Toroe (Tapanoeli), Koeta Tjane en Bireuen (Atjeh en onderhoorigheden) en door de overbrenging naar het hoofd ,,hulppost- tevens telefoonkantoren van de hulppostkantoren te Menggalo (Lampongsche districten) en Pagaralam (Palembang).

j) Door de oprichting van een hulppostkantoor te Madjene (Celebes en onderhoorigheden), tegen de opheffing van het veld-hulppostkantoor Celebes is het aantal onveranderd gebleven.

k) Vijf meer dan op ult. 1909 door de oprichting van hulppostkantoren te Humboldt-baai (Noord-Nieuw-Guinea), Telokdalem (Nias), Moearo Saibi (eiland Siberoet), Boeding, Manggar, Gantoeng en Dendang (eiland Billiton) en door de opheffing van de hulppostkantoren te Kloengkoeng (Bali) en Sawangtoengkoe (Mentawei-eilanden).

l) Als spoorwegtelegraafkantoren zijn hier niet medegerekend de stations of halten der staatsspoorwegen op Java en Sumatra op plaatsen, waar telegraafkantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst gevestigd zijn.

m) Vier minder dan op ult. 1909 door de overbrenging naar het hoofd ,,hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoren" van de spoorwegtelegraafkantoren te Djenar (Kedoe), Kemiri, Paloer (Soerakarta) en Tempeh (Pasoeroean).

n) Namelijk de halten Kalimas (Soerabaja) en Tjilatjaphaven (Banjoemas).

o) Als tramwegtelegraafkantoren zijn hier niet medegerekend de stations of halten der staatstramwegen op Java op plaatsen, waar telegraafkantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst gevestigd zijn.

p) Door de openstelling voor het algemeen verkeer van het tramwegtelegraafkantoor te Mlilir (Madioen), tegen de opheffing van dat te Djetis (Madioen), onderging het aantal geen wijziging.

q) Eén meer dan op ult. 1909 door de oprichting van telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren) te Batoeradja (Palembang), Goenoengsoegih (Lampongsche districten) en Pangkalan Koto Baroe (Padangsche Bovenlanden) en de overbrenging naar het hoofd ,,hulppost- tevens telefoonkantoren" van de telefoonkantoren te Moearoboengo en Moearotembesi (Djambi).

r) Twee minder dan op ult. 1909 door de overbrenging naar het hoofd ,,hulppost- tevens telefoonkantoren" van de telefoonkantoren te Djeboes en Soengaiselan (Banka).

s) Bovendien wordt op Java en Madoera aan een geregeld postverkeer voor het publiek ook dienstbaar gemaakt de zoogenaamde districtspost in de gouvernements residentiën aldaar (Bijbl. Ind. St. n°. 4801). Op ult. 1910 beliep het aantal bestelhuizen der districtspost 1090, tegen 1089 op ult. 1909. Hoewel de districtspost ook in de residentie Soerakarta werkt, kan aldaar, uit aanmerking van de bestuurstoestanden, nog niet tot de oprichting van bestelhuizen worden overgegaan. In de residentie Djokjakarta daarentegen bestaan 8 bestelhuizen, welke in voormeld aantal van 1090 begrepen zijn, terwijl de in die residentie werkende districtspost door de inlandsche vorsten betaald wordt.

t) Van de 57 particuliere telegraafkantoren op Java zijn er 54 van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij en 3 van de Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij. De 14 op Sumatra zijn van de Deli-Spoorwegmaatschappij. Onder deze 71 kantoren zijn begrepen die te Tegal, Semarang, Tjepoe, Willem I (Ambarawa), Soerakarta, Klaten, Djokjakarta, Djokjakarta (Toegoe), Magelang, Temanggoeng, Paraän, Medan, Timbanglangkat (Bindjai) en Loeboekpakam, alwaar tevens gouvernements telegraafkantoren gevestigd zijn.

u) Door de openstelling voor het algemeen verkeer van het particulier spoorwegtelegraafkantoor te Blabak (Kedoe), tegen de opheffing van dat te Bedono (Kedoe), is het aantal onveranderd gebleven.

v) Van de hierbedoelde telefoonkantoren, waarvan er 5 (Demak, Poerwodadi, Koedoes, Tajoe en Tjepoe) gevestigd zijn op plaatsen, waar tevens een gouvernements telegraafkantoor bestaat, zijn er 16, waaronder de 5 genoemde, van de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij. Deze ondernemingen bezigen hare diensttelefoonkantoren, krachtens de haar respectievelijk in October 1894 en Juli 1901 verleende vergunningen (zie Bijbl. Ind. St. nos. 5004 en 5609), tevens voor het publiek verkeer.

Bij Gouv. Bt. 11 Juli 1910 n°. 11 is aan de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij vergunning verleend om de stations en halten van hare lijnen onderling telegrafisch te verbinden.

OVER DE JAREN 1908, 1909 en 1910. *a*)

POSTVERKEER.

Aantal documenten.	Aangeteekende stukken onder de vorenstaande begrepen. Dienststukken (aantal).	Bijzondere stukken. Gewone. Aantal.	Met aangegeven waarde. Aantal.	Met aangegeven waarde. Gezamenlijke waarde.	Aantal ontvangstberichten voor aangeteekende stukken.	AANMERKINGEN.
464 814	705 152	1 149 458	82 265	f 26 998 275,—	11 368	*a*) Het aantal rebuten (onbestelbare en geweigerde, zoomede onafgehaalde poste-restante brieven) bedroeg in de gemelde jaren achtereenvolgens 30 312, 30 927 en 28 821.
	1 854 610					
560 170	726 154	1 279 200	101 526	32 557 646,02	10 270	*b*) Onder de in 1908, 1909 en 1910 verzonden gefrankeerde brieven zijn respectievelijk 4 045 028, 4 102 700 en 4 874 194 briefkaarten begrepen.
	2 005 354					
531 076	754 364	1 514 968	122 047	41 262 069,—	15 548	*c*) De cijfers over 1910 zijn van voorloopigen aard.
	2 269 332					

2°. BUITENLANDSCH

JAREN.	AARD DER VERZENDING.	Verkeer met Nederland. Via *Brindisi, Genua, Marseille* en *Napels.* Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.	Per *„zeepost"*, d. i. met de stoomschepen, die rechtstreeks tusschen Indië en Nederland den dienst verrichten. Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.
	A						
1908 . . .	Gefrankeerde . . . . . (Aantal)	543 647	648 258	1 191 905	46 748	19 526	66 274
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	2 678	11 905	14 583	104	78	182
		546 325	660 163	1 206 488	46 852	19 604	66 456
1909 . . .	Gefrankeerde . . . . . (id.)	547 177	810 609	1 357 786	32 188	15 782	47 970
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	2 678	9 533	12 211	372	—	372
		549 855	820 142	1 369 997	32 560	15 782	48 342
1910 . . .	Gefrankeerde . . . . . (id.)	579 725	836 376	1 416 101	34 424	14 872	49 296
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	2 613	2 223	4 836	286	78	364
		582 338	838 599	1 420 937	34 710	14 950	49 660
	B						
1908 . . .	Enkele. . . . . (id.)	114 777	163 411	278 188	15 093	936	16 029
	Met betaald antwoord . . (id.)	26	364	390	26	—	26
		114 803	163 775	278 578	15 119	936	16 055
1909 . . .	Enkele. . . . . (id.)	115 322	187 916	303 238	14 976	4 901	19 877
	Met betaald antwoord . . (id.)	130	1 347	1 477	—	—	—
		115 452	189 263	304 715	14 976	4 901	19 877
1910 . . .	Enkele. . . . . (id.)	142 034	211 484	353 518	10 829	3 848	14 677
	Met betaald antwoord . . (id.)	7 033	455	7 488	—	—	—
		149 067	211 939	361 006	10 829	3 848	14 667
	C. Drukwerken, monsters e						
1908 . . .	Drukwerken. . . . . . (id.)	804 115	491 207	1 295 322	313 092	15 535	328 627
	Monsters . . . . (id.)	33 878	39 608	73 486	1 950	104	2 054
	Documenten. . . . . . (id.)	12 415	14 990	27 405	1 053	78	1 131
1909 . . .	Drukwerken. . . . . . (id.)	806 988	726 354	1 533 342	339 594	18 003	357 597
	Monsters . . . . (id.)	42 224	60 146	102 370	2 220	39	2 259
	Documenten. . . . . . (id.)	16 536	21 359	37 895	1 208	79	1 287
1910 . . .	Drukwerken. . . . . . (id.)	813 383	780 540	1 593 923	242 567	18 706	261 273
	Monsters . . . . (id.)	40 573	63 764	104 337	6 318	—	6 318
	Documenten. . . . . . (id.)	14 131	21 228	35 359	520	78	598
	D. Gewone aangeteekende stukken (begrepen in de bovenstaand						
1908 . . .	Aangeteekende stukken . (id.)	93 951	99 385	193 336	5 265	514	5 779
	Ontvangstberichten . . . (id.)	195	143	338	—	—	—
1909 . . .	Aangeteekende stukken . (id.)	86 874	131 449	218 323	3 614	481	4 095
	Ontvangstberichten . . . (id.)	52	323	375	—	—	—
1910 . . .	Aangeteekende stukken . (id.)	92 631	139 841	232 472	3 341	1 027	4 368
	Ontvangstberichten . . . (id.)	637	858	1495	—	—	—
	E. Brieven en doosjes met aan						
1908 . . .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde. Aantal	345	1 033	1 378	—	—	—
	Gezamenl. waarde	f 121 685,23^{5}	f 424 875,50	f 546 560,73^{5}	—	—	—
	Brieven en doosjes met verrekening . . . Aantal	684	4	688	—	—	—
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 244 490,42	f 50,50	f 244 540,92	—	—	—
1909 . . .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde. Aantal	756	2 292	3 048	—	—	—
	Gezamenl. waarde	f 289 815,84	f 567 356,50	f 857 172,34	—	—	—
	Brieven en doosjes met verrekening . . . Aantal	1 224	14	1 238	—	—	—
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 303 440,30	f 750,—	f 304 190,30	—	—	—
1910 . . .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde. Aantal	546	3 155	3 701	—	—	—
	Gezamenl. waarde	f 221 257,49	f 699 518,55^{5}	f 920 776,04^{5}	—	—	—
	Brieven en doosjes met verrekening . . . Aantal	1 237	11	1 248	—	—	—
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 300 184,89	f 286,96^{5}	f 300 471,85^{5}	—	—	—

POSTVERKEER.

Overig verkeer.								TOTALEN-GENERAAL.		
Met de overige landen van Europa.	Met Afrika.	Met Amerika.	Met Azië.	Met Australië.	Gezamenlijk.	Uit voormelde landen	Totaal.	Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.
Verzonden.						ontvangen.				
Brieven.										
303 358	14 349	39 924	418 569	3 946	780 146	533 039	1 313 185	1 123 434	1 447 930	2 571 364
1 482	104	196	12 172	79	14 033	17 390	31 423	20 172	26 016	46 188
304 840	14 453	40 120	430 741	4 025	794 179	550 429	1 344 608	1 143 606	1 473 946	2 617 552
295 502	10 144	29 282	316 777	16 409	668 114	672 973	1 341 087	1 252 338	1 494 505	2 746 843
3 390	13	117	24 073	78	27 671	16 974	44 645	20 024	37 204	57 228
298 892	10 157	29 399	340 850	16 487	695 785	689 947	1 385 732	1 272 362	1 531 709	2 804 071
314 136	10 016	35 556	378 366	12 581	750 655	657 005	1 407 660	1 271 154	1 601 903	2 873 057
3 586	104	322	13 089	17	17 118	20 743	37 861	23 642	19 419	43 061
317 722	10 120	35 878	391 455	12 598	767 773	677 748	1 445 521	1 294 796	1 621 322	2 916 118
Briefkaarten.										
104 118	5 356	19 526	54 335	1 396	184 731	124 483	309 214	254 353	349 078	603 431
104	—	13	980	4	1 101	345	1 446	397	1 465	1 862
104 222	5 356	19 539	55 315	1 400	185 832	124 828	310 660	254 750	350 543	605 293
123 804	3 484	13 663	40 528	4 421	185 900	218 159	404 059	348 457	378 717	727 174
589	589	—	3 686	2 212	7 076	188	7 264	318	8 423	8 741
124 393	4 073	13 663	44 214	6 633	192 976	218 347	411 323	348 775	387 140	735 915
114 179	2 980	11 972	45 241	7 264	181 636	141 676	323 312	294 539	396 968	691 507
169	26	80	499	—	774	32 976	33 750	40 009	1 229	41 238
114 348	3 006	12 052	45 740	7 264	182 410	174 652	357 062	334 548	398 197	732 745
documenten („papiers d'affaires”).										
120 478	5 278	15 596	78 763	514	220 629	835 089	1 055 718	1 952 296	727 371	2 619 667
33 788	1 118	7 214	21 297	307	63 724	37 845	101 569	73 673	103 436	177 109
10 283	780	1 560	8 089	54	20 766	6 649	27 415	20 117	35 834	55 951
232 805	7 994	14 596	231 410	7 348	494 153	1 767 171	2 261 324	2 913 753	1 238 510	4 152 263
55 336	793	10 880	15 199	2 124	84 332	59 617	143 949	104 061	144 517	248 578
16 874	484	835	9 320	454	27 967	16 705	44 672	34 449	49 405	83 854
190 233	3 094	13 847	262 187	6 231	475 592	726 331	1 201 923	1 782 281	1 274 838	3 057 119
57 338	143	8 835	14 558	804	81 678	35 255	116 933	82 146	145 442	227 588
10 811	—	312	7 584	126	18 833	9 211	28 044	23 862	40 139	64 001
opgaven) benevens ontvangberichten voor aangeteekende stukken.										
61 724	1 911	6 412	73 250	759	144 056	96 200	240 256	195 416	243 955	439 371
65	143	39	2 013	—	2 260	228	2 488	423	2 403	2 826
62 044	2 575	8 199	46 426	744	119 988	135 378	255 366	225 866	251 918	477 784
296	—	—	439	—	735	—	735	52	1 058	1 110
51 843	1 992	4 451	50 608	2 051	110 945	117 135	228 080	213 107	251 813	464 920
559	52	39	626	—	1 276	522	1 798	1 159	2 134	3 293
geven waarde en met verrekening.										
198	—	—	1 339	—	1 537	166	1 703	511	2 570	3 081
f 57 170,50	—	—	f 434 345,50	—	f 491 516,—	f 90 716,22	f 582 232,22	f 212 401,45^{5}	f 916 391,50	f 1 128 792,95^{5}
6	—	—	—	—	6	477	483	1 161	10	1 171
f 172,50	—	—	—	—	f 172,50	f 197 323,17	f 197 495,67	f 441 813,59	f 223,—	f 442 036,59
332	—	—	3 279	—	3 611	426	4 037	1 182	5 903	7 085
f 111 212,50	—	—	f 825 041,—	—	f 936 253,50	f 112 656,—	f 1 048 909,50	f 402 471,84	f 1 503 610,—	f 417 507,94
10	—	—	—	—	10	524	534	1 748	24	1 772
f 91,50	—	—	—	—	f 91,50	f 244 180,—	f 244 217,50	f 547 620,30	f 841,50	f 548 461,80
368	4	1	3 550	—	3 923	211	4 134	757	7 078	7 835
f 96 102,23^{5}	f 442,50	f 150,—	f 847 506,10	—	f 944 200,83^{5}	f 73 225,78	f 1 017 426,61^{5}	f 294 483,27	f 1 643 719,39	f 1 938 202,66
11	—	—	—	—	11	1910	1 921	3 147	22	3 169
f 213,81	—	—	—	—	f 213,81	f 65 985,16	f 66 198,97	f 366 170,05	f 500,77^{5}	f 366 670,82^{5}

3°. POSTWISSELS.

	1908. (Verbeterde opgaaf.)		1909. (Verbeterde opgaaf.)		1910. (Voorloopige opgaaf.)	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
A. **Binnenlandsch verkeer**	278 737	f 9 796 600,90	300 497	f 10 999 739,09	*e*) 495 838	f 17 450 156,75
B. **Buitenlandsch verkeer:**						
Naar Nederland overgemaakt	49 980	f 1 501 172,07^5	54 892	f 1 631 396,19	57 933	f 1 768 896,10
„ andere landen overgemaakt	12 256	452 464,35	14 059	474 624,03	15 625	534 857,02
Totaal *uit Indië verzonden*	62 236	f 1 953 636,42^5	68 951	f 2 106 020,22	*f*) 73 558	f 2 303 753,12
Uit Nederland verzonden *d*)	6 033	f 322 708,80	6 779	f 421 641,20^5	7 166	f 348 295,07
„ andere landen verzonden	1 410	82 086,97	1 535	87 102,61^5	1 659	198 699,50
Totaal *naar Indië verzonden*	7 443	f 404 795,77	8 314	f 508 743,82	8 825	f 546 994,57
Totaal buitenlandsch verkeer	69 679	f 2 358 432,19^5	77 265	f 2 614 764,04	82 383	f 2 850 747,69

d) Onder de uit Nederland verzonden postwissels zijn de zoogenaamde „marinewissels" begrepen. Deze postwissels hebben gediend tot terugbetaling van spaargelden aan het personeel van de zeemacht, behoorende tot de inleggers der Rijkspostspaarbank in Nederland. In de jaren 1908, 1909 en 1910 zijn uitbetaald respectievelijk 125, 120 en 123 stuks „marinewissels", tot een bedrag van f 74 044,83, f 89 101,25^5 en f 85 454,75^5.

e) Hieronder begrepen 30 579 stuks telegrafische postwissels, tot een bedrag van f 4 723 679,19.

f) Als voren 62, tot een bedrag van f 14 800,42.

4°. INCASSEERINGSDIENST.

Ter invordering aangeboden quitantiën.	Binnenlandsch verkeer. 1908.		1909. *h*)		1910. *h*)		Buitenlandsch verkeer (voor zoover betreft de landen, van waar quitantiën ter invordering werden *ontvangen*). *g*) 1908.		1909. *h*)		1910. *h*)	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
Betaalde quitantiën	237 348	f 2 452 486	282 845	f 2 803 194	255 724	f 2 501 186	6 118	f 132 876	6 430	f 155 684	7 051	f 162 955
Onbetaald-gebleven quitantiën.	113 008	994 915	125 830	1 077 636	114 032	1 073 475	2 132	58 775	2 118	67 968	2 126	64 095
Totaalbehandelde quitantiën	350 356	f 3 447 401	408 675	f 3 880 830	369 756	f 3 574 661	8 250	f 191 651	8 548	f 223 652	9 177	f 227 050

g) Van de uit Indië naar vreemde landen ter invordering gezonden quitantiën kan geen aanteekening worden gehouden, omdat die verzending (onder aangeteekend couvert) door den afzender aan de kantoren van invordering plaats vindt. Door andere landen dan Nederland is van den hierbedoelden incasseeringsdienst slechts weinig gebruik gemaakt. In de opgegeven drie jaren toch zijn uit den vreemde in Indië ter invordering slechts ontvangen: uit België 36, Duitschland 132, Egypte 1, Frankrijk 604, Italië 1, Luxemburg 2, Oostenrijk 1 en Zwitserland 9 quitantiën, tot een bedrag van respectievelijk f 783,16, f 11 640,96, f 106,20, f 7 381,05, f 7,50, f 134,80, f 24 en f 1 037,44.

h) De cijfers over 1909 zijn ontleend aan verbeterde opgaven; die van 1910 zijn van voorloopigen aard.

5°. POSTPAKKETTEN.

VERDEELING DER POSTPAKKETTEN.	1908. Aantal.	1908. Opbrengst. Bruto.	1908. Opbrengst. Netto.	1909. *h*) Aantal.	1909. *h*) Opbrengst. Bruto.	1909. *h*) Opbrengst. Netto.	1910. *h*) Aantal.	1910. *h*) Opbrengst. Bruto.	1910. *h*) Opbrengst. Netto.
A. **Binnenlandsch verkeer** . .	228 818	f 157 236	f 108 037	281 261	f 181 911,—	f 119 252,40	319 908 *j*)	f 197 471	f 128 841
B. **Buitenlandsch verkeer:**									
Naar Nederland verzonden . .	11 854	(Niet gesplitst opgegeven.)		12 297	(Niet gesplitst opgegeven.)		13 720	(Niet gesplitst opgegeven.)	
Naar andere landen verzonden.	5 933			6 385			7 627		
Totaal *uit Ned.-Indië verzonden* .	17 787			18 682			21 347 *k*)		
Uit Nederland verzonden. . .	45 945			51 511			73 703		
Uit andere landen verzonden .	20 406			27 435			47 707		
Totaal *in Ned.-Indië ontvangen* .	66 351			78 946			121410 *l*)		
Totaal buitenlandsch verkeer *i*) .	84 138	f 68 396	f 42 619	97 628	f 79 477,—	f 49 483,88	142 757	f 88 563	f 64 824

i) De opgegeven opbrengst van het buitenlandsch postpakkettenverkeer vertegenwoordigt de geheven frankeerkosten der verzonden en het aandeel in de frankeerkosten der ontvangen postpakketten.

j) Hieronder 21 809 postpakketten met aangegeven waarde, tot een gezamenlijk bedrag van f 1 886 111,88^5 en 100 830 pakketten met verrekening tot een gezamenlijk bedrag van f 1 258 596,07^5.

k) Als voren 1476 (f 59 665,59) en 135 (f 2 381,93).

l) Als voren 4877 (f 457 429,03) en 28 131 (f 495 295,91).

C. STATISTIEK VAN DEN TELEGRAAFDIENST OVER DE JAREN 1908, 1909 en 1910. *a*)

VERDEELING DER TELEGRAMMEN.		1908. Aantal.		1908. Opbrengst.	1909. *b*) Aantal.		1909. *b*) Opbrengst.	1910. *b*) Aantal.		1910. *b*) Opbrengst.
Binnenlandsche betalende telegrammen. *c*)	Java en Madoera. . .	(480 974)	516 460	f 488 416	(530 391)	568 875	f 514 546	(605 897)	651 427	f 676 107
	Buitenbezittingen . .	(140 135)	142 349	273 809	(161 170)	163 745	301 836	(196 273)	199 335	296 972
	Te zamen *d*). .	(621 109)	658 809	f 762 225	(691 561)	732 620	f 816 382	(8 021 170)	850 762	f 973 079
	Aantal woorden . . .	(6 857 527)	7 221 450	. . . .	(7 491 551)	7 888 381	. . . .	(8 538 803)	8 999 457	. . . .

a) In deze statistiek zijn niet begrepen de diensttelegrammen (zoogenaamde dienst- en postnota's). Het aantal der verleende afschriften van telegrammen bedraagt in de opgegeven drie jaren achtereenvolgens 9 632, 11 060 en 12 894, waaronder op Java respectievelijk 8 560, 9 945 en 11 520.

b) De cijfers over 1909 zijn verbeterd; die over 1910 zijn van voorloopigen aard.

c) Hieronder zijn begrepen de bijzondere telegrammen, welke op de kantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst met bestemming naar andere kantoren van dienzelfden dienst en naar telegraafkantoren van spoorwegdiensten zijn aangeboden. De totale opbrengst dier telegrammen is opgegeven, terwijl het aantal telegrammen, alleen bestemd voor gouvernements post- en telegraafkantoren, tusschen ( ) is vermeld.

d) In deze cijfers is ook begrepen het verkeer met de telefoonkantoren. In welke mate deze kantoren tot het verkeer bijdroegen, blijkt uit het volgende overzicht.

	1908. Aantal telegrammen.	1908. Gezamenlijk aantal woorden.	1909. Aantal telegrammen.	1909. Gezamenlijk aantal woorden.	1910. Aantal telegrammen.	1910. Gezamenlijk aantal woorden.
Bij de gouvernements telefoonkantoren zijn:						
aangeboden ter verzending naar de gouvernements telegraafkantoren	12 134	120 381	14 846	148 053	20 948	209 934
ontvangen van de gouvernements telegraafkantoren	12 564	121 923	15 594	148 477	21 022	204 472
Te zamen . . .	24 698	242 304	30 440	296 530	41 970	414 406
Opbrengst (gerekend tot het aansluitingskantoor) ten bate van den post- en telegraafdienst.	f 12 741		f 15 693		f 20 794	
Opbrengst (gerekend tot het aansluitingskantoor) ten bate van de telefoonbeambten . . .	5 043		6 078		8 591	
Bovendien is met de telefoonkantoren gewisseld (zonder betaling) het nevensvermeld aantal regeeringstelegrammen	4 906	140 308	4 521	115 498	5 848	136 528

VERDEELING DER TELEGRAMMEN.		1908. Aantal.	1908. Opbrengst.	1909. *b)* Aantal.	1909. *b)* Opbrengst.	1910. *b)* Aantal.	1910. *b)* Opbrengst.
Buitenlandsche telegrammen.	Verzonden	93 337	f 157 554	100 656	f 164 712	121 013	f 212 275
	Ontvangen	94 775	152 178	102 785	161 981	123 511	206 526
	Doorgezonden	52 715	22 824	52 725	27 276	75 143	31 564
	Te zamen.	240 827	*e)* f 332 556	256 166	*e)* f 353 969	319 667	*e)* f 450 365
	Aantal woorden	*f)* (2 078 030)	....	*f)* (2 263 056)	....	*f)* (2 730 219)	....
Binnen- en buitenlandsch verkeer te zamen.		899 636	f 1 094 781	988 786	f 1 170 351	1 170 429	f 1 423 444
	Aantal woorden	(9 223 026)	....	(10 151 437)	....	(11 729 676)	....
Binnenlandsche *regeerings-telegrammen.*	Java en Madoera	46 769	f 147 026	50 063	f 136 467	53 362	f 146 433
	Buitenbezittingen.	27 638	124 030	27 473	108 875	26 713	99 924
	Te zamen.	74 407	f 271 056	77 536	f 245 342	80 075	f 246 357
	Aantal woorden	(2 117 484)	....	(2 000 324)	....	(1 905 204)	....
Algemeen totaal. *h)*	Java en Madoera *g)*	746 698	f 822 758	816 506	f 860 024	949 777	f 1 072 490
	Buitenbezittingen.	315 075	543 079	249 816	555 669	300 727	597 311
	Te zamen.	974 043	f 1 365 837	1 066 322	f 1 415 693	1 250 504	f 1 669 801
	Aantal woorden	(11 340 510)	....	(12 151 761)	....	(13 634 880)	....

e) Hier is alleen uitgetrokken het aandeel, dat de Nederlandsch-Indische telegraafadministratie in de opbrengst had. Deze netto-opbrengst kan verdeeld worden als volgt:

	voor Java en Madoera:	voor de buitenbezittingen:	te zamen:
Over 1908	f 187 316	f 145 240	f 332 556
„ 1909	209 011	144 958	353 969
„ 1910	249 950	200 415	450 365

f) Hieronder zijn begrepen respectievelijk 574 776, 658 999 en 738 789 woorden van doorgezonden telegrammen.

g) Onder de hier opgegeven totaalcijfers van Java en Madoera zijn de doorgezonden buitenlandsche telegrammen begrepen.

h) De opbrengst is voor een gedeelte (ter zake van de binnenlandsche regeeringstelegrammen) fictief.

De **binnenlandsche betalende** telegrammen *c)* kunnen, naar de onderwerpen waarover zij handelen, verdeeld worden als volgt:

Oorsprong	Omschrijving der telegrammen.	1908. Aantal.	1908. Totaal.	1909. *b)* Aantal.	1909. *b)* Totaal.	1910. *b)* Aantal.	1910. *b)* Totaal.
Java en Madoera	Handels- en scheepvaarttelegrammen.	220 168	516 482	239 574	568 875	279 691	651 427
	Dagbladtelegrammen	9 060		9 708		15 558	
	Telegrammen van gemengden aard	287 254		319 593		356 178	
Buitenbezittingen	Handels- en scheepvaarttelegrammen.	75 184	142 327	83 781	163 745	111 823	199 335
	Dagbladtelegrammen	754		577		767	
	Telegrammen van gemengden aard	66 389		79 387		86 745	
Nederlandsch-Indië	Handels- en scheepvaarttelegrammen.	295 352	*i)* 658 809	323 355	*j)* 732 620	391 514	*k)* 850 762
	Dagbladtelegrammen	9 814		10 285		16 325	
	Telegrammen van gemengden aard	353 643		398 980		442 923	

i) Hieronder 354 850 in de Nederlandsche en vreemde talen en 303 959 in de inlandsche talen.

j) Als voren 397 950 en 334 670.

k) Als voren 452 896 en 397 866.

De **buitenlandsche** telegrammen kunnen verdeeld worden als volgt:

Omschrijving der telegrammen.	1908. Aantal.	1908. Totaal.	1909. b) Aantal.	1909. b) Totaal.	1910. b) Aantal.	1910. b) Totaal.
Verzonden:						
Naar Singapore, Pinang en verder. — Van Java	55 205	93 337	58 421	100 656	69 858	121 013
Naar Singapore, Pinang en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	22 442		21 832		28 006	
Naar Australië en verder. — Van Java	2 957		3 649		4 175	
Naar Australië en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	306		329		483	
Naar Ned.-Indië over buitenl. lijnen. — Van Java	219		173		243	
Naar Ned.-Indië over buitenl. lijnen. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	197		198		260	
Naar Yap-Guam en verder. — Van Java	8 465		11 800		12 574	
Naar Yap-Guam en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	3 243		4 050		4 836	
Naar Saigon en verder. — Van Java	282		149		470	
Naar Saigon en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	21		55		108	
Ontvangen:						
Van Singapore en verder. — Op Java	57 510	94 775	62 092	102 785	73 459	123 511
Van Singapore en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	24 316		26 614		33 653	
Van Australië en verder. — Op Java	2 575		3 430		4 055	
Van Australië en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	261		317		482	
Van Pinang. — Op Java	—		—		—	
Van Pinang. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	3 710		3 409		4 761	
Van Yap-Guam en verder. — Op Java	4 425		4 501		4 188	
Van Yap-Guam en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	1 333		1 752		2 045	
Van Saigon en verder. — Op Java	604		628		820	
Van Saigon en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	41		42		48	
Doorgezonden:						
Van Singapore naar Australië	27 718	52 715	19 112	52 725	28 736	75 143
„ Australië naar Singapore	24 842		19 271		35 179	
Via Yap-Guam	147		348		405	
„ Saigon	8		281		36	
„ Cocos	—		13 713		10 787	
Te zamen:						
Java	184 957	240 827	197 568	256 166	244 988	319 667
Andere eilanden van Ned.-Indië	55 870		58 598		74 679	

D. GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN DEN POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST OVER DE JAREN 1907, 1908 en 1909.

OMSCHRIJVING.	1907. (Verbeterde opgaaf.)	1908. (Verbeterde opgaaf.)	1909. a)
Ontvangsten.			
Brieven- en pakketpost. — Wegens verkochte frankeerzegels	f 1 455 907	f 1 592 612	f 1 697 116
„ „ briefomslagen	6 583	12 424	11 559
„ „ briefkaarten	166 614	179 527	191 419
„ „ postzegelboekjes	90 430	42 784	77 746
„ „ verhuiskaarten	—	—	76
„ „ formulieren (adreskaarten, douane-verklaringen)	3 331	3 887	4 380
„ „ internationale antwoord-coupons	—	831	441
„ „ Nederlandsche frankeerzegels	—	1 106	637
Porten van ongefrankeerde en ontoereikend gefrankeerde brieven en verdere stukken	28 474	25 593	28 910
Recht van afgegeven binnen- en buitenlandsche postwissels	106 376	112 662	123 161
Verschillende ontvangsten b)	18 189	19 088	17 530

a) Voor 1910 zijn de bedoelde uitkomsten nog niet volledig bekend. Eene voorloopige opgaaf van de ontvangsten der brieven- en pakketpost in genoemd jaar komt voor in kol. 256 van het verslag hiervóór.

b) Na aftrek van teruggegeven kosten (in 1907 f 82,60, in 1908 f 81,70 en in 1909 f 290,14), doch thans medegerekend hetgeen in Indië in 's lands kas vloeide door het oningevorderd blijven van postwissels, waarvan de in Indië gestorte

OMSCHRIJVING.	1907. (Verbeterde opgaaf.)		1908. (Verbeterde opgaaf.)		1909. *a)*	
Telegrafie, met inbegrip der opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Binnenlandsche betalende telegrammen	f 708 225		f 762 225		f 816 382	
Telegrafie, met inbegrip der opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Buitenlandsche telegrammen *c)*	343 418		332 556		353 969	
Telegrafie, met inbegrip der opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Aandeel in de opbrengst van particuliere telefoonverbindingen	151 708		109 737		122 743	
Telefonie	478 496		597 115		741 119	
Binnenlandsche paardenposterij	744		533		568	
Toevallige baten (meerendeels opbrengst van verkocht materieel)	8 376		1 965		2 856	
Totaal in Indië ontvangen		f 3 566 871		f 3 794 645		f 4 190 612
Memorieposten. — Porten van dienstbrieven	f 498 338		f 383 433		f 376 874	
Memorieposten. — Verstrekken van postpaarden aan dienstreizigers	54 240		57 079		56 196	
Memorieposten. — Binnenlandsche regeeringstelegrammen	249 790		271 057		245 342	
		802 368		711 569		678 412
Totaal der ontvangsten		f 4 369 239		f 4 506 214		f 4 869 024
Uitgaven.						
Traktementen, enz. van het personeel (daaronder ook huishuurindemniteit der kantoorchefs)	f 2 175 008		f 2 329 388		*d)* f 2 598 768	
Reis- en verblijfkosten, zoomede bureau- en lokaalbehoeften	139 459		164 140		*e)* 196 719	
Aanschaffing, onderhoud, enz. van materieel	726 591		586 231		*f)* 764 355	
Kosten, vallende op de overbrenging van brievenmalen en postpakketten, zoowel binnen als buiten Nederlandsch-Indië; verrekeningen met de Nederlandsche en vreemde postadministratiën	590 586		682 727		*g)* 717 658	
Onderhoud, herstelling en uitbreiding van telegraaf- en telefoonlijnen	226 066		287 176		306 570	
Uitgaven voor de binnenlandsche paardenposterij *h)*	63 930		67 486		66 805	
Onderhoud en vernieuwing van gebouwen voor den post- en telegraafdienst	185 214		102 033		243 473	
Naasting van telefoonnetten	211 512		230 926		209 423	
		4 318 366		4 450 107		5 103 771
Berekend verschil *i)*		+ f 50 873		+ f 56 107		— f 234 747

bedragen aan den lande vervielen, door den verkoop van voorwerpen afkomstig van geweigerde postpakketten en door de vergoeding door de postspaarbank verschuldigd wegens vrijdom van briefport. De baten uit een en ander beliepen over 1907 f 7 003, over 1908 f 8 028 en over 1909 f 9 145.

c) Voor het buitenlandsch verkeer is alleen de netto opbrengst uitgetrokken, nl. hetgeen aan de Indische telegraafadministratie als haar aandeel in de opbrengst toekomt. De bruto opbrengst (nl. hetgeen in Indië voor de van daar verzonden telegrammen ontvangen werd) heeft in 1907, 1908 en 1909 achtereenvolgens f 1 240 949, f 1 247 442 en f 1 373 708 bedragen.

d) Hieronder f 1 500 aan lokaalhuur en f 33 758 wegens betaalde huishuurindemniteit.

e) Hieronder f 119 414 aan bureau- en lokaalbehoeften.

f) Hieronder f 321 319 voor aanmaak, aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor den post- en telegraafdienst en daarmede in verband staande uitgaven, en f 758 voor kosten van het regeeringstoezicht over de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij.

g) Hieronder f 3 785 voor betalingen aan de internationale bureaux der Algemeene Postvereeniging en der telegraafadministratie te Bern.

h) Onder de hier uitgetrokken uitgaven voor de paardenposterij is, wegens voeding en hoefbeslag der paarden, begrepen in 1907 f 11 416 en in 1908 f 27 708, welke uitgaven, sedert de levering van gras niet meer in heerendienst geschiedt, bestreden worden uit de opbrengst van het hoofdgeld van heerendienstplichtigen.

i) Behalve dat onder de ontvangsten fictieve posten zijn in rekening gebracht, is nog in het oog te houden, dat onder de uitgaven slechts de kosten van het actief dienend personeel zijn in aanmerking genomen, dus niet de uitgaven wegens verloven, pensioenen, overtochtskosten en wachtgelden.

Bijlage **RR.**

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

van de tot ult. Maart 1911 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde telefoonverbindingen. *a)*

a) De in 1886, 1901 en 1903 aan de Deli-Spoorwegmaatschappij verleende vergunningen voor telefooncorrespondentie zijn in dit overzicht niet opgenomen. Evenmin komt in dit overzicht de vergunning voor, in 1894 aan de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij en in 1901 aan de Madoera-Stoomtrammaatschappij verleend, om, onder zekere beperkingen, hare stationskantoren voor publieken telefoondienst te doen bezigen. Zie nopens een en ander Bijbl. Ind. St. nos. 4405, 5004 en 5609.

Op ult. 1910 bedroeg het aantal aansluitingen (betalenden en niet-betalenden) van de telefoon der Deli-Spoorwegmaatschappij 513, terwijl over het geheele jaar het aantal verbindingen beliep 2 097 333 (vgl. noot *e*).

Aan abonnementsgelden is door de Maatschappij over 1910 ontvangen f 126 331, tegen f 107 898 in 1909 en f 99 652 in 1908.

Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1904 n°. 14 is goedgekeurd, dat de voor den telefoondienst der Deli-Spoorwegmaatschappij geldende bepalingen en tarieven ook worden toegepast voor het gebruik van de aan die Maatschappij toebehoorende telefoonverbindingen in de landschappen Tandjoengkasau, Pagoerawan, Si Paré Paré, Tandjoeng en Bandar.

1. VERGUNNINGEN VOOR BEPAALDE KRINGEN. *b)*

Doorloopend nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. *c)*	Namen der concessionarissen. *d)*	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1910.	Bruto-ontvangsten in 1910.	Cijns aan den lande op te brengen. *e)*
		***a.* JAVA EN MADOERA.**				
1	Afd. Buitenzorg (res. Batavia).	Communale Telefoonmaatschappij te Batavia.	19 Juni 1895	92	f 14 918,—	f 1 491,80
2	Res. Cheribon.	Cheribonsche Telefoonmaatschappij te Cheribon.	1 Jan. 1895	185	33 406,—	3 340,60
3	Afdn. Tegal en Brebes (res. Pekalongan).	Tegalsche Telefoonmaatschappij te Tegal.	1 Dec. 1894	140	18 320,—	1 832,—
4	Afdn. Pemalang, Pekalongan en Batang (res. Pekalongan).	Pekalongansche Telefoonmaatschappij te Pekalongan.	1 Jan. 1894	68	12 245,—	1 224,50
5	Afdn. Ambarawa en Demak (res. Semarang).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Aug. 1897	4	600,—	—
6	Afd. Kendal (res. Semarang).	Id.	Juni 1897	17	3 345,—	—
7	Afdn. Japara, Koedoes en Pati (res. Semarang). *f)*	Telefoonmaatschappij „Japara" te Semarang.	7 Juni 1895	49	11 767,50	1 332,75
8	Res. Rembang	Lloyd Evans.	April 1897	146	16 462,50	1 646,25
9	Afd. Sidoardjo (res. Soerabaja).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	15 Febr. 1897	19	2 225,—	—
10	Afd. Grisee (res. Soerabaja).	F. Muschter.	Dec. 1897	*g)*	—	—
11	Afd. Bangil (res. Pasoeroean).	Telefoonmaatschappij „Insulinde" te 's-Gravenhage.	7 Juli 1897	2	540,—	—
12	Afdn. Malang en Loemadjang (res. Pasoeroean).	Id.	4 April 1893 / 1 Juli 1893	258	38 450,75	3 492,01
13	Afd. Kraksaän (res. Pasoeroean).	Departement Probolinggo v/h Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java.	11 Juli 1894	14	2 296,—	—
14	Afd. Bondowoso (res. Besoeki).	L. M. E. Boulet, wed. J. H. E. Hoeke.	1 Dec. 1894	24	3 145,—	—

b) Ingevolge de in September 1894 (Bijbl. Ind. St. n°. 4999) vastgestelde modelvoorwaarden wordt den ondernemers alleen het recht toegekend om centraaltelefoonkantoren op te richten en deze met de verschillende lokalen der geabonneerden voor het telefoonverkeer in verbinding te brengen. Voor het onderling in verbinding brengen van centraalkantoren en telefoonnetten, welke zich uitstrekken over eene geheele afdeeling van een gewest, dan wel over meer dan ééne afdeeling van een of meer gewesten, is eene nadere vergunning noodig.

c) In het algemeen zijn de vergunningen voor 25 jaar verleend. De tarieven en verdere abonnementsvoorwaarden zijn onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van den directeur van gouvernementsbedrijven (Gouv. Bt. 6 Jan. 1905 n°. 39 in Bijbl. Ind. St. n°. 6159; Ind. St. 1907 nos. 487 en 495).

d) Dikwerf gingen de vergunningen van de oorspronkelijke houders in handen van andere personen of van naamlooze vennootschappen over. Hier zijn alleen de concessionarissen vermeld, aan wie de vergunningen laatstelijk zijn overgedragen.

e) Zoodra het aantal geabonneerden van eene concessie 25 bedraagt, moet door den concessionaris aan den Staat een jaarlijksche cijns worden uitgekeerd, bedragende 5 % van de bruto-ontvangsten. Bedraagt het aantal geabonneerden 50 of meer, dan behoort 10 % van de bruto-ontvangsten aan den lande te worden uitgekeerd.

f) Bij Gouv. Bt. 4 Sept. 1903 n°. 19 is aan de Telefoonmaatschappij „Japara" tot wederopzeggens vergunning verleend tot het aanleggen en exploiteeren van eene intercommunale telefoonverbinding tusschen de plaatsen Japara, Koedoes, Pati en Djoeana, en zulks tegen heffing en storting in 's lands kas van eene maandelijksche contributie van f 1 voor iederen geabonneerde op één telefoonverbinding met een der centraalkantoren op de genoemde plaatsen.

g) In dezen kring waren nog geen betalende geabonneerden.

Doorloopend-nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. c)	Namen der concessionarissen. d)	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1910.	Bruto-ontvangsten in 1910.	Cijns aan den lande op te brengen. e)
15	Afd. Djember (res. Besoeki).	L. M. E. Boulet, wed. J. H. E. Hoeke.	1 Mei 1895	26	f 5 932,50	f 296,62[5]
16	Afd. Banjoewangi (res. Besoeki).	Maatschappij tot voortzetting der zaken van C. H. en C. S. Pownall te Banjoewangi.	1 Jan. 1895	72	10 830,—	1 083,—
17	Res. Banjoemas.	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Nov. 1896	38	5 505,—	275,25
18	Afdn. Poerworedjo, Keboemen en Wonosobo (res. Kedoe).	Id.	Nov. 1897	34	3 480,—	174,—
19	Afdn. Magelang en Temanggoeng (res. Kedoe).	Id.	1 Jan. 1898	51	5 942,50	477,12[5]
20	Afdn. Kediri en Berbek (res. Kediri).	Kediri-Telefoonmaatschappij te Kediri.	1 Aug. 1894	121	27 835,—	2 783,50
21	Afd. Blitar (res. Kediri).	Blitar-Telefoonmaatschappij.	16 Maart 1893	89	11 447,50	1 144,75
		Totalen voor Java en Madoera. .		1449	f 228 693,25	f 20 594,16

b. BUITENBEZITTINGEN.

Doorloopend-nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. c)	Namen der concessionarissen. d)	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1910.	Bruto-ontvangsten in 1910.	Cijns aan den lande op te brengen. e)
22	Res. Padangsche Benedenlanden (gouv. Sumatra's Westkust).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	1 Juli 1897	140	f 17 412,60	f 1 741,26
23	Afdn. Beneden-Langkat en Tamiang (res. Sumatra's Oostkust).	Langkat en Tamiang Telefoonmaatschappij te Tandjoengpoera.	6 Aug. 1895	50	11 521,—	2 316,10
24	Gouv. Celebes en onderhoorigheden.	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Maart 1897	113	9 703,50	970,35
		Totalen voor de buitenbezittingen		303	f 38 637,10	f 5 027,71
		Totalen voor Java en Madoera. .		1 449	228 693,25	20 594,16
		Totalen-generaal		1 752	f 267 330,35	f 25 621,87

II. VERGUNNINGEN VOOR INTERCOMMUNALE TELEFOONVERBINDINGEN.

Doorloopend nummer.	Plaatsen waartusschen, volgens de verleende vergunningen, verbindingen zijn tot stand gebracht.	Namen der concessionarissen.	Datum waarop de exploitatie een aanvang heeft genomen.	Bedrag van het aanlegkapitaal (volgens het door de Regeering vastgestelde cijfer).	Bruto ontvangsten voor gesprekken in 1910.	Cijns aan den lande op te brengen.
I.	Batavia, Semarang en Soerabaja.	Intercommunale Telefoonmaatschappij te Batavia. *h*)	16 Nov. 1896 Batavia-Semarang en 7 Dec. 1896 Batavia-Soerabaja.	f 185 000	*i*) f 160 815,34	*j*) f 106 736,50[5]
	Batavia, Cheribon, Tegal, Pekalongan en Semarang. *k*)	Id.	Cheribon, Pekalongan en Tegal zijn resp. 3, 8 en 21 Juni 1897 opgenomen in de intercommunale verbinding Batavia-Semarang-Soerabaja.			
	Cheribon, Tegal, Pekalongan en Soerabaja. *l*)	Id.				

h) Aan de Intercommunale Telefoonmaatschappij is bij Gouv. Bt. 6 Dec. 1901 n°. 10 tot wederopzeggens vergunning verleend om van de in exploitatie gebrachte telefoonverbinding tusschen Batavia, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Semarang en Soerabaja gebruik te maken voor het overbrengen van telefoonberichten (phonogrammen) tusschen die plaatsen onderling. De maatschappij is daarbij, ten aanzien van de behandeling dier berichten, onderworpen aan de bepalingen van het reglement voor den telegraafdienst in Nederlandsch-Indië, met uitzondering van die, betrekking hebbende op het buitenlandsch verkeer en van enkele artikelen, welke op den telefoondienst niet van toepassing behoeven te zijn, dan wel voor dien dienst gewijzigd behooren te worden. Ten opzichte van de opbrengst is daarbij bepaald, dat de naar het woordental geheven bedragen der berichten, onder de ingevorderde gelden worden gerekend, waarover de cijns van 75 % aan den lande verschuldigd is.

De bij Gouv. Bt. 6 Jan 1906 n°. 16 (Ind. St. n°. 16) plaats gehad hebbende wijziging van de tarieven bij den telegraafdienst, is niet van toepassing verklaard op de door de Intercommunale Telefoonmaatschappij over te brengen telefoonberichten (Gouv. Bt. 20 Febr. 1906 n°. 28).

i) Hierin is begrepen de opbrengst van phonogrammen, bedoeld in noot *h*.

j) De cijns aan den lande bedraagt 75 % van de bruto-ontvangsten voor gesprekken, nadat daarvan 10 % per jaar van het vastgestelde aanlegkapitaal der lijn is afgetrokken.

k) Voor deze verbinding is tot wederopzeggens vergunning verleend om gebruik te maken van het gedeelte Batavia—Semarang van de lijn Batavia—Semarang—Soerabaja.

l) Voor deze verbinding is tot wederopzeggens vergunning verleend om gebruik te maken van de bestaande lijn Batavia—Semarang—Soerabaja.

Bijlage **SS.**

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende den postspaarbankdienst in Nederlandsch-Indië over 1910.

I. Overzicht per maand van de in de postspaarbank ingelegde en terugbetaalde bedragen. *a)*

MAANDEN.	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1910.			
Januari	f 481 477	f 414 944	f 66 533
Februari	483 162	432 823	50 339
Maart	522 752	466 163	56 589
April.	474 856	452 614	22 242
Mei	503 789	477 557	26 232
Juni	474 851	487 443	— 12 592
Juli	561 215	498 161	63 054
Augustus	518 102	471 058	47 044
September . . .	545 721	530 915	14 806
October.	537 255	453 904	83 351
November. . . .	526 688	439 524	87 164
December	526 669	537 620	— 10 951
Totalen . .	f 6 156 537	f 5 662 726	f 493 811

RECAPITULATIE OVER HET TIJDVAK 1 JULI 1898 (DATUM VAN OPENING DER SPAARBANK) — ULT. DECEMBER 1910.

	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1 Juli 1898—ult. Dec. 1905 . . .	f 23 407 599	f 17 297 448	f 6 110 151
1906 . . .	4 854 159	4 502 608	351 551
1907 . . .	4 976 067	5 123 810	— 147 743
1908 . . .	5 192 336	5 367 898	— 175 562
1909 . . .	5 628 908	5 206 907	422 001
1910 . . .	6 156 537	5 662 726	493 811
	f 50 215 606	f 43 161 397	*c)* f 7 054 209

II. Overzicht betreffende de in het tijdvak 1 Juli 1898—ult. December 1910 uitgegeven en afbetaalde spaarbankboekjes en van het aantal en bedrag der ingelegde en terugbetaalde sommen.

	SPAARBANKBOEKJES.						Inlagen.		Terugbetalingen.	
	Uitgegeven.			Afbetaald.						
	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Aantal.	Bedrag. *a)*	Aantal.	Bedrag. *a)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1 Juli 1898—31 Dec. 1906 .	47 119	30 853	2 427	20 775	9 320	711	519 785	f 28 261 758	234 837	f 21 800 056
1907 .	5 459	6 273	557	3 556	1 670	193	106 530	4 976 067	49 217	5 123 810
1908 .	5 844	5 831	638	3 497	1 787	194	113 870	5 192 336	55 894	5 367 898
1909 .	5 830	6 549	798	3 427	1 630	205	122 395	5 628 908	58 479	5 206 907
1910 .	7 517	6 694	769	3 586	1 956	258	130 404	6 156 537	64 258	5 662 726
	71 769	56 200	5 189	34 841	16 363	1 561		f 50 215 606		f 43 161 397
	133 158			52 765						
	Aantal spaarbankboekjes op ult. December 1910 nog in omloop: 80 393.						Alzoo tot ult. Dec. 1910 meer ingelegd dan terugbetaald *c)* f 7 054 209.			

a) De sommen zijn afgerond in volle guldens.

b) Onder de terugbetaalde sommen is ook begrepen de uitgekeerde rente aan die inleggers, die het geheele bedrag van hun tegoed opvorderden. Die rente bedroeg over het tweede halfjaar 1898 f 36,06, over 1899 f 2 237,81, over 1900 f 3 733,67, over 1901 f 4 949,52, over 1902 f 5 621,65, over 1903 f 6 331,96 over 1904 f 7 565,77, over 1905 f 10 362,47, over 1906 f 10 513,97, over 1907 f 12 840,60, over 1908 f 12 670,46, over 1909 f 10 403,06 en over 1910 f 11 564,79, of te zamen f 98 830,79.

c) Daar onder de terugbetalingen was begrepen wegens tot ult. 1910 aan inleggers *uitgekeerde* rente op *geheel afbetaalde boekjes* (zie noot *b*) f 98 830,79, was feitelijk het *wegens inlagen* terugbetaalde zooveel kleiner en bleef derhalve ook zooveel meer ingelegd. Bovendien beliep de *bijgeschreven* rente over het 2de halfjaar 1898 f 3 648,76, over 1899 f 28 431,76, over 1900 f 50 316,60, over 1901 f 62 362,24, over 1902 f 74 689,30, over 1903 f 90 950,54, over 1904 f 113 365,09, over 1905 f 131 677,73, over 1906 f 145 716,64, over 1907 f 148 298,63, over 1908 f 148 912, over 1909 f 154 841,16 en over 1910 f 166 475,95, of te zamen f 1 319 686,40, zoodat op ult. 1910 het tegoed der inleggers bedroeg f 7 054 209 + f 98 831 + f 1 319 686 = f 8 472 726.

III. Rangschikking van het aantal inleggers naar het bedrag van hun tegoed volgens den toestand op 31 December 1910.

	Aantal inleggers met een tegoed van:								
	minder dan f 1.	f 1 en daarboven tot f 10.	f 10 en daarboven tot f 100.	f 100 en daarboven tot f 300.	f 300 en daarboven tot f 600.	f 600 en daarboven tot f 900.	f 900 en daarboven tot f 1 200.	f 1 200 en daarboven.	Totalen.
Europeanen	950	14 935	10 105	5 044	2 19	1 098	859	1 418	36 928
Inlanders	3 934	25 910	7 239	1 696	542	214	131	165	39 831
Vreemde oosterlingen.	188	2 111	836	286	109	39	21	40	3 630
Totalen . . .	5 072	42 956	18 180	7 026	3 170	1 351	1 011	1 623	80 389

IV. Rangschikking van het aantal inleggers op ult. 1910 naar hun maatschappelijken stand of beroep.

	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Vereenigingen en dergelijke.
Europeanen.				
Ambtenaren en beambten in 's lands dienst	5 445	529	. . . . . .	. . . . . .
Officieren	927	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Mindere militairen (waaronder de militaire pupillen).	5 677	. . . . . .	—	. . . . . .
Burgerlijke gepensionneerden.	135	—	. . . . . .	. . . . . .
Militaire gepensionneerden en gegageerden	235	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, die een zelfstandig beroep of bedrijf uitoefenen, of aan het hoofd staan van maatschappijen of vennootschappen	508	107	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, in dienst van maatschappijen of vennootschappen, andere dan cultuurmaatschappijen.	2 051	71	. . . . . .	. . . . . .
Administrateurs en verdere geëmployeerden van landelijke ondernemingen	1 603	—	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, eenige andere betrekking bekleedende	929	461	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep: meerderjarige mannen	1 017	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep: meerderjarige ongehuwde vrouwen	. . . . . .	1 246	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep: gehuwde vrouwen en weduwen	. . . . . .	4 478	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep: kinderen	. . . . . .	. . . . . .	10 471	. . . . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	1 005
Schoolhoofden	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	34
	18 527	6 892	10 471	1 039
	36 929			

	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Vereenigingen en dergelijke.
Inlanders.				
Ambtenaren en hoofden. } in 's lands dienst	2 417	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Beambten . . . . . . } in 's lands dienst	8 975	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Desahoofden en leden van desabesturen	3 803	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Geestelijken, niet begrepen onder de voorafgaande categorie	201	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Militairen	2 768	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Gepensionneerden en gegageerden	140	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: *a.* zelfstandig	1 718	109	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: *b.* in dienst van anderen.	5 626	176	. . . . . .	. . . . . .
Huisbedienden	1 756	1 678	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep (waaronder 1395 dwangarbeiders)	3 246	1 271	5 546	. . . . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	281
Schoolhoofden	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	119
	30 650	3 234	5 546	400
	39 830			
Vreemde oosterlingen.				
Hoofden	51	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Beambten in 's lands dienst	153	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: *a.* zelfstandig	1 470	33	. . . . . .	. . . . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: *b.* in dienst van anderen.	968	—	. . . . . .	. . . . . .
Huisbedienden	27	67	. . . . . .	. . . . . .
Zonder beroep (waaronder 68 dwangarbeiders)	282	183	380	. . . . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	16
	2 951	283	380	16
	3 630			

Bijlage TT.

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

OVERZICHT

van de uitkomsten der SPOOR- en TRAMWEG-EXPLOITATIE in Nederlandsch-Indië over 1910.

I. SPOOWE[illegible]

Statistieke gegevens betreffende de spoorwegen in Nederlandsch-Indië.	STAATSSPOORWE[illegible] Java (Oosterlijnen). [1]	Java (Westerlijnen).
Spoorwijdte (in Meters)	1.067	1.067
A. Algemeene zaken.		
Lengte in exploitatie ult. 1910 (in K.M.)	963	1 005
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	963	1 005
Aanlegkapitaal ult. 1910	f 73 282 966	f 93 136 705
„ per K.M.	- 76 099	- 92 673
Bruto-ontvangst	- 12 383 637	- 9 037 980
Exploitatie-kosten (met inbegrip van de vernieuwingen)	- 5 696 579	- 5 618 398
Netto-ontvangst in totaal	- 6 687 057	- 3 419 583
„ „ „ pct. van de bruto-ontvangst	54	37.83
„ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	9.12	3.72
B. Gebouwen en materieel.		
Aantal stations en halten (zonder aanleg- en stopplaatsen)	155	163
„ locomotieven	[2]) 188	191
„ rijtuigen en bagagewagens	[2]) 576	581
„ wagens (buiten de bagagewagens)	[2]) 3 777	2 663
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.		
Aantal trein-kilometers	5 339 137	5 500 746
„ locomotief-kilometers	7 054 763	6 616 779
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens)	171 261 084	142 917 565
Steenkolenverbruik (in tonnen)	[3]) 43 716	[3]) 67 498
Brandstofverbruik (in K.G.) per locomotief-kilometer	9.69	11.23
D. Omvang van het vervoer.		
Aantal reizigers 1ste klasse	33 719	100 221
„ „ 2de „	258 879	397 586
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	1 104 336	3 126 198
„ „ 3de „ (inlanders)	8 859 864	8 494 183
„ „ 3de „ (retour)	1 033 770	1 531 616
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	1 126 728
Totaal aantal reizigers	11 290 568	14 776 532
Aantal reiziger-kilometers	350 825 302	357 118 444
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (zonder de dienstvrachtgoederen)	1 904 188	1 147 955
„ ton-kilometers (zonder de dienstvrachtgoederen)	147 292 890	99 182 079
E. Opbrengst van het vervoer.		
Opbrengst reizigers 1ste klasse	f 166 807	f 215 728
„ „ 2de „	- 400 337	- 426 399
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	- 949 422	- 1 105 813
„ „ 3de „ (inlanders)	- 2 289 947	- 1 986 712
„ „ 3de „ (retour)	- 155 152	- 216 997
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	- 56 337
„ in totaal voor reizigers	- 3 961 665	- 4 007 986
„ bagage	- 81 451	- 103 183
„ bestelgoed	- 321 721	- 251 700
„ ijl- en vrachtgoed	- 7 488 831	- 4 308 555
Alle andere ontvangsten	- 529 968	- 366 557
Gezamenlijke bruto-ontvangsten in totaal (als boven)	- 12 383 637	- 9 037 980
Gezamenlijke bruto-ontvangsten per dag-kilometer	35.23	24.64

[1]) Met inbegrip van den 56 K.M. langen tramweg Madioen—Ponorogo met zijtakken.

[2]) Dit materieel is ook in gebruik bij den stoomtramweg Madioen—Ponorogo.

[3]) Bovendien werd nog als brandstof verbruikt 37 562 ton hout op de Oosterlijnen, 4 223 ton hout op de Westerlijnen en 20 114 ton hout op den spoorweg ter Sumatra's Westkust.

[4]) Met inbegrip van de lengte (14 K.M.) van het op ult. 1910 voor het algemeen verkeer opengestelde lijngedeelte Priaman—Soengailimau.

[5]) Zonder de aanlegkosten van de haven en kolenstort, ad f 3 972 297.

[6]) Hieronder f 104 472 aan uitgaven, voortspruitende uit de expeditie van kolen.

[7]) Hieronder niet begrepen concessie- en installatiekosten, enz.

[SPO]ORWEGEN.

[SPO]ORWEGEN.	PARTICULIERE SPOORWEGEN.			TOTALEN.	
Lijn ter Sumatra's Westkust.	Lijnen der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I.	Lijnen der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Batavia—Buitenzorg.	Lijn der Deli-Spoorwegmaatschappij (Oostkust van Sumatra).	1910.	1909.
1.067	1.435	1.067	1.067	. . . .	. . . .
245	206	56	92	2 567	2 497
231	206	56	92	2 553	2 497
4) f 22 731 572	7) f 25 987 234	7) f 4 127 399	f 8 799 190	f 228 065 066	f 221 554 736
- 92 782	- 126 151	- 73 703	- 95 643	- 88 845	- 88 728
5) - 1 846 089	8) - 4 141 818	- 889 757	- 1 693 361	- 29 992 642	- 26 912 204
- 1 219 367	- 2 032 386	- 412 504	- 708 698	- 15 687 932	- 14 963 498
- 626 722	- 2 109 432	- 477 253	- 984 663	- 14 304 710	- 11 948 706
6) 33.95	50.93	53.63	58.15	47.69	44.40
2.83	8.11	11.54	11.91	6.27	5.39
37	29	11	20	415	407
65	50	12	9) 30	536	533
74	91	66	9) 114	1 502	1 451
634	926	115	9) 650	8 765	8 177
1 071 955	1 139 288	324 705	407 932	13 783 763	12 986 608
1 620 204	1 221 652	375 486	563 904	17 452 788	16 731 849
32 557 162	35 864 600	9 188 408	13 153 252	404 942 071	368 210 251
36 329	3) 3 106	2 783	10) —	153 432	123 165
22.42	10.77	7.41	22.92	. . . .	. . . .
—	16 088	36 532	39 594	226 154	195 630[5]
21 144	62 621	168 895	112 040	1 021 165	901 737[5]
969 454	297 312	437 366	567 379	6 502 045	6 027 512
45 138	1 901 474	613 886	—	19 914 545	18 099 040
—	75 600	103 012	514 768	3 258 766	3 135 302
—	—	—	—	1 126 728	809 972
1 035 736	2 353 095	1 359 691	1 233 781	32 049 403	29 169 194
21 442 188	65 779 833	34 747 705	22 009 087	851 922 559	782 429 292
496 103	690 749	121 689	252 138	4 612 822	4 103 957
57 154 457	60 831 569	5 795 236	8 512 696	378 768 927	339 852 863
—	f 54 927	f 34 818	f 55 127	f 527 407	f 446 950
f 24 313	- 117 262	- 84 004	- 86 919	- 1 139 234	- 956 969
- 372 623	- 194 254	- 85 032	- 263 147	- 2 970 291	- 2 681 106
- 2 331	- 434 755	- 186 299	—	- 4 900 044	- 4 667 531
—	- 54 123	- 57 370	- 186 343	- 669 985	- 645 789
—	—	—	—	- 56 337	- 40 498
- 399 267	- 855 321	- 447 523	11) - 617 149	11) - 10 288 912	- 9 464 495
- 4 165	- 16 709	- 6 940	- 55 347	- 267 795	- 237 070
- 9 668	- 92 743	- 21 356	—	- 697 188	- 602 358
- 1 255 726	- 3 072 824	- 403 352	- 974 530	- 17 503 818	- 15 439 597
- 177 261	- 104 221	- 10 586	- 46 335	- 1 234 928	- 1 168 683
- 1 846 089	- 4 141 818	- 889 757	- 1 693 361	- 29 992 642	- 26 912 204
21.89	55.08	43.53	50.39	. . . .	. . . .

8) Hieronder f 158 289 voor het vervoer met staatsspoortreinen over het baanvak Solo—Djokja.

9) In gebruik zoowel bij de spoor- als bij de tramwegen.

10) Bij de Deli-Spoorwegmaatschappij wordt met hout gestookt; het houtverbruik bedroeg 12 927 ton.

11) Hieronder f 25 613 wegens opbrengst aan abonnementskaarten.

II. STOOMTRAMWEGEN EN BATAVIA

Statistieke gegevens betreffende de stoomtramwegen in Nederlandsch-Indië en den Batavia Electrischen tramweg.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Djokjakarta-Brosot.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Djokjakarta-Magelang-Willem I-Parakan.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Goendih-Soerabaja, met den zijtak Soemari-Grisee.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Solo-Bojolali.	Nederlandsch-Indische Tramweg-maatschappij. Lijn Batavia-Meester-Cornelis-Kampoeng Melajoe. *b)*	Semarang-Joana-Stoomtram-maatschappij. Lijn Semarang-Djoeana, met zijtakken.	Oost-Java-Stoomtram-maatschappij. Lijnen Soerabaja-Sepandjang-Krian en Modjokerto-Ngara-Dinaja.	Serajoedal-Stoomtram-maatschappij. Lijn Maos-Bandjarnegara, met zijlijn Bandjarsari-Poerbalingga.	Semarang-Cheribon-Stoomtram-maatschappij. Lijn Semarang-Cheribon-Kadipaten, met de zijlijnen Tegal-Balapoelang en Weliri-Besokor.
Spoorwijdte (in Meters)	1.435	1.067	1.067	1.067	1.188	1.067	1.067	1.067	1.067
A. Algemeene zaken.									
Lengte in exploitatie ult. 1910 (in K.M.) .	23	111	245	29	*c)* 14	395	81	91	*f)* 334
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	23	111	245	29	14	395	81	91	323
Aanlegkapitaal ult. 1910.	f 601 365	f 9011 237	f 14243 239	f 966 351	f 1538 945	f 13704 212	f 2 829 309	f 3 183 117	f 12 911 199
„ per K.M.	- 26 146	- 81 182	- 58 136	- 33 322	- 69 952	- 34 694	- 34 930	- 34 979	- 38 656
Bruto-ontvangst	- 197 868	- 1065 360	- 1 554 565	- 114 776	- 393 606	- 1 940 533	- 488 324	- 500 194	- 1 990 045
Exploitatiekosten	- 81 027	- 454 435	- 655 275	- 81 379	- 176 638	- 874 806	- 240 864	- 184 309	- 802 628
Netto-ontvangst in totaal.	- 116 840	- 610 925	- 899 290	- 33 397	- 216 968	- 1 065 727	- 247 460	- 315 884	- 1 187 417
„ „ „ pct. van de bruto-ontvanst	59	57.3	57.8	29.1	55.1	54.9	50.6	63.1	59.7
„ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	19.4	6.8	6.3	3.4	14.1	7.7	8.7	9.9	9.2
B. Materieel.									
Aantal locomotieven	7	27	28	10	33	69	27	14	52
„ rijtuigen.	7	39	51	13	77	126	53	19	73
„ wagens	6	324	471	33	11	737	113	115	712
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.									
Aantal trein-kilometers	104 352	477 965	790 939	123 794	789 798	1 681 798	509 061	295 641	1 191 693
„ locomotief-kilometers	146 883	613 633	975 348	124 075	828 715	1 993 434	504 895	343 260	1 340 666
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens).	1 309 980	12 852 232	22 007 728	2 811 036	9 113 885	36 069 550	7 704 922	5 819 624	26 747 756
Brandstofverbruik (in tonnen): steenkolen	—	—	—	—	3 584	—	854	557	105
Brandstofverbruik (in tonnen): hout.	1 976	11 205	10 046	2 378	—	13 517	2 417	3 902	11 956
Brandstofverbruik (in tonnen): petroleum-residu . .	—	—	—	—	—	—	688	—	—
Brandstofverbruik (in tonnen): andere brandstoffen .	33 (tonnen klapperdoppen.)	—	—	—	14 (tonnen cokes.)	—	—	—	—
D. Omvang van het vervoer.									
Aantal reizigers	630 699	2 069 539	1 928 074	634 789	6 134 834	*d)* 5 838 595	5 912 673	1 001 824	3 165 379
„ reiziger-kilometers	5 977 490	29 132 879	42 687 965	4 672 090	47 189 745	65 323 022	37 271 470	11 855 140	59 499 860
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (stuk- en wagenladinggoederen)	122 561	159 844	273 032	23 376	—	406 466	*e)* 102 813	132 838	583 798
„ ton-kilometers.	1 810 012	6 895 332	28 992 728	296 239	—	27 885 751	1 305 943	5 474 894	23 781 219
E. Opbrengst van het vervoer.									
Opbrengst reizigers.	f 56 754	f 368 731	f 455 200	f 77 151	f 388 930	f 724 834	f 368 425	f 134 537	f 724 913
„ bagage	- 1 515	- 4 383	- 3 248	- 268	—	- 8 110	- 677	- 2 340	- 19 470
„ goederen	- 137 895	- 681 545	- 1 066 688	- 36 075	—	- 1 140 621	- 110 185	- 350 542	- 1 206 022
„ diversen.	- 1 704	- 10 701	- 29 429	- 1 283	- 4 676	- 66 968	- 9 037	- 12 775	- 39 640
Gezamenlijke bruto-ontvangsten: in totaal (als boven)	- 197 868	- 1 065 360	- 1 554 565	- 114 776	- 393 606	- 1 940 533	- 488 324	- 500 194	- 1 990 045
Gezamenlijke bruto-ontvangsten: per dag-kilometer .	- 23.57	- 26.30	- 17.38	- 10.84	- 78.88	- 13.46	- 16.43	- 15.12	- 16.86

a) Alle particuliere ondernemingen, behalve de Atjeh-stoomtramweg en de stoomtram Tjikampek—Tjilamaja, die het eigendom zijn van den Staat.

b) De opgaven nopens deze Maatschappij loopen niet over het kalenderjaar 1910, maar over het op 30 Juni 1910 geëindigde boekjaar 1909/1910.

c) Hieronder 8 K.M. met dubbel spoor.

d) Bovendien respectievelijk 1533, 3272, 109 en 1771 abonnementen en kaarten voor schoolbezoek, waarvan de opbrengst begrepen is onder de reizigers-opbrengst.

e) Alleen op de lijn Modjokerto—Ngara—Dinaja is goederenvervoer.

f) Hieronder 11 K.M. haven- en pakhuissporen.

g) Berekend over 85 K.M. (de lengte met inbegrip van zij- en verbindingsporen).

ELECTRISCHE TRAMWEG. a)

Kediri-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Djombang-Kediri, met zijlijnen.	Malang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Singasari-Malang-Gondanglegi-Dampit, met zijtak.	Pasoeroean-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Pasoeroean-Bekasi-Oost, met zijtak naar Sengon.	Probolinggo-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Probolinggo-Paiton, met zijtak Kraksaän-Kaliboentoe.	Modjokerto-Stoomtram-maat-schappij. — Lijn Modjokerto-Porong, met zijlijnen.	Madoera-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Kamal-Kalianget.	Babat-Djombang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Babat-Djombang.	Stoomtramwegen der Deli-Spoorweg-maatschappij. — Lijnen Perbaoengan-Tebingtinggi-Timbanglangkat-Koeala, Timbanglangkat-Pangkalanbrandan, Loeboekpakam-Bangoenpoerba en Kampoeng Baroe-Arnhemia.	Totalen betreffende de particuliere stoomtramwegen.	Batavia-Electrische Tramweg-maat-schappij. — Lijn Harmonie-Tjikini-Benedenstad.	Atjeh-Stoomtram-weg. — Lijn Oeloe Lheue-Seulimeum en Padang Tidji-Koeala Langsar.	Lijn Tjikampek-Tjilamaja.
1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	—	1.188	0.75	0.60
123	87	44	45	79	h) 214	68	170	2 153	14	432	27
123	86	40	36	79	205	68	170	2 119	14	432	14
f 2 756 195	f 2 816 105	f 1 216 500	f 1 537 198	f 2 354 591	f 6 324 841	f 1 824 819	f 6 815 644	f 84 634 867	f 1 941 288	f 17 435 000	f 249 851
- 22 408	- 32 266	- 27 648	- 34 160	- g) 27 701	- 29 555	- 26 835	- 40 092	- 39 310	- 138 663	- 40 358	- 9 253
- 532 158	- 284 724	- 159 989	- 162 890	- 223 255	i) - 434 745	- 178 712	- 803 966	- 11 025 711	- 190 422	- 645 841	- 64 959
- 158 613	- 127 871	- 88 677	- 93 878	- 116 439	i) - 336 764	- 106 227	k) - 439 629	- 5 019 461	- 130 624	- 692 267	- 28 172
- 373 545	- 156 853	- 71 311	- 69 012	- 106 816	- 97 982	- 72 485	- 364 337	- 6 006 250	- 59 798	- 46 426	- 36 787
70.2	55.1	44.6	42.3	47.8	22.5	40.5	45.3	54.5	31.4	—	56.6
13.6	5.6	5.8	4.4	4.5	1.5	3.9	5.3	79	3.1	—	14.7
18	12	11	10	11	22	9	l) 30	390	n) 22	59	5
22	17	26	33	16	31	12	l) 114	729	21	118	12
201	87	123	133	92	198	72	l) 650	4 078	2	636	21
497 779	296 536	183 797	272 418	301 397	457 393	232 088	389 219	8 595 658	n) 718 784	750 061	85 197
554 275	319 429	229 350	301 836	344 829	504 037	253 610	400 206	9 778 481	718 784	878 105	86 590
8 538 152	4 668 930	2 344 354	3 442 270	3 724 396	6 872 686	4 052 800	8 351 142	166 431 443	2 875 388	23 267 398	2 913 212
—	—	816	1 225	—	3 405	—	—	10 546	1 217	537	218
6 143	221	1 132	572	3 703	89	3 212	9 175	81 644	—	13 491	816
—	1 361	—	—	—	—	—	—	2 049	342	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 271 073	1 059 861	1 034 851	430 061	772 534	772 863	396 944	917 566	33 972 159	3 847 246	1 865 406	371 920
13 775 482	10 402 062	10 407 260	5 158 772	7 932 481	j) 22 005 926	8 239 575	17 585 590	399 116 809	26 998 048	38 153 766	3 986 971
270 866	119 022	131 870	100 146	147 664	37 297	69 756	119 037	2 810 386	—	92 643	24 414
6 380 541	2 725 297	—	—	2 722 768	4 238 145	2 143 966	3 206 020	117 858 855	—	4 588 237	393 389
f 152 986	f 116 376	f 70 466	f 56 889	f 73 663	f 252 142	f 85 281	m) f 449 317	f 4 556 595	f 188 871	f 432 744	f 44 423
- 2 133	- 1 756	- 455	- 160	- 375	- 4 444	- 498	- 19 924	- 69 756	—	- 20 829	- 4
- 350 963	- 148 595	- 79 687	- 103 533	- 138 682	- 159 345	- 81 750	- 312 685	- 6 104 813	—	- 180 444	- 20 522
- 26 076	- 17 997	- 9 381	- 2 308	- 10 535	- 18 814	- 11 183	- 22 040	- 294 547	- 1 551	- 11 824	- 10
- 532 158	- 284 724	- 159 989	- 162 890	- 223 255	- 434 745	- 178 712	- 803 966	- 11 025 711	- 190 422	- 645 841	- 64 959
- 11.85	- 9.39	- 11.24	- 12.40	- 7.78	- 5.64	- 7.16	- 12.94	—	- 37.17	- 4.10	- 6.59

h) Hieronder 9 K.M. voor zijlijnen naar de zoutfabrieken.

i) De ontvangsten en uitgaven van de zeelijn bedroegen respectievelijk f 50 765 en f 29 388.

j) Bovendien op de zeelijn 17 520 bootkilometers; 2 406 996 reizigers K.M. met 2190 dagkilometers.

k) Hieronder f 29 968 aan vernieuwingskosten.

l) In gebruik ook bij de Deli-spoorwegen.

m) Hieronder de opbrengst aan abonnementen en vervoer van zaken in extra-treinen, in totaal f 1901.

n) Motorwagens en motorwagen-kilometers.

Bijlage VV.

(Zie hoofdstuk P, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende het mijnwezen in Nederlandsch-Indië over 1910—1911.

I. Geldelijke uitkomsten der gouvernements-tinwinning op Banka over de werkjaren 1909/1910 en 1910/1911.

KOSTENBEREKENING VAN HET TIN.	1909/1910. (Levering: 261 146 pikol tin.)		1910/1911. (Levering: 270 509 pikol tin.)	
Genoten volgens het tarief in Ind. St. 1891 n°. 135:				
Door de ontginningen der 1ste klasse		f 7 321 191		f 6 754 838
Door de ontginningen der 2de en 3de klasse		38 563		26 205
Door de ontginningen in eigen beheer in de districten Koba en Soengailiat		639 296		671 383
Overige kosten in Indië. *a)*				
Voorbereidende werkzaamheden voor de proefneming met excavateurs te Soengailiat	f 19 804		—	
Verlies op de rijstverstrekking, berekend op f 2,11 per pikol over 1909/1910 en op f 1,23 per pikol over 1910/1911 *b)*	351 188		f 178 044	
Vervoer van tin van Banka naar Batavia en Tandjoengpriok *c)*	168 869		207 600	
Verwerken op tin van weggeworpen slakken *d)*	20 847		16 918	
Traktementen, enz. van het administreerend personeel, tegemoetkomingen aan de Chineesche officieren en gratificatiën aan mijnopzieners, mijnschrijvers en mijnmandoers	95 954		108 700	
Aankoop van gebouwen	—		48 000	
Onderhoud der landsgebouwen en afschrijving wegens waardevermindering	6 655		4 814	
Mijnbouwkundig onderzoek en technische dienst der tinwinning op Banka	405 146		361 223	
Machinale hulp, met inbegrip van de traktementen en reiskosten der tijdelijke machinisten	262 693		219 689	
Kosten van omsmelting van tin	20 207		24 020	
Kosten van evacuatie en verpleegkosten van aan beri-beri lijdende mijnwerkers *e)*	18 291		661	
Kosten van repatrieeren van gewezen mijnwerkers	144 632		142 606	
Diverse transportkosten	12 908		7 415	
Overige verpleegkosten van zieke mijnwerkers, voor zoover die niet door de mijnen zijn gedragen; traktementen, toelagen en reiskosten der Europeesche geneesheeren en der dokters-djawa, alsmede kosten van geneesmiddelen *e)*	200 853		196 239	
Kosten van aanschaffing en uitzending der op eisch uit Nederland ontvangen goederen, zoomede van lossen, sorteeren en verder verzenden op Banka en met bijberekening, als administratiekosten, van ongeveer $2\frac{1}{2}$ % der vorenomschreven kosten	*g)* 568 946		280 000	
Onderstand in rijst aan oude en gebrekkige mijnwerkers, berekend tegen den kostenden prijs der rijst (over 1909/1910 gemiddeld f 7,11 per pikol en over 1910/1911 gemiddeld f 6,23 per pikol)	26 062		22 319	
Onvoorziene uitgaven (à f $0,12^{5}$ per pikol tin) wegens kosten van opschuring, enz. op Banka	32 643		33 813	
		2 355 698		1 852 124
Gezamenlijke kosten van het tin in Indië		f 10 354 748		f 9 304 550
Zijnde per pikol, berekend over de hooger opgegeven levering		*g)* f 39,65		f 34,39
De netto opbrengst per pikol van de in 1909 en 1910 geveilde hoeveelheden beliep (zie bijlage W van K. V. 1910 en bijlage W hiervóór)		$95,33^{87}$		$98,86^{39}$
zoodat de winst per pikol *f)* was te stellen op		f $55,68^{87}$		f $64,47^{39}$

a) De kosten van aanleg en exploitatie van de stoomtram in het district Belinjoe en van de stoomsleepdiensten ter oostkust van Banka en in de Klabatbaai kunnen in de hier voorkomende algemeene tinrekening achterwege blijven, aangezien voor deze diensten afzonderlijke aanleg- en exploitatierekeningen worden aangehouden; het is de bedoeling dat zij zich in een zeker aantal jaren vrijwerken, waarna de saldo-inkomsten zuivere baten zullen worden.

Voor bijzonderheden omtrent deze diensten zij verwezen naar kol. 271 van het verslag hiervóór.

b) De verstrekte rijst kan gerekend worden op Banka aan het Gouvernement te hebben gekost in 1909/1910 f 7,11 en in 1910/1911 f 6,23 per pikol. Daar aan de mijnwerkers slechts f 5 per pikol in rekening wordt gebracht, is het geleden verlies op de rijstverstrekking voor 1909/1910 te stellen op f 2,11 en voor 1910/1911 op f 1,23. Van de rijstverstrekking in 1910/1911 genoten de ontginningen der 1ste klasse 119 965 pikol en in 1909/1910 156 743 pikol.

c) Voor dit vervoer, dat sedert 1 Januari 19101 niet meer naar Batavia, maar uitsluitend naar Tandjoengpriok geschiedt, is laatstelijk gecontracteerd voor de jaren 1910 t/m 1915 met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij tegen eene vrachtprijs van f 23 60 per kojang van ongeveer 30 pikol bij aanbrengst te Tandjoengpriok. Van deze aanneming is echter uitgesloten het ter hoofdplaats Muntok in te laden tin, dat reeds vroeger naar Tandjoengpriok pleegt vervoerd te worden, eveneens met de booten der Koninklijke Paketvaartmaatschappij, aan welke daarvoor, ingevolge het met haar gesloten algemeen contract betreffende de bediening van de paketvaart in den Archipel, f 11,60 per kojang wordt tegoed gedaan. Onder deze laatste vracht is echter niet begrepen het vervoer te Muntok van den wal naar de reede, welk vervoer deel uitmaakt van het met een anderen aannemer gesloten contract betreffende het z. g. reedevervoer te Muntok (aannemingsprijs over 1910 t/m 1915 f 9 per kojang). Voor het van de overige afscheepplaatsen op Banka af te halen tin omvatten de opgegeven vrachtprijzen echter het vervoer van pakhuis tot pakhuis, daaronder begrepen dat in de laadbooten naar en van de reeden, zoomede de kosten van transport aan den wal. Sedert 1 Februari 1905 is in werking getreden een met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij aangegaan contract voor het vervoer van tin van Muntok naar Amsterdam of Rotterdam tegen f 38,25 per kojang.

d) In 1910/1911 is van tinslakken verkregen 602 pikol tin, van gelijke hoedanigheid als het tin der 3de klasse-ontginningen; in 1909/1910 bedroeg die hoeveelheid 902 pikol.

e) Daar de beri-beri-lijders op Banka sedert 1905 niet meer in afzonderlijke etablissementen worden behandeld, vallen de kosten van hunne verpleging nu onder den post „verpleegkosten van zieke mijnwerkers". Tevens vallen onder dezen post de kosten van de voeding der verpleegden, die sedert het werkjaar 1905/1906 geheel ten koste van den lande worden gebracht.

f) Evenals in vroegere becijferingen van dezen aard zijn onder de op het tin gevallen kosten, wat het bij de tinwinning betrokken Europeesch personeel betreft, alleen in rekening gebracht de uitgaven voor de op Banka tewerkgestelde ingenieurs, enz., dus niet kosten van opleiding, uitzending, verlofstraktementen, pensioenen, enz.

g) Verbeterde opgaaf.

II. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juli 1910 t/m 30 Juni 1911 door het Gouvernement verleende of goedgekeurde concessiën tot mijnontginning in Nederlandsch-Indië, benevens van de in dat tijdvak verleende vergunningen tot winning in domeingrond van delfstoffen, waarover volgens de Indische Mijnwet de rechthebbende op den grond mag beschikken.

A. Gouvernements-concessiën. enz.

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.).	Duur der concessie.	Jaarlijksche cijns. Maatstaf.	Jaarlijksche cijns. Jaar van ingang.	Jaarlijksch vast recht. Maatstaf.	Jaarlijksch vast recht. Jaar van ingang.	Gouv.Bt., waarbij de concessie is verleend en kwartaalverslag van den dienst van het mijnwezen, waarin het concessiebesluit in haar geheel is opgenomen.
	JAVA EN MADOERA.									
	Vergunningen.									
	Kediri.									
1	Afd. Blitar. . .	Kalksteen.	B. D. van Rietschoten, te Kediri.	25	30 jaren.	vaste retributie van f 250 's jaars.	1913	—	—	17 Aug. 1910 n°. 11 (3de kwartaal 1910).
2	Afd. Toeloengagoeng	Id.	J. E. Scheffer.	23,2	id.	vaste retributie van f 232 's jaars.	1913	—	—	10 Dec. 1910 n°. 47 (4de kwartaal 1910).
3	Id.	Id.	Id.	25	id.	vaste retributie van f 250 's jaars.	1913	—	—	10 Dec. 1910 n°. 48 (4de kwartaal 1910).
	BUITENBEZITTINGEN.									
	Concessiën.									
	Sumatra's Westkust.									
1	Equator	Zilver, goud, zink, mangaan en koper.	West-Sumatra Mijnen-Syndicaat, te Rotterdam.	987	75 jaren.	4 % van de bruto-opbrengst.	1910	f 0,25 per H.A.	1910/11	12 Aug. 1910 n°. 23 (3de kwartaal 1910).
2	Bangket. . . .	Goud en mangaan.	Id.	986	id.	id.	1911	id.	1911/12	10 Febr. 1910 n°. 10 (1ste kwartaal 1910).
	Menado.									
3	Ilota	Koper en samenhangende delfstoffen.	Exploratie-Syndicaat Pagoeat, te Rotterdam.	845	id.	id.	1910	id.	1910/11	26 Juli 1910 n°. 14 (3de kwartaal 1910).
	Vergunningen.									
	Atjeh en onderhoorigheden.									
4	Afd. Groot-Atjeh	Klei.	A. F. Scheuer.	11 bouw.	30 jaren.	vaste retributie van f 80 's jaars.	id.	id.	1911/12	25 Nov. 1910 n°. 23 (4de kwartaal 1910).

B. Inlandsche concessiën
(in het behandelde tijdvak door het Gouvernement goedgekeurd).

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.)	Duur der concessie.	Bedongen cijns per kalenderjaar. Maatstaf.	Bedongen cijns per kalenderjaar. Minimum bedrag.	Gouv.Bt., waarbij de concessie is goedgekeurd en kwartaalverslag van den dienst van het mijnwezen, waarin de concessievoorwaarden in haar geheel zijn opgenomen.
	Westerafdeeling van Borneo.							
1	Sekajam I	Goud en diamanten en andere delfstoffen, met uitzondering van petroleum en andere bitumineuse zelfstandigheden.	P. van den Heuvel.	2851	75 jaren.	3 °/₀ van de waarde der vervoerde producten.	f 750	29 Nov. 1910 n°. 43 (4de kwartaal 1910).
2	Sekajam II	Id.	Id.	2778	id.	id.	750	29 Nov 1910 n°. 44 (4de kwartaal 1910).
3	Ban Pin San *a*) . .	Goud, zilver, platina, kwikzilver, koper, lood, zink, tin, ijzer, nikkel, kobalt, antimonium, arsenicum, tellurium, selenium en bismuthertsen en andere delfstoffen.	Algemeene Exploratie-maatschappij.	—	9 Juni 1911 t/m 15 Aug. 1965.	2½ °/₀ van de waarde der vervoerde producten.	—	9 Juni 1911 n°. 45 (2de kwartaal 1911).
4	Sepingan *a*). . . .	Id.	Id.	—	id.	id.	—	9 Juni 1911 n°. 46 (2de kwartaal 1911).

a) Ter vervanging van de bij Gouv. Bt. 16 Aug. 1890 n°. 10 goedgekeurde concessie Ban Pin San.

Bijlage WW.

(Zie hoofdstuk P, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het gouvernements-zout-monopolie over de jaren 1908, 1909 en 1910.

I. Overzicht van het zoutdebiet in die gewesten van Nederlandsch-Indië, waar de verkoop van gouvernementswege geschiedt, over de jaren 1908, 1909 en 1910. *a)*

Verkochte hoeveelheden (in pikols). *b)*

GEWESTEN.	1908.	1909.	1910.
Java en Madoera.			
Bantam	49 015$^{13}/_{32}$	48 933$^{1}/_{32}$	47 960$^{1}/_{32}$
Batavia	115 336$^{8}/_{32}$	121 962$^{6}/_{32}$	113 422$^{29}/_{32}$
Preanger-Regentschappen .	115 231$^{19}/_{32}$	118 295$^{13}/_{32}$	114 154$^{17}/_{32}$
Cheribon	60 781$^{9}/_{32}$	67 982$^{16}/_{32}$	75 205$^{18}/_{32}$
Pekalongan	32 543$^{21}/_{32}$	41 874$^{27}/_{32}$	87 977$^{6}/_{32}$
Semarang	166 581$^{15}/_{32}$	153 161$^{17}/_{32}$	131 581$^{25}/_{32}$
Rembang.	66 446$^{13}/_{32}$	70 415$^{8}/_{32}$	70 727$^{22}/_{32}$
Soerabaja.	104 729$^{29}/_{32}$	115 871$^{30}/_{32}$	118 609$^{10}/_{32}$
Pasoeroean	91 775$^{18}/_{32}$	100 534$^{3}/_{32}$	101 894$^{20}/_{32}$
Besoeki	59 324$^{11}/_{32}$	60 727$^{4}/_{32}$	61 557$^{8}/_{32}$
Banjoemas	107 932$^{30}/_{32}$	103 039$^{15}/_{32}$	91 358$^{18}/_{32}$
Kedoe	144 211$^{31}/_{32}$	143 959$^{26}/_{32}$	147 350$^{3}/_{32}$
Soerakarta	59 024$^{16}/_{32}$	61 777$^{16}/_{32}$	67 454$^{26}/_{32}$
Madioen	89 264$^{3}/_{32}$	89 745$^{20}/_{32}$	93 300$^{28}/_{32}$
Kediri	113 248$^{23}/_{32}$	114 967$^{26}/_{32}$	121 263$^{2}/_{32}$
Madoera	70 327$^{18}/_{32}$	77 878$^{30}/_{32}$	78 138$^{20}/_{32}$
Totalen. . . .	1 445 775$^{21}/_{32}$	1 491 128	1 521 956$^{29}/_{32}$

GEWESTEN.	1908.	1909.	1910.
Buitenbezittingen.			
Sumatra's Westkust . . .	66 178$^{29}/_{32}$	67 640	74 895$^{21}/_{32}$
Lampongsche districten . .	10 423$^{27}/_{32}$	10 088$^{7}/_{32}$	11 076$^{22}/_{32}$
Tapanoeli.	1 067$^{21}/_{32}$	1 091$^{31}/_{32}$	1 144$^{23}/_{32}$
Benkoelen	12 494$^{27}/_{32}$	12 729$^{9}/_{32}$	14 149$^{26}/_{32}$
Palembang	50 814$^{26}/_{32}$	53 173$^{23}/_{32}$	53 758$^{30}/_{32}$
Banka	13 428$^{13}/_{32}$	13 520$^{17}/_{32}$	13 684$^{15}/_{32}$
Westerafdeeling van Borneo	38 230$^{21}/_{32}$	41 560$^{19}/_{32}$	43 174$^{5}/_{32}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	69 427$^{16}/_{32}$	73 090$^{11}/_{32}$	77 215$^{21}/_{32}$
Totalen. . . .	262 066$^{30}/_{32}$	272 894$^{21}/_{32}$	289 100$^{3}/_{32}$
Java en Madoera	1 445 775$^{21}/_{32}$	1 491 128	1 521 956$^{29}/_{32}$
Algemeene totalen . .	1 707 842$^{19}/_{32}$	1 764 022$^{21}/_{32}$	1 811 057

Berekening van de geldelijke opbrengst.

Van de hiervóór opgegeven hoeveelheden zijn verkocht:	1908.	1909.	1910.
Java en Madoera.			
Los zout verkocht bij de maat			
à f 6,72 per pikol (normaalprijs)	558 940$^{9}/_{32}$	498 234$^{25}/_{32}$	189 789$^{25}/_{32}$
à f 6,— per pikol (in de residentie Soerakarta) . . .	59 024$^{16}/_{32}$	61 778$^{14}/_{32}$	67 454$^{26}/_{32}$
à f 2,— per pikol (daar waar het zout, na vooraf voor de consumptie onbruikbaar te zijn gemaakt, voor industrieele doeleinden wordt verlangd)	1 183	2 308	2 093
à f 3,25 per pikol (te Bandoeng, voor industrieele doeleinden)	—	—	15

Los zout verkocht bij het gewicht (zie noot b)	1908.	1909.	1910.
à f 0,12 per K.G. (voor gewoon gebruik)	139 699$^{9}/_{32}$	122 942	83 437$^{31}/_{32}$
à f 0,03^{5} per K.G. (voor industrieele doeleinden) . .	2 022$^{25}/_{32}$	1 789$^{29}/_{32}$	1 743$^{7}/_{32}$
à f 0,04 per K.G. (alsvoren).	—	—	10$^{23}/_{32}$
à f 0,04^{5} per K.G. (voor vischzouterijen)	2 593$^{7}/_{32}$	5 194$^{8}/_{32}$	5 104$^{18}/_{32}$
Verpakt (briquet-) zout (zie noot b)			
à f 0,08 per kati (0,6176 K.G.).	682 312$^{19}/_{32}$	798 880$^{20}/_{32}$	1 172 277$^{27}/_{32}$
à f 3,50 per pikol (te Cheribon, voor industrieele doeleinden)	—	—	10
à f 4,25 per pikol (te Magelang, voor industrieele doeleinden)	—	—	20
Totalen . . .	1 445 775$^{21}/_{32}$	1 491 128	1 521 956$^{29}/_{32}$

a) De opgaven over 1909 zijn als verbeterde, die over 1910 als voorloopige te beschouwen.

b) Bij de verkooppakhuizen te Batavia, Tangerang, Bekasi, Buitenzorg en Tjabangboengin in de residentie Batavia, zoomede — tot 1 Juli 1909 — bij dat te Semarang, geschiedt de verkoop niet bij de maat, maar bij het gewicht. Ter wille van de eenvormigheid is ook voor deze plaatsen het debiet in pikolmaten opgegeven. Voor de herleiding is aangenomen, dat 56 K.G. bij meting 1 pikol uitmaakt. De in de gewesten waar het zout in dien vorm wordt verkrijgbaar gesteld, verkochte hoeveelheden briquetzout zijn in het overzicht naar den hiervóór aangenomen maatstaf (1 pikol verpakt zout = 62/56 pikol los zout) herleid tot los zout.

GEWESTEN.	1908.	1909.	1910.
Buitenbezittingen.			
Los zout verkocht bij de maat			
à f 6,72 per pikol (normaalprijs)	121 238$^{19}/_{32}$	98 580$^{28}/_{32}$	104 197$^{19}/_{32}$
à f 6,— per pikol (te Palembang en in de Lampongsche districten)	61 178$^{21}/_{32}$	63 171$^{30}/_{32}$	64 745$^{20}/_{32}$
à f 2,— per pikol (verstrekking voor industrieele doeleinden)	140	170	170
Verpakt (briquet-) zout			
à f 0,10 per kati (ter Sumatra's Westkust en in de res. Tapanoeli) en à f 0,08 per kati (in de res. Westerafdeeling van Borneo) . . .	79 100$^{14}/_{32}$	110 292$^{18}/_{32}$	119 214$^{17}/_{32}$
Los zout verkocht bij de maat			
à f 8,96 per pikol (te Long Iram in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo)	409$^{8}/_{32}$	669$^{3}/_{32}$	772$^{11}/_{32}$
à f 0,04^{5} per K.G. (op Enggano, voor vischzouterijen).	—	10$^{6}/_{32}$	—
Totalen . . .	262 066$^{30}/_{32}$	272 894$^{21}/_{32}$	289 100$^{3}/_{32}$
Geldelijke opbrengst.			
Java en Madoera .	f 9 992 126,28^{5}	f 10 338 748,67	f 10 732 060,55^{5}
Buitenbezittingen .	1 878 785,10	1 968 970,78^{5}	2 088 107,25
Algemeene totalen	f 11 870 911,38^{5}	f 12 307 719,45^{5}	f 12 820 167,80^{5}

II. Opgaven omtrent de gouvernements-zoutwinning (op Madoera) over de jaren 1909 en 1910.

Zoutaanmaakplaatsen in de onderstaande afdeelingen der residentie Madoera.	Aantal zoutpannen in bewerking geweest.		Ingeleverde hoeveelheid zout (in kojangs van 30 pikolmaten).		Betaling door de zoutmakers gemiddeld per hoofd genoten (à f 10 per kojang).		Kosten waarop de kojang zout het Gouvernement te staan kwam. c)		Aanwezige zoutvoorraad in de depots (in kojangs) bij het einde van het jaar. d)	
	1909	1910	1909	1910	1909	1910	1909	1910	1909	1910
Sampang	920	920	2 790	2 978	f 41,96	f 32,37	f 15,09	f 13,99	55 919	28 314
Pamekasan	1 072	1 075	4 808	4 525	44,84^{5}	42,09	14,01	14,27	36 142	31 109
Soemenep	1 586	1 580	6	5 425	0,24	37,86	11 220,20^{5}	19,81	50 870	30 923
					. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .		
Te zamen . . .	3 578	3 575	e) 7 604	12 928	f 38,34	f 37,71	f 23,25	f 16,53	142 931	90 346

c) Met inbegrip van de kosten van administratie, toezicht, opschuring en daarmede in verband staande uitgaven, welke niet afzonderlijk zijn opgegeven.
d) Op ult. 1910 waren op Madoera voor de opschuring van het ingeleverde zout 181 depotpakhuizen beschikbaar, namelijk 42 te Sampang, 40 te Pamekasan en 99 te Soemenep, verdeeld over respectievelijk 3, 2 en 7 etablissementen.
e) Dit lage cijfer is een gevolg van de grootendeels mislukte zoutwinning in 1909.

Bijlage WW^{A}.

(Zie hoofdstuk P, afd. VII, § 1, van het verslag.)

OVERZICHT

van de op 1 Januari 1911 in werking zijnde AANNEMINGSCONTRACTEN voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	
	Batavia.						
1	Vervoer van Ombilinkolen van Emmahaven naar:	1910 t/m 1912					
	Tandjoengpriok	—	—	per ton van 1000 K. G.	f 2,33 1,96 *a*)	—	57 000 ton.
	Cheribon	—	—	„	4,81 4,81 *a*)	—	400 „
	Tegal	—	—	„	6.11	—	niet opgegeven.
	Pekalongan	—	—	„	6,61	—	400 ton.
	Semarang	—	—	„	4,81	—	600 „
	Soerabaja (reede)	—	—	„	4,27 2,91 *a*)	—	10 000 „
	Soerabaja (bassin)	—	—	„	3,47	—	8 000 „
	Panaroekan	—	—	„	3,57	—	10 000 „
	Banjoewangi	—	—	„	7,63	—	600 „
	Tjilatjap	—	—	„	2,95 2,84 *a*)	—	25 000 „
	Pontjan Ketjil (Sibolga)	—	—	„	4,13	—	niet opgegeven.
	Sigli	—	—	„	11,23	—	1 000 ton.
	Belawan Deli	—	—	„	13,13	—	500 „
	Poeloe Batjan (Riouw)	—	—	„	9,68	—	600 „
	Djambi	—	—	„	11,33	—	600 „
	Palembang	—	—	„	9,43	—	niet opgegeven.
	Muntok	—	—	„	12,43	—	300 ton.
	Makasser	—	—	„	5,42 *b*) 6,64 *c*) 9,40 *d*)	—	5 000 „
	Hansisi	—	—	„	8,53 *b*) 9,75 *c*) 13,75 *d*)	—	2 000 „
	Amboina	—	—	„	8,12 *b*) 9,34 *c*) 13,34 *d*)	—	3 000 „
	Ternate	—	—	„	10,14 *b*) 10,34 *c*) 14,34 *d*)	—	2 500 „
	Talisei	—	—	„	7,95 *b*) 9,17 *c*) 13,17 *d*)	—	2 300 „
	Merauke	—	—	„	29,83	—	1 200 „
	Kalianget	—	—	„	5,80	—	5 500 „
	Sampang	—	—	„	8,05	—	3 500 „

a) Voor kolen welke niet voor 's lands dienst bestemd zijn.
b) Voor volle ladingen van ± 5000 ton naar elke plaats afzonderlijk dan wel gecombineerd.
c) Voor volle ladingen van ± 2100 ton.
d) Voor gebroken ladingen.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	
2	Vervoer van zout uit de depotpakhuizen of andere plaatsen van afhaal op of nabij het eiland Madoera (z.g. groot zeetransport) naar:	1910 t/m 1915					
	Tandjoengpriok	—	—	per kojang: los verpakt	f 14,20 19,—	—	8 000 kojang.
	Batavia	—	—	los verpakt	15,20 20,—	—	1 200 „
	Pelaboean Ratoe	—	—	los verpakt	46,— 53,35	—	40 „
	Cheribon	—	—	„	18,75	—	1 500 „
	Indramajoe	—	—	„	18,75	—	500 „
	Tegal.	—	—	„	18,80	—	1 400 „
	Tandjoeng.	—	—	„	23,60	—	200 „
	Oeloedjami	—	—	„	20,40	—	70 „
	Pekalongan	—	—	„	16,10	—	1 200 „
	Semarang	—	—	„	15,—	—	4 500 „
	Tjilatjap	—	—	los verpakt	15,20 19,35	—	105 „ 7 045 „
	Patjitan.	—	—	„	28,—	—	500 „
	Banjoewangi	—	—	„	14,50	—	300 „
	Padang	—	—	„	23,—	—	1 950 „
	Ajerbangis	—	—	„	43,30	—	40 „
	Natal.	—	—	„	42,—	—	25 „
	Indrapoera.	—	—	„	43,75	—	125 „
	Benkoelen	—	—	los verpakt	33,70 40,20	—	425 „
	Telokbetong	—	—	los verpakt	30,40 35,50	—	175 „
	Menggala	—	—	los verpakt	45,60 48,—	—	175 „
	Palembang	—	—	los verpakt	19,65 23,50	—	1 800 „
	Muntok	—	—	los verpakt	26,70 30,80	—	75 „
	Pontianak	—	—	„	31,10	—	850 „
	Singkawang	—	—	„	31,10	—	110 „
	Sambas.	—	—	„	31,10	—	180 „
	Mampawa	—	—	„	31,10	—	75 „
	Ketapang	—	—	„	38,10	—	110 „
	Bandjermasin.	—	—	los verpakt	13,30 16,30	—	1 800 „
	Sampit	—	—	los verpakt	23,70 24,30	—	50 „
	Samarinda.	—	—	los verpakt	25,70 31,80	—	300 „
	Boelongan	—	—	los verpakt	32,90 35,80	—	60 „

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Beraoe	—	—	los verpakt	f 32,50 35,—	—	40 kojang.
	Kotabaroe	—	—	los verpakt	23,70 23,80	—	75 „
	Pegatan	—	—	los verpakt	61,80 77,—	—	40 „
	Koemai	—	—	los verpakt	25,50 26,60	—	45 „
	Pasir	—	—	los verpakt	25,70 31,80	—	60 „
3	Vervoer van rijst en zout van Batavia en Tandjoengpriok naar Banka, zoomede van tin van Banka naar Tandjoengpriok. *e*)	1910 t/m 1915	—	voor rijst: per kojang van 1800 K. G. .	24,40	—	5 400 „
				voor zout: per kojang van 30 pikol. . .	22,85	—	470 „
				voor tin: per kojang van 1800 K. G. .	23,60 23,— *f*)	—	6 600 „
4	Vervoer van zout van Tandjoengpriok naar:	1911 t/m 1913	1 Oct. 1909 t/m 1910				
	Tjipanas	—	—	pikol per paal	0,06 *g*) 0,001 *h*)	0,06 0,001	2 000 pikol.
	Goenoeng Kentjana	—	—	pikol per paal	0,06 *g*) 0,001 *h*)	0,06 0,001	1 800 „
	Tanara	—	—	pikol	0,62 *g*) 0,001 *h*)	0,65 0,001	9 500 „
5	Vervoer van zout, gelden, materialen en andere goederen, nl.:	1909 t/m 1913	—				
	a. zout van Batavia of Tandjoengpriok naar Tjabangboengin en Pamanoekan.	—	—	los zout per pikolmaat per traject . . .	0,65	—	3 300 „
				verpakt zout per pikol per traject . . .	0,25	—	
				materialen en andere goederen per pikol per traject . . .	0,04	—	4 „
	b. zout, gelden, materialen en andere goederen van Tandjoengpriok naar de afdeeling Krawang.	—	—	los zout per pikolmaat per paal	0,06	—	25 200 „
				verpakt zout per pikol per paal	0,03	—	
				voor alle andere goederen per pikol per paal	0,03	—	124,5 „
	Preanger-Regentschappen.						
6	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Kadipaten en Bandoeng en van gouvernementsreizigers tusschen Kadipaten en Rantjaekek en op eenige binnenwegen in de residentie Cheribon.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	voor gouvernementsreizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,22^{5}	0,22^{5}	20 020 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,10	0,10	200 „
				voor brieven en pakketten per rijtuig per paal	0,46^{5}	0,46^{5}	730 rijtuigen.

e) Bij de aanneming is uitdrukkelijk uitgesloten het vervoer naar en van de hoofdplaats Muntok.

f) Na het in gebruik stellen van een tweeden tinsteiger te Tandjoengpriok.

g) Los zout.

h) Verpakt zout.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	
7	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Bandoeng en Pengalengan.	1 Maart 1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	f 200,—	—	—
8	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Bandoeng.	1910 t/m 1912	—	„	89,—	—	—
9	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Garoet en Tjikodjang.	1 Mei 1910 t/m 1911	—	„	75,—	—	—
10	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tjiandjoer en Sindanglaja.	1910 t/m 1912	—	„	64,—	—	—
	Cheribon.						
11	Vervoer van gouvernementszout, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Cheribon (uitgezonderd de afd. Galoeh).	1911 t/m 1913	1906 t/m 1910	voor zout: per pikol per paal	0,014	f 0,0117	29 700 pikol.
		—	—	voor gelden, enz.: per pikol per paal . .	0,035	0,05	315 000 pikol paal.
12	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -gelden, -materialen en andere goederen tusschen de hoofdplaats Cheribon en de reede aldaar.	1911 t/m 1913	1906 t/m 1910	voor gelden en andere goederen: per kojang *i*)	3,—	2,24	—
				geld, enz. per 50 K.G.	—	0,05	—
				steenkolen per ton .	—	1,60	—
				munitie per 25 K.G.	—	0,05	—
				zout per kojang . .	—	1,99	—
13	Vervoer van gouvernementsreizigers op eenige binnenwegen in de residentie Cheribon en van brieven en pakketten tusschen Cheribon en Indramajoe.	1 Juli 1910 t/m 1 Juli 1911	—	voor reizigers per paal	0,90	—	20 000 paal.
			—	voor brieven en pakketten vast bedrag per maand . . .	250,—*j*)	—	—
	Pekalongan.						
14	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Balapoelang en Poerwokerto.	1 Oct. 1909 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	730,—	—	—
15	Vervoer van gouvernementsreizigers, -gelden, -zaadkoffie, -materialen en andere goederen tusschen Pekalongan en Tegal en de reeden dier plaatsen. *i*)	1911	1910	voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	0,05	0,05	20 K. G.
				munitie per 25 K.G.	0,05	0,05	290 „
				andere goederen per kojang	2,67	2,67	200 kojang.
16	Vervoer van gouvernementskoffie, -zout, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Pekalongan.	1910 t/m 1912	—	voor koffie: per pikol per paal	0,017[5]	—	697 406 pikol paal.
				voor zout: per pikol per paal	0,02	—	853 387,5 „
				voor andere goederen per pikol per paal.	0,035	—	—
	Semarang.						
17	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Salatiga en Toentang.	1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	75,—	—	—
18	Vervoer van gouvernementskoffie naar Semarang van:	1911	—				
	Toentang en/of Willem I.	—	—	voor koffie p. 100 K.G.	4,56	—	niet opgegeven.

i) Voor gouvernementsreizigers en -paarden wordt het transportloon bepaald volgens het tarief in Ind. St. 1872 n°. 185.

j) Bij eventueele verlenging der overeenkomst in het tweede en derde jaar respectievelijk f 225 en f 200. Dit vervoer is 1 Februari 1911 gestaakt; hierin wordt tot ult. Juni 1912 ondershands voorzien.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Djamboe	—	—	voor koffie per 100 K.G.	f 6,46	—	niet opgegeven.
	Bedono	—	—	„	7,41	—	„
	en van zout van Semarang naar:						
	Toentang en/of Willem I.	—	—	voor zout per 10 ton	45,60	—	„
	Grabag Merbaboe	—	—	„	78,66	—	„
	Magelang.	—	—	„	106,02	—	„
	Moentilan	—	—	„	123,12	—	„
	Tempel.	—	—	„	129,96	—	„
	Temanggoeng	—	—	„	107,73	—	„
	Parakan.	—	—	„	119,70	—	„
19	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Semarang.	1909 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	265,—	—	„
20	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -muildieren, -vee, -gelden, -materialen en andere goederen, tusschen Semarang en de reede aldaar. *i*)	1911 t/m 1913	1906 t/m 1910	voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	2,50	f 1,—	3 000 K. G.
				voor munitie per 25 K.G.	0,05	0,10	100 „
				voor andere goederen per kojang . . .	3,10	4,—	1 500 kojang.
21	Vervoer van zout van Krampon naar de afdeelingen Pati, Koedoes en Japara.	1909 t/m 1911	—	per pikol	0,4749	—	9 300 pikol.
	Soerabaja.						
22	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Soerabaja.	1907 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	850,—	—	—
23	Vervoer van verpakt zout van Krampon naar en in de residentie Soerabaja.	1909 t/m 1911	—	per pikol	0,2099	—	155 910 „
	Madoera.						
24	Vervoer van zout van Kalianget naar en in de afdeeling Soemenep.	1911 t/m 1913	1 April t/m 31 Dec. 1911	„	0,44	0,25	280 000 „
25	Vervoer van zout van Krampon en Sampang naar en in de afdeelingen Pamekasan, Sampang en Bangkalan.	1909 t/m 1911	—	„	0,32[5]	—	38 910 „
	Besoeki.						
26	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Besoeki en Kraksaän.	1911 t/m 1913	1908 t/m 1910	per rijtuig per paal	0,25	0,29	16 060 rijtuigpaal.
27	Vervoer van zout van Kalianget naar Besoeki en Panaroekan.	1909 t/m 1911	—	per pikol	0,1099	—	44 700 pikol.
28	Vervoer van gouvernementskoffie, -zout, -gelden, materialen en andere goederen in en door de residentie Besoeki.	1907 t/m 1911	—	voor koffie per pikol per paal	0,015	—	3 697 „
				voor zout per pikol per paal	0,06	—	40 964 „
				voor gelden, materialen en andere goederen per pikol per paal	0,06	—	niet opgegeven.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Pasoeroean.						
29	Vervoer van zout van Kalianget naar de hoofdplaats Pasoeroean.	1909 t/m 1911	—	per pikol	f 0,1299	—	52 300 pikol.
29a	Vervoer van zout naar de hoofdplaats Pasoeroean van de fabriek Krampon.	Van 20 November 1909 af	—	„	0,21	—	—
30	Vervoer van verpakt zout uit de afdeeling Soemenep (Madoera) naar Bremi en Padjarakan.	1909 t/m 1911	—	„	0,16	—	niet opgegeven.
	Kediri.						
31	Vervoer van gouvernementszout, -koffie, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Kediri.	1909 t/m 1911	—	voor zout: per pikol per paal	0,0064	—	5 456 665 pikol paal.
				voor koffie: per pikol per paal	0,20	—	721,5 pikol paal.
				voor gelden, materialen en andere goederen: per pikol per paal	0,03	—	niet opgegeven.
32	Vervoer van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Kediri.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	per span van 4 paarden per paal. . .	0,45	f 0,395	36 400 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,40	0,35	1 000 „
	Madioen.						
33	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Patjitan en Ponorogo.	1911 t/m ult. Juni 1912	1910	vast bedrag per maand	200,—	200,—	—
34	Vervoer van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Madioen.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	per span van 4 paarden per paal. . .	0,60	0,42	34 000 „
		—		per span van 2 paarden per paal. . .	0,60	0,40	—
	Soerakarta.						
35	Vervoer van zout uit Madoera naar de residentie Soerakarta.	1909 t/m 1911	—	voor los zout per pikol-maat	0,29	—	50 000 pikol.
				voor verpakt zout per pikol.	0,2398	—	
36	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Soerakarta.	1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	235,—	—	—
	Kedoe.						
37	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Poerworedjo en Wonosobo en van gouvernementsreizigers tusschen Poerworedjo en Ambarawa en langs eenige binnenwegen in de residentie Kedoe.	—	—	voor brieven en pakketten: per rijtuig per paal	0,33	—	730 rijtuigen.
				voor gouvernementsreizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,76	—	20 576 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,53	—	5 731 „
	Banjoemas.						
38	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Banjoemas en Soekaradja en van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Banjoemas.	1911 t/m 1912	1908 t/m 1910	voor reizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,76	0,76	niet opgegeven.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,30	0,30	„
				voor brieven en pakketten: per rijtuig per paal	0,33	0,33	„

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Rembang.						
39	Vervoer van zout van Madoera naar de residentie Rembang.	1909 t/m 1911	—	per pikolmaat (los)	f 0,56	—	450 pikol.
				per pikol (verpakt)	0,56	—	53 300 „
	Atjeh en onderhoorigheden.						
40	Vervoer:						
	I. ter reede van Oelee Lheue van:						
	a. voorwerpen, zwaarder dan 2000 K.G. per voorwerp	—	—	per 1000 K.G.	25,—	—	niet opgegeven.
	b. geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden.	—	—	vast percentage per zending	½ ‰	—	„
	c. kopergeld	—	—	per 50 K. G.	0,25	—	„
	d. munitie.	—	—	per 25 K. G.	0,20	—	„
	e. alle andere goederen	—	—	per kojang	6,50	—	„
	II. bij overscheping te Sabang van alle gouvernementsgoederen:						
	a. van boord naar de pakhuizen . .	—	—	„	1,425	—	„
	b. van boord naar boord	—	—	„	2,85	—	„
	III. van Sabang naar Oelee Lheue van:						
	a. voorwerpen, zwaarder dan 2000 K.G. per voorwerp	—	—	per 1000 K. G.	25,—	—	„
	b. geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden.	—	—	vast percentage per zending	½ ‰	—	„
	c. munitie	—	—	per 25 K. G.	0,20	—	„
	d. alle andere goederen *k*)	—	—	per kojang	8,—	—	„
	Tapanoeli.						
41	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Sibolga en Naroemonda.	1909 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	119,— *l*)	—	„
42	Vervoer van gouvernementsgelden, materialen en andere goederen tusschen Sibolga en Taroetoeng en in en door de afdeeling Bataklanden en van militaire reizigers en gelden van Sibolga naar Padang Sidimpoean en omgekeerd.	1910 t/m 1914	—	voor alle goederen per collo niet meer wegende dan 5 pikol tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol per paal . . .	0,12	—	„
				voor zwaardere colli tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol en per paal .	0,16	—	„
				in en door de afdeeling Bataklanden voor alle goederen per pikol per paal:			
				a. over land . . .	0,10	—	„
				b. over het Tobameer	0,08	—	„
				voor alle militaire gelden, materialen en goederen tusschen Sibolga en Padang Sidimpoean per pikol per paal . . .	0,04	—	„

k) Al deze prijzen worden met 30 % verhoogd voor vervoer, dat tusschen 6 uur 's avonds en 6 uur 's morgens plaats vindt.

l) Van 1 Maart 1911 af f 150, na welken datum het vervoer tusschen Sibolga en Taroetoeng éénmaal 's weeks meer zal plaats hebben.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Sumatra's Westkust.						
43	Vervoer van gouvernementsreizigers en van tot het departement van oorlog behoorende gelden, materialen en andere goederen tusschen Moearokalaban en Koto Baharoe (Batang Hari).	1911	1910	voor gelden, materialen en andere goederen per K. G. .	f 0,18	f 0,18	2 140 K. G.
				voor geleiders van transporten per persoon	4,—	4,—	100 geleiders.
				voor gouvernementsreizigers per koelievracht van 30 K. G.	5,40	5,40	62 koelievrachten.
44	*a.* Vervoer ter reede van Pasirganting van gouvernementsreizigers, -materialen, -geld en andere goederen.	1911 t/m 1912	1910 t/m 1911	voor officieren en ambtenaren per persoon	2,25	2,25	niet opgegeven.
				per kind beneden 12 jaar	0,60	0,60	"
				voor mindere militairen en bedienden per persoon . . .	2,—	2,—	"
				per kind	0,50	0,50	"
				materialen, geld en andere goederen per K. G.	0,02	0,02	"
	b. Vervoer tusschen Pasirganting en Tapan van mindere militairen, materialen, geld en andere goederen.	—	—	militairen per persoon	9,—	9,—	"
				materialen en andere goederen per K. G.	0,02	0,02	"
	c. Vervoer tusschen Tapan en Sandaran Agoeng van mindere militairen, materialen, geld en andere goederen.	—	—	geld per K. G.. . .	0,17	0,17	"
				militairen per persoon	30,—	30,—	"
				geld, materialen en andere goederen per K. G.	0,15	0,15	"
	d. Vervoer van zout van Indrapoera naar Sandaran Agoeng.	—	—	per K. G.	0,14	0,14	"
45	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Fort de Kock en Sibolga.	1911 t/m 1913	—	vast bedrag per maand	1025,—	—	—
46	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Padang.	1911 t/m 1913	1908 t/m 1910	"	179,—	109,49	—
	Benkoelen.						
47	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -muildieren, -slachtvee, -materialen, -geld, -steenkolen, -munitie en andere goederen ter reede van Benkoelen.	1910 t/m 1914	—	voor reizigers, paarden, *i*) muildieren, slachtvee, materialen en andere goederen per kojang (maat of gewicht.) *m*)	6,50	—	450 kojang.
				voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K. G. .	2,50	—	600 K. G.
				steenkolen per ton van 1000 K. G. *m*)	5,—	—	10 ton.
				voor munitie per 25 K. G.	0,50	—	4 000 K. G.

m) Voor materialen en andere benoodigdheden ten behoeve van de uitvoering van civiele gouvernementsbouwwerken, die niet in of in de onmiddellijke nabijheid van de betrekkelijke pakhuizen of werkplaatsen behoeven te worden afgeleverd, wordt den aannemer per kojang f 1 en per ton (steenkolen) f 0,50 minder te goed gedaan.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
48	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Benkoelen en Lebongdonok.	1 Januari t/m ult. Juni 1911	15 Februari 1909 t/m 1910	vast bedrag per maand	f 750,—	—	—
				voor brieven: per paal	—	f 0,375	—
				voor pakketten per paal	—	0,33	—
49	Vervoer van zout, gelden en goederen in de residentie Benkoelen.	1910 t/m 1912	—	voor het vervoer van zout van Benkoelen per pikol per paal naar:			
				Mokko Mokko en Bantal	0,01	—	1 370 pikol.
				Lais	0,026	—	630 „
				Talo	0,016	—	770 „
				Mana	0,015	—	1 400 „
				voor het vervoer van gelden en goederen per pikol per paal tusschen Benkoelen en			
				Mokko Mokko en Bantal	0,015	—	13,5 „
				Lais, Talo, Mana . .	0,02	—	23,5 „
				Tais	0,032	—	6 „
				Kepahiang	0,04	—	6 „
				Moeara Aman . . .	0,055	—	niet opgegeven.
50	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Benkoelen en Ketahoen.	1909 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	100,—	—	—
	Lampongsche districten.						
51	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Telokbetong en Goenoengsoegih, Goenoengsoegih en Menggalo en Goenoengsoegih en Soekadana.	1911 t/m 1913	—	„	849,—	—	—
	Palembang.						
52	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Palembang en Tandjoengradja en Kajoe Agoeng.	1911	1910	„	30,—	30,—	—
	Sumatra's Oostkust.						
53	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tebingtinggi en Tandjoengbalai.	1911	1908 t/m 1910	„	600,—	500,—	—
54	Vervoer van brieven en pakketten ter afdeelingshoofdplaats Tebingtinggi.	1910 t/m 1912	—	„	55,—	—	—
	Banka.						
55	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Pangkalbalam en Pangkalpinang.	1911	19 Aug. t/m ult. 1910	„	22,—	22,—	—
56	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Pangkalpinang en Soengaiselan.	1911	1910	„	40,—	40,—	—

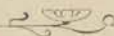
Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het afgeloopen contract.	
	Billiton.						
57	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tandjoengpandan, Boeding, Manggar, Gantoeng en Dendang onderling.	1911 t/m 1912	1910 t/m 1911	vast bedrag per maand	f 125,—	f 125,—	—
	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.						
58	Vervoer van zout van Bandjermasin naar Amoentai, Boentok, Koealakapoeas, Tabanio en Poeroektjahoe.	1 October 1909 t/m 1911	—	voor los zout per pikolmaat	0,35	—	31 400 pikol.
				voor verpakt zout per pikol	0,25	—	
59	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Bandjermasin en Martapoera en tusschen eerstgenoemde plaats en Amoentai.	1 Februari t/m 31 Dec. 1911	—	vast bedrag per maand	710,—	—	—
	Amboina.						
60	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Ambon, Saparoea, Amahai en Wahai onderling.	1910 t/m 1912	—	tusschen Ambon en Saparoea, per reis	9,—	—	—
				tusschen Saparoea en Amahai, per reis .	15,—	—	—
61	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Ambon en Piroe.	1910 t/m 1911	—	vast bedrag per maand	100,—	—	—

Bijlage XX.

(Zie hoofdstuk Q, §§ 1 en 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de HANDELSBEWEGING tusschen Nederlandsch-Indië [1]) en landen of plaatsen daarbuiten gelegen, over 1910.

1) Wat de havens in zelfbesturende landschappen betreft, zijn in de statistiek alleen die havens behandeld, waar een *gouvernements* tol- of havenkantoor gevestigd is.

1°. Herkomst en bestemming der in- en uitgevoerde goederen, enz.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Voor rekening van particulieren.						
a. Java en Madoera.						
Nederland	f 76 270 428	f 9 115	f 8 091 868	f 55 199 173	f 273 025	—
Nederland (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	12 648 051	—	—
Groot-Brittannië	33 344 311	104 980	4 495 140	8 941 953	—	f 1 400
Engelsch Kanaal (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 497 082	—	—
Frankrijk	1 646 387	—	177 975	8 688 758	—	—
Marseille (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 519 608	—	—
België	3 278 640	—	—	682 727	—	—
Antwerpen (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	35 817	—	—
Duitschland	9 785 250	—	—	3 843 675	—	—
Hamburg (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	856 629	—	—
Oostenrijk	208 381	—	—	3 666 050	—	—
Triest (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	74 453	—	—
Zwitserland	297 077	—	—	170	—	—
Italië	1 993 663	—	24 000	1 867 570	—	—
Genua (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	81 261	—	—
Spanje	3 455	—	—	201 128	—	—
Portugal	7 975	—	—	13 876	—	—
Zweden	155 931	—	—	117 596	—	—
Noorwegen	102	—	—	12 092	—	—
Denemarken	2 693	—	—	484 520	—	—
Rusland	278	—	—	249 585	—	—
Griekenland	1 299	—	—	50	—	—
Afrika	474	—	—	757 863	—	—
Algiers	1 127	—	—	—	—	—
Durban (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	183 100	—	—
Amerika	3 809 741	—	30 900	12 835 557	—	—
Amerika (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	143 207	—	—
Delaware Breakwater (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	980 758	—	—
Turkije	7 714	—	11 750	61 989	—	—
Egypte	37 901	—	16 734	415 997	—	—
Port-Said (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	18 396 271	—	—
Suez	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	135 487	—	—
Suez (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 199 513	—	—
Arabië	9 603	—	43 975	143 673	—	—
Aden (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 431	—	—
Engelsch-Indië	26 630 623	—	—	55 214 992	—	—
Canada (Van Couver)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	2 848 150	—	—
Pondicherry	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	13 408	—	—
Pinang	34 649	—	—	403 825	—	—
Malakka	289	—	—	—	—	—
Singapore	26 157 323	41 150	1 062 440	15 008 529	—	1 675
Siam	915 658	—	—	296 365	—	—
Saigon	17 249 775	—	—	90	—	—
China	3 126 817	—	—	2 529 926	—	—
Shanghai	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	233 426	—	—
Hongkong	6 685 607	53 285	233 100	25 862 518	—	440 000
Japan	2 283 756	—	1 085	14 527 611	—	—
Japan (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	305 472	—	—
Manilla	129 274	—	—	—	—	—

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Timor-Dilly	f 44 223	—	f 1 300	f 88 131	—	—
Duitsch Nieuw-Guinea	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 385	—	—
Cocos-eilanden	50	—	—	24 603	—	—
Australië	5 164 059	—	60 000	5 034 647	—	—
Australië (voor orders). . . .	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	195 214	—	—
Nieuw-Zeeland	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	211 548	—	—
Totalen	f 219 284 533	f 208 530	f 14 250 267	f 258 736 510	f 273 025	f 443 075

b. Buitenbezittingen.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Invoer Goederen.	Invoer Ongemunt goud en zilver.	Invoer Speciën.	Uitvoer Goederen.	Uitvoer Ongemunt goud en zilver.	Uitvoer Speciën.
Nederland	f 20 178 859	—	f 3 610	f 16 870 609	f 1 456 572	—
Nederland (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	4 621 423	—	—
Groot-Brittannië	7 283 973	—	30 720	2 104 259	7 656 078	—
Engelsch Kanaal (voor orders). .	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	64 246	—	—
Falmouth (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	334 794	—	—
Frankrijk	360 685	—	—	9 815 636	—	—
Marseille (voor orders).	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	2 714 325	—	—
Havre (voor orders).	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	2 286	—	—
België	118 316	—	—	695 561	—	—
Antwerpen (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	198 326	—	—
Duitschland	2 707 206	—	—	5 680 627	—	—
Hamburg (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	1 072 241	—	—
Bremen (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	11 965	—	—
Oostenrijk	227 733	—	—	77 905	—	—
Triëst (voor orders).	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	37 851	—	—
Zwitserland	398 365	—	—	—	—	—
Italië	44 624	—	—	217 109	—	—
Genua (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	31 023	—	—
Spanje	1 125	—	—	—	—	—
Portugal.	14 025	—	—	—	—	—
Zweden	175 743	—	—	11 741	—	—
Noorwegen.	1 170	—	—	—	—	—
Denemarken	9 747	—	—	85 875	—	—
Rusland	152	—	—	17 980	—	—
Algiers	625	—	—	—	—	—
Amerika.	1 390 201	—	—	3 585 743	—	—
Turkije	2 440	—	—	—	—	—
Egypte	5 535	—	—	482 741	—	—
Port-Said (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	41 064	—	—
Suez (voor orders)	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	101 000	—	—
Arabië	427	—	—	420	—	—
Engelsch-Indië	8 389 109	—	—	2 740 796	—	—
Pinang	10 386 939	f 68 816	712 164	14 045 004	—	f 146 080
Malakka.	293 034	—	—	4 641 996	—	—
Singapore	36 603 402	96 057	2 301 643	57 510 189	—	332 605
Siam	2 404 679	—	250	393 140	—	—
Saigon	119 367	—	—	47 413	—	—
China.	2 042 620	—	7 809	5 252 262	—	4 900
Shanghai	. . . . . .	. . . . .	. . . . .	5 623	—	—
Hongkong	537 092	—	2 220	3 162 324	—	—
Japan.	854 880	—	—	2 075 225	—	—
Manilla	12 514	—	—	20 066	—	—

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Serawak	f 10 690	—	—	f 101 539	—	—
Britsch Noord-Borneo	513 193	—	—	170 770	—	—
Timor-Dilly	330 528	—	—	129 922	—	f 125 000
Duitsch Nieuw-Guinea	1 446	—	—	171 229	—	—
Mauritius	—	—	—	24 102	—	—
Australië	253 276	—	—	1 449 860	f 4 000	—
Onbekend	—	—	—	13 140 547	—	—
Totalen	*a*) f 95 673 720	f 164 873	f 3 058 416	*a*) f 153 958 757	f 9 116 670	f 608 585

Voor rekening van het Gouvernement.

a. Java en Madoera.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Invoer: Goederen.	Invoer: Ongemunt goud en zilver.	Invoer: Speciën (gemunt goud en zilver).	Uitvoer: Goederen.	Uitvoer: Ongemunt goud en zilver.	Uitvoer: Speciën (gemunt goud en zilver).
Nederland	f 7 562 741	—	f 2 640 000	f 26 775 406	—	—
Nederland (voor orders)	......	......	......	53 532	—	—
Groot-Brittannië	20 418	—	—	—	—	—
Frankrijk	10 354	—	—	—	—	—
België	77 899	—	—	—	—	—
Duitschland	23 122	—	—	—	—	—
Amerika	3 550	—	—	—	—	—
Engelsch-Indië	948 280	—	—	—	—	—
Singapore	7 308	—	—	—	—	—
China	25	—	—	—	—	—
Hongkong	61 423	—	—	—	—	—
Japan	32 016	—	—	—	—	—
Totalen	f 8 747 136	—	f 2 640 000	f 26 828 938	—	—

b. Buitenbezittingen.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Invoer: Goederen.	Invoer: Ongemunt goud en zilver.	Invoer: Speciën (gemunt goud en zilver).	Uitvoer: Goederen.	Uitvoer: Ongemunt goud en zilver.	Uitvoer: Speciën (gemunt goud en zilver).
Nederland	f 1 088 594	—	—	f 2 632 271	—	—
Engeland	65 600	—	—	—	—	—
Frankrijk	10 590	—	—	—	—	—
België	14 341	—	—	—	—	—
Duitschland	42 463	—	—	—	—	—
Pinang	1 494	—	—	—	—	—
Singapore	40 219	—	—	—	—	—
Hongkong	4 026	—	—	—	—	—
Totalen	f 1 267 327	—	—	f 2 632 271	—	—

a) De cijfers per gewest waren als volgt:

	Invoerwaarde.	Uitvoerwaarde.
Sumatra's Westkust	f 7 579 484	f 9 744 692
Tapanoeli	1 003 415	1 244 457
Benkoelen	1 051 514	219 284
Lampongsche districten	41 761	451 731
Palembang	7 293 686	19 714 448
Djambi	1 073 686	2 098 421
Oostkust van Sumatra	26 645 831	32 079 862
Atjeh en onderhoorigheden	11 824 394	10 092 622
Riouw en onderhoorigheden	2 261 587	4 281 000
Banka	3 180 923	352 348
Billiton	2 077 902	2 368 141
Westerafdeeling van Borneo	5 062 691	8 751 897
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	8 763 348	21 928 306
Celebes en onderhoorigheden	7 577 508	21 729 024
Menado	5 305 286	8 737 122
Amboina	1 742 709	3 256 046
Ternate	f 829 476	f 1 853 887
Zuid-Nieuw-Guinea	—	92 868
Timor en onderhoorigheden	128 892	82 835
Bali en Lombok	2 229 815	4 879 764
Totalen buitenbezittingen	f 95 673 908	f 153 958 755
,, Java en Madoera	219 284 533	258 736 510
Totalen-generaal	f 314 958 441	f 412 695 265

Bij deze gewestelijke splitsing dient in het oog gehouden, dat als invoer in eenig gewest alleen is gerekend wat gelost is van hetgeen buiten Nederlandsch-Indië is ingeladen, en als uitvoer enkel wat geladen is met bestemming om buiten Nederlandsch-Indië gelost te worden. Uit dien hoofde bijv. rekent niet onder den uitvoer van Billiton, maar onder dien van Java en Madoera, het op Billiton gewonnen tin, voor zoover het ten verkoop naar Batavia wordt verscheept.

2°. Waarde der ingevoerde goederen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Voor rekening van particulieren.			
a. Java en Madoera.			
Aardewerk (dakpannen)	f 46 736	f 6 362	f 53 098
Id. (grof), van alle soorten	948 098	490 489	1 438 587
Id. (porcelein), van alle soorten	316 699	402 960	719 659
Aluin	55 364	13 389	68 753
Automobielen	1 284 400	592 800	1 877 200
Automobielbanden	218 010	152 471	370 481
Azijn en azijn-essence	52 704	18 972	71 676
Bier	612 227	266 849	879 076
Blik en blikwerk	544 059	460 472	1 004 531
Boeken	448 253	121 418	569 671
Buskruit	24 297	21 323	45 620
Calcium-carbid	90 387	7 429	97 816
Caustic-soda	47 595	139 915	187 510
Cement	1 017 038	742 860	1 759 898
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien)	44 192	25 229	69 421
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	84 262	10 221	94 483
Drogerijen en medicijnen	836 052	957 054	1 793 106
Eetwaren (biscuits)	586 261	1 072 905	1 659 166
Id. (boter)	1 310 170	897 224	2 207 394
Id. (ghie)	—	57 180	57 180
Id. (hammen)	187 465	102 694	290 159
Id. (kaas)	288 351	3 288	291 639
Id. (melk)	390 367	622 923	1 013 290
Id. (visch)	70 588	6 979 018	7 049 606
Id. (vleesch)	172 053	189 603	361 656
Id. (vruchten, Australische versche)	—	53 020	53 020
Id. (alle andere soorten)	1 998 212	5 771 733	7 769 945
Fabrieks- en stoomwerktuigen	4 986 565	2 555 609	7 542 174
Garens	652 941	2 407 425	3 060 366
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	241 119	383 999	625 118
Id. (jenever)	595 481	18 329	613 810
Id. (likeuren)	100 902	112 176	213 078
Id. (reukwerken)	509 964	323 484	833 448
Id. (whisky)	18 397	199 239	217 636
Id. (alle andere soorten)	43 349	28 235	71 584
Glas (venster-)	63 353	76 358	139 711
Glas en glaswerk (dakpannen)	37 298	27 435	64 733
Id. (lampeglazen)	13 574	103 124	116 698
Id. (stopflesschen)	30 892	105 986	136 878
Id. (alle andere soorten)	470 157	318 028	788 185
Goud- en zilverwerk	116 701	100 775	217 476
Hars	342 285	289 182	631 467

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	f 3 076	f 54 181	f 57 257
Id. (ander) en houtwerk	45 377	86 082	131 459
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	1 908 854	1 071 614	2 980 468
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	101 212	22 020	123 232
Id. (dakbedekking en goten)	91 125	1 307 098	1 598 223
Id. (buizen en pijpen)	631 116	270 216	901 332
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	69 624	64 317	133 941
Id. (alle andere soorten)	2 014 154	953 405	2 967 559
IJzer (in staven en bundels)	942 237	1 284 177	2 226 414
IJzervitriool	54 571	39 264	93 835
IJzerwerk (spijkers)	91 196	124 010	215 206
Id. (draadnagels)	488 080	220 488	708 568
Id. (casserollen)	72 752	58 006	130 758
Id. (gegoten Europeesche pannen)	141 655	41 319	182 974
Id. (assen)	33 639	47 049	80 688
Id. (alle andere soorten)	1 446 246	2 021 822	2 468 068
Instrumenten (muziek-)	423 823	172 983	596 806
Id. (andere)	114 755	38 538	153 293
Kaarsen	18 296	33 633	51 929
Kleederen	833 841	1 650 074	2 483 915
Koffermakerswerk	63 516	114 962	178 478
Koffie	957 753	330 402	1 288 155
Kolen (steen-) en cokes	150 476	1 920 272	2 070 748
Koper in bladen	237 158	255 420	492 578
Id. (ander) en koperwerk	564 622	294 430	859 052
Kopervitriool	34 779	103 247	138 026
Kramerij van alle soorten	1 933 036	1 598 877	3 531 913
Kurken	35 664	17 526	53 190
Lampen	404 926	341 962	746 888
Leder en lederwerk	203 352	271 609	474 961
Lood (ruw en bewerkt)	75 717	267 546	343 263
Lucifers (Europeesche)	871 093	153 673	1 024 766
Id. (Japansche)	—	1 033 681	1 033 681
Machinerieën voor suikerfabrieken	2 931 108	1 364 534	4 295 642
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt)	3 419 165	2 855 369	6 274 534
Id. (id.) (gebleekt)	12 708 558	6 349 935	19 058 493
Id. (id.) (geverfd of gedr.)	5 752 720	11 877 153	17 629 873
Id. (wollen en halfwollen)	491 877	367 920	859 797
Id. (zijden en halfzijden)	226 914	1 235 794	1 462 708
Id. (zakken)	217 156	3 058 468	3 275 624
Id. (zeildoek)	53 281	6 352	59 633
Id. (andere)	675 447	663 513	1 338 960
Marmer in bladen	44 461	39 770	84 231

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Matten en matwerk	f 3 438	f 65 812	f 69 250
Meel	69 939	2 817 828	2 887 767
Messenmakerswerk	156 506	55 933	212 439
Mest en meststoffen (oliekoeken)	250 680	589 369	840 049
Meubelen	218 781	195 061	413 842
Mineraalwater	323 500	203 860	527 360
Modewaren	131 821	1 088 035	1 219 856
Naaimachines	454 290	273 390	727 680
Olie (aard-) of petroleum	306	2 124 804	2 125 110
Olie (katjang-)	—	107 841	107 841
Id. (klapper-)	—	650 634	650 634
Id. (lijn-)	193 547	31 248	224 795
Id. (palm-)	43 982	52 960	96 942
Id. (andere)	101 151	482 317	583 468
Paarden	—	112 750	112 750
Papier	1 614 891	1 473 944	3 088 835
Paraffine	14 070	127 649	141 719
Pennemessen	105 123	28 424	133 547
Potlooden	47 560	7 948	55 508
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	20 007	63 171	83 178
Rijst	—	49 180 123	49 180 123
Rijtuigen	98 519	184 798	283 317
Rijwielen	408 206	133 189	541 395
Rijwielbanden	76 550	30 984	107 534
Salpeter	3 698	64 551	68 249
Schoenmakerswerk	78 454	88 140	166 594
Schrijf- en teekenbehoeften	181 899	49 511	231 410
Schrijfmachines	105 915	49 795	155 710
Speelkaarten (Europeesche)	22 474	1 877	24 351
Id. (Chineesche)	136 209	27 326	163 535
Spoorwegmaterieel (rollend)	1 754 529	470 064	2 224 593
Staal en staalwerk	127 914	89 577	217 491
Steen (bewerkte en onbewerkte)	42 254	88 097	130 351
Steenen (vuurvaste)	88 550	76 733	165 283
Suiker	281	31 864	32 145
Tabak (sigaren en sigarett.)	698 636	245 677	944 313
Id. (Chineesche)	—	842 593	842 593
Id. (Manilla-)	—	80 139	80 139
Id. (alle andere)	334 996	84 757	419 753
Teer (Zweedsche) en koolteer	65 410	12 280	77 690
Tegels (vloer-)	35 065	43 816	78 881
Thee	1 541	1 872 922	1 874 463
Tin en tinwerk	22 418	14 431	36 849
Touwwerk	158 490	100 106	258 596
Uurwerken	219 858	255 459	475 317
Vaat- en kuipwerk (leggers)	138 452	112 991	251 443
Vee (levend)	990	51 955	52 945
Verfwaren	1 432 503	288 152	1 720 655
Vuurwapens	f 60 658	f 24 499	f 85 157
Vuurwerk	9 344	978 731	988 075
Wasdoek	137 621	142 807	280 428
Was (mineraal-)	124 509	447 729	572 238
Id. (andere)	22 573	233 569	256 142
Wijn (mousseerende)	173 720	70 465	244 185
Id. (afgetapt)	348 424	170 379	518 803
Id. (op fust)	71 637	155 801	227 438
Zaden (landbouw-)	12 090	584 668	596 758
Id. (andere)	18 612	277 880	296 492
Zeep	347 426	165 262	512 688
Zemelen	1 402	7 483	8 885
Zink en zinkwerk	73 873	40 610	114 483
Zinkwit	100 307	17 012	117 319
Zout	5 435	973	6 408
Zwavel	97 493	98 378	195 871
Zwavelzuur (ruw)	154 376	4 325	158 701
Zwavelzure ammoniak	2 441 368	3 618 021	6 059 389
Zijde (ruwe)	—	76 352	76 352
Diversen	410 931	462 380	873 311
Totalen voor Java en Madoera	f76 270 428	f143 014 105	f219 284 533

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Aardewerk (dakpannen)	f 3 007	f 52 024	f 55 031
Id. (grof), van alle soorten	230 256	552 332	782 588
Id. (porcelein), van alle soorten	78 595	92 339	170 934
Aluin	663	3 052	3 715
Atappen en kadjangmatten	—	198 110	198 110
Automobielen	258 400	79 800	338 200
Automobielbanden	55 527	28 321	83 848
Azijn en azijn-essence	13 028	27 577	40 605
Bier	356 200	470 049	826 249
Blik en blikwerk	52 712	1 523 124	1 575 836
Boeken	57 700	251 002	308 702
Buskruit	101 006	6 062	107 068
Calcium-carbid	11 150	6 447	17 597
Caustic-soda	27 847	31 612	59 459
Cement	299 330	220 725	520 055
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien)	15 824	9 313	25 137
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	65 355	143 630	208 985
Drogerijen en medicijnen	158 701	690 938	849 639
Eetwaren (biscuits)	150 739	612 827	763 566
Id. (boter)	391 593	78 376	464 969
Id. (ghie)	—	122 927	122 927
Id. (hammen)	29 039	20 685	49 724
Id. (kaas)	50 543	2 032	52 575

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Eetwaren (melk)	f 215 133	f 389 580	f 604 713
Id. (visch)	26 596	1 502 107	1 528 703
Id. (vleesch)	28 620	78 045	106 665
Id. (alle andere soorten)	630 936	4 359 227	4 990 163
Fabrieks- en stoomwerktuigen	2 436 299	1 366 274	3 802 573
Garens	806 911	2 063 676	2 870 587
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	15 644	168 971	184 615
Id. (jenever)	135 113	10 963	146 076
Id. (likeuren)	11 188	20 074	31 262
Id. (reukwerken)	85 632	67 700	153 332
Id. (whisky)	7 851	41 342	49 193
Id. (alle andere soorten)	9 327	21 927	31 254
Glas (venster-)	18 364	15 608	33 972
Glas en glaswerk (lampeglazen)	5 060	31 238	36 298
Id. (stopflesschen)	1 416	37 440	38 856
Id. (alle andere soorten)	113 651	255 056	368 707
Goud- en zilverwerk	18 210	37 522	55 732
Hars	3 686	998	4 684
Hertshoorn	—	109 221	109 221
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	80 430	599 314	679 744
Id. (ander) en houtwerk	117 371	481 727	599 098
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	32 631	9 132	41 763
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	156 615	1 680	158 295
Id. (dakbedekking en goten)	97 553	810 344	907 897
Id. (buizen en pijpen)	1 383 422	498 213	1 881 635
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	72 278	25 744	98 022
Id. (alle andere soorten)	635 597	358 816	994 413
IJzer (in staven en bundels)	153 602	107 368	260 970
IJzerwerk (spijkers)	38 425	127 083	165 508
Id. (draadnagels)	106 472	304 042	410 514
Id. (casserollen)	35 233	43 029	78 262
Id. (gegoten Europeesche pannen)	39 984	34 770	74 754
Id. (assen)	4 123	4 606	8 729
Id. (alle andere soorten)	426 115	774 112	1 200 227
Instrumenten (muziek-)	57 508	79 915	137 423
Id. (andere)	31 089	8 534	39 623
Kaarsen	16 528	45 527	62 055
Kleederen	219 881	1 203 997	1 423 878
Koffermakerswerk	32 599	188 885	221 484
Koffie	35	141 406	141 441
Kolen (steen-) en cokes	2 130	1 762 950	1 765 080
Koper in bladen	19 858	41 413	61 271
Id. (ander) en koperwerk	82 757	243 411	326 168

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Kopervitriool	f 995	f 8 376	f 9 371
Kramerij in alle soorten	337 000	1 115 558	1 452 558
Kurken	6 298	7 952	14 250
Lampen	101 080	135 370	236 450
Leder en lederwerk	27 439	449 051	476 490
Lood (ruw en bewerkt)	61 156	31 244	92 400
Lucifers (Europeesche)	30 253	205 035	235 288
Id. (Japansche)	—	349 875	349 875
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt)	455 067	1 334 697	1 789 764
Id. (id.) (gebleekt)	1 053 912	1 847 276	2 901 188
Id. (id.) (geverfd of gedrukt)	2 576 590	7 139 334	9 715 924
Id. (wollen en halfwollen)	104 636	278 299	382 935
Id. (zijden en halfzijden)	69 643	598 195	667 838
Id. (zakken)	3 662	800 845	804 507
Id. (zeildoek)	11 637	15 510	27 147
Id. (andere)	328 270	495 911	824 181
Matten en matwerk	2 664	149 155	151 819
Meel	11 819	1 389 615	1 401 434
Messenmakerswerk	77 770	53 482	131 252
Mest en meststoffen (oliekoeken)	800 582	288 226	1 088 808
Meubelen	69 175	232 820	301 995
Mineraalwater	108 823	143 888	252 711
Modewaren	52 316	377 158	429 474
Naaimachines	124 500	144 090	268 590
Olie (aard-) of petroleum	—	666 317	666 317
Id. (katjang-)	—	107 265	107 265
Id. (klapper-)	—	1 123 815	1 123 815
Id. (lijn-)	40 708	27 084	67 792
Id. (andere)	57 484	107 739	165 223
Opium	440	1 545 580	1 546 020
Paarden	—	22 250	22 250
Papier	272 298	778 195	1 050 493
Paraffine	43 581	23 005	66 586
Pennemessen	12 133	10 357	22 490
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	3 550	97 812	101 362
Rijst	—	21 474 490	21 474 490
Rijtuigen	16 751	99 157	115 908
Rijwielen	203 944	47 912	251 856
Rijwielbanden	37 214	8 531	45 745
Salpeter	2 500	20 447	22 947
Schoenmakerswerk	17 008	229 006	246 014
Schrijf- en teekenbehoeften	44 768	14 763	59 531
Schrijfmachines	11 385	10 235	21 620
Speelkaarten (Europeesche)	2 819	4 558	7 377
Id. (Chineesche)	31 418	23 431	54 849
Spoorwegmaterieel (rollend)	124 884	23 126	148 010
Staal en staalwerk	37 527	97 535	135 062

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Steen (bewerkte en onbewerkte)	f 1 602	f 41 594	f 43 196
Steenen (vuurvaste) . . .	28 712	10 231	38 943
Suiker	230	531 903	532 133
Tabak (sigaren en sigarett.)	219 344	651 753	871 097
Id. (Chineesche) . . .	—	494 420	494 420
Id. (alle andere) . . .	640 116	269 112	909 228
Teer (Zweedsche) en koolteer	18 330	33 061	51 391
Tegels (vloer-)	10 220	11 212	21 432
Thee	5	356 710	356 715
Tin en tinwerk	1 997	180 067	182 064
Touwwerk	56 159	205 173	261 332
Uurwerken	27 442	90 176	117 618
Vaartuigen	20 000	27 209	47 209
Vee (levend)	—	187 892	187 892
Verfwaren	109 316	161 488	270 804
Vuurwapens	23 948	18 323	42 271
Vuurwerk	833	545 523	546 356
Wasdoek	17 259	21 603	38 862
Was (mineraal-)	3 103	2 604	5 707
Id. (andere)	34 042	27 112	61 154
Wijn (mousseerende) . .	17 230	59 125	76 355
Id. (afgetapt)	131 544	209 574	341 118
Id. (op fust)	16 418	74 798	91 216
Zaden (landbouw-) . . .	540	164 009	164 549
Id. (andere)	1 420	97 690	99 110
Zeep	109 846	591 613	701 459
Zemelen	—	242 185	242 185
Zink en zinkwerk . . .	18 240	88 967	107 207
Zinkwit	26 902	15 532	42 434
Zout	1 598	918 669	920 267
Zwavel	405	232	637
Zwavelzuur (ruw) . . .	291 744	170 053	461 797
Zijde (ruwe)	960	300 752	301 712
Diversen	154 567	844 633	999 200
Totalen voor de buitenbezittingen. . .	f 20 178 859	f 75 494 861	f 95 673 720
Totalen voor Java en Madoera.	76 270 428	143 014 105	219 284 533
Algemeene totalen. .	f 96 449 287	f 218 508 966	f 314 958 253

Voor rekening van het Gouvernement.

a. Java en Madoera.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Ammunitie	f 256 571	—	f 256 571
Automobielen	19 000	f 3 800	22 800
Bier	156 129	—	156 129
Blik en blikwerk	14 101	—	14 101
Boeken	54 926	200	55 126
Buskruit	16 898	—	16 898
Calcium-carbid	17 820	—	17 820
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen . . .	f 91 526	—	f 91 526
Dranken	13 561	—	13 561
Drogerijen en medicijnen .	291 383	f 11 039	302 422
Eetwaren (boter)	101 706	—	101 706
Id. (vleesch)	37 232	—	37 232
Id. (andere)	91 224	—	91 224
Fabrieks- en stoomwerktuigen	649 187	9 786	658 973
Gedistilleerd (van alle soorten)	135 423	—	135 423
Glas en glaswerk . . .	17 937	1 000	18 937
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	1 287 136	10 900	1 298 036
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	105 069	3 150	108 219
Id. (buizen en pijpen) .	108 393	67 289	175 682
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels) . .	179 747	—	179 747
Id. (ander)	1 029 116	5 800	1 034 916
IJzer (in staven en bundels)	297 919	—	297 919
IJzerwerk (van alle soorten)	335 528	4 100	339 628
Instrumenten (mathematische, physische, chirurgicale en optische) . .	53 866	7 873	61 739
Kleederen	56 002	—	56 002
Kolen (steen-) en cokes .	79 510	32 016	111 526
Koper (gemunt)	35 000	—	35 000
Koper en koperwerk . .	87 353	—	87 353
Kramerij	34 936	1 410	36 346
Leder en lederwerk . . .	110 477	8 784	119 261
Lood (ruw en bewerkt) .	25 887	—	25 887
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt) . .	54 974	—	54 974
Id. (id.) (gebleekt) . . .	83 437	168	83 605
Id. id. (geverfd of gedrukt)	111 923	—	111 923
Id. (wollen en halfwollen)	67 171	—	67 171
Id. (zeildoek)	10 138	600	10 738
Id. (andere)	48 739	5 000	53 739
Meubelen	18 285	—	18 285
Olie (lijn-)	37 687	—	37 687
Id. (andere)	53 600	—	53 600
Opium	4 940	1 000 460	1 005 400
Papier	265 917	418	266 335
Schoenmakerswerk . . .	107 911	—	107 911
Schrijf- en teekenbehoeften	50 192	—	50 192
Spoorwegmaterieel (rollend)	457 850	2 106	459 956
Staal en staalwerk . . .	50 986	64	51 050
Steen (van alle soorten) .	19 481	—	19 481
Verfwaren	84 760	1 293	86 053
Vuurwapens	57 745	—	57 745

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Zeep	f 33 119	—	f 33 119
Zink en zinkwerk	22 398	—	22 398
Zinkwit	22 974	—	22 974
Diversen	107 951	f 7 139	115 090
Totalen voor Java en Madoera	f 7 562 741	f 1 184 395	f 8 747 136

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Ammunitie	f 359	—	f 359
Automobielen	3 800	—	3 800
Bier	46 927	—	46 927
Calcium-carbid	750	—	750
Cement	16 155	f 9 315	25 470
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	45 636	1 550	47 186
Drogerijen en medicijnen	38 530	25	38 555
Eetwaren (boter)	12 900	—	12 900
Id. (vleesch)	3 500	—	3 500
Id. (andere)	624	—	624
Fabrieks- en stoomwerktuigen	235 871	45 129	281 000
Gedistilleerd (van alle soorten)	3 226	—	3 226
Glas en glaswerk	1 152	310	1 462
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	21 582	—	21 582
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	256 475	—	256 475
Id. (buizen en pijpen)	90 379	3 456	93 835
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	2 432	—	2 432
IJzer en staal (ander)	33 228	—	33 228
IJzer (in staven en bundels)	16 916	—	16 916
IJzerwerk (van alle soorten)	98 401	3 772	102 173
Instrumenten (mathematische, enz.)	f 4 588	f 64	f 4 652
Kleederen	3 644	15 005	18 649
Kolen (steen-) en cokes	—	65 600	65 600
Koper en koperwerk	2 571	344	2 915
Kramerij	2 416	702	3 118
Leder en lederwerk	266	—	266
Lood (ruw en bewerkt)	69	—	69
Manufacturen (katoenen) (gebleekt)	138	—	138
Id. id. (geverfd of gedrukt)	5 120	—	5 120
Id. (wollen en halfwollen)	600	—	600
Id. (zeildoek)	1 037	—	1 037
Id. (andere)	5 897	—	5 897
Olie (lijn-)	3 683	31	3 714
Id. (andere)	3 088	18 642	21 730
Papier	1 595	—	1 595
Schoenmakerswerk	33 668	4 520	38 188
Schrijf- en teekenbehoeften	1 661	—	1 661
Spoorwegmaterieel (rollend)	48 390	—	48 390
Staal en staalwerk	818	—	818
Steen (van alle soorten)	816	—	816
Verfwaren	14 893	—	14 893
Vuurwapens	1 030	—	1 030
Zeep	2 430	12	2 442
Zink en zinkwerk	870	—	870
Zinkwit	58	167	225
Diversen	20 405	10 089	30 494
Totalen voor de buitenbezittingen	f 1 088 594	f 178 733	f 1 267 327
Totalen voor Java en Madoera	7 562 741	1 184 395	8 747 136
Algemeene totalen	f 8 651 335	f 1 363 128	f10 014 463

3°. Waarde der uitgevoerde goederen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Voor rekening van particulieren.			
a. Java en Madoera.			
Arachides (gepelde)	f 19 606	f 1 480 674	f 1 500 280
Id. (ongepelde)	28 617	1 467 163	1 495 780
Beenderen	1 025	33 744	34 769
Cacao	1 088 382	398 953	1 487 335
Coca	f 601 626	f 43 966	f 645 592
Copra	10 834 483	7 524 143	18 358 626
Damar	155 603	816 795	972 398
Djarakpitten	18 523	82 405	100 928
Drogerijen en medicijnen	95 243	59 263	154 506
Eetwaren (vogelnestjes)	—	333 184	333 184
Id. (andere)	16 295	411 275	427 570

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Foelie	f 101 014	f 12 113	f 113 127
Gedistilleerd (arak)	257 362	986 514	1 243 876
Getahpertja	136 909	233 720	370 629
Getah (andere)	20 622	64 821	85 443
Gomelastiek	97 188	80 934	178 122
Goud- en zilverwerk	53 791	8 575	62 366
Hoeden (bamboe-)	38 188	3 613 595	3 651 783
Id. (andere) (inlandsch fabrikaat)	1 699	329 582	331 281
Hoorn (buffel-)	506	12 684	13 190
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	547 942	2 818 490	3 366 432
Huiden (buffel-)	1 928 393	322 874	2 251 267
Id. (koe-)	1 539 858	245 433	1 785 291
Id. (geite- en bokkevellen)	499 757	751 578	1 251 335
Id. (andere soorten)	32 265	49 282	81 547
Indigo	37 365	8 037	45 402
Kaneel	16 627	20 746	37 373
Kapok	1 681 969	2 506 352	4 188 321
Kapokpitten	46 976	456 952	503 928
Katoen (gezuiverde)	—	28 207	28 207
Id. (ruwe)	2	96 939	96 941
Kinabast	3 446 143	113 432	3 559 575
Kinine	146 730	1 040 590	1 187 320
Kleederen	218 626	110 212	328 838
Koffie (gepelde)	3 046 076	3 218 176	6 264 252
Id. (in hoornschil)	675 674	172 253	847 927
Id. (gedroogde kers)	223	35 340	35 563
Koper en koperwerk	36 316	52 885	89 201
Kramerij	35 326	39 010	74 336
Lombok	14	119 543	119 557
Maïs (gepelde)	210 120	3 738	213 858
Manufacturen (katoenen) (geverfd of gedrukt)	902	916 907	917 809
Matten en matwerk	30 913	168 256	199 169
Meel (tapioca-)	645 142	2 682 401	3 327 543
Id. (ander)	1	36 473	36 474
Meubelen	198 067	79 661	277 728
Molastella	14 815	386 242	401 057
Molascuit	44 994	171 327	216 321
Noten (muskaat-)	290 631	26 530	317 161
Id. (pinang-)	—	396 762	396 762
Olie (klapper-)	42	10 988	11 030
Id. (andere)	25 466	220 928	246 394
Paraffine	365 065	16 283	381 348
Peper (staart-)	8 124	53 208	61 332
Id. (witte)	458 666	1 127 047	1 585 713
Id. (zwarte)	1 034 356	1 841 046	2 875 402
Petroleumresidu	47 502	2 971	50 473
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	8 524	75 311	83 835
Rijst (gepelde)	5 890 432	1 914 275	7 804 707
Rotting	f 3 729	f 63 753	f 67 482
Sago en sagomeel	—	54 269	54 269
Suiker (hoofd-)	2 361 748	134 110 102	136 471 850
Id. (zak-)	—	2 960 361	2 960 361
Id. (melasse)	—	2 447 131	2 447 131
Id. (Javaansche)	1 565	95 381	96 946
Id. (andere soorten)	—	85 804	85 804
Tabak (voor de Europeesche markt)	20 137 261	9 033	20 146 294
Id. (voor de inlandsche markt)	22 047	1 166 217	1 188 264
Id. (sigaren en sigaretten)	3 424	84 453	87 877
Tapiocawortels	134 776	216 299	351 075
Tapioca (geparelde)	27 479	35 603	63 082
Id. (afval)	22 749	20 451	43 200
Thee	6 830 902	4 672 173	11 503 075
Tin	831 280	3 269 788	4 101 068
Tras	310	205 000	205 310
Vaat- en kuipwerk	6 890	7 417	14 307
Vee (levend)	—	17 148	17 148
Verfwaren	70 091	5 066	75 157
Vezels	277 352	322 157	599 509
Vogels	6	95 060	95 066
Was	3 888	32 909	36 797
Zaden (widjen)	—	46 127	46 127
Diversen	335 001	536 796	871 797
Totalen voor Java en en Madoera	f67 847 224	f190 889 286	f285 736 510

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Agar agar	—	f 1 762 075	f 1 762 075
Arachides (gepelde)	f 10 125	10 376	20 501
Id. (ongepelde)	959	142 454	143 413
Beenderen	—	5 066	5 066
Benzine (petroleum-)	—	12 412 065	12 412 065
Balam- en soenteivruchten	—	48 576	48 576
Benzoë	23 922	1 099 762	1 123 684
Cacao	54	28 967	29 021
Copal	726 952	1 087 493	1 814 445
Copra	2 616 653	21 209 884	23 826 537
Damar	724 575	3 109 191	3 833 766
Drakenbloed	—	35 845	35 845
Drogerijen en medicijnen	380	104 380	104 760
Eetwaren (tripang)	—	177 861	177 861
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	—	1 485 539	1 485 539
Id. (visch, andere en vischkuit)	—	174 755	174 755
Id. (vogelnestjes)	—	167 194	167 194
Id. (andere)	617	498 729	499 346

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Foelie	f 460 244	f 303 552	f 763 796
Gambir	—	3 078 049	3 078 049
Garnalenschillen	—	48 406	48 406
Getahpertja	3 201	1 923 146	1 926 347
Getah (andere)	45 086	7 513 945	7 559 031
Getahbladeren	—	90 714	90 714
Gomelastiek	111 960	6 629 613	6 741 573
Hertshoorn	814 028	780 011	1 594 039
Hoorn (buffel-)	14 748	23 205	37 953
Hout (ebben-)	3 191	94 525	97 716
Id. (sandel-)	2 128	206 927	209 055
Id. (scheepsbouw- en timmer-)	28 430	42 197	70 627
Id. (wortel-)	13 610	32 203	45 813
Id. (ander)	2 797	50 080	52 877
Huiden (buffel-)	699 753	279 493	979 246
Id. (koe-)	209 425	161 513	370 938
Id. (hertevellen)	9 249	98 735	107 984
Id. (andere soorten)	1 932	104 464	106 396
Kaarsen	897	912 325	913 222
Kaneel	214 258	233 965	448 223
Kapok	221 797	182 901	404 698
Katoen (gezuiverde)	656	58 447	59 103
Id. (ruwe)	—	704 083	704 083
Kinabast	58 161	—	58 161
Kleederen	28 945	46 891	75 836
Koelit bakau en tengar	15 894	1 429 250	1 445 144
Koffie (gepelde)	1 203 420	2 617 424	3 820 844
Id. (in hoornschil)	22 176	—	22 176
Kolen (steen-)	—	827 196	827 196
Koper en koperwerk	1 307	20 458	21 765
Kramerij	17 756	15 485	33 241
Maïs (gepelde)	605 071	34 877	639 948
Manufacturen (katoenen) (geverfd of gedrukt)	848	47 595	48 443
Matten en matwerk	30	143 067	143 097
Meel (tapioca-)	—	52 403	52 403
Meubelen	9 830	17 019	26 849
Nagelen	18 243	53 462	71 705
Noten (muskaat-)	800 680	1 462 516	2 263 196
Id. (pinang-)	—	2 870 167	2 870 167
Olie (aard-) of petroleum	128	19 592 397	19 592 525
Id. (kajoepoeti-)	5 203	110 644	115 847
Id. (klapper-)	16	688 810	688 826
Id. (andere)	1 871	1 620 278	1 622 149
Oliekoeken	79	176 678	176 757
Paarden	—	93 800	93 800
Paraffine	33 735	2 152 475	2 186 210
Peper (staart-)	—	89 384	89 384
Id. (witte)	1 181	1 510 569	1 511 750
Peper (zwarte)	f 171 538	f 3 401 761	f 3 573 299
Petroleumresidu	150	2 048 425	2 048 575
Rijst (gepelde)	90 901	202 438	293 339
Id. (ongepelde)	—	391 711	391 711
Rotting	481 932	6 520 972	7 002 904
Rottingstokken	21 740	103 340	125 080
Sago en sagomeel	32 264	1 052 138	1 084 402
Schelpen (paarlemoer-)	994 896	652 824	1 647 720
Id. (Flores-)	6 448	77 110	83 558
Id. (Burgos-)	—	197 440	197 440
Id. (troca-)	176	2 783 476	2 783 652
Id. (andere)	170	163 573	163 743
Schildpad	57 480	1 316 280	1 373 760
Tabak (voor de Europeesche markt)	9 734 224	2 574 277	12 308 501
Id. (voor de inlandsche markt)	528	4 157 564	4 158 092
Tannine	—	165 804	165 804
Tengkawangpitten en tengkawangvet	1	38 471	38 472
Tin	—	118 331	118 331
Tinerts	—	1 684 457	1 684 457
Vaat- en kuipwerk	17 930	1 086	19 016
Vee (levend)	190	565 915	566 105
Vezels	13 306	4 201	17 507
Vogelhuiden	451	634 433	634 884
Was	—	84 351	84 351
Zaden (widjen)	19 185	76 648	95 833
Diversen	62 321	664 143	726 464
Totalen voor de buitenbezittingen	f 21 492 032	f 132 466 725	f 153 958 757
Totalen voor Java en Madoera	67 847 224	190 889 286	258 736 510
Algemeene totalen	f 89 339 256	f 323 356 011	f 412 695 267

Voor rekening van het Gouvernement. *b)*

a. Java en Madoera.

Coca	f 47 775	—	f 47 775
Copra	31 074	—	31 074
Kinabast	282 107	—	282 107
Koffie (gepelde)	854 508	—	854 508
Tin	25 585 949	—	25 585 949
Diversen	27 525	—	27 525
Totalen	f 26 828 938	—	f 26 828 938

b. Buitenbezittingen.

Tin	f 2 632 271	—	f 2 632 271

b) De hoeveelheden coca, copra, kinabast, koffie en tin voor gouvernementsrekening in 1910 uitgevoerd en waarnaar de opgegeven waarde berekend is, bedroegen respectievelijk 31 850, 182 788, 564 214, 1 095 523 en 14 214 416 K.G.

4°. In- en uitvoer voor particuliere rekening van goederen, waarvan in de handelsstatistiek der opgegeven jaren, nevens de waarde, tevens de hoeveelheden zijn opgegeven. c)

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Aardewerk (grof) (Europeesche borden)	dozijn.	—	—	—	924	1 044
Id. (id.) (Europ. kopjes en schoteltjes)	id.	—	—	—	317	268
Id. (id.) (Europeesche eetserviezen) .	stel.	—	—	—	0.9	0.6
Id. (id.) (Europeesche spoelkommen)	dozijn.	—	—	—	290	147
Id. (porcelein) (borden)	id.	—	—	—	196	159
Id. (id.) (kopjes en schoteltjes) . .	id.	—	—	—	178	236
Id. (id.) (eetserviezen)	stel.	—	—	—	0.4	0.9
Aluin	K.G.	—	—	—	495	725
Automobielen	stuks.	—	—	—	0.5	0.6
Azijn.	Liters.	172	208	193	258	234
Benzine.	id.	—	—	—	76	107
Bier	id.	3 925	3 729	3 628	3 883	4 275
Buskruit	K.G.	106	60	59	43	102
Calcium-carbid	id.	—	—	—	334	385
Caustic-soda	id.	—	—	—	1 780	1 900
Cement	vaten.	—	—	—	299	455
Copra	K.G.	46	58	122	—	954
Eetwaren (biscuits)	id.	—	—	—	1 799	2 423
Id. (boter)	id.	1 413	1 665	1 381	1 674	1 835
Id. (ghie)	id.	164	156	185	177	200
Id. (hammen)	id.	—	—	—	205	227
Id. (kaas)	id.	—	—	—	290	344
Id. (melk)	id.	2 315	2 667	2 988	3 124	3 776
Id. (visch, gezouten of gedroogd). .	id.	37 067	32 504	36 603	39 060	39 761
Id. (vruchten, Australische, versche)	kisten.	—	—	—	12	14
Gambir	K.G.	2 648	2 159	1 998	519	131
Garen (bind-)	id.	—	—	—	137	124
Gedistilleerd (arak)	Liters.	58	77	70	59	81
Id. (brandewijn en cognac)	id.	380	366	397	488	541
Id. (jenever)	id.	1 682	1 642	1 532	1 682	1 943
Id. (likeuren)	id.	78	81	92	107	122
Id. (reukwerken)	id.	161	196	184	215	250
Id. (whisky)	id.	118	108	128	133	178
Id. (alle andere soorten)	id.	69	14	18	16	22
Id. (idem)	K.G.	7	8	7	6	9
Glaswerk (dakpannen)	stuks.	—	—	—	184	432
Id. (lampeglazen)	dozijn.	—	—	—	417	425
Id. (stopflesschen)	id.	—	—	—	90	88
Hars	K.G.	—	—	—	5 299	6 360
Houtskolen	id.	—	—	—	298	374
Huiden	id.	56	136	61	17	62
IJzervitriool	id.	—	—	—	924	1 564
IJzerwerk (draadnagels)	vaten.	—	—	—	59	137
Id. (casserollen)	K.G.	—	—	—	183	290
Id. (gegoten Europ. pannen) . . .	id.	—	—	—	1 399	1 983
Id. (assen)	stuks.	—	—	—	9	10
Indigo	K.G.	40	131	151	30	10

c) Wanneer men in dit overzicht nihil-opgaven vindt, is dit nog geen bewijs dat van het betrokken artikel geen in- of uitvoer heeft plaats gehad, maar leide men daaruit af, dat het artikel in de handelsstatistiek niet afzonderlijk is genoemd, of wel, dat de hoeveelheden te gering waren, om in dit overzicht te worden opgenomen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kaarsen	K.G.	139	125	164	159	190
Kalk	id.	1 509	1 653	1 173	1 275	836
Kaneel	id.	9	12	13	9	4
Kapok	id.	46	58	59	51	87
Klappers	stuks.	157	106	73	223	37
Koelit bakau en koelit tengar . . .	K.G.	372	223	168	129	172
Koffie (gepelde)	id.	895	3 597	5 420	3 951	3 517
Id. (in hoornschil)	id.	3	6	—	—	1
Id. (gedroogde kers)	id.	—	—	—	33	55
Kolen (steen-) en cokes	ton.	202	199	244	239	233
Koper (in bladen)	K.G.	—	—	—	425	594
Koperdraad (geel)	id.	—	—	—	69	85
Kopervitriool	id.	—	—	—	437	491
Kramerij (knoopen)	gros.	—	—	—	423	434
Krijt (gemalen), wit	K.G.	—	—	—	—	210
Id. (in stukken), wit	id.	—	—	—	—	106
Lampen (hang-)	dozijn.	—	—	—	33	42
Leder	K.G.	—	—	—	346	410
Lijm (Europeesche en Chineesche) . .	id.	—	—	—	28	40
Lucifers (gewone houten) (Europeesche)	gros doosjes.	3 569	3 479	3 526	1 802	2 099
Id. (id.) (Japansche)	id.				2 896	2 516
Marmer (in bladen)	stuks.	—	—	—	15	26
Meel	K.G.	20 402	24 438	21 044	22 781	26 806
Mineraalwater	flesschen.	1 251	1 144	1 378	1 244	1 950
Naaimachines	stuks.	—	—	—	25	33
Nagelen	K.G.	72	93	115	172	116
Olie (aard-) of petroleum	Liters.	52 228	57 126	51 465	58 063	55 829
Id. (katjang-)	id.	39	93	55	602	672
Id. (klapper-)	id.	7 216	4 765	4 493	6 727	4 436
Id. (lijn-)	id.	—	—	—	960	889
Id. (palm-)	K.G.	—	—	—	190	243
Oliekoeken	id.	12 179	9 566	6 411	3 278	1 176
Opium	id.	148	128	94	80	77
Papier (z.g. pro patria en kardoes) . .	riem.	—	—	—	22	16
Paraffine	K.G.	—	—	—	1 113	833
Peper (gewone)	id.	21	22	14	8	73
Photographietoestellen	stuks.	—	—	—	0.5	0.7
Potlooden	gros.	—	—	—	21	31
Rijst (gepelde)	K.G.	345 351	271 882	332 231	391 538	704 723
Id. (ongepelde)	id.	466	305	328	737	377
Rijwielen	stuks.	—	—	—	9	15
Rotting	K.G.	67	81	96	96	77
Sago	id.	122	88	54	79	112
Salpeter	id.	362	382	374	479	365
Schrijfmachines	stuks.	—	—	—	1	2
Speelkaarten (Europeesche)	spellen.	64	125	82	69	91
Suiker	K.G.	3 879	4 150	4 446	4 039	4 372
Tabak (sigaren en sigaretten)	id.	231	266	299	333	484
Id. (Chineesche)	id.	912	1 069	1 064	1 278	2 228
Id. (Manilla-)	id.	122	108	72	74	53
Id. (alle andere)	id.	1 435	1 522	1 243	1 475	2 215
Tarwe	Liters.	11	10	19	16	20

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Thee	K.G.	2 320	2 469	2 604	2 619	2 789
Tin	id.	201	162	193	170	184
Verfwaren (aniline)	id.	—	—	—	168	249
Id. (terpentijn)	Liters.	—	—	—	54	50
Vruchtenstroop	flesschen.	2	2	3	3	5
Wasdoek	K.G.	—	—	—	310	349
Was (mineraal-)	id.	—	—	—	1 304	1 926
Id. (andere)	id.	194	301	167	254	269
Wijn (mousseerende)	flesschen.	100	110	103	128	128
Id. (andere)	Liters.	1 633	1 630	1 568	1 647	1 866
Zaden (widjen)	K.G.	—	—	—	48	81
Zemelen	id.	—	—	—	8 815	6 260
Zinkwit	id.	—	—	—	521	676
Zout (tafel-)	id.				242	174
Id. (ander dan tafel-)	id.	24 428	21 922	16 753	8 322	8 753
Id. (voor industrieele doeleinden)	id.				11 117	9 596
Zwavel	id.	1 205	1 705	1 201	3 117	2 312
Zijde, ruwe	id.	—	—	—	—	125

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Agar agar	K.G.	—	—	—	737	844
Akarwangi	id.	—	—	39	77	29
Arachides (gepelde)	id.	—	—	13 001	8 154	8 946
Id. (ongepelde)	id.	—	—	11 041	9 097	12 609
Balam- en soenteivruchten	id.	572	83	465	904	972
Benzine	Liters.	—	—	309 720	159 667	310 302
Benzoë	K.G.	1 699	1 359	1 405	1 371	1 125
Cacao	id.	1 850	1 838	2 359	2 408	2 527
Coca	id.	—	—	417	373	430
Copal	id.	9 216	11 553	10 629	10 245	7 259
Copra	id.	120 081	167 547	229 491	183 802	248 148
Damar	id.	5 646	5 595	7 157	6 427	9 808
Djarakpitten	id.	5 415	5 232	5 285	2 910	841
Drakenbloed	id.	19	18	53	36	36
Eetwaren (tripang)	id.	822	638	356	393	610
Id. (visch, gezouten en gedroogd)	id.	8 970	8 176	7 317	7 362	6 773
Foelie	id.	464	545	510	577	515
Gambir	id.	6 890	10 127	7 512	6 856	7 329
Gasoline	Liters.	—	—	—	239	1 313
Gedistilleerd (arak)	id.	2 926	2 830	4 171	5 100	3 555
Getahpertja	K.G.	2 816	500	391	1 150	1 531
Getah (andere)	id.	9 818	11 620	6 965	18 419	34 748
Gomelastiek	id.	2 071	6 381	3 048	1 627	2 768
Hars	id.	—	—	—	210	1
Hertshoorn	id.	—	—	—	75	94

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Hoeden (bamboe-)	stuks.	—	—	6 787	9 032	8 300
Id. (andere) (inl. fabrikaat)	id.	—	—	1 148	3 267	3 313
Hoorn (buffel-)	K.G.	—	—	—	108	205
Hout (ebben-)	id.	8 775	5 218	3 255	4 637	3 257
Id. (gahroe-)	id.	7	40	6	11	8
Id. (lakka-)	id.	65	83	207	164	56
Id. (sandel-)	id.	719	950	1 154	1 071	1 045
Id. (scheepsbouw- en timmer-djati).	M³.	—	—	—	—	65
Id. (wortel-)	K.G.	2	1	7	146	183
Houtskolen	id.	—	—	—	188	141
Huiden (buffel-)	id.			3 999	4 123	4 615
Id. (koe-)	id.			2 058	2 249	2 331
Id. (geite- en bokkevellen)	id.	6 929	7 250	448	537	502
Id. (andere soorten).	id.			446	464	483
Indigo (niet bereid voor de inlandsche markt)	id.	169	120	104	66	54
Id. (andere)	id.	183	296	80	64	40
Kaarsen	id.	—	22	503	957	1 522
Kaneel (eigenlijke)	id.	22	69	80	133	222
Id. (kassia of Chineesche kaneel) .	id.	769	695	678	884	1 075
Kapok	id.	6 257	8 917	7 583	8 551	9 186
Kapokpitten	id.	5 948	12 460	13 611	12 588	10 157
Kassiavruchten	id.	197	496	746	493	220
Katjang-idjo	id.	—	—	—	451	306
Katoen	id.	8 885	9 502	10 751	7 789	8 185
Katoenpitten	id.	—	—	—	—	44
Kinabast	id.	6 524	7 738	7 184	5 333	7 235
Kinine	id.	40	13	30	36	119
Klappers	stuks.	15	40	264	85	41
Koelit bakau en koelit tengar . . .	K.G.	7 085	8 534	8 755	9 156	9 657
Koffie (gepelde)	id.	23 248	17 361	19 869	14 894	12 930
Id. (in hoornschil)	id.	6 154	3 312	4 009	2 180	1 450
Id. (gedroogde kers)	id.	403	190	433	205	356
Kolapitten	id.	—	—	—	—	89
Kolen (steen-) en cokes	ton.	49	45	60	64	69
Lombok	K.G.	—	—	441	675	748
Maïs (gepelde)	id.	4 582	4 817	25 591	44 410	11 384
Meel (tapioca-)	id.	21 614	44 588	39 464	42 666	33 799
Id. (ander)	id.	603	1 005	129	174	250
Molascuit	id.	—	—	—	—	4 326
Molastella	id.	—	—	—	—	8 021
Nagelen	id.	259	69	92	138	133
Noten (kemiri-)	id.	—	—	—	125	13
Id. (muskaat-)	id.	2 540	3 181	2 670	3 223	2 580
Id. (pinang-)	id.	28 400	21 729	22 650	25 044	27 224
Olie (aard-) of petroleum	Liters.	469 585	524 189	581 098	500 465	489 819
Id. (katjang-)	id.	1 448	935	980	70	23
Id. (klapper-)	id.	2 571	2 618	1 936	1 664	1 707
Oliekoeken.	K.G.	1 787	1 707	1 287	1 538	2 357
Paraffine	id.	—	—	—	2 285	7 336
Peper (staart-)	id.	148	123	151	347	301
Id. (gewone)	id.	20 130	16 945	29 201	19 180	26 189

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Petroleumresidu	Liters.	—	—	—	76 554	83 962
Rijst (gepelde)	K.G.	45 060	51 612	50 559	59 114	53 987
Id. (ongepelde)	id.	1 003	1 891	11 059	3 268	7 835
Rotting	id.	44 455	43 289	34 630	32 810	44 190
Sago	id.	15 771	16 799	16 922	14 012	14 618
Schelpen (paarlemoer-)	id.	—	—	—	1 028	825
Id. (andere)	id.	—	—	—	1 094	1 532
Schildpad	id.	14	10	32	14	69
Suiker (hoofd-)	id.			1 130 119	1 093 931	1 137 275
Id. (zak-)	id.			49 432	47 568	42 301
Id. (stroop-)	id.	996 637	1 193 969	95 372	90 703	—
Id. (Javaansche)	id.			5 896	6 582	969
Id. (andere soorten)	id.			—	19 459	1 716
Tabak (sigaren en sigaretten)	id.	31	52	—	33	24
Id. (voor de Eur. markt)	id.	70 969	69 490	79 195	47 667	61 235
Id. (voor de inlandsche markt)	id.	1 777	1 635	1 479	1 782	1 620
Tapiocawortels	id.	—	225	27 135	48 100	11 719
Tengkawangpitten	id.	—	—	—	1 495	387
Tengkawangvet	id.	—	—	—	46	—
Thee	id.	12 028	13 717	15 750	16 310	15 338
Tin	id.	2 148	2 390	2 241	2 188	2 344
Tinerts	id.	2 870	2 253	2 859	2 799	3 369
Vet van balam- en soenteivruchten	id.	—	—	—	26	96
Vezels	id.	—	—	—	844	1 870
Vogelhuiden	stuks.	—	—	—	—	69
Was (mineraal-)	K.G.	—	—	—	10	28
Id. (andere)	id.	68	44	93	82	93
Zaden (widjen)	id.	—	—	3 030	1 720	1 014
Zemelen	id.	—	—	—	114	314
Zwam	id.	33	82	9	42	84

Bijlage IJIJ.

(Zie hoofdstuk Q van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de scheepvaart over 1910.

I. SCHEEPVAARTBEWEGING over 1910

(voor zooveel de jaarlijksche statistiek van de scheepvaart van Nederlandsch-Indië die doet kennen). *a*)

1°. Aantal aangekomen en vertrokken schepen.

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
A. Aangekomen schepen.								
Bantam	—	—	—	—	—	4	111	115
Anjer	7	8	—	15	96	—	363	459
Batavia	305	6	—	311	588	61	239	888
Cheribon	4	5	—	9	8	20	3	31
Indramajoe	—	—	—	—	4	1	—	5
Tegal	2	—	—	2	—	—	11	11
Pekalongan	1	—	—	1	—	—	—	—
Semarang	60	3	—	63	14	10	85	109
Karimoendjawa	—	—	—	—	—	—	1	1
Rembang	—	—	—	—	—	—	138	138
Toeban	—	—	—	—	3	—	10	13
Soerabaja	289	3	—	292	251	14	41	306
Grisee	—	1	—	1	—	10	327	337
Bawean	—	—	—	—	—	—	96	96
Soemenep	—	—	—	—	2	—	17	19
Sapoedi	—	—	—	—	—	—	2	2
Sapeken	—	—	6	6	—	—	260	260
Boender	—	—	—	—	—	1	—	1
Brakas	—	—	—	—	—	—	22	22
Kangean	—	—	—	—	—	—	55	55
Pasoeroean	4	—	—	4	—	—	2	2
Probolinggo	5	—	—	5	4	—	—	4
Kraksaän	—	—	—	—	1	—	—	1
Banjoewangi	6	1	—	7	8	—	431	439
Besoeki	—	—	—	—	2	—	13	15
Panaroekan	—	—	—	—	—	13	90	103
Tjilatjap	14	—	—	14	14	—	—	14
Padang	65	—	—	65	264	3	86	353
Ajerbangis	—	—	—	—	—	—	83	83
Sibolga	—	—	—	—	2	—	8	10
Benkoelen	1	—	—	1	2	—	2	4
Kroë	—	—	—	—	—	—	3	3
Moko Moko	—	—	—	—	—	—	58	58
Telokbetong	—	—	—	—	132	—	138	270
Koto Agoeng	—	—	—	—	—	—	67	67

a) Deze statistiek bevat namelijk niet het geheele scheepvaartverkeer in den Indischen Archipel, aangezien zij alleen rekening houdt met de inklaringen ter plaatse van eerste aankomst in Nederlandsch-Indië, en met de uitklaringen ter plaatse van vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië, terwijl in de over de kustvaart handelende tabellen en derhalve ook in de hier medegedeelde cijfers, niet is opgenomen het scheepvaartverkeer tusschen de verschillende havens onderling van Java en Madoera, noch ook wat de buitenbezittingen betreft, het verkeer tusschen de havens van eenzelfde gewest aldaar. Voorts wordt in die tabellen geen gewag gemaakt van reizen, die geen kustvaart in den zin van Ind. St. 1825 n°. 48, art. 2, ten doel hadden, en evenmin van het aankomen op en vertrekken van tusschenstations van de stoomschepen, die op bepaalde lijnen een geregelden dienst onderhouden.

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Menggala	—	—	—	—	—	—	1	1
Kalianda	—	—	—	—	—	—	215	215
Ketapang	1	—	2	3	1	—	114	115
Palembang	66	8	—	74	263	110	273	646
Djambi	52	—	—	52	26	—	7	33
Koeala Toengkal	26	—	—	26	—	1	—	1
Moearosabak	50	—	3	53	—	—	6	6
Belawan Deli	427	—	176	603	200	—	319	519
Pangkalanbrandan	246	2	—	248	391	15	115	521
Poeloe Koempai	4	—	12	16	—	—	5	5
Perbaoengan	—	—	10	10	—	—	—	—
Laboehanbilik	40	—	5	45	—	—	—	—
Tandjoengpoera	130	—	—	130	124	—	—	124
Tandjoengbringin	—	28	—	28	—	—	—	—
Bandarkalipah	45	—	—	45	—	—	—	—
Tandjoengtiram	67	—	1	68	—	—	—	—
Tandjoengbalai	78	—	6	84	—	—	—	—
Bagan Si Api Api	62	—	220	282	11	—	—	11
Pakanbaroe	70	—	—	70	—	—	—	—
Bengkalis	224	—	22	246	—	—	—	—
Pagoerawan	46	—	—	46	—	—	—	—
Koealoe	—	—	18	18	—	—	—	—
Sabang	417	—	—	417	134	—	—	134
Langsar	123	—	—	123	207	—	107	314
Oelee Lheue	13	—	—	13	—	—	—	—
Sigli	—	—	—	—	2	—	—	2
Singkel	—	—	—	—	—	—	66	66
Idi	—	—	—	—	—	—	6	6
Tamiang	—	—	20	20	70	—	189	259
Sambo	1853	6	654	2513	186	16	2	204
Rengat	62	—	—	62	—	—	—	—
Riouw	380	6	8	394	—	—	—	—
Karimoen	388	—	175	563	—	—	—	—
Penoeba	182	—	—	182	—	—	—	—
Koeala Mandah	—	—	91	91	—	—	1	1
Koeala Gaoeng	—	—	131	131	—	—	—	—
Soengai Goentoeng	—	—	144	144	—	—	—	—
Muntok	130	6	—	136	7	15	62	84
Djeboes	—	—	—	—	—	32	80	112
Soengailiat	—	—	—	—	1	26	16	43
Soengaiselan	—	—	—	—	—	—	36	36
Belinjoe	5	—	—	5	1	38	42	81
Pangkalpinang	—	—	—	—	1	29	48	78
Toboali	—	—	—	—	79	22	13	114

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Koba	—	—	—	—	—	5	7	12
Tandjoengpandan	75	—	—	75	28	—	84	112
Pontianak	161	—	—	161	28	2	104	134
Ketapang	—	—	—	—	—	2	41	43
Sambas	35	—	—	35	13	—	—	13
Singkawang	37	—	36	73	1	—	3	4
Pemangkat	24	—	58	82	—	—	11	11
Samarinda	—	—	—	—	4	—	1	5
Bandjermasin	47	—	—	47	55	55	218	328
Balikpapan	40	3	—	43	61	3	48	112
Sampit	—	—	—	—	—	—	32	32
Kota Baroe	—	—	—	—	—	5	2	7
Tandjoengselor	—	—	29	29	—	—	—	—
Kota Waringin	—	—	3	3	1	—	100	101
Stagen	30	—	—	30	53	4	—	57
Menado	—	—	—	—	15	1	—	16
Gorontalo	—	3	—	3	33	7	10	50
Donggala	—	—	—	—	—	—	28	28
Toli Toli	—	—	—	—	—	—	7	7
Makasser	33	—	1	34	204	1	244	449
Madjeue	—	—	10	10	—	—	25	25
Baoe Baoe	—	—	2	2	13	—	58	71
Takalar	—	—	—	—	—	—	2	2
Boenta	—	—	—	—	3	—	19	22
Saleier	—	—	—	—	—	—	56	56
Bonthain	—	—	—	—	—	—	2	2
Palima	—	—	—	—	—	—	4	4
Kendari	—	—	—	—	—	—	9	9
Paleleh	—	1	—	1	1	—	—	1
Amboina	6	—	—	6	19	—	22	41
Dobo	10	—	—	10	—	—	—	—
Ilwaki	10	—	—	10	—	—	—	—
Tifoe	—	—	—	—	—	—	7	7
Banda Neira	—	2	—	2	—	—	9	9
Larat	—	—	—	—	—	—	25	25
Humboldtsbaai	—	—	—	—	13	—	—	13
Merauke	1	1	—	2	13	—	—	13
Timor Koepang	—	3	15	18	—	—	12	12
Atapoepoe	12	—	15	27	—	—	—	—
Bima	—	—	—	—	1	—	112	113
Baä	—	—	—	—	—	—	21	21
Sawoe	—	—	—	—	—	—	5	5
Soembawa	—	—	—	—	—	2	—	2
Larantoeka	—	—	—	—	—	—	84	84

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen		Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen		Te zamen.
		getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.			getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.	
Alor	—	—	—	—	—	—	30	30
Ampenan	1	—	—	1	35	—	73	108
Laboehanhadji	—	—	—	—	—	—	53	53
Singaradja	20	—	1	21	94	—	744	838
Benoa	—	—	2	2	—	—	64	64
Temoekoes	—	—	—	—	—	—	41	41
Pasir (Bijas Poetih)	—	—	—	—	1	—	85	86
Taja Paket	—	—	—	—	—	—	18	18
Totalen	6 492	96	1 876	8 464	3 788	528	7 004	11 320
Van voormeld totaal aangekomen schepen behoorden tehuis:								
in Nederland	202	—	—	202	244	—	—	244
„ Engeland	634	8	—	642	130	1	—	131
„ Frankrijk	25	—	—	25	—	—	—	—
„ België	3	—	—	3	—	—	—	—
„ Duitschland	344	—	—	344	151	—	—	151
„ Oostenrijk	4	—	—	4	1	—	—	1
„ Denemarken	11	1	—	12	—	—	—	—
„ Zweden	11	2	—	13	2	—	—	2
„ Noorwegen	22	13	—	35	1	4	—	5
„ Rusland	9	—	—	6	—	—	—	—
„ Italië	—	2	—	2	—	—	—	—
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika	1	—	—	1	1	—	—	1
„ Engelsch-Indië	1	—	2	3	—	—	—	—
„ Pinang	566	28	239	833	—	—	61	61
„ Malakka	—	—	88	88	—	—	—	—
„ Singapore	2 668	6	1 119	3 793	151	—	30	181
„ Hongkong	1	—	—	1	—	—	—	—
„ China	78	7	79	164	13	—	13	26
„ Japan	26	—	—	26	5	—	—	5
„ Siam	1	—	9	10	—	—	—	—
„ Fransch-Indo-China	5	—	—	5	—	—	—	—
„ Britsch-Noord-Borneo	—	—	29	29	—	—	—	—
„ Serawak	—	—	13	13	—	—	—	—
„ Australië	81	4	—	85	1	—	—	1
„ Nederlandsch-Indië	1 802	25	298	2 125	3 088	523	6 900	10 511
Totalen als boven	6 492	96	1 876	8 464	3 788	528	7 004	11 320

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
B. Vertrokken schepen.								
Bantam	—	—	—	—	—	4	64	68
Anjer	2	—	—	2	96	—	363	459
Batavia	210	3	—	213	558	74	205	837
Cheribon	34	2	—	36	10	10	2	22
Indramajoe	1	—	—	1	2	—	—	2
Tegal	20	—	—	20	3	3	3	9
Pekalongan	14	—	—	14	—	—	—	—
Semarang	187	2	—	189	13	15	65	93
Djoeana	8	—	—	8	—	1	—	1
Karimoendjawa	—	—	—	—	—	—	1	1
Rembang	—	—	—	—	—	—	26	26
Toeban	1	1	—	2	2	—	6	8
Soerabaja	156	1	—	157	260	12	53	325
Grisee	—	5	—	5	—	10	299	309
Bawean	—	—	—	—	—	1	88	89
Soemenep	—	—	—	—	1	2	20	23
Sapoedi	—	—	—	—	—	—	2	2
Sapeken	—	—	6	6	—	—	253	253
Brakas	—	—	—	—	—	—	31	31
Kangean	—	—	—	—	—	—	56	56
Pasoeroean	34	—	—	34	—	—	2	2
Probolinggo	19	—	—	19	—	—	2	2
Kraksaän	4	—	—	4	—	—	—	—
Banjoewangi	8	2	—	10	8	—	390	398
Besoeki	2	—	—	2	—	—	8	8
Panaroekan	4	—	—	4	—	13	71	84
Tjilatjap	16	—	—	16	21	—	—	21
Padang	95	3	—	98	231	—	90	321
Sibolga	—	—	—	—	1	—	7	8
Benkoelen	—	—	—	—	1	—	1	2
Kroë	—	—	—	—	—	—	5	5
Moko Moko	—	—	—	—	—	—	60	60
Telokbetong	—	—	—	—	132	—	136	268
Koto Agoeng	—	—	—	—	—	—	49	49
Kalianda	—	—	—	—	—	—	261	261
Palembang	178	9	—	187	178	110	273	561
Djambi	52	—	—	52	26	—	8	34
Koeala Toengkoe	26	—	—	26	—	2	—	2
Moearosabak	42	—	3	45	—	—	—	—
Belawan Deli	339	—	161	500	292	—	290	582
Pangkalanbrandan	136	1	—	137	382	17	102	501
Poeloe Koempai	75	—	14	89	40	—	19	59
Perbaoengan	—	—	9	9	—	—	—	—

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Laboehanbilik	44	—	1	45	—	—	—	—
Tandjoengpoera	88	—	—	88	232	—	—	232
Tandjoengbringin	—	28	—	28	—	—	—	—
Bandarkalipah	45	—	—	45	—	—	—	—
Tandjoengtiram	83	—	1	84	—	—	—	—
Tandjoengbalai	141	—	4	145	—	—	—	—
Bagan Si Api Api	56	—	220	276	11	—	—	11
Pakan Baroe	72	—	—	72	—	—	—	—
Bengkalis	224	—	22	246	—	—	—	—
Pagoerawan	46	—	—	46	—	—	—	—
Koealoe	—	—	25	25	—	—	—	—
Sabang	408	—	—	408	163	—	—	163
Langsar	138	—	3	141	165	—	72	237
Sigli	8	—	—	8	—	—	—	—
Singkel	—	—	—	—	—	—	57	57
Idi	—	—	—	—	—	—	8	8
Sinabang	3	—	—	3	—	—	—	—
Tamiang	—	—	19	19	107	—	196	303
Sambo	1 843	8	638	2 489	149	13	7	169
Rengat	62	—	—	62	—	—	—	—
Riouw	394	11	9	414	—	—	—	—
Karimoen	—	—	—	—	—	—	—	—
Penoeba	182	—	—	182	—	—	—	—
Koeala Mandah	—	—	85	85	—	—	6	6
Koeala Gaoeng	—	—	114	114	—	—	—	—
Soengai Goentoeng	—	—	136	136	—	—	—	—
Tandjoengbalai	388	—	126	514	—	—	—	—
Muntok	42	—	—	42	80	35	100	215
Djeboes	—	—	—	—	—	29	74	103
Soengailiat	7	—	—	7	8	14	19	41
Soengaiselan	—	—	—	—	—	—	48	48
Belinjoe	—	4	—	4	2	36	49	87
Pangkalpinang	—	—	—	—	1	30	47	78
Toboali	—	—	—	—	52	18	14	84
Koba	—	—	—	—	—	11	7	18
Tandjoengpandan	27	—	—	27	34	—	83	117
Pontianak	160	—	—	160	27	2	106	135
Ketapang	1	—	2	3	—	—	41	41
Sambas	38	—	—	38	13	—	—	13
Singkawang	35	—	28	63	—	—	3	3
Pemangkat	23	—	87	110	—	—	23	23
Soekadana	—	—	—	—	8	—	9	17
Bandjermasin	62	—	—	62	2	48	190	240
Balikpapan	59	4	—	63	91	3	84	178

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen		Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen		Te zamen.
		getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.			getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.	
Sampit	22	—	—	22	—	—	73	73
Kota Baroe	—	—	—	—	—	4	—	4
Tandjoengselor	—	—	28	28	—	—	—	—
Kota Waringin	13	—	3	16	1	—	118	119
Stagen	52	—	—	52	50	4	—	54
Menado	2	1	—	3	11	1	—	12
Gorontalo	—	3	—	3	33	7	10	50
Donggala	—	—	—	—	—	—	20	20
Toli Toli	—	—	—	—	—	—	7	7
Makasser	23	2	3	28	219	—	310	529
Madjene	—	—	—	—	—	—	21	21
Baoe Baoe	—	—	1	1	13	—	154	167
Boeloekoemba	—	—	—	—	—	—	2	2
Takalar	—	—	—	—	—	—	5	5
Boenta	—	—	—	—	3	—	20	23
Saleier	—	—	—	—	—	—	84	84
Bonthain	—	—	—	—	—	—	8	8
Palima	—	—	—	—	—	—	4	4
Kendari	—	—	—	—	—	—	3	3
Paleleh	—	—	—	—	1	1	—	2
Amboina	—	—	—	—	7	1	44	52
Banda	7	—	—	7	—	—	5	5
Dobo	10	—	—	10	—	—	—	—
Ilwaki	7	—	—	7	—	—	—	—
Tifoe	—	—	—	—	—	—	1	1
Larat	—	—	—	—	—	—	25	25
Humboldtsbaai	—	—	—	—	13	—	—	13
Merauke	1	—	—	1	13	—	—	13
Timor Koepang	—	3	18	21	—	—	11	11
Atapoepoe	15	—	16	31	—	—	—	—
Bima	—	—	—	—	1	—	121	122
Baä	—	—	—	—	—	—	21	21
Seba	—	—	—	—	—	—	17	17
Soembawa	—	—	—	—	—	2	—	2
Larantoeka	—	—	—	—	—	—	84	84
Alor	—	—	—	—	—	—	13	13
Ampenan	1	4	—	5	125	—	57	182
Laboehanhadji	—	—	—	—	—	—	56	56
Singaradja	19	—	1	20	90	—	630	720
Benoa	—	—	5	5	—	—	82	82
Temoekoes	—	—	—	—	—	—	53	53
Pasir (Byas Poetih)	—	—	—	—	—	—	85	85
Taja Paket	—	—	—	—	—	—	27	27
Totalen	6 514	97	1 788	8 399	3 982	533	6 725	11 240

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Van voormeld totaal vertrokken schepen behoorden tehuis:								
in Nederland	216	—	—	216	228	—	—	228
„ Engeland	683	7	—	690	110	1	—	111
„ Frankrijk	24	—	—	24	—	—	—	—
„ België	5	—	—	5	—	—	—	—
„ Duitschland	331	—	—	331	150	—	—	150
„ Oostenrijk	4	—	—	4	1	—	—	1
„ Denemarken	11	1	—	12	—	—	—	—
„ Zweden	13	2	—	15	2	—	—	2
„ Noorwegen	22	12	—	34	—	5	—	5
„ Rusland	6	—	—	6	—	—	—	—
„ Italië	—	1	—	1	—	—	—	—
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika	—	—	—	—	2	—	—	2
„ Engelsch-Indië	1	—	2	3	—	—	—	—
„ Pinang	557	28	229	814	—	—	88	88
„ Malakka	—	—	81	81	—	—	—	—
„ Singapore	2 652	11	1 036	3 699	137	—	11	148
„ Hongkong	3	—	—	3	—	—	—	—
„ China	81	6	79	166	13	1	4	18
„ Japan	31	—	—	31	4	—	—	4
„ Siam	1	—	9	10	—	—	—	—
„ Fransch-Indo-China	5	—	—	5	—	—	—	—
„ Britsch Noord-Borneo	—	—	28	28	—	—	—	—
„ Serawak	—	—	17	17	—	—	—	—
„ Australië	82	3	—	85	—	—	—	—
„ Nederlandsch-Indië	1 786	26	307	2 119	3 335	526	6 622	10 483
Totalen als voren	6 514	97	1 788	8 399	3 982	533	6 725	11 240

2°. Inhoudsgrootte der onder 1°. bedoelde schepen.

LANDEN waar de schepen tehuis behooren.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië. Inhoudsgrootte (in M³.)				Kustvaart. Inhoudsgrootte (in M³.)			
	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.
A. Aangekomen schepen.								
Nederland	1 716 610	—	—	1 716 610	2 050 773	—	—	2 050 773
Engeland	4 398 183	27 839	—	4 426 022	1 069 967	5 151	—	1 075 118
Frankrijk	75 584	—	—	75 584	—	—	—	—
België	157	—	—	157	—	—	—	—
Duitschland	1 400 880	—	—	1 400 880	692 322	—	—	692 322
Oostenrijk	22 408	—	—	22 408	5 230	—	—	5 230
Denemarken	72 864	5 745	—	78 609	—	—	—	—
Zweden	65 280	3 766	—	69 046	5 595	—	—	5 595
Noorwegen	79 490	30 979	—	110 469	6 584	7 266	—	13 850
Rusland	41 471	—	—	41 471	—	—	—	—
Italië	—	7 240	—	7 240	—	—	—	—
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	8 056	—	—	8 056	8 051	—	—	8 051
Engelsch-Indië	276	—	130	406	—	—	—	—
Pinang	203 480	1 868	43 140	248 488	—	—	4 785	4 785
Malakka	—	—	3 428	3 428	—	—	—	—
Singapore	463 591	795	162 412	626 798	311 071	—	2 665	313 736
Hongkong	4 104	—	—	4 104	—	—	—	—
China	140 773	1 834	8 671	151 278	31 860	—	700	32 560
Japan	162 226	—	—	162 226	21 801	—	—	21 801
Siam	6 321	—	1 341	7 662	—	—	—	—
Fransch-Indo-China	17 489	—	—	17 489	—	—	—	—
Britsch-Noord-Borneo	—	—	350	350	—	—	—	—
Serawak	—	—	295	295	—	—	—	—
Australië	415 351	3 178	—	418 529	6 028	—	—	6 028
Nederlandsch-Indië	2 468 157	60 892	17 394	2 546 443	6 239 925	280 568	200 061	6 720 554
Totalen	11 762 751	144 136	237 161	12 144 048	10 449 207	292 985	208 211	10 950 403
B. Vertrokken schepen.								
Nederland	1 819 199	—	—	1 819 199	1 911 355	—	—	1 911 355
Engeland	4 837 610	26 604	—	4 864 214	864 760	5 151	—	869 911
Frankrijk	65 621	—	—	65 621	—	—	—	—
België	261	—	—	261	—	—	—	—
Duitschland	1 331 765	—	—	1 331 765	639 833	—	—	639 833
Oostenrijk	22 408	—	—	22 408	5 230	—	—	5 230
Denemarken	68 727	5 745	—	74 472	—	—	—	—
Zweden	70 868	3 766	—	74 634	5 595	—	—	5 595
Noorwegen	90 550	33 062	—	123 612	—	8 371	—	8 371
Rusland	41 471	—	—	41 471	—	—	—	—
Italië	—	3 620	—	3 620	—	—	—	—

LANDEN waar de schepen tehuis behooren.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië. Inhoudsgrootte (in M³.)				Kustvaart. Inhoudsgrootte (in M³.)			
	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	—	—	—	—	16 106	—	—	16 106
Engelsch-Indië	276	—	130	406	—	—	—	—
Pinang	209 741	1 868	41 195	252 704	—	—	6 664	6 664
Malakka	—	—	3 049	3 049	—	—	—	—
Singapore	458 784	1 965	160 102	620 851	281 160	—	837	281 997
Hongkong	12 309	—	—	12 309	—	—	—	—
China	145 339	1 319	8 706	155 364	31 755	105	481	32 341
Japan	176 992	—	—	176 992	17 760	—	—	17 760
Siam	6 321	—	1 340	7 661	—	—	—	—
Fransch-Indo-China	17 488	—	—	17 488	—	—	—	—
Britsch Noord-Borneo	—	—	342	342	—	—	—	—
Serawak	—	—	373	373	—	—	—	—
Australië	414 093	3 090	—	417 183	—	—	—	—
Nederlandsch-Indië	3 263 462	69 591	17 721	3 350 774	6 748 031	237 419	202 478	7 187 928
Totalen	13 053 285	150 630	232 958	13 436 873	10 521 585	251 046	210 460	10 983 091

3°. Landen of plaatsen van herkomst of bestemming der in Nederlandsch-Indië aangekomen of van daar naar buiten Nederlandsch-Indië vertrokken schepen.

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Aantal schepen.				Inhoudsgrootte (in M³.)			
	Stoom-schepen.	Zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	Zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
A. Aangekomen schepen.								
Van Nederland	122	2	—	124	1 040 973	2 508	—	1 043 481
„ Engeland	36	4	—	40	297 115	8 338	—	305 453
„ België	3	—	—	3	22 781	—	—	22 781
„ Duitschland	30	1	—	31	288 242	5 745	—	293 987
„ Denemarken	4	—	—	4	23 633	—	—	23 633
„ Noorwegen	—	2	—	2	—	3 362	—	3 362
„ Zweden	4	—	—	4	30 479	—	—	30 479
„ Rusland	3	—	—	3	18 908	—	—	18 908
„ Italië	1	—	—	1	6 924	—	—	6 924
„ Zuid-Afrika	31	4	—	35	225 964	11 399	—	237 363
„ Oost-Afrika	—	1	—	1	—	3 619	—	3 619
„ Egypte en Port-Said	5	—	—	5	38 833	—	—	38 833
„ Arabië	2	—	—	2	14 834	—	—	14 834
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika	53	6	—	59	470 094	28 328	—	498 422
„ Mauritius	3	—	—	3	25 622	—	—	25 622
„ Argentinië	—	2	—	2	—	6 294	—	6 294

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Aantal schepen.				Inhoudsgrootte (in M³.)			
	Stoomschepen.	Zeilschepen		Te zamen.	der stoomschepen.	der zeilschepen		Te zamen.
		getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.			getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.	
Van Christmas-eilanden	5	—	—	5	6 806	—	—	6 806
„ Engelsch-Indië	159	1	—	160	1 278 702	3 068	—	1 281 770
„ Straits-Settlements	5 446	53	1 696	7 195	4 539 238	42 020	221 941	4 803 199
„ Hongkong	57	—	—	57	334 580	—	—	334 580
„ China	100	7	1	108	583 603	6 880	148	590 631
„ Japan	39	—	—	39	361 800	—	—	361 800
„ Formosa	2	—	—	2	10 194	—	—	10 194
„ Aziatisch Rusland	39	—	—	39	317 496	—	—	317 496
„ Siam	34	6	64	104	153 183	18 572	12 086	183 841
„ Fransch Indo-China	114	—	—	114	477 633	—	—	477 633
„ Duitsch Nieuw-Guinea	7	—	—	7	22 262	—	—	22 262
„ Carolinen	2	—	—	2	14 566	—	—	14 566
„ Manilla en de Philippijnen	41	—	—	41	287 285	—	—	287 285
„ Serawak	5	—	56	61	986	—	1 871	2 857
„ Britsch-Noord-Borneo	—	—	29	29	—	—	350	350
„ Cocos-eilanden	—	3	—	3	—	825	—	825
„ Portugeesch-Timor	22	—	25	47	83 329	—	643	83 972
„ Australië	123	4	5	132	786 686	3 178	122	789 986
Totalen	6 492	96	1 876	8 464	11 762 751	144 136	237 161	12 144 048

B. Vertrokken schepen.

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Stoomschepen.	Zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	Zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	der stoomschepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Naar Nederland	169	—	—	169	1 438 246	—	—	1 438 246
„ Engeland en Kanaal voor orders	31	3	—	34	288 596	8 169	—	296 765
„ België	4	—	—	4	33 407	—	—	33 407
„ Frankrijk	24	—	—	24	193 208	—	—	193 208
„ Duitschland	25	—	—	25	204 530	—	—	204 530
„ Zweden	1	—	—	1	6 170	—	—	6 170
„ Rusland	3	—	—	3	14 115	—	—	14 115
„ Italië	1	—	—	1	7 542	—	—	7 542
„ Zuid-Afrika	21	8	—	29	197 778	26 191	—	223 969
„ Egypte en Port-Said voor orders	85	—	—	85	628 198	—	—	628 198
„ Arabië	3	—	—	3	17 816	—	—	17 816
„ Canarische eilanden	1	—	—	1	3 457	—	—	3 457
„ Madagascar	4	—	—	4	22 961	—	—	22 961
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika	30	3	—	33	255 391	4 833	—	260 224
„ Canada	2	—	—	2	15 592	—	—	15 592
„ Chili	1	—	—	1	7 236	—	—	7 236
„ Aziatisch-Rusland	6	1	—	7	46 161	5 745	—	51 906
„ Engelsch-Indië	160	3	—	163	1 304 947	20 628	—	1 325 575
„ Straits-Settlements	5 464	62	1 552	7 078	4 875 357	46 802	214 853	5 137 012
„ Siam	25	8	87	120	78 829	24 873	13 367	117 069
„ Fransch-Indo-China	51	1	8	60	195 664	3 068	770	199 502
„ Hongkong	97	1	—	98	501 134	5 151	—	506 285
„ China	101	—	6	107	1 398 681	—	510	1 399 191
„ Japan	60	—	—	60	436 524	—	—	436 524
„ Manilla en de Philippijnen	26	—	—	26	238 760	—	—	238 760
„ Britsch Noord-Borneo	1	—	28	29	3 676	—	342	4 018
„ Serawak	2	—	73	75	395	—	2 169	2 564
„ Cocos-eilanden	—	3	—	3	—	825	—	825
„ Duitsch Nieuw-Guinea	8	—	—	8	25 433	—	—	25 433
„ Portugeesch Timor	22	—	26	48	90 902	—	681	91 583
„ Christmas-eilanden	2	—	—	2	13 473	—	—	13 473
„ Nieuw-Zeeland	3	—	—	3	31 273	—	—	31 273
„ Australië	81	4	8	93	477 833	4 345	266	482 444
Totalen	6 514	97	1 788	8 399	13 053 285	150 630	232 958	13 436 873

II. Overzicht van de in Nederlandsch-Indië tehuis behoorende schepen en vaartuigen, groot $7\frac{1}{2}$ M³. en daarboven, op ult. 1910.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoom-schepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).
	JAVA en MADOERA.														
Bantam	Serang.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	3 399	195	3 399
	Anjer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468	6 642	468	6 642
	Pandeglang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	63	4	63
Batavia	Batavia	88	231 099	9	22 611	—	—	6	801	1	81	1072	28 085	1 176	282 677
	Tangerang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	271	20	271
	Krawang.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	1 052	30	1 052
Preanger-Regentschappen .	Soekaboemi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	66	4	66
Cheribon	Cheribon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	4 546	100	4 546
	Indramajoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	2 135	240	2 135
Pekalongan	Pekalongan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	1 043	25	1 043
	Pemalang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	77	9	77
	Tegal	3	33	—	—	—	—	—	—	—	—	69	3 356	72	3 389
	Brebes.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	851	65	851
Semarang	Semarang	21	12 490	—	—	—	—	—	—	—	—	299	17 738	320	30 228
	Kendal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	1 849	91	1 849
	Japara.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	533	49	533
	Pati.	2	143	1	976	—	—	—	—	—	—	88	5 722	91	6 841
Rembang	Rembang.	—	—	—	—	1	603	—	—	—	—	68	2 329	69	2 932
	Toeban	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	24	2	24
Soerabaja	Soerabaja.	23	1 658	1	1 211	—	—	1	269	—	—	827	37 811	852	40 949
	Modjokerto	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	627	46	627
	Djombang.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	70	5	70
	Grisee	—	—	1	618	—	—	1	354	6	155	376	8 205	384	9 332
	Sidoardjo.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	5 032	150	5 032
	Lamongan	—	—	—	—	—	—	—	—	167	4 103	104	3 606	271	7 709
Pasoeroean.	Pasoeroean	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	78	7	78
	Bangil.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	59	4	59
	Kraksaän.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	2 424	65	2 424
	Probolinggo	1	52	—	—	—	—	—	—	—	—	72	3 768	73	3 820
Besoeki	Bondowoso	—	—	—	—	—	—	—	—	1	48	4	105	5	153
	Banjoewangi	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	24	1 115	25	1 130
	Panaroekan	2	101	—	—	—	—	—	—	1	39	98	2 015	101	2 155
Madoera.	Pamekasan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	4 086	170	4 086
	Sampang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	873	82	873
	Bangkalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	542	8 790	542	8 790
	Soemenep	1	303	—	—	—	—	—	—	1	15	1522	27 588	1 524	27 909
Soerakarta	Soerakarta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	519	65	519
	Totalen	141	245 882	12	25 416	1	603	8	1 424	178	4 456	7061	186 552	7 401	464 333

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoomschepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).
	BUITENBEZITTINGEN.														
Lampongsche districten . .	Telokbetong.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	410	24	410
	Katimbang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	89	6	89
	Semangka.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	50	3	50
	Sekampoeng.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	417	19	417
Benkoelen	Lebong	—	—	—	—	—	—	1	28	18	333	—	—	19	361
	Kroë	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	132	4	132
Sumatra's Westkust . . .	Padang	3	95	—	—	—	—	—	—	—	—	109	2 794	112	2 889
	Priaman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	277	31	277
	Ajerbangis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	379	29	379
Tapanoeli	Baroes.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	44	2	44
	Nias	1	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	128
	Natal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	314	16	314
Atjeh en onderhoorigheden.	Groot-Atjeh	1	199	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1 001	7	1 200
	Noordkust van Atjeh .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	1 678	37	1 678
	Oostkust van Atjeh. .	2	63	—	—	—	—	—	—	—	—	9	160	11	223
	Westkust van Atjeh .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171	2 024	171	2 024
	Bambel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	1	15
Riouw en onderhoorigheden	Tandjoengpinang . . .	4	800	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	5	814
	Lingga.	1	507	—	—	—	—	—	—	—	—	13	345	14	852
	Anambas.	—	—	—	—	—	—	8	150	—	—	—	—	8	150
	Indragiri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	833	27	833
Oostkust van Sumatra . .	Deli en Serdang . . .	6	766	—	—	—	—	—	—	—	—	88	5 404	94	6 170
	Asahan	1	147	—	—	—	—	—	—	—	—	78	5 289	79	5 436
	Bengkalis.	16	3 674	—	—	—	—	—	—	—	—	157	11 717	173	15 391
Djambi	Djambi.	6	350	—	—	—	—	—	—	—	—	15	190	21	540
Palembang.	Palembangsche Benedenlanden	25	2 684	9	7 991	—	—	4	870	1	12	41	2 580	80	14 137
Banka en onderhoorigheden	Muntok	1	1 250	—	—	1	261	26	2 027	10	118	15	542	53	4 198
	Djeboes	—	—	—	—	—	—	9	336	—	—	3	132	12	468
	Belinjoe	—	—	—	—	1	241	9	805	—	—	11	416	21	1 462
	Soengailiat	—	—	—	—	1	101	2	270	—	—	7	504	10	875
	Merawang.	—	—	—	—	—	—	4	339	—	—	—	—	4	339
	Pangkalpinang. . . .	1	24	—	—	2	356	4	509	—	—	9	645	16	1 534
	Koba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	152	3	152
	Toboali.	—	—	—	—	—	—	2	168	3	34	2	127	7	329
	Soengaiselan.	—	—	—	—	—	—	11	313	2	18	2	100	15	431
Billiton	Tandjoengpandan. . .	4	600	—	—	—	—	—	—	—	—	47	2 478	51	3 078
Westerafd. van Borneo . .	Pontianak en Ommelanden	30	2 484	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	2 484
	Mampawa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	42	5	42
	Soengaikakap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	320	40	320
	Soekadana	—	—	—	—	—	—	—	—	9	436	25	199	34	635
	Landak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	125	6	125
	Tajan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	175	14	175
	Sanggau en Sekadau .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	135	17	135

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoom-schepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Sambas	—	—	—	—	—	—	45	1 229	—	—	91	1 511	136	2 740
	Sintang	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40
	Sampit	—	—	—	—	—	—	13	361	—	—	7	258	20	619
	Tanahboemboe	1	59	—	—	—	—	1	114	2	67	2	22	6	262
	Bandjermasin	10	2 923	—	—	—	—	11	1 370	—	—	101	2 559	122	6 852
	Martapoera	—	—	—	—	—	—	11	99	—	—	15	113	26	212
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo	15	1 040	—	—	—	—	—	—	4	203	25	328	44	1 571
Celebes en onderhoorigheden	Makasser	1	283	—	—	—	—	1	262	13	1 195	1834	35 159	1 849	36 899
	Bonthain	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	484	13	484
	Boni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	3 440	207	3 440
	Pare Pare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	1 039	65	1 039
	Loewoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	263	7	263
	Oostkust van Celebes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	2 048	63	2 048
	Boeton	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	4 295	217	4 295
	Mandar	—	—	—	—	—	—	—	—	5	203	559	4 409	564	4 612
Menado	Gorontalo	1	258	—	—	—	—	7	1 382	16	354	6	76	30	2 070
	Midden-Celebes	—	—	—	—	—	—	—	—	8	67	79	1 010	87	1 077
Ternate en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Amboina	Amboina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	1 259	107	1 259
	Boeroe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	73	7	73
	Tifoe	—	—	—	—	—	—	5	49	—	—	—	—	5	49
	Aroe-eilanden	1	283	—	—	—	—	7	2 995	105	5 542	18	313	131	9 133
Zuid-Nieuw-Guinea	Merauke	—	—	—	—	—	—	—	—	2	33	5	65	7	98
Timor en onderhoorigheden.	Timor	—	—	—	—	—	—	2	199	2	22	24	527	28	748
	Flores	—	—	—	—	—	—	1	265	4	98	31	600	36	963
Bali en Lombok	Boeleleng	1	270	—	—	—	—	—	—	—	—	30	444	31	714
	Djembrana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	116	10	116
	Zuid-Bali	—	—	—	—	—	—	1	49	8	131	29	1 009	38	1 189
	Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	2 359	79	2 359
Buitenbezittingen		133	18 927	9	7 991	5	959	185	14 189	212	8 866	4724	106 027	5 268	156 959
Java en Madoera		141	245 882	12	25 416	1	603	8	1 424	178	4 456	7061	186 552	7 401	464 333
Algemeene totalen		274	264 809	21	33 407	6	1 562	193	15 613	390	13 322	11785	292 579	12669	621 292

III. De schepen en vaartuigen, ten behoeve van welke zeebrieven waren afgegeven, waren op ult. 1910 verdeeld als volgt:

Waar de bodems tehuis behooren.		Aantal bodems ter inhoudsgrootte van:															Op ult. 1909 waren de totalen:	
GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³.).
								Stoomschepen.										
Batavia	Batavia	19	2	9	5	2	1	4	3	—	1	11	13	38	108	258 013	99	241 066
Semarang	Semarang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	3	7 110	4	11 630
Soerabaja	Soerabaja	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1 029	4	1 029
Sumatra's Westkust	Goenoeng Sitoli	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	127	1	127
Palembang	Palembang	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	890	3	890
Oostkust van Sumatra	Tandjoengpoera	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	515	8	592
	Bagan Si Api Api	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2 884	1	2 884
Atjeh en onderhoorigh.	Sabang	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	199	1	199
Riouw en onderhoorigh.	Tandjoengpinang	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	723	5	1 085
	Riouw	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	164	—	—
	Dabo	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	285	—	—
Banka en onderhoorigh.	Muntok	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1 250	1	1 250
Billiton	Tandjoengpandan	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	597	4	597
Westerafd. van Borneo	Pontianak	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	1 742	5	1 742
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Bandjermasin	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	5	2 638	3	2 429
	Samarinda	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	524	2	524
	Pegatan	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	55	1	55
Celebes en onderhoorigh.	Makasser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	282
Menado	Menado	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32	1	32
	Gorontalo	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	258	1	258
Ternate en onderhoorigh.	Batjan	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	193	2	193
Bali en Lombok	Singaradja	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	270	1	270
	Totalen	43	16	12	6	2	2	4	3	2	1	14	14	39	158	279 498	148	267 134
								Zeilschepen.										
Batavia	Batavia	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	8	11	32 964	11	30 333
Pekalongan	Pekalongan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	629
Semarang	Djoeana	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	975	1	975
Soerabaja	Soerabaja	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1 827	1	1 210
	Grisee	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	353	1	353
Palembang	Palembang	1	1	1	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	9	5 379	10	5 796
Banka en onderhoorigh.	Muntok	7	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	2 012	14	2 010
	Merawang	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	470	2	470
	Belinjoe	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	850	6	850
	Soengailiat	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	446	3	371
	Toboali	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	123	1	123
	Pangkalpinang	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	576	4	576
	Djeboes	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	168	2	168
Westerafd. van Borneo	Pontianak	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	698	2	637
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Bandjermasin	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1 284	10	1 284
	Kota Baroe	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	113	1	113
Menado	Gorontalo	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1 260	7	1 393
Zuid-Nieuw-Guinea	Merauke	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	1	19
	Totalen	30	20	5	1	2	3	2	—	2	—	1	1	8	75	49 517	78	47 310

IV. De vaartuigen, ten behoeve van welke jaarpassen waren afgegeven, waren op ult. 1910 verdeeld als volgt:

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren.		Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M^3).
	Gewest.	Afdeeling.		$7\frac{1}{2}$ M^3 t/m 15 M^3.	boven 15 M^3 t/m $22\frac{1}{2}$ M^3.	boven $22\frac{1}{2}$ M^3 t/m 30 M^3.	boven 30 M^3 t/m $37\frac{1}{2}$ M^3.	boven $37\frac{1}{2}$ M^3 t/m 45 M^3.	boven 45 M^3 t/m $52\frac{1}{2}$ M^3.	boven $52\frac{1}{2}$ M^3 t/m 60 M^3.	boven 60 M^3 t/m $67\frac{1}{2}$ M^3.	boven $67\frac{1}{2}$ M^3 t/m 75 M^3.	boven 75 M^3 t/m $82\frac{1}{2}$ M^3.	boven $82\frac{1}{2}$ M^3 t/m 90 M^3.	boven 90 M^3 t/m $97\frac{1}{2}$ M^3.	boven $97\frac{1}{2}$ M^3.		
								JAVA en MADOERA.										
Bantam	Bantam.	Pandeglang.	E	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	62
Batavia	Batavia.	Batavia.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
	id.	Krawang.	E	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	53
	id.	Batavia.	N	151	27	11	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	194	2 409
	id.	Tangerang.	N	14	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	271
	id.	Krawang.	N	10	2	2	—	—	—	5	—	3	—	3	—	—	25	999
Cheribon	Cheribon.	Cheribon.	N	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	5	227
	id.	Indramajoe.	E	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	95
	id.	id.	N	33	19	19	4	5	—	3	—	—	—	1	—	—	84	1 742
Pekalongan . . .	Pekalongan.	Pekalangan.	N	2	2	2	5	1	6	3	2	2	—	—	—	—	25	1 043
	id.	Tegal.	N	—	—	1	—	1	2	3	—	1	—	—	—	—	8	408
Semarang . . .	Semarang.	Semarang.	E	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29
	id.	Kendal.	E	16	12	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	953
	id.	Pati.	E	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	1	5	403
	id.	Kendal.	N	9	8	24	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	42	896
	id.	Demak.	N	24	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	428
	id.	Japara.	N	45	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	533
	id.	Pati.	N	2	3	5	7	10	10	7	6	1	4	7	2	15	79	3 354
Rembang	Rembang.	Rembang.	E	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	16
	id.	id.	N	7	—	14	22	9	6	3	—	—	—	1	—	—	62	2 101
	Soerabaja.	Grisee.	N	5	11	13	11	1	—	1	—	—	—	—	—	—	42	1 059
	Madoera.	Pamekasan	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	22
	id.	Bangkalan.	N	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	75
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Soerabaja.	E	—	—	1	—	—	13	—	—	—	1	1	—	3	19	1 164
	id.	Sidoardjo.	E	62	—	—	8	35	58	1	3	—	—	—	—	—	167	1 224
	id.	Grisee.	E	3	2	2	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	12	327
	id.	Soerabaja.	N	7	2	2	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	18	448
	id.	Sidoardjo.	N	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	54
	id.	Lamongan.	N	8	20	11	7	6	—	5	—	—	—	—	—	—	57	1 714
	id.	Grisee.	N	98	37	28	34	16	14	14	1	1	2	1	—	—	246	5 042
	Rembang.	Toeban.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	Madoera.	Bangkalan.	N	1	4	4	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	16	567
	id.	Soemenep.	N	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	96
	Palembang.	Palembang.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	113
	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Bandjermasin.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29
	Celebes en onderh.	Makasser.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	id.	Balangnipa.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	85
	Amboina.	Ceram.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
	Bali en Lombok.	Boeleleng.	N	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	47

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).
Madoera	Madoera.	Soemenep.	E	61	14	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	87	1 297
	id.	Bangkalan.	E	42	5	1	1	5	—	1	—	—	—	—	—	—	55	842
	id.	Pamekasan.	N	39	37	43	37	11	3	—	—	—	—	—	—	—	170	4 086
	id.	Sampang.	N	33	4	15	10	6	7	2	—	—	—	—	—	—	77	873
	id.	Soemenep.	N	382	113	58	35	17	16	15	3	1	1	—	—	—	641	11 257
	id.	Bangkalan.	N	290	90	54	33	10	5	4	1	—	—	—	—	—	487	7 948
Pasoeroean . . .	Pasoeroean.	Pasoeroean.	N	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	80
	id.	Bangil.	N	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	49
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26
	id.	Grisee.	N	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	167
	Madoera.	Soemenep.	N	15	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	250
	id.	Bangkalan.	N	3	8	10	1	4	—	—	1	—	—	—	—	—	27	685
Besoeki	Besoeki.	Bondowoso.	N	24	9	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	39	619
	id.	Banjoewangi.	N	3	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	148
	id.	Panaroekan.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	64
	id.	Grisee.	N	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	76
	Madoera.	Soemenep.	N	29	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	535
	id.	Bangkalan.	N	—	1	7	6	6	4	—	1	—	—	—	—	—	25	907
		Totalen . .	. .	1456	471	374	244	160	147	69	19	9	9	15	5	20	2998	58 053

BUITENBEZITTINGEN.

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).
Lampongsche districten . . .	Lampongsche districten.	Telokbetong.	E	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4	158
	id.	id.	N	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	111
	id.	Katimbang.	N	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	89
	id.	Semangka.	N	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	50
	id.	Sekampoeng.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8
Benkoelen . . .	Benkoelen.	Lebong.	N	6	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	552
	Sumatra's Westkust.	Painan.	N	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Sumatra's Westkust. . . .	Sumatra's Westkust.	Padang en Ommelanden.	E	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	76
	id.	Painan.	E	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	44
	id.	Ajerbangis.	E	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	34
	id.	Padang en Ommelanden.	N	1	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	184
	id.	Priaman.	N	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	152
	id.	Painan.	N	14	13	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	34	599
	id.	Ajerbangis.	N	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	42
	Benkoelen.	Mokko Mokko.	N	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	76
Tapanoeli . . .	Tapanoeli.	Natal en Batang Natal.	E	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	26
	id.	Bataklanden.	E	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17
	id.	Natal en Batang Natal.	N	4	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11	249

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: $7^1/_2$ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m $22^1/_2$ M³.	boven $22^1/_2$ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m $37^1/_2$ M³.	boven $37^1/_2$ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m $52^1/_2$ M³.	boven $52^1/_2$ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m $67^1/_2$ M³.	boven $67^1/_2$ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m $82^1/_2$ M³.	boven $82^1/_2$ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m $97^1/_2$ M³.	boven $97^1/_2$ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).
Atjeh en onderhoorigheden . . .	Atjeh en onderhoorigheden.	Groot-Atjeh.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
	id.	Bambel.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16
Riouw en onderhoorigheden . .	Riouw en onderhoorigheden.	Lingga.	E	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	56
	id.	Anambas-eilanden.	E	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	33
	id.	Lingga.	N	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	107
	id.	Anambas-eilanden.	N	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	118
Oostkust van Sumatra . . .	Oostkust van Sumatra.	Deli en Serdang.	E	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	45
	id.	Langkat.	E	2	2	7	15	7	8	3	1	2	—	3	1	—	51	3 735
	id.	Asahan.	E	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	284
	id.	Deli en Serdang.	N	—	—	2	3	2	6	2	2	2	—	1	3	22	45	4 981
	id.	Langkat.	N	7	2	4	13	13	9	3	2	3	—	3	1	—	60	3 952
	id.	Asahan.	N	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	9	12	1 357
	id.	Bengkalis.	N	3	1	1	9	4	1	1	—	—	—	—	—	—	20	722
Palembang . . .	Palembang.	Palembangsche Benedenlanden.	E	—	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3	7	407
	id.	id.	N	1	5	5	2	1	—	5	1	—	1	—	1	1	23	1 060
Banka en onderhoorigheden . .	Banka en onderhoorigheden.	Muntok.	N	12	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	296
	id.	Djeboes.	N	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	149
	id.	Belinjoe.	N	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	111
	id.	Merawang.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18
	id.	Pangkalpinang.	N	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	3	7	15	1 676
	id.	Toboali.	N	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	97
	id.	Soengaiselan.	N	1	2	3	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	10	324
Billiton	Billiton.	Billiton.	E	3	5	6	4	1	1	1	1	1	—	—	1	1	25	875
	id.	id.	N	2	3	5	3	—	1	1	1	—	—	—	—	—	16	462
Westerafdeeling van Borneo . .	Westerafdeeling van Borneo.	Pontianak en Ommelanden.	E	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23
	id.	Sambas.	E	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	48
	id.	Pontianak en Ommelanden.	N	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	125
	id.	Soekadana.	N	1	1	—	2	1	—	1	1	1	—	—	1	—	9	435
	id.	Sambas.	N	5	9	4	4	7	2	2	2	—	2	1	3	—	41	1 598
Zuider- en Ooster-afd. van Borneo	Zuider- en Ooster-afd. van Borneo.	Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	E	15	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	204
	id.	id.	N	—	2	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	4	9	811
	id.	Sampit.	N	4	7	7	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	24	636
	id.	Bandjermasin.	N	24	17	20	5	2	3	5	1	1	—	4	—	1	83	2 300
	Madoera.	Bangkalan.	N	47	12	1	10	1	—	1	—	—	—	—	—	—	72	1 181
	Soerabaja.	Grisee.	N	—	—	2	1	4	5	—	—	—	—	—	—	—	12	497
Celebes en onderhoorigheden . .	Celebes en onderhoorigheden.	Makasser.	E	31	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	804
	id.	Mandar.	E	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	60

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).
Celebes en onderhoorigheden . .	Celebes en onderhoorigheden.	Pare Pare.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
	id.	Makasser.	N	289	57	20	17	10	1	6	1	2	—	—	—	1	404	6 647
	id.	Mandar.	N	44	4	7	7	8	2	6	—	—	—	—	—	—	78	1 716
	id.	Pare Pare.	N	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	226
	id.	Bonthain.	N	23	4	4	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	33	559
	id.	Boni.	N	21	5	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	32	496
	id.	Loewoe.	N	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3	111
	id.	Kendari.	N	1	—	2	1	2	—	2	—	—	—	—	—	2	10	521
	id.	Boeton.	N	10	13	2	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	28	514
Menado	Menado.	Midden-Celebes.	E	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	67
	id.	Menado.	E	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	45
	id.	Gorontalo.	E	11	2	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	19	390
	id.	Midden-Celebes.	N	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	61
	id.	Menado.	N	11	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	242
	id.	Gorontalo.	N	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	26
Ternate en onderhoorigheden . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Amboina	Amboina.	Amboina.	E	43	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	637
	id.	Aroe-eilanden.	E	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	96
	id.	Amboina.	N	42	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	622
	id.	Kajeli.	N	6	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	145
Zuid-Nieuw-Guinea.	Zuid-Nieuw-Guinea.	Zuid-Nieuw-Guinea.	E	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	27
	id.	id.	N	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	37
Timor en onderhoorigheden . .	Timor en onderhoorigheden.	Timor.	N	19	2	2	2	4	1	1	—	—	—	1	—	1	33	851
	id.	Flores.	N	11	14	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	29	760
Bali en Lombok .	Bali en Lombok.	Boeleleng.	E	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	88
	id.	Djembrana.	E	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	48
	id.	Zuid-Bali.	E	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	103
	Madoera.	Sapoedi.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	Bali en Lombok.	Boeleleng.	N	18	5	—	—	—	—	2	1	2	1	—	1	—	30	767
	id.	Zuid-Bali.	N	4	11	5	2	—	1	1	—	2	1	—	—	1	28	963
	id.	Lombok.	N	13	5	3	1	3	3	4	1	1	—	—	—	3	37	1 337
	Madoera.	Sapoedi.	N	6	8	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	523
	Besoeki.	Banjoewangi.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11
	Billiton.	Billiton.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	103
	Celebes en onderhoorigheden.	Saleier.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23
		Totalen . .	. .	840	310	173	131	84	49	54	20	19	7	15	16	60	1778	50 964

Va. Opgaaf van de op Europeesche wijze getuigde schepen, die in 1910 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Omschrijving van het schip.			Aard van het ongeval.	Verdere bijzonderheden.
			Nationaliteit.	Naam.	Soort.		
	1910.						
1	6 Dec.	Straat Madoera.	Ned.-Indische.	*Geertruid.*	Stoomvaartuig.	Op een rif geloopen en daarna gezonken.	—
2	17 Dec.	Tusschen Paloh en Pamangkat (afd. Sambas, res. Westerafd. v. Borneo).	Engelsche.	*Terrapin.*	Zeilschip.	Gestrand.	Alle opvarenden zijn gered.
3	27 Dec.	Reede v. Semarang.	Ned.-Indische.	*Ioesren.*	Zeilschip.	Door hooge zeeën gezonken.	—
4	—	Reede v. Oelee Lheue (Atjeh).	Idem.	*Paul Kruger.*	Stoombarkas.	Gezonken.	—

Vb. Opgaaf van de op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, die in 1910 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
	1910.	Bantam.			
1	9 Dec.	Nabij de desa Tjiteureup (afdeeling Tjaringin).	Sri Laga.	Laboehan.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
		Cheribon.			
2	8 Nov.	Nabij de monding van de Tjimanoek.	Tjimplong.	Pekalongan.	Idem.
3	10 Nov.	Nabij de desa Dadap (district Karangampel).	Sarikomala.	Id.	Gestrand ten gevolge van harden wind en hooge zee.
4	21 Dec.	Nabij de desa Pagirikan (district Sindang).	Kepalaboendel.	Losarang.	Gezonken ten gevolge van eene door aanvaring verkregen lekkage.
		Pekalongan.			
5	13 Nov.	Reede van Reban.	Kolek.	Indramajoe.	Lek gestooten wegens zware branding.
6	10 Oct.	Reede van Pekalongan.	Tjimplong.	Djoeana.	Idem.
7	12 Febr.	Idem.	Kolek.	Pekalongan.	Idem.
8	12 Febr.	Idem.	Tjunea.	Id.	Idem.
9	8 Maart.	Idem.	Kolek.	Id.	Idem.
10	8 Maart.	Idem.	Id.	Id.	Idem.
11	14 Dec.	Idem.	Id.	Id.	Idem.
		Semarang.			
12	27 Oct.	Tusschen Semarang en Pekalongan.	Sambit.	Brahankoelon (distr. Wedoeng, res. Semarang).	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
13	28/29 Juli.	Reede van Mentjo.	Majang.	Mergolindoek.	Weggedreven en verongelukt ten gevolge van harden wind en hooge zee.
14	7 Aug.	Ten noorden van Tanggoeng.	Tjimplong.	Kaligawe.	Idem.
15	2 Dec.	Reede van Boejaran (afd. Japara).	Moera.	Semarang.	Gestrand tengevolge van harden wind en hooge zee.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
16	14 Dec.	Nabij Oedjoeng.	Sophia.	Semarang.	Omgeslagen tengevolge van harden wind en hooge zee.
		Soerabaja.			
17	27 Jan.	Reede van Soerabaja.	Tjompreng.	Soerabaja.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
18	29 Jan.	Idem.	Tjunea.	Id.	Gezonken tengevolge van lekkage.
19	26 Aug.	Idem.	Id.	Id.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
20	2 Dec.	Idem.	Id.	Id.	Verbrand.
21	11 Dec.	Idem.	Id.	Id.	Idem.
22	26 Dec.	Westervaarwater van Soerabaja.	Id.	Id.	Idem.
23	13 Aug.	Straat Madoera.	Djongolan.	Pamekasan.	Verongelukt.
24	6 Juli.	In de kali Brantas (afd. Sidoardjo).	Sepandjangan.	Mangoenan.	Verongelukt wegens te zware lading.
25	21 Jan.	Weroe.	Idjon idjon.	Krandji.	Gezonken.
26	28 Nov.	Patjiran (afd. Grisee).	Djongolan.	Podjoklampis (res. Madoera).	Idem.
27	29 April.	Benoorden Sidajoelawas (afd. Grisee).	Bece.	Blimbing.	Idem.
28	27 Mei.	Idem.	Djongolan.	Soekolilo (resid. Madoera).	Idem.
29	30 Mei.	Idem.	Id.	Weroe.	Idem.
30	11 Dec.	Benoorden Oedjoengpangkah (afd. Grisee).	Alis alis.	Sidokoempol.	Idem.
31	16 Febr.	Idem.	Djoekoeng.	Waroelor.	Idem.
32	16 Febr.	Idem.	Idjon idjon.	Id.	Idem.
33	11 Juli.	Nabij het eiland Gili.	Palarie.	Soembawa.	Vergaan tengevolge van het stooten op een rif.
		Madoera.			
34	Oct.	Branta (afd. Pamekasan).	Pendawa.	Boeton (Celebes).	Verongelukt tengevolge van harden wind en hooge zee.
35	4 Mei.	Eiland Poeteran (afd. Soemenep).	Sampan.	Saroka (res. Madoera).	Idem.
36	3 Aug.	Nabij Gili Genteng (afd. Soemenep).	Padoeang.	Bangkalan.	Gestrand tengevolge van harden wind en hooge zee.
37	1 Febr.	Nabij Kangean.	Djongolan.	Bangkalan.	Verongelukt tengevolge van harden wind en hooge zee.
38	19 Juni.	Nabij Poeloe Manoe.	Palarie.	Sapekan.	Idem.
39	10 Aug.	Nabij Makasser.	Id.	Id.	Idem.
40	12 Juni.	Nabij Sapoedi.	Id.	Kertasada.	Idem.
41	21 Dec.	Idem.	Sampan.	Id.	Idem.
		Pasoeroean.			
42	17 Jan.	Ngoeling.	Pegon.	Kessek (res. Madoera).	Idem.
43	21 Mei.	Pasoeroean.	Kroman.	Kalibesar (res. Madoera).	Idem.
44	—	Nabij Matikan (afd. Kraksäan).	Sriganpang.	Goa Goa (res. Madoera).	Idem.
45	18 Sept.	Nabij Probolinggo.	Tjimplong.	Pamekasan (res. Madoera).	Idem.
		Besoeki.			
46	15 Juli.	Ketah.	Majang.	Prendoewan (res. Besoeki).	Idem.
47	25 Dec.	Temparah.	Sampan.	Saroka (res. Madoera).	Idem.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
48	13 Nov.	Reede van Banjoewangi.	Sampan.	Sapoedi (res. Madoera).	Verongelukt tengevolge van harden wind en hooge zee.
49	19 April.	Landangan.	Id.	Soemenep (res. Madoera).	Idem.
		Lampongsche districten.			
50	8 Nov.	Reede van Telokbetong.	Prauwpapan.	Telokbetong.	Gezonken tengevolge van lekkage.
51	12/13 Mei.	Nabij Kalianda.	Srie Mandhar.	Anjer (res. Bantam).	Gestrand tengevolge van harden wind en hooge zee.
52	18 Nov.	Idem.	Banding Matala.	Makasser.	Stukgeslagen op een rif.
53	9 Sept.	Nabij Tempoeroeng.	Ballok.	Laboehan Maringgai.	Gezonken tengevolge van hooge zee.
		Benkoelen.			
54	1 Juni.	Ketaoen.	Pentjalang boedjang.	Ketaoen.	Gestrand en daarna vernield.
55	5 Dec.	Idem.	Pentjalang kwaso.	Balai Salasa (res. Padangsche Benedenlanden).	Idem.
56	7 Juli.	Idem.	Pentjalang Soeka Moelia.	Benkoelen.	Idem.
57	12 Dec.	Poeloe Tikoes.	Pentjalang telago.	Ketaoen.	Stukgeslagen op een rif.
		Sumatra's Westkust.			
58	3 April.	Ajerbangis.	Sirampoe.	Ajerbangis.	Omgeslagen tengevolge van harden wind.
59	23 Juli.	Idem.	Id.	Id.	Idem.
60	13 Dec.	Idem.	Id.	Id.	Idem.
61	Aug.	Nabij Padang.	Andoen Sarih.	Painan.	Gestrand.
62	—	Nabij Poelau Pagai.	Antaro.	Priaman.	Id.
63	Nov.	Nabij Painan.	Lalajan.	Painan.	Omgeslagen tengevolge van harden wind.
		Atjeh en onderhoorigheden.			
64	1 Febr.	Koeala Tamiang.	Kim Tek Hwat.	Pinang.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
65	27 Juli.	Reede van Idi.	Tambang.	Idi.	Stukgeslagen tengevolge van harden wind en hooge zee.
66	12 Sept.	Poelau Banjak.	Lologan.	Singkel.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
		Riouw en onderhoorigheden.			
67	19 Jan.	Nabij Lingga.	Kim Teek Bie.	Singapore.	Gestrand.
68	17/18 April.	Nabij het eiland Petong.	Sim Tong Soea.	Id.	Vergaan.
69	25 Dec.	Nabij het eiland Tjempah.	Goan Kin Tjan.	Id.	Idem.
		Oostkust van Sumatra.			
70	Sept.	Nabij het eiland Groot-Alang (afd. Bengkalis).	Kim Ban Goan.	Bagan Si Api Api (afd. Bengkalis).	Gezonken tengevolge van lekkage.
71	Oct.	Nabij Soengai Tengar.	Kim Seng Bie.	Bengkalis.	Gestrand tengevolge van zwaar weder en daarna vernield.
72	Dec.	In de Deli-rivier nabij Laboehan.	Langsar.	Belawan Deli.	Gezonken.
73	16 Oct.	In de Asahan-geul.	Singa Padang.	Koealoe (afd. Asahan).	Vergaan.
74	—	In de Aroe-baai.	Tongkang.	Tandjoengpoera (afd. Langkat).	Gezonken tengevolge van lekkage.
		Banka en onderhoorigheden.			
75	23 Nov.	Tandjoeng Datoek.	Sri Blinjoe.	Belinjoe.	Omgeslagen tengevolge harden wind en hooge zee.

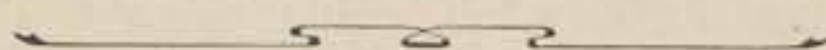
Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
76	5 Dec.	Tandjoengoelar.	Moesi Ilir III.	Palembang.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
		Westerafd. van Borneo.			
77	17 Dec.	Nabij Pamangkat bij de monding der Sambas-rivier.	Schoener.	Sembereng (afd. Sambas).	Door hoogen vloed op de kust geworpen en uit elkaar geslagen.
		Zuider- en Oosterafd. van Borneo.			
78	4 Nov.	Nabij Sambodja.	Laadprauw.	Koetei.	Gezonken.
		Celebes en onderhoorigheden.			
79	4 Maart.	Nabij het eiland Wantji.	Palarie.	Baoe Baoe.	Gezonken tengevolge van harden wind en hooge zee.
		Amboina.			
80	19 Juni.	In de Rozenbergstraat nabij Sangsit.	Belang.	Langgiar (Groot-Kei).	Door midden gebroken.
81	21 Juli.	Op een rif in de Rozenbergstraat.	Orimbaai.	Elat (Groot-Kei).	Stukgeslagen.
82	4 Aug.	In de Rozenbergstraat.	Orimbaai.	Toeal (Klein-Kei).	Omgeslagen.
83	28 Aug.	Tusschen Kaap Kramat en Kaap Tela.	Mikassa.	Amboina.	Tengevolge van zware windhozen op het strand geworpen en vernield.
		Timor en onderhoorigheden.			
84	—	Bij de monding der Koepang-rivier.	Almokdari.	Roti.	Weggedreven en op de rotsen te pletter geslagen.
85	17 Nov.	Idem.	Samarang.	Koepang.	Idem.

Bijlage ZZ.

(Zie hoofdstuk Q, § 4, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de aan particulieren toebehoorende INDUSTRIEELE INRICHTINGEN (uitgenomen die welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de LOONEN van ambachtslieden en koelies en het AANTAL PASARS in Nederlandsch-Indië over 1910.

I. Overzicht betreffende de industrieele inrichtingen.

(Voor zooveel daarvan in de gewestelijke verslagen is melding gemaakt.)

1°. FABRIEKSWEZEN.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. 1)	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Batavia.										
Arakstokerijen.	4	h.	3 à 6	3 à 20	f 0,25 à f 2,—	f 0,10 à f 0,50	f 0,50 à f 3,—	—	—	f 0,50 à f 0,75
Cementtegelfabrieken	3	s.	—	50	—	f 0,25	—	—	—	0,50 „ 0,75
Lederlooierijen.	2	p. en s.	5	15 à 75	f 0,50	f 0,50 à f 1,25	—	—	—	f 0,50
Zeepziederijen.	9	h.	3 à 5	2	f 0,25 à f 0,40	f $0,26^{5}$	—	—	—	—
Mineraalwaterfabrieken . . .	10	h. en g.	—	30 à 50	—	f 0,30 à f 0,50	—	f 1,75	—	f 1,75
Kalkbranderijen	16	h.	2 à 3	4 „ 40	f 0,50 à f 0,60	0,25 „ 0,50	—	0,50	—	0,75
Marmerwerkplaatsen	3	h.	2 „ 13	4 „ 5	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—	—	—
Meubelfabrieken	90	h.	3 „ 30	1 „ 10	0,30 „ 0,50	f 0,40	f 0,50 à f 0,75	f 1,—	—	—
Goudsmederijen	50	h.	1 „ 6	1 „ 2	0,25 „ 0,50	0,40	—	—	—	—
Wagenmakerijen en ijzersmederijen.	41	p., s. en h.	2 „ 30	1 à 140	0,25 „ 0,50	f 0,40 à f 0,60	f 0,60 à f 3,—	f 0,90 à f 2,—	—	—
Broodbakkerijen	6	h.	1 „ 3	2 à 8	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,50	—	—	f 0,50	—
Gasfabrieken	2	s., g. en h.	—	220	—	0,40 „ 2,50	—	f 2,50	—	f 2,50
IJsfabrieken	3	s.	5	20 à 30	f 0,50	0,30 „ 0,33	f 1,—	$0,66^{5}$	—	2,—
Schoenenfabriek	1	s.	—	75	—	f 0,75	—	—	—	—
Kleedingmagazijnen	6	h.	—	20 à 30	—	f 0,75 à f 1,50	—	—	—	—
Ateliers voor muziekinstrumenten	4	h.	126	4 à 10	f 1,—	f 0,50	f 1,—	f 1,—	—	—
Beenderenmeelfabriek. . . .	1	p.	—	5	—	0,30	—	0,50	—	—
Bierbrouwerij	1	h.	—	7	—	0,35	—	—	—	—
Sigarenfabrieken.	3	h.	1	40	—	0,15	—	f 0,25	—	—
Rijwiel-ateliers	10	h.	1 à 5	3 à 5	f 0,60 à f 1,—	f 0,40 à f 0,50	—	—	—	—
Batikkerijen	120	h.	1 „ 15	3 „ 15	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	f 0,50	f 0,30 à f 0,40	—	—
Rijstpelmolens	16	p. en h.	2 „ 7	10 „ 45	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	—	—
Houtzagerijen.	3	s. en w.	4 „ 5	20 „ 30	0,30 „ 0,50	0,30 „ 0,40	1,—	0,50 „ 0,60	—	—
Fabriek voor de bereiding van aetherische oliën.	1	s.	—	18	—	f 0,25	—	f 0,30	—	f 0,50
Steenen-, potten- en pannenbakkerijen	235	h.	1 à 20	2 à 230	f 0,25 à f 0,30	f 0,10 à f 0,30	f 0,40 à f 0,50	f 0,35 à f 0,50	f 0,60	0,50
Kunstboterfabriek	1	h.	—	40	—	f 0,30	—	f 0,50	—	0,60
Zijdeweverij.	1	s.	—	60	—	0,15	—	0,40	—	0,50
Hoedenfabriek.	1	h.	—	100	—	0,40	—	0,50	—	1,—
Suikerfabrieken	2	s. en h.	—	22 à 25	—	0,50	—	—	—	0,75
Preanger-Regentschappen.										
IJsfabrieken.	2	w. en p.	—	8 à 18	—	f 0,30	—	f 0,35 à f 1,—	—	—
Electriciteitsfabriek.	1	w.	—	80	—	0,30	—	f 0,50	—	f 1,—
Wagenmakerij.	1	p.	1	60	f 0,40	0,40	—	2,50	—	—
Goudsmederijen	2	h.	—	8 à 14	—	1,—	—	3,—	—	—

1) *h.* = handenarbeid; *s.* = stoom; *w.* = water; *p.* = petroleum; *e.* = electriciteit; *g.* = gasmotor.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Geweermakerijen	2	h.	1	3	f 0,75	f 0,30 à f 1,—	—	f 1,—	—	—
Kininefabriek	1	s. en e.	—	125	—	f 0,30	—	0,62^{5}	—	—
Sigarettenfabriek	1	h.	—	18	—	0,25	—	0,30	—	f 0,30
Tegelfabrieken	2	h.	—	9 à 20	—	0,25	—	1,—	—	—
Mineraalwaterfabrieken	3	s.	2	2 „ 6	f 0,60	f 0,25 à f 0,30	f 1,—	f 0,25 à f 0,33	—	—
Zeepfabrieken	5	h.	1 à 4	2 „ 8	0,35	0,20 „ 0,60	2,—	f 0,65	—	—
Machinefabriek	1	p.	—	161	—	f 0,30	—	f 1,—	—	f 1,50
Steenbakkerij	1	h.	—	37	—	0,25	—	0,30	—	0,40
Fabriek voor aetherische oliën	1	s.	—	20	—	0,30	—	—	—	0,50
Houtzagerijen	2	s. en w.	—	5 à 9	—	0,25	—	0,40	—	f 1,— à f 1,25
Cheribon.										
IJsfabrieken	2	s. en w.	—	9 à 13	—	f 0,25	—	f 0,35	—	f 0,50
Limonadefabrieken	2	h.	—	3	—	0,25	—	—	—	†
Mineraalwaterfabriek	1	h.	—	1	—	0,30	—	—	—	†
Kapokfabriek	1	g.	—	5	—	0,20	—	—	—	f 0,50
Arakstokerijen	2	s. en h.	—	17	—	0,25	—	f 0,40	—	0,50
Zeepfabriek	1	h.	—	2	—	0,50	—	—	—	—
Pekalongan.										
IJsfabrieken	2	w.	—	4	—	f 0,20 à f 0,25	—	f 0,40	—	f 0,66
Limonadefabrieken	1	h.	—	4	—	f 0,25	—	0,30	—	—
Steenbakkerij	1	h.	—	6	—	—	—	0,25	—	—
Arakstokerijen	3	s. en h.	1 à 2	2 à 50	f 0,50	f 0,20 à f 0,40	—	0,40	f 0,50	f 0,50 à f 0,60
Kalkbranderij	1	h.	1	30	—	f 0,25	—	0,30	1,—	f 0,40
Rijtuigfabriek	1	h.	—	7	—	0,50	—	0,60	—	—
Reparatie-ateliers	3	h. en s.	9 à 19	15à156	—	0,25	—	f 0,70 à f 1,24	—	f 0,76 à f 1,50
Semarang.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	4	h., s., p. en g.	1	234	f 0,25	f 0,20 à f 0,40	—	f 0,75 à f 1,75	—	—
Reparatie-ateliers	3	h., w., s., p., g. en e.	14	1016	—	0,46 „ 0,75	f 1,— à f 1,06	0,75 „ 1,43	—	f 1,92 à f 2,32
Rijwielfabrieken	3	h., p. en g.	1	59	—	0,40 „ 0,45	—	0,50 „ 0,80	—	0,50 „ 1,—
Houtzagerijen	2	s.	1	234	—	0,45 „ 0,50	f 2,—	0,68 „ 0,80	—	0,60 „ 1,—
Meubelfabriek	1	h.	42	55	f 1,—	f 0,60	1,75	f 1,—	—	—
Gasfabriek	1	g.	4	174	—	0,83	4,—	0,96	—	f 1,—
Petroleumraffinaderijen	5	w., s. en p.	—	201	—	f 0,35 à f 0,40	—	f 0,40 à f 1,—	—	f 0,50 à f 0,90
IJsfabrieken	4	w. en s.	3	40	—	0,30 „ 0,45	—	0,50 „ 1,40	—	0,80 „ 2,—
Mineraalwaterfabrieken	4	h., s. en g.	22	29	f 0,25 à f 0,50	0,25 „ 0,50	—	f 0,75	f 0,40 à f 0,75	—
Limonadefabrieken	3	h.	10	14	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,50	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	6	h.	18	559	f 0,40	0,30 „ 0,40	—	f 0,50	f 0,40 à f 0,50	f 0,50
Rijtuigfabrieken	9	h. en s.	17	144	0,35	0,30 „ 1,—	f 0,75 à f 2,—	f 0,70 à f 1,—	—	—
Smederij	1	h.	—	12	—	f 0,30	—	f 0,60	—	f 0,40
Zeepfabrieken	6	h.	7	43	f 0,33	f 0,25 à f 0,50	f 0,30 à f 0,83	0,75	f 0,33 à f 0,40	—
Cementtegelfabrieken	2	h. en p.	—	110	—	f 0,40	—	f 0,60 à f 1,25	—	f 0,70
Tapiocameelfabriek	1	s.	—	28	—	0,33^{5}	—	f 0,66	—	—

Gewestelijke aanduiding van de fabrieken, enz.	Aantal inrichtingen.	Beweeg-kracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Mestfabriek	1	s.	—	25	—	f 0,45	—	f 0,80	—	f 0,50
Veevoederfabriek	1	h.	—	12	—	—	—	0,40	—	0,50
Vuurwerkmakerijen	†	h.	6	516	f 0,30	f 0,17⁵	—	—	f 0,40	0,25
Scheepstimmerwerven	3	h.	—	577	—	f 0,25 à f 0,30	—	f 0,35 à f 0,75	—	f 0,30 à f 1,—
Rembang.										
Petroleumraffinaderijen	2	h., s. en motor	2	800	f 0,50	f 0,33	f 1,75	f 0,80	—	f 1,—
Blikkenfabriek	1	h., s. en p.	—	100	—	0,30	—	0,60	—	1,—
Soerabaja.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	11	h., s., p. en e.	1	2534	—	f 0,40 à f 0,60	f 1,20	f 0,60 à f 1,40	—	f 0,60 à f 2,25
Reparatie-ateliers	16	h., s., p., g. en e.	2	368	—	0,30 „ 0,60	f 1,50 à f 1,75	0,50 „ 1,85	—	2,— „ 2,25
Rijtuigfabriek	1	h.	—	90	—	f 0,50	—	f 0,70	—	—
Wagenmakerijen en hoefsmederijen	4	h. en p.	—	33	—	f 0,40 à f 0,80	—	f 0,60 à f 1,50	—	—
IJzer- en hoefsmederijen	35	h. en p.	1	215	—	0,15 „ 0,50	f 1,—	0,40 „ 1,25	—	f 2,—
Koperslagerijen	2	h.	—	3	—	f 0,40	—	—	—	—
IJsfabrieken	6	s. en w.	—	68	—	f 0,35 à f 0,50	—	f 0,60 à f 1,—	—	f 0,75 à f 0,80
Mineraalwaterfabrieken	13	h., s., p. en g.	13	156	f 0,30 à f 0,75	0,30 „ 0,50	f 0,60	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,25
Stroopkokerijen	8	h.	3	9	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,50	—	—	—	—
Ketjapkokerijen	5	h.	1	4	f 0,40	f 0,40	—	—	—	—
Tahoe-kokerijen	5	h.	—	10	—	f 0,25 à f 0,40	—	—	—	—
Broodfabrieken	14	h.	4	125	f 0,35 à f 0,50	0,20 „ 0,70	—	f 0,25 à f 1,—	—	f 0,40 à f 0,80
Koek- en banketbakkerijen	4	h.	—	12	—	0,35 „ 0,50	—	0,50 „ 1,—	—	—
Meubelfabrieken	33	h.	358	94	f 0,20 à f 0,40	0,20 „ 0,50	f 0,40 à f 1,25	f 0,55	—	—
Timmermanswinkels	40	h.	179	35	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 0,75	—	—	—
Marmerwerkplaatsen	5	h.	13	127	f 0,30	0,35 „ 0,40	0,60 „ 0,75	f 0,60 à f 0,80	—	—
Pianofabrieken	2	h. en p.	19	70	—	—	f 2,—	0,40 „ 1,50	—	—
Houtzagerijen	17	h., s. en p.	96	591	f 0,60	f 0,30 à f 0,48	f 0,60 à f 1,75	0,60 „ 1,—	f 1,—	f 0,50 à f 1,—
Stoomwasscherij	1	s.	—	60	—	—	—	f 0,40	—	—
Diamantslijperij	1	p.	—	24	—	f 0,50	—	1,25	—	—
Goudsmederijen	2	h.	4	6	f 0,50	0,20	f 0,50	0,60	—	—
Spiritusfabrieken	2	s. en e.	—	32	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,65 à f 0,70	—	—
Ateliers voor het vernikkelen van voorwerpen	2	h. en p.	—	20	—	—	—	f 0,80	—	—
Lederlooierijen	4	h.	—	72	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,55 à f 0,60	—	f 1,75 à f 2,—
Papierfabriek	1	s.	—	15	—	f 0,40	—	f 0,70	—	—
Gasfabriek	1	s. en g.	6	75	—	0,40	f 1,—	—	f 1,75	—
Sigarettenfabriek	1	p.	2	1	f 0,40	0,30	—	—	—	—
Ceresinefabriek	1	h. en s.	—	10	—	0,50	—	f 1,—	—	—
Mestfabriek	1	s.	—	40	—	0,40	—	—	—	f 0,60
Oliefabriek	1	s.	3	40	—	0,50	f 1,—	—	f 1,—	—
Chemicaliënfabrieken	2	h. en p.	—	30	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,80	—	f 0,50 à f 0,60
Huidendrogerijen	2	h.	—	8	—	0,30 „ 0,40	—	—	—	—
Tegelfabrieken	4	h., s. en p.	3	121	—	0,25 „ 0,50	f 1,25	f 0,60 à f 1,—	—	f 0,50 à f 0,75
Scheepstimmerwerven	3	h.	—	15	—	0,50 „ 0,60	—	—	—	—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Jodiumfabrieken	3	p.	1	84	f 0,50	f 0,35	—	—	—	—
Vuurwerkfabriek.	1	h.	3	12	f 0,25 à f 0,50	f 0,20 à f 0,30	—	—	f 0,65	f 0,50
Petroleumraffinaderijen . . .	2	h., s. en p.	—	560	—	0,30 „ 0,40	—	f 0,75 à f 1,—	—	f 0,60 à f 1,50
Melkpasteuriseerinrichting . .	1	s.	—	9	—	f 0,40	—	f 0,70	—	—
Veevoederfabriek.	1	p.	30	—	f 0,33	—	f 0,60	—	—	—
Zeepziederijen.	14	h. en s.	62	43	f 0,20 à f 0,45	f 0,20 à f 0,40	f 0,60 à f 0,66	f 0,60	—	—
Steen- en pannenbakkerijen .	57	h. en p.	—	647	—	0,20 „ 0,30	—	0,35	—	f 0,30 à f 0 50
Rijstpellerijen.	3	p. en s.	6	31	f 0,50 à f 0,80	0,40 „ 0,60	f 0,80	f 0,50 à f 1,35	—	—
Kalkbranderijen	8	h., p. en g.	1	435	—	0,15 „ 0,40	0,65	0,30 „ 0,50	—	f 0,50 à f 0,70
Pasoeroean.										
Fabriek van stoom- en andere werktuigen	1	s., p en e.	—	200	—	f 0,40	—	f 1,—	—	f 1,50
Reparatie-atelier	1	s. en g.	—	50 à 70	—	f 0,30 à f 0,35	—	f 0,80 à f 1,75	—	—
IJsfabrieken	5	w. en p.	1	40	—	0,25 „ 0,40	f 1,33	f 0,60	—	f 0,40 à f 1,—
Kalkbranderij	1	h.	—	25	—	f 0,25	—	0,40	—	f 0,50
Arakstokerij	1	h.	2	20	—	0,33	—	0,65	f 2,50	—
Besoeki.										
IJsfabrieken.	3	w. en p.	—	11	—	f 0,25 à f 0,50	—	f 0,35 à f 1,—	—	f 0,40 à f 1,—
Reparatie-ateliers.	3	h. en w.	—	33	—	0,35 „ 0,40	—	0,50 „ 1,—	—	f 1,—
Banjoemas.										
IJsfabriek	1	w.	—	9	—	f 0,25 à f 0,30	—	—	—	f $0,33^{5}$ à f 1,—
Reparatie-atelier	1	s.	6	35	—	0,25 „ 0,37	f 0,91	f 0,95	—	—
Zeepziederij.	1	h.	2	1	f 0,35	f 0,25	—	—	—	—
Petroleumtank-installatie . .	1	p.	—	82	—	0,30	—	f 0,60	—	f 1,50
Kedoe.										
IJsfabrieken	2	w.	1	9	f 0,35 à f 0,75	f 0,25 à f 0,40	f 0,50 à f 1,—	f 0,50 à f 0,90	f 1,— à f 1,70	f 0,50 à f 1,—
Mineraalwaterfabrieken . . .	2	h. en w.	1	12	0,35 „ 0,75	$0,12^{5}$ „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,90	1,— „ 1,70	0.50 „ 1,—
Zeepziederij.	1	h.	2	1	f 0,40	f 0,25	—	—	—	—
Madioen.										
IJs- en mineraalwaterfabriek .	1	h. en p.	—	8	—	f 0,35	—	f 0,80	—	f 0,80
Kediri.										
IJsfabriek	1	p.	—	8	—	f 0,40	—	f 0,60	—	f 1,—
Oliefabrieken	5	h., s. en w.	—	93	—	f 0,20 à f 0,30	—	—	f 0,25 à f 0,50	f $0,33^{5}$ à f 0,67
Olie- en boengkilfabriek . . .	1	s.	—	58	—	f 0,40	—	f 0,50 à f 0,80	—	f $0,41^{5}$ à f $0,83^{5}$
Mineraalwaterfabriek	1	h.	3	2	f $0,33^{5}$	0,30	—	—	—	—
Zeepziederijen.	4	h.	2	5	0,25	f $0,16^{5}$ à f 0,30	—	—	—	f 0,50
Wagenmakerij.	1	h.	—	4	—	f 0,30	—	f 0,80	—	—
Kalkbranderij	1	h. en s.	—	40	—	f 0,25 à f 0,40	—	—	—	f 0,50 à f 0,67
Soerakarta.										
Meubelfabrieken	12	h.	106	51	f 0,30	f 0,25	f 0,40 à f 0,80	f 0,50	f 1,—	f 0,80
IJsfabriek	1	s.	—	12	—	0,30	—	0,90	—	0,90
Mineraalwaterfabriek	1	h.	—	4	—	0,25	—	—	—	0,30
Machinefabriek	1	s.	—	30	—	0,30	—	f 1,25	—	0,40

Gewestelijke aanduiding van de fabrieken, enz.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Electriciteitsfabriek	1	s.	1	55	—	f 0,35	f 1,—	f 0,60	—	f 1,—
Rijtuigfabriek	1	h.	5	16	—	0,25	2,50	1,50	—	—
Kalkbranderij	1	h.	—	15	—	0,25	—	—	—	f 0,50
Djokjakarta.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	2	s. en p.	—	348	—	f 0,25 à f 0,50	—	f 0,35 à f 3,50	—	f 0,60 à f 0,80
Gasfabriek	1	w. en g.	—	16	—	f 0,27	—	f 0,70	—	f 0,80
IJsfabriek	1	s. en w.	—	12	—	0,25	—	0,45	—	2,—
Tegelfabriek	1	hydraul. pers	—	6 à 8	—	0,25	—	0,35	—	—
Nijverheids-atelier	1	id.	1	95	—	0,25	f 1,25	0,75	—	—
Reparatie-atelier	1	g.	—	12	—	0,30	—	0,75	—	—
Madoera.										
Reparatie-atelier	1	s.	2	140	—	f 0,30	f 2,—	f 1,50	—	—
Kalkbranderij	1	h.	—	2	—	0,30	—	—	—	—
Sumatra's Westkust.										
Mineraalwaterfabrieken	5	h.	4	17	f 0,50 à f 0,60	f 0,20 à f 0,50	f 0,50	f 0,40 à f 0,50	—	f 0,80
IJsfabriek	1	s.	—	10	—	0,30 „ 0,40	—	f 1,—	—	0,65
Smederijen	3	h.	—	12	—	0,50 „ 0,70	—	f 0,65 à f 1,25	—	—
Cement- en tegelfabrieken	2	h.	1	10	—	f 0,50	f 0,80	—	—	—
Broodbakkerij	1	h.	4	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	4	h.	12	—	f 0,40 à f 0,50	—	—	—	—	—
Steenbakkerijen	4	h.	—	40	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,50	—	f 0,50
Olieslagerij	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kalkbranderijen	2	h.	6	81	f 0,40	f 0,35 à f 0,40	—	f 0,50	—	—
Rijtuigfabrieken	2	h.	—	50	—	f 0,35	—	0,50	—	—
Meubelfabriek	1	h.	18	2	f 0,20	0,15	—	—	—	—
Goudsmederij	1	h.	—	15	—	—	—	f 0,20	—	—
Blikslagerij	1	h.	—	7	—	—	—	0,30	—	—
Boekbinderij	1	h.	—	76	—	f 0,40	—	0,50	—	—
Schoenmakerij	1	h.	10	8	f 0,20	0,20	f 0,30	1,50	—	—
Tapanoeli.										
Zeepziederijen	3	h.	11	15	f 0,75	f 0,50	—	—	—	—
Mijnbouwkundig atelier	1	s.	—	—	—	0,50	—	f 0,75	—	f 1,—
Benkoelen.										
Stroop- en limonadefabriek	3	h.	—	—	f 0,50	f 0,50	—	—	—	—
Zeepziederij	1	h.	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—
Lampongsche districten.										
IJsfabriek	1	s.	—	7	—	f 0,40 à f 0,50	—	f 0,60 à f 1,16	—	f 1,16
Limonadefabriek	1	h.	—	2	—	—	—	0,60 „ 1,16	—	—
Oostkust van Sumatra.										
Petroleumraffinaderijen	2	s.	365	2101	f 0,50	f 0,50	f 1,50	f 1,50	f 1,—	f 1,—
Electriciteitsfabriek	1	verbrandingsmotoren	40	41	0,50	0,45	—	0,80	—	1,20
Mineraalwaterfabrieken	3	motor	7	30	—	f 0,40 à f 1,10	f 0,80 à f 1,—	f 0,80 à f 1,93	—	1,15

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
IJsfabrieken	2	s. en motor	13	15	f 0,50 à f 1,—	f 0,40 à f 0,50	f 1,50 à f 2,50	f 1,— à f 1,30	—	—
Rijtuigfabriek	1	h.	36	5	f 0,75	f 0,45	f 2,50	f 2,—	—	—
Reparatie-atelier	1	s.	79	90	—	0,45	2,50	2,—	—	—
Arakstokerij	1	h.	12	—	f 0,60	—	—	—	f 1,—	—
Kokosoliefabriek	1	s.	11	10	0,45	f 0,40	—	f 1,20	—	—
Rijstpel-, houtzaag- en oliefabriek	1	s.	35	1	0,35	0,46	f 0,56	—	f 0,84	—
Sago-wasscherijen	12	s. en h.	35	—	0,60	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden.										
Mineraalwater- en limonadefabriek.	1	h.	—	6	—	f 0,60	—	—	—	—
IJsfabriek	1	s.	—	3	—	0,50	—	f 1,25	—	—
Houtzagerij.	1	s.	—	6	—	0,66^{5}	—	—	—	—
Cementbuizen- en tegelfabriek.	1	h.	—	2	—	0,66^{5}	—	—	—	—
Smederij.	1	h.	—	5	—	0,66^{5}	—	—	—	—
Lederlooierij	1	h.	—	6	—	0,50	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden.										
Petroleumblikkenfabriek . . .	1	s.	167	233	$ 0,30 à $ 0,80	$ 0,30 à $ 0,50	$ 0,50 à $ 3,—	$ 0,40 à $ 0,80	$ 1,— à $ 2,—	$ 0,70 à $ 1,—
Steenfabriek	1	s.	20	—	$ 0,40 „ $ 0,80	—	$ 0,60 „ $ 3,—	$ 0,40 à $ 1,—	$ 1,— „ $ 3,—	$ 0,80 „ $ 1,—
Sago-wasscherijen	3	h.	94	—	$ 0,25	—	$ 0,35	—	$ 0,50	—
Banka en onderhoorigheden.										
Steenbakkerij	1	h.	28	—	f 0,50	—	f 0,60	—	f 0,70	—
Westerafdeeling van Borneo.										
Houtzagerijen	4	s.	36	40	f 0,50 à f 1,—	f 0,50	f 0,83^{5} à f 1,50	—	f 0,83^{5} à f 1,33^{5}	f 0,70
Oliefabrieken	2	s.	53	51	f 0,66^{5}	f 0,50 à f 0,66^{5}	f 1,66^{5}	f 0,83^{5} à f 1,66^{5}	f 1,66^{5}	1,—
IJsfabriek	1	s.	—	4	—	—	—	f 0,60	—	—
Limonadefabriek	1	h.	5	—	f 0,50	—	f 1,50	—	—	—
Blikslagerijen	2	h.	2	10	0,53	f 0,50 à f 0,53^{5}	—	—	—	f 0,66^{5}
Cutch-fabriek	2	s.	105	8	f 0,40 à f 0,65	f 0,60	f 1,— à f 2,—	f 0,70	f 1,25 à f 2,50	0,80
Gambirkokerijen	†	h.	251	—	f 0,50	—	f 1,—	—	—	—
Arakstokerijen	†	h.	18	—	0,50	—	1,—	—	—	—
Steenbakkerij	1	h.	2	—	0,75	—	1,—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.										
IJsfabrieken	3	s.	—	12	—	f 0,35 à f 0,70	—	—	—	—
Limonadefabrieken	2	h.	4	—	f 0,30	—	f 0,65	—	—	—
Reparatie-ateliers	2	s. en e.	9	39	—	f 0,50	f 1,50 à f 2,60	f 1,75	f 3,50	f 1,—
Zeepziederijen.	2	h.	4	1	f 0,30	0,30	f 0,65	—	—	—
Katoenververij	1	h.	12	—	0,30	—	—	—	—	—
Smederij.	1	e.	—	42	—	f 0,40	—	f 2,10	—	f 2,60
Timmermanswerkplaats . . .	1	e.	3	13	f 0,40	0,40	f 1,60	0,60	f 1,75	—
Houtzagerijen	2	s.	6	33	1,50	f 0,50 à f 0,70	—	—	—	f 2,—
Electrische installatie	1	s.	—	4	—	f 0,75	—	—	—	—
Diamantslijperijen	5	s. en p.	—	25	—	0,50	—	f 0,75	—	f 1,— à f 2,—
Petroleum-boorinstallaties . .	11	s.	1565	4124	f 0,50	f 0,40 à f 0,60	f 1,— à f 2,50	f 0,75 à f 2,50	f 1,— à f 1,50	0,60 „ 1,—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Celebes en onderhoorigheden.										
IJs- en mineraalwaterfabrieken	2	s.	9	31	f 0,90	f 0,50	f 1,50	f 0,55	f 1,53	f 0,70
Limonade- en mineraalwaterfabriek.	1	h.	—	12	—	0,50	—	0,60	—	—
Inrichtingen voor residu- en watervoorziening van schepen	2	s en g.	—	15	—	0,67	—	f 0,60 à f 0,66	—	f 0,58 à f 1,33
Rijstpellerij.	1	s.	2	20	—	0,60	—	f 1,—	f 1,—	f 1,—
Houtzagerij.	1	g.	—	15	—	0,50	—	0,60	—	0,80
Gasfabriek	1	g.	—	24	—	f 0,25 à f 0,50	—	f 0,55 à f 0,70	—	0,55
Petroleumblikkenfabriek . . .	1	h.	—	26	—	0,25 „ 0,66	—	0,75 „ 1,75	—	0,90
Steenen-, pannen- en pottenbakkerijen	8	h.	6	140	f 0,50	f 0,50	f 0,75	0,50 „ 0,60	—	—
Huidendrogerij	1	h.	1	6	—	0,30	—	f 0,50	f 1,35	—
Tegelfabrieken	2	h.	5	9	—	0,50	—	0.75	2,—	—
IJzersmederijen	10	h.	14	19	f 0,50	0,15	f 0,75	1,25	—	f 1,50
Wagenmakerijen.	2	h.	25	5	0,50	0,50	1,50	—	—	—
Timmermansateliers	6	h.	340	15	0,50	0,50	1,50	f 1,—	f 1,50	—
Meubelmakersateliers	7	h.	250	—	0,50	—	1,50	—	1,50	—
Kleermakersateliers	16	h.	115	20	0,50	f 0,50	1,—	f 1,—	—	—
Schoenmakersateliers	7	h.	60	10	0,50	0,50	1,50	1,50	—	—
Horlogemakersateliers. . . .	6	h.	2	4	—	—	1,50	1,50	—	—
Fietsreparatie-ateliers	2	h.	8	1	—	—	1,—	1,—	—	—
Goud- en zilversmederijen . .	55	h.	140	35	f 0,50	f 0,50	1,25	1,25	—	—
Blikslagerijen	7	h.	15	6	0,50	0,50	1,—	1,—	—	—
Kistenmakerijen	6	h.	10	8	—	—	1.—	1,—	—	—
Vetkaarsenmakerijen	4	h.	4	—	f 0,50	—	1,—	—	—	—
Broodfabrieken	6	h.	10	10	—	—	1,—	f 1,—	—	—
Stroopfabrieken	15	h.	20	25	—	—	0,50	1,—	—	—
Ketjapkokerijen	5	h.	30	5	f 0,50	f 0,50	1,—	1,—	—	—
Tahoekokerijen	15	h.	15	—	—	—	0,75	—	—	—
Menado.										
IJsfabriek	1	s.	—	9	—	f 0,60	—	—	—	—
Mineraalwaterfabrieken . . .	3	h.	—	14	—	f 0,25 à f 0,33	—	—	—	—
Zeepfabriek.	1	h.	—	3	—	f 0,50	—	—	—	—
Rijstpellerij.	1	s.	—	10	—	0,65	—	—	—	—
Reparatie-atelier	1	s.	—	26	—	—	—	f 1.50	—	—
Amboina.										
IJsfabriek	1	s.	—	3	—	—	—	0,50	—	f 1,—
Houtzagerij.	1	p.	—	10	—	f 0,40	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden.										
IJsfabriek	1	s.	1	6	—	0,40	f 1,25	f 1,—	—	f 1,25
Mineraalwater- en limonadefabriek.	1	h.	1	1	—	0,35	1,—	—	—	—
Bali en Lombok.										
IJsfabrieken	2	w.	—	4	—	0,35	—	—	—	—

2°. DRUKKERIJEN.

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
1	Batavia.	Naamlooze vennootschap Drukkerij Papyrus	dubbele snelpersen.	—	60	80
2	Id.	G. Kolff & Co.	snel- en handpersen.	—	116	119
3	Id.	Albrecht & Co.	snel- en handpersen.	2	62	62
4	Id.	Maatschappij tot exploitatie van dag-, week- en andere bladen in Nederlandsch-Indië.	dubbele snelpersen.	—	2	36
5	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel en drukkerij Hoa Siang In Kiok	dubbele snelpersen.	1	24	30
6	Id.	Uitgevers- en drukkersmaatschappij Taman Sari	snel- en trappers.	4	53	4
7	Id.	Boet Hong & Co.	handpers.	1	4	20
8	Id.	Kho Tjeng Bie	handpers.	—	6	16
9	Id.	F. B. Smits	handpers.	—	40	28
10	Id.	Drukkerij Mercurius	snelpersen en motorpers.	1	25	5
11	Id.	Firma Ruygrok en Co.	snel- en handpersen.	2	30	8
12	Id.	Naamlooze vennootschap Javasche Boekhandel en drukkerij	snel- en handpersen.	5	37	34
13	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel Visser & Co.	snel- en handpersen.	3	73	20
14	Buitenzorg.	A. Binkhorst	2 snelpersen en 2 hand- of trappersen.	—	8	—
15	Id.	The Teng Hoey	2 snelpersen en 2 hand- of trappersen.	—	8	3
16	Soebang.	Maatschappij tot exploitatie der Pamanoekan- en Tjiasam-landen	1 handpers.	—	6	—
17	Bandoeng (Preanger-Regentsch.)	G. Kolff & Co.	3 snelpersen, 2 degelpersen, 1 handpers en 1 trappers.	10	82	10
18	Id.	Nix & Co.	2 snelpersen, 1 handpers, 2 trappersen.	—	69	3
19	Id.	Hadji Affandi	3 persen.	—	12	—
20	Soekaboemi.	Soekaboemische Snelpersdrukkerij	5 groote en 2 kleine persen.	—	42	12
21	Cheribon.	A. Bisschop	2 snelpersen en 2 trappersen.	—	30	—
22	Id.	J. D. de Boer	2 snelpersen en 1 trappers.	—	30	—
23	Id.	Naamlooze vennootschap Boek- en Handelsdrukkerij Java	2 snelpersen en 1 trappers.	—	34	—
24	Tegal (Pekalongan).	J. D. de Boer	5 persen.	—	50	—
25	Semarang.	G. C. T. van Dorp & Co.	25 persen.	6	280	20
26	Id.	Naamlooze vennootschap Drukkerij Masman & Stroink	6 persen.	—	50	—
27	Id.	Aloewi Alie Akoewan	4 persen.	—	11	—
28	Id.	Naamlooze vennootschap Dagblad „de Locomotief"	5 persen.	—	47	4
29	Id.	H. A. Benjamins	6 persen.	1	43	2
30	Id.	A. Bisschop	9 persen.	1	60	—
31	Id.	Handelsdrukkerij van het dagblad „Warna Warta"	—	—	20	7
32	Id.	Naamlooze vennootschap Boek- en steendrukkerij Hiap Hien	9 persen.	—	10	15
33	Id.	Naamlooze vennootschap Joa Ien Boe Kongsi.	9 persen.	—	37	40
34	Magelang (Kedoe).	Naamlooze vennootschap Drukkerij en Binderij H. V. Maresch & Co.	4 snelpersen en 3 kleine trappersen.	2	53	—
35	Soerabaja.	Soerabajasch Nieuwsblad	2 persen.	—	80	—

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
36	Soerabaja.	Naaml. vennootsch. Soerabajasch Handelsblad.	5 persen.	—	125	—
37	Id.	Naamlooze vennootschap tot voortzetting van den Boek-, papier- en kantoorhandel E. FUHRI & Co.	20 persen.	7	185	1
38	Id.	H. VAN INGEN	15 persen.	3	80	—
39	Id.	Gebroeders GIMBERG & Co.	6 persen.	1	44	5
40	Id.	Naamlooze vennootschap THIES & UMBGROVE	5 persen.	—	32	1
41	Id.	J. M. CH. NIJLAND	11 persen.	3	145	4
42	Id.	G. C. T. VAN DORP & Co.	9 persen.	3	120	—
43	Id.	Naamlooze vennootschap Pewarta-Soerabaja	3 persen.	1	35	6
44	Id.	NIO SAIJ AN (firma THAIJ SIANG IN KIOK)	12 persen.	—	20	15
45	Id.	SAID ALOEWI BIN DJAN ALHABSI WATZIJN	1 pers.	—	—	—
46	Id.	Naamlooze vennootschap Drukkerij, kantoor- en boekhandel SOE SWIE HAN BOEN SIEN PO.	7 persen.	1	40	17
47	Id.	OEI KHONG HWA	2 persen.	—	3	1
48	Id.	Naamlooze vennootschap Handels-, vendu- en commissiekantoor ED. 'T SAS	3 snelpersen en 5 trappersen.	—	45	—
49	Id.	Naamlooze vennootschap Maatschappij tot exploitatie van periodieken	2 persen.	—	45	—
50	Pasoeroean.	G. H. KALSHOVEN	2 persen.	—	12	—
51	Malang.	Naamlooze vennootschap JOHN'S Drukkerij	4 snelpersen, 5 trappersen en 4 pletpersen.	2	33	—
52	Id.	W. F. G. KLOETH	1 snelpers, 1 trappers en 1 handpers.	1	10	2
53	Id.	KWEE KHAIJ KHEE	7 handpersen.	—	12	—
54	Kendalpajah(Malang).	Naamlooze vennootschap Eerste Nederlandsch-Indische Koffiebranderij	5 handpersen.	1	12	—
55	Probolinggo.	Mevrouw de Weduwe SCHUITEMAKER	1 snelpers en 2 handpersen.	—	8	—
56	Id.	KHO TJIN SIE	1 handpers.	—	1	—
57	Soerakarta.	VOGEL VAN DER HEIJDE en Co. (TH. R. LANDOUW).	3 snelpersen, 1 handpers en 3 trappersen.	—	40 à 50	—
58	Id.	A. RUSCHE	1 snelpers en 1 handpers.	—	23	—
59	Id.	Naamlooze vennootschap SIE DHIAN HO	3 snelpersen en 10 trappersen.	—	26	40
60	Id.	TJOA TJOE KWAN	2 snelpersen en 2 trappersen.	—	23	7
61	Djokjakarta.	Naamlooze vennootschap, voorheen H. BUNING.	—	—	—	—
62	Id.	J. J. SAMWELL, voorheen firma GRENZENBERG en Co.	4 persen.	2	33	2
63	Id.	Naamlooze vennootschap Kunsthandel en Handelsdrukkerij J. SIGRIST	5 persen.	3	40	—
64	Id.	TJAN DJI PECK, onder de firma Mataramsche drukkerij TJAN LIAN TJIOE	4 persen.	—	9	2
65	Tjilatjap (Banjoemas).	J. D. DE BOER	1 snelpers en 1 trappers.	—	20	—
66	Padang.	Winkelmaatschappij voorheen P. BAUMER & Co.	2 snelpersen en 1 degelpers.	3	27	6
67	Id.	Drukkerij „Insulinde"	1 snelpers en 1 trappers.	—	15	6
68	Id.	de Volharding	2 snelpersen en 2 trappersen.	1	15	14
69	Id.	DJA ENDAR MOEDA	1 snelpers en 2 trappersen.	—	11	—
70	Id.	Drukkerij BINTANG TIONG HOA	1 snelpers en 1 trappers.	—	16	7
71	Fort de Kock.	HADJI ABDUL WADIS	1 handpers.	—	3	—
72	Medan.	J. HALLERMANN	5 persen.	1	50	10
73	Id.	Naamlooze vennootschap „Deli-courant"	10 persen.	6	65	13

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
74	Medan.	Sjarikat Tapanoeli.	3 persen.	—	25	—
75	Koeta Radja.	Atjeh-Drukkerij (filiaal van de „Deli-courant")	2 snelpersen en 1 trapsnelpers	1	20	2
76	Sabang.	Naamlooze vennootschap Zeehaven en kolenstation Sabang	1 degeltrappers.	5	—	—
77	Bandiermasin.	R. Henneman & Co.	4 persen.	1	22	—
78	Id.	Ong Keng Ho	3 persen.	—	7	1
79	Id.	Lim Hwat Seng (Tiong Hwa In Pan) . . .	1 pers.	—	2	—
80	Makasser.	Naamlooze vennootschap Handelsdrukkerij en kantoorhandel Celebes	3 snelpersen en 1 trappers.	2	35	2
81	Id.	Brouwer & Co.	1 snelpers en 2 handpersen.	—	12	2
82	Amboina.	Ong Kie Hong	1 handpers.	—	7	—
83	Menado.	Gebroeders Que.	1 snelpers en 1 trappers.	—	3	—
84	Id.	Nederlandsch Zendelinggenootschap	2 snelpersen en 1 trappers.	2	10	—
85	Gorontalo.	Yo Un Ann	2 handpersen.	—	2	—

II. Vergelijkend overzicht van de dagloonen der werkliedenbij ee

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.		S
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
GEWONE KOE															
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	f 0,30	—	—	—	—	f 0,25	f 0,20-0,40	—	—	—
IJsfabrieken.	—	—	f 0,50	f 0,30-0,33	—	0,30	—	f 0,25	—	f 0,20-0,25	—	0,30—0,45	—	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	—	0,30—0,50	f 0,60	0,25—0,30	—	0,30	—	0,25	f 0,25-0,50	0,25—0,50	—	—	f 0,30-
Gasfabrieken	—	—	—	0,40—2,50	—	—	—	—	—	—	—	0,83	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,25—0,50	0,40—0,60	0,40	0,40	—	—	—	0,50	0,35	0,30—1,—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	0,30—0,50	0,40	—	—	—	—	—	—	1,—	0,60	—	—	0,20—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,20—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	0,40—1,50	0,40—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,3
Kalkbranderijen	—	—	0,50—0,60	0,25—0,50	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	—	0,25	—	0,25	—	—	—	—	—	0,40	—	—	—
Arakstokerijen.	—	—	0,25—2,00	0,10—0,50	—	—	—	0,25	—	0,20—0,40	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	0,25—0,50	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35—
Sigarenfabrieken	—	—	—	0,15	—	0,25	—	—	—	—	0,40	0,30—0,40	—	—	0,
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	0,25—0,40	0,26[5]	0,35	0,20—0,60	—	0,50	—	—	0,33	0,25—0,50	—	—	0,20—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,25—0,30	0,10—0,30	—	0,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35—0,40	f 0,50	f 0,30	—
Leerlooierijen	—	—	0,50	0,50—1,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	0,25—0,50	0,40	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,25	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	0,30—0,50	0,30—0,40	—	0,25	—	—	—	—	—	0,45—0,50	—	—	0.
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	—	0,30	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	0,46—0,75	—	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,17[5]	—	—	0,25—
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—

[1]) O. = Vreemde oosterlingen. [2]) I. = Inlanders.

…bij eenige der meest voorkomende industrieele ondernemingen.

…g.	Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
…NEKOELIES.																
—	—	f 0,40-0,60	—	f 0,40	—	—	—	—	—	—	—	f 0,30	—	f 0,25-0,50	—	—
—	—	0,35—0,50	—	0,25—0,40	—	f 0,25-0,50	—	f 0,25-0,30	f 0,35-0,75	f 0,25-0,40	—	0,30	—	0,25	—	f 0,35
—	f 0,30-0,75	0,30—0,50	—	—	—	—	—	—	0,35—0,75	0,12⁵-0,40	—	0,25	—	—	—	0,35
—	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,27	—	—
—	—	0,40—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—
—	—	0,15—0,50	—	—	—	—	—	0,20	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,20—0,40	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,30	0,25	—	—	—	—
—	0,20—0,50	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30	0,35—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,15—0,40	—	0,25	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—
—	—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	—
—	—	—	—	0,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,35—0,50	0,20—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,40	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,20—0,45	0,20—0,40	—	—	—	—	f 0,35	0,25	0,40	0,25	—	—	—	—	—	—
—	—	0,20—0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30	—	0,30—0,40	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,30—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50	0,20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0.60	0,30—0,48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35	—	—	—	—
—	—	0,30—0,60	—	0,30—0,35	—	0,35—0,40	—	0,25-0,37	—	—	—	—	—	0,30	—	—
—	0,25—0,50	0,20—0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.		A ond
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,40	—	—	—	f 0,30-0,40	—	—	—	f 0,50	—	f 0,40-0,50	f 0,50-1,—	f 0,40-0,5	—
Fabrieken van minerale wateren	f 0,33⁵	0,30	—	—	—	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,40—1,1	—
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	0,30	—	—	—	0,35	—	—	—	—	—	—	0,75	0,45	—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	0,50—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	0,15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,25—0,40	—	f 0,30	—	0,35—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	f 0,35-0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	0,25	0,16⁵-0,30	—	—	0,40—0,60	—	f 0,75	f 0,50	—	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0,30—0,40	—	—	f 0,70	0,60	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	0,80	0,60	—	—	0,50	0,50	—
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	0,25—0,30	—	—	0,35—0,70	—	—	—	—	—	—	—	0,45	0,40	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70	0,50—0,70	—	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,45	—
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,45	—
Vuurwerkfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

…tra.	Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
…40-0,5	—	f 0,50	—	—	—	—	—	f 0,35-0,70	f 0,90	f 0,50	—	f 0,60	—	—	—	f 0,40
…—1,1	—	0,60	—	—	—	f 0,50	f 0,30	—	—	0,50	—	0,25—0,33	—	—	—	0,35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—
…0,45	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	$0,66^5$	—	—	—	—	—	0,40	0,50	0,15	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,40	0,40	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	$0,66^5$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,30	0,30	—	—	—	0,50	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
0,50	—	—	—	—	—	—	0,50	0,40—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	+	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	0,53	$0,50—0,53^5$	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
0,40	—	—	—	—	$0,66^5$	$0,50—0,66^5$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	$0,66^5$	—	—	0,50	0,50	1,50	0,50—0,70	—	0,50	—	—	—	f 0,40	—	—
0,45	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—
0,45	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	$0,30-$0,80	$0,30-$0,50	—	—	—	—	—	0,25—0,66	—	—	—	—	—	—

ERVAREN WER…

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.		S…
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	—	—	—	—	—	f 1,—	—	—	—	—	—	f 0,75-1,75	—	—	f 1,2
IJsfabrieken	—	—	f 1,—	f $0{,}66^5$	—	0,35—1,00	—	f 0,35	—	f 0,40	—	0,50—1,40	—	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	—	1,75	—	0,25—0,33	—	—	—	0,30	—	0,75	—	—	0,6
Gasfabrieken	—	—	—	2,50	—	—	—	—	—	—	f 4,00	0,96	—	—	1,-
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,60—3,00	0,90—2,00	f 0,40	2,50	—	—	—	0,60	0,75—2,00	0,70—1,00	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—	1,-
Meubelfabrieken	—	—	0,50—0,75	1,00	—	—	—	—	—	—	1,75	1,00	—	—	,40—
Timmermansateliers	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	,50—
Marmerwerkplaatsen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	,60—
Kalkbranderijen	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	0,
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	0,60—1,25	—	—	1,
Arakstokerijen	—	—	0,50—3,00	—	—	—	—	0,40	—	0,40	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	0,25	—	0,30	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	—	—	—	0,65	—	—	—	—	0,30—0,83	0,75	—	—	,60—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	0,30	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40—1,00	f 1,75	f 0,80	—
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	3,—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	1,—	0,50—0,60	—	0,40	—	—	—	—	2,00	0,68—0,80	—	—	,60—
Electriciteitsfabrieken	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70—1,24	1,00—1,06	0,75—1,43	—	—	,50—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—

[1] O. = Vreemde oosterlingen. [2] I. = Inlanders.

g.	Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
	EN WERKLIEDEN.															
—	f 1,20	f 0,60-1,40	—	f 1,00	—	—	—	—	—	—	—	f 1,25	—	f 0,35-3,50	—	—
—	—	0,60—1,00	f 1,33	0,60	—	f 0,35-1,—	—	—	f 0,50-1,00	f 0,50-0,90	—	0,90	—	0,45	—	f 0,80
—	0,60	0,50—1,00	—	—	—	—	—	—	0,50—1,00	0,50—0,90	—	—	—	—	—	0,80
—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70	—	—
—	—	0,60—1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2,50	1,50	—	—	—	—
—	1,—	0,40—1,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	,40—1,25	0,55	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40—0,80	0,50	—	—	—	—
—	,50—1,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	,60—0,75	0,60—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,65	0,30—0,50	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,25	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35	—	—
—	—	—	—	0,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,25—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	,60—0,66	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,80	—	0,75—1,00	—	—	—	—	f 0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,55—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	,60—1,75	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	0,60	—	—	—	—
—	,50—1,75	0,50—1,05	—	0,80—0,75	—	0,50—1,00	0,91	f 0,95	—	—	—	—	—	0,75	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,60	—	—	—	f 1,—	—	—	f 1,00-4,50	f 1,00-2,50	—	f 0,60-1,16	f 1,50-2,50	f 1,00-1,3
Fabrieken van minerale wateren	—	—	—	—	f 0,50	0,40—0,50	—	—	—	—	—	0,60—1,16	0,80—1,00	0,80—1,9
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	0,80	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	2,50	2,00
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	0,65—1,25	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	2,25	1,50—2,25	—	—	1,50	1,50
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	0,20	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,20
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	1,33	0,75—1,00	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,80
Reparatie-ateliers . . .	—	—	f 2,00	f 1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	2,50	2,00
Vuurwerkfabrieken. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	f 1,25	—	—	—	f 0,60	—	—	f 1,50	f 0,55	—	—	—	f 0,50	f 1,25	f 1,00
—	—	—	—	f 1,50	—	f 0,65	—	—	0,60	—	—	—	—	1,00	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,55—0,70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	f 2,10	0,75	1,25	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,60	0,60	1,50	1,00	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,00	1,00	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1,00	—	—	—	0,75	0,50—0,60	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,00—2,50	0,75—2,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,25	1,25	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,00	1,00	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	$1,66^5$	$0,83^5$-$1,66^5$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	$0,83^5$—1,50	—	—	—	—	0,60	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,50—2,60	1,75	—	—	—	f 1,50	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	$ 0,50—$ 3	$0,40-$0,80	—	—	—	—	—	0,75—1,75	—	—	—	—	—	—

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.	
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.

MAN

Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	f 1,50	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken.	—	—	—	f 2,—	—	—	—	f 0,50	—	f 0,66	—	f 0,80-2,00	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	—	1,75	—	—	—	—	—	—	f 0,40-0,75	—	—	—
Gasfabrieken	—	—	—	2,50	—	—	—	—	—	—	—	1,—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	—	0,75	—	—	—	—	f 1,—	0,40	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	—	0,50—0,75	—	—	—	—	—	—	—	0,70	—	—
Arakstokerijen.	—	—	—	0,50—0,75	—	—	—	0,50	0,50	0,50—0,60	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	f 0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	0,40—0,50	0,50	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,33—0,40	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,60	0,50	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—0,90	—	f 1,—
Leerlooierijen	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,50	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	1,00—1,25	—	—	—	—	—	0,60—1,00	—	—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75—1,50	—	1,92—2,32	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	0,25	—	—
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—

[1]) O. = Vreemde oosterlingen. [2]) I. = Inlanders.

Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.

DOERS.

—	f0,60-2,25	—	f 1,50	—	—	—	—	—	—	—	f 0,40	—	f 0,60-0,80	—	—
—	0,75—0,80	—	0,40—1,00	—	f 0,40-,100	—	f 0,33⁵-1	f 1,00-1,70	f 0,50-1,00	—	0,90	—	2,00	—	f 0,80
—	0,50—1,25	—	—	—	—	—	—	1,00—1,70	0,50—1,00	—	0,30	—	—	—	0,80
f 1,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,80	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,00	0,80	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50—0,70	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—
—	0,50—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	f 2,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,40—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60—1,50	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,75—2,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,—	0,50—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,00	—	—	—	—
—	2,00—2,25	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,65	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 1,00	—	—	—	f 0,65	—	—	f 3,50-4,00	f 1,50-2,50	—	f 1,16	—	—
Fabrieken van minerale wateren	—	—	—	—	—	0,80	—	—	—	—	—	—	—	f 2,15
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,50—0,67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—1,00	1,50	—	—	f 1,00	1,00
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	f 0,25-0,50	0,33^{5}-0,67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,25	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,20
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vuurwerkfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,50	f 0,70	—	—	—	f 1,00	—	f 1,25
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	0,70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,55	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	f 2,60	—	1,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	f 1,75	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2,00	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1,00—2,00	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,00—1,50	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	f 0,66^5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	f 1,66^5	1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,83^5-1,33^5	0,70	—	2,00	—	0,80	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3,50	1,00	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	$ 1—$ 2	$ 0,70—$ 1	—	—	—	—	—	0,90	—	—	—	—	—	—

III. Overzicht betreffende het gemiddeld bedrag van ambachts- en koelieloonen over 1906, 1907, 1908, 1909 en 1910. *a*)

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
JAVA EN MADOERA.										
Bantam. . .	Serang	1906	—	f 0,25	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,35	f0,50 à f1,50	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,75	—
		1907	—	0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
		1908	f 0,33^{5}	0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
		1909	0,33^{5}	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	f 1,—
		1910	0,33^{5}	f 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	1,—
	Anjer	1906	—	—	—	—	f 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
		1907	—	—	f0,30 à f0,35	f0,10 à f0,35	f0,60 à f1,—	0,40 „ 0,50	—	—
		1908	—	—	0,30 „ 0,50	0,10 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	f 1,50	—
		1909	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1910	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
	Pandeglang. .	1906	f0,40 à f0,50	f0,15 à f0,30	0.25 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,70 „ 2,—	0,40 „ 1,—	f0,80 à f2,50	—
		1907	—	—	0,30 „ 0,35	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,—	1,25 „ 2,50	—
		1908	f 0,50	f 0,25	0,30 „ 0,35	0,25 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,40 „ 1,—	1,— „ 2,50	—
		1909	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
		1910	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	Lebak	1906	f 12 's maands	f 0,25	f 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	f 0,40	1,50 „ 2,50	f 1,—
		1907	—	—	0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	0,50 „ 2,50	1,—
		1908	f 0,40	0,25	f0,30 à f0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	0,50 „ 2,50	1,—
		1909	0,40	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	—
		1910	f0,40 à f0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	f 1,—
	Gemiddeld . .	1906	f0,40 à f0,45	f0,22 à f0,27	f0,28 à f0,35	f0,22 à f0,40	f0,87 à f1,62	f0,40 à f0,60	f0,93 à f2,25	f 1,—
		1907	—	f 0,25	0,30 „ 0,34	0,19 „ 0,51	0,64 „ 1,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 2,25	1,—
		1908	f 0,41	0,25	0,29 „ 0,37^{5}	0,19 „ 0,71	0,72^{5} „ 1,62^{5}	0,40 „ 0,60	0,87^{5} „ 2,06	1,—
		1909	f0,41 à f0,49	f0,25 à f0,30	0,29 „ 0,37^{5}	0.20 „ 0,71	0,66 „ 1.75	0,40 „ 0,66	1,25 „ 2,06	1,—
		1910	0,41 „ 0,55	0,25 „ 0,30	0,29 „ 0,36	0,20 „ 0,71	0,66 „ 1,65	0,40 „ 0,66	1,25 „ 2,06	1,—
Batavia. . .	Stad en Voorsteden van Batavia. . .	1906	f 0,75 à f 1,50	f0,25 à f0,50	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,40	f0,50 à f1,—	f0,50 à f1,50	f1,— à f3,—	—
		1907	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
		1908	0,75 „ 0,50	0,25 „ 1,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	—
		1909	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	—
		1910	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	f 2,— à f5,—
	Meester-Cornelis. .	1906	0,47 „ 0,60	0,27 „ 0,34	0,40 „ 0,45	0,44 „ 0,58	0,63 „ 0,80	0,35 „ 0,48	0,67 „ 1,—	1,— „ 1,5
		1907	0,47 „ 0,60	0,27 „ 0.34	0,40 „ 0,45	0,44 „ 0,58	0,63 „ 0,80	0,35 „ 0,48	0,67 „ 1,—	1,— „ 1,5
		1908	0,47 „ 0,60	0,27 „ 0,34	0,40 „ 0,45	0,44 „ 0,58	0,63 „ 0,80	0,35 „ 0,48	0,67 „ 1,—	1,— „ 1,5
		1909	0,42^{5} „ 0,57^{5}	0,25 „ 0,32^{5}	0,40 „ 0,45	0,40 „ 0,56	0,50 „ 0,74	0,32^{5} „ 0,50	0,62^{5} „ 0,93^{5}	1,— „ 1,5
		1910	0,42^{5} „ 0,57^{5}	0,25 „ 0,32^{5}	0,40 „ 0,45	0,40 „ 0,56	0,50 „ 0,74	0,32^{5} „ 0,50	0,62^{5} „ 0,93^{5}	1.— „ 1,5

a) De loonen zijn per dag opgegeven, tenzij anders is vermeld.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tangerang .	1906	f 0,50 à f 1,—	f0,25 à f0,40	f0,40 à f0,60	f0,25 à f0,50	f0,60 à f1,—	f0,40 à f0,70	f0,70 à f1,50	f 0,75 à f 1,50
		1907	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1908	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1909	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1910	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
	Buitenzorg .	1906	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,75	0,40 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1907	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,75	0,40 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1908	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,75	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1909	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,70	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1910	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,70	0,45 „ 2,25	0,50 „ 2,50
	Krawang . .	1906	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1907	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1908	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1909	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1910	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
	Gemiddeld .	1906	f 0,43^5 à f 0,92	f0,22^5 à f0,40	f0,32 à f0,49	f0,26 à f0,55^5	f0,45^5 à f1,06	f0,34 à f0,83^5	f0,61^5 à f1,80	f 0,66 à f 1,75
		1907	0,43^5 „ 0,92	0,22^5 „ 0,40	0,32 „ 0,49	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,80	0,66 „ 1,75
		1908	0,42^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,85	0,66 „ 1,75
		1909	0,42^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,85	0,66 „ 1,75
		1910	0,43^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,85	0,93 „ 2,40
Preanger-Regentschappen.	Bandoeng . .	1906	f 0,25 à f 1,—	f0,20 à f0,35	f0,20 à f0,40	f0,15 à f2,—	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,35	f0,75 à f2,—	f 0,50 à f 0,75
		1907	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,25 „ 1,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 2,—
		1908	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,15 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,20 „ 1,25	0,20 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1909	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,20 „ 1,25	0,40 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1910	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,65	0,30 „ 2,—	0,60 „ 2,50
	Tjiandjoer. .	1906	f 9,— à f50,— 's maands.	0,15 „ 0,35	f 0,25	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	—
		1907	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 à 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	—
		1908	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1909	f 7,50 à f25,— 's maands	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1910	f 7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
	Soekaboemi.	1906	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 1,—	f15,— à f60,— met 3 à 10 gantang rijst per maand.
		1907	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	f15,— à f60,— met 5 à 10 gantang rijst per maand.
		1908	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.
		1909	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.
		1910	f 9,— à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Soemedang .	1906	f 6,— à f20,— 's maands.	f0,15 à f0,25	—	f0,15 à f0,30	f0,30 à f0,50	f0,25 à f0,50	f1,— à f2,—	—
		1907	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1908	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1909	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1910	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
	Limbangan .	1906	f 0,25 à f 0,75	0,15 „ 0,25	f0,15 à f0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,—	f 0,25	2,— „ 2,50	—
		1907	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25	f 2,—	—
		1908	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25	2,—	—
		1909	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25	2,—	—
		1910	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,25	2,—	—
	Soekapoera .	1906	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,20	0,35 „ 1,—	f0,25 à f0,50	f0,50 à f2,—	f 0,50 à f 1,—
		1907	0,30 „ 1,—	0,30 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,20	0,40 „ 1,20	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1908	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1909	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1910	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
	Gemiddeld .	1906	f 0,26 à f 0,98	f0,15 à f0,28	f0,20 à f0,30	f0,15 à f0,59	f0,36 à f0,91^{5}	f0,25 à f0,40	f0,90 à f1,92	f 0,50 à f 1,25
		1907	0,25 „ 1,68	0,20 „ 0,36	0,20 „ 0,30	0,14 „ 0,31	0,33^{5} „ 0,99	0,24 „ 0,51	0,86 „ 2,—	0,76 „ 1,92
		1908	0,24 „ 1,76	0,20 „ 0,37^{5}	0,20 „ 0,30	0,14^{5} „ 0,32	0,32 „ 1,04	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,04^{5}
		1909	0,25 „ 1,75	0,20 „ 0,37^{5}	0,20 „ 0,30	0,14 „ 0,32	0,32 „ 1,04	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83 „ 2,04
		1910	0,33 „ 1,79	0,20 „ 0,37^{5}	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,32	0,33 „ 1,08	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83 „ 2,04
Cheribon . .	Cheribon . .	1906	f 6,— à f30,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,15 à f0,40	f0,20 à f0,40	f0,25 à f1,—	f0,20 à f0,50	f0,50 à f1,—	f20,— à f100,— 's maands.
		1907	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,20 „ 1,—	0,30 „ 0,35	0,75 „ 0,85	f 30,— à f60,— 's maands.
		1908	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,20 „ 1,—	0,30 „ 0,35	0,75 „ 1,—	f 30,— à f60,— 's maands.
		1909	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,45	f15,— à f100,— 's maands.
		1910	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,20 „ 0,55	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,50	f15,— à f100,— 's maands.
	Indramajoe .	1906	f10,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1907	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1908	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1909	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1910	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
	Madjalengka	1906	f 7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,70	f 0,40	f0,62^{5} à f1,—	f 10,— à f75,— 's maands.
		1907	f 6,— à f35,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	f0,15 à f0,40	0,33^{5} „ 0,60	f 15,— à f75,— 's maands.
		1908	f 6,— à f35,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,60	f 15,— à f75,— 's maands.
		1909	f 6,— à f35,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,60	f 15,— à f75,— 's maands.
		1910	f 6,— à f45,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f 15,— à f50,— 's maands.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Galoch . . . 1906	f 7,50 à f12,50 's maands.	f0,20 à f0,30	f0,20 à f0,40	f0,15 à f0,30	f0,45 à f0,75	f 0,30	f0,75 à f1,—	—
	1907	f 11,25 's maands.	f 0,15	f 0,25	f 0,20	0,45 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1908	f 9,— à f12,— 's maands.	0,20	0,25	0,20	0,45 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1909	f 12,50 's maands.	0,17	0,25	f0,15 à f0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1910	f 12,50 's maands.	0,17	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	Gemiddeld . 1906	f 7,75 à f21,— 's maands.	f0,19 à f0,38	f0,18 à f0,40	f0,19 à f0,31	f0,32 à f0,86	f0,30 à f0,50	f0,62^5 à f1,—	f 15,— à f68,35 's maands.
	1907	f 8,31 à f25,31 's maands.	0,16 „ 0,24	0,22 „ 0,35	0.17^5 „ 0,25	0,32^5 „ 0,87^5	0,25 „ 0,35	0,61 „ 0,95	f 20,— à f55,— 's maands.
	1908	f 7,75 à f25,50 's maands.	0,17^5 „ 0,25	0,22 „ 0,35	0,17^5 „ 0,25	0,32^5 „ 0,87^5	0,25 „ 0,35	0,61^5 „ 1,—	f 20,— à f55,— 's maands.
	1909	f 8,50 à f26,— 's maands.	0,16 „ 0,24	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,35 „ 0,87^5	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f 15,— à f65,— 's maands.
	1910	f 8,50 à f28,50 's maands.	0,16 „ 0,24	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,32^5 „ 0,82	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
Pekalongan.	Batang . . . 1906	f 0,30 à f 1,—	f0,20 à f0,40	f0,25 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0.30 à f1,50	f0,25 à f1,50	f0,90 à f1,75	f 0,33 à f 2,50
	1907	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,50	0,17 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,33 „ 2,50
	1908	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,33 „ 2,50
	1909	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
	1910	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,25	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
	Pekalongan . 1906	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,20 „ 0,30	0,30 „ 0,80	0,25 „ 0,35	0,80 „ 1,50	15,— „ 50,— 's maands.
	1907	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,35	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,35	0,80 „ 1,50	f 0,50 à f 1,65
	1908	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,25	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,50 „ 1,65
	1909	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,35	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,30 „ 0,60	0,50 „ 1,50	10,— „ 60,— 's maands.
	1910	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,25	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,30 „ 0,60	0,50 „ 1,50	f10,— à f60,— 's maands.
	Pemalang . . 1906	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	f0,20 à f0,30	0,15 „ 0,30	—	0,25 „ 0,40	0,60 „ 2,—	f 0,35 à f 2,50
	1907	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,35 „ 2,50
	1908	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,35 „ 2,50
	1909	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	1910	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	Tegal . . . 1906	0,20 „ 1,33	0,10 „ 0,25	0,25 „ 0,35	f 0,20	0,50 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1907	0,25 „ 1,30	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,35	0,15 à 0,25	0,50 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1908	0,25 „ 1,30	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,35	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1909	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,50	12,50 „ 15,— 's maands.	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1910	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	0,35 „ 1,54	—
	Brebes . . . 1906	0.20 „ 0,83^5	0,10 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,50 „ 0,70	f0,25 à f0,60	0,50 „ 0,75	f 0,50 à f2,50
	1907	0,20 „ 0,66	0,10 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,66
	1908	0,20 „ 0,66	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,66
	1909	0,25 „ 1,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,75 „ 2,—
	1910	0,25 „ 1,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld .	1906	f 0,25 à f 1,—	f0,16 à f0,32	f0,25 à f0,35	f0.17 à f0,30	f0,40 à f0,87	f0,25 à f0,75	f0,75 à f1,90	f 0,43 à f 2,60
		1907	0,27 „ 0,75	0,18 „ 0,37	0,26 „ 0,35	0,17 „ 0,30	0,37 „ 0,94	0,23 „ 0,54	0,74 „ 1,85	0,48^5 „ 2,19
		1908	0,27 „ 1,05	0,19 „ 0,52	0,20 „ 0,29	0,15 „ 0,27	0,37 „ 0,79	0,25 „ 0,52^5	0,75 „ 1,65	0,70 „ 2,—
		1909	0,28 „ 1,08	0,18 „ 0,36	0,24 „ 0,33	0.16 „ 0,28	0,34 „ 0,80	0,29 „ 0,58	0,68 „ 1,75	0,44^5 „ 3,29
		1910	0,28 „ 1,08	0,18 „ 0,34	0,24 „ 0,33	0.16 „ 0,29	0,40 „ 1,32	0,26 „ 0,75	0,55 „ 1,91	0,43 „ 2,45
Semarang .	Semarang .	1906	f 0,50	f 0,30	f 0,35	f 0,25	f0,70 à f1,—	f 0,60	f0,45 à f1,15	f 0,65 à f 0,75
		1907	f 10,— à f25,— 's maands.	f0,25 à f0,30	f0,30 à f0,40	f0,25 à f0,35	0,70 „ 1,—	0,60	0,45 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1908	f 0,50	f 0,30	f 0,40	f 0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,45 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1909	0,50	0,25	0,40	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1910	0,50	0,25	0,35	0,30	0,60 „ 0,70	0.60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
	Kendal . .	1906	f 0,30 à f 0,67	f0,20 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,30	0,35 „ 0,75	f0,25 à f0.80	0,75 „ 2.—	1,— „ 6,—
		1907	0,30 „ 0,66	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0.25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1908	0.30 „ 0,67	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0.20 „ 0,30	0.25 „ 0,75	0,25 „ 0,40	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1909	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1910	0.30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0.30	0.20 „ 0,30	0.35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
	Demak . .	1906	0,75 „ 1,—	f 0,25	f 0,30	f 0,25	f 0,60	—	f 1,50	—
		1907	0,75 „ 1,—	0,25	0,30	0,25	0,60	—	1,50	—
		1908	0,75 „ 1,—	0,25	0,30	0,20	0,60	—	1,50	—
		1909	0,75 „ 1,—	f0,25 à f0,30	0,30	0,20	0,60	—	1,50	—
		1910	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30	0,20	0.60	—	1,50	—
	Salatiga . .	1906	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,30	f0,30 à f0,40	f0,15 à f0,30	f0,50 à f0,75	f0,50 à f0,60	f0,50 à f1,—	—
		1907	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	—
		1908	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	—
		1909	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,70	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	f 0,25 à f 1,—
		1910	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,—
	Grobogan . .	1906	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1907	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1908	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1909	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1910	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0.15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
	Pati . . .	1906	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,50 „ 1,50	f 0,50 à f 2,50
		1907	0,40 „ 1,25	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,50 „ 2,50
		1908	0,30 „ 0,60	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,80	0,30 „ 0,60	f 0,80	0,25 „ 1,—
		1909	0,30 „ 0,60	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,60	f0,40 à f1,60	0,50 „ 2,50
		1910	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,25	0.25 „ 0,40	0.15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Koedoes . .	1906	f 0,25 à f 1,—	f0,15 à f0,30	f 0,25	f0,10 à f0,25	f0,30 à f0,75	f0,30 à f0,50	f1,— à f2,50	f 0,50 à f 2,—
		1907	10,— „ 25,— 's maands.	0,20 „ 0,25	f0,25 à f0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,50	15,— „ 60,— 's maands.
		1908	f 0,25 à f 1,—	0,12^{5} „ 0,30	f 0,25	0,20 „ 0,25	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,— „ 1,50	f 15,— à f50,— 's maands.
		1909	0,25 „ 1,—	0,12^{5} „ 0,30	0,25	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,20 „ 2,50	f 15,— à f50,— 's maands.
		1910	0,25 „ 1,—	0,12^{5} „ 0,30	0,25	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,50 „ 2,25	f 15,— à f60,— 's maands.
	Japara . .	1906	5,— „ 40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	f0,35 à f0,40	0,16^{5} „ 0,30	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1907	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^{5} „ 0,30	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1908	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,35 „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1909	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^{5} „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1910	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^{5} „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	f0,40 à f1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	Gemiddeld .	1906	f 0,38 à f 0,94	f0,21 à f0,29	f0,28 à f0,34	f0,18 à f0,27^{5}	f0,48 à f0,92	f0,32 à f0,58	f0,78^{5} à f1,59	f 0,61 à f 2,71
		1907	0,34 „ 1,05^{5}	0,26 „ 0,29	0,27^{5} „ 0,35	0,19^{5} „ 0,33	0,50 „ 0,95	0,32 „ 0,53^{5}	0,96 „ 1,69	0,63 „ 2,40
		1908	0,39 „ 0,88^{5}	0,20 „ 0,29	0,29 „ 0,33^{5}	0,21 „ 0,30	0,42 „ 0,98	0,29 „ 0,49	1,01 „ 1,40^{5}	0,55 „ 1,79
		1909	0,35 „ 1,05	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,37	0,20 „ 0,32	0,42 „ 1,05	0,27 „ 0,50	1,— „ 1,65	0,60 „ 2,30
		1910	0,35 „ 1,15	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,39	0,20 „ 0,32	0,42 „ 1,05	0,27 „ 0,49	1,— „ 1,64	0,60 „ 2,35
Rembang .	Rembang . .	1906	—	—	f 0,25	f0,20 à f0,40	f0,35 à f0,80	f0,25 à f0,30	f0,75 à f2,—	—
		1907	—	—	0,25	0,20 „ 0,40	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1908	—	—	f0,25 à f0,40	0,20 „ 0,40	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1909	—	—	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
	Toeban. . .	1906	f 0,25 à f 1,—	f0,20 à f0,30	—	0,10 „ 0,40	0,30 „ 0,60	5,— „ 15,— 's maands.	—	—
		1907	10,— „ 20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f5,— à f15,— 's maands.	—	—
		1908	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f1,— à f1,50	—	—
		1909	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,75	1,— „ 1,50	—	—
		1910	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,75	1,— „ 1,50	—	—
	Bodjonegoro .	1906	f 0,42 à f 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,50	5,— „ 10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	f 3,— à f 4,—
		1907	0,42 „ 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,50	3,— „ 4,—
		1908	0,42 „ 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,50	3,— „ 4,—
		1909	0,42 „ 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,50	3,— „ 4,—
		1910	15,— „ 25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,50	3,— „ 4,—
	Blora . . .	1906	0,45 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,75	f0,25 à f0,50	0,87 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1907	0,45 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,75	0,25 „ 0,50	0,87 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1908	0,36 „ 1,40	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	0,37^{5} „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,42^{5} „ 1,53	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	0,36 „ 1,37^{5}	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,60	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1906	f 0,37 à f 1,11	f0,21 à f0,48	f0,25 à f0,38	f0,17^{5} à f0,37^{5}	f0,39 à f1,16	f0,21 à f0,41	f0,71 à f2,33	f 2,— à f 2,75
	1907	0,40 „ 0,99^{5}	0,23 „ 0,48	0,25 „ 0,38	0,17^{5} „ 0,37^{5}	0,38 „ 1,20	0,20^{5} „ 0,49	0,70^{5} „ 2,50	2,— „ 2,75
	1908	0,37 „ 1,07^{5}	0,21^{5} „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,17^{5} „ 0,37^{5}	0,37 „ 1,19	0,41^{5} „ 0,66	0,74^{5} „ 2,50	2,— „ 2,75
	1909	0,37 „ 1,07^{5}	0,23 „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,17^{5} „ 0,35	0,36 „ 1,15	0,41^{5} „ 0,66	0,74^{5} „ 2,50	2,— „ 2,75
	1910	0,38 „ 1,06	0,23 „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,19 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,41^{5} „ 0,66	0,74^{5} „ 2,50	2,— „ 2,75
Soerabaja .	Soerabaja . . 1906	f 0,50 à f 1,—	f0,20 à f0,40	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,50	f0,40 à f1,25	f0,16^{5} à f0,50	f1,— à f3,—	f 0,50 à f 2,50
	1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,25	0,16^{5} „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,50
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,25	0,16^{5} „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,50
	1909	0,35 „ 1,20	0,20 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,40 „ 2,50	0,16^{5} „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,50
	1910	0,35 „ 1,30	0,23 „ 0,60	0,23 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,40 „ 2,50	0,16^{5} „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,50
	Sidoardjo . . 1906	0,25 „ 0,83	0,18 „ 0,35	0,22^{5} „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,12^{5}	0,25 „ 1,—	1,12^{5} „ 2,50	0,37^{5} „ 3,—
	1907	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,25	0,20 „ 0,25	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,12^{5}	0,30 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,45 „ 2,50
	1908	0,50 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,30 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,75 „ 3,50
	1909	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,60	0,50 „ 2,—	0,50 „ 4,—
	1910	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,50 „ 5,—
	Modjokerto . 1906	0,33 „ 1,66^{5}	0,10 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,66^{5} „ 2,50
	1907	0,33 „ 1,66^{5}	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^{5} „ 2,50
	1908	0,33 „ 1,66^{5}	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 3,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^{5} „ 2,50
	1909	0,33 „ 1,66^{5}	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^{5} „ 2,50
	1910	0,25 „ 2,—	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,50	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^{5} „ 2,50
	Djombang. . 1906	0,50 „ 0,66^{5}	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,30	f 0,75	0,83^{5} „ 6,66^{5}
	1907	0,50 „ 0,66^{5}	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,30	0,75	0,83^{5} „ 6,66^{5}
	1908	0,50 „ 0,66^{5}	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,75	0,83^{5} „ 6,66^{5}
	1909	0,50 „ 0,66^{5}	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	f0,75 à f2,—	0,83^{5} „ 6,66^{5}
	1910	0,50 „ 0,66^{5}	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 6,66^{5}
	Grisee . . . 1906	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,30 „ 1,—	—	f 1,—	—
	1907	0,50 „ 1,—	0,12 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,15 „ 0,40	0,30 „ 1,—	—	1,—	—
	1908	0,50 „ 1,—	0,12 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1909	0,50 „ 1,—	0,15 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,30 „ 1,—	f0,40 à f0,60	1,—	—
	Lamongan. . 1906	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	—	—
	1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	f1,— à f1,50	f 2,—
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	f0,25 à f0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	f 1,—	—
	1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1906	f 0,43 à f 1,02	f0,18 à f0,36	$f0,23^5$ à f0,37	f0,19 à f0,39	f0,43 à f1,19	f0,20 à f0,70	$f0,92^5$ à f1,85	f 0,59 à f 3,89
	1907	0,43 „ 1,02	0,16 „ 0,36	0,24 „ 0,36	0,19 „ 0,39	0,40 „ $1,18^5$	$0,21^5$ „ $0,63^5$	$0,87^5$ „ $1,37^5$	0,89 „ 3,23
	1908	0,44 „ 1,05	0,16 „ 0,36	0,24 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,43 „ $1,37^5$	$0,21^5$ „ $0,62^5$	$0,87^5$ „ $1,37^5$	$0,96^5$ „ 3,48
	1909	0,43 „ 1,07	0,16 „ 0,36	0,23 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,44 „ 1,37	$0,21^5$ „ 0,63	$0,87^5$ „ $1,37^5$	0,95 „ 3,54
	1910	0,43 „ 1,09	0,18 „ 0,36	0,23 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,44 „ 1,37	0,28 „ 0,65	$0,87^5$ „ $1,37^5$	0,95 „ 3,54
Pasoeroean.	Pasoeroean . . 1906	f 0,25 à f 1,—	$f0,12^5$ à f0,30	f0,15 à f0,60	f0,10 à f0,40	f0,30 à f1,20	f0,25 à f0,75	f0,25 à f0,75	$f 0,66^5$ à f 3,33
	1907	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	$0,12^5$ „ 0,35	0,40 „ 1,10	$0,17^5$ „ 0,75	0,25 „ 0,75	$0,66^5$ „ 3,33
	1908	0,25 „ 1,—	$0,12^5$ „ 0,30	0,25 „ 0,70	0,15 „ 0,40	0,30 „ 2,—	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,33 „ 3,33
	1909	0,25 „ 1,—	$0,12^5$ „ 0,30	0,10 „ 0,45	0,10 „ 0,50	0,30 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	$0,66^5$ „ 3,33
	1910	0,25 „ 1,50	$0,12^5$ „ 0,40	0,10 „ 0,45	0,10 „ 0,40	0,30 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	$0,66^5$ „ 3,33
	Bangil. 1906	0,30 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	$0,16^5$ „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ $3,33^5$
	1907	0,30 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	$0,16^5$ „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ $3,33^5$
	1908	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	$0,16^5$ „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ $3,33^5$
	1909	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	$0,16^5$ „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ $3,33^5$
	1910	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	$0,16^5$ „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ $3,33^5$
	Malang 1906	0,45 „ 0,85	0,30 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1907	0,45 „ 0,85	0,30 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1908	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1909	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1910	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	Probolinggo . 1906	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1907	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1908	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1909	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1910	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	Kraksaän. . . 1906	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	f 0,30	f 0,25	0,50 „ 2,50	—	f 1,50	2,— „ 2,33
	1907	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,30	0,25	0,50 „ 2,50	—	1,50	2,— „ 2,33
	1908	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,30	f0,25 à f0,30	0,50 „ 2,50	—	1,50	1,66 „ 2,33
	1909	$0,33^5$ „ $1,66^5$	0,25 „ 0,50	f0,25 à f0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,50	—	1,50	1,66 „ 2,50
	1910	$0,33^5$ „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,35 „ 2,50	f0,35 à f0,50	f1,— à f2,—	0,83 „ 3,33
	Loemadjang . 1906	$0,33^5$ „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1907	$0,33^5$ „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1908	$0,33^5$ „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1909	$0,33^5$ „ $3,33^5$	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1910	$0,33^5$ „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld .	1906	f 0,37^{5} à f 1,25	f 0,21 à f 0,40	f 0,25 à f 0,45	f 0,17^{5} à f 0,32	f 0,40 à f 1,75	f 0,28 à f 0,50	f 0,80 à f 1,79	f 0,85 à f 2,62
		1907	0,37^{5} „ 1,29	0,21 „ 0,40	0,26 „ 0,48	0,17^{5} „ 0,32^{5}	0,41^{5} „ 1,21	0,27 „ 0,50	0,80 „ 1,79	0,85 „ 2,62
		1908	0,36 „ 1,16^{5}	0,24^{5} „ 0,40	0,27^{5} „ 0,43^{5}	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,63^{5}	0,31 „ 0,55	0,80 „ 1,79	0,74 „ 2,62^{5}
		1909	0,33^{5} „ 1,58	0,23^{5} „ 0,40	0,24 „ 0,41	0,19 „ 0,36^{5}	0,40 „ 1,36	0,31 „ 0,55	0,80 „ 1,75	0,79 „ 2,65
		1910	0,33^{5} „ 1,25	0,23^{5} „ 0,40	0,24 „ 0,42^{5}	0,19 „ 0,35	0,39 „ 1,60	0,38 „ 0,54	0,71^{5} „ 1,91^{5}	0,65^{5} „ 2,79
Besoeki . .	Bondowoso . .	1906	f 0,35 à f 0,90	f 0,27^{5} à f 0,45	f 0,25 à f 0,40	f 0,20 à f 0,33	f 0,50 à f 1,25	f 0,28 à f 0,37^{5}	f 1,— à f 1,25	f 1,37 à f 1,66^{5}
		1907	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1908	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1909	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1910	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	Djember . . .	1906	0,30 „ 0,80	f 0,30	0,30 „ 0,40	f 0,30	0,50 „ 1,—	—	1,50 „ 2,—	—
		1907	0,30 „ 0,80	0,30	0,30 „ 0,40	0,30	0,50 „ 1,—	—	1,50 „ 2,—	—
		1908	0,50 „ 1,—	f 0,30 à f 0,40	0,30 „ 0,40	f 0,30 à f 0,40	0,50 „ 1,—	f 0,20 à f 0,50	0,25 „ 2,—	—
		1909	0,50 „ 2,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,50 „ 2,—	—
		1910	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 2,—	—
	Panaroekan .	1906	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	f 0,83^{5} à f 2,25
		1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
		1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
		1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
		1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
	Banjoewangi .	1906	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,35	0,33^{5} „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1907	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,35	0,33^{5} „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1908	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,33^{5} „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1909	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,33^{5} „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1910	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,60	0,33 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 1,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	Gemiddeld .	1906	f 0,40 à f 1,—	f 0,25 à f 0,37^{5}	f 0,28 à f 0,40	f 0,25 à f 0,37	f 0,47^{5} à f 1,18^{5}	f 0,30 à f 0,50	f 0,94 à f 1,94	f 1,07 à f 1,97
		1907	0,40 „ 1,27^{5}	0,25 „ 0,38^{5}	0,28 „ 0,40	0,25 „ 0,37	0,47^{5} „ 1,12^{5}	0,30 „ 0,53	1,02 „ 2,12	1,19^{5} „ 2,08
		1908	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
		1909	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
		1910	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,23 „ 0,60	0,53 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
Banjoemas .	Banjoemas . .	1906	f 0,18^{5} à f 0,73^{5}	f 0,07^{5} à f 0,20	f 0,13 à f 0,40	f 0,12^{5} à f 0,23	f 0,15 à f 0,68	f 0,14 à f 2,—	f 0,25 à f 1,50	f 0,20 à f 3,—
		1907	0,18^{5} „ 0,53^{5}	0,07^{5} „ 0,20	0,13 „ 0,40	0,12^{5} „ 0,23	0,15 „ 0,60	0,14 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 2,—
		1908	0,18 „ 0,53^{5}	0,07^{5} „ 0,20	0,13 „ 0,40	0,12^{5} „ 0,23	0,15 „ 0,60	0,14 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,50 „ 2,—
		1909	0,15 „ 0,55	0,07^{5} „ 0,20	0,13 „ 0,40	0,10 „ 0,23	0,15 „ 0,60	0,15 „ 0,33	0,30 „ 1,50	0,50 „ 2,—
		1910	10,— „ 50,— 's maands.	7,50 „ 10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	—	—	20,— „ 115,— 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerwakerta .	1906	f 6,— à f 35,— 's maands.	f 0,15 à f 0,25	f 0,25	f 0,15 à f 0,30	f 0,25 à f 1,50	f 0,20 à f 0,30	f 1,— à f 2,—	f 25,— à f 80,— 's maands.
		1907	f 6,— à f 35,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,30	1,— „ 2,—	f 25,— à f 80,— 's maands.
		1908	f 10,— à f 50,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f 0,25 à f 0,33	0,15 „ 0,30	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,30	1,25 „ 2,50	f 25,— à f 80,— 's maands.
		1909	f 6,— à f 35,— 's maands.	0,15 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,30	1,— „ 2,—	f 25,— à f 80,— 's maands.
		1910	f 10,— à f 50,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f 0,20 à f 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,40 „ 1,70	f 25,— à f 105,— 's maands.
	Poerbalingga.	1906	f 0,20 à f 0,48	0,17 „ 0,40	0,22 „ 0,35	0,16 „ 0,21	0,26 „ 0,43	f 0,33^5	0,50 „ 1,—	f 0,50 à f 3,33
		1907	0,20 „ 0,63	0,17^5 „ 0,40	0,21^5 „ 0,35	0,16^5 „ 0,21^5	0,26^5 „ 0,43^5	0,33^5	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33^5
		1908	0,20 „ 0,50	0,17^5 „ 0,40	0,22^5 „ 0,25	0,17^5 „ 0,20	0,30 „ 0,60	0,35	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,—
		1909	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	f 0,20 à f 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^5
		1910	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^5
	Bandjarnegara	1906	0,20 „ 0,50	f 0,20	f 0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—
		1907	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	f 10,— 's maands.
		1908	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	f 10,— 's maands.
		1909	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	f 0,25	1,— „ 1,50	—
		1910	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25	1,— „ 1,50	—
	Tjilatjap . . .	1906	f 0,40 à f 0,50	0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,50 „ 0,65	f 0,30 à f 0,40	0,50 „ 0,75	—
		1907	0,40 „ 0,75	f 0,25 à f 0,40	f 0,25 à f 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—
		1908	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	—
		1909	0,40 „ 0,70	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	f 2,50 à f 4,—
		1910	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	2,50 „ 4,—
	Gemiddeld .	1906	f 0,24 à f 0,67^5	f 0,17 à f 0,26	f 0,22 à f 0,30	f 0,17 à f 0,27	f 0,31 à f 0,75	f 0,24^5 à f 0,66^5	f 0,65 à f 1,35	f 0,51 à f 3,—
		1907	0,26 „ 0,68	0,17 „ 0,29	0,21 „ 0,33	0,17 „ 0,29	0,31 „ 0,80^5	0,24^5 „ 0,48^5	0,66 „ 1,72	0,45^5 „ 2,08
		1908	0,26 „ 0,75	0,18 „ 0,30	0,21 „ 0,33	0,17 „ 0,29	0,33^5 „ 0,83^5	0,26^5 „ 0,48^5	0,81 „ 1,82	0,53 „ 2,01
		1909	0,27 „ 0,70	0,17 „ 0,28	0,21 „ 0,30	0,17 „ 0,28	0,32 „ 0,77	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,50 „ 2,50
		1910	0,37 „ 1,05	0,22 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,19 „ 0,32	0,42 „ 1,28	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,63 „ 3,40
Kedoe . . .	Magelang . . .	1906	f 0,50 à f 1,—	f 0,25 à f 0,50	f 0,25 à f 0,35	f 0,10 à f 0,40	f 0,25 à f 1,50	f 0,25 à f 0,35	f 0,50 à f 2,—	f 0,35 à f 1,—
		1907	0,40 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,35	0,50 „ 2,—	0,35 „ 1,—
		1908	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,50 „ 2,—	0,35 „ 1,—
		1909	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,35 „ 1,—
		1910	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,35 „ 1,—
	Temanggoeng	1906	0,26^5 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,75	—
		1907	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—
		1908	0,22^5 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	—
		1909	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	f 0,50
		1910	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	0,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerworedjo	1906	f 0,50	f 0,24	f 0,37^5	f0,20 à f0,40	f 0,55	f 0,40	f 0,75	—
		1907	0,50	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,25	f0,40 à f0,75	0,40	0,75	—
		1908	0,50	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,75	0,50	0,80	—
		1909	f 0,50 à f 1,—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,25	f0,25 à f0,50	f0,50 à f3,—	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,37^5	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,25	f 0,50	1,— „ 3,—	f 0,50 à f 3,—
	Keboemen. .	1906	0,40 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	f0,30 à f0,40	0,50 „ 3,33^5	0,83^5 „ 3,33^5
		1907	0,30 „ 0,66^5	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,50 „ 3,33^5	0,83^5 „ 3,33^5
		1908	f 0,50	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 3,33^5	0,83^5 „ 3,33^5
		1909	0,50	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,83^5 „ 3,33^5
		1910	0,50	0,20 „ 0,28	0,10 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,20	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,83^5 „ 3,33^5
	Wonosobo. .	1906	f 0,25 à f 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1907	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1908	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1909	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1910	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	f0,20 à f0,30	—	—
	Gemiddeld .	1906	f 0,38 à f 0,78	f0,23 à f0,33	f0,25 à f0,31	f0,18 à f0,37	f0,37 à f0,83	f0,30 à f0,36	f0,56 à f1,70	f 0,59 à f 2,17
		1907	0,36 „ 0,83	0,19^5 „ 0,32	0,22^5 „ 0,29^5	0,18 „ 0,34	0,34 „ 0,87	0,29 „ 0,36	0,56 „ 2,01	0,59 „ 2,17
		1908	0,37^5 „ 0,75	0,22^5 „ 0,32	0,22^5 „ 0,29^5	0,18 „ 0,34	0,34 „ 0,87	0,33 „ 0,56	0,57 „ 2,02	0,59 „ 2,17
		1909	0,38 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,17^5 „ 0,34	0,34 „ 0,95	0,29 „ 0,56	0,52 „ 2,02	0,59 „ 2,17
		1910	0,50 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,17^5 „ 0,39	0,34 „ 1,09	0,34 „ 0,62	0,60 „ 2,02	0,62 „ 2,38
Djokjakarta	Mataram. . .	1906	f 0,50 à f 1,50	f0,20 à f0,25	f 0,25	f0,15 à f0,30	f0,50 à f1,25	f0,20 à f0,30	f0,25 à f1,50	f 0,30 à f 3,—
		1907	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,25	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,50 „ 3,—
		1908	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,25	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,50	0,50 „ 3,—
		1909	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,50 „ 3,—
		1910	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,50 „ 3,—
	Koelon Progo	1906	f 5,— à f15,— 's maands.	—	f0,20 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	f5,— à f20,— 's maands.	1,50 „ 2,50	f 15,— à f60,— 's maands.
		1907	f 5,— à f15,— s maands.	—	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	f5,— à f20,— 's maands.	1,50 „ 2,50	f 15,— à f60,— 's maands.
		1908	f 5,— à f15,— 's maands.	—	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	f5,— à f20,— 's maands.	1,50 „ 2,50	f 15,— à f60,— 's maands.
		1909	f 7,50 à f17,50 's maands.	—	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,50 à f25,— 's maands.	f 1,75	f 35,— à f70,— 's maands.
		1910	f 7,50 à f17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,50 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f70,— 's maands.
	Goenoeng Kidoel	1906	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1910	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1906	f 0,34 à f 1,—	f0,20 à f0,25	f$0,22^5$ à f$0,27^5$	f0,20 à f0,30	f0,46 à f0,82	f0,18 à f0,48	f$0,87^5$ à f2,—	f 0,40 à f 2,50
	1907	0,34 „ 1,—	0,20 „ 0,25	$0,22^5$ „ $0,27^5$	0,20 „ 0,30	0,46 „ 0,82	0,18 „ 0,48	$0,87^5$ „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1908	0,34 „ 1,—	0,20 „ 0,25	$0,22^5$ „ $0,27^5$	0,20 „ 0,30	0,46 „ 0,87	0,18 „ 0,56	$0,87^5$ „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1909	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0,25	$0,22^5$ „ $0,37^5$	0,17 „ 0,30	0,41 „ 0,92	0,22 „ 0,70	1,— „ $1,62^5$	0,75 „ 2,70
	1910	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0,25	$0,17^5$ „ $0,37^5$	0,20 „ 0,30	0,41 „ 0,85	0,22 „ 0,70	1,— „ $1,62^5$	0,75 „ 2,70
Soerakarta .	Soerakarta . . 1906	f 0,50 à f 1,—	f0,20 à f0,25	f0,30 à f0,40	f0,25 à f0,30	0,30 à 1,50	—	f0,50 à f1,50	f 2,—
	1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	f 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
	1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
	1910	0,50 „ 1,25	0,20 „ 0,25	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
	Klaten 1906	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,16 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 à 1,—	0,20 „ 2,—	f 0,30 à f 3,30
	1907	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
	1908	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
	1909	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
	1910	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,16	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
	Bojolali 1906	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
	1907	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,40 „ 0,75
	1908	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
	1909	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
	1910	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
	Sragen 1906	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	1,— „ 2,50
	1907	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
	1908	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	f 1,— à f 2,50
	1909	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,50
	1910	f 5,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	0,35 „ 2,66
	Gemiddeld . . 1906	f 0,22 à f 0,56	f0,22 à f0,27	f$0,27^5$ à f0,40	f0,21 à f0,30	f0,39 à f1,02	f$0,16^5$ à f$0,62^5$	f0,52 à f1,37	f 0,90 à f 2,16
	1907	0,22 „ 0,56	0,22 „ 0,27	$0,27^5$ „ $0,37^5$	0,16 „ 0,30	0,39 „ 0,90	$0,16^5$ „ $0,62^5$	0,52 „ 1,37	0,90 „ 2,16
	1908	0,22 „ 0,56	0,22 „ 0,27	$0,27^5$ „ $0,37^5$	0,15 „ 0,30	0,39 „ 0,90	$0,16^5$ „ $0,62^5$	0,52 „ 1,37	0,90 „ 2,16
	1909	0,22 „ 0,56	0,22 „ 0,27	$0,27^5$ „ $0,37^5$	0,15 „ 0,30	0,42 „ 1,20	$0,16^5$ „ $0,62^5$	0,52 „ 1,37	0,90 „ 2,16
	1910	0,22 „ 0,69	0,22 „ 0,27	$0,27^5$ „ $0,37^5$	0,14 „ 0,30	0,37 „ 1,20	$0,16^5$ „ $0,62^5$	0,46 „ 1,37	0,75 „ 2,20
Madioen. .	Madioen. . . . 1906	f 10,— à f 45,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,15 à f0,30	f0,25 à f1,50	—	f1,— à f2,50	2,—
	1907	f 10,— à f 45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	2,—
	1908	f 10,— à f 45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
	1909	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
	1910	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Ngawi	1906	f 12,— à f15,— 's maands.	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,15 à f0,20	f0,40 à f0,50	—	f 0,50	f 1,67
		1907	f 12,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,20	0,40 „ 0,50	—	0,50	1,67
		1908	f 12,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,20	0,40 „ 0,50	—	0,50	1,67
		1909	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,25	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	—	0,50	1,67
		1910	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	f0,15 à f0,25	0,50	1,67
	Magetan . . .	1906	f 10,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,75	—	f1,25 à f1,50	2,—
		1907	f 10,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,75	—	1,25 „ 1,50	2,—
		1908	f 10,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,75	—	—	f 1,— à f 3,—
		1909	f 5,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,65	—	—	20,— „ 90,— 's maands.
		1910	f 5,— à f 30,— 's maands.	0,17 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	30,— „ 60,— 's maands.
	Ponorogo . .	1906	f 9,— à f 12,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	f1,— à f2,—	—
		1907	f 9,— à f 12,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,—	—
		1908	f 9,— à f 12,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,—	—
		1909	f 7,50 à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1910	f 7,50 à f 20,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	—	1,50 „ 2,50	—
	Patjitan . . .	1906	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1907	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1908	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1909	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,75	—	—	—
		1910	f 9,— à f 15,— s maands.	f0,20 à f0,25	—	0,21 „ 0,25	0,35 „ 1,—	f0,20 à f0,25	f0,35 à f1,—	—
	Gemiddeld .	1906	f 10,25 à f29,25 's maands.	f0,18 à f0,25	f0,22 à f0,30	f0,18 à f0,27	f0,38 à f1,27	—	f0,95 à f1,65	f 1,89
		1907	f 10,25 à f29,25 's maands.	0,18 „ 0,25	0,22 „ 0,30	0,18 „ 0,27	0,38 „ 1,27	—	0,95 „ 1,65	1,89
		1908	f 10,25 à f29,25 's maands.	0,18 „ 0,25	0,22 „ 0,30	0,18 „ 0,27	0,38 „ 1,27	—	0,83 „ 1,66	f 1,08^{5} à f 2,42
		1909	f 7,50 à f 25,— s maands.	0,16 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,18 „ 0,28	0,32 „ 1,18	—	0,80 „ 1,50	1,— „ 2,42
		1910	f 7,50 à f 22,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,23 „ 0,30	0,18 „ 0,33	0,34 „ 1,34	f0,17 à f0,25	0,84 „ 1,50	1,— „ 2,28
Kediri. . . .	Kediri	1906	f 0,25 à f 0,83^{5}	f0,20 à f0,50	f0,20 à f0,56	f0,12 à f0,35	f0,40 à f2,25	f0,25 à f0,50	f0,50 à f2,—	f 0,50 à f 3,30
		1907	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,40	0,20 „ 0,56	0,10 „ 0,50	0,30 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,40 „ 2,30
		1908	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,—	0,50 „ 3,—
		1909	7,50 „ 40,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1910	7,50 „ 40,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	Blitar	1906	0,33^{5} à 1,16^{5}	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	f0,40 „ 1,—	f0,25 „ 0,83^{5}	f0,50 „ 1,75	f 0,25 „ 2,50
		1907	0,33^{5} „ 0,67	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,55	0,40 „ 1,—	0,24 „ 0,50	1,50 „ 3,—	0,25 „ 2,50
		1908	0,33^{5} „ 0,67	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,45 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,25 „ 2,50
		1909	10,— „ 20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1910	10,— „ 20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,83 „ 2,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Berbek . . .	1906	f 0,33 à f 1,—	f0,25 à f0,30	f0,30 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,50 à f2,—	f0,30 à f0,60	f0,50 à f2,50	f 0,50 à f 1,33^5
		1907	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1908	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1909	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1910	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
	Toeloengagoeng . . .	1906	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,—	0,40 „ 0,83^5	1,25 „ 1,50	0,30 „ 1,—
		1907	0,25 „ 0,90	0,50 „ 1,—	0,23 „ 0,50	0,12 „ 0,50	0,30 „ 0,70	6,— „ 10,— 's maands.	1,25 „ 1,50	0,30 „ 1,50
		1908	0,30 „ 0,67	0,25 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,70	f0,40 à f0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1909	12,— „ 20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,80	0,40 „ 0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1910	9,— „ 20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
	Trenggalek .	1906	f 0,25 à f 0,50	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,80	0,25 „ 0,30	—	—
		1907	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,80	0,25 „ 0,30	—	—
		1908	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,30	—	—
		1909	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
		1910	13,50 „ 24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
	Gemiddeld	1906	f 0,28 à f 0,82	f0,21 à f0,38	f0,25 à f0,39	f0,18 à f0,40	f0,40 à f1,41	f0,29 à f0,61	f0,69 à f1,93	f 0,39 à f 2,03
		1907	0,28 „ 0,91	0,26 „ 0,50	0,25 „ 0,39	0,17 „ 0,44	0,38 „ 1,10	0,22^5 „ 0,44^5	0,89 „ 2,18	0,36^5 „ 1,90^5
		1908	0,35 „ 0,88	0,23 „ 0,34	0,23 „ 0,39	0,21 „ 0,39	0,44 „ 1,06	0,32^5 „ 0,59^5	0,82 „ 2,—	0,39 „ 2,33
		1909	0,37 „ 0,88	0,23 „ 0,35	0,25 „ 0,36	0,20 „ 0,37	0,46 „ 1,21	0,29 „ 0,63	0,83 „ 2,—	0,44 „ 2,21
		1910	0,27 „ 0,84	0,24 „ 0,35	0,25 „ 0,37	0,20 „ 0,37	0,46 „ 1,25	0,29 „ 0,63	0,83 „ 2,—	0,47 „ 2,21^5
Madoera . .	Pamekasan .	1906	—	—	f0,25 à f0,40	f0,25 à f0,30	f0,60 à f2,50	f0,40 à f0,60	f0,75 à f1,—	—
		1907	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1908	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1909	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
	Sampang . .	1906	f 0,40 à f 0,50	f0,20 à f0,30	f 0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1907	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1908	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1909	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1910	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
	Bangkalan .	1906	—	—	f0,25 à f0,33^5	0,20 „ 0,33^5	0,50 „ 0,60	0,35^5 „ 1,16^5	0,40 „ 1,50	—
		1907	—	—	0,25 „ 0,33^5	0,20 „ 0,33^5	0,50 „ 0,60	0,35^5 „ 1,16^5	0,40 „ 1,50	—
		1908	—	—	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,35^5 „ 1,66^5	0,40 „ 1,50	—
		1909	—	—	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,33^5 „ 1,66^5	0,40 „ 2,50	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,35 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—

Gewesten.	Afdeelingen.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Soemenep . . 1906	—	—	f0,25 à f0,30	f0,10 à f0,25	f0,35 à f0,80	f0,25 à f0,50	f1,— à f2,—	—
	1907	—	—	0,25 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1908	—	—	—	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1909	—	—	0,25 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1910	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	Gemiddeld . 1906	f0,40 à f0,50	f0,20 à f0,30	f0,25 à f0,32	f0,17 à f0,28	f0,51 à f1,22^5	f0,31 à f0,71^5	f0,79 à f1,56	—
	1907	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,32	0,17 „ 0,28	0,51 „ 1,22^5	0,31 „ 0,71^5	0,79 „ 1,56	—
	1908	—	—	0,26 „ 0,35	0,17 „ 0,28	0,46 „ 1,61	0,31 „ 0,84	0,79 „ 1,56	—
	1909	—	—	0,26 „ 0,35	0,17 „ 0,28	0,46 „ 1,61	0,30 „ 0,84	0,79 „ 1,80	—
	1910	—	—	0,25 „ 0,34	0,19 „ 0,29	0,48 „ 1,62	0,33 „ 0,84	0,79 „ 1,82^5	—

BUITENBEZITTINGEN.

Gewesten.	Afdeelingen.	Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chin. Koelies.	Chin. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Padangsche Benedenlanden.	Padang 1906	f 20 's maands	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,50	f0,60 à f1,25	f0,75 à f1,50	f1,— à f2,—	—
	1907	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1908	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1909	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1910	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	Priaman . . . 1906	—	—	0,40 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,60	f 1,50	—
	1907	—	—	0,40 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,60	f1,— à f1,50	—
	1908	—	—	0,40 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1909	—	—	0,35 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1910	—	—	0,35 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	Painan 1906	—	—	—	f 0,50	1,— „ 1,50	—	1,50 „ 2,—	—
	1907	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	1,50 „ 2,—	—
	1908	f 1,—	f0,40 à f0,50	—	f0,30 à f0,50	0,75 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1910	—	—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 2,—	f 0,75	1,— „ 2,—	—
	Air Bangis . . 1906	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	f0,75 à f1,—	f 1,50	—
	1907	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 0,80	f1,— à f1,50	—
	1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 0,80	1,— „ 1,50	—
	1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 0,80	f 1,50	—
	1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	f1,50 à f3,—	—
Padangsche Bovenlanden.	Agam 1906	f 0,50	f0,30 à f0,60	f 0,50	0,30 „ 0,60	0,75 „ 1,—	0,30 „ 1,—	0,75 „ 1,50	—
	1907	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,60	0,75 „ 1,—	0,30 „ 1,—	0,70 „ 1,50	—
	1908	0,50	0,30 „ 0,60	0,50	0,30 „ 0,60	0,75 „ 1,—	0,30 „ 1,—	0,75 „ 1,50	—
	1909	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1910	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Batipoe en X Koto	1906	f 0,80	f,030 à f0,35	f 0,45	f 0,50	f 1,—	f 0,50	f 1,—	—
		1907	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
		1908	0,80	0,30 „ 0,35	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
		1909	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
		1910	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
	XIII en IX Koto	1906	f 0,40 à f 0,50	0,30 „ 0,50	0,40	f0,30 à f0,50	f0,60 à f1,50	—	1,50	—
		1907	f 12,— 's maands.	f 0,30	f0,40 à f0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	1,50	—
		1908	f 12,— à f 15,— 's maands.	f0,30 à f0,50	f 0,40	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,50	—	1,50	—
		1909	—	—	f0,40 à f0,60	0,25 „ 0,50	1,— „ 3,—	—	1,50	—
		1910	f 0,40 à f0,80	f0,30 „ f0,50	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	1,50	—
	Tanahdatar .	1906	f 0,40	f0,30 à f0,40	0,40 „ 0,50	0,30 „ 0,40	1,— „ 2,50	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,50	—
		1907	0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1908	0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,40	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1909	f 0,40 à f0,80	f 0,30	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1910	0,40 „ 0,80	0,30	0,40 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—
	Loeboeksikaping	1906	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1907	f 17,50 's maands.	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1908	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1909	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1910	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
	L Koto. . .	1906	—	—	f 0,40	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,50	f0,30 à f0,60	0,60 „ 0,80	—
		1907	—	—	0,40	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	0,30 „ 0,60	0,60 „ 2,—	—
		1908	—	f0,40 à f0,50	0,40	0,30 „ 0,50	0,90 „ 1,—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 2,—	—
		1909	—	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,50	—
		1910	—	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,40	—
	Gemiddeld .	1906	f 0,56 à f 0,58	f0,33 à f0,46	f0,43 à f0,55	f0,35 à f0,50	f0,80 à f1,39	f0,53 à f0,84	f1,11 à f1,56	—
		1907	0,66 „ 0,68	0,33 „ 0,43	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,76 „ 1,39	0,53 „ 0,81	1,— „ 1,73	—
		1908	0,76 „ 0,77^{5}	0,35 „ 0,47	0,43 „ 0,57	0,25 „ 0,49	0,81 „ 1,32^{5}	0,50 „ 0,81	1,— „ 1,73	—
		1909	0,72^{5} „ 0,81	0,35 „ 0,42	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,80 „ 1,39	0,50 „ 0,81	1,08 „ 1,70	—
		1910	0,74 „ 0,81	0,35 „ 0,43	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,81 „ 1,38	0,50 „ 0,81	1,06 „ 1,68	—
Tapanoeli .	Natal en Batang Natal	1906	—	—	—	f 0,50	f0,75 à f1,—	f0,50 à f0,75	f0,75 à f1,25	—
		1907	—	—	—	f0,40 à f0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1908	—	f 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1909	—	0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,60 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1910	—	0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Sibolga en Batangtoroe-districten	1906	—	—	—	f0,40 à f0,60	f1,— à f1,50	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,—	f1,— à f2,—
		1907	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,—
		1908	f0,50 à f0,60	f0,20 à f0,33⁵	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 2,—
		1909	0,50 „ 0,60	0,20 „ 0,33⁵	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 2,—
		1910	0,50 „ 0,60	0,20 „ 0,33⁵	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
	Padang Sidimpoean	1906	f13,— à f20,— 's maands.	f 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1907	f13,— à f20,— 's maands.	f0,35 à f0,50	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1908	f15,— à f20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1909	f15,— à f20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	f 0,75	1,— „ 1,50	—
		1910	f15,— à f20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,75	1,— „ 1,50	—
	Bataklanden .	1906	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1907	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
	Nias. . . .	1906	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 à 0,75	1,25 „ 1,75	f 2,—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	2,—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	2,—
		1909	f0,50 à f1,—	f 0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
	Gemiddeld .	1906	f13,— à f20,— 's maands.	f 0,40	—	f0,37 à f0,54	f0,74 à f1,45	f0,54 à f0,75	f1,10 à f1,75	f1,50 à f2,—
		1907	f13,— à f20,— 's maands.	f0,35 à f0,50	—	0,37 „ 0,57	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,70	1,50 „ 2,—
		1908	f30,— à f38,— 's maands.	0,35 „ 0,44⁵	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,65	1,50 „ 2,—
		1909	f15,— à f23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,65	1,50 „ 2,—
		1910	f15,— à f23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,80	1,50 „ 2,—
Benkoelen .	Benkoelen.	1906	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,75	—	f0,40 à f0,75	f0,60 à f2,50	f0,50 à f1,—	f1,— à f3,—	f1,— à f2,50
		1907	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	1,— „ 2,50
		1908	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	1,— „ 2,50
		1909	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	1,50 „ 2,—
		1910	f 0,50	f 0,30	—	0,40 „ 1,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	f 1,50	1,50 „ 2,—
	Lebong. . .	1906	1,—	f0,40 à f0,60	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,50 „ 3,25	1,50 „ 3,—
		1907	1,—	0,40 „ 0,60	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,25	1,50 „ 3,—
		1908	1,—	0,40 „ 0,60	—	0,43 „ 0,61⁵	1,— „ 1,16⁵	0,50 „ 0,65	1,25 „ 2,62⁵	1,50 „ 2,50
		1909	f0,66 à f2,50	0,30 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	0,75 „ 3,—	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1910	0,66 „ 2,50	0,30 „ 1,—	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—

Gewesten.	Afdeelingen.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Seloema . .	1906	—	f 0,40	—	f 0,40	f0,50 à f1,25	—	f1,50 à f2,—	—
		1907	—	0,40	—	0,40	0,50 „ 1,75	—	1,50 „ 2,—	—
		1908	—	0,40	—	0,40	0,50 „ 0,75	—	1,50 „ 2,—	—
		1909	—	0,29	—	0,40	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	0,29	—	f0,40 à f0,50	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	Manna . . .	1906	—	—	—	0,32^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	f0,40 à f0,50	1,25 „ 1,50	f 1,— à f 1,50
		1907	—	—	—	0,32^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,62^5	1,— „ 1,50
		1908	—	—	—	0,32^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 0,75
		1909	—	—	—	f 0,50	f 1,—	f 0,75	f 1,50	f 1,50
		1910	—	—	—	0,50	1,—	0,75	1,50	1,50
	Kroë. . . .	1906	—	—	—	0.50	f1,— à f1,50	f0,60 à f0,75	f1,50 à f2,—	f 1,50 à f 2,—
		1907	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,50 „ 1,50
		1908	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	—
		1909	—	f 0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	0,75	—	0,50	f 1.50	0,60 „ 1,25	f 2,—	f 2,—
	Gemiddeld .	1906	f 0,75 à f 1,—	f0,40 à f0,58	—	f0,40 à f0,61	f0,92 à f1,63	f0,50 à f0,71	f1,36 à f2,18	f 1,25 à f 2,25
		1907	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,58	—	0,39 „ 0,56	0,92 „ 1,63	0,53 „ 0,76	1,22 „ 2,21	1,— „ 2,12^5
		1908	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,58	—	0,39 „ 0,57	0,93^5 „ 1,38	0,53 „ 0,76	1,22 „ 2,18^5	1,— „ 1,91^5
		1909	0,74 „ 1,41	0,47 „ 0,51	—	0,46 „ 0,51	0,88 „ 2,—	0,68 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,83 „ 2,18
		1910	0,72 „ 1,27	0,47 „ 0,58	—	0,46 „ 0,62^5	1,18 „ 1,53	0,75 „ 0,96	1,80 „ 3,—	1,50 „ 2,25
Lampongsche districten	Hoofdplaats Telokbetong	1906	—	—	—	f0,60 à f0,75	f1,50 à f3,—	f 0,75	f2,— à f3,—	—
		1907	—	—	—	0,60 „ 0,75	1,50 „ 3,—	0,75	2,— „ 3,—	—
		1908	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	f0,75 à f1,—	1,50 „ 3,—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	Ommelanden van Telokbetong	1906	f 15,— à f35,— 's maands.	f0,20 à f0,40	—	f0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	—	1,— „ 3,—	—
		1907	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	f0,50 à f1,—	1,— „ 3,—	—
		1908	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1909	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1910	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	Sekampoeng	1906	—	—	—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	f 1,—	1,— „ 1,50	f 2,50 à f 3,—
		1907	—	—	—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,—	1,— „ 1,50	2,50 „ 3,—
		1908	—	—	—	f 0,75	1,25 „ 1,50	1,—	f 1,25	—
		1909	—	—	—	0,75	f 1,25	1,—	1,25	—
		1910	—	—	—	0,75	1,25	1,—	f1,25 „ f1,50	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Sepoetih .	1906	—	—	—	f 0,60	f 2,50	—	f2,— à f2,50	—
		1907	—	—	—	0,60	2,50	—	2,— „ 2,50	—
		1908	—	—	—	0,50	f1,50 à f2,—	f 0,60	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,50	1,25 „ 1,50	0,60	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	—	—	f0,50 à f0,75	1,25 „ 1,50	0,60	1,50 „ 2,—	—
	Semangka.	1906	—	—	—	0,50 „ 0,75	2,— „ 2,50	f0,75 à f1,—	f 2,50	—
		1907	—	—	—	0,60 „ 0,75	f 2,—	0,75 „ 1,—	2,50	—
		1908	—	—	—	0,60 „ 0,75	f1,— à f2,—	0,75 „ 1,—	2,50	—
		1909	—	—	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	2,50	—
		1910	—	—	—	f 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	f2,— à f2,50	—
	Ketimbang .	1906	—	—	—	f0,30 à 0,80	1,— „ 2,50	—	2,— „ 2,50	—
		1907	—	—	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—	2,— „ 2,50	—
		1908	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	f 0,90	—	f10 's maands	f 1,50	f 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1910	—	0,50	—	f10 idem.	1,50	—	1,50 „ 2,50	—
	Toelangbawang	1906	—	—	—	f 0,50	f1,25 à f2,—	—	—	—
		1907	—	—	—	0,50	1,25 „ 2,—	—	—	—
		1908	—	—	—	0,50	f 1,25	f 0,75	f 2,50	—
		1909	—	—	—	0,50	f1,50 à f2,—	0,75	2,50	—
		1910	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
	Gemiddeld .	1906	f 0,50 à f 1,16	f0,20 à f0,40	—	f0,50 à f0,70	f1,53 à f2,35	f0,83 à f0,92	f1,75 à f2,50	f 2,50 à f 3,—
		1907	0,50 „ 0,83	0,20 „ 0,40	—	0,54 „ 0,69^5	1,53 „ 2,28	0,90 „ 1,06	1,75 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1908	0,50 „ 0,83	0,20 „ 0,40	—	0,51 „ 0,62^5	1,14 „ 1,82	0,72^5 „ 0,89	1,68 „ 2,46	—
		1909	0,50 „ 0,83	0,55 „ 0,65	—	0,50 „ 0,62^5	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
		1910	0,50 „ 0,83	0,58 „ 0,66	—	0,50 „ 0,62	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
Palembang .	Palembangsche Benedenlanden	1906	f 1,30	f 0,50	—	f 0,50	f 1,30	f 0,75	f 1,60	f 1,60
		1907	0,90	0,45	—	0,55	1,25	0,60	1,60	1,75
		1908	0,90	0,45	—	0,55	1,25	0,60	1,60	1,75
		1909	0,95	0,45	—	0,50	1,05	0,60	1,60	1,75
		1910	0,80	0,45	—	0,50	1,05	0,60	1,60	1,75
	Palembangsche Bovenlanden	1906	1,60	0,60	—	0,60	1,60	—	—	—
		1907	—	0,55	—	0,55	1,35	0,85	1,35	—
		1908	1,50	0,55	—	0,55	1,50	0,65	1,50	—
		1909	1,—	0,50	—	0,55	1,60	0,65	1,50	—
		1910	1,35	0,55	—	0,55	1,60	0,65	1,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Ogan en Komering Oeloe.	1906	f 1,50	f 0,65	—	f 0,65	f 1,50	f 0,75	f 1,50	f 1,50
		1907	—	—	—	0,50	1,50	0,75	2,—	—
		1908	—	—	—	0,50	1,50	0,75	2,—	—
		1909	—	—	—	0,50	1,30	0,75	2,—	—
		1910	—	—	—	0,50	1,60	0,75	2,—	—
	Rawas	1906	f 1,—	f 0,60	—	0,75	1,25	0,85	2,50	f 1,50
		1907	1,—	0,60	—	0,75	1,25	0,85	2,50	1,50
		1908	1,—	0,60	—	0,75	1,25	0,85	2,50	1,50
		1909	—	0,75	—	0,50	1,25	0,85	2,50	1,50
		1910	—	0,75	—	0,50	1,50	0,85	2,50	1,50
	Gemiddeld .	1906	f 1,35	f 0,59	—	f 0,62^{5}	f 1,41	f 0,78	f 1,87	f 1,53
		1907	0,95	0,52	—	0,59	1,34	0,76	1,86	1,62^{5}
		1908	1,13	0,52	—	0,59	1,38	0,71	1,90	1,62^{5}
		1909	0,97^{5}	0,57	—	0,51	1,30	0,71	1,90	1,62^{5}
		1910	1,02^{5}	0,58	—	0,51	1,30	0,71	1,90	1,62^{5}
Djambi. . . .	Djambi	1906	—	—	—	f0,60 à f1,—	f1,50 à f2,50	f0,80 à f1,—	f2,— à f3,—	f 2,50 à f 3,—
		1907	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,80 „ 1,—	2,— „ 3,—	2,50 „ 3,—
		1908	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1909	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1910	—	f0,50 à f0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
Oostkust van Sumatra.	Medan (afd. Deli en Serdang).	1906	f 0,75 à f 1,25	f0,25 à f0,40	f0,40 à f0,90	f0,30 à f0,50	f0,50 à f1,50	f0,70 à f1,40	f1,40 à f2,80	f 1,40 à f 2,80
		1907	0,54 „ 1,44	0,28 „ 0,45	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,83	0,50 „ 3,33	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,30	0,50 „ 1,60
		1908	0,54 „ 1,44	0,28 „ 0,45	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,83	0,50 „ 3,33	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,33	0,50 „ 1,60
		1909	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
		1910	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
	Deli en Serdang.	1906	f 0,75	f 0,55	0,40 „ 0,90	f 0,50	1,40 „ 2,80	f 0,70	f 2,20	—
		1907	f 0,70 à f 0,93	0,35	0,40 „ 0,90	0,41	1,40 „ 2,50	0,65	2,20	—
		1908	0,70 „ 0,93	0,35	0,40 „ 0,90	0,41	1,40 „ 2,50	0,65	2,20	—
		1909	0,70 „ 0,94	0,35	f 0,38	0,42	1,40 „ 2,50	0,70	2,—	—
		1910	0,67 „ 1,17	f0,33 à f0,53	f0,40 à f0,67	f0,33 à f0,50	1,— „ 2,—	f0,60 à f0,80	f1,— à f2,—	f 0,80 à f 1,50
	Langkat . . .	1906	f 0,80	0,25 „ 0,30	0,40 „ 0,90	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,20 „ 2,40
		1907	f 0,40 à f 2,—	0,40 „ 1,60	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,53 „ 1,05	1,20 „ 2,10	1,40 „ 2,10
		1908	0,40 „ 2,—	0,40 „ 1,60	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,61^{5} „ 0,94^{5}	1,30 „ 1,85	1,20 „ 2,45
		1909	0,60 „ 0,94	0,40 „ 0,80	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,47 „ 0,63	1,— „ 1,80	0,80 „ 2,50
		1910	0,60 „ 0,94	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	f 1,—	0,60 „ 0,80	1,— „ 2,—	1,— „ 2,50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Batoebara (onderafd. van Asahan).	1906	f 0,60 à f 1,20	f0,35 à f0,50	—	f0,30 à f0,40	f0,80 à f2,—	f0,40 à f0,70	f1,20 à f2,40	f 0,70 à f 2,—
		1907	0,60 „ 1,20	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,40	0,80 „ 2,—	0,40 „ 0,70	1,20 „ 2,40	0,70 „ 2,—
		1908	0,60 „ 1,20	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,40	0,80 „ 2,—	0,40 „ 0,70	1,20 „ 2,40	0,70 „ 2,—
		1909	f 0,54	f 0,34	—	f 0,54	f 1,—	0,33 „ 0,51	f 1,15	f 0,94
		1910	0,46	0,33	—	0,53	1,—	0,65 „ 0,70	1,20	1,40
	Asahan (onderafd. van Asahan).	1906	0,75	0,55	—	0,30	—	0,40 „ 0,70	f1,— à f1,25	f 0,60 à f 2,20
		1907	0,75	0,55	—	0,30	—	0,40 „ 0,70	1,— „ 1,25	0,60 „ 2,20
		1908	0,75	0,55	—	0,30	—	0,40 „ 0,70	1,— „ 1,25	0,60 „ 2,20
		1909	0,46	0,28	—	0,70	—	0,52 „ 0,80	f 1,07	0,66 „ 1,50
		1910	0,46	0,23	—	0,70	—	0,70 „ 0,80	1,24	f 1,50
	Laboehanbatoe (onderafd. van Asahan).	1906	0,60	0,35	—	0,70	—	f 0,75	1,40	—
		1907	0,60	0,35	—	0,70	—	0,75	1,40	—
		1908	0,60	0,35	—	0,70	—	0,75	1,40	—
		1909	0,46	0,28	—	0,70	—	f0,52 à f0,61	1,40	f 0,70
		1910	0,46	0,33	—	0,70	—	0,70 „ 0,85	1,40	—
	Bengkalis. . .	1906	1,—	f0,40 à f0,60	—	f0,35 à f0,50	f 1,—	0,50 „ 0,75	1,50	—
		1907	1,—	0,40 „ 0,50	—	f 0,45	1,—	f 0,75	1,50	—
		1908	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,75	1,50	—
		1909	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,61	1,45	—
		1910	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,61	1,45	—
	Gemiddeld .	1906	f 0,73 à f 0,94	f0,37 à f0,47	f0,40 à f0,90	f0,43 à f0,55	f0,99 à f1,71	f0,59 à f0,87^5	f1,36 à f1,99	f 0,92 à f 2,08
		1907	0,63^5 „ 1,13	0,37 „ 0,59	0,40 „ 0,90	0,45 „ 0,60	0,97 „ 1,99^5	0,57 „ 0,79	1,32 „ 2,04	0,73 „ 1,69
		1908	0,63^5 „ 1,13	0,37 „ 0,59	0,40 „ 0,90	0,45 „ 0,60	0,97 „ 1,99^5	0,58 „ 0,78	1,33 „ 2,01	0,69 „ 1,76
		1909	0,62 „ 0,88	0,35 „ 0,52	0,36 „ 0,74	0,39 „ 0,54	0,93 „ 1,69	0,52 „ 0,71	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,68
		1910	0,61 „ 0,88	0,35 „ 0,52	0,36 „ 0,74	0,39 „ 0,54	0,94 „ 1,69	0,57 „ 0,76	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,68
Atjeh en onderhoorigheden.	Groot-Atjeh. .	1906	—	—	f 0,50	f 0,50	f1,25 à f2,—	f0,50 à f0,75	f1,50 à f1,75	f 1,— à f 1,50
		1907	f 1,—	—	0,50	f0,50 à f0,75	1,50 „ 1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1908	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
	Noordkust van Atjeh.	1908	—	f 0,50	0,50	—	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
		1909	—	f0,50 à f0,65	f0,50 à f0,65	—	—	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
		1910	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
	Oostkust van Atjeh.	1908	f 0,80 à f 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	f0,50 à f0,70	f1,25 à f2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50
		1909	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50
		1910	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Westkust van Atjeh.	1908	f 0,80 à f 2,—	f 0,50	f 0,50	—	—	f0,60 à f1,50	f1,50 à f2,50	f 1,— à f 2,50
		1909	0,80 „ 2,—	0,50	0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
		1910	0,80 „ 2,—	0,50	0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
	Bambel	1908	—	—	—	f0,50 à f0,65	f0,50 à f1,—	f 1,—	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
	Gemiddeld .	1906	—	—	f 0,50	f 0,50	f1,25 à f2,—	f0,50 à f0,75	f1,50 à f2,75	f 1,— à f 1,50
		1907	f 1,—	—	0,50	0,50	1,50 „ 1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1908	f 0,86^5 à f 1,66^5	f0,47 à f0,56^5	f0,50 à f0,57^5	0,50	1,08 „ 1,58	0,68 „ 1,01	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1909	0,86^5 „ 1,66^5	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	f0,50 à f0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1910	0,86^5 „ 1,66^5	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	0,50 „ 0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
Riouw en onderhoorigheden.	Indragiri . . .	1906	f 0,35	f 0,25	—	f 0,50	f 1,25	f0,50 à f0,60	f1,— à f1,20	f 1,20
		1907	0,35	0,25	—	0,50	1,25	0,60 „ 0,70	1,20 „ 1,50	2,—
		1908	0,35	0,25	—	0,50	1,25	0,50 „ 0,70	1,20 „ 1,50	2,—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Tandjoengpinang	1906	f 0,40 à f 0,80	f0,25 à f0,30	—	—	f1,— à f1,40	0,50 „ 0,65	0,60 „ 2,—	f 0,60 à f 2,—
		1907	0,45 „ 0,75	0,40 „ 0,70	—	f0,40 à f0,70	1,— „ 2,—	0,50 „ 2,80	0,70 „ 2,—	0,70 „ 2,80
		1908	0,45 „ 0,70	0,40 „ 0,70	—	0,40 „ 0,70	1,40 „ 2,10	0,70 „ 0,85	1,40 „ 2,10	0,70 „ 1,—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Lingga	1906	0,50 „ 1,20	0,55 „ 0,65	—	0,40 „ 0,65	0,65 „ 1,30	0,50 „ 0,60	1,40 „ 2,10	1,— „ 1,40
		1907	0,50 „ 1,40	0,55 „ 0,70	—	0,45 „ 0,70	0,70 „ 1,40	0,55 „ 0,77	0,70 „ 2,10	1,— „ 7,—
		1908	0,50 „ 1,40	0,55 „ 0,70	—	0,45 „ 0,70	0,90 „ 1,40	f 0,55	1,40 „ 2,10	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Karimoen. . .	1906	—	—	—	0,30 „ 0,70	—	0,30 „ 0,85	1,50 „ 2,10	0,60 „ 1,—
		1907	—	—	—	0,40 „ 0,70	—	0,35 „ 0,85	1,70 „ 2,10	0,55 „ 1,—
		1908	—	—	—	0,55 „ 0,70	—	0,55 „ 0,85	1,70 „ 2,10	0,55 „ 1,—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Gemiddeld .	1906	f 0,61 à f 0,89	f0,34 à f0,46	—	f0,37 à f0,61	f1,02^5 à f1,44	f0,50 à f0,68	f1,18 à f1,90	f 0,88 à f 1,40
		1907	0,23 „ 0,45	0,29 „ 0,40	—	0,43 „ 0,57^5	0,68 „ 1,09	0,37^5 „ 1,11	0,86 „ 1,54	0,79 „ 2,56
		1908	0,23 „ 0,81	0,40 „ 0,55	—	0,47^5 „ 0,65	1,18 „ 2,18	0,58^5 „ 0,74	1,42^5 „ 1,92^5	1,08 „ 1,33
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Banka	Muntok 1906	—	f0,40 à f0,50	—	f0,60 à f0,70	f1,— à f1,50	f0,70 à f0,80	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 1,50
	1907	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1908	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1909	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1910	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	Djeboes 1906	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1907	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	Belinjoe . . . 1906	—	f0,40 à f0,60	f 0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	f 1,— à f 1,25
	1907	—	—	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1908	—	—	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1909	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1910	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	Soengailiat . . 1906	—	f 0,70	—	f 0,70	1,25 „ 1,50	f 0,70	0,80 „ 1,50	1,— „ 1,25
	1907	—	—	—	f0,60 à f0,80	1,— „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1908	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,— „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1909	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,— „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1910	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,25 „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	Merawang . . 1906	—	—	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 1,—	f0,80 à f1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1907	—	—	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 1,—	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 1,—	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	Pangkalpinang 1906	—	f0,60 à f0,80	—	f 0,60	1,25 „ 1,50	f 0,80	1,— „ 2,50	—
	1907	—	—	—	0,60	1,25 „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	—
	1908	—	—	—	0,60	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	—
	1909	—	—	f 0,70	0,70	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	f 0,85
	1910	—	—	0,70	0,70	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	—
	Soengaiselan. 1906	—	—	—	f0,50 à f0,80	1,— „ 1,25	f0,60 à f0,70	1,— „ 2,25	f 0,50 à f 1,—
	1907	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Koba	1906	—	—	—	f0,50 à f0,60	f1,— à f1,50	f0,60 à f0,80	f1,25 à f2,—	f1,50 à f 2,—
		1907	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
		1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
	Toboali	1906	—	—	—	f 0,60	0,80 „ 1,—	f 0,70	1,— „ 1,25	—
		1907	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
		1908	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
		1909	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
		1910	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
	Gemiddeld	1906	—	f0,52[5] à f0,65	f 0,80	f0,57 à f0,70	f1,— à f1,38	f0,70 à f0,80	f1,10 à f2,—	f0,90 à f 1,35
		1907	—	0,40 „ 0,50	0,80	0,56 „ 0,72	0,98 „ 1,43	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
		1908	—	0,40 „ 0,50	0,80	0,56 „ 0,74	0,96 „ 1,43	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
		1909	—	0,40 „ 0,50	0,75	0,56 „ 0,78	1,02 „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
		1910	—	0,40 „ 0,50	0,75	0,56 „ 0,78	1,02 „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
Billiton . . .	Billiton	1906	—	f 0,60	f 0,60	f 0,60	f1,50 à f2,—	f 0,60	f1,— à f2,—	f 1,—
		1907	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
		1908	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
		1909	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
		1910	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
Westerafdeeling van Borneo.	Pontianak en Ommelanden	1906	f 0,70 à f 1,25	f0,40 à f1,—	—	f0,50 à f1,—	f0,75 à f1,50	f0,45 à f0,85	f1,— à f2,—	f 1,— à f 3,—
		1907	0,70 „ 1,25	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	0,75 „ 1,50	0,45 „ 0,85	1,— „ 2,—	1,— „ 3,—
		1908	0,70 „ 1,25	f 0,50	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	f 1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 3,50
		1909	0,70 „ 1,25	0,50	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
		1910	0,70 „ 1,25	0,40 „ 0,60	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	Mampawa . .	1906	—	—	—	0,70 „ 0,85	1,25 „ 1,75	f1,— à f1,50	1,50 „ 3,—	1,25 „ 5,50
		1907	—	—	—	0,75 „ 1,—	—	1,— „ 1,50	1,50 „ 3,—	1,50 „ 5,50
		1908	—	—	—	0,75 „ 1,—	f1,75 à f2,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 3,—	1,50 „ 5,50
		1909	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,25	0,50 „ 2,50	—
		1910	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	Landak	1906	f 1,—	f0,60 à f1,—	—	0,50 „ 1,—	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	f 1,— à f 1,50
		1907	1,—	0,60 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1908	f 0,75 à f 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tajan	1906	f 0,75 à f 1,—	f0,65 à f1,—	—	f0,50 à f1,—	f1,25 à f1,75	f0,50 à f1,—	f1,— à f2,—	—
		1907	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
		1908	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
		1909	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
		1910	0,75 „ 2,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	Sanggau en Sekadau . .	1906	—	—	—	f 0,60	1,— „ 1,50	f 0,60	1,— „ 1,50	—
		1907	—	—	—	0,60	1,— „ 1,50	0,60	1,— „ 1,50	—
		1908	f 1,— à f 1,50	f0,75 à f1,25	—	f1,— à f1,50	2,— „ 2,50	f1,50 à f2,—	2,— „ 3,—	—
		1909	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,25	—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1910	1,— „ 2,—	f 0,75	—	0,50 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
	Soengaikakap	1906	1,— „ 1,50	f0,30 à f0,75	—	f 1,—	1,25 „ 1,50	0,40 „ 1,25	1,25 „ 1,75	f 1,— à f 2,50
		1907	1,— „ 1,50	0,30 „ 0,75	—	1,—	1,25 „ 1,50	0,40 „ 1,20	1,25 „ 1,75	1,— „ 2,50
		1908	1,— „ 1,50	0,30 „ 0,50	—	0,75	1,50 „ 2,—	0,40 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1909	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	0,75	1,25 „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1910	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	f0,60 à f0,70	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
	Soekadana . .	1906	—	f 1,—	—	f0,50 à f1,—	f 1,—	0,45 „ 0,85	f 1,50	—
		1907	f 0,80 à f 1,—	1,—	—	0,50 „ 1,—	1,—	0,45 „ 1,33	f1,50 à f1,75	f 1,— à f 2,50
		1908	0,80 „ 1,—	f0,60 à f1,—	—	0,50 „ 1,—	f1,25 à f2,—	0,40 „ 1,33	1,50 „ 1,75	1,— „ 2,50
		1909	0,80 „ 1,—	0,60 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 2,—	0,40 „ 1,33	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1910	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	Sambas. . . .	1906	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1907	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,30 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1908	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1909	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1910	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0, 75„ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,—
	Sintang. . . .	1906	f 0,65 à f 0,80	0,60 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 1,25	f 1,50	1,50 „ 2,—
		1907	0,65 „ 0,85	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 1,25	f1,—à f 1,50	1,50 „ 2,—
		1908	—	—	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1909	f 0,60	f 0,50	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1910	0,60	0,50	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
	Gemiddeld	1906	f 0,81 à f 1,13	f0,56 à f0,90	—	f0,58 à f0,90	f1,04 à f1,37^{5}	f0,64 à f1,09	f1,22 à f1,89	f 1,14 à f 2,91
		1907	0,92 „ 1,28	0,57 „ 0,90	—	0,56 „ 0,92	0,90 „ 1,15^{5}	0,64 „ 1,14	1,17 „ 1,92	1,17^{5} „ 3,27
		1908	0,82 „ 1,21	0,53 „ 0,84	—	0,58 „ 0,93^{5}	1,03 „ 1,71^{5}	0,75 „ 1,26	1,33^{5} „ 2,11	1,20 „ 3,27
		1909	0,82 „ 1,21	0,53 „ 0,84	—	0,58 „ 0,93^{5}	1,03 „ 1,71^{5}	0,75 „ 1,26	1,33^{5} „ 2,11	1,20 „ 3,27
		1910	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^{5} „ 2,13	1,22 „ 3,15

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Bandjermasin en Ommelanden.	1906	f 0,60 à f 1,—	f0,40 à f0,50	—	f0,40 à f0,60	f1,— à f2,—	f0,50 à f0,60	f0,75 à f1,50	f 0,60 à f 2,50
		1907	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	0,75 „ 1,50	0,60 „ 2,50
		1908	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	0,75 „ 1,50	0,60 „ 2,50
		1909	0,50 „ 1,—	f 0,50	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 2,50	f 0,55	f 1,40	f 1,50
		1910	0,50 „ 0,75	0,50	—	0,50 „ 0,65	0,65 „ 2,50	0,55	1,40	1,50
	Martapoera .	1906	0,50 „ 1,—	f0,40 à f0,60	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 0,80	f0,40 à f0,50	—	—
		1907	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	f 1,—
		1908	0,50 „ 1,—	f 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	1,—
		1909	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	Kandangan .	1906	—	f 0,30	—	f 0,30	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1907	—	0,30	—	0,30	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1908	—	0,30	—	0,30	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1909	—	—	—	0,30	0,30 „ 0,75	—	—	—
		1910	—	—	—	f0,30 à f0,35	0,60 „ 1,—	—	—	—
	Amoentai . .	1906	f 0,50 à f 1,50	f0,40 à f0,50	—	0,30 „ 0,40	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1907	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	0,80 „ 1,30	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
		1909	0,80 „ 1,30	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
		1910	0,80 „ 1,35	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
	Doesoenlanden . .	1906	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,—	f0,65 à f1,—	—	—
		1907	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 1,60	0,65 „ 0,80	0,80 „ 1,75	—
		1908	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 1,60	0,65 „ 1,—	0,80 „ 1,75	—
		1909	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,60	0,65 „ 0,75	0,80 „ 1,75	—
		1910	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,75	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
	Dajaklanden .	1906	0,85 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 2,—	f 0,65	—	—
		1907	f 1,—	f 0,60	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,80	—	—
		1908	1,—	0,60	—	0,45 „ 0,75	1,— „ 1,50	—	—	—
		1909	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,50	—	—
		1910	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
	Sampit	1906	—	—	—	f 0,50	f 1,—	f 0,50	f 1,—	—
		1907	—	—	—	0,60	1,—	—	1,—	—
		1908	—	—	—	0,60	1,—	—	1,—	—
		1909	f 1,50	f 0,75	—	0,60	1,50	1,—	1,50	f 2,50
		1910	1,—	0,75	—	0,75	f0,75 à f1,50	1,—	1,50	2,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tanahboem-boelanden.	1906	f 0,75	f 0,40	f 0,40	f 0,40	f 1,25	f 0,50	f 2,—	f 1,50
		1907	0,75	0,40	0,40	0,40	1,25	0,50	2,—	1,50
		1908	0,75	0,40	0,40	0,40	1,25	0,50	2,—	1,50
		1909	0,75	0,40	—	0,60	1,25	0.75	2,—	1,50
		1910	0,75	0,43	—	0,60	f1,— à f2,—	0,75	2,—	1,50
	Pasir	1906	—	—	—	0,75	f1,— à f1,25	0,75	—	—
		1907	—	—	—	0,75	f 1,—	0,75	—	—
		1908	—	—	—	f0,60 à f0,75	f1,— à f1,25	f0,60 à f0,75	—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
	Koetei en de Noordoost-kust van Borneo.	1906	f 0,75 à f 1,—	f0,17 à f0,60	—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	0,60 „ 1,50	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 3,25
		1907	0,75 „ 1,—	f 0,60	—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,25 „ 2,—	1,— „ 3,25
		1908	1,— „ 2,—	f0,55 à f1,—	—	0,60 „ 1,—	0,85 „ 2,50	0,55 „ 1,—	2,— „ 3,—	1,— „ 2,50
		1909	1,— „ 2,50	0,60 „ 1,—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,50	f 2,50
		1910	1,— „ 2,50	0,60 „ 1,—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,50	2,50
	Gemiddeld	1906	f 0,71 à f 1,11	f0,41^5 à f0,58	f 0,40	f0,44 à f0,60	f0,82 à f1,30	f0,57^5 à f0,75	f1,25 à f1,62^5	f 1,03 à f 2,40
		1907	0,73 „ 1,11	0,46^5 „ 0,56	0,40	0,44 „ 0,64^5	0,85 „ 1,40^5	0,52^5 „ 0,68	1,41 „ 1,97^5	1,28 „ 2,65
		1908	0,84 „ 1,22	0,43 „ 0,58	0,40	0,43 „ 0,61^5	0,88 „ 1,58^5	0,53 „ 0,72^5	1,31 „ 1,85	1,02^5 „ 1,87^5
		1909	0,85 „ 1,22	0,43 „ 0,60	0,40	0,44 „ 0,61	0,88 „ 1,58	0,55 „ 0,75	1,32 „ 1,85	1,03 „ 1,92
		1910	0,85 „ 1,23	0,43 „ 0,59	0,40	0,44 „ 0,61	0,88 „ 1,58	0,56 „ 0,75	1,32 „ 1.85	1,03 „ 1,92
Celebes en onderhoo-righeden.	Makasser . . .	1906	f 0,75	f 0,50	—	f 0,50	f 1,50	f 0,50	f 1,50	—
		1907	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1908	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1909	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1910	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
	Noorder-districten.	1906	—	—	—	0,50	f 1,50	—	f 1,50	—
		1907	—	—	—	0,50	f1,— à f1,50	—	1,50	—
		1908	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	1,50	—
		1909	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1910	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	Zuider-districten.	1906	—	—	—	f0,25 à f0,50	1,— „ 1,50	f 0,50	f1,— à f1,75	f 1,50 à f 2,—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1910	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Oosterdistricten	1906	—	—	—	f0,30 à f0,50	f1,— à f1,50	—	—	—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
	Takalar. . .	1906	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1907	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1909	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1910	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	Saleier . . .	1906	—	—	—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
		1907	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	Gemiddeld .	1906	f 0,75	f 0,50	—	f0,37 à f0,50	f1,— à f1,39	f 0,50	f1,25 à f1,56	f 1,50 à f 2,—
		1907	0,75	0,50	—	0,37 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
		1908	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
		1909	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
		1910	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
Menado . .	Menado. . .	1906	—	f 0,60	—	f 0,60	f1,— à f1,50	—	f1,25 à f2,50	—
		1907	—	—	—	—	—	—	—	—
		1908	f 0,60 à f 0,75	f0,35 à f0,40	f0,50 à f0,75	—	1,— „ 1,50	f0,50 à f1,—	1,— „ 2,—	—
		1909	f 10 's maands met voeding.	f6 á f7 's mnds met voeding.	—	f0,50 à f0,75	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	f 0,50 à f 2,50
		1910	id.	id.	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,50 à 0,75	1,— „ 1,50	1,50 „ 1,75
	Tondano . .	1906	—	f 0,25 + 1 kati rijst	—	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,50	f 0,40	—	—
		1907	—	—	—	—	—	0,40	—	—
		1908	f 0,50 à f 0,60	f0,25 à f0,60	f0,35 à f0,50	—	0,50 „ 1,50	0,40	—	—
		1909	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,60	—	f0,30 à f0,50	0,50 „ 1,50	0,40	—	—
		1910	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,60	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	f 2,—	—
	Amoerang. .	1906	f 0,28 + 1 kati rijst	f 0,20 + 1 kati rijst	—	0,35 „ 0,50	0,60 „ 1,—	f0,50 à f1,—	f1,— à f2,—	—
		1907	f 0,50 + 30 kati rijst	f 0,25 + 1 kati rijst	—	0,35 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,50 „ 1 —	1,— „ 2,—	—
		1908	f 0,75 à f 1,—	f 0,25 + 1 kati rijst	f0,35 à f0,50	—	0,60 „ 1,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
		1909	f8,50 + 30 kati rijst 's maands.	f 0,25 + 1 kati rijst	—	f0,35 à f0,50	0,60 „ 1,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
		1910	f 1,— à f1,25	f7 's maands met voeding.	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere onder-nemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere onder-nemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Bolaang Mongondou.	1906	—	—	—	—	—	—	—	—
		1907	—	—	—	—	—	—	—	—
		1908	f 0,75	f0,30 à f0,50	f 1,—	—	f 1,—	f 0,75	f 1,—	—
		1909	0,75	f 0,50	—	f 1,—	1,—	0,75	1,—	—
		1910	0,75	0,50	—	1,—	1,—	0,75	1,—	—
	Gorontalo . .	1906	—	—	—	f0,30 à f0,50	f1,— à f2,50	—	f2,— à f3,—	—
		1907	—	—	—	—	—	—	—	—
		1908	f 0,75 à f 1,—	f0,40 à f0,60	f0,40 à f0,50	—	1,— „ 2,50	—	2,— „ 3,—	—
		1909	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	—	2,— „ 3,—	—
		1910	f 0,80	0,32^5 „ 0,49	—	f 0,62^5	f 1,50	—	2,— „ 3,—	—
	Bwool (onder-afd. van Gorontalo).	1906	—	—	—	f0,25 à f0,30	2,— „ 3,—	—	2,— „ 3,—	—
		1907	0,75	0,43 „ 0,58	—	0,25 „ 0,30	2,— „ 3,—	—	2,— „ 3,—	—
		1908	0,80	0,25 „ 0,54	f7,50 à f10,— 's maands.	—	1,— „ 3,—	—	2,— „ 3,—	—
		1909	f 0,75 à f 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	—	—	—
		1910	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	f 0,87^5	f 2,50	—
	Sangi- en Talaud-eilanden.	1906	—	0,20 „ 0,60	—	0,20 „ 0,60	—	—	—	—
		1907	—	—	—	—	—	—	—	—
		1908	—	—	—	—	—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	f 15 's maands	f 7,50 's maands.	—	f7,50 „ f15,— 's maands.	f1,— à f2,—	—	f35,— à f60,— 's maands.	—
	Midden-Celebes.	1906	—	f 0,75	—	f 0,75	f1,— à f2,—	f1,— à f1,50	f1,50 à f3,—	—
		1907	—	0,35	—	0,57^5	f 1,25	f 0,62^5	f 2,—	f 2,50
		1908	—	—	—	—	—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	f 15 's maands	f 0,25	—	f0,40 à f0,50	f1,— à f3,—	f 0,25 met voeding.	f1,— à f3,—	f 15 s' maands
	Gemiddeld .	1906	f 0,55	f0,32 à f0,45	—	f0,39 à f0,55	f1,— à f1,92	f0,63 à f0,97	f1,55 à f2,70	—
		1907	0,62	0,32 „ 0,37	—	0,22 „ 0,46	1,28 „ 1,75	0,51 „ 1,68	1,50 „ 2,—	f 2,50
		1908	f 0,69 à f 0,81	0,30 „ 0,48	f1,68 à f2,21	—	0,85 „ 1,75	0,56 „ 0,78^5	1,40 „ 2,20	—
		1909	0,68 „ 0,80	0,32 „ 0,47	—	0,39 „ 0,58	0,84 „ 1,75	0,55 „ 0,78	1,25 „ 1,87^5	f 0,50 à f 2,50
		1910	0,68 „ 0,82	0,31 „ 0,48	—	0,38 „ 0,56	0,85 „ 1,78	0,56 „ 0,79	1,32 „ 1,92	0,50 „ 1,82
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate. . .	1906	f 0,33 à f 0,86	f0,25 à f0,60	—	f0,30 à f0,40	f0,50 à f1,50	f 1,—	f 2,—	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	0,33 „ 0,86	0,25 „ 0,60	—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,50	1,—	2,—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Noord-Nieuw-Guinea	1906	—	f0,50 à f0,60	—	f0,50 à f0,60	f1,— à f3,—	—	f2,— à f3,—	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 3,—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	West-Nieuw-Guinea	1906	—	—	—	0,27 „ 0,30	1,— „ 1,25	f0,50 à f0,67	1,50 „ 1,75	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,25	—	2,— „ 2,50	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Batjan . . .	1906	f 0,60	f 0,35	—	f 0,40	f 1,—	—	f 1,50	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	0,60	0,35	—	0,40	1,—	—	2,—	—
		[redacted] 1909		†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Soela . . .	1906	—	—	—	f0,30 à f0,40	f0,75 à f1,—	—	—	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	—	—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Halmahera .	1906	f 0,50	f 0,40	—	0,30 „ 0,40	1,— „ 2,—	—	—	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	0,50	0,40	—	f 0,40	f 2,—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Gemiddeld .	1906	f0,42 à f 0,70	f0,34 à f0,45	—	f0,33 à f0,39	f0,86 à f1,50	f0,75 à f0,83	f1,75 à f2,12	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	0,33 „ 0,65	0,25 „ 0,45	—	0,41 „ 0,48	0,92 „ 1,58	f 1,—	f 2,—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
Zuid-Nieuw-Guinea	Hoofdplaats Merauke	1906	—	—	—	f0,50 à f1,50	f1,50 à f3,—	—	f1,50 à f3,—	—
		1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	†	†	†	†	†	†	†	†
		1909	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Amboina. . .	Amboina . . .	1906	f 0,50	f 0,33	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,—	—	f 1,25	—
		1907	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1908	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1909	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1910	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	Banda.	1906	1,—	0,50	—	f 0,50	1,— „ 1,25	—	2,—	—
		1907	1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,25	—	2,—	—
		1908	1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1909	1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1910	f 0,50 à f 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
	Saparoea . . .	1906	—	—	—	0,40	f 0,75	f 0,50	1,—	—
		1907	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1908	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1909	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1910	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	Wahai (onderafd. van Ceram) . . .	1906	f 0,50	—	—	0,50	f0,75 à f1,—	f 0,40	1,25	f 0,60
		1907	0,50	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	f0,75 à f1,25	—
		1908	0,50	—	—	0,40	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1909	0,50	—	—	0,40	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1910	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
	Amahai (onderafd. van Ceram) . . .	1906	0,50	—	—	0,50	—	—	—	—
		1907	0,50	f 0,30	—	—	f0,75 à f1,—	—	—	—
		1908	0,50	0,30	—	0,50	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1909	0,50	0,30	—	0,50	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1910	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
	Piroe (West-Ceram) . . .	1906	—	—	—	0,40	f 1,—	—	—	—
		1907	0,50	0,30	—	0,25	0,75	—	—	—
		1908	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1909	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1910	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
	Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden . .	1906	f 0,50 à f 0,75	f0,30 à f0,75	—	f0,25 à f0,75	f0,75 à f1,50	f 0,50	f1,25 à f1,50	f 1,—
		1907	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	f1,25 à f1,50	—
		1909	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld .	1906	f 0,60 à f 0,65	f0,36 à f0,47	—	f0,43 à f0,49	f0,83 à f1,08	f 0,47	f1,35 à f1,40	f 0,80
		1907	0,68 „ 0,77	0,48 „ 0,59	—	0,31 „ 0,37	0,90 „ 1,18[5]	—	—	—
		1908	0,68 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1909	0,68 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1910	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
Timor en onderhoorigheden.	Koepang . . .	1906	—	—	—	f0,30 à f0,75	f0,50 à f2,50	f0,35 à f0,50	f1,— à f3,—	—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Onderafdeelingen Roti, West-Timor, Midden-Timor, Beloe, Alor en Sawoe.	1906	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1907	—	—	—	0,25 „ 0,40	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,35 „ 0,50	f 1,—	—	f1,— à f2,—	—
		1909	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Waingapoe (Soemba)	1906	—	—	—	0,50 „ 0,75	f0,75 à f1,50	—	—	—
		1907	—	—	—	0,50 „ 1,—	—	—	—	—
		1908	—	—	—	0,50 „ 1,33	—	—	—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 1,33	—	—	—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Flores	1907	—	—	—	0,25 „ 0,60	f0,50 à f1,25	—	f 2,—	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	—	2,—	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	—	2,—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	Gemiddeld .	1906	—	—	—	f0,35 à f0,66	f0,67 à f1,67	f0,35 à f0,50	f1,— à f3,—	—
		1907	—	—	—	0,34 „ 0,71	0,30 „ 0,92	0,35 „ 0,50	0,50 „ 2,50	—
		1908	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
Bali en Lombok.	Boeleleng. . .	1906	—	—	—	f0,25 à f0,50	f 1,—	f0,50 à f0,60	f1,— à f2,—	f 2,—
		1907	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	2,—
		1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	Djembrana . .	1906	f 0,50 à f 0,80	f0,40 à f0,50	—	0,40 „ 0,50	f1,— à f1,50	—	1,— „ 1,50	f 1,— à f 1,25
		1907	0,50 „ 0,80	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1908	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
		1909	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
		1910	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Lombok. . . 1906	—	f 0,37^{5}	—	f 0,37^{5}	f 1,32^{5}	f 0,75	f 1,75	—
	1907	—	0,37^{5}	—	0,37^{5}	1,32^{5}	0,75	1,75	—
	1908	f 0,66	f0,50 à f0,60	—	0,50	f1,— à f2,50	0,75	f1,25 à f2,50	f 0,66
	1909	0,66	0,50 „ 0,60	—	0,50	1,— „ 2,50	0,50	1,25 „ 2,50	0,66
	1910	f 0,66 à f 1,—	0,50 „ 0,60	—	f0,50 à f0,60	1,— „ 2,50	f0,50 à f0,75	1,50 „ 2,50	f 0,66 à f 1,32
	Gemiddeld . 1906	f 0,50 à f 0,80	f0,38 à f0,44	—	f0,34 à f0,46	f1,10 à f1,27	f0,52^{5} à f0,67^{5}	f1,25 à f1,75	f 1,50 à f 1,62^{5}
	1907	0,50 „ 0,80	0,38 „ 0,44	—	0,35 „ 0,40	1,10 „ 1,27	0,62^{5} „ 0,67^{5}	1,37^{5} „ 1,87^{5}	f 2,—
	1908	0,58 „ 0,70^{5}	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,43	1,— „ 1,66	1,— „ 1,05	1,37^{5} „ 2,25	1,33
	1909	0,58 „ 0,70	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,43	1,— „ 1,66	1,— „ 1,05	1,37^{5} „ 2,25	1,33
	1910	0,58 „ 0,80	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,40	1,— „ 1,66	0,50 „ 0,62^{5}	1,45 „ 2,25	f 1,33 à f 1,66

IV. Statistiek betreffende het in elk gewest op ult. 1909 en 1910 aanwezig aantal pasars.

GEWESTEN.	Aantal pasars. 1909.	Aantal pasars. 1910.
Java en Madoera.		
Bantam	119	120
Batavia	169	208
Preanger-Regentschappen	308	326
Cheribon	95	95
Pekalongan	141	144
Semarang	289	288
Rembang	199	197
Soerabaja	230	229
Pasoeroean	202	203
Besoeki	86	87
Banjoemas	194	191
Kedoe	260	266
Soerakarta	306	303
Djokjakarta	163	161
Madioen	193	196
Kediri	199	200
Madoera	293	278
Totalen	3 446	3 492

GEWESTEN.	Aantal pasars. 1909.	Aantal pasars. 1910.
Buitenbezittingen.		
Sumatra's Westkust	319	†
Tapanoeli	150	148
Benkoelen	50	51
Lampongsche districten	3	5
Palembang	38	42
Djambi	13	16
Oostkust van Sumatra	†	†
Atjeh en onderhoorigheden	165	180
Riouw en onderhoorigheden	20	18
Banka	5	6
Billiton	5	7
Westerafd. van Borneo	a)	a)
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	162	128
Menado	89	134
Celebes en onderhoorigheden	96	111
Amboina	10	10
Ternate	4	4
Timor en onderhoorigheden	35	40
Bali en Lombok	337	337

a) Eigenlijke pasars worden in dit gewest niet aangetroffen.

Bijlage AAA.

(Zie hoofdstuk Q, § 4, van het verslag.)

VERSLAG betreffende de tweede te Koeta Radja gehouden jaarmarkt-tentoonstelling van 2 tot en met 6 Mei 1911.

Gevolg gevende aan den oproep van den civiel en militair gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden om, ter gelegenheid van den tweeden jaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses JULIANA op 30 April j.l., weder eene jaarmarkttentoonstelling te dezer hoofdplaats te houden, ten einde den oeconomischen vooruitgang van dit gewest in materieelen vorm te kunnen demonstreeren, vereenigden zich eenige heeren tot een comité tot het leiden dier tentoonstelling en der daaraan verbonden feestelijkheden.

De vorige jaarmarkt had plaats in April 1908 en evenals toen heeft zich ook ditmaal de tentoonstelling hoofdzakelijk uitgestrekt over producten geteeld in dit gewest, met dit onderscheid evenwel, dat thans ook veel aandacht werd geschonken aan boschproducten en de wijze waarop die worden ingezameld.

Ook aan het tentoonstellen van vee en vooral ook aan het demonstreeren van handel, nijverheid en kunstnijverheid, werd eene veel ruimer plaats gegeven dan zulks de vorige maal het geval was.

Inzendingen uit andere streken van den Archipel, waarover aanstonds uitvoeriger zal worden gehandeld, heeft den Atjeher in staat gesteld goede vergelijkingen te maken tusschen de producten van landbouw, nijverheid en kunst van elders en die uit eigen land, wat hem ongetwijfeld tot leering heeft moeten strekken en hem zeker ten goede komen zal, waar zulks hem toch den weg heeft aangetoond hoe verbetering te kunnen brengen in eigen cultures en eigen takken van nijverheid, terwijl ook de verschillende vermakelijkheden, waarvoor ruimschoots gezorgd was, er toe hebben bijgedragen de dagen der tentoonstelling nog lang in aangename herinnering bij het volk te doen voortleven.

Ieder, die de jaarmarkt bezocht, was dan ook opgetogen over wat gezien en genoten werd.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling de tentoonstelling op Maandag 1 Mei (omdat 30 April op een Zondag viel) te openen; door bijzondere omstandigheden kon dit echter eerst den daarop volgenden dag, 2 Mei, geschieden.

Des voormiddags van dien dag had ten half negen ure de plechtige opening der jaarmarkt door den civiel en militair gouverneur plaats, waarbij, behalve vele Europeesche autoriteiten en ingezetenen, ook een groot aantal Atjehsche hoofden uit het geheele gewest en vele inlanders tegenwoordig waren.

Zonder overdrijving kan worden gezegd, dat de tentoonstelling in alle opzichten als geslaagd kan worden beschouwd, daar het aantal inzendingen veel grooter en interessanter was dan zulks bij de eerste jaarmarkt het geval was.

Ook het aantal bezoekers, uiteraard voor verreweg het meerendeel tot de Atjehsche bevolking behoorende, waaronder vele vrouwen en kinderen, was aanmerkelijk grooter dan in 1908, namelijk 109 721 tegen 85 000.

Niettegenstaande de aanwezigheid van zóóveel Atjehers, waarvan een zeer groot contingent van de Onderhoorigheden afkomstig was, die door het doen loopen van meerdere extra treinen, gemakkelijk en goedkooper dan gewoonlijk werden overgevoerd, werden orde en rust geen oogenblik verstoord zoodat, ook uit een politiek oogpunt, deze tweede pasar malam gerust een beslist succes mag worden genoemd.

Door de bij Gouv. Bt. 6 Maart 1911 n°. 3 verleende subsidie van f 3000, zoomede door geldelijke bijdragen van verschillende industrieele ondernemingen in dit gewest tot ongeveer een gelijk bedrag, was men ditmaal in staat tot het uitloven van flinke geldprijzen en het toekennen van meerdere diploma's.

Dat de meeste industrieele ondernemingen de jaarmarkt zoowel door inzendingen als geldelijke bijdragen hebben willen steunen, is zeker wel een bewijs, dat Atjeh op den weg van den vooruitgang is en ook naar hare meening het land eene goede toekomst tegemoet gaat.

Het hoofdcomité bestond uit de volgende personen:

E. VERBEKE, Algemeen Voorzitter.
K. A. JAMES, Secretaris-Penningmeester.
J. H. HEYL, Lid, hoofd van Afdeeling I, Land- en tuinbouw.
F. H. SARDEMANN, Lid, hoofd van Afdeeling II, Veeteelt.
V. H. HAAKSMA, Lid, hoofd van Afdeeling III, Handel, nijverheid en kunst.
L. M. F. PLATE, Lid, hoofd van Afdeeling IV, Ontvangst en verzending van goederen.
F. W. P. CLIGNETT, Lid, hoofd van Afdeeling V, Gebouwen en terreinen.
MOHAMAD DJELANIE, Lid, hoofd van Afdeeling VI, Informatie-bureau voor inlanders.
W. JENTINK, Lid, hoofd van Afdeeling VII, Feesten voor Europeanen.
A. F. SCHEUER, Lid, hoofd van Afdeeling VIII, Feesten voor inlanders.
P. J. VAN RAVESTEYN, Lid, hoofd van Afdeeling IX, Feesten voor schoolkinderen.
J. BOON Jz., Lid, hoofd van Afdeeling X, Pers en reclame,

terwijl de jury voor de verschillende rubrieken aldus was samengesteld:

I. *Voor Land- en tuinbouw.*

J. H. HEYL.
T. MEURAH LAM GAPANG, Oeleebalang van de III Moekims Oelee Karang.
A. F. SCHEUER.

II. *Voor Veeteelt.*

F. H. Sardemann.
J. N. A. C. Scheepens.
V. H. Haaksma.

III. *Voor Handel, nijverheid en kunst.*

A. F. Scheuer.
P. J. van Ravesteyn.
V. H. Haaksma.
A. M. Hubregtse.
J. H. Heyl.
Bovengenoemde rubrieken waren onder-verdeeld als volgt:

I. *Land- en tuinbouw.*

a. Rijstcultuur en andere eenjarige gewassen.
b. Overjarige gewassen, als peper en pinang.
c. Tweede gewassen.
d. Groenten- en ooftteelt, markotten van vruchtboomen.
e. Sierplanten.
f. Geneeskrachtige planten en hiervan bereide geneesmiddelen.
g. Vezelplanten.
h. Landbouwgereedschappen.
i. Boschproducten.

II. *Veeteelt.*

a. Groot vee en paarden.
b. Klein vee.
c. Pluimvee.

III. *Handel, nijverheid en kunst.*

a. Overzicht van den handel.
b. Metaalbewerking, goud- en zilversmeedkunst.
c. Matten- en ander vlechtwerk.
d. Weefkunst en bewerking van vezelstoffen.
e. Pottenbakkerij, pannen, baksteenen.
f. Bereiding van zeep, suiker, oliën, siropen, manisans, enz.
g. Zee- en riviervisscherij, zoutbereiding, gezouten en gedroogde visch.
h. Jacht.
i. Scheepsbouw.
j. Huizenbouw en timmerwerk, houtsnijwerk.
Een en ander aan afzonderlijke beschouwingen onderwerpende, valt het volgende te vermelden.

I. *Land- en tuinbouw.*

Dank zij de van vele zijden ondervonden steun en medewerking kon deze afdeeling meer te zien geven, dan men gewoonlijk op andere jaarmarkt-tentoonstellingen aantreft. Onder degenen wier medewerking zoo veel bijdroeg tot het welslagen dezer afdeeling dienen voornamelijk te worden genoemd de besturende ambtenaren in het gewest Atjeh en onderhoorigheden, vele Atjehsche hoofden en least not least de inzenders buiten het gewest.

In het bijzonder meent het Hoofdcomité ook te dezer plaatse haren dank te moeten betuigen aan den Directeur van Landbouw en den Consul-Generaal der Nederlanden te Singapore.

Eerstgenoemde autoriteit stelde een bedrag van f 250 ter beschikking van den Landbouw-Adviseur voor Atjeh en onderhoorigheden, met opdracht voor deze som landbouwwerktuigen en producten aan te koopen ter demonstreering op de jaarmarkt-tentoonstelling.

Bedoelde opdracht werd later, in verband met het vertrek van genoemden ambtenaar, geëndosseerd aan den Adjunct-Inspecteur van den Inlandschen Landbouw, den heer de Bie.

De Landbouw-Adviseur ontving tevens opdracht zich op zijne terugreis naar Singapore en Pinang te begeven, ten einde pogingen aan te wenden tot het bijeenbrengen van eene collectie monsters van diverse handelsproducten. Zonder den daadwerkelijken steun van onzen Consul-Generaal te Singapore zou de aan den Landbouw-Adviseur verstrekte opdracht niet het succes gehad hebben, hetwelk thans verkregen werd.

Ook den waarnemend Consul te Pinang, den heer van der Woude, komt een woord van dank toe voor diens bereidwillig verleende medewerking. In den loop van dit verslag zullen de buitenlandsche inzendingen nader worden besproken.

Thans rest ons nog dankbaar gewag te maken van de door de goede zorgen der besturende ambtenaren der L Koto (Padangsche Bovenlanden) bijeengebrachte collectie landbouwwerktuigen en producten.

Te betreuren valt het, dat een gedeelte van de inzendingen van het Departement van Landbouw ons eerst na afloop der tentoonstelling mocht bereiken.

Overgaande tot eene nadere beschouwing der verschillende inzendingen vermelden wij in de eerste plaats het hoofdvoedsel der bevolking „de Rijst".

1. *Padi.* Daar het voor de bevordering der rijstcultuur van het meeste belang is te weten, welke vormen in eene bepaalde streek voorkomen, was dan ook de eerste prijs uitgeloofd voor de meest volledige varieteitscollectie.

Iedere vorm moest zoowel in aar als in gaba en rijst vertegenwoordigd zijn.

Het aantal ingezonden varieteiten bedroeg meer dan 600, de verschillen dier vormen bestonden dikwijls uitsluitend in de namen, een bepaalde varieteit kwam namelijk onder meerdere namen voor.

Gebleken is dat, zij het dan ook sporadisch, toch nog wel marktwaardige rijsttypen in dit gewest voorkomen. De tweede prijs werd toegekend aan de varieteit Oelee Rajeu uit Peureula (Oostkust van Atjeh).

Door den Landbouw-Adviseur werd eene hoeveelheid zaad van deze varieteit aangekocht. Naast de inzendingen uit het gewest was eene zeer mooie inzending van het Departement van Landbouw geëxposeerd, welke dan ook zeer de aandacht der inlandsche bezoekers trok. Eenige der meest schadelijke dierlijke vijanden der padicultuur waren op alkohol ter expositie aanwezig.

Een aantal fotografieën, verschillende ploegmethoden demonstreerende, maakten deze onderafdeeling tot een der meest interessanten. Over de verschillende werktuigen in gebruik bij de padi-cultuur als ook over dezulke door de bevolking gebruikt voor het stampen der padi, welke eene afzonderlijke onderafdeeling vormden, zal hieronder een en ander worden medegedeeld.

2. *Klappers.* Na de rijstcultuur heeft tegenwoordig zeker de klapper wel het meest de aandacht, niet alleen van den inheemschen, doch ook van den uitheemschen planter.

Een zeer groot aantal belangrijk uiteenloopende vormen toonde aan, hoe wenschelijk het is, deze waardevolle cultuurplant te bestudeeren. Ten duidelijkste kon bijv. geconstateerd worden, hoe onjuist de onder leeken gangbare meening is, dat men bij de keuze van zaadklappers uitsluitend te letten heeft op de grootte; vele groote doch dikschillige vruchten bleken toch slechts een klein zaad te bevatten.

Van alle varieteiten waren noten zonder en met vruchtschil aanwezig.

Duidelijke aanwijzingen en waarschuwingen, in Latijnsche en Arabische karakters geschreven, versierden de wanden dezer onderafdeeling. Ook demonstreerden tal van foto's de gevolgen van verwaarloozing; de tegenstelling van goed en slecht verzorgde aanplantingen in eenzelfde streek was dan ook frappant. Verschillende Europeesche ondernemers hadden den groei hunner klappers onder verschillende groeivoorwaarden in beeld laten brengen.

Ook in deze onderafdeeling konden de bezoekers de dierlijke vijanden van den klapper in hun verschillende levensphasen aanschouwen.

3. *Copra.* Overgaande naar de copra valt op te merken, dat van dit handels-artikel monsters uit alle deelen van het gewest aanwezig waren. Onmiddellijk viel het op, dat de qualiteit der copra afkomstig van de eilanden ten noordwesten van Groot-Atjeh gelegen, veel beter is dan de van de op het vaste land bereide. De mooiste copra werd echter ingezonden door een Chineeschen ondernemer, behoudens een monster

ingezonden door de Atjehsche landbouwvereeniging ((hors de concours).

Ook hier waren groote duidelijke plakkaten aangebracht, wenken en waarschuwingen bevattende, betrekking hebbende op de copra-bereiding. Tijdens de tentoonstelling was ook een voor de copra-bereiding gewijzigde droogoven voor vruchten in werking gesteld.

4. *Tabak.* Van dit in sommige streken van Atjeh vrij veel verbouwde genotmiddel, waren belangrijke inzendingen, zoowel van het bereide marktwaardige product, als van de bladeren voor het kerven. Wederom bleek dat de bodem in vele streken van dit gewest zeer geschikt is voor de cultuur van tabak (voor de inlandsche markt).

Prijzen werden toegekend aan inzendingen uit Tapa Toean en Pameue.

5. *Pinang.* Een groot aantal inzendingen van dit voor Atjeh zoo belangrijk uitvoerartikel gaf een zeer goed overzicht van de handelsvormen van dit product. Pinang boelat, pinang tjang, pinang haloes, pinang ratTie waren o. m. de meest voorkomende vormen.

De trossen rijpe vruchten maakten buitendien deze onderafdeeling tot een zeer decoratief geheel. Veel attentie trok de zoogenaamde pinang kling, een vorm, welke fraai rood gekleurde vruchten voortbrengt.

Het merkwaardige dezer varieteit is dat de vruchten, welke zij voortbrengt, ongeveer de grootte hebben van een middelmatige sawoe manilla, dus veel grooter zijn dan de vruchten van andere varieteiten.

6. *Peper.* De oudste cultuur op Atjeh, de volkscultuur bij uitnemendheid, was ook op waardige wijze vertegenwoordigd.

Zoowel witte als zwarte peper waren in de grootste verscheidenheid van qualiteit aanwezig. Ook de versch geplukte trossen ontbraken niet. De jury had hier bij het toekennen der prijzen een zeer moeielijke taak. Zooals bekend is, wordt de peper beoordeeld naar het soortelijk gewicht der korrels.

Na langdurig beraad besloot men den eersten prijs toe te kennen aan de inzending zwarte peper van Samalanga, terwijl voor witte peper een prijs werd toegekend aan de onderafdeeling Tjalang.

Ook de inzendingen van de Europeesche peperonderneming Tjot Ba Oe te Sabang en van den civielgezaghebber aldaar waren zeer mooi; in verband met beschikbare fondsen konden echter geen prijzen meer worden toegekend.

Fraaie groote foto's van evengenoemde onderneming gaven een zeer goed beeld van hare exploitatie.

7. *Gambir, damar en Baroes-kamfer.* De ingezonden monsters van gambir waren voornamelijk afkomstig van Tapa Toean en Singkel. Ook de firma's Bousтead en Moraux, beiden te Singapore, hadden handelsmonsters ingezonden. Eene volledige installatie voor de bereiding van het product, alsook quanta versch en uitgekookt blad, maakte deze rubriek voor de bezoekers recht interessant. De prijs voor de best bereide gambir viel ten deel aan den Dato besar van Singkel.

De collectie damar was in één woord schitterend, fossiele en afgetapte damar waren in groote verscheidenheid tentoongesteld.

Ook hier toonden de door de beide bovengenoemde firma's ingezonden monsters dat de bereiding van het product door de bevolking in vele gevallen nog te wenschen overlaat.

Copal was ook door eenige inzendingen vertegenwoordigd.

Zeer interessant waren de door den Dato besar van Singkel ingezonden monsters van Baroes-kamfer, welk fancy-artikel momenteel eene waarde heeft van f 4500 de pikol (1ste qualiteit).

Ook hier verwierf het hoofd van Beneden-Singkel den eersten prijs.

Bij de verschillende qualiteiten was de tegenwoordige marktwaarde vermeld.

8. *Weinig voorkomende specerijen.* Vroeger was de cultuur van pala in sommige streken van eenige beteekenis (Tapa Toean, Tamiang); door de verwoestende ziekte welke ook in de perken op Banda en elders oorzaak werd van het verval dier cultuur, is er ook hier van de zijde der bevolking weinig animo voor het onderhouden der oude aanplantingen te bespeuren.

Toch waren uit genoemde streken eenige inzendingen van noten en foelie binnengekomen, gedroogde bloemknoppen van kruidnagelen ontbraken evenmin.

Een enkel goed bereid monster van kaneel trok eveneens de aandacht.

9. *Caoutchouc en getahpertja.* Van beide boschproducten waren zeer interessante collecties geëxposeerd, bij alle monsters was de marktwaarde vermeld.

De zuiverheid van de meeste caoutchoucmonsters liet veel te wenschen over, de getahpertja schijnt zorgvuldiger behandeld te worden.

Ook dient vermeld te worden de inzending van de eerste caoutchouconderneming in Atjeh, welke in productie is, namelijk Soengei Lipoet. Deze onderneming had prachtige doorschijnend heldere vellen (sheets) van het bereide product van Para-rubber ingezonden, terwijl ook eene hoeveelheid vloeibare latex er toe bijdroeg om de aandacht der bezoekers op deze belangrijke inzending te vestigen.

De gouvernements-caoutchouconderneming was ook flink voor den dag gekomen met eene collectie tapinstrumenten en een aantal foto's van de onderneming. De clou van deze onderafdeeling was de fraaie piramide met gebruiksartikelen, ingezonden door de Nederlandsche Caoutchouc- en Gutta Percha-Maatschappij te Singapore.

Van verschillende caoutchouc en getahpertja leverende planten was herbariummateriaal geëxposeerd, terwijl het ensemble omgeven was door eene rij van Ficus-planten. Aan de onderafdeeling Tapa Toean werd een prijs toegekend voor de meest volledige collectie van caoutchouc- en getahpertjasoorten. De gouvernements-onderneming en Soengei Lipoet ontvingen diploma's.

Ook aan de Nederlandsche Caoutchouc-Maatschappij te Singapore werd eene dergelijke onderscheiding toegekend.

10. *Suikerriet.* Hoewel voor den leek weinig interessant, was deze inzending van veel beteekenis. Een 20-tal zeer uiteenloopende verscheidenheden waren ingezonden.

Als curiositeit waren eenige stengels geëxposeerd, welke eene lengte van ruim 16 M. hadden. Aan de onderafdeeling der XXII Moekims viel de prijs ten deel voor de meest volledige varieteiten-collectie, terwijl de luitenant der Chineezen Jap A Sin een prijs verwierf voor de mooiste varieteit (eene hier gewonnen generatie van Zwart Cheribonsch riet).

11. *Oliën, honig, was, enz.* Van de bevolking waren eenige inzendingen klapperolie, welke door de Atjehers als zeer zuiver gequalificeerd werden, doch naast de inzending der Oil Mills te Singapore een zeer pover figuur maakten.

Behalve klapperolie had deze fabriek ook monsters gezonden van katoen, hevea- en katjang-olie.

De firma van den Berg te Rotterdam had eene belangrijke inzending cocosboter geëxposeerd. Zeer belangwekkend was ook de inzending was en honig van T. Panglima Polem.

Van de Oil Mills waren ook veevoederkoeken (boengkil) ontvangen.

12. *Tweede gewassen.* Van de inheemsche inzendingen was de uit de onderafdeeling Tjalang afkomstige katjang tanah verreweg het belangrijkst.

Ook de boonen van Takengon waren goed. De rest was inferieur. Des te meer viel de aandacht op de inzending tweede gewassen van den selectietuin, ressorteerende onder het Departement van Landbouw. Vrijwel alle door den Javaan geteelde eenjarige gewassen waren vertegenwoordigd. De mooie maissoorten vielen zeer in den smaak van het publiek.

Aan genoemde inrichting werd dan ook een diploma toegekend.

13. *Vruchten.* De verwachting omtrent de inzendingen waren niet hoog gespannen, zulks op grond van het aan vruchten arme seizoen, waarin de tentoonstelling werd gehouden.

De inzendingen waren inderdaad niet zeer talrijk, doch de qualiteit van het ingezondene was superieur.

Menschen die nog gelooven aan de legende dat de pompelmoes alleen in het Bataviasche eene goede vrucht produceert,

hadden zich hier van de onjuistheid dezer fabel kunnen overtuigen. Ook waren zeer goede varieteiten van djeroek bali ingezonden, eveneens van djeroek manis e. a. Ook de collectie ananas was over het algemeen meer dan middelmatig, de door den luitenant BUYS van Indrapoeri gezonden nanas bogor was superieur. Verder verdienen nog vermelding eene partij Djamboe Semarang en Blimbing manis.

Belangrijke inzendingen van Sawoe manilla toonden dat die ten onzent met evenveel succes gekweekt kunnen worden als op Java.

14. *Rotan en houtsoorten.* De zeer volledige rotanafdeeling was voor de kenners een lust voor de oogen.

De fijnste soorten waren vertegenwoordigd. Ook de in dit gewest voorkomende nuttige houtsoorten waren zeer goed vertegenwoordigd. Vooral de inzending der onderafdeeling Tapa Toean verdient vermelding om de bijzondere zorg welke besteed was aan het bijeenbrengen en vooral ook het etiquetteeren der houtmonsters.

Een der Atjehsche hoofden had op zeer verdienstelijke wijze eene verzameling van houtsoorten bijeengebracht, welke door de inlandsche bevolking voor bouwdoeleinden benut worden.

15. *Inzending handelsproducten der Atjehsche Handelmaatschappij.* Hiervan dient speciaal genoemd te worden de door dit lichaam gezuiverde kapok.

Behalve het ongezuiverde product waren ook balen van de gezuiverde en geperste kapok aanwezig.

Deze maatschappij is de eerste, die deze jonge industrie hier ter hand heeft genomen.

Na zeer veel tegenspoed van allerlei aard is men er, dank zij de energie van den directeur, in geslaagd het product een goeden naam te bezorgen; de in het afgeloopen jaar gemaakte prijzen zijn schitterend.

16. *Landbouwwerktuigen.* Deze onderafdeeling was een der meest belangrijke van de geheele tentoonstelling. Niet alleen dat alle door de bevolking gebruikte gereedschappen present waren, doch ook de dikwijls zeer vernuftig gevonden vallen en strikken, welke de Atjeher aanwendt voor het vangen of dooden van voor den landbouw schadelijk gedierte, waren in de grootste verscheidenheid ingezonden.

Behalve Atjehsche werktuigen waren inzendingen gekomen van het Landbouwdepartement, de Padangsche Bovenlanden en van de firma KEHDING en Co. te Medan.

Alle werktuigen in gebruik bij de uitoefening van het landbouwbedrijf en bij het verwerken der producten, waren deels op natuurlijke grootte, anderdeels op verkleinden schaal voor den belangstellenden bezoeker tentoongesteld. Ploegen, eggen, plantstokken, suikermolens, inrichtingen voor het snijden van tabak, pinangmesjes, tapinstrumenten, allerlei vallen, strikken, rijststampers in groote verscheidenheid, niets ontbrak.

Van de ploegen, ingezonden door het Departement van Landbouw, werd door de bevolking veel notitie genomen, eveneens was zulks het geval met de werktuigen gebruikt in de Padangsche Bovenlanden.

Ten slotte werd een wand in beslag genomen door allerlei gereedschappen van de firma SCHLIEPER (inzender firma KEHDING te Medan).

17. *Meststoffen.* Behalve verschillende inzendingen van monsters vleermuizenmest, door de bevolking gebruikt en ingezameld, had ook de guanofabriek te Pinang zich niet onbetuigd gelaten en was voor den dag gekomen met eene flinke collectie guanomonsters, vergezeld van lijsten, vermeldende een aantal analysen en eenige met bemestingsproeven verkregen resultaten.

II. *Veeteelt.*

Ten einde verzekerd te zijn van een voldoend aantal inzendingen, werden door den fungeerend gouvernementsveearts in de maand April jl. op verschillende plaatsen in de afdeelingen Groot-Atjeh, Noord- en Oostkust van het gewest, zoogenaamde vóórkeuringen gehouden van vee, dat door de verschillende onderafdeelingschefs daartoe op hunne standplaatsen was verzameld.

Bij deze vóórkeuringen bleek reeds dat de bevolking er weinig voor voelde om haar vee naar Koeta Radja te zenden. Alleen in Groot-Atjeh bestond daarvoor groote animo, zeer waarschijnlijk doordat den inlanders daar bekend gemaakt was dat tijdens de pasar malam ook stierengevechten zouden worden gehouden.

De inlanders van de verschillende plaatsen van de afdeelingen Noord- en Oostkust gingen tot het doen van inzendingen niet over, dan na dringend verzoek van hunne hoofden en van de onderafdeelingschefs. Dit moet echter ten deele ook worden toegeschreven aan de omstandigheid dat men tegen onvermijdelijk te maken onkosten opzag, zoodat hun verschillende tegemoetkomingen moesten worden beloofd, als eetgeld voor de geleiders en voedsel voor de dieren zelf, zoowel gedurende de reis als gedurende de pasar malam.

Bij de vóórkeuringen werden bijna uitsluitend inheemsche stieren vertoond, niet dan op dringend verzoek werden ook enkele inheemsche koeien en kalveren of vrouwelijke karbouwen gebracht.

Zoodoende was het i. c. zeer bezwaarlijk het programma samen te stellen op de wijze zooals voor veetentoonstellingen op Java gebruikelijk en konden slechts de navolgende rubrieken worden bijeengebracht:

1. Inheemsche stieren.
2. Buitenlandsche stieren.
3. Inheemsche koeien.
4. Buitenlandsche koeien.
5. Gekruiste stieren.
6. Karbouwen.

Bovendien was er ook nog eene afdeeling ,,kleinvee'' en ,,pluimvee'', doch al dadelijk kan worden gezegd, dat op dat gebied de inzendingen zeer veel te wenschen overlieten, waarover echter nog nader zal worden gesproken.

Voor de verschillende afdeelingen was een groot bedrag aan prijzen beschikbaar gesteld, namelijk vijf honderd gulden, zoodat ook flinke prijzen konden worden uitgeloofd, wat misschien voor eene volgende tentoonstelling de stemming om vee te exposeeren verbeteren zal.

De ruimte waar het groot vee werd ondergebracht bestond uit een loods van 60 M. lang bij 8 M. breed, waarin voor ieder dier op eene stalling was gerekend van 2 bij 4 meter. De loods, die aanvankelijk voor het doel bestemd was, moest ten slotte voor de afdeeling handwerksnijverheid worden gebruikt en zou trouwens ook te klein zijn geweest, zelfs nu voldeed de stalling bij lange na niet aan alle eischen, die billijkerwijze gesteld mochten worden, o. a. bestond de afscheiding tusschen de dieren slechts uit een enkele bamboe, hetgeen nogal moeielijkheden opleverde bij de mannelijke karbouwen en de inheemsche en buitenlandsche stieren.

Daarom zou het feitelijk beter geweest zijn, indien de veetentoonstelling geheel afgescheiden van de pasar malam ware gehouden, vee is daarvoor in het gewest genoeg aanwezig.

Het vee toch kwam nu niet genoeg tot zijn recht, terwijl de geleiders en bewakers veelal niet te vinden waren, daar ze zich liever op het feestterrein vermaakten, wat ook al weer tot moeielijkheden aanleiding gaf.

Het ,,klein vee'' en ,,pluimvee'' was ondergebracht in aparte kleinere loodsen.

De inzending van klein vee was van zeer weinig beteekenis, ondanks de verschillende toezeggingen die gedaan waren. Behalve de inzending van Merino-schapen uit de gouvernementsfokkerij te Takengon, was er namelijk nog slechts een vechtram uit Beureunoen. Daarom werden daarvoor dan ook geen prijzen of diploma's toegekend.

De afdeeling ,,Pluimvee'', die, zooals gezegd, ook te wenschen overliet, bestond uit zeer heterogene inzendingen; slechts aan eene inzending Manilla-eenden en kalkoenen, eene inzending Siameesche kippen en eene inzending Brahmopoetra-kippen, konden onderscheidingen worden toegekend.

Van de afdeeling ,,Groot Vee'' was de rubriek ,,Inheemsche stieren'' het beste vertegenwoordigd, op de tentoonstelling waren nl. aanwezig 44 stuks, terwijl nog ongeveer een twintigtal wegens plaatsgebrek niet tentoongesteld kon worden.

Deze laatste dongen echter toch mede naar de beschikbaar gestelde prijzen. Alle dieren waren van zeer goede kwaliteit en zoodoende was de prijsbepaling voor de jury lang niet gemakkelijk. Besloten werd dan ook om meerdere kleine prijzen uit te loven en wel een eerste van f 50, twee tweede prijzen van f 35, vier derde van f 25 en 6 vierde van f 10 elk, waarbij ook nog een eere-diploma gevoegd werd. Een en ander met de bedoeling, tengevolge van de ondervonden bezwaren, de veebezitters voor eene volgende maal gunstiger te stemmen.

De rubriek ,,Buitenlandsche stieren" telde slechts vier inzendingen, zoodat daarvoor slechts een prijs van f 25 en een eere-diploma werd uitgereikt.

De rubriek ,,Inheemsche koeien" was door 7 povere exemplaren vertegenwoordigd. Geen der dieren kon, volgens het oordeel der jury, in aanmerking komen voor een prijs of eere-diploma. De kwaliteit dezer dieren liet zeer veel te wenschen over, bovendien was de voedingstoestand erg slecht. De reden hiervan is dat de inlanders de koeien voor den sawaharbeid gebruiken, dikwijls terwijl de dieren in hergevorderd stadium van zwangerschap verkeeren. Bovendien vinden de inlanders vrouwelijke dieren in het algemeen niet waard om te worden tentoongesteld, zoodoende waren slechts zeven dieren ingezonden.

Van de rubriek ,,Buitenlandsche koeien" waren drie exemplaren met kalf vertegenwoordigd, alle van vrij goede kwaliteit; het mooiste dier werd een prijs van f 25 met eere-diploma toegekend.

Ook de rubriek ,,Gekruist vee" was slechts vertegenwoordigd door drie stuks bastaard Bengaalsche stieren, waarvan slechts een exemplaar in aanmerking kwam voor eene aanmoedigingsprijs van f 15 met eere-diploma.

De rubriek ,,Karbouwen" was daarentegen vrij goed vertegenwoordigd. Ingezonden waren nl. 27 dieren, waarvan echter aan slechts 15 een plaats op de tentoonstelling kon worden ingeruimd. Buffelkoeien waren er maar drie, alle drie echter van voldoende kwaliteit, aan de beste er van werd een eere-diploma toegekend.

Uit de buffelstieren was de keuze weer zeer moeielijk, omdat, behalve een exemplaar dat buitengewoon mooi was en de eerste prijs verwierf, alle dieren, hoewel van zeer goede kwaliteit zijnde, slechts weinig verschillen. Het kostte dan ook heel wat moeite, om de 2de en 3de prijs, waaraan ook een eere-diploma verbonden was, vast te stellen.

De eerste prijswinner had eene schofthoogte van 1.38 M. Deze maat varieerde voor de andere ingezonden exemplaren van 1.25 tot 1.36 M.

Dezelfde maat voor de ingezonden Atjehsche stieren was 1.16 tot 1.27, terwijl de borstomvang varieerde van 1.70 tot 1.86 M.

De grootste inheemsche koe had eene schofthoogte van 1.16 bij eene borstomvang van 1.59 M.

III. *Handel, nijverheid en kunst.*

A. Handel.

Waar in deze materie alles gegrond moet zijn op exacte gegevens, en subjectieve beschouwingen omtrent den algemeenen toestand den buitenstaander slechts een vaag en dikwijls daardoor onjuist beeld van den staat van zaken kunnen geven, was het Sub-Comité als van zelve aangewezen op de cijfers van den in- en uitvoer in dit gewest, waarom dan ook met groote dankbaarheid den bijstand van den ontvanger der tolrechten te Oelee Lheue, den heer E. S. van Nooten, werd aanvaard, die op zich nam die uitermate belangrijke bijdragen betreffende het gansche gewest te leveren.

De resultaten van dezen moeizamen arbeid zijn neergelegd in onderstaande ,,aanteekeningen op de staten betrekkelijk den in- en uitvoer van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden", welke naar het oordeel van het Sub-Comité dan ook in het lichaam van dit verslag behoorden te worden opgenomen, terwijl de staten [1]) waarnaar verwezen wordt, gevoegelijk als bijlagen I en II daaraan konden worden geannexeerd.

[1]) Ter jaarmarkt als graphische voorstellingen geproduceerd.

Het is waarlijk te betreuren, dat het meergenoemde Sub-Comité, deels door het ontbreken van de zoo noodzakelijke cijfers, deel ook door bijzondere omstandigheden, w. o. het incompleet raken zijner leden, tengevolge van onverwachte mutaties, niet in staat is geweest omtrent den binnenlandschen kleinhandel, juist omdat deze in hoofdzaak in handen is van de inheemsche — Atjehsche — bevolking op cijfers gegronde gegevens te verzamelen.

Want, is het niet een verblijdend verschijnsel, dat die trafiek, zienderoogen vooral ,,ten platten lande" opbloeit, waarneembaar niet alleen door de in de laatste twee jaren ongekende dagelijksche drukte op de peukan ter hoofdplaats Koeta Radja, als débouché gevoed door de snel in productiviteit toenemende drie sagi's van Groot-Atjeh, maar ook door de hier en daar verrijzende nieuwe binnenlandsche peukans, waarvan enkele zelfs op een bezoek van 400 lieden per pasargang kunnen wijzen?

Bijlage I.

Behoorende bij de afdeeling Handel, nijverheid en kunst.

Invoer.

Soort der goederen.	Maatstaf.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Manufacturen . . .	Guldens.	1 287 600	1 284 540	1 121 810	1 282 149	1 472 073
Kleederen	"	156 985	129 326	104 778	118 276	174 891
Zeep	"	23 526	29 885	31 525	35 371	42 759
Zout	Kilo's.	373 999	404 564	167 433	219 327	166 259
Rijst	"	10 591 307	7 903 700	5 808 200	6 319 700	6 787 600
Glas- en aardewerk .	Guldens.	51 292	49 819	50 531	54 865	79 346
Kramerijen.	"	142 344	129 150	108 659	126 608	160 319

Bijlage II.

Behoorende bij de afdeeling Handel, nijverheid en kunst.

Uitvoer.

Soort der goederen.	Maatstaf.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Copra	Kilo's.	2 325787	1 972 315	2 041 163	3 107 492	3 765 859
Gomdamar en gomcopal	"	51 772	85 852	431 578	366 361	641727 (verbeterde opgave).
Getah	"	117 247	84 597	29 163	128 322	136 863
Pinangnoten	"	11 937 908	10 772 584	9 430 097	9 985 481	12 461 523
Peper	"	4 020 303	4 000 207	5 163 309	3 694 729	3 989 357
Rotting	"	762 626	484 089	565 097	675 021	769 906
Koelit bakau en koelit tengar	"	13 562	73 453	60 010	4 497 886	3 271 518
Foelie	"	10 045	9 243	13 587	13 509	16 558
Muskaatnoten . . .	"	65 300	66 020	80 583	78 790	92 780
Kapok	"	55 387	59 257	98 061	82 853	83 371

Zijn b.v. de peukans te Sibree (XXII Moekims), te Lam Ateue, te Lam Baro Lam Bada en de nauwelijks een jaar bestaande ontluikende markt te Lam Njong (XXVI Moekims) niet het tastbare bewijs, dat de Atjeher, om maar eens eene versleten vergelijking te gebruiken, den strijdbijl diep heeft begraven en men hem zich bijna niet anders meer kan voorstellen dan makende het breede gebaar van den zaaier?

Nogmaals, het ontbreken der bovenbedoelde gegevens is eene groote lacune, immers dientengevolge wordt gemist het logisch verband met de cijfers van in- en uitvoer. Het Sub-Comité is zich dan óók te dien aanzien van de feilen welke den opzet aankleven, volkomen bewust en brengt mits deze zijne ondervinding als leering onder de aandacht van opvolgers.

Is het dikwijls moeielijk o. m. tengevolge van de minder volmaakte wijze, waarop de statistieken van den in-, uit- en doorvoer in Nederlandsch-Indië worden samengesteld, zich

uit die statistische gegevens een eenigszins juist beeld te vormen van den oeconomischen toestand van een bepaald gedeelte onzer koloniën, hoeveel te meer geldt dit voor een gewest als het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, waar troepenconcentratie, troepenvermindering, sterker en zwakker ageeren van en tegen den Atjehschen vijand, wisselende bestuursinzichten, verbeterde verkeerswegen, enz. factoren zijn, die grooten invloed hebben uitgeoefend op den in- en uitvoer der verschillende havens in dit gewest.

Aan samensteller [1]) kwam het daarom wenschelijk voor:

1. den termijn van waarneming niet te groot te nemen, doch zich te bepalen tot het verzamelen van cijfers betrekkelijk den in- en uitvoer der laatste 5 jaren;

2. deze cijfers niet voor elke haven in dit gewest afzonderlijk te geven, doch ze te vereenigen tot jaarlijksche totalen;

3. den invoer door of ten behoeve van het Gouvernement buiten beschouwing te laten (uitvoer voor gouvernementsrekening had niet plaats).

Wat den invoer betreft, zoo heeft samensteller gemeend zich te moeten bepalen tot de voornaamste van die goederen, welke geheel dan wel hoofdzakelijk ten behoeve van de inheemsche bevolking werden ingevoerd.

Eene oppervlakkige beschouwing der nevengaande staten doet ons reeds dadelijk zien, dat in het algemeen van het jaar 1906 af eene sterke daling is waar te nemen, zoowel wat den invoer als den uitvoer der meeste goederen betreft, welke daling voortduurde tot het jaar 1908.

Verschillende oorzaken, hier niet nader te vermelden, hebben daartoe aanleiding gegeven.

Gelukkig kan worden geconstateerd, dat na 1908 eene algemeene en zeer belangrijke toename van den in- en uitvoer plaats vond, en in 1910 zelfs cijfers werden bereikt, hooger dan ooit te voren.

Uitvoerartikelen.

Copra.

De uitvoer van dit product nam in de laatste jaren belangrijk toe. Toch zou deze stijging aanmerkelijk veel grooter zijn geweest, ware het niet, dat tengevolge van de enorme uitbreiding der klappercultuur millioenen klappers als bibit waren gebruikt.

Nagenoeg alle copra werd verscheept naar Pinang. De gemiddelde waarde van het product was aldaar:

in 1906	f 11,50	per pikol.
,, 1907	,, 12,90	,, ,,
,, 1908	,, 9,95	,, ,,
,, 1909	,, 11,80	,, ,,
,, 1910	,, 14,60	,, ,,

De voornaamste uitvoerhavens van copra zijn Lho Seumawe, Sigli, Sinabang, Oelee Lheue en Singkel met, in 1910, respectievelijk 1.507.575 K.G., 754.216 K.G., 514.730 K.G., 323.124 K.G. en 212.365 K.G.

Peper.

De uitvoer van peper hing nauw samen met de prijzen, die men te Pinang wilde geven. De gemiddelde waarde was aldaar:

in 1906	f 28,00	per pikol.
,, 1907	,, 23,80	,, ,,
,, 1908	,, 16,30	,, ,,
,, 1909	,, 18,30	,, ,,
,, 1910	,, 20,60	,, ,,

De oorzaak van den abnormaal hooger uitvoer in 1908 was hierin gelegen dat in 1907 groote hoeveelheden peper waren aangehouden in verband met eene voortdurende daling der prijzen.

[1]) Bovengenoemden ontvanger.

Toen deze daling echter in 1908 aanhield, sloeg den meesten exporteurs de schrik om het hart en werd getracht te redden, wat er nog te redden viel, bovendien was de financieele draagkracht uitgeput en moest à tout prix worden verkocht, zoo zelfs, dat door het enorme aanbod de marktprijs te Pinang tot eene ongekende laagte daalde (f 13.95 per pikol).

De voornaamste uitvoerhavens van peper zijn:

Langsar	(in 1910: 1 374 409 KG.).
Sigli	(in 1910: 829 578 KG.).
Idi	(in 1910: 730 237 KG.).
Lho Seumawe	(in 1910: 347 638 KG.).

Pinangnoten.

Ook de uitvoer van dit product heeft bijna uitsluitend naar Pinang plaats. Wel werden in de jaren 1908 en 1909 bij wijze van proef vrij groote hoeveelheden rechtstreeks naar Calcutta verscheept, waar men meende betere prijzen te zullen kunnen maken en in allen gevalle niet meer afhankelijk zou zijn van Pinangsche speculanten, doch tengevolge van het gemis aan betrouwbare agenten op de plaats van bestemming en waarschijnlijk ook door de geringe kapitaalkrachtigheid der exporteurs, werden de verwachte resultaten niet verkregen, zoodat thans de geheele uitvoer wederom naar Pinang plaats heeft.

De gemiddelde prijzen te Pinang waren:

in 1906	f 11.20	per pikol.
,, 1907	7.80	,, ,,
,, 1908	4.25	,, ,,
,, 1909	4.65	,, ,,
,, 1910	5.10	,, ,,

De voornaamste uitvoerhavens van het product zijn:

Sigli	(in 1910: 5 165 909 KG.).
Lho Seumawe	(in 1910: 5 133 497 KG.).
Idi	(in 1910: 1 475 802 KG.).

Getah.

Hoewel de statistiek van den uitvoer onderscheid maakt tusschen gomelastiek, getahpertja en getah (andere), bleek het aan samensteller, dat deze soorten nog al eens met elkaar verward werden. Hierdoor bleek het wenschelijk genoemde producten te brengen onder één hoofd: ,,Getah".

De voornaamste uitvoerhavens zijn:

Meulaboh	(in 1910: 40 991 KG.).
Tapa Toean	(in 1910: 38 117 KG.).
Singkel	(in 1910: 28 769 KG.).

Notemuskaat.

Ondanks den voortdurenden achteruitgang der prijzen nam de uitvoer van dit product niet onbelangrijk toe.

De gemiddelde prijs te Pinang was:

in 1906	f 42.40	per pikol.
,, 1907	33.80	,, ,,
,, 1908	28.40	,, ,,
,, 1909	25.75	,, ,,
,, 1910	25.35	,, ,,

De voornaamste uitvoerhavens zijn:

Tapa Toean	(in 1910: 60 051 KG.)
Idi	(in 1910: 16 695 KG.)
Tamiang	(in 1910: 13 250 KG.)

De uitvoer van foelie bedroeg in 1910 op die plaatsen respectievelijk 9601 KG., 3014 KG. en 3387 KG.

Koelit bakau en Koelit tengar.

De uitvoer van dit product, eerst in de laatste jaren van beteekenis, had uitsluitend plaats te Langsar en Tamiang.

Vrij groote hoeveelheden werden ook over land naar Koeta Radja verzonden ten gebruike als looistof in de leerlooierij aldaar.

Rotting.

De uitvoer van rotting hing dikwijls nauw samen met den politieken toestand in een of andere onderafdeeling.
De voornaamste uitvoerhavens zijn:

Sinabang	(in 1910: 221 110 KG.)
Singkel	(in 1910: 171 824 KG.)
Langsar	(in 1910: 116 040 KG.)

De uitvoer heeft hoofdzakelijk naar Pinang plaats, hoewel ook naar Singapore niet onbelangrijke partijen werden verscheept.

Gomdamar en gomcopal.

De voornaamste uitvoerhaven is Langsar, hoewel ook Tapa Toean vrij belangrijke hoeveelheden uitvoert.

Kapok.

De uitvoer van kapok bepaalde zich hoofdzakelijk tot de havens van Tapa Toean en Lho Seumawe.

Importartikelen.

Manufacturen.

De invoer van manufacturen nam in de laatste jaren niet onbelangrijk toe. Werden zij vroeger hoofdzakelijk van Pinang en Singapore aangevoerd, thans neemt Nederland als land van herkomst eene eerste plaats in. Dit is toe te schrijven aan den steeds toenemenden omzet der Atjehsche handelmaatschappij, die bijna uitsluitend uit Nederland betrekt.
De voornaamste invoerhavens van manufacturen zijn:

Oelee Lheue	(in 1910: f 627 260)
Lho Seumawe	(in 1910: ,, 304 057)
Sigli	(in 1910: ,, 200 143)

Kleederen.

Ook de waarde der ingevoerde kleederen nam belangrijk toe. De voornaamste soorten zijn: borstrokken (vooral de z.g. badjoe-kaoes) en buikgordels. De aangevoerde borstrokken zijn, vooral in de laatste jaren, voor verreweg het grootste deel van Japansch fabrikaat, dat, hoewel minder duurzaam dan het Europeesche, aanmerkelijk goedkooper is en daardoor zeer veel aftrek vindt.
De invoer van kleederen had hoofdzakelijk van uit Pinang en Singapore plaats. De voornaamste invoerhavens zijn:

Oelee Lheue	(in 1910: f 64 575).
Lho Seumawe	(in 1910: ,, 36 429).
Sigli	(in 1910: ,, 26 323).

Glas en aardewerk.

Onder dit hoofd zijn slechts opgenomen die artikelen, welke meer speciaal voor huishoudelijk gebruik bestemd zijn. De invoer van vloertegels, metselsteenen, dakpannen, e. d. is dus buiten beschouwing gelaten.

Kramerijen.

De invoer van kramerijen nam zeer belangrijk toe. Hoofdzakelijk van Japansch fabrikaat, worden zij voor het meerendeel van Singapore en Pinang aangevoerd.
Ongeveer de helft van den invoer heeft te Oelee Lheue plaats.

Zeep.

Dat, dank zij den invloed van het Bestuur, de Atjeher wat meer voor zindelijkheid is gaan voelen, blijkt ten duidelijkste uit den sterk toenemenden invoer van zeep. Toch zou deze stijging aanmerkelijk veel grooter zijn geweest, ware het niet, dat in den laatsten tijd ook de te Koeta Radja gevestigde zeepfabriek vrij belangrijke quantums aflevert.
Natuurlijk is de ingevoerde zeep grootendeels niet afkomstig uit de inrichtingen van Pineaud of Taussig, doch voor het meerendeel z.g. stangenzeep van Pinangsch maaksel, hoewel ook inferieure Engelsche soorten nog al aftrek vinden.

Zout.

Bepaalde zich vroeger de inheemsche zout-industrie hoofdzakelijk tot de strandkampongs in de onderafdeeling Pidië, op aandrang van het Bestuur werd in de laatste jaren ook elders, met name in de XXVI Moekims, de zoutwinning door de bevolking met kracht ter hand genomen.
De invoer van zout nam tengevolge hiervan zeer sterk af.
Thans worden nog slechts te Singkel en te Tapa Toean vrij belangrijke hoeveelheden zout van Pinang afkomstig ingevoerd; dit zout, dat hoofdzakelijk naar de Gajo- en Alaslanden wordt verzonden, schijnt zich gedurende het transport derwaarts beter te houden dan het Atjehsche product, daar het veel grofkorreliger is.
Overal elders echter werd het Pinangsche zout grootendeels verdrongen, zooals uit het onderstaande staatje blijkt:

Invoer te:	1906.	1910.
Langsar	109 559 KG.	12 378 KG.
Oelee Lheue	73 494 KG.	2 286 KG.
Lho Seumawe	11 254 KG.	472 KG.

B. Kunst.

Kunst is eene subjectieve opvatting, het product van aangeboren smaak, opvoeding, milieu.
Zoo ook de Atjehsche kunst (althans naar Westersche begrippen) primitief gebleven in hare opvattingen met hier en daar den invloed van niet te localiseeren vreemde aanrakingen, een enkele maal de plotselinge ontluiking van een product van bewuste meestal echter onbewuste imitatie.
In het generale wezen beslist aristocratisch van voelen, moet het een raadsel heeten hoe een democratisch, ja anarchistisch volk, als dit, een dergelijke kunst heeft weten te huldigen.
In de lijn van sobere voornaamheid uiting gevende aan innerlijke beschaving, staat daartegenover het verbijsterende contrast van den ruwen volksgeest.
Doch ook hier zullen wel de ,,denkers'' de leiders zijn geweest. De jongeren hebben gecopieerd tot in het oneindige, niet in staat de primitieve voorouders te verbeteren in den zuiver nationalen zin dan door min of meer gelukkige — overigens zeldzame — vreemde imitatie.
Daarom is deze kunst naar onze opvattingen archaisch gebleven, heeft steeds eene historische beteekenis.
Onder de rubriek ,,kunst'' konden in hoofdzaak worden gerangschikt de volgende ter jaarmarkt ingezonden voortbrenselen:

a. Weefsels
b. Goudborduurwerk.
c. Kraalwerk.
d. Gouden sieraden.
e. Zilveren sieraden.
f. Koperwerk.
g. Houtsnijkunst.
h. Handwerken.

a. Deze afdeeling, rijk door eene overgroote inzending van Atjehsche kains, veelal afkomstig van de Hoofden, en bevattende daardoor vele exemplaren van hooge waarde, gaf het Sub-Comité de gelegenheid twee vertrekken volledig naar Atjehschen trant in te richten, waardoor den bezoekers een vrij volledig beeld kon worden gegeven van hetgeen te dien aanzien dit gewest produceert.
Het somber gekleurde Atjehsche weefsel, slechts zelden overhellende naar lichtere tinten en zoo al, steeds blijvende

in de donkergroene en roode nuances, sober doorstikt met goud- en zilverdraad, gaf aan het geheel het typisch locale karakter van deze streken.

Meerdere patronen waren geëxposeerd, het weefsel van Groot-Atjeh naast dat der Noordkust en der Westkust was voor den inboorling en voor kenners onmiddellijk herkenbaar. Een interessante reminiscens van het prototype van het Samoaansche motief, menigvuldig teruggevonden in de bekende langgerekte driehoeken der gebatikte Javaansche saroengs, werd zelfs opgemerkt.

Naast kains en schouderdoeken, in den vorm van lange slendangs, trof men de Atjehsche broeken (theuloeëu) van ouden datum aan.

Over het algemeen was deze onderafdeeling van de rubriek wel de meest belangwekkende, ook al omdat weefsters uit Groot-Atjeh hare kunst ter plaatse demonstreerden.

b. De Sub-Commissie was van meening dat in de bovenbedoelde twee kamers mede dienden te worden tentoongesteld de producten van Atjehsch goudborduurwerk, afkomstig voor het meerendeel uit Groot-Atjeh en van de Westkust (Tapa Toean).

Zwaar met goud bestikte klamboe-apparaten, zitkleedjes, waaiers en baldakijnen luisterden de inrichting op eene gelukkige wijze op. In dezen étalage-arbeid ondervond het Sub-Comité behalve van enkele dames, den gewaardeerden steun zijner Atjehsche leden.

c. Het kraalwerk, ook ter jaarmarkt uitgevoerd door vrouwen uit de III Moekims Lhong (Groot-Atjeh), had hoofdzakelijk betrekking op de vervaardiging van gekleurde buikbanden gedragen door mannen.

d. en *e.* Ook deze beide onderafdeelingen konden op hoogst belangrijke en kostbare inzendingen bogen. Zij bestonden behalve uit preciosa van verschillenden aard als halskettingen, voet- en armbanden, diademen en borstversierselen, ook uit kostbare wapenen met gouden scheede en gevest.

Te dezen opzichte moet al weder worden vermeld dat de motieven geen of weinig verandering hadden ondergaan en variaties tot de hooge uitzonderingen behoorden.

Zilveren sieraden schijnen thans nog maar hoogst zeldzaam te worden aangemaakt, daarom verdienen vermelding de inzending van dik ineengedraaid zilverdraad met dito haken, bestemd voor het ophangen van de Atjehsche wieg, een geciseleerde zilveren tabaksdoos en een dito vingerkom met sirihdoos, behoorende aan grooten en Hoofden.

f. Deze rubriek was mede goed vertegenwoordigd.

Veel wat de inzenders echter als specifiek Atjehsch wilden doen doorgaan, was van Pinang afkomstig, ofschoon na schifting toch nog eene aanmerkelijke hoeveelheid inheemsch product bleek te zijn.

In het bijzonder verdient vermelding de inzending van den Atjehschen kopergieter te Lam Bhoe, bij Koeta Radja, bestaande uit kommen, potjes e. d. voorwerpen.

Deze ambachtsman demonstreerde bovendien zijn kunst op de tentoonstelling.

g. De houtsnijkunst was slecht vertegenwoordigd, en op enkele vrij aardig bewerkte messenscheeden en -heften na, uit de VI Moekims afkomstig, bestonden de voortbrengselen uit meestal ruw bewerkte facaden van huizen.

Daarentegen trok eene inzending van eene modelwoning uit Meura'sa door hare fijne en artistieke uitvoering algemeen de aandacht, terwijl mede niet onvermeld mag blijven eene inzending uit Singkel, bestaande uit groote houten schotels en kommen, welke men op het eerste gezicht voor rood koper zou hebben doen doorgaan. Zelfs de gouden weerschijn op de lichtafscheidingen was allerbedriegelijkst nagebootst.

h. Hiermede worden, naast het boven reeds genoemde kraalwerk, bedoeld meer in het bijzonder fraaie handwerken, uitgevoerd door vrouwen, en bestaande in hoofdzaak uit huishoudelijke artikelen van weelde, als met goud en zilver doorstikte kleedjes, dienende tot onderlegger van schotels, schalen en kommen, versieringen van staatsiebedden en daarbij behoorende matrassen en rolkussens.

Ook de op 1 Juli 1910 te Oelee Lheue opgerichte industrieschool voor Atjehsche meisjes debuteerde met eenige proeven van fraaie handwerken — borduur- en haakwerk — welke resultaten, verrassend voor den korten tijd van het genoten onderwijs, deze inrichting voor een niet gering deel te danken heeft aan de warme belangstelling en leiding van de zijde van mevr. V. Swart—Stadlmair sedert hare oprichting ondervonden.

De opgesomde voortbrengselen van inheemsche kunst werden aangevuld door zendingen van buiten het gewest, speciaal van de Padangsche Bovenlanden voor wat betreft weefsels uit Siloengkang en het z.g. Padangsch zilver- en koperwerk.

De „kleedjes" uit Siloengkang trokken door hunne frissche kleuren, hunne dikwijls ragfijne bewerking met goud- en zilverdraad de algemeene bewondering en de kooplust van het publiek.

De ruime inzending, vullende een afzonderlijk vertrek, kon dan ook voor de helft worden van de hand gedaan.

Hier reikten kunst en nijverheid elkander de hand; het débouché, reeds vrij aanzienlijk, werd uitgebreid en bepaalde zich niet alleen tot den vervaardiger en zijne onmiddellijke omgeving, zooals veelal anders in deze primitieve maatschappij pleegt te geschieden. De variatie van gebruiksartikelen op dat gebied, blijkbaar onder Europeesche leiding tot stand gebracht, is van merkbaren invloed op den algemeenen afzet, ook elders, geweest.

Een minder gunstig oordeel geldt voor het Padangsch zilverwerk. Artistiek kan het niet worden genoemd, het getuigt meer van technische bedrevenheid, zonder die oogenstreeling te geven, noodig voor eene gunstige appreciatie van dergelijke voorwerpen. Ook den aard dier voorwerpen, huisjes, padischuren, karbouwen, gespannen voor pedaties, mandjes, vruchten e. d., maken deze artikelen meer geëigend voor étagère-kasten in ouderwetsche Hollandsche woninkjes van een kwart-eeuw her, dan voor specimen van inlandsche kunstnijverheid.

Het mede geëxposeerde Padangsche koper, blijkbaar in de laatste jaren eene imitatie van het zilverwerk voor wat aangaat den aard der geproduceerde artikelen, kon evenmin op groote belangstelling bogen.

Het sub-comité meent, dat ten deze misschien eene verstandige leiding van deskundigen het dreigend verval zal kunnen afwenden, want thans is bij de vervaardiging van eenige kunstopvatting allerminst sprake, terwijl de geringe afzet, daarmede zeker verband houdende, den producent op andere wijze geen genoegdoening kan verschaffen.

C. Nijverheid.

Het feit, dat de primitieve gemeenschap der inlandsche volken geen nijverheid kent in de beteekenis die Westerlingen aan dien term hechten — verhoogde technische vaardigheid voortdurend naar verbetering strevende met zich steeds uitbreidende afzetgebieden, — lijdt natuurlijk voor het Atjehsche volk geen uitzondering.

Van een eigenlijk gezegde industrie is dan ook geen sprake, een ieder is ambachtsman: smid, timmerman, huizenbouwer, enz., en oefent zijn beroep uit tant bien que mal, maar gewoonlijk plus mal que bien.

Elders werd reeds de wenschelijkheid betoogd om ook in dit gewest de zoo noodige inlandsche ambachtsscholen op te richten, doch het Sub-Comité is van oordeel dat het hier de plaats is er op aan te dringen dat — liefst zoo spoedig mogelijk — de hand aan den ploeg wordt geslagen.

Waar hem daartoe de gelegenheid werd geboden — o. a. in de werkplaatsen van Europeesche fabrieken en in die van de Atjeh-tram —, heeft de Atjeher getoond, dat hij handigheid aan intelligentie paart, en methodisch aangebracht ambachtsonderwijs kan dan ook beslist tot een der hoofdmiddelen worden gerekend, aan te wenden voor de oeconomische opheffing van het gewest.

Daartoe door het bestuur uitgenoodigd, hadden zich verscheidene ambachtslieden (behalve de bovengenoemde weefsters en kralenwerksters) naar de jaarmarkttentoonstelling opgemaakt om aldaar hunne werkwijze te demonstreeren.

Zij bestonden uit de na te noemen categorieën:
a. goudsmeden;
b. ijzersmeden;
c. houtdraaiers;
d. kopergieters (reeds boven vermeld);
e. pottenbaksters;
f. steenbewerkers.

Sub *a.* De Atjehsche goudsmeden zijn van goeden huize, hunne reputatie is ook buiten hun land gevestigd.
Gedurende de tentoonstelling trokken zij dan ook de voortdurende belangstelling, zoowel van het Europeesch als inlandsch publiek, reeds opgewekt door het bezichtigen van de rijke collectie goudwerken, bovenbedoeld.

b. De ijzersmeden legden zich in hoofdzaak toe op de vervaardiging van parangs, grassnijmessen, kanters e. d. werktuigen, benoodigd bij het landbouwbedrijf, terwijl zij voorts zeer bedreven bleken te zijn in de vervaardiging van wapens in het algemeen.
Hunne methode bleek ook weer hier zeer primitief te zijn. De haard was in den grond ingegraven; een typische blaasbalg, vervaardigd van eene geitenhuid, hield het vuur aan terwijl een paar hamers en een aambeeld de overige hulpmiddelen uitmaakten. Intusschen bleek het product in vergelijking niet onverdienstelijk te zijn.
Deze lieden waren afkomstig uit Groot-Atjeh. Een hunner, wonende in de XXII Moekims, riep de tusschenkomst van het Sub-Comité in voor de levering van een ongelimiteerd aantal parangs aan de gewestelijke intendance, aan welk verzoek, als van zelf spreekt, gaarne werd voldaan.

c. Een der houtdraaiers had zich eene practisch ingerichte draaibank vervaardigd, voorzien van een oud tramwiel voor het overbrengen van de beweging, en bereikte met deze primitieve inrichting aardige resultaten, weder een bewijs dat de energieke Atjeher slechts op deskundige voorlichting wacht om tot een degelijk werkman op te groeien.

d. Waar de kopergieters in hoofdzaak slechts open, ronde vormen goten, om deze daarna bij te werken, konden zij volstaan met de materie naar eene weinig ingewikkelde methode in de begeerde voorwerpen te herscheppen.

e. Het merkwaardige van deze rubriek moet zeker niet gezocht worden in het weinig artistieke voorkomen der potten en schoteltjes, ofschoon deze reeds veel naar elders worden uitgevoerd, maar in het feit dat Atjehsche vrouwen er niet tegen op zagen zich bloot te stellen aan de nieuwsgierigheid van het groote publiek. Dit is een feit van groote politieke beteekenis, wijzende op eene zekere evolutie in denkbeelden.

f. De steenbewerkers die de benoodigde grondstof op Poelo Breuëh vinden, vervaardigen niet alleen artikelen voor huishoudelijk gebruik, als rijstblokken en rijststampers, wrijfsteenen voor de bereiding van inlandsche medicamenten, enz., maar ook de bekende kunstig uitgesneden Atjehsche grafsteenen, welke op de uitstekende deelen gekleurd en gebronzeerd, aan het geheel een, uit Oostersch oogpunt althans, voornaam aanzien verleenen.
De werklieden waren afkomstig uit Meura'sa en de VI Moekims.
Wat nu betreft de *voortbrengselen* van nijverheid welke ter jaarmarkt waren gedemonstreerd, de hier na te noemen inzendingen verdienen opmerking en eene beknopte bespreking.

a. *Zijde-industrie.*

Uit de onderafdeeling Tjalang (Westkust) waren ingezonden cocons van zijde-wormen, zooals deze in natuurlijken staat aan de takken der moerbezie-struik zijn vastgehecht, benevens eenige strengen ruwe zijde.
Het is te betreuren dat niet ter tentoonstelling aanwezig was eene volkomen demonstratie in alle phasen van de zijdewormen-teelt met de daarbij gebruikte instrumenten, omdat bedoelde teelt, welke helaas, nu nog maar in hoofdzaak ter Westkust in eene eenigszins beteekenende mate wordt beoefend, op het punt staat geheel te loor te gaan, dank zij de gemakkelijke wijze waarop men zich van elders de grondstof kan verschaffen.
In dit verband moet worden opgemerkt, dat de nieuwere Atjehsche weefsels bijna alle uit zijde zijn vervaardigd, en het weven van garens tot dat doeleinde tot de hooge zeldzaamheden behoort.

b. *Touwslagerijen.*

Waar de klappercultuur in dit gewest bij de bevolking in de laatste jaren algemeen ingang heeft gevonden, is het niet onbelangrijk hier te vermelden, dat het vervaardigen van touw uit den vezel van de klapperbast o. m. beoefend wordt in de strandmoekims van de Sagi der XXVI Moekims. Het moekimhoofd van Bramoe zond een monster van het gewonnen product in, wel een bewijs dat ook door hem het belang van deze nu nog onbeteekenende en onvolmaakte industrie wordt ingezien.
Voorlichting en leiding zal ook hier weer tot gunstige resultaten kunnen leiden.
Het Sub-Comité meent, dat het op Java algemeen in gebruik zijnde, eenvoudig houten toestel in deze voortreffelijke diensten zal kunnen bewijzen.

c. *Vlechtwerk.*

Van deze rubriek waren monsters uit het gansche gewest aanwezig.
Behalve de veel voorkomende zitmatjes, bij gelegenheid voor de gasten op den vloer uitgespreid, versierd met schelle kleuren, kralen, enz., werden opgemerkt de meer eenvoudige matten voor dagelijksch gebruik in verschillende patronen; doosjes en zakken voor de bewaring van tabak en rijst, dikwijls eveneens schoon opgesierd, en ten slotte de bekende Atjehsche koepiahs.
De grondstof is eene soort van bies.
Vooral de West- en de Noordkust trokken door hunne producten de aandacht.

d. *Eetbare vogelnesten.*

De grotten waar men deze nesten aantreft, zijn in hoofdzaak langs de Westkust gelegen. In Groot-Atjeh zijn zij verpacht.
Ter jaarmarkt kan men bewonderen eene imitatie van eene dergelijke grot, de goeha Teumiga (Tjalang) voorzien van de werktuigen en middelen waarmede de plukkers hun levensgevaarlijk beroep uitoefenen.
Mede waren aanwezig monsters van de nesten zelve in verschillende qualiteiten, welke per kati worden verkocht tegen den prijs varieerende tusschen f 15 en f 32 per kilogram, meestal aan Chineezen.

e. *Zoutwinning.*

I. Zooals bekend, bestaat in dit gewest het zoutmonopolie niet, zoodat een ieder gerechtigd is zout aan te maken.
De bevolking aan de kusten van Pidië en Groot-Atjeh oefent dit bedrijf met groot succes uit, getuige de gestadig verminderende invoer van zout (vide de opgaven onder rubriek Handel).
Ter jaarmarkt waren ingezonden verschillende installaties voor de zoutbereiding als zoutketen, zoutpannen en ovens voor de uitdamping van den oververzadigden pekel.
Hieraan onmiddellijk aansluitende, moet worden vermeld, dat verschillende monsters van gedroogde en gezouten visch afkomstig uit Singkel, Langsar en de tot Groot-Atjeh behoorende eilanden waren geëxposeerd.
Verder eene volledige neuheun (zoutwater vischvijver) uit de XXVI Moekims, welke een volledig beeld gaf van de teelt van die soort van visch.
Evengenoemd ressort bezit aan de strandmoekims een groot aantal van die inrichtingen.

II. Voorts kan eene volledige afdeeling *visscherij* worden ingericht, alwaar samen werden gebracht de meeste in dit gewest gebruikelijke vischwerktuigen, waaronder voor de

hooge visscherij de groote treknetten (poekat) eene eerste plaats innamen. De mooiste exemplaren waren afkomstig van Meura'sa en Toengkob.

III. Scheepsbouw. Een en ander bestond uit de inzending van verschillende keurig bewerkte modellen van volledig opgetuigde en uitgeruste visscherspranwen, prahoe poekat, prauw tjalang e. d. uit de XXVI Moekims, Noordkust en Westkust, welke algemeen de aandacht trokken, en de inzending ,,visscherij" gelukkig aanvulden.

f. *Jacht.*

Deze afdeeling, hoewel niet van die uitgestrektheid als de vorige, werd mede niet ongemerkt voorbijgegaan.

Naast hertenstrikken, vogelnetten, vogelknippen en dito kooien, trof men aan huiden van verschillend wild gedierte, olifantstanden, ,,tjoela bada", waaraan ook hier eene genezende kracht wordt toegeschreven, en verscheidene modellen van roofdier-vallen en -klemmen.

Het geheel gaf een voldoende indruk van de wijze, waarop de Atjeher ter jacht gaat.

g. Hoewel in eenigszins verwijderd verband staande tot het huidige dierenrijk, vermeende het Sub-Comité, zonder te groote tegenstelling en ook tengevolge van gebrek aan plaats, wegens het overgroote aantal inzendingen, in de vorige afdeeling een plaats te mogen inruimen voor de wetenschappelijke inzending op geologisch gebied van den heer W. F. STAMMESHAUS, klerk te Seulimeum, bestaande uit eene groote vitrine, gevuld met jong tertiaire fossielen van schelpdieren, opgedolven in den omtrek van Seulimeum (XXII Moekims).

Deze expositie, welke mede zeer de aandacht trok, voorzien van eene kleine toelichting en van eene locale situatieschets, was methodisch gearrangeerd.

h. *Leerlooierijen.*

Sedert 1910 bestaat te Geutjhie in de nabijheid van Koeta Radja eene door den Chinees Tjong Lie Tjing opgerichte leerlooierij.

De eigenaar exposeerde met enkele in zijne werkplaats geprepareerde huiden, terwijl de Atjehsche Handelmaatschappij eene groote muurvlakte had bekomen, alwaar zij practisch het verschil demonstreerde tusschen slecht- en goed geprepareerde huiden.

k. Onder de industrieën, welke in dit gewest door Europeanen worden gedreven, verdient in de eerste plaats vermelding de winning van petroleum en andere bitumineuse zelfstandigheden.

Vertegenwoordigd waren:

I. de Bataafsche Petroleummaatschappij welke een loods van 100 M². occupeerde en aldaar in den vorm eener pyramide de voortbrengselen harer nijverheid, petroleum, benzine, paraffinekaarsen en andere nevenproducten exposeerde.

II. de Zuid-Peureula Petroleummaatschappij, welke een verkleind doch volledig model van eene boorinstallatie volgens de droge of Canadeesche boormethode had ingezonden en een harer ingenieurs bij de opening der tentoonstelling ten behoeve van de explicatie beschikbaar had gesteld.

III. Een der in dit gewest bestaande drukkerijen, de Atjehdrukkerij, gaf een volledig beeld van het door haar uitgeoefende bedrijf. Op het terrein werd o. m. gedemonstreerd hoe een boek tot stand komt. Dit interessante werk trok als van zelve spreekt, de voortdurende belangstelling en wekte de overgroote verbazing op van de Atjehsche bevolking, die van heinde en ver de jaarmarkt was komen bezoeken.

Door aanplakking aan de wanden, werd het publiek op den vooruitgang van de firma sedert hare oprichting opmerkzaam gemaakt.

Verder occupeerde deze drukkerij een afzonderlijk vertrek, ingericht als boekwinkel, alwaar alle daarop betrekking hebbende artikelen, zelfs schrijfmachines, te verkrijgen waren.

Dit voorbeeld werd door de te Sabang gevestigde drukkerij gevolgd.

IV. De handel in rijwielen en onderdeelen , tevens reparatie-atelier P. F. STAF te Koeta Radja, was mede waardig vertegenwoordigd.

Opmerking verdient, dat de fiets voor den Atjeher is geworden het vervoermiddel bij uitnemendheid.

V. De Sabang-maatschappij had van hare belangstelling blijk gegeven door de inzending van een kromhout-motor en verschillende monsters van kolen door haar aan de schepen geleverd.

Ook deze ,,stand" was smaakvol ingericht en goed in toon gehouden door verschillende photo's van de haven, betrekking hebbende op het bedrijf van de maatschappij.

Het Sub-Comité meent zijn verslag niet te mogen afsluiten alvorens nog melding te hebben gemaakt van de inzending van de Atjehsche Handelmaatschappij (boven reeds genoemd) bestaande uit Nederlandsch aardewerk van REGOUT in heldere kleuren, door de Atjehers zeer geliefd en bij hen veel aftrek vindende.

De maatschappij, welke reeds veel heeft gedaan om dit gewest tot débouché van nationale voortbrengselen te maken, en in het algemeen een stille, doch zooveel te krachtiger propagator van de economische opheffing van deze streken mag worden genoemd, beschikte verder over een afzonderlijk vak, alwaar waren tentoongesteld gedrukte batikgoederen (prints) uit de Nederlandsche fabriek ,,Leidsche katoenmaatschappij" voorheen DE HEYDER & Co. te Leiden.

Het Leger des Heils, sedert een klein jaar in dit gewest maatschappelijk werk verrichtende, debuteerde met eene verzameling door hare leden zelf vervaardigde artikelen, meest naaldwerk, tegen geringen prijs te koop aangeboden.

In het belang van de te betrachten volledigheid, mag de inzending van de ,,Toko Djawa" te Djokjakarta, bestaande uit lederen, houten en beenen artikelen voor huishoudelijk en dagelijksch gebruik (ook wajangpoppen) niet over het hoofd worden gezien.

Zij vonden nog al veel aftrek onder de hier verblijvende Javaansche kolonisten, ofschoon het Sub-Comité niet kan verhelen, dat over het algemeen de afwerking der lederen en uit klapperdoppen vervaardigde artikelen te wenschen overliet.

Ten slotte wordt aangeteekend, dat uit de L Koto (Padangsche Bovenlanden) eene installatie voor de vervaardiging van gambir en een voor die van suiker werd ontvangen.

De Voorzitter der Tentoonstellings-Commissie:

(*get.*) E. VERBEKE.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN SURINAME VAN 1911.

A. [1])

GRONDGEBIED.

Het grondgebied der kolonie onderging geene verandering.

B.

BEVOLKING.

§ 1. [2]) BEVOLKING MET UITZONDERING VAN DE BOSCHNEGERS EN INDIANEN.

De bevolking is in den loop van het jaar 1910 met 2236 zielen vermeerderd.

Er kwamen in dat jaar in de kolonie aan 3290 personen, onder wie 1042 Nederlandsch-Indische en 653 Britsch-Indische immigranten, en er vertrokken 1844 personen, onder wie 225 Nederlandsch-Indische en 82 Britsch-Indische immigranten.

Op den 31sten December 1910 bestond de bevolking uit: 92 142 personen, onder wie 49 989 van het mannelijk geslacht; het aantal Europeanen bedroeg op dat tijdstip 913. Van die Europeanen waren 633 in Nederland geboren.

In de bijlage A² zijn staatjes opgenomen, waarin voorkomen:

a. opgaven omtrent mutatiën in de bevolking in het jaar 1910;

b. opgaven omtrent de verdeeling der bevolking naar den landaard op ultimo December 1910, volgens de bij de wijkmeesters en de districts-commissarissen ontvangen opgaven;

c. opgaven omtrent de verdeeling van de bevolking naar den leeftijd [3]).

Uit bijlage A, sub *b* blijkt, dat de bevolking van Paramaribo, van Nieuw-Nickerie en van Albina op ultimo December 1910 respectievelijk bestond uit: 35 346, 2428 en 459 zielen, terwijl de vestigingsplaats Totness in Coronie 593 bewoners telde.

Voor de getalsterkte der arbeidende bevolking op de plantages en gronden, wordt verwezen naar hoofdstuk P, § 3 (landbezit, landbouw en andere ondernemingen) en naar de bijlagen N, P¹, P² en Q van dit verslag.

Volgens de opgaven van de wijkmeesters en districtscommissarissen, die echter verschillen van die welke door de kerkelijke gemeenten zelve zijn gedaan en in bijlage F voorkomen, bevinden zich onder de bevolking van de hieronder vermelde godsdienstige gezindten, het daar achter vermelde aantal personen:

Hervormde gemeente	6 500
Evangelisch Luthersche gemeente	3 091
Roomsch-Katholieke gemeente	17 389
Evangelische Broeder gemeente	27 291
Israëlietische gemeenten	1 011
Vrije Evangelisatie gemeente	240
Episcopaalsche gemeente	1 076
Doopsgezinde gemeente	20
Andere godsdiensten en personen zonder godsdienst 29 615, onder wie:	
Mohammedanen	11 186
Hindoes	16 463
Volgelingen van de leer van Confucius	45

De gebruikelijke statistieke opgaven met betrekking tot de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten, enz. komen voor in bijlage B van dit verslag.

Blijkens bijlage C werden in den loop van 1910 469 huwelijken gesloten (waarbij 573 kinderen werden gewettigd), 2777 kinderen werden geboren, van wie 715 in echt. Er overleden 1987 personen, zoodat er 790 meer geboorten dan sterfgevallen in 1910 hebben plaats gehad.

[1]) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag en in de bijlagen daarvan tot guldens afgerond.

[2]) De Indianen en Boschnegers zijn onder de in deze paragraaf vermelde cijfers niet begrepen. In § 2 zijn mededeelingen omtrent de Boschnegers en Indianen opgenomen.

[3]) Deze opgaven worden thans voor de eerste maal opgenomen.

§ 2. MEDEDEELINGEN OMTRENT DE BOSCHNEGERS EN INDIANEN.

Boschnegers. — De Boschnegers, gewezen slaven, die tijdens de slavernij van de plantages naar de bosschen ontvluchtten, en hunne afstammelingen, zijn verdeeld in verschillende stammen.

De voornaamste stam is die der Aucaners, waarvan het overgroote deel aan de Tapanahony gevestigd is, terwijl een klein deel van dezen stam aan de Cottica en de Boven-Commewijne en een ander deel aan de Sarakreek, een zijtak van de Suriname, gevestigd is. Het Groot-opperhoofd („granman" — gouverneur —) van dezen stam is gevestigd op het dorp Drietabbetje aan de Tapanahony.

Het aantal aan de Tapanahony gevestigde Aucaners wordt

geschat op 2500 à 3000, dat aan de Cottica en de Boven-Commewijne op ongeveer 1000, terwijl het zielental van hen die aan de Sarakreek gevestigd zijn, op ongeveer 200 kan worden gesteld.

Behalve de stam der Aucaners woont nog aan de Marowijne op het eilandje Langatabbetje de stam der Paramaccaners, ongeveer 100 in getal.

Een andere groote stam is die der Saramaccaners, gevestigd langs de Boven-Suriname en hare beide bronrivieren, de Granrio en de Pikienrio.

Hun aantal wordt geschat op ± 2500, waarvan ± 1000 Christenen zijn.

Het grootopperhoofd van dezen stam is gevestigd op een dorp aan de Pikienrio.

Een zendeling van de Evangelische Broedergemeente is op het dorp Gansee gevestigd, terwijl op het dorp Nieuw-Aurora eene school van die gemeente staat.

Aan de Boven-Saramacca en de Coppename zijn gevestigd de Becoe- en Moesinganegers ook genaamd Matoearinegers. Hun getalsterkte wordt geschat op ongeveer 800 hoofden.

Aan de Nickerie en aan de Corantijn, zoomede in het district Coronie, alzoo in het westelijk deel der kolonie, zijn geen boschnegers gevestigd.

In de streken waar goud en balata geëxploiteerd worden, zooals aan de Marowijne met hare zijtakken en hare beide bronrivieren (Lawa en Tapanahony), aan de Boven-Suriname, de Boven-Saramacca en de Coppename houdt een groot deel der boschnegers zich onledig met vrachtvervoer van en naar de bosschen. Vooral aan de Marowijne is het vrachtvervoer een voornaam middel van bestaan der boschnegers.

Waar het vervoer niet geheel in hunne handen is, zijn zij de goudzoekers en balata-exploitanten vooral van dienst om de watervallen te passeeren.

Overigens houden de boschnegers zich bezig met het bewerken van timmerhout, dat zij in vlotten naar Paramaribo of naar de plantages ten verkoop afvoeren. Op hunne kostgronden oefenen zij eenigen landbouw uit; rijst en aardvruchten worden geteeld, terwijl jacht en vischvangst hun van het noodige vleeschvoedsel voorzien.

De kostgronden, waarop aardvruchten en ook eenige stoelen suikerriet ter verkrijging van stroop gecultiveerd worden, zijn kleine lappen hoogen grond in het oerwoud, die ontboscht en beplant worden. Daar vele Surinaamsche aardvruchten niet lang op denzelfden grond gedijen, wordt bijna ieder jaar een nieuw stuk land ontboscht en beplant. Het vellen van het bosch — dat in den drogen tijd (Augustus tot November) plaats heeft —, het branden en voor zooveel doenlijk opruimen van het gevelde hout, in één woord, het plantklaar maken van het land, geschiedt door de mannen. Het eigenlijke planten is hoofdzakelijk het werk der vrouwen, die slechts nu en dan daarbij door de mannen worden bijgestaan.

Indianen. — Door de wetenschappelijke expedities zijn Indianen (in betrekkelijk gering aantal) ontdekt in het brongebied van de Tapanahony en in dat van de Corantijn. Deze Indianen die tot de Trio- en Ojanastammen behooren, komen niet met de bewoners van het bebouwde gedeelte in aanraking. Die in het grondgebied van de Tapanahony drijven eenigen ruilhandel met de aan die rivier gevestigde boschnegers, terwijl zij ook in verbinding staan met Indianen op het Braziliaansch grondgebied.

In het bewoonde gedeelte der kolonie zijn gevestigd de stammen der Caraïben en der Arowakken. Hun aantal is betrekkelijk gering. Caraïben zijn gevestigd aan de Marowijne in de nabijheid van Albina, den zetel van het districtsbestuur (± 150), aan de Boven-Cottica, in het district Beneden-Para (± 60), aan de Boven- en de Beneden-Saramacca en aan de Coppename met hare zijrivieren Wayombo en Tibiti aan de Boven-Suriname (± 30).

De Arowakken worden gevonden aan de Maratakka, een zijtak van de Nickerie (± 60 in getal), aan de Marowijne nabij Albina (± 40), aan de Perica, een zijtak van de Cottica, in het district Beneden-Para, waar op het dorp Matta ± 60 zielen wonen; voorts aan de Boven- en Beneden-Saramacca, aan de Suriname, voornamelijk langs de Siparipabokreek en de Surnauskreek (± 170 hoofden).

De gezamenlijke Indianen (Caraïben en Arowakken), die in de districten Cottica en Boven-Commewijne gevestigd zijn, worden op 200 geschat, die van Boven- en Beneden-Saramacca en die welke aan de Coppename gevestigd zijn op ongeveer 800.

De in het district Boven-Commewijne gevestigde Indianen wonen, evenals de overige Indianen in kampen van boschhout met palmbladeren bedekt, maar hebben overigens eenige meerdere beschaving door de nabijheid van de creolenbevolking. Zij kleeden zich als deze en bewerken ook hout als de inlandsche bevolking, met wie zij zich ook vermengen.

Aan de Marowijne houden de Indianen (Arowakken en Caraïben) behalve met jacht en vischvangst zich nog bezig met het bewerken van timmerhout; enkele Caraïben vervoeren vrachten naar de goud- en balata-concessies. Ook in andere streken der kolonie, met name aan de Coppename en in het district Nickerie, vinden de Indianen een middel van bestaan bij den houtkap, terwijl in de laatste jaren sommigen hunner ook bij de balata-industrie werkzaam zijn. Overigens bewerken zij hunne kostgronden en zoeken nog in jacht en vischvangst het benoodigde voedsel.

De mannen maken ook eenig vlechtwerk, terwijl de vrouwen eenig aardewerk en hangmatten vervaardigen.

C.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

Voor een algemeen overzicht van den economischen toestand der kolonie in 1910 wordt verwezen naar de als bijlage A[1] opgenomen rede, door den Gouverneur ter opening van de vergadering van de Koloniale Staten op 9 Mei jl. gehouden.

Aangaande de redenen, welke geleid hebben tot de beslissing om de met financieelen steun van gouvernementswege in de kolonie gedreven bacovencultuur te staken, moge verwezen worden naar de Memorie van Antwoord en latere stukken betreffende de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1911 en, voor zooveel betreft de voorgenomen voorzieningen in verband met de liquidatie van die cultuur, naar het onder dagteekening van 8 September 1911 ingediend wetsontwerp tot kwijtschelding van de uitstaande vorderingen der kolonie wegens verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacovencultuur en van de daarop verschenen rente.

De tegenslag met de genoemde cultuur ondervonden heeft geleid tot de benoeming, in overleg met den Gouverneur, van

eene commissie, aan welke werd opgedragen een onderzoek in te stellen naar den economischen en financieelen toestand der kolonie en om van advies te dienen omtrent de maatregelen, welke ter verbetering van dien toestand behooren genomen te worden. Eene sub-commissie uit die commissie bezocht daartoe de kolonie.

In de voormelde commissie werden benoemd:

tot lid en voorzitter: de heer dr. D. Bos, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

tot leden de heeren:

W. H. Bogaardt, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

G. A. A. Middelberg, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

mr. dr. A. van Gijn, thesaurier-generaal;

J. van Vollenhoven, oud-hoofdadministrateur van de Delimaatschappij;

D. H. Havelaar, oud-ondervoorzitter van den Raad van bestuur in Suriname, en

A. A. ter Laag, oud-notaris in Suriname, thans notaris hier te lande;

en tot secretaris de heer mr. S. J. R. de Monchy, hoofdcommies ter provinciale griffie van Zuidholland.

De sub-commissie, welke de kolonie bezocht, bestond uit den voorzitter, het lid van Vollenhoven en den secretaris.

Rust en orde werden in 1910 niet verstoord. Wel werd een complot beraamd, dat ten doel had den bestaanden regeeringsvorm door geweld te veranderen, maar het werd tijdig ontdekt. Het plan was op touw gezet door een inspecteur van politie, zekeren F. Killinger, Hongaar van geboorte; deze was na een buitenlandsch verlof van ruim twee jaren op 5 Januari 1910 weder in de kolonie teruggekeerd, en zooals bij het onderzoek later bleek, had hij reeds in Europa zijn omwentelingsplannen gevormd. Hij wist zich na zijn terugkeer onder de politieagenten en ook onder de burgers een paar aanhangers aan te werven. Men had het voornemen om in een bepaalden nacht, dat de afdeeling politie, waarover de inspecteur Killinger het commando voerde, den dienst moest verrichten, zich meester te maken van het hoofdbureau van politie en van de zich daarin bevindende wapenen. Er werd gerekend op aansluiting van andere beambten van deze afdeeling na een toespraak van den leider. Verder had men zich voorgesteld het telegraaf- en het telephoonbureau, de kazerne, de gevangenis en het munitiemagazijn in het fort Zeelandia te bemachtigen, terwijl men zich zoo noodig ook van den persoon van den Gouverneur wilde meester maken.

Onder de in het complot betrokken politie-agenten bevond zich een Britsch-Indiër; door diens tusschenkomst rekende men in den bewusten nacht hulp uit de Britsch-Indische bevolking te zullen krijgen.

Hoewel vrij zeker mag worden aangenomen, dat Killinger met zijn plan niet veel succes zou hebben gehad, zou toch, als het niet tijdig ware ontdekt, allicht eenige ongeregeldheid zijn ontstaan, hetgeen nu gelukkig door de tijdige ontdekking is voorkomen.

Een gewezen politie-agent, wien men had voorgespiegeld, dat hij eene groote som gelds zou kunnen verdienen bij de uitvoering van eene geheime opdracht van den procureur-generaal, bracht de zaak bij dezen hoofdambtenaar aan.

Toen de procureur-generaal dit den gouverneur rapporteerde, nam deze terstond een besluit, waarbij Killinger als inspecteur van politie werd geschorst, op grond dat hij personen aanwierf voor de uitvoering van eene geheime opdracht van den procureur-generaal, terwijl hem geenerlei zoodanige opdracht was gedaan. Daarop kwam binnen enkele dagen het omwentelingsplan aan het licht; de schuldigen werden gevat en na een langdurig gerechtelijk onderzoek werden Killinger en zes zijner aanhangers, waaronder vier politie-agenten, in de maand April jl. door het hof van justitie in Suriname tot de doodstraf veroordeeld. De Gouverneur veranderde bij wijze van gratie de straf van Killinger in die van dwangarbeid voor den tijd van vijf jaren, die van de vier politie-agenten in gevangenisstraf voor den tijd van 2½ jaar en die van de twee burger-medeveroordeelden in gevangenisstraf van twee jaren. Killinger is ingevolge het Koninklijk besluit van 18 Februari 1911 (*Gouvernementsblad* n°. 12) naar Nederland opgezonden om zijne straf hier te lande te ondergaan. Zooals in het aangehaalde Koninklijk besluit is bepaald, wordt die straf door tusschenkomst van den officier van justitie bij de arrondissementsrechtbank te Amsterdam als gevangenisstraf ten uitvoer gelegd.

Van Juli 1910 tot begin April jl. werd weder eene wetenschappelijke expeditie naar de binnenlanden van Suriname ondernomen. Het doel van den tocht was om langs de Suriname-rivier en over land de door de vorige expeditie ontdekte Lucie-rivier, die vermoed werd een tak van de Corantijn te zijn, te bereiken, deze af te varen tot aan de Corantijn en deze stroomop- en stroomafwaarts te exploreeren. Hiermede zou, als aanvulling van het werk der zes vorige expedities, het algemeene beeld van het land geheel bekend zijn. In de laatste dagen van Augustus bezweek de wakkere leider der expeditie, de luitenant-ter-zee 1ste klasse J. G. W. J. Eilerts de Haan, aan de Granrio, een der beide bronrivieren van de Suriname. Kort te voren overleed ook een der medegenomen stadsarbeiders. Ondanks deze teleurstellingen werd de tocht door den luitenant-ter-zee 2de klasse C. C. Kayser en den officier van gezondheid 2de klasse J. F. Hulk, voortgezet en na eene afwezigheid van ruim acht maanden in de onbekende wildernissen met succes volbracht.

D.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

In 1910 werden door den Gouverneur verscheidene inspectiereizen gedaan, o. a. naar de districten Cottica en Beneden-Commewijne.

Van 12—17 September werd eene reis naar het district Marowijne gemaakt. Voorts werd in 1910 een tocht per trein ondernomen naar de Patriksavanna, waar een bezoek werd gebracht aan het terrein van de vroegere gouvernements-boschexploitatie, en ook naar het kabelstation, waar de spoorweg de Suriname kruist.

Ook in 1911 werden eenige inspectiereizen gedaan, o. a. naar de districten Cottica en Boven-Commewijne. Op dezen tocht werd o. m. een bezoek gebracht aan de gouvernements-rubberonderneming Slootwijk. Bij een bezoek op eenige plantages aan de Commewijne en ook aan de melaatscheninrichtingen op Groot-Chatillon aan de Surinamerivier werd de Gouverneur vergezeld door de leden der sub-commissie uit de Suriname-commissie.

Bij proclamatie van 8 September 1910 (*Gouvernementsblad*

n°. 58) werd door den Gouverneur, overeenkomstig art. 28*bis* van het Regeerings-reglement in verband met zijne reis naar het district Marowijne het dagelijksch beleid van zaken voor eenige dagen opgedragen aan den heer mr. L. M. Rollin Couquerque, waarnemend gouvernements-secretaris, die als vervanger van den Gouverneur is aangewezen voor het geval, dat volgens de daaromtrent geldende bepalingen, een niet-ambtelijk lid van den raad van bestuur als waarnemend Gouverneur zou moeten optreden.

Hetzelfde geschiedde bij proclamatie van 6 Maart 1911 (*Gouvernementsblad* n°. 20) aan den fungeerenden onder-voorzitter van den raad van bestuur, den heer C. van Drimmelen.

Bij Koninklijk besluit van den 23sten Maart jl. werd aan den heer mr. D. Fock, op zijn verzoek, met ingang van 1 Juli 1911, eervol ontslag verleend uit het ambt van Gouverneur van Suriname, onder dankbetuiging voor de door hem in die betrekking bewezen diensten.

Nadat het bestuur eenigen tijd door mr. Rollin Couquerque was waargenomen, ging het over in handen van den heer mr. P. Hofstede Crull, ondervoorzitter van den raad van bestuur, en als zoodanig aangewezen vervanger van den Gouverneur, die in den loop van de maand Juli van buitenlandsch verlof in de kolonie terugkeerde.

Bij Koninklijk besluit van 24 Juni 1911 n°. 54, werd de heer W. D. H. baron van Asbeck, kapitein ter zee, met ingang van 1 Augustus d. a. v. benoemd tot Gouverneur van Suriname.

In de maand Mei jl. verkreeg de heer mr. S. J. Visser, op zijn verzoek, eervol ontslag als waarnemend procureur-generaal; hij wordt tijdelijk als zoodanig vervangen door mr. P. Carst, lid van het hof van justitie in de kolonie, daar de definitieve titularis, mr. P. Hofstede Crull, die bij het ontslag van mr. Visser nog met buitenlandsch verlof in Nederland vertoefde, sedert zijn terugkeer, in afwachting van de komst van den nieuw benoemden Gouverneur, de betrekking van Gouverneur waarneemt.

De tijdelijk in de kolonie gedetacheerde kapitein der genie van het Nederlandsche leger, die de betrekking van chef van het bouwdepartement waarnam, keerde in de maand Mei jl., wegens eindiging van zijne detacheering, naar Nederland terug. De waarneming der betrekking van chef van het bouwdepartement werd toen opgedragen aan den bij den aanleg van den spoorweg in Suriname tijdelijk gedetacheerden ingenieur van den waterstaat hier te lande J. F. Schönfeld.

Aan den heer C. van Drimmelen, agent-generaal voor de immigratie in Suriname, werd met ingang van 3 Juni 1911 buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend. In zijne plaats werd de heer M. Nassy, districts-commissaris van Beneden-Suriname en Beneden-Para, met behoud van zijne functiën als zoodanig, tijdelijk belast met de waarneming der betrekking van agent-generaal.

In de maand Juli jl. vertrok de beheerder der koloniale vaartuigen, tevens waarnemend opperbrandmeester, chef van het brandwezen, de heer J. Jütte, met buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst naar Nederland. De waarneming der betrekking van beheerder der koloniale vaartuigen werd nevens die van chef van het bouwdepartement opgedragen aan den bovengenoemden heer Schönfeld, terwijl het beheer van het brandwezen werd toevertrouwd aan den kapitein, commandant der troepen.

Verkiezing van leden der Koloniale Staten vond in 1910 niet plaats.

In het gewestelijk bestuur kwamen de volgende veranderingen.

Aan den heer S. H. de Granada, districts-commissaris, belast met het beheer van het district Beneden-Commewijne, werd in de maand Augustus 1910 wegens langdurigen dienst buitenlandsch verlof naar Europa verleend. In verband hiermede werd aan den heer C. R. Weytingh, district-commissaris van Nickerie het beheer van het district Beneden-Commewijne opgedragen. In September d. a. v. werd de districts-commissaris W. H. A. van Romondt ontheven van het beheer van de districten Boven-Suriname en Boven-Para en hem opgedragen het beheer van het district Nickerie.

Verder werd de districts-commissaris H. S. Th. Römer Price eervol ontheven van het beheer van de districten Beneden- en Boven-Saramacca en belast met het beheer van de districten Boven-Suriname en Boven-Para.

Aan de districts-commissaris B. Boekhoudt, die na zijn terugkeer van buitenlandsch verlof, in September 1910, belast werd met het beheer van de districten Beneden- en Boven-Saramacca, werd in de maand November 1910, op zijn verzoek, om gezondheidsredenen, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend, onder toekenning van pensioen.

De tijdelijke districts-commissaris van Boven-Commewijne en Cottica, F. A. Munder, werd definitief als zoodanig benoemd.

De heer H. H. van Marle, districts-commissaris van Coronie, werd overgeplaatst en belast met het beheer van de districten Beneden- en Boven Saramacca. In verband hiermede werd de heer J. J. van Meerten, commies ten parkette van den procureur-generaal, tijdelijk belast met de waarneming der functiën van districts-commissaris van Coronie.

Aan den heer van Marle werd, op zijn verzoek, met ingang van 1 Juni 1911, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend, onder toekenning van pensioen.

De heer J. Boonacker, landbouwleeraar, werd met ingang van 15 Juni 1911 tijdelijk belast met de waarneming der functiën van districts-commissaris; hem werd het beheer van de districten Beneden- en Boven-Saramacca opgedragen.

E.

MILITAIR BEHEER.

§ 1. LANDMACHT.

Schutterij. In 1910 werden te Paramaribo van de 75 personen, die zich als schutterplichtigen hadden aangegeven, 52 tot persoonlijken dienst ingelijfd.

Op ultimo December van dat jaar bedroeg de sterkte van de schutterij 15 officieren en 407 onderofficieren en manschappen.

De gewone oefeningen werden onder leiding der officieren bij beurten gehouden en afgewisseld door algemeene excercitiën. Ook werden schietoefeningen gehouden.

Gewapende burgermacht. De gewapende burgermacht in de districten bestond op 31 December 1910 uit 47 officieren en 1688 onderofficieren en manschappen.

Troepen. De sterkte bedroeg op ultimo December 1910 14 officieren en 274 onderofficieren en minderen.

De samenstelling was als volgt:

	Officieren.	Onderofficieren en minderen.
Staf	3	5
Compagnie infanterie	4	269
Officieren van gezondheid	6	—
Militaire apothekers	1	—
	14	274

Voor memorie werden gevoerd 1 officier van gezondheid, die tijdelijk belast is met de waarneming der functiën van geneesheer-directeur van de inrichting ter verpleging van krankzinnigen „Wolffenbuttel", en 1 mindere, dienstdoende bij de gewapende politie.

Boven de sterkte werden gevoerd: 8 minderen, van wie 7 bij het telephoonwezen dienen en 1 bij het seinwezen.

Gedurende 1910 werden uit de sterkte afgevoerd: 2 officieren en 82 onderofficieren en minderen, waarvan naar Nederland zijn teruggekeerd 41, overleden 1, wegens rechterlijk vonnis 2, met paspoort 22, vermoedelijk verdronken 2, met een briefje van ontslag weggezonden 1 en met gagement 15.

In dat jaar werden in de sterkte opgenomen: 1 officier en 52 onderofficieren en minderen, t. w.:

uit Nederland	35
nieuw aangenomen	11
van Curaçao	1
van „voor memorie" terug	5
van boven de sterkte bij de telephoon terug	1
	53

Het emplacement was op 31 December 1910 als volgt:

	Officieren.	Onderofficieren en minderen.
Paramaribo	6	206
Albina	1	27
Nickerie	—	25
Personeel militair geneeskundigen dienst:		
Officieren van gezondheid	6[1]	
Militaire apothekers	1	
Bovendien waren:		
met verlof in afwachting van gagement	—	2
verpleegd in het militair hospitaal	—	14
	14	274

[1] W.o. 1 voor memorie gevoerd, fungeerende als directeur van het krankzinnigengesticht.

De gezondheidstoestand van den troep was in 1910 gunstiger dan in het daaraan voorafgaande jaar.

Het aantal lijders aan venerische ziekten nam beduidend toe, 15% der in 1910 in het hospitaal verpleegde militairen, of 18% der sterkte van de landmacht was aan die ziekten lijdende.

Volgens het verslag van den chef van den militairen geneeskundigen dienst werden door het personeel van dien dienst in 1910 behandeld 9028 personen, en wel:

te Paramaribo in het militair hospitaal	8536
te Nickerie	342
te Albina	150

Onder de in het militair hospitaal verpleegde personen waren 367 militairen en 10 schepelingen van de Koninklijke marine.

In de infirmerieën op de posten Nieuw-Nickerie en Albina werden respectievelijk verpleegd 14 en 49 militairen.

Het totaal der kosten van het militair hospitaal en andere militaire ziekeninrichtingen bedroeg, voor zoover het uit de hier te lande ontvangen staten kan worden nagegaan, in 1910 f 207 554 tegen f 196 735 in 1909.

De kosten per patiënt en per dag bedragen f 0,92, tegenover ruim f 0,73 in 1909 en het gemiddelde aantal patiënten per dag was 467 (in het hospitaal te Paramaribo 447, tegenover 568 in 1909) met een gemiddeld aantal verpleegdagen per patiënt van 18,8.

Een extract uit het verslag van den militairen geneeskundigen dienst is opgenomen als bijlage I[1].

Het militair „Tehuis" werd in 1910 geregeld bezocht door de militairen van de landmacht en ook door de schepelingen van de marine, wanneer het in de West-Indische water gestationneerde oorlogsschip voor Paramaribo lag.

Het gemiddeld aantal bezoekers per dag was in 1910 62, tegen 41 in 1909.

§ 2. ZEEMACHT.

Hr. Ms. *Utrecht* kwam den 20sten April 1910 ter reede van Paramaribo aan en vertrok van daar weder den 25sten April d. a. v. naar Argentinië.

Ter reede van Paramaribo op 23 Juni teruggekeerd, verliet het oorlogschip den 13den Juli d. a. v. weder de haven.

Op 20 Augustus kwam het oorlogsschip ter reede van Paramaribo aan en vertrok van daar weder den 24sten September daaraanvolgende.

Op 30 October kwam het oorlogsschip weder ter reede van Paramaribo aan en vertrok van daar den 5den November daaraanvolgende.

Ter reede van Paramaribo op 26 April 1911 teruggekeerd, verliet het oorlogsschip den 15den Mei d. a. v. weder de haven.

F.

WETGEVING, RECHTSPLEGING EN POLITIE.

§ 1. WETGEVING.

In het *Gouvernementsblad* van 1910 werd onder meer opgenomen:

onder n°. 11 eene verordening van 14 Januari 1910, tot instelling van een Kamer van koophandel en fabrieken te Paramaribo;

onder n°. 14 eene resolutie van 7 April 1910, n°. 11, bepalende de plaatsing in het *Gouvernementsblad* van den thans geldenden tekst van het Koninklijk besluit van 20 December 1820 (*Gouvernementsblad* 1821, n°. 7), betreffende de uitgifte van nieuwe gronden, allodialen eigendom en erfelijk bezit en in erfpacht;

onder n°. 15 eene publicatie van 11 April 1910, tot afkondiging van de wet van den 10den Februari 1910 (*Staatsblad* n°. 55), houdende regeling van het Nederlandsche onderdaanschap van de bevolking van Nederlandsch-Indië;

onder n°. 20 eene verordening van den 4den Februari 1910 tot regeling van de veeartsenijkundige politie;

onder n°. 37 eene verordening van 16 April 1910 op de rij- en voertuigenbelasting.

§ 2. RECHTERLIJKE MACHT EN RECHTSPRAAK.

Tot militaire leden van het militair gerechtshof voor de Nederlandsch West-Indische bezittingen voor het jaar 1910 werden benoemd:

de officier van gezondheid 1ste klasse dr. E. A. Koch;

de gepensionneerde kapitein-kwartiermeester van het leger in Oost-Indië J. J. van de Winkel;

de 1ste-luitenant-kwartiermeester J. J. Mac-kenzie en de militaire apotheker 2de klasse D. G. J. Bolten.

Met ingang van 1 Mei 1910 werd het lid van het militair gerechtshof D. G. J. Bolten eervol ontheven van deze functie en in zijne plaats als zoodanig benoemd voor den nog overigen duur van het jaar 1910 de bij de landmacht alhier gedetacheerde militaire apotheker 2de klasse J. C. Heyl, terwijl met ingang van den dag van zijn vertrek naar Nederland het lid J. J. van de Winkel eervol van voormelde betrekking werd ontheven en als zoodanig aangesteld de officier van gezondheid P. C. Flu.

Den 31sten Juli 1910 hervatte de heer mr. P. A. A. Bucaille zijne functie bij het oostelijk ommegaand gerecht.

Den 4den Augustus 1910 werden de heeren mr. L. L. Beckeringh van Loenen, kantonrechter van Paramaribo, mr. J. van Praag, griffier bij het hof van justitie, en mr. P. A. A. Bucaille, rechter bij het oostelijk ommegaand gerecht, benoemd tot leden-plaatsvervanger bij het hof van justitie.

Met ingang van 1 October 1910 werd aan den heer mr. S. J. Visser, waarnemend procureur-generaal, op zijn verzoek eene maand binnenlandsch verlof verleend en in verband met dit verlof de heer mr. L. M. Rollin Couquerque, waarnemend gouvernements-secretaris, tijdelijk belast met de functiën van procureur-generaal.

Beslissingen van min of meer belang van het hof van justitie zijn opgenomen in de „Surinaamsche jurisprudentie".

§ 3. POLITIE.

Het aantal buitengewone agenten van politie bedroeg op 1 Januari 1911 163, tegenover 127 op gelijk tijdstip van het vorige jaar.

Op het grondgebied der kolonie werden als zonder middel van bestaan aangehouden 152 vluchtelingen, afkomstig van Fransch-Guyana. Onder deze 152 zijn niet begrepen de vluchtelingen die aan de Marowijne werden aangehouden en dadelijk naar den Franschen oever teruggeleid.

Uitgezet werden 113; 38 werden weder in vrijheid gesteld en 2 zijn overleden.

Op ultimo December 1910 waren derhalve nog in de gevangenis te Paramaribo aanwezig (met inbegrip van 21, die van het jaar 1909 waren achtergebleven) 20 van dergelijke personen.

Ten overstaan van den ambtenaar, daartoe aangewezen door den commissaris van politie, werden te Paramaribo gesloten voor den arbeid in de goudvelden 1196 contracten met 3028 arbeiders en voor de exploitatie van balata 746 contracten met 2698 arbeiders.

De bijlage E[1] bevat een mutatiestaat en een sterkte- en emplacementsstaat van de politie. Daaruit blijkt dat op 1 Januari 1911 het politiekorps telde 1 hoofdinspecteur, 6 inspecteurs en adjunct-inspecteurs, allen te Paramaribo en 213 hoofdagenten en agenten, waarvan te Paramaribo 126.

§ 4. GEVANGENISWEZEN.

Voor de sterkte van en de veranderingen in de gevangenisbevolking wordt verwezen naar bijlage E[2].

Op ultimo December 1909 bedroeg het aantal gevangenen in het burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia 121, nl. 52 veroordeelden, 48 preventief gevangenen en 21 Fransche vluchtelingen.

Gedurende den loop van 1910 werden 152 Fransche vluchtelingen opgenomen.

Op 31 December 1909 waren 6 gevangenen, waaronder twee Fransche vluchtelingen, uit de genoemde gevangenis in het militair hospitaal in verpleging. In 1910 werden in het hospitaal nog opgenomen 88 gevangenen, waaronder 18 Fransche vluchtelingen; 89 gevangenen werden als hersteld ontslagen, terwijl 2 gevangenen en 2 Fransche vluchtelingen in die inrichting overleden. Op 31 December 1910 was nog in behandeling 1 gevangene.

De straf van lichamelijke kastijding werd in deze gevangenis niet toegepast en er werden geene gevangenen in de klasse van discipline geplaatst.

De veroordeelden tot gevangenisstraf met bepaling dat zij buiten de gevangenis aan openbare werken zullen mogen worden te werk gesteld en tot gevangenisstraf met gedwongen

tewerkstelling, hebben gedurende het afgeloopen jaar op elken werkdag aan verbetering der wegen en loozing van Paramaribo gewerkt.

De hoeveelheid van den door hen verrichten arbeid kan niet in cijfers worden uitgedrukt.

De tot enkel gevangenisstraf veroordeelden werden binnen de gevangenis zooveel mogelijk beziggehouden met het verrichten van huisdienst, het maken en verstellen van gevangeniskleeding, het maken van manden, het matten van stoelen en het verrichten van timmerwerk.

De productieve arbeid, waaronder begrepen is de huisdienst, leverde in 1910 op f 159,30.

Hiervan werd de helft, zijnde f 79,65, in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft bestemd is om als uitgaanskas te worden uitgekeerd.

De kosten van den huisdienst bedroegen f 33.

Op ultimo December 1909 was er 1 gevangene uit de gevangenis te Nieuw-Amsterdam ter verpleging in het militair hospitaal te Paramaribo. In 1910 werden uit die gevangenis naar het hospitaal opgezonden 3 gevangenen. Als hersteld werden uit het hospitaal ontslagen 3 gevangenen, terwijl 1 overleed. Zes gevangenen ontvluchtten bij de werkzaamheden buiten de gevangenis, 4 hunner werden na korten tijd weder aangehouden. De 2 anderen waren op ultimo December 1910 nog voortvluchtig.

Op ultimo December 1909 waren in de klasse van discipline 3 tot dwangarbeid veroordeeld. Gedurende het jaar 1910 werden 2 gevangenen, t. w.: 1 tot dwangarbeid veroordeelde en 1 tot gedwongen tewerkstelling veroordeelde, in de klasse van discipline geplaatst, terwijl 2 gevangenen daaruit werden ontslagen.

De straf van lichamelijke kastijding werd in deze gevangenis in 1910 niet toegepast.

De veroordeelden tot dwangarbeid, openbare en gedwongen tewerkstelling werden hoofdzakelijk gebruikt tot:

1. onderhouden van den communicatieweg van station Nieuw-Amsterdam tot plantage „Jagtlust";
2. het onderhouden van het station Nieuw-Amsterdam;
3. onderhouden van den quarantaine-post Leiden;
4. werken in de districten en te Paramaribo;
5. kappen van brandhout, sparren, printa, warimbo, banban en boschtouw ten behoeve van deze gevangenis en van het fort Zeelandia;
6. voor den quarantaine-dienst;
7. voor het halen van zand en schelpen;
8. voor het roeien van vaartuigen;
9. voor den huisdienst.

De tot enkel gevangenisstraf veroordeelden werden beziggehouden met het maken en repareeren van gevangeniskleeding, het vervaardigen van gordijnen, manden, enz., en bij het teren en wetten. Voorts werden zij gebruikt bij den huisdienst.

De productieve arbeid, waaronder begrepen de huisdiensten der gevangenen, leverde in 1910, ad f 0,10 per dag, op f 405,90.

Hiervan werd de helft in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft als uitgaanskas onder het beheer der commissie van administratie bleef.

De kosten der huisdiensten bedragen totaal f 215,20.

G.

EEREDIENST.

Voor bijzonderheden omtrent het aantal leden, gedoopten, huwelijken, enz. wordt verwezen naar bijlage F.

Nederlandsch-Hervormde gemeente, Vereenigde Protestantsche gemeente in Nickerie. De in den loop van 1909 in den kring der Hervormde gemeente te Paramaribo opgerichte vereeniging onder den naam: „Uw Koninkrijk Kome" mocht zich in 1910 in een voortdurenden bloei verheugen.

De vacante predikantsplaats bij de Vereenigde Protestantsche gemeenten in het district Nickerie bleef ook in het jaar 1910 onvervuld. De godsdienstoefeningen bij de gemeente werden om beurten geleid door de predikanten van de Nederlandsche Hervormde en de Evangelisch Luthersche gemeenten te Paramaribo.

In de maand Juni jl. vertrok de predikant van de Hervormde gemeente H. Buiskool met verlof wegens langdurigen dienst voor 6 maanden naar Nederland.

Evangelische Broedergemeente. Op het eind van 1910 bedroeg het aantal zendelingen 34, onder wie 4 inlandsche, die hunne opleiding genoten aan de te Paramaribo gevestigde theologische school der zending en bovendien 1 zendingsonderwijzeres en 6 liefdezusters.

In 1910 waren er 31 scholen van de Evangelische Broedergemeente, die bezocht werden door 3212 kinderen.

Te Kwakoegron aan de Boven-Saramacca werd eene nieuwe kerk gebouwd.

De zendingsarbeid onder de Britsch-Indiërs maakte verblijdende vorderingen. Vooral bleek de inrichting op het station Frederiksdorp aan de verwachtingen te beantwoorden.

De zendingsarbeid onder de Javanen te Paramaribo scheen geheel zonder resultaten te blijven. Daarentegen maakte de zendingsarbeid in Nickerie eenigen voortgang. Eenige Javanen werden aldaar gedoopt.

Het aantal Zondagsscholen werd uitgebreid van 15 tot 23. Deze scholen worden door ± 1500 kinderen bezocht.

In het jaar 1910 is een begin gemaakt met eene inrichting te Paramaribo van een *Huis voor verwaarloosde kinderen.* Het aantal pleegkinderen in de inrichting was op 31 December 1910 zes jongens en meisjes van 5 tot 10 jaren. Het voornemen bestaat de inrichting buiten Paramaribo te brengen, maar toch in de onmiddellijke nabijheid daarvan.

Roomsch-Katholieke gemeente. De apostolische vicaris mgr. J. C. Meeuwissen, die destijds met verlof in Nederland vertoefde, kreeg van den Paus in de maand December 1910, op zijn verzoek, om gezondheidsredenen eervol ontslag uit zijne bediening. Het personeel der missie bestond op ultimo December 1910 uit 5 bezoldigde priesters van den 2den rang, 3 priesters, die pensioen genieten, 23 niet bezoldigde priesters, onder wie 7 Nederlandsche onderwijzers en 17 leekebroeders. Eén dezer laatsten is bij het onderwijs werkzaam, de anderen verrichten huiselijke bezigheden. Er zijn nog 14 fraters, die zich wijden aan het onderwijs en het verplegen van weesjongens. Onder deze fraters zijn 10 geëxamineerde onderwijzers, van wie 4 met de hoofdakte.

In dienst der Roomsch-Katholieke missie waren op 31 December 1910 69 zusters Franciscanessen van Roozendaal, die zich aan het onderwijs wijden en ook aan de verpleging der vrouwelijke weezen, 5 van haar zijn in het district Coronie en 6 te Nieuw-Nickerie geplaatst; de overigen zijn te Paramaribo gevestigd. Nog waren er 32 liefdezusters van de

Tilburgsche congregatie, die belast zijn met de verzorging der melaatschen in de Gerardus Majella Stichting en de verpleging van zieken, eerst in het militair hospitaal en sedert 1 November 1910 in een eigen ziekenhuis.

Eene nieuwe kerk werd gebouwd op den grond Onverwacht in het district Para, aan den spoorweg; voorts eene te Paramaribo, waar ook een nieuw klooster met ruime schoollokalen gesticht is.

Op den grond Livorno werd een school opgericht voor Britsch-Indiërs; het getal leerlingen bedraagt 45.

Op 31 December 1910 waren er 20 scholen, die door 3529 kinderen bezocht werden.

H.

INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID.

§ 1. KERKELIJKE ARMENZORG.

De diaconie van de Nederlandsch-Hervormde gemeente ondersteunde door geregelde bedeeling 50 personen, terwijl verschillende behoeftigen afzonderlijke giften ontvingen.

Door de weesvoogden dier gemeente werden, met behulp van het gouvernementssubsidie, 60 weezen bedeeld. Eenige weezen, ouder dan 15 jaar, werden door de weesvoogdij nog ondersteund en voortgeholpen.

Door de diakenen der Evangelisch-Luthersche gemeente, belast met de armenzorg dier gemeente, werden 30 ouden en gebrekkigen bedeeld, terwijl ook aan 35 niet-vastbedeelden, die in groote armoede verkeerden, giften werden geschonken.

Met behulp van het gouvernementssubsidie zijn door de weesvoogden dier gemeente bedeeld gemiddeld 34 weezen, waaronder eenigen, die den leeftijd van 15 jaar bereikt hadden, maar nog in zeer behoeftigen staat verkeerden of voor opleiding voor het een of ander ambacht steun noodig hadden.

De Evangelische Broedergemeente bedeelde op 31 December 1910 260 weezen.

Door de Roomsch-Katholieke gemeente werden 197 weezen verpleegd, waarvan 61 jongens en 40 meisjes in de weeshuizen; de overigen waren bij particulieren uitbesteed. Bovendien werden nog 40 niet gealimenteerde weezen in de weeshuizen verzorgd.

Het armbestuur der Nederlandsch-Israëlietische gemeente bedeelde 31 personen.

Door het armbestuur der Portugeesch-Israëlietische gemeente is gedurende 1910 aan 16 behoeftige huisgezinnen en personen maandelijks onderstand verleend, terwijl aan eenige gemeenteleden eene tijdelijke tegemoetkoming is verstrekt.

§ 2. ARMENZORG VAN BESTUURSWEGE.

In het weldadigheidsgesticht „'s Landsgrond Boniface" werden op 31 December 1910 384 personen verzorgd, namelijk 210 mannen, 168 vrouwen, 4 jongens en 2 meisjes, alzoo 32 personen minder dan op het einde van 1909.

In 1910 werd buiten het gesticht verpleegd 1 vrouw.

In bijlage F[1] zijn staten *a* en *b* opgenomen, aantoonende de mutatiën onder de bevolking van het gesticht en de verdeeling naar den landaard der verpleegden.

Het gemiddeld aantal verpleegden gedurende eene maand was 400, of ± 29 minder dan in 1909 en ± 32 minder dan in 1906.

Het aantal der van gouvernementswege gealimenteerde weezen, over wie het onmiddellijk toezicht onder het beheer van de commissie van regenten van 's Landsgrond Boniface, door de kerkelijke armbesturen der verschillende gezindten wordt uitgeoefend, bedroeg op ultimo December 1910 559. De verdeeling van dit aantal over de verschillende godsdiensten, alsmede de gedurende 1910 voorgevallen veranderingen, kunnen blijken uit bijlage F[1], staat *c*.

Voor de alimentatie van weezen werd in 1910 uit de koloniale kas uitgegeven f 30 800, te weten:

Aan de Hervormde gemeente	f	7 100
Aan de Evangelisch-Luthersche gemeente		3 700
Aan de Evangelische Broedergemeente		10 000
Aan de Roomsch-Katholieke gemeente		10 000

Onder toezicht van den agent-generaal werden nog 65 behoeftige weezen van immigranten gealimenteerd. Voor deze weezen is aan alimentatie betaald f 3145.

§ 3. BIJZONDERE LEPROZENGESTICHTEN.

In de inrichting „Bethesda" van de Protestantsche vereeniging tot verpleging van lepralijders werden op ultimo December 1910 42 melaatschen verpleegd, en in de Gerardus Majellastichting, de inrichting van de Roomsch-Katholieke missie voor de verpleging van melaatschen, 128.

I.

ONDERWIJS EN KOLONIALE BIBLIOTHEEK.

Voor mededeelingen betreffende het onderwijs wordt verwezen naar de bijlagen G[1] en G[2].

Ter aanvulling van hetgeen in die bijlagen is medegedeeld kan te dezer plaatse nog het volgende worden aangeteekend.

De proef met de reorganisatie van het lager onderwijs in practische richting, waarvoor op de begrooting voor het loopende jaar de noodige fondsen zijn toegestaan, wordt ernstig voorbereid. De leider der proef, de heer F. Nawijn, leeraar aan de Hendrikschool te Paramaribo, die tijdens zijn verlof, ingevolge opdracht van den Gouverneur, verschillende onderwijsinrichtingen hier te lande heeft bezocht, waar het onderwijs in practische richting wordt gegeven, heeft omtrent het resultaat van zijne onderzoekingen een interessant rapport uitgebracht, dat gedrukt werd.

Op 1 November a. s., als het schooljaar 1910—1911 aanvangt, zal een begin met de proef worden gemaakt.

Omtrent de koloniale bibliotheek valt niets bijzonders te vermelden. Het voornemen bestaat om aan die bibliotheek eene goede leeszaal te verbinden.

J.

BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

Op 31 December 1910 waren te Paramaribo werkzaam 12 burgerlijke geneesheeren, w. o. 3 artsen.

In de districten was de geneeskundige dienst opgedragen aan 13 geneesheeren, waaronder 3 artsen, terwijl 2 van de te Paramaribo gevestigde geneesheeren tijdelijk belast waren met den dienst in een deel der aan de stad grenzende districten.

Het aantal te Paramaribo gevestigde apothekers bedroeg 21 en het aantal drogisten 10; het aantal tandheelkundigen bedroeg 3 en het aantal geadmitteerde vroedvrouwen 10.

In het district Nickerie was één apotheker en te Albina waren 2 drogisten gevestigd. De algemeene gezondheidstoestand gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen, alleen deden zich meerdere gevallen van dysenterie voor.

Gevallen van gele koorts kwamen niet voor; de overige meest voorkomende ziekten waren intermitteerende koortsen, anchylostomiasis, yaws, eczema en dysenterie, van welke laatste ziekte de diagnose zooveel mogelijk bacteriologisch werd vastgesteld. De genomen maatregelen tot bestrijding werden voortgezet.

De malaria nam in het algemeen af en wel speciaal op de plantage „Meerzorg", waar als gevolg van de genomen maatregelen de malaria-index daalde van 90% tot 13%.

Het aantal geboorten in de districten overtrof dat der sterfgevallen met 800. Er werden nl. 1679 personen geboren, terwijl het aantal sterfgevallen 879 bedroeg.

Het aantal geboorten te Paramaribo bedroeg 1117 en het aantal sterfgevallen 1108, zoodat aldaar het cijfer der geboorten dat der overledenen met 9 overtrof. De voor Paramaribo ongunstige verhouding tusschen geboorten en sterfgevallen wordt voor een groot deel veroorzaakt doordien onder de te Paramaribo overledenen velen van de plantages en gronden en van de goud- en balatabosschen afkomstige personen voorkomen.

In de yawsinrichting te station Groningen werden gedurende 1910 verpleegd 1543 personen, van wie 1094 herstelden en 20 overleden, zoodat op 31 December 1910 het aantal verpleegden in de yawsinrichting bedroeg 429.

De gemiddelde duur der ziekte was 124 dagen.

In dit jaar werd het middel Salversan met zoo buitengewoon groot succes op de yawslijders toegepast, dat de inrichting misschien geheel zal kunnen worden opgeheven, althans zeker belangrijk zal kunnen worden ingekrompen. Een afzonderlijk verslag over de behandeling der yawslijders met Salversan wordt als bijlage I[2] opgenomen.

Gedurende 1910 werden met koepokstof ingeënt te Paramaribo 1396 personen en in de districten 295 personen, totaal 1691 personen.

In de armenpraktijk werden in 1910 behandeld 3103 personen, tegenover 2778 in 1909.

Ten behoeve van de armenpraktijk werden door particuliere apothekers in 1910 gereedgemaakt 10 647 recepten en in de apotheek van het militair hospitaal 4039, totaal dus 14 686, tegenover 15 317 in 1909.

De kosten voor het gereedmaken dier recepten bedroegen gemiddeld f 0,20[5] per recept, of totaal f 3013,62.

Op de gesubsidieerde en openbare scholen werden 1148 kinderen lijdende aan frachoom behandeld, waarvan 414 of 35,2% herstelden.

Op 1 Januari 1910 werden in de gouvernementsinrichting ter verpleging van melaatschen „Groot-Chatillon" verpleegd 104 personen en wel 64 mannen, 36 vrouwen, 2 jongens en 2 meisjes.

In 1910 werden opgenomen 37 mannen en 4 vrouwen; geboren werd in de inrichting 1 jongen en 2 meisjes.

Afgeschreven werden wegens evacuatie naar de stad 3 meisjes en 1 man en wegens ontvluchting 5 mannen; 3 mannen en 3 vrouwen overleden, zoodat op 31 December 1909 in de inrichting aanwezig waren 92 mannen, 37 vrouwen, 3 jongens en 1 meisje, totaal 133 verpleegden.

In de inrichting „Bethesda" (zie Hst. H, § 3) waren op 1 Januari 1910 aanwezig 38 verpleegden, t. w. 16 mannen, 16 vrouwen, 3 jongens en 3 meisjes. In den loop van het jaar werden opgenomen 1 man, 1 vrouw en 4 meisjes en overleden 2 mannen, zoodat op 31 December 1910 het aantal verpleegden aldaar bedroeg 42, en wel 15 mannen, 17 vrouwen, 3 jongens en 7 meisjes.

In de Gerardus Majella-stichting (zie als voren) bevonden zich op 1 Januari 1910 104 verpleegden, w. o. 50 mannen, 21 vrouwen, 23 jongens en 10 meisjes.

Opgenomen werden in den loop van het jaar 9 mannen, 12 vrouwen, 13 jongens en 6 meisjes, en overleden 12 mannen, 3 vrouwen en 1 meisje, waardoor het cijfer der verpleegden in die inrichting op 31 December 1910 bedroeg 128, te weten 47 mannen, 30 vrouwen, 36 jongens en 15 meisjes.

Succes met eenige behandeling is niet verkregen.

In de maand November werd door de Roomsch-Katholieke missie een particulier ziekenhuis opgericht.

De lessen der geneeskundige school werden gevolgd door 41 leerlingen en wel 14 niet-betalende (voor districtsgeneesheer bestemd) en 27 betalende (voor civiel geneesheer studeerende) leerlingen.

In den loop van het jaar legden 3 der niet betalende leerlingen met goed gevolg het eindexamen af en werden 2 der betalende leerlingen op hun verzoek afgeschreven, waardoor op 31 December 1910 overbleven 25 betalende en 11 nietbetalende leerlingen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de verschillende examens in 1910 voor de geneeskundige commissie afgelegd.

	1ste halfjaar		2de halfjaar		Totaal	
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.
Voorbereidend examen .	1	1	10	3	11	4
1ste natuurkundig examen	2	2	5	2	7	4
2de „ „	6	5	6	3	12	8
Geneeskundig „	3	3	4	4	7	7
Heelkundig „	3	1	4	2	7	3
Verloskundig „	3	3	—	—	3	3
Theoret. apothekers „	—	—	1	—	1	—
Tandheelkundig „	1	1	—	—	1	1
	19	16	30	14	49	30

In 1910 verschenen voor de geneeskundige commissie zeven ambtenaren, ten einde door eene keuring te doen beslissen of zij voor de verdere waarneming hunner betrekking al dan niet geschikt waren. De verlangde verklaring ter bekoming van pensioen werd aan vijf hunner afgegeven.

Aan 2 ambtenaren werd eene verklaring uitgereikt dat een verlof buiten de tropen dringend noodzakelijk was tot herstel hunner gezondheid.

Zoodanige verklaring werd aan drie andere ambtenaren geweigerd.

In 1910 zijn in het abattoir te Paramaribo geslacht 2753 runderen, 2296 varkens, 4 schapen en 4 geiten.

Aan slacht- en keurgeld werd ontvangen een bedrag van f 12 478.

Bijlage **H** bevat eene opgave van de doodsoorzaken te Paramaribo.

In bijlage I[1] is een extract uit het verslag betreffende den militairen geneeskundigen dienst opgenomen, terwijl bijlage I[2] mededeelingen bevat betreffende de verpleging van krankzinnigen.

K.

LANDSGEBOUWEN.

§ 1. ONDERHOUD, ENZ. DER GEBOUWEN.

Aan de landsgebouwen werden in 1910, voor zoover de fondsen dat toelieten, de gewone onderhoudsherstellingen verricht. Hier en daar, o. a. aan de gouvernements-secretarie en het hoofdbureau van politie, werden belangrijke verbeteringen aangebracht.

§ 2. NIEUWE WERKEN.

Ten laste van den post voor nieuwe werken, enz. der koloniale huishoudelijke begrooting werd in 1910 een gebouw te Lelydorp aangekocht en ingericht voor woning van 2 onderwijzers.

Op het perceel van Juthan aan de Saramacca, te Nursery en te Paradise in het district Nickerie, werden de noodige schoollokalen en onderwijzerswoningen gebouwd.

De school op Helena Christina aan het Pad van Wanica werd vergroot en er werd aldaar eene woning opgezet voor den onderwijzer van bijstand.

Voor huisvesting voor den onderwijzer van bijstand aan de school aan den 2den Rijweg werd een gebouw aangekocht en ingericht.

Te Groningen werden 2 kampen opgezet voor huisvesting van yawslijders en eene blokwoning voor oppassers.

Voor opberging van uit Nederland ontvangen nieuwe brandspuiten werden in de stad de noodige gebouwen opgezet.

Op verschillende plaatsen in Paramaribo werden 6 drinkwaterputten gemetseld.

Op het terrein van de inrichting ,,'s Landsgrond Boniface'' werd een waterreservoir in gewapend beton gemetseld.

Baggerwerk. In 1910 werd door den baggermolen een voor de scheepvaart en voor den waterafvoer hinderlijke bocht in het Saramaccakanaal, nabij Poelepantje afgesneden. Het kanaalvak tusschen leiding n°. 8 en Bakara-masanga werd verbreed en uitgediept.

Buitengewone productieve werken, enz. Behalve gedurende de dagen dat voor spuiing ook de schutsluizen werden gebezigd, en gedurende den tijd dat het Saramaccakanaal, ten gevolge van de te verrichten reparaties aan de sluis te Beekhuizen, in open verbinding stond met de Surinamerivier, hadden de schuttingen geregeld plaats.

Totaal werden geschut in 1910:

	Beekhuizen:	Uitkijk:
Stoombarkassen	272	722
Ponten	31	68
Tentbooten	787	2094
Visschersbooten	2726	6715
Corjalen	1242	4572
Zeilvaartuigen	4	7
Houtvlotten	53	339

Het aantal door de sluizen gepasseerde vaartuigen bedroeg voor Beekhuizen 14 906 en voor Uitkijk 16 237.

Ten gevolge van gebreken aan de sluis van Beekhuizen moest dit kunstwerk worden drooggelegd om de noodige herstellingen daaraan uit te voeren.

De werkzaamheden tot het voor uitgifte geschikt maken van hooge, nabij de Kasabaholokreek gelegen gronden in den Saramaccapolder, kwamen nagenoeg gereed.

Tot uitbreiding van de vestigingsplaats Laarwijk werd eene oppervlakte van ongeveer 60 H.A. gereedgemaakt en ter verbetering van de loozing dier vestigingsplaats werden de noodige grondwerken uitgevoerd en een uitwateringssluis gebouwd.

De opname van het tracé voor een eventueel aan te leggen spoorweg van Paramaribo naar het district Beneden-Saramacca kwam gereed.

Een aanvang werd gemaakt met het verrichten van de noodige peilschaalwaarnemingen en waterpassingen tot het ontwerpen van een doorsteek tusschen de Saramacca en Coesewijne rivieren.

L.

LAND- EN WATERWERKEN EN BIJBEHOORENDE WERKEN, BENEVENS VERVOERMIDDELEN.

a. *Land- en waterwegen.*

I. Te Paramaribo.

De besproeiing der wegen te Paramaribo had in den drogen tijd op de gebruikelijke wijze plaats, met behulp van de brandwaterleiding en van sproeiwagens.

De wegen en trenzen werden zoo goed mogelijk onderhouden.

Het door een kaaimuur afgesloten terrein bij den brandwatertoren werd aangeplempt.

II. In de districten.

De bestaande wegen werden binnen de grenzen der daarvoor beschikbare kredieten zoo goed mogelijk onderhouden.

Tot verbetering van de loozing van de terreinen langs den Gemeenen Landsweg werd de z.g. Kolonistenkreek opgedolven.

Te Coronie werd van uit het zoetwaterkanaal eene lijn in zuidelijke richting getraceerd naar de Wayombo, zijtak van de Coppename, om na te gaan of zonder te hooge kosten de Wayombo haar water gedeeltelijk in het zoet- en het zoutwaterkanaal zou kunnen ontlasten, ten einde op die wijze de vaargeul voor Coronie steeds op eene behoorlijke diepte te kunnen houden. De uitslag van dit onderzoek leidde er toe van deze omlegging af te zien.

b. *Vaartuigen.*

Door de koloniale vaartuigen werden de volgende vaste diensten verricht.

1. de dienst op Nieuw-Nickerie via Coronie volgens een vastgesteld vaarplan;

2. de dienst op Albina, eveneens volgens een bepaald vaarplan.

Deze diensten werden, in verband met het springgetij, ongeveer om de 15 dagen onderhouden door de ss. *Albina*, *Koningin Wilhelmina* en *Curaçao;*

3. de dagelijksche rivierdienst op de Beneden-Suriname en Beneden-Commewijne tot Broedersgift, onderhouden door het ss. *Oranje*, terwijl eenmaal 's weeks het ss. *Prins Hendrik* voor dien dienst inviel en gedurende eenigen tijd het ss. *Albina* den dienst van het ss. *Oranje* waarnam;

4. de dienst op de Boven-Commewijne en Cottica, welke, in aansluiting aan den sub 3 genoemden dienst, 4 malen 's weeks, door een der stoombarkassen of groote motorbooten werd onderhouden;

5. de rivierdienst op de Boven-Suriname tot de plantage de Guineesche Vriendschap 3 malen 's weeks, door de *Prins Hendrik;*

6. de dienst op de Beneden-Saramacca tot post Nassau, 2 malen 's weeks, verricht door eene stoombarkas.

De diensten werden met uitzondering van den sub 4 genoemde uit Paramaribo (als beginpunt) verricht.

Wanneer de barkassendienst dit toeliet, werd in aansluiting aan den spoorwegdienst een barkassendienst op de goudvelden van uit Kwakoegron aan de Boven-Saramacca onderhouden door eene stoombarkas van het departement der koloniale spoorwegen.

De rivierdienst op de Nickerie-rivier, die in 1909 bij wijze van proef werd geopend, werd eenmaal 's weeks voortgezet, evenals de dienst op Skeldon aan den Engelschen oever van de Corantijn door de barkas, te Nieuw-Nickerie gestationneerd ten behoeve van den districts-commissaris.

De motorboot *Suriname* onderging eene belangrijke reparatie.

De stoombarkas *Rosalina* werd voor den verderen dienst afgekeurd.

De stoombarkas *Saramacca* onderging eene groote reparatie en werd voorzien van een „Kromhout"-petroleummotor van 14 pk., zoodat deze boot als motorboot weder in dienst werd gesteld. De zeeschepen en het rivierschip *Oranje* werden alle in het dok te Demerary nagezien en beneden de waterlijn geschilderd.

De totale opbrengst van de passage- en vrachtgelden op de verschillende trajecten bedroeg f 91 651, tegen f 98 030 in 1909 en f 106 409 in 1908, terwijl de passage- en vrachtgelden voor kosteloos vervoerde personen en goederen respectievelijk op f 16 533 en f 6605, totaal f 23 138, tegen f 21 068 in 1909 en f 22 567 in 1908 kan worden gesteld.

Voor de ontvangen passage en vracht op de verschillende trajecten wordt verwezen naar bijlage **J**.

Voor mededeelingen betreffende den spoorweg wordt verwezen naar hoofdstuk **R**.

M.

FINANCIEELE ZAKEN.

De Surinaamsche comptabiliteitswet (*Staatsblad* 1910 n°. 86, *Gouvernementsblad* n°. 86), waarbij de contrôle over de koloniale geldmiddelen aan de Algemeene Rekenkamer hier te lande werd opgedragen, trad 1 Januari jl. in werking.

Muntwezen. De geldsomloop ondervond in 1910, evenals in 1909, geen stremming.

Naar Nederland werd in 1910 verzonden aan geschonden en verminkte zilveren munt een bedrag van f 19 000. Er werd voortgegaan met den maatregel om de slecht uitziende specie aan de circulatie te onttrekken.

In het *Gouvernementsblad* werd, onder n°. 21, opgenomen de verordening van 20 Januari 1910, waarbij een gedeelte van de kolonie is aangewezen, waarin niet geldt het in art. 3, tweede lid, der wet van 1 Juli 1909 (*Staatsblad* n°. 212, *Gouvernementsblad* n°. 61) opgenomen verbod om vreemde zilveren, nikkelen, bronzen of koperen munten in betaling te geven.

De Surinaamsche Bank beschikte over een metaalvoorraad gemiddeld groot f 686 638 of gemiddeld f 149 438 meer dan noodig was voor de voorgeschreven dekking der opvraagbare verbintenissen, die gemiddeld f 1 611 599 hebben bedragen.

De bank voerde in 1910 voor eene waarde van f 107 800 aan vreemde munt en voor eene waarde van f 21 000 aan Nederlandsche munt in. Aan particulieren verkocht zij voor eene waarde van f 65 067 aan vreemde munt en voor eene waarde van f 2810 aan Nederlandsche munt, terwijl door haar aan vreemde munt uitgevoerd werd een bedrag van f 26 790.

Belastingen. Een overzicht van de opbrengst van de voornaamste belastingen in de laatste tien jaren is opgenomen in bijlage **K**.

Hypotheekkantoor. Gedurende het jaar 1910 werden 381 paar borderellen van hypothecaire inschrijving aangeboden tot een bedrag van f 2 728 076, waaronder begrepen zijn 128 inschrijvingen tot een bedrag van f 2 137 643 wegens voorwaardelijke en onbepaalde schulden. Ten behoeve van het immigratiefonds werden 2 inschrijvingen gedaan op plantages tot een bedrag van f 24 550. Op verzoek van de Surinaamsche Bank werden op huizen en erven ingeschreven 12 hypotheken tot een bedrag van f 58 000 wegens tegenwoordige schulden en 87 tot een bedrag van f 193 400 wegens geopende kredieten.

Het aantal doorhalingen bedroeg 337, tot een bedrag van f 1 381 190, waaronder begrepen zijn 226 doorhalingen van inschrijvingen wegens voorwaardelijke schulden tot een bedrag van f 655 455, waarvan 111 tot een bedrag van f 725 635 krediet-hypotheken. Voor het immigratiefonds werden 2 doorhalingen gedaan tot een bedrag van f 16 933.

Van de hypothecaire vorderingen der Surinaamsche Bank werden doorgehaald 30, tot een bedrag van f 167 357, wegens tegenwoordige schulden en 54, tot een bedrag van f 115 225, wegens geopende kredieten. Het totaal bedrag der op 31 December 1910 bestaande inschrijvingen bedraagt f 8 684 610.

Koloniale postspaarbank. Ten aanzien van deze instelling wordt verwezen naar haar in druk afzonderlijk verschenen jaarverslag.

N.

PERSONEELE VERORDENINGEN OMTRENT LANDSDIENAREN.

In het *Gouvernementsblad* van 1910 werden de volgende personeele verordeningen opgenomen:

onder n°. 71 het Koninklijk besluit van 20 Augustus 1910 n°. 46, omtrent de vrijstelling van dienst en de binnen- en buitenlandsche verloven in den Surinaamschen burgerlijken dienst;

onder n°. 72 het Koninklijk besluit van 20 Augustus 1910 n°. 47, houdende vaststelling van een reglement op de toekenning van overtocht van Nederland naar Suriname en omgekeerd ten laste van de koloniale kas;

onder n°. 73 het Koninklijk besluit van 20 Augustus 1910 n°. 48, tot regeling van uit de Surinaamsche koloniale kas te kwijten verlofstraktementen;

onder n°. 79 eene resolutie van 31 October 1910 n°. 31, betreffende het verleenen van vrijstelling van dienst;

onder n°. 95 eene resolutie van 29 December 1910 n°. 36, houdende bepalingen betreffende het verleenen van voorschotten op traktementen, verlofs- en non-activiteitstraktementen, daaronder begrepen wachtgelden, pensioenen en andere vaste uitkeeringen, zoomede op declaratiën wegens reis- en verblijfkosten, en

onder n°. 96 eene verordening van 30 December 1910 tot nadere aanvulling van de pensioenverordening (*Gouvernementsblad* 1907, n°. 2).

O.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

Voor mededeelingen omtrent de immigratie en kolonisatie wordt verwezen naar de bijlagen L[1] en L[2].

P.

NIJVERHEID.

§ 1. ONTGINNING VAN DELFSTOFFEN.

De bij dit verslag gevoegde bijlage M geeft een overzicht van de in 1910 verleende en hernieuwde concessiën voor de ontginning van goud en andere delfstoffen en vergunningen.

De opbrengst aan concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond beliep in 1910 f 66 505 en aan goudbelasting, d. i. de belasting op het verkregen product, bedragende zeven cent per gram, f 77 217.

Naar de aangiften door belanghebbenden gedaan, bedroeg de hoeveelheid goud in 1910 gevonden aan of in de nabijheid van:

de Boven-Suriname	357 801 gram.
de Saramacca	313 609 ,,
de Marowijne	98 459 ,,
de Lawa	308 949 ,,
de Coppename	2 658 ,,
	1 081 476 gram,

hetgeen berekend tegen den prijs van f 1,37 per gram, eene waarde vertegenwoordigt van f 1 481 622.

De goudproductie van 1910 bedroeg 51 752 gram minder dan die van 1909.

Krachtens de verordening van 29 Juli 1910 (*Gouvernementsblad* n°. 57) zijn voor den tijd van één jaar verleend 10 concessiën tot ontginning van delfstoffen in of op 10 van de bij die verordening bedoelde terreinen, te zamen groot 10 000 H.A. Voor deze concessiën is boven en behalve de gewone retributie van 10 cent per H.A. betaald eene retributie van f 2000.

In aansluiting aan het in het verslag van 1910 medegedeelde omtrent de bij de verordening van 11 Juni 1908 (*Gouvernementsblad* n°. 80) bedoelde proefneming met het kleinbedrijf in de goudindustrie kan het volgende worden vermeld.

Tot en met 31 December 1910 hebben zich 846 personen bij den administrateur van financiën aangemeld tot het bekomen van eene vergunning tot ontginning van delfstoffen op het aangewezen terrein. Vele van deze personen hebben evenwel de vergunning niet gelicht en verscheidene vergunninghouders hebben zich niet naar het terrein begeven.

Meerdere vergunninghouders gaven de ontginning op, omdat de hun toegewezen perceelen niet loonend konden worden ontgonnen, of omdat de vindplaatsen van het goud uitgeput geraakten.

De ontginning leverde in 1910 bevredigende resultaten op, hoewel de goudproductie, die in 1909 een totaal aanwees van 71 841 gram, in 1910 slechts 50 557 gram bedroeg.

Het als bijlage M[1] opgenomen staatje verstrekt eenige gegevens omtrent de resultaten in 1910 verkregen.

De gezondheidstoestand van de ontginners is vrij bevredigend geweest, doch de opzichter, de heer W. J. F. Copijn, is op den 9den Mei 1910, toen hij wegens ziekte te Paramaribo vertoefde, overleden. Als zijn opvolger is tijdelijk benoemd de heer E. H. Balinge.

Onregelmatigheden kwamen niet voor en de orde liet niet te wenschen over.

Het winkelgebouwtje op het terrein is sedert de opening van den winkel doorloopend in huur geweest tegen f 20 per maand.

De uitgaven bedroegen in 1910 in totaal f 3240 en de baten f 11 464, zoodat in dat jaar eene netto bate voor de koloniale kas is verkregen van f 11 464 minus f 3240 = f 8224. Hierbij gevoegd de tot en met 1909 verkregen bate van f 8775, wijst aan eene totale bate voor de koloniale kas van f 16 999.

§ 2. BOSCHWEZEN.

Ten aanzien van het boschwezen wordt verwezen naar het jaarverslag over 1910 van het boschwezen en naar de daarbij behoorende nota van den waarnemenden administrateur van financiën (Gedrukte Stukken Koloniale Staten, Bijlagen 1910—1911, **39**, 1 en 2).

§ 3. LANDBEZIT, LANDBOUW EN ANDERE ONDERNEMINGEN.

In 1910 zijn in allodialen eigendom en erfelijk bezit afgestaan 441 H.A., terwijl in den boezem van het domein werden teruggenomen 237 H.A.

Uitgegeven werden in erfpacht voor den tijd van 75 jaren 3 perceelen land tot eene gezamenlijke oppervlakte van ± 7260 H.A.

In de verschillende districten werden 78 vergunningen verleend tot het kappen van brandhout en tot het bewerken van timmerhout, met uitzondering van bolletrie en hevea, voor eene totale uitgestrektheid van 47 902 H.A. en 6 vergunningen tot de uitoefening van de vischvangst en vischcultuur voor eene totale uitgestrektheid van ± 600 H.A.

Op ultimo December 1910 waren door het Gouvernement te Paramaribo en in de districten 9513 H.A., verdeeld in 5771 perceelen, in huur en in kosteloos gebruik afgestaan.

Daarvan waren:

846 perceelen met eene oppervlakte van 78 H.A., als erven verhuurd aan 836 personen;

37 perceelen met eene oppervlakte van 32 H.A. in gebruik afgestaan aan verschillende kerkgenootschappen en vereenigingen voor het bouwen van kerken en voor werken voor liefdadige doeleinden;

29 perceelen met eene oppervlakte van 705 H.A., in huur en in gebruik afgestaan aan verschillende maatschappijen en personen voor het bouwen van magazijnen, voor landbouw en andere doeleinden.

De overige 4859 perceelen, te zamen groot 8698 H.A., zijn ter uitoefening van den kleinen landbouw uitgegeven:

in huur aan 3545 personen;

in kosteloos gebruik, krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 23) en de verordening van 19 April 1895 (*Gouvernementsblad* n°. 24) aan 1289 personen.

Onder de bovengenoemde 1289 personen bevinden zich 14 personen, die krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 23) en 153 personen die krachtens de verordening van 19 April 1895 (*Gouvernementsblad* n°. 24) land tot eene gezamenlijke oppervlakte van 458 H.A. hebben verkregen.

De in bijlage **N** opgenomen staat geeft aan de verdeeling der genoemde perceelen en bevat, in vergelijking met 1909, het aantal uitgegeven perceelen en gebruikers dier perceelen op de gouvernementsvestigingsplaatsen.

De bij dit verslag gevoegde bijlagen **O**, **P**[1], **P**[2] en **Q** geven een overzicht van de verschillende cultures.

Bijlage **S** geeft een overzicht van de verleende en hernieuwde concessiën voor de exploitatie en van vergunningen tot onderzoek van balata in 1910.

In 1910 werd 892 626 K.G. balata uitgevoerd of 264 179 K.G. meer dan in 1909 (waarde in 1910 f 3 124 591).

Gedurende het jaar 1910 werd:

1. kosteloos vergunning verleend voor één jaar tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van boschproducten op een terrein, groot ± 15 000 H.A., gelegen tusschen de Suriname en de Para, met bevoegdheid om van bedoelde boschproducten kleine hoeveelheden in te zamelen om als monsters te worden verzonden;

2. tegen betaling van eene vergoeding naar reden van 1 cent per H.A. vergunning verleend voor één jaar:

a. tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid voor de cultuur van rubber of van andere gewassen van:

2 terreinen, groot ± 1000 H.A. en 2900 H.A. gelegen ten westen van de Suriname;

2 terreinen, groot ± 30 000 H.A. en ± 10 000 H.A. gelegen ten westen van de Marowijne;

1 terrein, groot ± 20 300 H.A., gelegen ten oosten van de Suriname;

1 terrein, groot ± 10 750 H.A., gelegen aan beide oevers van de Para;

1 terrein, groot ± 10 000 H.A., gelegen ten oosten van de Saramacca;

1 terrein, groot ± 13 300 H.A., gelegen aan beide oevers van de Coppename;

1 terrein, groot ± 30 000 H.A., gelegen ten westen van de Lawa;

b. tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid voor den landbouw van:

3 terreinen, groot ± 5000 H.A., ± 10 000 H.A. en ± 35 000 H.A., gelegen in de nabijheid van den Atlantischen Oceaan;

1 terrein, groot ± 1000 H.A., gelegen ten oosten van de Corantijn;

c. tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van hout op een terrein, groot ± 11 000 H.A., gelegen ten oosten van de Corantijn.

§ 4. LANDBOUWKREDIET.

In bijlage **P**[3] is opgenomen een overzicht van den geldelijken toestand op het einde van het jaar 1910 van de bestaande landbouwersleenbanken in de kolonie Suriname en de in dat jaar verrichte operaties.

§ 5. LANDBOUWDIRECTIE EN CULTUURTUIN.

Hiervoor wordt verwezen naar het afzonderlijk in druk verschenen jaarverslag over 1910 van het departement van landbouw in Suriname. [1])

§ 6. VEETEELT.

De veestapel bestond, blijkens bijlage **T**, op ultimo December 1910 uit: 7462 runderen, 236 paarden, 510 ezels, 103 muilezels, 151 schapen, 2604 geiten en 3271 varkens.

Vergeleken met 1909 is er eene vermeerdering van 472 runderen, 189 ezels, 42 schapen en 545 varkens, en eene vermindering van 34 paarden, 154 muilezels en 82 geiten.

De gezondheidstoestand van den veestapel was in het afgeloopen jaar gunstig te noemen. Met uitzondering van een 7-tal gevallen van meningitis-cerebrospinalis, waarvan 5 met doodelijken afloop onder de paarden en ezels, deden zich geen gevallen van besmettelijke ziekten voor.

In den toestand van den veestapel kwam overigens weinig verandering.

Qualitatief mag van vooruitgang gesproken worden, doordat de teelt geleidelijk in handen der Britsch-Indische kleine landbouwers komt, die met zeer veel zorg fokken. Ook de stationneering der gouvernementsfokstieren heeft verbetering ten goede gebracht, al valt het te betreuren, dat er niet dat

[1]) Nog niet aan het Departement van Koloniën ontvangen.

ruime gebruik van gemaakt wordt, dat verwacht mocht worden. Het is echter wenschelijk met deze poging, die weinig geldelijke offers vraagt, door te gaan.

Ter bevordering van de schapenfokkerij werd in het laatst van het jaar een aanvang gemaakt met eene proefneming van gouvernementswege. Op het gewezen fort Nieuw-Amsterdam werd een 9-tal schapen gestationneerd onder beheer van den aldaar gevestigden districts-commissaris. Op de bastions, waar voldoende gras aanwezig is, tieren zij uitermate gunstig.

De hoenderteelt in het gouvernements-hoenderpark heeft in zoover slecht aan de verwachting beantwoord, dat de buitenlandsche rashoenders alle sterk achteruit gingen en de eierproductie gering was. Dit verschijnsel van achteruitgang doet zich trouwens met alle rasdieren in de kolonie voor, zoowel met fokvee als met pluimvee; het geringe weerstandsvermogen, een nadeelig gevolg der kunstmatige teelt, openbaart zich onder tropische invloeden en bodemwisseling maar al te sterk.

Voor de kruisingsproducten met de creoolhoenders geldt dit bezwaar niet; de navraag naar broedeieren bleef dan ook groot.

Het hoenderpark, dat zich niet met de teelt van halfbloed mag bezighouden, doch zich tot volbloed moet bepalen, zal uit dien hoofde steeds op ongunstige resultaten hebben te rekenen.

De invoer van rashoenders uit Noord-Amerika heeft niet voldaan.

§ 7. KLEINE NERINGEN.

Volgens opgaven van de districts-commissarissen waren er in 1910 in de districten 334 winkels, 21 bakkerijen en 8 slachterijen.

Onder de 334 winkels waren er 229 waar tevens het bedrijf van tapper wordt uitgeoefend.

§ 8. HANDEL EN SCHEEPVAART.

Uit de bijlagen U[1], U[2], V, W, X, IJ[1] en IJ[2] blijkt de beweging in handel en scheepvaart in 1910.

Blijkens die staten zijn in 1910 in de kolonie aangekomen 240 schepen, metende te zamen 210 998 ton, waarvan uit Nederland 29 schepen, metende 33 137 ton, en uit de kolonie vertrokken 243 schepen, metende 215 391 ton (naar Nederland 24 schepen, metende 27 637 ton).

Nog blijkt uit die staten, dat de aangegeven getaxeerde of volgens officieele prijscourant getarifieerde waarde van den invoer heeft bedragen totaal f 7 424 698, waarvan uit of via Nederland voor eene waarde van f 4 433 053, en voorts dat de aangegeven waarde van den uitvoer van producten heeft bedragen f 8 345 447, waarvan naar Nederland voor eene waarde van f 3 843 249. Voor het eerst sedert geruimen tijd heeft dus het cijfer van de waarde van den uitvoer dat van den invoer overtroffen.

De waarde van den invoer bedroeg in 1910 f 208 766 meer dan in 1909 en die van den uitvoer f 1 786 977 meer dan in 1909.

De voornaamste uitvoerproducten waren *suiker* (voor f 2 036 157), *goud* (voor f 1 446 073), *balata* of *bolletriemelk* (voor f 3 124 193) en *cacao* (voor f 1 102 963). De waarde van de uitgevoerde (versche) *bacoven* bedroeg f 305 917.

De invoer bedroeg naar den maatstaf voor 1895 en 1896 aangenomen:

in 1906	f	6 273 180
,, 1907		6 903 608
,, 1908		7 036 847
,, 1909		7 215 932
,, 1910		7 424 698

De uitvoer bedroeg aan geldswaarde in de laatste 5 jaren:

in 1906	f	4 749 567
,, 1907		5 888 567
,, 1908		6 033 369
,, 1909		6 559 470
,, 1910		8 345 447

In bijlage W is een staat opgenomen van de stoomvaartlijnen die de kolonie aandoen.

§ 9. ZEEBRIEVEN.

In 1910 werden geen zeebrieven uitgereikt.

§ 10. BETONNING, BAKENS EN SEINWEZEN.

Hieromtrent valt niets bijzonders mede te deelen.

POSTERIJEN, TELEGRAPHIE EN TELEPHONIE.

Posterijen. In het *Gouvernementsblad* 1910, n°. 17, werd opgenomen eene wijziging van het „Reglement op den postdienst in de kolonie Suriname" met betrekking tot geweigerde stukken en zulke, welke als zoodanig worden beschouwd.

In G.B. n°. 32 werd opgenomen het koloniaal besluit van 27 Mei 1910, bepalende de tijdelijke ingebruikstelling van tot plakzegels van 15 cent overgestempelde frankeerzegels van 25 cent.

In verband met de invoering van een postwisseldienst met Denemarken, de Deensche Antillen en Britsch-Guyana werden in de *Gouvernementsbladen*, nos. 63 en 68, opgenomen de koloniale besluiten van 12 en 29 September 1910 tot nadere wijziging en aanvulling van dat van 30 September 1907 (G.B. 73), houdende bepalingen betreffende de verzending van geld door middel van postwissels in het buitenlandsche postverkeer der kolonie Suriname.

In verband met eene nadere vaststelling der afmetingen van pakketten in het buitenlandsch postverkeer der Nederlandsche koloniën in West-Indië, werd in G.B. n°. 65 opgenomen het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1910, n°. 39, houdende nadere aanvulling van dat van 10 Januari 1894, n°. 12, (G.B. n°. 5) en in G.B. n°. 70, het koloniaal besluit van 10 October 1910, beide daarop betrekking hebbende.

De opbrengst van den verkoop van frankeerzegels, briefkaarten, enz. en de verhuur van briefkasten, bedroeg in 1910 f 40 896, dat is f 2467 minder dan in 1909.

In 1910 werden 7470 buitenlandsche postwissels afgegeven tot een totaal bedrag van f 559 642 tegen 6435 stuks tot een gezamenlijk bedrag van f 462 399 in 1909.

Uitbetaald werden 919 postwissels tot een totaal bedrag van f 27 668, tegen 880 stuks ten bedrage van f 26 384 in 1909.

Betreffende den binnenlandschen postwisseldienst volgt hieronder eene opgaaf van het verkeer over de laatste vijf jaren.

Afgegeven werden:

in 1906	1969	stuks	ad f	57 157
„ 1907	2125	„	„	66 309
„ 1908	2484	„	„	146 126
„ 1909	2977	„	„	176 015
„ 1910	2871	„	„	141 459
	12 426			f 587 066

Uitbetaald werden:

in 1906	1975	stuks	ad f	57 583
„ 1907	2112	„	„	66 259
„ 1908	2485	„	„	145 983
„ 1909	2985	„	„	176 412
„ 1910	2855	„	„	140 865
	12 412			f 587 102

Met den pakketpostdienst werden in 1910 naar het buitenland verzonden 826 pakketten, tegen 838 in 1909.

Ontvangen werden 3227 pakketten, tegen 3047 in 1909.

Van de verzonden pakketten waren er 412 met eene totale aangegeven waarde van 184 053 francs, tegen 424 met eene aangegeven waarde van 198 589 francs in 1909, en van de ontvangen pakketten 371 stuks met eene totale aangegeven waarde van 55 378 francs, tegen 387 stuks met eene aangegeven waarde van 77 649 francs in 1909.

Onder de ontvangen pakketten kwamen voor 491 stuks, waarop een totaal bedrag van f 8467 (tegen 386 stuks in 1909, waarop een totaal bedrag van f 6607) wegens verrekening moest worden geïnd, terwijl er geen enkel verreken-pakket werd verzonden.

De bijlagen Z[1], Z[2] en Z[3] geven een overzicht van het aantal der verzonden en ontvangen brieven, briefkaarten, postpakketten en andere stukken gedurende 1910, met afzonderlijke opgaven van de pakketten, die goud bevatten.

Hieronder volgt een overzicht van het per pakketpost verzonden goud over de laatste 3 jaren:

in 1908	1 317 112	gram goud;
„ 1909	1 274 296	„ „
„ 1910	1 215 145	„ „

Door middel van den rechtstreekschen pakketpostdienst tusschen Suriname en Britsch-Guyana werden in 1910 35 pakketten verzonden naar en 112 ontvangen uit Demerary (in 1909 respectievelijk 39 en 84), terwijl tusschen Suriname en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika rechtstreeks in 1910 werden verzonden 47 en ontvangen 222 pakketten (in 1909 respectievelijk 12 en 28).

In 1910 werden in Suriname ter invordering ontvangen 64 quitanties tot een gezamenlijk bedrag van f 1391, waarvan 24 stuks, te zamen bedragende f 593, als onbetaald werden teruggezonden, zoodat ingevorderd is op 40 quitanties een totaal bedrag van f 798.

Telegraphie. Gedurende het jaar 1910 werden verzonden 1302 telegrammen met 7963 woorden en ontvangen 1116 telegrammen met 6855 woorden, tegen in 1909 respectievelijk 1180 telegrammen met 6420 woorden, 927 telegrammen met 5612 woorden.

De verbinding met Martinique werd twee keeren gestoord (nl. van 23 Juni tot 3 Juli 1910 en van 23 December 1910 tot 3 Januari 1911) en de verbinding met Cayenne eenmaal (nl. 30 September 1910 tot 13 Januari 1911).

Telephonie. In het beheer kwam in 1910 geene verandering. Het personeel bestond op ultimo December uit 6 militairen en 12 burgers. Het aantal particuliere aansluitingen werd in 1910 met 15 vermeerderd. Ten behoeve van het gouvernement kwamen 12 aansluitingen tot stand. Op ultimo December waren uitsluitend ten dienste van het gouvernement in gebruik 106 toestellen, verdeeld over 68 aansluitingen. Bij particulieren waren op dat tijdstip in gebruik 190 toestellen, verdeeld over 164 aansluitingen. In totaal waren alzoo in gebruik 296 toestellen, verdeeld over 232 verbindingen. In 1910 werd de kabel in het Saramaccakanaal door eene luchtgeleiding vervangen ter verbetering der lijn Paramaribo—Uitkijk. Een tweede 50-aderige loodkabel werd op een deel van het telephoonnet van Paramaribo aangebracht. In de Surinamerivier werd een 2-aderige kabel aangelegd ten behoeve van de aansluiting van de plantage St. Barbara.

Het totaal der ontvangsten voor het telephoonwezen bedroeg in 1910 f 14 061 tegen f 12 989 in 1909.

R.

SPOORWEGEN.

Ten vervolge op het verslag, voorkomende onder de gedrukte stukken betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1912, wordt nog het volgende omtrent den spoorwegaanleg van het tijdstip van 1 Januari tot 15 Mei 1911 vermeld.

Uitvoering der werken. De boschkap kwam gereed tot aan het eindpunt Dam, gelegen aan de Sarakreek boven de vallen en het grondwerk, met uitzondering van de kunstwerken in den laatsten 1½ kilometer, tot HM. 355.

Het eindspoor is gevorderd tot HM. 350.

Van af de Surinamerivier tot HM. 170 is de baan berijdbaar, maar niet ten volle geballast en van daar tot HM. 340 geheel afgeballast.

De kabelbaan- en zandzuigerinstallaties blijven goed voldoen.

Arbeiders. De arbeiderssterkte van 1 April—15 Mei was gemiddeld 377 man. De gezondheidstoestand der arbeiders was over het algemeen gedurende die periode gunstig: (2.07% malarialijders).

Personeel. Met ingang van 3 Mei werd de ingenieur J. F. Schönfeld, die sedert September 1909 aan den dienst der koloniale spoorwegen was verbonden benoemd tot tijd. chef van het bouwdepartement. Overigens kwam in de samenstelling van het technisch personeel geene verandering.

Barkassendienst. In aansluiting op de exploitatietreinen van Dinsdag en Vrijdag is op 4 April dj. de barkassendienst tusschen Kwakoegrond en Brokolonko weder opengesteld.

Exploitatie. De opbrengst van 1 Januari tot 15 Mei 1911 was als volgt:

BENAMING.	Goud-zône Paramaribo Brokolonko.	1ste Goud-zône.	2de Goud-zône.	Para-zône.	Totaal.
Passagegelden	f 906,50	f 10 897,—	f 194,50	f 12 725,45	f 24 723,45
Vrachtgelden	459,10	7 065,92	257,63	7 213,03⁵	14 995,68⁵
Goud	64,40	821,50	22,—	—	907,90
Diversen	—	70,91⁵	—	70,71⁵	141,63
	f 1 430,—	f 18 855,33⁵	f 474,13	f 20 009,20	f 40 768,66⁵
Spoorwegtelephoon	—	—	—	—	243,44
Zand	—	—	—	—	163,—
					f 41 175,10⁵

De Minister van Koloniën,

DE WAAL MALEFIJT.

Bijlage A[1].

REDE door den Gouverneur van Suriname gehouden op 9 Mei 1911, bij de opening van de vergadering der Koloniale Staten.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren leden van de Koloniale Staten!

Bij de opening uwer vergadering in 1906 verklaarde mijn ambtsvoorganger zich bewust te zijn, dat het openingswoord veel van zijn beteekenis had verloren na de wijziging van het Regeeringsreglement, die de behandeling der begrooting en de daarmede gepaard gaande financieele en economische besprekingen vóór de opening doet afloopen. Met mijn ambtsvoorganger zou ik het rationeeler achten, wanneer de opening aan de behandeling, ja aan de indiening der begrooting voorafging, en het schijnt mij dus toe aanbeveling te verdienen, dat bij een eventueele wijziging van het Regeeringsreglement ook hieraan aandacht worde geschonken.

Toch wil ik ook dit jaar, evenals ik het de beide vorige jaren deed, in overeenstemming met het sedert lang bestaande gebruik, den economischen en financieelen toestand in het kort bespreken.

Het bestuur behoort handel en industrie te bevorderen, zooveel dit in zijn vermogen ligt; het belang, dat er voor de kolonie in gelegen is een stand van flinke handwerkslieden te bezitten, mag niet worden onderschat, en het bestuur moet dus ook zooveel mogelijk er naar streven dit doel te bereiken. Maar ik ben nog steeds van meening, dat voor de kolonie de landbouw hoofdzaak is en de landbouw hoofdzaak moet blijven.

Voor den landbouw dan was de weersgesteldheid in het afgeloopen jaar niet ongunstig. De regenval was niet zoo gering als in 1909, maar toch was hij beneden het gemiddelde cijfer per jaar van 2350 m.M.; hij bedroeg 1994 m.M. De meer gelijkmatige verdeeling over de verschillende maanden van het jaar maakte echter veel goed. Het eerste kwartaal van dit jaar gaf een bijzonder grooten regenval, nl. 904,1 m.M., dat is veel meer dan telkens in het eerste kwartaal van de laatste vijf voorafgaande jaren het geval was.

Wanneer ik een terugblik werp op de resultaten van den landbouw in het afgeloopen jaar dan — het ligt voor de hand — bespreek ik in de eerste plaats de bacovencultuur. Immers die cultuur gaf vele zorgen. De onrustbarende uitbreiding der Panamaziekte op de met Gros Michel bacoven beplante velden, waarop ik verleden jaar moest wijzen, kwam niet tot stilstand. Bij het laboratoriumonderzoek werd door den landbouwassistent als oorzaak van de ziekte een schimmel gevonden, die in de knol binnendringt en tot in de bladstelen voortwoekert.

Een afdoend bestrijdingsmiddel kan niet worden aangegeven; ontsmetting van den bodem gaf slechts negatieve resultaten. Het eenige wat werkelijk baten kan, is de aanplant van een immune variëteit, en het scheen een oogenblik, alsof de immuun geachte Congovariëteit niet aan de in dit opzicht van haar gekoesterde verwachtingen zou beantwoorden.

Gelukkig bleef het echter beperkt tot enkele sporadische gevallen, dat de Panamaziekte zich in de Congovariëteit vertoonde, en er is dus goede grond voor het vertrouwen, dat de Congovariëteit van de ziekte vrij zal blijven. Toch mocht na de enkele gevallen, die zich hadden voorgedaan, de mogelijkheid van een uitbreken der ziekte in de Congovelden niet uit het oog worden verloren. Een nieuw plan tot voortzetting van de cultuur met Gouvernementssteun werd dus opgemaakt; tusschenplanting met andere cultures zou bij dit plan voorkomen, dat, bij een onverhoopte aantasting der Congovelden door de ziekte, men na eenige jaren weder zou komen te staan voor velden, alleen beplant met door ziekte waardelooze bacoven. Het is u bekend, mijne heeren, dat dit plan de goedkeuring van het Opperbestuur en van de Nederlandsche Wetgevende Macht niet mocht verwerven. Beslist werd, dat de Gouvernementssteun zou worden gestaakt.

De United Fruit Company heeft sedert voorwaardelijk zich bereid verklaard tot het verstrekken van voorschotten voor de voortzetting der cultuur. Hoewel de United Fruit Company verleden jaar zich tegenover het Gouvernement had verbonden om de Congo's aan te nemen tot 1916 toe, op dezelfde voorwaarden waarop de Gros Michel zijn en nog worden aangenomen, meende zij, nu de omstandigheden veranderd zijn, alvorens werkkapitaal voor de cultuur te verschaffen, een nader onderzoek naar de marktwaardigheid der Congo's te moeten instellen [1]). Het resultaat van dit onderzoek zal, naar gehoopt wordt, zeer spoedig kunnen worden medegedeeld. Reeds zijn in vijf verschepingen ongeveer 1500 bossen Congobacoven naar New-York verzonden.

Ten einde het plantseizoen niet te doen verloopen, zijn echter reeds in Maart j.l. door de United Fruit Company de voorradige Congoknollen ten getale van ruim 348 000 stuks aan de planters uitgedeeld en zijn daarmede ongeveer 800 hectaren beplant.

Op de begrooting voor dit jaar is een post voor de liquidatie der cultuur uitgetrokken, zoodat ook na 1 Januari j.l. nog voorschotten konden worden verstrekt, ten einde zooveel mogelijk te behouden, wat, dank zij den in vorige jaren gegeven steun, is verkregen en bereikt.

De voorzieningen ter zake van de liquidatie waarvoor door u, mijne heeren, eene verordening werd aangenomen, zijn thans in Nederland in behandeling, omdat het Opperbestuur en de Wetgevende Macht in Nederland ter zake te beslissen hebben.

Het aantal bossen bacoven, dat in 1910 is verscheept, is niet veel meer dan het aantal in 1909 verscheept. In 1910 waren het 652 693 en in 1909 waren het er 648 696. Ten gevolge van de verwoesting door de Panamaziekte aangericht, welke verwoesting de eenige oorzaak is van de mislukking der cultuur, was het aantal bossen in 1910 niet grooter, niettegenstaande in 1910 een grooter aantal hectaren in productie moest zijn.

De bacovendrogerij werkt door en de uitvoer van gedroogde bacoven nam van 31 304 kilogram in 1908 tot 56 723 kilogram in 1910 toe.

Van de *suikercultuur* waren de resultaten in 1910 bevredigend.

De opbrengst was hooger dan in 1909, zelfs hooger dan in 1908, dat een goed jaar was; de opbrengst bedroeg in 1910

[1]) Sedert heeft de United Fruit Company zich bereid verklaard de Congobacoven op te koopen, doch zonder financieelen steun voor de cultuur te verleenen.

ruim 12 millioen kilogram tegen 10 930 000 kilogram in 1909.

De stand van het suikerriet is gunstig en belooft een goede opbrengst voor dit jaar. Onze grond is bijzonder geschikt voor de suikercultuur; er zijn hier velden, die 30 jaar en langer met riet beplant zijn en die ook zonder bemesting een opbrengst geven van 2½ ton suiker per akker. Naast het gewone Bourbon-riet heeft men min of meer uitgestrekte aanplantingen van zaadrietsoorten uit Demerary en Barbados afkomstig, die in onzen kleiachtigen bodem zeer goed aarden. Het landbouwproefstation heeft eenige Javaansche rietsoorten aangevraagd, om na te gaan of de productie der velden daarmede misschien nog kan verhoogd worden.

Hoewel de suikerprijzen, die aan het einde van het vorig jaar dalende waren, nu weer in stijgende richting gaan en er dus in dat opzicht verbetering valt te constateeren, blijft de suikermarkt onzeker en kan dus van de financieele resultaten, die te verwachten zijn, niets positiefs worden gezegd.

Wat de *rijstcultuur* betreft, de opbrengst daarvan blijft stijgen.

In 1909 was de opbrengst 1 960 000 kilogram en in 1910 was zij 1 993 000 kilogram. Die vermeerdering moge niet zoo belangrijk schijnen; wanneer men nagaat, dat in 1907 de opbrengst nog slechts 1½ millioen kilogram was en dus in 3 jaren tijds de opbrengst met 1/3 is toegenomen, zal men moeten toegeven dat het resultaat bevredigend mag heeten. Toch moet er krachtig naar worden gestreefd, om de rijstcultuur, die van zooveel belang is voor den kleinen landbouw, een nog veel grooter uitbreiding te doen ondergaan. Zoolang nog ongeveer 6 millioen kilogram rijst wordt ingevoerd — dat is 3 maal de tegenwoordige productie — is een groote uitbreiding der cultuur zeker gerechtvaardigd.

De vreemde rijstsoorten vallen meer en meer in den smaak bij de bevolking, omdat zij tegen de roestziekte bestand zijn. Het landbouwdepartement heeft voor de aanplantingen van 1911 vijfhonderd kilogram zaaizaad verstrekt.

De *cacao*productie was in 1910 weder hooger dan in 1909; er kan zelfs gewezen worden op een productie, zooals sedert 1904 niet verkregen, was nl. ruim 20 400 balen, waarvan ruim 3/5 van den grooten landbouw en 2/5 van den kleinen landbouw afkomstig is.

Het bij herhaling uitgesproken gunstig oordeel over de inkapping als middel tot bestrijding der krullotenziekte, kan ten volle gehandhaafd worden.

Op de plantage ,,Susanna'sdaal'' zijn de ingekapte velden weder in volle productie en leverden een oogst van gemiddeld 2½ baal per akker; er zijn zelfs velden, waarop 5 baal per akker werden geoogst.

De inkapping is nu op de geheele cacaocultivatie toegepast, behalve op ,,Slootwijk'' en ,,Susanna'sdaal'' ook op de plantages ,,Pieterzorg'', ,,La Liberté'', ,,Guineesche Vriendschap'', Peperpot'', ,,Voorburg'' en ,,Wederzorg''. Op dertien andere plantages was of werd een deel der cultivatie ingekapt. Het mag worden verwacht, dat in den aanstaanden grooten drogen tijd de inkapping op de laatstbedoelde plantages zal worden voortgezet en beëindigd, en dat men ook elders de inkapping zal toepassen. Het goede voorbeeld, door een kleinen landbouwer in het Saramaccadistrict gegeven, zal zonder twijfel bij andere kleine landbouwers navolging vinden; reeds zijn aanvragen ontvangen om hulp bij de inkapping zonder geldelijken steun, welke hulp natuurlijk zal worden verleend.

De methode van bestrijding der krullotenziekte door den heer TER LAAG op de plantage ,,St. Barbara'' toegepast en ook op enkele andere plantages beproefd, heeft aanvankelijk goede resultaten, maar een beslist oordeel over die methode zal eerst kunnen worden uitgesproken, nadat de stand en productie van de aldus behandelde boomen een of twee jaar zullen zijn nagegaan.

De opbrengst over het 1ste kwartaal 1911 was 1700 balen cacao, dat is meer dan gewoonlijk in het eerste kwartaal het geval is. Maar de vruchtzetting heeft te wenschen overgelaten, zoodat de verwachtingen voor den grooten pluk minder gunstig zijn en op een laten oogst moet worden gerekend.

De *koffiecultuur* gaat vooruit. Op verschillende plantages werd in 1910 Liberiakoffie aangeplant en in dit jaar zullen die aanplantingen worden uitgebreid.

Op enkele plantages komen in dit jaar reeds vrij uitgestrekte jonge velden in productie, terwijl van de oude velden de oogstverwachtingen gunstig zijn.

Voor dit jaar mag dus eene vermeerdering der totale productie worden verwacht.

De prijzen waren over 1910 zeer gunstig en stegen aan het einde van 1910 zelfs tot f 0,78 per kilogram, een prijs die sedert jaren niet betaald was.

Bij den kleinen landbouw werd de cultuur van Surinaamsche koffie eenigszins uitgebreid, en men mag verwachten, dat de bezwaren van den kleinen landbouw tegen de Liberiakoffie zullen komen te vervallen, wanneer er meer établissementen voor koffiebereiding zullen verrijzen.

In den cultuurtuin en ook op sommige plantages worden nog met enkele andere soorten proeven genomen, namelijk met de coffea robusta en de coffea canephora.

De *rubbercultuur* vindt meer en meer belangstelling bij de planters. Het is bijna uitsluitend de zoogenaamde Para rubber (hevea brasiliensis) die geplant wordt. De groei der jonge boomen mag gunstig worden genoemd. Het aantal jonge boomen van 1—3 jaar, op de verschillende plantages in den grond gebracht, bedraagt 225 000.

Door bemiddeling van het landbouwdepartement werden ruim 616 000 zaden uit Ceylon ingevoerd. Bij den aanvang van dit jaar waren er op de kweekbedden op verschillende plantages ongeveer 475 000 plantsoenen, deels uit Ceylonsche zaden, deels uit hier gewonnen zaden opgekweekt. Vermoedelijk zal weldra aan invoer van zaden geen behoefte meer bestaan, omdat de productie van inheemsch zaad langzamerhand door het vruchtdragend worden van een vrij uitgebreide aanplanting, belangrijk toeneemt.

In de rubber werden gelukkig geen verontrustende ziekten geconstateerd.

Op ,,Slootwijk'' is de stand der aanplantingen zeer gunstig. De boomen, thans 15 maanden oud, beginnen zich grootendeels te vertakken; de groei dier jonge boomen doet niet onder voor hetgeen onze directeur van den landbouw zag op het Maleische schiereiland, dat als bijzonder geschikt voor rubber bekend staat.

Ook de bacoven geven op ,,Slootwijk'' een goed resultaat; in het eerste kwartaal van dit jaar werden 7323 bossen verscheept en de verschepingen nemen toe.

Het gereedmaken der tweede serie ondervond eenige vertraging door de bacovencrisis en met de beplanting der laatste velden werd op de uitdeeling der Congo's gewacht.

De cultuur van *sinaasappelen* kan voordeel opleveren. Nieuwe proefzendingen naar Europa deden blijken, dat men zich in handelskringen voor Surinaamsche sinaasappelen wil interesseeren. De opbrengst per vrucht was onder aftrek van kosten van verpakking, vervoer, commissie enz. $2^{6}/_{10}$ cent. De cultuur kan dus worden aanbevolen en ook bij den kleinen landbouw moet zij worden aangemoedigd.

Blijkens van den district-commissaris in Coronie ontvangen berichten is de hartrotziekte in den *cocospalm* sterk afgenomen. De zieke boomen worden zooveel mogelijk omgehakt en vernietigd, en er wordt overwogen of het nog noodig is dwangmaatregelen daarvoor uit te vaardigen.

In den laatsten tijd hebben ook torren in den cocospalm schade aangericht, en het is in onderzoek wat daartegen moet worden gedaan.

Bij den *kleinen landbouw* is in 1910 de toename van uitgegeven perceelen niet zeer groot geweest. Het aantal uitgegeven perceelen is met slechts 30 vermeerderd. Op de 14 vestigingsplaatsen zijn in de laatste twee jaren 80 nieuwe perceelen uitgegeven met een toename in oppervlakte van 235 hectaren. In den Saramaccapolder werd in het afgeloopen jaar met de uitgifte van perceelen begonnen; de perceelen werden grooter gesteld dan vroeger geschiedde, namelijk 3 H.A. met gelegenheid tot uitbreiding tot 6 H.A.

Dat het aantal aan kleine landbouwers uitgegeven perceelen in de laatste twee jaren zoo weinig is toegenomen, is een gevolg van het feit, dat in 1904 en 1905 slechts weinig nieuwe

immigranten werden aangevoerd, zoodat vijf jaar later, in 1909 en 1910, slechts weinig contracten expireerden en niet vele imigranten vrij kwamen.

Het aantal Britsch-Indiërs in 1904 en 1905 aangevoerd was respectievelijk 252 en 173.

In dit verschepingsseizoen zullen weinig immigranten worden aangevoerd. Er zijn een paar kleine aanvragen, maar zoolang omtrent de bacovencultuur nog niet beslist is, kan geen aanvoer plaats hebben. De ongeveer 1000 immigranten, die ten gevolge van de beslissing omtrent de bacovencultuur, op verschillende plantages geen werk meer hadden, zijn op andere plantages kunnen worden overgeplaatst.

De productie van den kleinen landbouw is langzaam stijgende. Het is bij het landbouwdepartement in studie, wat tot aanmoediging van den kleinen landbouw kan worden gedaan. Ik acht de bevordering van den kleinen landbouw voor de kolonie van zeer veel belang.

Een verzoek door eenige ingezetenen gedaan om hun steun te verleenen en hun de gelegenheid te geven een landbouwenden middenstand te vormen, is in overweging. Ik hoop ter zake spoedig te kunnen beslissen; mocht die beslissing tot geldelijke gevolgen aanleiding geven, dan zullen de noodige voorstellen daarover aan u worden voorgelegd. Zij, die werkelijk ernstig zich op den landbouw willen toeleggen, en zelf willen werken, moeten, als dit kan, daarbij gesteund worden.

De gunstige verwachtingen, die verleden paar over de *balata-industrie* werden uitgesproken, zijn niet ongegrond gebleken. Kon verleden jaar gewezen worden op een stijging van den balata-uitvoer van 545 duizend kilogram in 1908 tot 682 duizend kilogram in 1909, de uitvoer over 1910 bedroeg 893 duizend kilogram.

Ook de prijzen waren in 1910 stijgende. De in concessie uitgegeven oppervlakte was in 1910 ruim 1 millioen H.A., dat is bijna 2 maal zooveel als in het voorafgaande jaar. In Nederland begint men dan ook in de balata-industrie meer belangstelling te toonen; die belangstelling vond haar uiting in de oprichting van een groote maatschappij, die de balatazaken van een paar industrieelen hier heeft overgenomen.

De *rubberboschcultuur* trekt in den laatsten tijd bijzondere aandacht. Vergunningen voor onderzoek werden met het oog op deze cultuur verleend op terreinen tot een totale oppervlakte van 200 000 H.A., terwijl reeds enkele gronden in erfpacht zijn uitgegeven. De Fransche goudmaatschappij „la Compagnie des Mines d'Or", heeft een nevenmaatschappij opgericht, om de cultuur op uitgebreide schaal in de Lawa te drijven.

Er bestaan bij particulieren plannen om den *houtkap* met machinale hulpmiddelen ter hand te nemen; er is reeds een maatschappij met Nederlandsch kapitaal daarvoor opgericht. Moge dit leiden tot eene verlevendiging van den houtkap!

Ten aanzien van het *goudbedrijf* kunnen de mededeelingen niet bevredigend zijn. De goudaanvoer ging weder achteruit van 1133 kilogram in 1909 tot 1081 kilogram in 1910; dit goud werd in hoofdzaak verkregen door kleine groepen goudelvers, die als onderhuurders op de groote placers werken.

De moeilijkheden met de machinale ontginningsmethoden zijn nog niet overwonnen; op het bekende placer de Jong is een nieuwe kwartsstampmolen met 8 stampers in werking gesteld, waarmede nu proeven worden genomen.

Ook het gouvernements kleinbedrijf leverde minder op dan in 1909. In 1909 was het 72 kilogram en in 1910 slechts 51 kilogram.

Verleden jaar mocht ik melding maken van de opening der gasfabriek, van de oprichting van de tweede lucifersfabriek en van het begin dat met de zeepfabricage was gemaakt. Ik kan thans op *industrieel gebied* niets nieuws mededeelen. De beide lucifersfabrieken werken geregeld voort en de invoer van lucifers komt daardoor bijna geheel te vervallen. De zeepproductie was nog niet zeer groot, zij bepaalde zich tot 600 kisten ad 20 kilogram; het mag verwacht worden, dat deze industrie zich langzamerhand zal ontwikkelen.

Ik heb het noodig geacht eene commissie te benoemen, ten einde onderzoek te doen naar den toestand der woningen van het minder gegoede deel der bevolking en mij eventueel daaromtrent voorstellen te doen. Het schijnt mij een groot belang voor de bevolking, dat aan de woningtoestanden zooveel als mogelijk is aandacht worde geschonken. Zoodra de commissie met onderzoek en voorstellen gereed zal zijn, zal dit vraagstuk door het bestuur worden behandeld.

De *spoorwegaanleg* was op 1 April j.l. gevorderd tot 34 kilometer aan de overzijde van de Surinamerivier. Behoudens onvoorziene omstandigheden zal het eindpunt Dam, boven de vallen der Sarakreek, in het laatste kwartaal van dit jaar bereikt zijn, en zal dan de geregelde exploitatie van de geheele lijn kunnen worden geopend.

De gezondheidstoestand van staf, opzichterspersoneel en arbeiders was gunstig, al werd ook het percentage van malarialijders iets hooger.

In het laatste kwartaal van 1910 was het 2,36 % en in het eerste kwartaal van dit jaar 2,61 %.

In de exploitatieopbrengsten van de zoogenaamde Parazône is een blijvende achteruitgang waar te nemen; de inkomsten van de zoogenaamde eerste goudzône gaan iets vooruit. Wat het vak Surinamerivier—Dam zal opleveren, zal afhangen van het meer of minder intensieve van het bedrijf op de placers aan de Sarakreek gelegen.

Met voldoening kan gewezen worden op het succes van de Corantijn-expeditie, waardoor nu de geheele kolonie verkend is. Hulde moet gebracht worden aan de heeren KAYSER en HULK, die den tocht niettegenstaande de ondervonden moeilijkheden hebben volbracht, en aan de stadsarbeiders die bereid zijn geweest den tocht mede te maken en die bewezen hebben, dat de hulp van de boschnegers kan worden ontbeerd. Het is zeer te betreuren, dat de expeditie reeds in den aanvang 2 slachtoffers eischte; met droefheid wordt er aan herinnerd, dat de zoo flinke leider der expeditie, de heer EILERTS DE HAAN, aan koorts is bezweken, en dat ook het stoffelijk overschot van een der stadsarbeiders in de wildernis moest worden achtergelaten.

Ik vertrouw, dat de proef met de reorganisatie van het onderwijs, waarmede gij, mijne heeren, verleden jaar hebt ingestemd, zal slagen, en dat aldus langzamerhand het onderwijs in meer practische richting zal worden gestuurd. Dit schijnt mij in het belang onzer jeugd te zullen zijn; aan de opleiding onzer jeugd moet bijzondere aandacht worden geschonken.

De zoogenaamde ambachtscommissie, waarvan ik u verleden jaar de benoeming mededeelde, heeft ook in opdracht een onderzoek in te stellen betreffende de gelegenheid tot arbeiden, in het bijzonder voor het jongere geslacht, dat de school heeft afgeloopen. Behalve een voorstel, dat met dit deel van haar opdracht geen verband hield, namelijk het voorstel tot vermindering der gerechtskosten voor de invordering van kleine vorderingen, welk voorstel aanstonds in een ontwerp omgezet door u is goedgekeurd, mocht ik van de ambachtscommissie onlangs een voorstel ontvangen tot reorganisatie en verhooging van het subsidie van de ambachtsschool.

Dit voorstel, op 1 April jl. aan mij ingediend, is aan het bestuur der ambachtsschool gezonden met verzoek zijne meening ter zake te willen mededeelen. Zoodra het voorstel van het bestuur der school zal zijn terug ontvangen, zal het terstond worden behandeld. Ik hoop, dat het rapport en de verdere voorstellen van de ambachtsschool mij spoedig zullen bereiken, en dat het werk der commissie, waarvan ik veel heb verwacht, inderdaad vruchtdragend zal worden.

Met genoegen constateer ik het initiatief van drie ingezetenen tot het in het leven roepen der beweging in den geest van de „Boy Scouts", daar ook dit in het belang van het jonge opkomende geslacht is. Uit hetgeen ik er reeds van zag, meen ik te mogen concludeeren, dat die beweging van blijvenden aard zal zijn; aangenaam was het mij dan ook, dat gij, mijne heeren, een klein subsidie op mijn voorstel daarvoor hebt goedgekeurd.

Een werkprogram voor het komend zittingjaar zal men van mij natuurlijk niet meer verwachten, nu ik weldra de kolonie zal verlaten. Alleen zou ik er op willen wijzen, dat het mij in het belang der kolonie hoogst wenschelijk voorkomt, dat onder meer het arbeidscontract en de politieverordening, die in staat

van wijzen zijn, spoedig tot stand komen, en dat ook de bepalingen omtrent het onderzoek naar het vaderschap en de faillissementsregeling, waarover nog een onderzoek in de afdeelingen moet plaats hebben, weldra in behandeling worden genomen.

Het nieuwe strafwetboek, dat onze thans geldende strafwetgeving zal vervangen, is afgekondigd. De invoeringsverordening zal zoo spoedig mogelijk worden voorbereid en ingediend.

Toen ik, nu ongeveer drie jaren geleden, in eene plechtige zitting van uw college het bestuur over de kolonie aanvaardde, verklaarde ik vertrouwen te hebben in de toekomst der kolonie.

In de drie jaren, die nu achter ons liggen, is veel tegenslag ondervonden en is zeker hetgeen we allen gehoopt hadden niet bereikt en verwezenlijkt. Toch blijf ik in de toekomst der kolonie vertrouwen stellen; in den tegenwoordigen toestand meen ik voor dit vertrouwen gegronde reden te vinden. Immers de toestand is niet ongunstig. Wanneer de bacovencultuur ten slotte zal mogen slagen, wanneer de suikercultuur niet achteruitgaat, misschien zich uitbreidt, wanneer de cacaocultuur, dank zij de succesvolle bestrijding der ziekte, flink en krachtig herleeft ook bij den kleinen landbouw, wanneer de koffiecultuur opbloeit, wanneer de rubbercultuur slechts ten deele geeft wat daarvan verwacht wordt, wanneer de rijstcultuur in belangrijke mate toeneemt, wanneer de balata-industrie op haar tegenwoordige hoogte blijft, omtrent al hetwelk op grond van hetgeen wij nu zien goede verwachtingen mogen worden gekoesterd, dan kan de kolonie, zij het ook niet in de allernaaste toekomst, tot bloei komen.

De waarde van den uitvoer heeft in het afgeloopen jaar de waarde van den invoer belangrijk overtroffen; aan dit werkelijk verblijdend verschijnsel, waarop ook gij in uw voorloopig verslag hebt gewezen, meen ik nog eens met nadruk te moeten herinneren.

En de financieele resultaten der laatste twee jaren zijn gunstig. Gaat het met de middelen in dezelfde stijgende lijn voort, dan zal de vervulling van den plicht om de huishoudelijke uitgaven uit de eigen middelen te betalen, niet meer in een al te ver verwijderd verschiet liggen.

Steun van het moederland, vooral voor productieve werken, zal de kolonie nog behoeven. En niettegenstaande de onder het bestuur van mijne ambtsvoorgangers in uitvoering gebrachte groote maatregelen, waarvoor door het moederland groote sommen zijn verstrekt — ik bedoel den spoorwegaanleg en de bacovencultuur — niet het resultaat hebben gehad, dat daarvan bij den aanvang ook door u, mijne heeren, werd verwacht, zal het moederland — daarvan ben ik overtuigd — de kolonie krachtig blijven steunen.

Door de na overleg met mij gedane benoeming der commissie, welke zal adviseeren over de middelen om den economischen en financieelen toestand te verbeteren, is wel gebleken, dat het moederland bereid blijft om alles in het werk te stellen wat kan strekken om de kolonie vooruit te brengen.

Er zijn onder mijn bestuur zwaardere lasten aan de ingezetenen opgelegd; voor zoover ik verzwaring van lasten mogelijk en gerechtvaardigd achtte, heb ik daartoe voorstellen gedaan, waartoe — het is mij aangenaam dit te kunnen verklaren — ook gij, mijne heeren, uwe medewerking hebt verleend. De kolonie heeft dus getoond zich niet te onttrekken aan hetgeen van haar kon worden gevorderd.

Gaarne zou ik hebben gezien, dat alle of althans de meeste verordeningen, die bij u aanhangig zijn, tijdens mijn bestuur waren behandeld en tot stand gekomen.

Maar de vele werkzaamheden, die op de Staten rusten, en die door u, mijne heeren, moeten worden verricht, naast en met uwe andere werkzaamheden, maakten het voor u nu eens niet mogelijk meer te doen dan gedaan is. Bovendien de samenstelling van uw college uit een betrekkelijk klein aantal leden maakt, dat de verdeeling van den voorbereidenden arbeid, zooals die in grootere vertegenwoordigende colleges wordt toegepast, hier geen toepassing vinden.

Mijne heeren! Zooals u bekend is, heeft het Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin behaagd, mij op mijn verzoek met 1 Juli a.s. eervol ontslag als Gouverneur van Suriname te verleenen. Nu ik dus weldra het bestuur zal nederleggen, wil ik mij ten slotte veroorloven nogmaals een wensch uit te spreken, dien ik ook vroeger reeds heb doen hooren, en waarvan de vervulling naar mijne meening in het belang der kolonie kan strekken. Moge het zijn, dat alle ingezetenen der kolonie, onverschillig van waar zij afkomstig zijn, zonder onderscheid van rang, stand, ras of kleur, eendrachtig met en naast elkander samenwerken, om den vooruitgang der kolonie en het geluk harer ingezetenen te bevorderen, daar dat het doel is, dat aan allen voor oogen moet staan!

En wanneer ik dien wensch uitspreek, versta men mij wel. Het is met de door mij gewenschte eendrachtige samenwerking allerminst mijne bedoeling, dat meeningsverschil zal worden verborgen of weggedoezeld. Neen, strijd over beginselen, strijd over de groote lijnen, die moeten gevolgd worden, strijd over hetgeen belangrijk is, kan niet anders dan aan het belang der kolonie ten goede komen, mits bij dien strijd al wat van persoonlijken aard is ontbreke, en die strijd worde gevoerd waardig en met onderlinge waardeering. Men spanne dus alle krachten in, ieder op de wijze waarop hij meent met eerbiediging van hetgeen anderen denken, het belang der kolonie, dat ons allen zoo zeer ter harte gaat, het best te dienen. Dan zal men een goede toekomst voor de kolonie verzekeren en dan zullen, naar ik hartelijk hoop, de opofferingen, die het moederland zich getroost heeft en nog getroosten zal, ten slotte vruchtdragend blijken, en Suriname, de meest Nederlandsche kolonie, zooals zij vaak genoemd is, een welvarende kolonie worden.

Moge Hoogere zegen rusten op den gemeenschappelijken arbeid van Gouverneur en Staten!

Ik verklaar uwe vergadering geopend.

Bijlage A².

a. OPGAVEN omtrent mutatiën in de bevolking in het jaar 1910.

	Personen van het mannelijk geslacht.		Personen van het vrouwelijk geslacht.		Totaal.	
Bij het einde van 1909 aanwezig		48 411		41 495		89 906
In 1910 geboren	1 384		1 393		2 777	
In 1910 aangekomen	2 633		657		3 290 *a*)	
		4 017		2 050		6 067
		52 428		43 545		95 973
In 1910 overleden	1 097		890		1 987	
In 1910 vertrokken	1 342		502		1 844 *b*)	
		2 439		1 392		3 831
		49 989		42 153		92 142 *c*)

a) Waaronder 1042 Nederlandsch-Indische en 653 Britsch-Indische immigranten door tusschenkomst van het immigratie-departement aangevoerd.

b) Waaronder 225 Nederlandsch-Indische en 82 Britsch-Indische immigranten, wier contracten geëxpireerd zijn.

c) Dit totaal stemt niet overeen met dat van den hierna volgenden staat, omdat de kennisgevingen omtrent aankomst, vertrek of verhuizing van de bewoners aan de wijkmeesters en aan de districts-commissarissen niet dan zeer onregelmatig worden gedaan.

b. VERDEELING der bevolking naar den landaard op ultimo December 1910, volgens de bij de wijkmeesters en de districts-commissarissen ontvangen opgaven.

	Europeanen.		Nederl.-Indiërs.		Britsch-Indiërs.		Inboorlingen.		Anderen.		Totaal.		Totaal-generaal.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	
Paramaribo	396	240	—	—	7	2	13 708	17 350	2 311	1 332	16 422	18 924	35 346
Nickerie	23	10	391	201	1 614	994	1 296	1 536	583	388	3 907	3 129	7 036 [1]
Coronie	10	6	1	—	10	5	959	959	14	8	994	978	1 972 [2]
Beneden-Saramacca	7	2	125	66	1 133	972	991	902	87	19	2 343	1 961	4 304
Boven-Saramacca	1	—	—	—	20	11	226	111	126	—	373	122	495
Beneden-Suriname	36	9	481	254	1 293	929	1 517	1 132	51	27	3 378	2 351	5 729
Beneden-Para	29	5	158	113	2 076	1 783	2 125	1 671	56	19	4 444	3 591	8 035
Boven-Para	5	4	291	153	598	382	851	758	29	6	1 774	1 303	3 077
Boven-Suriname	11	8	211	117	462	232	1 059	782	12	—	1 755	1 139	2 894
Beneden-Commewijne	49	24	2 754	1 679	3 400	1 849	698	590	59	37	6 960	4 179	11 139
Boven-Commewijne	3	—	28	14	111	80	505	390	6	3	653	487	1 140
Cottica	3	3	580	277	1 099	610	1 018	893	34	11	2 734	1 794	4 528
Marowijne	25	4	—	—	9	2	166	176	100	56	300	238	538 [3]
	598	315	5 020	2 874	11 832	7 851	25 119	27 250	3 468	1 906	46 037	40 196	86 233
	913 [4]		7 894		19 683		52 369		5 374		86 233		

1) Hieronder 2428 bewoners van Nieuw-Nickerie.

2) „ 593 „ „ Totness.

3) Hieronder 459 bewoners van Albina.

4) Waaronder 633 in Nederland geboren.

c. VERDEELING van de bevolking naar den leeftijd.

	Geslachten.	Onder het jaar.	1 jaar.	2 jaar.	3 jaar.	4 jaar.	5 tot 9 jaar.	10 tot 19 jaar.	20 tot 29 jaar.	30 tot 39 jaar.	40 tot 49 jaar.	50 tot 64 jaar.	65 tot 84 jaar.	85 jaar en ouder.	Onbekend.	Totaal.
Paramaribo.	M.	321	352	391	350	412	1 854	3 227	3 086	2 790	1 743	1 274	488	95	141	16 524
	V.	315	342	360	362	430	1 954	3 388	3 712	2 809	1 988	1 981	911	147	123	18 822
Het overige deel der Kolonie.	M.	690	609	698	634	750	1 646	2 699	7 883	5 875	3 068	2 314	932	279	1 531	29 608
	V.	607	515	582	617	528	1 557	2 280	4 690	3 713	2 418	1 831	793	208	940	21 279
Geheele Kolonie.	M.	1 011	961	1 089	984	1 162	3 500	5 926	10 969	8 665	4 811	3 588	1 420	374	1 672	46 132
	V.	922	857	942	979	958	3 511	5 668	8 402	6 522	4 406	3 812	1 704	355	1 063	40 101
		1 933	1 818	2 031	1 963	2 120	7 011	11 594	13 371	15 187	9 217	7 400	3 124	729	2 735	86 233

Bijlage B.

STAAT aantoonende de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten in 1910.

Betrekkingen, beroepen en ambachten.	Paramaribo. (1)	Het overige deel der kolonie. (2)	Totaal.	Aanmerkingen.
Ambtenaren	145	82	227	(1) In deze cijfers voor Paramaribo zijn niet opgenomen de personen die in het fort Zeelandia *wonen*, te weten: 140 militairen; 19 burgerlijke personen en 137 gevangenen; te zamen 296 personen. (2) In deze cijfers is niet begrepen de bevolking der gevangenis te Nieuw-Amsterdam, bedragende 59 hoofden.
Apothekers	22	1	23	
Beambten van politie	132	48	180	
Geestelijken	68	36	104	
Geneeskundigen	32	14	46	
Goudindustrie (belanghebbenden bij de, alsmede opzichters en arbeiders)	2 004	380	2 384	
Grondeigenaren, administrateuren en opzichters van plantages	37	572	609	
Houthakkers	31	3	34	
Huisbedienden	1 024	340	1 364	
Ingenieurs	6	1	7	
Karrelieden	142	87	229	
Kooplieden	125	2	127	
Kleermakers	169	65	234	
Kuipers	2	2	4	
Landbouwers (eigenaren en pachters van perceelen ter uitoefening v/d kleinen landbouw)	788	19 572	20 360	
Landmeters	6	—	6	
Machinisten	60	17	77	
Marktvrouwen	298	41	339	
Militairen	53	47	100	
Metselaars	55	18	73	
Notarissen	2	—	2	
Onderwijzers en onderwijzeressen, alsmede hulponderwijzers en -onderwijzeressen en kweekelingen	246	66	312	
Photografen	4	1	5	
Praktizijns	4	—	4	
Schoenmakers	158	77	235	
Sjouwers	192	49	241	
Slagers	7	8	15	
Slijters en tappers	11	241	252	
Smeden	286	63	349	
Timmerlieden	823	216	1 039	
Veld- en fabrieksarbeiders	448	14 479	14 927	
Ververs	123	18	141	
Visschers	110	99	209	
Vroedvrouwen	13	2	15	
Waschvrouwen	1 322	70	1 392	
Winkeliers	302	142	444	
Winkel- en kantoorbedienden	508	210	718	
Zeelieden	110	66	176	
Personen, die een betrekking bekleeden of een ambacht of beroep uitoefenen, niet afzonderlijk vermeld	2 472	278	2 750	
Zonder beroep hieronder gehuwde vrouwen, ouders, gebrekkigen en kinderen	23 006	13 474	36 480	
	35 346	50 887	86 233	

Bijlage C.

HUWELIJKEN, GEBOORTEN EN STERFGEVALLEN.

a. Huwelijken.

WAAR GESLOTEN.	Tusschen vreemdelingen.	Tusschen Europeesche ingezetenen.	Tusschen Europeesche ingezetenen en inboorlingen.	Tusschen vreemdelingen en inboorlingen.	Tusschen immigranten.	Tusschen immigranten en inboorlingen.	Tusschen inboorlingen.	Totaal.	Aantal gewettigde kinderen.
Paramaribo	7	—	7	15	49	3	160	241	189
Het overige deel der kolonie	21	1	—	28	77	18	83	228	384
Totaal . . .	28	1	7	43	126	21	243	469	573

b. Geboorten.

Staat van de geboorten in de geheele kolonie.

GEBOORTEN.	Dood geboren.	Levend geboren.		Totaal.
		In echt.	Buiten echt.	
Mannelijk	132	357	1027	1384
Vrouwelijk	112	358	1035	1393
Totaal . . .	244	715	2062	1) 2777

c. Sterfgevallen.

1°. Sterftestatistiek, aanwijzende den ouderdom en het geslacht der overledenen.

	Geslacht.	Levenloos aangegeven.	Beneden één jaar.	Van 1 en 2 jaar.	Van 3 t/m 9 jaar.	Van 10 t/m 19 jaar.	Van 20 t/m 29 jaar.	Van 30 t/m 39 jaar.	Van 40 t/m 49 jaar.	Van 50 t/m 59 jaar.	Van 60 t/m 69 jaar.	Van 70 jaar en daarboven.	Van onbekenden ouderdom.	Totaal zonder de levenloos aangegevenen.
Paramaribo	M.	69	78	30	26	26	68	88	94	65	61	56	3	595
	V.	68	94	30	26	12	57	42	43	54	54	101	—	513
Het overige deel der kolonie	M.	63	91	34	32	30	75	67	51	41	40	26	15	502
	V.	44	104	47	28	17	47	40	17	21	20	30	6	377
Totaal . . .	M.	132	169	64	58	56	143	155	145	106	101	82	18	1097
	V.	112	198	77	54	29	104	82	60	75	74	131	6	890
		244	367	141	112	85	247	237	205	181	175	213	24	1987

1) Van deze geboorten hadden er 1117 plaats te Paramaribo, daaronder niet begrepen de doodgeborenen.

2°. **Sterfte in iedere maand in de kolonie.**

	Januari.	Februari.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Totaal.
Paramaribo	104	106	110	85	96	81	93	87	91	69	67	119	1108
Het overige deel der kolonie	100	74	68	68	70	60	70	86	79	79	62	63	879
Totaal	204	180	178	153	166	141	163	173	170	148	129	182	1987

d. VERGELIJKING van het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen over de laatste tien jaren.

JAREN.	Geboren.	Overleden.	Meer geboren.	Meer overleden.
1901	2 350	1 600	750	
1902	2 099	1 959	140	
1903	2 529	1 731	798	
1904	2 415	1 803	612	
1905	2 527	1 893	634	
1906	2 408	1 793	615	
1907	2 439	2 011	428	
1908	2 566	2 199	367	
1909	2 814	2 075	739	
1910	2 777	1 987	790	

e. STATISTIEK betreffende geboorte, alsmede sterfte in het eerste levensjaar.

PLAATS.	Levenloos aangegeven.			Levend geborenen.			Overleden in het eerste levensjaar; hieronder niet begrepen de levenloos aangegevenen.			Levenloos aangegevenen en levend geborenen te zamen.			Levenloos aangegevenen en overledenen in het eerste levensjaar te zamen.		
	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.
Paramaribo	25	112	137	402	715	1 117	50	122	172	427	827	1 254	75	234	309
Het overige deel der kolonie	16	91	107	313	1 347	1 660	24	171	195	329	1 438	1 767	40	262	302
Totaal-generaal	41	203	244	715	2 062	2 777	74	293	367	756	2 265	3 021	115	496	611

Bijlage D.

STATISTIEK van de werkzaamheden van het hof van justitie, de kantongerechten en de ommegaande gerechten in 1910.

a. **STAAT van de burgerlijke zaken in 1910 behandeld bij het hof van justitie en de kantongerechten.**

	Aanhangig op 1 Januari 1910.	Aangebracht in 1910.	Afgedaan.	Aanhangig op 31 Dec. 1910.	AANMERKINGEN.
1°. *Hof van justitie.*					
Aangebracht sedert 3 jaar of meer .	—	—	—	—	
Aangebracht sedert minder dan 3 jaar	—	—	—	—	
Gewezen eindvonnissen	—	—	37	—	
Geroyeerde zaken	—	—	2	—	
Aanhangig sedert 3 jaar of meer. .	81	—	—	84	
Aanhangig sedert minder dan 3 jaar	—	42	—	—	
	—	42 [2])	39	84 [1])	
	123		123		
2°. *Kantongerecht te Paramaribo.*					
Aangebracht sedert 3 jaar of meer .	7	—	—	—	
Aangebracht sedert minder dan 3 jaar	21	—	—	—	
Afgedaan bij eindvonnis	—	—	138	—	
Afgedaan door afstand, door het vervallen van de instantie of door royement van de rol	—	196	44	42	
	28	196	182 [1])	42	
	224		224		
3°. *Kantongerecht van Nickerie* .	6	22	13	15	
	28		28		

[1]) Hieronder zijn er 60 waarin door partijen sedert meer dan tien jaar niets is gedaan.

[2]) Van de aangebrachte zaken betroffen 4 zaken beneden de f 1000, 7 boven de f 1000, 2 faillissementen, 2 insolventverklaring van den boedel van een gefailleerde, 3 executiën verkoop van onroerende goederen, 6 echtscheiding, 1 ondercurateelestelling, 11 aanvulling of verbetering van de registers van den burgerlijken stand, 1 verificatie schuldvorderingen in een faillissement, 2 van waarde verklaring van een arrest, 1 het doen van verklaring, 1 appèl van vonnissen van den kantonrechter van Paramaribo, 1 het doen van rekening en verantwoording.

[3]) Er waren bovendien nog 16 incidenteele, præparatoire en interlocutoire vonnissen gewezen.

b. **STAAT van de strafzaken, in 1910 behandeld bij het hof van justitie, bij de kantongerechten, bij het oostelijk en bij het westelijk ommegaand gerecht.**

	Aantal zaken.	Aantal beklaagden.	Aantal zaken bij verstek behandeld.	Van de beklaagden werden		Veroordeeld zijn						AANMERKINGEN.
				veroordeeld.	vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging.	tot doodstraf.	tot dwangarbeid.	tot gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling.	tot gevangenisstraf alleen.	tot enkele geldboete.	tot geldboete en gevangenisstraf met of zonder tewerkstelling.	
Hof van justitie	104	132	—	124	8	2 [1]	7	85	17	13	—	[1]) De doodstraf veranderd in dwangarbeid in boeien voor den tijd van 20 jaren.
Kantongerecht van Paramaribo . .	503	623	7	596	27	—	—	73	56	455	12	
„ „ Nickerie . . .	208	465	20	468	17	—	—	265	3	196	4	
„ „ Coronie. . . .	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	
Oostelijk ommegaand gerecht . . .	1231	2537	5	2369	168	—	—	1541	—	809	19	
Westelijk „ „ . . .	72	98	4	81	16	—	—	37	1	42	1	
	2119	3876	36	3639	236	2	7	2001	77	1516	36	

Bijlage E[1].

a. MUTATIESTAAT van het politiekorps in 1910.

	Hoofdinspecteurs.	Inspecteurs.	Adjunct-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste klasse.	Agenten 2de klasse.	Agenten 3de klasse.	Agenten 4de klasse.	Aanmerkingen.
Sterkte op 1 Januari 1910.	1	2	4	25	30	44	75	38	1) Zijnde overcompleet geworden door de terugkomst van buitenlandsch verlof van den insp. Killinger.
Vermeerderd door:									2) Allen op verzoek en eervol.
Aanstelling	—	—	—	1	—	—	—	15	*a)* Waaronder 1 geschorst.
Bevordering	1	2	2	—	2	7	13	—	*b)* Waaronder 1 geschorst en 2 met buitenlandsch verlof.
Terugstelling	—	—	—	—	—	—	—	—	
Totaal der vermeerdering	1	2	2	1	2	7	13	15	*c)* Waaronder 1 met buitenlandsch verlof en 3 geschorst.
									d) Waaronder 2 geschorst.
Verminderd door:									
Pensionneering	—	—	—	2	1	2	2	—	
Ontslag	—	—	—	1 2)	—	—	—	4 2)	
Overlijden	—	—	—	—	1	—	—	—	
Terugzending naar hun korps van militairen als politieagenten dienstdoende	—	—	1 1)	—	—	—	—	—	
Bevordering tot een hoogeren rang	1	1	2	2	—	2	7	13	
Terugstelling	—	—	—	—	—	—	—	—	
Totaal der vermindering	1	1	3	5	2	4	9	17	
Sterkte op 1 Januari 1911	1	3 *a)*	3	21	30 *b)*	47 *c)*	79 *d)*	36	

b. POLITIE IN SURINAME.

Sterkte en emplacement op 1 Januari 1911.

STERKTE.

GRADEN.	Hoofdinspecteurs.	Inspecteurs.	Adjunct-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste klasse.	Agenten 2de klasse.	Agenten 3de klasse.	Agenten 4de klasse.
Hoofdinspecteurs . . .	1 [1]	—	—	—	—	—	—	—
Inspecteurs	—	3 [2]	—	—	—	—	—	—
Adjunct-inspecteurs . .	—	—	3 [3]	—	—	—	—	—
Hoofdagenten.	—	—	—	21	—	—	—	—
Agenten 1ste klasse . .	—	—	—	—	30 [4]	—	—	—
„ 2de „ . .	—	—	—	—	—	47 [5]	—	—
„ 3de „ . .	—	—	—	—	—	—	79 [6]	—
„ 4de „ . .	—	—	—	—	—	—	—	36 [7]
Totaal . . .	1	3	3	21	30	47	79	36
Mankeert tot compleet .	—	—	—	4	—	—	—	—
Organieke sterkte . . .	1	2	3	25	30	45	80	32
Overcompleet.	—	1 [8]	—	—	—	2 [8]	1 [8]	4 [8]

EMPLACEMENT.

GRADEN.	Beneden-Para en Beneden-Suriname.				Boven-Para en Boven-Suriname.					Commewijne.			Cottica.		Beneden- en Boven-Saramacca.												
	Poelepantje.	Combé.	Lelydorp.	Republiek.	Domburg.	Onoribo.	Carolina.	Berg en Dal.	Chatillon.	Frederiksdorp.	Nw.-Amsterdam.	Mariënburg.	Ephrata.	Constantia.	Groningen.	Nassau.	Uitkijk.	Kwakoegron.	Coronie.	Nickerie.	Albina.	Lawa-exploratie.	Totaal gedetacheerd.	Te Paramaribo.	Binnenlandsch verlof.	Buitenlandsch verlof.	Totaal generaal.
Hoofdinspecteurs . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Inspecteurs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Adjunct-inspecteurs . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Hoofdagenten.	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	1	13	6	2	—	21
Agenten 1ste klasse . .	—	—	1	1	—	1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	1	1	—	1	1	1	—	12	16	—	2	30
„ 2de „ . .	1	2	—	—	1	—	1	1	—	1	1	3	1	1	1	1	1	1	—	2	1	2	22	24	—	1	47
„ 3de „ . .	1	—	1	1	3	1	—	2	—	2	6	5	1	1	2	—	—	2	2	—	3	—	33	46	—	—	79
„ 4de „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	34	—	—	36
Totaal . . .	3	3	2	2	5	2	1	4	1	4	9	11	3	4	4	2	2	4	3	4	6	3	82	126	2	3	320

Te Nickerie wordt de dienst gedaan door 1 hoofdagent, 1 agent van politie 1ste klasse en 2 agenten van politie 2de klasse, bijgestaan door 2 korporaals en 19 militairen.

[1] Tijdelijk, doordien de hoofdinspecteur van politie tijdelijk is belast met de waarneming der betrekking van commissaris van politie.

[2] Waaronder 2 tijdelijk, zijnde de derde de inspecteur van politie Killinger, voor onbepaalden tijd in zijne betrekking geschorst.

[3] Waaronder 2 tijdelijk.

[4] Waaronder 3 met den titulairen rang van hoofdagent, 1 tijdelijk en 1 voor onbepaalden tijd geschorst.

[5] Waaronder 4 tijdelijk en 3 voor onbepaalden tijd geschorst.

[6] Waaronder 6 tijdelijk en 2 voor onbepaalden tijd geschorst.

[7] Waaronder 11 tijdelijk zijn aangesteld en 1 met den titulairen rang van hoofdagent.

[8] Overcompleet in verband met de schorsing van den inspecteur Killinger en zijne medeplichtigen.

Bijlage E[2].

a. STAAT van de gevangenisbevolking in 1910.

	Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.	Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.	Huis van bewaring in Nickerie.	Huis van bewaring in Coronie.	*Aanmerkingen.*
Mannen	117	45	16	3	1) Waaronder 21 Fransche vluchtelingen.
Vrouwen	4	2	—	—	2) Waaronder 152 Fransche vluchtelingen.
					3) Waaronder 113 Fransche vluchtelingen.
Aanwezig op 31 December 1909 . . .	121 1)	47	16	3	4) Waaronder 20 Fransche vluchtelingen.
Opgenomen in 1910	741 2)	139	529	—	
Ontslagen in 1910	725 3)	126	517	—	
Mannen	133	56	11	3	
Vrouwen	4	3	1	—	
Aanwezig op 31 December 1910 . . .	137 4)	59	12	3	

b. OPGAVE van de recidive en van den leeftijd van de veroordeelde gevangenen, opgenomen en ontslagen in den loop van het jaar 1910.

1°. Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.

		Bevolking in 1910.				
		Op 1 Januari 52.	Bij 452.	Totaal 504.	Af 437.	Op ultimo December 67.
Van de recidive.						
a. Voor de 1ste maal veroordeeld	mannen	42	295	337	285	52
	vrouwen	2	54	56	55	1
b. „ „ 1ste „ recidive	mannen	4	1	5	5	—
	vrouwen	1	—	1	1	—
c. „ „ 2de „ „	mannen	1	42	43	41	3
	vrouwen	—	11	11	11	—
d. „ „ 3de „ „	mannen	2	16	18	15	3
	vrouwen	—	6	6	6	—
e. „ „ 4de „ „	mannen	—	6	6	3	3
	vrouwen	—	5	5	3	2
f. „ „ 5de „ „	mannen	—	5	5	5	—
	vrouwen	—	1	1	1	—
g. „ „ 6de „ „	mannen	—	5	5	3	2
	vrouwen	—	—	—	—	—
h. „ „ 10de „ „	mannen	—	4	4	3	1
	vrouwen	—	1	1	1	—
Van den ouderdom.						
Van 10 tot 20 jaren	mannen	2	78	80	71	9
	vrouwen	2	38	40	38	2
„ 20 „ 30 „	mannen	37	194	231	199	32
	vrouwen	—	32	32	31	1
„ 30 „ 40 „	mannen	8	70	78	65	13
	vrouwen	1	4	5	5	—
„ 40 „ 50 „	mannen	2	18	20	13	7
	vrouwen	—	3	3	3	—
„ 50 „ 60 „	mannen	—	12	12	10	2
	vrouwen	—	1	1	1	—
„ 60 „ 70 „	mannen	—	2	2	1	1
	vrouwen	—	—	—	—	—

2°. Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.

		Bevolking in 1910.				
		Op 1 Januari	Bij	Totaal	Af	Op ultimo December
Van de recidive.						
a. Voor de 1ste maal veroordeeld	mannen	30	117	147	111	36
	vrouwen	2	4	6	3	3
b. „ „ 1ste „ recidive	mannen	8	13	21	7	14
	vrouwen	—	—	—	—	—
c. „ „ 2de „ „	mannen	7	1	8	1	7
	vrouwen	—	1	1	1	—
d. „ „ 3de „ „	mannen	—	—	—	—	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
Van den ouderdom.						
Van 10 tot 20 jaren	mannen	2	7	9	7	2
	vrouwen	—	1	1	—	1
„ 20 „ 30 „	mannen	40	77	117	75	42
	vrouwen	1	3	4	4	—
„ 30 „ 40 „	mannen	2	37	39	29	10
	vrouwen	—	1	1	—	1
„ 40 „ 50 „	mannen	—	9	9	7	2
	vrouwen	1	—	1	—	1
„ 50 „ 60 „	mannen	—	1	1	—	1
	vrouwen	—	—	—	—	—
„ 60 „ 70 „	mannen	1	—	1	1	—
	vrouwen	—	—	—	—	—

Bijlage F.

STAAT aanwijzende het aantal gedoopten, catechisanten, lidmaten en huwelijken enz. naar de opgaven van de verschillende gemeenten.

GEMEENTEN.	Geslacht.	Gedoopt.	Op catechisatie.	Aangenomen als lidmaten.	Aantal huwelijken.	Zielental.	Aanmerkingen.
Nederlandsch Herv. gemeente.	jongens	185	40	43	—	—	
	meisjes		80	13	—	—	
	mannen	—	—	26	—	—	
	vrouwen		—		25	—	
		185	120	82	25	± 7 100	
Vereenigde Protestantsche gemeente te Nieuw-Nickerie.	jongens	8	—	—	—	—	
	meisjes	12	—	—	—	—	
	mannen	—	—	1	—	—	
	vrouwen	—	—	5	—	—	
		20	60	6	—	538	
Evangelisch-Luthersche gemeente.	jongens	[1]) 29	—	—	—	—	[1]) In echt 17.
	meisjes	[2]) 33	—	—	—	—	[2]) In echt 18.
	mannen	—	—	10	—	—	
	vrouwen	—	—	8	—	—	
		62	—	18	11	± 3 200	
Evangelische Broedergemeente.	kinderen . . .	[1]) 776	—	—	—	—	[1]) 382 jongens, 394 meisjes, 144 wettige en 632 onwettige.
	volwassenen . .	38	—	—	—	—	
		814	—	315	118	27 342	

GEMEENTEN.	Geslacht.	Gedoopt.	Op catechisatie.	Aangenomen als lidmaten.	Aantal huwelijken.	Zielental.	Aanmerkingen.
Roomsch-Katholieke gemeente.	kinderen . . .	[1] 1 057	—	—	—	—	[1] w.o. 354 wettige en 703 onwettige; onder dat getal 117 aan Indianen en Boschnegers.
	volwassenen . .	299	—	—	—	—	
		1 356	—	—	[2] 152	[3] ± 20 200	[2] waarvan 32 van Indianen. [3] w.o. ± 1000 Indianen en ± 100 Boschnegers.
Nederlandsch-Israëlietische gemeente.	mannen	—	—	—	—	240	
	vrouwen	—	—	—	—	353	
		—	—	—	—	593	
Nederlandsch Portugeesch-Israëlietische gemeente.	mannen	—	—	—	—	331	
	vrouwen	—	—	—	—	335	
		—	—	—	—	666	

Bijlage F[1].

a. STAAT aantoonende de veranderingen onder de verpleegden van „'s Landsgrond Boniface."

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Aantal op 1 Januari 1910	209	191	9	7	416
Bijgekomen in 1910	129	74	10	7	220
	338	265	19	14	636
Overleden in 1910.	52	30	—	—	82
	286	235	19	14	554
Ontslagen in 1910	76	67	15	12	170
Aantal op 31 December 1910	210	168	4	2	384

b. STAAT aantoonende den landaard der verpleegden van „'s Landsgrond Boniface."

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Inboorlingen.	65	139	1	1	206
Britsch-Indiërs	61	20	2	1	84
Chineezen.	63	2	—	—	65
Inboorlingen uit W. I. Koloniën	11	4	—	—	15
Portugeezen uit Madeira	2	1	—	—	3
Europeanen	2	—	—	—	2
Javanen	6	2	1	—	9
	210	168	4	2	384

c. STAAT aantoonende de van Gouvernementswege gealimenteerde weezen.

	Hervormde Gemeente.		Evangelisch-Luthersche Gemeente.		Evangelische Broeder-Gemeente.		Roomsch-Katholieke Gemeente.		Totaal.		Totaal-Generaal.
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	
Op 1 Januari 1910 werden verpleegd	31	28	11	21	112	141	103	84	257	274	531
Bijgekomen in 1910	7	4	2	2	20	14	21	24	50	44	94
	38	32	13	23	132	155	124	108	307	318	625
Afgeschreven in 1910	3	—	1	—	12	15	20	15	36	30	66
Op 31 December 1910	35	32	12	23	120	140	104	93	271	288	559

Bijlage G[1].

MEDEDEELINGEN BETREFFENDE HET ONDERWIJS IN 1910.

§ 1. *Algemeene mededeeling.*

De Commissie benoemd bij resolutie van 10 November 1909, afd. I, n°. 9, zond in Augustus 1910 haar rapport in, terwijl eene ontwerp-verordening, regelende het voorbereidend, het lager en het voortgezet onderwijs in de kolonie Suriname, met daarbij behoorende Memorie van Toelichting, den 4den Februari 1911 door die Commissie aan den Gouverneur werd aangeboden.

De Willemschool, eene kostelooze openbare school voor gewoon lager onderwijs uitsluitend voor jongens, werd met den aanvang van den nieuwen cursus omgezet in eene betalende gemengde school. Op den 31sten December had die school 243 leerlingen, t. w. 197 jongens en 46 meisjes.

In 1910 werd geen landbouwcursus gehouden voor onderwijzers die de normaalschool niet bezoeken, omdat de onderwijzer, die gewoonlijk belast werd met het houden van dien cursus, in September met buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst naar Nederland was vertrokken.

In de maand September 1910 werden aan de Hendrikschool tot hoogere klassen bevorderd 222 leerlingen, t. w. 138 jongens en 84 meisjes.
Niet bevorderd werden 56 leerlingen, t. w. 37 jongens en 19 meisjes.
Het getuigschrift van volbrachte studie aan die school is uitgereikt aan al de 4 leerlingen der achtste klasse, allen jongens.
Op 31 December 1909 bedroeg het aantal leerlingen 318, t. w. 195 jongens en 123 meisjes.

Aan de 2de openbare school voor uitgebreid lager onderwijs, de van Sypesteynschool, werden tot hoogere klassen bevorderd 137 leerlingen, t. w. 91 jongens en 46 meisjes, terwijl 33 jongens en 13 meisjes niet in eene hoogere klasse konden overgaan.
Aan 5 leerlingen van de zevende of hoogste klasse, allen jongens, werd het getuigschrift, bedoeld bij art. 26 van het huishoudelijk reglement, uitgereikt, terwijl het aan 1 jongen en 2 meisjes werd geweigerd.

Voor bijzonderheden omtrent de ambachtsschool te Paramaribo, die op het einde van het schooljaar 21 leerlingen en 33 toehoorders telde, wordt verwezen naar het verslag van die school over het tijdvak van 1 November 1909—1910, dat spoedig in druk zal verschijnen.

De knip- en handwerkschool der Roomsch-Katholieke zusters telde op 31 December 1910: 79 leerlingen.

Het Surinaamsch Onderwijzersgenootschap telde op 31 December 1910 138 leden (n.l. 52 dames en 86 heeren) en 6 eereleden; het Onderwijzersgenootschap Broederschap telde toen 27 leden.

De beide te Paramaribo bestaande muziekscholen telden respectievelijk 1 en 8 leerlingen.

Mejuffrouw P. J. G. May, hoofd van eene niet gesubsidieerde school voor uitgebreid lager onderwijs, werd met ingang van 1 Januari 1911 tijdelijk benoemd tot onderwijzeres aan de Van Seypesteynschool, en sloot den 31sten December 1910 hare school.

De Comeniusschool, eene school der Moravische Broedergemeente, werd met ingang van 1 November 1910 in twee deelen gesplitst; een deel der leerlingen bleef in de Dominéstraat, terwijl de overige leerlingen werden overgebracht naar de Busenstraat; in het vervolg zal elk deel als eene afzonderlijke school worden beschouwd.

Bij resolutie van 4 Mei 1910, n°. 20, werden vastgesteld regelen, volgens welke en voorwaarden waarop aan jongelieden in de kolonie Suriname beurzen kunnen worden toegekend, om in Nederland tot koloniaal landbouwer te worden opgeleid. In de maand Juni werd een vergelijkend examen gehouden en de jongeling J. H. Boschman, die de eenige was die voldaan had aan de eischen gelijkstaande aan die om in de 3de klasse eener hoogere burgerschool in Nederland geplaatst te worden, werd voorgedragen om de beurs te verwerven. Hem werd door den Gouverneur de beurs toegekend; in September werd hij in de derde klasse van de Rijks hoogere burgerschool te Wageningen toegelaten.

Op de plantage Nursery, district Nickerie, werd in Januari 1911 eene gouvernementsschool geopend met 37 leerlingen.
De cursus voor de Engelsche taal, van den heer I. R. Rellum, werd op 31 December 1910 bezocht door 9 leerlingen.

§ 2. *Examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs.*

In 1910 werd slechts éénmaal en wel in October gelegenheid gegeven om het onderwijzersexamen af te leggen.
Het volgende staatje geeft een overzicht van de in 1910 afgelegde examens.

EXAMEN VOOR	Getal candidaten. die zich aangemeld hebben.	die zich terug-getrokken hebben.	die geslaagd zijn.	Aanmerkingen.
den 4den rang	[1]) 65	[6]) 4	[8]) 24	[1]) Waaronder 29 vrouwelijke candidaten.
den 3den rang	[2]) 28	[6]) 7	[6]) 7	[2]) „ 12 „ „
den 2den rang	[3]) 12	[7]) 3	—	[3]) „ 4 „ „
den 1sten rang	2	—	—	[4]) Beide candidaten voor het Engelsch waren dames.
het Engelsch	[4]) 2	—	1	[5]) Waaronder 1 vrouwelijke candidaat.
het Hoogduitsch	[5]) 2	—	—	[6]) „ 3 „ candidaten.
de wiskunde	2	—	2	[7]) „ 1 „ candidaat.
de handwerken voor meisjes	7	—	5	[8]) „ 9 „ candidaten.
Totaal	120	14	39	

§ 3. *Scholen.*

Blijkens de hierbijgaande bijlage (bijlage G[2]) bedroeg op 31 December 1910 het getal scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs in de kolonie 64, waarvan 25 te Paramaribo en 39 in de districten.

Te Paramaribo:

5 niet-gesubsidieerde scholen;
7 gouvernementsscholen;
6 gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente;
6 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken;
1 gesubsidieerde school van de Vereeniging de Vrije Evangelisatie.

In de districten:

18 gouvernementsscholen;
14 gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente;
7 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken.

Van de 5 niet gesubsidieerde particuliere scholen zijn 4 en van de 7 gouvernementsscholen te Paramaribo 2 scholen voor uitgebreid lager onderwijs.

Van de 5 eerstgenoemde zijn 2 gemengd, 2 uitsluitend voor meisjes en 1 alleen voor jongens bestemd. Al de gouvernementsscholen te Paramaribo en in de districten zijn gemengd.

Van de 6 scholen der Evangelische Broedergemeente te Paramaribo zijn 3 gemengd, 2 voor jongens en 1 voor meisjes bestemd. Eene dezer scholen, de Comeniusschool aan de Busenstraat (voor jongens), heeft 4 klassen, waarin uitgebreid lager onderwijs wordt gegeven.

Van de 6 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken te Paramaribo zijn 3 voor jongens en 3 voor meisjes bestemd.

Op de school van de Vereeniging de Vrije Evangelisatie, die gemengd is, wordt uitgebreid lager onderwijs gegeven.

Al de scholen der Evangelische Broedergemeente in de districten zijn gemengd.

Van de scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken in de districten zijn 3 gemengd, 2 voor jongens en 2 voor meisjes.

Op eene school van de Roomsch-Katholieke geestelijken in de districten, de St. Claraschool te Nieuw-Nickerie, wordt uitgebreid lager onderwijs gegeven. Op al de overige scholen gewoon lager onderwijs.

In de geheele kolonie heeft men dus 48 gemengde, 8 jongens- en 8 meisjesscholen.

Op eene van de districtsscholen der Evangelische Broedergemeente (nabij Paramaribo) wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen; verder waren er 7 scholen van deze gemeente bij de boschnegers.

Op de scholen der boschnegers wordt bij het onderwijs nog veel gebruik gemaakt van de Neger-Engelsche taal; omtrent verdere bijzonderheden betreffende deze scholen wordt verwezen naar § 3 van het verslag van 1907.

Op eene van de districtsscholen der Roomsch-Katholieke geestelijken (niet ver van Paramaribo) wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen.

§ 4. *Opleiding van Onderwijzers.*

In September werden aan de Normaalschool tot hoogere klassen bevorderd 12 mannelijke en 22 vrouwelijke kweekelingen.

Aan het eindexamen voldeden 5 mannelijke en 7 vrouwelijke kweekelingen.

In de maand November werden nieuwe leerlingen tot de normaalschool toegelaten, t. w. 15 mannelijke en 21 vrouwelijke leerlingen.

Op 31 December 1910 telde de normaalschool 89 leerlingen, t. w. 29 mannelijke en 60 vrouwelijke kweekelingen.

De cursussen, door het Surinaamsch Onderwijzersgenootschap opgericht tot opleiding voor het onderwijzersexamen voor den tweeden rang, werden opgeheven.

De normaalschool, opgericht door de Roomsch-Katholieke geestelijken, telde op 31 December 1909 10 leerlingen, allen mannelijke, die voor den 4den rang worden opgeleid.

§ 5. *Onderwijzend personeel.*

Aan de scholen voor gewoon en voor uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1910 werkzaam te Paramaribo:

14 onderwijzers en 4 onderwijzeressen van den 1sten rang;
20 „ „ 5 „ „ „ 2den „
37 „ „ 59 „ „ „ 3den „
32 „ „ 44 „ „ „ 4den „
1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het teekenen;
1 „ „ „ (m. o.) „ „ boekhouden;
1 „ „ den doctorsgraad voor natuur- en scheikunde;
1 onderwijzer met akten voor het Fransch en Engelsch;
1 onderwijzeres met akte voor het Fransch;
1 „ „ „ „ „ Engelsch;
1 onderwijzer met akte voor de wiskunde;
7 onderwijzeressen met akte voor handwerken voor meisjes.

Voorts nog 9 mannelijke en 21 vrouwelijke personen zonder onderwijzersrang of speciale akte, die in de scholen hulp verleenden of in speciale vakken onderwijs gaven.

In de districten:

4 onderwijzers van den 2den rang;
29 ,, en 2 onderwijzeressen van den 3den rang;
22 ,, ,, 3 ,, ,, ,, 4den ,,
1 onderwijzer zonder rang aan het hoofd van eene school;
1 onderwijzeres met akte alleen voor het Engelsch;
1 ,, met akte alleen voor de handwerken voor meisjes.

Voorts nog 3 mannelijke en 29 vrouwelijke personen zonder onderwijzersrang of speciale akten, die onderwijs gaven; hieronder begrepen 6 echtgenooten van zendelingen der Evangelische Broedergemeente, die onderwijs gaven in de handwerken voor meisjes.

In de geheele kolonie derhalve:
158 gegradueerde onderwijzers;
117 ,, onderwijzeressen;
te zamen 275, tegen 261 op gelijk tijdstip van 1909;

voorts:

1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het teekenen;
1 ,, met akte (m. o.) voor het boekhouden;
1 ,, met den doctorsgraad voor natuur- en scheikunde;
1 ,, met de akten voor Fransch en Engelsch;
1 onderwijzeres met akte voor het Fransch;
2 onderwijzeressen met akte voor het Engelsch;
1 onderwijzer met akte voor de wiskunde;
8 onderwijzeressen met akte voor de handwerken voor meisjes;
1 persoon zonder rang aan het hoofd van eene school;
62 niet-gegradueerde personen, die in de school hulp verleenden of in speciale vakken onderwijs gaven.

Van deze niet-gegradueerde personen waren werkzaam aan de gouvernementsscholen 16;
aan de niet-gesubsidieerde particuliere scholen 9;
aan de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente 22;
aan de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken 13;
aan de gesubsidieerde school der Vereeniging de Vrije Evangelisatie 2.

		1908.	1909.	1910.
Onderwijzers	van den 1sten rang	11	14	14
"	" " 2den "	22	24	24
"	" " 3den "	57	60	66
"	" " 4den "	53	53	54
Onderwijzeressen	" " 1sten "	4	4	4
"	" " 2den "	2	5	5
"	" " 3den "	55	59	61
"	" " 4den "	42	42	47
Totaal van den	1sten "	15	18	18
	2den "	24	29	29
	3den "	112	119	127
	4den "	95	95	101
Totaal van alle rangen . .		246	261	275

Het volgende staatje geeft de samenstelling van het onderwijzend personeel op 31 December 1878, 1886, 1896, 1906 en 1910:

	Getal onderwijzers.					Percentage van het geheel.				
	1878	1886	1896	1906	1910	1878	1886	1896	1906	1910
1ste rang . .	6	4	7	13	18	8	4	5	6	7
2de " . .	6	4	11	21	29	8	4	8	9	11
3de " . .	22	45	54	93	127	29	44	41	41	46
4de " . .	43	49	60	98	101	56	48	45	45	37
Totaal . .	77	102	132	225	275	—	—	—	—	—

Uit de cijfers blijkt, dat het percentage van het getal bezitters van den 4den rang langzamerhand kleiner, dat van de hoogere rangen hooger wordt.

Onder de in deze paragraaf gegeven cijfers zijn niet begrepen de scholen bij de boschnegers, de bewaarscholen en de in § 4 genoemde scholen.

§ 6. *Schoolgaande kinderen.*

Op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1910 ingeschreven:

in de geheele kolonie:
4835 jongens en
4070 meisjes.

te zamen 8905 leerlingen, tegen 8524 op gelijk tijdstip van 1909; het getal schoolgaande kinderen is derhalve toegenomen met 381, t. w. 187 jongens en 194 meisjes;

te Paramaribo:
3280 jongens en
3161 meisjes

te zamen 6441 leerlingen, zijnde ruim 72 percent van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 6228 op gelijk tijdstip van 1909. Het getal schoolgaande kinderen te Paramaribo is dus vermeerderd met 213, t. w. 71 jongens en 142 meisjes;

in de districten:
1555 jongens en
909 meisjes

te zamen 2464 leerlingen, zijnde bijna 28 percent van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 2296 op gelijk tijdstip van 1909. Het getal schoolgaande kinderen in de districten is dus vermeerderd met 168, t. w. 116 jongens en 52 meisjes.

Men had op 31 December 1910:
385 schoolgaande kinderen beneden 7 jaar;
6801 ,, ,, van 7—12 jaar;
1719 ,, ,, boven 12 jaar.

Bovenstaande cijfers hebben alleen betrekking op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs; de scholen tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de scholen bij de boschnegers, de verschillende naaischolen en de bewaarscholen zijn niet daaronder begrepen.

Op de 8905 kinderen, die op 31 December 1910 de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs bezochten, had men 291 gegradueerde onderwijzers, hieronder begrepen die met akten uitsluitend voor speciale vakken.

Van de rangonderwijzers waren op dien datum 7 van de gouvernementsscholen te Paramaribo met buitenlandsch verlof afwezig.

Er bleven er dus 284 over, dat is gemiddeld 1 gegradueerde onderwijzer op 31,4 leerlingen, tegen 31,2 in het jaar te voren.

Na aftrek van de met verlof afwezige onderwijzers had men:

te Paramaribo:

222 gegradueerde onderwijzers op 6441 leerlingen, of 1 gegradueerde onderwijzer op 29,0 leerlingen, tegen 1 gegradueerde onderwijzer op 29,2 leerlingen in 1909;

in de districten:

62 gegradueerde onderwijzers op 2464 leerlingen of 1 gegradueerde onderwijzer op 39,7 leerlingen, tegen 1 gegradueerde onderwijzer op 38,3 leerlingen in 1909.

Op de hierbedoelde scholen had men op 31 December 1910 op elke 100 leerlingen:
in de geheele kolonie...... 54,3 jongens en 45,7 meisjes;
te Paramaribo .... 50,9 ,, ,, 49,1 ,,
in de districten .... 63,1 ,, ,, 36,9 ,,

Voor de schoolgaande kinderen van 7—12 jaar waren de cijfers:
in de geheele kolonie...... 3590 jongens en 3211 meisjes;
te Paramaribo .... 2299 ,, ,, 2420 ,,
in de districten .... 1291 ,, ,, 791 ,,

Uit den volgende staat blijkt welke categorieën van kinderen de scholen bezochten en welke de getalsterkte was van elke categorie op 31 December 1908, 1909 en 1910:

		Getal schoolgaande kinderen.		
		1908	1909	1910
Paramaribo en de districten.				
voor rekening van	particulieren	1102	1143	1379
	het Gouvernement	2321	2323	2165
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	2800	2645	2673
	Roomsch-Katholieke geestelijken	1980	2133	2419
	Vereeniging de Vrije Evangelisatie	261	280	269
Paramaribo.				
voor rekening van	particulieren	1099	1138	1375
	het Gouvernement	1272	1337	1138
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	1798	1755	1796
	Roomsch-Katholieke geestelijken	1610	1718	1863
	Vereeniging de Vrije Evangelisatie	261	280	269
Districten.				
voor rekening van	particulieren	3	5	4
	het Gouvernement	1049	986	1027
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	1002	890	877
	Roomsch-Katholieke geestelijken	370	415	556

De scholen bij de boschnegers werden op 31 December 1909 bezocht door 124 jongens en 90 meisjes, totaal door 214 leerlingen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de bewaarscholen op 31 December 1910:

Bewaarscholen van	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
De Evangelische Broedergemeente voor kinderen van onvermogenden	119	121	240
De Roomsch-Katholieke geestelijken voor kinderen van onvermogenden	129	173	302
Totaal	248	294	542
De Roomsch-Katolieke geestelijken voor andere kinderen	32	45	77
Verschillende particulieren	223	229	452
Totaal	255	274	529
Totaal-generaal	503	568	1071

Op de bewaarschool, verbonden aan de St. Theresiaschool in Coronie, gingen op 31 December 1910: 31 jongens en 34 meisjes; op die verbonden aan de St. Claraschool te Nieuw-Nickerie 45 jongens en 75 meisjes; op die verbonden aan de school der Evangelische Broedergemeente te Nieuw-Nickerie 28 jongens en 16 meisjes; die voor koeliekinderen, verbonden aan laatst genoemde school, werd bezocht door 7 jongens en 1 meisje.

Op de bewaarscholen in de districten had men dus te zamen 111 jongens en 126 meisjes, in het geheel 237 kinderen. Deze voegende bij die te Paramaribo, komt men voor de bewaarscholen tot een totaal van 1308 kinderen, n.l. 614 jongens en 694 meisjes.

Op 31 December 1910 gingen in de geheele kolonie op school:

5 449 jongens en
4 764 meisjes

te zamen 10 213 kinderen, tegenover 9853 op 31 December 1909 en 9817 op 31 December 1908.

Hieronder volgt een staat van de mutatiën op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs in 1910. De scholen bij de boschnegers zijn hier niet medegerekend.

	Voor het eerst op school geplaatst.			Totaal van al de plaatsingen.			Totaal van al de afschrijvingen.		
	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Paramaribo	555	532	1 087	1 342	1 049	2 391	1 272	906	2 178
Het overige deel deel der kolonie.	362	206	568	581	389	970	465	337	802
Totaal	917	738	1 655	1 923	1 438	3 361	1 737	1 243	2 980
1909	816	659	1 475	1 522	1 260	2 782	1 486	1 236	2 722
Paramaribo.									
Niet gesubsidieerde particuliere scholen . . .	46	75	121	78	124	202	95	145	240
Gouvernementsscholen.	129	121	250	397	277	674	398	200	598
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente. .	128	132	260	404	223	627	377	209	586
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken .	236	183	419	433	361	794	379	270	649
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging de Vrije Evangelisatie	16	21	37	30	64	94	23	82	105
Totaal	555	532	1 087	1 342	1 049	2 391	1 272	906	2 178
1909	485	493	978	990	914	1 904	920	796	1 716
Districten.									
Gouvernementsscholen.	154	86	240	252	144	396	219	137	356
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	113	76	189	169	136	305	170	148	318
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	95	44	139	160	109	269	76	52	128
Totaal	362	206	568	581	389	970	465	337	802
1909	331	166	497	532	346	878	566	440	1 006

Blijkens den staat werden 3361 leerlingen ingeschreven, waarvan 1655 voor het eerst op school geplaatst; dit laatste getal omvat zoowel kinderen, die nog in het geheel geen onderwijs hebben genoten, als die, welke van bewaarscholen kwamen (ten getale van 374, n.l. 140 jongens en 234 meisjes). Van de eene school naar de andere werden overgeplaatst 3361 — 1655 of 1706 leerlingen. Het geheele aantal van de scholen afgeschreven leerlingen bedroeg 2980, trekt men hiervan het aantal verplaatste leerlingen af, dan houdt men het getal over van hen, die voorgoed de school hebben verlaten, n.l. 1274.

Onder deze cijfers zijn begrepen zij, die de kolonie verlieten, al of niet om elders school te gaan.

In het volgende staatje zijn de cijfers over 1908—1910 samengevat:

	Voor het eerst op school geplaatst.			Voor goed de school verlaten.		
	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
1908. .	802	744	1546	620	494	1114
1909. .	816	659	1475	780	635	1415
1910. .	917	738	1655	730	544	1274

§ 7. *Schoolbezoek.*

In de bij dit verslag gevoegde bijlage (bijlage G[2]) vindt men een overzicht van de gemiddelde opkomst per dag en per 100 leerlingen van Paramaribo en de districten afzonderlijk en naar den aard der scholen.

De opkomst was in 1910 voor:

de geheele kolonie 81
Paramaribo 83
de districten 77

tegen 82, 83 en 78 in 1909.

Voor de verschillende categorieën van scholen waren de cijfers:

	In de geheele kolonie.	Te Paramaribo.	In de districten.
Op de niet-gesubsidieerde particuliere scholen	88	88	—
Op de gouvernementsscholen . .	80	84	72
Op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente .	80	80	79
Op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken.	82	81	84
Op de gesubsidieerde scholen der Vereeniging de Vrije Evangelisatie	86	86	—

Het schoolbezoek zou op de scholen der boschnegers beter zijn, indien de kinderen niet door de ouders naar de kostgronden werden meegenomen om daar te werken.

In 1910 werden 3 vervolgingen ingesteld wegens overtreding van den leerplicht; daarop volgden 2 veroordeelingen tot geldboeten.

Van 1877 (het jaar van de inwerkingtreding der vigeerende onderwijsverordening, waarbij leerplicht is voorgeschreven) tot 1910 is het getal schoolgaande kinderen met 4293 vermeerderd, terwijl het percentcijfer van de dagelijksche opkomst van 75 tot 81 steeg.

Te Paramaribo steeg in dezelfde tijdruimte de schoolbevolking van 3201 tot 6441, eene vermeerdering dus van 3240; het percentage van de dagelijksche opkomst klom daarbij van 73 tot 83.

De behandeling van trachoomlijders op school (zie het verslag over 1889) werd in 1910 geregeld voortgezet.

§ 8. *Schoolspaarbank.*

Op 1 Januari 1910 was bij den inspecteur voor het onderwijs geen saldo in kas.

Het geheele bedrag van 1 Januari tot 31 December 1910 bij hem gestort bedroeg f 4933.

In 1910 werd door den inspecteur in de koloniale postspaarbank ten name van den inspecteur voor het onderwijs voor de schoolspaarbank een bedrag van f 4730 gestort, terwijl aan eenige hoofden van scholen een bedrag van f 165 is gerestitueerd ter uitkeering aan leerlingen, zoodat op 31 December 1910 bij hem in kas was een saldo van f 38, hetgeen is toe te schrijven aan het feit, dat op 31 December de postspaarbank gesloten was, terwijl op dien dag van eenige scholen gelden zijn ontvangen.

Op 31 December 1909 was op genoemd spaarbankboekje een saldo van f 1984 overgebleven, dat nog niet was overgeschreven op naam van scholieren. Met het in 1910 in de koloniale postspaarbank gestorte bedrag van f 4730 maakt dit eene som uit van f 6714.

In 1909 werd door de koloniale postspaarbank een bedrag van f 5491 op naam van scholieren overgeschreven, zoodat het saldo van het tegoed op bovengenoemd spaarbankboekje op 31 December 1910 bedroeg f 1223.

Van de invoering der schoolspaarbank in Mei 1882 tot 31 December 1910 werd door de onderwijzers, na aftrek van de uitkeeringen door den inspecteur gedaan, bij het sluiten van scholen als anderszins, te zijnen bureele gestort f 139 189, waarvan f 137 966 op naam van scholieren werd overgeschreven.

Op 31 December 1910 namen 3386 scholieren aan het sparen deel, zijnde ruim 38 percent van het getal schoolgaande kinderen, dat op dien datum 8905 bedroeg.

Op denzelfden datum waren 1706 scholieren in het bezit van boekjes der koloniale postspaarbank, zijnde ruim 19 percent van het getal schoolgaande kinderen en ruim 30 percent van het getal deelnemers aan het sparen.

In 1910 gaf de koloniale postspaarbank op naam van scholieren, wier spaarpenningen een gulden of veelvouden daarvan bedroegen, 542 boekjes uit. Hiervan kwamen:

te Paramaribo:

op de niet-gesubsidieerde particuliere scholen	59
op de gouvernementsscholen	184
op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	59
op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	115
op de gesubsidieerde school van de Vereeniging de Vrije Evangelisatie	—
Totaal	417

in de districten:

op de gouvernementsscholen	58
op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	34
op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	33
Totaal	125

De inspecteur voor het onderwijs,

J. J. Heilbron.

STAAT aantoonende het getal scholen, geëxamineerde onderwijzers, schoolgaande
schoolgaande kinderen op ultimo December 1910, verder het gemiddeld getal

	Getal scholen op ultimo December 1910.	Getal geëxamineerden onderwijzers.	Getal schoolgaande kinderen op ultimo December 1910.			Getal leerlingen op 1 geëxamineerde onderwijzer.
			Jongens.	Meisjes.	Totaal.	
Paramaribo	25	222	3 280	3 161	6 441	29
Het overige deel der kolonie	39	62	1 555	909	2 464	40
Totaal	64	284	4 835	4 070	8 905	31
1909	62	273	4 648	3 876	8 524	31
Paramaribo en districten.						
Niet-gesubsidieerde particuliere scholen	5	26	263	392	655	25
Gouvernementsscholen	25	101	1 681	1 208	2 889	29
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	20	82	1 532	1 141	2 673	33
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	13	66	1 285	1 134	2 419	37
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging de Vrije Evangelisatie	1	9	74	195	269	30
Totaal	64	284	4 835	4 070	8 905	31
1909	62	273	4 648	3 876	8 524	31
Paramaribo.						
Niet-gesubsidieerde particuliere scholen	5	26 [1])	263	392	655	25
Gouvernementsscholen	7	75 [2])	965	893	1 858	25
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	6	60 [3])	1 007	789	1 796	30
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	6	52 [4])	971	892	1 863	36
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging de Vrije Evangelisatie	1	9	74	195	269	30
Totaal	25	222	3 280	3 161	6 441	29
1909	24	213	3 209	3 019	6 228	29
Districten.						
Gouvernementsscholen	18	26 [5])	716	315	1 031	40
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	14	22	525	352	877	40
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	7	14 [6])	314	242	556	40
Totaal	39	62	1 555	909	2 464	40
1909	38	60	1 439	857	2 296	38

…ande kinderen en de verhouding van het getal geëxamineerde onderwijzers tot het getal
…getal schoolgaande kinderen en de gemiddelde opkomst per dag en per 100 in 1910.

…op 1 geëxamineerde onderwijzer.	Gemiddeld getal schoolgaande kinderen in 1910.			Gemiddelde opkomst per dag in 1910.			Gemiddelde opkomst per 100 in 1910.			AANMERKINGEN.
	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	
29	3 267	3 122	6 389	2 739	2 536	5 275	84	81	83	
40	1 508	883	2 391	1 148	697	1 845	76	77	77	
31	4 775	4 005	8 780	3 887	3 233	7 120	81	81	81	
31	4 657	3 920	8 577	3 818	3 179	6 997	82	81	82	
25	262	419	681	232	368	600	89	88	88	
29	1 703	1 187	2 890	1 341	958	2 299	79	81	80	
33	1 501	1 144	2 645	1 209	904	2 113	81	79	80	
37	1 237	1 045	2 282	1 042	824	1 866	84	79	82	
30	72	210	282	63	179	242	88	85	86	
31	4 775	4 005	8 780	3 887	3 233	7 120	81	81	81	
31	4 657	3 920	8 577	3 818	3 179	6 997	82	81	82	
25	262	419	681	232	368	600	89	88	88	
25	999	873	1 872	845	722	1 567	85	83	84	
30	979	783	1 762	798	616	1 414	82	79	80	
36	955	837	1 792	801	651	1 452	84	78	81	
30	72	210	282	63	179	242	88	85	86	
29	3 267	3 122	6 389	2 739	2 536	5 275	84	81	83	
29	3 175	2 964	6 139	2 678	2 423	5 101	84	82	83	
40	704	314	1 018	496	236	732	70	75	72	
40	522	361	883	411	288	699	79	80	79	
40	282	208	490	241	173	414	85	83	84	
40	1 508	883	2 391	1 148	697	1 845	76	79	77	
38	1 482	956	2 438	1 140	756	1 896	77	79	78	

AANMERKINGEN.

In dezen staat zijn niet begrepen de scholen tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de bewaarscholen, de scholen bij de boschnegers, de naai- en breischolen en de cursussen in het Engelsch van den heer RELLUM.

¹) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor het Fransch, 1 onderwijzeres met akte alleen voor het Engelsch, 3 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes en onderwijzer met akte alleen voor de wiskunde; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 33.

²) Hieronder begrepen 1 onderwijzer alleen met akte m. o. voor het boekhouden, 1 onderwijzer alleen met akte m. o. voor het teekenen, 1 onderwijzer met den doctorsgraad in scheikunde; 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 26.
In het getal 72 zijn niet begrepen 7 onderwijzers, die met buitenlandsch verlof afwezig waren.

³) Hieronder begrepen 1 onderwijzer met akten alleen voor Fransch en Engelsch en 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 31.

⁴) Hieronder begrepen 2 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 37.

⁵) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 41.

⁶) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor het Engelsch; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 46.

Bijlage H.

DOODSOORZAKEN te Paramaribo over 1910.

Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
1. Febris intermitt. malaria cachectie	42	14	56	17. Hernia darmoclusie	2	—	2
2. Kinkhoest	—	3	3	18. Levercirrhosis	10	5	15
3. Dysenterie	18	5	23	19. Nephritis morbus Brightii	49	32	81
4. Influenza	2	2	4	20. Kraamvrouwenkoorts	—	6	6
5. Longtuberculose	55	49	104	21. Andere ziekten der zwangerschap	—	2	2
6. Andere vormen van tuberculose	7	4	11	22. Aangeboren zwakte en gebreken	37	34	71
7. Kanker en andere mal. tumoren	10	22	32	23. Ruggemergslijden	4	4	8
8. Meningitis	3	13	16	24. Stuipen	7	8	15
9. Apoplexia en hersenverweeking	18	14	32	25. Klem	5	3	8
10. Organische hartgebreken	49	56	105	26. Debilitas-ouderdomsgebreken	66	76	142
11. Acute bronchitis	7	5	12	27. Gewelddadige dood	3	4	7
12. Chronische bronchitis	5	4	9	27*bis*. Zelfmoord	1	—	1
13. Pneumonia Crouposa	35	10	45	28. Andere ziekten	43	29	72
14. Ziekte der maag	2	4	6	29. Onbekende oorzaken	46	35	81
15. Ziekte der spijsverteringsorganen	41	62	103 [1]				
16. Anchylostomiasis	28	8	36	Totaal zonder levenloos aangegevenen	595	513	1 108

[1] Waaronder 56 kinderen beneden de 3 jaren.

Totaal overleden te Paramaribo met de levenloos aangegevenen 1 245

Aantal overledenen te Paramaribo met levenloos aangegevenen op 1000 inwoners. .

Totaal geborenen te Paramaribo met inbegrip der levenloos aangegevenen . . 1 254

Aantal geborenen te Paramaribo met inbegrip der levenloos aangegevenen op de 1000 inwoners . . . .

Bevolking van Paramaribo op 31 December 1910 . . . . 35 346

Bijlage I[1].

VERSLAG betreffenden den militairen geneeskundigen dienst in Suriname over 1910.

Aan het jaarverslag van den militairen geneeskundigen dienst over 1910 wordt het volgende ontleend.

Op 1 Januari 1911 bestond het personeel van den militairen geneeskundigen dienst te Paramaribo bij het militair hospitaal uit 2 officieren van gezondheid 1ste klasse, waarvan 1 als chef van den militairen geneeskundigen dienst in de kolonie fungeert, en 4 officieren van gezondheid 2de klasse, terwijl 1 geneesheer van den civielen dienst als officier van gezondheid fungeerde; voorts uit 2 militaire apothekers en het noodige administratief personeel.

Op ieder der posten Nickerie en Albina fungeerde een aldaar gevestigde geneesheer van den civielen dienst als officier van gezondheid.

In den loop van het jaar werden 168 patiënten, lijdende aan dysenterie opgenomen. Van deze patiënten behoorden 38 tot het garnizoen.

In het militair hospitaal werden 4 lijders aan typhus verpleegd.

Het aantal in het militair hospitaal verpleegde yawslijders bedroeg 1168 tegen 1073 gedurende het jaar 1909. In het afgeloopen jaar waren het grootendeels Britsch-Indische immigranten en Javanen die aan deze ziekte lijdende waren, waarschijnlijk gedeeltelijk een gevolg der onzindelijke leefwijze dezer lieden.

Gedurende 1910 werden 946 yawslijders naar Groningen geëvacueerd.

In dit jaar werden de yawslijders zoowel in het militair hospitaal als in de yawsinrichting op het station Groningen met buitengewoon groot succes behandeld met het middel 606 Ehrlich-Hatta, ook genaamd Salvarsan.

Voor de commissie tot onderzoek der melaatschheid verschenen 92 patiënten; van deze patiënten werden er 59 besmet, 10 suspect en 23 besmet noch suspect verklaard.

Aan tuberculose werden 181 lijders behandeld. Opvallend is het groot aantal Britsch-Indiers dat aan deze ziekte lijdende is, hetgeen waarschijnlijk moet worden toegeschreven aan veel lichamelijken arbeid die deze menschen verrichten, gepaard gaande met minimale voeding en verwaarloozing van alle grondbeginselen der hygiëne. Het verloop der tuberculose kan in het algemeen niet als kwaadaardig beschouwd worden. Javanen waren meest lijdende aan geslachtsziekten en eczeem, waarvoor zij langen tijd moesten worden verpleegd.

Er werden gedurende 1910 aangevoerd 478 Britsch-Indiërs en daarvan bij aankomst in het militair hospitaal opgenomen 232, waarvan 163 lijdende aan anchylostomiasis, d. i. 70 %, terwijl deze cijfers ten opzichte van de Javanen respectievelijk waren 471—320, waarvan 108 lijdende aan anchylostomiasis of 69 %. In het jaar 1910 deed de Thymoltherapie weder goede diensten.

In den loop van het jaar 1910 had eenige verandering in de verpleging plaats, doordat de Roomsch-Katholieke zusters door den vicaris apostolicus van hare functie als verpleegzusters in het militair hospitaal werden ontheven. Op 1 November 1910 verlieten zij het hospitaal. Het aantal Surinaamsche liefdezusters moest dientengevolge worden uitgebreid.

De cursus tot opleiding der verpleegsters wordt geregeld gehouden en door het personeel met belangstelling gevolgd.

De cursus tot opleiding van vroedvrouwen had geregeld plaats. Het aantal leerlingen bedroeg 8. De adspirant-vroedvrouwen worden op de ziekenzalen der vrouwenafdeeling te werk gesteld, ten einde ook in het verplegen van zieken eenige ervaring te verkrijgen.

De oudste leerlingen der geneeskundige school zijn als assistenten aan de verschillende officieren van gezondheid toegevoegd.

De opleiding van militairen tot hospitaalsoldaat en de cursus aan het politiekorps in het verleenen van eerste hulp bij ongelukken en in de verbandleer hadden geregeld plaats.

Het aantal verpleegden in het militair hospitaal in dit jaar bedroeg 8536, met 163 172 verpleegdagen, tegen 9296 met 207 633 verpleegdagen in 1909.

Verpleegd werden in	1908	1909	1910
Militairen	234	458	367
Schepelingen van Hr. Ms. zeemacht	10	2	10
Beambten van politie	249	198	186
Civielen voor rekening van den lande	4 806	5 375	5 092
Civielen voor eigen rekening of voor rekening van anderen	3 134	3 263	2 881
	8 433	9 296	8 536

De gemiddelde dagelijksche sterkte bedroeg dus 447 tegen 568 in 1909 en 522 in 1908.

De gezondheidstoestand der militairen was gunstiger dan in voorafgaande jaren; de meest voorkomende ziekten waren malaria, geslachtsziekten en dysenterie. Sterfgevallen kwamen onder hen niet voor.

Als ongeschikt voor den militairen dienst werden 34 militairen afgekeurd.

Het aantal gereed gemaakte recepten bedroeg:

a. voor den binnendienst in ...	1908	1909	1910
militairen	738	1 665	1 128
civielen	25 581	28 531	24 776
Totaal	26 319	30 196	25 904
b. voor den buitendienst:			
militairen	7 903	7 269	7 961
civielen	9 694	8 731	8 896
Totaal	17 597	16 000	16 857

Nickerie. De gezondheidstoestand onder de militairen was over het algemeen bevredigend.

De meest voorkomende ziektegevallen waren malaria, influenza en enteritis.

In den loop van het jaar werden in de infirmerie onder behandeling opgenomen 14 militairen, 192 behoeftigen voor rekening van den lande en 136 particulieren voor eigen rekening of voor rekening van anderen, totaal 342 patiënten.

Het aantal verpleegdagen bedroeg 5570, de gemiddelde sterkte per dag 16.

Voor den binnendienst werden 5820 en voor den buitendienst 9850 recepten klaar gemaakt.

Te Albina kwamen onder de militairen meerdere vrij ernstige gevallen van malaria voor.

In den loop van het jaar werden in de infirmerie onder behandeling genomen 49 militairen, 3 beambten van politie, 33 behoeftigen voor rekening van den lande en 65 particulieren voor eigen rekening of voor rekening van anderen.

Het aantal klaar gemaakte recepten bedroeg voor den binnendienst 1178 en voor den buitendienst 1211, totaal 2389.

FINANCIEEL OVERZICHT.

	1908.	1909.	1910.
KOSTEN:			
a. van verpleging der zieken	f 117 828,12	f 137 376,69	f 131 155,14
b. medicijnen, die in Nederland en hier werden betaald	54 000,—	59 356,59	76 399,49[5]
Totaal . . .	f 171 828,12	f 196 735,28	f 207 554,63[5]
ONTVANGSTEN:			
a. verpleging van burgers voor rekening van den lande	f 62 439,50	f 62 402,50	f 52 202,—
b. verpleging van burgers voor rekening van particulieren	40 176,86	48 405,10[5]	34 833,15
c. beambten van politie	3 097,80	3 075,—	2 442,50
d. Hr. Ms. zeemacht	243,30	40,92	278,72
e. verkochte geneesmiddelen.	18 307,27[5]	20 076,69	17 501,42
f. levensmiddelen aan het koloniaal Gouvernement . .	129,60[5]	38,33	—
g. ontvangsten der infirmerieën	5 460,89[5]	6 082,30	4 787,65
h. toevallige baten	25,—	6,50	103,56
i. operatiekosten	1 545,—	1 283,50	595,—
k. koloniale spoorwegen	2 066,50	1 903,—	1 417,25
Totaal . . .	f 133 491,73[5]	f 143 313,84[5]	f 114 161,25

Bijlage I².

Voorloopig verslag over de behandeling van yawslijders te station Groningen met Salvarsan 606 (Dioxy-diamido arsenobensol) Ehrlich Hatta van 16 tot en met 27 Mei 1911.

Daar in Europa bij de behandeling van syphilis met Salvarsan zeer gunstige resultaten waren verkregen en de yawsziekte in Suriname door aanverwante spirochaeten wordt veroorzaakt, is in het einde van het afgeloopen jaar het denkbeeld gerezen dat middel ook op yawslijders toe te passen.

Daar dit medicament nog niet in den handel was, werd na correspondentie van den officier van gezondheid, P. C. Flu, met professor Ehrlich de beschikking verkregen over een 12-tal buisjes en konden begin Januari de proeven daarmee aanvangen.

Den 12den Januari jl. werden daarmee de eerste patiënten, nl. vier Javanen met yaws en een neger met syphilis, in het militair hospitaal behandeld, en werd het middel bij de eerste vier gevallen subcutaan, bij het vijfde intramusculair op dezelfde wijze als dit bij syphilis is voorgeschreven, toegepast.

Ten einde over de werkzaamheid van dit middel eenigszins te kunnen oordeelen werd te gelijk met de yawslijders een syphilislijder behandeld, omdat van de behandeling bij yaws nog niets bekend was, terwijl dit bij syphilis wel het geval was, zoodat op gegevens uit de literatuur verkregen, eenigszins over de werkzaamheid van het middel in de tropen zou kunnen worden geoordeeld. Het was mij nl. verder ook niet bekend of het middel zich in de tropen goed hield en al werd het zooveel mogelijk op een koele plaats, in de ijskast, bewaard, kwam het mij van belang voor het middel, al was het alleen maar voor contrôle, ook bij syphilis toe te passen.

De ziekte der yaws werd bij al deze patiënten microscopisch vastgesteld en, ook na inspuiting, het verloop van het proces bacteriologisch door den officier van gezondheid 2de klasse N.-O.-I. L., P. C. Flu, gecontroleerd.

Het resultaat was werkelijk verrassend en trad de verbetering bij yaws nog veel sneller op den voorgrond dan bij syphilis; meestal waren na een of twee dagen geen spirochaeten, die bij den aanvang bij deze ziekten overvloedig voorradig waren, meer aan te toonen.

Ook op de syphilis oefende het middel een gunstigen invloed uit en trad belangrijke verbetering op. Later na eenige weken is de patiënt met syphilis met een groote dosis (600 mgr.) intraveneus behandeld en thans geheel hersteld ontslagen. (De gewone dosis bedroeg bij yaws voor volwassenen 400 mgr.)

Den 20sten Maart, toen een 16-tal patiënten intramusculair gedeeltelijk intraveneus waren behandeld en er dus over eenige meerdere ervaring wat 606 aangaat kon worden beschikt, vermeende ik het bestuur in overweging te mogen geven langs telegraphischen weg een grootere hoeveelheid, nl. 500 buisjes, Salvarsan te doen bestellen ten einde ook te Groningen, in de inrichting voor het isoleeren en behandelen van yawslijders, het middel op ruime schaal te kunnen toepassen.

Om zooveel mogelijk zekerheid te hebben, dat een behandeling te Groningen van de zijde der patiënten geen tegenstand zou ondervinden, en wetende dat wij hier met Javanen en koelies te doen hebben, die er soms een vooroordeel op na houden, waardoor de behandeling schipbreuk zou kunnen leiden, werd door mij aan den geneesheer te Groningen verzocht de 5 meest ernstige yawslijders, zoo mogelijk van verschillenden landaard, geslacht en leeftijd uit te zoeken, en die ter behandeling naar het militair hospitaal te zenden. Verder werd de keuze zoodanig gesteld, dat onder deze patiënten er een was die te Groningen tehuis behoorde en die zich dus eventueel na herstel aan de anderen kon vertoonen. Deze patiënten, nl. een Surinaamsche jongen, een koelie, twee Javanen, 1 Javaansche vrouw, arriveerden 22 Maart te Paramaribo en werden den volgenden dag met Salvarsan behandeld, met het verrassend resultaat, dat zij allen gedurende de eerste dagen van April hersteld konden worden ontslagen.

Den 4den April werd de patiënt woonachtig te Groningen en die ten gevolge der yawsziekte bijna een der oogen had verloren, naar zijn woonplaats teruggezonden en konden de lijders zich van het bijzondere gunstige resultaat overtuigen. Daar tot het nemen van proeven van af Januari met iedere mail, d. i. 2 wekelijks, een 12-tal buisjes Salvarsan werd ontvangen, werd besloten te Groningen zelf bij eenige lijders het middel te appliceeren. Werd in den beginne het middel uitsluitend intramusculair aangewend, het kwam mij beter en eenvoudiger voor het ook intraveneus toe te passen. Daar het mij niet bekend was hoe deze behandeling door de patiënten zou worden opgenomen, begaf ik mij, vergezeld van den officier van gezondheid Flu, den districts-geneesheer Polak en den verbandmeester Garnier, den 21sten April naar Groningen en werden aldaar een drietal patiënten behandeld. Hoewel nog eenigszins huiverig voor het nieuwe middel, boden zich toch reeds meerderen aan en werden door mij de ernstigste lijders uitgezocht.

Ook weder nu faalde het middel niet en konden bij mijn volgend bezoek al deze lijders als geheel hersteld ontslagen worden.

Bij dit bezoek op 12 Mei, waarbij dr. van de Heuvel, officier van gezondheid 1ste klasse aan boord H. M. *Utrecht*, benevens de officier van gezondheid Flu en de verbandmeester Garnier mij vergezelden, werden wederom een 4-tal patiënten intraveneus behandeld en daar het te voorzien was, dat binnen afzienbaren tijd over de benoodigde hoeveelheid Salvarsan kon worden beschikt, den patiënten, die thans meerendeels om behandeling vroegen, medegedeeld, dat het in mijn voornemen lag zoo spoedig mogelijk, vergezeld van meerdere geneesheeren, terug te komen, ten einde ze allen te kunnen genezen.

Daar den 2den Mei een 100-tal buisjes in de kolonie werd ontvangen en ik gegronde reden had aan te nemen, dat met de boot, die hier pl.m. 16 Mei zou aankomen, de andere 400 zouden zijn verzonden (hetgeen is geschied), stelde ik voor 18 Mei met de behandeling te Groningen te beginnen.

Daar het huis van den districts-commissaris en de nieuw gebouwde oppasserswoningen leeg stonden, konden deze woningen door de geneesheeren, leerlingen der geneeskundige school en oppassers betrokken worden.

Daar er te Groningen zich meermalen gevallen van malaria hebben voorgedaan, werd door mij voor allen, die de expeditie meemaakten, een muskietenvrij logies in orde gebracht. Hiertoe werden 36 muskietengazen en matrassen, meubels, beddegoed, benevens het noodige servies enz. uit den hospitaalvoorraad medegenomen.

Door welwillende tusschenkomst van den kapitein-commandant der troepen verkreeg ik nog de beschikking over een 16-tal veldezels en de noodige lampen, terwijl het ontbrekende uit de districtshospitaaltjes, bijv. te Lelydorp enz., werd geleend.

Den 16den Mei werd eenig personeel, bestaande uit den ziekenvader Hassenstein en een 5-tal ziekenoppassers, vooruit

naar Groningen gezonden, ten einde, vooral wat logies betreft, de noodige maatregelen te treffen. Het lag n.l. in de bedoeling het aantal patiënten te Groningen eenigszins spoedig te behandelen, omdat daardoor een groote besparing aan de koloniale kas zou worden verkregen. Hiertoe was het noodig, dat over de noodige assistentie werd beschikt en werden de leerlingen der geneeskundige school, die het hospitaal bezoeken, d. i. zij, die het 2de natuurkundig examen hebben afgelegd, door mij aangezocht hun steun te verleenen. Door allen op enkelen na, die daarvoor bijzondere redenen hadden, werd daaraan bij het eerste verzoek voldaan, zoodat logies enz. voor ruim een 30-tal personen in orde moest worden gemaakt.

Daar het voor den officier van gezondheid 1ste klasse, dr. van de Heuvel, die aan boord van H. M. *Utrecht* (die voor Paramaribo ten anker lag) geplaatst was, door mij van zeer veel belang voor zijn werkkring aan boord werd geacht om zich met de behandeling met 606 vertrouwd te maken en de werking daarvan te bestudeeren, werden èn door mij èn door genoemden officier van gezondheid de noodige stappen gedaan ten einde hem in de gelegenheid te stellen de behandeling bij te wonen.

De commandant der *Utrecht* had daartegen geen bezwaar, zoodat het genoemden officier van gezondheid toegestaan werd eenige weken achter te blijven (de *Utrecht* vertrok juist van Paramaribo), ten einde de behandeling met 606 te Groningen te kunnen volgen.

Den 18den Mei vertrok ik, vergezeld van den officier van gezondheid 1ste klasse van de Heuvel, den officier van gezondheid 2de klasse Flu, en den officier van gezondheid 2de klasse de Vries Robles, den geneesheer Polak van Lelydorp, den geneesheer Samson, benevens de leerlingen der geneeskundige school Bakker, de Vries Robles, Schuitemaker, Heilbron, den amanuensis van den Berg en den hoofdverpleger Kappé van Wolffenbuttel, en den verbandmeester Garnier naar Groningen, waar wij pl.m. 12 uur aankwamen.

Onmiddellijk werd in de yawsinrichting de daarvoor vroeger uitgezochte zaal voor de behandeling geïnstalleerd en kon des middags het eerste 10-tal patiënten behandeld worden.

Bij allen werd het middel intraveneus aangewend en werd daarvoor een der venae van den linkerarm genomen. Een vijftal operatietafels werd ingericht, zoodat het mogelijk zou zijn — wanneer n.l. de overige leerlingen zouden zijn aangekomen — 5 patiënten te gelijk te helpen.

De kleine technische bijzonderheden werden door mij in een 15-tal voorschriften opgesteld en die voor iederen operateur op duidelijk zichtbare wijze aan een der kamerschermen, die de operatietafels van elkander scheidden, bevestigd, terwijl dagelijks een werkprogramma werd vastgesteld. 's Morgens om 7 uur werd met de werkzaamheden begonnen, terwijl met een pauze van 20 minuten tot één uur werd doorgewerkt.

De officier van gezondheid Flu belastte zich speciaal met het bereiden der intraveneus Salvarsan-oplossing en werd een zeer licht alcalisch reageerende oplossing aangewend. De volgende dagen vond ook de doseering en de bereiding der Salvarsan-emulsie, benoodigd voor intramusculaire injectie, onder zijn speciaal toezicht plaats.

Alle patiënten werden van een om hun hals aan een touwtje bevestigd kaartje voorzien, waarop hun naam, nummer en gewicht werd geschreven.

De behandeling der 10 eerste patiënten liep vlot van stapel. Ik had daarvoor Javaansche mannen gekozen, omdat die niet de minste vrees vertoonden.

Den volgenden morgen konden een 63-tal patiënten — ook allen mannen — behandeld worden.

Om 12 uur Vrijdag 19 Mei kwamen de noodige assistenten, n.l. een 12-tal leerlingen der geneeskundige school, de geneesheer Gilhuys en de militaire apotheker Heyl, te Groningen; de laatste, bijgestaan door de noodige assistenten, verrichtte het urine-onderzoek van zoo goed als alle patiënten en heeft hij in meerdere gevallen na de aanwending van Salvarsan de urine gecontroleerd en kon in de meeste gevallen arsenicum daarin aantoonen. Alle patiënten werden op organische gebreken nagezien en moest in twee gevallen de behandeling nagelaten worden.

Een daarvan succombeerde na enkele dagen (zonder te zijn behandeld), terwijl de andere later met een geringe dosis werd behandeld.

Een andere patiënte (Javaansche vrouw) in hoogen graad lijdende aan syphilis en yaws, werd, niettegenstaande haren slechten gezondheidstoestand, behandeld, omdat er eenige hoop bestond, dat de patiënte misschien nog te redden zou zijn. Dit is echter niet mogen gelukken en hoewel patiënte zonder reactie de injectie verdroeg, is zij niettegenstaande de behandeling na enkele dagen gesuccombeerd.

Zaterdag den 20sten Mei, toen over alle assistenten kon worden beschikt, werd aan de 5 tafels te gelijk gewerkt, waardoor het mogelijk was dien dag 101 patiënten, allen mannen, te behandelen.

De geneesheer Fernandes der koloniale spoorwegen verleende Zaterdag en Zondag zijn hulp; achtereenvolgens werden dus in het geheel behandeld:

18	Mei	Donderdag	10
19	,,	Vrijdag	63
20	,,	Zaterdag	101
21	,,	Zondag	44
22	,,	Maandag	50
23	,,	Dinsdag	39
24	,,	Woensdag	14
25	,,	Donderdag	7

Maandag 22 Mei keerden de officier van gezondheid 2de klasse de Vries Robles, de militaire apotheker Heyl en de geneesheer Fernandes naar de stad terug, terwijl de districtsgeneesheer Weytingh van Domburg Dinsdag te Groningen kwam om daar Dinsdag en Woensdag de behandeling te kunnen bijwonen. De tijd. officier van gezondheid Hubenet arriveerde Donderdagmorgen en kon nog de behandeling van een gedeelte der kinderen meemaken, terwijl tevens alle behandelde patiënten Vrijdag vóór ons vertrek werden nagezien.

Het laatst kwamen ruim 100 kinderen aan de beurt, die allen nauwkeurig moesten worden gewogen, omdat hun intraveneus 10 mgr. per K.G. lichaamsgewicht werd toegediend.

Aan de mannen werd na de behandeling een pakje tabak uitgereikt, terwijl het gelukte door het verstrekken van eenig suikergoed de kinderen volkomen rustig te houden, enkelen vielen bij de behandeling zoo goed als in slaap, zoodat slechts 2 kinderen zich onder hevig gehuil verzetten, waarom dit 2-tal een weinig chloroform werd toegediend. Het merkwaardige feit deed zich dan ook voor, dat ruim een 100-tal kinderen zich zoo goed als zonder tegenstand liet behandelen en slechts bij de allerkleinsten, die allen intramusculair werden behandeld, dit met eenig gehuil gepaard ging.

Eensdeels mag dit misschien aan het indolente karakter der Javaansche kinderen worden toegeschreven, van de Britsch-Indische kinderen kan dit niet gezegd worden en pleit dit dan ook niet in geringe mate voor de ongevoeligheid der intraveneuse methode.

De kinderen beneden 3 jaar werden meest intramusculair in het bovenste buitenste quadrant der gluteral spier ingespoten. Den 4den of 5den dag werden na de intraveneuse injectie de agraves verwijderd, de patiënten gebaad en van een nieuw verband en nieuwe kleeren voorzien.

De oude kleedingstukken werden gedeeltelijk vernietigd, gedeeltelijk uitgekookt. Alle incisies waren per primam intentionem genezen; een dekkend verbandje werd ter voorkoming van latere infectie nog enkele dagen gegeven.

Op deze wijze gelukte het een 328-tal lijders in 8 dagen, zonder dat zich eenig incident of infectie heeft voorgedaan, te behandelen. Allen hebben de injectie goed verdragen, bij geen enkele is zelfs een spoor van infectie opgetreden.

De algemeene stemming onder de patiënten was dan ook buitengewoon dankbaar en werd den laatsten dag door de patiënten een feest ter eere van de geneesheeren georganiseerd.

Als bijzondere omstandigheid zou ik nog willen releveeren, dat er zich onder de patiënten een Javaansche vrouw bevond, die ten gevolge van de yaws 4 maanden bedlegerig was en naar het behandelingslokaal moest worden gedragen.

Den volgenden morgen was zij reeds in staat zich beter te bewegen, terwijl zij na 48 uur alleen, zonder steun, door de inrichting liep. In hoeverre dit verschijnsel alleen aan de

werking der Salvarsan is toe te schrijven, of het psychisch effect van het middel hierbij een rol speelde wensch ik buiten beschouwing te laten; het feit dat genoemde vrouw zeer spoedig na de behandeling weer kon loopen, staat vast, en behoeft het geen betoog, dat dit een machtigen indruk op de patiënten maakte.

Gedurende de geheele behandeling heerschte èn onder patiënten èn onder geneesheeren en assistenten de meest opgewekte stemming. Daar bij de getroffen regelingen het denkbeeld voorop had gezeten, dat hier èn door geneesheeren èn door de leerlingen der geneeskundige school, een voor hunne wetenschappelijke ontwikkeling belangrijke periode werd medegemaakt, was door mij voorgesteld hun daarvoor geene extra vergoeding toe te kennen, doch hen alleen de dagen te Groningen in het genot van vrije voeding, logies enz. te stellen.

Den laatsten dag werden alle lijders nagezien en kon reeds een 83-tal als geheel hersteld van de ziekte der yaws worden uitgezocht om den volgenden dag te worden ontslagen. Daar het mij van belang voorkwam de genezen patiënten niet langer dan dringend noodzakelijk in de inrichting te laten en er geen gelegenheid was deze patiënten direct naar hunne woonplaats te zenden, werden zij eerst in het militair hospitaal opgenomen. De meesten, het waren 38 vrouwen en 45 kinderen, hadden wegens eczema, sicca's, en dergelijke kleine ongesteldheden nog eenige behandeling noodig en deze kon beter in het militair hospitaal plaats vinden.

Den 26sten Mei verlieten ondergeteekende, de officier van gezondheid 1ste klasse van de Heuvel, de officier van gezondheid 2de klasse Flu en de officier van gezondheid 2de klasse Hubenet, de geneesheeren Polak, Gilhuys en Samson benevens de leerlingen der geneeskundige school en het overige personeel, benoodigd bij de behandeling, Groningen, en volgde den 27sten Mei de ziekenvader Hassenstein met het overige personeel en het laatste deel der bagage.

Dinsdag 30 Mei begaf ik mij weder met dr. van de Heuvel, Flu en den districtsgeneesheer Polak en de Vries naar Groningen, ten einde de patiënten weder te inspecteeren en konden 61 geheel herstelde mannen naar hunne verschillende woonplaatsen worden teruggezonden. De daarop volgende transportgelegenheid, d. i. 3 Juni, werden 49 vrouwen en 34 kinderen ontslagen en werden in het militair hospitaal opgenomen, van waaruit zij verder hunne bestemming volgen.

Den 7den Juni werd wederom een 63-tal hersteld ontslagen, waarvan een 42-tal wegens kleine ongesteldheden in het militair hospitaal werd opgenomen. De meesten, zoo niet allen, zijn contractanten en kwam het mij van belang voor hen geheel — dus niet alleen van de yaws — hersteld, naar hunne woonplaats te doen terugkeeren.

Zij verblijven meerendeels slechts enkele dagen in het hospitaal om dan geschikt tot arbeiden naar hunne woonplaats te vertrekken.

Op den 7den Juni vertoefden nog in de yawsinrichting 14 geheel herstelden, die op transportgelegenheid wachtten; 1 persoon hersteld van de yaws, doch nog eenigszins lijdende aan syphilis, 17 mannen en een kind, die door den geneesheer nog eenigen tijd ter observatie werden gehouden. Den 14den Juni werden de laatste patiënten ontslagen.

In hoeverre de resultaten blijvend zullen zijn, is niet met zekerheid te zeggen; daar echter nog geen recidieven zich hebben voorgedaan, terwijl het bijna 5 maanden geleden is, dat de eerste lijders met 606 behandeld werden, terwijl ook in de literatuur slechts weinige gevallen van recidief worden opgegeven, vermeen ik, dat het succes der behandeling in alle opzichten thans schitterend mag worden genoemd. Ook al mochten zich een aantal recidieven voordoen, dan is dit nog niet van overwegend belang; bij de vroeger gevolgde behandelings methoden kwam pl.m. 20 pct. recidief voor en verbleven de patiënten gemiddeld 100—125 dagen in de inrichting, terwijl dit tijdperk thans tot ongeveer 10 dagen kan worden teruggebracht.

Nog daarvan afgezien dat yawslijders gedurende hunne ziekte eenen ellendigen tijd doormaken, worden door deze behandelingsmethoden kwam pl.m. 20 pct. recidief voor en teruggegeven, terwijl ook het direct financieel voordeel, wat de verminderde kosten der inrichting betreft, toch op zijn allerminst op f 100 per dag mag worden gesteld.

Ook hier zal meerdere ervaring moeten worden opgedaan — reeds nu is gebleken, dat enkele vormen der yaws binnen eenige dagen geheel genezen, terwijl het niet uitgesloten is, dat in gevallen van z.g. sawawa of crabyaws meer weerstand aan het middel wordt geboden.

Of hier een grootere dosis ineens of wel meerdere kleine doses gegeven moeten worden, zal de toekomst leeren.

Daar het mij èn uit een medisch èn uit een sociaal oogpunt van het meeste belang voorkwam de zaak krachtig ter hand te nemen, vermeede ik de noodige voorstellen te mogen doen, die met zeer goeden uitslag zijn bekroond.

Ten slotte zij het mij vergund te verzoeken bovenstaande als een *voorloopig verslag*, waaraan uit een medisch oogpunt meerdere eischen zouden moeten worden gesteld, te beschouwen. Het ligt in mijn voornemen in een wetenschappelijk tijdschrift de ziektegeschiedenissen van alle — dus ook in het militair hospitaal —, n.l. tot een totaal van 552 behandelde yawspatiënten te publiceeren en ligt het meer in den geest van een dergelijk rapport ook daarin de uit een medisch oogpunt belangrijke feiten te releveeren.

Behalve het verkregen gunstig resultaat mag zeer zeker op den voorgrond gebracht worden de belangeloosheid, waarmee door de doctoren en leerlingen der geneeskundige school de arbeid werd ter hand genomen, terwijl het ook aan de strenge toepassing der asepsis te danken is, dat niet één geval van infectie of complicatie zich heeft voorgedaan.

De Chef v. d. Mil. Geneesk. dienst
wd. Geneeskundig-Inspecteur,

Dr. E. A. Koch.

Bijlage I[3].

Verslag over de krankzinnigenverpleging in Suriname.

Aan het jaarverslag over 1910 van de inrichting ter verpleging van krankzinnigen op Wolffenbuttel wordt het volgende ontleend.

De loop der bevolking van het krankzinnigengesticht verdeeld naar den landaard blijkt uit het volgende staatje:

	MANNEN.							VROUWEN.							Totaal-generaal.
	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederl. O.-Indië.	Engelsch W.-Indië.	Saba.	Europa.	Totaal.	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederl. O.-Indië.	Madeira.	China.	Europa.	Totaal.	
Aanwezig op 1 Januari 1910 . .	31	32	3	3	—	—	69	24	3	2	2	1	1	33	102
Ingekomen	20	30	1	6	1	3	61	17	11	2	—	—	—	30	91
Ontslagen.	13	22	3	5	—	2	45	18	9	2	—	—	—	24	69
Overleden.	4	1	—	2	—	—	7	3	—	—	—	—	—	3	10
Blijft op 1 Januari 1911	34	39	1	2	1	1	78	25	5	2	2	1	1	36	114

Het aantal verpleegdagen bedroeg 37 442.

Van de opgenomen verpleegden waren 12 reeds vroeger in de inrichting.

Drie vrouwen werden met hare zuigelingen opgenomen.

Ontslagen werden als niet krankzinnig 12, hersteld 22, verbeterd 15, niet hersteld 20.

Van de niet herstelden werden 4 naar Java, 1 naar Engelsch-Guyana geëvacueerd.

De gezondheidstoestand was gunstig. Het sterftecijfer was 5,2 % van het totaal aantal verpleegden.

Een geval van zelfmoord kwam voor.

Ontvluchtingen kwamen minder veelvuldig voor.

De verpleegden werden beziggehouden met landbouw, onderhoud van gebouwen en terrein- en huishoudelijke werkzaamheden.

Van de opgenomen Britsch-Indiërs waren er negen, wier ziekte wordt toegeschreven aan ganjamisbruik.

Het volgend staatje geeft een overzicht van het aantal opgenomenen, verpleegden en overledenen, gedurende de afgeloopen 10 jaren:

JAAR:	Aantal opgenomenen.	Aantal verpleegden.	Aantal overledenen.	Overledenen in % van het aantal verpleegden.
1901	38	96	12	12,5
1902	80	147	17	11,6
1903	74	169	25	14,8
1904	62	210	22	10,5
1905	75	188	19	10,1
1906	87	169	23	13,6
1907	69	159	23	14,4
1908	79	168	22	13,1
1909	88	203	23	11.3
1910	91	193	10	5,2

Bijlage J.

STAAT aantoonende de ontvangsten aan passage- en vrachtgelden op de koloniale vaartuigen gedurende het dienstjaar 1910.

TRAJECTEN.	Betaalde		Totaal.	Vrije		Totaal.
	passage.	vracht.		passage.	vracht.	
Cor.-Nickeriedienst	f 8143,—	f 6916,—	f 15059,—	f 4222,—	f 2197,—	f 6419,—
Marowynedienst	12163,—	6763,—	18926,—	2928,—	1346,—	4274,—
Dokreizen	595,—	9,—	604,—	10,—	—	10,—
Berbicedienst	1561,—	1,—	1562,—	—	—	—
Nickerierivierdienst	309,—	—	309,—	—	—	—
Commewynedienst	27109,—	8505,—	35614,—	5165,—	1535,—	6700,—
Saramaccadienst	6107,—	3404,—	9511,—	1636,—	930,—	2566,—
Bov. Surinamedienst	6237,—	2109,—	8364,—	2191,—	597,—	2788,—
Doktersboot	113,—	—	113,—	—	—	—
Cotticadienst	1204,—	28,—	1232,—	381,—	—	381,—
Excursiereizen	375,—	—	375,—	—	—	—
Totaal	f 63916,—	f 27735,—	f 91651,—	f 16533,—	f 6605,—	f 23138,—

Bijlage K.

VERGELIJKEND OVERZICHT van de opbrengst der voornaamste belastingen over de jaren 1901 tot en met 1910.

Dienst-jaar.	Invoer-rechten.	Belasting op goud.	Accijns op het binnenlandsch gedistilleerd.	Personeel (Inkomsten-belasting). [1]	Patentrecht (recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd). [2]	Belasting op de huurwaarde der huizen.	Erf- en grondpacht en concessie-recht.	Geneeskundige belasting.	Zegel-rechten.	Successie- en overgangs-rechten.
1901	f 1 200 992	f 53 975	f 170 046	f 60 628	f 26 512	f 41 071	f 168 842	f 51 224	f 53 018	f 17 744
1902	1 177 074	42 690	157 018	56 835	26 605	43 641	179 596	51 360	51 204	17 021
1903	1 184 717	49 046	168 382	52 024	25 237	38 511	183 315	35 736	56 472	8 220
1904	1 145 570	57 427	154 499	51 022	27 343	47 808	177 219	30 262	48 769	3 399
1905	1 115 157	76 515	138 580	49 709	24 987	45 970	139 098	42 313	46 045	3 211
1906	1 095 423	84 945	127 387	67 746	32 500	40 399	153 903	33 559	52 100	10 044
1907	[3]) 1 218 148	79 100	[3]) 146 469	63 102	42 305	56 317	208 382	39 374	55 646	4 421
1908	1 251 250	86 461	85 606	68 765	37 927	51 069	214 152	32 687	54 204	4 855
1909	1 274 654	80 840	133 414	74 559	37 440	53 539	237 976	43 335	54 190	4 649
1910	1 373 408	77 217	178 404	109 485	36 228	50 745	306 339	40 182	55 277	2 673

[1]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1906 „Inkomstenbelasting” en is 1 Januari 1910 verhoogd.
[2]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1907 „Recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd”.
[3]) De belasting verhoogd.

Op de bovenstaande cijfers worden nog de volgende toelichtingen gegeven:

Erf- en grondpacht- en concessierechten. De opbrengst van huren, erfpachten, verkoopingen van domeinen en afkoop van zakelijke rechten was f 39 246, die van vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond f 66 505 en die van vergunnings- en concessierechten tot het ontginnen van balata — en retributie op balata — verkregen op domeingrond f 200 588.

Bijlage L[1].

VERSLAG betreffende de immigratie en kolonisatie over het jaar 1910.

I. Immigratie.

1. *Wetgeving en administratieve maatregelen.*

Bij verordening van 12 November (G. B. 1910 n°. 9) is de verordening van 28 Februari 1883 (G. B. n°. 5), houdende wijziging van de verordening betreffende de oprichting van een immigratiefonds, van toepassing verklaard op het verschepingsseizoen 1910—1911.

2. *Immigratie-departement.*

In het beheer van het immigratie-departement kwam in het afgeloopen jaar geen verandering.

3. *Buitenlandsche agentschappen.*

In de agentschappen te Calcutta en te Semarang kwamen in 1910 geen verandering.

4. *Aanvoer van immigranten.*

In 1910 zijn uit Britsch-Indië aangevoerd 478 en uit Nederlandsch-Indië 471 immigranten voor veld- en fabrieksarbeid op plantage-ondernemingen alhier.

Het meerendeel dezer arbeiders was aangevraagd om te voorzien in de behoefte van de bacovencultuur.

Britsch-Indiërs.

De aanvoer van immigranten van dezen landaard vond plaats in één transport, zooals blijkt uit den volgenden staat:

Namen der schepen.	Datum van		Ingescheept.							Geboren op reis.		Overleden op reis.						Aangevoerd.							Bij aankomst en na het geneeskundig onderzoek ter verpleging in het militair hospitaal opgenomen.					Scheepsgeneesheer geleider.
					Van 10—15 jaren.		Beneden 10 jaren.							Van 10—15 jaren.		Beneden 10 jaren.				Van 10—15 jaren.		Beneden 10 jaren.								
	Vertrek.	Aankomst.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisje.	Jongens.	Meisjes.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	
S.S. *Sutlej.*	18 Dec. 1909.	27 Jan. 1910.	315	122	1	2	20	18	[1]) 478	—	—	—	—	—	—	—	—	315	122	1	2	20	18	478	161	54	10	7	232	Dr. L. Welsh.

[1]) Nog maakten de reis als passagiers mede 5 mannen, 4 vrouwen en 2 jongens (beneden 10 jaren).

Dit schip, toebehoorende aan de erven James Nourse, voldeed in alle opzichten aan de gestelde eischen. De aangevoerde immigranten zagen er goed uit en hadden over de behandeling gedurende de reis niet te klagen. De inspectie, bedoeld bij art. 14 van het Koninklijk besluit van 22 Maart 1872 n°. 27 (G. G. n°. 8) vond plaats.

Nadat de hoofdelijke geneeskundige keuring in het militair hospitaal had plaats gevonden, werden deze immigranten aan de plantages toebedeeld.

De in het militair hospitaal opgenomen 232 hoofden zijn bevonden lijdende te zijn aan verschillende ziekten o.a.:

163 aan anchylostomiasis,
17 ,, huidziekten,
11 ,, bof.

Nederlandsch-Indiërs.

Arbeiders van dezen landaard zijn aangevoerd in twee transporten, via Amsterdam per s.s. van de Stoomvaartmaatschappij ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'', en van daar per stoomschepen van den Koninklijken West-Indischen Maildienst, zooals blijkt uit den volgenden staat:

NAMEN DER SCHEPEN.	Datum van		Ingescheept.		Overleden op reis.		Te Amsterdam ziek achtergebleven.		Gedeserteerd of vermist.	Aangevoerd.		Bij aankomst en na het geneeskundig onderzoek ter verpleging in het M. H. opgenomen.		
	Vertrek.	Aankomst.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.		Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Solo. Prins der Nederlanden.	9 Mei 1910.	26 Juli 1910.	144	93	1	—	—	—	—	143	93	99	54	153
Madura. Prins Willem IV.	2 Juni 1910.	22 Aug. 1910.	174	64	3	—	—	—	—	171	64	120	47	167
			318	157	4	—	—	—	—	314	157	219	101	320

De immigranten hadden over de behandeling gedurende de reis niet te klagen. De inspectie, bedoeld bij het Koninklijk besluit van 1872 n°. 27 (G. B. n°. 8) vond plaats.

De in het militair hospitaal opgenomen 320 hoofden waren lijdende aan verschillende ziekten o.a.:

95 aan huidziekten,
70 ,, geslachtsziekten,
108 ,, anchylostomiasis,
14 ,, beri-beri, en
12 ,, spoelwurmen.

5. *Terugvoer van immigranten.*

Terugvoer van Britsch-Indiërs had in het afgeloopen jaar niet plaats.

Naar Nederlandsch-Indië.

Op 13 Juli 1910 werden aan boord van het stoomschip *Prins Frederik Hendrik* naar Amsterdam ingescheept om van daar met een der stoomschepen van de Stoomvaartmaatschappij ,,Nederland naar Java te vertrekken, 223 immigranten, t. w.:

138 mannen,
53 vrouwen,
12 jongens, tusschen 2 en 10 jaren,
16 meisjes, ,, 2 ,, 10 ,,
1 jongen, beneden de 2 jaren.
3 meisjes, ,, ,, 2 ,,

Een deel van dit transport bestond uit voor arbeid ongeschikten en zwakke menschen.

Zes hunner behoorden tot de in 1907, 2 tot de in 1908 en 6 tot de in 1909 aangevoerden.

Door 5 der vertrokkenen is aan spaarpenningen gedeponeerd een bedrag van f 405.

Door slechts 17 hunner werden de kosten voor uitrusting aan boord betaald, de overigen waren overmogend.

Dit transport arriveerde den 22sten September 1910 te Semarang.

6. *Getalsterkte, benevens huwelijken, geboorten en sterften onder de immigranten, hun algemeene toestand en andere bijzonderheden, ook van niet onder contract verbonden immigranten.*

1. Uit Britsch-Indië.

Op 1 Januari 1910 waren onder contract verbonden 5879 Britsch-Indische immigranten, t. w.: 3695 mannen, 1408 vrouwen, 378 jongens en 398 meisjes.

Op ultimo December 1910: 6119, t. w.: 3742 mannen, 1439 vrouwen, 460 jongens en 478 meisjes.

De gemiddelde bevolking van immigranten van dezen landaard bedroeg in het afgeloopen jaar 5999.

Tusschen Britsch-Indiërs werden 149 huwelijken gesloten, waarbij 202 kinderen werden gewettigd en tusschen Britsch-Indiërs en Creolen 3 huwelijken, waarbij 3 kinderen werden gewettigd.

Het aantal huwelijken in de laatste 5 jaren gesloten bedroeg in 1910, 162; 1909, 148; 1908, 209; 1907, 126; 1906, 110.

Het aantal niet onder contract verbonden Britsch-Indiërs, op de plantages gevestigd, bedroeg op 1 Januari 1910, 1782; t. w.: 847 mannen, 429 vrouwen, 266 jongens en 240 meisjes; op ultimo December waren die cijfers respectievelijk 1693, t. w.: 771 mannen, 406 vrouwen, 283 jongen en 233 meisjes.

De verhouding tusschen mannen en vrouwen bij de op de plantages werkende Britsch-Indische immigranten bedroeg in 1910, 407 vrouwen op de 1000 mannen.

Het getal geboorten onder de gecontracteerden bedroeg 263; op de 100 vrouwen was de geboorte dus pl.m. 18,47 tegen 17,27 in 1909.

De sterfte onder de onder contract verbonden immigranten in 1910 bedroeg 139 personen, dat is ruim 2,31 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt waren er 38 sterfgevallen beneden 1 jaar, 37 van 1—10 jaar en 64 van 10 jaar en daar boven.

II. Uit Nederlandsch-Indië.

Op 1 Januari 1910 waren onder contract verbonden 5469, te weten 3789 mannen, 1394 vrouwen, 143 jongens en 134 meisjes en op ultimo December 1910, 5442, te weten 3671 mannen, 1448 vrouwen, 168 jongens en 155 meisjes.

De gemiddelde bevolking van immigranten van dezen landaard bedroeg dus in 1910, 5455.

Tusschen de immigranten uit Nederlandsch-Indië werden 9 huwelijken gesloten, waarbij 3 kinderen werden gewettigd en tusschen Nederlandsch-Indiërs en Creolen 1 huwelijk.

Het aantal huwelijken in de laatste 5 jaren was: in 1910, 10; 1909, 5; 1908, 9; 1907, 6; 1906, 9.

Het aantal niet onder contract verbonden Nederlandsch-Indiërs op de plantages gevestigd, bedroeg op 1 Januari 1910, 1366 hoofden en wel 395 mannen, 503 vrouwen, 237 jongens en 231 meisjes.

Op ultimo December 1910 waren deze cijfers respectievelijk 1398, te weten 421 mannen, 554 vrouwen, 224 jongens en 199 meisjes.

De verhouding tuschen mannen en vrouwen bij de op de plantages werkende Nederlandsch-Indische immigranten was in 1910, 471 vrouwen op de 100 mannen.

Het aantal geboorten onder de contractanten bedroeg 118; op de 100 vrouwen was de geboorte dus 8,3 tegen 11,4 in 1909.

De sterfte van de onder contract verbondenen bedroeg 65 personen, dat is 1,19 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt, waren er 30 sterfgevallen beneden 1 jaar, 4 van 1 tot 10 jaar en 31 van 10 jaar en daarenboven.

De werkovereenkomst van 15 Britsch-Indiërs en 3 Nederlandsch-Indische immigranten werden met onderling goedvinden van huurder en immigrant met goedkeuring van den Gouverneur verbroken.

Het bedrag door deze immigranten terugbetaald aan het Immigratiefonds en huurders naar reden van den onvervulden diensttijd, bedroeg voor de Britsch-Indiërs f 1861 en voor de Nederlandsch-Indiërs f 231.

Het aantal niet onder contract verbonden immigranten, dat elders dan op de plantages gevestigd is bedraagt: ± 15 876 Britsch-Indiërs en ± 2287 Nederlandsch-Indiërs.

Nog bevinden zich in de kolonie ± 1670 Britsch-Indiërs, afkomstig van naburige koloniën, die op het immigratie-departement zijn ingeschreven.

De sterfte onder de vrije immigranten bedroeg voor Britsch-Indiërs 232 en voor Nederlandsch-Indiërs 53 personen en de geboorte respectievelijk 470 en 69.

In de inrichting voor yawslijders op het station Groningen werden op ultimo December 1910 verpleegd 169 Britsch-Indische immigranten en 255 Nederlandsch-Indische immigranten.

In de inrichting tot verpleging van lepralijders op Groot-Chatillon bevonden zich op 31 December 1910, 52 Britsch-Indische en 10 Nederlandsch-Indische immigranten.

In het krankzinnigengesticht op Wolffenbuttel waren op het einde van 1910 opgenomen 39 Britsch-Indiërs en 3 Javanen.

In de inrichting tot verpleging van ouden en gebrekkigen op 's landsgrond ,,Boniface'' bevonden zich op ultimo December 1910, 81 Britsch-Indiërs, te weten 59 mannen, 18 vrouwen, 2 jongens en 2 meisjes en Nederlandsch-Indiërs 6 mannen, 2 vrouwen en 1 jongen.

7. *Certificaten van geëindigden diensttijd.*

In 1910 werden wegens geëindigden diensttijd uitgereikt: aan immigranten uit Britsch-Indië 474 certificaten; aan immigranten uit Nederlandsch-Indië 524 certificaten.

8. *Nieuwe werkovereenkomsten.*

Het aantal immigranten, dat zich in het afgeloopen jaar na expiratie hunner werkovereenkomst, tot arbeid opnieuw voor den tijd van één tot vijf jaar voor veld- en fabrieksarbeid op de plantages, bedroeg:

voor immigranten uit Britsch-Indië 84, tegen 60 in 1909;

voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 710, tegen 427 in 1909.

De hun betaalde premiën waren naar reden van f 100 voor een contract van 5 jaren.

9. *Huisvesting, geneeskundige behandeling en verpleging, ziekte en sterfte onder de onder contract verbonden immigranten.*

Omtrent de geneeskundige behandeling en verpleging in de plantageziekenhuizen, in het militair hospitaal te Paramaribo en in de infirmerie te Nickerie, kunnen de volgende cijfers worden medegedeeld, getrokken uit de ziekenregisters:

	Immigranten uit: Britsch-Indië.		Immigranten uit: Nederl.-Indië.	
Op 1 Januari 1910 waren onder behandeling		527		344
In 1910 onder behandeling gekomen		16 316		9 703
Totaal		16 843		10 047
Hiervan zijn { hersteld	16 120		9 644	
Hiervan zijn { overleden	93	16 213	60	9 704
Op ultimo December bleven dus onder behandeling		630		343
Het aantal ziekendagen bedroeg in 1910	122 000		69 613	

Uit deze gegevens blijkt, dat op de 100 onder contract verbonden immigranten voorkwamen:

bij immigranten uit Britsch-Indië 272 ziektegevallen;

bij immigranten uit Nederlandsch-Indië 177 ziektegevallen, terwijl het aantal ziekendagen gemiddeld bedroeg voor een immigrant uit Britsch-Indië 20 en voor een immigrant uit Nederlandsch-Indië 13.

De naaste oorzaak van overlijden was als volgt:

Aard der ziekte.	Immigranten uit: Britsch-Indië.	Nederl.-Indië.
Anchylostomiasis	4	—
Bronchites	4	—
Darmontsteking	2	—
Dysenterie	2	1
Kanker	1	—
Koorts	1	1
Kraambed en gevolgen	2	—
Malaria	14	7
Longontsteking	3	6
Longtering	16	8
Leverziekte	3	—
Stuipen	11	3
Syphilis	1	1
Verdronken	2	3
Vermoord	4	—
Zwakte	17	21
Zelfmoord	1	—
Ziekte der spijsverteringorganen	2	1
Ziekte der ademhalingsorganen.	3	—
Ziekten (andere)	10	6
Onbekende oorzaken	36	7
	139	65

Het sterftecijfer van de onder contract verbonden Britsch-Indische immigranten staat in verhouding tot dat van creolen en andere arbeiders, niet onder contract verbonden, op dezelfde plantage als volgt:

	Onder contract.		Creolen en andere arbeiders.	
In het jaar 1901 als	1,34	tot	1,67	pct.
,, ,, ,, 1902 ,,	2,50	,,	2,30	,,
,, ,, ,, 1903 ,,	2,08	,,	2,32	,,
,, ,, ,, 1904 ,,	1,27	,,	2,97	,,
,, ,, ,, 1905 ,,	1,31	,,	2,22	,,
,, ,, ,, 1906 ,,	1,18	,,	3,07	,,
,, ,, ,, 1907 ,,	2,02	,,	1,63	,,
,, ,, ,, 1908 ,,	2,20	,,	0,66	,,
,, ,, ,, 1909 ,,	2,7	,,	0,45	,,
,, ,, ,, 1910 ,,	2,31	,,	2,37	,,

Uit Nederlandsch-Indië.

	Onder contract.		Creolen en andere arbeiders.	
In het jaar 1901 als	1,70	tot	1,67	pct.
,, ,, ,, 1902 ,,	2,75	,,	2,30	,,
,, ,, ,, 1903 ,,	1,82	,,	2,32	,,
,, ,, ,, 1904 ,,	1,79	,,	2,97	,,
,, ,, ,, 1905 ,,	1,23	,,	2,22	,,
,, ,, ,, 1906 ,,	1,54	,,	3,07	,,
,, ,, ,, 1907 ,,	1,03	,,	1,63	,,
,, ,, ,, 1908 ,,	1,07	,,	0,66	,,
,, ,, ,, 1909 ,,	1,2	,,	0,45	,,
,, ,, ,, 1910 ,,	1.19	,,	2,37	,,

Het aantal onder contract verbonden immigranten, dat in 1910 aan veld- en fabrieksarbeid heeft deelgenomen, de hoeveelheid hunner werkdagen of taken en het bedrag van het verdiende loon waren als volgt:

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon van de					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Britsch-Indië . . .	3934	1504	—	736877	f 470 002	200940	f 91 687	—	—
Nederlandsch-Indië .	3768	1431	—	721986	444 821	214891	97 724	—	—
Totaal . . .	7702	2935	—	1458865	f 914 823	415831	f 189 411	—	—

In deze paragraaf zijn niet begrepen de dagen van ziekte, die van afwezigheid met verlof, die van afwezigheid ten gevolge van dagvaarding voor den rechter of tot het ondergaan van straf en de dagen van opzettelijk werkverzuim, evenmin de Zon- en feestdagen, welke laatste, behalve de algemeen erkende, voor Hindoes bedragen 32, voor Mohammedanen uit Britsch-Indië 16 en voor Nederlandsch-Indiërs 5 dagen in het jaar.

In den volgenden staat is aangeteekend het aantal creolen en andere arbeiders, dat in het jaar 1910 heeft gewerkt op plantages waar immigranten onder contract verbonden zijn, het aantal verrichte werktaken en het verdiende loon.

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon van de					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Creolen	556	84	27	117 735.	f 111 175	13 803	f 7 866	3853	f 1 310
Vreemde arbeiders en niet onder contract verbonden immigranten	1432	532	186	338 929	267 833	69 953	33 599	14889	4 193

Daar de creolen en andere niet onder contract verbonden arbeiders dikwijls van woonplaats veranderen, is het aantal van de in dezen staat en andere opgaven voorkomende creolen en niet onder contract verbonden vreemde arbeiders verkregen door het aantal van hen, die op den 1sten van elke maand op de plantages waren, bij elkander te tellen en van die som een twaalfde voor het gemiddelde getal te nemen.

Door de gegevens, in de voorgaande staten vermeld, verkrijgt men ten aanzien van de hoeveelheid werk, en het bedrag van het dagloon van iederen arbeider in 1910 op de plantages, waar immigranten onder contract verbonden waren, de volgende uitkomsten.

ARBEIDERS.	Voor iederen man in het jaar.		Voor iedere vrouw in het jaar.		Voor een jongen en een meisje in het jaar.	
	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Immigranten onder contract verbonden uit:						
Britsch-Indië.	187	f 0,64	134	f 0,46	—	—
Nederlandsch-Indië	192	0,62	150	0,45	—	—
Creolen	212	0,94	164	0,57	143	f 0,34
Vreemde arbeiders en niet meer onder contract verbonden immigranten	237	0,79	131	0,48	80	0,28

De volgende opgaven behelzen de hoeveelheid werk en het verdiende loon op de plantages, waar geen immigranten onder contract verbonden zijn.

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of taken en het bedrag van het verdiende loon van de					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	werkdagen of taken.	loon	werkdagen of taken.	loon.	werkdagen of taken.	loon.
Creolen	18	32	—	2 863	f 2 522	6868	f 3 657	—	—
Vreemde arbeiders en niet onder contract verbonden immigranten	128	39	2	27 383	20 439	5986	3 386	201	f 120

Hoofdelijk berekend, verkrijgt men voor deze arbeiders gemiddeld het volgende:

Arbeiders.	Voor iederen man in het jaar.		Voor iedere vrouw in het jaar.		Voor een jongen en een meisje in het jaar.	
	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Creolen	159	f 0,88	215	f 0,53	—	—
Vreemde arbeiders en niet onder contract verbonden immigranten	214	0,75	153	0,57	100	f 0,60

Door de vorenstaande gegevens samen te trekken verkrijgt men voor alle plantages in de kolonie het volgende resultaat van het aantal arbeiders en de hoeveelheid opgeleverden arbeid in het jaar 1910 tot het verbouwen of bereiden van stapelproducten verricht:

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of taken van de		
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Mannen	Vrouwen.	Jongens en meisjes.
Immigranten onder contract	7 702	2 935	—	1 458 865	415 831	—
Vreemde arbeiders en niet onder contract verbonden immigranten	1 560	571	188	366 312	75 939	15 090
Totaal van vreemden . . .	9 262	3 506	188	1 825 177	491 770	15 090
Totaal van Creolen . . .	574	116	27	120 598	20 671	3 853
Totaal-generaal 1910 . . .	9 836	3 622	315	1 945 775	512 441	18 943

Uit deze tafels, vergeleken met die van het vorige jaarverslag, blijkt:

1. dat van de creolen in 1910, 92 mannen meer; 49 vrouwen en 2 jongens en meisjes minder dan in 1909 op de plantages hebben gewerkt;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 7503 en van de kinderen 1074 meer en van de vrouwen 7580 minder dan in 1909;

2. dat de arbeid van vreemde arbeiders is vermeerderd met 160 mannen, 211 vrouwen en 80 jongens en meisjes;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 120 054, van de vrouwen 41 382 meer en van de jongens en meisjes 263 minder dan in 1909;

3. dat de som der werkdagen of taken van de mannen, vrouwen, jongens en meisjes op de verschillende plantages te zamen in de laatste 10 jaren heeft bedragen zooals in den volgende staat is uitgedrukt:

	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
Van de creolen . . .	208 597	230 209	171 305	104 715	96 163	99 534	136 618	164 714	144 125	145 122
Van de vreemde arbeiders	1 796 394	1 806 988	1 700 659	1 508 001	1 300 218	1 333 628	1 310 624	1 784 858	2 170 864	2 332 037
Totaal-generaal . . .	2 004 991	2 037 197	1 871 964	1 612 716	1 396 381	1 433 162	1 447 242	1 949 572	2 314 989	2 477 159

Het door de districts-commissarissen geconstateerd werkverzuim bedroeg in 1910 na aftrek van het overwerk:
voor immigranten uit Britsch-Indië 14 253 dagen of gemiddeld 3 per volwassen arbeider.
Dit cijfer was in 1905, 7, in 1906, 1907 en 1908, 4 en in 1909, 2.
Voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 20 570 dagen of gemiddeld ruim 4 per volwassen arbeider.
Dit cijfer was in 1905, 6, 1906, 5, 1907 en 1908, 4 en 1909, 2.
Van de immigranten uit Britsch-Indië hebben 128 arbeiders overwerk en wel te zamen voor 1780 taken of werkdagen, waarmede de duur hunner werkovereenkomst verminderd wordt.
Van de immigranten uit Nederlandsch-Indië hadden 71 overwerk en wel te zamen voor 1154 taken of werkdagen.

11. *Klachten en misdrijven.*

Door immigranten werden in 1910 de volgende klachten tegen huurders of werkgevers ingebracht.

Ingebrachte klachten van immigranten tegen huurders, gezagvoerders, geneeskundigen en opzichters. Getal.	Namen der districten en aard der klachten.	Ingetrokken of niet vatbaar voor vervolging.	Door den eersten rechter — Vrijgesproken.	Door den eersten rechter — Veroordeeld.	In hooger beroep.	Aanmerkingen.
	Uit BRITSCH-INDIË.					
	BENEDEN-PARA, enz.					
12	Te zwaar werk	12	—	—	—	Ongegrond bevonden.
	BOVEN-PARA, enz.					
27	Te zwaar werk	27	—	—	—	Idem.
	BENEDEN-COMMEWIJNE.					
80	Te zwaar werk	80	—	—	—	Idem.
	SARAMACCA.					
1	Te zwaar werk	1	—	—	—	Idem.
1	Moedwillig toebrengen van slagen . .	1	—	—	—	Idem.
1	Te min betaald loon	—	1	—	—	
	Uit NEDERLANDSCH-INDIË.					
	BENEDEN-PARA, enz.					
2	Te min betaald loon	2	—	—	—	Ongegrond bevonden.
3	Moedwillig toebrengen van slagen . .	—	—	[1]) 3	3	[1]) Door den eersten rechter veroordeeld tot f 50 boete. In hooger beroep is de boete veranderd in 8 dagen gevangenisstraf.
	BOVEN-PARA, enz.					
26	Te min betaald loon	26	—	—	—	
13	Te zwaar werk	13	—	—	—	
2	Weigering opname in het ziekenhuis.	2	—	—	—	
2	Moedwillig toebrengen van slagen . .	—	—	2	—	Veroordeeld tot 2 geldboeten van f 15 en f 12,50.
	BENEDEN-COMMEWIJNE.					
4	Te min betaald loon	4	—	—	—	Ongegrond.

Het aantal tegen immigranten ingediende klachten ter zake van overtredingen en wanbedrijven wordt in den volgenden staat vermeld.

Immigranten uit:	Overtredingen ter zake van plichtsverzuim vallende onder de artt. 151—156 der Herziene Strafverordening van 1874.												Andere overtredingen dan die vallende onder meervermelde artt. 151—156.			Wanbedrijven.			Misdrijven.		
	Onwil om te werken of luiheid.						Andere overtredingen.														
	Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.		Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.										
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	Mannen.	Vrouwen.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.
Britsch-Indië . .	644	143	642	129	2	4	183	4	179	4	4	—	316	281	35	6	4	2	1	1	—
Nederlandsch-Indië .	526	125	523	125	3	—	224	25	224	25	—	—	277	258	19	3	2	1	—	—	—

12. *Spaarpenningen en geldverzending.*

a. Spaarpenningen.

Het kapitaal, dat op naam van 2498 Britsch-Indiërs in de koloniale postspaarbank is belegd, bedroeg op ultimo December 1910 eene som van f 242 820, op ultimo December 1909 was dit cijfer f 224 918,76[5], ten name van 2304 inleggers.

Het kapitaal op naam van 32 Javaansche immigranten belegd bedroeg f 3260, op ultimo December 1909 was dit cijfer f 2441,94 ten name van 36 inleggers.

b. Geldverzending.

Gedurende 1910 werd door tusschenkomst van het immigratie-departement door 217 Britsch-Indische immigranten een bedrag van f 7834 aan hunne betrekkingen in Britsch-Indië overgemaakt, tegen f 5616,50 door 187 hunner in 1909.

Door 1 Javaan werd eveneens een bedrag van f 50 overgezonden.

De volgende bedragen werden volgens van de Surinaamsche Bank welwillend ontvangen mededeeling, door Britsch-Indische immigranten door middel van genoemde bankinstelling in 1910 overgemaakt:

Betaalbaar te Londen door 6 immigranten	f	4474
Idem in New-York door 1 immigrant		66
Idem in Demarary door 2 immigranten		475
	f	5015

13. *Briefwisseling.*

In 1910 werden door tuschenkomst van het immigratie-departement 1244 brieven van Britsch-Indiërs alhier aan hunne betrekkingen verzonden en 1011 van het postkantoor alhier ontvangen brieven, bestemd voor Britsch-Indische immigranten en voor het meerendeel afkomstig van Britsch-Indië, aan hen uitgereikt.

In 1909 waren deze cijfers respectievelijk 1053 en 849.

II. Kolonisatie.

Uit Britsch-Indië, Nederlandsch-Indië, China en West-Indië.

Op 31 December 1910 waren:

a. 1575 immigranten, huurders van domeinland voor eene oppervlakte van 2465 H.A., onder wie:

1480 uit Britsch-Indië;
66 ,, West-Indië,
2 ,, China,
27 ,, Nederlandsch-Indië.

Ook hadden 39 Britsch-Indiërs erven (domein) in huur, waarvan 29 te Paramaribo, 8 op Lelydorp en 2 te Albina;

b. 126 immigranten, gebruikers van domeinland op de voorwaarden van de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) voor eene oppervlakte van 255 H.A., onder wie:

124 uit Britsch-Indië;
1 ,, West-Indië.
1 ,, Nederlandsch-Indië;

c. 1312 immigranten, gebruikers van land op vestigingsplaatsen, krachtens verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) voor eene oppervlakte van 2618 H.A., onder wie:

1122 uit Britsch-Indië;
2 ,, West-Indië,
1 ,, China,
187 ,, Nederlandsch-Indië;

d. 1453 immigranten eigenaren van land, verkregen krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) of op andere wijze en door aankoop van particulieren, te zamen voor eene oppervlakte van pl.m. 7319 H.A., onder wie:

1448 uit Britsch-Indië,
1 ,, Nederlandsch-Indië,
2 ,, West-Indië,
2 ,, China.

Op het hypotheekkantoor stond deze oppervlakte bekend als verdeeld in 1366 perceelen, terwijl 247 Britsch-Indiërs eigenaren waren van 205 erven, waarvan 105 te Paramaribo, toebehoorende aan 151 hunner, 94 te Nieuw-Nickerie, behoorende aan 98 hunner en 2 te Albina, behoorende aan 2 hunner;

e. 719 immigranten, huurders en gebruikers van land van particulieren, te zamen voor eene oppervlakte van 467 H.A., onder wie:

718 uit Britsch-Indië,
1 ,, China.

In het geheel waren dus 5185 immigranten onder wie:

4892 uit Britsch-Indië,
216 ,, Nederlandsch-Indië,
71 ,, West-Indië,
6 ,, China;

huurders, gebruikers of eigenaren van land, te zamen voor eene oppervlakte van pl.m. 13 124 H.A.

Gedurende het jaar 1910 werd door Britsch-Indische en Nederlandsch-Indische immigranten bij overdracht van beplantingen en opstallen op perceelen domeinland respectievelijk betaald: f 26 739 en f 2356; in 1909 waren deze cijfers f 27 378,50 en f 815; terwijl door Britsch-Indiërs voor perceelen en erven aan particulieren toebehoorende werd betaald f 60 877 tegen f 44 034 in 1909.

In 1910 werden op de perceelen aan Britsch-Indische immigranten in eigendom toebehoorende, in huur of gebruik afgestaan, of bij hen van particulieren in huur of gebruik, de volgende producten verkregen, t. w.: 189 872 K.G. cacao, 3678 K.G. koffie, 1 684 796 K.G. rijst, 345 056 K.G. aardvruchten, 518 468 K.G. koorn, 218 704 bossen bananen, 84 497 bossen bacoven, benevens aan houtskool, melk, groenten en vruchten een bedrag van f 19 533.

Door de Nederlandsch-Indische immigranten werden op de door het gouvernement aan hen afgestane perceelen in 1910 verkregen 75 K.G. cacao, 54 000 K.G. rijst, 36 500 K.G. aardvruchten, 66 010 K.G. koorn, 6630 bossen bananen en 4200 bossen bacoven.

Premie.

Tegen afstand van het recht op vrijen terugvoer werd, krachtens de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24), aan 204 Britsch-Indische en 68 Nederlandsch-Indische immigranten en, krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. 1880 n°. 3) aan 34 Britsch-Indische en 2 Nederlandsch-Indische immigranten de premie van f 100 uitgekeerd.

Het tatale aantal Britsch-Indische immigranten, aan wie de premie bedoeld bij verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) is uitgekeerd, bedroeg op ultimo December 1910 3384 en dat der Nederlandsch-Indische immigranten 259, en het totale toegekend aan Britsch-Indische immigranten, krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. 1880 n°. 3), 347, en dat der Nederlandsch-Indiërs 3.

Ook werd nog aan 1 Britsch-Indiër, die vóór de oprichting van het Immigratiefonds werd aangevoerd tegen afstand van het recht op vrijen terugvoer, eene premie van f 100 uit de koloniale kas uitgekeerd.

Beroepen.

Op ultimo December 1910 waren als tapper gepatenteerd 53 Britsch-Indiërs.

Aan 212 Britsch-Indiërs is gedurende 1910 een bewijs van toelating als karreman uitgereikt.

Dienstbetrekkingen.

Bij de koloniale vaartuigen waren 3 Britsch-Indiërs geëmployeerd als matroos en 3 Nederlandsch-Indiërs als stoker, 3 Britsch-Indiërs dienden als beambten van lageren rang bij de gewapende politie, terwijl voorts in gouvernementsdienst werkzaam waren 3 Britsch-Indiërs als schoolmeester, 9 Britsch-Indiërs en Nederlandsch-Indiërs als tolken, 4 Britsch-Indiërs als oppassers en 2 als tuinlieden in het militair hospitaal en in het krankzinnigengesticht „Wolffenbuttel”, 2 als stoker en 1 als sjouwer bij de koloniale spoorwegen, benevens een 15-tal als sjouwers bij den Koninklijken West-Indischen Maildienst.

Marktvergunningen.

Het gemiddeld getal van de week- en dagvergunningen aan Britsch-Indiërs voor eene verkoopplaats op de openbare markten te Paramaribo bedroeg in 1910, 15 voor weekvergunningen en 90 voor dagvergunningen.

Port d'armes.

In 1910 zijn 105 Britsch-Indiërs in het bezit gesteld van een port d'armes of vergunning tot het gebruiken van vuurwapens.

Bij dit verslag behoort 1 staat (bijlage L[2]), aantoonende de aankomst en verdeeling van immigranten in 1910.

De agent-generaal,

van Drimmelen.

STAAT aantoonende de aankomst e ver

PLAATS VAN HERKOMST.	VAN WAAR GEKOMEN.	TOEGEWEZEN AAN PLANTAGES IN:														
		DE OUDE KOLONIE.					NICKERIE.					CORONIE.				
		Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Britsch-Indië	Calcutta.	315	121	21	19	476	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederlandsch-Indië .	Java over Nederland.	302	151	—	—	453	10	5	—	—	15	—	—	—	—	—

STAAT aantoonende het aantal immigranten aangevoerd in de kolonie Su

PLAATS VAN HERKOMST.	Van 1853 tot en met 1862.	Van 1863 tot en met 1872.	Van 1873 tot en met 1882.	Van 1883 tot en met 1892.	Van 1893 tot en met 1902.	1903.
Nederlandsch-Indië . . .	8	21	94	94	5 026	609
Madeira	275	205	—	—	—	—
China	487	2 015	—	—	—	—
West-Indië	—	2 382	214	79	—	—
Nederland	—	2	87	—	—	—
Britsch-Indië	—	—	6 569	8 633	7 643	654
Totaal . . .	770	4 625	6 964	8 806	12 669	1 263

st e verdeeling van immigranten in 1910.

	NIET TOEGEWEZEN EN DE REDEN WAAROM.						TOTAAL AANGEVOERD.					AANMERKINGEN.
Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	AANMERKINGEN.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	
—	—	1	—	1	2	Contract verbroken.	315	122	21	20	478	
—	2	1	—	—	3	Wegens ziekte	314	157	—	—	481	

lonie Suriname van 1 Januari 1853 tot ultimo December 1910.

1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Totaal.
170	526	384	1 250	944	648	471	10 245
—	—	—	—	—	—	—	480
—	—	—	—	—	—	—	2 502
—	—	—	—	—	—	—	2 675
—	—	—	—	—	—	—	89
252	173	632	1 674	1 867	1 424	478	29 999
422	699	1 016	2 924	2 811	2 072	949	45 990

STAAT van verleende en hernieuwde

VERLEENDE CONCESSIËN.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	Suriname.		Saramacca.		Marowijne.		Lawa.		Coppename.		Commewijne.		Totaal.	
	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.
10	62	16 382	14	4 000	22	14 400	10	2 875	3	900	3	1 900	114	40 457
25	2	600	—	—	—	—	1	1 800	—	—	—	—	3	2400
50	2	850	—	—	—	—	1	200	—	—	—	—	3	1050
10	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	150
25		50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		50
10	1	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200
50		200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		200
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	68	18 432	14	4 000	22	14 400	12	4 875	3	900	3	1 900	122	44 507

concessiën voor goudontginningen in 1910.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	HERNIEUWDE CONCESSIËN. Suriname. Aantal.	Suriname. Oppervlakte in H.A.	Saramacca. Aantal.	Saramacca. Oppervlakte in H.A.	Marowijne. Aantal.	Marowijne. Oppervlakte in H.A.	Lawa. Aantal.	Lawa. Oppervlakte in H.A.	Coppename. Aantal.	Coppename. Oppervlakte in H.A.	Totaal. Aantal.	Totaal. Oppervlakte in H.A.	Totaal-generaal. Aantal.	Totaal-generaal. Oppervlakte in H.A.
10	15	9 950	13	5 025	4	900	5	4 620	1	200	38	20 695	152	61 152
25	10	4 630	3	1 000	2	5 200	2	1 594	—	—	17	12 424	20	14 824
50	32	63 492	15	14 836	5	12 768	2	10 188	—	—	54	101 284	57	102 334
10	1	228	—	—	—	—	—	—	—	—	1	228	2	378
25		200	—	—	—	—	—	—	—	—		200		250
10	—	—	—	—	1	200	—	—	—	—	1	200	2	400
50	—	—	—	—		90	—	—	—	—		90		290
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	58	78 500	31	20 861	12	19 158	9	16 402	1	200	111	135 121	233	179 628

VERGUNNINGEN tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen in 1910.

DISTRICTEN.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	*AANMERKINGEN.*
Suriname	15	83 622	Deze vergunningen worden, behalve onder de voorwaarden die bij de verordeningen van 7 September 1882 (*Gouvernementsblad* n°. 19) en 22 Januari 1903 (*Gouvernementsblad* n°. 12), bepaaldelijk worden genoemd, verleend onder de voorwaarde, dat binnen eene maand na den dag van ingang het bewijs aan den administrateur van financiën moet worden gezonden dat de expeditie voor het toegestane onderzoek vertrokken is, terwijl binnen vier maanden na den dag van ingang ten genoegen van den administrateur van financiën moet worden aangetoond, dat met een degelijk onderzoek is aangevangen.
Marowijne	9	65 016	
Saramacca	9	42 099	
Lawa	11	58 101	Bij niet-nakoming van deze voorwaarden wordt de vergunning onmiddellijk door den Gouverneur ingetrokken.
Coppename	1	4 000	In 1910 werden ingetrokken 12 vergunningen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke oppervlakte van 58 847,5 H.A., die in 1909 waren verleend en 7 vergunningen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke oppervlakte van 28 850 H.A., die in 1910 waren verleend.
	45	252 838	

Bijlage M[1].

GEGEVENS over 1910 omtrent de van Gouvernementswege genomen proef met het kleinbedrijf in de goudindustrie.

Aantal vergunning-houders.	Tijdvak.	In totaal ingeleverd goud in grammen.	Opbrengst van het ingeleverde goud bij verkoop		15 °/₀ van de bruto opbrengst van het ingeleverde goud.	In totaal uitgekeerd aan de vergunning-houders.
			per gram.	in totaal.		
17	Januari 1910.	2487,5	f 1,48	f 3 681,50	f 552,22^{5}	f 2 942,56^{5}
21	Februari „	4233,—	1,48	6 264,84	939,72^{6}	5 007,25^{5}
21	Maart „	5501,—	1,48	8 141,48	1 221,22	6 500,64
19	April „	5652,—	1,48	8 364,96	1 254,74^{5}	6 674,82^{5}
19	Mei „	5313,—	1,48	7 863,24	1 179,48^{5}	6 273,99^{5}
21	Juni „	4102,5	1,48	6 071,70	910,75^{5}	4 844,98^{5}
22	Juli „	3604,—	1,48	5 333,92	800,09	4 256,30
20	Augustus „	4559,5	1,48	6 748,06	1 012,21	5 384,40
19	September „	5293,5	1,48	7 834,38	1 175,15^{5}	6 262,11
19	October „	4472,—	1,48	6 618,56	992,78^{5}	5 290,20
17	November „	3981,5	1,48	5 892,62	883,89^{5}	4 709,95
12	December „	1357,5	1,48	2 009,10	301,36^{5}	1 605,60^{5}
	Totaal . .	50 557,—	—	f 74 824,36	f 11 223,65^{5}	f 59 752,83

Bijlage N.

STAAT aantoonende de verdeeling der tot ultimo December uitgegeven perceelen voor den kleinen landbouw enz.

DISTRICTEN.	Aantal perceelen.	Oppervlakte in hectaren.	Aantal huurders of gebruikers.
Beneden-Suriname en Beneden-Para	1815	4638	1814
Boven-Suriname en Boven-Para	642	895	640
Beneden-Commewijne	1025	1178	1010
Boven-Commewijne en Cottica	329	475	329
Saramacca	324	687	324
Nickerie	438	591	438
Coronie	259	179	253
Marowijne	27	55	26
	4859	8698	4834

STAAT aantoonende het aantal uitgegeven perceelen en het aantal huurders hiervan op de Gouvernements vestigingsplaatsen in 1910 vergeleken bij 1909.

Centrale vestigingsplaatsen.	Aantal perceelen.		Oppervlakte in hectaren.		Aantal huurders of gebruikers.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
Op Livorno (Beneden-Para)	265	271	345	354	265	271
Bij het Pad van Wanica (Beneden-Para)	1381	1324	3932	3727	1381	1324
Op Domburg (Boven-Para)	248	248	315	315	246	246
Op La Rencontre (Boven-Para)	168	164	254	247	168	164
Op Laarwijk (Boven-Suriname)	157	146	177	164	157	146
Op Totness (Coronie)	260	259	180	179	254	253
Op Nieuw-Amsterdam (Beneden-Commewijne)	122	121	117	116	121	120
Op Alkmaar (Beneden-Commewijne)	228	228	232	232	228	228
Op Johan en Margaretha (Beneden-Commewijne)	179	174	179	174	179	174
Op Kroonenburg (Beneden-Commewijne)	497	502	648	656	482	488
Op Hecht en Sterk (Cottica)	183	179	183	179	183	179
Op Paradise (Nickerie)	254	259	270	278	254	259
Op Nieuw-Waldeck (Nickerie)	83	85	133	136	83	85
In den Saramaccapolder (Beneden-Suriname en Saramacca)	—	145	—	443	—	145
	4025	4105	6965	7200	4001	4082

Bijlage O.

VERGELIJKENDE STAAT

der productie voor de jaren 1908, 1909 en 1910.

DISTRICTEN.	SUIKER. Vacumpan. 100 Kilogram.			Aantal H.A. afgemalen riet.			Aantal kilogrammen gemiddeld per H.A. verkregen.		
	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Nickerie	40 538	34 469	39 151	702	729	745	5 774	4 728	5 252
Coronie	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Suriname	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Para	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Para	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Suriname	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Commewijne	66 131	61 430	65 586	1 181	1 185	1 299	5 597	5 184	5 048
Boven-Commewijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cottica.	13 323	13 420	15 434	319	278	294	4 145	4 822	5 249
Marowijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	119 992	109 319	120 151	2 202	2 192	2 338	5 402	4 987	5 139

DISTRICTEN.	BACOVEN. 100 Bossen.			KOORN (Mais). 100 Kilogram.			KOFFIE. 100 Kilogram.		
	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Nickerie	43	52	85	180	209	208	20	30	33
Coronie	39	20	18	155	277	316	9	3	12
Beneden-Saramacca	49	61	76	1 703	2 348	2 670	22	30	22
Boven-Saramacca	2	—	1	118	29	136	—	—	—
Beneden-Suriname	222	857	888	192	222	611	160	84	84
Beneden-Para	31	50	61	1 475	1 888	2 260	—	—	—
Boven-Para	415	1 111	1 427	362	524	992	45	112	31
Boven-Suriname	368	933	924	758	676	634	70	173	69
Beneden-Commewijne	2 224	4 478	3 991	1 023	1 009	3 062	1 611	1 990	1 696
Boven-Commewijne	118	172	117	339	541	676	51	42	40
Cottica.	580	843	994	1 815	1 529	1 667	40	40	36
Marowijne	2	2	—	—	6	1	—	—	—
Totaal . . .	4 093	8 579	8 582	8 120	9 249	13 233	2 028	2 504	2 023

MELASSE. 100 Liters.			RUM. 100 Liters.			CACAO. 100 Kilogram.			BANANEN. 100 Bossen.		
1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
—	—	—	4 871	4 357	3 941	1 035	1 117	1 250	284	295	380
—	—	—	—	—	—	563	318	455	477	244	238
—	—	—	—	—	—	2 943	3 208	3 459	660	664	624
—	—	—	—	—	—	8	11	9	11	7	21
—	—	—	—	—	—	2 398	2 047	1 906	218	166	177
—	—	—	—	—	—	277	252	343	559	996	1 052
—	—	—	—	—	—	512	705	761	247	278	167
—	—	—	—	—	—	460	490	535	196	217	241
1 090	897	637	3 905	3 674	3 230	4 611	6 773	7 322	1 115	1 258	854
—	—	—	—	—	—	146	250	272	119	143	191
370	544	1 004	591	870	807	1 143	1 581	1 518	583	603	675
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	2
1 460	1 441	1 641	9 367	8 901	7 978	14 096	16 752	17 830	4 476	4 874	4 622

RIJST. 100 Kilogram.			AARDVRUCHTEN. 100 Kilogram.			HEEFT NOG GELEVERD.
1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	
2 140	3 004	2 960	166	154	621	10 905 kokosnoten. f 1 250 geleverde houtwaren.
18	60	90	487	471	346	882 400 „
3 178	3 338	2 745	234	311	89	f 1 300 geleverde houtwaren.
54	26	11	57	23	121	„ 1 600 „ „
3 189	1 547	1 476	971	943	967	„ 9 705 „ groenten, vruchten en melk.
6 908	7 401	7 326	2 659	2 580	2 410	„ 19 000 „ houtwaren, f 13 280 groenten, vruchten en melk, 120 000 zakken houtskool.
55	66	1 163	2 284	1 848	1 848	„ 8 677 geleverde houtwaren, groenten en vruchten, 286 zakken masoesa.
698	1 190	1 166	1 584	1 285	1 291	„ 16 044 geleverde houtwaren, 947 zakken masoesa en 200 000 K.G. cassave.
1 775	2 289	2 150	996	1 456	1 422	
109	83	136	297	234	351	
542	618	714	642	658	776	10 K.G. Rubber.
1	1	—	—	11	21	
16 867	19 623	19 937	10 377	9 974	10 263	Totaal 893 305 stuks kokosnoten, f 70 856 aan houtwaren en 120 000 zakken houtskool, 1 233 zakken masoesa, 20 000 K.G. cassave, 10 K.G. Rubber.

STAAT van de suikercultuur in

DISTRICTEN.	PLANTAGES.	Uit-gestrektheid der plantages. — H.A.	Uit-gestrektheid in bebouwing op ult. December 1910. — H.A.	Uit-gestrektheid waarvan is geoogst. — H.A.	Suiker-vacumpan. — 100 Kilogram.
Nickerie	Waterloo	1 000	444	444	24 331
Idem	Hazard	687	301	301	14 800
Beneden Commewijne	Zoelen en Mariënburg	2 709	1 086 [1])	1 046	51 465
Idem	Rust en Werk	1 093	253	253	14 121
Cottica	Alliance	1 860	327	294	15 434
		7 349	2 411	2 338	120 151

...in Suriname in 1910.

...er- ...pan. — ...gram.	Gemiddelde productie per H.A. — Kilogram.	Melasse. — 100 liters.	Ruun of dram. — 100 liters.	Arbeiders.			Nevenproducten.	Aanmerkingen.
				Immigranten.	Andere.	Totaal.		
...31	5 480	—	3 386	479	675	1 154		[1]) Waarvan 40 H.A. beplant met cacao en geoogst 9681 K.G. cacao.
...00	4 910	—	555	241	493	734		
...65	4 920	237	3 230	2 774	142	2 916		
...21	5 580	400	—	417	18	435		
...34	5 227	1 004	807	879	106	985	561 K.G. cacao. 1020 „ koorn (maïs). 39 bossen bananen. 6602 „ bacoven.	
...51	5 227	1 641	7 978	4 790	1 434	6 224		

STAAT van de cacao en andere cultures met uitz

DISTRICTEN.	Aantal plantages.	Uitgestrekt-heid van de plantages in H. A.	Uitgestrekt-heid in bebouwing op ult. Dec. 1910 van de plantages in H. A.	VERKREGEN PRODUCTEN						
				Cacao	Koffie	Rijst	Aard-vruchten	Ba-nanen	Ba-coven	Koorn. (mais)
				in 100 kilogram.				in 100 bossen.		in 100 kg.
Nickerie	5	977	340	655	—	—	—	52	3	3
Coronie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden Saramacca . . .	11	6823	1021	1548	18	50	—	19	32	547
Boven Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden Suriname	8	3880	1351	1828	80	—	41	7	866	330
Beneden Para	1	857	93	234	—	—	—	—	—	—
Boven Para	5	5055	671	158	8	—	—	—	1178	302
Boven Suriname	8	6117	715	427	63	26	1	26	802	88
Beneden Commewijne . . .	28	12632	4122	6658	1661	—	62	148	3599	1842
Boven Commewijne . . .	1	268	152	127	27	—	—	—	30	—
Cottica	8	3473	1118	846	7	11	—	34	650	88
Marowijne	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
	75	40082	9583	12481	1864	87	105	286	7160	3200

... met uitzondering van de suikercultuur in 1910.

...orn. ...ais) ...0kg.	ARBEIDERS OP 31 DECEMBER 1909. Onder contract verbonden. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Niet onder contract verbonden. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Anderen. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Totaal. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Aanmerkingen.
3	109	18	127	70	14	84	—	5	5	179	37	216	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88 2400 kokosnoten.
47	188	26	214	138	25	163	—	—	—	326	51	377	
–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
30	872	97	969	128	61	189	—	—	—	969	189	1158	
–	24	1	25	6	1	7	—	—	—	25	7	32	
02	782	95	877	46	16	62	—	—	—	877	62	939	f 8677 geleverde houtwaren.
38	772	87	859	118	45	163	—	—	—	890	132	1022	
42	3109	361	3470	516	303	819	99	60	159	3724	724	4448	56 281 K.G. gedroogde bacoven.
.	57	7	64	10	2	12	—	—	—	67	9	76	
38	1360	155	1515	290	114	404	119	20	139	1769	289	2058	
.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
0	7273	847	8120	1322	581	1903	218	85	303	8826	1500	10326	

OVERZICHT van den geldelijken toestand op het einde van 1910 van de bestaande een

Nos.	NAAM VAN DE BANK.	Aantal leden.	Gevorderde rente.	Maximum bedrag voorschot	Oprichtings-kosten.	Voorschot van het Gouver-nement.	Inleg.	
							Aantal inleggers.	Bedrag.
1	Domburg	134	6 %	f 150.—	f 53.—	f 4 200.—	f 85.—	f 1 535.—
2	Beneden-Para	845	5 %	200.—	127.—	13 000.—	111.—	3 633.—
3	Beneden-Commewijne	420	5 %	100.—	135.—	10 500.—	160.—	4 499.—
4	Saramacca	178	5 %	150.—	69.—	4 000.—	34.—	567.—
5	Coronie (Volksbank)	37	6 %	200.—	100.—	1 375.—	37.—	430.—
6	Nickeriebank	230	6 %	200.—	130.—	5 500.—	72.—	1 425.—
7	Het Westland.	27	5 %	300.—	69.—	1 500.—	33.—	1 449.—
8	Ephrata	264	4 %	100.—	—	3 300.—	28.—	1 399.—

eenbanken in Suriname en de in dat jaar verrichte operatiën.

Voorschotten.			Reservefonds.	Saldo op 31 December 1910.		Balans.		Zuiver gekweekte rente.
Verleend.		Terugbetaald.						
Aantal.	Bedrag.	Bedrag.		In kas.	Belegd.	Winst.	Verlies.	
44	f 4 628.—	f 1 312.—	f 439.—	f 316.—	f 2 438.—	f 249.—	f 138.—	f 201.—
174	11 959.—	2 513.—	1 679.—	909.—	7 857.—	659.—	109.—	592.—
73	4 899.—	4 129.—	1 167.—	8.—	11 259.—	761.—	278.—	626.—
57	2 713.—	1 168.—	—	—	3 001.—	163.—	—	71.—
11	578.—	160.—	3.—	—	3.—	—	—	—
133	6 568.—	2 462.—	289.—	423.—	9.—	393.—	103.—	152.—
18	2 450,—	1 050.—	100.—	84.—	3 027.—	62.—	—	93.—
59	2 794,—	1 954.—	394.—	—	1 227.—	203.—	—	233.—

KLEINE L

DISTRICTEN.	Aantal perceelen.	Oppervlakte H.A.	Oppervlakte in cultuur H.A.	Bevolking.		
				Immigranten.	Niet-immigranten.	Totaal.
a. Op vestigings p						
Nickerie	353	442	361	753	290	1 043
Coronie	266	338	305	5	577	582
Beneden-Saramacca	—	—	—	—	—	—
Boven-Saramacca	—	—	—	—	—	—
Beneden-Suriname	136	—	32	251	28	279
Beneden-Para	1 813	4 570	552	1 886	1 881	3 767
Boven-Suriname	171	153	132	168	112	280
Boven-Para	542	401	479	303	53	356
Beneden-Commewijne	998	2 061	787	2 065	406	2 471
Boven-Commewijne	—	—	—	—	—	—
Cottica	175	—	145	202	130	332
Marowijne	—	—	—	—	—	—
Totaal	4 454	7 965	2 793	5 633	3 477	9 110
b. Buiten v						
Nickerie	372	3 526	750	462	722	1 184
Coronie	668	8 928	521	10	1 380	1 390
Beneden-Saramacca	957	10 277	2 821	2 090	1 641	3 731
Boven Saramacca	82	4 786	144	31	217	248
Beneden-Para	1 319	23 580	913	2 640	1 594	4 234
Beneden-Suriname	638	4 985	284	2 930	1 232	4 162
Boven-Suriname	12 231	147	355	56	704	760
Boven-Para	2 855	295	322	39	1 078	1 117
Beneden-Commewijne	24	540	67	62	55	117
Boven-Commewijne	163	—	486	157	904	1 061
Cottica	390	—	1 583	376	1 800	2 176
Marowijne	31	93	24	—	38	38
Totaal	19 730	57 157	8 270	8 853	11 365	20 218

LANDBOUW.

Verkregen producten.								Geldswaarde der afgeleverde houtwaren, vruchten en groenten.	AANMERKINGEN.
Cacao.	Koffie.	Rijst.	Koorn (Maïs).	Aard-vruchten.	Bananen.	Bacoven.	Kokos-noten.		
Uitgedrukt per 100 Kilogram.					Per 100 bossen.		Per 100 stuks.		

plaatsen.

98	—	355	8	132	117	16	95	—	
30	1	—	70	24	22	7	994	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	164	6	—	—	—	—	—	
8	—	1 504	1 674	1 503	848	53	—	f 7 580	Houtskool f 48 000,—
42	2	208	270	186	42	103	—	—	
289	18	64	562	154	92	195	—	—	
646	33	2 141	1 215	1 351	693	380	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	—	65	48	102	67	67	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1 119	54	4 501	3 853	3 452	1 881	821	1 089	f 7 580	Houtskool f 48 000,—

vestigingsplaatsen.

497	33	2 605	197	489	211	66	4	f 1 250	
425	11	90	246	322	216	11	7 830	—	
1 911	4	2 695	2 123	89	605	44	—	1 300	
9	—	11	136	121	21	1	—	1 600	
101	—	5 822	586	907	204	8	—	5 700	
78	4	1 312	275	926	170	22	—	9 705	
66	4	932	276	1 104	173	19	—	15 844	
314	5	1 099	128	1 693	75	54	—	8 677	
18	2	8	5	9	13	12	—	—	
145	13	136	676	351	191	87	—	—	
666	29	639	1 531	674	574	277	—	—	
—	—	—	1	11	2	—	—	—	9 800 K.G. Kwak.
3 230	105	15 349	6 180	6 706	2 455	601	7 834	f 44 076	

KOLONIALE SPOORWEGEN.D

STAAT VAN INKOMSTEN ov

OVER DE MAAND	Reizigers 1ste klasse.		Reizigers 2de klasse.		Vrachtgoed.		Opbrengst passagiers-goed.	Goud.	
	Aantal.	Opbrengst.	Aantal.	Opbrengst.	Tonnen.	Opbrengst.		Grammen.	Opbrengst.
Januari	277	f 282	16 159	f 6 693	167,5	f 2 349	f 1 159	8 711	f 73
Februari	344	212	15 301	3 806	169	1 983	1 221	30 694	253
Maart	346	225	17 875	5 484	226	1 927	1 310	45 019,5	350
April	397	355	17 425	5 441	196	2 051	1 318	43 136,5	312
Mei	319	285	17 294	5 482	351	3 067	1 194	34 513	244
Juni	308	338	18 261	5 915	291	2 464	1 278	42 782,5	352
Juli	447	332	18 657	5 652	219	2 343	1 436	31 811,5	243
Augustus	495	402	19 612	6 729	301	2 975	1 388	47 761,5	373
September	413	446	19 873	7 238	370	2 563	1 399	26 172,5	196
October	690	463	22 709	7 016	406	2 910	1 151	35 201	244
November	352	317	17 260	5 954	174,5	1 543	1 358	46 961,5	335
December	391	235	18 732	5 995	468,5	1 979	1 697	29 942,5	214
TOTALEN	4779	f 3892	219 158	f 71 405	3 339	28 154	15 909	422 707	f 3 189

EN. DIENST VAN EXPLOITATIE.

STEN over het dienstjaar 1910.

	Opbrengsten.			Totalen.	Per trein K.M.	Opbrengst per			Aanteekeningen.
engst.	Verkocht zand.	Spoorweg-telephoon.	Diversen.			reiziger 1ste klasse.	reiziger 2de klasse.	ton vrachtgoed.	
73	—	f 25	f 35	f 10 616	f 1,54	f 1,01^{8}	f 0,41^{4}	f 14,02	
253	—	39	60	7 573	1,34	0,61^{6}	0,24^{9}	11,73	
350	—	36	110	9 442	1,37	0,65	0,30^{1}	8,52	
312	—	33	84	9 594	1,38	0,89^{4}	0,31^{2}	10,46	
244	—	30	54	10 356	1,59	0,89^{3}	0,31^{7}	8,74	
352	—	39	66	10 453	1,51^{5}	1,10	0,32^{4}	8,47	
243	f 210	39	60	10 316	1,45	0,74^{3}	0,30^{3}	10,70	133 K.M.
373	262	57	60	12 246	1,73	0,81^{2}	0,34^{3}	9,88	
196	—	33	46	11 920	1,63	1,08	1,36^{4}	6,93	
244	—	47	62	11 893	1,62	0,67^{1}	0,30^{9}	7,17	
335	—	39	67	9 613	1,36^{5}	0,90	0,34^{5}	8,84	
214	192	28	37	10 378	1,46^{5}	0,60^{1}	0,32	4,22	
189	f 644	f 445	f 741	f 124 402	gemiddeld f 1,50	gemiddeld f 0,83^{1}	gemiddeld f 0,32^{5}	gemiddeld f 9,14	

Bijlage S.

STAAT van verleende en hernieuwde concessiën tot exploitatie van balata en van vergunningen tot onderzoek in 1910.

Concessiën verleend ad 10 cts. per H.A.	Oppervlakte in H.A.	Hernieuwd voor een jaar ad 10 cts. per H.A.	Vergunningen tot onderzoek.	Oppervlakte in H.A.
137	880 541	168 562	37 [1])	1 631 000

[1]) Deze vergunningen werden verleend tegen eene restributie van een halven cent per H.A.

Bijlage T.

STAAT van den veestapel op ultimo December 1910.

PARAMARIBO en DISTRICTEN.	Runderen.	Paarden.	Ezels.	Muilezels.	Schapen.	Geiten.	Varkens.
Paramaribo	527	71	215	—	1	182	321
Het overige deel der kolonie	6 935	165	295	103	150	2 422	2 950
Totaal in 1910	7 462	236	510	103	151	2 604	3 271
„ in 1909	6 990	270	321	257	109	2 686	2 726
Meer	472	—	189	—	42	—	545
Minder	—	34	—	154	—	82	—

STAAT van den invoer der kolonie Suriname over

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITANNIË.		Vereenigde Staten van N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.		BA…
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoev… hei…
Aardappelen	H.L.	10 960^5	f 71 243	—	—	208^5	f 1 355	—	—	201	f 1 307	—
Aardewerk	—	—	27 812	—	f 1 016	—	460	—	—	—	251	—
Ammunitie:												
Geweren. karabijnen en buksen	Loopen.	662	6 620	—	—	4	40	22	f 220	2	20	—
Revolvers, pistolen en kamerbuksen	Stuks.	9	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gedeelten van genoemde wapens.	—	—	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Geweer- en pistoolkogels en hagels	K.G.	21 708	13 025	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Patronen voor achterladers	Stuks.	7 650	459	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Patronen voor revolvers	„	13 812	414	—	—	750	23	—	—	100	3	
Percussiedopjes en slaghoedjes	„	1 048 000	2 096	—	—	—	—	—	—	11 200	22	—
Ledige hulzen.	„	460 075	9 202	—	—	1 100	22	—	—	100	2	—
Buskruit.	K.G.	3 046	6 092	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asphalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van minder dan 100 gr. watervrij azijnzuur	L.	11 767	1 412	—	—	—	—	—	—	11	1	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van 100 gr. watervrij azijnzuur of meer	„	4 067	6 507	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ballast	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bier, waaronder Maltz-extract van alle soorten.	L.	503 710	191 410	1 712	651	40	15	—	—	27 916	10 608	—
Gemberale	„	150	90	—	—	—	—	—	—	140	84	—
Bijouteriën	—	—	10 472	—	39	—	1 813	—	27	—	278	—
Blik in bladen	—	—	2 945	—	—	—	47	—	—	—	—	—
Blom of meel.	K.G.	6 478	907	—	—	3 488 496	488 389	—	—	154 871	21 682	—
Bodems, duigen en hoepels voor vaatwerk.	—	—	—	—	771	—	—	—	—	—	13 064	—
Boeken, lees- enz.	—	—	25 025	—	397	—	316	—	10	—	610	—
Boeken, schrijf- en koopmans- en albums	—	—	7 490	—	—	—	197	—	—	—	228	—
Boter, oleomargarine en ghee	K.G.	173 318	220 914	1 548	1 548	11 653	11 653	—	—	3 180	3 180	—
Breeuwwerk	„	918	367	250	100	8 089	3 236	—	—	371	148	—
Bron- en mineraalwater	L.	1 821	728	—	—	—	—	—	—	124	50	—
Brood en beschuit	K.G.	541	108	—	—	192 047	38 409	—	—	68	14	—
Chemicaliën en utensiliën	—	—	42 625	—	1 149	—	13 171	—	—	—	14 245	—
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare)	—	—	49 360	—	2 940	—	2 053	—	730	—	2 966	—
Dynamietpatronen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukinkt	—	—	435	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukletters.	—	—	3 464	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukpersen	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emballage	—	—	1 440	—	—	—	—	—	—	—	179	—
Eetwaren, geconserveerd.	—	—	108 682	—	2 224	—	48 292	—	2 466	—	7 894	—
Ezels, muil- en steen-.	Stuks.	—	—	—	—	10	2 000	—	—	46	6 750	
Fabriek-, landbouw- en stoomwerktuigen.	—	—	91 937	—	11 525	—	72 184	—	—	—	42 557	—

ame over 1910, uit of via de volgende landen.

…RY.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
…arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
307	—	—	5	f 33	—	—	—	—	—	—	11 375	f 73 938	f 5 687,50
251	—	f 27	—	—	—	—	—	—	—	f 237	—	29 803	2 980,30
20	—	—	66	660	—	—	—	—	—	—	756	7 560	7 560,00
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	36	90,00
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	32,40
—	—	—	228	137	—	—	—	—	—	—	21 936	13 162	1 096,80
—	—	—	100	6	—	—	—	—	—	—	7 750	465	77,50
3	24	1	100	3	—	—	—	—	—	—	14 786	444	110,89^{5}
22	—	—	30 000	60	—	—	—	—	—	—	1 089 200	2 178	272,30
2	—	—	124 000	2 480	—	—	—	—	—	—	585 275	11 706	731,60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 046	6 092	9 138,00
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	65	8	—	—	—	—	—	—	11 843	1 421	592,15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 067	6 507	3 050,25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0 608	—	—	30	11	—	—	—	—	380	145	533 788	202 840	53 378,80
84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	290	174	29,00
278	—	—	—	347	—	—	—	f 950	—	25	—	13 951	2 092,65
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 992	Vrij.
1 682	—	—	4 762	667	—	—	—	—	—	—	3 654 607	511 645	91 365,17^{5}
3 064	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 835	Vrij.
610	—	—	—	—	—	f 2	—	—	—	—	—	26 360	Vrij.
228	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 915	791,50
3 180	—	—	60	78	—	—	—	—	144	144	189 903	237 517	18 990,30
148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 628	3 851	192,56
50	—	—	144	58	—	—	—	—	—	—	2 089	836	167,12
14	—	—	665	133	—	—	—	—	—	—	193 321	38 664	5 799,63
4 245	—	12	—	182	—	12	—	11	—	16	—	71 423	7 142,30
2 966	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 049	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	435	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 464	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	Vrij.
179	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 619	Vrij.
7 894	—	—	—	1 824	—	—	—	—	—	1 460	—	172 842	17 284,20
6 750	12	2 400	—	—	3	105	—	—	2	235	73	11 490	Vrij.
42 557	—	—	—	578	—	—	—	—	—	247	—	219 028	Vrij.

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITANNIË.		Vereenigde Staten van N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Garens	—	—	f 20 847	—	f 62	—	f 591	—	—	—	f 324
Gedistilleerd van 50 pct. z. a. bij 15° C	L.	176 513	143 655	122	133	1 127	1 616	113	f 147	3 182	3 651
Reukwaters al of niet uit gedistilleerd bereid	—	—	10 105	—	214	—	1 195	—	231	—	1 046
Aether sulfuricus in Chloroform	L.	65	130	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtgeest	„	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem (voor stijlers)	„	540	226	—	—	—	—	—	—	—	—
Glaswerk	—	—	27 093	—	—	—	2 391	—	48	—	261
Goud (ruw)	Gram.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ (gemunt)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Granen en peulvruchten	K.G.	36 950	81 191	85 828	18 882	167 178	36 779	—	—	316 085	69 759
Groenten	—	—	5 322	—	—	—	535	—	—	—	12
Harpuis	—	—	101	—	—	—	63	—	—	—	20
Hoeden	—	—	35 547	—	3 357	—	2 044	—	28	—	6 999
Hooi	—	—	—	—	—	—	835	—	—	—	—
Hout van alle soorten	—	—	—	—	—	—	45 244	—	—	—	21 027
Huiden, vellen en leder, bereide	K.G.	41 833	95 541	1 119	2 116	462	906	—	—	962	1 880
„ onbereide	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Instrumenten, math.-, phys.-, chirurg.- en optische	—	—	3 227	—	—	—	281	—	—	—	123
IJs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283
IJzer, band-, plaat- en staaf	—	—	17 664	—	884	—	1 578	—	—	—	770
IJzer, bewerkt	—	—	134 641	—	8 183	—	19 325	—	—	—	9 544
Kaarsen	K.G.	26 409	17 694	3	2	5 202	3 485	—	—	135	91
Kaas	„	158 286	91 806	—	—	53	31	—	—	27	16
Kalk	—	—	2 707	—	883	—	—	—	—	—	8 270
Cement	—	—	13 740	—	678	—	100	—	—	—	5 933
Klokken	—	—	3 751	—	22	—	—	—	141	—	96
Koek- en suikerbakkerswerk	—	—	42 555	—	1 051	—	6 868	—	—	—	1 974
Koffie	K.G.	1 106	995	—	—	5 027	4 524	—	—	341	307
Koffers en trommels	—	—	8 099	—	371	—	708	—	—	—	1 624
Kool (houts-)	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—
Koper (ruw)	—	—	365	—	—	—	—	—	—	—	—
Kruidenierswaren	—	—	65 760	—	1 911	—	17 742	—	—	—	4 184
Kramerijen	—	—	151 804	—	4 095	—	23 842	—	2 667	—	13 598
Kurk	—	—	3 161	—	19	—	36	—	68	—	16
Lampen	—	—	35 342	—	71	—	5 326	—	—	—	160
Lood	—	—	948	—	51	—	—	—	—	—	48
Lucifers:											
In pakjes of doosjes van 72 of minder per pakje of doosje	Gros.	$1^2/_3$	2	—	—	135	135	—	—	—	—
Manufacturen (katoenen)	—	—	617 520	—	17 933	—	47 342	—	767	—	158 173
Idem (linnen)	—	—	18 118	—	—	—	120	—	—	—	9 366
Idem (wollen)	—	—	23 832	—	655	—	508	—	—	—	10 234
Idem (zijden)	—	—	2 853	—	—	—	191	—	—	—	395
Idem (gem. kleederen)	—	—	105 339	—	2 234	—	6 865	—	526	—	17 512
Matrassen en kussens	—	—	2 079	—	—	—	157	—	—	—	918
Melasse of keukenstroop	L.	129	39	—	—	18	5	—	—	—	—
Meststoffen	—	—	14 032	—	—	—	4 883	—	—	—	18 953
Meubels	—	—	25 507	—	235	—	4 669	—	—	—	5 770
Muziekinstrumenten	—	—	9 838	—	229	—	1 579	—	120	—	9

…RY.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
…arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
324	—	f 7 215	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 29 039	f 2 903,90
3 651	1	1	1 663	f 1 330	—	—	134	f 268	—	—	182 855	150 801	228 568,75
046	—	—	—	2	—	—	—	—	—	f 13	—	12 806	1 920,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	130	130,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	4,20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	540	226	Vrij
261	—	—	—	—	—	—	—	—	—	374	—	30 167	3 016,70
—	—	—	210 895[8]	295 252	—	—	—	—	—	—	210 893[8]	295 252	21 089,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
759	145	32	1 061	234	—	—	1 290	284	48 911	10 760	990 548	217 921	29 716,44
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	5 880	588,—
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184	Vrij
999	—	—	—	—	—	f 4 878	—	—	—	849	—	53 702	5 370,20
—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	841	84,10
027	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66 271	6 627,10
880	—	—	42	210	—	—	—	—	—	—	44 418	100 653	2 220,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 631	Vrij
283	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283	Vrij
770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 896	Vrij
544	—	79	—	571	—	—	—	3	—	142	—	172 488	17 248,80
91	—	—	372	249	—	—	—	—	—	—	32 101	21 521	1 606,05
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158 366	91 853	7 918,30
270	—	315	—	—	—	10	—	—	—	12 00	—	13 385	Vrij
933	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 500	—	24 951	Vrij
96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	4 019	401,90
974	—	—	—	4	—	3	—	—	—	3	—	52 458	5 245,80
307	—	—	—	—	—	—	2 444	2 200	—	—	8 918	8 026	891,80
624	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 802	1 080,20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	365	Vrij
184	—	248	—	52	—	—	—	—	—	406	—	90 303	9 030,30
598	—	176	—	253	—	11	—	—	—	497	—	196 943	19 694,30
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 300	330,—
160	—	—	—	24	—	—	—	—	—	535	—	41 458	4 145,80
48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 047	Vrij
—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	$141\frac{2}{3}$	142	318,75
173	—	525	—	19	—	—	—	—	—	214	—	842 493	84 249,30
366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 604	2 760,40
234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35 229	3 522,90
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 439	343,90
512	—	—	—	—	—	26	—	—	—	714	—	133 276	13 327,60
918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 154	315,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147	44	2,94
953	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 868	Vrij
770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	—	36 371	3 637,10
9	—	—	—	—	—	—	—	60	—	691	—	12 526	1 252,60

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITANNIË.		Vereenigde Staten van N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Naaimachines	—	—	f 7 409	—	f 659	—	f 1 103	—	—	—	f 943
Olie:											
Raap-, olijf-, lijn-, machine-, patent-, cocos-	L.	338 447	120 789	1 159	549	34 015	17 985	—	—	15 823	7 088
Kerosineolie	„	—	—	—	—	1 659 320	116 152	—	—	—	—
Benzine, gasoline (belast)	„	5 108	2 554	490	245	—	—	—	—	—	—
Olie, haar- en welriekende	—	—	3 219	—	12	—	161	—	f 12	—	78
Opium	K.G.	1) 470	7 522	—	—	—	—	—	—	37	592
Ganja	„	150	188	—	—	—	—	—	—	526	657
Paarden	Stuks.	—	—	—	—	1	150	—	—	—	—
Papier	—	—	52 986	—	114	—	6 921	—	30	—	1 536
Parapluies	—	—	14 149	—	351	—	164	—	29	—	1 089
Patate's en alle andere aardvruchten	K.G.	55	3	—	—	—	—	—	—	6	1
Pik	—	—	210	—	50	—	701	—	—	—	200
Teer	—	—	331	—	—	—	156	—	—	—	142
Pyridine voor stijlers	—	—	900	—	—	—	—	—	—	—	—
Pinda	K.G.	22 444	3 367	—	—	1 912	287	—	—	—	—
Planten (levende)	—	—	10 444	—	—	—	40	—	—	—	174
Reuzel	K.G.	921	322	—	—	8 136	2 848	—	—	420	147
Rijst	„	5 943 402	594 340	—	—	891	89	—	—	870	87
Rijst (ongepelde)	„	—	—	—	—	—	—	—	—	82 610	4 131
Rietponten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 050
Rijtuigen en wagens	—	—	1 213	—	—	—	4 050	—	—	—	—
Rijwielen	Stuks.	267	17 791	26	1 939	26	985	—	—	38	2 217
Schepen, schuiten en vaartuigen	—	—	8 200	—	—	—	—	—	—	—	5 681
Schilderijen (teekeningen) in olieverf	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—
Schoenen	—	—	47 878	—	425	—	28 426	—	—	—	5 071
Sigaren	K.G.	123 876	49 551	—	—	288.9	1 156	—	—	10.6	42
Smeer, (molen-)	„	382	153	—	—	3 894	1 558	—	—	280	112
Snuif	„	92	184	—	—	—	—	—	—	—	—
Speelkaarten	—	—	625	—	—	—	195	—	—	—	3
Spek (gezouten)	K.G.	14	6	—	—	328 267	128 024	—	—	3 255	1 269
Idem (gerookt)	„	1 018	814	—	—	926	741	—	—	—	—
Spijkers en nagels	„	74 436	15 632	1 159	243	273	57	—	—	5 507	1 157
Steen, gebakken-, metsel-	Stuks.	49 822	1 995	38 500	2 695	—	—	—	—	40 600	3 306
Idem (bewerkte)	—	—	4 118	—	—	—	146	—	—	—	250
Steenkolen	K.G.	—	—	7 003 200	52 524	492 000	3 690	—	—	397 000	2 978
Suiker (geraffineerd)	„	62 111	13 043	19	4	60 167	12 635	—	—	8 400	1 764
Tabak (in bladen)	„	195	89	—	—	54 683	24 607	—	—	13	6
Idem (gekorven)	„	41 081	57 514	82	115	17	24	—	—	1 002	1 402
Terpentijn	L.	984	492	36	18	1 606	803	—	—	117	59
Tin	—	—	2 515	—	—	—	—	—	—	—	—
Thee	K.G.	13 187	15 824	7	9	7 473	8 968	—	—	117	140
Touwwerk	„	43 693	26 216	452	271	72	43	—	—	1 484	891
Uien	„	83 208	8 321	—	—	2 404	240	—	—	50 408	5 041
Uitmonsteringen	—	—	178	—	—	—	—	—	—	—	—
Vee	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	117 344
Verfwaren	K.G.	142 988	71 494	900	450	1 426	713	—	—	4 957	2 479
Vernis	L.	1 957	2 936	8	12	134	201	—	—	554	831
Visch (gezouten)	K.G.	2 138	257	—	—	609 233	73 108	—	—	37 365	4 484

BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
—	—	—	—	—	f 30	—	—	—	f 447	—	f 10 627	Vrij.
78	f 61	2 483	f 2 980	—	—	—	—	90	58	392 095	149 510	f 11 762,85
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 659 320	116 152	82 966,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 598	2 799	279,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 482	522,30
—	—	—	—	—	—	—	—	9	144	516[1]	8 258	20 644,—
—	—	—	—	—	—	—	—	115	144	791	989	31 640,—
5	750	—	—	—	—	—	—	—	—	6	900	150,—
—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	61 599	6 159,90
—	—	—	—	—	—	—	f 120	—	268	—	16 170	1 617,—
70	4	—	—	—	—	—	—	—	—	131	8	3,93
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 161	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	629	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900	Vrij.
—	—	2 789	418	92 796	13 919	—	—	2 140	321	122 081	18 312	6 104,05
—	24	—	—	—	—	—	—	—	3 529	—	14 211	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 477	3 317	284,31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 945 163	594 516	148 629,07^{5}
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82 610	4 131	1 032,62^{5}
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 050	Vrij.
—	150	—	—	—	10	—	—	—	21	—	5 444	544,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	22 932	2 293,20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 881	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	Vrij.
—	476	—	252	—	57	—	297	—	1 402	—	84 284	8 428,40
1.8	7	0.5	2	9.6	38	—	—	—	—	12 699	50 796	50 796,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 556	1 823	91,12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	184	92,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	823	123,45
—	—	60	24	—	—	—	—	—	—	331 596	129 323	5 631,92
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 944	1 555	77,76
—	—	870	183	—	—	—	—	—	—	82 245	17 272	1 644,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128 982	7 996	257,96
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 514	451,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 892 200	59 192	Vrij.
—	—	700	147	—	—	—	—	—	—	131 397	27 593	3 744,81^{5}
—	—	30	13	—	—	—	—	—	—	54 921	24 715	68 651,25
—	—	113	158	—	—	—	—	—	—	42 295	59 213	74 016,25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 743	1 372	274,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 515	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 784	24 941	843,60
23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	45 724	27 435	1 828,96
—	—	276	28	—	—	7 280	728	40 753	4 075	184 329	18 433	5 529,87
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	Vrij.
—	385	—	—	—	—	—	—	—	843	—	118 575	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150 271	75 136	3 005,42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 653	3 980	159,18
2 400	288	70	8	—	—	—	—	100	12	651 306	78 157	13 026,12

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITANNIË.		Vereenigde Staten van N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Visch (gerookt-, leng- en stok-) .	K.G.	1 358	f 1 086	30	f 24	14 935	f 11 948	—	—	240	f 192
Idem, zalm (gepekeld)	"	—	—	—	—	13 298	5 319	—	—	90	36
Vleesch (gezouten)	"	1 791	609	—	—	573 928	195 136	—	—	3 292	1 119
Idem (gerookt)	"	794	1 588	—	—	260	520	—	—	—	—
Hammen en shoulders uit Europa	"	7 423	9 279	—	—	—	—	—	—	56	70
Hammen en shoulders uit Amerika	"	—	—	—	—	72 863	29 874	—	—	18	7
Vruchten (versche en gedroogde).	—	—	104	—	—	—	6 241	—	f 1	—	58
Vuurwerken	—	—	26	—	—	—	5 276	—	—	—	—
Wijn, w. o. Vermouth.	L.	135 664	79 894	—	—	169	71	3 402	1 294	1 284	726
Idem (mousseerende)	"	2 367	7 101	—	—	—	—	201	603	23	69
Zaad	—	—	8 863	—	2 000	—	5	—	—	—	300
Zakken	—	—	29 853	—	2 186	—	—	—	—	—	10 885
Zeep (ruwe)	K.G.	106 692	24 006	90	20	148 707	33 458	—	—	15 657	3 523
Idem (geparfumeerd)	"	5 002	11 004	65	143	793	1 745	36	79	618	1 360
Zeegras	—	—	1 047	—	—	—	—	—	—	—	—
Zemelen	—	—	74	—	—	—	347	—	—	—	—
Zilver (ruw)	—	—	22 797	—	—	—	—	—	2 150	—	—
Zilver (gemunt)	—	—	21 220	—	—	—	—	—	—	—	—
Zink (in bladen)	—	—	2 292	—	—	—	50	—	—	—	—
Zout (ruw)	K.G.	350	7	—	—	—	—	—	—	24 716	494
Idem (geraffineerd)	"	19 672	7 869	270	108	—	—	—	—	648	259
Diverse ongenoemde artikelen . .	—	—	27 909	—	6 389	—	12 025	—	3 882	—	24 190
Diverse goederen van Rijkswege ingevoerd	—	—	272 945	—	—	—	221	—	—	—	1 084
			f4 433 053		f 160 622		f1 665 540		f 16 276		f 718 303

In bovenstaande is als waarde aangemerkt:
a. wat betreft de goederen naar de waarde belast, de inkoopprijs zonder onkosten vermeerderd met 20 pct.
b. wat betreft alle overige goederen, de inkoopprijs vermeerderd met de onkosten (verpakking, assurantie, commissieloon en vracht) tot de aankomst van het schip in Suriname.

…Y.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
…arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
192	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 563	f 13 250	f 993,78
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 388	5 355	535,52
119	—	—	598	f 203	15	f 5	—	—	—	—	579 624	197 072	11 592,48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 054	2 108	63,24
70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 479	9 349	373,95
7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 881	29 881	1 457,62
58	—	f 1	—	—	—	—	—	—	—	f 124	—	6 529	652,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 302	1 590,60
726	—	—	14 463	6 285	—	—	—	—	f 2 857	1 350	157 839	89 620	39 459,75
69	—	—	42	126	—	—	—	—	—	—	2 633	7 899	1 316,50
300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 168	Vrij
885	—	—	—	—	—	—	—	—	—	952	—	43 876	Vrij
523	—	—	7 834	1 763	—	—	—	—	—	—	278 980	62 770	13 949,—
360	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6 515	14 333	977,25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 047	104,70
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	421	42,10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 947	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 220	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 342	Vrij
494	54 100	1 082	—	—	92 195	1 844	—	—	474 471	9 490	645 832	12 917	19 374,96
259	—	—	80	32	—	—	—	—	—	—	20 670	8 268	826,80
190	—	—	—	9 982	—	—	—	—	—	15 809	—	100 186	10 018,60
084	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		274 250	Vrij
303		f 14 279		f 328 086		f 20 950		f 4 921		f 62 668		f 7 424 698	f 1 373 325,62^{5}

STAAT aantoonende artikelen en het daarop betaald invoerrecht, uit de Vereenigde
Demerary in de kolonie Suriname

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.			TRINIDAD.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Aardappelen	H.L.	208^5	f 1 355	f 104,25	—	—	—
Aardewerk		—	460	46,—	—	—	—
Ammunitie:							
Geweren	Loop.	4	40	40,—	—	—	—
Patronen voor revolvers	Stuks.	750	23	$5{,}62^5$	—	—	—
Ledige hulzen	„	1 100	22	$1{,}37^5$	—	—	—
Bier	Liter.	40	15	4,—	—	—	—
Byouterieën		—	1 813	271,95	—	—	—
Blik in bladen		—	47	Vrij.	—	—	—
Blom of meel	K.G.	3 488 496	488 389	87 212,40	—	—	—
Boeken (lees)		—	316	Vrij.	—	—	—
Boeken		—	197	19,70	—	—	—
Boter, oleomargarine en ghee	K.G.	11 653	11 653	1 165,30	—	—	—
Breeuwwerk	„	8 089	3 236	161,78	—	—	—
Brood en biscuit	„	192 047	38 409	5 761,41	—	—	—
Chemicaliën		—	13 171	1 317,10	—	—	—
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare)		—	2 053	Vrij.	—	—	—
Eetwaren		—	48 292	4 829,20	—	—	—
Ezels, muil- en steen-	Stuks.	10	2 000	Vrij.	—	—	—
Fabriek-, landbouw- en stoomwerktuigen		—	72 184	Vrij.	—	—	—
Garens		—	591	59,10	—	—	—
Gedistilleerd van 50 % Z. a. bij 15° C.	Liter.	1 127	1 616	1 408,75	—	—	—
Reukwaren al of niet uit gedistilleerd bereid		—	1 195	179,25	—	—	—
Glaswerk		—	2 391	239,10	—	—	—
Granen en peulvruchten	K.G.	167 178	36 779	5 015,34	—	—	—
Groenten		—	535	53,50	—	—	—
Harpuis		—	63	Vrij.	—	—	—
Hoeden		—	2 044	204,40	—	—	—
Hooi		—	835	83,50	—	—	—
Hout van alle soorten		—	45 244	4 524,40	—	—	—
Huiden- vellen en leder (bereide)	K.G.	462	906	23,10	—	—	—
Instrumenten, math.-, phys-, optische, chirurg.		—	281	Vrij.	—	—	—
IJzer, band-, staaf-, en plaat-		—	1 578	Vrij.	—	—	—
IJzer, bewerkt		—	19 325	1 932,50	—	—	—
Kaarsen	K.G.	5 202	3 485	260,10	—	—	—
Kaas	„	53	31	2,65	—	—	—
Cement		—	100	Vrij.	—	—	—
Koek- en Suikerbakkerswerk		—	6 868	686,80	—	—	—
Koffie	K.G.	5 027	4 524	502,70	—	—	—
Koffers en trommels		—	708	70,80	—	—	—
Kruidenierswaren		—	17 742	1 774,20	—	—	—
Kramerijen		—	23 842	2 384,20	—	—	—

Staten van Noord-Amerika, rechtstreeks uit die Staten en over Trinidad, Barbados en aangevoerd gedurende 1910.

BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	—	—	208^5	f 1 355	f 104,25
—	—	—	—	—	—	—	460	46,—
—	—	—	—	—	—	4	40	40,—
—	—	—	—	—	—	750	23	$5,62^5$
—	—	—	—	—	—	1 100	22	$1,37^5$
—	—	—	—	—	—	40	15	4,—
—	—	—	—	—	—	—	1 813	271,95
—	—	—	—	—	—	—	47	Vrij.
—	—	—	154 871	f 21 682	f $3\,871,77^5$	3 643 367	510 071	$91\,084,17^5$
—	—	—	—	—	—	—	316	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	197	19,70
—	—	—	3 180	3 180	318,—	14 833	14 833	1 483,30
—	—	—	—	—	—	8 089	3 236	161,78
—	—	—	68	14	2,04	192 115	38 423	5 763,45
—	—	—	—	—	—	—	13 171	1 317,10
—	—	—	—	—	—	—	2 053	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	48 292	4 829,20
—	—	—	—	—	—	10	2 000	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	72 184	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	591	59,10
—	—	—	—	—	—	1 127	1 616	1 408,75
—	—	—	—	—	—	—	1 195	179,25
—	—	—	—	—	—	—	2 391	239,10
—	—	—	—	—	—	167 178	36 779	5 015,34
—	—	—	—	—	—	—	535	53,50
—	—	—	—	—	—	—	63	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	2 044	204,40
—	—	—	—	—	—	—	835	83,50
—	—	—	—	—	—	—	45 244	4 524,40
—	—	—	—	—	—	462	906	23,10
—	—	—	—	—	—	—	281	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	1 578	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	19 325	1 932,50
—	—	—	—	—	—	5 202	3 485	260,10
—	—	—	—	—	—	53	31	2,65
—	—	—	—	—	—	—	100	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	6 868	686,80
—	—	—	—	—	—	5 027	4 524	502,70
—	—	—	—	—	—	—	708	70,80
—	—	—	—	—	—	—	17 742	1 774,20
—	—	—	—	—	—	—	23 842	2 384,20

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.			TRINIDAD.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Kurk		—	f 36	f 3,60	—	—	—
Lampen		—	5 326	532,60	—	—	—
Lucifers	Gros.	135	135	303,75	—	—	—
Manufacturen:							
katoenen		—	47 342	4 734,20	—	—	—
linnen		—	120	12,—	—	—	—
wollen		—	508	50,80	—	—	—
zijden		—	191	19,10	—	—	—
gemaakte kleederen		—	6 865	686,50	—	—	—
Matrassen en kussens		—	157	15,70	—	—	—
Melasse of keukenstroop	Liter.	18	5	0,36	—	—	—
Meststoffen		—	4 883	Vrij	—	—	—
Meubels		—	4 669	466,90	—	—	—
Muziekinstrumenten		—	1 579	157,90	—	—	—
Naaimachines		—	1 103	Vrij	—	—	—
Olie:							
raap-, lijn-, machine-,	Liter.	34 015	17 985	1 020,45	—	—	—
kerosine	„	1 659 320	116 152	82 966,—	—	—	—
haar- en welriekende oliën		—	161	24,15	—	—	—
Paarden	Stuks.	1	150	25,—	—	—	—
Papier		—	6 921	692,10	—	—	—
Parapluies		—	164	16,40	—	—	—
Pik		—	701	Vrij	—	—	—
Teer		—	156	Vrij	—	—	—
Pinda	K.G.	1 912	287	95,60	—	—	—
Planten		—	40	Vrij	—	—	—
Reuzel	„	8 136	2 848	244,08	—	—	—
Rijst	„	891	89	$22,27^{5}$	—	—	—
Rijtuigen en wagens		—	4 050	405,—	—	—	—
Rijwielen	Stuks.	26	985	98,50	—	—	—
Schoenen		—	28 426	2 842,60	—	—	—
Sigaren	K.G.	288.9	1 156	1 155,60	—	—	—
Smeer, (molen-)	„	3 894	1 558	77,88	—	—	—
Speelkaarten		—	195	29,25	—	—	—
Spek:							
gezouten	„	328 267	128 024	6 565,34	—	—	—
gerookt	„	926	741	37,04	—	—	—
Spijkers en nagels	„	273	57	5,46	—	—	—
Steen (bewerkt)		—	146	14,60	—	—	—
Steenkolen	„	492 000	3 690	Vrij	—	—	—
Suiker (geraffineerd)	„	60 167	12 635	1 714,76	—	—	—
Tabak:							
in bladen	„	54 683	24 607	68 353,75	—	—	—
gekorven	„	17	24	29,75	—	—	—
Terpentijn	L.	1 606	803	160,60	—	—	—
Thee	K.G.	7 473	8 968	2 989,20	—	—	—
Touwwerk	„	72	43	2,88	—	—	—
Uien	„	2 404	240	72,12	—	—	—
Vee		—	3	Vrij	—	—	—
Verfwaren	„	1 426	713	28,52	—	—	—

BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	—	—	—	f 36	f 3,60
—	—	—	—	—	—	135	5 326	532,60
—	—	—	—	—	—	—	135	303,75
—	—	—	—	—	—	—	47 342	4 734,20
—	—	—	—	—	—	—	120	12,—
—	—	—	—	—	—	—	508	50,80
—	—	—	—	—	—	—	191	19,10
—	—	—	—	—	—	—	6 865	686,50
—	—	—	—	—	—	—	157	15,70
—	—	—	—	—	—	18	5	0,36
—	—	—	—	—	—	—	4 883	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	4 669	466,90
—	—	—	—	—	—	—	1 579	157,90
—	—	—	—	—	—	—	1 103	Vrij
—	—	—	—	—	—	34 015	17 985	1 020,45
—	—	—	—	—	—	1 659 320	116 152	82 966,—
—	—	—	—	—	—	—	161	24,15
—	—	—	—	—	—	1	150	25,—
—	—	—	—	—	—	—	6 921	692,10
—	—	—	—	—	—	—	164	16,40
—	—	—	—	—	—	—	701	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	156	Vrij
—	—	—	—	—	—	1 912	287	95,60
—	—	—	—	—	—	—	40	Vrij
—	—	—	—	—	—	8 136	2 848	244,08
—	—	—	—	—	—	891	89	22,27^5
—	—	—	—	—	—	—	4 050	405,—
—	—	—	—	—	—	26	985	98,50
—	—	—	—	—	—	—	28 426	2 842,60
—	—	—	—	—	—	288.9	1 156	1 155,60
—	—	—	—	—	—	3 894	1 558	77,88
—	—	—	—	—	—	—	195	29,25
—	—	—	3 255	f 1 269	f 65,10	331 522	129 293	6 630,44
—	—	—	—	—	—	926	741	37,04
—	—	—	—	—	—	273	57	5,46
—	—	—	—	—	—	—	146	14,60
—	—	—	—	—	—	492 000	3 690	Vrij
—	—	—	—	—	—	60 167	12 635	1 714,76
—	—	—	—	—	—	54 683	24 607	68 353,75
—	—	—	—	—	—	17	24	29,75
—	—	—	—	—	—	1 606	803	160,60
—	—	—	—	—	—	7 473	8 968	2 989,20
—	—	—	—	—	—	72	43	2,88
—	—	—	—	—	—	2 404	270	72,12
—	—	—	—	—	—	—	3	Vrij
—	—	—	—	—	—	1 426	713	28,52

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.			TRINIDAD.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Vernis	L.	134	f 201	f 8,04	—	—	—
Visch:							
gezouten	K.G.	609 233	73 108	12 184,66	—	—	—
gerookt	„	14 935	11 948	896,10	—	—	—
zalm (gepekeld)	„	13 298	5 319	531,92	—	—	—
Vleesch:							
gezouten	„	573 928	195 136	11 478,56	—	—	—
gerookt	„	260	520	15,60	—	—	—
hammen en shoulders	„	72 863	29 874	1 457,26	—	—	—
Vruchten		—	6 241	624,10	—	—	—
Vuurwerken		—	5 276	1 582,80	—	—	—
Wijnen, w. o. Vermouth	L.	169	71	42,25	—	—	—
Zaad		—	5	Vrij.	—	—	—
Zeep (ruw)	K.G.	148 707	33 458	7 435,35	—	—	—
Zeep (geparfumeerd)	„	793	1 745	118,95	—	—	—
Zemelen		—	347	34,70	—	—	—
Zink in bladen		—	50	Vrij.	—	—	—
Diverse ongenoemde artikelen		—	12 025	1 202,50	—	—	—
Diverse goederen van Rijkswege ingevoerd		—	221	Vrij.	—	—	—
			f 1 665 540	f 334 629,48[5]		—	—

	BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
cht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	—	—	—	134	f 201	f 8,04
—	2 400	f 288	f 48,—	37 365	f 4 484	f 747,30	648 998	77 880	12 979,96
—	—	—	—	240	192	14,40	15 175	12 140	910,50
—	—	—	—	90	36	3,60	13 388	5 355	535,52
—	—	—	—	3 292	1 119	65,84	577 220	196 255	11 544,40
—	—	—	—	—	—	—	260	520	15,60
—	—	—	—	18	7	0,36	72 881	29 881	1 457,62
—	—	—	—	—	—	—	—	6 241	624,10
—	—	—	—	—	—	—	—	5 276	1 582,80
—	—	—	—	—	—	—	169	71	42,25
—	—	—	—	—	—	—	—	5	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	148 707	33 458	7 435,35
—	—	—	—	—	—	—	793	1 745	118,95
—	—	—	—	—	—	—	—	347	34,70
—	—	—	—	—	—	—	—	50	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	12 025	1 202,50
—	—	—	—	—	—	—	—	221	Vrij.
—		f 288	f 48,—		f 31 983	f 5 088,41^5		f 1 697 811	f 341 765,90

STAAT van den uitvoer der

PRODUCTEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITANNIË.		Vereenigde Staten van NOORD-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Balata of bolletriemelk	K.G.	705 106^5	f 2 467 873	—	—	58 933	f 206 264	26 235	f 91 822	101 691	f 355 920
Bacoven (versche) . .	Bossen.	7	4	—	—	654 155	305 913	—	—	—	—
Idem (gedroogde) .	K.G.	56 594	14 149	—	—	129	32	—	—	—	—
Bananen	Bossen.	—	—	—	—	—	—	—	—	18	9
Cacao	K.G.	46 618	25 174	1 150	f 621	1 808 624	976 657	177 858	96 043	—	—
Confituren	„	21	42	—	—	2	4	—	—	—	—
Goud (ruw)	Gr.	850 708^5	1 165 471	36 068^5	49 414	2 710^5	3 713	166 040	227 475	—	—
Hout (rond of vierkant)	M^3.	1 473	32 406	81	1 782	296	6 512	135	2 970	—	—
Idem, letter-	K.G.	74 319	15 607	10 162	2 134	80 455	16 896	65 957	13 851	13 641	2 865
Idem, brand-	Stère.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem, kwassie . . .	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Huiden	„	11 123	4 449	900	360	—	—	14 326	5 731	—	—
Koffie	„	27 593	17 285	—	—	135 349	87 977	60	39	—	—
Rum of dram van 50 pct.	L.	—	—	—	—	—	—	—	—	401 055	52 137
Suiker vac. 1ste product	K.G.	—	—	1 723 700	361 977	3 697 200	776 412	—	—	3 539 110	743 213
Idem id. naproduct .	„	491 300	88 434	—	—	—	—	—	—	364 421	65 596
Vischlijm	„	1 606	2 409	852	1 278	—	—	—	—	148	222
Diverse ongenoemde artikelen	—	—	9 946	—	205	—	245	—	300	—	1 063
			f 3 843 249		f 417 771		f 2 380 625		f 438 231		f 1 221 025

[1]) Daarenboven werd uitgevoerd naar Nederland 72 kilogram balata.

en „ Nederland 202 333^{05} gram.
„ Frankrijk 3 402 „

205 735^{05} gram goud uit Fransch-Guyana alhier ingevoerd.

r der kolonie Suriname over 1910.

Y.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		Prijzen der producten volgens aangifte bij uitvoer.
arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
55 920	—	—	—	—	—	—	—	—	661	f 2 314	1) 892 626^{5}	f 3 124 193	f 3,50 per K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	654 162	305 917	0,47 „ bos.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 723	14 181	0,25 „ K.G.
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	9	0,50 „ bos.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 274	4 468	2 042 524	1 102 963	0,54 „ K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	46	2,— „ „
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1) 1 055 527^{5}	1 446 073	1,37 „ Gram.
—	204	f 4 488	—	—	—	—	—	—	11	242	2 200	48 400	23,— „ M³.
2 865	—	—	—	—	—	—	—	—	4 900	1 029	249 434	52 382	0,21 „ K.G.
—	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	4	12	3,— „ Stère.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 589	1 318	6 589	1 318	0,20 „ K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 725	2 690	33 074	13 230	0,40 „ „
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162 002	105 301	0,65 „ „
52 137	—	—	—	—	175 805	f 22 855	—	—	—	—	576 860	74 992	0,13 „ L.
43 213	—	—	2 500	f 525	—	—	—	—	—	—	8 962 510	1 882 127	0,21 „ K.G.
35 596	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	855 721	154 030	0,18 „ „
222	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 606	3 909	1,50 „ „
1 063	—	40	—	196	—	10	—	f 855	—	3 504	—	16 354	
21 025		f 4 540		f 721		f 22 865		f 855		f 15 565		f 8 345 447	

Bijlage W.

STAAT van de stoomvaartlijnen die op Suriname varen.

STOOMVAARTLIJNEN.	Vaste vaart of niet.	Om de hoeveel tijd de schepen de kolonie aandoen.
Koninklijke West-Indische Mail.	Vaste vaart van Amsterdam naar Paramaribo—New-York, vice-versa.	Veertien dagen.
Idem, (vruchtenschepen).	Vaste vaart van Paramaribo naar New-York, vice-versa.	Wekelijks.
Compagnie générale transatlantique.	Vaste vaart van St. Nazaire naar Paramaribo-Cayenne, vice-versa.	Maandelijks.
Sproston limited.	Vaste vaart van Demerary naar Nickerie—Paramaribo, vice-versa.	Veertien dagen.
Idem.	Vaste vaart van Demerary—Paramaribo—Cayenne, vice-versa.	Veertien dagen.
East Aziatic Company.	Geen vaste vaart tusschen Kopenhagen en Paramaribo.	Alleen wanneer voor deze haven lading is.

Bijlage X.

SCHEEPVAARTBEWEGING

in de kolonie Suriname in 1910.

AANGEKOMEN SCHEPEN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN BESTEMMING.	Stoomschepen.				Zeilschepen.				Totaal.	
	Met lading.		In ballast.		Met lading.		In ballast.			
	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.
Nederland	27	*a)* 35 530	—	—	2	607	—	—	29	33 137
Groot-Britannië	—	—	—	—	9	2 845	—	—	9	2 845
London via Britsch-Guyana.	2	*b)* 4 473	—	—	—	—	—	—	2	4 473
Noord-Amerika	—	—	—	—	4	1 736	—	—	4	1 736
New-York via Curaçao enz.	23	*c)* 26 517	—	—	—	—	—	—	23	26 517
New-York via Trinidad enz.	52	*d)* 107 380	—	—	—	—	—	—	52	107 380
Martinique via Demerary .	12	*e)* 6 720	—	—	—	—	—	—	12	6 720
Cayenne.	—	—	25	8 683	—	—	1	47	26	8 730
Demerary	53	*f)* 14 201	6	1 407	9	768	—	—	68	16 406
Barbados	—	—	—	—	4	276	3	151	7	427
Calcutta.	1	*g)* 2 167	—	—	—	—	—	—	1	2 167
St. Martin	—	—	—	—	5	302	—	—	5	302
St. Lucie	—	—	—	—	—	—	2	158	2	158
Totaal . . .	170	193 988	31	10 090	33	6 534	6	356	240	210 998

VAN DE AANGEKOMEN SCHEPEN BEHOORDEN TEHUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen.				Zeilschepen.				Totaal.	
	Direct van Nederland.		Van vreemde havens.		Direct van Nederland.		Van vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.
Nederland.	22	25 463	79	133 927	—	—	6	405	107	159 795
Groot-Britannië.	—	—	65	15 023	—	—	20	1 956	85	16 979
Amerika . . . . , . . .	—	—	—	—	—	—	1	708	1	708
Frankrijk	—	—	24	13 440	—	—	—	—	24	13 440
Denemarken.	2	3 191	5	7 866	1	190	—	—	8	11 247
Noorwegen	—	—	—	—	—	—	2	795	2	795
Rusland	—	—	—	—	1	417	8	2 866	9	2 866
Duitschland	3	3 876	1	1 292	—	—	—	5 168	4	5 168
Ruimte door geloste goederen ingenomen: a) ± 23 684 ton. b) ± 1 000 „ c) ± 304 „ d) ± 11 098 „ e) ± 130 „ f) ± 2 214 „ g) met immigranten.										
Totaal . . .	27	32 530	174	171 548	2	607	37	6 313	240	210 998

VERTROKKEN SCHEPEN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN BESTEMMING.	Stoomschepen.				Zeilschepen.				Totaal.	
	Met lading.		In ballast.		Met lading.		In ballast.			
	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.
Nederland	24	*a*) 27 637	—	—	—	—	—	—	24	27 637
London via Britsch Guyana	1	*b*) 2 131	1	2 342	—	—	—	—	2	4 473
Noord-Amerika	—	—	—	—	—	—	1	348	1	348
New-York via Curaçao enz.	26	*c*) 30 454	—	—	—	—	—	—	26	30 454
New-York via Trinidad enz.	53	*d*) 109 438	—	—	—	—	—	—	53	109 438
Martinique via Demerary .	—	—	12	6 720	—	—	—	—	12	6 720
Cayenne.	—	—	25	8 714	—	—	2	143	27	8 857
Demerary	37	4 685	18	3 197	7	377	13	2 401	75	10 916
Barbados	—	—	—	—	6	377	2	629	8	1 006
Trinidad.	5	*e*) 7 866	3	5 358	—	—	1	708	9	13 932
Mexico	—	—	—	—	—	—	4	1 341	4	1 341
Dominica	—	—	—	—	—	—	1	79	1	79
Canada	—	—	—	—	—	—	1	190	1	190
Totaal . . .	146	182 211	59	26 331	13	1 010	25	5 839	243	215 391

VAN DE VERTROKKEN SCHEPEN BEHOORDEN TEHUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen.				Zeilschepen.				Totaal.	
	Direct naar Nederland.		Naar vreemde havens.		Direct naar Nederland.		Naar vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.	Aantal.	Tonnen van 2,83 M³.
Nederland	23	26 345	81	137 338	—	—	6	405	110	164 088
Groot-Britannië	—	—	66	15 194	—	—	18	1 623	84	16 817
Amerika	—	—	—	—	—	—	1	708	1	708
Frankrijk	—	—	24	13 440	—	—	—	—	24	13 440
Denemarken	—	—	7	11 057	—	—	1	190	8	11 247
Noorwegen	—	—	—	—	—	—	2	795	2	795
Rusland	—	—	—	—	—	—	10	3 128	10	3 128
Duitschland	1	1 292	3	3 876	—	—	—	—	4	5 168
Totaal	24	27 637	181	180 905	—	—	38	6 849	243	215 391

Ruimte door ingeladen goederen ingenomen:

a) ± 3186 ton.
b) ± 30 „
c) ± 5172 „
d) ± 2960 „
e) ± 1400 „

STAAT van Nederlandsche schepen, in Suriname aangekomen

NAMEN DER SCHEPEN.	AANGEKOMEN. Stoomschepen. Direct van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst.	Zeilschepen. Direct van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst.	Aanmerkingen.
Prins Willem III . . .	3					—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik .	4					—	—	—	—		
Prins Willem V. . . .	3					—	—	—	—		
Prins Willem I	3	25 463	—	—	Amsterdam.	—	—	—	—		
Prins Maurits.	3					—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	3					—	—	—	—		
Prins Willem V. . . .	3					—	—	—	—		
Prins Willem I	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Maurits.	—	—	4			—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem III . . .	—	—	3	25 225	New-York (1).	—	—	—	—		(1) Via Curaçao enz.
Prins Frederik Hendrik .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem V. . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	—	—	2			—	—	—	—		
Saramacca	—	—	13			—	—	—	—		
Suriname	—	—	13			—	—	—	—		
Marowijne	—	—	13	107 380	New-York (2).	—	—	—	—		(2) Via Trinidad enz.
Coppename	—	—	13			—	—	—	—		
Albina	—	—	1	250	Demerary.	—	—	—	—		
Curaçao	—	—	2	868	id.	—	—	—	—		
Oranje	—	—	1	47	id.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina. .	—	—	1	157	id.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina. .	—	—	—	—	—	—	—	1	79	St. Martin.	
Prins Hendrik	—	—	—	—	—	—	—	1	59	id.	
Dreadnought	—	—	—	—	—	—	—	1	62	id.	
Dreadnought	—	—	—	—	—	—	—	1	62	St. Lucie.	
Priscella	—	—	—	—	—	—	—	1	96	id.	
Vliegende Hollander . .	—	—	—	—	—	—	—	1	47	St. Laurent.	
	22	25 463	79	133 927		—	—	6	405		

van en vertrokken naar Nederland en vreemde havens in 1910.

NAMEN DER SCHEPEN.	VERTROKKEN. Stoomschepen. Direct naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Zeilschepen. Direct naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Aanmerkingen.
Prins Willem V . . .	4					—	—	—	—		
Prins Willem I . . .	4					—	—	—	—		
Prins Maurits	4					—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	3	26 345	—	—	Amsterdam (1).	—	—	—	—		(1) Via Havre.
Prins Willem III . . .	3					—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik.	3					—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	2					—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Willem III . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik.	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Willem V . . .	—	—	3	26 578	New-York (2).	—	—	—	—		(2) Via Curaçao enz.
Prins Willem I . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Maurits	—	—	3			—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	—	—	3			—	—	—	—		
Coppename	—	—	14			—	—	—	—		
Saramacca	—	—	13	109 438	New-York (3).	—	—	—	—		(3) Via Trinidad enz.
Suriname	—	—	13			—	—	—	—		
Marowijne	—	—	13			—	—	—	—		
Alb na	—	—	1	250	Demerary.	—	—	—	—		
Curaçao	—	—	2	868	id.	—	—	—	—		
Oranje	—	—	1	47	id.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina .	—	—	1	157	id.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina .	—	—	—	—		—	—	1	79	Dominicia.	
Prins Hendrik	—	—	—	—		—	—	1	59	Demerary.	
Dreadnought.	—	—	—	—		—	—	2	124	id.	
Priscella	—	—	—	—		—	—	1	96	Cayenne.	
Vliegende Hollander. .	—	—	—	—		—	—	1	47	St. Laurent.	
	23	26 345	81	137 338		—	—	6	405		

Bijlage IJ².

STAAT aantoonende het percentage van den invoer en den uitvoer der kolonie Suriname uit en naar Nederland gedurende 1910 en de 5 voorafgaande jaren.

JAAR.	INVOER.	UITVOER.	AANMERKINGEN.
1905	57,61	41,65	Bij de berekening van het percentage van den invoer moet rekening gehouden worden met de omstandigheid, dat vele goederen, uit Nederland ingevoerd, afkomstig zijn uit andere landen.
1906	59,66	43,22	
1907	59,29	33,77	
1908	61,18	40,67	
1909	59,19	39,61	
1910	59,85	46,06	

Bijlage Z[1, 2 en 3]

STATISTIEKE GEGEVENS

betrekkelijk den postdienst in Suriname 1910.

I. VER

LANDEN.	Gewone brieven.		Briefkaarten.		Gedrukte stukken.
	Gefrankeerde.	Ongefrankeerde.	Enkele.	Dubbele.	
Europa.					
Duitschland	8 832	62	2 741	10	16 783
België	955	33	280	5	2 408
Frankrijk	7 614	37	983	8	14 319
Groot-Brittanië en Ierland	9 388	232	822	11	19 666
Italië	357	—	59	—	410
Nederland	59 692	155	3 980	30	50 388
Overige landen en koloniën	2 105	72	177	6	703
Afrika.					
Landen en koloniën	470	39	61	—	244
Amerika.					
Vereenigde Staten van Noord-Amerika . .	40 142	254	510	12	40 411
Britsche koloniën	18 105	322	203	3	842
Fransche koloniën	2 140	30	44	2	235
Nederlandsche koloniën	2 537	35	117	2	429
Overige landen, koloniën enz.	1 981	113	81	—	578
Azië.					
Nederlandsche koloniën	802	7	40	5	112
Overige landen en koloniën	1 427	66	32	—	147
Australië.					
Protectoraten, koloniën enz.	115	4	29	3	82
	156 662	1 461	10 159	97	147 757

ZENDING.

Papiers d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Totaal der kolommen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Post pakketten.	Berichten van ontvangst.
120	1 576	147	—	30 271	645	280	23	147
25	77	39	—	3 822	117	15	3	41
121	284	74	—	24 440	397	173	68	66
167	901	194	—	31 381	680	70	37	45
11	17	68	—	922	42	—	—	—
673	1 880	412	—	117 210	3 754	2 430	550	451
105	77	185	—	3 430	55	36	4	73
14	3	—	—	831	42	14	—	—
197	713	66	—	82 305	484	55	47	183
132	24	258	—	19 889	30	7	42	42
40	7	32	—	2 530	83	28	18	16
17	25	48	—	3 210	96	11	19	5
45	31	27	—	2 856	32	280	—	21
12	17	64	—	1 059	98	21	11	7
13	6	14	—	1 705	3	7	4	22
—	1	—	—	234	—	2	—	2
1 692	5 639	1 628	—	325 095	6 558	4 429	826	1 121

II. ONT

LANDEN.	Gewone brieven.		Briefkaarten.		Gedrukte stukken.
	Gefrankeerde.	Ongefrankeerde.	Enkele.	Dubbele.	
Europa.					
Duitschland	14 506	184	4 020	10	53 376
Belgie	1 892	60	700	6	8 110
Frankrijk	11 307	201	850	14	42 625
Groot-Britannië en Ierland	20 903	675	1 300	27	60 003
Italië	402	62	260	6	378
Nederland	103 002	795	4 510	69	59 412
Portugal (Madeira en Azoren)	600	60	60	—	160
Overige landen en koloniën	5 200	625	1 806	6	5 207
Afrika.					
Landen, koloniën, enz.	5 404	191	203	4	612
Amerika.					
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	95 093	1 100	800	25	58 976
Brazilië	695	200	15	—	278
Britsche koloniën	43 018	780	700	4	33 367
Fransche koloniën	16 994	279	400	—	8 402
Nederlandsche koloniën	2 209	102	500	3	1 465
Overige landen, enz.	3 218	163	173	14	15 607
Azië.					
Britsch-Indië (Aden en Maxate)	685	370	40	8	81
Nederlandsche koloniën	1 600	72	90	12	1 108
Overige landen, koloniën, enz.	1 325	80	160	18	6 405
Australië.					
Koloniën, protectoraten, enz.	230	50	22	—	67
	328 283	6 049	16 609	226	382 639

…T VANGSTEN.

…kte …en.	Papiers d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Totaal der kolommen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Post-pakketten.	Berichten van ontvangst.
376	91	1 310	214	—	73 711	760	300	381	15
110	67	900	34	—	11 769	158	198	12	4
625	304	1 360	140	—	56 801	733	167	218	8
003	612	1 975	118	—	85 613	926	116	371	24
378	12	52	38	—	1 210	31	8	5	18
412	1 276	3 605	350	—	173 019	2 700	597	1 774	103
160	14	10	12	—	916	67	16	3	15
207	799	800	175	—	14 618	750	203	26	148
612	76	64	17	—	6 571	100	12	—	28
976	813	2 402	207	—	186 416	700	92	222	125
278	—	40	36	—	1 264	67	14	—	72
367	34	94	27	—	78 024	520	25	127	58
402	15	24	20	—	26 134	160	7	1	16
465	70	39	40	—	4 428	66	7	16	10
607	90	122	19	—	19 406	150	62	4	30
81	—	38	9	—	1 231	90	18	18	68
108	28	90	141	—	3 141	60	24	38	12
405	60	120	14	—	8 182	90	5	11	42
67	40	—	—	—	409	47	16	—	4
639	4 401	13 045	1 611	—	752 863	8 175	1 887	3 227	800

Bijlage Z[3].

STAAT van het aantal verzonden postpakketten gedurende het jaar 1910.

VERZONDEN PAKKETTEN						ONTVANGEN PAKKETTEN					
in het jaar 1910.	naar Nederland en de Nederlandsche koloniën			naar het buitenland van 1—5 K.G.	Totaal generaal.	in het jaar 1910.	uit Nederland en de Nederlandsche koloniën			uit het buitenland van 1—5 K.G.	Totaal generaal
	tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.				tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.		
Totaal . . .	131	195	253	247	826	Totaal . . .	323	525	977	1402	3227

STAAT van het aantal en gewicht der in 1910 uit Suriname verzonden postpakketten inhoudende goud en de waarde daarvan.

Aantal pakketten.	Gewicht van het goud in grammen.	Waarde van het goud.	AANMERKINGEN.
363	1 215 145	f 1 664 748	

Bijlage AA.

LIJST van exportfirma's in Suriname.

C. L. de Veer	Cacao en letterhout.
Cultuurmaatschappij „Wederzorg"	Cacao en koffie.
Cultuurmaatschappij „Rust en werk"	Suiker.
E. Dränger & Co.	Cacao, balata en letterhout.
J. G. von Hemert & Co.	Balata en hout.
Plantage „Alliance"	Suiker.
Tjon-Poem-Gim	Suiker en cacao.
S. M. Swijt	Koffie en cacao.
ter Laag & Co.	Cacao, koffie, hout, balata, letterhout en vischlijm.
B. Heyde	Kwassiehout, vischlijm, vogellijm, vogelveeren.
Ong-A-Swie	Cacao.
C. Kersten & Co.	Cacao.
Surinaamsche Bank	Goud.
M. O. Salomons & Co.	Balata.
John F. Waller	Goud.
Adolf F. C. Curiel	Goud.
Jacqs. M. da Costa	Balata.
J. F. Keegan	Goud.
Nederlandsche Handelmaatschappij	Suiker en rum.
United Fruit Company	Versche bacoven.
A. Düringer & Co.	Gedroogde bacoven.
H. G. Bauer	Vischlijm.
Sträter Esser & Co.	Balata.
Surinaamsche Boschexploitatiemaatschappij	Balata en hout.

BIJLAGEN

behoorende bij het Koloniaal Verslag van Suriname van 1911.

Bijlage A^1. Rede uitgesproken door den Gouverneur op 9 Mei 1911, bij de opening van de vergadering der Koloniale Staten.

„ A^2. *a.* Opgaven omtrent mutatiën in de bevolking in 1910.
b. Verdeeling van de bevolking naar den landaard.
c. Verdeeling van de bevolking naar den leeftijd.

„ B. Staat aantoonende de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten in 1910.

„ C. *a.* Huwelijken.
b. Geboorten.
c. Sterfgevallen.
1. Sterftestatistiek aanwijzende den ouderdom en het geslacht der overledenen.
2. Sterfte in iedere maand in de kolonie.
d. Vergelijking van het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen over de laatste tien jaren.
e. Statistiek betreffende de geboorte, alsmede de sterfte in het eerste levensjaar.

„ D. *a.* Statistiek van burgerlijke zaken, in 1910 behandeld bij het hof van justitie, en de kantongerechten.
b. Statistiek van de strafzaken, in 1910 behandeld bij het hof van justitie, bij de kantongerechten en bij de ommegaande gerechten.

„ E^1. *a.* Mutatiestaat van het politiepersoneel in 1910.
b. Sterkte en emplacement van het politiepersoneel op 1 Januari 1911.

„ E^2. *a.* Staat van de gevangenisbevolking in 1910.
b. Opgave van de recidive en van den leeftijd van de veroordeelde gevangenen, opgenomen en ontslagen in den loop van het jaar 1910.

„ F. Staat aanwijzende het aantal gedoopten, catechisanten, lidmaten en huwelijken naar de opgaven van de verschillende gemeenten.
a. Staat aantoonende de verandering onder de verpleegden van „'s Landsgrond Boniface".
b. Staat aantoonende den landaard der verpleegden van „'s Landsgrond Boniface".
c. Staat aantoonende de van gouvernementswege gealimenteerde weezen.

„ G^1 en G^2. Mededeelingen betreffende het onderwijs in 1910.

„ H. Staat van de doodsoorzaken te Paramaribo over het jaar 1910.

Bijlage I^1. Verslag betreffende den militairen geneeskundige dienst over 1910.

„ I^2. Voorloopig verslag over de behandeling der yawslijders met salvarsan.

„ I^3. Verslag over de krankzinnigenverpleging.

„ J. Staat van de in 1910 ontvangen passage- en vrachtgelden op de koloniale vaartuigen.

„ K. Vergelijkend overzicht van de opbrengst der voornaamste belastingen over de jaren 1901 tot en met 1910.

„ L^1 en L^2. Verslag betreffende de immigratie en kolonisatie over 1910.

„ M. Staten van verleende en hernieuwde concessiën voor goudontginningen in 1910 en van verleende vergunningen tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen.

„ M^1. Gegevens over 1910 omtrent de van gouvernementswege genomn proef met het kleinbedrijf in de goudindustrie.

„ N. Gegevens omtrent de kleine landbouwperceelen op en buiten vestigingsplaatsen.

„ O. Vergelijkende staat der productie over de jaren 1908, 1909 en 1910.

„ P^1 en P^2. Staat van de suikercultuur in 1910 en staat van de cacao- en andere cultures, met uitzondering van de suikercultuur in 1910.

„ P^3. Overzicht van den geldelijken toestand op het einde van 1910 van de bestaande leenbanken in de kolonie Suriname en en van de in dat jaar verrichte operatiën.

„ Q. Staat van de productie van den kleinen landbouw.

„ R. Staat bevattende gegevens betreffende het spoorwegverkeer.

„ S. Staat van verleende en hernieuwde concessiën tot exploitatie van balata en van vergunningen tot onderzoek in 1910.

„ T. Staat van den veestapel op ultimo December 1910.

„ U^1. Staat van den invoer in 1910.

„ U^2. Staat van den invoer uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

„ V. Staat van den uitvoer in 1910.

„ W. Staat van stoomvaartlijnen op Suriname.

„ X. Staat aantoonende de scheepvaartbeweging in 1910.

„ Y^1. Staat van Nederlandsche schepen aangekomen en vertrokken in 1910.

„ Y^2. Staat aantoonende het percentage van den in- en uitvoer der kolonie Suriname uit en naar Nederland gedurende 1910 en de 5 voorafgaande jaren.

„ Z^1, Z^2 en Z^3. Postverkeer in 1910.

„ AA. Lijst van firma's in Suriname.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN CURAÇAO VAN 1911.

A.

BEVOLKING.

Op 1°. Januari 1911 telde de bevolking van de kolonie Curaçao 55 422 personen, te weten:

Curaçao	32 585 [1])
Aruba	9 357
Bonaire	6 383
St. Martin [2])	3 385 [3])
St. Eustatius	1 325
Saba	2 387 [4])
Totaal	55 422

Blijkens het vorigé koloniaal verslag bestond de bevolking op 1°. Januari 1910 uit 54 580 zielen of 842 minder dan op 1°. Januari 1911.

De hoofdplaats van het eiland Curaçao telde op 1°. Januari 1911, volgens de opgave van de wijkmeesters, 14 229 inwoners en de hoofdplaatsen der overige hierboven genoemde eilanden, volgens opgave van de gezaghebbers, op dien datum respectievelijk 1787, 633, 1154, 1256 en 745 personen.

Bijlage A van dit verslag geeft een overzicht van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen en de huwelijken op de verschillende eilanden der kolonie over de jaren 1905—1910, terwijl bijlagen B en C de verdeeling van de bevolking naar de geboorteplaatsen en kerkgenootschappen en naar de beroepen, bedrijven en ambachten bevatten.

Dezelfde moeilijkheden als vermeld in het Verslag van 1903 werden wederom dit jaar ondervonden bij het samenstellen van bijlage C.

Het aantal gehuwden, weduwnaars en weduwen bedroeg op 1°. Januari 1911 op de bovenstaande eilanden der kolonie respectievelijk 5689, 2566, 1626, 555, 328 en 706.

Geboren werden in 1910:

	in echt:	buiten echt:
op Curaçao	531	649
,, Aruba	305	113
,, Bonaire	125	110
,, St. Martin	44	82
,, St. Eustatius	13	42
,, Saba	50	12
Totaal	1068	1008

terwijl bij opvolgend huwelijk respectievelijk werden gewettigd: 117, 30, 7, 12, 5 en 4.

Inschrijving van de verklaring, bedoeld in art. 1, n°. 3, van de verordening van 1906, P. B. n°. 10, regelende vestiging binnen de kolonie in den zin van het Regeeringsreglement, had gedurende 1910 niet plaats.

1) In het totaalcijfer der bevolking van het eiland Curaçao zijn begrepen de onderofficieren en manschappen van het garnizoen ten getale van 173. Dit getal is ook opgenomen in de bijlagen A, B en C.

2) Tenzij anders vermeld, wordt in dit verslag met St. Martin het Nederlandsch gedeelte van het eiland bedoeld.

3) Hieronder zijn begrepen 514 personen, die voor ongeveer 3 tot 6 maanden in Connetable en St. Domingo zijn gaan werken; deze zijn niet opgenomen in de bijlagen A, B en C.
Op 1 Januari 1910 bedroeg het aantal 3591 of 206 meer dan op 1 Januari 1911. Dit is tòe te schrijven aan de omstandigheid, dat verscheidene personen in 1910 naar de Vereenigde Staten van Amerika en de andere West-Indische eilanden zijn vertrokken.

4) Hieronder zijn begrepen 439 personen, die, hoewel op Saba gevestigd, tijdelijk afwezig zijn, zooals zeelieden, die in het buitenland hun bestaan vinden, doch na een kortere of langere afwezigheid naar het eiland terugkeeren. Deze personen zijn niet opgenomen in de bijlagen A, B en C.

B.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

§ 1. Rust en orde werden in 1910 niet verstoord.

In den loop van 1910 was de handel eenigszins levendiger dan in de jaren, toen van de zijde van de Regeering van Venezuela zoovele hinderpalen aan de gemeenschap van dat land met Curaçao in den weg werden gelegd. Zooals in het Verslag van 1910 (§ 9 van hoofdstuk N.) is medegedeeld, werden die belemmeringen in den aanvang van 1909 uit den weg geruimd. De algemeene toestand is dientengevolge in zekere mate verbeterd.

De scheepvaart kenmerkte zich door grootere levendigheid dan de handel; de op Curaçao tehuis behoorende schoeners konden geregeld in de vaart gehouden worden. Vooral uit Maracaibo (Venezuela) brachten zij volle ladingen ter overscheping naar Europa en de Vereenigde Staten van Amerika op de stoomschepen van de verschillende lijnen, in welker vaarplan Curaçao opgenomen is. Niet weinigen konden door de grootere bedrijvigheid op dat gebied op een vast inkomen rekenen; de zeelieden konden door de reederijen in vasten dienst gehouden worden en hierdoor waren zij in staat in de behoeften van hunne gezinnen te voorzien.

De grootere levendigheid op het gebied van handel en scheepvaart ging in het afgeloopen jaar met een goeden maïsoogst gepaard. Van het ruim vloeien van deze drie bronnen hebben vooral de lagere standen der bevolking in het jaar 1910 de gunstige resultaten ondervonden. De economische toestand van Curaçao is daardoor, voor zoover althans het gros der bevolking aangaat, niet ongunstig geweest, al viel het te betreuren, dat de hoedenindustrie, die voor velen een middel van bestaan oplevert, in 1910 van de douane-autoriteiten van New-York, waarheen de in de kolonie vervaardigde hoeden grootendeels worden verscheept, groote moeilijkheden te verduren heeft gehad. Gelukkig is in dezen stand van zaken in de eerste maanden van 1911 een gunstige verandering gekomen; hoofdstuk N bevat, sub § 3, verdere mededeelingen betreffende die industrie.

Zooals reeds in het vorige Verslag vermeld, was aan de heeren F. W. Everts en L. M. Leezer door het Koloniaal Bestuur in 1909 vergunning verleend tot het doen van de noodige opnamen, opmetingen, boringen, enz. op Curaçao, om te onderzoeken op welke wijze de haven van Willemstad en het daarmede verbonden Schottegat, met het oog op de doorgraving van de landengte van Panama, geheel in orde kon worden gemaakt, zooals voor de groote scheepvaart zal blijken noodig te zijn. De bedoelde werkzaamheden, geleid door den ingenieur van den Rijkswaterstaat O. C. A. van Lith de Jeude, konden reeds in 1909 ten einde worden gebracht, en in November 1910 werd door genoemde heeren Everts en Leezer aan den Gouverneur een aanvraag om concessie tot den aanleg en exploitatie van havenwerken op Curaçao ingediend. Die aanvrage ging vergezeld van het rapport van genoemden ingenieur, vervat in zijne studie: ,,De haven van Curaçao'', behelzende de resultaten van het plaatselijk onderzoek, zoomede eene beschrijving van de in verband met de concessie-aanvraag uit te voeren werken. Bedoelde aanvrage wordt in advies gehouden in afwachting van het door de commissie voor de handelspolitiek uit te brengen advies nopens de vraag, welke gevolgen de openstelling van het Panama-kanaal zal hebben voor den handel en de scheepvaart van Nederland in het algemeen, o. a. ook ten aanzien van de Nederlandsche koloniën in West-Indië en met name van de haven van Curaçao.

Met betrekking tot het door den Gouverneur bij de begrooting voor het jaar 1911 gedaan voorstel om de in elk geval, d. w. z. ook zonder dat daarbij rekening gehouden wordt met de eventueele gevolgen voor Curaçao van de totstandkoming van het Panama-kanaal, noodig geachte verbetering van de haven van Willemstad ter hand te nemen, moge verwezen worden naar het bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt wetsvoorstel tot verhooging van genoemde begrooting met een deel der kosten van die verbetering, ten einde nog in 1911 met de werkzaamheden te kunnen beginnen. (*Handelingen* der Staten-Generaal, Zitting 1910—1911, 287).

Met den vertegenwoordiger op Curaçao van de ,,Eerste Sisal Cultuur Maatschappij'' — blijkens de mededeeling daaromtrent in het Verslag van 1910 in October 1909 te 's Gravenhage opgericht — werd een contract aangegaan, waarbij het Koloniaal Bestuur op zich nam aan de genoemde Maatschappij een renteloos voorschot ten bedrage van f 30 000 te verleenen, ten einde haar in staat te stellen in de kolonie Curaçao een sisalaanplant op groote schaal te beginnen. Zooals blijkt onder hoofdstuk N, § 4, Landbouw, is met den aanplant reeds een aanvang gemaakt.

Op Aruba was de economische toestand in het afgeloopen jaar gunstig te noemen. De oogst was over het algemeen zeer gunstig, terwijl zoowel de mijnbouwondernemingen als de aloëcultuur aan velen werk verschaften.

Handel en scheepvaart waren eenigszins levendiger dan in de twee voorgaande jaren. In den loop van 1910 vertrokken niettemin vele arbeiders (in het geheel 150) naar Colombia, om te Sta. Martha bij den aanleg van spoorwegen werkzaam te zijn. Daar er tijdens den aloëoogst zelfs geklaagd werd over gebrek aan werkkrachten, is het niet aan te nemen, dat zij door gebrek aan verdiensten daartoe gedreven werden, maar is het eerder te veronderstellen, dat zucht naar verandering daarbij veelal in het spel zal zijn geweest. Op het einde van December 1910 waren er te Sta. Martha nog 80 man, die het daar, volgens ontvangen berichten, vrij goed hadden. Vier waren overleden en de overigen waren op Aruba teruggekeerd.

Hoewel de verwachting, dat na afschaffing der scheepsongelden de haven door naar elders bestemde langs het eiland koersende schoeners zou worden bezocht, niet geheel is verwezenlijkt, was toch het aantal aangekomen schepen vrij wat grooter dan in het vorig jaar. Dit is voornamelijk daaraan toe te schrijven, dat door de op Aruba tehuis behoorende schepen drukker werd gevaren. De gezamenlijke inhoudsmaat der schepen was echter belangrijk minder dan in 1908, tengevolge van het afloopen van het contract met de reeders van het stoomschip *Christiansted*, waarmede de verbinding tusschen de verschillende eilanden der kolonie van gouvernementswege onderhouden werd. Ter vervanging van genoemde stoomboot is het stoomschip *Prinses Juliana* in den aanvang van 1911 in de vaart gekomen.

Ook op Bonaire was de economische toestand in het afgeloopen jaar gunstig te noemen. De maïsoogst was ruim; bij den oogst van dividivi en aloë vonden velen werk, terwijl ook met het garen van zout ter Lage Westkust velen eene goede verdienste hadden. Voor den handelstand was het jaar 1910 ook niet ongunstig. De gunstige omstandigheden, waarin het gros der bevolking verkeerde, kwam ook den handel ten goede, die dan ook gedurende het geheele jaar levendig is geweest.

Ook de toestand van de scheepvaart was in het algemeen

bevredigend. De op Bonaire tehuis behoorende schepen waren bijna gedurende het geheele jaar in de vaart.

Omtrent den economischen toestand op de Bovenwindsche eilanden kan het volgende worden medegedeeld:

Op St. Martin was deze over het algemeen in 1910 niet ongunstig te noemen. De groote droogte viel samen met den oogsttijd van het zout en de regentijd zette zich in, toen buiën voor de katoenaanplantingen hoogst gewenscht waren. In 1910 werd er meer katoen geplant voor oogst 1911 dan in 1909 voor oogst 1910.

Op St. Eustatius was de economische toestand in 1911 door de meerdere opbrengst van de katoencultuur en door hare uitbreiding niet ongunstig. De invoer van maïs en tarwemeel was aanzienlijk. Daarentegen viel de bataten- en jamsoogst niet mee wegens de ongunstige regenverdeeling. De ambachtsman vond werk bij den bouw van de nieuwe Roomsch-Katholieke kerk en bij den verbouw van de oude kerk tot school. De handel bestond uit kleinhandel in verbruiksartikelen en in uitvoer van landbouwproducten en van groot en klein vee. De kotters van het eiland onderhielden het verkeer met de naburige eilanden.

Op Saba bleef ook in 1910 de economische toestand gunstig, hetgeen te danken was aan den grooteren afzet van Sabaansch kantwerk, dat aan velen een middel van bestaan verschaft. De oogst van aardappelen — het hoofdproduct — was wegens de langdurige droogte die er heerschte, geringer dan in het voorafgaande jaar.

§ 2. De gezondheidstoestand van de bevolking op het eiland Curaçao was in 1910 gunstig. Voor verdere mededeelingen hieromtrent wordt verwezen naar bijlage D.
Ook op de overige eilanden was de gezondheidstoestand gunstig.

§ 3. De regelval gedurende het jaar 1910 op de verschillende eilanden der kolonie is opgenomen in bijlage E, terwijl de maandelijksche gemiddelden van de weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam op Curaçao zijn te vinden in bijlage F.

§ 4. Omtrent de watervoorziening op het eiland Curaçao worden in hoofdstuk L, § 4, Domeinen, eenige gegevens aangetroffen. Met betrekking tot den staat en het onderhoud van dammen en putten wordt verkezen naar de bijlagen G en H.
Wat de watervoorziening op Aruba betreft kan naar het vorige Verslag worden verwezen, daar er geen verandering in den toestand gekomen is. Twee der openbare putten werden gerepareerd.
Ten aanzien van de watervoorziening op Bonaire kan mede worden verwezen naar het vorige verslag, onder mededeeling, dat de voornaamste publieke putten werden schoongemaakt en de St. Dominicusput op Rincoon van een hevelleiding werd voorzien.
Wat betreft de watervoorziening op St. Martin kan worden aangeteekend, dat de putten in Prinsen-Kwartier en Koolbaai werden schoongemaakt, uitgediept en hersteld, terwijl verder in Prinsen-Kwartier een nieuwe put werd gegraven en gemetseld.
Het aantal gouvernements-putten op St. Eustatius bleef op 6 en dat der regenbakken op 20. In de droge maanden van 1910 leverde Taylor's put 4370 H.L. aan de bevolking, tegen 2790 H.L. in 1909.
Met betrekking tot de watervoorziening was men op Saba ook in 1910 aangewezen op de bij de woonhuizen gebouwde regenbakken. Gedurende een groot gedeelte van het jaar waren de meeste bakken, ten gevolge van de geheerscht hebbende droogte, ledig, zoodat vele menschen genoodzaakt waren uit de bronnen aan het strand water te halen. Bij de begrooting voor 1912 is een krediet aangevraagd voor het bouwen van een grooten regenbak te Bottom, ten einde de bevolking in den droogen tijd van goed drinkwater te voorzien.

§ 5. De onderstand, krachtens art. 28 der wet van 8 Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 156) aan hulpbehoevende vrijgemaakten toegekend, bedroeg in 1910: Op Curaçao f 771 [1]), op Aruba f 65, op Bonaire f 200, op St. Martin f 631, op St. Eustatius f 483 en op Saba f 264.
Aan behoeftige personen, die door ouderdom of lichaamsgebreken niet in staat waren om in eigen onderhoud te voorzien en daarbij geheel onverzorgd waren, werden de volgende uitkeeringen gedaan: op Curaçao f 2, op Auba f 51, op Bonaire f 85, op St. Martin f 65, op St. Eustatius f 72 en op Saba f 50.

§ 6. Het opmeten en in kaart brengen van het domein op Aruba werd in het begin van 1910 ten einde gebracht. De kaarten zijn ingeleverd.
Het opmeten en in kaart brengen van het domein op Bonaire werd in Juli 1910 voortgezet. Op het einde van dat jaar waren 43 kaarten vervaardigd en ongeveer 100 K.M^2. opgemeten.

§ 7. Op 31 December 1910 telde de groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond op Curaçao 230, op Aruba 36, op Bonaire 20, op St. Martin 4, op St. Eustatius 7 en op Saba 5 leden.
Evenals tot dusver is geschied, werd het door het Koloniaal bestuur aan de groep Nederlandsche Antillen toegekende subsidie besteed om jongelieden van de overige eilanden der kolonie in staat te stellen zich op Curaçao en in Nederland verder te bekwamen.
Een van de jongelieden, die in Nederland met steun van deze groep studeerden, behaalde in 1910 de akte als onderwijzer en werd tot onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar onderwijs in de kolonie Curaçao benoemd.

§ 8. De verzameling, behoorende tot het koloniaal- en schoolmuseum, gevestigd in een der zalen van de Hendrikschool op Curaçao, werd gedurende het jaar 1910 aangevuld met verschillende naturaliën en monsters van voortbrengselen uit de kolonie.
De afdeeling nijverheidsproducten uit de kolonie werd aangevuld met een collectie Curaçaosche panamahoeden van onderscheidene fijnheid, vorm en prijs.
Van het tentoongestelde werd meermalen gebruik gemaakt bij het onderwijs, terwijl verscheidene bezoekers, zoowel vreemdelingen als inwoners, de verzameling bezichtigden.

§ 9. In den nacht van den 12den op den 13 Juni 1910 verongelukte de gouvernements-paketschoener *Gouverneur van Heerdt*, op de reis van Bonaire naar Curaçao, op de Oostkust van laatstgemeld eiland, waarbij 9 personen. w. o. 5 passagiers, het leven verloren. Onder dezen bevond zich de heer A. E. J. van den Brandhof, gezaghebber van Bonaire. Slechts 5 der opvarenden hebben zich kunnen redden.
Op den 6den September 1910 viel op St. Martin 250 m.M. regen, waardoor de wegen grootendeels vernield werden en de oostelijke en westelijke dijken van het zoutmeer doorbraken, zoodat de pannen volliepen; aan de katoenvelden werd echter weinig schade toegebracht.
In den nacht van den 6den op den 7den September 1910 ontlastte een wolkbreuk in minder dan een half uur 100 tot 150 m.M. water over het eiland St. Eustatius. Hoewel zij 7% der bebouwde oppervlakte verwoestte, deed zij ten slotte meer goed dan kwaad aan de cultures. Aan de wegen en het klif bracht zij echter veel schade toe.

§ 10. De haven van Curaçao werd bezocht door het Duitsche oorlogschip *Frya* van 23 tot 25 November en van 1 tot 9 December 1910 en door het Duitsche oorlogsschip *Hansa* van 29 November tot 10 December 1910.

---

1) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag tot guldens afgerond.

C.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

De Gouverneur bezocht meermalen de buitendistricten van het eiland Curaçao en deed van den 9den tot den 14den Januari 1911 een inspectiereis naar het eiland Bonaire en van den 9den tot den 16den Maart naar het eiland Aruba.

De heeren MORDY S. L. MADURO en A. G. STATIUS MULLER werden met ingang van den tweeden Dinsdag der maand Mei 1910 benoemd onderscheidenlijk tot voorzitter en ondervoorzitter van den Kolonialen raad, en tot leden de aftredende leden H. M. PENSO, E. SENIOR, H. P. DE VRIES en J. C. B. FORBES.

Wegens het overlijden van den heer A. E. J. VAN DEN BRANDHOF, gezaghebber van Bonaire, werd bij Gouvernementsbeschikking van 28 Juni 1910, n°. 521, de heer J. A. P. THIELEN, districtsmeester van het 4de en 5de district van Curaçao, met ingang van 30 Juni 1910, belast met de waarneming van de functiën van gezaghebber van gemeld eiland.

Op St. Martin werd de aftredende landraad W. NETHERWOOD met algemeene stemmen herkozen.

Op St. Eustatius werd de aftredende landraad W. J. F. MUSSENDEN herkozen.

Op Saba werd, in plaats van den aftredenden landraad H. J. HASSELL, de heer E. R. SIMMONS met 8 van de 10 uitgebrachte stemmen tot landraad gekozen.

Op Curaçao werden door de districtsmeesters de voorgeschreven zittingen op de daarvoor bepaalde dagen geregeld gehouden en de bevolkte gedeelten der districten bezocht.

D.

MILITAIR BEHEER.

§ 1. LANDMACHT.

De sterkte der stedelijke schutterij was op 31 December 1910:

1 majoor-commandant, 5 kapiteins, 7 eerste-luitenants, waarvan 1 adjudant van het bataljon, 1 adjudant van den Gouverneur en 1 kwartiermeester, 6 tweede-luitenants, 1 officier van gezondheid en 240 onderofficieren en manschappen.

In 1910 werden de tweede-luitenants S. E. L. Maduro en C. J. Debrot bevorderd tot eerste-luitenant.

De sterkte van de landelijke schutterij was op 31 December 1910:

1 kapitein, 2 eerste-luitenants, 1 tweede-luitenant en 120 onderofficieren en manschappen.

Het Curaçaosche weerbaarheidskorps was op 31 December 1910 samengesteld als volgt:

1 kapitein-commandant, 1 tweede-luitenant-kwartiermeester, 2 tweede-luitenants, 1 officier van gezondheid, 59 leden en 10 ondersteunende leden.

Formatie en sterkte van het garnizoen waren in 1910 als volgt:

	Formatie.	Sterkte op ultimo December 1909.	In 1910 vermeerderd met	In 1910 verminderd met	Sterkte op ultimo December 1910.
Officieren der infanterie . . .	5	5	—	—	5
Officieren van gezondheid . .	2	2	—	—	2
Apotheker	1	1	—	—	1
Onderofficieren en manschappen.	199	188	a) 2	b) 17	173

1) In de sterkte opgenomen.

2) 10 naar Nederland vertrokken, 1 met paspoort den dienst verlaten, 3 met briefjes van ontslag weggezonden, 2 overleden en 1 naar Suriname overgeplaatst.

Op 31 December 1910 waren bij de brigade marechaussee 36 manschappen gedetacheerd.

De gezondheidstoestand van het garnizoen was in 1910 gunstig te noemen.

De kazerne en verdere militaire gebouwen zijn in goeden staat.

In het jaar 1910 zijn bevorderd tot korporaal 5 man.

Gedurende 1910 zijn uitgereikt 3 zilveren en 3 bronzen medailles.

De militaire cantine en de garnizoensbakkerij voldoen aan de daaraan te stellen eischen.

Van de militaire boekerij is veel gebruik gemaakt Op 31 December 1910 bevatte zij 733 boekwerken, waarvan 636 Nederlandsche, 74 Fransche, 7 Hoogduitsche en 16 Engelsche.

Op de militaire school wordt, onder toezicht van den luitenant-adjudant, door een onderofficier onderwijs gegeven in het lezen, schrijven, rekenen, de beginselen der aardrijkskunde en het maken van rapporten.

De inwendige en garnizoensdienst, zoomede de oefeningen in infanterie-dienst geschieden volgens de reglementen en voorschriften.

In het militaire hospitaal werden 145 militairen behandeld, waarvan 4 afgekeurd werden als ongeschikt voor den actieven dienst, 126 herstelden en 2 overleden, terwijl 13 onder behandeling bleven op 1°. Januari 1911.

Van Hr. Ms. marine kwamen 59 patiënten onder behandeling, waarvan 7 naar Nederland moesten worden geëvacueerd en 48 herstelden, terwijl 4 onder behandeling bleven op 1°. Januari 1911.

Van de brigade marechaussee werden behandeld 24 manschappen, waarvan 23 herstelden, zoodat op 1°. Januari 1911 onder behandeling bleef 1 patiënt.

Van de zeemacht van vreemde natiën werden 2 opgenomen, die beiden herstelden, terwijl 1 burgerpatiënt werd opgenomen.

Een van de twee in het militair hospitaal opgenomenen van de zeemacht van vreemde natiën was Zijne Hoogheid Friedrich Prinz zu Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg, luitenant ter zee aan boord van het Duitsche oorlogsschip *Freya*, die van den 23sten November tot den 9den December 1910 verpleegd werd, op welken datum Zijne Hoogheid het hospitaal kon verlaten om de reis via Trinidad naar Duitschland te ondernemen.

Zoowel de commandant als de doctoren van den genoemden bodem roemden zeer de inrichting en de verpleging in het hospitaal.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal verpleegden in 's lands hospitaal.

	Garnizoen.	H. Ms. Zeemacht.	Marechaussees.	Civiele personen.	Zeemacht van vreemde natiën.	Totaal.
Waren in behandeling op ultimo December 1909	16	16	—	—	—	32
Bijgekomen	129	43	24	1	2	119
Totaal . .	145	59	24	1	2	231
Hersteld of uitgegaan. .	130	55	23	1	2	211
Blijven . .	15	4	1	—	—	20
Overleden	2	—	—	—	—	2
Blijven op ultimo December 1910 in behandeling	13	4	1	—	—	18

§ 2. ZEEMACHT.

Hr. Ms. pantserdekschip *Utrecht* vertrok den 11den en 19den Januari, 28 Juli, 3 Augustus en 10 October naar Bonaire, tot het houden van schietoefeningen, en keerde in de haven van Curaçao terug respectievelijk den 14den en den 22sten Januari, 30 Juli, 6 Augustus en 15 October 1910.

Door dezen bodem werden nog de volgende reizen gedaan:

naar Suriname den 15den Februari en terug, via Barbados, den 10den Maart 1910;

naar Martinique den 11den April en terug, via Suriname, den 18den Juni 1910;

naar Grenada den 20sten Augustus en terug, via St. Lucia, den 29sten September 1910;

naar Trinidad den 20sten October en terug, via St. Thomas, en 24sten November 1910, op welke reis ook de Bovenwindsche eilanden bezocht werden;

naar Bermuda den 29sten November 1910 en terug den 25sten Januari 1911.

Verder stoomde het schip tot het houden van schietoefeningen meermalen de haven van Curaço uit en keerde dan denzelfden dag van zee terug.

E.

WETGEVING, RECHTSWEZEN EN POLITIE.

§ 1. WETGEVING.

Hieronder mogen van de verordeningen enz., die in den loop van het jaar 1910 tot stand zijn gekomen, afzonderlijk vermeld worden:

P. B. n°. 19, houdende vaststelling van voorschriften nopens het uit koloniale militairen in de kolonie Curaçao te vormen detachement marechaussees voor het verrichten van politiediensten;

P. B. n°. 53, tot wijziging der Zegelverordening 1908;

P. B. n°. 63, houdende afkondiging van de wet van 7 November 1910 (*Staatsblad* n°. 316), tot regeling van de wijze van beheer en verantwoording van de geldmiddelen der kolonie Curaçao;

P. B. n°. 64, betreffende de overeenkomst nopens het overdragen van inlagen in de koloniale Postspaarbank van Curaçao in de Rijkspostspaarbank van Nederland en omgekeerd;

P. B. n°. 66, houdende afkondiging van de verordening tot afschaffing der leges in de kolonie;

P. B. n°. 67, tot wijziging der Gebruiksbelastingverordening 1908;

P. B. n°. 68, tot wijziging der Algemeene Verordening I. N. en D. 1908;

P. B. n°. 69, houdende afkondiging van het besluit, betreffende voorschriften ter uitvoering in de kolonie van de Curaçaosche comptabiliteitswet.

§ 2. RECHTERLIJKE MACHT EN RECHTSPRAAK.

Het aantal door de verschillende rechterlijke colleges en kantongerechten in 1910 behandelde zaken en genomen beschikkingen was als volgt:

	Burgerlijke zaken.	Strafzaken.	Beschikkingen.
Curaçao, hof van justitie	50	71	165
„ kantongerecht	13	371	11
Aruba, „	3	44	23
Bonaire, „	—	28	—
St. Martin, raad van justitie	—	5	8
„ kantongerecht	2	25	2
St. Eustatius, raad van justitie	—	1	—
„ kantongerecht	1	—	—
Saba, kantongerecht	—	4	—
	69	549	209

§ 3. POLITIE.

Op 31 December 1910 bestond de brigade marechaussee uit 1 commandant, 4 brigadiers, 15 marechaussees der eerste en 45 der tweede klasse, alsmede 34 veldwachters.

§ 4. GEVANGENISWEZEN.

Curaçao.

In de samenstelling der commissie van administratie over de gevangenissen kwam in 1910 geen verandering.

Zoowel de dienst van opzichter als die van gevangenbewaarder werden waargenomen door twee burgerpersonen.

Het onderwijs aan de gevangenen, waarmede de cipier belast is, gaf goede resultaten.

Op 1°. Januari 1910 waren aanwezig	29	leerlingen
gedurende het jaar kwamen bij	30	,,
Samen	59	leerlingen
en gingen af	20	,,
zoodat het aantal op 31 December bedroeg.	39	leerlingen

Het aantal gevangenen in de gevangenissen onder en achter het Raadhuis bedroeg:

	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Op 1 Januari 1910.				42	3	45
Opgenomen gedurende 1910				159	53	212
Samen . . .				201	56	257
Gedurende 1910:						
werden ontslagen . . .	156	50	206			
overleden	—	—	—			
ontvluchtten	—	—	—			
				156	50	206
zoodat het aantal op ultimo December 1910 bedroeg				45	6	51

De getalsterkte is alzoo op het einde van het jaar verminderd met 6.

Van de pistole werd geen gebruik gemaakt.

Het aantal recidivisten gedurende 1910 opgenomen bedroeg 112, als:

voor de eerste	maal 37	personen
,, ,, tweede	,, 32	,,
,, ,, derde	,, 11	,,
,, ,, vierde	,, 12	,,
,, ,, vijfde	,, 6	,,
,, ,, zesde	,, 3	,,
,, ,, zevende	,, 3	,,
,, ,, achtste	,, 2	,,
,, ,, negende	,, 1	persoon
,, ,, elfde	,, 3	personen
,, ,, twaalde	,, 1	persoon
,, ,, veertiende	,, 1	,,
Samen	112	personen.

De opgenomen gevangenen gedurende 1910 hadden de volgende leeftijden:

1 van 12 jaren	20 van 22 jaren	5 van 32 jaren	2 van 44 jaren
2 ,, 13 ,,	14 ,, 23 ,,	10 ,, 33 ,,	1 ,, 46 ,,
3 ,, 14 ,,	15 ,, 24 ,,	5 ,, 34 ,,	4 ,, 47 ,,
4 ,, 15 ,,	19 ,, 25 ,,	5 ,, 35 ,,	1 ,, 49 ,,
5 ,, 16 ,,	10 ,, 26 ,,	6 ,, 36 ,,	1 ,, 50 ,,
12 ,, 17 ,,	9 ,, 27 ,,	6 ,, 37 ,,	1 ,, 51 ,,
29 ,, 18 ,,	12 ,, 28 ,,	4 ,, 38 ,,	2 ,, 54 ,,
17 ,, 19 ,,	11 ,, 29 ,,	3 ,, 39 ,,	1 ,, 56 ,,
12 ,, 20 ,,	15 ,, 30 ,,	9 ,, 40 ,,	1 ,, 57 ,,
13 ,, 21 ,,	8 ,, 31 ,,	1 ,, 41 ,,	2 ,, 62 ,,
		2 ,, 43 ,,	
			303

De levering van het benoodigde voor de voeding der gevangenen heeft plaats gehad bij aanbesteding.

Het bij verordening voorgeschreven quantum voedsel werd geregeld verstrekt. Op voorschrift van den geneesheer, zoomede na zwaren arbeid, werd meer dan het voorgeschreven quantum uitgereikt.

De menage van het garnizoen voorzag in de voeding van de door den krijgsraad van het garnizoen tot militaire detentie veroordeelden.

In den loop van 1910 deden zich voor 129 ziektegevallen, waarvan 17 lijders naar het St. Elizabeths gasthuis werden geëvacueerd. Van dezen herstelden zestien, terwijl een onder behandeling bleef op ult. December 1910.

In de ziekenzaal in de gevangenis werden gedurende 1910 verpleegd 19 personen, die allen herstelden of wegens expiratie van straftijd werden ontslagen, zoodat op ult. December 1910 in de gevangenis zich geen zieken bevonden.

De gezondheidstoestand was in 1910 minder gunstig dan in het vorige jaar; met name deden zich voor meerdere gevallen van scorbut, evenwel steeds van één goedaardig karakter.

Bijlage I geeft de verdeeling der ziektegevallen aan, die zich onder de gevangenen op Curaçao hebben voorgedaan.

De Roomsch-Katholieke geestelijken bezochten geregeld de gevangenen tot die gezindte behoorende, terwijl een der predikanten van de Protestantsche gemeente 5 bezoeken aflegde.

Evenals vroeger geschiedde het schoonmaken der straten en pleinen van een gedeelte der stad door de dwangarbeiders en door de in het openbaar te werk gestelde gevangenen.

Voor zooveel zulks mogelijk was, werden de gevangenen bezig gehouden met het verrichten van productieven arbeid, bestaande uit naaiwerk, herstellen van schoenen, graven, wasschen en ziften van zand en het bikken van straatsteenen. De opbrengst van hun arbeid bedroeg f 147,50.

De vergrijpen tegen de tucht bedroegen in 1910 meer dan in 1909. Het aantal disciplinaire straffen, dat in het vorige jaar 37 bedroeg, steeg in 1910 tot 43, waarvan 41 werden opgelegd door den voorzitter en 2 door de commissie van administratie over de gevangenissen.

Ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin werd aan een gedetineerde vermindering verleend van de door hem nog te ondergane straf.

De localiteiten der gevangenis te Willemstad ondergingen geen veranderingen.

Een opgave van de in den loop van 1910 in de gevangenissen in de kolonie opgenomenen wordt gevonden in de bijlage J.

§ 5. WEESKAMER.

Het saldo in kas bij de weeskamer op St. Martin bedroeg op ultimo December 1909	f	1 659
Op hypotheek uitgezet in 1910		300
	f	1 359
Ontvangen aan rente in 1910		63
Te zamen	f	1 422
Commissieloon en schrijfbehoeften		13
In kas op het einde van 1910	f	1 409
Kapitaal op hypotheek uitgezet		1 527
Totaal bedrag in administratie	f	2 936

F.

EEREDIENST.

§ 1. PROTESTANTSCHE GEMEENTE.

Op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden respectievelijk 28, 6, 2, 104, 31 en 30 personen gedoopt en 3, 1, 0, 11, 3 en 3 huwelijken ingezegend.

Op Curaçao, Aruba en Bonaire namen 65, 9 en 8 personen deel aan het catechetisch onderwijs, terwijl op Curaçao 11 personen werden aangenomen als lidmaat.

De Zondagscholen op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden bezocht door respectievelijk 30, 28, 0, 362, 183 en 110 kinderen.

De kerkelijke goederen op Curaçao zijn alle goed onderhouden.

De inkomsten en uitgaven der kerkekas aldaar, waaronder de diaconiebedeeling begrepen is, bedroegen f 4757 en f 4508. Het verlies van f 157 volgens balansstaat van den boekhouder, werd van het kapitaal afgeschreven, zoodat dit op ultimo December 1910 bedroeg f 50 821.

Als vergoeding voor het gebruik van den aan de Protestansche kerk op Curaçao toebehoorende regenbak, klok en kelder werd de vaste jaarlijksche som van f 500 door de koloniale kas uitbetaald.

Aan maandelijksche contributie voor de armen der gemeente werd f 665 geïnd.

De ontvangsten en uitgaven van het weezenfonds bedroegen respectievelijk f 3123 en f 2572. De winst van f 201, volgens balansstaat van den boekhouder, werd aan het kapitaal toegevoegd, waardoor dit vermeerderde tot f 33 263.

Voor alimentatie van protestantsche weezen werd het vaste jaarlijksche bedrag uit de koloniale kas betaald.

In de geestelijke behoefte op Curaçao werd in 1910 door twee predikanten en op Aruba door een leeraar voorzien, terwijl op Bonaire daarin kon worden voorzien door de benoeming van den heer R. Foppema tot leeraar, die in November 1910 op dat eiland aankwam. Op St. Martin en St. Eustatius werd de dienst verricht door ter plaatse verblijf houdende Methodisten-zendelingen en op Saba door een Anglikaansche geestelijke en een leeraar van de „Christian Mission".

§ 2. ROOMSCH-KATHOLIEKE GEMEENTE.

Op de eilanden Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden in het jaar 1910 gedoopt respectievelijk 1109, 421, 220, 41, 16 en 46 personen en 135, 79, 32, 6, 1 en 7 huwelijken ingezegend. Door de dienstdoende geestelijken werd aan 3258, 1281, 736, 166, 95 en 179 kinderen godsdienstonderwijs gegeven.

Het aantal dienstdoende geestelijken bedroeg 35, die op verschillende vaste standplaatsen in de geheele kolonie werkzaam zijn. Van deze geestelijken wordt een als geestelijke van den eerste rang en worden 18 als geestelijken van den 2den rang door het koloniaal bestuur bezoldigd.

De geestelijke van den 1sten rang, die in den loop van 1909 om gezondheidsredenen met binnenlandsch verlof vertrok, met vergunning om zich naar het buitenland te begeven, is in Nederland overleden. Drie geestelijken vertrokken in den loop van 1910 om gezondheidsredenen met buitenlandsch verlof. Een dezer keerde op het einde van het jaar als gepensionneerde terug.

Het onderwijzend personeel bestond uit 25 gediplomeerde fraters, 70 gediplomeerde zusters en 16 kweekelingen, terwijl nog 12 zusters, waarvan 8 gediplomeerd, belast waren met het geven van onderwijs in handwerken en op de bewaarscholen.

In de weesinrichting voor jongens op Sta. Rosa, waaraan tevens een ambachtschool — ten deele ook voor anderen toegankelijk — verbonden is, werden in 1910 opgenomen 6 nieuwelingen, terwijl 11 het gesticht verlieten, waardoor het aantal weezen op 31 werd gebracht.

In het weeshuis voor meisjes op Welgelegen zijn in 1910 ingetreden 2 nieuwelingen en overleden 4, terwijl 5 meisjes op den bepaalden tijd het huis hebben verlaten, zoodat het aantal op 1°. Januari 1911 50 bedroeg.

§ 3. ISRAELIETISCHE GEMEENTEN.

De Nederlandsch-Portugeesch-Israëlietische gemeente bezat op ultimo December 1910 een kapitaal van f 79 064. De armen en weezen werden bedeeld met f 3423. Ten behoeve van de weezen dier gemeente werden in 1910 als subsidie uit de koloniale kas f 500 verstrekt.

De Nederlandsch-Hervormde Israëlietische gemeente bestond op 31 December 1910 uit 364 leden.

Het armenfonds bedroeg op dat tijdstip f 6989; de inkomsten der gemeente in 1910 waren f 4430 en de uitgaven f 4575, zoodat er op het einde van dat jaar een deficit van f 145 was.

G.

INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID.

Krankzinnigengesticht. Op 1°. Januari 1910 waren aanwezig 114 verpleegden, t. w. 61 mannen en 53 vrouwen.

Gedurende den loop van het jaar werden ter verpleging opgenomen 42 patiënten, t. w. 25 mannen en 17 vrouwen. Ontslagen werden 11 mannen en 7 vrouwen; overleden zijn 5 mannen en 4 vrouwen, zoodat op 1°. Januari 1911 aanwezig waren 129 verpleegden, nl. 70 mannen en 59 vrouwen. Het grootst aantal verpleegden in 1910 was 129 en het kleinst 113.

De uitgaven in 1910 beliepen f 22 142, tegen f 21 894 in 1909.

Leprozengestichten. Omtrent die gestichten zijn de volgende opgaven ingekomen:

	Aanwezig op ultimo December 1909.	Bijgekomen in 1910.	Uitgegaan in 1910.	Overleden in 1910.	Aanwezig op ultimo December 1910.
Curaçao	17	2	2	4	13
St. Eustatius	7	—	—	1	6[1]

De gebouwen zijn in goeden staat. Op Curaçao werd in 1910 een observatiestation opgericht. Twee patiënten werden daarin opgenomen.

De uitgaven voor de gestichten bedroegen in 1910 op Curaçao f 3690 en op St. Eustatius f 1132, tegen respectievelijk f 3439 en f 1041 in 1909.

Burger- of St .Elizabethsgasthuis. In deze inrichting zijn in den loop van 1910 opgenomen 705 patiënten, die, gevoegd bij de 144 op 1°. Januari 1910 aanwezig, een totaal uitmaken van 849 verpleegden. Van dezen zijn er 624 hersteld en 79 overleden, zoodat op 1°. Januari 1911 nog 146 zieken en gebrekkigen ter verpleging overbleven.

De verpleging der patiënten geschiedt door 40 zusters van liefdadigheid.

[1]) Hierven hebben 5 lepra en 1 elephantiasis.

De geneeskundige dienst wordt er waargenomen door 4 geneesheeren, van wie telkens een gedurende 2 maanden, bij geregelde opvolging, het gesticht dagelijks bezoekt en bedient.

De behandeling van ooglijders is aan een oogarts toevertrouwd.

Spaar- en beleenbank. De balans over het 60ste huishoudelijk jaar van den 1sten Juli 1909 tot en met den 30sten Juni 1910 sloot met een eindcijfer van f 625 860.

De kosten van administratie en kleine benoodigdheden beliepen f 8546. Op de panden in de maanden November en December 1909 en in de maanden Mei en Juni 1910 verkocht, waarop aan kapitaal en interest f 5061 schuldig was, is een totaal verlies geleden van f 181.

Gedurende het jaar is een bedrag van f 23 648 op hypotheek uitgezet, f 18 420 op de hoofdsom terugbetaald, terwijl f 11 375 aan interest ontvangen werd.

Op obligaties uitgezet f 4040. Aan hoofdsom op obligaties ontvangen f 11 018 en aan interest f 2877.

Het bedrag op panden uitgezet bedroeg f 74 462 op het einde van het dienstjaar; aan kapitaal en interest is afbetaald f 80 092.

Het saldo is kas bedroeg op ultimo Juni f 25 784.

De stortingen bedroegen f 79 988, terwijl aan kapitaal en interest werd teruggenomen f 99 468. Gedurende het afgeloopen jaar zijn 464 nieuwe boekjes afgegeven.

De stortingen waren verdeeld, als volgt:

355	van f	0,50	tot f	2,50
415	,,	2,50	,,	5,—
676	,,	5,—	,,	10,—
1393	,,	10,—	,,	25,—
378	,,	25,—	,,	50,—
164	,,	50,—	,,	100,—
115	,,	100,—	,,	250,—
24	,,	250,—	,,	500,—
9	,,	500,—	en daarboven	

Samen 3529 stortingen.

Van de gemaakte overwinst à f 4467 werd een bedrag van f 1867 op het reservefonds overgebracht en het saldo à f 2600 bestemd tot het uitkeeren van dividend naar reden van f 20 per aandeel.

H.

BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

Het verslag van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig toezicht op Curaçao wordt als bijlage D hierbij gevoegd.

De heer PH. F. DE HASETH MÖLLER, arts, werd in Juni 1910 eervol ontheven van de hem voorloopig opgedragen functiën van geneesheer, belast met de armenpraktijk en het verleenen van verloskundige hulp aan onvermogenden in het 4de en 5de district van Curaçao.

De heer L. G. F. CRAMER, geneesheer uit Suriname, tijdelijk aangesteld tot gouvernements-geneesheer in de kolonie Curaçao, werd voorloopig met die functiën belast.

Na den terugkeer van verlof uit Nederland van den heer C. A. ZEPPENFELDT, arts, belast met de armenpraktijk en met de waarneming der functiën van verloskundige voor onvermogenden in het stadsdistrict bewesten de haven en in het 3de district van Curaçao, werd de heer T. J. G. GAERSTE, geneesheer, belast met de armenpraktijk, enz. in het 4de en 5de district van Curaçao, eervol ontheven van de tijdelijke waarneming van de functiën van den heer C. A. ZEPPENFELDT; dientengevolge werd de heer CRAMER voornoemd, eervol ontheven van de voormelde hem opgedragen functiën.

I.

ONDERWIJS.

Voor den toestand van het onderwijs in de kolonie wordt verwezen naar het verslag van den schoolopziener, dat voorkomt als bijlage K van dit verslag.

J.

LANDSGEBOUWEN EN OPENBARE WERKEN.

De voornaamste in het jaar 1910 door het departement van openbare werken verrichte werkzaamheden zijn de volgende:

Topografische opname. De in de maand Juli 1909 aangevangen topografische opname van het eiland Aruba werd gedurende het jaar 1910 voortgezet. 106 K.M². werden opgenomen en in teekening gebracht, terwijl 4 kaartbladen in November naar Nederland werden opgezonden en nog 2 anderen gereed kwamen. Het lag in de bedoeling na afloop van de opname van Aruba in Maart 1911 met die van Bonaire te beginnen.

Onderhoud en herstellingen der landsgebouwen enz. Behalve het gewoon onderhoud van de gebouwen en fortificatiën, waaronder te rekenen kleine herstellingen aan metsel-, hout- en verfwerken, daken, hang- en sluitwerk enz. benevens witten, teren en dergelijke, zijn aan de landsgebouwen verschillende herstellingen en verbeteringen aangebracht.

Voor de verschillende kantoren, scholen, de politie, het gouvernementshuis enz. werden nieuwe meubelen en andere benoodigdheden aangemaat, hersteld en ingekocht.

Straten, wegen, kaden en riolen. Behalve de gewone onderhoudswerkzaamheden en herstellingen aan de straten, wegen, kaden en riolen in het stadsdistrict en de wegen in de buitendistricten werd tusschen Santa-Maria en Seroe Fortuna 620 M. en op den berg Altena 105 M. nieuwe weg aangelegd, terwijl in den weg Barber-Wacao een nieuwe doorlaat en een steunmuur werden gebouwd en een groote herstelling aan de doorlaten en steunmuren in den weg bij Wijs Afo werd aangebracht.

Nieuwe kaden werden aangelegd aan de uiteinden van de St. Eustatius, Zaantjes- en Franksteeg en eene belangrijke herstelling werd verricht aan de kade langs het Gouvernements-plein.

Waterverschaffing. Zie het rapport omtrent den aanleg van dammen en putten in 1910 (Bijlage G).

Baggerwerken enz. Uit den havenmond werden 3273 M³. zand door baggeren verwijderd. De romp van de baggermachine onderging eene belangrijke herstelling en werd gedeeltelijk opnieuw bekoperd terwijl overigens de vaartuigen, boeien enz. werden onderhouden en zooveel noodig hersteld.

Het Waaigat en het Rifwater werden door baggeren met den beugel zooveel mogelijk schoongehouden. Door voltooiing van de tweede hangbrug over het Rifwater is eene derde gelegenheid gegeven tot het verwijderen van vuil uit de stad.

Verlichting, seinposten enz. Voor eene behoorlijke bediening van de seinposten, den vuurtoren op Klein-Curaçao en dien aan de St. Annabaai werd gezorgd en geregeld toezicht gehouden op het beheer der Gouvernementsregenbakken, het verstrekken van water aan de kantoren, officieren enz. en het schoonhouden der kantoorlokalen.

Verdere werkzaamheden. De peilschaalopnemingen te Curaçao werden tot 1°. Juni van het verslagjaar voortgezet en toen gestaakt.

De weerkundige waarnemingen zijn geregeld verricht en maandelijks gepubliceerd.

Toezicht werd gehouden op de op het eiland Curaçao aanwezige stoomketels en op het onderhoud van de Koningin Emma- en de Brandhofbrug.

Op het eiland Aruba werd de Gouvernementssteiger met 47 M. verlengd, de beboeiing van de haven voltooid en de bouw van een blok kantoorlokalen, teven raadhuis, begonnen en nagenoeg beëindigd.

Het licht op den vuurtoren te Boca Spelonk op het eiland Bonaire werd gemonteerd en in dienst gesteld.

Voor de radiografische stations te Aruba en Bonaire werden kantoorlokalen ingericht en het station te Curaçao verbeterd. Overigens werd bij verschillende aanschaffingen en uit te voeren werkzaamheden op de eilanden hulp verleend.

K.

POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.

Ten einde een rechtstreekschen postwisseldienst te kunnen invoeren tusschen Curaçao eenerzijds en Denemarken en de Deensche Antillen anderzijds — welke dienst 1 October in werking is getreden — zijn de bepalingen omtrent het buitenlandsche postwisselverkeer der kolonie aangevuld bij de besluiten van 15 Juni en 1 September 1910 (*Publicatie-bladen* nos. 24 en 44).

In *Publicatie-blad* n°. 45 is het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1910 opgenomen, waarbij de bepalingen omtrent de verzending van pakketten in het buitenlandsch postverkeer der Nederlandsche koloniën in West-Indië, aangevuld zijn voor zooverre betreft de afmetingen van de pakketten in het verkeer met Engeland en de Engelsche bezittingen en koloniën.

Genoemd Koninklijk besluit is in Curaçao op 1 Januari 1911 in werking getreden. (*Publicatie-blad* 1910 n°. 47).

Een overzicht van het postverkeer van het eiland Curaçao gedurende het jaar 1910, in vergelijking met de vier voorgaande jaren, wordt gevonden in de bijlagen L en M; eene opgave van de inkomsten der posterijen in de drie laatste jaren in bijlage N.

Het totaal der inkomsten beliep in 1910 f 55 735, tegen f 50 180 in 1909.

In 1910 werden op Curaçao gestort ter overmaking door middel van postwissels de volgende bedragen:

Naar het buitenland:		
Nederland	f 41 618	
België	801	
Duitschland	7 327	
Frankrijk	11 190	
Groot-Britannië en Ierland	5 184	
Italië	1 215	
Nederlandsch-Indië	65	
Suriname	223	
		f 67 623
Naar de andere eilanden der kolonie:		
Aruba	f 4 743	
Bonaire	7 293	
St. Martin	618	
St. Eustatius	6 748	
Saba	1 016	
		20 418
Samen		f 88 041

Op Curaçao werd in 1910 uitbetaald op postwissels, aldaar ontvangen:

Uit het buitenland:		
Nederland	f 11 169	
België	100	
Duitschland	127	
Frankrijk	276	
Groot-Britannië en Ierland	f 289	
Italië	21	
Nederlandsch-Indië	1 195	
Suriname	1 406	
		f 14 583
Uit de andere eilanden der kolonie:		
Aruba	f 30 927	
Bonaire	10 955	
St. Martin	11 853	
St. Eustatius	2 767	
Saba	9 508	
		66 010
Samen		f 80 593

Koloniale Postspaarbank. Het door den directeur uitgebracht en door den raad van toezicht goedgekeurd verslag omtrent den toestand en de werking dezer instelling over het jaar 1910 met daarbij behoorende opgaven wordt, ter inzage van de Kamerleden, ter griffie gedeponeerd.

In 1910 is, evenals in 1909, een druk gebruik gemaakt van de postspaarbank.

De inlage bedroeg f 83 605 en de terugbetaling f 60 286, tegen respectievelijk f 71 577 en f 59 624 in 1909.

Telegraphie. Ingevolge de aan de „Compagnie française des Cables Télégraphiques" verleende concessie moet, wanneer over een jaar de opbrengst van het telegraafverkeer van de kolonie minder bedraagt dan f 45 000 het ontbrekende door het Gouvernement worden bijgepast; terwijl, indien de opbrengst meer bedraagt dan f 66 000, de helft van dit meerdere door de maatschappij aan de kolonie moet worden uitgekeerd ter afbetaling der in vorige jaren door haar genoten bijdragen met de rente daarvan.

De rekening met de maatschappij over 1910 toont aan, dat door de kolonie over dat jaar aan de maatschappij is uit te keeren eene som van f 2849.

Draadlooze telegraphie. Het kuststation te Willemstad was, met uitzondering van een gedeelte der maand Mei, wegens eenige noodige herstellingen, gedurende het geheele jaar 1910 voor het publiek verkeer geopend; de verbinding met Hr. Ms. *Utrecht* werd, wanneer deze zich in de Caraibische Zee bevond, geregeld onderhouden.

Het aantal gewisselde telegrammen in publiek verkeer bedroeg 105.

In verband met het besluit om het station, dat tot dusver een tijdelijk karakter droeg, te bestendigen is de kolonie, met ingang van 1 Juni 1910, toegetreden tot de op 3 November 1906 te Berlijn gesloten internationale radiotelegraafovereenkomst met daarbij behoorende aanvullingsverbintenis (*Publicatieblad* 1910, n°. 22).

In het begin van 1911 is het station van een windturbinemolen voorzien, waardoor het gebruik van benzine, behoudens langdurige windstilte, komt te vervallen, ten gevolge waarvan de uitgaven zullen verminderen.

L.

FINANCIEELE ZAKEN.

§ 1. MUNTWEZEN.

Onder dit hoofd valt voor 1910 niets bijzonders te vermelden.

§ 2. BEGROOTING.

Als voren.

§ 3. BELASTINGEN.

Bij besluit, dd. 6 October 1910, P. B. n°. 49, werd een nieuw plakzegel ingevoerd, terwijl bij verordening, dd. 26 October 1910, P. B. 1910, n°. 53, de Zegelverordening 1908 werd gewijzigd en aangevuld, voornamelijk wat de vrijstellingen van recht betreft.

De vrijstelling van gebruiksbelasting naar de grondslagen huurwaarde en electrisch licht werd, ten bate der gebruikers van kleine perceelen en ter vereenvoudiging der administratie bij verordening, dd. 16 December 1910, P. B. 1910, n°. 67, uitgebreid.

In verband met deze vrijstellingen werd het invoerrecht op meel bij verordening, dd. 16 December 1910, P. B. 1910, n°. 68, verhoogd.

§ 4. DOMEINEN.

In 1910 werden op Curaçao met 190 personen huurovereenkomsten gesloten, waarbij aan hen 259 H.A. grond werden afgestaan. Onder deze uitgegeven stukken gronds zijn er eenige perceelen, waarvan de huur is opgezegd aan de vorige huurders wegens wanbetaling of anderszins.

Wegens de aanwezigheid van van gouvernementswege aangelegde dammen op zes perceelen van de plantage Flip, werd voor deze gronden in stede van f 3 huur per H.A. f 4 bedongen.

In 1910 werd met één persoon meer dan in 1909 een huurovereenkomst gesloten, doch een H.A. minder afgestaan.

Bijlage O geeft een overzicht van de verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao, van de verdeeling dier terreinen naar de oppervlakte en van den stand der huurpenningen.

Het systeem van uitgifte, waarbij gelet wordt op het doel, waarvoor de grond is aangevraagd, werd ook gevolgd in 1910, terwijl voor woningbouw kleine perceelen werden uitgegeven, zooveel mogelijk op de daarvoor gereserveerde plaatsen.

Door de politie werd op haar gewone rondes steeds gewaakt tegen het houtkappen op gouvernementsgronden.

Op Mahoema zijn nu al de perceelen, geschikt voor de cultuur van maïs, boonen en rankvruchten uitgegeven.

Er blijft slechts over het steenachtig gedeelte, waarvan reeds plus minus 10 H.A. zijn aangevraagd voor aloëcultuur.

Uitvoerige mededeelingen omtrent de putten en dammen worden gevonden in het rapport van den directeur van openbare werken, opgenomen in bijlagen G en H.

De wijze van waterverschaffing op andere eilanden is vermeld in hoofdstuk B, § 4.

Op Aruba werden 17 huurovereenkomsten hernieuwd of aan anderen overgedragen. In huur werden uitgegeven 328 H.A. grond, verdeeld in 218 perceelen.

Voor het bouwen van woonhuizen werden te Oranjestad 5 stukjes grond ter grootte van 1375 c.A. in eigendom afgestaan.

Een huurovereenkomst werd ingetrokken wegens schending van de overeenkomst door het beschadigen van levende boomen.

Op Bonaire werden met 101 personen huurovereenkomsten aangegaan, waarbij aan hen 275 H.A. grond werden afgestaan.

Voor het bouwen van woonhuizen werden 5 stukjes gronds ter grootte van 1320 c.A. in eigendom afgestaan.

§ 5. INKOMSTEN VAN ONDERSCHEIDEN AARD.

Zooals onder hoofdstuk E, § 1, Wetgeving, vermeld, zijn de leges afgeschaft, met ingang van 1911.

§ 6. CURAÇAOSCHE BANK.

Een kort verslag en de balansstaat dezer instelling in bijlage P geven een overzicht van den stand der bank en van hare verrichtingen.

§ 7. HYPOTHEKEN EN EIGENDOMSOVERGANGEN.

Ten kantore van den hypotheekbewaarder op Curaçao werden gedurende het jaar 1910 overgeschreven 77 verschillende akten.

Voor verdere bijzonderheden aangaande deze akten wordt verwezen naar bijlage Q en voor de verrichtingen van de Curaçaosche Hypotheekbank naar § 1 van hoofdstuk N.

Opgave van hypotheken en eigendomsovergangen op de overige eilanden der kolonie.

	Overgeschreven akten gedurende 1910.	Hypotheken.			
		Bestaande op ultimo December 1909.	Bijgekomen in 1910.	Doorgehaald in 1910.	Blijven bestaan op ultimo December 1910.
Aruba	43	f 220 498	f 2 000	f 4 900	f 217 598
Bonaire	21	112 221	5 000	1 950	115 271
St. Martin	26	95 694	4 940	1 000	99 634
St. Eustatius	8	35 762	1 160	1 740	35 182
Saba	6	5 156	600	—	5 756
	104	f 469 331	f 13 700	f 9 590	f 473 441

M.

PERSONEELE VERORDENINGEN OMTRENT ALLE AMBTENAREN.

Het publicatieblad van 1910, nº. 48, bevat eene wijziging en aanvulling van het tarief van verplaatsingskosten en de classificatie van ambtenaren in de kolonie in geval van verplaatsing.

N.

HANDEL EN NIJVERHEID.

§ 1. DE CURACAOSCHE HYPOTHEEKBANK.

Het volgende is ontleend aan het verslag van deze instelling over het jaar 1910:

Uitstaande hypotheken op ultimo December 1909		f 1 224 799
Verleende hypotheken gedurende 1910		63 190
		f 1 287 989
Afgeschreven gedurende 1910		151 786
		f 1 136 203
Uitstaande interesten op ultimo December 1909		f 85 556
Interesten op hypotheken over 1910		59 670
		f 145 226
Afbetaald gedurende 1910	f 67 354	
Afgetrokken voor uitbetaalde interesten op ultimo December 1910	28	
		67 326
		f 77 900
Verminderd met het bedrag der interesten van hypotheken, verschuldigd op effecten, de Bank bij publieke veiling aangekomen		7 331
Bleef uitstaande op ultimo Deceber 1910		f 70 569

Van de winst over het jaar 1909, bedragende f 21 672, werd f 8000 aan dividenden uitgekeerd en f 350 als gratificaties onder de ambtenaren der instelling verdeeld, terwijl het resteerende werd gevoegd bij het credit-saldo onder het hoofd winst-en-verliesrekening, waarvan het saldo op ultimo December 1910 bedroeg f 67 998.

Over 1910 werd een zuivere winst behaald van f 19 097.

Gedurende het jaar 1910 was de Bank weer genoodzaakt de effecten van sommige debiteuren ter opvordering van verschuldigde interesten en kapitaal in het openbaar te doen verkoopen, waarbij haar de verkochte goederen werden toegewezen, terwijl door de Bank een haar toebehoorend perceel in het stadsdistrict van de hand werd gedaan met een verlies van f 1707.

Het Koloniaal bestuur heeft een der bij de Bank verbonden goederen wegens wanbetaling van verschuldigde belasting verkocht.

De belasting op grondeigendommen door de instelling in 1910 betaald, bedroeg f 1542.

§ 2. MIJNWEZEN.

Bijlage R geeft een overzicht van de verrichtingen van den mijningenieur gedurende het jaar 1910 en bijlage S bevat een rapport over het voorkomen van tras op de plantage ,,Koraal Tabak'' op Curaçao.

In 1910 had geen uitvoer plaats van phosphorzure kalk van de plantage ,,Sta. Barbara'' op Curaçao.

Van Klein-Curaçao werd in 1910 met twee schepen 3571,46 M³. phosphorzure kalk uitgevoerd, waarop aan concessie- en uitvoerrecht aan de koloniale kas werd betaald de som van f 4214.

Door de Aruba Phosphaat Maatschappij werd in 1910 uitgevoerd 30,333 M³. phosphorzure kalk van de eerste klasse en 3209 M³. van de tweede klasse, respectievelijk met 25 en 2 schepen.

Aan de koloniale kas werd voldaan:

wegens uitvoerrecht	f	11 485
wegens aandeel van de kolonie in de zuivere opbrengst		28 534
	f	40 019

Door de Aruba Goud-Maatschappij werd in 1910 uitgevoerd 59,421 K.G. goud en 10,239 K.G. zilver, respectievelijk ter waarde van f 95,074 en f 410. In dat jaar was het financieel resultaat zeer bevredigend. Aan de aandeelhouders werd een dividend van 25% uitgekeerd, na overbrenging van een vrij aanzienlijk deel van de winst op het reservefonds.

Aan de koloniale kas werd voldaan:

wegens concessierecht	f	500
wegens uitvoerrecht		2 200
wegens 5% aandeel in de zuivere winst		951
	f	3 651

Op den 1sten November 1910 werd te 's Gravenhage opgericht het Bonaire Phosphaat Syndicaat, dat zich ten doel stelt opsporing van phosphaat op Bonaire. Tot dit einde kwam daar aan de mijningenieur D. F. Schuiling met de noodige boormachines. In Januari 1911 werden de machines opgesteld en namen de werkzaamheden een aanvang; het resultaat daarvan is nog niet bekend.

Door de naamlooze vennootschap Industrie- en Mijnbouwmaatschappij „Titan" te 's Gravenhage werd met het instellen van een onderzoek naar de ontginbaarheid van het ijzerertszand, dat op St. Eustatius voorkomt, belast de mijningenieur G. P. H. van Musschenbroek. Ook van dit onderzoek is het resultaat nog niet bekend.

§ 3. NIJVERHEID.

Vlechtindustrie. Evenmin als in 1909 werden in 1910 hooge prijzen voor de gewone hipihapahoeden betaald. De moeilijkheden, die een tijd lang door de douane-autoriteiten te New-York bij de taxatie van de daar ingevoerde stroohoeden werden gemaakt, hebben tijdelijk stremming in den uitvoer van hoeden naar die haven tengevolge gehad. Door bemiddeling van Hr. Ms. gezant te Washington en van de Nederlandsche Kamer van koophandel te New-York, werden die moeilijkheden uit den weg geruimd.

Van hoeveel belang de hoedenindustrie voor de kolonie is, blijkt uit het feit, dat in 1910 toch nog 70,227 dozijn stroohoeden zijn uitgevoerd.

De kennis van het vlechten van fijne hoeden wordt meer algemeen. De cursussen, daarin gegeven, worden goed bezocht, en de ijver om het vak grondig te leeren is bij vele leerlingen groot.

Vooral wordt ook getracht om het vlechten van de gewone hoeden — de volksindustrie — zooveel mogelijk te verbeteren. Dit geschiedde met succes. Tal van vrouwen, die vroeger slechts minderwaardige hoeden konden vlechten, waarvoor zij f 2.50 à f 3.50 per dozijn kregen, vlechten nu hoeden, waarvoor zij f 6 à f 12 per dozijn erlangen, in tijden, dat de prijs der gewone hoeden laag is.

De vraag naar deze soort hoeden nam voor Europa belangrijk toe, wat een verblijdend verschijnsel is, omdat men daardoor minder afhankelijk wordt van de Amerikaansche markt, tot nog toe de voornaamste afneemster van de gewone soorten.

Het exposeeren van fijnere hoeden op buitenlandsche tentoonstellingen, had ten gevolge, dat de vraag daarnaar zeer is toegenomen, in die mate zelfs, dat bestellingen niet konden worden uitgevoerd.

Het stroo, dat voor het vlechten uit Venezulea werd betrokken, liet in den beginne van het jaar veel te wenschen over.

Daarom werd in de maand Mei, op verzoek van den Gouverneur, door den heer H. J. Cohen Henriquez, vergezeld van de hoofdvlechtster van een der cursussen, mejuffrouw Crefte, een reis gemaakt naar Maracaibo, ten einde zich daar goed op de hoogte te stellen van de hoedenvlechterij in het algemeen, en van de beste wijze, waarop het vlechtstroo zou kunnen worden verkregen.

Bij dat onderzoek bleek, dat de qualiteit van het stroo voor een groot deel afhangt van de bereiding, voornamelijk van het koken. Geholpen door de plaatselijke autoriteiten heeft de heer Henriquez tal van personen kunnen leeren hoe dit het beste kon geschieden.

De reis van genoemden heer — waarvan hij een uitvoerig verslag heeft uitgebracht — kwam door de uitstekende wijze, waarop hij zich van zijn taak heeft gekweten, onze industrie zeer ten nutte.

De Gouverneur heeft van den Gouverneur van Suriname bericht ontvangen, dat daar proeven zullen worden genomen om na te gaan of de palmsoorten, die het stroo voor de hoedenvlechterij leveren, zich in Suriname zóó willen inburgeren, dat zij zonder bijzondere cultuurzorg in stand blijven en zich verspreiden, de eenige wijze om het stroo in voldoende hoeveelheid en tegen voldoend lagen prijs te kunnen leveren.

Tot dat doel zullen de proefaanplantingen worden gedaan in de zwampen achter den cultuurtuin en later op plaatsen, die op geregelde tijden door zoet water overstroomd worden, zooals bijv. de oevers van de Para.

Waterwerken. De machinerieën voor de inrichting tot het distilleeren van zoet water uit zee- of ander water zijn alle door de concessionarissen ontvangen, opgesteld en bleken te voldoen.

In 1911 is een aanvang gemaakt met de levering van gedistilleerd water aan het publiek.

Ofschoon het beheer van de waterleiding op Aruba in 1910 veel beter en ernstiger was dan te voren, ging de onderneming toch niet vooruit; de exploitatierekening over dat jaar sloot weer met een nadeelig saldo.

Electrische inrichting. In het jaar 1910 nam het gebruik van electrisch licht met 161 lichten toe.

IJsfabriek. In den toestand van deze fabriek is ook in 1910 geen verandering gekomen.

Coöperatieve vereeniging en nijverheid. In de verschillende afdeelingen dezer vereeniging konden in 1910 gemiddeld 40 personen werk vinden, terwijl buitendien 12 familiën in de werkzaamheden deelden.

De fabricatie van alpargata's (inlandsch schoeisel) bleef de voornaamste tak van industrie dezer vereeniging. In 1910 werden 40 000 paren vervaardigd en verkocht. Hoewel door het stijgen van den prijs van het leder ook de prijzen der alpargata's eenigszins verhoogd moesten worden, belette dit echter niet, dat het artikel zich in een toenemende mate van populariteit mocht verheugen, zoodat fabricatie en afzet geleidelijk toenamen.

Sedert een nieuwe geheel moderne machine uit Noord-Amerika werd ontvangen, verkreeg de fabricatie van vermicelli eene aanmerkelijke uitbreiding. Het artikel kan thans in alle opzichten met het ingevoerd product wedijveren.

Ook in den tak touwslagerij viel in 1910 vooruitgang te constateeren, hoewel het door de vereeniging vervaardigde touw een sterken concurrent heeft in het van Noord-Amerika geïmporteerde zeer goedkoope touw. Als grondstof gebruikte deze touwslagerij inheemsche sisal- en pita-vezels, bij de bewerking waarvan gebleken is, dat sisal verreweg de voorkeur verdient.

De fabricatie van curaçao en andere soorten likeur werd

tegelijk met de industrie der vermicelli in het leven geroepen en bevindt zich nog in haar opkomst. Nòch de touwslagerij, nòch de likeur-industrie werpen baten af, doch, daar werkverschaffing hoofddoel is dezer vereeniging, zal zij deze beide takken blijven behartigen en met kracht voortzetten, in de hoop, dat beide een toekomst hebben.

§ 4. LANDBOUW.

Het oogstjaar 1909/1910 was op Curaçao over het algemeen zeer gunstig. Ook was er dat jaar voldoende veevoeder. Het jaar 1910/1911 zal door onvoldoende regens niet meevallen. Gelukkig, dat de regens, die omstreeks Januari invielen, den maïsoogst hier en daar nog redden. Boonen en rankvruchten waren er echter weinig.

De dividivi-oogst was in 1910 voor het 2de en 3de district iets gunstiger dan in 1910. In het 4de en 5de district was hij echter zeer gering. Ook stierven daar nog veel boomen.

De bladeren der sisal- en pitaplanten op ,,Welbedacht'' konden dit jaar worden geoogst. Vooral de sisal-vezel was zeer goed en werd grootendeels verwerkt in de op Curaçao gevestigde touwslagerij.

Wel is gebleken, dat het bewerken der planten met de zoogenaamde defibreurs, om den vezel te verkrijgen, niet loonend mag heeten, omdat de kosten van het arbeidsloon bijna even hoog zijn als de marktwaarde van den vezel.

Alleen op groote schaal gekweekt en bewerkt kan de sisal hier misschien een loonende cultuur worden.

Of dit zoo is, zal blijken uit de degelijke proeven, die genomen worden door de ,,Eerste Sisal-Cultuur-Maatschappij'', die uit de koloniale kas een renteloos voorschot van f 30 000 ontving, en bezig is een sisal-aanplant op groote schaal aan te leggen op de plantage Malpais. Reeds zijn duizenden plantjes in kweekbedden uitgeplant; pijpleidingen zijn aangelegd voor de noodige irrigatie etc. en alles toont, dat er practisch en ijverig gewerkt wordt.

Daar de hierboven vermelde proef afdoende zal zijn, om aan te toonen of de cultuur levensvatbaarheid heeft, worden van bestuurswege geen verdere proeven met sisal genomen. Alleen van de bestaande aanplantingen worden de bladeren geoogst.

Gedurende 1910 traden hier en daar in de sisalplanten eenige ziekteverschijnselen op — waarschijnlijk ten gevolge van de lange droogte — die echter geen ernstig karakter hadden.

De aloëcultuur breidde zich op Curaçao eenigszins uit: op Plantersrust en Mahoema waren nieuwe aanplantingen aangelegd en die op Koraal Tabak werd iets uitgebreid.

Door de commissie tot voorbereiding van de oprichting van een landbouwleenbank op den grondslag van onderlinge hoofdelijke aansprakelijkheid werden in 1910 aan 18 personen kredieten verleend voor een gezamenlijk bedrag van f 1880, tot het graven van putten, het aanschaffen van windmolens, planten van aloë, en verdere verbetering van hun bedrijf. De contrôle over de wijze, waarop het geld besteed werd, geschiedde evenals in 1909. De bedongen rente werd in 1910 door de deelnemers geregeld aangezuiverd.

Bijlage T houdt een overzicht in van de opbrengst der landbouwproducten en van den veestapel op de plantages en gronden in de buitendistricten van het eiland Curaçao in het jaar 1910.

Op Aruba was de oogst 1909/1910 over het algemeen zeer goed.

De maïsoogst was uitstekend; die van pinda bevredigend. Alleen waren er niet veel boonen en rankvruchten.

Met de opbrengst der aloë was men zeer tevreden.

De dividivioogst was redelijk.

Ook op Bonaire was de oogst zeer goed.

De aloëoogst was goed. In 1910 werd 9000 K.G. meer uitgevoerd dan in 1909. De cultuur der aloë breidde zich uit.

Dividivi gaf een buitengewonen oogst: 200 000 K.G. meer dan eenig jaar te voren.

De hooge marktwaarde die de katoen in 1909 had, maakte dat op St. Martin in 1910 meer katoen werd geplant: in het geheel 52 H.A.

Bij het einde van het jaar stond deze zeer goed en beloofde een rijken oogst.

Op St. Eustatius nam de bebouwde oppervlakte gedurende 1910 met ruim 50 H.A. toe en klom tot 222 H.A. hetgeen te danken was aan den steeds toenemenden lust tot katoen planten. Ruim 100 ingezetenen hebben 117 H.A. met katoen beplant; een negental hunner zijn kleine planters, die stukjes van 1, 2 H.A. en minder verbouwen, en, daar zij alles zelf kunnen doen, voordeeliger werken dan de anderen, waarvan eenigen, die geldkrachtige ondernemers zijn, oppervlakten van 6 tot 27 H.A. beplanten.

Het jams- en het batatenland liep terug tot respectievelijk 6 en 50 H.A. als gevolg der ongunstige regenverdeeling en der lage markt.

Hoewel de katoen, welke in het begin van 1910 geoogst werd, veel van het buiige weer van Januari en Februari leed, was toch de totale opbrengst van deze cultuur bevredigend. De uitvoer was 23 605 K.G. gezuiverd katoen en 1865 K.G. katoenzaad. Op de Brusselsche tentoonstelling behaalde de katoen van dit eiland 5 gouden medailles.

Het bestuur verstrekte wederom in 1910 gedesinfecteerd zaaizaad en wel 850 K.G. uit eigen gewonnen voorraad en 150 K.G. uit den vreemde. De stand van de katoen is over het algemeen goed. Het katoenhuis voldoet.

De katoenaanplant 1909/1910 op het domein Zeelandia, groot 6 H.A., leverde 1330 K.G. vezel, waarvan 1225 K.G. schoon en 105 K.G. gevlekt. Het grootste gedeelte daarvan behaalde te Manchester den prijs van f 2,03½ tot f 2.42 per K.G.

De zaaitijd viel in de laatste week van Juni tot aan half Augustus 1909; de eerste en tweede oogst van het begin van October 1909 tot einde Maart 1910.

De uitgaven bedroegen f 178, de inkomsten f 468 per H.A. In 1910 werd op Zeelandia ruim 7 H.A. met katoen beplant.

Op Saba was in 1910 de aardappeloogst het voornaamste landbouwproduct van het eiland, tengevolge van niet voldoenden regen, niet gunstig. De uitvoer in 1910 was slechts 21 365 K.G., tegen 33 259 en 44 665 K.G. in 1909 en 1908.

Wat betreft het tweede product van uitvoer, uien, was de opbrengst beter. De uitvoer was 8805 K.G., tegen respectievelijk 1960 K.G. in 1909 en 3360 K.G. in 1908.

Behalve deze twee producten werden op Saba — doch uitsluitend voor plaatselijk gebruik — verbouwd: cassave, bataten, maïs, boonen en bacove. Deze laatste nogal op groote schaal, daar het een van de voornaamste voedingsmiddelen van de bevolking is.

Met de katoenteelt werden in 1910 proeven genomen door twee ingezetenen.

§ 5. VEETEELT.

In bijlage U wordt een overzicht aangetroffen van den veestapel over de laatste zes jaren. De gegevens daartoe werden door de belanghebbenden verstrekt.

Het jaar 1910 was op Curaçao gunstig voor de veeteelt. Niettegenstaande veel klein vee als slachtvee werd verkocht, n.l. 9524 geiten en 4284 schapen (in 1909 respectievelijk 4859 en 1592) waren er op het einde van het jaar nog 441 geiten en 2294 schapen meer dan op het einde van het vorige jaar. (Zie bijlage T voor de opbrengst van de veeteelt.)

Voor den veestapel op Aruba was 1910 niet ongunstig. Voor dien van Bonaire was het een zeer gunstig jaar, hoewel de uitvoer van vee naar Curaçao blijkbaar den ongunstigen invloed ondervonden heeft van het staken van den interkolonialen stoomvaartdienst met het s.s. *Christiansted* en van den paketdienst ten gevolge van het verongelukken van den schoener *Gouverneur van Heerdt.*

Op St. Martin ging, door de groote droogte in de eerste helft van het jaar, de veeteelt wat achteruit.

Ook op St. Eustatius leed de veeteelt door gebrek aan voedsel.

Op Saba ging het getal paarden, runderen, geiten en varkens een weinig achteruit en nam dat van schapen toe.

§ 6. VISSCHERIJ.

Het rapport van den adviseur voor visscherijzaken is opgenomen in bijlage V.

In dit bedrijf kwam op Aruba in 1910 geen verandering. Wel was de uitvoer van gezouten visch iets grooter dan in het vorig jaar doch daarentegen was de gemiddelde marktwaarde lager.

Op Bonaire gaf vooral de visscherij op de Roques en Aveseilanden, die door beroepsvisschers met zeilbooten wordt uitgeoefend, velen een bestaan.

De daar gevangen visch wordt doorgaans van uit Bonaire, met scheepjes onder Venezolaansche vlag, op de kustplaatsen van Venezuela verkocht.

De visscherij met kleine open booten en treknetten, op de kust van het eiland, bracht minder op. De visch, die aldus wordt gevangen, wordt gewoonlijk op Curaçao verkocht.

Ook met de vangst van caretschildpadden op de kusten van de Aves- en Roques-eilanden, verdienden de visschers van Bonaire vrij wat geld.

Voor de bevolking van Simpsonsbaai op St. Martin levert de visscherij nog steeds een vrij winstgevend bestaan.

Op St. Eustatius was in 1910 de invoer van geconserveerde visch aanzienlijk minder dan in 1909, namelijk voor een waarde van respectievelijk f 1048 en f 2417.

Er werden 99 caretschildpadden gevangen, waarvan 64 in de maand April.

In den toestand van de visscherij op Saba kwam in 1910 geen verandering. Niemand houdt er zich uitsluitend bezig met dit bedrijf, dat slechts naar gelang van omstandigheden door planters of zeelieden wordt uitgeoefend.

§ 7. ZOUTWINNING.

Ten gevolge van het mislukken van den zoutoogst in Columbia had in het jaar 1910 eenige uitvoer van zout van Curaçao naar die Republiek plaats.

Ook naar New-York, St. Domingo en Pto. Rico werden kleine hoeveelheden verscheept.

Volgens van de belanghebbenden verkregen opgaven, werden in 1910 geoogst 27 300 en verkocht 20 000 vaten, terwijl door de gevallen regens werden weggespoeld 9000 vaten. In voorraad bleven 26 300 vaten.

De prijzen, waartegen het zou verpkocht werd, schommelden tusschen f 0,40 en f 0,62⁵, en waren beter dan in 1909, toen zij f 0,27⁵ en f 0,40 bedroegen.

In den toestand der zoutpannen op Aruba kwam in 1910 geen verandering. Uitgevoerd werden 741 H.L. zout tegen 100 H.L. in 1909.

Voor de zoutindustrie op Bonaire was het jaar 1910 niet zeer gunstig.

Er werden geoogst:

ter Lage Westust	27 000 vaten
aan de Slagbaai	——— ,,
	27 000 vaten.

Verkocht:

ter Lage Westkust	39 720 vaten
aan de Slagbaai	5 479 ,,
	45 199 vaten,

tegen een gemiddelden prijs van 40 cent per vat, en verscheept naar de Vereenigde Staten van Amerika, St. Domingo, Pto. Rico en Grenada, en voor een klein gedeelte naar Curaçao.

De plannen op de plantage Slagbaai, die sinds de zware regens in 1908 geheel onder water staan, konden in 1910 geen zout opleveren.

Op St. Martin was de handel in zout in 1910 iets minder levendig dan in 1909 Tegen 121 728 H.L. in 1909 werden in 1910 uitgevoerd 108 011 H.L. De oogst bedroeg 134 739 vaten in 1910, waarvan het grootste gedeelte afkomstig is van de zoutexploitatie-maatschappij.

§ 8. SCHEEPSBOUW.

Gedurende het jaar 1910 werden op het eiland Curaçao 2 schoeners gebouwd. Op Aruba, St. Martin en St. Eustatius werden in dat jaar geen schepen, op Bonaire 2 zeil- en 2 roeibooten en op Saba 1 roeiboot gebouwd.

§ 9. HANDEL EN SCHEEPSVAART.

Curaçao.

De volgende verandering kwam in 1910 in de samenstelling van de Kamer van Koophandel en Nijverheid. De leden J. Janse en Moses S. L. Maduro die aan de beurt van aftreding waren, werden herkozen en in de plaats van den heer L. V. Leyba, die ook aan de beurt van aftreding was, en verzocht had niet in aanmerking te komen, werd de heer E. M. Penso gekozen.

In het jaar 1910 heeft zich de invoerhandel eenigszins verlevendigd. Dit viel waar te nemen niettegenstaande, evenals in onmiddellijk voorgaande jaren, een aanzienlijk aantal der traditioneele klanten van den Curaçaoschen handel weggebleven is tengevolge van de verbetering van den

Venezolaanschen kustvaartdienst; velen van hen, n.l., die tusschen de westelijke en de overige havens der naburige republiek heen en weer trekken, reizen, inplaats van zooals te voren, den duurderen weg over Curaçao te kiezen, liever met de booten van de „Compañía de Navegación Fluvial y Costanera de Venezuela", omdat zij zoodoende, bijv. voor de reis tusschen Maracaibo en Pto. Cabello, ongeveer de helft uitsparen van hetgeen de route via Curaçao hun zou kosten.

Het waren vroeger deze Venezolanen die, in afwachting van een gelegenheid om de reis voort te zetten, van hun verblijf op Curaçao profiteerden om hun inkoopen te doen en een vlottend contingent klanten voor den handel vertegenwoordigden, welk contingent, om de even aangevoerde reden, thans gemist wordt.

Dit gemis nu werd in 1910 tot op zekere hoogte vergoed, doordat andere elementen de plaats der evengenoemde doorreizende Venezolanen hebben ingenomen. Zoo is het aantal Columbianen, die op Curaçao inkoopen komen doen, toegenomen met de toeneming van de vaart op sommige Columbiaansche havens. Ook komt geregeld met de booten van den K. W. I. Maildienst een aantal Haitianen Curaçao bezoeken, die daar producten van hun land ter markt brengen en niet onaanzienlijke voorraden manufacturen en andere handelswaren inslaan.

Beide genoemde elementen leveren een klandizie op, die vooral daarom niet te versmaden is, daar niet alleen de afnemers uit Venezulea grootendeels afwezig gebleven zijn, maar ook de koopkracht der vaste bevolking in 1910, vergeleken bij de voorgaande jaren, geen merkbare toeneming aanwijst.

De uitvoercijfers zijn in 1910 laag gebleven. Een der factoren, die daarop van invloed zijn geweest, is het misgewas van de dividivi, waarvan de oogst vooral in de westelijke districten van Curaçao, tengevolge van de voortwoekerende ziekte onder dit gewas, schraal uitgevallen is, vergeleken bij voorgaande jaren.

De bij het begin van 1910 aanwezige hoeveelheid zout, die niet groot was, aangezien eenerzijds gedurende de laatst voorgaande jaren de afzet zoo gering was, dat de bezitters van zoutpannen huiverig waren om de rijpe oogsten te garen, terwijl anderzijds in sommige gevallen de zware regens een aanmerkelijk gedeelte van den gegaarden voorraad te loor deden gaan, werd grootendeels verkocht, zoodat de thans beschikbare vooraad niet groot is.

Over het artikel, dat den eersten rang inneemt onder de uitvoerproducten van Curaçao, nl. de strohoeden, is hierboven reeds het noodige medegedeeld.

De doorvoerhandel handhaafde zich op de vroeger bereikte hoogte. Verschillende houtsoorten, koffie en mangrovebast uit Maracaibo, huiden en dividivi, herkomstig van Rio-Hacha, werden in 1910 evenals in vorige jaren, in aanzienlijke hoeveelheden via Curaçao naar Europa en de Vereenigde Staten van Amerika verscheept, terwijl de nijverheidsproducten in tegenovergestelde richting over Curaçao naar de genoemde Zuid-Amerikaansche plaatsen vervoerd werden, en wel in beide richtingen in niet geringe mate met overscheping te Curaçao.

Ook de republiek San Domingo is voor den transitohandel van beteekenis te achten; van daaruit vonden hout en andere natuurproducten den weg naar de plaats van bestemming met overscheping te Curaçao, terwijl de voortbrengselen der Europeesche en Amerikaansche industrie op dezelfde wijze ook wel via Curaçao naar genoemde republiek vervoerd werden.

Deze doorvoer houdt een druk zeilvaartverkeer in stand met de bovengenoemde omliggende havens. Het aantal in de vaart zijnde zeilschepen is in 1910 met enkele toegenomen. Een daarvan werd op Bonaire en de overige op Curaçao gebouwd. Deze toeneming wijst op eenigen bloei.

Ook aan de stoomvaart komt de doorvoer ten goede. Curaçao, dat door vele stoomschepen in haar vaarplan is opgenomen, dankt zijn beteekenis als doorvoerhaven in de eerste plaats aan zijne geografische ligging, en ook niet minder aan de faciliteiten, waarop de scheepvaart kan rekenen, n.l. zeer geringe scheepsongelden, lage werkloonen en goedkoope prijzen voor allerlei scheepsbenoodigdheden.

Ook als kolenstation mag Curaçao met eere genoemd worden.

In 1910 werden 29 936 ton steenkolen ingevoerd door de eigenaren van de twee op Curaçao bestaande kolendepôts, tegen 25 821 in 1909.

Met den aanvang van 1911 is een stoomvaartdienst met het koloniaal stoomschip *Prinses Juliana* geopend tusschen de eilanden der kolonie onderling. Ook de eilanden St. Kitts en St. Thomas zijn in het vaarplan opgenomen.

De haven van Curaçao werd, blijkens bijlage W, in 1910 bezocht door 1588 schepen, metende te zamen 2 376 651 M³. bruto. Met deze schepen zijn aangebracht 5236 en medegenomen 5119 passagiers. In diezelfde bijlage wordt vermeld het aantal vaartuigen (met de inhoudsmaat en de nationaliteit), welke de verschillende eilanden der kolonie in 1910 aandeden.

De totale invoer uit en uitvoer naar het buitenland voor de geheele kolonie in 1910 heeft bedragen respectievelijk f 3 548 794 en f 1 716 886, waarin heeft bijgedragen:

	Invoer:	Uitvoer:
Curaçao	f 3 162 310	f 925 385
Aruba	120 578	542 260
Bonaire	31 040	164 363
St. Martin	147 262	59 926
St. Eustatius	39 349	13 823
Saba	55 441	11 129
Totaal	f 3 555 980	f 1 716 886

Uitvoerige gegevens betreffende den uitvoer van de verschillende eilanden zijn opgenomen in bijlage X, terwijl bijlage IJ eene opgave bevat van de goederen, die op de verschillende eilanden der kolonie rechtstreeks uit het buitenland werden ingevoerd en van de waarde daarvan.

Bijlage Z geeft den doorvoer van de kolonie over 1910 aan.

Als bijlage AA wordt aan dit verslag toegevoegd eene opgave van den invoer in de kolonie uit Nederland en den uitvoer uit de kolonie naar Nederland over 1910.

§ 10. ZEEBRIEVEN.

In 1910 werden op Curaçao 10, op Aruba 7, op Bonaire 19, op St. Martin 4, op St. Eustatius 1 en op Saba 3 zeebrieven afgegeven.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

Bijlage A.

STATISTIEK

van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen en de huwelijken

in de kolonie Curaçao over de laatste zes jaren.

	1905			1906			1907		
	M.	V.	Totaal.	M.	V.	Totaal.	M.	V.	Totaal.
									Bevolking bij het
Curaçao	13 534	17 556	31 090	12 951	17 450	30 401	13 251	17 632	30 883
Aruba	4 522	5 019	9 541	4 584	5 116	9 700	4 121	4 434	8 555
Bonaire	2 749	3 314	6 063	2 767	3 335	6 102	2 822	3 411	6 233
St. Martin	1 210	1 877	3 087	1 195	1 877	3 072	1 303	1 882	3 185
St. Eustatius	691	808	1 499	586	674	1 260	514	769	1 283
Saba	1 059	1 127	2 186	1 090	1 133	2 223	829	1 120	1 949
	23 765	29 701	53 466	23 173	29 585	52 758	22 840	29 248	52 088
									Ge
Curaçao	475	496	971	346	295	641	564	541	1 105
Aruba	167	185	352	130	152	282	199	220	419
Bonaire	106	113	219	95	80	175	112	107	219
St. Martin	52	56	108	52	52	104	63	59	122
St. Eustatius	19	29	48	33	20	53	18	20	38
Saba	25	35	60	43	25	68	35	29	64
	844	914	1 758	699	624	1 323	991	976	1 967
									Sterf-
Curaçao	349	397	746	362	415	777	261	277	538
Aruba	79	66	145	79	99	178	59	63	122
Bonaire	58	57	115	61	53	114	44	42	86
St. Martin	42	39	81	25	33	58	38	29	67
St. Eustatius	10	21	31	14	20	34	17	15	32
Saba	20	8	28	12	19	31	14	16	30
	558	588	1 146	553	639	1 192	433	422	875
									Huwe
Curaçao		133			157			211	
Aruba		47			41			63	
Bonaire		20			42			46	
St. Martin		11			12			13	
St. Eustatius		6			4			9	
Saba		6			19			10	
		223			275			352	

1908			1909			1910		
M.	V.	Totaal.	M.	V.	Totaal.	M.	V.	Totaal.
einde van het jaar.								
13 707	17 699	31 406	13 635	17 295	30 930	14 310	18 275	32 585
4 206	4 555	8 815	4 376	4 673	9 049	4 551	4 806	9 357
2 872	3 401	6 273	2 917	3 436	6 353	2 942	3 441	6 383
1 207	1 865	3 072	1 206	1 899	3 105	1 143	1 728	2 871
532	780	1 312	533	774	1 308	544	781	1 325
882	1 114	1 996	863	1 133	1 996	807	1 141	1 948
23 460	29 414	52 874	23 530	29 211	52 741	24 297	30 172	54 469
boorten.								
469	470	939	449	462	911	561	619	1 180
199	165	364	172	161	333	231	187	418
88	90	178	75	81	156	120	115	235
58	66	124	54	72	126	74	52	126
32	23	55	22	18	40	32	23	55
32	43	75	32	40	72	29	33	62
878	857	1 735	804	834	1 638	1 047	1 029	2 076
gevallen.								
357	411	768	245	281	526	212	252	464
85	74	159	61	48	109	44	50	94
46	69	115	37	37	74	27	29	56
32	36	68	31	29	60	35	37	72
16	20	36	27	21	48	16	16	32
11	20	31	15	26	41	20	23	43
547	630	1 177	416	442	858	354	407	761
lijken.								
	147			135			155	
	60			54			84	
	25			26			32	
	14			17			14	
	9			6			5	
	17			12			12	
	272			250			302	

Bijlage B.

STAAT aantoonende de verdeeling der ingezetenen op het einde van 1910 naar hunne geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen waartoe zij behooren.

	Getalsterkte der bevolking.	Waarvan geboren:				Indeeling naar de kerkgenootschappen:			
		in de Kolonie.	elders in West-Indië.	in Nederland.	in andere oorden.	Protestanten.	Roomsch-Katholieken.	Israëlieten.	Andere godsdiensten.
Curaçao	32 585	31 562	245	335	443	1 677	30 326	572	10
Aruba.	9 357	9 113	20	23	201	362	8 992	3	—
Bonaire	6 383	6 334	1	14	34	79	6 304	—	—
St. Martin (1) . . .	2 871	2 702	142	20	7	2 125	746	—	—
St. Eustatius . . .	1 325	1 235	75	12	3	1 042	283	—	—
Saba (1)	1 948	1 901	32	7	8	1 193	755	—	—
	54 469	52 847	515	411	696	6 478	47 406	575	10

(1) Hieronder niet begrepen 514 en 439 personen, die in den loop van het jaar tijdelijk in den vreemde verblijf gehouden hebben (Zie de noten 3 en 4 bij Hoofdstuk A van het verslag).

Bijlage C.

STAAT aantoonende de verdeeling der ingezetenen op het einde van 1910 in de kolonie Curaçao naar de verschillende beroepen, bedrijven en ambachten.

	Ambtenaren.	Apothekers.	Barbiers.	Broodbakkers.	Drukkers.	Grofsmeden.	Hoedenvlechters en vlechtsters.	Huisbedienden.	Kantwerksters.	Kleermakers.	Koks en keukenmeiden.	Kooplieden.	Koopmans-klerken.	Koetsiers.	Kuipers.	Landbouwers.	Metselaars.	Mijnwerkers.	Naaisters.	Onderwijzers.	Photografen.	Pontvoerders.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict . .	62	8	23	131	24	23	1551	663	33	162	355	225	173	72	15	35	44	—	985	74	5	23
Overige districten	23	—	5	92	3	30	3480	171	11	157	130	12	30	71	20	2762	287	—	345	10	—	54
Aruba.	12	—	2	35	—	17	706	106	—	17	76	—	14	8	3	1332	21	221	205	14	—	—
Bonaire	24	—	—	35	—	2	531	106	22	13	28	11	10	8	5	967	43	—	163	11	—	—
St. Martin	22	—	1	20	—	5	21	71	3	5	24	13	10	7	1	231	4	—	127	15	1	—
St. Eustatius	19	—	—	10	—	—	—	32	—	—	14	2	—	—	1	213	3	—	16	2	—	—
Saba	9	—	—	4	—	—	2	41	227	—	17	3	1	—	—	216	6	—	33	10	1	—

	Scheepstimmer-lieden.	Schoenmakers.	Schrijnwerkers.	Sigarenmakers.	Sjouwerlieden.	Slagers.	Stalhouders.	Stoelenmatters.	Tandmeesters.	Timmerlieden.	Ververs.	Visschers.	Vroedvrouwen.	Waschvrouwen.	Water-verkoopers.	Winkeliers.	Zeelieden.	Zeilmakers.	Zilver- en goudsmeden.	Zoutgaarders.	Verschillende beroepen enz. die niet op dezen staat voorkomen.	Zonder beroep.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict . .	50	155	31	1	183	39	3	8	9	201	68	58	8	778	19	127	389	18	36	—	503	6859
Overige districten	21	165	16	—	465	9	1	18	—	318	18	298	13	563	25	22	416	12	3	75	201	8024
Aruba.	4	36	4	—	40	5	1	5	—	43	8	142	5	141	5	90	159	1	2	6	30	5841
Bonaire	11	22	2	—	12	—	—	—	—	31	6	127	7	328	—	31	324	3	1	—	440	3059
St. Martin	3	7	6	20	21	1	—	—	—	33	4	61	7	38	—	19	29	1	1	327	137	1575
St. Eustatius	3	2	—	—	6	4	—	—	—	9	3	24	3	16	—	9	28	—	—	—	—	906
Saba	1	4	1	—	43	3	—	—	—	6	—	3	8	89	—	12	45	—	—	—	5	1158

Bijlage D.

VERSLAG van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig toezicht op Curaçao godurende het jaar 1910.

De gezondheidstoestand was gedurende het jaar 1910 gunstig.

Het sterftecijfer was 464, verdeeld als volgt over de maanden van het jaar.

Januari ... 39	Mei 32	September 45
Februari... 35	Juni 28	October ... 46
Maart 25	Juli 34	November 65
April 33	Augustus .. 27	December 55

Van besmettelijke ziekten kwamen voor 10 gevallen van febris typhoidea, waarvan 7 herstelden, 1 geval met doodelijken afloop; 2 gevallen bleven nog onder behandeling.

1 geval van diphtheritische keelontsteking verliep gunstig.

In 's lands hospitaal kwamen geen gevallen voor van febris typhoidea.

De volgende quarantaine-maatregelen werden genomen.

Op 19 Februari werd een quarantaine vastgesteld van 10 dagen voor schepen, komende van Trinidad, wegens een aldaar voorgekomen geval van pest met doodelijken afloop.

Op 9 Maart werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 19 Februari, weder ingetrokken.

Op 27 April werd wederom een quarantaine van 10 dagen vastgesteld voor schepen, komende van Trinidad, wegens het aldaar voorkomen van 2 gevallen van pest.

Op 13 Juni werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 27 April, weder ingetrokken.

Op 14 Juli werd een quarantaine van 10 dagen vastgesteld voor schepen, komende van Trinidad, wegens het aldaar voorkomen van een geval van pest.

Op 30 Juli werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 14 Juli, weder ingetrokken.

Op 4 Augustus werden quarantaine-maatregelen vastgesteld voor passagiers, komende van La Guayra en Pto. Cabello, wegens het zich voordoen van een geval van pest te Caracas.

Op 12 Augustus werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 4 Augustus, wederom ingetrokken.

Op 18 Augustus werden opnieuw quarantaine-maatregelen vastgesteld voor passagiers, komende van La Guayra en Pto. Cabello, wegens het zich voordoen van een geval van pest te Caracas.

Op 6 September werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 18 Augustus, opgeheven.

Op 24 October werden quarantaine-maatregelen genomen tegen passagiers, komende van La Guayra en Pto. Cabello, wegens het zich voordoen van een geval van pest te Caracas.

Op 8 November werden de maatregelen, vastgesteld tegen passagiers, komende van La Guayra en Pto. Cabello, ook van kracht verklaard op passagiers, komende van Coro.

Op 6 December werden de quarantaine-maatregelen, vastgesteld op 24 October en 8 November, ingetrokken.

Gedurende den loop van het jaar kwamen geen schepen in observatie-quarantaine. De geneeskundige raad nam één examen af ter verkrijging van de bevoegdheid als tandmeester, waarbij de candidaat slaagde. Aan een apotheker werd vergunning verleend een apotheek op te richten.

In de samenstelling van den geneeskundigen raad kwam dit jaar geen verandering.

De geneeskundige raad hield 9 vergaderingen, terwijl een groot aantal zaken bij non-sessie werden afgedaan.

De visitatie van de apotheken gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Ingeënt werden door den stadsgeneesheer 297 personen, door andere geneesheeren 212 personen.

Het saldo in de kas van het parc-vaccinogène bedroeg op ultimo December 1910 f 703,82.

Aldus opgemaakt door den geneeskundigen raad in zijne zitting van 28 Januari 1911.

De Voorzitter,
(*get.*) H. Ferguson.

De Secretaris,
(*get.*) T. Buys.

Bijlage E.

1910. REGENVAL IN MILIMETERS.

Tijdvak.	CURAÇAO. Fort Amsterdam.	Plantage Klein St. Joris.	Plantage Knip.	Plantage Klein St. Martha.	Plantage Siberie.	Cas Chiquito.	Plantage Groot St. Joris.	Plantage Fuik.	Hofje Abau.	Santa Rosa.	Beekenburg.	Noordkant.	Gemiddeld.	ARUBA.	BONAIRE. Kralendijk.	Rincon.	Gemiddeld.	ST. MARTIN.	ST. EUSTATIUS. Oranjestad.	Bengalen.	Zeelandia.	The Farm.	Gemiddeld.	SABA. Bottom.	Windwardside.	St. John.	Gemiddeld.
Januari . . .	104,5	—	85,0	180,9	126,0	98,3	77,0	92	137,2	79,8	85,3	61,0	102,0	109,5	81,3	90,0	85,6	81,0	138,0	68,2	50,0	76,3	83,1	104,4	73,4	96,0	91,2
Februari . . .	58,4	—	40,0	76,0	89,0	65,1	72,5	48	79,8	64,8	61,1	80,0	66,8	23,0	95,1	74,1	84,6	54,0	31,8	14,3	33,8	36,8	29,1	69,5	58,8	78,0	68,7
Maart	81,1	39	31,5	50,9	68,4	96,3	38,5	—	71,9	18,9	50,0	89,0	57,7	42,0	74,4	49,7	62,0	25,0	29,0	23,7	28,8	26,0	26,8	30,1	31,2	33,0	31,4
April	46,0	15	—	26,8	62,0	70,8	53,0	—	25,0	53,5	32,8	51,0	43,5	—	56,5	22,4	39,4	9,0	33,5	19,1	16,0	23,3	22,9	16,4	10,2	15,0	13,8
Mei	53,7	60	27,5	11,1	22,4	78,5	49,5	—	37,3	55,3	48,4	62,0	45,9	18,5	48,2	135,8	92,0	6,5	38,5	22,0	—	22,1	27,5	22,7	36,6	24,5	27,9
Juni	25,7	30	14,0	4,9	10,0	17,2	16,0	—	19,5	18,0	13,0	7,5	15,9	54,0	10,2	18,9	14,5	34,5	93,5	76,0	56,0	87,9	78,3	41,4	44,5	36,5	40,8
Juli	23,5	13	—	8,8	15,0	12,1	11,5	—	54,6	22,3	18,9	21,5	20,1	32,0	11,3	—	11,3	78,0	83,0	56,6	38,3	73,2	62,7	104,3	109,5	96,5	103,4
Augustus . . .	48,6	30	47,0	79,4	79,0	45,3	30,5	—	45,5	45,7	42,8	40,5	48,5	52,5	49,8	44,6	47,2	212,0	177,5	132,5	148,1	182,4	160,1	169,3	211,5	189,5	190,1
September . .	20,4	42	34,0	20,6	36,0	17,9	59,5	—	24,6	25,9	15,7	37,5	30,3	2,0	36,3	34,7	35,5	295,0	242,4	290,0	331,7	264,0	282,0	160,3	152,5	143,0	151,9
October . . .	103,5	76	71,5	94,4	69,5	84,0	83,0	—	173,9	100,0	79,9	61,5	90,6	85,0	114,8	108,2	111,5	39,5	72,9	53,4	88,6	81,3	74,0	78,8	72,5	71,5	74,2
November . .	95,6	71	44,0	107,6	70,5	101,8	66,5	—	86,6	64,5	55,9	66,0	75,4	65,0	52,0	69,6	60,8	208,0	97,8	138,9	108,5	107,8	113,2	64,4	88,0	93,5	81,9
December . .	57,2	93	—	58,7	73,0	45,8	61,0	—	49,0	62,0	50,4	74,5	62,4	74,0	31,6	26,2	28,9	118,0	131,9	107,3	119,8	124,4	120,8	142,6	121,0	136,5	133,2
	718,2	469	394,5	720,1	720,8	733,1	618,5	140	804,9	610,7	554,2	652,0		557,5	661,5	674,2		1 160,5	1 169,8	1 002,0	1 019,6	1 105,5		1 004,2	1 009,7	1 013,5	

Bijlage F.

STAAT, aantoonende de gemiddelden der maandelijksche weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam gedurende het jaar 1910.

MAANDEN.	Gemiddelde luchtdrukking niet herleid op 0° C.			Gemiddelde temperatuur 0° C.								Gemiddelde dampdrukking m.M.			Gemiddelde betrekkelijke vochtigheid %			Gemiddelde windsterkte schaal-Beaufort.			Gemiddelde Bewolking.			Totaal regen-neerslag in mM.	Gemid-delde regen-neerslag. in mM.	Aanmerkingen.
				8 a.		2 p.		6 p.		Maximum.	Minimum.															
	8 a.	2 p.	6 p.	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.			8 a.	2 p.	6 p.	8 a.	2 p.	6 p.	8 a.	2 p.	6 p.	8 a.	2 p.	6 p.			
Januari	763,4	763,3	—	25,2	22.2	27	24,1	—	—	27,6	23	—	—	—	76	77	—	2	1	—	5	5	—	104,5	3,4	Totaal aanta. regendagen 168.
Februari	764,8	764,5	—	24,8	22,2	26,9	23,9	—	—	27,4	22,6	—	—	—	79	77	—	3	3	—	6	5	—	58,4	2,1	
Maart	763,6	763,3	—	24,2	22,6	27,9	24,7	—	—	28	23,2	—	—	—	87	76	—	2	2	—	4	4	—	81,1	2,6	
April	763,9	763,5	—	26,4	23,4	28,4	25,3	—	—	28,7	23,9	—	—	—	77	77	—	3	3	—	5	4	—	46	1,5	
Mei	763,8	763,4	—	26,9	23,9	29	25,9	—	—	29,3	24,3	—	—	—	77	77	—	2	2	—	6	3	—	53,7	1,7	
Juni	764,1	763,7	—	27,6	24,3	29,5	26,2	—	—	29,9	24,9	—	—	—	75	76	—	3	3	—	5	4	—	25,7	0,9	
Juli	764,1	764	—	27.2	24	29,4	25,6	—	—	29,8	24,8	—	—	—	75	72	—	3	3	—	5	4	—	23,5	0,8	
Augustus . . .	763,3	763,3	762,9	28	25	29,5	26,1	28,6	25,4	30,5	25,6	—	—	—	77	75	76	3	3	3	5	4	3	48,6	1,6	
September . . .	762,9	762,7	762,2	28,3	24	29,7	26,2	28,8	25,3	30,7	25,4	—	—	—	69	75	74	3	3	3	5	4	4	20,4	0,7	
October	763	762,5	762	27,9	24	29,2	25,7	28	24,8	30	25	19,8	22,4	21,3	71	74	76	1	1	1	5	5	5	103,5	3,3	
November . . .	762,6	762,1	761,9	27,6	24,5	29,3	25,8	28,2	25	29,8	24,9	20,9	22,5	21,6	77	74	76	2	2	2	5	5	4	95,6	3,2	
December . . .	763,6	763,1	762,5	26,9	23,7	28	25,1	27	24	28,7	24	19,8	21,9	20,3	76	78	77	2	2	2	5	5	5	57,2	1,9	

Bijlage G.

RAPPORT omtrent den aanleg van putten en dammen op het eiland Curaçao.

1. *Putten.*

In het jaar 1910 deed zich geene behoefte aan nieuwe gouvernements-putten gevoelen. Wel werden twee bestaande putten op de aangekochte en in huurperceelen verdeelde plantage Mahoema verbeterd en hersteld en een er van overdekt en van eene putgalg voorzien.

Overigens werden de noodige herstellingen verricht aan het metsel- en houtwerk der putten en aan de omheiningen daaromheen, terwijl het materieel tot opvoer van het water werd onderhouden en waar noodig vernieuwd.

2. *Dammen.*

Volgens de beginselen in het Koloniaal Verslag over het jaar 1909 aangegeven, is de damaanleg in 1910 voor rekening en onder direct toezicht van het bestuur op systematische wijze uitgevoerd.

Subsidies werden niet verleend. De eigenaars van particuliere eigendommen werden contractueel verplicht tot onderhoud der op hunne gronden gebouwde dammen, terwijl in de huurcontracten eene zelfde verplichting is opgelegd aan de huurders van domeingrond. De aanleg strekte zich uit:

in het 2de district over de strook domeingrond begrensd ten oosten door de baai van St. Joris, ten noorden door de plantages Coraal Tabak en St. Catherina, ten zuiden door de plantage Groot St. Joris en verder over de terreinen gelegen op de zuidelijke hellingen van de Seroe Cocorie en de Ronde Klip, westelijk tot aan de plantages Zeelandia en Zapateer, zuidelijk tot aan eene lijn loopende langs de zuidgrenzen van Coraal Patien, Esperanza en Rust en Vrede, in westelijke richting tot aan de grens van Zapateer;

in het 3de district over het in cultuur gebrachte gedeelte van Mahoema begrepen tusschen de oostelijke, zuidelijke en westelijke grenzen dezer aangekochte plantage en het noordelijk rondgebergte; totaal eene oppervlakte van 308 H.A. domeingrond en 227 H.A. particuliere gronden in het 2de en 195 H.A. domeingrond in het 3de district, te zamen 730 H.A.

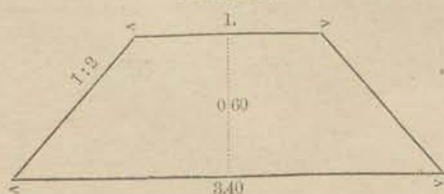
Behalve de in vroegere jaren gebouwde werden in 1910 op bovengenoemde terreinen opgeworpen 223 dammen met eene totale lengte van 10 854 M.

De groote valleien vermijdende, zijn deze dammen gebouwd op de heuvelhellingen en in de kleine rooien.

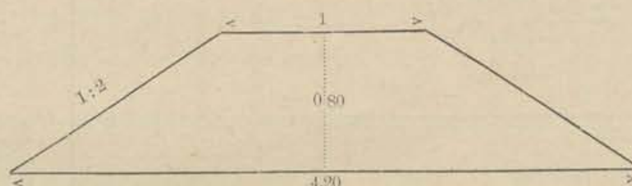
Het zijn alle aarden dammen met gemetselde koppen aan een of beide uiteinden, naar mate zij al of niet tegen hellingen leunen, eene bovenbreedte van 1 M. taluds met helling van (1 : 2), in het harde gruis uitgehouwene overlaten, eene waterkeering van 0,80—1,30 M. (ongerekend de uitgespoelde geultjes in de rooien) en eene hoogte van 0,60 of 0,80 M. boven den overlaat. Door eene 0,20 M. dikke ingestampte gruislaag zijn het bovenvlak en de taluds beschermd tegen afspoeling door regen en kabbeling van het zich achter de dammen verzamelende water en zooveel mogelijk tegen beschadiging door vee.

Bij de koppen vertoonen de dammen een der onderstaande profielen.

Profiel I.

Profiel II.

Het profiel II werd alleen daar toegepast waar bij meerderen watertoevoer een hoogere waterstand op den overlaat verwacht kan worden en langere overlaten tot hoogere kosten aanleiding zouden geven. De gezamenlijke lengte der dammen, waarbij dit profiel voorkomt, is 1807 M., dus ongeveer 1/6 der totale lengte.

De kosten van aanleg op de bovenomschreven wijze bedroegen per H.A. bij twee stukken domeingrond, een ter grootte van 172,5 H.A. bij St. Chatherina en een van 108 H.A. op Mahoema, respectievelijk f 46,80 en f 38,40, gemiddeld f 42,60. Deze cijfers kunnen bevredigend genoemd worden. Men vergelijke ze met den prijs van den stelselmatigen aanleg om Scherpenheuvel à f 0,90 per H.A. en met dien op Maria Maai met subsidie (dus tegen 2/3 van de kosten) uitgevoerd voor f 45 per H.A. Zie Bijl. H der Koloniale Verslagen 1907 en 1908.

Voor het bedammen van het terrein bij St. Catherina bleek gemiddeld per H.A. noodig te zijn 28 M. dam tegen den prijs van f 1,67 per M., voor Mahoema 23,5 M. dam à f 1,63[5] per M.

De in het vorige jaar aangevangen stelselmatige inspectie der bestaande dammen werd in 1910 op dezelfde wijze voortgezet (zie het vorige damverslag) en aan onvermogende huurders van domeingrond hulp verleend bij het herstellen van zwaar beschadigde en doorgebroken dammetjes.

Door ieder jaar na afloop van den regentijd de daminspectie te herhalen, wordt zooveel mogelijk een goed onderhoud der dammen op de huurgronden en van de contractsdammen op de plantages gewaarborgd. Hiervoor zijn thans de noodige maatregelen getroffen.

Behalve 150 kleine dammetjes, waarvan 115 in het 2de district, werden op de plantage St. Kruis en het domein Flip, beide in het 5de district, 6 bij den zwaren regelval in November 1909 gebroken grootere aarden dammen hersteld en de te korte overlaten verlengd.

Curaçao, 31 Januari 1911.

De tijd. Directeur v/h Dep. v. O. W.,
W. A. J. T. Zelle.

Bijla[ge] H.

STAAT aangevende den waterstand in de gouvernement[s] put[ten]

BENAMING.	Aanteekening omtrent ligging.	Diepte in M. (a)	Afstand van de[n] wat[er] Januari.	Februari.	Maart.
In het 2e district.					
Montagne	Wordt door een serie kleine dammen gevoed	15,75	9,32	9,20	9,30
St. Helena . . .	Idem	11,70	7,68	7,65	7,70
Manasse	Idem	18,—	11,10	11,—	11,50
Liebje	Idem	18,—	11,50	11,57	11,60
Weto	Heeft slechts één voedingsdam en ligt in eene vrij groote vlakte	16,—	12,60	13,10	13,30
Janboos	Wordt door eene serie dammen gevoed	17,—	12,20	12,19	12,30
Barbakerke . . .	Wordt door twee dammen gevoed en heeft weinig achtergrond	18,—	13,40	13,20	14,—
Kirindongo . . .	Ligt vrij hoog, in het begin van eene vallei	20,—	11,53	11,70	11,96
Corrie	Wordt door twee dammen gevoed en ligt in eene sterk vertakte vallei	8,17	2,28	2,76	3,—
Dominguito . . .	Ligt hoog en op den rand van eene vallei	17,—	10,68	10,45	10,58
Popo	Ligt in eene kleine vallei	12,55	7,16	7,42	7,65
In het 3e district.					
Tras Seroe . . .	Wordt door één dam gevoed en ligt in eene uitgestrekte vlakte	16,25	8,50	8,50	9,—
Rooi Indiaan . . .	Ligt aan den voet van vrij hooge heuvels	5,25	1,—	1,25	1,33
Bona Vista . . .	Ligt in eene vrij groote vlakte en wordt door eene serie dammen gevoed	13,75	6,50	6,30	7,50
Sta Rosa (Bona Vista)	Als boven	13,50	8,50	9,30	9,40
Mina Scharbaai . .	Wordt door twee dammen gevoed en ligt hoog, zonder achtergrond	16,75	9,50	8,—	10,—
Zego	Wordt door eene serie dammen gevoed en ligt in eene vrij sterk vertakte vallei	12,50	5,50	5,30	7,—

(a) De diepte is gerekend van af den bovenkant van den rand van den put.

...la H.

...ent putten op het eiland Curaçao over het jaar 1910.

...n de ...art.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Qualiteit van het water in Januari en December.
	waterspiegel tot bovenrand put in meters ('s morgens vroeg gemeten) op het einde van:									
,30	9,22	9,54	9,67	9,73	10,08	10,26	9,92	10,55	10,84	goed. goed.
.70	7,68	7,97	8,03	8,10	8,45	8,62	8,85	8,85	8,96	goed. goed.
,50	11,43	12,—	12,68	12,75	13,30	13,60	13,85	15,—	14,55	goed. goed.
,60	11,48	12,72	13,27	13,36	14,40	14,56	14,75	15,10	15,27	goed. goed.
,30	13,22	14,39	14,63	14,70	15,13	15,20	15,34	15,23	15,70	goed. goed.
,30	12,24	12,88	13,28	13,38	14,—	14,29	14,54	15,—	15,20	goed. goed.
,—	14,68	15,10	16,40	16,70	16,47	16,38	16,47	16,96	17,40	goed. goed.
,96	12,42	12,70	13,01	13,42	13,43	13,18	14,—	14,40	14,80	goed. goed.
,—	3,20	3,50	3,78	4,—	4,20	4,45	4,50	4,55	4,92	goed. goed.
,58	12,10	12,27	11,42	12,62	12,60	12,—	12,—	12,—	12,40	goed. goed.
,65	7,82	8,—	8,20	8,41	8,70	9,—	9,—	10,15	9,62	goed. goed.
—	10,—	11,—	12,—	12,25	12,25	12,—	12,10	12,55	11,50	goed. goed.
33	2,—	2,50	2,50	2,75	3,—	3,25	3,60	3,80	3,20	goed. goed.
50	7,50	8,—	8,75	8,90	6,90	7,—	7,70	7,70	8,20	goed. goed.
40	9,50	9,50	10,50	10,60	10,50	11,—	12,—	12,30	12,30	goed. goed.
—	11,—	11,—	11,—	12,—	13,25	13,25	14,50	14,40	14,50	goed. goed.
—	7,30	8,—	8,—	8,25	9,—	9,—	9,10	9,20	9,—	goed. goed.

BENAMING.	Aanteekening omtrent ligging.	Diepte in M. (a)	Afstand van den		
			Januari.	Februari.	Maart.
Jan Doret	Wordt door één dam gevoed en ligt in eene vrij uitgestrekte vallei	15,—	7,50	7,50	8,—
Muizenberg . . .	Wordt door twee dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,—	8,50	8,50	9,50
Mahoema (N°. 1) .	Wordt door eene serie dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,50	—	—	—
Mohoema (N°. 2) .	Als n°. 1, doch met weinig achtergrond	11,50	—	—	—
In het 4e district.					
Doezoe	Heeft een grooten voedingsdam	9,59	0,55	0,67	0,56
Colonia	Heeft eene serie voedingsdammen, maar weinig achtergrond	11.57	9,52	9.70	10,40
Willebrordus . . .	Heeft een vrij grooten voedingsdam en ligt in eene vallei .	8,64	9,53	0,91	0,75
Soemboe	Ligt in eene vallei en heeft eene serie van voedingsdammen	10,50	3,21	3,25	3,67
In het 5e district.					
Put bew. Savonet .	Ligt in eene vrij uitgestrekte vallei	6.46	0,52	0.55	0.62
Maria	Wordt door hooger gelegen terrein gevoed	13,—	5,—	5,—	5.50
St. Jozef	Idem	9,40	7,20	7,—	7,—
Patiëntie	Idem	11.44	2.70	3,10	3,10
Bau di Seroe (oude put)	Ligt zéér hoog en heeft weinig achtergrond.	11,34	9,73	10,11	10,83
Bau di Seroe (nieuwe put)	Heeft één voedingsdam en meer achtergrond dan oude put .	11,40	9,11	9,41	9,40
Bau Barber . . .	Heeft weinig achtergrond en eene serie voedingsdammen. .	17,35	9,26	11,20	9,53
Baja Honda . . .	Heeft één voedingsdam en ligt in eene vallei	9,76	4,30	6.07	6,73
Seroe Biento . . .	Heeft weinig achtergrond en ligt hoog	13,48	5,15	6,29	6,60
Put op Flip . . .	Wordt door eene serie dammen gevoed en ligt in eene groote vallei	11, 69	1,16	2,26	1,22
Put beoosten Hofje Abau	Ligt vrij hoog, doch niet ver van heuvels verwijderd . . .	7,80	1,37	2,77	3,21

(a) De diepte is gerekend van af den bovenkant van den rand van den put.

waterspiegel tot bovenrand put in meters ('s morgens vroeg gemeten) op het einde van:									Qualiteit van het water in Januari en December.
April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	
9,—	9,—	9,—	9,20	9,20	9,—	9,50	9,80	10,80	goed. goed.
10,50	11,—	11,—	11,25	11,50	11,50	11,40	11,50	12,—	goed. goed.
—	—	4,50	4,50	5,30	5,—	5,70	5,50	6,—	goed. goed.
—	—	—	9,—	9,80	10,—	10,10	10,—	10,—	goed. goed.
0,78	1,18	1,76	2,52	2,42	3,24	3,86	3,50	3,25	goed. tamelijk goed.
11,13	11,21	—	—	—	—	—	—	—	goed. droog.
1,06	1,43	2,05	2,52	2,43	3,11	3,52	3,15	3,30	goed. tamelijk goed.
3,73	4,14	4,38	4,50	4,80	4,86	4,91	4,11	5,30	goed. tamelijk goed.
0,80	0,82	1,20	1,60	2,13	2,53	2,90	3,—	3,33	goed. tamelijk goed.
7,—	7,72	7,50	9,10	10,—	10,42	10,60	10.90	11,45	tamelijk goed. tamelijk goed.
7,60	7,60	7,80	8,—	8,50	8,22	8,50	8,35	8,15	brak. tamelijk goed.
3,40	5,34	7,04	8,40	9,70	9,90	11,40	10,98	10,97	goed. bijna droog.
11,10	11,20	—	—	—	—	9,63	10,75	—	goed. droog.
8,79	—	—	—	—	—	—	—	—	goed. droog.
11,10	12,05	14,80	—	—	—	16,64	10,60	11,25	goed. goed.
5,15	5,85	6,04	6,46	6,60	6,65	7,20	6,87	6,70	goed. goed.
8,50	9,47	10,25	10,41	9,05	10,—	13,—	10,94	11,50	goed. goed.
2,22	2,93	3,68	4,41	5,—	5,10	5,—	6,—	6,28	goed. goed.
4,40	5,39	6,05	6,48	6,85	6,65	7,16	6,40	6,74	goed. goed.

Bijlage I.

ZIEKTEN, die zich hebben voorgedaan onder de gevangenen op Curaçao,

Naam der ziekte.	Aantal gevallen.	Naam der ziekte.	Aantal gevallen.
Aneurisma aortae	1	Hysteria	1
Bronchitis catarrh	9	Influenza	3
Cordialgia	4	Lymphaden. inguin	3
Catarrh ventricul	9	Malaria	1
Conjunctivitis	2	Odontolgia	19
Contusio	3	Oedema penis	1
Debilitas	4	Orchitis	1
Degeneratio cordis	2	Otetis	1
Distortio	1	Pharyngitis	2
Dyspepsia	1	Pruretris	1
Eczema	2	Pleuritis	2
Entero catarrh	11	Rheumatis muscul	11
Epididymitis	1	Scabies	2
Erythema	1	Scorbut	9
Gonorrhoea	6	Stomatitis	4
Hernia inguini	3	Ulcera	3
Hydrops ginu	1	Vulnera	4

Bijlage J.

OPGAVE van de in het jaar 1910 in de gevangenissen in de kolonie Curaçao opgenomenen.

	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
CURAÇAO.			
Wegens desertie of ongeregeldheden	217	48	265
„ gijzeling	1	—	1
„ wanbetaling van boeten en kosten	61	29	90
	279	77	356

Overige eilanden.

	Aanwezig op 31 December 1909.		In 1910				Aanwezig op 31 December 1910.	
			Opgenomen.		Ontslagen.			
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Aruba	—	—	21	2	21	2	—	—
Bonaire	2	1	5	13	7	14	—	—
St. Martin	1	—	5	23	6	22	—	1
St. Eustatius	1	1	—	1	1	2	—	—
Saba	—	—	3	2 [1]	—	—	3	1

[1] Een opgezonden naar St. Eustatius.

	Leeftijd van de gevangenen												Overleden.		Recidivisten.		Ontvluchten.	
	beneden 16 jaren.		van 16 tot 20 jaren.		boven 20 tot 30 jaren.		boven 30 tot 40 jaren.		boven 40 tot 50 jaren.		boven 50 jaren.							
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Aruba	2	—	—	—	8	1	8	—	2	—	1	1	—	—	7	—	—	—
Bonaire	—	—	1	2	1	8	4	2	—	1	1	1	—	—	1	2	—	—
St. Martin	—	3	2	5	1	8	—	6	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
St. Eustatius	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Saba	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—

Bijlage K.

JAARVERSLAG, bedoeld bij art. 9, alinea 2, der instructie van den schoolopziener.

Curaçao.

Openbaar onderwijs.

In het aantal der openbare scholen kwam geen verandering. Op de Hendrik- en Wilhelminascholen werd meer uitgebreid lager onderwijs gegeven; op de Emmaschool gewoon lager onderwijs.

Hendrikschool.

De cursus begon met 158 leerlingen, doch door verschillende omstandigheden, vooral ook door vertrek van enkele ouders van het eiland, nam dit aantal in den loop van het jaar gestadig af, zoodat het schooljaar sloot met slechts 128 leerlingen.

Zooals uit den bijgevoegden staat moge blijken, steekt het percentage van het schoolverzuim ongunstig af bij vorige jaren.

Over het gedrag en de vorderingen der leerlingen viel over het algemeen niet te klagen, ofschoon de geregelde gang van het onderwijs te lijden had door langdurige verloven wegens ziekte van enkele onderwijzers, waardoor men genoodzaakt was gebruik te maken van de hulp van kweekelingen of van Curaçaosche onderwijzers met mindere bevoegdheid.

Waarschijnlijk ook zouden de leerlingen grondiger onderlegd kunnen worden bij een minder overladen leerplan, dat, door de eigenaardige eischen, die de maatschappij hier en in omliggende landen aan jongelieden stelt, behalve de Nederlandsche taal, nog vier vreemde talen op zijn programma dient te hebben.

Met de leerlingen der hoogste klasse werd een leertochtje naar de plantage Hato gedaan.

Het aantal spaarbankboekjes bedroeg 47, met een totaal bedrag aan inlagen van f 1057,50.

Bevorderd werden:

klasse	leerlingen	bevorderd	niet	voorwaardelijk
1—2	10	9	1	0
2—3	13	11	2	0
3—4	27	20	4	3
4—5	20	16	1	3
5—6	20	12	2	6
6—7	17	11	3	3
7—8	11	6	3	2

Van de 9 leerlingen der hoogste klasse verlieten 6 de school met het diploma voor volbrachte studie, waarvan:

3 met het praedicaat ,,zeer goed''
1 ,, ,, ,, ,,goed''
2 ,, ,, ,, ,,voldoende''

Wilhelminaschool.

Ook aan deze school moesten herhaaldelijk aan onderwijzeressen binnenlandsche verloven wegens ongesteldheid worden verleend, wat natuurlijk een ongunstigen invloed had op de vorderingen.

Het hoofd der school blijft de wenschelijkheid betoogen van de aanstelling eener nieuwe leerkracht, liefst eene Hollandsche onderwijzeres, ten einde de 7de en 8ste klasse voor alle vakken te kunnen scheiden.

De pogingen, door het bestuur hiertoe aangewend, zijn tot nu zonder gevolg gebleven door het gemis van sollicitanten.

Ook hier is in het overladen leerplan m. i. een oorzaak te zoeken voor de mindere goede vorderingen in sommige vakken.

Het aantal spaarbankboekjes bedroeg 51, met een totaal inlage van f 1425,05.

Bevorderd werden:

klasse	leerlingen	bevorderd	niet	voorwaardelijk
1—2	10	10	0	0
2—3	13	12	1	0
3—4	13	13	0	0
4—5	13	12	1	0
5—6	12	11	1	0
6—7	10	9	0	1
7—8	8	6	2	0

Het gedrag der leerlingen was goed.

Emmaschool.

Het gedrag en de vorderingen der leerlingen was bevredigend. Het hoofd der school vroeg en verkreeg eervol ontslag en werd vervangen door het hoofd der openbare school op Bonaire.

Ook aan dezen onderwijzer werd op voordracht van ondergeteekende door den heer Gouverneur vergunning voor den tijd van een jaar verleend om les te geven in de beginselen van het Engelsch.

Met het stroohoedenvlechten werd tijdelijk opgehouden, omdat de onderwijzeres in de handwerken hierin zelf niet voldoende bedreven was: er worden stappen gedaan om het onderwijs in dit vak op te dragen aan eene ervaren fijnvlechtster, die haar opleiding op den cursus genoten heeft.

Drie en tachtig leerlingen spaarden, met medewerking van het onderwijzend personeel, op de Postspaarbank, en hadden tezamen een tegoed van f 241,65.

Aan het einde van het jaar werden aan de leerlingen met de minste verzuimen prijzen uitgereikt, vooral bestaande uit kleeren en schoenen, ter bestrijding van het schoolverzuim, dat hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door het gemis van deze artikelen.

Een der aan deze school werkzame kweekelingen werd vervangen door eene onderwijzeres der 4de klasse.

Normaallessen.

Het aantal leerlingen daalde van 16 tot 11.

Het hoofd der opleiding heeft slechts lof voor den ijver en het gedrag der leerlingen.

Bijzonder onderwijs.

Op de Roomsch-Katholieke burgerschool voor jongens (Colegio Sto. Tomas) en die voor meisjes in het St. Martinusgesticht, alsmede op het pensionaat ,,Welgelegen'', werd meer uitgebreid lager onderwijs verstrekt. Het onderwijs op de overige scholen van het apostolisch vicariaat is kosteloos lager onderwijs.

Ook over het gedrag, den ijver en de vorderingen der leerlingen van de bijzondere scholen valt over het algemeen niets dan goeds te zeggen, hoewel ik wederom de opmerking of klacht uit het vorig jaarverslag wensch te herhalen, dat

op sommige scholen in de buitendistricten de zusters voor overbevolkte klassen staan, en hierdoor niet alleen te veel gevergd wordt van haar ijver en toewijding, maar dat zij ongetwijfeld betere resultaten zouden kunnen bereiken bij een geringer of liever minder aanzienlijk getal leerlingen per klasse.

Ook op de jongensschool te Pietermaai wordt voortgegaan met onderwijs in het Engelsch aan de hoogste klasse, terwijl op de meeste scholen, ook in de buitendistricten, het hoedenvlechten onderwezen wordt door een ervaren vlechtster.

Bonaire.

Openbaar onderwijs.

Kralendijk. Door herhaalde wisselingen onder het personeel waren de vorderingen niet zoo goed als zij onder andere omstandigheden kunnen zijn.

46 meisjes ontvingen onderricht in de nuttige handwerken met bevredigende resultaten. Gedrag en ijver waren bevredigend.

Het schoolverzuim bedroeg minder dan in vorige jaren.

Bijzonder onderwijs.

Op de zusterscholen te Kralendijk en Rincon werden bevredigende resultaten bereikt. Ook over den ijver en het gedrag dezer leerlingen viel niet te klagen.

Aruba.

Openbaar onderwijs.

Oranjestad. Evenals op Bonaire hadden de vorderingen der leerlingen en de geregelde gang van het onderwijs te lijden door veelvuldige mutaties onder het personeel, ofschoon deze noodzakelijk waren door den drang der omstandigheden.

Van de vijf leerlingen, die de school met getuigschrift verlieten, behaalden 3 het praedicaat „zeer goed" en 2 „goed".

De Schoolcommissie blijft de aandacht vestigen op de wenschelijkheid van uitbreiding van het leerplan en toevoeging eener 7de klasse aan de school.

De kinderen doen hun best.

Bijzonder onderwijs.

Dit onderwijs werd gegeven op de hoofdplaats Oranjestad aan eene lagere school voor kosteloos onderwijs, met eene vervolgklasse voor betalende leerlingen; en verder aan 3 scholen in de buitendistricten, zijnde alle scholen onder het bestuur van het apostolisch vicariaat.

Vanwege de Protestantsche Gemeente werd een bewaarschooltje onderhouden te Piedra Plat; aan dit schooltje kunnen slechts zeer matige eischen worden gesteld.

Het aantal leerlingen aan de Roomsch-Katholieke bijzondere scholen, behalve die te Santa Cruz, is toegenomen; ijver en gedrag zijn over het algemeen goed.

St. Martin N. G.

Openbaar onderwijs.

Philipsburg. Het onderwijs aan deze school had, evenals in vroegere jaren, veel te lijden door het groote schoolverzuim; toch is hierin eenige verbetering waar te nemen. Hetzelfde kan gezegd worden van de openbare scholen te Kleinbaai, Koolbaai en Prinsenkwartier.

Zooveel mogelijk wordt het gehalte van het onderwijzend personeel verbeterd door geleidelijke aanstelling van geëxamineerde krachten. Evenals op Aruba, heeft het bestuur der kolonie op dit eiland de gelegenheid geopend, voor de onderwijzers zonder bevoegdheid, zich, onder leiding van het hoofd der school, kosteloos te bekwamen voor het examen van onderwijzer der 4de, of mogelijk 3de klasse.

Van Gouvernementswege ontvangt de opleider hiervoor eene toelage.

Van deze gelegenheid wordt een dankbaar en getrouw gebruik gemaakt.

Het bijwonen door ondergeteekende van dezen cursus op zijn laatste bezoek aan St. Martin, heeft gegronde verwachtingen op een goeden uitslag gewekt.

Bijzonder onderwijs.

Lager onderwijs. — Aan de zusterschool te Philipsburg is eene vervolgklasse voor meer uitgebreid lager onderwijs verbonden.

De zusterschool te Simpsonsbaai steekt door haar klein verzuimcijfer gunstig af bij andere scholen; op beide scholen zijn de vorderingen en het gedrag der leerlingen bevredigend.

De bijzondere school van het Methodisten-genootschap voldoet niet aan de eischen, die de wet omtrent het personeel stelt; de hoop, die men koesterde hieraan tegemoet te komen door het aanstellen van een gepensionneerd onderwijzer 3de klasse tot hoofd der school, is verijdeld door het ziek worden van dezen functionaris.

Saba.

Openbaar onderwijs.

Ook aan de school te Bottom is gelegenheid geopend tot het ontvangen van onderwijs in handwerken voor de meisjes.

Door het toenemend aantal leerlingen heeft men hier een kweekeling moeten aanstellen.

Gedrag en vorderingen der leerlingen zijn goed.

Op de openbare school te Windwarside, aan wier hoofd een onderwijzer staat, met meer dan gewone toewijding, toonden de leerlingen der hoogere klassen het Hollandsch vrij goed machtig te zijn.

Bijzonder onderwijs.

Ook de zusterscholen te Bottom en Windwardside, vooral de laatstgenoemde, bereiken goede resultaten. Opmerkelijk is het kleine verzuimcijfer aan deze beide scholen.

St. Eustatius.

Openbaar onderwijs.

De openbare school is in een nieuw, flink gebouw, dat goed voldoet, ondergebracht.

Het schoolverzuim is nog te groot, de vorderingen zijn tamelijk.

Bijzonder onderwijs.

De zusterschool maakt een goeden indruk, vooral de hoogste klasse.

Examens.

Mei. — Voor onderwijzeres der 4de klasse slaagden een zuster van liefdadigheid en een kweekelinge bij het openbaar onderwijs.

Een candidaat voor gymnastiek werd afgewezen.

November. — Afgewezen werden een candidaat voor de akte van onderwijzer 4de klasse, en een voor de akte Engelsch.

Geslaagd een frater-onderwijzer voor akte Engelsch en een voor akte Spaansch, alsook een kweekeling voor de akte van onderwijzer der 3de klasse.

Ondergeteekende mag dit Verslag niet eindigen zonder zijne waardeering uit te spreken voor den ijver en de toewijding der overgroote meerderheid van het onderwijzend personeel aan de openbare en bijzondere scholen in de kolonie.

Curaçao, 15 Maart 1911.

De Schoolopziener,

(Get.) VAN LEEUWEN.

Bijlage K[1].

STAAT aantoonende het aantal scholen, leerlingen en onderwijzend personeel en het schoolverzuim op elk der eilanden van de kolonie op het einde van 1910.

SCHOLEN.	Betaling of kosteloos.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Schoolverzuim.	Getal onderwijzend personeel.
Curaçao.						
Stadsdistrict.						
A. Openbare.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Hendrikschool	Betaling.	128	—	128	$8\frac{1}{4}$ pct.	9
Wilhelminaschool	Betaling.	—	83	83	10 „	9
Voor lager onderwijs.						
Emmaschool	Kosteloos.	105	43	148	12 „	5
B. Bijzondere.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Burgerschool voor jongens:						
a. Hollandsche afdeeling	Betaling.	95	—	95	$4\frac{1}{2}$ „	5
b. Spaansche afdeeling	Betaling.	91	—	91	$5\frac{1}{2}$ „	5
Pensionaat „Welgelegen"	Betaling.	—	68	68	—	7
Burgerschool voor meisjes:						
a. Hollandsche afdeeling	Betaling.	—	98	98	7 „	5
b. Spaansche afdeeling	Betaling.	—	56	56	$7\frac{1}{2}$ „	4
Voor lager onderwijs.						
Fraterschool Otrabanda	Kosteloos.	395	—	395	$5\frac{1}{2}$ „	8
Fraterschool Pietermaai	Kosteloos.	296	—	296	$6\frac{3}{8}$ „	6
Zusterschool Otrabanda	Kosteloos.	—	320	320	$7\frac{1}{2}$ „	8
Zusterschool Pietermaai	Kosteloos.	—	230	230	$7\frac{1}{2}$ „	5
Buitendistricten.						
Zusterschool te Santa Rosa	Kosteloos.	—	—	400	5 „	5
Zusterschool te Montaña	Kosteloos.	—	—	220	$3\frac{1}{2}$ „	3
Zusterschool te Santa Maria	Kosteloos.	—	—	276	9 „	4
Zusterschool te St. Willebrordus	Kosteloos.	—	—	191	14 „	2
Zusterschool te Barber	Kosteloos.	—	—	246	14 „	4
Zusterschool te Westpunt	Kosteloos.	—	—	152	$9\frac{3}{8}$ „	3
Meisjesweeshuis „Welgelegen"	—	—	57	57	—	—
Jongensweeshuis „Santa Rosa"	—	36	—	36	—	—
Niet confessioneele school.						
„Dames Conn"	Betaling.	—	—	39	—	3
Bonaire.						
Kralendijk.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	Kosteloos.	77	40	117	$12\frac{1}{2}$ „	4

Bij de opgaven omtrent „aantal personeel" zijn medegeteld de kweekelingen en de onderwijzeressen in de handwerken.

SCHOLEN.	Betaling of kosteloos.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Schoolverzuim.	Getal onderwijzend personeel
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Kralendijk	Kosteloos.	—	—	335	14 pct.	6
Zusterschool te Rincon	Kosteloos.	—	—	192	12 „	3
Aruba.						
Oranjestad.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	Kosteloos.	65	35	100	16 „	5
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Oranjestad	Kosteloos.	—	—	222	5 „	3
Zusterschool te Noord	Kosteloos.	—	—	190	$9^1/_5$ „	2
Zusterschool te Santa Cruz	Kosteloos.	—	—	300	19 „	3
Zusterschool te Sabaneta	Kosteloos.	—	—	160	15 „	2
Protestantsche school te Piedra Plat	Kosteloos.	—	—	23	20 „	1
St. Martin (N. G.)						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs.						
School te Philipsburg	Kosteloos.	48	32	80	27 „	4
School te Kleinbaai	Kosteloos.	45	39	84	21 „	4
School te Koolbaai	Kosteloos.	—	—	100	20 „	2
School te Prinsenkwartier	Kosteloos.	45	40	85	25 „	3
B. Bijzondere.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Burgerschool voor meisjes te Philipsburg	Betaling.	—	18	18	5 „	2
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Philipsburg	Kosteloos.	—	—	118	11 „	3
Zusterschool te Simpsonbaai	Kosteloos.	—	—	73	4 „	2
School der Methodisten gemeente	Kosteloos.	—	—	38	—	1
Saba.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs.						
School te Bottom	Kosteloos.	28	13	41	$10^7/_{10}$ „	3
School te Windwardside	Kosteloos.	27	23	50	$6^4/_5$ „	3
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Bottom	Kosteloos.	65	40	105	$3^1/_2$ „	2
Zusterschool te Windwardside	Kosteloos.	62	57	119	$2^1/_2$ „	3
St. Eustatius.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	Kosteloos.	68	64	132	19 „	4
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool	Kosteloos.	—	—	103	10 „	2

Bijlage K[2].

STAAT, houdende opgaven van de bevoegdheden van het onderwijzend personeel aan de openbare en gesubsidieerde scholen en het bedrag van het subsidie aan de bijzondere scholen in de kolonie Curaçao over het jaar 1910.

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	SUBSIDIE.
Curaçao.		
A. *Openbare.*		
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.		
Hendrikschool	[1]) 1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Fransch, Duitsch, Engelsch en middelbaar Duitsch A.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Engelsch, Duitsch, wiskunde, boekhouden en gymnastiek.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Fransch, Duitsch, Engelsch, teekenen, hoofdonderwijzer en middelbaar Engelsch A.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Fransch, Engelsch en Spaansch.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten wiskunde, Fransch, gymnastiek en hoofdonderwijzer.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten wiskunde, vrije en orde-oefeningen, Fransch en hoofdonderwijzer.	
	1 onderwijzer 2de klasse, met akten landbouwkunde en vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.	
	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Fransch en vrije en orde-oefeningen.	
	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Spaansch en Engelsch (tevens vakonderwijzer voor Spaansch aan de Wilhelminaschool)	
	1 kweekelinge (later vervangen door een onderwijzer 3de klasse.)	
Wilhelminaschool	1 onderwijzeres 1ste klasse, met akten hoofdonderwijzeres, Fransch, Engelsch, nuttige handwerken en vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.	
	1 onderwijzer 2de klasse, met akten Fransch, Engelsch en teekenen.	
	1 onderwijzeres 2de klasse, met akten nuttige handwerken en wiskunde.	
	1 onderwijzeres 3de klasse, met akten Engelsch, Duitsch en Fransch.	
	2 onderwijzeressen 3de klasse.	
	1 vakonderwijzeres met akten nuttige en fraaie handwerken.	
	1 vakonderwijzer voor Spaansch.	
	1 kweekelinge.	
Voor lager onderwijs.		
Emmaschool	2 onderwijzers 3de klasse.	
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
	1 kweekelinge.	
	1 vakonderwijzeres voor nuttige handwerken.	

[1]) Met verlof in Nederland.

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	SUBSIDIE.
B. *Bijzondere.*		
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.		
Burgerschool voor jongens op Otrabanda, Hollandsche afdeeling	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Engelsch, Spaansch, wiskunde en boekhouden.	f 900
	1 onderwijzer 2de klasse, met akten Fransch en Engelsch.	
	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Fransch, Engelsch en Spaansch.	
	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Engelsch.	
	1 onderwijzer 3de klasse.	
Spaansche afdeeling	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten hoofdonderwijzer en Duitsch.	
	1 onderwijzer 1ste klasse, met akten Engelsch, Spaansch en wiskunde.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Spaansch en Fransch.	
	1 onderwijzer 3de klasse met akte Spaansch.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
Burgerschool voor meisjes op Otrabanda, Hollandsche afdeeling	1 onderwijzeres 1ste klasse met akten Fransch, Duitsch, Engelsch en hoofdonderwijzeres.	900
	1 onderwijzeres 3de klasse.	
	1 onderwijzeres 4de klasse, met akten nuttige handwerken, vrije en orde-oefeningen en schrijven.	
	1 onderwijzeres 4de klasse, met akte nuttige handwerken.	
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
Spaansche afdeeling	1 onderwijzeres 1ste klasse, met akten hoofdonderwijzeres en vrije en orde-oefeningen.	
	1 onderwijzeres 3de klasse, met akten Fransch en Spaansch.	
	1 onderwijzeres 3de klasse, met akte Engelsch.	
	1 vakonderwijzeres met akte Spaansch.	
Voor lager onderwijs.		
Fraterschool, Otrabanda	1 onderwijzer 3de klasse, met akte teekenen.	2 750
	3 onderwijzers 3de klasse.	
	3 onderwijzers 4de klasse.	
	1 kweekeling.	
Fraterschool, Pietermaai	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Engelsch, Spaansch en boekhouden.	2 100
	1 onderwijzer 3de klasse, met akte Spaansch.	
	2 onderwijzers 3de klasse.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
	1 kweekeling.	
Zusterschool, Otrabanda	3 onderwijzeressen 3de klasse.	2 550
	4 onderwijzeressen 4de klasse.	
	1 kweekeling.	
Zusterschool, Pietermaai	3 onderwijzeressen 3de klasse.	1 900
	2 onderwijzeressen 4de klasse.	
Buitendistricten.		
Zusterschool te Santa Rosa	4 onderwijzeressen 4de klasse.	1 700
	1 kweekelinge.	
Zusterschool te Montaña	1 onderwijzeres 3de klasse.	1 200
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
	1 kweekelinge.	

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	SUBSIDIE.
Zusterschool te Santa Maria	3 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	f 1 350
Zusterschool te Barber	3 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 000
Zusterschool te Willebrordus	2 onderwijzeressen 4de klasse.	1 000
Zusterschool te Westpunt	2 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 000
Bonaire.		
Kralendijk.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 3de klasse. 1 onderwijzeres 3de klasse. 1 kweekelinge. 1 onderwijzeres voor handwerken, zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool, Kralendijk	3 onderwijzeressen 4de klasse. 2 kweekelingen.	1 600
Zusterschool, Rincon	2 onderwijzeressen 4de klasse.	800
Aruba.		
Oranjestad.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 3de klasse, met akten Engelsch, Spaansch en Fransch. 1 onderwijzer 4de klasse. 2 kweekelingen. 1 vakonderwijzeres voor nuttige handwerken, zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Protestantsche school te Piedra Plat .	1 onderwijzer 4de klasse.	350
Zusterschool te Oranjestad	1 onderwijzeres 3de klasse, met akte Engelsch. 1 onderwijzeres 3de klasse. 1 kweekelinge.	1 200
Zusterschool te Noord	1 onderwijzeres 4de klasse. 1 kweekelinge.	700
Zusterschool te Santa Cruz	3 onderwijzeressen 4de klasse.	850
Zusterschool te Sabaneta	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	950
St. Martin N. G.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs.		
School te Philipsburg	1 onderwijzer 2de klasse, met akte Engelsch. 2 kweekelingen. 1 onderwijzeres voor handwerken, zonder akte.	

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	SUBSIDIE.
School te Kleinbaai	1 onderwijzer 3de klasse, met akte Engelsch. 2 kweekelingen. 1 onderwijzeres voor handwerken, zonder akte.	
School te Koolbaai	1 kweekeling. 1 vakonderwijzeres voor handwerken, zonder akte.	
School te Prinsenkwartier	2 kweekelingen.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool te Philipsburg.	1 onderwijzeres 1ste klasse, met akten Engelsch en hoofdonderwijzeres. 1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	f 950
Zusterschool te Simpsonsbaai	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	600
School der Methodisten gemeente . .	1 kweekeling.	500
Saba.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs.		
School te Bottom	1 onderwijzer 3de klasse, met akte Engelsch.	
School te Windwardside	1 onderwijzer 3de klasse. 1 kweekelinge.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool te Bottom	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	800
Zusterschool te Windwardside. . . .	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	950
St. Eustatius.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 2de klasse, met akten landbouwkunde, teekenen en vrije en orde-oefeningen. 1 onderwijzeres 3de klasse, met akte nuttige handwerken. 1 kweekeling. 1 onderwijzeres voor handwerken, zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse.	850

Bijlage L.

POSTKANTOOR OP CURAÇAO, 1910.

BUITENLANDSCH POSTVERKEER vergeleken met de vier voorafgaande jaren.

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN			PER MAIL VERZONDEN STUKKEN		
van:	Brieven.	Drukwerk.	naar:	Brieven.	Drukwerk.
Duitschland	8 203	10 582	Duitschland	8 138	1 053
Oostenrijk	897	767	Oostenrijk	433	13
België	507	1 144	België	702	425
Bulgarije	13	—	Denemarken	195	286
Denemarken	169	130	Spanje	975	429
Spanje	1 443	650	Frankrijk	3 523	1 157
Frankrijk	5 993	6 695	Groot Brittanië en Ierland	5 551	195
Groot Brittanië en Ierland	8 216	10 504	Italië	2 509	286
Hongarije	26	208	Luxemburg	13	—
Italië	1 508	572	Noorwegen	182	—
Luxemburg	13	—	Nederland	26 117	9 763
Noorwegen	260	117	Rumenië	13	—
Nederland	17 797	30 732	Europeesch Rusland	104	—
Portugal	39	39	Zweden	143	—
Rumenië	39	—	Zwitserland	104	—
Europeesche Rusland	26	—	Europeesch Turkije	13	—
Zwitserland	130	—	Egypte	26	13
Egypte	156	156	Britsche koloniën in Zuid-Afrika	26	—
Liberia	13	—	Vereenigde Staten van Noord-Amerika	19 344	2 262
Duitsche protectoraten	13	—	Argentinië	182	52
Britsche Koloniën in Zuid-Afrika	26	52	Brazilië	195	—
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	31 759	34 996	Canada	65	78
Argentinië	208	247	Chili	26	13
Brazilië	156	26	Columbia	6 474	3 445
Canada	208	65	Costa-Rica	728	312
Chili	39	26	Cuba	1 027	520
Columbia	5 226	1 781	St. Domingo	2 132	936
Costa-Rica	364	858	Ecuador	26	13
Cuba	1 365	65	Guatamala	143	65
St. Domingo	1 469	689	Haiti	728	104
Ecuador	26	26	Honduras	195	13

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN		
van:	Brieven.	Drukwerk.
Guatemiala	39	130
Haiti	325	104
Honduras	247	104
Mexico	416	169
Nicaragua	117	—
Panama	7 501	1 469
Peru	26	—
Salvador	338	52
Uruguay	26	—
Venezuela	28 197	6 890
Porto-Rico	3 419	234
Britsche koloniën	1 781	663
Deensche „	637	65
Fransche „	65	—
Nederlandsche koloniën	1 664	1 170
China	39	—
Britsch-Indië	52	—
Japan	39	—
Aziatisch Turkije	130	689
Nederlandsch Oost-Indië	377	65
Australië	26	—
Oceanie	13	52
	131 781	112 983
De totalen bedroegen in 1906	126 003	244 754
Idem in 1907	144 547	103 950
Idem in 1908	118 937	108 368
Idem in 1909	126 775	97 539

PER MAIL VERZONDEN STUKKEN		
naar:	Brieven.	Drukwerk.
Mexico	208	52
Nicaragua	117	65
Panama	5 393	2 158
Peru	130	—
Salvador	325	507
Venezuela	29 900	7 553
Porto Rico	3 575	910
Britsche koloniën	2 314	312
Deensche „	312	52
Fransche „	130	39
Nederlandsche koloniën	1 976	1 222
China	26	—
Japan	78	—
Bezittingen der Vereenigde Staten van Noord-Amerika (Phillipijnsche eilanden)	—	13
Aziatisch Turkije	312	—
Britsch-Indië	39	—
Indo-China	13	—
Nederlandsch Oost-Indië	546	143
	125 396	34 459
De totalen bedroegen in 1906	123 106	39 148
Idem in 1907	120 783	27 222
Idem in 1908	93 954	37 388
Idem in 1909	103 991	24 807

AANMERKINGEN.

a. Buiten het gewone postverkeer werden in 1910 aangebracht 973 brieven en andere stukken.

b. Aangeteekende stukken werden in 1910 ontvangen ten getale van 9 648 en verzonden ten getale van 10 497.

c. Het aantal ontvangen rebuten in 1910 bedroeg 856 en het aantal verzonden was 444.

d. In 1910 werden ontvangen 793 dienstbrieven en verzonden 442.

Bijlage M.

POSTKANTOOR OP CURAÇAO.

BINNENLANDSCH POSTVERKEER vergeleken met de vier voorgaande jaren.

Ontvangen			Verzonden		
van:	Brieven.	Drukwerken.	naar:	Brieven.	Drukwerken.
Bonaire	4 589	143	Bonaire	3 679	1 729
Aruba	5 746	377	Aruba	4 238	1 651
St. Martin	1 121	26	St. Martin	1 339	273
St. Eustatius	611	39	St. Eustatius	871	182
Saba	1 287	156	Saba	1 248	104
	13 354	741		11 375	3 939
De totalen bedroegen in 1906	18 585	2 165	De totalen bedroegen in 1906	16 959	28 382
Idem in 1907	12 233	525	Idem in 1907	10 933	4 147
Idem in 1908	14 495	793	Idem in 1908	8 089	8 883
Idem in 1909	14 079	1 417	Idem in 1909	10 543	4 251

N.B. In de jaren 1907, 1908, 1909 en 1910 zijn alleen de brieven en drukwerken opgenomen van de eilanden afkomstig en bestemd voor Curaçao en omgekeerd (geen transitstukken).

AANMERKINGEN.

a. In het binnenlandsch postverkeer in het stadsdistrict van Curaçao werden in 1910 uitgewisseld 25 600 stuks brieven, 13 195 stuks drukwerken, 1430 portvrije brieven en 199 portvrije drukwerken.

b. In 1910 werden aangebracht 689 aangeteekende stukken en verzonden 1547 stuks.

c. In 1910 werden ontvangen 41 rebuten en verzonden 238 stuks.

d. Het aantal ontvangen portvrije stukken bedroeg in 1910 1924 stuks en het getal hetwelk verzonden was 1170 stuks.

Bijlage N.

OPGAVE van de inkomsten der posterijen op Curaçao, en op de andere eilanden in de laatste drie jaren.

	1908.	1909.	1910.
Verkochte frankeerzegels	f 20 924,94	f 20 379,85	f 19 446,14
„ briefomslagen	180,65	297,70	171,98⁵
„ briefkaarten	300,30	328,22⁵	366,00⁵
„ postwisselformulieren	24,30	19,03	11,55⁵
„ postzegels	710,15	1 321,90	1 032,37⁵
„ adreskaarten	1,83⁵	1,22	1,02
„ douaneverklaringen	1,72	1,26⁵	1,17
„ berichten	—	—	0,02
Postwisseldienst	366,13	2 076,28⁵	3 128,32⁵
Postpakkettendienst	86,06	2,95	968,92
Verhuren van loketten	521,—	496,—	493,—
Ontvangen transitrechten	21 999,23⁵	19 931,93	24 872,59⁵
Betaalde vergoeding v/h. inwisselen van postwissels	—	—	0,19
Totaal der ontvangsten op Curaçao	f 45 116,32	f 44 856,35⁵	f 50 493,30
Postkantoor op St. Martin	793,44⁵	1 448,53	1 023,69
„ „ St. Eustatius	980.84⁵	830,40	898,39
„ „ Saba	1 320,87⁵	1 324,55	1 158,28
Hulppostkantoor op Aruba	711,34	859,45⁵	712,01
„ „ Bonaire	1 389,15	861,14⁵	1 449,84
	f 50 311,97⁵	f 50 180,43⁵	f 55 735,51

Bijlage O.

Overzicht der verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao.

DISTRICTEN.	Getal der perceelen op ult. December 1909.	Bijgekomen gedurende 1910.	Afgegaan gedurende 1910. [1]	Getal der perceelen op ult. December 1910.	Hoe omheind.				Onder welke voorwaarden en bepalingen afgestaan	
					Goed.	Tamelijk goed.	Slecht.	In het geheel niet. [2]	Oude.	Nieuwe.
2de, 3de, 4de en 5de	1850	190	49	1991	516	618	204	653	872	1119

[1]) Onder afgegaan worden in dezen staat, evenals in het vorig verslag, bedoeld de perceelen, waarvan de huur opgezegd werd; van deze zijn verscheidene opnieuw aan anderen verhuurd.

[2]) Van deze perceelen zijn enkelen in het laatst van 1910 afgestaan, waarvan dus de termijn van afsluiting nog niet verstreken is.

Verdeeling der perceelen naar de oppervlakte.

DISTRICTEN.	Getal perceelen.	van 0,05 tot 0,25 H.A.	van 0,26 tot 0,50 H.A.	van 0,51 tot 1 H.A.	van 1,01 tot 2 H.A.	van 2,01 tot 3 H.A.	van 3,01 tot 4 H.A.	van 4,01 tot 5 H.A.	van 5,01 H.A. en daarboven.
2de, 3de, 4de en 5de	1991	270	202	573	656	192	63	15	20

Overzicht van den stand der huurpenningen in het 2de, 3de, 4de en 5de district op Curaçao.

Uitstaande op 1 Januari 1910 over 1905 t/m 1910.	Verschuldigde huur over 1910 en 1910/11.	In 1910 bijgekomen over 1910/11.	Totaal verschuldigd in 1910.	In 1910		Bleef uitstaande op ult. December 1910.
				afgeschreven. [1])	aangezuiverd.	
f 13 819,—	f 6 634,66	f 1 925,76	f 22 379,42	f 887,69	f 6 017,35	15 474,38

[1]) De afschrijving betreft niet-invorderbare huurpenningen, wegens verjaring, opzegging van de huur of onvermogen der huurders.

Bijlage P.

VERSLAG van de Curaçaosche Bank over 1910.

Aan de hand van den hierbij gevoegden uitgewerkten balansstaat zijn de volgende opmerkingen te maken.

De portefeuille gedisconteerde wissels is ook in dit jaar weder verminderd.

Zij bestaat nog steeds bijna geheel uit acceptaties, die reeds gedurende tal van jaren loopen.

Het aangenomen systeem om op meerdere daarvan geregeld kleine aflossingen te eischen, heeft ook in het afgeloopen jaar goed gewerkt.

Afgelost werd voor een bedrag van f 37 305, terwijl op nieuwe acceptaties werd opgenomen f 21 750.

Slechts voor een bedrag van f 21 250, werd bovendien werkelijk op korten termijn op acceptatie geleend en dan ook nog in 1910 terugbetaald.

Uit dit cijfer blijkt, dat ofschoon het disconto à 5 pct. 's jaars voor Curaçao een lage rente beteekent, de handel in 1910 geen beroep van beteekenis op de bank heeft gedaan.

De wisselhandel was levendiger dan in 1909. De koers, waartegen de bank verkocht, was laag. Zij bleef stabiel voor zichtwissels op Amerika ½ pct., voor zichtwissels op Holland ¼ pct. disconto.

Ten kantore van de bank te Willemstad, was de vraag naar Amerikaansche wissels evenals in 1909 gering, doch op de Bovenwindsche eilanden had het bij de agenten verkrijgbaar stellen van wissels op New-York en Holland veel succes.

In de op Hypotheekrekening, Landbouwcrediet en Nijverheidscrediet geboekte kapitalen kwam weinig verandering.

Van die kapitalen stond op ultimo December uit:

op Curaçao	f 128 536,50
,, Bonaire	22 000,—
,, St. Martin	19 250,62⁵
,, St. Eustatius	2 000,—

Meermalen in den loop van het jaar moest de bank het Gouvernement geld verschaffen, zoodat op ultimo December door de koloniale kas verschuldigd was f 66 000.

Intusschen bedroeg toen het boven de verplichte metaalvoorraad van f 60 000, beschikbaar saldo nog f 54 266,30.

De winst over 1910 bedroeg, na een afschrijving van f 1 225,— op een dubieus debiteur, f 18 115,26.

Ingevolge door de directie aan den Gouverneur gedaan voorstel is daarvan f 10 000 in de koloniale kas gestort, terwijl de rest of f 8 115,26 op het reservefonds werd overgeschreven.

De directie hield 14 vergaderingen.

Curaçao, den 12 Mei 1911.

(*get*). A. LAND, *voorzitter*.

(*get*). A. KRAFFT, *secretaris*.

Bijlage P[1].

UITGEWERKTE BALANSSTAAT van de Curaçaosche Bank op ultimo December 1910.

				Debet.	Credit.
Kasrekening.					
In kas op ultimo December 1909			f 175 244,41		
Ontvangen:					
Gedisconteerde wissels	f 15 555,—				
Surinaamsche Bank te Amsterdam	1 588,—				
Landbouwcrediet	3 612,50				
Beleening met pand	50,—				
Getrokken wissels op Amsterdam	124 276.22				
Idem op New-York	10 163,15^{5}				
Interestrekening	15 145,77^{5}				
Vertegenwoordiger op St. Eustatius	763,77^{5}				
Uitgezet kapitaal op de Cur. Hypotheekbank	10 000,—				
Agiorekening	7,58^{5}				
Vertegenwoordiger op Bonaire	2 300,23				
Gelden in deposito	19,21				
Gouvernementskas op Bonaire	2 165,78				
Idem op St. Martin	7 000,—				
Idem op St. Eustatius	4 500,—				
Idem op Saba	3 000,—				
		f 200 147,20			
Betaald:					
Gouvernement van Curaçao	f 75 400,—				
Wisselrekening	180 629,51^{5}				
Onkostenrekening	3 364,82^{5}				
Hypothecaire rekening	1 549,—				
Reservefonds	182.—				
		261 125.34			
			60 978,11		
				f 114 266,30	
Kapitaalrekening.					
Ingevolge afdeeling II, § 1, van het reglement is het kapitaal bepaald op				—	f 350 000,—
Reservefonds.					
Op ultimo December 1909			f 14 371,59^{5}		
Bijgeschreven in 1910:					
Overgeschreven uit de winst van 1909			9 246,03^{5}		
			f 23 617,63		
Afgeschreven in 1910:					
Bedrag aan ingewisselde bankbiljetten			182,—		
				—	23 435,63
Gedisconteerde wissels.					
Uitstaande op ultimo December 1909			f 192 784,—		
Per saldo in 1910 minder uitgegeven			15 555,—		
			f 177 229,—		
Overgebracht op schuldvordering			562,50		
				176 666,50	

			Debet.	Credit.
Gelden in deposito.				
Op ultimo December 1909 bedroeg het kapitaal		f 4 669,65^5		
In 1910 in deposito ontvangen	f 87,57^5			
en uitgekeerd	68,36^5			
		19,21		
			—	f 4 688,87^5
Schuldvorderingen.				
Op ultimo December 1909 bedroegen de schuldvorderingen		f 2 450,—		
In 1910 werd hierop van gedisconteerde wissels overgebracht		562,50		
		f 3 012,50		
en afgeschreven		1 225,—		
			f 1 787,50	
Curaçaosche Hypotheekbank.				
Op ultimo December 1909 bedroeg het bij die instelling belegd kapitaal		f 10 000,—		
In 1910 werd dit bedrag teruggenomen		10 000,—		
Hypotheekrekening.				
Op ultimo December 1909 was er aan hypotheken ten faveure van de Curaçaosche Bank uitstaande		f 142 600,—		
In 1910 werd er uitgezet	f 4 800,—			
en afbetaald	6 951,—			
		2 151,—		
			140 449,—	
Landbouwcrediet.				
Saldo op ultimo December 1909		f 14 875,—		
In 1910 werd er op de eilanden uitgezet	f 7 210,—			
en afbetaald	5 746,87^5			
		1 463,12^5		
			16 338,12^5	
Beleeningen.				
Saldo op ultimo December 1909		f 450,—		
In 1910 afbetaald		50,—		
			400,—	
Bankbiljettenrekening.				
Hierin kwam geen verandering				300 000,—
Gelden in consignatie				82,27^5
Agentschappen van de Curaçaosche Bank voor wisselzaken, voor de bedragen op ultimo December 1910 onder hun berusting, te weten:				
Agent te New-York		f 85 588,17^5		
Idem te Amsterdam		136 250,15^5		
			221 838,33	
Getrokken wissels			—	77 726,46^5
Remise naar Amsterdam			4 950,—	
Remise naar New-York			4 950,—	
Nijverheidscrediet.				
Saldo op ultimo December 1909		f 18 500,—		
In 1910 afbetaald		3 500,—		
			15 000,—	

			Debet.	Credit.
Vertegenwoordiger op St. Martin Ned. Gedeelte			f 441,83	
Idem St. Eustatius			1 842,04^{5}	
Idem Saba			4 618,87^{5}	
Gouvernementskas op St. Martin Ned. Gedeelte			2 500,—	
Idem St. Eustatius			2 000,—	
Gouvernement van Curaçao.				
Saldo van door het Bestuur gedurende het jaar 1910 aangegane leeningen.			66 000,—	
Winst-en-verliesrekening			—	f 18 115,26
Debet.				
Gouvernement van Curaçao	f 9 400,—			
Reservefonds	9 246,03^{5}			
Schuldvorderingen	1 225,—			
Onkostenrekening.	3 910,63			
Agiorekening	271,95^{5}			
		f 24 053,62		
Credit.				
Interestrekening	f 21 150,46			
Remise naar New-York.	616,10^{5}			
Remise naar Amsterdam	1 756,28			
Saldo op 1 Januari 1910	18 646,03^{5}			
		42 168,88		
		f 18 115,26		
			f 774 048,50^{5}	f 774 048,50^{5}

Bijlage Q.

HYPOTHEKEN EN EIGENDOMMEN.

De bij het begin van 1909 gevestigde en gedurende dat jaar ingeschreven hypotheken betroffen een totaal bedrag van f 2 772 567,23, te weten:

Tegen 4 percent	12	f 139 750,—	
„ $4^1/_2$ „	1	7 520,—	
„ 5 „	32	204 681,—	
„ $5^1/_2$ „	1	18 320,—	
„ 5 en 6 „	272	1 622 787,46	
„ 5 en 7 „	158	173 433,20	
„ 6 „	49	24 649,—	
„ 6 en 7 „	34	339 798,72^5	
„ 7 „	8	5 192,—	
„ $7^1/_2$ „	1	350,—	
„ 8 „	32	10 218,18	
„ $8^1/_2$ „	2	11 468,—	
„ 9 „	11	15 878,50	
„ 10 „	3	11 444,—	
„ 12 „	17	25 861,72	
Tot meerdere zekerheid van persoonlijke borgstelling . . .	4	34 000,—	
Waarborg-hypotheek	1	5 000,—	
Zonder interest . .	12	122 215,44^5	
	650		f 2 772 567,23
Bijgekomen tot ultimo December 1910:			
Tegen 4 percent	2	f 8 800,—	
„ 5 „	4	22 953,75	
„ 5 en 6 „	19	110 345,—	
„ 6 „	11	9 050,—	
„ 7 „	1	200,—	
„ 9,6 „	1	350,—	
Waarborg-hypotheek	1	6 000,—	
	39		157 698,75
Draag over . .	689		f 2 930 265,98

Overdracht . . .	689		f 2 930 265,98
Doorgehaald gedurende 1910:			
Tegen 5 percent	17	f 76 820,—	
„ 5 en 6 „	5	21 900,—	
„ 5 en 7 „	10	131 696,25	
„ 6 „	8	10 300,—	
„ 8 „	3	3 420,—	
„ 9 „	1	300,—	
„ 10 „	1	216,—	
„ 12 „	1	100,—	
Zonder interest . .	1	15 000,—	
	47		259 752,25
Bleven op ultimo December 1910 . . .	642		f 2 670 513,73
Vernieuwde inschrijvingen gedurende 1910:			
Tegen 5 percent	1	f 1 880,—	
„ 6 „	6	5 270,—	
„ 6 en 7 „	10	51 089,—	
„ 7 „	7	4 906,—	
	24		f 63 145,—

Gedurende 1910 werden 77 verschillende akten overgeschreven.

Bijlage R.

Het Mijnbouwkundig-Geologisch Onderzoek van de Kolonie Curaçao in 1910.

De eerste maanden van dit jaar werden hoofdzakelijk besteed aan het bewerken van een rapport over het voorkomen van phosphaat op de Benedenwindsche eilanden der kolonie, welk rapport is gepubliceerd in de *Curaçaosche Courant* van 10 en 17 Juli 1910 en als bijlage S[1] in het Koloniaal Verslag 1910.

In Januari werd met het oog op waterverschaffing nog een bezoek aan Rincon gebracht. Het resultaat van dat onderzoek is gepubliceerd in de *Curaçaosche Courant* van 18 Maart 1910. De daarin bedoelde hevelleiding is in Juli aangelegd en voldoet goed, tenminste zoolang de waterstand in den put voldoende hoog is. Bij lagen waterstand werkt de hevel niet. Een zeer ernstig bezwaar is dit evenwel niet, daar bij lagen waterstand het debiet van den put toch slechts gering is. Mogelijk is het evenwel nog te verhelpen. De waterstand in den put is nog slechts eenmaal gedurende korten tijd zoo laag geweest, dat de hevel niet werkte en toen was het mij niet mogelijk ter plaatse te zijn.

Na de beëindiging van het in den aanvang genoemde rapport liet het zich aanzien, dat het onderzoek, mij opgedragen, spoedig zou zijn afgeloopen. Er bleef nog slechts over het uitbrengen van enkele rapporten en desgewenscht het uitwerken van de bij het onderzoek verzamelde gegevens over de geologie van de kolonie en het beschrijven van de verzamelde gesteenten.

Wel was het waarschijnlijk, dat mij zou worden opgedragen het instellen van een onderzoek op de plantage Santa Barbara op Curaçao, ingevolge art. 9, zooals het is gewijzigd bij art. 1 van de verordening van 28 Juni/1 Juli 1909 (P. B. n°. 30), in verband met het 1ste lid van art. 6 der verordening van 13 Juli/20 December 1887, regelende de onteigening ten algemeenen nutte (*Publicatieblad* 1887 n°. 23), maar het was nog geenszins zeker, dat dit onderzoek zou doorgaan, aangezien er in de eerste maanden van 1910 onderhandelingen gevoerd werden over eene mogelijke schikking tusschen partijen.

Begin April werd mij echter medegedeeld, dat met het onderzoek een aanvang zou worden gemaakt en mij opgedragen daarmee den 12den April te beginnen, gelijk ook is gebeurd. Door dit onderzoek werd het geheele verdere jaar in beslag genomen. In December werd nog een plaatselijk onderzoek ingesteld naar het voorkomen van tras op de plantage Koraal Tabak op Curaçao, waarvan het resultaat is gepubliceerd in de *Curaçaosche Courant* van 6 Januari 1911. (Zie bijlage S).

Willemstad, den 2den Maart 1911.

De Mijningenieur,

(*get.*) G. Duyfjes.

Bijlage S.

De tras, die op deze plantage gevonden wordt, komt voor in een vallei gelegen in het westen van de plantage. Aan de lucht gedroogd heeft zij eene grijze kleur. Zij is fijn en poedervormig.

De qualiteit als hydraulisch bindmiddel is reeds eenigszins bekend door de trekproeven genomen op het bureau van Openbare Werken door den eersten opzichter, den heer VAN TEECKELENBURGH, die mij aanleiding gegeven hebben de vindplaats te bezoeken.

Deze trekproeven dienden ter vergelijking van de tras met portland-cement en werden genomen met proefblokjes, gemaakt van mortels van verschillende samenstelling. Deze proefblokjes worden gedurende een dag aan de lucht gedroogd en daarna onder water geplaatst. Van enkele wordt dan na zes dagen, van andere na 27 dagen de trekvastheid bepaald.

De resultaten van die proeven werden door den heer directeur van Openbare Werken tot mijn beschikking gesteld en zijn in onderstaande tabel overzichtelijk gerangschikt.

Tras	Portland Cement mk. Knight brand Lev. H. & I. Mij.	Kalk	Zand	Trekvastheid.	
				1 + 6d.	1 + 27d.
1		1		6,1 kg./cm.	8,54 kg./cm.
1		1	1	6,69	10,56
	1	1/2	4	4,71	6,74
	1	1/2	5	4,55	6,26
	1	1	6	3,64	5,—
	1	1	7	2,62	4,20
	1	1,5	8	2,06	3,32
	1	2	9	1,72	2,56

Uit deze resultaten blijkt nu wel, dat de tras een hydraulisch bindmiddel is, maar in hoeverre het naast portland-cement in aanmerking kan komen, blijkt er niet uit. Daartoe zouden de proeven moeten worden voortgezet in dien zin, dat trasmortels werden beproefd met meer zand, ten einde na te gaan welke trasmortel overeenkomt met bij voorbeeld een portland-cement mortel van de samenstelling 1-1-7, zooals die hier bij het departement van Openbare Werken in gebruik is. Eerst dan zal men kunnen nagaan hoeveel vaten tras men zal moeten gebruiken tegen een vat portland, en daarvan hangt het af of de tras met voordeel zal kunnen worden gebruikt.

Als goede verhouding voor een slappe basterdtrasmortel, te gebruiken voor metselwerk in den grond en opgaande muren, geeft prof. v. D. KLOES aan 2 schelpkalk, 1 tras, 3—4 zand. De van koraalsteenen gebrande kalk van Curaçao zal wel vrijwel met schelpkalk overeenkomen. Ik ontleen deze opgave van prof. v. D. KLOES aan zijn werkje: Handleiding voor den metselaar enz., bladz. 46.

Blijkt nu de tras ook voor slappe basterdtrasmortel bruikbaar te zijn, dan zal het gewettigd zijn een onderzoek te gaan instellen naar de aanwezige hoeveelheid. De monsters, die tot nog toe zijn onderzocht, zijn alle genomen op dezelfde plaats, waar de tras in een ongeveer 4 voet dikke laag aan de oppervlakte wordt aangetroffen. Met geringe kosten zal door het graven van prospectiekuilen de uitgestrektheid en de dikte van de laag kunnen worden bepaald.

De tras rust op sterk verweerde diabaas, zooals bleek bij het graven van een kuil bij mijn bezoek. Deze is donkerbruin van kleur en bevat veel meer grovere steenstukjes dan de grijze tras. Ik nam ter plaatse drie monstens, één van de bovenste deel van de traslaag, één van de tras juist boven de onderlaag en één van de onderliggende diabaas.

Van deze monsters heb ik de mineralogische samenstelling nagegaan. De trasmonsters bleken te bestaan uit een mengsel van pyroxeen en gesteenteglas, terwijl de diabaas bestond uit pyroxeen met veldspaathbrokjes. De tras is derhalve te beschouwen als een vulkanische tuf of asch, diabaastuf.

Dergelijke tras wordt in Holland als minderwaardig beschouwd en wilde tras genoemd, in tegenstelling met de echte tras, die van tufsteen gemalen wordt. Evenwel bij het betrekkelijk gunstig resultaat dat de gedane trekproeven hebben gegeven, is voortzetting van het onderzoek, naar het mij voorkomt, wel gewettigd.

De Mijningenieur,

(*get.*) G. DUYFJES.

Bijlage T.

OVERZICHT van de opbrengst der landbouwproducten en van den veestapel op de plantages en gronden in de buitendistricten van het eiland Curaçao in het jaar 1910.

		2de district.	3de district.	4de district.	5de district.
Aloëhars	100 K.G.	[1] 27	—	—	—
Boonen	100 L.	17	23	13	32
Boter	K.G.	—	—	25	1476
Brandhout	100 bossen	127	55	11	6
Dividivi	100 K.G.	[1] 836	[1] 340	[1] 1089	[1] 934
Eenden	stuks	15	48	40	2
Ezels	„	[1] 68	[1] 39	—	—
Geiten	„	3098	2316	2193	1915
Geitevellen	„	—	—	618	707
Houtskolen	100 zakken	38	22	72	68
Huiden	stuks	—	—	1	20
Kalk	100 L.	1142	380	—	330
Kalkoenen	stuks	27	55	3	—
Karnemelk	L.	—	—	2000	10000
Kazen	K.G.	—	—	170	2605
Kippen	stuks	933	1055	160	437
Mais	100 L.	1560	751	340	634
Melk (zoete)	100 L.	876	564	395	186
Oranjeschillen	100 K.G.	[1] 117	[1] 20	—	[1] 6
Pindas	100 L.	6	14	5	4
Roodverfhout	100 K.G.	—	[1] 500	—	—
Runderen	stuks	44	36	75	303
Schapen	„	1505	1280	404	1095
Schapevellen	„	—	—	9	37
Varkens	„	68	98	118	235
Vruchten	manden	2694	162	46	—
„ tot een aangegeven waarde van		f 10493	f 5950	f 336	f 1310
Wol	100 K.G.	[1] 8	[1] 6	[1] 0,25	[1] 19
Zout	100 L.	[1] 4617	1667	[2] 8361	[3] 3144

[1]) Uitgevoerd. [2]) 8341 uitgevoerd. [3]) 3104 uitgevoerd.

Bijlage U.

STAAT van den veestapel in de kolonie Curaçao in de laatste zes jaren.

	Paarden.	Ezels.	Muildieren.	Runderen.	Geiten.	Schapen.	Varkens.
Curaçao.							
1905	187	1 883	113	1 249	25 086	10 035	665
1906	305	2 194	117	1 504	25 041	8 064	1 087
1907	389	2 521	106	1 697	30 055	10 772	2 303
1908	348	2 322	110	1 537	26 602	10 106	1 442
1909	423	2 564	120	1 913	30 527	11 178	1 650
1910	425	2 947	123	1 811	30 968	13 472	2 648
Aruba.							
1905	108	1 050	14	33	11 430	7 310	1 525
1906	98	1 250	17	64	12 160	8 890	1 530
1907	69	1 289	18	95	7 955	5 588	1 922
1908	72	1 296	17	101	7 940	5 581	1 931
1909	76	1 299	24	101	7 953	5 592	1 943
1910	82	1 319	27	120	7 732	5 647	2 092
Bonaire.							
1905	115	1 702	10	233	16 345	2 525	642
1906	137	1 817	12	251	18 030	3 925	671
1907	123	1 893	13	198	19 220	3 880	752
1908	107	1 755	13	147	15 728	3 528	664
1909	109	2 154	14	119	20 172	4 637	963
1910	112	2 211	12	250	19 524	4 075	946
St. Martin.							
1905	280	11	23	1 307	600	1 298	680
1906	213	17	31	1 140	458	914	403
1907	154	13	27	964	241	675	223
1908	111	1	10	875	228	536	235
1909	157	7	12	1 068	495	816	333
1910	103	5	6	864	237	706	171

	Paarden.	Ezels.	Muildieren.	Runderen.	Geiten.	Schapen.	Varkens.
St. Eustatius.							
1905	31	215	4	582	901	306	197
1906	44	262	6	648	985	381	203
1907	69	224	3	399	877	492	263
1908	46	224	4	424	563	322	306
1909	49	218	5	446	691	293	376
1910	43	178	3	527	511	314	250
Saba.							
1905	20	—	—	163	293	246	281
1906	19	—	—	156	507	211	248
1907	16	—	—	154	579	185	242
1908	13	—	—	121	180	82	210
1909	13	—	—	152	314	127	317
1910	12	1	—	150	312	131	245

Bijlage V.

VERSLAG over den toestand van de visscherij in de kolonie Curaçao.

De kweekvijver in het Spaansche Water kwam in April zoover klaar, dat aan het eind van die maand de schildpadden, die tot dusver in het bassin op het Rif gehouden waren, er in overgebracht konden worden. Het aantal schildpadden werd in den loop van het jaar nog met enkele vermeerderd. De afsluitdam bleek tot nog toe uitstekend tegen de werking van den golfslag bestand te zijn.

Omtrent de kunstmatige teelt van sponzen dient vermelding, dat mij bleek, dat de door mij in 1908 en 1909 gevolgde methode van stekken, opgevolgd naar het voorschrift der Amerikaansche proefnemers en door dr. BOEKE in zijn rapport nader beschreven, ook in de Vereenigde Staten op den duur niet voldaan had en na talrijke verdere proefnemingen met verschillende andere methoden ten slotte door eene vervangen was, waarmee in het algemeen veel gunstiger resultaten verkregen waren.

In het najaar werden daarom de proeven herhaald, thans met toepassing van andere wijzen van vasthechting der stekken. De methoden, waarbij de stekken aan looden staafjes, die in een breed voetstuk van cement bevestigd zijn, geregen worden, voldeed onder deze tot dusver het best.

Met de ingebruikneming van het koelhuis op Aruba werd tot 1911 gewacht, omdat eerst de begrooting van dat jaar zou toelaten een koelmachine van het nieuwe systeem-ANDRIFFEN aan te schaffen en het niet wenschelijk leek vóór dien tijd de exploitatie op geheel andere wijze te doen plaats hebben. Wel werden voorbereidende proeven omtrent de beste wijze, waarop afgekoelde visch tijdens de verzending behandeld en bewaard dient te worden, genomen.

De proeven met het rooken van visch werden in aansluiting aan die van het voorafgaande jaar voortgezet in het rookhuis op het Rif en gedeeltelijk ook in de kleine, verplaatsbare rookhang, waarbij thans ook het gaarrooken werd toegepast. Gesukkel met personeel was een van de redenen, die belette tot een eenigszins geregelde exploitatie te komen.

Met het verstrekken van kredieten aan onbemiddelde visschers werd een begin gemaakt. Op een enkele uitzondering na, welke een bewoner van St. Eustatius betrof, werden in het afgeloopen jaar alleen aan inwoners van Curaçao en aan bij Curaçao de vischvangt uitoefenende personen, van andere eilanden (i. c. Bonaire) herkomstig, geholpen. Deze beperking hield verband met de wenschelijkheid om in meer onmiddellijke aanraking te blijven met de personen, die voorschotten genoten hadden, waardoor het gemakkelijker zou zijn zich over de werking van het gevolgde stelsel en over de bereikte uitkomsten een oordeel te vormen. Bovendien verkeeren de visschers van Curaçao, althans zij die in de buurt van Willemstad hun beroep uitoefenen, op het oogenblik nog in de gunstigste omstandigheden, waar het afzet van hun waar, dus hun verdiensten, geldt. Zoo kan bij voorbeeld op Aruba verdere uitbreiding der visscherij niet bevorderd worden, voordat in 1911 met den uitvoer van versche visch een aanvang gemaakt is.

Aan den aanvrager wordt een vaartuig (ev. vischtuig) in bruikleen verstrekt, dat voor rekening van het Gouvernement vervaardigd of aangekocht is. Na afbetaling van de koopsom in termijnen wordt de gebruiker eigenaar.

Gelet op de omstandigheid, dat deze wijze van kredietverschaffing als proef te beschouwen was, werd slechts aan een beperkt aantal aanvragen voldaan. [1])

Aan 45 personen werden vaartuigen en vischtuig tot een gezamenlijke waarde van pl.m. f 2950 [2]) verstrekt. Onder de vaartuigen bevonden zich vijf grootere zeilbooten, 1 groote roeiboot, terwijl de overige zoogenaamde kano's zijn, kleine open vaartuigen, waarin 1 tot 3 man visschen.

Over het algemeen kwamen de gebruikers hunne verplichtingen behoorlijk na. Einde December was op de Benedenwindsche eilanden reeds een bedrag van f 448,87[5] terugbetaald, terwijl de eerste terugstorting van Mei dagteekent en de laatste toegestane aanvragen van December dagteekenen.

Willemstad, den 9den Februari 1911.

De Adviseur voor visscherijzaken,
(*get.*) P. J. VAN BREEMEN.

---

1) Op de begrooting was voor kredietverschaffing eene memoriepost uitgetrokken.
2) Het juiste bedrag zal nader worden medegedeeld.

STAAT van het aantal vaartuigen, die de kolonie Curaçao in 1910 aan

VLAG.	CURAÇAO. Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Venezuela, Columbia en Panama.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche St. Martin, St. Eustatius, Saba.	Nederlandsche Aruba.	Nederlandsche Bonaire.	Engelsche.	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Uit zee en de baaien.
Nederlandsche	968	336 823	127 100	133 426	36 393	5 698	—	1 315	12 335	16 122	1 236	370	1 163	1 665
Engelsche	62	381 356	342 277	30 056	1 770	928	—	—	—	—	5 971	—	—	354
Fransche	1	4 166	—	—	—	—	4 166	—	—	—	—	—	—	—
Duitsche	47	417 265	248 868	19 641	115 981	32 775	—	—	—	—	—	—	—	—
Noorsche	12	46 398	—	34 132	9 247	3 019	—	—	—	—	—	—	—	—
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Deensche	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spaansche	12	173 774	—	—	173 774	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Italiaansche	24	261 156	130 578	—	130 578	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Amerikaansche	144	716 161	—	321 229	390 899	—	4 033	—	—	—	—	—	—	—
Columbiaansche	49	7 458	—	—	6 591	—	—	—	867	—	—	—	—	—
Venezolaansche	252	27 009	—	—	22 983	126	—	—	284	1 099	—	1 037	—	1 480
Dominikaansche	17	5 005	—	—	—	3 752	—	—	—	364	—	—	382	587
	[1] 1 588	2 376 651	848 823	538 484	888 216	46 298	8 199	1 315	13 486	17 585	7 207	1 407	1 545	4 086
Totaal in 1910	1 588	2 376 651	95 vaart. 848 823 M³.	93 vaart. 538 484 M³.	566 vaartuigen 934 514 M³.		3 vaart. 8 199 M³.	745 vaartuigen 32 386 M³.			38 vaartuigen 10 159 M³.			48 vaart. 4 086 M³
„ „ 1909	1 619	2 177 058	86 vaart. 755 740 M³.	83 vaart. 469 498 M³.	551 vaartuigen 894 091 M³.			835 vaartuigen 47 878 M³.			32 vaartuigen 8 297 M³.			32 vaart. 1 554 M³
„ „ 1908	1 657	1 176 744	2 vaart. 15 745 M³.	23 vaart. 66 683 M³.	392 vaartuigen 805 108 M³.		5 vaart. 16 905 M³.	708 vaartuigen 46 404 M³.			73 vaartuigen 216 265 M³.			454 vaar 9 634 M³

[1] Van dit aantal vaartuigen zijn er 319 stoombooten met een totaal bruto-inhoud van 2 241 726 M³.

N.B. Open booten zijn in dezen staat niet begrepen.

aar
leden, met vermelding van de vlaggen welke zij voerden, hunne gezamenlijke bruto-inhoudsmaat en de havens van afkomst.

baaien.	ARUBA. Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Venezuela, Columbia en Panama.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederl. Curaçao.	Nederl. Andere eilanden.	Engelsche.	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Fransche.	Uit zee en de baaien.
665	97	17 104	—	—	2 337	126	—	11 158	1354	—	—	—	—	2129
354	4	2 421	—	—	—	—	2 094	327	—	—	—	—	—	—
—	3	4 385	—	—	—	—	4 385	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	10	15 720	1 812	—	—	—	1 2197	—	—	—	—	—	1711	—
—	3	4 016	3 358	—	—	—	658	—	—	—	—	—	—	—
—	1	598	598	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	5 072	4 076	—	—	—	—	—	—	—	—	—	996	—
—	2	3 360	—	3 360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	49	6 130	—	—	3 528	—	—	2 403	—	—	—	—	—	119
1 480	34	3 133	—	—	1 370	—	—	938	158	—	—	—	—	667
587	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 086	07	61 939	9 844	3 360	7 235	126	19 334	14 826	1512	—	—	—	2707	2995

BONAIRE. Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Venezuela, Columbia en Panama.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederl. Curaçao.	Nederl. Overige eilanden.	Engelsche.	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Fransche.	Uit zee en de baaien
564	25 329	—	—	1491	—	—	18 317	2096	2896	294	231	—	4
1	1 679	—	—	—	—	—	—	—	1679	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	3 665	—	—	—	—	—	—	—	3665	—	—	—	—
2	1 846	—	—	1058	—	—	—	—	—	788	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	8 560	—	—	4259	—	—	893	158	1668	606	—	—	976
3	742	—	—	—	16	—	363	—	—	363	—	—	—
626	41 821	—	—	6808	16	—	19 573	2254	9908	2051	231	—	980

ST. MARTIN. (Ned. Ged.) Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Zuid-Amerikaansche havens.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederl. Curaçao.	Nederl. Andere eilanden.	Engelsche	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Fransche.	Uit zee en de baaien.
311	20 725	—	—	532	—	—	231	4 517	9 909	—	1 924	3 612	—
146	41 328	—	10 349	836	—	—	—	462	22 249	4 831	994	1 604	—
9	1 154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 154	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	2 410	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 410
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	70	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	2 417	—	147	—	—	—	—	—	—	2 270	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	872	—	—	—	—	—	—	872	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
471	68 976	—	10 496	1 368	—	—	231	5 851	32 228	7 104	2 918	6 370	2,410

ST. EUSTATIUS. Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Zuid-Amerikaansche havens.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederl. Curaçao.	Nederl. Andere eilanden.	Engelsche.	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Fransche.	Uit zee en de baaien.
239	9 146	—	—	197	—	—	231	2 975	4 806	6	731	200	—
24	835	—	—	—	—	—	—	335	246	—	25	229	—
2	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	3 562	—	—	—	—	—	—	—	3 562	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
272	13 664	—	—	197	—	—	231	3 310	8 614	6	756	550	—

SABA. Getal vaartuigen.	Bruto-inhoud in M³.	Uit Europeesche havens.	Uit Noord-Amerikaansche havens.	Uit Zuid-Amerikaansche havens.	Uit Haïti, St. Domingo en Cuba.	Uit andere landen.	UIT DE ANTILLEN. Nederl. Curaçao.	Nederl. Andere eilanden.	Engelsche.	Noord-Amerikaansche.	Deensche.	Fransche.	Uit zee en de baaien.
108	8 989	—	—	—	—	—	—	4 176	4 176	—	360	277	—
3	320	—	—	—	—	—	—	—	320	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	470	—	—	—	—	—	—	—	—	—	470	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	4 678	—	2 339	—	—	—	—	—	2 339	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
114	14 457	—	2 339	—	—	—	—	4 176	6 835	—	830	277	—

	Aruba	Bonaire	St. Martin	St. Eustatius	Saba
vaar 86 M	407 vaartuigen 61 939 M³.	626 vaartuigen 41 821 M³.	471 vaartuigen 68 976 M³.	272 vaartuigen 13 664 M³.	114 vaartuigen 14 457 M³.
vaar 54 M	325 vaartuigen 47 396 M³.	766 vaartuigen 51 237 M³.	487 vaartuigen 42 775 M³.	361 vaartuigen 16 552 M³.	150 vaartuigen 19 819 M³.
4 vaar 34 M	278 vaartuigen 67 057 M³.	623 vaartuigen 45 798 M³.	377 vaartuigen 50 985 M³.	346 vaartuigen 16 167 M³.	179 vaartuigen 18 596 M³.

Bijlage X.

STAAT van den uitvoer van de kolonie Curaçao in de jaren 1908, 1909 en 1910.

		Hoeveelheid.			Waarde.		
		1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Curaçao.							
Aloëhars	K.G.	—	500	549 081	—	f 140	f 109 071
Alpargatas (inlandsch schoeisel)	kist	—	1	—	—	250	—
Braziliehout (verf-) . . .	K.G.	—	3 085	30 000	—	77	1 200
Beenderen	"	—	—	22 060	—	—	562
Caret	"	—	—	40	—	—	400
Dividivi	"	1 028 449	534 887	4 606 340	f 67 373	33 766	231 053
Diversen	Colli	—	—	1 713	—	—	40 946
Gedistilleerd met uitzondering van rum op fusten	L.	—	—	3 623	—	—	1 087
Gedistilleerd op fusten . .	"	—	—	2 524	—	—	631
Geitenvellen.	K.G.	17 352	15 788	153 711	18 374	21 416	169 474
Hoeden	dozijnen	32 311 5/6	34 123 11/12	77 450	83 658	102 296	237 560
	kisten	—	647	—	—	150 010	—
Hardhout.	K.G.	—	—	2 142	—	—	127
Huiden	"	14 011	15 384	144 838	8 676	8 795	58 765
Katoen	"	—	—	734	—	—	146
Likeur „Curaçao". . . .	kisten	208	—	—	1 664	—	—
Mest	100 K.G.	21 529	27 894	20 815	10 286	13 946	9 160
Oranjeschillen	K.G.	16 776	16 292	13 505	13 803	10 369	10 135
	zakken	—	39	—	—	975	—
Oud metaal.	K.G.	9 378	14 070	15 794	1 876	3 214	4 860
Phosphorzure kalk . . .	M³.	[1]) 5 041	—	—	1 359	—	—
Pindas (aardnoten) . . .	zakken	—	—	5 103	—	—	20 770
Planten op alcohol . . .	kisten	—	2	—	—	2 000	—
Schapenvellen	K.G.	—	783	10 701	—	375	6 816
Steenkolen	"	—	—	175 000	—	—	2 438
Wol	"	5 697	3 230	5 681	855	689	826
Wijn	L.	—	—	1 327	—	—	4 240
IJs	K.G.	114 000	—	—	2 850	—	—
Zout	"	2 360 540	1 372 150	1 855 811	8 950	7 438	13 330
Vee:							
Ezels	stuks	123	52	107	1 845	792	1 708
Runderen	"	—	—	2	—	—	80
					f 221 569	f 356 548	f 925 385

[1]) Afkomstig van Klein-Curaçao.

		Hoeveelheid.			Waarde.		
		1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Aruba. [1]							
Aloëhars	K.G.	362 407	414 268	396 499	f 92 257	f 124 232	f 112 377
Boonen	L.	23 200	35 100	69 450	3 105	3 441	5 600
Caret	K.G.	—	$12^1/_2$	$6^1/_4$	—	313	94
Dividivi	„	247 000	195 425	197 235	15 369	11 726	11 834
Eieren (kippen-)	stuks	900	147 893	—	22	3 178	—
„ (meeuwen-) . . .	„	25 000	26 350	—	187	198	—
Eenden	„	—	4	—	—	12	—
Goud	K.G.	171,488	46,788	59,421	281 172	74 861	95 074
Gierst	L.	—	—	—	—	—	—
Huiden, ossen-	K.G.	20	1 268	—	12	634	—
Houtskolen	zak	1	—	—	1	—	—
Kalk	H.L.	664	19 325	—	386	1 391	—
Kalkoenen	stuks	—	2	—	—	8	—
Kippen	„	—	390	—	—	195	—
Koper, oud	K.G.	11 00	1 001	504	250	200	100
Maïs	L.	3 762	3 397	14 664	191	504	694
Mest	vat	1 340	—	20 210	134	—	2 021
Oranjeschillen	K.G.	—	125	117	—	100	55
Phosphorzure kalk: . . .							
„ „ (1ste kl.)	M³.	41 325	23 930	30 333	330 600	191 440	242 664
„ „ (2de kl.)	„	6 605	2 927	3 209	39 630	17 562	19 254
Pindas (aardnoten) . . .	vat van 50 K.G.	1 265	3 960	8 521	9 785	16 811	36 520
Pompoenen	stuks	—	100	—	—	8	—
Salons (gedroogd vleesch)	„	28	50	—	62	76	—
Schildpadden	„	—	2	—	—	6	—
Stroohoeden	dozijn	$8\,503^1/_2$	$6\,318^1/_4$	2 253	9 799	5 681	2 012
Vellen, geiten-	K.G.	6 309	9 823	8 847	6 630	9 774	11 492
„ schapen-	dozijn	$228^1/_3$	220	216	900	1 018	1 126
Visch, gezouten	„	882	1 794	—	2 665	5 549	—
Wol, vuil	K.G.	3 525	5 383	1 970	388	853	236
Zilver	„	33,453	8,564	10,239	1 638	343	410
Zout	H.L.	—	100	741	—	40	297
Vee:							
Ezels	stuks	1	—	—	15	—	—
Geiten	„	53	3	—	205	9	—
Muilezels	„	—	2	—	—	200	—
Schapen	„	—	21	—	—	54	—
Varkens	„	12	57	80	106	235	400
					[2] f 795 509	[2] f 470 652	f 542 260
Bonaire.							
Aloëhars	K.G.	19 299	36 099	45 433	f 5 790	f 7 220	f 9 815
Brandhout	„	57 087	49 375	16 750	494	395	186
Boonen	H.L.	—	—	0,5	—	—	5
Caret	K.G.	7	$71^5/_8$	$26^3/_4$	98	1 195	279
Dividivi	„	685 539	840 189	1 056 601	46 468	50 614	73 247

[1] De opgaven van 1908 en 1909 van Aruba geven den geheelen uitvoer aan, dus ook naar de andere eilanden der kolonie, die van 1910 enkel den uitvoer naar het buitenland, al mochten de meeste goederen (uitgezonderd phosphozure kalk) via Curaçao zijn verscheept.
[2] In het vorig verslag was de waarde van de uitgevoerde phosphorzure kalk niet vermeld, tengevolge waarvan het totaal cijfer der waarde van den uitvoer over 1908 en 1909 belangrijk lager was dan de in dit verslag voor die jaren aangegeven cijfers.

		Hoeveelheid.			Waarde.		
		1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Eieren	stuks	11 317	16 277	6 123	f 340	f 499	f 166
Geitenvellen	K.G.	8 033	6 780	7 435	8 033	6 780	8 849
Hooi	„	351	1 940	800	9	20	41
Houtskolen	zak	41 346	49 774	43 878	17 648	18 523	22 986
Hout, brazilie-	K.G.	104 033	268 362	29 650	3 121	4 026	890
„ pok-	„	17 552	—	500	527	—	15
Kalk	H.L.	3 650	3 740	2 960	2 761	2 584	1 409
Klinkers	1000 stuks	—	—	6	—	—	150
Koper, oud	K.G.	1 135	1 250	1 697	227	332	444
Kippen	stuks	960	744	215	384	335	76
Maïsstokken.	dracht	82	29	5	7	4	1
Mest	vat	23 873	24 568	19 714	5 968	8 233	5 744
Salons (gedroogd vleesch).	stuks	145	193	9	300	290	21
Schildpadden	„	10	58	51	16	204	218
Strohoeden.	dozijn	844	2 121	2 $197^1/_2$	2 722	5 091	5 043
Vleesch, gezouten . . .	K.G.	65	—	—	13	—	—
Visch, „ . . .	„	60	63	—	11	19	—
Wol, vuil.	„	197	260	—	39	78	—
Versche visch	stuks	—	89 100	21 000	—	1 149	210
Zout	H.L.	65 880	46 937	53 $466^1/_2$	30 700	23 076	21 386
Beenderen	K.G.	—	—	4 000	—	—	80
Hardhout.	„	—	—	3 768	—	—	95
Vee:							
Ezels	stuks	138	96	50	1 656	960	540
Geiten	„	3 676	4 083	3 338	11 028	10 208	9 772
Paarden	„	8	22	1	400	1 650	50
Runderen	„	37	63	9	1 480	3 150	540
Schapen	„	328	425	557	1 209	1 700	2 082
Varkens	„	13	38	3	81	285	23
					f 141 530	f 148 620	f 164 363
St. Martin. N. G.							
Aardappelen	K.G.	1 600	—	—	f 40	—	—
Arrowroot	„	—	180	—	—	f 36	—
Geitenvellen	„	350	572	931	401	493	f 876
Houtskolen	vat	—	5	20	—	2	10
Kalk	„	18	$30^1/_2$	109	26	30	109
Katoen (gezuiverd) . . .	K.G.	5 240	12 830	9 636	6 550	12 830	12 045
Katoenzaad	„	2 600	34 430	41 718	65	1 722	2 085
Mest	vat	—	1 047	497	—	1 047	124
Oranjeschillen	K.G.	—	160	240	—	50	30
Schapenvellen	dozijn	—	8	$1^1/_2$	—	55	5
Sigaren	„	7 392	6 520	7 099	691	652	709
Tamarinden.	vat	41	$3^1/_2$	81	205	26	607
Zout	H.L.	122 130	121 727,89	108 011,45	55 455	46 256	41 044
Vee:							
Paarden	stuks	1	3	—	150	300	—
Muilezels	„	—	8	—	—	1 050	—
Ezels	„	—	1	—	—	20	—

		Hoeveelheid.			Waarde.		
		1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Runderen	stuks	28	56	51	f 1 130	f 2 240	f 1 730
Schapen	„	14	11	75	42	33	225
Geiten	„	9	2	19	18	5	50
Varkens	„	27	64	31	270	640	277
					f 65 043	f 67 487	f 59 926
St. Eustatius.							
Bataten	„	198 640	72 700	27 820	f 4 966	f 2 312	f 1 103
Brandewijn	L.	—	—	8	—	—	6
Brandhout	M³.	—	12	—	—	36	—
	K.G.	—	—	850	—	—	32
Caret	„	—	12	—	—	10	—
Diversen	colli	—	—	—	—	—	—
Damejeanen	stuks	—	60	—	—	14	—
Groenten	vat	—	2	—	—	5	—
Geitenvellen	K.G.	335	204½	248½	335	80	83
Huiden	„	322	300	188	193	131	78
Houtskolen	„	—	—	3 909	—	—	141
	vat	29	154	—	8	44	—
Hout (scheeps-)	M³.	—	—	—	—	—	—
Jams	K.G.	42 360	41 470	53 213	1 481	1 489	2 549
Jenever	L.	—	—	35	—	—	20
Klinkers	stuks	—	1 000	—	—	5	—
Katoen (gezuiverd)	K.G.	293	1 935	2 360,5	88	2 321	4 627
„ (ongezuiverd)	„	17 782	9 665	—	1 334	1 907	—
Lucifers	kisten	—	10	—	—	63	—
Limoenen	K.G.	—	20	—	—	1	—
Maïs (in aren)	vat	26	41	1	39	66	5
Maïsmeel	zak	—	—	1	—	—	10
Pindas (aardnoten)	vat	—	—	5	—	10	23
	K.G.	—	75	—	—	—	—
Pompoenen	stuks	—	434	170	—	71	19
Posten (berghout)	„	—	—	25	—	—	3
Rum	L.	—	—	8	—	—	10
Schapenvellen	K.G.	—	—	85	—	—	15
Schildpadden	stuks	—	2	—	—	15	—
Stijfsel	K.G.	—	60	—	—	5	—
Tamarinden	„	—	—	145	—	—	2
	vat	4	—	—	20	—	—
Tanjers	K.G.	—	—	75	—	—	4
	vat	23½	—	—	117	43	—
Tras	H.L.	579	31	5	579	10	5
Vaten (ledige)	stuks	—	310	53	—	81	32
Vellen (schapen-)	„	4	37	—	8	7	—
Zaad (katoen-)	K.G.	—	4 304	1 865	—	180	191
Zout	H.L.	—	113	—	—	4	—
Vee:							
Ezels	stuks	25	46	48	375	630	687
Geiten	„	38	312	155	76	918	271
Muilezels	„	3	—	2	500	—	250
Kalveren	„	15	—	—	450	—	—
Koeien	„	—	1	—	—	50	—
Muildieren	„	—	4	—	—	400	—

		Hoeveelheid.			Waarde.		
		1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.
Paarden	stuks	1	6	1	f 50	f 458	f 250
Runderen	„	61	70	90	2 440	2 410	2 586
Schapen	„	21	91	82	53	419	276
Varkens	„	31	81	—	310	598	545
					f 13 422	f 14 793	f 13 823
Saba. [1]							
Aardappelen.	K.G.	4 465	33 259	1 130	f 4 934	f 3 407	f 120
Bananas	„	—	—	—	—	24	—
Damejeanen (leege) . . .	stuks	—	22	50	—	7	5
Diversen	„	—	—	2	—	—	87
Eieren	dozijn	979	30	—	26	9	—
Geitenvellen.	K.G.	58	50	151	144	50	115
Groenten	colli	—	16	—	—	37	—
Hoeden	stuks	—	12	100	—	4	10
Huiden	„	52	25	5	92	44	7
Kantwerk	colli	—	—	961	2 107	4 810	8 706
Katoen	K.G.	—	655	—	—	131	—
Limoentjes	colli	—	69	—	—	33	—
Limoensap	L.	1 518	6 447	2 213	119	612	84
Oranjeappelen	stuks	—	48	—	—	1	—
Pompoenen	„	—	34	—	—	6	—
Sjalotten	K.G.	—	140	70	—	20	7
Stekken	kisten	—	6	—	—	4	—
Tanjers	vat	1	17	—	5	116	—
Uien	K.G.	3 360	1 960	5 730	302	201	506
Vruchten	—	—	—	—	—	—	—
Vee:	colli	—	18	—	—	17	—
Geiten	stuks	2	19	8	9	89	23
Paarden	„	—	3	4	—	300	223
Runderen	„	2	5	19	92	252	817
Schapen	„	9	24	4	54	99	18
Varkens	„	17	45	41	327	537	401
					f 8 211	f 10 810	f 11 129

[1] De cijfers van 1910 wijzen den uitvoer naar het buitenland aan, die van 1908 en 1909 den uitvoer naar het buitenland en naar de andere eilanden der kolonie.

Bijlage IJ.

STAAT van de goederen, die op de verschillende eilanden der kolonie rechtstreeks uit het buitenland werden ingevoerd.

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Curaçao.			
Aardappelen	K.G.	272 138	f 9 525
Alcohol	L.	2 447	662
Azijn	—	—	1 136
Band- en bladijzer	—	—	8 731
Bayrum	—	—	8 404
Boonen en erwten	L.	85 259	18 042
Boter	K.G.	30 688	39 894
Beschuit (fijne)	—	—	5 070
„ (gewone)	—	—	45 439
Bier	L.	48 127	19 251
Cognac	„	7 208	22 344
Cement	—	—	5 814
Chemicaliën	—	—	4 332
Cocosnoten	—	—	878
Dakpannen	—	—	2 143
Dividivi	K.G.	2 621 580	131 079
Diversen	—	—	889 595
Eieren (meeuwen- en andere)	stuks.	1 500	95
Ezels	„	1	25
Geiten	„	1 149	3 447
Geitenvellen	K.G.	—	102 007
Gereedschappen (Landbouw)	—	—	2 240
Gereedschappen (Mijnwezen)	—	—	3 076
Glas- en aardewerk	—	—	22 407
Goud en zilver (bewerkt)	—	—	6 774
Hoedenstroo	stuks.	103 656	37 503
Hoeden (stroo-)	dozijn.	1 004 $^{3}/_{12}$	11 889
Hoeden (andere)	„	—	6 335
Hooi	K.G.	3 261	98
Hout (mahonie- en ander hard-)	—	—	1 608
Hout (planken)	—	—	f 40 939
Houtskolen	—	—	376
Jenever	L.	128 741	36 047
Jam (gelei)	—	—	1 633
Kabeljauw	K.G.	12 302	3 691
Kaas	„	45 174	31 622
Koffie	„	109 989	43 996
Klinkers en Plavuizen	—	—	733
Kleederen (gemaakte)	—	—	16 754
Kaarsen (stearine)	K.G.	8 692	4 259
Kaarsen (vet)	„	1 914	1 110
Leder (zool-)	„	29 716	29 716
„ (ander)	—	—	10 338
Likeur	L.	2 595	2 984
Lucifers	—	—	7 532
Maïs	L.	285 975	10 009
Margarine	K.G.	37 093	14 837
Meel (maïs)	„	1 648 669	149 080
„ (tarwe en rogge)	„	1 558 988	218 858
Muilezels	stuks.	9	660
Mangrovebast	K.G.	128 649	3 520
Machinerieën	—	—	14 622
Materialen (elect. licht)	—	—	10 253
„ (telephoon en telegraaf)	—	—	181
„ (tramwegen)	—	—	1 616
Medicijnen	—	—	16 359
Meubelen	—	—	22 431
Mineraalwater	—	—	5 036
Metaalwaren (geëmal.)	—	—	4 367
Ossenhuiden	K.G.	70 241	21 072
Olie (petroleum)	L.	496 116	39 986
„ (lijn)	—	—	8 689
„ (terpentijn)	—	—	809

		1910. Hoeveelheid.	1910. Waarde.
Olie (andere)	—	—	f 14 401
Paarden	stuks.	40	2 956
Pik en harpuis	—	—	267
Parfumerieën	—	—	29 107
Piano's	stuks.	7	3 625
Reuzel	K.G.	—	50 880
Rum	L.	134 376	33 594
Runderen	stuks.	476	21 420
Rijst	K.G.	75 186	3 760
Rijtuigen en auto's	—	—	8 643
Rijwielen	stuks.	19	1 111
Schapen	"	314	942
Schildpadden	K.G.	4 249	638
Sigaren	100 stuks.	8 788	25 837
Schoenen	—	—	23 832
Sigaretten	100 stuks.	288 155	97 973
Sparren	—	—	637
Spek	—	—	2 989
Speelkaarten	—	—	736
Steenkolen	1000 K.G.	29 936	185 203
Stijfsel	K.G.	62 807	15 702
Suiker (bruine)	"	714 959	75 071
" (witte)	"	201 794	32 287
Suikergoed	—	—	14 969
Teer	—	—	686
Thee	—	—	3 728
Tabak (onbewerkt)	—	—	13 803
" (bewerkt	—	—	32 158
Touw	—	—	19 219
Uien	K.G.	—	9 622
Varkenskoppen	"	44 593	13 378
Varkens	stuks.	50	355
Verf	—	—	15 556
Visch (gezouten)	dozijn.	3 394	9 882
Verduurz. levensmiddelen	—	—	42 383
Vernis	—	—	757
Vleesch (gedroogd)	stuks.	4 628	9 256
" (gezouten)	—	—	18 719
Vruchten (geconfijt)	—	—	1 700
Wol	—	—	239
Whisky	L.	2 689	4 383
Wijn	"	27 475	32 557
IJzer (bewerkt)	—	—	41 002
" (ander)	—	—	612
Zakken en fusten	—	—	36 272
Zeep	—	—	24 725
Zijden stoffen	—	—	1 300
			f 3 162 310

		1910. Hoeveelheid.	1910. Waarde.
Aruba. [1])			
Aardappelen	K.G.	485	f 44
Azijn	L.	35	5
Band- en bladijzer	K.G.	60	15
Band- en bladkoper	"	90	112
Boonen en erwten	L.	250	25
Boter (1ste qualiteit)	K.G.	6	9
" (2de ")	"	460	460
Beschuit (gewone)	"	3 665	458
Bier	L.	193	78
Cocosnoten	stuks.	50	2
Dakpannen	1000 stuks.	15	1 200
Dividivi	K.G.	8 000	240
Diversen	colli.	797	27 895
Eieren (meeuwen en andere)	stuks.	26 900	269
Ezels	"	1	30
Geiten	"	371	1 113
Geitevellen	K.G.	2 260	2 260
Goederen (droge)	colli.	152	13 680
Glas- en aardewerk	"	66	1 320
Hoedenstroo	stuks.	51 114	1 533
Hoeden (stroo-)	dozijn.	34	207
" (andere)	stuks.	1 700	2 550
Hout (mahonie en ander hard)	M².	222	222
" (timmer	"	23	25
Houtskool	zak.	18	14
IJs	K.G.	29	3
Jenever	L.	9 735	2 434
Kalk	H.L.	25	19
Kaas	K.G.	1 684	1 011
Koffie	"	14 458	8 675
Leder	"	881	881
Likeur	L.	333	333
Lucifers	gros doosjes	400	300
Maïs	L.	2 184	131
Margarine	K.G.	1 050	525
Meel, maïs-	L.	24 885	1 493
Meel, tarwe- en rogge-	K.G.	9 282	557
Muilezels	stuks.	3	300
Medicijnen	colli.	7	140
Meubelen	stuks.	54	540
Mineraalwater	L.	808	80
Ossenhuiden	K.G.	1 925	1 540
Olie, petroleum	L.	1 656	149
" , lijn-	"	1 374	687
" , terpentijn	"	36	27
" , andere	"	616	554
Paarden	stuks.	19	950

(1) De invoer van Aruba rechtstreeks uit het buitenland is beperkt; een groot deel van de artikelen van consumtie wordt uit Curaçao betrokken.

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Provisiën	colli.	13	f 97
Parfumerieën	„	41	205
Reuzel	K.G.	771	231
Rum	L.	23 642	8 274
Runderen	stuks.	25	750
Rijst	K.G.	1 466	147
Schapen	stuks.	188	564
Schapenvellen	dozijn.	27	81
Sigaren	1000 st.	55	1 107
Sigaretten	pakjes.	2 245	135
Siropen	L.	178	89
Sparren	stuks.	635	381
Stijfsel	K.G.	3 224	645
Suiker, bruine	„	166 222	16 622
„ , witte	„	1 762	220
Suikergoed	colli.	22	11
Schoenen	paar.	9 335	9 335
Thee	K.G.	130	98
Tabak, bewerkt	„	980	980
Touw	„	2 428	971
Uien	„	158	31
Varkens	stuks.	3	15
Verf	K.G.	560	168
Visch, gezouten	dozijn.	326	978
Verduurzaamde levensmiddelen	colli.	34	680
Vleesch (gedroogd, salons)	stuks.	21	42
Vleesch (gezouten)	K.G.	436	174
Vruchten (geconfijt of ingemaakt)	„	7	4
Vruchten, versche	colli.	2 382	1 807
Whiskey	L.	183	183
Wijn	„	150	150
IJzer	K.G.	12	1
IJzer (bewerkt)	„	1 750	53
Zakken en fusten (ledige en gebruikte)	stuks.	926	231
Zeep (zachte en ongeparfumeerde)	K.G.	90	23
			f 120 578

Bonaire. [1])

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	K.G.	2 528	f 89
Band- en bladkoper	„	14½	7
Baywater	L.	12	4
Boonen en erwten	„	52	5
Bier	„	3 312	14
Cognac	L.	110	110
Cement	K.G.	90	8
Cocosnoten	stuks.	5 550	f 160
Dividivi	K.G.	38 000	2 280
Diversen	colli.	205	2 482
Geitevellen	K.G.	32½	40
Goederen, droge	colli.	58	5 571
Goederen, natte	„	—	—
Glas- en aardewerk	„	35	860
Hoedenstroo	stuks.	20	5
Hooi	K.G.	600	33
Hout, timmer	M².	333	319
Jenever	L.	4 004	800
Kazen (Friesche)	K.G.	335½	235
Koffie	„	6 284½	2 514
Kaarsen (vet)	„	622½	305
Leder	„	426½	426
Likeur	L.	69,2	49
Lucifers	gros doosjes	250	168
Maïs	L.	17 856	625
Margarine	K.G.	40	2
Meel, maïs	„	630	57
Meubelen	stuks.	5	415
Olie (petroleum)	L.	72	7
Olie (lijn)	„	768	356
Olie (andere)	„	18	8
Provisiën	colli.	12	213
Parfumerieën	„	5	323
Rum	L.	24 864	6 216
Rijst	K.G.	545	27
Rijtuigen	stuks.	1	242
Sigaren	1000 st.	31½	926
Sigaretten	pakjes.	1 200	82
Sparren	stuks.	1 055	148
Stijfsel	K.G.	1 645	276
Suiker (bruine)	„	21 764	2 285
Suiker (witte)	„	2 350	376
Schepen (deelen van)	stuks.	1	25
Thee	K.G.	62½	83
Tabak (bewerkt)	„	216	98
Uien	„	1 270	140
Verf	„	450	106
Visch (gezouten)	dozijn.	3 132½	142
Whisky	L.	30,96	30
Wijn	„	873,6	1 048
Zakken en fusten (ledige en gebruikte)	stuks.	6 005	300
			f 30 040

([1]) De invoer van Bonaire rechtstreeks uit het buitenland is beperkt; een groot deel van de artikelen van consumptie wordt uit Curaçao betrokken.

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
St. Martin N. G.			
Aardappelen	K.G.	2 438	f 190
Alcohol	L.	9	5
Azijn	„	1 038	168
Band- en bladijzer	K.G.	4 659	664
Baywater	L.	143	80
Boonen en erwten	„	1 883	466
Boter, 1e kwaliteit	K.G.	700	1 087
Beschuit, fijne	„	46	26
Beschuit, gewone	„	3 840	848
Bier	L.	722	421
Cognac	„	34	48
Cement	K.G.	1 200	43
Cocosnoten	K.G.	2 831	103
Diversen	stuks.	1 088	9 581
Ezels	colli.	1	15
Geiten	stuks.	2	6
Goederen, droge	„	432	20 182
Goederen, natte	colli.	80	1 135
Gereedschappen voor landbouw	„	386	472
Glas- en aardewerk	stuks.	249	737
Hoeden (stroo-)	colli.	16	87
Hoeden (andere)	dozijn.	7,5	93
Hooi	K.G.	908	53
Hout (mahonie en ander hard)	„	200	5
Hout (planken)	M².	7 228	4 782
„ (ribben)	„	2 279	1 565
Houtskool	zak.	30	15
Jenever	L.	2 690	1 346
Jams (gelei)	K.G.	26	17
Kabeljauw	„	2 917	370
Kalk	H.L.	30	30
Kazen	K.G.	446	309
Koffie	„	2 164	833
Kleederen (gemaakte)	colli.	1	60
Kaarsen (stearine)	K.G.	40	31
„ (vet)	„	255	140
Leder	„	151	159
Likeur	L.	62	71
Lucifers	gros doosjes	278	215
Mais	L.	22 976	1 257
Margarine	K.G.	4 677	2 465
Meel, mais-	L.	83 858	6 708
„ , tarwe en rogge	K.G.	315 356	45 552
Machinerieën	colli.	9	312
Medicijnen	„	53	813
Meubelen	stuks.	233	756
Mineraalwater	L.	134	49
Olie (petroleum)	„	27 382	2 290
„ (lijn)	„	1 000	479
„ (terpentijn)	„	51	15
„ (andere)	„	1 203	674

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Orgels	stuks.	1	f 50
Paarden	„	3	100
Pik (harpuis)	K.G.	565	55
Provisien	colli.	643	2 618
Parfumerieën	„	8	121
Pianos	stuks.	1	250
Reuzel	K.G.	4 155	2 247
Rum	L.	1 216	194
Runderen	stuks.	1	100
Rijst	K.G.	5 868	788
Rijtuigen	stuks.	3	223
Rijwielen	„	3	80
Schapen	„	5	15
Shingles	1000 stuks.	218 800	1 861
Sigaren	„	24 35	499
Sigaretten	pakjes.	12 070	210
Siropen	L.	11 874	1 325
Spek	K.G.	2 475	1 729
Steenkolen	1000 K.G.	9 660	128
Stijfsel	K.G.	2 819	259
Suiker (bruine)	„	91 925	9 958
„ (witte)	„	4 817	938
Suikergoed	„	1 144	525
Schepen (deelen van)	stuks.	33	239
Schoenen	paar.	1 243	2 854
Speelkaarten	spel.	24	5
Teer	L.	380	26
Thee	K.G.	391	462
Tabak (onbewerkt in rol of blad)	„	6 761	3 247
Tabak (bewerkt)	„	29	38
Touw	„	1 563	809
Uien	„	2 151	371
Varkenskoppen (gezouten)	„	1 350	240
Varkens	stuks.	1	5
Verf	K.G.	1 270	749
Verfhout	„	20	4
Verduurz. levensmidd.	„	2 671	830
Vleesch (gedroogd)	„	314	322
„ (gezouten)	„	2 662	1 047
Vruchten (geconfijt of ingemaakt)	„	186	97
Whisky	L.	116	105
Wijn	„	1 473	718
IJzer (bewerkt)	K.G.	9 101	1 674
Zakken en fusten (ledige en gebruikte)	stuks.	490	73
Zeep (harde en geparfumeerde)	K.G.	273	104
Zeep (zacht en geparfumeerde)	„	4 615	1 140
			f 147 260

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
St. Eustatius.			
Aardappelen	K.G.	985	f 99
Aardewerk.	kisten	6	850
Azijn	L.	60	6
Anisado.	„	921	200
Bacoven	trossen	49	19
Bakeljauw	K.G.	1 376	547
Bataten.	„	610	20
Beschuit (scheeps) . . .	„	6 405	1 111
„ (fijne)	kist.	1	42
Bezems	stuks.	204	8
Bayrum.	L.	17	11
Bokking	kist.	1	5
Boonen	L.	590	111
Boter.	K.G.	100	110
Band- en bladijzer . . .	„	365	63
Blauwsel	„	6	8
Bier	L.	588	210
Cement	vat.	29	160
Cherry-cordial	L.	36	25
Cognac	„	32	100
Diversen	stuks.	4	210
Eieren (meeuwe-) . . .	„	300	2
Emmers (gegalv.) . . .	„	36	13
Fusten (leege)	„	64	10
Geconfijte vruchten . .	kist.	4	47
Geiten	stuks.	4	2
Glaswaren	kisten.	1	16
Guano	„	61	122
Haring	K.G.	2 040	232
Hout.	M³.	546	1 434
Hars	vat.	1	10
Hoeden (stroo-)	dozijn.	11	153
Haver	K.G.	270	23
Hooi	„	263	13
Jenever	L.	2 691	673
Kalk	H.L.	274	411
Kaas.	K.G.	151	151
Kerosene	L.	9 852	1 027
Koffie	K.G.	225	113
Katoengoed	M.	17 133	2 570
Kaarsen.	K.G.	16	16
Kantoorbehoeften . . .	kist.	1	63
Krammen	„	1	35
Kokosnoten	stuks.	960	20
Katoenzaad	K.G.	250	112
Koopmanschappen . . .	kist.	24	422
Kramerijen	„	1	7
Leder (zool-)	K.G.	90	90
Likeur	L.	25	30
Levensm. (verduurz.) . .	kist.	21	294
Lijnolie	L.	35	11
Lucifers.	kist.	10	295
Limonade	flesch.	1 548	f 45
Landbouwgereedsch. . .	kist.	8	341
Metaalwaren (geëm.) . .	„	3	64
Margarine	K.G.	1 192	596
Meel (tarwe)	„	76 645	10 086
„ (maïs)	„	22 410	1 992
„ (katoenzaad) . . .	„	720	40
Maïs	L.	4 416	276
Melasse	„	240	24
Medicijnen	kist.	1	10
Menie	K.G.	81	24
Manufacturen.	kist.	14	1 621
Olie (fijn als olijf) . . .	L.	40	30
Pijpen (aarden)	kist.	8	76
Papier	riem.	15	46
Platen (zinken)	stuks.	365	670
Piano.	„	1	250
Provisie.	kist.	3	33
Paarden.	stuks.	3	200
Plantjes (suikerriet) . .	„	3 500	25
Rum	L.	1 428	571
Rijst	K.G.	7 400	925
Runderen	stuks.	1	250
Reuzel	K.G.	306	122
Rozijnen	„	15	4
Spijkers.	„	1 200	70
Stoelen	stuks.	21	42
Spek	K.G.	625	350
Stroop	flesch	48	5
Schoolbehoeften	kist.	7	570
Sigaren	stuks.	14 600	292
Schoenen	kist.	9	405
Shingles	stuks.	50 410	408
Sago	zak.	1	6
Specerijen	kist.	1	21
Sodawater	flesch.	724	48
Soda	vat.	1	4
Suiker (bruine)	K.G.	31 922	3 830
„ (witte).	„	2 178	544
Touw	rollen.	13	154
Terpentijn	L.	6	2
Tabak	K.G.	322	322
Thee	„	124	148
Uien	„	568	132
Varkens	stuks.	1	3
Visch (gezouten). . . .	K.G.	830	249
Varkenskoppen	„	180	30
Verf	„	433	161
Vleesch (gezouten) . . .	„	675	225
Vermecelli	„	18	2
Vermouth	L.	80	80
Wijn	„	102	90
Whisky	„	95	120

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
IJzerdraad	rollen.	35	f 211
IJzerwaren	kist.	2	347
Zalm	vat.	1	15
Zeep (ongeparf.)	K.G.	1 940	287
„ (geparf.)	„	5	25
Zinkwit	„	22	18
			f 40 139
Saba.			
Aardappelen	„	4 800	f 517
Alcohol	L.	—	—
Aloëhars	K.G.	—	—
Azijn	L.	—	—
Automobielen	stuks.	—	—
Band- en bladijzer	K.G.	—	—
Band- en bladkoper	„	—	—
Bay-water	L.	36	20
Beschuit (fijne)	K.G.	212	102
„ (gewone)	„	10 795	2 127
Bier	L.	72	37
Boonen en erwten	„	256	51
Boter	K.G.	44	88
Brandhout	bos.	—	—
Buskruit	K.G.	—	—
Cement	„	3 000	83
Cocosnoten	stuks.	—	—
Cognac	L.	32	60
Dakpannen	mille.	—	—
Diversen	colli.	56	937
Dividivi	K.G.	—	—
Dynamiet	—	—	—
Ezels	stuks.	—	—
Geiten	—	—	—
Geitenvellen	K.G.	—	—
Gereedsch. voor landbouw	colli.	—	—
Gereedsch. voor mijnwezen	„	—	—
Glas- en aardewerk	„	61	850
Goederen (droge)	„	177	10 042
„ (natte)	„	108	1 532
Goud en zilver (bewerkt)	—	—	—
Hoedenstroo	stuks.	25	5
Hooi	K.G.	—	—
Hout, mahonie en ander hard-	stuks.	12	6
Hout, timmer-	M².	2 615	2 631
Houtskool	zakken.	—	—
Jams (gelei)	kisten.	1	4
Jenever	L.	715	243
Juweelen	pakjes.	1	7
Kaarsen	K.G.	11	8
Kabeljauw	„	—	—
Kalk	H.L.	110	72

		1910.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Kazen	K.G.	75	f 75
Kleederen (gemaakte)	colli.	—	—
Klinkers en plavuizen	mille.	—	—
Koffie	K.G.	425	297
Leder	„	110	132
Likeur	L.	205	142
Lucifers	grosdoosjes	30	40
Maïs	L.	3 712	290
Machinerieën	stuks.	—	—
Mangrovebast	K.G.	—	—
Margarine	„	1 567	1 253
Matriaal voor electrisch licht	colli.	—	—
Materiaal voor telephoon en telegraaf	„	—	—
Materiaal voor tramwegen	„	—	—
Meel, maïs-	K.G.	35 820	3 582
Meel, tarwe- en rogge-	„	104 220	17 370
Meststoffen	„	—	—
Meubelen	stuks.	82	318
Muilezels	„	—	—
Olie, petroleum of kerone	L.	8 586	1 192
„ lijn-	„	408	204
„ terpentijn	„	64	29
„ andere	„	36	15
Orgels	stuks.	1	24
Ossenhuiden	K.G.	—	—
Paarden	stuks.	1	75
Parfumerieën	colli.	3	30
Piano's	stuks.	—	—
Pik, harpuis	K.G.	—	—
Provisie	colli.	68	1 131
Reuzel	K.G.	578	319
Rijst	„	3 970	695
Rijtuigen	stuks.	—	—
Rijwielen	„	—	—
Runderen	„	—	—
Rum	L.	2 237	487
Schapen	stuks.	—	—
Schepen (deelen van)	„	—	—
Schildpadden	„	—	—
Schoenen	paren.	154	286
Shingles	mille.	$12\frac{1}{2}$	184
Sigaren	stuks.	2 460	74
Sigaretten	„	2 600	13
Siropen	L.	—	—
Sparren	stuks.	—	—
Speelkaarten	spel.	—	—
Spek	K.G.	100	62
Steenkolen	ton.	—	—
Stijfsel	K.G.	—	—
Stoffen (zijden)	stuks.	—	—
Stroohoeden	„	—	—
Suiker (bruine)	K.G.	34 439	5 166

		1910. Hoeveelheid.	1910. Waarde.
Suiker (witte)	K.G.	560	f 116
Tabak (onbew. in rollen of bladen)	„	102	56
Tabak (bewerkt). . . .	—	—	—
Teer	L.	—	—
Varkens	stuks.	—	—
Varkenskoppen	K.G.	180	32
Verduurz. levensmiddelen	colli.	24	266
Verf	K.G.	711	173
Verfhout	—	—	—
Vernis	L.	—	—
Visch (gezouten) . . .	K.G.	6 392	639
Vleesch (gedroogd of gezouten)	„	890	404
Vruchten (geconfijt of ingemaakt	kisten.	6	f 44
Whisky	L.	162	180
Wijn	„	89	108
Wol	K.G.	—	—
IJs	„	—	—
Zakken en fusten, ledige, gebruikte	stuks.	—	—
Zeep, harde en geparfumeerdere	K.G.	15	16
Zeep, zachte en ongeparfumeerde	„	2 363	500
			f 55 441

Bijlage Z.

STAAT van den doorvoer in de kolonie Curaçao, gedurende het jaar 1910.

		CURAÇAO.	ARUBA.	BONAIRE.	St. MARTIN.	St. EUSTATIUS.	SABA.
Aloëhars	K.G.	800	—	—	—	—	—
Aardewerk	colli.	—	25	—	—	—	—
Anisado	L.	—	—	—	—	56	—
Band- en bladkoper . .	K.G.	—	—	422	—	—	—
Baywater	L.	—	—	—	—	—	36
Beenderen	K.G.	—	—	—	—	600	—
Beschuit	„	6 120	—	—	—	—	—
Braziliehout	„	93 612	—	—	—	—	—
Bier	L.	—	—	—	—	—	—
Boomwol	colli.	—	—	—	—	—	—
Boonen		—	—	—	—	—	—
Boombast	K.G.	—	—	—	—	—	—
Bed (ijzer)	stuks.	—	—	—	—	—	—
Bataten	K.G.	—	—	—	—	—	—
Bakeljauw	„	—	—	—	—	—	—
Bacoven	tros.	—	—	—	—	—	—
Cacao	K.G.	232 537	—	—	—	—	—
	zak.	—	—	—	—	—	—
Campêchehout	K.G.	—	—	—	—	—	—
Caoutchouc	„	2 480	—	—	—	—	—
Caret	„	171	—	165	—	—	—
Cederhout	„	27 886	—	—	—	—	—
Cocosnoten	stuks.	—	—	—	—	—	—
Cognac	L.	11 166	740	—	—	64	—
Copaiba	K.G.	21 569	—	—	—	—	—
Chlorato potasium . . .	„	—	—	—	—	—	—
Diversen	colli.	94 554	159	—	606	—	—
Dividivi	K.G.	472 913	—	—	—	—	—
Droge goederen	colli.	—	757	—	—	—	—
Ebbenhout	K.G.	1 551 617	—	—	—	—	—
Ezels	stuks.	—	—	—	—	—	—
Geelhout	K.G.	2 429 319	—	—	—	—	—
Geitevellen	„	522 256	—	—	—	—	—
	colli.	—	—	—	—	—	—
Geiten	stuks.	—	—	—	—	—	—
Goud	K.G.	—	—	—	—	—	—
	colli.	5	—	—	—	—	—
Guano	K.G.	—	—	—	—	540	—
Glaswaren	kist.	—	—	—	—	—	—
Hardhout	K.G.	1 883 884	—	—	—	—	—

		CURAÇAO.	ARUBA.	BONAIRE.	ST. MARTIN.	ST. EUSTATIUS.	SABA.
Hertevellen	K.G.	—	—	—	—	—	—
Hoedenstroo	kop.	—	—	—	—	—	—
Hoorns	K.G.	—	—	—	—	—	—
Houtskool	zak.	—	—	—	—	—	—
Hout (timmer)	M³.	—	—	—	—	74	—
Jams.	K.G.	—	—	30	—	300	—
Jenever	L.	39 456	3 068	—	—	822	31
Kalk	H.L.	—	—	—	—	5	—
Katoengoed	colli.	4 955	—	—	—	—	—
Koffie	K.G.	14 713 147	—	24	50	—	—
Kinabast	"	14 210	—	—	—	—	—
Koper	"	7 397	—	—	—	—	—
Kalkoenen	stuks.	—	—	—	—	—	—
Lijnolie	L.	—	—	—	—	—	—
Likeur	"	—	—	—	—	45	—
Limonade	kist.	—	—	—	—	—	—
Lucifers.	gros doosjes	—	25	—	—	—	—
Mahoniehout	K.G.	21 250	—	—	—	—	—
Maïs	L.	130 911	2 240	—	—	—	—
Mangrovebast.	K.G.	137 607	—	—	—	—	—
Meel, tarwe, rogge en maïs	"	66 226	—	—	—	—	—
Meeuweneieren	stuks.	—	—	—	—	—	—
Meststof.	K.G.	—	—	—	—	—	—
Mangelbast.	"	—	—	—	—	—	—
Muilezels	stuks.	—	—	—	—	—	—
Melasse	L.	—	—	—	—	—	—
Mangoes.	stuks.	—	—	—	—	—	—
Nitrat ammonium . . .	K.G.	—	—	—	—	—	—
Olie, kerosene, petroleum	L.	189 076	431	—	—	72	—
Ossenhuiden	K.G.	49 430	—	—	—	—	—
Pokhout (guayacan) . .	"	4 122 802	—	—	—	—	—
Paarden.	stuks.	—	—	—	—	1	—
Parfumerieën	colli.	—	1	—	—	—	—
Ploegen	stuks.	—	—	—	—	—	—
Rum	okshoofden.	310	—	—	—	—	—
	L.	—	—	—	1 274	1 498	—
Runderen	stuks.	—	—	—	—	—	—
Rijst	K.G.	310 433	—	—	—	—	—
Reuzel	"	—	—	—	—	—	—
Schapen	stuks.	—	—	—	—	—	—
Schapenvellen	K.G.	330	—	—	—	—	—
	pakken.	—	—	—	—	—	—
Suiker, bruine	K.G.	313 224	—	—	—	2 750	—
" , witte	"	14 388	697	—	—	—	—
Schildpadden	stuks.	—	—	—	—	—	—
Sigaren	"	—	1 800	—	—	—	—
Sigaretten	pakjes.	—	126 500	—	—	—	—
Shingles	stuks.	—	—	—	—	—	—
Stijfsel	K.G.	—	450	—	—	—	—
Steenkolen.	ton.	—	—	—	—	3	—
Stroohoeden	dozijn.	—	—	—	—	—	—
Stoelen	stuks.	—	—	—	—	—	—
Tabak	K.G.	7 466	4 750	1 143	—	—	—
Touw	"	—	—	—	—	—	—

		CURAÇAO.	ARUBA.	BONAIRE.	St. MARTIN.	St. EUSTATIUS.	SABA.
Thee	K.G.	—	—	—	—	—	—
Uien	„	—	—	—	—	—	—
Verahout	„	567 134	—	—	—	—	—
Verfhout	„	—	—	—	—	—	—
Verduurz. levensmiddelen	colli.	—	1	—	—	—	—
Vruchten, geconfijt of ingemaakt	K.G.	—	1 411	—	—	—	—
Vleesch, gezouten . . .	dozijn.	—	—	—	—	—	—
Visch, „ . . .	„	—	—	—	—	—	—
Varkens	stuks.	—	—	—	—	4	—
Varkensvleesch	vat.	—	—	—	—	—	—
Wijn	colli.	10 155	—	—	—	—	—
	L.	—	4 451	—	—	—	—
Whiskey	L.	—	924	—	—	—	—
Wol	K.G.	—	—	—	—	—	—
Yayahout	„	27 152	—	—	—	—	—
IJzerwaren	colli.	—	—	—	—	—	—
Zapateerhout	K.G.	8 142 405	—	—	—	—	—
Zeep	„	—	202	—	—	60	—
Zout	H.L.	—	—	—	—	—	—

N.B. De goederen, die zonder lossing worden doorgevoerd met hetzelfde schip, waarmede zij werden ingevoerd, zijn in dezen staat *niet* opgenomen.

Bijlage A

OPGAVE van in de kolonie Curaçao ingevoerde artikelen, afkomstig uit Nederland,

STAAT van in de kolonie Curaçao ingevoerde artikelen,

	CURAÇAO.		ARUBA.	
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	225 670 K.G.	f 8 463	250 K.G.	f 24
Alcohol	520 L.	135	—	—
Azijn	—	368	—	—
Band- en bladijzer	—	951	—	—
Band- en bladkoper	—	3 581	—	—
Beschuit, gewone	—	228	—	—
Beschuit, fijne	—	69	—	—
Bier	22 568 L.	10 607	—	—
Boonen	27 941 L.	7 032	—	—
Boter	7 874 K.G.	10 709	200 K.G.	160
Boren	—	—	—	—
Cement	—	3 771	—	—
Chemicaliën	—	890	—	—
Cacaopoeder	—	—	132 K.G.	198
Chocolade	—	—	—	—
Dakpannen	—	2 143	7 000 stuks	420
Drijfwerk	—	—	—	—
Diversen	—	91 293	92 colli	1 472
Glas- en aardewerk	—	5 056	12 colli	72
Goud en zilver, bewerkt	—	556	—	—
Goederen, droge	—	—	30 colli	600
Hoeden	—	230	—	—
Jams (gelei)	—	294	—	—
Jenever	128 741 L.	36 047	3 950 L.	988
Kaarsen (stearine)	8 596 K.G.	4 212	350 K.G.	280
Kazen	45 047 K.G.	31 533	1 447 K.G.	869
Kleederen (gemaakte)	—	4 558	—	—
Klinkers en plavuizen	—	105	—	—
Kramerijen	—	—	—	—
Likeur	1 411 L.	1 633	303 L.	273
Limonade	—	—	240 L.	24
Loodwit	—	—	—	—
Lampekatoen	—	—	—	—
Margarine	26 698 K.G.	11 954	450 K.G.	225
Materialen voor electrisch licht	—	956	—	—
Medicijnen	—	4 873	2 colli	30
Meubelen	—	2 334	—	—
Mineraalwater	—	1 774	—	—

AA.

en van uit Curaçao naar Nederland uitgevoerde artikelen, gedurende het jaar 1910.

afkomstig uit Nederland, gedurende het jaar 1910.

BONAIRE.		ST. MARTIN. (N. G.)		ST. EUSTATIUS.		SABA.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
1 200 K.G.	f 42	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
12 L.	17	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
100 L.	4	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	f 800	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
2 colli	60	—	—	—	—	—	—
7 colli	190	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	90	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
4 colli	125	—	—	—	95	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
9 colli	861	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
4 656 L.	931	—	—	—	—	—	—
622 K.G.	305	—	—	—	—	—	—
334 K.G.	234	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	16	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	118	3 pakjes	f 19
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	37	—	—
—	—	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—

	CURAÇAO.		ARUBA.	
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Metaalwaren (geëmailleerd)	—	f 327	—	—
Menie	—	—	—	—
Manufacturen	—	—	—	—
Machinerieën	—	—	—	—
Olie, lijn	—	6 227	600 L.	f 360
Olie, andere	—	2 766	—	—
Oliehouders	—	—	—	—
Parfumerieën	—	1 023	2 colli.	70
Papier	—	—	—	—
Provisiën	—	—	—	—
Platen v/d. grammophone	—	—	—	—
Platen (marmeren)	—	—	—	—
Rijst	71 772 K.G.	1 289	800 K.G.	80
Reuzel	—	—	600 „	180
Rookvleesch	—	—	—	—
Schoenen	—	3 625	106 paar	265
Sigaren	747 800 stuks	21 911	41 900 stuks	628
Sigaretten	—	—	—	—
Spek	—	1 597	—	—
Suiker, witte	90 583 K.G.	15 399	650 K.G.	130
Suiker, bruine	500 „	55	—	—
Suikergoed	—	1 145	66. K.G.	33
Siropen	—	—	390 L.	78
Schoolbehoeften	—	—	—	—
Tabak, bewerkt	—	592	55 K.G.	60
Teer	—	7	—	—
Thee	—	3 584	20 K.G.	25
Touw	—	71	—	—
Uien	13 590 K.G.	1 388	—	—
Verduurzaamde levensmiddelen	—	10 304	9 colli.	360
Verf	—	8 829	336 K.G.	68
Vernis	—	17	—	—
Vruchten, ingemaakt	—	108	—	—
Vloersteenen	—	—	—	—
Versnaperingen	—	—	—	—
IJzer, bewerkt	—	11 814	736 K.G.	45
IJzer, ander	—	612	—	—
Wijn	—	—	1 200 L.	600
Zeep	—	274	—	—
Zaad	—	—	—	—
Zakken en fusten	—	599	—	—
Whiskey	—	—	120 L.	120
		f 339 908		f 8 737

STAAT van uit de kolonie Curaçao naar Nederland ui

Dividivi	30 210 K.G.	f 2 726	—	—
Hoeden	1 878 dozijn	5 830	—	—
Oud koper	1 040 K.G.	268	—	—
Oranjeschillen	9 308 „	6 816	—	—
Phosphorzure kalk	—	—	498 M^3.	f 3 984
		f 15 642		f 3 983

BONAIRE.		ST. MARTIN.		ST. EUSTATIUS.		SABA.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	f 24	—	—
—	—	—	—	—	—	2 pakjes	f 19
8 colli.	f 1 000	—	—	—	—	—	—
768 L.	356	—	—	—	15	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	9	—	—
1 colli.	26	—	—	—	—	—	—
2 „	238	—	—	—	25	—	—
7 „	130	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	4	—	—
—	—	—	—	—	25	—	—
500 K.G.	25	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1 pakje	8
—	—	—	—	—	—	—	—
30 050 stuks	884	2 300 stuks	f 58	—	5	1 800 stuks	45
—	—	800 „	9	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	363	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
62 K.G.	84	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
450 K.G.	107	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
87 colli.	390	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1 pakje	3
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
672 L.	81	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	8	2 pakjes	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
	f 6 090		f 67		f 1 635		f 94

land uitgevoerde artikelen gedurende het jaar 1910.

—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—

BIJLAGEN

behoorende bij het Koloniaal Verslag van Curaçao van 1911.

Bijl. A. Statistiek van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen en de huwelijken in de kolonie Curaçao over de laatste zes jaren.

,, B. Staat, aantoonende de verdeeling der ingezetenen op het einde van 1910 naar hunne geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen, waartoe zij behooren.

,, C. Staat, aantoonende de verdeeling der ingezetenen op het einde van 1910 in de kolonie Curaçao naar de verschillende beroepen, bedrijven en ambachten.

,, D. Verslag van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig toezicht op Curaçao gedurende het jaar 1910.

,, E. Staat, aantoonende den regenval in 1910.

,, F. Staat, aantoonende de gemiddelden der maandelijksche weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam gedurende het jaar 1910.

,, G. Rapport omtrent den aanleg van putten en dammen op het eiland Curaçao.

,, H. Staat, aangevende den waterstand in de gouvernementsputten op het eiland Curaçao over het jaar 1910.

,, I. Staat, aantoonende de ziekten, die zich hebben voorgedaan onder de gevangenen op Curaçao.

,, J. Opgave van de in het jaar 1910 in de gevangenissen in de kolonie Curaçao opgenomenen.

,, K. Jaarverslag van den schoolopziener, met twee bijlagen.

,, L. Postverkeer (buitenlandsch) van het eiland Curaçao.

,, M. Postverkeer (binnenlandsch) van het eiland Curaçao.

,, N. Opgaven van de inkomsten der posterijen op Curaçao en op de andere eilanden der kolonie in de laatste drie jaren.

Bijl. O. Overzicht der verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao.

,, P. Verslag van de Curaçaosche Bank over 1910.

,, Q. Hypotheken en eigendommen.

,, R. Het mijnbouwkundig geologisch onderzoek van de kolonie Curaçao in 1910.

,, S. Rapport over het voorkomen van tras op de plantage Koraal Tabak op Curaçao.

,, T. Overzicht van de opbrengst der landbouwproducten en van den veestapel op de plantages en gronden in de buitendistricten van het eiland Curaçao in het jaar 1910.

,, U. Staat van den veestapel in de kolonie Curaçao in de laatste zes jaren.

,, V. Verslag over den toestand van de visscherij in de kolonie Curaçao.

,, W. Staat van het aantal vaartuigen, die de kolonie in 1910 aandeden, met vermelding van de vlaggen welke zij voerden, hunne gezamenlijke inhoudsmaat en de havens van afkomst.

,, X. Staat van den uitvoer van de kolonie Curaçao in de jaren 1909 en 1910.

,, IJ. Staat van de goederen, die op de verschillende eilanden der kolonie rechtstreeks uit het buitenland werden ingevoerd.

,, Z. Staat van den doorvoer in de kolonie Curaçao gedurende het jaar 1910.

,, AA. Opgave van in de kolonie Curaçao ingevoerde artikelen, afkomstig uit Nederland, en van uit Curaçao naar Nederland uitgevoerde artikelen, gedurende het jaar 1910.